

BIBLIOTECA
MITROPOLIEI IASEI

Fond
COTA n. 10.932

de către prof. univ. dr.
MIRCEA PĂCURARIU

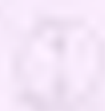
DICTIONARUL TEOLOGILOR ROMĂNI

editura enciclopedică

DICTIONARUL
TEOLOGILOR
ROMÂNI

DICTIONARUL
TEOLOGILOR
ROMÂNI

Ediție revizuită

Copyright © 1995 by Editura Teologică "Sf. Iosif" Iași

262.12 (498) (038)
262.14 (478) (038)

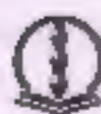
D

Teolog. Română - 2012-
t. 1

Preot prof. univ. dr.
MIRCEA PĂCURARIU

DICTIONARUL TEOLOGILOR ROMÂNI

Ediția a doua, revăzută și întregită

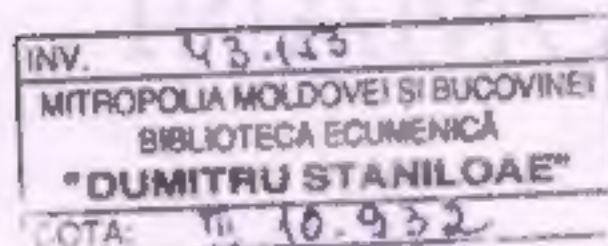

Editura Enciclopedică
București, 2002

Redactor: MARCEL POPA

Coperta: SILVIU IORDACHE

Tehnoredactare computerizată: CRISTIAN DRAGOMIR

ISBN: 973-45-0409-6

CUVÂNTUL AUTORULUI

După un îndelungat și stăruitor efort vede lumina tiparului acest **Dicționar al teologilor români**, primul de acest fel la noi. El cuprinde 720 de nume de teologi, începând cu cei „daco-romani” din primele veacuri creștine și până azi. Am dat termenului „teolog” un sens foarte larg: ierarhi, copişti de manuscrise și meşteri tipografi de renume, traducători din literatura teologică patristică, postpatristică, slavonă ori modernă, profesori de teologie din epoca modernă și contemporană, preoți folcloriști, istorici, prozatori, ziaristi etc. Au fost incluși și unii cărturari cu pregătire teologică, mai ales din secolul al XX-lea, care au activat mai puțin în cadrul Bisericii, ci mai mult în mediul „laic”, dar care au tratat, în lucrările lor, probleme bisericești. Au fost incluși și un număr apreciabil de teologi uniți din Transilvania de până la 1948. De asemenea, sunt incluși aici „teologi” români din Basarabia, din Bucovina, din „diaspora” românească din America și chiar câțiva „aromâni”, precum și unii teologi de alt neam, dar care au trăit și au activat printre români. Am prezentat și pe unii ierarhi de la care n-au rămas lucrări scrise, pentru că am considerat că un ierarh este un „dascăl” prin însăși misiunea sa în mijlocul credincioșilor, iar unii s-au impus în viața bisericească prin realizări de alt gen. Nu sunt prinși în acest Dicționar actualii episcopi-vicari și arhieri-vicari, precum și lectorii de la Facultățile de Teologie, înființate după 1990, numai datorită faptului că sunt încă tineri și la începutul activității lor pastorale sau didactice și nu din alte considerente.

Fără îndoială că nu am pretenția de a fi întocmit o lucrare perfectă; ea este perfectibilă. O serie de teologi au fost uitați prea devreme și despre ei

s-a scris prea puțin, iar despre alții nu s-a scris nici măcar un necrolog, mai cu seamă în perioada regimului comunist, din motive ușor de înțeles. Așa se explică puținele date biografice despre unii dintre ei sau chiar absența unora. O bibliografie selectivă însoțește cele mai multe nume de teologi prezenți în Dicționar. Despre unii — mai ales despre cei în viață — s-ar putea obiecta că s-a scris fie prea mult, fie prea puțin; este firesc ca într-o asemenea lucrare să existe și o doză de subiectivism, dar ea n-a fost în intenția autorului. Cititorul avizat va aprecia singur în ce măsură răspunde exigențelor actuale acest prim **Dicționar al teologilor români**, la care am lucrat peste zece ani.

El apare cu sprijinul Editurii „Univers Enciclopedic”, căreia îi mulțumesc pentru colaborare, în primul rând tânărului și entuziastului ei conducător, Vlad Popa.

Prefață la ediția a doua

Epuizarea, într-un timp foarte scurt, a primei ediții din acest Dicționar, din 1996, m-a determinat să revăd și să completez întregul material cu date noi privitoare la anumiți teologi de altădată, dar și cu întregiri la lista bibliografică a celor în viață. De asemenea, am adăugat alte 70 de biobibliografii, atât ale unor teologi contemporani, cât și ale unora din trecut, încât în forma aceasta, Dicționarul cuprinde acum 790 de nume. Regret doar că unii profesori și conferențieri de azi nu mi-au trimis datele solicitate.

Nădăjdulesc ca și prezenta ediție să se bucure de aceeași bună primire din partea preoților, a studenților teologi, cât și a altor intelectuali interesați de cunoașterea trecutului Bisericii noastre și a rolului ei în viața spirituală și culturală a neamului.

Exprim, și pe această cale, sincere mulțumiri și recunoștință Domnului Marcel Popa, directorul Editurii Enciclopedice, care s-a ocupat de reeditarea acestui Dicționar.

ABREVIERI

- An.Acad.Rom.,M.S.I.s.t. = Analele Academiei Române, Memoriile Secției Istorice;
seria, tomul
- An.Acad.Rom.,M.S.L.s.t. = Analele Academiei Române, Memoriile Secției Literare,
seria, tomul
- AB = Altarul Banatului, Caransebeș (azi la Timișoara)
- ABas = Arhivele Basarabiei, Chișinău
- ACMIT = Anuarul Comisiunii Monumentelor Istorice — secția pentru
Transilvania, Cluj
- AIIC = Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie din Cluj
- AIIC = Anuarul Institutului de Istorie din Cluj
- AIINC = Anuarul Institutului de Istorie Națională din Cluj
- AIIX = Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D.
Xenopol”, Iași
- AO = Arhivele Oltenei, Craiova
- AR = Arhiva Românească, București
- BMI = Buletinul Monumentelor Istorice, București
- BOR = Biserica Ortodoxă Română, București
- BSNR = Buletinul Societății Numismatice Române, București
- BȘ = Biserica și Școala, Arad
- CC = Cultura Creștină, Blaj
- CI = Cercetări Istorice, Iași
- CL = Convorbiri Literare, București
- CLg = Cercetări Lingvistice, București
- FD = Foia Diecezană, Caransebeș
- GB = Glasul Bisericii, București
- LR = Limba Română, București

- MA = Mitropolia Ardealului, Sibiu
 MB = Mitropolia Banatului, Timișoara
 MM = Mitropolia Moldovei, Iași
 MMH = Mitropolia Moldovei și Bucovinei, Iași
 MMS = Mitropolia Moldovei și Sucevei, Iași
 MO = Mitropolia Olteniei, Craiova
 RA = Revista Arhivelor, București
 RB = Revista Bibliotecilor
 REE = Revista de Etnologie și Trădături, București
 RESEE = Revue des Etudes Sud-Est Européennes, București
 RF = Revista de Folclor, București
 RFR = Revista Fundațiilor Regale, București
 RI = Revista de Istorie, București
 RIB = Revista de Istorie Bisericească, Craiova
 RIR = Revista Istorică Română, București
 RL = Raze de Lumină, București
 ROC = Romanian Orthodox Church News, București
 RRH = Revue Roumaine d'Histoire, București
 RSIAB = Revista Societății Istorico-Arheologice Bisericești, Chișinău
 RT = Revista Teologică, Sibiu
 SCB = Studii și Cercetări de Bibliologie, București
 SCIA = Studii și Cercetări de Istoria Artei, București
 SCILF = Studii și Cercetări de Istorie Literară și Folclor, București
 SCIV = Studii și Cercetări de Istorie Veche, București
 SCL = Studii și Cercetări Lingvistice, București
 SCN = Studii și Cercetări de Numismatică, București
 SMIM = Studii și Materiale de Istorie Medie, București
 ST = Studii Teologice, București
 TR = Telegraful Român, Sibiu
 TB = Țara Bârsei, Brașov
 VB = Viața Basarabiei, Chișinău
 VO = Vestitorul Ortodoxiei, București
 VR = Viața Românească, Iași
 VȘ = Vatra Școlară, Sibiu

A

ABRUDAN DUMITRU, profesor de teologie. N. 29 aug. 1938, în Gepiu, jud. Bihor. Studii la Liceul nr. 1 (Emanuel Gojdu) din Oradea (abs. 1956), la Institutul Teologic Universitar din Sibiu (1956—1960), cursuri de doctorat — Vechiul Testament — la Institutul Teologic din București (1960—1963), cu specializare la Universitatea Ebraică din Ierusalim (1972—1973), examenul de doctorat la București, în 1978. Profesor de Studii biblice, Dogmatică și Îndrumări misionare la Seminarul Teologic din Caransebeș (1963—1971), director al școlii (1968—1971), duhovnic la Institutul Teologic din Sibiu (1971—1972), lector la catedra de Vechiul Testament și Limba ebraică (1973—1979), apoi profesor titular la aceeași catedră (din 1979), prorector al Institutului (1979—1992), paralel profesor și decan la Facultatea de Teologie din Oradea (1992—2000), decan la Sibiu (din 2002), redactor al ziarului „Telegraful Român” (din 1978); diacon (1966), preot (1971), iconom stavrofor (1980).

A fost delegat la întruniri peste hotare: Congresul profesoriilor de teologie de la Atena (1976), a V-a Adunare generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor (Nairobi 1975), la Congresele Organizației Internaționale pentru studiul Vechiului Testament (Göttingen 1977, Viena 1980, Ierusalim 1983, Louvain 1989), la Dialogul creștin-evreii (Geneva 1992), Conferința internațională „Pace și toleranță” (Istanbul 1994) și altele.

Lucrări: *Sărbătorile postexilice ale evreilor*, în ST, an. XIV, 1962, nr. 7—8, p. 489—501;

Cărțile augustinuscomene ale Vechiului Testament după traducerea românească, în ST, an. XIV, 1962, nr. 9—10, p. 541—548; *Vechiul Testament în scrierile Fericiului Augustin*, în ST, an. XV, 1963, nr. 3—4, p. 141—154; *Dreptatea și pacea în cartea Psalmilor*, în ST, an. XV, 1963, nr. 7—8, p. 415—425; *Mintuirea și sensul ei comunitar în scrierile profetice ale Vechiului Testament*, în ST, an. XXVII, 1975, nr. 1—2, p. 35—40; *Septuaginta și problema inspirației ei*, în „Ortodoxia”, an. XXVII, 1975, nr. 1, p. 198—201; *Ierusalimul epocii celui de al doilea templu*, în MB, an. XXV, 1975, nr. 7—9, p. 368—372; *Aspecte ale antropologiei Vechiului Testament*, în ST, an. XXX, 1978, nr. 3—4, p. 264—270; *Creștinismul și iudaismul în perspectiva dialogului interreligios*, Teză de doctorat, în MA, an. XXIV, 1979, nr. 1—3, p. 59—190 + VI p. (și extras); *Profeții și rolul lor în istoria mântuirii*, în MA, an. XXVIII, 1983, nr. 3—4, p. 139—149; *Cărțile apocrife ale Vechiului Testament*, în MA, an. XXVIII, 1983, nr. 9—10, p. 562—567; *Cartea Iov și valoarea ei antropologică*, în MB, an. XXXIV, 1984, nr. 1—2, p. 7—20; *Filon din Alexandria și însemnătatea sa pentru exegza biblică vechi testamentară*, în MA, an. XXX, 1985, nr. 3—4, p. 186—194; *Cartea Psalmilor în spiritualitatea ortodoxă*, în ST, an. XXXVII, 1985, nr. 7—8, p. 453—471; *Religia evreilor iudaismul*, în MA, an. XXXI, 1986, nr. 5, p. 11—28; *Iosif Flaviu, istoric al epocii intertestamentare. Importanța sa pentru cunoașterea contextului în care a apărut creștinismul*, în MA, an.

XXXVII, 1987, nr. 3, p. 8—20; *Biblia lui Șerban Iricentenar*, în BOR, an. CVI, 1988, nr. 9—10, p. 102—117; *Contraversa dintre mitropolitul Andrei Șaguna și Ion Heliade Rădulescu privind traducerea Bibliei*, în RT, serie nouă, an. III (75), 1993, nr. 4—6, p. 95—115; *Un capitol din teologia biblică vechi-testamentară: moartea, nemurirea sufletului, judecata și viața viitoare*, în MA, an. IV (76), 1994, nr. 3, p. 3—10; *Arheologia biblică pentru Facultățile de Teologie*, București, 1994, 352 p.+ 32 pl.; *Limba ebraică biblică pentru Facultățile de Teologie*, București, 1996, 292 p. (ambele manuale în colaborare cu pr. prof. Emilian Cornițescu).

Diferite alte articole, referate, predici, recenzii, reportaje în „Mitropolia Ardealului”, „Telegraful Român”, „Îndrumătorul bisericesc” de la Sibiu ș.a.

Literatură: *Curriculum vitae*, în veza de doctorat cit., p. V; ROC, an. III, 1973, nr. 4, p. 93; ROC, an. VIII, 1978, nr. 3, p. 90—91; ST, an. XXX, 1978, nr. 9—10, p. 716—718; ROC, an. IX, 1979, nr. 4, p. 24—25.

ACHIMESCU NICOLAE, profesor de teologie. N. 10 aug. 1935 în Șiroca, jud. Mehedinți. Studii la Seminarul teologic din Craiova (1970—1975), la Institutul teologic universitar din București (1976—1980), cu specializare în Istoria religiilor la Facultatea de Teologie evanghelică a Universității din Tübingen (1982—1984 și 1991—1992), care i-a conferit doctoratul în 1992. Profesor de Teologie Dogmatică, Îndrumări misionare și Istoria religiilor la Seminarul teologic din Caransebeș (1985—1991), apoi lector (1993) și conferențiar (1996) pentru Istoria religiilor la Facultatea de Teologie a Universității „A.I. Cuza”, din Iași, decanul Facultății (din 2000), prent, participant la diferite seminarii și întruniri ecumenice în Germania, Franța, Austria, Elveția, Danemarca.

Literatură: *Testamentul Domnului nostru Iisus Hristos*, Ediția bilingvă. Trad. din limba latină, cu note și studiu introductiv, Iași, 1996, 198 p.; *Istoria și filosofia religiei la popoarele antice*, Iași, 1998, 329 p. (ed. II, Iași, 2000, 345 p.); *Budism și creștinism. Considerații privind desăvârșirea omului*, Iași, 1999, 302 p.; *India. Religie și filosofie*, Iași, 2001, 279 p.; *Atitudini noi cu privire la interpretarea conceptului de Nirvana. Concluzii în perspectiva unui dialog*, în M.B., an XXXIX, 1989, nr. 1, p. 43—45; *Cunoașterea apo-*

fatică în învățătura ortodoxă și budhistă. Concluzii în perspectiva unui dialog interreligios, în MB, an XXXIX, 1989, nr. 3, p. 35—46; *Relația dintre cunoaștere și credință în învățătura ortodoxă*, în ST, an. XLI, 1989, nr. 4, p. 53—63; *Teologi ortodocși români mai noi față de religiile necreștine*, în ST, an. XLIII, 1991, nr. 3, p. 125—152; *Atitudini mai noi ale Consiliului Ecumenic al Bisericilor față de religiile necreștine*, în ST, an. XLIII, 1991, nr. 4, p. 84—108; *Învățătură despre „Biserica primordială” în viziunea Sf. Trei Ierarhi — temei pentru receptarea unor valori necreștine în sânul creștinismului*, în Analele Științifice ale Universității „A.I. Cuza”, Iași, tom. I, 1992, 18 p.; *Iubirea ca temei al stăviri oamenilor din perspectiva fenomenologiei budhiste*, în MMB — TV, an LXIX, 1993, nr. 1—3, p. 3—24; *Yoga. Încercare de răspuns critic din perspectiva misticii trahaste*, în ST, an. XLVI, 1994, nr. 1—3, p. 97—112; *Familia creștină între tradiție și modernitate. Considerații teologice sociologice*, în vol. „Familia creștină”, Iași, 1995, 20 p.; *New Age și ecologia. Considerații critice din perspectivă creștină*, în MMB-TV, an LXXIII, 1997, nr. 1—6, p. 107—127; *Cruce și mântuire. Considerații hermeneutice privind anumite interferențe cu simbolistica holistă-budhistă*, în „Analele științifice ale Universității „A.I. Cuza” din Iași”, tom. IV, 1997—1998, 18 p.; *Meditația Zen. Evaluare din perspectiva misticii creștine răsăritene*, în același volum, 23 p.; *Modele de „mântuire” în viziunea noulor mișcări religioase*, în „Dialog teologic. Revista Institutului romano-catolic din Iași”, an. II, nr. 4, 1999, 20 p.; *Pseudo-religiozitatea și agresivitatea în lumea de astăzi*, în „Priveliștii și lucrând pentru mântuire”, Iași, 2000, p. 258—270. Alte articole în revistele citate sau în periodice bisericești din Iași.

ADAMOVICI GHERASIM, episcop ortodox, sârb de neam. N. c. 1733, în Siklos — Serbia, † 13 apr. 1796, în Sibiu. Egumen al mănăstirii Bezlin, (1783—1789), apoi episcop ortodox al Transilvaniei, cu reședința la Sibiu (numit 10 iun. 1789, instalat 13 sept. 1789), păstorind până la moarte. Identificat cu aspirațiile românilor, în decembrie 1791 a plecat la Viena, — împreună cu episcopul Ioan Bob de la Blaj, — înaintând mai multe memorii cu doleanțele poporului român din Transilvania; cel mai însemnat — cu data de 30 mart. 1792 — intitulat *Supplex Libellus Valachorum*, cuprindea, într-o formă mai con-

oasă, aceleași postulate ca și Supplexul din 1791, între care și cererea de recunoaștere a poporului român ca națiune, egală în drepturi cu celelalte. Ariticant biserica cu hrana Sf. Luca în Sibiu. Cu binecuvântarea lui, s-au tipărit mai multe cărți de slujbă și de învățătură la Sibiu, în tipografia lui Petru Harth, între care: *Dezvoaltele și sălcutele Evangheliu* (1790), *Sinopsis adică cuprinderea în scurt a Bihliei* (1791) ș.a.

Literatură: *Sibiu Dragomir. Corespondența episcopului Gherasim Adamovici și mișcarea de emancipare a clerului și poporului românesc în anul 1791*, în RT, an. V, 1911, p. 400—423 (și extras, Sibiu, 1911, 26 p.); *Ioan Lupuș, Mitropolit episcopilor Gherasim Adamovici și Ioan Bib în Curtea din Viena în anul 1792*, Sibiu, 1912, 45 p., și în v. *Știri, conferințe și comunicări istorice*, IV, Sibiu, 1943, p. 318—352; *Mircea Păcurariu, Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, București, 1981, p. 508—510 (ed. a II-a, București, 1994, p. 495—499); *Ioan Vasile Leb, Episcopul Gherasim Adamovici și lupta de emancipare a românilor din Transilvania în secolul al XVIII-lea*, în „*Societate, Universitate Babeș Bolyai. Teologie ortodoxă*”, 41, 1996, nr. 1—2, p. 11—21 (și în vol. *Biserica și implicare. Știri privind Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Cluj Napoca, 2001, p. 52—64).

AGĂRBICEANU ION, preot, prozator, ziarist. N. 2 sept. 1882, în Cenado, jud. Alba. † 28 mai 1963, în Cluj. Studii gimnaziale la Blaj (1892—1897), superioare la Facultatea de Teologie din Budapesta (1900—1904). Subprefect la Internatul de băieți din Blaj (1904—1905), preot-paroh în Buctium Săsa — jud. Alba (1906—1910), apoi în Orăș. — jud. Sibiu (1910—1919); retras în timpul primului război mondial în Moldova, de unde a fost evacuat în Rusia, un timp preot militar în corpul voluntarilor ardeleni (1917—1918). După 1918 a fost director al ziarului „*Patru*” din Cluj (1919—1927), apoi al ziarului „*Tribuna*” din Cluj (1938—1940), deputat în primul Parlament al României întregite (1919, apoi în 1922—1926), mai târziu senator și vicepreședinte al Senatului, membru în Comitetul Executiv al Partidului Național Român din Transilvania (1919), preot și protopop în Cluj (din 1930), curier al Episcopiei de Cluj-Gherla (din 1931). Pentru activitatea sa literară, ales membru corespondent (1912), apoi activ (1925) al Astrei, secretar general al secțiilor literare-științifice ale

Astrei (1925—1940), cu un rol însemnat în Adunările generale anuale ale acestora (un timp redactor al revistei „*Transilvania*”), membru corespondent al Academiei Române (1919), apoi membru onorar al aceleiași Academii (1935); menționat în Constitutul de constituere al Societății Scriitorilor, până la moarte, președinte al Sind. catolic presei române din Ardeal și Banat (1921), premiul național pentru proză (1927), „*Ordinul Muncii*”, pentru merite deosebite „în domeniul creației literare” (1954), ordinul „*Steaua Republicii*”, clasa I (1962), sărbătorit oficial cu ocazia împlinirii a 80 de ani de viață.

Lucrări teologice: *Legi-a semănturii*, Sibiu, 1930, 101 p.; *Rugăciunea Domnului*, Beiuș, 1930, 91 p.; *Suspiniul creștinului (Rugăciunea Cuviosului Părinte Eftrem Siru)*, Beiuș, 1930, 93 p.; *Căile fericirii*, Beiuș, 1930, 108 p.; *Mănușitorul*, Beiuș, 1930, 104 p.; *Viața și milădiile ei*, Beiuș, 1931, 103 p.; *Raul în umbră*, Beiuș, 1931, 109 p.; *Două conștiințe* (traducere), Beiuș, 1931, 96 p.; *Preacurata*, Beiuș, 1931, 100 p.; *Nicodim, sluga lui Dumnezeu*, Beiuș, 1931, 90 p.; *Teodora, marea cea bună*, Beiuș, 1931, 79 p.; *După pildele Domnului*, Sibiu, 1939, 88 p.; *Despre nunta*, Sibiu, 1939, 32 p.; *Meditații. Fața de lumină a creștinismului*, Blaj, 1941, 165 p. (republicare din „*Cultura Creștină*”); *Preotul și familia preotască. Rolul lor etnic în satul românesc*, Sibiu, 1942, 192 p.; *Familia creștină*, Cluj, 1947, 160 p. Peste 200 de articole cu caracter religios în „*Unirea*”, „*Unirea Poporului*”, „*Transilvania*”, „*Tara noastră*”, „*Patru*”, „*Cluj bun*”, „*Glasul Ardealului*”, „*Canorul creștin*”, „*Clujul creștin*” ș.a.

Lucrări literare: *De la țară. Schițe și povestiri*, Budapesta, 1906, 155 p.; *În ciama cultură* (Povestiri), Valenii de Munte, 1909, 282 p. (ed. a II-a, București 1924, 228 p.); *Două iubiri* (povestiri), Valenii de Munte, 1910, 329 p. (ed. a II-a, București, 1923, 245 p.); *În întuneric. Novele*, București, 1910, 312 p. (ed. a II-a, București, 1922, 263 p.); *Prăpastia* (povestiri), București, 1910, 128 p.; *Povestiri*, București, 1912, 95 p. (ed. a II-a, București, 1938, 125 p.); *Schițe și povestiri*, Orăștie, 1912, 311 p. (reeditat sub titlul *De la țară. Schițe și povestiri*, București, 1921, 236 p.); *Arhangheli. Roman din viața românilor ardeleni*, Sibiu, 1914, 215 p. (reeditat în 1932); *Dumbrava. Novele și schițe*, București, 1914, 93 p. (ed. a II-a, 1937, 96 p.); *De la sate* (nuvele), Sibiu

19.4, 289 p., *Din viața prealească*. Schițe, Arad.
 19.6, 87 p., *O zi însemnată. Nuvele*, București.
 19.6, 95 p. (ed. a II-a, 1921, 101 p.), *Luncușoara în Paresemi*. Nuvele, București, 1920, 124 p.
Papa Man. Povestire după o legendă, București, 1920, 224 p., *Censuri de seară* (proză), București, 1921, 159 p. (ed. a II-a, 1926), *Chipuri de ceard* (proză), București, 1921, 159 p., *O zi însemnată. Nuvele*, București, 1921, 101 p., *Facurile noastre*. Povestire de pe vremea stăpânirii ungurești, Sibiu, 1921, 70 p., *Robirea sufletului*. Povestiri, București, 1921, 123 p., *Trăsurica verde*. Povestiri, București, 1921, 143 p., *Scene*. Zilele din urmăle căpitanului Pârva. Povestire, București, 1921, 143 p., *Spaima*. Povestiri, Craiova (1922), 16 p., *Dezamăgire*. Nuvele, București (1924), 91 p., *Diavoul*. Nuvele și schițe, București (1924), 95 p., *Sărgăritate*. Nuvele și schițe, București, 1925, 95 p., *Vizurile*. Povestiri, Arad, 1925, 125 p., *Legen trupului* (Povestea unei vieți), Roman, București, 1926, 427 p., *Legen minții* (Povestea altei vieți), Roman, București, 1927, 608 p., *Chipuri și icoane*. Din povestirile lui Muș Anareș, București, 1928, 147 p. (ed. a II-a, 1928), *Primăvara*. Povestiri, Cluj, 1928, 64 p., *Tară și neam* (Însemnările unei logodnice), București, 1928, 191 p., *Stanul*. Roman, Cluj, 1929, 58 p., *Biruința*. Roman, București (1930), 245 p. (ed. a II-a, 1931), *Dactilografa*. Nuvele, București (1930), 94 p., *Dolor*. Zburcământul lui Iurie Bogdan, Mic roman, Craiova (1930), 127 p., *Stăfin*. Nuvele, București (1930), 44 p., *Răboiul lui Sf. Petre*, București, 1934, 167 p., *Minunea*. Povestiri, București, 1936, 112 p., *Pustnicul și ucenicul său*. Povestiri, București, 1938, 195 p., *Sectarii*. Roman, București, 1938, 368 p., *Licean... odinioară*. Roman, București, 1939, 232 p., *Amintiri*, București, 1940, 333 p., *De vorbă cu Ilarie*. Povestiri, Sibiu, 1941, 103 p., *Jandarmul*. O mare dramă în Moramureș. Roman, București, 1941, 116 p., *Domnișoara Ana*. Roman, București, 1942, 415 p. (reeditare, 1943); *În preajma unei războaie*. Roman, București, 1943, 170 p., *Rana deschisă*. Povestire de azi după povestirile străbune, Sibiu, 1942, 84 p., *Vremuri și oameni*. Lume nouă, Roman, București, 1943, 503 p., *Vâltoarea*. Roman, Sibiu, 1944, 354 p., *Povestirile lui Măruntela*, București, 1956, 99 p., *Din munți și din câmpii* (Povestiri), București, 1957, 19 p., *File din cartea naturii*. Povestiri. Cuvânt înainte de Ion Brad, București, 1959, 259 p. (reeditare 1964, 1971, 1980), *Fardonii* (Proză).

Prefață la *Georgeta Horvath* la București, 1965, XXII + 342 p., *Strigolul*. Roman, București, 1969, 632 p.

Reeditări: *Schițe și povestiri*, București, 1954, 256 p., *Arhanghelu*. Prefață de Mircea Zăciu, București, 1956, 552 p., *Din copilărie*. Schițe și povestiri, București, 1956, 200 p., *Pagini alese*. Prefață de Mircea Zăciu, București, 1962, 23 p., *Opere*, vol. I—IX, București, Ed. Minerva, 1962—1976. Vol. I—IV. *Schițe și povestiri*, 1962, XCIII + 400 p. (I) + 534 p. (II) + 506 p. (III) + 454 p. (IV). Vol. V și VI. *Povestiri și nuvele*, 1968—1971, 528 p. (V) + 486 p. (VI), Vol. VII. *Arhanghelu*, 1972, 533 p., vol. VIII. *Legen trupului*, 1973, 388 p., vol. IX. *Legen minții*, 1976, XVII + 469 p., *Povestiri*. Antologie, prefață și note de Ion Brad, București, 1962, 216 p. (ed. a II-a, 1969, 270 p.), *Două iubiri*. Povestiri. Antologie de G. Pienescu, București, 1968, XXXVIII + 471 p., *Meditație în septembrie*. Publicistică literară. Ediție îngrijită de Aurel Sasu. Cuvânt înainte de Mircea Zăciu, Cluj, 1971, 254 p., *Fefelegea*. Povestiri, Antologie, postfață și bibliografie de Mircea Vaida, București, 1972, 272 p., *Licean... odinioară*. Ediție, prefață și glosar de Aurel Sasu, Cluj, 1972, 283 p., *Schițe și nuvele*. Antologie, prefață și tabel cronologie de Vasile Molan, București, 1975, XXXI + 295 p., *Duhul bălților*. Nuvele, schițe și povestiri, București, 1976, 344 p., *Din pragul marelui treceri*. Ediție îngrijită de G. Pienescu, Cluj, Napoca, 1978, 340 p., *Povestiri*. Antologie, postfață și bibliografie de Aurel Sasu, București, 1979, 296 p., *Nuvele*. Povestiri, 2 vol., București, 1982, 342 + 482 p. (la p. 103—132. Repere istorico-literare). Diferite broșuri în colecția „Biblioteca poporului Astra”, articole cronice, dări de seamă, în numeroase reviste. „Lucrăfăru” — Budapesta și Sibiu, „Transilvanus” — Sibiu, „Războiul” — Cluj, „Semănătorul” — București, „Neamul Românesc Literar” — București, „Cosânzoana” — Orăștie, „Viața Românească” — Iași, „Ramuri” — Craiova, „Cugest Românească” — București, „Adevărul literar și artistic” — București, „Revista Fundațiilor Regale” — București, „Societatea de Măne” — Cluj, „Cele trei Crăsturi” — Oradea, „Gândirea” — Cluj, etc., la zărele „Gazeta Transilvaniei” — Brașov, „Drapelul” — Lugoj, „Lupta” — Budapesta, „Tribuna” — Arad, „Românul” — Arad, „Neamul Românesc” — București, „Foara poporului” — Sibiu etc., precum și în cele două

coțdane conduse de el însuși la Cluj, „Patria” și „Tribuna”. Biblia grafită lui însușiază peste 3.400 de titluri). Numeroase nule și schile traduse în limbile maghiară, germană și italiană.

Literatură: Olimpiu Bocuș, *Ion Agârbiceanu. Schiță bibliografică*, în rev. „Luceafărul”, serie nouă, an II oct. 1942, p. 253—355; Teofil Bugnariu și Dumitru Șt. Petruțiu, *Opera literară a lui Ion Agârbiceanu. Indice bibliografic selectiv*, în „Steaua”, 13, nr. 9, 1962 p. 130—154; Dimitrie Votavariuc, *Ion Agârbiceanu*, București, 1970, 176 p.; Maria Rezkescu, *Ion Agârbiceanu 1882—1982. Cere etare bibliografica*, în 1972 117 p. (Biblioteca Centrală Universitară „M. Eminescu”, Iași); Mircea Zăciu, *Ion Agârbiceanu*, București, 1972, 360 p.; Corneli Regisari, *Agârbiceanu, demont. Studiu de tipologie literară*, București, 1973, 240 p.; D. Votavariuc, *Ion Agârbiceanu. Bibliografie*, București, 1974 XI + 618 p.

Ale indicuța bibliografice la Marian Popa, *Dezignar de literatură română contemporană*, ed. a II-a, București, 1977, p. 12—14; *Mic dicționar. Scriitori români*, București, 1978, p. 13—17; *Literatura română. Ohid bibliografic. Partea a II-a. Scriitori (A—Z)*, București, 1982, p. 9—14; Mircea Zăciu, *Ion Agârbiceanu. Centenarul nașterii sale 1882—1982*, București, 1982, 101 p. (4 versiune franceză); diferite tratate de istoria literaturii române: Mircea Zăciu—Marian Popa, *Artă și literatură în România. Dicționarul scriitorilor români, A—C*, București, 1995, p. 22—26.

ALEX GHORGHE, teolog (nehirtonit) N 26 nov. 1925, în Smârdun, jud. Buzău. Studii la Seminarul teologic „Arhiepiscopul Ion Buzău” (1937—1945) și la Facultatea de Teologie din București (1945—1949), continuând cursurile la doctorat la Institutul Teologic Universitar din București, specialitatea Teologie fundamentală și Istorie religioasă (1951—1954). A lucrat la Secțiunea culturală a Arhiepiscopiei Bucureștilor. În redacția revistelor Patriarhiei și la Biblioteca Sfântului Smod, apoi la Sectorul Relații bisericești externe al Sf. Sinod (1948—1969). După 1969 activează în cadrul Arhiepiscopiei Misionare Ortodoxe Române din Statele Unite și Canada. Aici a redactat și editat revistele „Vestitoru. Român Canadian” (Kitchener-Waterloo, Canada, 1969—1970) și „Comuniunea Românească” revistă literară de teologie, cultură și artă

(1973—1984), revista și calendarul „Credința” (publicație oficială ale Arhiepiscopiei. Debutat Michigan, din 1970 până în 1976 împreună cu arhim. Bartolomeu Valeriu Anania), ziaru „American Romanian News” (Cleveland-Ohio, oct. 1980—febr. 1981), organul oficial al Uniunii și Liga Societăților Românești din S.U.A. și Canada. Din 1976 este secretarul Departamentului Publicații de pe lângă Arhiepiscopia misionară din America. Este membru al Asociației naționale a scriitorilor profesioniști din America (Aimora—Colorado) și al altor asociații culturale românești. A înființat — împreună cu soția sa — Societatea corală și culturală „România” din Detroit-Michigan (1971), care a prezentat până azi peste o sută de concerte de corale și de muzică bisericească bizantină și populară românească. Însotite de conferințe pe teme istorice și de spiritualitate românească, s-au organizat de artă decorativă românească, a prezentat felurite expozitii de artă și literatură românească la poartele de radio și televiziune din Detroit, a susținut comunicate științifice istorice. De asemenea a organizat simpozioane științifice naționale în Statele Unite și Canada.

Lucrări: *Idet dogmatice în colinde*, în ST, an II, 1950, nr. 9—10, p. 597—621; *Colindate românești, coniori de spiritualitate creștină*, în GB, an XII, 1953, nr. 12, p. 729—736; *Maica Domnului în colindate religioase românești*, în ST, an V, 1953, nr. 9—10, p. 666—676; *Practici magice și canibaterie lor*, în ST, an VI, 1954, nr. 7—8, p. 439—457; *Îndrumări pentru culegerea folclorului religios*, în BOR, an LXXIII, 1955, nr. 7, p. 647—653; *Legătura între om și firea înconjurătoare în colindate românești*, în MO, an VIII, 1956, nr. 4—5, p. 200—209; *Nașterea Domnului și concepția teosofică despre reîncarnare*, în ST, an VIII, 1956, nr. 1—2, p. 26—39; *Viata și opera preotului folclorist Teodor Bălășet*, în BOR, an LXXVIII, 1960, nr. 7—8, p. 730—754; *Sf. Vasile cel Mare în colindate religioase românești*, în ST, an XIV, 1962, nr. 1—2, p. 72—90; *Biserica anglicană în lumina ecumenismului catolic*, în MB, an XV, 1965, nr. 4—6, p. 272—284; *Problema textelor simbolice în Biserica Ortodoxă*, în MO, an XVII, 1965, nr. 9—10, p. 842—855; *Teodor Bălășet, Căntece populare oltenesti*, Editura Îngrijită de George Alexe și Vasile D. Nicolescu, București, 1967, 732 p., 30 volume din calendarul „Credința” (1970—2000), *Țărnuț din spre cer Vestituri*,

Washington, ed. I, 1991, 112 p. și ed. a II-a, 1993, 126 p., *The Unknown Continent Poems*, Detroit 1994, 80 p., *The Image and Likeness of Fr. Stăniloae's Theology*, Detroit, 1994, 96 p., *Diorame și eseuri teologice și literare* Moontail Press, Washington D.C., 1999, 740 p., *Trăire și mărturie românească în America. Eseuri dogmatice și apologetice*, 256 p., *Suflet românesc peste ocean. Articole și eseuri*, 176 p., *De primordiul videlor. Contribuții teologice de istorie și cultură în cadrul programelor româno-americiene la Televiziune și Radio (1976–1989)*, 208 p., *Romanian Theology and Culture in America. Selected Papers, Essays and Articles*, 304 p., *Fetăștorii și comunitățile românești în juru și peste hotare*, 320 p. și alte publicatase studii, articole, eseuri, recenzii, reportaje și note.

Literatură: Aurel Sasu, *Dictionarul scriitorilor români din Statele Unite și Canada*, București, 2001, p. 12–16.

ALEXE ȘTEFAN, profesor de teologie. N. 4 iul. 1928. În Smârdan, jud. Buzău. Între cu Gheorghe Stăniloae a detinut un timp "Chesnic Episcopii" (1941–1948) și a lucrat în "Școala din Buzău" (1948–1949) la Institutul Teologic Unversitar din București (1949–1953), continuând cursurile de doctorat — specialitatea Patrologie — la același Institut (1953–1956), studiul de specializare la Institutul Ecumenic de la Bissey-Fayette. Facultatea liberă protestantă în Lausanne (1965–1966) și la Facultatea de Teologie a Universității de Teologie (1969–1970) doctoratul la Institutul din București în 1969. Profesor de Greacă și Latină la Seminarul teologic din Mândăstirea Neamț (1956–1965), director al Seminarului (1961–1964), apoi la Institutul Teologic Unversitar din București asistent (1965–1971), însărcinat cu predarea limbilor clasice, spiritual I — conferențiar (1971–1977), profesor titular la catedra de Patrologie și Literatură post-patristică (1 ian. 1978–1998). Între anii 1976 și 1982 detașat ca superior al capolei ortodoxe române „Mihail Sturdza” din Baden-Baden; preot din 1971, iconom stavrofor în 1976. Membru în mai multe delegații ale Bisericii Ortodoxe Române la o serie de întruniri ale Conferinței Bisericilor Europene și ale Consiliului Ecumenic al Bisericilor delegat oficial al Bisericii noastre în Comisia mixtă pentru dialogul teologic dintre Biserica Ortodoxă și Biserica vechi-catolică, în Comisia mixtă

pentru dialogul teologic cu Biserica Romano-Catolică și în Comisia „Credință și Constituție” din Consiliul Ecumenic al Bisericilor.

Lucrări: *Viața creștină după Bărbații Apostolici*, în ST, an. VII, nr. 3–4, 1955, p. 223–235, *Eclesiologia Părinților Apostolici*, în ST, an. VII, 1955, nr. 5–6, p. 368–381, *Concepția Feticului Augustin despre păcat și har*, în ST, an. VIII, 1956, nr. 5–6, p. 330–348, *Fotografiile cântărilor bisericesti în comun după Sfântul Niceta de Remesiana*, în BOR, an. LXXV, 1957, nr. 1–2, p. 165–182, *Feticul Augustin în românește*, în MO, an. IX, 1957, nr. 11–12, p. 766–778, *Acte de autoritate ale episcopilor Romei în primele trei secole*, în MMS, an. XXXV, 1959, nr. 9–12, p. 566–579, *Crucea mării piugi a cămăra la Sfântul Petru*, caputulum în MMS, an. XXXVI, 1960, nr. 7–8, p. 433–444, *Sfântul Niceta de Remesiana și ecumenicitatea patristică din secolele IV și V, teză de doctorat*, în ST, an. XXI, 1969, nr. 7–8, p. 453–587 (și extras 141 p.), *1600 de ani de la moartea Sfântului Savu Gond* în BOR, an. XC, 1972, nr. 5–6, p. 556–568, *Sf. Atanasie cel Mare*, *inspirația a teologiei de aur de la moartea sa*, în MMS, an. XLIX, 1973, nr. 11–12, p. 782–792, *Savul Basile le Grand et le christianisme roumain au IV-e siècle*, în „Studia Patristica” Oxford, 981 *Inventura Sfântor Părinți și scriitori bisericesti despre pace*, în „Ortodoxia”, an. XXXV, 1983, nr. 4, p. 55–560, *Actualitatea gândirii Sfântor Trei Ierarhi, despre preoție*, în ST, an. XXXVI, 1984, nr. 1–2, p. 93–112, *Contribuția Sf. Ioan Damaschin la sistematizarea învățăturii ortodoxe*, în „Ortodoxia”, an. XXXVI, 1984, nr. 1, p. 120–134, *Sensul iconiei la Sfântul Ioan Damaschin și Sinodal VII ecumenic*, în „Ortodoxia”, an. XXXIX, 1987, nr. 4, p. 22–30, *Elemente ale Tradiției în „Învățătură celor 12 Apostoli”*, în „Ortodoxia”, an. XL, 1989, nr. 2, p. 28–39.

Relațiile Bisericii Ortodoxe cu celelalte culte religioase din țara noastră, în „Ortodoxia”, an. XXV, nr. 2, 1973, p. 193–209, *Curenți și tendințe noi în teologia contemporană*, în „Ortodoxia”, an. XXIX, 1977, nr. 1, p. 85–124.

Traduceri din Sf. Niceta de Remesiana, în MO, an. XXV, 1973, nr. 7–8, p. 587–588, nr. 9–10, p. 783–787, nr. 11–12, p. 970–980, an. XXVI, 1974, nr. 1–2, p. 63–69, nr. 3–4, p. 294–299 și nr. 7–8, p. 622–628 și altele.

O serie de reportaje în „Ortodoxia”, „Biserica Ortodoxă Română” și „Măști poezia Meleocve” și

„Andre ană” în Sibiu licențiat în 1948. Tuns în monahism la mănăstirea „Antim” din București (2 febr. 1942) și hirotonit ierodiacon (15 mart. 1942), călugăr la mănăstirile Păcârți și Haia de Argeș (1943—1947), stareț a mănăstirii Ispita (1947),intendent al parohiei patriarhale (1948—1949), inspector parohial pentru învățământul bisericesc (1949—1950), asistent la catedra de Istoria bisericească universală de la Institutul Teologic Universitar din București (1950—1951), decan al Centrului de Instruire misionară și socială a clerului în Curtea de Argeș (1951—1952), director al Biblicotecii parohiale (1952—1958 și 1964—1965), Căpitanul și grefier-studențist al reviziei școlare și anticatoliciste de la Cluj (în 1946) fapt pentru care a fost arestat în câteva rânduri. În 1958 a fost condamnat la 25 de ani închisoare înăd pentru „unele acte contra ordinii sociale și nee cheratice” (Badea a Arad între anii 1965 și 1976 a rădăp în închisoare de nouă ori în cadrul Archiepiscopiei Romano-Catolice ortodoxe române în America de est ar episcopului consistorial cultural secretar general al Congresului bisericesc director al Serviciului „Publicații”, hirotonit ieromonah și arhiepiscop al eparhiei de episcopio Victorie al Americii (1967); conferințe în Detroit, Cluj, Cluj, Windsor și Honolulu, membru delegația Bisericii Ortodoxe Române care a vizitat Biserica vechi-orientală din Egipt, Etiopia și India (1969), delegația Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române (1976—1982).

Din 1982 retras la mănăstirea Văratec, unde a lucrat la revizuirea traducerii românești a *Sfintei Scripturi*. La 22 ian. 1983 a devenit episcop al Văratec. Felecu în și Clujului, hirotonit arhieru și înălțat în catedrala arhiepiscopală din Cluj la 7 febr. 1991 „Doctor Honoris Causa” al Universității din Cluj.

A publicat articole cu caracter teologic, predici, note și comentarii în revistele catolice bisericești „Crise Biserice”, „Mitropolia Olteniei” „Buletin” și „Calendar” „Creația” în Detroit „Renașterea” de la Cluj unele sub pseudonimul Vartolomei Diacon. S-a afirmat de tână în literatură debutând în „Vremea” (1936) și „Dacia Rediviva” al căre redactor principal a fost colaborator al revistei „Gândirea”, „Gazeta Literară”, „Luceafărul”, „Magazin Istoric”, „Ateneu” etc. Unele din piesele sale au fost jucate pe scenele Teatrelor „Barbu Delavrancea” din București „Alexandru Davila” din Pitești „Dramatic” din Baia Mare și a Este nepot brutar al Uniiun Scrutonilor

Opera literară *Miorița* poem dramatic, București 1966 *Mesterul Manole* poem dramatic București 1968 *Du-te vreme vino, vreme!* poem dramatic București 1969 *Păunelul cu nețar* Lăuzele-Împăratul în versuri pentru copii 1969 72 p. *Geneze*, versuri, București, 1971, 82 p. *Steaua Zimbrului*, poem dramatic București 1971, 236 p. *Poeme cu măzi teatru*, ediție definitivă, București, 1972 371 p. (include *Du-te vreme vino vreme Miorița Steaua Zimbrului și Mesterul Manole*), *File de acatit*, versuri, Detroit 1976 și București 1981 *Isotocul și pene* versuri București 1976 *Serai în k parka*, roman București 1977 148 p. *Greu păunelului* 2 vol (Seria „Teatru contemporan”), București, 1982 559+293 p. (subtitlul este *Miorița Mesterul Manole, Steaua Zimbrului, Du-te vreme vino, vreme și Greu păunelului* *România propriu aptaia* București 1983 204 p. și 195 214 p.). *Anamneze*, versuri, București, 1984, 132 p. *Amintirile peregrinului Apter Navelo și poezii* București 1991 136 p. *Imaginarul din mănăstirele române* București 1992 113 p. *Poeme alese*, Cluj-Napoca, 1998, 163 p., *De dincolo de ape* *Pagini de jurnal și alte texte*, Cluj-Napoca, 2000, 159 p.

Cele ale Oltului (edit. de tipic) 190 312 p. ed II București 1998 364 p. *Promemoria Actiunea catolicismului în România interbelică*, București, 1992, 125 p., *Poezia religioasă românească modernă*, în AB an III (XLV), 1992, nr. 4—6, p. 14—28 și nr. 7—9, p. 33—50 (și ST an XLVI, 1994 nr. 1—2, p. 3—34), *Din apunete mări* *Pagini despre religie și cultură* (edit. interpretă și postfatată de Săntia Franză Cluj, Napoca 1995 246 p. *Pleduție pentru Biserica neamului* Edit. interpretă și postfatată de Săntia Franză Craiova, 1995, 182 p., *Apa cea vie a Ortodoxiei* *Cuvântări pentru meditație*, Cluj, Napoca, 2001, 161 p.

Noul Testament — Versiune revizuită redactată și comentată de — București 1993 X+470 p. (ed III) 1995 *Penitrența sau cele cinci cărți ale lui Moise* — Versiune revizuită după Septuaginta redactată și comentată de — București, 1997, 379 p. + 1 h., *Cartea Psalmilor sau Psaltirea Profetului și Regeului David* Versiune revizuită după Septuaginta redactată și comentată de — Cluj—București, 1998, 363 p., *Cartea lui Iov* 1996 194 p. *Cântarea Cântărilor* 1998 85 p. *Poezia Vechiului Testament: Cartea lui Iov, Cartea Psalmilor, Proverbele lui Solomon, Cântarea Cântărilor, Plângerile lui Ieremia*, „ 1999,

1904—1922 — apoi la Facultatea de Teologie din București (1922—1936) Preot la biserica românească din Sofia, profesor la Institutul român (cel al n. S. a.) preot paroh la biserica „Sf. Sava” din București, profesor la Academia de Muzică religioasă din București.

Lucrări. *Non Testamen, bu gar te q. 1828 O carte apărută cu a autorului metropolitului Grigorie Dascalul*. În BOR, an. LII, 1934, nr. 5—6, p. 306—325 și extras 23 p.; *Inscriptia falsă de la mănăstirea Băneasa și aducerea moaștelor sfinte, Fioștea în țară* în BOR an. LIV, 1936 nr. 1—2, p. 14—41 (și extras, 30 p.); *Slăvi și mărire. Studiu de documentare liturgică* București, 1939, 98 p.

Traduceri: *Panteon* I. Sergiu Bulgakov, *Dogma euharistică* (traducere în română) București, 1936, XVI + 100 p.; Prof. V. V. Zenkovsky, *Frământări antropologice* (traducere în română) BOR an. LIII, 1935 nr. 1—2, p. 444—483 și euharistică cu pre. Ștefan Bănuț, *Le pre. V. V. Zenkovsky et ses „Mémoires”* (traducere în română) *La revue de la vie* (1939).

Articole în „Gândirea”, „Curentul”, „Calendarul” și alte periodice, numeroase recenzii în *Biserica Ortodoxă Română*.

Literatură: Preot Grigorie Căsoiu, *Seminarul teologic din Buzău, la împlinirea a o sută cincizeci de ani*, Buzău, 1988, p. 266.

ANTAȘ EMILIAN (din botez Dumitru), arhieru-vicar N. 20 noi. 1894 în Topolța jud. Iarghita, † 15 noi. 1971 în Topolța. Studii reale la Brașov și Năsăud (1905—1911), continuând la Institutul Teologic din Sibiu (1913—1916), doi ani la Facultatea de Filosofie a Universității din Budapesta (1916—1918). Diacon la catedrala mitropolitană și funcționar la Centrul arhierescopesc Sibiu (1921—1924), preot și protopop în Reghin (1924—1927), revizor eparhial la Cluj (1927—1933), preot la biserică „Brad Boteanu” din București (1933—1938) și inspector general în Ministerul Cultelor (ans. în pînă la sfârșitul mănăstirea Dragomirna sub eminența Emilian și hirotonit arhieru-vicar (1938). La 28 noi. 1938 ales de Sf. Sinod arhieru-vicar al Patriarhiei catolice „Tăgăvistică” — hirotonit (1 dec. 1938) delegat la conducerea provizorie în calitate de „doctulor” a Episcopiei Argesului

(1941—1944) apoi a Mitropoliei Bălneșilor — devenită din 1947 Arhiepiscopia Săceve (febr. 1945—sept. 1948) după 1948 a fost un timp profesor la Seminarul teologic de la Neamț (1949—1950), stareț la Cozia, apoi stareț la mănăstirea „Sf. Prohor” din Topolța până la sfârșitul vieții. A publicat diferite studii și articole în „Telegraful Român”, „Revista Teologică” — Sibiu „Reînvierea” — Cluj „Buletinul Episcopiei Argeș” ș.a.

Literatură: BOR, an. LVII, 1939 nr. 1—2, p. 101—106. Preotul N. Căsoiu, Șerbăneșii Episcopii Argesului, în MO, an. XVI, 1965, nr. 7—8 p. 629. *Neologism* în MA an. XVI, 1971, nr. 5—6 p. 330—335. Ioan Lăcăruș, *Personalități din Covasna și Harghita* Cluj-Napoca 1998, p. 11—4.

ANTONIE, c. n. n. la mănăstirea Putna, sec. XVI în „Săptămânala” — revistă literară (Antologhion) — află azi în Biblioteca Univ. Sătească din Iași — în care sunt incluse o serie de compoziții proprii ale lui Antonie și unele psaltire. Fostele psaltire ale lui N. a fost cunoscută în textul grecesc și slavon.

Literatură: Căci Ciobanu, *Școala muzicală de la Putna* în „Muzica” nr. 9, 1966 p. 14—21, Cr. Pantaru, *Manuscrise muzicale de la mănăstirea Putna*, în BOR an. LXXXVII, 1969, nr. 11—12 p. 1257—1264 + VIII pl., Gr. Panăru, *Școala muzicală de la Putna* în „Studii de Muzicologie” VI, 1970 p. 33—37. George Ciobanu, Marin Ionescu și Fr. M. Moiseșcu, *Școala muzicală de la Putna* (Antologhion) — revistă săptămânală și anuală de (București) 1986, 44° p. + p. 73—398 facsimile).

ANTONOVICI IACOV (cu botez Ioan) episcop stareț N. 18 noi. 1856 în Sărmășara, jud. Vaslui † 31 dec. 1931 în Hosi. Studii la Seminarul teologic din Hosi și „Vemantur” din Iași (1872—1879) apoi la Facultatea de Teologie din București (1885—1887) Diacon (1888) și preot (1888) în Barlad până în 1898 profesor de Religie la diferite școli secundare din Barlad (1881—1918) cu excepția anilor de studii la București) protoiereu al județului Târnova (1902—1907) La 26 ian. 1918 ales arhieru-vicar al episcopiei Hușilor ca titlu „Bârâdeanul” (1908—1911) apoi arhieru-vicar al Mitropoliei Mo-

dover (1921—1923), episcop al Dunării de Jos (1923—1924), apoi al Hușilor (1924—1931). A publicat o serie de lucrări istorice de interes local și o colecție de *Documente bărlădene* pe baza cărora a fost ales membru de onoare al Academiei Române (1949), membru al Societății istorice române (1951), membru al Societății geografice române, membru corespondent al Comisiei Monumentelor Istorice pentru jud. Timișoara (1944) și al altor așezăminte bisericești și culturale.

Lucrări. Scrieri și creștinismul Teza de licență în teologie (București, 1872—71 p., ed. a II-a, 1909, 143 p.).

Istoria comunei Beğluda din plasa Samula, județul Tutova urmată de 281 documente Bârlad, 1905 7 + CLXXV, 11 + 478 p. *Fructul cheorghiei și Neculai Rășca Cădrăniș, fondatorul Liceului și Școlii secundare-profesionale de teie din Bârlad*, Bârlad, 1908, L + 124 p. + 4 pl., Tipografia tipografică librărie și lezătorie de cărți din Bârlad (București, 1909—24 + 12 p. în colaborare cu G. Căteu). *Documente bărlădene* 5 vol. Bârlad, H. și, 1911—1926, vol. I și II prefațate de Acueria Română. *Mănăstirea Făurești din plasa Samula, județul Tutova. Studiu istoric cu hărți și ilustrații urmat de documente manuscrise și imprimări* București, 1916, LXXVII + 34 p. *Documente ale testelor schiturilor Orghoșiei, Doșdănișului, Făureșilor, Cărtăreșilor și Monastirii din județul Tutova* H. și, 1929, XI + 137 p. etc.

Articole și cărți de seamă în „Biserica Ortodoxă Română”, „Revista pentru istorie, arheologie și filologie” a lui G. I. Ionescu, „Făclărele” Bârlad, „Miron Costin” — Bârlad ș.a.

Literatură: *Noițe biografice asupra vieții și activității arhiepiscopului Iacov Antonovici* Bârlad, 1922, 16 p.; Ioan C. Beidie, *Viața și scrierile episcopului Hușilor Iacov Antonovici* Bârlad, 1932—38 p.; N. Iorga, *Episcopul Iacov Antonovici*, în „Neamul Românesc”, nr. 2, 1932, reproduc și în vol. *Opusuri care au fost* IV, București, 1939, p. 116—117); Pr. Ioan Andronic, *Episcopul Iacov Antonovici* în MMS an XLVII, 1971, nr. 9—12, p. 670—674, *Enciclopedia ortografică românească* București, 1978, p. 37. Preot Eugen Drăgoș, *Ierarhi și preoți de seamă în Dunărea de Jos, 1864—1989*, Galați, 1990, p. 44—46. Pr. Scaiat Porcescu, *Episcopia Hușilor. Pagini de istorie*, Roman, 1990, p. 107—110. Nicolae Hurja, *Iacov Antonovici*

episcopul Hușilor (1856—1911), în MMB „Teologie și viață” serie nouă an I, XVII, 1991, nr. 9—12, p. 78—90; Dinu I. Ivan, *Personalitatea stăvilăului Iacov Antonovici — episcop de Huși*, în vol. „Cronica Episcopiei Râmnicului și Hușilor”, III, 1991, p. 271—273; Dorina N. Rădu, *Membru Academiei Române, 1866—1999* Dicționar, București, 1999, p. 27.

ANUICHI SILVIU, profesor de teologie. N. 28 ian. 1939 în Bociu, județ. Mar. jud. Maramureș, 1 sept. 1994 în Arad. Școala elementară în Sannicolau Mare, jud. Iași; studii liceale la Târnova, 1951—1955), continuând la Institutul Teologic Universitar din Sibiu (1955—1959), apoi cursuri de doctorat specializarea Școala Bisericească la Universitatea de Teologie Universitară din București (1959—1962), ulterior studii de specializare la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Belgrad (1972—1977), cercetări în diferite arhive și biblioteci din Iugoslavia, doctorat la Belgrad în 1977, echivalent în aceluși an la Institutul Teologic din București. Profesor la Seminarul Teologic din Caransebeș (1962—1982), redactor șef al revistei „Mitropolia Banatului” (1983—1991), conferențiar și decan al noii Facultăți de Teologie în Arad (1991—1994), diacon (1966), apoi arhidiacon.

Lucrări: *Mănăstirea jordanică și catenăscul* în MB, an. X, 1960, nr. 7—12, p. 173—189, *Biserica Ortodoxă Bugară de la înființarea Patriarhiei*, în GB, an. XIX, 1960, nr. 11—12, p. 945—951, *Roua Mitropolitului de Carlovitz și apărarea Ortodoxiei*, în „Ortodoxia”, an. XIII, 1961, nr. 3, p. 419—432, *Activitatea mitropolitului Pavel Nenadovic (1749—1768)*, în *Studia Ortodoxa*, în ST, an. XIII, 1961, nr. 9—10, p. 543—551, *Patriarhia de Pect (Ypek) între anii 1557—1766*, în ST, an. XIV, 1962, nr. 7—8, p. 429—440, *Raporturile dintre Patriarhia Sârbă de Ypek și Patriarhia Greco-Bugară de Ohrida în secolele XIV—XVIII* în ST, an. XIV, 1960, nr. 9—10, p. 570—581, *Două documente importante din secolul XVIII în arhiva din Sremska Karlovci*, în MB, an. XXIV, 1974, nr. 4—6, p. 294—298, *Mitropolitul Stefan Stratimirovici de Carlovitz (1790—1836) despre viață*, în BOR an XCII, 1975, nr. 3—4, p. 415—425, *Un episcop uitat Vichentie Popovici (1774—1785)*, în MB, an. XXIX, 1979, nr. 1—3, p. 57—70, *Relațiile bise-*

ricești româno-sârbe din secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, în BOR, an XCVII, 1979, nr. 7—8, p. 869—1056 (teză de doctorat și extras 1980).

92 p. *Pomeznicele mănăstirii Krusedol și relațiile cu Biserica Ortodoxă Română*, în MIB, an XXXI, 1982, nr. 4—6, p. 322—330.

Au articole, note, recenzii, traduceri în „Mitropolia Banatului” și alte periodice bisericești din țară sau din Iugoslavia.

Literatură. Curriculum vitae în teza de doctorat p. 191, *Necrolog*, în TR, an 142, nr. 35—36 din 15 sept. 1994, p. 4 (Pr. D. Abrudan).

ARAMĂ GEORGE, profesor de seminar (huroton), N. 2 mart. 1855 în Iotesti, jud. Suceava, † 1923. În Iași: Studii la Seminarul „Veniamin” (de la Socola abs. 1875) și la Facultatea de Litere din Iași (Pedagogiei și profesor suplantar la Seminarul „Veniamin” (1876—profesor la Seminarul din Huși, 1877—1881), profesor de Oricească (cu pred. Pastorală la Seminarul „Veniamin” (1887—1915). A publicat câteva manuale didactice și lucrări istorice.

Lucrări. *Manual de istorie universală eclesiastică* 3 vol. (1880—88) (1890—90) + 80 + 123 p.; *Curs de Omilenică* pentru cl. a VI-a a seminarilor (partea generală) București, 1903, 260 p. (ed. a II-a, 1911, 261 p.); *Elemente de Omilenică specială sau povătuiri și îndrumări speciale de cuviință, mizericordă, prezențe de noianu despre istoria elocvenței bisericești*, București, 1910, 248 p. (editată de Arthur Iuliu Scriban).

Grigore Tamulac n-a fost mitropolit al Moldovei și Sucevei, nu înainte de Săvârșit flotei și nici după aceea, Iași, 1892, 25 p.; *Cercetare istorică asupra episcopiei de Danubiu mitropolitul Moldovei, Botoșani* (1905), 16 p.

Literatură. Date biobibliografice în *Elemente de Omilenică specială* p. 6—7; *Bibliografia românească modernă*, 1831—1918, vol. I, București, 1984, p. 145.

ARĂMEȘCI-DONICI CONON, mitropolit N. 2 febr. 1837 (?), în Urzici-Arămești, jud. Neamț. Din familie de preot, † 7 aug. 1922, în București. Studii la Seminarul de la Neamț și Socola, Facultatea de Științe și Litere din Iași (abs. 1877), mai târziu la Facultatea de Teologie din Cernăuți (1880—1885), unde a obținut

doctoratul. Călugărit în mănăstirea Neamț (28 febr. 1859) și huroton, ierodiacon pe seama mănăstirii Socola, mai târziu ieromonah și protosinghel. Profesor la Liceul Național, apoi la Școlile Normale de băieți și fete din Iași (1877—1880), iar după reîntoarcerea de la studii tot la Școlile Normale la Liceul Interimar și la Seminarul „Veniamin” hurotesit arhimandrit și numit, predicator la catedrala mitropolitană din Iași. În 1897 huroton arhieru cu titlu „Băcăoanul”, coetitor de episcop al Roman (1899—febr. 1900) la 8 febr. 1902 ales episcop la Huși (înscăunat 3 mart. 1902), la 14 febr. 1912 ales mitropolit prin rat al R. unăriei (înscăunat la București, 19 febr.) — retras din scaun la 1 ian. 1919. În cursul păstoririi sale a tipărit *Biblia* sinodală din 1914, în timpul ocupației germane din 1916—1918 a rămas a doua de păstor și în București.

Literatură: BOR, an XXIV, 1901—1902, p. 1083—1084, BOR, an XXXV, 1911—1912, p. 1350—1351, Arthur Iuliu Scriban, *Moartea mitropolitului Conon*, în BOR, an XL, 1921—1922 p. 853—856; Preotul Nicolae Șerbănescu, *Mitropolitul Ungrovlahiei*, în BOR, an LXXVII, nr. 7—10, 1959, p. 822—824; Pr. Prof. Mircea Păcuraru *Istoria Bisericii Ortodoxe Române* vol. 3, București, 1981, p. 143—144 (ed. a II-a, București, 1994); Pr. Ștefan Porcescu *Episcopii Hușilor. Pagini de istorie*, Roman, 1990 p. 103—105.

ARĂPAȘU TEOCTIST (din boier Teodor) patriarh al Bisericii Ortodoxe Române N. 7 febr. 1915 în Tocilești, jud. Botoșani. Frate în mănăstire Vorona 1928 și Neamț 1931 elev al Seminarul monahal din mănăstirea Cernăuți (1932—1940) (unde în monahia sa a Bistrița, jud. Neamț), sub numele Teoctist (1935) și huroton ierodiacon pe seama acestuia (4 ian. 1937). În 1940 s-a înscris la Facultatea de Teologie din București obținând licența în 1945, paralel a îndeplinit diferite funcții în cadrul Arhiepiscopiei Bucureștilor și diacon al Patriarhiei. La 1 mart. 1945 transferat la Centrul eparhial Iași (fând huroton ieromonah (25 mart. 1945) și hurotesit arhimandrit în 1946, studii la Facultatea de Litere și Filosofie din Iași (1945—1947) preot situat (1945) apoi mare eclesiarh al catedralei mitropolitane din Iași și exarh al mănăstirii orcan Arhiepiscopiei Iașilor (1946—1948) vicar al aceleiași Arhiepiscopiei (1948—1950). În mart. 1950 ales

și hirotonit episcop-vicar patriarhal cu titlul „Botoșaneasa” în aceeași calitate a fost secretar al Sf. Sinodului și rector al Institutului Teologic Universitar din București (1950—1954) și a condus cu eric seminarele din cadrul Administrației Patriarhale. La 28 iul. 1962 ales, iar la 16 sept. înscăunat episcop al Arhiepiscopiei de Oradea. În dec. 1964—dec. 1974 înscăunat de episcop la Oradea. La 28 ian. 1973 a fost ales, iar la 25 febr. 1973 înscăunat arhiepiscop al Craiovei și mitropolit al 13 tenetelor. La 23 sept. 1977 ales, iar la 9 oct. 1977 înscăunat ca arhiepiscop al Iașov și mitropolit al Moldovei și Sucevei (din al. 1980 până în ian. 1982 înscăunat de mitropolit al Ardealului). După moartea patriarhului a fost în 31 iul. 1986 ales, iar la 16 nov. 1986 înscăunat ca arhiepiscop al Bucureștilor, mitropolit al Ungrovlahiei și patriarh al țării. (Cronica de Religie)

În 1845 de ani de activitate eclesiastică s-a
prezentat prin națiunile de publicare administrativă
și economică și s-a restituit o parte din
mentele de artă biserică și din cele patru epurări
pe care le-a condus comunist. Prinna Bisnita
Săuina Biserica Cuvioșilor Văduca Măgistra Ve
che Bărbor — ale în Arhiepiscopia Iasiului și de
organizarea bisericească a altor
episcopii dintr-unul din Victoria — Botoșani după
1884 a intrat în activitatea de construire a unor
biserici în București și alte părți a noștrilor
vise „Mitropolia Olteniei”, „Mitropolia Mol
dovei și Sucevei” și „Gara Bisericii” — a cărei
edificare a Patriarhiei a încurajat apariția mai
multor societăți teologice

Reprezentant de seamă a ecumenismului românesc a făcut parte din mai multe delegații sinodale care au vizitat alte Biserici a conștientizat delegații în vizite peste hotare. Biserica Ortodoxă din Finlanda (1971), Biserica Ortodoxă din România (1971), Biserica Ortodoxă din Rășarimul din Malabar - India (1976), Biserica Ortodoxă Rusă (1978), Biserica Bugară (1983), Biserica Ariană (1987), Arhiepiscopia misionară din America (1988), Ca potnari a conștientizat delegații sinodale române care au vizitat Patriarhia ecumenică (1987 și 1991), Patriarhia Bugară, Austria, Suedia (toate în 1987), Patriarhia Rusă (1988), Patriarhia Sărbă (1987 și 1995), Biserica din Cipru (1996), Biserica Greciei (1998), Biserica din Malabar - India (1989) etc. A primit și zecile mai multor înălțări de Biserice ortodoxe naționale mai ales după 1989 precum și a papei Ioan Paul II (7-9 mai 1999).

A participat la Conferința mondială a Curiosilor („Credință și Construcție” a Censurii și Ecumenic al Bisericilor la Montreal (1969), vizitând atunci o serie de parohii românești din Canada, la inițiativa ecumenică de la Chantilly-France (1978) la opta Adunare Generală a Conferinței Bisericilor Europene din Chantilly-France (1979), când a fost ales membru în Comitetul de studii al acestei Conferințe până la data prezentei sale. A participat la Conferința pan-europeană privind noua Chibărească (1982) la lucrările Prezidiului s. C. de la Consultativ de la Oxford (1983) etc.

Doctor Honoris Causa al Univers. din
Oradea Bucurest Pitesti Arhusan s. Grad
membru de onoare al Academiei Romane
(17 dec. 1999).

[illegible]

Articolele s-au aflat în reviste de teologie ortodoxă sau în reviste de teologie catolică. *Principiile teologiei creștine* (Mănăstirea Neamț, vol. I, 1980, VII + 411 p.; vol. II, VII + 414 p., vol. III, 1985, VI + 495 p.; vol. IV, 1986, 454 p.; vol. III, 1, 1989, 372 p.; vol. VI, 1992, 432 p., Editura de dona Ștefan albanic, Iași) vol. I București, 1992, 312 p. Cerealele vorbire au apărut sub titlu *Principiile teologiei creștine* vol. I București, 1995, 376 p.; vol. III, București, 1995, 456 p.; vol. IV, București, 1996, 544 p.; vol. V, București, 1996, 714 p.; vol. VI, București, 1997, vol. VII București, 1997, 688 p.; vol. VIII București, 1998, 528 p.; vol. IX București, 2000, vol. X București, 2001, 707 p.

Cu palnari indruma jozeaga, activi ale ed to-
nala de la Inscatutl B buc si de Misune Orta-
dona. Pina in prezeti lui apartut cu binecuvant-
tores sa o serie de Iacran cu caracter teologic si
istoric. Sfintii romani aparatori ai legi stramo-
xesti (Bucuresti, 1987). *Biserica Ortodoxa Ro-
mana. Monografie albuni* (Bucuresti, 1987, cu

versuri în limbile engleză și franceză), reeditarea *Bibliei* de la București din 1688 (manuale pentru învățământul teologic universitar și seminarial noi traduceri din Ștefan Părtol, carte de rugăciuni nouă editare), *Biserica* (1988 – versiune revizuită a *Noului Testament* (1993) și altele.

Literatură: Relatări asupra succesiilor sale alocate în BOR, an. LXVIII, 1950, nr. 3–6, p. 231–240; BOR, an. LXXX, 1962, nr. 7–8, p. 596–607; MB, an. XII, 1962, nr. 9–10, p. 433–444 și nr. 11–12, p. 604–637; BOR, an. XCI, 1973, nr. 1–2, p. 59–86; MO, an. XXV, 1973, nr. 1–2, p. 5–53; ROC, an. III, 1973, nr. 1, p. 21–27; BOR, an. CXV, 1977, nr. 9–12, p. 840–874; MMS, an. LIII, 1977, nr. 10–12, p. 709–759; ROC, an. VII, 1977, nr. 4, p. 31–41; BOR, an. CIV, 1986, nr. 11–12, p. 9–16; MMS, an. LXII, 1986, nr. 6, p. 7–58; MA, an. XXXI, 1986, nr. 6, p. 9–37; *Pimen Suceveanul, Strădanii ale I.P.S. Părinte Mitropolit Teoctist pentru ca totu să fie unit* în MMS, an. LVIII, 1982, nr. 10–12, p. 717–727; articole omagiale în MMS, an. LXI, 1985, nr. 1–3, p. 81–112 și *Autocritica Patriarhiei Știrilor Sfânta Bisericească I.P.S. p. 43–672* și *Știrile Sfânta Prea Fericita Patrie Teoctist, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Zece ani de la alegere și intronizare* București, 1996, 161 p.

ARGATIL CALINIC (din boier Constantin) episcop în 1944 în Craiova Negru și Nădău. Studii la Seminarul teologic din Mănăstirea Neamț (1959–1964) și la Institutul Teologic Universitar din Sibiu (1964–1968). Preot în câteva parohii în Arhiepiscopia Clujului (1964–1971), tunc în monahism la mănăstirea Căldăsoara (dec. 1971), ca nuncie Calinic Muzeograf și secretar a Căldăroșanilor (1972–1974), trezorer la Cernica (1974–1977), stareț la Sinaia (1977–1981), apoi la Cernica (1981–1985), arhieru vicar al eparhiei Râmnicului și Argeșului cu titlul „Argeșeanul”, cu reședință în Curtea de Argeș, hirotonit și instalat la 16 nov. 1985; episcop al Argeșului ales 27 sept. 1990, instalat la 18 nov. 1990. A inițiat ample lucrări de restaurare la mănăstirile Sinaia, Cernica, Curtea de Argeș, Brâncoveni, etc. ca episcop a deschis Seminarul teologic la Turnu Măgurele și Curtea de Argeș, o Școală de cântăreți în Turnu Măgurele o Facultate de Teologie în Pitești (1991).

Lucrări: A reeditat lucrarea lui Casian Cernicani *Istoriale spiritelor mănăstiri Cernica și Căldăroșan* (București, 1988, 229 p. cu un studiu introductiv, la p. 5–30); *București teatral* București, 1989, 147 p. (ed. a II-a, Cluj-Napoca, 2000). Diferite articole în „Biserica Ortodoxă Română”, „Telegraful Român”, „Steaua” – Cluj și în foaia eparhială „Lumină Lăunșă” (apare din 1996).

Literatură: BOR, an. CIII, 1985, nr. 9–12, p. 808–814; MO, an. XXXVIII, 1986, nr. 1, p. 113–126.

ARGHIROPOL GHEORGHE, profesor de teologie canonice, născut în 1903, în Berle (azi Vule), jud. Constanța, † 12 febr. 1952 în București. Școli primare la Cernăuți. Seminarul „Nicolai mitropolitul” din București (1918–1926), Facultatea de Teologie din București (1926–1930), et nou-într-o facultate din Cernăuți (1930–1933). Secretar eparhial la Bălți (1930–1937), director al Căminului Mitropoliei din Cernăuți (1937–1945), înădrător al organizației din episcop. a Măslăreștilor (1937–1938), director la Președinția Comisariatului de Mănăstiri (1945–1946), sector general tot acolo (1946–1949). Profesor de Drept bisericesc la Facultatea de Teologie din Suceava (1946–1948) apoi la Institutul Teologic Universitar din București (1949–1952).

Lucrări: *Carte de religie pentru copii* I, II, III și IV primare (cu colaborare cu prof. Toma O. Bolat). *Biserica în trecut și neamul românesc*, București, 1935. *Cântări bisericești pentru corurile de la sate* (singur, apoi cu colaborare, trei volume, 1935, 1939, 1943). *Ce se înțelege prin averea bisericească* București, 1946. *Adm. m. străta eparhială din Bucovina între 1775 și 1918* adnotat la rev. „Căminul” LVII, 1946, 46 p. *Regimul averilor Bisericii Ortodoxe în legislația românească modernă* (teză de doctorat în manuscris). Colaborări la „Dobrogea Jună” – Constanța, „Cuget Moldovenesc” – Bălți, „Studii Teologice” – București ș.a.

Literatură: Gh. I. Moșcoscu, *Gheorghe I. Arghiropol*, în BOR, an. LXX, 1952, nr. 1–3, p. 90–92. *Necrolog*, în Gr. an. XI, 1952, nr. 1–3, p. 48–50.

ARON PETRU PAVEL, episcop N 1709 în Bistra juu Alba, în familie de preot. † 9 mart 1764 în Baza Mare (numormântat la Blaj) Sădii medii, apoi superioare de teologie în Colegiul „De Propaganda Fide” din Roma (1734—1742), hirotonit preot în Roma (1742) Vicar general al Episcopiei unite de la Blaj, 1745, numit de mochtește Micu, iar în 1747 vicar „apostolic”, numit de papa, episcop la Blaj, 1749, propus 4 nov 1751 numit 28 febr 1752 hirotonit 21 aug 1754 instalat 12 nov 1754) păstorind până la moarte Săbălaș au deținuut primele școli din Blaj în nov 1754 „școala de obșaci”, cele pentru „școala „dilectă” sau „a îmbuor și stănelor” din care se vădește voia lui și „școala de preoți” sau seminarul. În 1760, în noua mănăstire cu hramul „Bunavestire”, înălțată de el, a mai deschis un seminar pentru călugări, cu existență scurtă. A întocmit o apogralie a Blaj (1747) cu mesterii noui de la Karmen, în care au pân cărți de simfonie: *Ceaslovul* (1751), *Straxionul* (1753), *Liturgheul* (1756), *Evhologhiul* (1757), *Octoiul* (1760), *Catavimierul* 1762, *Acanstherul* (1763), *Pantirea* 1764 și a mai multe după editile mai vechi din Tura Românească, apoi cărți cu conținut teologic: *Invatătura creștinească* (ed I 1755 ed a II-a 1756), *Pastoriceasca istorie* (1759), *Păstoriceasca postante sau dogmatice* (1760), *Opera philosophica et theologica* a Sf. Ioan Damaschinu 2 vol 1763 — *Bucovina pentru deprinderea prinilor la cetate și în temerul învățături creștinești* (1759) și a. A rămas de la el și o traducere a Bibliei în manuscris (se pare după Vulgata).

Literatură *Sematismul venerabilului, cler al Arhiepiscopiei metropolitane greco-catolice române de Alba Iulia și Făgăraș* Blaj, 1988, p. 26—31, Dr. Augustin Bunea, *Episcopul Petru Paul Aron și Dionisie Novacovici sau istoria românilor transilvăneni de la 1751 la 1764* Blaj, 1902, XIX + 418 p. Ștefan Maneasa, *Catolici și ortodocși din Blaj*, Blaj, 1938, p. 20—26, V. Simion, *Episcopul Petru Pavel Aron*, Blaj, 1943, 63 p. Tudor Racotă, *Petru Pavel Aron*, în „Transilvania”, an LXXV, 1946, nr. 1—4, p. 32—44, I. D. Lăudat, *Istoria literaturii române vechi*, III, București, 1968, p. 176—178, *Dictionarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979, p. 1, Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, București, 1981, p. 540—542 (ed. a II-a, 1994, p. 523—526).

Al. Lupeanu—Meun, *Xilografii care au lucrat în tipografia veche din Blaj, 1750—1806* Blaj, 1929, 24 p. + 19 pl. Ioan Georgescu, *Tipografia Seminarului din Blaj* în „Boube de Graț” an V, nr. 1, 1934, p. 1—3, și completările în Z. Păcurariu, în nr. 2, p. 105—108; Ioan E. Naghiu, *Tipărituri blăjene între 1750—1806* în CC an XXIV, 1944, nr. 5—6, p. 309—320, Zsigmond Jakó, *Începuturile tipografiei de la Blaj* în vol. *Sub semnul lui, Cîin Onașia Acuu*, Prof. Ștefan Paser, Cluj, 1974, p. 492—503.

Ioan Georgescu, *Școala din Blaj* în „Boube de Graț”, an IV, 1933, nr. 6, p. 334—360, Ștefan Maneasa, *Catolici și ortodocși din Blaj* Blaj, 1938, 42 p. Carolan Socu, *Arhiepiscopul Blajului creator de școli naționale* Blaj, 1944, 108 p. Corneliu Talu și O. Rotaru, *Un document revelator asupra activității culturale desfășurate de Petru Pavel Aron* în „Apulum” an XII, 1974, p. 642—648, Zenovie Paclisanu, *Istoria Bisericii Române Unite*, partea a II-a, 1752—1783, în rev. „Perspective” München an XIV—XV, 1991, 1993, nr. 53—60, p. 19—83.

ARON TEODOR, preot istoric N 6 febr 1803 în Tulnău, jude Sălaj, † 6 apr 1859 în Lugoj. Studii gramaticale la Sibiu, Blaj și Odorhei. Profesor la Cluj, Temeș și la Pesta. Profesor și director la Gimnazial din Biseret (1830—1835), preot în Gârnaș—jude Arad (1835—1839) și Arad (1839—1842), „revizor” al cărților românești, tipărite la Buda (1842—1845), preot în Deaniș—jude Bihor (1848—1851), translator pentru ambasadă la „Foaia legilor” din Pesta și la Locotenentia imperială din Buda (1851—1855), canonic al Episcopiei din Oradea, 1855, apoi la noua Episcopie din Lugoj, 1857—1859. Autor de lucrări istorice, teologice și predici.

Lucrări *Cathecetica practică sau orădurea cum să se propună învățătura de cathecetica a credincioșilor creștinești în vârstă de tîmără* Buda, 1843, V + I + 300 p. *Cuvîntări bisericești despre cele șapte păcate ale căpeteniei pe dănuțele pădresilor* Buda, 1847, 66 p. *Scurtă apendice la Istoria lui Petru Maior carea prin adevărate mărturisiri a mai multor scriitori vechi, începutul românilor din romani adevărați la mai mare lumină îl pune* Buda, 1828 (cu o serie de dovezi, pr. vînd originea și continuitatea românilor); *Anotări din Istoria eclesiastică despre urzirea și lăturirea credinței creștine între români*, Pesta, 1850, 12 p., cu a.

borări la „Gazeta de Transilvania”, „Foarte pentru munte, mână și literatură” din Brașov.

Literatură: *Enciclopedia Română*, tom. I, Sibiu 1898, p. 2—3; *Sematismul istoric al diecezei Lugojului*, Lugoj, 1903, p. 125—127; Iacob Radu, *Istoria diecezei române unite a Orăzu Mari*, Oradea 1940, p. 2, 2; *Dieponarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979, p. 1—2; *Bibliografia românească modernă (1831—1918)*, vol. I, București, 1984, p. 5.

ASACHI LAZĂR (în călugărie Leon), preot apoi arhimandrit, traducător (numit inițial Isachievici sau Asachievici), tatăl căntărețului Gheorghe Asachi. N. 1757, † 1825 în Iași. Nu se știe unde și a făcut studii: cunoșcerea a limbilor rusă, polonă, franceză, germană. Il notorii de mitropolit Gavril Calinache, mai târziu protopop al țării din erta, preotimitat în corp de armăni moldovani din armata austriacă, în cursul războiului ruso-austro-turc din 1787—1791 și protopop a toată țara a Moldoviei. Becetă un timp sub guvernatura austriacă (1788—1791), preot la spitalul din Lvov (în 1793), după 803 stabilit în Iași, unde Veniamin Costachi l-a numit „preot presbiter a toată Moldavia” (5 sept. 1803) și a devenit a bisericii „Sf. Nicolae Domnesc”. În Iași, căsătorit cu bunicile Leon în 1820 și moare arhimandrit mitrofor, vicar al Mitropoliei. (În 1821—1822 refugiat la Groznița, lângă Iași, de Prut, a primul mai multe misiuni din partea lui Veniamin Costachi (Lvov 1815, Chișinău 1821, Hotin 1822).

Traduceri: *Jucăria norocului sau istorisirea pentru prințul Mengșkov*, carele pe vremea lui Petru cel Mare a fost sădit în toată Europa..., Iași, 1816, 25 p. (trad. din limba franceză după cartea de P. F. B. Nougaret, Laège 1773); *Hordelele indiene*, Iași, 1821, 106 p. (trad. din l. franceză după Bernardin de Saint Pierre). În manuscris: *Noaptea* de Edward Young sub titlul *Plângerea sau gândurile cele de noaptea a lui Iune pentru viață, moarte și nemurire* (prima traducere din acest scriitor englez a noi, după o versiune franceză în manuscris Bibl. Acad. Ms. 1771); *Logica sau cele două temeri meșteșugului gândirii* de Etienne Bonnot de Condillac (1818); *Manualul lui Epictet* (sec. I—II d.Hr.); *Istoria bibliotecii Bisericii*, după mitropolitul Finaret

Drozdoz al Moscovei (1819); *Tălcuirea Sfințel Liturghii*, păstrată fragmentar); *Doctrina de Biserica Răsăritului păzire* (fragmente).

Literatură: Eugen Lovinescu, *Gheorghe Asachi. Viața și opera lui*, București, 1927, p. 9—21; Nestor Camariano, *Primele traduceri din Bernardin de Saint Pierre în literatura română*, în vol. „În amintirea lui Constantin Giurescu”, București, 1944, p. 183—194; Ierom Nestor Vornicescu, *Arhimandritul Leon Asachi*, în MMS, an XXXVIII, 1962, nr. 3—4, p. 213—242 (și în vol. *Desăvârșirea omului nouștre mormine fundamentul unității Bisericii străbune*, Craiova 1988, p. 147—194); George Șerescu, *Gheorghe Asachi*, București 1970, p. 5—26; *Dictionarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979, p. 60; Mitropolit Antonie Pămândea, *Prima traducere a Manualului lui Epictet în românește*, în MA, an XXIX, 1984, nr. 9—10, p. 611—662; Mitropolit Antonie Pămândea și Lazăr Leon Asachi în cultura română, Sibiu, 1985, 524 p. (sunt publicate aici *Logica* lui Condillac, *Manualul lui Epictet*, *Istoria lui*, Drozdov, *Tălcuirea Liturghiei*, *predici*).

ASTILEANU VISARION, din boier Vasile, episcop N. 14 mart. 1914 în Cluj, † 6 aug. 1984, în Arad. Studii secundare a liceul „Ci. Bărbulescu” din Cluj (1925—1933), superioare a Academiei teologice unită din Craiova (1933—1935), continuând cu studii de Filozofie și Teologie în Cluj, la „De Propaganda Fidei” din Roma (1935—1942), unde a obținut licența (1941) și doctoratul (1942). Secretar episcopal și preot a bisericii „Bob” din Cluj (1942—1948). Reversat la Biserica Ortodoxă în 1958 a fost numit inspector general patriarhal și concomitent preot la bisericile „Tatu” și „Anton” din București (1958—1961), consilier patriarhal (1962), episcop-vicar patriarhal (1962—1969), fiind tins în monahism la Sinaia, sub numele Visarion, în tototit arhieret, cu titlul „Ploesteanu”, la 9 sept. 1962, episcop-vicar la Mitropolia Ardealului, cu titlul „Râșnăreanu” (însta at. un 1969, apoi episcop al Aradului, cales. Ordin 1973 înscălat 26 aug. 1973), unde a pășorit până a moarte.

A publicat câteva studii privind reînnoirea Bisericii din Transilvania, reportaje, predici, recenzii în „Biserica Ortodoxă Română”, „Mitropolia Ardealului”, „Mitropolia Banatului”, „Telegraful Român” ș.a., între care: *Reînnoirea Bise-*

riile Ortodoxe Române din Transilvania" în BOR, an LXXXVI, 1968, nr. 6, p. 710—723; *Aspecte ale înființării spirituale a românilor din Transilvania (Lăcașul de închinare în secolul XVI)* în MA, an XVI, 1971, nr. 11—12, p. 832—851.

Ca episcop al Aradului, a îndrumat activitatea de înălțare a vieții culturale și episcopale a redesechis mănăstirea Pustioapă. A fost preocupat de valorificarea patrimoniului cultural-artistice al episcopiei, a editat volumele *Mănăstirea Hodoș Bistrița* (Arad, 1981). A făcut parte din câteva delegații oficiale care au vizitat la Biserica participând la Adunarea generală Nyborg IV (1964).

Literatură: BOR, an LXXX, 1962, nr. 9—10, p. 802—812; MA, an VII, 1962, nr. 9—12, p. 623—626; MA, an XIV, 1969, nr. 4—6, p. 268—303; BOR, an XCI, 1973, nr. 7—8, p. 762—784; MB, an XXIII, 1973, nr. 10—12, p. 598—626; MA, an XVIII, 1973, nr. 9—10, p. 939—946; *Neecrolog*, în MB, an XXXIV, 1984, nr. 7—8, p. 490—497.

ATANASTIU TEODOSIE (cunoscut și ca Teodor), episcop al N. 85, în Săscut din Ilac, 7 febr. 1912 la rădăcina de Neamtu. Studii la Seminarul Interior din Roman, apoi la cel superior de la Săscut din 187—187. Diacon la catedrala episcopală din Iași (1877—1880), protopop la biserică „Sf. Nicolae din Bacău” (1881—1892) și protopop al jud. Bacău (1892—1897). Rămân văduv, a plecat la Facultatea de Teologie din Atena, pentru completarea studiilor (1893—1897), unde a obținut licența. Arhimandrit de scaun (vicar) la Roman (1898), egumen al mănăstirii „Sf. Spiridon” din Iași (1899—1902), apoi la „Precista Mare” din Roman (1902—1909), arhieru vicar la Mitropolia Ungrovlahiei și titlu „Ploieșteana” și egumen al „Domnița Bălăș” din București (1909—1912), un timp locuitor al scaunului mitropolitan (1911—1912). La 4 febr. 1912 ales episcop la Roman, unde a păstoriț până la 1 febr. 1913, când s-a retras din scaun.

A rămas în literatură exegetică prin traducerea *Omiliilor Sf. Ioan Gură de Aur* la cele 14 epistole pauline în 4 volume sub titlul *Comentariile sau explicarea Epistolei către Galateni a celui întru Sfinți Părintelui nostru Ioan Chrysostom*. Traducere din limbă eună Iași 1911, 128 p. *Ejesele*, Iași, 1902, 267 p., *Filipeni*, București, 1903, XXXIX + 170 p., *Coloseni*, I și II *Tesaloniceni*,

București 1905, 346 p. *Romani*, București 1906, 504 p. I *Corinteni*, București 1908, 676 p. I *Corinteni*, București 1911, 358 p. I și II *Timotei*, *Tit și Filimon*, București, 1911, 375 p.; *Ebrei*, București, 1923, 395 p.

Literatură: *Alegerea noului episcop al Romanului*, în BOR, an XXXV, 1911—1912, p. 1215—1216; Arhim. Iuliu Scriban, *Mortuarii episcopului Teodor*, în *Revista Română*, p. BOR, an XLV, 1927, nr. 2, p. 101—104; Haralambie Roventă, *Studiul Noului Testament la noi în ultimii 50 de ani*, în ST, an III, 1932, nr. 2, p. 277—279; Dr. Veniamin Pocitan, *Arhierii vicari în Biserica Ortodoxă românească* București 1937, p. 44—45; Preot Ștefan Porcescu, *Episcopia Romanului*, București 1984, p. 321—323.

AZARIE, călugăr cronicar în Moldova, sec. al XVI-lea. Este autorul unei *Cronici* slavonice, scrisă din dispoziția cneazului Petru Șchiopul, a mitropolitului Anasistie, exanune lapiele pe rețete în rețetă 1541 și 1574, prezentându-se ca o continuare a *Cronicii* lui Macarie, din secolul al XV-lea. Se pare că tot el a tradus-o în slavonă, încheindu-bu în 1567, scutirea stărilor episcopale de *Viețile regilor și arhieriscopilor sârbi*.

Opera: Bogdan, *Letopisetul lui Azarie*, în *Ap. Acad. Rom. MS*, s. II, t. XXX, 1918, p. 68—101 (text slav) și 202—214 (trad.) (și în I Bogdan, *Scripturi slave*, București 1968, p. 416—463); *Cronicele slavon-române din sec. XV—XVI* publicate de Ion Bogdan. Ediție revizuită și completată de Dr. P. Păcurar, București 1959, p. 126—151, trad. rom. la G. Mihăilă și Dan Zamfirescu, *Literatură română veche*, 462—164. Introducere, ediție îngrijită și tipărită de București, 1969, p. 204—220.

Literatură: Dr. Minea, *Letopisetul mitropolitului scris în slavonă*, Iași 1925, p. 98—140; Ion Radu Mircea, *Les vies des rois et archevêques serbes et leur circulation en Moldavie. Une copie inconnue de 1567*, în RLSEE, IV, nr. 3—4, 1966; *Dictionarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979, p. 67; George Ivășcu, *Istoria literaturii române*, București 1979, p. 67; N. Cartoian, *Istoria literaturii române vechi*, București, 1980, p. 67—69.

BALAU R DIMITRIE, preot N. 4 septembrie 1903 în Rezen, jud. Lăpușna - † 19 aprilie 1996 București. Studii la Seminarul teologic din Chișinău (abs. 1924), apoi la Facultățile de Teologie (1924-1928) și Geografie (abs. 1932) din București. Redactor la revista „Biserica Ortodoxă Română” din București (1928-1937), consilier cultural al Episcopiei Hunedoarei Bălu (1937-1940) și 1941-1944) și redactor al revistei „Biserica Basarabească” preot la biserica „Sfinții Părinți” de lângă Eorșani, Iași (1940-1941), spărtoria la Seminarul „Noul Mitropolia” (1944-1948), preot la biserica zisă „Casin-Păreul Domaniilor” (1948-1959), apoi la biserica „Războare-Drașul Taberei”, „Sfânta Vinărie-Titulescu” și „Sf. Nicolae-Buzescu”, după 1964 toate în București, iconostavist tot. În sept. 1959 condamnat de Tribunalul Militar București la 15 ani muncă silnică pentru „activitate contrară ordinii de stat”, fiind deținut la Jilava, Gherla și Porțova, până în iul. 1964.

Lucrări: A publicat studii, articole, recenzii și note în cele două reviste pe care le-a condus între care: *Biserica în Moldova de război*, în BOR an. LII, 1934, nr. 1-2, p. 38-59 și nr. 3-4, p. 81-210 și extras „*Antologhiile din anul 1766. Studiu de bibliografie*” în BOR an. LIII, 1935, nr. 9-10, p. 433-443; *Documentele războierilor* în BOR, an. LIV, 1936, nr. 5-6, p. 273-304.

Traduceri: *Carmata și căsătoria* de Nevskowski, București, 1991 și *Convorbiri cu tineretul* de Zenkowska, București, 1991.

Literatură: Elena Teodorescu, *Preotul Dimitrie Balaure și alții*, în „Memoria - revista gândirii așezate”, București, nr. 9, 1993, p. 27-37; *Neerolog*, în ziarul „Aifa și Omega”, Chișinău an. II, nr. 11 (33), iunie 1996, p. 6; vol. *Proverba întinsețată. România, 1944-1989* București, 1998, p. 65-66.

BALCA NICOLAE, profesor de teologie, filosof N. 11 ian. 1903 în Tohani Nouă, jud. Bragov, † 7 dec. 1983, în București. Studii la Școala normală „Andrei Șaguna” din Sibiu, terminând în particular și Liceul teoretic cu bacalaureat (1925) - apoi la Academia teologică „Andreiană” din Sibiu (1925-1929). Trimis la studii peste hotare de mitropolitul Nicolae Balaure

se specializează în Pedagogie religioasă, Filosofie și Teologie la Universitatea din Jena (1930-1935), obținând doctoratul în Filosofie în 1935 (ecluzat la Universitatea din Cluj) Profesor de Pedagogie la Școala normală „Andrei Șaguna” din Sibiu (1935-1947), diacon (1934) și inspector general al învățământului religios în Arhiepiscopia Sibiu din 1946 - conferențiar definitiv - prin concurs - la conferința de Filosofie de la Facultatea de Teologie din București (1947-1948) după reorganizarea învățământului teologic, încadrat ca profesor al curs. la catedra de Omnisciență Catehetică și ca notat. de Pedagogie la Institutul Teologic Universitar din Cluj (1948-1952), unde a funcționat și ca profesor; reîncadrat ca profesor titular la aceeași catedră la Institutul Teologic Universitar din București, unde a funcționat până la pensionare (1952-1970); după aceasta, profesor consultant la cursurile de doctorat „Arhiepiscopia Stavropol” (1952). Autor a numeroase studii de Filosofie participând la toate sesiunile Seminarului sud-est european din cadrul Facultății de Teologie a Universității din Heidelberg precum și a altor conferințe, simpozioane și congrese din Germania, conferințe organizate de Facultățile de Teologie din Germania și Austria.

Lucrări: *Die Bedeutung Christi und seines Kreises für die Pädagogik der Gegenwart*, Weimar, 1934, 115 p. - Teză de doctorat în Filosofie; *Crișta spirituală nouă și cauzele ei*, Sibiu, 1934, 42 p. - *Contribuția fundamentelor ontologice*, în „Revista de Filosofie”, vol. XX, 1935, nr. 2 (și extras 20 p.); *Prosopea existențială și influența acestora asupra protestantismului contemporan*, „Revista de Filosofie”, vol. XXI, 1936, nr. 4 (și extras, 43 p.); *Educație și cultivare*, în „Luceafărul” Sibiu, 1937, nr. 1-7 (și extras, 30 p.); *Teologia directivă și Biserica Ortodoxă* în „Revista de Filosofie”, vol. XXIII, 1938, nr. 2, p. 160-185; *Crișta spirituală contemporană și menirea tinerei generații*, Sibiu, 1938, 24 p.; *Søren Kierkegaard, în Istoria filosofiei moderne*, vol. II București, 1938, p. 531-562 (și extras, 34 p.); *Școala de la Baden, în Istoria filosofiei moderne*, vol. III București, 1938, p. 167-193; *Studii filosofice*, București, 1938, 77 p.; *Die Krisis der protestantischen Theologie und die dialektischen Philosophie* în „Revista de Filosofie”, vol. XXIV, 1939, nr. 2 (și extras, 35 p.); *Interpretarea existenței omenești în filosofia lui*

Heidegger, București, 1939, 26 p., *Deosebirea calitativă absolută dintre om și Dumnezeu și problema Revelației*, în „Theses”, Sibiu, p. 30—98. *Pentru o mai corectă înțelegere a filosofiei kantiene. O confruntare cu P. P. Negulescu*, în „Revista de Filosofie”, vol. XXVI, 1941, nr. 3—4 (și extras, 58 p.); *Curs de filosofie*, editat de U.N.S.R., București, 1948, 340 p.; *Istoria filosofiei antice*, București, 1982, 379 p.

Caracteristicile esențiale ale sufletului creștinului autentic, în ST, an. IV, 1954, nr. 9—10, p. 475—494, *Etapele psihologice ale mărturisirii*, în ST, an. VII, 1955, nr. 1—2, p. 25—38, *Aspectul patologic al persoanei umane și pastorația religioasă*, în ST, an. VII, 1955, nr. 7—8, p. 489—510; *Importanța catehetică a Sfintei Liturghii*, în BOR, an. LXXVI, 1958, nr. 1—2, p. 194—213; *Semnul suferinței în creștinism*, în ST, an. IX, 1957, nr. 3—4, p. 155—176, *Conceptia despre lume și viață în teologia Fericitului Augustin*, în ST, an. XIV, 1962, nr. 3—4, p. 183—201, *Despre unele tradiții esențiale ale sufletului frumos*, în ST, an. XVIII, 1966, nr. 3—4, p. 115—130, *Câteva tradiții ale Sfântului Ioan Hrisostom ca predicator*, în ST, an. XX, 1968, nr. 7—8, p. 498—511, *Biblia în sistemul filosofic hegelian*, în ST, an. XXII, 1970, nr. 1—2, p. 39—51, *Invatătura despre Legea intrinsecă ca paradigmă a vieții creștinului în teologia apostolică și patristică*, în C.B., an. XXIX, 1970, nr. 3—4, p. 272—290. A fost studiu și recenzii în „Revista de Teologie” sau în periodice bisericești referite în „Buletinul Seminarului său ecleziastic” din Heidelberg precum în „Cuvânt Bisericii” etc.

Literatură: Pr. prof. D. Rădu, *Prof. Dn. Dr. Nicolae Balca*, în ST, an. XXXIV, 1982, nr. 1—2, p. 92—94, *Necrolog*, în ROC, an. XIII, 1983, nr. 1, p. 97—99. Pr. Prof. Constantin Galen, *În memoriam Arhid. Prof. Nicolae Balca*, în ST, an. XXXVI, 1984, nr. 1—2, p. 138—142.

BALOSESCU ISAILA (din botez Ioan), episcop N. 5 ian. 1765, în Putna, jud. Suceava, în familie de preot, † 14 sept. 1834, în Cernăuți (îngropat la Putna). Învăță la școala teologică de la Putna, îndrumată de Vartolomei Măzărănuș. Călugărul aici de tânăr sub numele Isaila, în 1788, ajunge cărmănuș egumen la Dragomirna și arhimandrit (1792), asesor al Consistoriului din

Cernăuți (1796), apoi vicar general al Episcopiei Bucovinei, cu sediul în Cernăuți (1807), numit episcop la 17 iul. 1823. Dată de arh., s-a deschis la Cernăuți un Institut teologic în oct. 1827, cu școală superioară, cu trei ani de studiu, din care se va dezvolta apoi Facultatea de Teologie (1875), în 1828 a deschis un „Seminar clerical” (internat), pentru 50 de bursieri. La stăruințele lui s-a adunat savantizarea clerului la Bucovina din aso-nabili, „Fond religios” al Episcopiei.

Literatură: Ion Nistor, *Istoria Bisericii din Bucovina*, București, 1916, p. 45. St. Gheorghe Ciuhodu, *Un bucovinean care era să fie episcop la Arad*, în „Candela”, an. XLI, 1930, p. 105—108, Marea Păcuranu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III, București, 1981, p. 185—186 (ed. a II-a, București, 1994), Mihail Iacobescu, *Isaila Balosescu*, în „Analele Bucovinei”, Suceava, 4, 1997, nr. 1, p. 13—16.

BARBOVSCHI TEODOSIE, c. 1490—c. 1540 † 23 febr. 1608 (îngropat la Suceava). Originar dintr-o veche familie de boieri moldoveni, a fost iunuc în monahism la Probota, se pare ulterior a stat și la Suceava, episcop al Rădăuților (1598—1605, cu o întrerupere în vara anului 1600), apoi mitropolit al Moldovei (1605—1608). Îndrumător al activității culturale din țară, a scris sau copiat mai multe manuscrise elveșice, a fost dascăl al Școlii din Iași. Petru Șchiopul, și probabil a scris o *Hronologie*, cu principalele evenimente istorice.

Literatură: D. Dan, *Cronica Episcopiei de Rădăuți*, Viena, 1912, p. 62—63 și 69—71, Dr. Simeon Reli, *Doi episcopi ai Rădăuților și apoi mitropoliți ai Moldovei din sec. al XVI-lea, fosti pribezi prin țări apusene*, în „Candela”, an. XI, 1929, p. 439—441. Pr. Prof. Mircea Păcuranu, *Contribuții la istoria Mitropoliei Moldovei în secolul al XVI-lea*, în MMS, an. LI, 1975, nr. 3—4, p. 254—256.

BARBU PETRU, profesor de teologie N. 7 mai 1864, în Lugoj, † 7 mart. 1941, în București. Studii gimnaziale la Lugoj. Heideberg, Brașov (abs. 1884), superioare la Facultatea de Teologie din Cernăuți, cu doctoratul în 1891, studii de specializare în Pedagogie la Universitățile din Graz și Berlin. Profesor la Institutul teologic-pedagogic din Caransebeș (1892—1908) și redactor

al buletinului eparhial „Foia Diecezană”, în aceeași perioadă dincon. 1895), preot (1908), protopop (1910), înălțat de la catedră în 1908 ca răspuns la un sinod al Cătelor și Instrucțiunii Appony Albert, director al Băncii Poporale din Caransebeș (1907—1920); vicepreședinte al Sfantului Nopona Român ales la Alba Iulia la 1 dec. 1918 re-integrat în învățământ pe 1 mart. 1919 în anul următor a fost numit rector al Institutului teologic (devenit apoi Academia), deținând aceste funcții până la pensionare, în 1937.

Lucrări: *Religia în școala populară. Indicații (=indicații n.n.) metodice*, Caransebeș, 1897, 2 f + 62 p., *Religia în „școala veche” și în „școala nouă”*, Caransebeș, 1899, 2 f + 62 p., *Religiunea în școlile populare I. Elemente de Catehism sau Metodica religiunii*, Caransebeș, 1907, 2 f + 101 p. (ed. a II-a, Arad, 1915, ed. a III-a, Caransebeș, 1933); *Școala maternă și religiunea la noi*, Caransebeș, 1916, 24 p.

Catehismul religiunii ortodoxe răsăritene pentru școlile populare, Caransebeș, 1893, 62 p. (ed. a IX-a, 1914), *Istorie biblice pentru elevii școlilor populare*, Caransebeș, 1895 (ed. a XIII-a, Arad, 1913), *Istorie bisericească*, Caransebeș 1897, 48 p. (ed. a IX-a, 1914) *Istorie religioasă modernă pentru elevii școlilor populare*, Caransebeș, 1899, 40 p., *Istoria Sfântă a Testamentului Vechiu*, Caransebeș, 1898, 92 p. (ed. a III-a, 1907), *Istoria Sfântă a Testamentului Nou*, Caransebeș, 1898, 3 f + 88 p. (ed. a III-a, 1915), *Istoria bisericească pentru școlile populare*, ed. a II-a, Caransebeș, 1900, 62 p., *Viața Măntuitorului lumii istorică cu cuvintele Sfintei Scripturi*, Caransebeș, 1902, X, II + 173 p. (ed. a III-a, București, 1916), *Carte de rugăciuni și Cântări bisericești*, Caransebeș, 1904, 2 f + 160 p. (ed. a IV-a, 1919), *Manual de istorie bisericească pentru școlile populare superioare și medii inferioare*, Caransebeș, 1896, 90 p. (ulterior sub titlu, *Istoria Bisericii creștine*, pentru școlile medii, ed. a VIII-a, Arad, 1922, 108 p.), *Învățătura Bisericii creștine ortodoxe Dogmele și Morala Bisericii*, 2 părți, Caransebeș, 1918; *Istoria bisericească universală cu elemente de Catehism și Liturgică*, Caransebeș, 1931. După 1918, a publicat — în colaborare cu profesori, Ioan Ianeu Măducescu — câteva manuale de Religie pentru învățământul secundar — ar în

colaborare cu preotul Petru Bizarea spânzurat pentru învățământul primar.

Preocupări folclorice. Vol. *Porecle lugojene* Cluj, 1927. Colaborări la „Foia Diecezană” — Caransebeș, „Biserica și Școala” — Arad, „Drapelul” — Lugoj, „Lumina” — Caransebeș „Foia Pedagogică” — Sibiu, „Tribuna” — Sibiu „Familia” — Oradea, „Luminătorul” și „Dreptatea” la Timișoara, „Românul” — Arad ș.a.

Literatură: „Anuarul Academiei teologice ortodoxe române din Caransebeș, 1919—1939”, Caransebeș, 1940, p. 263—265, Pr. dr. Gheorghe Colanțian, *Profesorul Dr. Petru Barbu*, în „Anuarul Academiei teologice ortodoxe române din Caransebeș pe anul 1940—1941”, p. XI—XXII, Dr. Cornel Corneanu, *Profesorul dr. Petru Barbu (1864—1941)*, în „Transilvania”, an LXXII, 1941, nr. 3, p. 201—211, Dr. Nicolae Terchiș, *Herbari și herbariul român din Ardeal* în „Anuarul XVII al Academiei teologice „Andreian” din Sibiu”, 1940—1941, p. 53—58. *Notice Căneșan în omagiu cu preotul Dr. Petru Barbu*, în MB an XXIV 1974, nr. 4—6, p. 290—291, Preot Prof. Sorin Cosma, *Preotul Profesor Dr. Petru Barbu (1864—1941)*, în MB, an XXXI, 1981, nr. 10—12, p. 715—719; *Bibliografia românească modernă, 1831—1918*, Vol. I, București, 1984, p. 263—265; Pr. Prof. Zeno Munteanu, *Amintirile unui dascăl de teologie* în AB serie nouă, an I (40), 1990 nr. 3—4 p. 17—94. Preot Dr. Marin Băncuș, *Metode și metode catehetice*, în AB an II (XLI) 1991, nr. 4—6, p. 159—163; Pr. Prof. Sorin Cosma, *Preotul profesor dr. Petru Barbu și activitatea sa catehetică* în AB an III (XLII), 1992, nr. 1—3 p. 78—85.

BARCIANU POPOVICI DANIL, președinte de teologie (neloristonit), natură, este fiul preotului Sava Popovici Barcianu. N. 19 oct. 1847, în Râșinari jud. Sibiu. † 3/16 febr. 1903 în Sibiu. Studii la Gimnaziul evanghelic german din Sibiu (1858—1866) și la Institutul teologic pedagogic tot aici (1866—1869). Obține o bursă din partea Arhiepiscopiei Sibiu ul. pentru a studia organizarea școlilor populare din Germania (1869—1870), apoi face studii de Științe naturale, Filosofie și Pedagogie la Universitățile din Viena, Bonn și Leipzig (1870—1874), cu doctoratul la Leipzig. Profesor la Institutul teologic-pedagogic

În Sibiu: manuale în „secpa pedagogică” (1876—1901), director al Școlii civile de fete a Asociațiunii din Sibiu (1876—1887), inspector al școlilor confesionale ortodoxe românești din Arhiepiscopia Sibiului (1901—1903), membru născut în Sinodu Arhiepiscopiei Sibiului, secretar II al Astrei (1881—1887), membru în Comitetul Partidului Național Român din Transilvania și unul din inițiatorii „Memorandului” din 1842, lipsit pentru o vreme de funcția de profesor la Văcări. Este autorul unor lucrări de Științe naturale, Pedagogie, manuale școlare pentru un număr de anuri periodice românești.

Lucrări: *Untersuhungen über die Blüthenwirkung der Drogen* (Nürnberg, 1874, 31 + 49 p. teză de doctorat); *Éléments de morale naturelle pour les jeunes populations* (2 vol., Sibiu, 1881—1883, 128 + 184 p.); *Lucrul de mână în școală* (pe două vol. în Institutul pedagogic, Sibiu, 1885, 65 p.); *Istoria naturii din școlile populare* în „Anuarul școlar” (teză pedagogică din Sibiu pe an. 1884—1885, p. 1—75; 1886—1887, p. 3—24 (3, extras); *Vasile Aron (1770—1822). O scriere încă necunoscută a lui* în „Anuarul Institutului” pe anii 1898/1899, p. 3—45 și 1899, 1900, p. 3—28.

A redactat câteva din lucrările tatălui său: *Gramatica germană teoretică-practică*, ed. a V-a, Sibiu, 1896, VII + 432 p. și *Dictionar german-român și român-german*, ed. a I-a, în două părți, Sibiu, 1886—1888, ed. a III-a, partea I, Sibiu, 1900.

Pe 1844 a redactat în Sibiu „Foaia ilustrată” pentru poezie și popularizare a „cinstitelor literare și științifice”, iar în 1897—1900 a redactat — cu alți colegi — „Foaia pedagogică” și verse „Tablouri” în „Telegraful Român” și „Tribuna” din Sibiu.

Literatură: *Enciclopedia Română* (vol. I, Sibiu, 1898, p. 198); *Dr. Petru Șpan. Dr. Dunat P. Barcianu. Viața și activitatea lui* (Sibiu, 1903, 28 p.); *Dr. Petru Șpan. Scrierile lui Șaguna* (Sibiu, 1919, p. 48—57); *Dr. Ioan I. Apas. Căminul pentru tinerețe*, Arad, 1916, p. 3—34; *Dr. Nicolae Terehulă, Herbert și herbertienii români din Ardeal*, în „Anuarul XVII al Academiei teologice „Andreiano”, 1940—1941, p. 30—34; *Mircea Păcuranu, Doi cărturari rășnițeni cu studii la Viena* în „Almanahul parohiei ortodoxe române din Viena pe anul 1970”, p. 120—125; *Bucur*

Tincu „Foia Ilustrată” în vol. „Reviste literare românești din ultimele decenii ale secolului XIX-lea”, sub îngrijirea lui O. Papadima, București, 1974, p. 294—317; Vol. *Personalități românești ale științelor naturii și tehnicii* (Dicționar, București, 1982, p. 51—52); *Brianan Ciocan. Șapte generații de preoți și protopopii profesori din aceeași familie Barcianu 1699—1907*, Sibiu, 1991, p. 79—90.

BARCIANU POPOVICI SAVA, preot, autor de manuale didactice. N. 1814, în Râșinari, jud. Sibiu, într-o veche familie de preoți, † 12 mart. 1879, în Râșinari. Gimnaziul în Sibiu (1828—1833), „clasa de filosofie” la Cluj (1833—1835), studii teologice la Sibiu (1835—1836), studii de medicină și inginerie la Viena (1837—1838, determinat) la Viena și director al școlii populare românești în Râșinari (1838—1847), iar din 1839 până la moarte preot tot școlii; profesor al științelor teologice, pedagogice din Sibiu (1854—1855), preot al țării în atârta austriacă (1856), „asistent consistorial” (consilier la Sibiu, alina-mintă al poporului) în Sibiu (preot paroh la Rev. la. a din 1848—1849, în care an a ieșit gata de tipar te. pe școlile te. și să la Viena și în Comitetul permanent pentru 25 de locuitori la sedul la Sibiu), membru în Comitetul de conducere al Astrei (1862), membru corespondent al Societ. Academic. Române (5 sept. 1869). Autor de manuale școlare, mai ales pentru învățarea limbii germane, 1 lucrări prelu. rămase în manuscris).

Lucrări: *Adunare de istorii morale alese* (introducere), 2 vol., Sibiu, 1846—1848, 4 f. + 90 + 79 p. (ed. a II-a sub titlul *Culegere de istorioare morale* Sibiu, 1876, 27 + IV + 128 p.); *Epistolar sau carte de învățătură pentru deprinderea în corespondință și scrisori, atât private cât și publice*, Sibiu, 1847, 5 f. + VI + 206 p. (ed. a II-a, 1863, 2 f. + 155).

Curs de aritmetică pentru folosul și trebuința tineretului românesc, Sibiu, 1848, 96 p.; *Abțedar pentru folosul școlii de legea greco-răsăriteană*, Sibiu, 1851, 50 p. (ed. a II-a, 1852, ed. a III-a, 1854); *Istoria biblicească, cu întrebări și răspunsuri* Sibiu, 1851, 48 p.; *Gramatica română. Curs pregătitor pentru școlile secundare preparându și privat*, Sibiu, 1852; *Gramatică*

românească pentru școlile populare Sibiu, 1853, 120 p. (ed. a II-a, 1856, ed. a III-a, 1864).

Carte de conversație și vocabularu german și român pre scurt, Sibiu, 1852, 204 p. (ed. a II-a, 1857, 200 p.); *Gramatica germană teoretică-practică pentru uzul tinerimii române*, Sibiu, 1854, 248 p. (ed. a II-a, 1864, ed. a III-a, 1867, ed. a IV-a, 1873, ed. a V-a, 1896); *Gramatica română-germană sau îndreptare teoretică practică spre a învăța limba germană*, Sibiu, 1855, 204 p.; *Abecedar nemțesc pentru școlile populare*, Sibiu, 1856, 80 p. (ed. a II-a, 1867, ed. a III-a, 1871).

Theoretisch-praktische Grammatik der romanischen und deutschen Sprache, Sibiu, 1858, VI + 384 p. (ed. a II-a, 1862, ed. a III-a, 1867); *Vocabulariu român nemțesc compus și însoțit cu un, multe și de cuvinte nou introduse și încrețite în limba română*, Sibiu, 1868, 31 + 316 p.; *Diebanur român german și german-român Wörterbuch der romanischen und deutschen Sprache I. Roman-german II. German-romän*, ed. I, Sibiu, 1868—1886 (ed. a II-a, 1888, ed. a III-a, 1900—1905, ed. a IV-a, 1911); *mulțumirea I — cu peste 100 de pagini*.

Literatură: *Enciclopedia Română*, tom. I, Sibiu, 1898, p. 348. În „*Curierul Olteniei de prețuri în Rădăria*”, în RT, Sibiu, an VI, 1912, nr. 4—5, p. 124—130; Emilian Cioran, *Correspondența unui preot din anul 1868 și 1869* (și dinovite multă), în RT, an XXIX, 1939, nr. 1, p. 3—9 și nr. 2—3, p. 102—113; Nicolae Albi, *Sava Popovici, Barcianu, un distins cărturar al timpului său*, în MA, an VIII, 1963, nr. 4—6, p. 327—350; Mircea Păcuranu, *Dos cărturari rășindreni cu studii la Viena*, în „*Almanahul parohiei ortodoxe române din Viena pe anul 1970*”, p. 120—125; Jara Balocciu și Rodica Chiriacescu, *Discuții de lingvistică și filologie române*, București, 1978, p. 61—62; Pr. prof. Mircea Alexici, *Un vrednic slujitor al Bisericii și al școlii românești, preotul Sava Popovici Barcianu*, în MA, an XXIV, 1979, nr. 4—6, p. 505—511; Corneliu Dragomir, *Preotul Sava Popovici Barcianu*, în „*Îndrumătorul bisericesc pe anul 1981*”, Sibiu, 1981, p. 272—276; *Bibliografia românească modernă, 1831—1918*, Vol. I, București, 1984, p. 267—268; Emilian Cioran, *Șapte generații de preoți și protoșcoți profesori din aceeași familie Barcianu 1699—1903*, Sibiu, 1991, p. 31—79.

BARDFRU ALEXANDRU, preot, scriitor. N. 12 mart. 1913 în Nestoara, jud. Harghita. Studii la Seminarul teologic din Chișinău (1927—1935) și la Facultatea de Teologie din Chișinău (1935—1939). Seminarul Pedagogic Universitar din Chișinău (1942—1943) cu examen de capacitate pentru Religie în 1946. Preot în Rângaci-Hotin (1938—1940), Ruș-jud. Baza (1940—1941), Marșenița-Hotin (1941—1944), Corabia-Ort (1944—1945), Bacăreni-Fălceni (1945—1949), Boroșta-Suceava (1949—1960), Broșteni-Dorohoi (1960—1971) și Biserica „Duminea Mare” din Botoșani (din 1971), pr. capop la Botoșani (1949—95), profesor de Religie în Corabia și Fălceni (1944—1948), rector al școlii (1953). A publicat cărți cu caracter moralizator, literatură pentru copii, articole în presa vremii.

Lucrări: *Herodot pacea lumii*, Fălceni, 1942, 24 p.; *Almanahul universitar Fălceni*, 1944, 42 p.; *Amintiri românești*, articole în „*Cuvânt Moldovenesc*”, „*Raza*”, „*Viața Basarabiei*”, „*Luminătorul*”, toate la Chișinău; *Biserica din Barcianu* — Băile, „*Păstorul Tutovei*” — Bărlad, „*Mitropolia Moldovei și Sucevei*” — președinți și articole cu caracter didactic în reviste ale școlii și reviste.

Literatură pentru copii: *Miranda miranda născătoare basme*, București, 1972, 72 p. (tradusă în limbile maghiară și germană); *Păpău născătoare basme*, Iași, 1976, 20 p.; *Norocul*, *Împiet*, basme, București, 1978, 10 p.; *Povestea născătoare basme*, București, 1982, 104 p.; *Povesti nemuritoare* (colecție nr. 24 și 25), București, 1982 și 1983 (în colaborare).

BARNEA ION, artist, sculptor de artă bisericească. N. 15 aug. 1913, în Lungulești, jud. Vâlcea. Studii la Seminarul teologic „Sf. Nicolae” din Râmnicu-Vâlcea (1925—1933) la Facultatea de Teologie din București (1933—1937) cu specializare la Facultatea de Teologie din Alena (1937—1940), care-i conferă doctoratul în Arheologie paleocristiană și Etnologie (1940), mai târziu doctor în științe istorice la Universitatea din București (1967). Bibliotecar la Academia Română (1940—1941), membru al Școlii române din Roma (1941—1942), diacon la capela română din Berlin (1942—1944), unde a ținut diferite cursuri la

Universitatea de acolo. Cercetător la Comisia Monumentelor Istorice (1944—1946) și la Muzeul Național de Antichități (1946—1956), șef de sector și cercetător principal la Institutul de Arheologie din București (1956—1975), conferențiar la catedra de Istorie veche a României de la Facultatea de Istorie a Universității din București (1949—1951), conferențiar de Istoria artei creștine la Institutul Teologic din București (1956—1959). Conducătorul unor expediții arheologice din Dobrogea (Dinogetia, Noviodunum, Niculițoi, Basarabi, Tropaeum Traianum ș.a.); membru al Comitetului Greco-Roman de specialitate (Roma, Paris, Atena, Tesalonica etc.). A publicat rezultatele cercetărilor sale arheologice în reviste de științe istorice și literare (în franceză, engleză, germană, italiană, rusă, spaniolă, suedeză, turcă, ucraineană, yugoslavă) și în reviste de istorie de națiuni (în limba de origine al Academiilor Române (29 ian. 1944).

Lucrări: *To paleochristianian thiasastirion* (scara doctorat, Atena, 1941), p. 1—100; *Contribuții la studiul creștinismului în Dacia*, în RIR, an. XIII, 1942—1943, fasc. 3, p. 31—42; *Discul episcopului Paternus*, în „Analecta”, București, 1944, p. 185—197; *Opaițe creștine în Scythia Minor*, în R.R., an. XIV, 1944, fasc. 2, p. 168—174; *Tetraevanghelul de la Căldărusanii*, în RIR, an. XIV, 1944, fasc. 2, p. 56—68; *O icoană de tip „ovineș”*, în BOR, an. LXIII, 1945, nr. 4—6, p. 106—125; *Sfântul Chiril, patriarhul Alexandriei* (studiu iconografic), în vol. „Prinos Î.P.S. Alexandru, patriarh al României”, București, 1946, p. 74—84; *Nouvelles considérations sur les antiquités chrétiennes de Dobroudja*, în „Dacia”, N. S., XI, 1945—1947, p. 221—241; *Un numismaticist român din secolul al XVIII-lea, popa Flar*, în BOR, an. LXVI, 1948, nr. 11—12, p. 584—591; *Relatiile dintre așezarea de la Biserica-Neagră și Bizanț în secolele X—XII* în SCIV, an. X, 1953, nr. 3—4, p. 641—671; *Creștinismul în Asia Minor după ucrisptii*, în ST, an. VI, 1954, nr. 1—2, p. 65—112; *O inscripție creștină de la Anapota*, în ST, an. VI, 1954, nr. 3—4, p. 19—228; *Meșesugurile în așezarea feudală de la Garvăn*, în SCIV, 6, 1955, nr. 1—2, p. 99—111; *Sigiliul unui țerark al Rusiei în așezarea de la Garvăn*, în SCIV, 1956, 7, p. 189—197; *Quelques considérations sur les inscriptions chrétiennes de la Scythie Mineure* în „Dacia”, N. S., I, 1957, p. 265—288; *Romanbyzantine*

Basilicae discovered in Dobrogea between 1948—1958, în „Dacia”, N. S., II, 1958, p. 331—349; *Vasile Parvan și creștinismul în Dacia Traiana*, în ST, an. X, 1958, nr. 1—2, p. 93—105; *Monumente de artă creștină descoperite pe teritoriul României*, în ST, X, 1958, nr. 5—6, p. 287—310; an. XII, 1960, nr. 3—4, p. 211—231; an. XVII, 1965, nr. 3—4, p. 181—181; *Artele (în cuprinsul Mitropoliei Lugnavluher)*, în BOR, an. LXXVII, 1959, nr. 7—10, p. 836—858; *Un disc de argint din Egipt*, în SCIV, an. I, 1953, nr. 3—4, p. 317—317; *Une noue descre Anapota*, în SCIV, 11, 1960, nr. 1, p. 69—80; *Un crinograf român ilustrat din secolul al XVII-lea*, în SCIA, 7, 1960, nr. 2, p. 184—195; *Les monuments rupestres de Basarabi en Dobroudja* în „Cahiers Archéologiques”, Paris, X, 1960, nr. 8, p. 208—217; *Der mittelalterliche Tierdarstellung in der Dobroudja (10—14 Jahrhundert)*, în RESEE, 3, 1965, nr. 3—4, p. 585—610; *Nou sigiliu bizantin la Dunărea de Jos*, în SCIV, 17, 1966, nr. 2, p. 277—292; *L'incendie de la cité de Dinogetia au VI-e siècle*, în „Dacia”, X, 1966, p. 237—259; *Les thermes de Dinogetia*, în „Dacia”, N. S., XI, 1967, p. 225—252; *Dinogetia, I. Așezarea feudală (secolele X—XII)*, în BOR, an. LXXVIII, 1967, nr. 1—4, p. 1—100; *Dinogetia, II. Romanii la Dunărea de Jos*, București, 1968, 392 p. (în colaborare cu Radu Vulpe); *Din istoria Dobrogei. III. Bizantinismul în Dobrogea (secolele X—XII)*, București, 1971, 441 p. (în colaborare cu Șt. Ștefănescu); *Cultura bizantină în România*, București, 1971, 236 p. + 108 pl. (în colaborare); *Dinogetia et Noviodunum, deux villes byzantines du Bas-Danube*, în RESEE, 9, 1971, nr. 3, p. 343—362; *Monumenti paleocristiani della Scizia Minore e della Dacia Traiana*, în „XVIII Corso di cultura sull'arte ravennate e bizantina”, Ravenna, 1971, p. 23—69; *Monumenti bizantini in Romania fra il VII ed il XIII secolo*, în *ibidem*, p. 71—93; *Dobrogea în secolele VII—X*, în „Peuce”, Tulcea, 2, 1971, p. 205—219; *Sceaux des empereurs byzantins découverts en Roumanie et Byzantine*, Tesalonica, 3, 1971, p. 149—172; *Relatiile provinciilor Scythia Minor cu Asia Mică, Siria și Egiptul*, în „Poetica”, Constanța, 5, 1972, p. 251—265; *Din nou despre datarea varului și a bisericutei treplate de la Niculițoi*, în SCIV, 24, 1973, nr. 2, p. 311—315; *Nou descoperiri din epoca feudalismului timpuriu la Dinogetia-Gar-*

ada în vol. „Materiale și cercetări arheologice” 10, 1973, p. 291—331. *Le martyrium de Nicomède* în „Bulletin d'archéologie sud-est européenne” București, 1975, 3, p. 31—46. *Atene basilielor paleocreștine de la Tropaeum Traianum* în SCIVA 26, 1975 nr. 1, p. 57—67. *Les monuments païens chrétiens de Koumanie*, C. la del Vaticano 1977, 276 p. *Inscriptii paleocreștine inedite din Iomur*, în „Pontica” Constanta, 7, 1977, p. 377—385. *La basilique cisterne de Tropaeum Traianum à la lumière des derniers fouilles archéologiques* în „Dacia”, N.S., 21, 1977, p. 211—233. *Basilica „Simplicii” (Atene la Tropaeum Traianum)* în „Pontica”, 11, 1978, p. 181—187. *Tropaeum Traianum*, vol. I, București, 1979, 259 p. (cenaștor și coordonator). *Diptychons — une byzantine du Bas-Danube séculaire XII* în *Byzantina Tessalonica*, 10, 1980, p. 237—287 + 30 pl. *L'épigraphie chrétienne à l'époque orientale* în *Rapports du Xe Congrès international d'archéologie chrétienne*, exécution 1980, p. 447—455. *Le crypte della basilica paleocristiana della Scizia Minor* în *Studia* 17, 1981, nr. 3, p. 489—505. *Sigillographie de la Durostorum Diocèse* în „Pontica”, 15, 1982, p. 201—212. *Sigilla byzantine inédites din Dobrogea* în „Pontica”, 1983, p. 263—272. *Constantin cel Mare* București, 1982, 212 p. (coordonator cu Octavian Cărboc). *Le christianisme sur le territoire de la Roumanie aux IIIe—XIe siècles*, în „Études Balkaniques” 1, 1985, p. 92—116. *Creștinismul pe teritoriul Moavei în secolele III—XII* în BOR, an. CVI, 1988, nr. 1—2, p. 123—144. *Romanité et christianisme au Bas-Danube* în „Byzantinika” Tessalonica 1988, p. 67—92. *Romanitatea și creștinismul din o română veche*. Antefajale Patriarhiei Sfințite Sfânta București, 1995, p. 160—176.

Aria creștină în România, Vol. I, Secolele III—VI. Studiu introductiv și prezentarea planșelor de „București, 1979, 278 p.; Vol. II, Secolele VII—XII. Studiu introductiv și prezentarea planșelor de „București, 1981, 238 p.

Literatură *Enciclopedia istoriografiei românești* București, 1978, p. 46—47; ST, an XXXIV, 1982, nr. 1—2, p. 105—106. „Dacia” N.S. 32, 1988, p. 205—214. SCIVA 4, 1993, p. 318—319. Nea Zagrava. Profesorul Ion Barnea la 80 de ani în „Arheologia Moldovei”, 7, 1994, p. 349—352. *Domnii Război. Membrii Academiei Române, 1866—1999. Dicționar*, București, 1999, p. 47—48.

BASARAB MIRCEA, preot N. 17 iul. 1936 în Sibiu, în familie de preot. Sărbii la Lacu. Gheorghe Lazăr din Sibiu (1954—1958), Institutul Teologic Universitar din Sibiu (1954—1958), cursurile de doctorat — pentru Vechiul Testament — la Institutul Teologic din București (1958—1961), cu scopul de specializare la Institutul ecumenic de „Bussey Haven” din Scotlanda (1971—72), Facultatea de Teologie reformată a Universității din Göttingen (teologie) (1972—73), Facultatea de Teologie evanghelică a Universității din Wipac Max Planck din München (1974—1977), doctorat în teologie la Teologia din București (1978). Lectura la Facultatea de Teologie a Universității din Cluj (1977—1980) și la Facultatea de Teologie post-ortodoxă a Universității din Cluj (1980—1981). Seminar de teologie (1973—1981) Cluj (1973—1981), profesor la același Seminar de la iul. 1986. Diacon (1968—prez. 1973). Împărtășit în 1965 de preot parohial la parohia ortodoxă „Sfântul Naum” din Sibiu. În München din iul. 1977 până în prezent pe lângă angajatul în timpul studiilor în perioada studierii la teologie și ca preot la Mănăstirea „Sfânta Treime” întruniri bisericesti sau cu caracter ecumenic, Adunarea Generală a Consiliului Mondial al Bisericilor de la Canberra (1991). Adunarea ecumenică europeană la Graz (1992). Membru al Comisiei de dialog a Bisericii Ortodoxe Române cu Biserica Evanghelică din Germania etc. 1977 editată la München în limba germană „Renașterea”

Lucrări: *Sărbătoarea corturilor și interpretarea ei în creștinism*, în ST, an. XII, 1960, nr. 5—6, p. 420—435. *Diptych Sfinții Trei — Vechiul Testament* în Ortodoxia an. X, 1960 nr. 3—4, p. 552—570; *Vechiul Testament în Liturgiile ortodoxe* în ST an. XII, 1961 nr. 3—4, p. 312—325. *Psalmii 50—51*, *Intenția de rugăciune și pelerinaj* în ST an. XII, 1961 nr. 7—8, p. 411—426. *Scopul Evangheliei a puteri* în MB, an. XIV, 1964, nr. 11—12, p. 683—697. *Imperatul mesianic a puteri* Isaia. II 2—4, în GB, an. XXIX, 1970, nr. 9—10, p. 910—918. *Cărțile anaginoscomenă — pune de carte* în *Bibliile românești*, în ST, an. XXIV, 1972, nr. 1—2, p. 59—69; *Sfânta Scriptură în concepția ortodoxă*, în MB, an. XXIII, 1973, nr. 7—9, p. 377—386; *Cartea profetului Amos*, *Introducere, traducere și comentariu* teză de doctorat, în ST an. XXXI, 1979 nr. 5—10, p. 391—571,

România Liturghia și viața spirituală ortodoxă în MB, an XXIX, 1979, nr. 1—3, p. 31—42; *Sfânta Scriptură și interpretarea ei în concepția Sf. Vasile cel Mare*, în MB, an XXIX, 1979, nr. 4—6, p. 285—300; *Activitatea teologică ortodoxă la început de carte anaginoscanienă — bune de citit — ale Vechiului Testament*, în MA, an XXIV, 1979, nr. 7—9, p. 602—618; *Autoritatea Sfintei Scripturi în Biserica Ortodoxă*, în „Ortodoxia”, an XXXII, 1980, nr. 2, p. 221—241; *Scriptură și Liturghie*, în MB, an XXXI, 1981, nr. 7—9, p. 462—484; *Domnul nostru Iisus Hristos ca interpret al Sf. Scripturi*, în MA, an XXVII, 1983, nr. 5—6, p. 8—20; *Întruparea omului în concepția ortodoxă*, în MB, an XXXV, 1985, nr. 1—3, p. 37—46; *Glugiu de la Torino*, în AB, an II (XLI), 1991, nr. 7—9, p. 56—69; *Problema unitarismului și unitate de vedere ortodoxă*, în K, secolul al III (75), 1993, nr. 4, p. 23—56; *Ermenetica*, în „Cuvânt”, 1997, 158 p.; *Il secul și neamul românesc*, în „Cuvânt”, 2003, 270 p.; poate fi citită în orice librărie sau expunere. (Rădăuți: Tipografia „Libertă”))

Am publicat și printre altele: *Vechea carte ortodoxă*, în MN, an IV (1967), p. 615—618; *Trădare*, în MO, nr. 9—10, 1967, p. 763—768; articole, recenzii, note în periodicele amintite sau în buletinul „Renașterea” de la München pe care îl coordonează.

Am publicat de peste 40 de ani în *Der heilige Basilius als Ausleger der Schrift*, în „Orthodoxes Forum, Zeitschrift des Instituts für Orthodoxe Theologie der Universität München”, Jurgang, Heft 1, 1987, p. 19—32; *Die Heilige Schrift und ihre Auslegung in der Orthodoxen Tradition*, în „Una Sancta, Zeitschrift für ökumenische Begegnung”, 1988, p. 4—48; *Die Kirche als Verkörperung und Auslegerin der heiligen Schrift*, în „Orthodoxes Forum”, 2, Heft 1, Sept., 1988, p. 41—49; *Das Evangelium in der orthodoxen Spiritualität*, în „Orthodoxes Forum”, 1, 49, p. 1—22; *Das Amtsverständnis und die apostolische Sukzession im Kontext für die Stellung der Frau in der orthodoxen Kirche*, în „Catholica”, 3, 1996, Münster, p. 261—285; *Die Problematik der apostolischen Kirche aus orthodoxer Sicht*, în „Orthodoxes Forum”, 1, 498, p. 2—50.

Literatură: *Curriculum vitae*, în teza de doctorat, p. 570—571; ROC, an VIII, 1978, nr. 2, p. 43—44; ST, an XXX, 1978, nr. 9—10, p. 5—716; Alexandra Moraru, *Seminarul teolo-*

gie liceal ortodox din Ciu Napoca (1957—1997), Cluj Napoca, 1997, p. 258—259.

BASARABEANU GHELASIE, arhimandrit protopsalt și compozitor. N. c. 1790, dincolo de Prut, † 1851, la Curtea de Argeș. Se pare că a învățat în școala de la „Sf. Sava” din București, în același timp a învățat repertoriul psaltic de la monahul Macarie. La 7 oct. 1817 era la Curtea de Argeș, născut. X27 era în bășcăriea Mărgăreții, probabil în episcopatul protopsaltic Psaltic la Huza. Nu se știe când a fost înrolat în rândul creștinilor. După războiul de la Curtea de Argeș 1846, a fost numit profesor de Psaltic. În 1849 se înalta ca secretar al protopsaltului Ghel, în 1848 arhimandrit.

Au rămas de la el trei manuscrise psaltice: *Antologia* (1841) — *Concordanța psalticilor* — prezentată în *Lectionar* (1842) și *Antologia de psaltic* (1843). A fost și compozitor al cântecelor psaltice. În glosăriele psaltice din *podobii*, catavasi, clinonice, axioane, heruvice, este cunoscută înaltă lexica psaltică. V. pe care o cântă azi credincioșii ortodocși, în Sf. M. al Olteniței.

Literatură: P. Ceșcoș-D. Dăbâlcă: *Istoria și dezvoltarea*, în *Curtea de Argeș*, 1900, p. 7—8; Mihail Gr. Porșușcu, *Istoria muzicii*, București, 1928, p. 72; *Antropologia* (Vornicescu), *Trei manuscrise muzicale vechi*, în MO, an XXIV, 1972, nr. 1—12, p. 962—965; B. Sandu, *Ghelasie arhimandritul și opera sa muzicală*, în MO, an XXXI, 1979, nr. 7—9, p. 618—619 + 8 p.; B. Sandu, *Doi opere muzicale în shenaxie arhimandrit*, în MO, an XXXI, 1981, nr. 3—6, p. 507—508; *Drac. Nea Mărgăreții*, *Muzica în eresia ortodoxă română în secolul al XIX-lea*, în OB, an XLI, 1982, nr. 11—12, p. 904—905; Pr. Conf. Alexe Buzica, *Ghelasie Basarabeanu*, *Unu din*, în BOR, an CXIV, 1996, nr. 7—12, p. 382—394.

BĂDESCU IOSIF, din botez Traian, episcop. N. 15 mai 1858, în Șopotul Vechi, jud. Caraș-Severin, † 11 iul. 1933 în Caransebeș. Studii gimnaziale la Caransebeș, Liceul „Ștefan cel Mare” la Universitatea din Sibiu (1883), teologie la Universitatea din Cernăuți unde obține doctoratul în 1889. Secretar eparhial (1889—1903) apoi asesor consilier eparhial la Caransebeș (1903—1920) și apoi profesor la

„Institut de teologie și pedagogie. Hironomit diacon necesărit în 1890, preot în 1899, tons în monahism la Hodoș-Budróg sub numele Ioan (1902) hironomit protos ighele (1903) și arhi-mandrit (1919), membru în Adunarea eparhială a eparhiei Caransebeș și în Congresul Național Bisericesc al Mitropoliei Ardealului. Ales episcop de Caransebeș în 1909, dar n-a fost recunoscut de guvernul de la Budapesta; în 8 mart. 1920 mes din nou, recunoscut hironomit și instalat în Caransebeș (27 sept. — oct. 1920) — păstorind până a morții. A redactat „Căminul Românului”, editat de Episcopia Caransebeșului (din 1887) a publicat articole în „Foaia Diecezană de la Caransebeș” și în alte periodice românești, pastorale și vântătoare. A îndreptat activitatea Institutului teologic ap. „Academia” din Caransebeș și a pregătit viața bisericească în eparhie și în țară; a școlit de cântăreți bisericești, un muzeu și o bibliotecă eparhială.

Literatură: FD, an XLVII, nr. 29 din 16 iul. 1933. N. C. de Cornescu, *Monografia Episcopiei Caransebeș* (Caransebeș, 1940, p. 50—53); B. Babuș = Mareș Bănescu, *Episcopul Dr. Ioan Traian Bădescu (1858—1913)*, în MB, an XXXIII, 1983, nr. 5—6, p. 348—353. Pr. Prof. Zeno Motileanu, *Amintiri de un dascăl de teologie*, în AB, serie nouă, an. 1 (40), 1990, nr. 3—4, p. 89—92.

BĂDESCU SPIRIDON, preot, traducător. N. c. 1828 — la București — în familie de preot. † d. 1877, în București. Studii la Seminarile din București (1841—1845) și Iași (1845—1847) și Moscova (1847—1850). Diacon, mai târziu preot la biserică „Cărua Veche” („Sf. Anton”) din București, d. p. 1852. A publicat mai multe studii și articole în „Biserica Ortodoxă Română” între anii 1874—1877, precum și traduceri din limba rusă: *Descriere despre crucea Domnului*, București, 1852, 80 p.; *Predicile dimuicilor și ale xărhiditorilor de preste tot anul*, București, 1871, 99 p.; *Theologia ortodoxo-morală*, București, 1872; *Istoria bisericească*, București, 1872.

Literatură: Diacon Gheorghe I. Moisescu, *Burseri români la școlile teologice din Rusia*, București, 1946, p. 45—46 (s. în BOR, an XLIV, 1946, nr. 4—6, p. 252—253); *Bibliografia româ-*

nească modernă, 1831—1918 Vol. I, București, 1984, p. 290.

BALAN IOAN, episcop. N. 11 febr. 1880, în Teiuș, jud. Alba, † 4 aug. 1959, într-un spital din București. Studii gimnaziale la Blaj (1891—1899), superioare la Facultatea de Teologie a Universității din Budapesta (1899—1903) doctoratul la Viena, în 1906, cu teza: *Die Kirchlichen Dypichen Ihr Wesen und Gebrauch*. Preot celibatar și pedagog în internatul „Vascean” din Blaj (1906—1907), notar consistorial, la Blaj (1907—1909), paroh și protopop la parohia română unită din București (1909—1920), canon la mitropolita la Blaj (1920—1936) delegat al Bisericii române unite în Comisia de codificare a Dreptului canonic oriental la Roma (1929—1935); episcop la Lugoj (numit în aug. 1936, hironomit și instalat în oct. 1936). Arestat la 28 oct. 1948, închis la Sigheț (1950—1955), apoi cu domiciliu forțat la Căntăna de Argeș și Cluj până la A. publicat de an bisericești canonice precum și o nouă traducere a *Noului Testament*.

Lucrări: *Limba cărților bisericești. Studiu istoric și filologic* Blaj, 1914, 277 p. re. și rev. din „Cultura Creștină”; *Antimisul București*, 1915, 30 p.; *Viața lui Iisus scrisă pe înțelesul tuturor*, Blaj, 1922, 227 p.; *Noul Testament al Domnului nostru Iisus Hristos scris pe înțelesul tuturor*, Oradea, 1924, 806 p. (ed. a II-a, 1938, 807 p.); *Fontes iuris canonici Ecclesiae rumenae*, Roma, 1932, 114 p.; *Testi di diritto particolare dei Rumeni Roma* 1933, 881 p.; *Leges iustitiae de haereticis Roma*, 1935, 16 p.; *Un sinod diecezan sub episcopul Reșto*, Blaj, 1936, 4 p. extras din „Cultura Creștină”, 1936).

Colaborări la „Unirea”, „Unirea Poporului”, „Cultura Creștină” toate la Blaj, „Răzvrătul” — Cluj, „Convorbiri Literare” — București, ș.a.

Literatură: „Unirea”, Blaj, an XLVI, nr. 36 din 5 sept., nr. 43 din 24 oct. și nr. 45 din 7 nov. 1936. Ioan Ploscaru, *Lanțuri și teroare*, Timișoara, 1993, p. 385—417; Silvestru Augustin Prundus și Clemențe Plaiatu, *Catolicism și ortodoxie românească. Scurt istoric al Bisericii române unite*, Cluj-Napoca, 1994, p. 118—119.

BĂLAN IOANILIE (din boțaz Ioan), arhi-mandrit N. 10 febr. 1930 în Stănița, jud. Neamț. Studii la Liceul comercial din Roman (1942—

(1949) și la Institutul Teologic Universitar din București (1971—1975). Frate în mănăstirea Schimbria (1949) unde a fost călugăr și hirotonit diacon (apr. 1953). Casier, contabil și secretar ghid la mănăstirea Sihăstria (1949—1971), ghid și contabil-casier la mănăstirea Bistrița-Neamț (1971—1990), hirotonit ieromonah (în 1979). „Arhiepiscopul protosfigie” (1987) și arh. mănăstirii (1992); din 1990 pensionar și reagenat la Schimbria. Autorul unor lucrări privitoare la monahismul românesc sau cu conținut moralizator.

Lucrări: *Patericul românesc* (București, 1980, 736 p. (ed. a II-a, 1990, 708 p., ed. a III-a, 1998, 740 p., tradus și în limbile greacă — 1984, franceză — 1986 și engleză — 1994); *Vetre de schimbria românească* (București, 1981, 576 p., *Convorbiri duhovnicești*, vol. I (Ed. Episcopiei României, 1984, 632 p. (tradus și în limbile greacă — 1985, italiană — 1991, engleză — 1994); vol. II, aceeași Editură, 1988, 808 p. receditate în 1991 și 1993); *Morturi românești la Locurile Sfinte*, Ed. Episcopiei României, 1986, 576 p. (ed. a II-a sub titlul *Pelerinaj la Locurile Sfinte*, 1992, 592 p.); *Căldușă ortodoxă în biserică*, Iași, 1992, 224 p., *Căldușă ortodoxă în familie*, Iași, 1993, 184 p. (ed. a II-a, Chișinău, 1999, 184 p.), *Rânduiala Sfintei Spovedanii și a Sfintei Împărtășirii*, Iași, 1993, 128 p., *Patruce Pașie duhovnicească*, Iași, 1993, 139 p., *Părintele Cleopa duhovnicul*, Iași, 1994, 226 p., *Convorbiri duhovnicești cu teologi ortodocși din străinătate*, Iași, 1995, 215 p.; *Sinaxar general ortodox — Dicționar agiografic*, Roman — Chișinău, 1998, 408 p., *Sfintele moarte din România*, Chișinău, 1999, 184 p., *Sfintele icoane făcătoare de minuni din România*, Chișinău, 1999, 160 p., *Viata Părintelui Cleopa*, Iași, 1999, 232 p. A reeditat *Viata Sfintilor* în 12 volume, după *„Viața Sfinților”,* Grigore Dima, de la București și Căldășșanu din 1834—1836.

A mai publicat pliante despre mănăstirile Sihăstria (1967) și Bistrița (1977), broșuri cu caracter moralizator ca *Istoria duhovnicească* (1991 și 1992, 138 p.), *Cuvinte duhovnicești* (1992), *Puterea Sfântului Maslu* (1993).

BALAN NICOLAE, mitropolit. N. 27 apr. 1882, în Băjenii de Sus, jud. Bistrița-Năsăud, în faimile de preot, † 6 aug. 1955, în Sibiu (înmormântat la mănăstirea Sâmbăta de Sus—Gurașu, la Năsăud (abs. 1900). Facultatea de Teologie în

Cernăuți (1900—1904), unde a obținut licența (1905), cu studiu de specializare la Facultățile de Teologie protestantă și catolică din Breslau și Wrocław în 1904—1905. Profesor provizoriu (1905) apoi definitiv (1909) a catedrelor de Dogmatică, Apologetică și Morfă de la Institutul teologic-pedagogic din Sibiu (până în 1920), membru în Sinodul Arhiepiscopiei Sibiului și în Congresul Național Bisericesc al Mitropoliei Ardealului, fondator și redactor al „Revistei Teologice” de la Sibiu (1907—1916); în 1918 a redactat — cu alți doi profesori — „Gazeta Poporului”, tot la Sibiu. În nov. 1918, trimis întru o misiune la Iași, pe lângă Guvernul României, de către Consiliul Național Român din Transilvania, în vederea realizării unității noastre de stat. Hirotonit preot în 1919. la 14/27 febr. 1920 a fost ales mitropolit al Ardealului (h. roton. și înaltat la Sibiu în 17/30 mai 1920), păstorind până la moarte. Membru de onoare al Academiei Române (10 iun. 1920), membru în Comitetul central al Astrei, senator de drept.

Ca mitropolit, a luptat pentru acceptarea principiilor Statutului Organic al Bisericii Ortodoxe Române și a Statutului propriu al Ardealului. Pe tărâm cultural teologic, a ridicat vechiul Institut teologic din Sibiu la rang de Academie (1919), a dispus de baza tipăritorie tipografică (1943), devenită mai târziu Institut Teologic de grad universitar (1948), a îndrumat activitatea de învățământ al teologiei până în 1948 și egreja Bisericii (Liceul „Andrei Șaguna” din Brașov, Liceul „Avram Iancu” din Brad, Școala normală „Andrei Șaguna” din Sibiu); a înființat o Școală normală de fete, Școala de cântăreți bisericești „Dimitrie Cușan” și un internat arhidiecezan, toate în Sibiu; a trimis numeroși tineri teologi la studii de specializare peste hotare, care au onorat apoi catedrele Academiei (mai târziu Institutului) din Sibiu și una chiar ale Institutului Teologic din București, a îndrumat activitatea periodicelor bisericesti de la Sibiu „Telegraful Român”, „Revista Teologică”, „Lumina Satelor” (din 1922, a pus bazele unor colecții în care au apărut zeci de lucrări teologice: „Seria Teologică”, „Seria Didactică”, „Popasuri Duhovnicești”, „Biblioteca Bunului Păstor” s. a.

A rectorat mănăstirea brâncovenească de la Sâmbăta de Sus, a ridicat schitul și căminul de la Patruș — Săcel și a înființat Academia teologică „Andreiană”, iar în eparhie s-au construit,

în cursul păstoririi sale, peste 150 de biserici și peste 150 de case parohiale și au înființat parohii și protopopiate noi. A fost unul din marii ecumeniști din perioada interbelică, participând la Congresul ecumenic al de la Stockholm din 1925 și Conferința ecumenică practică de la Berna din 1926), a condus un pelerinaj la Ierusalime Sfinte în 1925, a sedința Consiliului de Capșand din 23-30 aug. 1940, a protestat împotriva Dictatului de la Viena, iar în anul următor a militat mereu pentru reîntregirea teritorială a țării.

Lucrări. A publicat sute de studii, articole, predici pastorale, discursuri parlamentare, recenzii, note în „Revista Teologică” și „Telegraful român”. Înseamnă: *Problema religioasă a țării noastre*, în „Anuarul XXII al Institutului teologic pedagogic” din Sibiu, 1915, 1916, p. 3-52 și extras; *Rezoluția bisericească din Komana și autonomia Bisericii noastre*, Sibiu, 1910, 47 p.; *Biserica lupădătoare. Considerațiuni asupra drepturilor bisericești și asupra chemării preoților*, Sibiu, 1910, 47 p.; *Un Congres biblic românesc*, Sibiu, 1912, 32 p.; *Apoteozarea lui Iisus Hristos*, apoteoză a lui Iisus Hristos (trad. de la evangheliile) în „Anuarul XXIX al Institutului teologic pedagogic”, 1912/1913, p. 3-49 (și extras); *Pavel, apostolul incluzus Hristos*, Sibiu, biografie cuprinsă în *Comand Kireh*, Sibiu, 1931, 60 p.

Biserica neamului și drepturile ei (Discurs în Senat, Sibiu, 1928, 12 p.). O parte din discursurile parlamentare, cavanțări și pastorale au fost strânse în volumele *Mântuiește, Doamne, poporul Tui*, Sibiu, 1945, XVI + 252 p. și *Biserica și viața*, Sibiu, 1947, XII + 360 p.

Literatură: *Omagiul înalt Prea Sfinției Sale Dr. Nicolae Balan mitropolitul Ardealului, la douăzeci de ani de arhipăstorie*, Sibiu, 1940, p. 1-280 (în special studiul pr. prof. Grigorie Marcu, *Biobiografia mitropolitului Nicolae*, p. 65-128), RT, an. XXX, nr. 5-8, 1940 (omagiul omagiu); *Nicolae Mitropolitul Nicolae Balan. 150 de ani de activitate*, Sibiu, 1956, p. 1-XXXII și 1-254, numere festive din TR (nr. 25-26 din 1940; nr. 10-11, 12-14, 16-19 și 20-22 din 1950). Pr. prof. Mircea Păcurariu, *Mitropolitul Nicolae Balan al Ardealului. La 100 de ani de naștere*, în BOR, an. C, 1982, nr. 5-6, p. 494-517; Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III, București, 1981, p. 419-422 și ed. a II-a, 1994, p. 434-435.

BALAȘA DUMITRU, preot, istoric. N. aug. 1911, în Dealu Mare, jud. Vâlcea. Studii la Seminarul teologic din Râmnicul Vâlcea (1923-1931) și la Facultatea de Teologie din București (1932-1936). Preot în Bălăeasa — jud. Olt (1934-1940), la biserica „Hugi Enuși” din Craiova (1940-1948), la parohia Creștin Vâlcea (1948-1959). În 1959 condamnat la 5 ani de închisoare pentru că a fost executat la Jilava. Așd. Pilești. Reîncadrat la parohie în 1964. Preot la catedrala mitropolitană din Craiova, îndrumător al bibliotecii și colecției muzee ale episcopiei și redactor al revistei „Mitropolia Olteniei” (1968-1974); pensionat în 1974; econom stăvrosfor (1968). Secretar al Institutului de Istorie Națională din Craiova, secretar la redacția revistei „Oltenia” (Craiova) și a „Mitropolia Olteniei”. De-a lungul a avut studii și documente referitoare la istoria Bisericii și a culturii românești din Oltenia, participând la multe simpozioane și congrese cu caracter istoric în țară.

Lucrări: *Alte manuscrite ale cronicharului Dionisie Eclesiarhul* (extras din „Oltenia”, 11, 1941, p. 81-118); *Sapte manuscrite inedite ale lui Anton Pann*, în MO, an. VII, 1955, nr. 1-2, p. 78-89; *Contribuția istoriei eccl. laud. Episcopului*, în MO, an. IX, 1957, nr. 11-12, p. 825-839; *Documente pre-antice din Craiova*, în MO, an. IX, 1957, nr. 11-12, p. 845-858; *Contribuția istoriei bisericești. Patria Bisericii din Craiova*, în MO, an. X, 1958, nr. 9-10, p. 66; *Alte Biserici din Craiova*, în MO, an. XI, 1959, nr. 3-4, p. 166-18; *Cultura în Mate. Moravănești din satul Serbulești*, în MO, an. XI, 1959, nr. 7-8, p. 436-445; *Dobromir marele ban al Craiovei, 1568-1583*, în MO, an. XII, 1960, nr. 1-2, p. 24-41; *Schimni oltenie*, în MO, an. XVII, 1965, nr. 3-4, p. 280-285; *Gheorghe Zograful care în caligăriile sale*, în MO, an. XIX, 1967, nr. 1-2, p. 72-79; *Complexul Călimănești. Mănăstirea Călimănești-Ostrov, mănăstirea Cozia cu bolnița, schitul Piatra și biserica de mir din Călimănești*, în MO, an. XXII, 1968, nr. 5-6, p. 451-468; *Biserica Buna Vestire din Râmnicul Vâlcea și pomelnicul ctitoricesc*, în MO, an. XXXIII, 1971, nr. 1-2, p. 52-60; *Mănăstirea Călimănești sau Cepturoaia*, în MO, an. XXIII, 1971, nr. 7-8, p. 513-534; *Sf. Ignatie Teoforul și Nicodim de la Tismana (Date noi și două inscripții inedite)*, în MO, an. XXIII, 1971,

nr 9—10, p. 634—651, *Mănăstirea Sadova* (jud. Dolj), în MO, an. XXIII, 1971, nr 11—12, p. 844—87; *Lăptele pândurilor și eterisilor de pe Valea Olului* în „Buridava”, Rm. Vâlcea, 1972, p. 295—320 (în colaborare); *Mircea cel Bătrân și ctitoriile din Călimănești*, în „Studii Vâlcene”, Rm. Vâlcea, 2, 1972; *Cruce de piatră din Tura Românească cartografiată în anul 1512* în MO, an. XXIV, 1972, nr 1—2, p. 92—104 și nr 5—6, p. 408—452; *Inscripții și însemnări din bisericile Olteniei*, în MO, an. XXIV, 1972, nr 3—4, p. 247—263; an. XXV, 1973, nr 9—10, p. 81—88; an. XXVI, 1974, nr 1—2, p. 103—113; an. XXVII, 1975, nr 9—10, p. 693—702 și an. XXVIII, 1976, nr 3—4, p. 260—266; *Paguri din trecutul mănăstirii Coșmina-Bucovățul Vechi*, în MO, an. XXIV, 1972, nr 9—10, p. 726—772; *Bunurile mănăstirii Coșmina (Bucovăț)*, în MO, an. XXIV, 1972, nr 11—12, p. 899—912; *Cuvântul românesc „Crăciun” în antroponomie, toponimie și etimologie*, în MO, an. XXV, 1973, nr 1—2, p. 97—140; *Documente privitoare la mănăstirea Coșmina-Bucovățul Vechi*, în MO, an. XXV, 1973, nr 3—4, p. 269—307; *Cermenești și Sucești, două sate vâlcene*, în MO, an. XXV, 1973, nr 5—6, p. 419—437; *Biserica Sf. Gheorghe din Râmnicu Vâlcea*, în MO, an. XXV, 1973, nr 5—6, p. 438—457 (în colaborare); *Constantin Brâncoveanu Voievod și Ioan arhimanșitul „Un manuscris inedit al lui Ioan, egumenul mănăstirii Hurezi (1692—1726)”, în MO, an. XXV, 1973, nr 1—2, p. 993—1002; Biserica domnească „Sf. Dumitru” și vechimea orașului Craiova*, în MO, an. XXVII, 1975, nr 7—8, p. 492—505; *Date privind localități din Oltenia și bisericile lor între anii 1823—1840* în MO, an. XXVIII, 1976, nr 5—6, p. 419—431; *Paguri din trecutul mănăstirii Tismana*, în MO, an. XXVIII, 1976, nr 9—12, p. 975—1001; *Clerici ostentatori pentru independența națională înainte de anul 1877*, în MO, an. XXIX, 1977, nr 4—6, p. 311—341; *Încercări dintr-o călătorie de la mănăstirea Călugăra la Constantinopol, Muntele Athos, Ierusalim, Alexandria, 1860—1861*, în BOR, an. XCVI, 1978, nr 7—8, p. 854—880; *Revoluția din 1821 reflectată în însemnările micilor croniciari aflați pe filele unor vechi cărți românești* în MO, an. XXXIII, 1981, nr 7—8, p. 402—409; *Contribuția cronicarului Dionisie Eclesiarhul la înbogățirea Moltvelnicului românesc* în BOR, an. LXXXVI, 1968, nr 1—2, p. 209—221 și an. XCIX, 1983, nr 5—6, p.

669—674; *Cronicarul Dionisie Eclesiarhul*, în MO, an. XXXIV, 1982, nr 1—3, p. 89—112 și 1982, nr 7—9, p. 559—583; *Oameni și fapte din istoria localității Olănești*, în „Buridava”, 4, 1982; *Prec. art. n. legatură cu inscripțiile de la Aluni și Baza de Fier (1504—1505)*, în SMIM, vol. X, 1983; *Loca timp din Oltenia și bisericile lor*, în MO, an. XXXV, 1983, nr 9—10, p. 636—642, an. XXXVI, 1984, nr 1—2, p. 101—107, nr 3—4, p. 223—229; nr 5—6, p. 383—388; an. XXXVIII, 1986, nr 3, p. 105—112; *Dictionarul istoric al locurilor din Oltenia*, în BOR, an. XLII, 1990, nr 1—3, p. 264—302.

Sfânta mănăstire Tismana. Craiova, 1978, 150 p.; *Mănăstirea Tismana — vatră străbună*, Craiova, 1983, 174 p. (în colaborare); *Dionisie Eclesiarhul, Hronograf (1764—1815)*. Transcriere după original, indice și glosar de D. Petruș, Râmnicu Vâlcea, Institutul de Cercetări Balășu și Nicolae Stoicescu, București, 1987, 183 p.

Numernase contribuții în „Mitropolia Olteniei” — Iași, a cărei primă ediție de la începutul anilor 1900 a fost editată de el; în alte periodice bisericesti: în „Bucureștii — Râmnicu Vâlcea”, „Studii Vâlcene” — Râmnicu Vâlcea, „Mehedinți — istorie și culturală” — Drobeta Tr. Severin, „Studii”, revistă de istorie — București, „Argeș” — Pitești, „Rainari” — Craiova ș.a.

Literatură — *Fauna și flora geografice românești* București, 1978, p. 48; P. Alex. Cioc, S. Inculețescu-Barda. *La cea de a 75-a aniversare a preotului Dumitru Bălășu*, în MO, an. XXXVII, 1986, nr 5, p. 112—122; Vasile Manea și Căcărăne Ionțiu, *Martiri și mărturisitori ai Bisericii din România*, București, 1998, p. 28—29; Vol. imagial *Preotul Dumitru Bălășu, patriarhul de la Drăgășani*, Râmnicu Vâlcea, 2001, 252 p.

BALĂNESCU SILVESTRU (din boțez Suceon), episcop, N. 16 iul. 1838 în cătunul Pângărdciar, com. Pângărași, jud. Neamț, † 25 nov. 1900, în București. Călugărit în 1854 în mănăstirea Bisericanu și hirotonit ierodiacon (1859) Studii la Seminarul de la Socola (1855—1862) nr 1—5. Funcția de Teologian la Școala la Academia dinovnicească în Kiev (1868—1873). Ca elev la Seminar a fost bibliotecar și diacon la Socola, apoi la biserica „Sf. Trei Ierarhi” din Iași, mai târziu ieromonah (1866) și protosinghel (1867) profesor și platur la aceași seminar (1867—1868). După reînălțarea de la Kiev a fost numit profesor la Seminarul din

Roman (1874), apoi, în același an, profesor de Dogmatică, Drept canonic și Pastorală la Seminarul „Central” din București (1874—1886); apoi director, membru în Comitetul de redacție al revistei „Biserica Ortodoxă Română” (din 1874), apoi președinte al acestui Comitet (1877—1885), arhimandrit (1876), arhiepiscop titular cu numele „Platonicul” (1879), profesor suplimentar de Istoria dogmelor la noua Facultate de Teologie din București (1881—1883) și decan (1882—1883). La 10 dec. 1886 a fost ales episcop eparhiei la Huși (înscăunat la 22 dec.), unde a pășit până la moarte. La Huși s-a ocupat de refacerea reședinței și a catedralei (pictură de Gh. Tattarescu), a înfrunțat școala de cântăreți la Huși și Bârlad.

Lucrări: Diferite studii și articole în revista „Biserica Ortodoxă Română”, câteva lucrări pastorale și predici. O parte dintre acestea au fost strănse în volumele *Silvestru Bălănescu, episcopul eparhiei Hușilor între anii 1886—1896* (București, 1896, XVI + 933 p. (sub îngrijirea prietenului Coman Vasilescu).

A tradus din rusește două remarcabile tratate: *Curs de Drept canonic* (scris de I. N. Herasimov, Iași, 1892, VII + 536 + IX p.; *Teologia Dogmatică Ortodoxă* cu expunerea sistematică a dogmelor, 5 vol. (București, 1896—1906, din care a tradus — singur sau în colaborare — primele trei vol. I, partea I, 1896, VII + 192 p. (singur); vol. I partea a II-a, 1896, 156 p. (în colaborare cu Constantin Nazarie); vol. II, 1899, 634 p. (cu C. Nazarie și Nicolae Paup) și vol. III, 1902, 528 p. (cu N. Paup).

Literatură: Coman Vasilescu, *Silvestru Bălănescu, episcopul eparhiei Hușilor*, București, 1896; Ștefan Dinulescu, *Viața și activitatea episcopului Hușilor Silvestru Bălănescu*, în „Candea”, an XVI, 1897, p. 318—331; *Necrolog și cuvântări funebre* în BOR, an XXIV, 1900—1901, p. 817—841; ST, an XXXIV, 1982, nr. 1—2, p. 25—26, Pr. Scărișor Porcescu, *Episcopia Hușilor. Pagini de istorie* (Roman, 1990, p. 99—103).

BALĂȘEL TEODOR, preot folclorist, n. 7 nov. 1869 la Bogdănești, jud. Vâlcea, † 30 ian. 1941 în Ștefănești — jud. Vâlcea. Studii teologice la Seminarul din Râmnicu Vâlcea (1885—1889), învățător (1889), paroh și diacon (1892), apoi preot-paroh (1894—1933) în Ștefănești — Vâlcea, membru și apoi președinte al „Co-

sistoriului dolhovniceșc” a Eparhiei Râmnicu (1904—1919). Inițiază și realizează o serie de construcții în parohie: biserică, școală primară, școală agricolă primară, imnografie, a etnologică și o cooperativă, bibliotecă populară, toate în Ștefănești, un muzeu istoric-etnografic la biserică de lemn din satul Dobrușa, a nu stat cu fața și cu scrisul, pentru emanciparea țărânilor. Este considerat „cel mai de seamă folclorist din Oltenia” sau „cristalul folclorului oltenesc”; toată viața a strâns balade, doine, cântece haiducești, legende, tradiții, datini, obiceiuri și a oferit spre publicare. *Actiunea Românească* (1892—1902) a publicat 113.000 de pagini de istorie, folclor și literatură, ziare sau reviste — restul a apărut postum.

Lucrări: *Bauturile spirituoase. Folioarete și pagubele ce aduc ele omului* Conferință populară, București, 1900, 56 p.; *Casele și curțile țărănești*, Valeriu de Munte, 1909, 59 p.; *Polenici și cronici*, Râmnicu Vâlcea, 1912, 337 p.; *Povestiri populare române* Valeriu de Munte, 1912, 67 p. (ed. a II-a, Rim Vâlcea, 1931, 32 p.); *Ostrovul de la Călimănești. Povestiri*, Rim Vâlcea, 1931, 31 p.; *Cântărețul fix. Povestiri morale populare române* Rim Vâlcea, 1935, 29 p.; *Înșălatul și ciobanul. Povestiri morale culese din popor*, ed. a II-a, Rim Vâlcea, 1938, 40 p.; *Versuri populare române*, adunate și coordonate de..., 3 vol., în 5 cărți, Iași, 120 + 151 + 102 + 141 + 114 p. Postum: *Cântece populare oltenesci* Cu o prefață de N. Iorga, Ed. pe îngr. a d. de Gheorghe Alexe și Vasile D. Nicolescu, București, 1967, 732 p.

Colaborări (articole de folclor, istorie, viață religioasă) la „Menirea Preotului” — Râmnicu Vâlcea, „Cuvântul Adevărului” — Râmnicu Vâlcea, „Gazeta învățămintului” — Craiova, „Amvonul” — București, „Arh. veche Oltenia” — Craiova, „Șezătoarea” — Fălceni, „Tudor Vladimirescu” — Bârlad, „Izvorul” — Bărdia-Mădăraș, „Suflet oltenesc” — Piența-Craiova, „Poporul românesc” — Chitila etc.

Literatură: Arhim. Iuliu Scriban, *Morțea preotului Teodor Bălășel*, în BOR, an LIX, 1934, nr. 3—4, p. 254—256, Pr. I. Popescu-Ciencă, *† Preotul Teodor Bălășel* în „Renașterea”, an XX, 1941, p. 237—241, Ion N. Popescu, *Din biografia folclorului românesc până la 1917*, preotul Teodor Bălășel, în AO, an XX, 1941, nr. 113—118, p. 183—184, Gaia Galaction, *Preotul Bălășel și vremea lui* în „Amanatul cooperativ-

pe anul 1947", Bucureşti, 1947, p. 48—50; Gheorghe Alexe, *Teodor Bălăşel, un pasionat culegător de folclor*, în „Cultura Poporului”, Bucureşti, an. VI, 1956, nr. 9, p. 43—44; Gheorghe Alexe, *Viata şi opera preotului folclorist Teodor Bălăşel*, în BOR, an. LXXVIII, 1960, nr. 7—8, p. 730—754; Gheorghe Alexe, *Din corespondenţa preotului folclorist Teodor Bălăşel*, în MO, an. XIII, 1961, nr. 5—6, p. 384—390; Gheorghe Alexe, *Din corespondenţa preotului folclorist Teodor Bălăşel*, în MO, an. XIV, 1962, nr. 1—2, p. 88—95; Ovidiu Barnea, *Istoria folcloristicii româneşti*, Bucureşti, 1974, p. 390—392; Iordan Datcu şi S.C. Stroescu, *Dictionarul folcloristilor*, Bucureşti, 1979, p. 57—59; Marin Yekta, *Preoţi folcloristi şi contribuţia lor la dezvoltarea folcloristicii româneşti*, în BOR, an. CII, 1984, nr. 11—12, p. 793—796.

BALĂŞESCU NIFON (de la Nifon, Nifon), pseudonim, n. 1848, probabil la mănăstirea Căldărăşani. Studii de Filosofie şi Drept la Oradea şi Cluj, de Teologie la Institutul din Arad (1832—1834), „Cencolaris” la Episcopia Aradului (1834), profesor la „şcoala de ţărcovnici” din Bucureşti (1835—1836), apoi la noul Seminar din Bucureşti (1836—1848), apoi profesor principal activ la revoluşia românilor din Transilvania din 1848—1849, fiind şi arestat; călugărit la mănăstirea Neamţ, în 1852, sub numele Nifon profesor şi rector al noului Seminar de la Huşi (1852—1857), profesor de Religie la Iaşi (1857—1859), la Iaşi (1859—1860), la Iaşi (1860—1862) şi „Matei Basarab” (1862—1865), din Bucureşti profesor de Religie şi Latină la „Şcoala Naţională de Medicină şi Farmacie” din Bucureşti (1864—1865), apoi — probabil — pensionat. Organizator şi director (după 1869/70) al şcolii româneşti din Dobrogea, aflată atunci sub dominaţie otomană — el însuşi a organizat 21 de şcoli şi se pare că a condus personal şcoala din Tulcea, face o călătorie la Istanbul (1872—1873), tot în vederea organizării învăţământului românesc din Dobrogea. Corcetură pe teren asupra aromânilor din Peninsula Balcanică, unde intenţiona să deschidă şcoli pentru ei. A publicat numeroase manuale didactice şi dicţionare, unele au rămas în manuscris.

Lucrări: *Gramatica română pentru seminaristi şi clase mai înalte*, Sibiu, 1848, XXX+230 p. (ed. a II-a, Bucureşti, 1850, X+197 p.); *Elemente de gramatică românească pentru seminaristi-incepători* (după cea mare pentru seminaristi), Bucureşti, 1850, 104 p.; *Ameceturi pentru şcolile începătoare*, Iaşi, 1852, 80 p. şi Bucureşti 1857, 88 p.

Dictionarium latino-romanicum Tom I, fasc. I, Cibinu, 1848, 368 coloane; tom I-IV, Bucureşti, 1850—1861, 864 coloane. *Dictionarium romania-francesu*, vol. I, fasc. I, Bucureşti, 1859, 128 p.; *Dictionnaire français-romain* I-er volume, I-er livre, Bucureşti, 1859, 128 p.

Catehism mic pentru şcolarii începători, Iaşi, 1853, 24 p.; *Elemente din istoria biblică a Testamentului Vechi şi Noului*, pentru şcolarii prescurtă pentru trebuinţele tinerilor din şcolile elementare, Iaşi, 1853, 56 p.; *Istoria biblică a Testamentului Vechi şi Noului*, pentru şcolarii prescurtă, pentru trebuinţa tinerilor din şcolile gimnaziale, Iaşi 1853, 4 + 112 p. (alte ed. a publicat Theodor Codrescu în 1859 şi 1882, *Isagogica sau introducerea în cărţile Sfintei Scripturi a Vechiului şi Noului Testament*. Lucrată şi predată şcolarii ed. seminaristi de Iaşi, 1854, IV + 156 p. (o nouă ediţie la Bucureşti, 1858, IV + 156 p.); *Epistolele şi Evangheliile Dumnezelor şi ale sfinţilor lor de pe tot anul, pentru seminaristi, şcoli publice şi private şi familii evlavioase*, Bucureşti, 1858, 6 + 200 p. (ed. a II-a, în 1861, 224 p.; ed. a III-a în 1864, 224 p.).

Flori de pietate pentru suflete evlavioase, culese de ... Iaşi, 1852, 356 p., diferite broşuri.

Lucrări rămase în manuscris: *Moralul creştianesc*, *Istoria bisericească*, *Ritorica bisericească*, *Psihologia*, *Arheologia* şi *Geografia biblică* şi cea bisericească, *Teologia pastorală*, *Istoria Noului Testament* ş.a., fragmente dintr-un nouă traducere a *Bibliei* ş.a. (toate păstrate în Biblioteca Academiei Române). În 1864 s-a publicat o nuntă din publicaţia periodică „Aninul literaturii române, faze literară, comercială şi agricolă”.

Literatură: *Enciclopedia Română*, tom I, Sibiu, 1898, p. 367; Alexandru Bălanu, *O scrisoare din anul 1853 a profesorului Nifon Bălăşescu către Grigore Gheca*, în RA, an. I, 1924, nr. 1, p. 105—108; Victor Papacostea şi Mihail Regleanu, *Seminarul Central 1846—1936*, Docu-

Ortodoxe Ruse l-a numit „mitropolit al Moldovei”, dar în ape noul domn Alexandru Moruzi -a trimis, în stare de arest, la Istanbul. Fîind el beat, prin intervenția reprezentanților Rusiei la Poartă, s-a reîntors în Rusia, unde a fost numit mitropolit al Poltavaei (1793—1799), apoi al Kievului (1799—1803), iar în 1801 jarel Alexandru I l-a numit membru al Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse. S-a pensionat în 1803 stabilindu-se la Odessa, apoi la Dubăsari. La 27 mart. 1808, printr-un ucaz al ocnașii țar, a fost numit „exarh” al Bisericii din Moldavia. Tîrziu Roman nească — ar fi e călătorit în sub ocupație turcilor r să consilii — în 27 mai 1808 s-a mutat de la Mitropolia Moldovei pînă după pacea de la București (16 mai 1812). În această calitate a apărut mai multe cărți și a lucrat pentru buna desfășurare a vieții bisericești. La 21 aug. 1813, ar. Rusiei l-a arestat în fruntea lui Achepiscopii a Basarabiei, cu reședința în Chișinău — crează la cererea sa — unde a păstorit pînă la moarte. A înființat un Seminar teologic în Chișinău, ajuns cu timpul la 10 clase (4 de gimnaziu, 6 seminarul propriu-zis), o tipografie epistolară, în care au apărut mai multe cărți — românește — *Tractat de credință* (1813), *Moltevelnicul* (1815 și 1816), *Ceaslovul* (1817), *Psaltirea* (1818), *Minutul de obște* (1820), *Apostolul* (1820), *Evanghelia* (1820), *Tipicul* (1821), *Bucavna* (1814 și alte ediții), *Cantărea* (1816), după Platon al Moscovei. La sfîrșitul lui s-a tipărit *Noul Testament* (1817) și *Biblia* (1818) — românește la Petersburg. A îndrumat activitatea clericală de mîndștări și a mîndștarilor, s-au zidit câteva biserici în Chișinău sau în alte localități, s-a restaurat biserica „Adormirea” din mîndștirea Căprana.

Literatură: A. Stadnički, *Gavril Bănulescu-Bodonul, exarhul Moldovei (1808-1812) și mitropolitul Chișinăului (1813-1821)*, Chișinău, 1894 428 p. (în rusește). V. Cechovska, *Mitropolitul Kievului Gavril Bănulescu-Bodonul (1799-1803)*, Kiev, 1905, 307 p. (în rusește). Gh. Gheorghiu, *Gavril Bănulescu-Bodonul, mitropolit al Moldovei, exarh al Valahiei*, București, 1899, XII + 51 p., TV Ștefanelli, *Originea câmpulungeană a lui Gavril mitropolitul Kievului*, București, 1901, 16 p. (An. Acad. Rom. M. S. I., s. II t. XXIII). Iosif Parhomovici, *Mitropolitul Gavril Bănulescu-Bodonul*, în RSIAB, vol. V, 1910, p. 1-97 (în rusește). Ștefan Ciobanu, *Cultura românească în*

Basarabia, Chișinău, 1923, p. 36-62, Constantin N. Tomescu, *Exarhul Gavril și mitropolitul Ignatie al Ungrovlahiei, 1819*, în ABUS, an. II, nr. 2, 1930, p. 177-185, Nicolae Popovschi, *Istoria Bisericii din Basarabia în sec. al XIX-lea sub țari*, Chișinău, 1931, passim, Al. David, *Episcopii românești în Basarabia sub stăpînire rusă vol. I (1814-1880)*, Chișinău, 1934, sub voce, Ernst Chr. Sautner, *Metropolit Gabriel Bănulescu-Bodonul. Zur römânischen Kirchen-geschichte und Kirchen-culturgeschichte der Phanariotenzeit*, în „Ostkirchliche Studien”, Würzburg, 22 Band, Heft 4, 1973, p. 281-30, și în vol. *Beiträge zur Kirchengeschichte der Rumänien*, Wien — München, 1978, p. 251-270), Alexei Maievici, *Opere. Scrieri în limba română* Editio critică, Chișinău, 1993, p. 392-422, Mircea Pașcu, *Gavril Bănulescu-Bodonul. Aspecte din istoria Bisericii și a neamului românesc*, Iași, 1993, p. 53-62, Iulie Colesnic, *Basarabia necunoscută*, I. Chișinău, 1993, p. 6-15, Boris Bogală, *Din istoria vieții bisericești din Basarabia*, București-Chișinău, 1996, p. 23-44, Nicolae Fușter, *Gavril Bănulescu-Bodonul, Activitatea la mîndștirea Căprana* în „Revista de istorie a Moldovei”, Chișinău, 1997, nr. 3-4 p. 108-118.

BĂRLEA ION, pseud. de literatură, s. 5, gazetar N. 11 ian. 1883, în Borbești, jud. Maramureș, † 12 mai 1969, în București. Studii secundare în Sighet, teologia la Cluj (1904—1905). Preot în leud (1909—1913), Călinești (1913—1920) și Sighet (din 1920), concomitent profesor de Religie la Sighet (1921—1938), Cluj (1938—1940) și la Colegiul „Sf. Sava” din București (1940—1946); stabilit apoi în Orășoara-Timș și Vința Arad, iar din 1958 la București. Președinte al Ligii culturale din Maramureș (Sighet), membru corespondent al sect.ilor de istorie și folclor ale Astrei, în anul 1922—1932 conduce „Gazeta Maramureșană” din Sighet, prin care urmărea ridicarea culturală a românilor din Maramureș. Colaborator la „Gazeta Transilvaniei”, „Neamul Românesc”, „Poporul Român”, „Budapesta”, „Unirea” — Blaj, „Sezătoarea” Fălceni, „Almanahul Presei Române” ș.a. Este autorul celei mai bogate colecții folclorice din Maramureș, colaborator al lui Tiberiu Bredă, creanu Bela Bartók, Arthur Gorove.

Lucrări istorice: Înseninări din bisericile Maramureșului, București, 1909, 245 p. (vol. XVII din colecția „Studii și documente cu privire la istoria românilor” a lui N. Iorga); *Contribuția la istoria Maramureșului după manuscrisele testolice*, arhivele Gheorghe Petrovay, Sibiu, 1929; *Belu Barick și legăturile lui cu Maramureșul*, în „Studii Muzeologice”, București, vol. IV, 1957, nr. 3, p. 58—80.

Colegeri de folclori: Balade, colinde și bocete din Maramureș, București, 1924, 143 p.; *Cântecul popular din Maramureș. Descăntece, vrâje, farmece, bleasfemer*, București, 1974, 400 p.; toate publicările cu sprijinul lui G. T. Kirileanu, conțin peste 1200 poezii populare, cele mai multe culese de Berbest și le-a editat împreună cu N. Iorga și O. Densușianu și V. Bugreș, A. Corvoneș et al.

Literatură populară din Maramureș, editat îngrijit și introdus de Iordan Datcu, 2 vol., București, 1968, LXXXIV + 337 + 501 p. reprezintă ed. a II-a a lucrărilor din 1924 cu un adăug de 40 poezii culese de I. Datcu în Berbest în 1966.

Literatură științifică: a scris o serie de lucrări de Iordan Datcu la ed. a II-a a *Literatură populară din Maramureș*, I, București, 1968, p. XIX—LXXXIV; Dumitru Pop, *Folcloristica Maramureșului*, București, 1970, p. 84—97; Ovidiu Bărlan, *Istoria folcloristicii românești*, București, 1974, p. 430—431; Iordan Datcu și Ș.C. Stroescu, *Dictionarul folclorizilor. Folclorul literar românesc*, București, 1979, p. 67—68.

BEJAN DIMITRIE, preot, memorialist. N. 26 oct. 1909 în Hârlău, jud. Iași — † 21 sept. 1995 în Hârlău, Județ. la Seminarul „Veniamin” din Iași, 1933, al Teologiei (1931—1935) și Istoriei din București (1932—1936, dec. 1936), înseris la cursuri de doctorat în Teologie, Seminarul pedagogic universitar la București. Profesor de Religie în București preot militar (1938) participând — ca preot căpitam — apoi imor — la al doilea război mondial pe frontul de Est, contribuind efectiv la botezarea a 100 de ruși și ucraineni. Prizonier de război din 1942, deținut în lagărele sovietice din Oranki, Manastârka și a. Eliberat în 1945 reîntr-o nouă a fost arestat și condamnat de Tribunalul militar București la 7 ani de închisoare (1949—1956); deportat în satul Răchitoasa, jud. Iași comita

(1956—1958), arestat din nou și condamnat de Tribunalul militar Constanța la 8 ani de închisoare și-a executat pedeapsa în închisorile de la Jilava, Aiud, la Canal, Dunăre, Marea Neagră și a. fiind eliberat abia la 22 august 1964. Preot paroh la Ghindăoani, jud. Neamț (1965—oct. 1970), apoi la Buhăcenți, jud. Botoșani (1971) după care a fost pensionat forțat și i s-a stabilit de către un obligatoriu Hârâb. A scris mai multe lucrări memorialistice.

Lucrări: Hotarul cu cetății, București, 1995, 176 p.; *Oranki. Anunturi din captivitate*, București, 1995, 308 p.; *Bucurile suferinței*, 2 vol., 1995—1996, 190 + 200 p.; *Vifornița cea mare*, București, 1996, 299 p.; *Sorul blestemat*, Chișinău, 1998, 208 p.; o serie de articole în presa bisericească despre viața de preot la *Parohia românească a Moltivelucului*, în BOR, în L.V., 1996, nr. 1, p. 668—67.

Literatură: Prefață la cartea *Oranki, carte memorialistă*, București, 1995, [s. l.], vol. *Biserica în unitatea României, 1944—1989*, București, 1998, p. 79—80; informația de la arhiva bisericească Bălan.

BEJAN STRĂCĂLÎȚ, profesor de teologie. N. 25 sept. 1879, în Bravicea, jud. Orhei, în familie de preot. † 12 dec. 1954 în București. Studii la Școala dîlovnițeană (1890—1894) și la Seminarul teologic din Iași (1894—1900). Preot în parohia Crâșnășeni, Orhei (1901—1907), apoi înmiază Academia teologică din Kiev (1907—1911), obținând titlul de „magistru în științele teologice”. Profesor de teologie la Liceul nr. 1 din Chișinău (1911—1914), apoi la Școala dîlovnițeană (Seminarul inferior, 1914—1927), director și profesor la Seminarul teologic de 8 ani din Chișinău (1927—1939), pensionat în 1939, reactivat în 1941—1942, profesor suplimentar de Dogmatică la noua Facultate de Teologie din Chișinău (1928—1940), econom stăvrafior (1920), membru în *Academia Episcopilor* și *Arhiepiscopilor* Chișinău și în *Congresul Național Bisericesc*, vicepreședinte al *Societății Istoric-Arheologice Bisericești* din Chișinău (1934—1940), membru în comitetul de redacție al revistelor „*Luminătorul*” (1920—1940) și „*Biserica Ortodoxă Română*” (192—193).

Lucrări: *Psihologia budistă*, Harkov, 1913, 38 p. (în rusie), *Păcatul strămoșesc și mozaismul în teologia Sfântului Apostol Pavel*, Chișinău, 1925, 53 p. (extras din „Luminătorul” an XVIII, 1925, 15—16, 17, 18, 19, 20, 21 și 27). *Deșina Sfintei Trei nu are concepția restanțării*, Studii dogmatice-istorice, Chișinău, 1930, 219 p.

O pagină din istoria Bisericii ortodoxe basarabene în „Luminătorul”, an XIII 1920 nr 5, p. 9—10 nr 6 p. 5—18 nr 7 p. 3—14 nr 8 p. 1—7 nr 9, p. 1—6; nr 11, p. 22—23; an XIV, 1921, nr 1, p. 12—24, nr 18, p. 2—29, nr 21, p. 1—2; nr 24 din 1923, p. 1—13, *Raporturile între Biserica și Stat*, în BOR, an XXXIX, 1921, nr 3 p. 188—193 an XL 1922 nr 1 p. 1—6 nr 2, p. 84—89; *Individ și comunitate în lumea contemporană*, în BOR, an XLI, 1923, nr 7, p. 490—497, nr 9, p. 618—624 și nr. 10, p. 680—688; *Simbolurile creștinești și ideile lor*, în simbul, *nespre dreptatea supremă și pre-valorile dumnezeiești*, în „Luminătorul”, an LVIII, 1925, p. 4—16 nr 10, p. 34—43; nr 11, p. 34—41 și nr 12—13, p. 37—51, *Noțiuni istorice despre stăruirile țerestru de veche credință sau cum greșit se spune „hipoveni”*, în „Luminătorul”, an LIX, 1926, nr 7—8, p. 86—104; *Universitatea religiei ca fapt istoric în viața omului*, în „Luminătorul” an LIX 1926, nr 9, p. 15—29; *Scrierile ruși despre cauzele răscolului în Biserica rusă*, în „Luminătorul” an LIX, 1926, p. 33—45, nr 17 p. 46—55, nr 18, p. 41—47; nr 21, p. 22—33, *Canonizarea faptelor în Biserica greacă*, în „Luminătorul” an LIX, 1932, nr 11, p. 552—562, *Priviri generale despre canonizarea sfinților în Biserica rusă* (după E. Golubinski), în „Luminătorul”, an LXIV, 1932, nr 12 p. 613—629, *Cosmologia creștină Crearea lumii de Dumnezeu din nimic*, în „Luminătorul”, an LXXVI, 1943, nr 1—2 p. 20—31, nr 1—2, p. 163—168, nr 5—6, p. 275—290 și nr 7—8, p. 445—457.

Împreună cu prof. dr. Constantin N. Tomescu a tradus lucrarea Protoierului Pavel Svetlov *Înțelegerea creștină—o expunere apologetică*, 2 vol., Chișinău, 1935—1936, V + 648 + 116 p. (I) și IV + 652 p. (II).

A te articole, traduceri și prelucrări din rusie, publicate în „Biserica Ortodoxă Română”, „Luminătorul”, „Misionarul” ș.a. În manuscris a rămas *Dogmatica creștină*.

Literatură: Constantin N. Tomescu, *Încă un personaj* Păratele Serghe Bejan, în „Luminătorul”, an LXXXII, 1939, nr 10, p. 605—607, *Necrolog*, în GB an XIV, 1955, nr 5—6 p. 346—347; informații de la Pr. Gheorghe Călinescu din București.

BEJENARIU MIHAIL, preot, profesor N. 28 iun. 1891, în Negrești, jud. Vaslui, în familie de preot, † 1962, în Huși. Studii la Seminarul „Veniamin” din Iași și la Facultatea de Teologie din București, care l-a conferit doctoratul (1933). Preot și profesor în Negrești (1919—1922), apoi profesor la Seminarul din Huși (1922—1931), profesor de Religie la Liceul „Cuza Vodă” din Huși, preot la catedrala episcopiei de Iași și la biserica „Sf. Dumitru”, președinte al Consiliului spiritual al episcopiei Hușilor (1924—1936), inspector al învățământului religios din ara. A publicat manuscrise de Religie pentru învățământul secundar, călugări de fâclor.

Lucrări: *Credința strămoșească* București, 1929, 37 p., *Problema viții viitoare în religii comparate*, teză de doctorat, București, 1937, 216 p., *De sărbători* Piesă în 2 acte și 10 tablouri cuprinzând cântecul moștrilor de la Crăciun și Anul Nou, ed. a III a. Huși, 1942, 40 p., *Culegeri de cântece de stea, colinde și urături pentru Crăciun și Anul Nou*, Huși, 1943, 46 p.

Manuale: *Explicarea Evangheliilor* București, 1935; *Apologhica* București, 1936; *Cartea sfântă a Vechiului Testament* Huși, 1936, *Parabolele Domnului nostru Iisus Hristos*, București, 1936; *Învățăturile morale*, București, 1936. Diferite articole în „Cronica Hușilor” și alte periodice.

Literatură: *Enciclopedia „Cugetarea”*, sub red. Lucian Predescu, București, 1940, p. 92, Teodor Codreanu *Istoria Hușilor* V. 1, în îngrijire și coordonare de —, Galați, 1995.

BEJL IOAN, preot, istoric N. 27 oct. 1906, în Apoldea de Jos, jud. Sibiu, † 13 febr. 1994, în Sibiu. Învățătură la Apoldea de Jos—Școala la Liceul „Gheorghe Lazăr” din Sibiu (1929—1937) Facultatea de Teologie din Cernăuți (1928—1932), Seminarul pedagogic universitar din Cernăuți (abs. 1932), Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din Cluj-Sibiu (1940—1944), cursuri speciale de Biblicoteconomie (Sibiu) și Muzeografie (București). Profesor

1925, 276 p., *Existența Semănătorului*, Pe marginea Liturghiei Gălbui 1933 64 p. *Prinosuri duhovnicești* Craiova 1935 63 p. *Liturgia una Meșterilor aminecile*, Galați, 1940, 52 p., *Primăvara lui Dumnezeu* Meditații religioase duminicale, Galați, 1942, 94 p.

Liturghica pentru clasa a VII-a de Seminar, Galați, 1924, 104 p. (ed. a II-a, Galați, 1937)

La cisid. Cântăce și chiuțuri Cântăce de stea. *De-ale capșilor* Descălușate, Văleni de Munte, 1910, 108 p., *Monografia comunei Jorăști*, Bălănești, 1911, 58 p., *Schife istorice asupra județului Covurlui* Contribuțiuni Galați, 1924, 32 p., *Trăgându-se război* Galați 1927 160 p. *Viața și creația episcopului Hagiilor Ilie*, Antonie 1928 32, 58 p.

A condus „Folia parohială” a parohiei „Prota” din Galați (1926—1929); colaborând la publicațiile: „Biserica Ortodoxă Română”, „Revista Ortodoxă”, „Dumnezeu Ortodox”, „Noua revistă de teologie” — A. Vasilescu — Dâmbovită „pt.”, toate în București, „Misionarul” — Chișinău, „Neamul Românesc” — Văleni de Munte, „Zărnica” — Galați, „Vocea Timorului”, și „Joncungă” din Barlad, „Șezăstărea” — Fălciuceni Zvorașul — Bistrița-Mehedinți și a.

Literatură: Iordan Dănuș și S.C. Sucescu, *Compendiul folcloristilor București*, 1979 p. 61 p. Eugen Drăgăș, *Preotul publicist Ioan C. Beldie*, în vol. „La cumpăna dintre milenii”, Galați, 2000, p. 231—243

BELIFĂ ILIE ODIM, preot, n. 27 febr. 1907 în Bănești, jud. Mureș, † 27 sept. 1986, în Fischershode, Bremen (Germania). Studii medii la liceu german din Mediaș și la Liceul de Stat din Măndrașeni (1917—1926), cele superioare la Academia teologică „Andreiană” din Sibiu (1927—1931), cu licența la Chișinău; a urmat și cursurile de doctorat la Institutul Teologic din București (abs. 1953). Secretar la Academia teologică din Sibiu (1931—1933), preot în Belinț-Covârșina 1933—1936, director al Școlii de băieți din Nășeni-Bistrița-Năsăud (1936—1947) și duhovnic la Academia teologică din Cluj (1937—1940), secretar al Vicariatului ortodox din Alba Iulia (1940—1941), duhovnic la Academia teologică — apoi Institutul teologic — din Sibiu (1941—1956), protopop la Sfântu Gheorghe (1956—1968), preot în Brașov-Blumăna 1968—1979.

Lucrări: *Personalitatea Sfântului Apostol Pavel și suferința modernă*, în RT, an XXVI, 1936, nr. 3—4, p. 99—106; *Către către preoție. Studiu de psihologie religioasă*, în RT, an XXVI, 1946, nr. 5—6, p. 294—327 (și extras, Sibiu, 1946, 36 p.); *Psihologia ispovedaniei*, în RT, an XXXVII, 1947, nr. 5—6, 200—218 p. (și extras, 21 p. *Înaintor care duhovnicu a după sfârșitul ei* cîmpăne în RT an III 1951, nr. 1—10 p. 481—498; *Contribuți la problema conducerii pastorale a credincioșilor de la sat*, Sibiu, 1955, XV + 251 p. *Fundamentele teologiei și eticii ortodoxe* *Teoria și practica* în BOR an C 1982 nr. 5—6, p. 479—493; *Cultul ortodox factor de ascensiune spirituală și morală*, în MB, an XXXIII, 1983, nr. 5—6 p. 318—325; *Creștinismul în cultura contemporană* p. 137—151 an XXIV, 1984, nr. 4, p. 560—569; *Importanța Vechiului Testament pentru activitatea omului și pastorală a preotului*, în BOR an CII, 1984, nr. 11—12, p. 776—790; *Chemia către preoție*, în MA, an XXX 1985, nr. 3—4, p. 195—208.

Alte studii articole, recenzii predici în „România” — Cluj, „Telegraf Român” — Revista Teologică — Sibiu, „Casa Bisericii” — Mureș p. la A. Vasilescu — Măgurela Bistrița, „Jurnalul bisericesc” din Sibiu.

Literatură: *Ne rotog*, în MA an XXXI 1986 nr. 6, p. 163—164.

BELIFĂ ILIE, preot, teolog, s. d. n. N 2 mart. 1878, în Măndra-Păgăruș (azi. jud. Brașov), † 19 nov. 1972, în Măndra. Studii la Gimnaziul ortodox „Antonie Saguna” Iași-Brașov (1891—1899), la Facultatea de Științe a Universității din Iași (abs. teologie) la Institutul teologic din Sibiu (1901—1904) și la Facultatea de Teologie din Cernăuți. Econom (administrator) la Institutul teologic din Sibiu (1909—1910), profesor de Religie catolică la Liceul de Stat din Făgăraș (1910—1920), apoi la Școala normală „Antonie Saguna” din Sibiu (1920—1921), profesor suplantar (1920), apoi titular (1922—1940) la Academia de Științe bisericene și Patrologie de la Academia teologică „Andreiană” din Sibiu; diacon (1920—preot (1922) protopop (1928). Din 1940 a trăit ca pensionar în satul natal. A publicat numeroase studii și articole

ritual orădean, în vol. „Academia teologică ortodoxă română Oradea, 70 de ani de la înființare”, Oradea, 1995 p. 75-79

BENESCU ILIE, profesor de seminar (nebiratonic) N. c. 1825, în Bănești, jud. Dolj, † 1901, în București. Probabil a învățat la Seminarul din Râmnicu Vâlcea (4 cl.), trimes de mitropolitul Neofit al Ungrovlahiei la Alena, unde a urmat cursurile Gimnaziului „Sf. Sava” și a studiat Teologie și Filosofie. În cadrul Universității de teologie (1844—1850) Profesor de „scopologie” (grecă) (Dogmatică, Morala, Retorică și Pastorală) și Liturgică la Seminarul din București (1851—1871) apoi profesor de canonică greacă la Liceul „Sf. Sava” (după 1871)

Lucrări: *Filosofia cristindă*, trad. după Voniartun Sinaikin, București, 1852; *Practică pe scurt în exercițiul de retorică* (Retorica practică pentru seminar), București, 1854-80 p.; *Principii de morală cristindă*, traducere după Voniart. București, 1855, 184 p. (ed. a II-a, Iași, 1868, 174 p.); *Istoria Bisericii creștine de la Hristos până în prezent*, traducere după C. G. Hartl, București, 1858. Împreună cu protos Dionisie Mălișencu, a editat două bisericești „Predicatorul” (București, 1857), în care a publicat diferite articole

Literatură: Șt. Călinescu și Dr. D. O. Boroiu, *Istoria Sentinarelui „Central” din București*, Iași, 1904, p. 129; Victor Papacostea și Mihail Regleanu, *Seminarul Central 1836—1939. Documentele întemeierii*, București, 1936 (ind. de), M. Regleanu, *Les premiers boursiers roumains à Athènes* în „Balkanica”, VI, 1943 p. 47—472; *Biografiile marilor m. c. c. 1831—1918*, vol. I, București, 1964, p. 334

BERARIU ARTEMIE, preot, publicist. N. 8 sept. 1834, în Satu Mare, jud. Suceava, † 15 sept. 1922, în Cernăuți. Studii gimnaziale în Suceava și Cernăuți. Institutul teologic din Cernăuți (1854—1858), studiu de specializare în Teologie și studiu de Filosofie clasică la Universitatea din Viena (1858—1861). Preot în Ceahor (1862—1883) profesor suplinitor de Teologie la Institutul teologic din Cernăuți (1866—1868), redactor al revistei „Candela” (1883—1895), „canciar mitropolit” (1884—1896), protopop

de Cernăuți (din 1891), arhiepiscopul stavrofor (1895)

A lucrat pentru propășirea vieții culturale românești din Bucovina; articole în „Gazeta Transilvaniei” și „Observatorul” din Brașov, „Teograful Român” — Sibiu, „Patria” — Budapesta, „Gazeta Bucovinei”, „Zoră Politică”, „Zoră Socială” pentru literatură și cultură românească din Bucovina, toate la Cernăuți, dar mai ales în „Candela”, diferite broșuri pentru popor. *Terminul Școlii din Arhiepiscopia Cernăuți*, 1886. *Amintiri din satul mănăstirii*, Cernăuți, 1888. *Din călătoria mea*, Cernăuți, 1895 p.a.

Literatură: *Enciclopedia Română*, tom I, Sibiu, 1898, p. 453—454, Prof. Dr. Ștefan Saghin, *Arhiepiscopul Arsenie Berariu, primul redactor al Candelei*, în „Candela”, an XXVI, 1907, p. 449—451. Constantin Loghin, *Istoria literaturii române din Bucovina, 1775—1918*, Cernăuți, 1926, p. 140—142 (3. ed. Cernăuți, 1996, p. 191—193). *Dictionarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979, p. 99

BEREZOVSCII MIHAIL, preot, compozitor și dirijor. N. 20 febr. 1868, în Capiu, jud. Cetatea Albă, în familie de preot, † 5 nov. 1940 în Chișinău. Studii la Școala dehovnicească și Seminarul teologic din Chișinău (1880—1890) studiu de Muzică la Conservatorul din Petersburg. Preot la biserica „Sf. Arhanghel” din Chișinău (1890—1892), apoi la catedrala arhiepiscopală (din 1892), director adjunct al corului catedralei (1892), apoi titularul ca dirijor prim (1904—1938), director și profesor la Școala de cântăreți bisericești și profesor de Muzică la Școala episcopală (1907—1913), după 1918 profesor titular la Conservatorul de Muzică și la Liceul nr. 2 toate în Chișinău; membru fondator al Societății „Cântecul Basarabiei”, membru vicepreședinte al Comitetului central al Asociației Muzicale „Cântecul Basarabiei”, iconom stavrofor, corul său a avut un m. înseruat la conservarea cântecilor române; în 1917—1918 a participat — personal sau cu corul său — la evenimente culturale care au dus la constituirea statului național român unitar. Apreciat pictor, a participat cu lucrări personale la numeroase expoziții, obținând în una din ele Medalia de aur

Literatură. Ion Nistor *Istoria Bisericii din Bucovina*, București, 1916, p. 129—139; Constantin Lughian, *Istoria literaturii române din Bucovina (1775—1918)*, Cernăuți, 1926, p. 22 și 26—27; Preot Prof. Ioan Zugrav, *Un ierarh cărturar Teoctist Blajevici*, în MMS, an. XLVI, 1970, nr. 3—6, p. 273—277; Jana Balaceanu și Rodica Chiriacescu, *Dictionar de lingviști și filologi români*, București, 1978, p. 70—71, *Di leonariu literaturii române de la origini până la 1900* București, 1979, p. 105; *Bibliografia românească modernă, 1831—1918*, Vol. I, București, 1984, p. 369—370.

BOB IOAN, episcop N. 794 în Orman, jud. Cluj + 2 oct. 1830, în Blaj. Studii gimnaziale în Cluj, teologice în Târnăvița (1773—1777). Diferențe funcționale la rezoluții din Odorhei (1765—1769) și la mănăstirea din Blaj (1769—1773), preot în 1778, paroh în Dăia (1778—1779), paroh și protopop în Tg. Mureș (1779—1782), apoi episcop la Blaj (propus 21 aug. 1782, numit 21 oct. 1782, hramos 16 ian. 1784, instalat 11 iul. 1784). În 1792 a fost ales preot al episcopiei ortodoxe Gherasim Adamovici de la Sibiu, mai multe membrane. Carta din Viena, cu doleanțele românilor, cel mai important purtând data de 8 ian. 1792 și același titlu de „Supplex Libellus Valachorum”, cauzele 1791—1792 împotriva episcopilor elenici și de slăvi și de revizuirea Blajului, majoritatea cărților de cult, manuale didactice (Gh. Șineai, *Intreptare între ortodoxia 1785 și A. Iovani sau din 1790*, 1790), cărți teologice Samuel Micu, *Theologia moralicească sau Bogosloviea*, 2 vol., 1798, *Teologie dogmatică și moralicească despre Tăine peste tot*, 1801, apoi alie șapte lucrări despre Ierare Tăind, 1801—1802, *Urmarea lui Iovani* de Thomas a Kempis — cea mai însemnată — cărțile păteale și a fost *Drumul* din 1795 în viața creștină din Iași Samuel Micu. A publicat el însuși în *Dictionar românesc, latinesc și unguresc*, Cluj, 1822—1823, cu aproximativ 11 000 de cuvinte românești pentru care se indică și echivalentul latin și maghiar. Sub Ioan Bob s-a urcat zădărnicele Episcopiei unite de la Blaj 1807 și s-a încheiat în multe rânduri schimbări în doctrina cultă și organizarea Bisericii românești unite, fapt pentru care a fost criticat neobișnuit de Samuel Micu în *Istoria lucrărilor și întâmplările românilor*, ms., vol. IV) și Petru Maior (în *Procanonul și Prinopapadachia*, ms., *Istoria Bisericii românilor* Buda. 1813).

Literatură. *Semnatul venerabilului cler al Arhidiecesei metropolitane greco-catolice române de Alba Iulia și Făgăraș*, Blaj, 1900, p. 38—41, Ioan Lupaș, *Măsurarea episcopilor Gherasim Adamovici și Ioan Bob la Curtea din Viena în anul 1792*, Sibiu, 1912, 45 p. și în vol. *Studii, conferințe și comunicări istorice*, IV, Sibiu, 1943, p. 318—352; Nicolae Lupu, *Episcopul Ioan Bob* în rev. „Blaj”, an I 1934, p. 335—352; Z. Păchisanu, *Un vechi proces literar Relațiile lui Ioan Bob cu S. Klein, Gh. Șineai și Petru Maior*, în An. Acad. Rom. M.S.I., s. III, t. XVI, 1935, p. 221—255 și în RFR, an II, vol. III, 1935, p. 87—121, Nicolae Lupu, *Episcopul Ioan Bob* Blaj, 1944—64 p. Octavian Bărbăle, *Ex. Istoria română Ioannes Bob Episcopus Fogarasiensis (1783—1830)* 2 vol., Freiburg, 1951, Nicolae Albu, *Cauzele conflictului dintre episcopul Ioan Bob și Petru Maior*, în rev. „Sieua”, Cluj, an XXII 1971, nr. 2, p. 84—89; Jana Balaceanu și Rodica Chiriacescu, *Dictionar de lingviști și filologi români* București, 1978, p. 71—72, Mircea Păcuraru, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, București, 1981, p. 545—547 (ed. a II-a, București, 1994, p. 529—531).

BOBULESCU CONSTANTIN, preot și teolog N. 8 ian. 1882, în Vlădiceni, jud. Iași, + 1 dec. 1958 în București. Studii la Seminarul teologic din Roman (1896—1899), cursul superior la Seminarul „Central” (1899—1903), apoi la Facultatea de Teologie din București (1903—1907), cu licența în 1908. Diacon (1908—1912) și preot (1912—1922) la catedrala mitropolitană din Iași, spiritual la Seminarul „Veniamin” (1913—1921), preot la bisericile „Sf. Ecaterina” (1922—1924), apoi la „Sf. Nicolae Tabacu” (1924—1958), ambele în București. A publicat peste 80 de lucrări, privind istoria Bisericii, și a culturii românești, a unor fapte importante și locale.

Lucrări: *Lăntarii noștri. Din trecutul lor. Schiță istorică asupra muzicii noastre naționale corale, cum și asupra altor feluri de muzică*, București, 1922, 184 p., *Schiță istorică asupra satelor Crucea de Sus și Crucea de Jos, cu bisericile lor, cum și asupra schiturilor Brazi și Moșușoalele*, București, 1926, 86 p., *Cronica bisericii Sf. Ecaterina din București (1577—1924)*, București, 1927, 88 p., *Neamul Holbă-*

neștilor cu al episcopului Gherasim Clipa-Barbovschi și arhimandritul Sofronie Barbovschi predicatorul, în RSIAB, XIX, 1929, p. 1—144 (și extras, Chișinău, 1929); *Fete bucericești în războaie răzvrătiri și revoluții*, în RSIAB, XX, 1930, p. 1—115 (și extras, Chișinău, 1930, VI + 118 p.); *O viață trădă. viața de paraclise*, în RSIAB, XXII, 1932, p. 3—168 (și extras Chișinău, 1932); *Din viața mitropolitului Veniamin Costachi Neamul, copilăria, tinerețea și episcopatul*, în RSIAB, XXIII, 1933, p. 1—160 (și extras, Chișinău, 1933); *Pentru pomenirea lui Alexandru cel Bun*, în RSIAB, XXIV, 1934, p. 1—76 (și extras Chișinău, 1934); *Lăutari și hori în pictura bisericilor noastre*, București, 1940, 80 p.; *Vieți de zugrăvi (1657—1765) și autobiografia lui Ghenadie Pârvelescu arhimandritul*, în AR, V, 1940, p. 103—156 (și extras B. C. C. 1940, 54 p.); *Pinioane în Kăb*, an I, 1943, nr. 1, p. 53—81 și nr. 2, p. 18—51 (și extras, Craiova, 1943, 66 p.); *Sihăstria și schituri de pe valea Trotușului*, în AR, X, 1946, p. 281—339 (și extras, 60 p.); „*Sihăstria Dărmăneșilor de sub muntele Lapoș, cu hramul Sf. Trei sori*”, în BOR, an LXIV, 1946, nr. 7—9, p. 398—424 etc.

Colaborări la peste 25 de reviste, ziare, anuare în care s-au publicat: „*Arhiva*” — „Revista Societății Istoric-Arheologice-Bisericești” — Chișinău, „*Biserica Ortodoxă Română*”, „*Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice*”, „*Revista Arhivelor*”, „*Arhiva Românească*”, „*Lamara*”, toate în București, „*Miron Costin*” — Sărbel și d. A. înființat și condus — împreună cu Șt. Berectet — periodicul „*Spiculator în ogor vecin. Știri istorico-literare despre noi și despre vecini*” București, 1921—1922. Mai multe lucrări au rămas în manuscris, între care peste 2000 pagini cu inscripții și însemnări din bisericile orașului și județului Iași.

Literatură: *Neurolog*, în GB, an XVIII, 1959, nr. 3—4, p. 319; Constantin Turcu, *Preotul Constantin Bobulescu*, în MMS, an XLV, 1969, nr. 1—2, p. 70—79; Al. Zub, *Nicolae Iorga și Pr. Constantin Bobulescu*, în MMS, an XLVII, 1971, nr. 1—2, p. 221—223; *Enciclopedia istoriografiei românești*, București, 1978, p. 61.

BOBULESCU IOSIF (din bolez Ioan), episcop N 15 dec. 1818 în Plopieni, com. Burchijeni, jud. Suceava, în familie proțească, † 15 dec.

1890, în Botoșani. A studiat la Seminarul, de la Socola (abs. 1845). Preot la biserica „Cuviosul Paraschiva” și catehet la „școala tinereții” din Botoșani (1846—1856), profesor la Seminarul de la Socola (1856—1860). Rămas văduv, s-a căsătorit în 1857 la Socola, cu ruinele Iosif fiind hurotest, tot atunci, protosinghel superior la biserica „Sf. Nicolae Domnesc” din Iași și arhimandrit (1861), arhierou titular cu numele „Sevastian” (1862), iar din 1873 cu numele „Botoșaneanul”, egumen (superior) la mai multe mănăstiri și biserici din Iași: „Barbovschi” (1863—1865), „Sf. Trei Ierarhi” (1865—1867), „Sf. Spiridon” (1867), „Talpașari” (1872—1875), „Sf. Trei Ierarhi” (1875—1878), arhimandrit, de scaun (vicar) la Mitropolia Moldovei (1878—1879), din nou egumen la „Sf. Spiridon” (1879—1880). La 30 nov. 1880 ales episcop al Râmnicului Noui Severin (înscăunat 13 dec.), unde a păstori până la 1 dec. 1886, când n-a retras. A fost unul din cei care au lăsat poartă la „lupta pentru canonicitate” (1865—1872); cu chelarușii sa nu s-a ocupat foarte mult de arie arhierice și a lăsat Sionian, a făcut numeroase donații pentru așezămintele de asistență socială.

Literatură: C. Erbyceanu, *Viața și activitatea Preotului Iosif Bobulescu la episcopatul Râmnicului Noui Severin*, în BOR, an XIX, 1895—1896, p. 319—321; Pr. Prof. Dr. Nicolae Verbanescu, *Ierarhi — pastori lor ceteri în vremea lui de ani de autocefalie*, în MO, an XXXVII, 1985, nr. 5—6, p. 339—341.

BODAI E. DE MITRU, preot misionar N 25 iun. 1911, în Marginea, jud. Suceava. Studii la Liceul „Eudoxiu Hurmuzachi” din Rădăuș. 1923—1930 și la Facultatea de Teologie din Cernăuți (1930—1934), care i-a conferit doctoratul în 1943; Seminarul Pedagogic Universitar „Titu Maiorescu” din București (1936), cu examen de specialitate pentru învățământul secundar (1937) Diacon (1934) și preot necăsătorit (1938), pe seama paraclisului „Sf. Gheorghe” al Patriarhiei, profesor de Religie la o școală profesională (1935—1936), apoi la un liceu în București (1937—1938), la Școala normală „Ștefan cel Mare” din Bacău (1938—1941), la Liceul teoretic de băieți din Pomărla-Botoșani (1941—1946) și din nou la un liceu din București (1946—1948); iconom stavrofor (1946); preot paroh în Podena — jud.

Cluj (1950—1954) și în Reisag — jud. Cluj (1954—1971), apoi preot misionar în cadrul Arhiepiscopiei misionare ortodoxe române din Statele Unite și Canada, slujind la bisericile: „Sf. Treime” — Philadelphia, „Sf. Nicolae” — Worcester, „Sf. Nicolae” din Alliance, „Sf. Mihail” din Southbridge și „Sf. Nicolae” din New York City; protopop al protopopiatului „Michigan and Central U.S.A.” (1980).

Numeroase colaborări la revistele „Ortodoxia”, „Eclat” de biserică „Zlătari” din București și la alte publicații de zi ale comunităților ortodoxe române de peste hotare, mai ales în revista cu periodicitate „Credința” din Detroit — SUA. O mare din motivații publicate în cele două din urmă. Între anii 1971 și 1982, strânse în volumele: *Meditații evanghelice*, Detroit MI, 1983, 208 p., *Amări în Hramuri*, Detroit MI, 1985, 188 p., *Întruzeu Tatăl*, Detroit MI, 1987, 214 p., *Zece Cruci*, Detroit MI, 1991, 374 p.

Literatură: Date biografice în *Meditații evanghelice*, p. 203—208, George Alexo, *Discursuri teologice și literare*, Washington D.C., 1996, p. 300—312.

BODOGA DUMITRU, preot și profesor de teologie N. 9 iul. 1912, în Sântăndrei, jud. Bihor — 1986 în Timisoara. Studii la Liceul „Enache I. Ildu” din Oradea (1923—1930) și la Facultatea de Teologie din Cernăuți (1930—1934), unde a obținut și doctoratul (1936). Secretar apoi prefect de studii și profesor suplimentar la Academia Teologică din Oradea (1934—1936), profesor de religie în Școala normală de băieți și la gimnaziul de fete din Oradea (1936—1937), profesor la Academia teologică (1937—1939 și 1941—1948), profesor suplimentar (1938), apoi profesor (1939) pentru Teologia practică la aceeași academie, înlocuit din 1941 până în 1948 la Timisoara, protopop onorar (1943), conferențiar la Institutul Teologic Universitar din Cluj (1949—1952), preot-paroh și protopop în Beșeu — jud. Bistrița-Năsăud (1952—1955), profesor de Limba clasică la Seminarul teologic din Cluj (1955—1959), preot-paroh în Prundu Bârgăului — jud. Bistrița-Năsăud (1959—1979).

A publicat: *Preotul și tineretul*, Timisoara, 1945; articole, predici și recenzii în „*Legătura Românească*” — Oradea, „*Foia Diecezană*” —

Caransebeș, „*Biserica Bănățeană*” și „*Duh și Adevăr*” — Timisoara.

Literatură: Ștefan Iapșa, *Istoria Academiei teologice ortodoxe române din Oradea*, Beșeu, 1944, p. 274; Diacon Prof. Dr. Teodor Savu, *Profilul profesor Dr. Dumitru Bodega*, n. vid. „*Academia teologică ortodoxă română Oradea 75 de ani de la înființare*”, Oradea, 1995, p. 80—82.

BODOGA TEODOR, profesor de teologie istoric N. 10 mart. 1911, în Cetatea de Bani, jud. Alba, † 22 nov. 1994, în Sibiu. Studii la Liceul „Sf. Vasile” din Blaj (1922—1929), Academia teologică Andreiană din Sibiu (1929—1933) cu diferență la Facultatea de Teologie din Cernăuți unde va obține Licența (1934) și doctoratul (1938); trimis de mitropolitul Nicolae Bălan pentru studii la specializare la Facultatea de Teologie ortodoxă din Atena (1935—36) și Belgia (1937—40) apoi arceiepiscopale din Berna și Friburg (1941—1942). Profesor la Regia de Lucrare de Școlișara (1936—37), Andrei Șaguna la Brașov (1937—38) și „Mihail Viteazul” din Sibiu (1938—39) profesor de Istorie bisericească universală. Părinț la Academia teologică Andreiană (din 1948) Institutul Teologic Universitar — până în 1952 preot în 1939 director de secție la Institutul de Istorie Națională a Universității „E. C. B.” reînălțat la Sibiu (1943—1945) Preot-paroh la biserică „Sf. Nicolae” din Sibiu — Lazaret (1952—1973). Reînălțat ca profesor titular de Bizanțologie la Institutul Teologic Universitar din Sibiu până la pensionare (1973—1981). Participat la câteva simpozioane istorice și patristice: XIV-lea Congres internațional de studii bizantine (București 1971) al III-lea Congres internațional de studii sud-est europene (București 1973) al XIV-lea Congres internațional de istorie (București 1981) Seminar de studii europene organizate de Universitatea din Heidelberg (Sibiu) 1978. Tesalonice 1980 București (1982) s.a. A publicat studii de Istorie bisericească universală. Patrologie, Istoria Bisericii Române (eghătarie românilor cu Athosul, cu sârba, bulgarul, rușii, persana itatea unor țări) traduceri din Sf. Părinți din literatura post-patristică și din literatura teologică contemporană.

Lucrări: *Ajutoarele românești la mănăstirile din Sfântul Munte Athos* Sibiu 1940 LII + 354

p. (teză de doctorat); *Din istoria Bisericii ortodoxe de acum 300 de ani. Sinodul de la Iași*, Sibiu, 1943, IV + 153 p.; *Despre cunoștințele teologice ale preoților noștri de acum 200 de ani. Semnificația unui manuscris*, în „Anuarul XX (II)” al Academiei teologice „Andreiană”, 1943/1944, p. 177–306 (și extras Sibiu, 1944, LXX + 70 p.); *Un capitol din relațiile româno-ruse: mitropolitul Petru Movilă*, în RT, an XXXIV, 1946, nr. 9–10, p. 403–419 (și extras, 19 p.); *100 de ani de la venirea lui Șaguna în Arad: Câteva surse inedite*, în RT, an XXXVI, 1947, nr. 1–2, p. 57–79 (și extras, 32 p.); *Câteva documente inedite cu privire la relațiile româno-ruse*, în RT, an XXXVI, 1947, nr. 1–2, p. 57–79 (și extras, 32 p.); *În vol. Omagiu I.P.S. Sale Dr. Nicolae Balan, mitropolitul Ardealului*, Sibiu, 1956, p. 281–292; *Mitropolitul Ardealului de la 1858–1868*, în MA, an XXVIII, 1957, nr. 10–12, p. 775–790; *Un autograf din 1687 al mitropolitului Dosoftei*, în MMS, an XXXIV, 1958, nr. 11–12, p. 882–891; *Un autograf al mitropolitului Dosoftei*, în RT, an XXXVI, 1947, nr. 1–2, p. 57–79 (și extras, 32 p.); *Metode Drăghici*, în MB, nr. 3–4, an IX, 1959, p. 27–40; *Personalitatea mitropolitului Anim Ivireanu*, în MB, an XVI, 1966, nr. 7–9, p. 467–482; *Contribuții documentare privitoare la istoria Bisericii arădene în veacul XVIII*, în MB, an XVII, 1967, nr. 1–3, p. 122–138; *450 de ani de la înființarea mitropoliei de la Arad*, în MA, an XII, 1967, nr. 8–9, p. 639–648; *Un capitol din istoria relațiilor culturale sârbo-române. Acte inedite din corespondența lui Șaguna*, în MA, an XV, 1970, nr. 7–8, p. 525–556; *Documente inedite privitoare la istoria învățământului teologic din Transilvania*, în BOR, an XC, 1972, nr. 11–12, p. 1217–1226; *După întoarcerea de pe Câmpia Libertății. Acte inedite din vara anului 1848*, în vol. *Acta Musei Napocensis*, 1972, nr. 1, p. 437–463; *Dimisție Cantemir. Loca obscura, traducere și comentarii*, în BOR, an XCI, 1973, nr. 9–10, p. 1063–1111; *Coautor al volumului Mănăstirea Horia-Băișoara*, Arad, 1975, 2, 5 p.; *Contribuții la originea și istoricul hainei clericale*, în RT, an XXV, 1935, nr. 7–8, p. 323–334; *De ce nu s-a putut face unirea Bisericilor la Florența? Considerații istorice cu ocazia împlinirii a 500 de ani de la sinodul unional de la Florența*, în RT, an XXIX, 1939, nr. 7–8, p. 295–322; *Prezența Bisericii în nevoile vremii*, în vol. „Biserica și problemele vremii”, Sibiu,

1947, p. 89–107 (și extras, 20 p.); *Un mare teolog al veacului nostru. patriarhul Serghie*, în „Anuarul XXV (VII) al Institutului Teologic universitar”, 1948/1949, p. 33–48 (și extras, 16 p.); *Probleme sociale în operele Sfinților Părinți*, în același Anuar, p. 49–64 (și extras, 16 p.); *Traduția Sfântului Miron în viața popoarelor ortodoxe*, în „Ortodoxia”, an V, 1953, nr. 2, p. 206–219; *Activitatea culturală și politică a mitropolitului sârb Ștefan Strahimirovici (1790–1836)*, în MA, an IV, 1959, nr. 5–6, p. 383–395; *200 de ani de la apariția „Istoriei slavobulgare” a lui Paisie de la Hilandar*, în MO, an XV, 1963, nr. 11–12, p. 878–888; *Sirdăniile Sf. Vasile cel Mare pentru unitatea Bisericii*, în MH, an XIII, 1963, nr. 11–12, p. 494–506; *Un mare teolog al veacului nostru. patriarhul Alexandriei*, în ST, an XXVI, 1974, nr. 9–10, p. 679–706; *Correspondența Sf. Vasile cel Mare și strădania sa pentru unitatea Bisericii creștine*, în vol. „Sfântul Vasile cel Mare. Închinare la 1600 de ani de la nașterea sa”, București, 1980, p. 265–283; *Tradituri umaniste în spiritulitatea bizantină Nicolae Cabasila*, în ST, an XXXII, 1982, nr. 5–6, p. 313–326; *Preocupări retorice în scrierile Sfântului Grigorie al Nisei*, „Despre pruncul morți prematur”, în MB, an XXXIX, 1989, nr. 3, p. 13–34; *Coautor al manualului de istorie bisericească universală pentru Încălțare*, în vol. 2, 1, București, 1973, 467 p. și vol. II, București, 1993, 606 p.)

Traduceri: W. A. Wissert Hooft, *Ortodoxia văzută de un protestant*, Sibiu, 1933, 58 p.; *Nicolae Cabasila. De prezbiterii și episcopii*, Traducere și studiu introductiv, Sibiu, 1946, XV+22, p. (teză de doctorat, în 1949, p. 1–47); o altă lucrare a lui Nicolae Cabasila, și la București 1997, 246 p.); St. Origene de Nissa, *Viata fetei Macrina*, Sibiu, 1947, 67 p.; *Patriarhul Serghie al Moscovei. Războaiele și opera de mântuire, studiu și traducere din limba rusă*, în MA, an IX, 1964, nr. 9–10, p. 623–654; *Prof. Ștefan Papadopoulos. Metoda gândirii teologice a Sfântului Vasile cel Mare*, traducere din limba greacă, în MA, an XXIV, 1979, nr. 1–3, p. 15–32; *Apologeti de limbă greacă*, Traducere, introducere note și indice, București, 1980, 389 p., colaborare cu Omp C. Căluș și Dumitru Pectorar, ed. nouă 1997, 512 p.); *Origene, Scrieri alese I. Din lucrările exegetice la Vechiul Testament*,

București, 1981, 472 p. (în colaborare cu N. Neaga și Z. Lățaș); II. *Exegeze la Noul Testament. Despre rugăciune. Filocalia*, București, 1982, 528 p. (în colaborare cu N. Neaga și Zorica Lățaș); III. *Despre principii și Convorbiri cu Heraclide*, București, 1982, 408 p. (un alt capitol tradus de C. Găleanu); IV. *Contra lui Celsus*, București, 1984, 586 p. (la toate volumele a introdus, stuc și lăptos și notele); Eusebiu de Cezareea, *Scrieri. Partea întâia. Istoria bisericească. Martiri din Palestina*, Traducere, studiu, note și comentarii, București, 1987, 451 p.; Sfântul Vasile cel Mare, *Scrieri. Partea a treia*, București, 1988, 640 p. (în colaborare cu Pr. Constantin Cornilescu); Ioan Moscu, *Limuziaria sau Lăcașul dăruit vniciei*, Alba Iulia, 1991, 222 p. + XIV pl. (în colaborare cu D. Fecioru); Sfântul Cuvios de Nyssa, *Scrieri. Cuvântări de învățătură, polemică și morale*, Traducere și note, București, 1998, 478 p.

Numeroase a te studii și traduceri din Sfinții Părinți, în mai multe perioade de bușă, cele mai recente: „Telegraful Român” — *Numărul al bisericilor* — Sibiu, în bușă, notele comentarii, traduceri, note etc.

Literatură: *Enciclopedia istoriografiei românești*, București, 1978, 63 p.; Silviu Negrușu, *Peregrinări de Teodor Bădăreanu*, *Văluț*, *peru* *Teodor Bădăreanu*, *Teodor Bădăreanu*, Sibiu, 1982, 102 p.; Pr. Prof. Mircea Păcurariu, *Două sute de ani de învățământ teologic la Sibiu*, Sibiu, 1987, p. 134—136; Pr. Prof. Mircea Păcurariu, *Prof. Dr. Teodor Bădăreanu la 80 de ani*, în RT, serie nouă, an 1 (73), 1991, nr. 2, p. 82—88.

BOFRESCU ZAHARIA, profesor de seminar ne-ironic. N. în Bădăreanu, în 1809, într-o familie originară din Oțeteni, † 11 iun. 1884, în București. Studii teologice la Văluț, profesor de Dogmatică și Liturgică la Seminarul din București (1837—1843), profesor, director al Seminarului din Călugărele Argeș (1843), profesor la școlile din Caracul (1843—1845) și Găurgeni (1845—1848), îndrumător de învățământ pentru participarea la revoluție; din nou profesor (1851—1864) și director (1851—1864) la Seminarul din Curtea de Argeș, apoi pentru o vreme profesor de Teologie biblică și Istorie bisericească la Seminarul din București (1864—1866). A lăsat în manuscris cursuri de Dogmatică, Pastorală, Istorie bisericească, Explicarea Evangheliilor.

Literatură: Păcurariu Boerescu și Gh. Păcurariu Zaharia Boerescu, *Câteva date despre viața unui dascăl de teologie*, în GB, an. XIX, nr. 3—4, 1960, p. 229—245; Prof. Toma G. Bulat, *Profesori bisericești în serviciul școlilor clericale din Principatele Române în secolul al XIX-lea*, în MB, an. XVI, 1966, nr. 10—12, p. 633—635; Mircea Păcurariu, *Profesori transilvăneni la școlile teologice din Țara Românească și Moldova în secolul al XIX-lea*, în MMS, an. XLIV, nr. 1—2, 1968, p. 33—34 și 42.

BOIU ZAHARIA, preot pedagog, poet. N. 4 mart. 1814, în Sighișoara, în familie de preot, † 6 nov. 1903, în Sibiu. S-a înscris la Găurgeni la evanghelia interan din Sibiu (1834—1854) la Institutul teologic din Sibiu (1855—1857) și la Universitatea din Iași (1859—1861). Învățător în Școala Hășoara (1854—1855), profesor suplimentar în secția pedagogică a Institutului teologic pedagogic din Sibiu (1857—1859), iar după reorganizarea la Sibiu, profesor definitiv în ambele secțiuni (1861—1870), condon-tent rector al școlii „Telegraful Român” an. 1863-oct. 1865), culeșet la Liceul de stat din Sibiu (1865—1875), preot paroh în Sibiu Cetate (1864—1884), iar mai târziu, „asovor consistorial” (consilier episcopal al Arhiepiscopiei Sibiuului) (1870—1902), membru în Sinodul episcopal al Sibiuului și în Congresul Național Hășoara. Miropoiet. A devenit membru în Comitetul central al Astrei, iar între anii 1892 și 1895 secretar și redactor al revistei acestuia, „Transilvania”, la 13 sept. 1877 a fost ales membru corespondent al Academiei Române.

A publicat mai multe manuale didactice pentru învățământul „popular” românesc: poezii, parodii sau ocazionale — mult apreciate în Transilvania, — unele sub pseudonimul Eugen Șivan, volume de predică, apoi studii de pedagogie, disertații la adunările generale ale Astrei, cuvântări, schițe biografice, dări de seamă, în „Telegraful Român”, „Transilvania” și alte periodice.

Lucrări: *Abecedariu pentru școlile populare române*, Sibiu, 1861, 92 p. (ed. a XIV-a, în 1866); *Carte de citire pentru școlile populare române*, Sibiu, 1863, 6 f. + 168 p. (ed. a IX-a, în 1894); *Elemente de Geografie* ... Sibiu, 1869, 4 f. + 173 p. (ed. a III-a, 1872, 214 p.); *Elemente de*

istorie patriotică și universală. Sibiu, 1869, 2 f.+98 p. (ed. a III-a, 1872, 127 p.); *Elemente de istoria naturii și fizică*, Sibiu, 1869, 3 f.+103 p. (ed. a III-a, 1873, 112 p.); *Catehismul mic al Bisericii Ortodoxe orientale pentru uzul școlilor elementare române*, Sibiu, 1897, 48 p. (ed. a II-a în 1901); *Manual pentru învățători la înfrumusețarea Abecedariului*, Sibiu, 1862, 94 p. (ed. a II-a, 1865).

Sunete și răsunete. Cercări poetice, Sibiu, 1862, 104 p.; *Frunze de laur. Poezii eroice din anii 1877-1878* publicate de Ioan Baptist Boiu, Sibiu, 1904, 42 p.

Cuvântări funebreale și memoriale. Cu un adaus de texturi biblice pentru cuvântări funebreale, Sibiu, 1889, 240 p.; *Servitute în agrul (=ogorul, n.n.) lui Christos*, Tom I. *Cuvântări la duminică de preste an*, Sibiu, 1898, X+327 p.; Tom II. *Cuvântări la praznicele și sărbătorile de preste an, precum și la casuale bisericești*, Sibiu, 1898, VI+220 p.; Tom III. *Cuvântări bisericești la înmormântări, părăsiri și alte festivități funebreale. Adaus de texturi biblice pentru cuvântări funebreale*, Sibiu, 1899, 4 f.+354 p. (premiată de Academia Română în 1900).

A tradus în limba germană — împreună cu prof. Ioan Popescu — volumul II din *Istoria bisericească a lui Andrei Șaguna* (partea privitoare la Istoria Bisericii Române), publicată sub titlul *Geschichte der griechisch-orientalischen Kirche in Österreich*, Hermannstadt, 1862. Tot el a tradus *Memorandul Conferinței generale române* din 1881 (dus la Viena de fr. d. ing. Olimpiu Boiu). Din limba germană a tradus — între altele — *Nathan der Weise* a lui Lessing, iar din limba latină *Confesiunile Bisericii Augustine*, o serie de bucăți de lecturi le-a tradus din neînște și le-a publicat în manșetele sale de citire.

Literatură: *Enciclopedia Română*, tom I, Sibiu, 1898, p. 523; Dr. Petru Șpan, *Școala lui Șaguna*, Sibiu, 1909, p. 37-41 (extras din „Văru Școlară”, nr. 7-8, 1909, p. 231-235); Dr. Eusebiu R. Roșca, *Monografia Institutului seminarial teologic-pedagogic „Andrian”*, Sibiu, 1911, p. 95-97; Gheorghe Comșa, *Istoria predicii la români*, București, 1921, p. 232-235; A. P. Bănuț, *Zaharia Boiu*, în *ȚB* an VII 1935, nr. 1, p. 51-56; Gh. Popovici, *Zaharia Boiu, autor de manuale didactice*, în „*Revista de Pedagogie*”, an. V, 1956, nr. 5-6; Pr. prof. Dr.

Dimitrie Belu, *Zaharia Boiu*, în *MA*, an. III 1958 nr. 7-8, p. 580-582; Vol. „*Profiluri mureșene*”, Țg. Mureș, 1971, p. 193-204; Ierom. Veniamin Micle, *Zaharia Boiu*, în *MA*, an. XX, 1975, nr. 6-8, p. 489-496; Onisifor Ghibu, *Din istoria literaturii didactice românești*, Ediție îngrijită de Octav Păun, București, 1975, p. 198-208; Tulu Racviță, *Poetul Zaharia Boiu în „Revista de istorie și teorie literară”*, București, an. XXV, 1976, nr. 4, p. 509-515; *Dictionarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979, p. 110-111; Tulu Racviță, *Activitatea lui Zaharia Boiu pentru constituirea unui sistem de învățământ modern în Transilvania*, în vol. său *Monente culturale și literare transilvane*, București, 1982, p. 7-25; Pr. Nicolae Dura, *Prețul profesor Zaharia Boiu propovăduitor al cuvântului lui Dumnezeu*, în *MA*, an. XXIX, 1984, nr. 1-2, p. 19-33; *Bibliografia românească modernă 1831-1918*, Vol. I, București, 1984, p. 399-401; Ar. n. Veniamin Micle, *Preotul Zaharia Boiu, reprezentant strălucit al amvonului*, în vol. *Trept spre amvon. Studii omiletice*, București, 1993, p. 181-187.

BOLOGA VASILE, preot, pedagog și folclorist. N. 24 dec. 1859 în Geoagiu de Sus, jud. Alba, † 13 iul. 1944, în Geoagiu de Sus (înmormântat în Sibiu). Studii gimnaziale în Aiud (1871-1876) și Alba Iulia (1877-1879), teologie la Institutul din Sibiu (1879-1882), Filosofie la Universitățile din Budapesta (1884-1886) și Viena (1886-1888), doctoratul la Budapesta cu teza „Interesul pedagogic după Herbart” (1888), învățător în Vinerea — jud. Alba (1882-1883) și Orăștie (1883-1884), profesor la Școala civilă de fete a „Asociațiunii” din Sibiu (1888-1909), director al Școlii (1893-1909), profesor provizoriu la Institutul teologic-pedagogic din Sibiu (1901-1902), secretar al Asociației (1894-1897), membru activ în „secția școlară” a Asociației, după 1919 director al Liceului de fete „Domnița Ileana” din Sibiu, până la pensionare în 1926 consilier referent în Consistoriul mitropolitan din Sibiu (1926-1931), preot (29 nov. 1907), protopop (29 apr. 1918).

Lucrări: *Monografia mândrilor din Geoagiu de Sus*, în *TR*, an. XXXVIII nr. 110-113 din 1890; *Elemente din poezia română. Partea I*

Sibiu, 1892, *Studii pedagogice și discursuri* Sibiu, 1905, V + 186 p., *Monografia Școlii de fete cu internat și drept de publicare a „Asociațiunii pentru literatură română și cultura poporului român” din Sibiu pe 25 de ani de la înființare*, Sibiu, 1911, 162 p. + 12 plăci în 1936 a rebusat *Istoricul școlii pentru perioada 1911—1936*, *Notiuni de poezie și literatură română. Manual de învățământ pentru cl. IV de la școlile de fete ș.a.*, Sibiu, 1914, 3 f. + 208 p., *Carte pentru centrul Manual de învățământ pentru cl. I și II de la școlile civile de fete, gimnazii ș.a.*, Sibiu, 1914, 2 f. + 399 p. (în colaborare cu Angela Ștefan Botean și Enu Precup), *Cuvântări ocazionale. Panegirice și comemorii (1912—1932)*, Sibiu, 1936, *Poezii populare din Ardeal. O mie de cânteculese între anii 1880—1905*, Sibiu, 1936, 100 p. (publicate mai întâi în „Telegraful Român”, 1889), *Cântecule populare din Ardeal culese la sărbătorile Nașterii Domnului în 1900*, Sibiu, 1907, 98 p., 84 cuante).

Colaborări în „Telegraful Român”, „Transilvania”, „Tribuna”, „Convorbiri Literare” etc., a făcut și *Anuarele școlilor pe care le-a condus*.

Literatură: Eusebiu R. Roșca, *Monografia „Centrului teologic pedagogic” „Materium”*, Sibiu, 1911, p. 106—110; Dr. Nicolae Terchiș, *Herbariul și herbarienii români din Ardeal*, în „Anuarul XVII al Academiei teologice „Antonieană” din Sibiu”, 1940—1941, p. 48—53; Ion Măruș, *Preocupările folclorice ale teologilor sibieni*, în „Anuarul Arhivei de Folclor”, Cluj, an VI, 1942, p. 151—162; I. Ibrăzu, *Dr. Iosif Botean*, în „Transilvania”, Sibiu, an XXV, 1944, nr. 8—9, p. 737—738; *Necrolog*, în RT an XCII nr. 30 din 23 iul. 1944; Ovidiu Botea, *Istoria folclorului românesc*, București, 1974, p. 417; Iordan Datcu și S.C. Strușescu, *Dictionarul folcloristilor*, București, 1979, p. 84.

BONTEA CLEMENT, preot N. 23 iul. 1869, la Lunca Pașcani, în fașul de preot, † 6 iul. 1928, în Focșani. Studiază la Seminarul din Roman și Iași, apoi la Academia duhovnicească din Kiev, unde a obținut titlul de „candidat” (licențiat) în 1893, cu teza „Letopisețele Moldovei până la Gr. Ureche”. Profesor la Gimnaziul din Târgu Jiu (1893—1894), apoi la Seminarul din Roman și director al Căminului eparhial (1894—1902), preot paroh la biserică „Nașterea

Sf. Ioan Botezătorul” din Focșani, 1902—1928, an timp protocoare și testamente, jud. Putna, confesor militar în primul război mondial, președinte al Consistoriului eparhial din Gârlați, conom și profesor.

Lucrări: *Cheia Noului Testament. I. Cete patru Evanghelii*, Focșani, 1905, 232 p. (prelucrare din rusește); *Sfârșitul lumii după Biblie și grănită* (prelucrare din rusește după N. P. Travetov, Focșani, 1915, 41 p., *Misterele vieții viitoare* (trad. din rusește); *Cu ce trăiesc bolnavii* (trad. din rusește), articole din presa vremii.

Literatură: Arturcel Soloniu, *Văpescă, Calendar bisericesc ortodox pe anul vâscel 1904*, București, 1904, p. 161—162; Preot C. Gh. Vartolomeu, † *Economul stavrofor Clement Bontea*, în BOR, an XLVI, 1928, nr. 9, p. 838—839.

BOROIANU DIMITRIE, profesor de teologie, n. 1 iul. 1864 în Brad, județ Iași. A absolvit la București Școala de Seminar „Veniamin” din Iași (1876—1884), Facultatea de Teologie din București (1884—1888), apoi la Iași, la specializată de teologie și filosofie la Leipzig (1895—1897), unde a obținut un titlu în Filosofie (1897). Secretar la Seminarul „Centele” din București 1887—1894, subsecretar al Căminului Mitropoliei Ungrovlădiei 1892—1894), lețențier eclesiastic 1894—1895), profesor la Seminarul „Veniamin” din Iași (1897—1902), profesor de Dogmatică (1903—1904), apoi de Drept bisericesc (1904—1936) la Facultatea de Teologie din București, decan al Facultății (1910—1912 și 1923—1927), paroh, director al Căminului Mitropoliei Ungrovlădiei (1912—1927). A publicat lucrări de Drept bisericesc, legate mai ales de problematice curente ale vieții bisericești, manuale pentru seminariile teologice ș. a.

Lucrări: *Dreptul bisericesc. Vol. I Căminul Sfintei Biserici Ortodoxe de Răsărit, așezate după chestiuni și cu interpretări*, Iași, 1899, XIX + 606 p., *Dreptul bisericesc. Vol. II Principii de Drept. Organizarea Bisericii române. Legile țării și organizarea Bisericii ortodoxe*, Iași, 1899, VI+559+XII p., *Cesimii de Drept bisericesc*, București, 1905, 95 p., *Dreptul bisericesc pentru seminariile teologice etc.*, Craiova 1903.

192 p. (ed. a II-a, București, 1911, 182 p., ed. a II-a, 1928; ed. a IV-a, 1933), diferite studii de Drept bisericesc în *Biserica Ortodoxă Română* mai ales până în 1916

Reforma lui Luther în Biserica occidentală București, 1890, II+131 p., *Istoria dogmelor Bisericii creștine ortodoxe de Răsărit* București, 1893, 373 p., *Istoria Bisericii creștine de la începuturi și până în zilele noastre*, București,

894, 569+VI p., *Istoria Bisericii creștine. Noțiuni generale. De la începuturile Bisericii până la înmăiașii lui Constantin cel Mare. Împreună cu Istoria Bisericii Române* București, 1895, 188 p., *Despre libertatea morală* București, 1898, 36 p., *Problema mormăntului*, 900, 104 p., *Credința și știința* Iași, 902, 80 p., *Istoria Vemianinilor. Creațiunea* București, I s., 904, 27 p., colaborare cu Șt. Călinescu)

În colaborare cu profesorul Vasile Onușcă de la Seminarul „Veniamin” a publicat o serie de manuale pentru școlile secundare: *Notiuni de istorie sfînd a Vechiului și Noului Testament*, pentru cl. I secundară, Iași, 1899, 113 p. (ed. a VIII-a, București, 1911, 104 p.); *Notiuni de viața și învățătură a Mântuitorului*, Iași, 1901, 54 p. (mai târziu sub titlul *Explicarea Evangheliilor*, ed. a XII-a, 1916), *Notiuni de dogmele religiei creștine*, pentru cl. a III-a, Iași, 1901, 103 p., *Notiuni de Morală creștină*, pentru cl. a IV-a, Iași, 1901, 91 p. (ed. a IV-a București, 1921), *Notiuni de istorie bisericească*, pentru cl. a V-a, Iași, 1899, 57 p. (ed. a II-a, 1900), *Notiuni de istoria Bisericii române*, pentru cl. a VI-a, Iași, 1900, 61 p. (ed. a II-a, Iași, 904)

O serie de articole, note, recenzii în rev. „*Vestitorul*” pe care a înlocuit și venind o la Iași apoi la București, 898—1916, revista a disparut în 1930—1942

Literatură. Pr. C. Popa, *Contribuția profesorului D. G. Borosanu în domeniul Dreptului bisericesc*, în MMS, an LX, 1979, nr. 3—6, p. 303—313, Prof. Iorgu D. Ivan, *Catedra de Drept bisericesc*, în ST, an XXXIII, 1981, nr. 7—10, p. 590—591, Prof. I. Ivan, Prof. Dr. Dumitrie G. Borosanu, în ST, an XXXIV, 1982, nr. 1—2, p. 40—44 *Bibliografia românească modernă. 1831—1918*, vol. I, București, 1984, p. 421—423

BOROȘ IOAN, arhiereu, istoric. N. 20 oct. 1850, în Carei, jud. Satu Mare, † 29 ian. 1937, în Lugoj. Studii gimnaziale în Carei și Beiuș teologice la Universitatea din Viena (1869—1874). D. Terție (funcționar) Căminul Episcopiei unite din Lugoj, 873—880, paroh în Zăbrani-Arad (1880—1897), secretar apoi canonic al aceleiași Episcopii, 897, vicar general, apoi vicar capitular (din 1911), arhiereu titular (1922), președinte al Comisiei pentru conservarea monumentelor istorice, secția Banat (din 1929), autorul unor lucrări de liturgică și de istorie locală

Lucrări: *Ritual sau explicarea riturilor sacre ale Bisericii grecești catolice*, Lugoj, 1881, 252 + VIII p., *Rugăciunea Domnului sau Tatăl nostru*, Gherla, 1888, 27 p. (ed. a II-a, Gherla, 1899, 79 p.); *Dumnezeiasca Liturghie a celui dintru sfînt și părmăntu nostru Ioan Chiriacostom*, Gherla, 1888, 114 p., *Ierarhia bisericească sau explicarea ceremoniilor care se prezintă la închinarea gradelor ierarhice*, Gherla, 1894, 326 + XIV p.

Seminarul vechi al diecezei Lugojului, Lugoj, 1903, 166 p., partea istorică *Monografia parohiei românești din Lugoj*, în *Sinaxa*, Lugoj, 1907, 80 p., *Unirea comitatelor din Lugoj. Istoricul parohiei din anii 1836—1860* Lugoj, 1926, 120 p., *Evenimentele revoluției de libertate din anii 1848—49 desăvîrșite în Lugoj*, I, pg. 927, 56+VIII p.; „*Constituția*” *Societate secretă română a Lugoj*, 1840—1844, Lugoj, 928, 45 p., *Raportele vechiului județ Caraș și alte informații despre revoluția lui Horea*, în „*Analele Banatului*”, V, 1933, p. 90—98, alte peste 130 de articole în *Enciclopedia Română* (3 vol., Sibiu, 1898—1904 „*Preota Român*” — Cluj, „*Unirea*” — Blaj, „*Transilvania*” — Sibiu, „*Răsunetul*” — Lugoj ș.a.

Literatură: *Sematismul istoric al diecezei Lugojului*, Lugoj, 1903, p. 141—142, D. Neșu, *Moartea arhiereului Ioan Boros* în CC, an XVII, 1937, nr. 2—3, p. 179—180, I. Moga, *Ioan Boros*, în AINC, VII, 1936—1938, p. 871—872, Prof. Virga Iordan, *Arhiereul Ioan Boros*, în MB, an VII, 1957, nr. 1—3, p. 160—161, *Enciclopedia istoriografiei românești*, București, 1978, p. 69 *Bibliografia românească modernă 1831—1918*, Vol. I, București, 1984, p. 423

BOTIȘ TEODOR, profesor de teologie, n. 17 nov. 1873, în Valea Neagră, jud. Bihor, † 14 aug. 1940 în Arad. Studii medii la Gimnaziul din Oradea (cl. I—VII) și Săbău (cl. VIII), superioare la Institutul teologic din Arad (1894—1897), continuând la Facultatea de Teologie din Cernăuți, unde a obținut doctoratul în 1900. Profesor supranor în secția pedagogică a Institutului ardelean și, prefect de studii la Normală (acestea) (1900—1901), profesor provizoriu (1901), apoi profesor de istorie la Liceul „Sf. Iosif” din Sibiu (1901—1902) — devenit în 1927 Academie — până în 1938, rectorul acesteia (1918—1938), cenzor la fântâna școlii de stat din Arad (1902—1918), redactor al fân eparchiale „Biserica și Școala” (1917—1921) și al „Calendarului Diecezan” (1905—1919 și 1921—1923), membru în comisiunea de redacție al zărilor „Românul” din Arad (1918), președinte al „despărământului” Astra-rod, Jineon (1901), preot (1907), protopop (1920), iconom stavrofor (1936).

Lucrări: *Cei doi ani din trecut și viito* *reparanții (Școala normală) gr. or. române din* *Arad* Arad, 1912, 192 p. + 3 f. (în colaborare cu prof. dr. Avram Sădean); *Istoria Școlii normale* *Preparandiei*, și a *Institutului teologic ortodox* *din Arad*, Arad, 1922, 743 p. (premiul de *Academia Română*); *Monografia familiei Mocio-* *ș*, București, 1939, 476 p., studii și articole în „Biserica și Școala”, „Tribuna”, „Românul”, tot în Arad, „Societatea de Măne” — Cluj, „Revista Institutului Social Banat-Crișana” — Carșana ș.a.

Literatură: Dr. Teodor Botiș, *Istoria Școlii* *normale*, p. 648—649; Nicolae Iorga, *Teodor* *Botiș* în „Neamul Românesc”, an. XXV, nr. 189 din 28 aug. 1940; Prot. Gheorghe Cotoș, an. *Personalitatea profesorului iconom sta-* *rofor dr. Teodor Botiș*, în „Revista Institutului *Social Banat-Crișana” 1940, nr. 33—36, p. 538—546. Pr. Meșerie Șara, Pro memoria recto-* *ritului dr. Teodor Botiș*, în *Ibidem*, p. 551—553; *etab. Pasca, Teodor Botiș*, în AILNC, VIII, 939—1942, București, 1942, p. 539—541; Dr. *Botiș, Iconom Stavrofor Dr. Teodor Botiș*, *Moș*, an. XX, nr. 10, p. 10—11; Maria Teodorov, *Teodor Botiș*, în „Anuarul Lice- *ului Pedagogic din Arad pe anul 1972/1973”,* p. 241—251; Dr. Ion I. Pogana, *Preotul profesor*

dr. Teodor Botiș (1873—1940), în MB, an. XXVIII, 1978, nr. 10—12, p. 694—696; Pr. *Dumitru Moca, Preotul profesor dr. Teodor* *Botiș*, în AB, an. I (40), 1990, nr. 7—8, p. 97—101.

BRANCOVICI SAVA (din botez Savașan), mitropolit al Ardealului N. c. 1620, în Ineu, jud. Arad, † 1683 în Alba Iulia. A învățat în casa părintească și la mănăstirea Comana în Tara Românească. Funcționat preot-protopop la Târgoviște pentru parohia Ineu (c. 1650). Rămas văduv în vara anului 1656, a fost ales mitropolit al Transilvaniei (călogărit sub numele Sava la 14 sept. și hirotonit arhieru la 16 sept. 1656, la Târgoviște). A păstori în Alba Iulia până la 2 dec. 1680 (înlocuit de principele Transilvaniei în vara anului 1659—vara anului 1660). În tot cursul păstoririi s-a opus încreștărilor de calvinizare a Bisericii ortodoxe, păstorialele de mitropolit, ca și în același timp a susținut o poartă antimotomani. În 1668 a făcut o călătorie la Moscova, fiind prieten de țarul Alexsei Mihailovici Romanov, care i-a acordat ajutoare pentru Mitropolie. În 1675 a convocat un „sînod” în Alba Iulia, care a hotărât și pentru regimul vieții în biserică, pentru a clerului și credincioșilor, pentru înfruntarea superstițiilor ș.a. La 2 iun. 1680 a fost judecat și înălțat din scaun din dispoziția principelui calvin Mihail Apafiș, pentru convingerea sa ortodoxă. Trecut de Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în rândul sfinților (1950), canonizarea solennă făcându-se în Alba Iulia la 24 oct. 1955.

Literatură: Gheorghe Brancovici, *Fragmente* *din Cronica lui*. Reproduse și traduse de S. I. Dragoș, în AILNC, II, București, 1924, p. 1—70 (și extras); Vasile Mangra, *Mitropolitul Sava* *II Brancovici (1656—1680)*, Arad, 1906, XV + 181 p.; Augustin Bunea, *Mitropolitul Sava* *Brancovici*, Blaj, 1906, 102 p.; Ioan Lupăș, *Principele ardelean Acașiu Barcsa și mitropo-* *litul Sava Brancovici, 1658—1661*, în An. Acad. Rom. M. S. I., s. II t. XXV București 1913, 24 p. (și în vol. *Studii, conferințe și comunicări* *istorice* I București 1928, p. 165—193); Ștefan Meșerie, *Istoria Bisericii și a vieții religioase a* *românilor din Transilvania*, vol. I ed. a II-a, Sibiu, 1935, p. 286—294 (cap. *Viața și faptele* *mitropolitului Sava Brancovici*); Maria I. Lupăș,

Mitropolitul Sava Brancovici, 1656-1683, Cluj, 1939, 26 p., Ioan Lupaș, *Păstorirea mitropolitului Sava Brancovici Brâncoveanu și călătoria lui la Moscova*, în vol. *Studii istorice*, V, Sibiu-Caj, 1945-1946, p. 71-95; Victor Cîmpineanu, *Mitropolitul Sava Brancovici Legăturile cu Rusia și lupta sa împotriva coto-pitorilor tureci*, în BOR, an. LXXII, 1955 nr. 6, p. 551-570; Pr. Mihail Colotele, *Zăconicul Sfantului Ierarh Sava Brancovici*, în BOR, an. LXXIX, 1961, nr. 7-8, 755-774; Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II București, 1981, p. 77-88 (ed. a II-a, București, 1994, 79-88); Mircea Păcurariu, *Mitropolitul Sava Brancovici al Transilvaniei La 400 de ani de la moartea sa*, în BOR, an. CI, 1983 nr. 3-4, p. 225-247; Antonie Plămăleală *Sava Brancovici, mitropolit al Transilvaniei și mareș al Ortodoxiei*, în vol. *Calendar de anul condâncat* Sibiu 1988 p. 175-198.

BRANIȘTE ENE, profesor de teologie N. 12 oct. 1913, în Săsen, jud. Argeș, † 18 mart. 1984 în București. Studii la Seminarul teologic din Curtea de Argeș (1925-1937), Facultatea de Teologie din București (1933-1937), cu licență în 1938 și doctorat în 1943 la Facultatea de Litere (secția Limba română, 1945-1947); a urmat ș. cursurile Seminarului pedagogic „Titu Maiorescu” din București (1937-1938). Asistent la catedra de Teologie practică de la Facultatea de Teologie, pentru Liturgică și Pastorală (1938-1950), apoi conferențiar (1950) și profesor titular (1950-1982), după pensionare profesor consultant la aceeași catedră, în cadrul Institutului Teologic al Universitatii București, prorector (ian. 1970-jul. 1971), apoi rector al Institutului (1980-1982), vicepreședinte al Comisiei de Pictură a Patriarhatului Român (1968-1983), un timp membru emerit al Adunării Episcopale și al Consiliului Episcopiei al Arhiepiscopiei Bucureștilor, membru în Comitetul tehnic al Institutului Biblic și de Misiune, participând la instruirea ecumenică peste hotare (mai ales la consfătuirile de la Chambesy în legătură cu data serbării Sfintelor Pași), conferințe în Austria, Franța, Germania, Anglia, diacon (1940), preot (1950), iconom slavofon (1952).

Lucrări: *Explicarea Sfintei Liturghii după Nicolae Cabasila* (teză de doctorat), București, 1943, XVI+238 p.; *Tălcuirea dumnezeiești*

Liturghii de Nicolae Cabasila. Traducere din grecește și studiu introductiv, București, 1946, VIII+133 p. (reeditată la București în 1989 o nouă reeditare sub titlul: *Scrieri*, „București, 1992, IV + 300 p.).

Observațiuni și propuneri pentru o nouă ediție a Liturghierului românesc. Contribuție la problema revizurii cărților noastre de ritual, în BOR, an. LXIII, 1945, nr. 11-12, p. 599-613, an. LXIV, 1946, nr. 4-6, p. 194-217 și nr. 7-9, p. 333-351 (și extras, 62 p.). *Preotul de azi ca liturghistul*. *Lăpuri și scăderi*. *Cauzele lor*. *Mijloace de îndreptare*, în ST, an. I, 1949, nr. 1-2, p. 97-118 și nr. 3-4, p. 252-266 (și extras, 40 p.). *Partea parcului Liturghic și metode pentru realizarea ei*, în ST, an. I, 1949, nr. 7-8, p. 567-637 (și extras, 76 p.). *Uniformitatea în săvârșirea serviciilor divine*, în ST, an. I, 1949, nr. 9-10, p. 781-813 (și extras, 36 p.). *Teologia icoanelor* în ST, an. IV, 1952 nr. 3-4, p. 175-201, *Idet. principii și preocupări sociale în cultul Bisericii ortodoxe*, în ST, an. IV, 1952, nr. 7-8, p. 432-458, *Despre „inovati” în săvârșirea serviciilor divine*, în ST, an. V, 1953 nr. 3-4, p. 279-303, *Cultul ortodox*, în ST, an. V, 1953 nr. 3-4, p. 279-303, *Rotul Ahtozului în istoria cultului ortodox*, în „Ortodoxia”, an. V, 1953, nr. 2, p. 220-237, *Schisma și cultul creștin*, în „Ortodoxia”, an. VI, 1954, nr. 2-3, p. 260-299, *Temeiuri biblice și tradiționale pentru cântarea în cîmmin a credincioșilor*, în ST, an. VI, 1954 nr. 1-2, p. 17-38, *Problema unificării calendarului liturgic în Bisericele Ortodoxe* în „Ortodoxia”, an. VII, 1955 nr. 2, p. 181-216, *Unitate și varietate în cultul liturgic al Bisericii Ortodoxe Autocefale*, în ST, an. VII, 1955, nr. 7-8, p. 423-444, *Liturghiile române-tatone în comparație cu cele ortodoxe* în „Ortodoxia” an. IX, 1957, nr. 1, p. 119-138, *Sfîntu Trei Ierarhi în cultul creștin*, în BOR, an. LXXVI, 1958, nr. 1-2, p. 171-193, *Liturghierul slavon tipărit de Macarie la 1508* în BOR, an. LXXVI, 1958 nr. 10-11, p. 1035-1068, *Liturghia Darurilor mălăușite sfînte în ST*, an. X, 1958 nr. 3-4, p. 176-192, *Deosebirii interconfesionale cu privire la Sf. Taine în „Ortodoxia”, an. XI, 1959, nr. 4, p. 499-517, Din înțelepciunea și experiența duhovnicilor de odinioară*, în BOR, an. LXXVIII, 1960 nr. 1-2, p. 141-161, *Rînduiala slujbei în sobor cu preoți fără diacon*, în BOR, an. LXXVIII, 1960, nr. 3-4, p. 218-257, *Iconografia creștină ca disciplină de studiu și*

tea de Teologie din București (1935—1939); paralel a urmat cursurile Seminarului pedagogic „Titu Maiorescu” din București, cu examen de capacitate pentru învățământ secundar (1940); cursuri de doctorat —specialitatea Patrologia— la Institutul Teologic Universitar din București (1955—1958), cu examen de doctorat în 1960. Cântăreț bucoveneș și dirijor de cor la bisericile „Costeșcu” și „Oborul Vechi” din București (1936—1942), preot la biserica „Sfântul Nicolae din Coarșă” din Slatina (1942—1944) și profesor de Religie la Liceul comercial și Școala profesională din Slatina (1943—1944), preot la biserica domnănească „Sfântul Gheorghe” din Pitești (1944—1974), profesor de Educație religioasă la Școala profesională din Pitești (1945—1947), protopop al fostului raion Pitești (1948—1953), la 1 nov. 1974 transferat, în interes de serviciu, la parohia ortodoxă română din Viena, unde a continuat până în 1993. Ca preot paroh, a lucrat pentru restaurarea bisericii monument istoric „Sf. Gheorghe” din Pitești. Începând cu anul 1975, a editat „Almanahul parohiei ortodoxe române din Viena” și revista „Luceafăr Nou” a Asociației „Unirea” din Viena; a participat la diferite reuniuni, congrese și simpozioane de religie în Viena sau în alte părți. A publicat serialele *Lucrări teologice* și *Lucrări de Biserică Române*.

Lucrări: *Conceptia Sfântului Ioan Gură de Aur despre familie*, în ST an IX, 1957, nr. 1—2, p. 125—151, *Conceptia Sfântului Ioan Gură de Aur despre prietenie și dragoste*, în ST, an IX, 1957, nr. 9—10, p. 649—672; *Elogiul prieteniei și păcii la Sfinții Părinți Capadocieni*, în ST, an IX, 1957, nr. 7—8, p. 453—474; *Conceptia lui Origen*, în ST, an X, 1958, nr. 8, p. 440—453; *Conceptia antropologică a lui Clement Alexandrinul*, în ST an X, 1958, nr. 9—10, p. 588—599; *Monente și aspecte ale prieteniei Sfinților Părinți Capadocieni*, în MO, an XV, 1962, nr. 1—2, p. 40—56.

Patriarhii de Constantinopol prin țările române în a doua jumătate a secolului al XVII-lea, în MO, an X, 1958, nr. 2, p. 45—65; *Principiile dogmatice în Editio Princeps, Târgoviște 1710*, în MO, an X, 1958, nr. 7—8, p. 501—510; *Însemnări pe vechile cărți de cult de pe la bisericile din Pitești*, în MO, an XIII, 1961, nr. 1—4, p. 195—208; *Catagrafia preoților din județul Argeș la 1833. Intocmită de Ocârmuire*, în MO

an. XIII, 1961, nr. 5—6, p. 395—420 (în colaborare); *Alegerea și asearea preoților în județul Republicii Organice în Tara Românească după documente argeșene*, în MO, an XII, 1961, nr. 7—8, p. 619—634; *Date catagrafice bisericesti în fostul județ Olt la anii 1833—1838*, în MO, an XIV, 1962, nr. 5—6, p. 375—400 (în colaborare); *Partenie Nica Buligeanu (1786—1827)*, în MO, an XV, 1963, nr. 9—10, p. 715—760; *Samuil Tărtășescu, episcop locotenent de Argeș*, în MO, an XVI, 1964, nr. 11—12, p. 870—908 și an XXI, 1969, nr. 3—4, p. 247—250; *Câteva știri despre școlile din orașul Pitești înfundate pe lângă biserici înainte de Regimul Organic*, în MO, an XVII, 1965, nr. 3—4, p. 173—185; *Schitul Buliga, un metoc al Mitropoliei Tării Românești în Pitești*, în MO, an XVII, 1966, nr. 1—2, p. 47—106; *Pisani, însemnări și manuscrise din vechile biserici ale orașului Pitești*, în MO, an XXIII, 1971, p. 6—65, 257—262, 399—405 și 563—572 (în colaborare); *Primele școli ale școlii publice din Pitești*, în MO, an XXIV, 1972, nr. 1—2, p. 70—80; *Școli particulare piteștene — dintre care unele pe lângă biserici — în veacul al XIX-lea*, în MO, an XXIV, 1972, nr. 3—4, p. 252—265; *Un vechi monument într-un nou peisaj edificat: biserica domnănească Sf. Gheorghe din Pitești*, în „Almanahul parohiei ortodoxe române din Viena”, pe anul 1975, p. 207—217; *Capela ortodoxă română din Viena. 70 de ani de la înființare et.*, în „Almanahul parohiei ortodoxe române din Viena” pe anul 1977, p. 57—72.

Însemnările de călătorie ale peregriniei Egiptu, sec. IV, teză de doctorat, în MO, an XXXIV, 1982, nr. 4—6, p. 225—392 (și extras).

Alte articole, recenzii și cronici, în „Păstoriul Ortodox” — Pitești, „Mitropolia Otteniei” — Craiova, „Almanahul parohiei ortodoxe române din Viena”, „Luceafăr Nou” — Viena ș.a.

Literatură: *Curriculum vitae*, în teza de doctorat cit., p. 390—392; ROC, an X, nr. 3, 1980, p. 45—46.

BRÂNZEU NICOLAE, preot, ziarist N. 7 aug. 1883 în Vulcan, jud. Hunedoara, † 30 dec. 1967 în Lugoj, Suedia. A absolvit la Orăștie școala universitară de Păstori și a obținut doctoratul în Teologie (1908). Preot capelan în Petroșani (1908—1910), preot paroh în Vulcan (1910—1917), protopop în Comloșu Mare, jud.

Tamaș (1917–1920), secretar (1920), apoi canonic la Episcopia unită a Lugojului (1921–1948). Arestat în oct. 1948, domiciliu forțat la mănăstire Neagra și Căldărușani, apoi mănăstirea Aurd (1952–1956), din nou domiciliu forțat la Căldărușani și mănăstirea (1956–1963). A publicat lucrări de Teologie practică.

Lucrări: *Chestii contemporane*, Petroșani, 190, 58 p. (culegere de articole); *Pocăinții Cuvântări bisericești asupra așa-numiților popi (adventisti, nozarieni)*, Petroșani, 1913, 211 + IX p.; *Notiuni de istorie, liturgică și constituție*, Lugoj, 1921, 144 p. (ed. a II-a, Lugoj, 1927); *Carte în România*, Lugoj, 1925, 56 p.; *Măslul Ardorilor. Sf. Scriptură și Tradițiunea*, Lugoj, 1925, 24 p. (ed. a II-a, Lugoj, 1930, 40 p.); *Epistolele Tainei Botezului. Mirul. Pocăința*, Lugoj, 1926, 72 p. (ed. a II-a, 1933, 72 p.); *Păstorul și normă. Homogeneu*, Lugoj, 1930, 152 p.; *Seminarul I. Catehetea*, Lugoj, 1936, 352 p.; *Seminarul II. Omiletica modernă*, Lugoj, 1934, 208 p.; *Catehism pentru clasa I de liceu și de gimnaziu*, Sibiușoara, I.a., 174 p.

A redactat ziarul „Cuvântul Adevărului” Măndărușile Preștop, 1913–1916 și Bixad, 1927–1930), „Calea Vieții” (Vulcan, 1916 și Călușu Mare, 1917–1918), „Drapelul” (Lugoj, 1919–1920), „Albina” (București, 1921–1922), „Sămânța Rămădărească” (Lugoj, 1923–1927), „Păstorul. Sufletesc” (Lugoj, 1929–1931).

Literatură: *Enciclopedia „Cuvântarea”*, sub red. Lucian Predescu, București, 1940, p. 125. Informații de la fiul său, acad. prof. dr. Pius Brânzeu din Timișoara.

BRIA ION, profesor de teologie, președinte al Consiliului Ecumenic al Bisericii Ortodoxe din România, 1 iul. 2002 la Geneva. Însemnămintul la Cernica. Studii secundare la Liceul din Vălenii de Munte și Proiești, 1944–1949, studiul superior la Institutul Teologic din București, 1950–1954 și cursuri de doctorat (1954–1957) cu susținerea tezei în 1968 și de specialitate la Colegiul anglican din Canterbury (1962–1963) și la Facultatea de teologie din Durham (1966). Profesor la Seminarul teologic din Buzău (1957–1961) și București (1962–1965), asistent la Institutul Teologic din București, (1965–1966), redactor la Editura Institutului Biblic (1966–1968), din nou asistent și lector (1968–1970), conferențiar pentru Omiletica și Catehetea (1 sept. 1971–1 apr. 1973), apoi profesor titular

— prin concurs — la catedra de Misiune și Evanghelizare la Institutul Teologic din București, de la 1978 (catedra de teologie și teologie proreșor „asociat” la Facultatea de Teologie din Sibiu (1995–1999). Diacon (1965), preot (1969) iconomi slăvitor.

De la 1 apr. 1973 până la 30 iul. 1994 a lucrat la Consiliul Ecumenic al Bisericilor din Geneva, fiind coordonator pentru studiul misiunii ortodoxe în Comisia Misiune și Evanghelizare (1973–1988), Secretar al Secției Liturgică și pastorală (1989–1993), apoi director executiv al Departamentului Liturgic și Liturgic Ecumenic și Comisiunii Ecumenice de Liturgie și Liturgie Laică, Cult și spiritualitate în anul 1991–1994. În această calitate a luat parte la diverse conferințe ecumenice: Adunări generale ale Consiliului Mondial al Bisericilor de la Nairobi (1975), Vancouver (1983), Lausanne (1984), Lausanne (1998), conferințele misiunilor mondiale Bangkok (1973), Melbourne (1984), conferințele Credință și Constituție Bangalore (1978), Săptămâna de Credință (1983), Adunări mondiale pentru dialogul dintre Ortodoxie și Altele (1980) la Institutele ecumenice din Geneva, Paris, Geneva. Conferințele de teologie revizite și organizate în Europa și în America de la Geneva, Aena, Salonic, Paris, Boston, New York, în celelalte continente, 1976, este profesor invitat la Facultatea de Teologie și Liturgie ecumenice din Europa, la Institutul liturgic ecumenic din Europa de la Präfesov (1990).

Teologia sa se orientează spre mai multe direcții: explorarea contemporană a teologiei ortodoxe pentru adevărată misiune și teologie, construirea unei „misiologii” ortodoxe, trăind semnificația teologiei ortodoxe în Europa și America, evaluarea critică a ecumenismului în epoca modernă și contemporană a teologiei ortodoxe, teologia misiunilor, a liturgiei, „Liturgie și Liturgie”.

Lucrări în volum: *Dicționar de teologie ortodoxă* București, 1981, 398 p. receditat în Olanda în 1986 și la București, 1994, 428 p.; *Curs de teologie și teologie misiunilor* Geneva, 1982; *Curs de formare misionară și ecumenică* Geneva, 1984, 191 p.; *Credința pe care o mărturisim*, București, 1987, 336 p.; *Liturgia după Liturgie. O tipologie a marilor apostolice și mărturie creștine azi* București, 1987, 188 p.; *Destinul Ortodoxiei* București, 1989, 372 p.; *Iisus Hristos* București, 1992, 160 p.; *Ortodoxia*

În Europa, *Locul spiritualității române*, Iași, 1995, 239 p.; *Tratat de Teologie Dogmatică și Ecumenică*, București, 1999, 320 p.; *Hermeneutica teologică. Dinamica ei în structurarea tradiției*, Sibiu, 1999, 122 p.; *Comentariu la Catehismul ortodox. 12 sinteze catehetice*, Geneva, 1999, 90 p. (și la Sibiu, 2000, 151 p.).

Studii în reviste: *Sinergia în teologia ortodoxă* în „Ortodoxia”, an. VIII, 1956, nr. 1, p. 29–43; *Sințirea tainică a prezenței harului după Sfântul Simeon Noun fecuor* în ST, an. VIII, 1956, nr. 7–8, p. 470–486; *Aspectul dogmatic al Sfintei Liturghii* în „Ortodoxia”, an. X, 1959, nr. 7–8, p. 417–427; *Infalibilitatea Bisericii – temei dogmatic al Unității* în „Ortodoxia”, an. XII, 1960, nr. 3, p. 494–504; *Harul Botezului și viața duhovnicească creștină* în GB, an. XIX, 1960, nr. 11–12, p. 935–944; *Actuala configurație geografică a organizației confesionale ortodoxe* în „Ortodoxia”, an. XV, 1963, nr. 1, p. 128–140; *Isus Hristos iubitorul de oameni* în „Ortodoxia”, an. XVIII, 1966, nr. 1, p. 54–69; *Aspecte dogmatice ale unității Bisericii creștine*, teză de doctorat, în ST, an. XX, 1968, nr. 1–2, p. 3–170 (și extras) *Ecclésiologie comunitară*, în ST, an. XX, 1968, nr. 9–10, p. 669–681; *Sințirea creștină în lumina contemporană*, în MMS, an. XLV, 1969, nr. 3–4, p. 145–154; *Sensul activ al credinței creștine*, în „Ortodoxia”, an. XXI, 1969, nr. 2, p. 211–240; *Sensul activ al speranței creștine*, în GB, an. XXVIII, 1969, nr. 7–8, p. 777–787, și „Ortodoxia”, an. XXI, 1970, nr. 1, p. 62–76; *Monita Scripturay Tractata* în ST, an. XXII, 1970, nr. 5–6, p. 384–405; *Un obstacol în calea ecumenismului: prozelitismul confesional*, în BOR, an. LXXXVIII, 1970, nr. 9–10, p. 1053–1063; *Teologia ortodoxă română contemporană* în CB, an. XXX, 1971, nr. 1–2, p. 49–72 (trad. franc. în vol. *De la théologie orthodoxe roumaine des origines à nos jours*, București, 1974, p. 501–526 și trad. ital. în „Ockumenikon”, nr. 3, 1976, p. 167–202); *Prăstie și Biserică*, în „Ortodoxia”, an. XXIV, 1972, nr. 4, p. 523–534; *Spiritul teologiei ortodoxe*, în „Ortodoxia”, an. XXIV, 1972, nr. 2, p. 177–194; *Învățătura ortodoxă despre Dumnezeu – Sfânta Treime* în GB, an. XXXII, 1973, nr. 1–2, p. 204–225; *Introducere la ecclésiologia ortodoxă*, în ST, an. XXVIII, 1976, nr. 7–10, p. 695–704; *Prezența și lucrarea Sfântului Duh în Biserică*, în „Ortodoxia”, an. XXX, 1978, nr. 3, p. 488–496; *Contribuții*

ortodoxe la teologia ecumenică de azi, în ST, an. XXXI, 1979, nr. 5–10, p. 357–366; *Rolul și responsabilitatea Ortodoxiei în dialogul ecumenic*, în „Ortodoxia”, an. XXXII, 1980, nr. 2, p. 366–377; *Mărturia creștină în Biserica Ortodoxă. Aspecte posibile și perspective actuale* în GB, an. XLI, 1982, nr. 1–3, p. 70–109; *Biserica și Liturghia*, în „Ortodoxia”, an. XXXV, 1982, nr. 4, p. 481–491; *Învățătura ortodoxă despre viața viitoare*, în „Ortodoxia”, an. XXXVI, 1984, nr. 1, p. 9–28 (o parte din ultimele studii suranse în volumul: *Într-o cale formativă misionară și ecumenică*, Geneva, 1984, 191 p.); *Isus Hristos – Dumnezeu Mântuitorul* în ST, an. XLIII, 1991, nr. 2, p. 3–52; *Dogma Sfintei Treimi*, în ST, an. XLIII, 1991, nr. 3, p. 3–48; *Ortodoxia și semnificația ei azi* în ST, an. XLV, 1992, nr. 1–2, p. 3–17; *Spiritualitate pentru timpul nostru*, în ST, an. XLIV, 1992, nr. 3–4, p. 3–24; *O sinteză ortodoxă a teologiei dogmatice*, în RT, serie nouă, an. V (77), 1995, nr. 3, p. 3–22; *Exhauzologia sau lumina viitoare* în „Ortodoxia”, an. XLVII, 1995, nr. 1–2, p. 61–101; *Biserica – Una Sancta în lumina tradiției ortodoxe*, în RT, an. VII (79), 1997, nr. 3, p. 3–68.

Lucrări publicate în străinătate: *La communion comme communauté canonique. Perspectives actuelles*, în „Istina”, Paris, XX, nr. 1, 1975; *Confessing Christ Today*, în „International Review of Mission”, vol. LXIV, 1975, nr. 257, p. 66–94; *L'Église orthodoxe*, éd. Jean-Frédéric Chastel, Paris, 1979, 270 p. (în colaborare cu Mare-Antoine Cozzani, le Beaudreux et la théologie de Foucauld); *Martyria – Mission. The Witness of the Orthodox Churches Today*, Genève, 1980 (în colaborare); *Unité des chrétiens et mission de l'Église et le renouveau de la communauté humaine*, în „Istina”, vol. XXVII, 1, 1982, p. 24–32; *L'engagement des Églises orthodoxes*, în „Lumière et Vie”, Lyon, nr. 162, 1983, p. 59–68; *Écclésiologie. Préoccupations et mutations actuelles*, în „Unité chrétienne”, Lyon, nr. 70, 1983, p. 45–88 (o parte din aceste studii suranse în volumul *Écclésiologie. Préoccupations et mutations actuelles*, Genève, 1984, 87 p.); *The Sense of Ecumenical Tradition*, Geneva 1991; *Regards sur l'Orthodoxie* (în colaborare cu mitropolitul Daniel Ciobotea), Geneva, 1993; *L'Orthodoxie. Démarche d'avenir*, Geneva, 1994.

Numeroase articole, referate etc. în reviste teologice de prestigiu din țară și de peste hotare.

soarelă, în „Ortodoxia”, an. VII, 1955, nr. 1 p. 40-149; *Sensul vieții în concepția creștină* în GB, an. XV, 1956, nr. 12, p. 706-716; *Măntuitorul despre Sine*, în ST, an. VIII, 1956, nr. 7-8, p. 403-421; *Smerenia creștină*, în MMS, an. XXXIV, 1958, nr. 5-6, p. 424-440; *Bundatea sufletească*, în MMS, an. XXXVI, 1960, nr. 1-2, p. 49-56; *Rugăciunea la Sf. Apostol Pavel*, în MO, an. XII, 1960, nr. 3-4, p. 137-151; *Fia lui Dumnezeu*, în ST, an. XIII, 1961, nr. 1-2, p. 4-54; *Hristos și Biserică în lume* în MO, an. XV, 1963, nr. 9-10, p. 698-704; *Leceția Măntuitorului* în GB, an. XXV, 1966, nr. 11-12, p. 1061-1071; *Paștile și învierea Domnului*, în GB, an. XXXIV, 1975, nr. 5-6, p. 5-53.

Purtarea morală a preotului, în MO, an. VI, 1954, nr. 5-6, p. 618-622; *Viața idilică a preotului și lucrarea lui pastorală*, în MO, an. VII, 1955, nr. 10-12, p. 546-554; *Preotul față de preot*, în GB, an. XV, 1956, nr. 8-9, p. 454-462; *Râvnă pastorală*, în MO, an. VIII, 1956, nr. 10-12, p. 606-615; *Preotul în conditiile vremii*, în BOR, an. LXXV, 1957, nr. 3 p. 466-472.

Coordonator în vol. *Învățătură creștină ortodoxă* București, 1952, p. 345-433 și la *Teologia Morală Ortodoxă*, vol. I-II, București, 1979-1980, 478 + 355 p. (9 capitole).

Alte articole, proclamații, meditații, peste 350 de recenzii și note bibliografice: „Societatea românească în „Candela” — Cernăuți, „Misionarul” — Chișinău, „Reșta de la S. V.” — Iași, „Vestea de la Cluj”, „Ortodoxia”, „Studii Teologice”, „Biserica Ortodoxă Română”, „Glasul Bisericii”, „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, „Mitropolia Olteniei” etc.

Literatură: Prof. Dr. Ștefan C. Alexe, *Diax*, Prof. Dr. Orest Bucevschi octogenar, în ST, an. XXIX, 1977, nr. 5-8, p. 581-585; Prof. Constantin Pavel, *Catedra de Teologie Morală*, în ST, an. XXXIII (1981), nr. 7-10, p. 575-576; Pr. Prof. D. Răduț, *Prof. Diacon dr. Orest Bucevschi* în ST, an. XXXIV, 1982, nr. 1-2, p. 96-97; George Macrin, *Orest Bucevschi profesor universitar*, în „Analele Bucovinei”, Suceava, 5, 1998, nr. 2, p. 273-277.

BL-CUR SEBASTIAN BARBU, muzicolog. N. 6 febr. 1930, în Talea, jud. Prahova. Studii la Seminarul teologic monahal din Mănăstirea Neamț (1948-1952), la Institutul Teologic Universitar din București (1953-1957) și la Conser-

vațiul „Ciprian Porumbescu” din București (1957-1963), cu specializare la Conservatorul Macedonean de Muzică Bizantină din Atena (1982-1985); doctoratul în Muzicologie la Conservatorul „Gheorghe Dima” din Cluj-Napoca (1987); Ierodiacon (1952), arhidiacon (1959), profesor de Muzică la Seminarul Teologic din Mănăstirea Neamț (1957-1959) și Liceu 32 din București (1963-1965) și la Școala de Muzică nr. 5, tot în București (1965-1990) și paralel cu ea la Școala de Paleografie muzicală bizantină (1970-1974), apoi conferențiar (1990-1993) și profesor (din 1994) la Academia de Muzică din București dirigind tot ambele școli muzicale „Psaltichia” din București (din 1989), cu care a dat mai multe concerte de muzică religioasă, membru al Uniunii Compozitorilor, 1969.

Locuri: Filothet din Agdi Ispid. *Psaltichie românească*, vol. I, Colovasier, București, 1981, 588 p., vol. II, Anastasimatar, 1983, 344 p., vol. III, Sărbătorii 1986 484 p., vol. IV, Tridat-Pentecostar, 1992, 541 p. (fiindcă vezi premiul de Lumea Compozitorilor); *Cultura muzicală de tradiție bizantină pe teritoriul României în secolul XVIII și începutul secolului XIX și aportul original al culturii autohtone*. Teză de doctorat cu preț de la p. 10-11 și 56 și 57 din I și II și expunerea se vede în vol. I, Romen, Compoziții București, 1990, 250 p.; *Cântări psaltice* Vol. I. Pentru cursul de Muzică religioasă, anu. II (București, 1991) 175 p. *Arhiepiscopul Iosif Meletiu din Iași*, vol. I-III cu transcriere, directorul proiectului București 1993. *Cântări Sfintei Liturghii și alte cântări bisericesti*, București, 1993, 364 p. (în colaborare cu o serie de compozitori proprii); *Cântări psaltice* Pentru cursurile de Muzică religioasă, vol. I-II, București, 1991-1993, 176 + 232 p. (ca numeroase creații proprii); *Lexicon pentru cursurile de Paleografie muzicală bizantină muzică psaltică liturgică, liturgică, liturgică*, București, 1992, 7, p. 1. *Manuscrisul „Orest Bucevschi” la Mănăstirea Athos*, București, 2000, 489 p.

Monumente muzicale Filothet din Agdi Ispid. — *prima Psaltichie românească cunoscută până acum*, în BOR, an. LXXXII, 1969, nr. 9-10 p. 1066-1075 (și în „Studii de Muzicologie”, vol. VI, București 1970, p. 99-133); *Naun, Rămnicul*, în „Studii de Muzicologie”, vol. IX, București, 1973, p. 146-194; *D. G. Kiriac contribuții la analizarea melodurilor psaltice*, în GB, an. XXXIII, 1974, nr. 7-8 p. 696-705; *Ioan sin Radu Dima Brașoveanu*, în „Studii

Bibliografia românească modernă 1841—1918
vol. I, București, 1984, p. 491—497

BULACU MIHAIL, preot, pedagog. N. 12 mart. 1898 în Lăpușata, jud. Vâlcea. † 24 mai 1985 în București. Studii la Seminarul „Sf. Nicolae” din Râmnicu Vâlcea (abs. 1919) și la Facultatea de Teologie din București (1919—1923), unde obține licența (1924) și doctoratul (1928), specializându-se în Pedagogie Catehetică și Omiletică la Facultățile de Teologie catolică și protestantă din Strasbourg (1924—1926). Director Căminului Episcopiei Râmnicului, preot la catedrală și profesor suplimentar la Seminarul „Sf. Nicolae” (1923—1924), profesor de Teologie practică la Academia teologică din Oradea (1927—1929), preot la catedrală episcopială (1927—1929) și consilier cultural (1928—1929), preot la biserică „Sf. Trei Ieri” din București (1929 până la moarte), consilier cultural la Arhiepiscopia Bucurească (1930—1932), profesor de Religie la Seminarul pedagogic Universitar din București (1930—1938 și 1942—1944), lector la Facultatea de Teologie protestantă pentru Catehetică și Omiletică (1940—1942), conferențiar la aceeași știință (1948—1949 și 1942—1946), profesor agregat de Catehetică și pedagogie religioasă la Institutul Teologic Universitar din București (1948—1952); din 1952 a rămas numai ca preot-paroh la biserică „Sf. Eufimie”, indicată prin strădaniile sale.

Lucrări principale: *Școala catehetică patristică. O lucrare de etică pentru omul și școala catehetică. Studiu introductiv în Catehetica biblică*, Oradea, 1928, 198 p.; *Omiletică biblică. Studiu omiletic*, Oradea, 1929, 98 p.; *Școala exegetică biblică din Antiohia. Studiu omiletic*, București, 1931, 100 p.; *Pedagogia creștină ortodoxă*, București, 1935, 571 p.; *Spiritul catehetic patristic în școala românească*, București, 1937, 56 p.; *Nobileta educației creștine după Sfântul Ioan Hrisostom*, București, 1940, 6 p. extras din Revista Generală a învățământului („Înălțăminte”); *Conștiința creștină după Catehezete Sf. Ciriil arhiepiscopul Ierusalimului. Studiu de Catehizis*, București, 1941, 10 p.; *Educația creștină a neamului românesc (predici)*, București, 1944, 296 p.; *Omilia despre predică a Sfântului Ioan Hrisostom*, București, 1946, 47 p.

Cateheza ortodoxă, în GB, an. VII, 1949, nr. 1—2, p. 33—48; *Principiile catehezei și personalitatea catehetului*, în ST, an. I, 1949, nr. 7—8, p. 535—566; *Probleme de pedagogie catehetică*, în ST, an. II, 1950, nr. 3—6, p. 236—261; *Omilia Hrisostomică în Ortodoxia românească*, în GB, an. XXXIV, 1975, nr. 5—6, p. 523—540; *Sfântul Ioan Hrisostom despre erezie, eretici și combaterea lor*, în GB, an. XXXV, 1976, nr. 1—2, p. 98—115; *Citirea Bibliei sau Sfintei Scripturi de către credincioșii creștini mreni*, în GB, an. XXXV, 1976, nr. 3—4, p. 345—364; *Cuvântul lui Dumnezeu și orușia ortodoxă a Sfinților Părinți*, în GB, an. XXXVI, 1976, nr. 5—6, p. 523—538; *Omilia ortodoxă și Omiletica ortodoxă*, în ST, an. XXIX, 1977, nr. 9—10, p. 621—635; *Însemnarea cu Sfântul Duh în euharistie și cateheză ortodoxă*, în ST, an. XXXI, 1978, nr. 9—10, p. 966—982; *Liturghia catehumenilor și credincioșilor și cateheza în Biserica creștină primară a Ierusalimului*, în „Ortodoxia”, an. XXXII, 1980, nr. 4, p. 601—619.

A lucrat și colaborat la reviste periodice: *Bucureștii parohiei Sf. Trei Ieri* (1944), „*Timonea Creștină*”, revistă de educație religioasă pentru copii (1947—1948), *Probleme de pedagogie* (1948—1949), *Revista de Teologie Râmnic* (1949—1952), *Revista de educație religioasă morală* (1934—1938), în calitate de consilier editorial a redacției „*Apustolul*”, buletinul Arhiepiscopiei Bucureștii (1934—1939), în afară de aceste periodice a mai colaborat la „*Biserica Ortodoxă Română*”, „*Studii Teologice*”, „*Logos Românesc*” — Oradea, „*Cele trei Crâșuri*” — Oradea și la unele ziare. A rostit conferințe cu caracter religios și predici la radio.

Literatură: Preotul Mihail Bulacu — *Memorii de viață și lucrări*, București, 1944, 55 p., Pr. Prof. D. Răduț, Prof. Pr. Dr. Mihail Bulacu, în ST, an. XXXIV, 1982, nr. 1—2, p. 51—52, *Necrolog*, în GB, an. XLIV, 1985, nr. 5—6, p. 407.

BULAT G. TOMA, profesor de teologie, istorie (neclerical). N. 18 aug. 1887, în Tunași, jud. Dolj. † 17 mai 1979 în București. Studii la Seminarul „Central” (1899—1907), cu diferență de liceu la Craiova, Facultatea de Teologie din București (1907—1911, cu licență în 1912),

studii de Istorie la Universitățile din Leipzig (1913—1914), Dijon (1914—1921), unde obține licența în Istorie, Geografie și Pedagogie în 1921, doctoratul în Istorie cu teza „La croisade de Nicopolis”, în 1924, apoi în Teologie, cu teza „Personalitatea religioasă a lui Neagoe IV Basarab” amănunțită la Universitatea din București. Profesor de Istorie și Geografie la Liceul „Al. Lahovary” din Râmnicu Vâlcea (1921—1926) și la Seminarul „Sf. Nicolae” din același oraș (1921—1923), detașat ca profesor și director al Școlii normale din Năsăud (1923—1924), profesor la Craiova (1926—1927), profesor de Istorie bisericească medie și modernă la Facultatea de Teologie din Chișinău (1927—1941) apoi la cea din București (1941—1947). Autor a peste 500 de studii, de monografii și de volume — majoritatea bazate pe material inedit — privind istoria din secolul al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea. A înființat și a condus revista „Arhivele Basarabiei” (1929—1939) și „Revista de Istorie și Geografie” la Craiova, prima publicatie de acest gen la noi (1943), a fost unul dintre inițiatorii publicărilor „Arhivele Otteniei”, tot la Craiova și membru al comitetului de editare (1929—1943) a revistei la peste 30 de reviste. Între care „Neamul românesc literar”, „Revista sportului”, „Harta și cartea”, „Movamentele istorice”, „Revista Ortodoxă”, toate la București, „Ramuri” și „Renașterea” la Craiova etc.

Lucrări principale. *În etarii de bibliografie istoriei românilor* Râmnicu Vâlcea, 1919, 143 p.; *Contribuții documentare la istoria Otteniei secole XV—XVIII*, Râmnicu Vâlcea, 1925, 143 p.; *Un corespondențar episcopului Colitic al Râmnicului (1850—1868)*, Râmnicu Vâlcea, 1927, 56 p.; *Personalitatea religioasă a voievodului Neagoe Basarab al IV-lea*, Craiova (1927), 72 p.; *Înființarea mănăstirii Văratec. Câteva momente 1803—1845*, Chișinău, 1931, 25 p.; *Asistența socială și pensionarii Țării Românești la începutul secolului al XIX-lea*, în A. Bas., an. V, 1933, p. 71—78; *O conspirație boierească contra metropolitului Ighitea Greșit al Ungro-Țării*, 1811, în A. Bas., VIII, 1936, nr. 2—3, p. 1—20; an. IX, 1937, nr. 1—4, p. 55—70 și an. X, 1938, nr. 81—96; *Documentele mănăstirii Văratec*, Chișinău, 1939, 242 p. (extras din A. Bas., 1935—1938); *Istoria Moldovei în vremea lui Bogdan al III-lea cel Orb (1504—1517)*, Iași, 1940, 73 p.

Românii ortodocși și creștinătatea răsăriteană în BOR., an. LXI, 1943, nr. 7—9, p. 335—357 (g. extras, 25 p.).

Mai multe manuale de Istorie bisericească, Geografie și Religie pentru învățământul secundar, dar alte patru pentru învățământul elementar, din care consemnăm: *Istoria Bisericii Române*, manual pentru clasa a IV-a, liceu, școli normale, școli profesionale și seminarii, București, 1935, 175 p. (ed. a II-a, 1936); *Istoria Bisericii universale pentru clasa III a secundară*, București, 1935, 151 p.; *Carte de religie pentru clasele I—IV primare* (în colaborare cu G. I. Arghiropoli) și a

Studii publicate după 1948. *În epurările Episcopiei Buzăului*, în GB., an. XIX, 1960, nr. 9—10, p. 811—815; *Episcopia Buzăului. Titularii ei din secolele XVI—XVII*, în GB., an. XXIX, 1970, nr. 7—8, p. 759—772; *Episcopia Buzăului din secolul al XVIII-lea*, în GB., an. XXX, 1971, nr. 5—6, p. 496—510; *Titularii Episcopiei Buzăului din secolele XVI—XVIII*, în GB., an. XXXI, 1974, nr. 1—2, p. 84—95, nr. 3—4, p. 307—313, nr. 5—6, p. 489—506; nr. 7—8, p. 706—721, nr. 11—12, p. 1156—1192 și an. XXXIV, 1975, nr. 3—4, p. 358—384.

Cititoria mănăstirii Ghighiu-Prahova, în GB., an. XVII, 1958, nr. 6—7, p. 565—577; *O cititorie beușovenică închinată Sfântului Munte Sinai*, în GB., an. XXII, 1963, nr. 11—12, p. 1031—1049; *O cititorie a lui Matei Basarab azi dispărută. Măximeni-Rm. Sărat*, în GB., an. XXIII, 1964, nr. 3—4, p. 265—293; *O cititorie idrie Mănăstirea Deljisti-Roman*, în MMS., an. XLI, 1965, nr. 11—12, p. 611—629; *Mărgineni o veche și bogată cititorie prahoveană închinată Sfântului Munte Sinai*, în GB., an. XXV, 1966, nr. 11—12, p. 1061—1071; *Știri noi despre mănăstirea Jitranu*, în MO., an. XIX, 1967, nr. 5—6, p. 436—444; *O cititorie butoiand a lui Matei Basarab totată mănăstirea Pinu*, în GB., an. XXVIII, 1969, nr. 3—4, p. 393—408; *O mănăstire doljână închinată Patriarhiei de Alexandria Segarcea*, în MO., an. XXI, 1969, nr. 7—8, p. 551—561; *Mărturie documentare despre mănăstirile din Eparchia Buzăului*, în BOR., an. LXXXVIII, 1970, nr. 7—8, p. 812—830; *Un schit de lângă Râmnicul Vâlcea închinat Mitropoliei din București. Cetățuia*, în MO., an. XXII, 1971, nr. 3—4, p. 221—230; *Mănăstirile pământene din Țara Românească în epoca Regulamentului Organic (1831—1834)*, în BOR., an.

XCIII, 1975, nr. 9-10, p. 1165-1176. *Știri documentare despre mănăstirea Argeșului în timpul domniei lui Matei Vodă Basarab (1632-1654)*, în BOR, an. XCIII, 1975, nr. 3-4, p. 360-370; *Schiturile metoace ale Mitropoliei din Țara Românească*, în GB, an. XXXV, 1976, nr. 1-2, p. 184-195. *Știri noi cu privire la schiturile și metocurile mănăstirii Bistrița (Vâlcea)*, în MO, an. XXVIII, 1976, nr. 3-4, p. 241-250; *Buzescu și ctitoriile lor oltenice*, în MO, an. XXIX, 1977, nr. 1-3, p. 110-118.

Danu românești pentru creștinătatea grecească puțin cunoscută, în GB, an. XXII, 1963, nr. 3-4, p. 256-268; *Daniile lui Constantin vodă B. din epoca patriarhatului Ecumenic*, în BOR, an. LXXXI, 1964, nr. 9-10, p. 916-930; *Danu românești pentru Orientul creștin în epoca fanariotă târzie (1774-1821) din țara noastră*, în BOR, an. XCII, 1974, nr. 3-4, p. 412-424.

Tipografia Mitropoliei Bucureștilor în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea (1754-1810), în BOR, an. LXXXVII, 1969, nr. 7-8, p. 791-806; *Tipografia Mitropoliei Bucureștilor între anii 1810-1864*, în BOR, an. XC, 1972, nr. 5-6, p. 583-590; *Tiparnitele moldovenești de carte bisericească de la mitropolia Varlaam la mitropolia veniamin Costachi (1641-1803)*, în MMS, an. XLVI, 1971, nr. 5-6, p. 349-361; *Tipografiile moldovenești de carte bisericească de la mitropolia Veniamin Costachi până la secularizarea din 1864*, în MMS, an. LIV, 1978, nr. 3-4, p. 321-337; *Din corespondența mitropolitului Moldovei și Suverei Iosif Naniescu (1875-1902)*, în MMS, an. LVIII, 1982, nr. 10-12, p. 113-114.

Un secol de la moartea Sf. Ierarh Calinic episcop de Râmnic Noui Severin, în MO, an. XX, 1968, nr. 3-4, p. 230-240; *Mărturie documentară cu privire la episcopatul Sfântului Calinic al Râmnicului Noui Severin 1850-1868*, în MO, an. XX, 1968, nr. 3-4, p. 258-280; *Sfântul ierarh „Kallinik” stareț al mănăstirii Cernica*, în GB, an. XXVII, 1968, nr. 3-4, p. 337-353; *Tipografia și tipărișurile Sfântului Kallinik de la Cernica*, în BC, an. LXXXVI, 1968, nr. 3-5, p. 398-409.

Un stareț vestit al mănăstirii Hurezi. Hrisani Penetis (10 oct 1832-30 mart 1852), în MO, an. XIV, 1962, nr. 7-9, p. 434-448; *Nicolae Bălădescu, primul director al Seminarului Central din București*, în ST, an. XV, 1963, nr. 7-8,

p. 391-414; *Nicolae aliax Nifon Bălădescu profesor de teologie și călugăr „chirovag”*, în GB, an. XXIII, 1964, nr. 5-6, p. 501-508; *La 50 de ani de la moartea arhitectului Andrei Lecomte du Nouy, restauratorul mănăstirii Curtea de Argeș*, în GB, an. XXIII, 1964, nr. 11-12, p. 1178-1158; *Un episcop al Râmnicului Noui Severin. nouă cărți*, în Gh. Enăceanu, în MO, an. XVI, 1964, nr. 5-6, p. 373-386; *Ioan Comnen „cel-înțelept”, profesor la Academia domnească și mitropolit al Dristrei (1719)*, în BOR, an. LXXXIV, 1966, nr. 3-4, p. 356-368; *Ioan arhimandritul îndrăgii eguzien al mănăstirii Hurezi*, în MO, an. XVIII, 1966, nr. 5-6, p. 432-448; *Profesori bândăreni în serviciul școlilor clericale din Principatele Române în secolul al XIX-lea*, în MB, an. XVI, 1966, p. 632-642; *Monahul bucureștean Grigorie ajuns mitropolit al Sutei și candidat la înălțul scaunului ierarchesc al Țării Românești*, în BOR, an. LXXXVII, 1969, nr. 5-6, p. 573-583; *Scrisori de la mitropolia Veniamin Costachi*, în MMS, an. L, 1974, nr. 5-6, p. 464-479; *Din corespondența mitropolitului, Iosif Naniescu al Moldovei (1875-1902)*, în BOR, an. XCIII, 1975, nr. 7-8, p. 944-961; *Din corespondența lui Nicolae Nifon Bălădescu cu Gheorghe Burtea înainte și după anul 1848*, în BOR, an. XCVI, 1978, nr. 5-6, p. 581-591.

Contribuții la istoricul Facultății de Teologie din București, în BOR, an. LXXV, 1957, nr. 11-12, p. 1071-1201; *Din trecut. Episcopie. Argeș*, în GB, an. XXI, 1962, nr. 5-6, p. 494-505; *Contribuții la istoricul bibliotecii mănăstirii Sf. Sava din București*, în GB, an. XXVII, 1968, nr. 7-8, p. 879-902; *Întregiri la istoria Bisericii românești până la Sf. Ierarh Calinic*, în MMS, an. XLV, 1969, nr. 5-6, p. 324-347; *Biserica Moldovei și așezămintele episcopale în prima jumătate a secolului al XIX-lea*, în BOR, an. XCII, 1974, nr. 5-6, p. 527-537; *Mihail Vodă Viteazul și Biserica Ottenet*, în MO, an. XXVII, 1975, nr. 5-6, p. 340-349.

Literatură: *Enciclopedia istoriografiei românești*, București, 1978, p. 75; Prof. Emilian D. Petrescu și Pr. Gls. Curescu, în *memoriile Profesorului Dr. Toma G. Bulat*, în MO, an. XXXI, 1979, nr. 7-9, p. 624-628; Șt. Gîlencean, „Prof. Dr. Toma G. Bulat”, în ST, an. XXIV, 1982, nr. 1-2, p. 75-77.

BUNEA AUGUSTIN, teolog, istoric. N. 4 aug. 1857, în Vad-Făgăraș (azi. jud. Brașov). † 18.30 nov. 1909, în Blaj. Studii gimnaziale în Brașov și Blaj, de Filosofie și Teologie în Colegiul „De Propaganda Fidei” din Roma (1877—1882), unde a obținut doctoratul (1882). Hurtonut preot în Roma (1882), angajat în serviciul Capelaniei mitropolitane din Blaj (1882—1886), profesor la Seminarul teologic de acolo (1886—1888), secretar mitropolitan (1888—1895), canonic (din 1895, și alte demnități în cadrul Mitropoliei Blajului. Membru corespondent (1901). Membru titular al Academiei Române (1909) membru în secția istorică a Astrei.

A publicat o serie de lucrări de istorie a Transilvaniei, mai ales de istorie bisericască, pe bază de documente inedite și prezintă faptele teologice dintr-o viziune confesională.

Lucrări: *Mitropolitul Dr. Ioan Vancea de Butura. Schiță biografică*, Blaj, 1890, 41 p.; *Cestuinte din istoria și dreptul Bisericii române*, 2 vol. Blaj, 1893—1894, 669 p. (partea a doua, 400 p.); *Semnatulul venerabilului cler al Arhiepiscopiei metropolitane greco-catolice române de Alba Iulia și Făgăraș*, Blaj, 1900 (poezie, istorică, p. 3—63); *Statistica românilor din Transilvania în anul 1750*, înscris de vicarul general Petru Antoniu Poniș, Sibiu, 1901, 56 p.; *Episcopul Ioan Inocențiu Klein (1728—1751)*, Blaj, 1900, XVI+423 p.; *Verhale episcopului românesc Vadului, Groagiuului, Silvașului și Bălgrădului*, Blaj, 1902, XII+152 p.; *Episcopul Petru Paul Anron și Dionisie Novacovici sau istoria românilor transilvăneni de la 1751 până la 1764*, Blaj, 1902, XVIII+498 p.; *Ierarhia românilor din Ardeal și Ungaria*, Blaj, 1906, 99 p.; *Discursuri Autonomia bisericăscă Diverse*, Blaj, 1903, XII+522 p. Lucrări apărute postum: *Stăpânii Turci Olului*, București, 1910, IV+61 p. (Discurs de recepție la Academia care n-a fost însă rostit); *Încercare de istoria românilor până la 1382*, București, 1912, II f+227 p.; *Istoria regimentelor grănicerești*, București, 1941, 95 p., articole în „Gazeta Transilvaniei Brașov”, „Tribuna” — Sibiu, „Luceafărul” — Blaj, *Enciclopedia Română* — Sibiu (3 vol., 1898—1904 ș.a.

Articole și alte semne de durere ale neamului, Valeriu de Munte, 1910, 200 p.; *Arbun în amintirea canonicului Augustin Bunea*, editat de clericii din Seminarul Buncăvestin, Blaj, 1910, 121 p.; *Prin amintirea regretatului canonic Dr. Augustin Bunea*, compus și închinat de rectorul revistei cu titlul „Răvașul”, Cluj, 1910, XX+128 p.+III pl.; Victor Macavei, în *amintirea lui Augustin Bunea*, în cuv. comemorativ, Blaj, 1934, 24 p.; Ioan Georgeșcu, *Din activitatea politică a lui Augustin Bunea*, în rev. „Bucur”, nr. 1, 1934, nr. 10 p. 446—454, Coriolan Sălcu, *Augustin Bunea. Un sfert de secol de la moartea lui*, în rev. „Gând Românesc”, II, 1934, nr. 12, p. 636—640; Ștefan Măciulea, *Augustin Bunea*, Blaj, 1941, 32 p.; *Enciclopedia istoriografiei românești*, București 1978 p. 75 Silviu Drăgăș, *Canonicul Dr. Augustin Bunea. Date inedite în manuscrise și corespondență*, în vol. „Ph. obituar”, Cluj-Napoca, 1995, nr. 1, p. 136—143 Gabriel Șirempel, *Augustin Bunea. Apărător pentru limbă și credință*, în „Magazin istoric” nr. 1, 1997, p. 7—10.

BUNEA IOAN, preot, pedagog. N. 16 sept. 1906, în Lunca Arăușului, jud. Alba Iulă. † 990 în Cluj-Napoca. Studii secundare la Liceul „Mihail Sadoveanu” din Cluj (1919—1926), superavans la Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din Cluj (1926—1930) și la Academia teologică din Cluj (1926—1930) licența în Filosofie la Cluj (1931) și în Teologie la Chișinău (1936). Profesor de Religie (cu examen de capacitate) la Liceul din Năsăud (1933—1939), paralel preot în Năsăud și Sângeorz Băi (1933—1939), profesor la Seminarul Pedagogic Universitar din Cluj (1939—1940 și 1945—1948) și la Liceul din Turda (1940—1945) lector de Limba greacă la Institutul Teologic Universitar din Cluj (1948—1952) profesor la Școala de cântăreți și Seminarul teologic din Cluj (1952—1959), preot-paroh în Someșeni-Cluj (1964—1969), preot la biserica „Schimbarea la Față” din Cluj (1969—1981) paralel utilizat ca profesor la Seminarul teologic din Cluj (1972—1981), a suferit o detenție de mai mulți ani în închisorile comuniste (1959—1964), pentru că n-a acceptat să se prezinte la Religie.

Lucrări: *Distracțiile în lumina moralei, creștine*, în MA, an II, 1957, nr. 1—2, p. 67—75; *Despre rugăciune*, în MO, an IX, 1957, nr. 7—8 p. 448—46; *Pecunia, mlaștină de corupție*

Literatură: *Enciclopedia Română*, tom. I, Sibiu 1898, p. 634; N. Iorga, † *Dr. Augustin Bunea*, în „Transilvania”, XL, 1909, p. 419—428 în *amintirea canonicului Augustin Bunea*.

a creștinatului, în MO, an IX, 1957, nr. 11—12, p. 737—746; *Păcatul și păcătoșii*, în MA, an. III, 1958, nr. 5—6, p. 389—397; *Converșii în Sfintele Evanghelii*, în MB, an. XV, 1965, nr. 7—9, p. 518—527; *Sportul în lumina moralei creștine*, în MA, an. XI, 1966, nr. 9—10, p. 630—642; *Există o evoluție a dogmelor creștine?*, în MO, an. XXIV, 1972, nr. 3—4, p. 170—179; *Seriile păcătoșilor traduse de Sava. Mău Ciomă*, în BOR, an. XCIV, 1976, nr. 9—12, p. 985—993; *Opera omiletică a lui Samuil Micu*, în MA, an. XXIII, 1978, nr. 7—9, p. 494—510; capitolul „Conștiința morală” din manualul *Teologia Moralei ortodoxe pentru Institutale Teologice*, vol. I, București, 1979, p. 220—253.

Ale articole în periodicele menționate sau în fața „Răstărilor” la Călugărești, peste 60 de predici în *Manerul Arhiepiscopiei „Mărcuțu”* la Iași, cele mai multe incluse în volumele *Cuvinte de învățare. Predici în duminici și sărbători* (1981—1983), p. și *Cuvinte de învățare la bine, căutare și înmormântare* (1983), Napoca, 1986, 352 p.

Literatură: *Necrolog*, în TR, an. 138, nr. 33—34 din 1 septembrie 1990; Pr. Prof. Alexandru Mădăruș, în *Almanahul teologic universitar din Cuiș* (1924—1952), Cluj-Napoca, 1996, p. 244—245.

BUSLIOC LAURENȚIU (din bolez. Ioan), profesor de teologie, arhimandrit N. 26 nov. 1897, în Bistrița, jud. Neamț, † 12 iul. 1962, în Cnovo. Seminarul „Sf. Andrei” din Galați (abs. 1919). Fac. de Teologie din Iași, unde a obținut doctoratul în 1924, studii de specializare la Fac. de Teologie protestantă din Strasbourg (1924—1926). Călugărit la Călugărești (Neamț) și în mănăstirea „Sf. Ieremia” din Iași (1924—1926), protosinghel (1927) și arhimandrit (1940). Organizează și conduce noul Seminar monahal din mănăstirea Neamț (1926—1927), preot la catedrala metropolitană din Iași (1927—1928), profesor de Morala și Drept canonic la Academia teologică din Oradea (1928—1935), profesor la Seminarul monahal de la Cernica (1935—1937), profesor la Academia teologică din Caransebeș (1937—1948), rector al celei din Oradea (din 1 iul. 1940), vicar al Arhiepiscopiei Craiovei (1949—1962).

Lucrări: *Tehnica modernă în lumina morale creștine*, în „Anuarul Academiei teologice ortodoxe din Caransebeș”, 1919—1939, p. 3—19; *Sociologia și criza morală contemporană*, în „Anuarul pe 1939—1940”, p. 145—169; *Religie și societate*, în „Anuarul pe 1941—1942”, p. 1—32; articole în „Logos Românesc” — Oradea, „Foara Diocezană” și „Altarul Banatului” — Caransebeș, „Duh și Adevăr” — Timișoara, „Mitropolia Olteniei” — Craiova ș.a.

Literatură: „Anuarul Academiei teologice ortodoxe din Caransebeș, 1919—1939”, p. 280; St. Lupșa, *Istoria Academiei teologice ortodoxe române din Oradea, 1923—1943*, Beius, 1944, p. 272—273; *Necrolog*, în MO, an. XIV, 1962, nr. 7—9, p. 489—496; Diaș. Prof. Dr. Teodor Savu, *Arhimandritul Dr. Laurențiu Buslioc*, *dilect și prețios al Academiei teologice din Oradea*, în vol. „Academia teologică ortodoxă română Oradea. 75 de ani de existență”, Oradea, 1995, p. 72—74.

BUTNARI GHEORGHE, preot paroh N. 30 mai 1893, în România, jud. Neamț, † c. 1960, în București. Studii la Seminarul „Veniamin din Iași” la Fac. de Teologie din București, mai târziu cursuri de doctorat (magisterat) la Fac. de Teologie din Viena din București (1954—1957). Preot într-o parohie rurală apoi preot ajutor la biserică „Sf. Gheorghe” din Roman (din 1925), consilier administrativ bisericesc la Episcopia Romanului (din 1 sept. 1933), martor la înălțarea bisericii „Dn. al. Balasa” din București. A publicat lucrări teologice, volume de predici și proză religioasă.

Lucrări: *Pe care trebuie să iubesc*, Fălăceni, 1922, 40 p.; *Patria sau Maria?*, Fălăceni, 1923, 39 p.; *Constința masinii preoțești*, Roman, 1923, 38 p.; *Pe drumuri uitate și sfinte*, Roman, 1928, 184 p.; *Femeia lui Ben Zohar*, Roman religios, partea I, București, 1934, 96 p.; *Clapotele Înverii Nuwele*, București, 1935, 245 p.; *O vorbă de-a bunicului*, *Povestiri pentru copii*, București, f.a., 19 p.; *Evangheliile în viață pentru timpul prezent*, București, 1935, 256 p. (în colaborare cu pr. Toma Chircuș); *La lumina Domnului*, *Predici*, București, 1938, 111 p.; *Coborâri în adânc*, *predici*, București, 1943, 318 p.

Teoria reîncarnării și eshatologia creștină, în ST, an. VIII, 1956, nr. 3—4, p. 180—193. *Teme-*

curile doctrinale ale optimismului creștin, în ST, an IX, 1957, nr 5-6, p. 326-342; *Jertfa Domnului în cărțile de ritual ale Bisericii*, în ST, an IX, 1957, nr 7-8, p. 544-561.

Împreună cu preotul Toma Gherghinescu a editat „Credința Ortodoxă”, foaie de zidire sufletească (Roman, 1932).

BUȚULEANU IERONIM (din botez Ioan), arhimandrit N 1833, în Iași, † 18 febr. 1878, în București. Studii la Seminarul teologic de la Suceia (abs. 1858). În 1860 era ieromonah, propus să predea la noul ebraică la noua Facultate de teologie din Iași. Profesor de Arheologie biblică la Seminarul ebraic, traducător al Sfânta Scriptură la Seminarul de la Suceia (1860-1877), arhimandrit, director al Seminarului (1866-1867 și 1876-1877) — profesor de Limba germană la Liceul din Iași, parafraza și director al Căminului Mitropoliei — la Iași, director al Căminului Mitropoliei, Ungrovației (apr.-dec. 1877) și vicar al Mitropoliei (dec. 1877-febr. 1878). I-a apărut — postum — un *Manual de Arheologie biblică pentru usul seminariilor*, Iași, 1878, 21 + 207 p.

Literatură: Arhim. Gabriel Răscanu, *Necrolog*, în BOR, IV (1877-1878), p. 355-360; Gheorghe Adălescu, *Istoria Seminarului „Sf. Nicolae” din Iași (1803-1903)*, București, 1904, 108+174 p. (îndreptat p. 130^a).

Literatură: Arhim. Gabriel Răscanu, *Necrolog*, în BOR, IV (1877-1878), p. 355-360; Gheorghe Adălescu, *Istoria Seminarului „Sf. Nicolae” din Iași (1803-1903)*, București, 1904, 108+174 p. (îndreptat p. 130^a).

BUZATU DUMITRU, preot, istoric și folclorist N 17 dec. 1906, în jud. Mehedinți, † 22 iun. 1977, în București. Studii la Seminarul „Sf. Nicolae” din Râmnicu Vâlcea (1918-1926), la Facultatea de Teologie din București (1926-1930) și la Facultatea de Filosofie (abs. 1932); studii de specializare la Facultatea de Teologie catolică din Strasbourg (1932-1934). Preot la biserica din Corabia-centru (1935-1951) și la biserica „Ungureni” din Craiova (din 1951), un timp protopop, președinte al Consistoriului spiritual al Arhiepiscopiei Craiovei, economist, membru al Societății de Științe Istorice și Filologice — Filiala Craiova. A scris studii de istorie toponimice folclor, culegeri de folclor muzical etc.

Lucrări: *Șchițul Topolnicei*, în MO, an VIII, 1956, nr 10-12, p. 638-647; *Din istoria satelor oltenice*, în MO, an XI 1959, nr 3-4,

p. 157-165; *Nume de sate oltenice*, în MO, an XII, 1960, nr 4-5, p. 184-198; *Contribuții la onomastica din Oltenia*, în MO, an XII, 1960, nr 7-8, p. 472-481; *Biserica „ungurenilor” din Craiova*, în MO, an XII, 1960, nr 9-12, p. 646-652; *Etimul oglindit în toponimia olteană*, în MO, an XIV, 1962, nr 5-6, p. 334-341; *Celestul Romanșilor*, în MO, an XIV, 1962, nr 7-9, p. 473-479; *Biserica Oulu din Craiova*, în MO, an XIV, 1962, nr 10-12, p. 641-647; *Panormenica*, în MO, an XV, 1963, nr 7-8, p. 568-578; *Neder, govi și ciunareți*, în MO, an XVI, 1964, nr 7-8, p. 428-435; *Cerșetul cu bisericile sale*, în MO, an XVI, 1964, nr 7-8, p. 569-587; *Dimensiunile Molitvelnicului ortodox*, în MO, an XVI, 1966, nr 1-2, p. 16-46; *Toponime doljane*, în MO, an XIX, 1967, nr 1-2, p. 59-70; *Imnele Acatistului la romani*, în MO, an XX, 1967, nr 11-12, p. 893-903; *Despre numele românești*, în MO, an XX, 1968, nr 9-10, p. 732-744, alte articole în diferite periodice locale sau bisericești din Oltenia.

Literatură: *Necrolog*, în GB, an XXXVI, 1977, nr 1-2, p. 488-489.

BUZDUG ANDREI, profesor de teologie N 13 dec. 1891, în Joseni, Bărgăuț, jud. Bistrița-Năsăud. În familie de preot, † 24 febr. 1977, în Cluj. Studii primare la Năsăud și Blaj, apoi Facultatea de Teologie la Cernăuți (1910-1914), unde obține doctoratul (1916). Preot capelan în Suseni Bărgăuț (1916-1918), profesor de Religie la Liceul din Bistrița (1918-1919), la Liceul „Gheorghe Barițiu” din Cluj (1919-1924) și la Seminarul pedagogic universitar din Cluj (1921-1924), profesor de Teologie practică la Academia teologică din Cluj (1924-1939) și rector al acesteia (1925-1926), preot (1916), protopop (1933), membru în Adunarea episcopală a Episcopiei Clujului (din 1919).

Lucrări: *Aferinde pentru sufletele credincioase I. Predici la toate duminicile anului bisericesc*, Cluj, ed. I, 1933, 244 p., ed. a II-a, 1938, 248 p.; *II. Predici la toate praznicele și sărbătorile anului bisericesc*, Cluj, 1934, 136 p.; *Doamne mântuiește-ne că pierim. Cuvântări funebre*, Cluj, 1937, 208 p.; *Duh și viață. Cuvântări la cununie*, Cluj 1938, 107 p.

Manuale de Religie pentru clasele I—VII primare, Cluj, 1933—1938, conferințe, articole în „*Renăscerea*”, „*Viata ilustrată*”, „*Patria*” ș.a., toate la Cluj.

Literatură: Dr. Ioan Vasile Zece ani în slujba Bisericii și a neamului 1924—1934 Cluj, 1934 p. 29; *Necrolog* în „*Renăscerea*” — Cluj, an XVII, nr. 10, 11 și 12 din 1939; Ioan Hălmăgiu, Prof. Andrei Buzdug, în RT an XXIX, 1939 nr. 4, p. 186; Pr. Alexandru Pop, *Preotul prof. dr. Andrei Buzdug, Viața și opera sa omiletică*, teză de licență, în ms. Sibiu, 1980; Arhid. Prof. Dr. Ioan Zăgărescu, *Preot, stăvru prof. dr. Andrei Buzdug* în *Indreptarea bisericească și socială și patriotică* de la Cluj, 11, 1988 p. 172—174.

BUZERA ALEXIE, preot, profesor de teologie muzicolog și dirijor. N. 18 ian. 1914, în Căcești, jud. Gorj. Studii la Seminarile din Mafien — Craiova și Mănăstirea Neamț (abs. 1952), la diferență la Liceul „*Trăistă Buzescu*” din Craiova, Institutul Teologic Universitar din București (1952—1956) și Conservatorul din București, cursuri fără frecvență (abs. 1971), master (1956), arhiepiscop (1982) și preot (1989). Profesor de Muzică vocală și bisericească la Seminarul teologic din Mafien — Craiova (1956—1960), profesor de Muzică la Școala generală din com. Izvor, jud. Dolj (1960—1963), apoi la Școala generale nr. 17, 29 și 31 din Craiova (1967—1981), inspector la Comitetul pentru Cultură și Artă din Craiova (1963—1967), din nou profesor la Seminarul din Craiova (1981—1994), apoi conferențiar pentru Muzică bisericească la Teol. și Ritua. la noua Facultate de Teologie din Craiova (din 1993), secretar științific al Facultății (1996—2002). Dirijor al mai multor coruri, cârmăneș cultural din com. Izvor, Len și Dealu Mare, jud. Gorj, Casa de cultură din Craiova, catedrala metropolițană „*Sf. Dimitrie*” din Craiova. Membru al Uniunii Compozitorilor din România (din 1990).

Lucrări de muzicologie: *Școala de psaltichie de la Matrona Dudu din Craiova la începutul secolului al XIX-lea și „sisteme noi”*, în MO an XXIII, 1971, nr. 7—8, p. 559—562; *Contribuția la istoria muzicii bisericești și laice din Craiova* în MO, an XXIV, 1972, nr. 7—8, p. 537—549 și an XXV, 1973, nr. 7—8, p. 576—586. *Învățământul bisericesc și laic pe lângă*

unele biserici românești din Craiova de altă dată în MO, an XXVII, 1975, nr. 9—10, p. 982—986; *Tudor Vladimirescu și episcopul Varon din Argeșului în creația muzicală românească*, în MO, an XXXIII, 1981, nr. 4—6, p. 204—209; *Cântece inedite care au răsunat la Craiova în preajma Unirii Principatelor Române*, în MO an XXXVI, 1984, nr. 1—2, p. 39—43; *Ștefan Bazilescu, culegător de folclor și compozitor de muzică bisericească*, în MO, an XXXVI, 1984, nr. 7—8, p. 519—527; *130 de ani de la moartea lui Anton Panu*, în MO, an XXXVI, 1984, nr. 11—12, p. 697—708; *Învățământul teologic din Oltenia*, în MO, an XXXVII, 1986, nr. 2, p. 63—75; *Macarie Ieromonahul 150 de ani de la moartea lui* în MO, an XLI, 1989, nr. 2, p. 74—87; *Două manuscrise inedite întocmite de Ghelase arhimandritul*, în MO, an XLII, 1990, nr. 1—3, p. 310—316; *Cântarea în comun, mijloc de susținere și apărare a dreptei credințe* în BOR, an CVIII, 1990, nr. 1—2, p. 97—107; *Ghelase Basarabeanu*, în BOR an CXIV, 1996, nr. 7—12, p. 382—394; *Cultura muzicală românească de tradiție bizantină din secolul al XIX-lea. Simlu de etnomuzicologie* Craiova, 1999.

Culegeri de folclor: De la flu în tunc și-n lui Cântece bătrânești, Craiova, 1971, 376 p. (în colab. cu Gh. I. Bușu); *Culegeri de folclor muzical din Gorj*, în vol. „*Savă pe, p. m. garjean*”, Târgu Jiu, 1976, p. 51—93.

Creații muzicale: Muzica luiard Manual pentru Seminarile teologice, București, 1991; *Trăistă Buzescu și alți cârmăneși din Oltenia*, Craiova, 1991; *Precepe și învățări religioase: colinde și cântecuri de stea, culese și revizuite de* „Craiova, 1991”; *Tezaur de cântecuri și versuri pentru serbări școlare*, Craiova, 1981 (în colaborare cu Dea Ștefania Barbu).

În revista „*Metropolia Olteniei*” a publicat o serie de recenzii la lucrări muzicale: precepe, colinde, slujbe (ex. „*Slujba Sfântului Onogorie, Cuvântătorul de Dumnezeu*”, în MO, an XXXI, nr. 1—3, 12 p.); diferite articole în presa craioveană.

Literatură: Iordan Dăicu, *Dicționarul folcloristilor*, IL București, 1983 p. 62; Viorel Cusimă, *Metropolia din România. Lexicon bibliografic*, vol. I București 1989, p. 242—243; Gheorghe C. Ionescu, *Lexicon. Compoziții, teoreticieni muzicologi, dascăli de psaltichie, copisti, interpreți* București, 1994, p. 61—64.

BUZESCU NICOLAE, preot, profesor. N. 15 oct. 1907 în Sârba Măgura (Vîțănești), jud. Gi. Ț., 1997, în București. Studii la Seminarul teologic, apoi la Facultățile de Teologie și Filosofie ale Universității din București; doctor în teologie în 1948. Preot multar (1944—1945), profesor de Religie la Școala normală din Târgoviște și la Liceul „Mihai Viteazul” din București, un timp profesor pentru diferite discipline teologice la Seminarul din Buzău, și la cel din Corbea de Argeș, apoi la Seminarul din București (1957—1968), directorul acestuia (1957—1962).

Lucrări: *Himnul Dumnezeului și viața Mântuitorului Hristos*, pentru cl. I de gimnaziu, București, 1946, 288 p. (în colaborare cu Al. Popovici); *Parabolele și învățăturile Mântuitorului Hristos* pentru cl. II de gimnaziu, București, 1946, 211 p. (în colaborare cu Al. Popovici).

Premisele unei filosofii creștine la Clement Alexandrinul, în ST, an. X, 1958, nr. 3—4, p. 193—215; *Teologia lui Dietrich Bonhoeffer interpretată de prof. André Dumas*, în „Ortodoxia”, an. XXVI, 1974, nr. 4, p. 593—617; *Sensul uman al filosofiei kantiene*, în ST, an. XXVI, 1974, nr. 9—10, p. 669—696; *Premise ecumeniste în unele cărți de cult ortodoxe*, în „Ortodoxia”, an. XXVII, 1975, nr. 2, p. 288—315 nr. 3, p. 415—445; nr. 4, p. 614—632 și an. XXVIII, 1976, nr. 1, p. 30—50; *Hristologia Sfântului Iona Damaschin*, în ST, an. XXVII, 1975, nr. 9—10, p. 687—700; *Logosul în „Protrepticul” lui Clement Alexandrinul*, în ST, an. XXVIII, 1976, nr. 1—2, p. 48—71; *Eclesiologia triadocentrică în canoanele Octoihului*, în „Ortodoxia”, an. XXVIII, 1976, nr. 2, p. 349—364; *Theotokos și Hristologia în canoanele stihirile, dogmaticile și troparele Octoihului mare*, în „Ortodoxia”, an. XXIX, 1977, nr. 1, p. 20—46; *Unitatea revelației prin proroci. Înainte Mergătorul și Sfinții Apostoli în imnologia Octoihului*, în „Ortodoxia”, an. XXIX, 1977, nr. 2, p. 173—195; *Logos și Kyrios în „Stromatele” lui Clement Alexandrinul*, în ST, an. XXIX, 1977, nr. 3—4, p. 249—262; *Logos, trinitate și eclesiologie în „Pedagogul” lui Clement Alexandrinul*, în ST, an. XXIX, 1977, nr. 5—8, p. 461—476; *Slușire și mântuire reflectate în canoanele Octoihului*, în „Ortodoxia”, an. XXX, 1978, nr. 3, p. 517—551; *Conceptul de „Evangelhie” la Origen*, în ST, an. XXX, 1978, nr. 3—4, p. 216—230; *Aspectul premanic al*

eclesiologiei ortodoxe și importanța tradiției la Sfântul Vasile cel Mare, în „Ortodoxia”, an. XXXI, 1979, nr. 1, p. 90—107; *Lucrarea Duha lui Sfânt în Sfintele Taine*, în „Ortodoxia”, an. XXXI, 1979, nr. 3—4, p. 562—582; *„Panaghia Theotokos” în imnologia Mucitelor*, în „Ortodoxia”, an. XXXII, 1980, nr. 3, p. 534—558; *Dreapta învățătură a Bisericii despre Preasfânta Naștere de Dumnezeu*, în MO, an. XXXIV, 1982, nr. 1—3, p. 80—88; *Sfânta Cruce în imnologia cultului ortodox*, în „Ortodoxia”, an. XXXIV, 1982, nr. 2, p. 277—298.

Istorie: *Mănăstirea „Sf. Ana” din Rohia (Maranureș)*, în BOR, an. XCIV, 1976, nr. 7—8, p. 760—773; *Spicuri din „Jurnalul de frunt” al preotului căpitan Constantin P. Buzescu din Corbea*, în MO, an. XXX, 1978, nr. 10—12, p. 801—822; *Despre istoricul mănăstirii Lăncet-Gory*, în MO, an. XXXI, 1979, nr. 1—3, p. 156—189; *Mănăstirea Lăncet și schitul Locurele-Gory*, în MO, an. XXXII, 1980, nr. 2, p. 117—168 și în broșură: Cernova, 1980, 129 p.

Literatură: Gh. Nicolescu, Gh. Dobrosescu și Andrei Nicolescu, *Preași în trunșee, 1941—1945* București, 2000, p. 288—289 și 317.

BUZILĂ NEONIL, (din botez Nicolae), arhimandrit. N. 1789 în Valea Seacă (azi Valea Mokhova), jud. Suceava, † 16 oct. 1853, în mănăstirea Neamț. Intră la 12 ani în mănăstirea Neamț, unde a învățat carte, a fost călăuză în 1807, horetonit serobascon, apoi ieromonah, arhimandrit și slujitor la catedrala metropolitană din Iași ales stareț la Neamț în trei rânduri (1834—1835, 1838—1839 și 1843—1853). În această slujbă a ridicat bisericile „Sf. Ioan Bogoslovu” „Vovidenia” și bolnița din mănăstirea Neamț, „Sf. Varvara” din Topolița, jud. Neamț și „Sf. Lazăr” din Târgu Neamț, școala din mănăstire, școala publică din Târgu Neamț, spitalul din Târgu Neamț și par. aproximativ 20 de călăuzi de slujbă în par. mănăstirii, câteva sate le călăuză totdeauna la Anăst. Săgana pentru bisericile din Transilvania, multe din aceste construcții și apărături s-au realizat din bani săi.

Literatură: Nicolae Bănescu, *Un capitol din istoria mănăstirii Neamț. Starețul Neonil corespondența sa cu C. Hurmuzachi și Andrei Săgana* Văleni de Munte 1910; Arthur Partenie, *Apocri. Arhimandritul Neonil*, în MMS an. LII, 1976, nr. 7—8, p. 550—562.

C

CATAN DIMITRIE (cel tânăr) (până) profesor de teologie N. 278 în 1838, jud. Cluj + 3 ian. 1841 în Băl. Stud. teologice la Cernăuți și la Universitatea din Viena (1846-1848). Profesor de Teologie Dogmatică la Seminarul din Băl. (1840-1848), detinând parohie și alte demnit. prefet de studii, secretar episc. pesc., rector al Seminarului, canonic, vicar capitular al Episcopiei (1846-1848). Este autorul lucr. *Teologia Dogmatică pentru învățătura clerului tânăr* (3 vol., Băl. 1841-1843 (471 + 402 + 478 p.)), în care nu se observă diferențe față de învățătura ortodoxă.

Literatură: *Enciclopedia Română* (vol. I, Sibiu, 1896) p. 662; *Seminarismul vechiului cler al Arhiepiscopiei greco-catolice române de Alba Iulia și Făguraș* (Băl., 1908) p. 67; Ioan Ratiu, *Descoperiri noi* (Băl., 1918) p. 40-51; Nicolae Cornea, *Lucrări ale lui Blajul* (Băl., 1940) p. 44 (sed. Nicolae Cornea); *Teodor Deceanu, Descoperiri, Blajul* (București, 1994, p. 48).

CALINCIU C. IOAN profesor de teologie N. 1812 în Mădăraș, jud. Suceava + 24 febr. 1875, în Cernăuți. A făcut stud. teologice la Râșnov și Cernăuți, apoi a urmat cursurile Institutului teologic din Cernăuți (1832-1835), cu studiu de specializare la Facultatea de Teologie a Universității din Viena (1837-38). Preot paroh (1835-1837), apoi profesor suplantar (1838) și titular (1843) la catedra de Dogmatică de la

Institutul teologic din Cernăuți, la care a funcționat până la moarte. A făcut un curs de *Deigmatologia* din manuscris. A fost membru în comisia de cenzurare, apoi vicepreședinte al „Societății pentru cultura și literatură română în Bucovina”.

Literatură: I.G. Sbiera, *Ioan Calinciuc*, în *Enciclopedia Română* (vol. I, Sibiu, 1896) p. 676; *Enciclopedia „Cugetarea”*, sub red. Lucian Predescu (București, 1940) p. 155.

CALINESCU MIRON (cu hoizii M.), profesor arhimandrit N. 30 sept. 1837 în Cernăuți + 7 ian. 1912 în Cernăuți. Stud. teologice și teologice (1856-1860) la Cernăuți. Preot la biserică „Sf. Arhiepiscopul” - Cernăuți și profesor de Religie la Liceul de Stat (1864-1877), profesor de Morală la Facultatea de Teologie din Cernăuți (1877-1881), decan al Facultății (1879-1880), consilier al reședințelor (1881-1905), rector al Seminarului internat. clerical (1881-1882), arhimandrit (1883), arhimandrit mitrofor (1892), vicar general al eparhiei Bucovinei (1905-1912), doctor honoris causa al Facultății de Teologie din Cernăuți, membru în comisia de cenzurare (1869-1880), secretar, apoi vicepreședinte al „Societății pentru cultura și literatură română în Bucovina” (1880-1889), deputat în Camera legislativă a Austriei.

Lucrări: *Rugăciuni, culesse și armonizate pentru pînimea dreptcredincioasă*, Cernăuți, 1876.

(ed. a II-a, 1891, 110 p.), *Istorie scurtă despre urzirea, zidirea și dezvoltarea Bisericii creștinești pentru gimnaziul inferior*, Cernăuți, 1877, XII+182 p., tipografiată; A publicat și o colecție de acte și decizii din arhiva Consistoriului din Cernăuți, sub titlul: *Normalien der Bukovinaer gr.-or. Diocese von 1777—1886*, 3 vol., Czernowitz, 1887—1893, 1604 p., rapoarte, cuvântări etc.

Literatură: Dr. I.G. Sbiern, *Mihail Călinescu*, în *Enciclopedia Română* (tom I Sibiu, 1893, p. 6-6); *Arhimandritul de senin dr. Miron M. Călinescu* în „Cădeia”, an. XXXI, 1912, nr. 2, p. 108—111; *Bibliografia românească contemporană* (1918), vol. I, București, 1984, p. 623—624.

CALINIC de la Cernica sau Calinic cel Sfânt (cu hotez Constantin) — episcop al Mold. 178— an în care este în funcție (1808) în mănăstirea Cernica. După studii făcute în București, a intrat în mănăstirea Cernica — 807 — unde a avut călugări în mănăstirea Cernica — 1808 — fiind în funcție în 1808 — 1808 — iar în anul 1813 — un periclit al Athon în 1816—1817, ales stareț al mănăstirii Cernica (14 dec. 1818), pe care a condus-o 32 de ani. Într-un an în mănăstirea 820 în această calitate a fost înalt și prenotat în mănăstirea de la Dobrovodeni, a ridicat din temelie biserica „Sf. Gheorghe” și construită o nouă stăruie și bolnă a zugrăvit biserica „Sf. Nicolae”; tot el a ctitorit biserica „Sf. Treime” și biserica cimitirului la mănăstirea Pasărea, biserica „Adormirea” din Câmpina unde a intrat și secolată câteva biserici în parohia rurală (Boești — Ialomița, Sotnița — Călăraș, ș.a.) La 14 sept. 1850 ales episcop al Râmnicului — întronizat 26 iul. — instalat 26 iul. — Ca episcop a ridicat actualele catedrale din Râmnic — pictată de Gh. Tătarușescu și schitul Trăsnet — pe Valea pictat de M. și P. Popa a refăcut biserica a bolnă seminarii și schitul Popânzăiesu. Doi Afisi an sus, născutului a Unirii Principatelor ca membru în Avântul Ad-hoc — 1857 — în Adunarea Electivă a Țării Românești — 1859 — A tipărit mai multe cărți la București și Râmnic — în 1860 — tipografie pe care a donat-o apoi orașului Râmnic. *Carte foarte folosite de suflet* (1852 și 1862), *Pravoslavnica Mărturisire* (1853), *Aghiazmatarii* (1861), *Sinajba Sf. Vineri* (1861), *cele 12 Mănele* (1862) după ediția de Buda — 1804 — 1805, *Evangelia* (1865), *Ogărușul* (1865), *Manual de pravilă*

bisericească (1861, 112 p.), *Tipicul bisericesc* (1861), *Învățătură către preoți și diaconi* (1865) etc. Prin viața sa îndulcovnică, prin înfosturile sale prin rugămintele lui călugări au mare episcopu Calinic a fost unul dintre cei mai de seamă reprezentanți ai spiritului ortodox românesc. Prin colaborarea sinodală din 28 febr. 1956, a fost trecut în statură și în funcție de la 1956 și se termină la 23 oct. 1955, moaștele se află în biserica „Sf. Gheorghe” de la Cernica).

Literatură: Anastasie Baldoian, *Viata și minunile monahice de Prea Sfințitul de Praxeop al Râmnicului Noui Severin Calinic*, în BOR, an. XXII, 1898—1899, nr. 10, p. 1016—1046; T.G. Bulat, *Discursul episcopului Calinic al Râmnicului*, Râmnicu Vâlcea, 1927, 56 p.; D. Lungulescu, *Viata și minunile episcopului Calinic cel Sfânt al Râmnicului*, Cernava, 1930; Pr. Nicolae Serbănescu, *Un episcop de la Cernica*, *Calinic Cernicatul episcopului Râmnicului Noui Severin București*, ed. a II-a, 1955, 35 p.; Preotul Nicușor Serbănescu, *Canonizarea Sfântului Ierarh Calinic de la Cernica*, în BOR, an. LXXIII, 1955, nr. 11—12, p. 1137—1172; Pr. Gabriel Cocora, *Câteva știri în legătură cu moartea Sfântului Calinic episcopul Râmnicului*, în MO, an. XIII, 1961, nr. 5—6, p. 378—383; Pr. Prof. Liviu Stan, *Praxeop Sfântul Calinic*, *Unirea de la apariția ei*, în MO, an. XIV, 1962, nr. 3—4, p. 209—223; Pr. Prof. Al. I. Ciurea, *Viata Sfântului Ierarh Calinic de la Cernica episcopul Râmnicului Noui Severin*, în MO, an. XV, 1963, nr. 9—10, p. 667—683; Eugen Marina, *Contribuție la cunoașterea operei canonice a Sfântului Ierarh Calinic de la Cernica*, în BOR, an. LXXXIII, 1965, nr. 5—6, p. 533—558; Preotul Nicușor Serbănescu, *Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica episcopul Râmnicului*, în BOR, an. LXXXVI, 1968, nr. 3—5, p. 353—395; T.G. Bulat, *Tipografia și tipăriturile Sfântului Ierarh Calinic de la Cernica*, în BOR, an. LXXXVI, 1968, nr. 3—5, p. 398—409; Natalia Dinu, *Viata și activitatea Sfântului Ierarh Calinic de la Cernica*, în GB, an. XXVII, 1968, nr. 3—4, p. 297—336; Prof. T.G. Bulat, *Sfântul Ierarh „Calinic”*

stare¹ al mîndriei Cernica, în GB, an. XXVII, 1968, nr. 3—4, p. 337—353. Prof. T. G. Bulat, *Un secol de la moartea Sfîntului Ierarh Calinic episcop de Rîdnic Noul Severin*, în MO, an. XX, 1968, nr. 3—4, p. 230—240. Prof. T. G. Bulat, *Mărturie documentară cu privire la episcopul Sfîntul Calinic al Rîdnichului Noul Severin*, în MO, an. XX, 1968, nr. 3—4, p. 258—280. Pr. Prof. Ene Brănuște, *Aspecte și momente din activitatea Sfîntului Ierarh Calinic de la Cernica*, în GB, an. XXVIII, 1969, nr. 1—2, p. 62—73. Ieromon. Ioan. chie Bălan, *Pateric românesc*, București, 1980, p. 402—430. Pr. Ioan Ioanescu, *Sfîntul Ierarh Calinic Cernicanul*, în vol. *Sfinți români și apărători ai legii strămoșești*, București, 1987, p. 520—542. Episcop Gherasim Cristoaia, *Un sfînt printre oameni. Sfîntul Calinic Cernicanul*, Rîmnicu Vâlcea, 1996, 94 p.

CALLIMACHI GAVRIIL (din boier Gheorghe Callimachi), mitropolit N. c. 1710, în Câmpulung Moldovenesc, † 20 febr. 1786, în Iași. Călugăr la Putna, unde a și învățat. Datorită trădării lui Ioan Terentie ajuns toate mitropolitul Istarbu (unde și-a „greșit” numele în Callimachi). Gavril ajunge arhidiacon la Patriarhia ecumenică, iar în 1745 mitropolit al Salonicului. Când Ioan Terentie Callimachi a ajuns domn în Moldova a cerut puțin să se ocupe de problemele țării, dar Gavril în acel an de mitropolit al Moldovei (aprobarea la 15 apr. 1760); a păstrat până la moarte. Sub îndrumarea lui s-a ridicat o nouă catedrală mitropolitană în Iași (cunoscută azi sub numele „Mitropolia veche”); pe plan politic a avut o atitudine înțepinată față de Rusia, pentru apropierea de Rusia în vederea mîntuirii, pentru otomanii pe plan militar a apărat țărînimea moldovenescă împotriva exploatarea domniilor tanare și a marilor boiereni. Cu binecuvîntarea lui, s-au tipărit aproximativ 20 de cărți, de slujbă sau de învățătură: *Evangelia* (1762), *Ceaslovul* (1763, 1773, 1777), *Molitvelnicul sau Euhologhionul* (1763, 1774, 1785), *Catavasierul* (1778). În drepturea păcătoșilor alinau învățătură către cei ce se pocăiesc, cum se cade să se ispovăduiască (1768). Învățătură creștinească pentru cei care voiesc a lua vreun cui din cele sfînte și dumnezeiești slujbe (1770), *Catehism sau în scurt Pravoslavică Mărturisire* (1777), *Pravila din care să cuprindă cele șapte taine bisericesti cu*

care să se deprindă preotii, mai ales duhovnicii (1784) și altele.

Literatură: V. Laureu, *L'élection de Gabriel Callimachi à la Métropole de Moldavie*. Date et circonstances, în „Bulletin de la Section Historique de l'Académie Roumaine”, XXVI, 1, 1945, p. 139—159 (și extras, București, 1947, 21 p.). Scariat Callimachi și Vlad Georgeșen, *Mitropolul Gavril Callimachi și Rusia*, în BOR, an. LXXIX, 1961, nr. 9—10, p. 791—813. Constantin Musoc, *Aspecte principale din viața și activitatea mitropolitului Moldovei Gavril Callimachi (1760—1786)*, în BOR, an. LXXXVI, 1970, nr. 7—8, p. 764—777. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, ed. I-a, București, 1994, p. 445—448.

CANTEMIR DIMITRIE, domn al Moldovei istoric, filosof, geograf, muzicolog, orientalist, teolog N. 26 oct. 1673, în Iași, ca fiu al vitorului domn Constantin Cantemir, † 21 aug. 1723, la Dimitrievka, în Rusia. Studia în casa părintească cu teologul și „atrosfilosoful” creștin Ieremia Căcavela, apoi la „marea școală” a Patriarhiei ecumenice din Constantinopol, unde a stat ca ostatic între anii 1688 și 1691. Reîntors în Moldova în 1691 va fi ales domn după moartea tatălui său (mar. 1693), dar nu a fost confirmat de țara-mamă. Din nou a Constantinopol unde își va continua studiile, fiind o vreme și „capuchez” (reprezentant) al fratelui său Antioh pe când acesta domnea în Moldova (1695—1700). Domn al Moldovei (23 nov. 1700—11 iul. 1711), în această calitate încheie o alianță anti-otomană cu al Petru cel Mare al Rusiei la Lujk (13 apr. 1711). În urma înfrîngerii de la Stănilești pe Prut, este nevoit să se retragă în Rusia, unde se bucură de prețuirea țarului, care-i acordă titlul de „principe serenissim” al Rusiei. La 1 iun. 1714 este ales membru al Academiei din Berlin, din 1721 este „sfetnic intim” al țarului și membru al Senatului imperial din Petersburg.

Lucrări istorice: *Istoria terogrifică* (în românește, 1703—1705), cu prezentarea, în formă alegorică, a luptei pentru domnie între partidele boieresti din Țările Române. *Descriptio Moldaviae și Historia incrementorum atque decrementorum aulae othomanicae*. *Istoria creștină și descoperirea Curții otomane*, ambele între anii

p. 456—466; *Doctrina euharistică a Sfântului Chiril al Alexandriei*, în ST, an. XX, 1968, nr. 7—8, p. 524—542; *Doctrina despre învierea morșilor la Asenagora Atenianul și Tertulian*, în MMS, an XLIV, 1968, nr. 7—8, p. 361—372; *Revelația divină în Hexameroul Sfântului Vasile cel Mare*, în „Ortodoxia”, an XXXI, 1979, nr. 1, p. 1—5—132; *Sfânta tradiție la unii teologi evanghelici și punctul de vedere ortodox*, în „Ortodoxia”, an XXXII, 1980, nr. 2, p. 33—354; *Simbolismul ecleziastic al Constantinopolului în viața și spiritualitatea Bisericii*, în „Ortodoxia”, an XXXII, 1981, nr. 3, p. 433—441; *Imaginarul infernal din Biserica din Roma în secolul al IV-lea și istoria Bisericii*, în „Ortodoxia”, an XXXIV, 1982, nr. 3, p. 415—422; *Credință și iubire în dobândirea pășunii*, în „Ortodoxia”, an XXXVIII, 1986, nr. 4, p. 32—45; *Îndreptarea și îndumnezeirea omului în teologia S. Apollinaris Pavei*, în „Ortodoxia”, an XL, 1988, nr. 4, p. 125—136; *Deosebirea dintre locașul de cult al Bisericii Ortodoxe și casa de rugăciune a cultelor neoprotestante*, în „Cronica Episcopiei Romaniei și Hușilor”, III, 1991, p. 96—115; *Hristologia Sinodului IV ecumenic de la Calcedon în preocupările teologilor romano-catolici și protestanți din vremea noastră și punctul de vedere ortodox*. Teză de doctorat. Ed. Episcopiei Sloboziei, 2000, 247 p., dări de seamă recenzii pred. etc.

Literatură: ST, an XXXIV, 1982, nr. 1, p. 30.

CASIAN IOAN, teolog din Scythia Minor — Jobrogea (prezentat de scriitorul bisericesc Ghenadie din Marsi: ia cu fiind „de neam scit”) N. l. 364, probabil în anul al lui Casian — al Constanța, † c. 435, în Massilia (azi: Marsilia). A intrat de tânăr într-o mănăstire din regiune; în jurul anului 380 a plecat cu un alt călugăr, Gherman, în Tara Sfântă, unde a stat vreo 5 ani într-o mănăstire din apropierea Bethleemului apoi mai mulți ani în marile așezări ascetice din Egipt, unde a cunoscut o sumă de mari părinți duhovnicești. Către anul 400 înțelenă diacon la Constantinopol de către Sf. Ioan Gură de Aur rămânând aici câțiva ani, prin 405 a plecat apoi la Roma, unde a fost hirotonit preot. Prin 410—411 a plecat la Massilia, unde a întemeiat două mănăstiri, (c. 415), una de călugări și alta de călu-

gărite, organizându-le după modelul celor răsăritene. Prăznuit ca sfânt (29 febr.)

Se păstrează de la el trei lucrări teologice, redactate în limba latină: 1. *De institutis coenobiorum de octo principatuum vitiorum remediis* (Despre așezămintele monăstirești de obște (chi noviate) și despre remediile (împotriva) celor opt păcate principale, în 12 cărți) (primele patru sunt regulile moraleale propriu-zise, iar ultimele învață pe monah cum să lupte împotriva a opt păcate capitale: lăcomia, desfrânarea, orgoliul, mânia, tristețea, trândăvia, slava deșertă, mândria); 2. *Collationes Sanctorum Patrum* (Conferințele sau Convorbiri cu Părinții, în 24 de cărți. În care relatează convorbirile pe care le are avut el și prietenul său Gherman cu cei mai vestiți păstori ai Egiptului), împărțite în trei grupe, după cele trei centre mănăstirești principale pe care și-au cercetat pe teme diferite, având ca scop deosebiră (despre suflet, rugăciune, căruia harul, pocăință etc.); 3. *De incarnatione Domini contra Nestorium* (Despre întruparea Domnului contra lui Nestorie), în 7 cărți, scrisă către 429—430. la înțelepciuni arhidiaconului Leon, devenit episcop al Romei. Prin viața și prin lucrările sale, Sf. Ioan Casian se numără printre marii asceti și scriitori de limbă latină din secolele IV—V. Opera sa a fost tradusă în românește în secolele XVIII—XIX și a circulat în manuscris (și nu cunoscut sub numele de Casian „Râmleanul”).

Literatură: Jean Cassien, *Conférences*, texte latin, traduction et notes par Dum. E. Pichery, Paris, 1955, 1958 și 1959, 282 + 287 + 247 p. (volumete 42, 54 și 64 din colecția *Sources chrétiennes*); Jean Cassien, *Institutions cénobiques*. Texte latin revu, introduction, traduction et notes par Jean-Claude Guy, Paris, 1965, 53 p. (vol. 109 din colecția *Sources chrétiennes*).

Traduceri românești: Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Filocalia*, „vol. I, ed. a II-a, Sibiu, 1947, p. 74—141 (despre cele opt păcate ș. a.); Sf. Ioan Casian: *Despre întruparea Domnului*. Introducere de Prof. Ioan G. Coman și traducere de Prof. Dr. Popescu — în MO, an XXXI, 1985, nr. 7—8, p. 560—606 și an XXXVIII, 1986, nr. 1, p. 44—83 și nr. 2, p. 71—94; *Scrieri alese*. Traducere de prof. Vasile Cojocaru și prof. David Popescu. Prefață, studiu introductiv și note de prof. Nicolae Chișescu. București, 1990, 908 p. (colecția „Părinți și scriitori bisericești”, 57).

bularul — prima mărturie scrisă a dialectului aromân — a fost publicat de I. Thumann în *Untersuchungen über Geschichte der östlichen europäischen Völker*, Leipzig, 1774. A făcut și o traducere a *Noului Testament* în limba albaneză.

Literatură: Pencil Pupahagi, *Scriptori aromânii din secolul al XVIII-lea* (Cavalieri, Ucuta, Darul, București, 1909 p. 38; Victor Papacoste, *Povestea unei cărți. Protopria lui Cavalieri*, în vol. *Omagiu lui C. Kirilescu*, București, 1937, p. 665—674 (reprodus și în vol. său *Civilizație românească și civilizație balcanică*, București, 1983 p. 397—405); Victor Papacoste, Teodor Anastasie Cavalieri. *Trei manuscrise inedite*, în RIR, vol. I, fasc. IV, 1931, p. 383—402 și vol. II, fasc. I, 1932, p. 59—82 (reprodus și în vol. *Civilizație românească și civilizație balcanică* p. 365—396, cu note la p. 519—521); Theodor Capidan, *Macedaronidii. Emografie, istorie, limbă*, București, 1942, p. 189—190; Jana Bojarcu și Rodica Chiriacescu, *Dictionar de lingviști și filologi români*, București, 1978, p. 92—93.

CĂCIULĂ OLIMP, preot N 14 nov 1905, în Buzău + 1, febr. 1979 în București. Seminarul teologic la Buzău (abs. 1924), Facultatea de Teologie a J. A. (abs. 1924—1928), studii teologice la Facultatea de Teologie din Atena (1929—1931), cu doctoratul în 1931. Preot, profesor și director al Seminarului „Nifon” din București (1932—1942), subsecretar de Stat la Ministerul Cultelor (1942—1948), directorul Bibliotecii Institutului Teologic (1948—1952), funcționar în Adunătoria patriarhală (1952—1962), inspector general patriarhal (1962—1968), autor de lucrări teologice și traduceri din literatura patristică și modernă greacă contemporană: *Alteia hristică* (teologie ortodoxă românească și ortodoxă Muntele Athos) (1963) *Biserica Bugară* (1966), *Biserica Coptă din Egipt* (1971).

Lucrări: *Euharistia cu jerfa*, Atena, 1931, 352 p. (traducere rezumativă în românește de preotul Radu Antofie, sub titlul *Jerfa euharistică*, în rev. „Îngerul”, de la Buzău, apoi în extras, Buzău, 1940, 167 p.) *Anatematismele Sfântului Ciriil al Alexandriei*, București, 1937, 111 p. (rezumativ în BOR, an LV, 1937, nr. 3—4, p. 129—155), *Hristologia Sf. Ioan Damaschin după tratatul despre cele două voințe la Hristos*, București 1938, 138 p.

Contribuția literaturii teologice române la înțelegerea personalității și a gândirii Apostolului Pavel, în ST, an. III, 1951, nr. 7—8, p. 462—480; *Ura de casă păcat strigător la cer* în „Ortodoxia”, an. IV, 1952, nr. 2, p. 338—352; *A cunoscut Iosif Flaviu pe Apostolul Pavel?*, în GB an. XX, 1961 nr. 1—2, p. 77—111.

Culte din România, în *Enciclopedia României*, vol. I, București, 1938, p. 417—442.

Traduceri: Din literatura patristică: Sf. Grigorie al Nyssa, *Teologia ortodoxă*, 1935, 52 p.; *Teologia Sf. Vasile cel Mare* (comparativă cu Pătrul, București, 1939, 327 p. (ed. a II-a București, 1943, 354 p.); Sf. Iustin Martirul, *Dialogul cu iudeul Trifon*, București, 1941, 32 p.; *Apostolul din Corinteni*, 1947, introducere, note și index, București, 1997, 5, 2 p. (în colaborare cu T. Bodegal și D. Focloru).

Din greaca modernă: Prof. P. Brașoiu, *Autritate și libertate în teologia ortodoxă*, Cernica, 1940, 32 p.; Arhim. Ilias Mastroghianopoulos, *Bizant, o lume a spiritului și a dragostei*, în MO, an XXV, 1973, nr. 1—2, p. 66—87 și 11—12, p. 900—907; an XXVI, 1974, nr. 3—4, p. 266—278 și 5—6, p. 394—405, an. XXVII, 1975 nr. 3—4, p. 186—195 nr. 5—6, p. 387—393 și 7—8, p. 537—542, an. XXVIII, 1976, nr. 7—8, p. 529—535, an. XXX, 1978, nr. 7—9, p. 529—537; Același, *Nostalgia Ortodoxiei*, în MIB, an XXX, 1978 nr. 4, p. 52—57.

Iosif Mesiodax, *Apologia* (studiu introductiv, note și comentarii de Ariadna Camariano Cioara), București, 1977, 176 p.

A tradus din românește în grecește lucrarea lui Dimitrie Gh. Ionescu, *Relațiile țărilor române cu Patriarhia de Alexandria*, București, 1935, integrală publicată în rev. *Ekklesiastikos Fanas* Alexandria, 1973—1974, 98 p.

Alte articole, traduceri din literatura greacă patristică (Sf. Ioan Gură de Aur, Sf. Grigorie al Nyssa), teologi greci moderni (Ioan Karmiris ș.a.), predici, recenzii, note, reportaje în „Îngerul” — Buzău, „Biserica Ortodoxă Română”, „Studii Teologice”, „Glasul Bisericii”, „Muntopolia Moldovei și Sucevei”, „Mitropolia Olteniei” ș.a.

Literatură: Dimitrie Gh. Ionescu, † *Preatul Olimp N. Căciulă*, în GB, an XXVIII, 1979, nr. 9—10, p. 1027—1029; Pr. Prof. Nicolae Neaga, *Preat Prof. Dr. Olimp Căciulă*, în „Îndrumătoru

pastoral", VIII, Alba Iulia, 1984, p. 110—112. Preot Gabriel Cocora, *Seminarul teologic din Buzău la împlinirea a o sută cincizeci de ani*, Buzău 1988 p. 275—276.

CĂLINESCU ȘTEFAN, preot, profesor N. 10 aug. 1844, în Bălăna (azi Valea Plopilor), jud. Giurgiu, † 6 mart. 1921, în București. Studii la Seminarul „Central” din București (1863—1870), apoi la Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din București (licența 1876). Profesor de Religie la Gimnaziul „Mihai Viteazul” (1871—1876), profesor de Morală, Liturgică și Pastorală, apoi de Dogmatică și Drept canonic la Seminarul „Central” (1876—1904), profesor de Științe religioase, mai târziu de Latină, Greacă și Română la Seminarul „Nălon” (1874—1915), preot în biserica „Sf. Ecaterina”, toate în București, un timp profesor al Capitalei, iconostasavilor, autor de manuale didactice.

Lucrări: Viața, operele și filosofia lui Descaires, București, 1876, 98 + II p. (teză de licență); *Trăciorul Sf. Ioan Gura de Aur despre preotie*, traducere, București, 1882, 232 p. (republicare din revista „Ortodoxul” din 1881); *Încercări de literatură bisericească*, Discursuri, opus. biografi, disertațiuni și varia, București, 1883, 443+I p.; *Povănituri în activitatea pastorală a preotului*, București 1908, 352 p.

Învățătură elementară despre dogmele Bisericii Ortodoxe de Kăsorit, București, 1877, 87 p., ed. a III-a, 1893, 112 p. (republicată sub titlul *Dogmele religiei creștine*, pentru cl. a IV-a secundară București, 1906, 64 p. și 1913, 83 p.); *Manual de Morală creștină pentru seminar*, (ceea, București, 1878, ed. a XII-a, în 1902, 160 p. mai târziu *Morală creștină pentru cl. a VII-a seminarială*, București, 1903, 211 p. și *Manual de Morală creștină pentru cl. a III-a sau a IV-a secundare*, 1906 și 1913); *Lecturi de Teologie dogmatică, cu adnotări patrologice și istorice și cu noțiuni de Simbolică* pentru cl. a VI-a de seminar București 1896, 263+IV p. (altă ediție 1903, 246 p. edițiune nouă f.a., 247+III p.); *Liturgia pentru seminar*, Crăiova 1903, 142 p. (ed. a II-a, 1911, 165 p.); *Nou Catehism ortodox pentru școlile primare, urbane și rurale*, București, 1889, 64 p. (ed. a VI-a, 1898, 112 + 46 p.); *Istoria sfântă a Vechiului Testament pentru cl. I—II primare* (1893); *Istoria sfântă a*

Noului Testament, pentru cl. a III-a primară (1889); *Manual de istorie sacră* pentru cl. a III-a și a IV-a primare (1893), toate în mai multă ediții.

Manual de gramatică română pentru școlile secundare, curs teoretic și practic, București, 1896, 306 p.; *Cursul ortografiei*, București, 1899, 168 p.; *Regulele ortografiei române*, București, 1899, 68 p.; *Sintaxa limbii românești* (în colaborare cu C. Stoicescu, *Elemente de gramatică latină pentru cl. a II-a și cl. a III-a a școlilor secundare* (în colaborare cu D. Constantinescu), ambele în 1901).

În colaborare cu prof. D. Boroianu a publicat *Istoria Seminarului „Central” din București*, Iași, 1904, 279 p.

A redactat un timp revista „Ortodoxul” la București (1885—1886), precum și zărele „Vocea Clerului” (1877, cu G. Zoltu), „Conștiința” (1880, cu C. Enescu) și „Voința Bisericii” (cu G. Enescu, O. Musculeanu și D. Boroianu). A publicat foarte multe studii și articole în aceste periodice în revistele „Biserica Ortodoxă Română” și „Viața”, precum și în ziarele „Telegraf”, „Secolul”, „Apărarea Națională”, „Cronica „Unirea democratică” ș.a., toate la București.

Literatură: Eccon Ș. Călinescu și Dr. D. G. Boroianu *Istoria Seminarului „Central” din București*, Iași 1904, p. 185—188. Arhim. I. Scriban, *Ecumenul Ștefan Călinescu*, în HOC, an. XI., 1922, nr. 10, p. 783—784; *Bibliografia românească modernă, 1841—1918*, Vol. I, București, 1984, p. 624—628.

CĂLUGĂR DIMITRI (1870—1945) n. 10 aug. N. 8 dec. 1907 în Saschiz, jud. Mureș, † 25 oct. 1988 în Sibiu. Studii la Școala normală „Andre Șaguna” din Sibiu (1920—1927), — cu diferență de liceu și bacalaureat —, la Academia teologică „Andreiană” din Sibiu (1928—1932) unde va obține ulterior licența (1943), cursuri de specializare pentru Didactica și Metoda învățării în teologie la Universitatea din Jena (1937/38), cursuri de doctorat la Facultatea de Teologie și apoi la Institutul Teologic din București unde obține titlul de magistru (doctor) în 1955. Învățător la Școala de aplicație de pe lângă Școala normală „Andre Șaguna” din Sibiu (1927/28), catedră la școlile primare, profesionale și medii din Sebeș — jud. Alba (1932—1934), profesor (1934—1945) și director (1940—1945) la Școala

de cântăreț bisericesc din Sibiu, catehet la școlile de ucenici din Sibiu (1932—1940 și 1945—1946), suplantar al catedrei de Religie de la Școala normală „Andrei Șaguna” din Sibiu (1940—1945), inspector al învățământului primar reșidat din Arhiepiscopia Sibiuului (1944—1947), revizor eparhial la Consiliul Arhiepiscopal Sibiu (1947—1948), conferențiar suplantar pentru Ortodoxie și Catehetică la Academia teologică „Andreiană” (1943—1948), asistent la Institutul Teologic Universitar din Sibiu (1948—1955), secretar arhiepiscopal în Sibiu (1955—1968), profesor la catedra de Ortodoxie și Catehetică de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu (1968—1978). Diacon (1934), preot (1939), protopop (1950), iconom slăvitor (1958). A publicat numeroase studii și articole îndeosebi în domeniul Catehetic.

Lucrări scrise în școală. Manualul catehetic al ortodox pentru școala primară, vol. I, ed. I Sibiu, 1934, VIII+532 p.; ed. a II-a, 1937, VIII+536 p. *Înțeles în școală*. Manualul catehetic al ortodox pentru școala supraprimară, vol. II Sibiu, 1937, 498 p. *Înțeles carte de religie*, ed. a V-a, Sibiu, 1948, 48 p., *A doua carte de religie*, ed. a V-a, Sibiu, 1948, 72 p., *A treia carte de religie*, ed. a IV-a, Sibiu, 1946, 72 p., *A patra carte de religie*, ed. a IV-a, Sibiu, 1946, 88 p., *A cincea carte de religie*, ed. a III-a, Sibiu, 1946, 64 p., *A șasea carte de religie*, ed. a II-a, Sibiu, 1943, 80 p., *A șaptea carte de religie*, ed. a II-a, Sibiu, 1945, 64 p. Toate cele „Șapte cărți de religie”, reeditate de Episcopia Romanului și Hușilor, în 1990.

Sfinți și Părinți ai Bisericii, Sibiu, 1936, 80 p., *Copii din Biblie*. Despre cei mici din vremea veche, pentru cei mici din vremea noastră, Sibiu, 1940, II+104 p., *Preocupări catehetice*, Sibiu, 1944, V+X p., *Educație și învățământ*, Sibiu, 1946, 72+XLIV p., *Probleme de educație*, în vol. *Biserica și problemele vremii*, Sibiu, 1947, p. 161—175, „*Fericip sunt*”..., Sibiu, 1948, 68 p., *Caracterul religios-moral creștin*, teză de doctorat, Sibiu, 1955, XVI+292 p., *Catehética*. Manual pentru Institutul teologic, București, 1976, 2.8 p. (ed. a II-a, București, 1985); *Carte de învățatură creștină ortodoxă*, București, 1978, 208 p. (în colaborație).

Portretul unui creștin, în MA, an. III, 1958, nr 1—2, p. 105—121, *Educația religios-morală în spirit ecumenic. Inițiative și realizări ale*

Bisericii Ortodoxe Române, în BOR, an LXXXVIII, 1970, nr 11—12, p. 1246—1258, *Învățământul religios în Biserica Ortodoxă Română*, în BOR, an LXXXIX, 1971, nr 1—2, p. 135—145, *Metode și forme pentru prezentarea învățăturii creștine ortodoxe*, în MA, an. XVII, 1972, nr 5—6, p. 398—412, *Actualitatea ideilor pedagogice în unele din lucrările Sfinților Trei Ierarhi*, în MA, an. XIX, 1974, nr 1—3, p. 57—64, *Din izvoarele catehezei*, în MB, an. XXV, 1975, nr 7—9, p. 385—399, *Rolul cazanilor în formarea vieții religioase și morale*, în MB, an. XXVIII, 1978, nr 4—6, p. 247—253.

Alte articole, cateheze, recenzii, note în „Revista Teologică”, „Viața Ilustrată”, „M. tropol. Ardealului”, „Telegraful Român”, toate la Sibiu, a redactat ziarul „Lumina Salcioară” de la Sibiu, 1948—1956, a redactat „Heraldul” de la Sibiu (1946—1967).

Literatură: Pr. Prof. Mircea Păcurariu, *Două sute de ani de învățământ teologic la Sibiu 1786—1986*, Sibiu, 1987, p. 344—345, *Necrolog*, în MA, an. XXXIII, 1988, nr 6, p. 157—160 (Sebastian Șebu).

CÂNDEA ROMULUS, profesor, istoric bisericesc, neam român. N. 7 oct. 1886 în Avrig, județ Sibiu, în familie de preot, † 27 ian. 1973, în Avrig. Studii la Liceul evanghelic german din Sibiu (1897—1905), la Facultatea de Teologie din Cernăuți (1905—1909), care i-a conferit doctoratul în 1912 „sub auspiciul imperatorului”, continuând la Facultatea de Istorie și Filozofie a Universității din Leipzig, la care obține titlul de „doctor în Filosofie și magistru al Artelor frumoase” (1916). Profesor de Istorie bisericească și disciplinele pedagogice la Institutul Teologic-pedagogic din Sibiu (1 mart. 1915—1 oct. 1919), profesor de Istorie bisericească universitară la Facultatea de Teologie din Cernăuți (1919—1922), apoi titular al catedrei de Istorie universitară medievală și contemporană la Facultatea de Litere și Filosofie din Cernăuți (1922—1940), decan al secției (1923/24), rector al Universității din Cernăuți (1925/26), membru corespondent al Academiei Române (1929), membru laic în Adunarea eparhială a Arhiepiscopiei Cernăuților și în Congresul Național Bisericesc, deputat și senator din partea Universității din Cernăuți, profesor de Istorie universitară

la Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din Cluj (1940—1947, între 1940 și 1945 refugiată la Sibiu)

Lucrări: *Românii și rușii în Biserica greco-catolică din Bucovina*, în RT, an. III, 1909, nr. 2, p. 87—94; nr. 3, p. 157—165; nr. 4, p. 214—221, nr. 5, p. 260—267; *Der Katholizismus in den Donaudorfenstümern in Beiträge zur Kultur und Universalgeschichte, begründet von K. Lamprecht*, Leipzig, 1917; *Catolicismul în Moldova în secolul al XVII-lea*, în „Anuarul XXXI al Universității teologice peripatetice din Sibiu pe anul 1916/1917”, p. 3—66 (și extras Sibiu, 1917, 68 p.); *Concordate. Un capitol de istorie politică*, Cernăuți, 1921, 128 p.; *Andrei Șaguna* în „Candela”, an. XXXIV, 1923, nr. 5—8, p. 177—188 (și extras); *Alte und neue Visionen Repts*, în „Candela”, an. XXXV, 1924, nr. 11—12, p. 437—460 (și extras 24 p.); *Patriarhul Miron Cristea*, în „Candela”, an. XXXVI, 1925, nr. 3—7, p. 73—93 (și extras); *Biserica și Stat. Cu prilejul înființării Patriarhiei române*, în „Candela”, an. XXXVI, 1925, nr. 8—10, p. 386—404 (și extras, cu subtitlul *Câteva considerații sociale și politice* 74 p.); *Letzte der patriarchalexarchien* în „Candela”, an. XXXVII, 1926, nr. 10—11, p. 139—147 (și extras, 11 p.); *Archimandritul Cernăuți, Constantin Popovici*, în „Candela”, an. XXXVII, 1926, nr. 10—11, p. 225—231 (și extras 4 p.); *Biserica ardeleană în anii 1916—1918*, în „Candela”, an. XXXVII, 1926, nr. 10—11, p. 232—275 (și în extras, 47 p.); *Un reștit și un tribut. Stenul Constantin Morariu*, Cernăuți, 1928, 14 p.; *Unirea românilor o necesitate istorică*, Cernăuți, 1932, 10 p.; „*Arborenst*” trădători austriecci și naționaliști români, Cernăuți, 1937, 48 p.; *Un luptător bucovinean Alecu Hurmuzachi* TR an LXXIX 1941 nr. 36, 38, 39 și 41 (și extras, Sibiu, 1941, 23 p.); *Introducere în studiile istorice*, în „Transilvania”, an. LXXIII, 1942, nr. 9, p. 671—679 (și extras, 9 p.); *L'assaut des Hongrois contre l'Eglise roumaine, 1916—1918* în „Revue de Transylvanie”, VII—IX, 1941—1943, p. 210—250.

Problema universitară Discurs rostit în Adunarea deputaților Cernăuți, 1923, 56 p.; *Reforma învățământului superior* Cernăuți 1935, 71 p. și diferite alte articole în „Telegraful Român”, „Revista Teologică”, „Candela” și alte periodice

Literatură: „Anuarul Universității din Cluj-Sibiu, 1941—1947”, Sibiu, 1943, p. 478; *Neerolog*, în MA, an XVIII, 1973, nr. 1—2, p. 180; *Enciclopedia istoriografiei românești* București 1978, p. 87—88 Prof. Petru Dan (=Paul Abrudan), *Romulus Căndea (1886—1973)*, în *Tranșilvania liberă—căpătâșul poporului român*, MA, an XXV, 1980, nr. 11—12, p. 936—938, Pr. Prof. Dr. Mircea Păcuraru, *Doză sursă de din de învățământ teologic în Sibiu 1760—1880*, Sibiu, 1987, p. 308—309

CÂNDEA SPIRIDON, profesor de teologie N. 18.11.1902 în Bogata Oțeană județ Arad și în Sibiu 1941—în Sibiu și în România în Bogata Oțeană la Sibiu și în România Andrei Șaguna din Sibiu (abs. 1923). — cu diferență de liceu și bacalaureat —, apoi la Academia teologică „Andreiană” (1923—1927) unde a obținut o diplomă în Nicolae Bălan a studii de specializare pentru Liturgică Pastorală și Arhiepiscopie la Facultatea de Teologie din Atena (1930—1933) unde obține licența 1933 apoi la Academia de Teologie din München (1933—1934), doctoratul la Facultatea de Teologie din București (1939) După terminarea studiilor a ocupat un post administrativ la Academia teologică „Andreiană” (1927—1930), fiind paralel profesor suplimentar de Religie la Liceul „Gheorghe Lazăr” (1927—1928) și duhovnic la Academia teologică (1929—1930) apoi preot paroh în Bogata Oțeană (1934—1936). În toamna anului 1936 a fost numit profesor suplimentar de Pastorală Ortodoxă și Patristică la Academia teologică „Andreiană” iar în 1938 consilier referent la Arhiepiscopia Sibiu — până în 1945 — continuând să predea la Academie — ca suplimentor — numai Pastorală. Din 1945 profesor titular de Liturgică și Pastorală de la aceeași Academie (devenită în 1948 Institut teologic de grad universitar), funcționând până în 1968 director de studii (prorector al Institutului, 1949—1966), consilier tehnic în Ministerul Cultelor (1945—1948), protopop mar târziu rector-stavrofor a adus o contribuție de seamă la consacrarea unei biserici-monument de artă în salina natală — arsestat politic în 1968—1969. A publicat studii de Liturgică și Pastorală, cercetări asupra activității diaconului Coreș

Lucrări: *Pedeapsa depunerii din cler*, Sibiu, 1934, 40 p. (extras din RT, XXIV, 1934, p. 244—259, 292—304 și 402—411); *Pastoralea familiei*, în „Anuarul XV al Academiei teologice „Andreiană”, 1937, 1938, p. 5—47 (și extras, 46 p.); *Pentru o mai bună pregătire a viitorilor preoți*, în „Anuarul XV al Academiei”, 1938, 1939, p. 140—155 (și extras, 18 p.); *Secta baptistă în România (din punct de vedere istoric și național)*, Sibiu, 1939, 32 p.; *Intrearea suferințelor a orășenilor. Studiu de teologie pastorală* (teză de doctorat), Sibiu, 1939, 302 p.; *Din activitatea pastorală a l. P. S. Sule Mitropolitului Nicolae*, Sibiu, 1940, 62 p.; *Botezul din necesitate*, Sibiu, 1940, 36 p.; *Apostolatul laic*, Sibiu, 1944, 46 p.; *Apostolatul onerabil*, în vol. *Biserica și problemele vremii*, Sibiu, 1947, p. 199—212; *Sensul preoției la Sfinții Părinți*, în ST an II 1950, nr. 3—6, p. 190—197; *Limba veche liturgică și inovațiile introduse în ea de fosta Biserică unită*, în ST, an IV, 1952, nr. 9—10, p. 531—560 (și în broșură Sibiu, 1953, 32 p.); *Agnelul și miridele în cadrul Sfintei Liturghii*, în ST, an V, 1953, nr. 7—8, p. 482—494; *Mărturisirea păcatelor*, în MO, an VI 1954, nr. 9—10, p. 456—477; *Modul și timpul preferențelor cinstitelor daruri în Trupul și Sângele Mântuitorului*, în MA, an I, 1956, nr. 1—2, p. 103—123; *Îngrijirea pastorală a credincioșilor bolnavi*, în MA, an II 1959, nr. 1—2, p. 87—100; *Misiunea pastorală în fața actiunilor eterodoxe*, în MMS an. XXXIV, 1958, nr. 3—4, p. 273—282; *Liturghie primitivă sau apostolică*, în MA, an IV, 1959, nr. 1—2, p. 86—95; *Liturghiile Bisericii Ortodoxe*, în MA, an IV 1959, nr. 3—4, p. 255—262; *Părțile Liturghiei bizantine*, în MA, an IV, 1959, nr. 5—6, p. 402—410; *Pictura creștină în primele trei veacuri*, în MA, an V 1960, nr. 5—6, p. 413—427; *Parohia ca teren de activitate pastorală a preotului*, în MO an XII 1960 nr. 5—6, p. 283—290; *Chipul preotului după Sfânta Scriptură și Sfinții Părinți*, în MA, an VI, 1961, nr. 1—3, p. 97—117; *Prezentarea Sfintei Treimi în arta creștină*, în MA, an VI, 1961, nr. 7—8, p. 446—472; *Preoți căsătoriți sau celibatari?*, în MA, an VI 1961, nr. 9—10, p. 580—599; *Cumpănirea preotului*, în MB an. XII, 1962, nr. 9—10, p. 539—548; *Cultul creștin și unitatea Bisericii lui Hristos*, în „Ortodoxia”, an XV, 1963, nr. 3—4, p. 473—488; *Izvoarele și literatura teologiei pastorale*, în MA, an IX, 1964, nr. 6—8, p. 524—536; *Despre*

uniformitatea cultului în Biserica Ortodoxă Română, în MA, an IX, 1964, nr. 9—10, p. 595—605; *Marele reforme calendaristice și data serbării Paștelor*, în MB, an XIV, 1964, nr. 11—12, p. 698—705; *Necesitatea unui pascale creștine*, în MA, an X, 1965, nr. 4—6, p. 371—418; *Familia și viața modernă*, în MA, an XII, 1967, nr. 10—12, p. 843—858; *Cultura divină și pastoralea creștină factori de promovare a vieții religioase în Ortodoxie*, în BOR an LXXXV, 1967, nr. 11—12, p. 1194—1209.

Limba noastră veche însericească. factor de unitate națională și religioasă, în MA, an II 1957, nr. 9—10, p. 680—698; *Primiul Liturghier românesc*, în MA, an V, 1960, nr. 1—2, p. 70—92; *Brăzovul, cea mai „necunoscută cetate” pentru activitatea diaconiei*, Corela, în MA, an VII, 1962, nr. 1—2, p. 116—132; *Diaconul Coreli — simplul tipograf sau și traducător al cântecilor năpârte de el?*, în MA, an VII 1962, nr. 3—4, p. 171—181.

La volunul de preoți cu titlu *Bune vestiri*, Sibiu, 1944, 510 p. (în colaborare cu pr. Zosima Cornilescu).

Traduceri: Sf. Grigorie de Nazianz, *Cuvântare apologetică sau apărarea pentru fuga în Pontul mic după hirotonie și arderea demnității, valorii și meritu preoției*, în AB, an II, XII 1992, nr. 4—6, p. 67—112.

Postum: *Biserica cea unită din satul Brăzov*, 1997, 190 p.

Diverse alte articole, recenzii, predici, traduceri din Sfinții Părinți în periodicele menționate în lista bibliografică; îndrumări pastorale pentru preoți în „Telegraful Român” tuncile semnate Virgil Căndea.

Literatură: Pr. Prof. Mircea Păcuraru, *Doisă sute de ani de învățământ teologic la Sibiu 1786—1986*, Sibiu, 1987, p. 329—331; *Neocronolog* în TR an 138, 1990, nr. 45—46, p. 3—4 (Mircea Păcuraru).

CÂNDEA VIRGIL, profesor universitar, s. n. 1907, în com. Căndea, județul Sibiu, la 9 apr. 1927, în Focșani. Studii inițiale în București (1938—1945), superioare la Facultățile de Drept (1945—1949), Filosofie (1946—1950) și Teologie (1951—1955) din București, la care a

obținut doctoratul, iar mai târziu doctoratul în Filosofie (1970). Biograf principal, apoi șef al Secției de documentare la Biblioteca Academiei Române (1950—1961), director al Secretariatului Asociației Internaționale de Studii sud-est europene (1963—1968), cercetător științific principal la Institutul de Studii sud-est europene (1968—1972), secretar al Asociației „România” (1972—1991), lector, apoi profesor de Istoria relațiilor internaționale, Istoria culturii sau Artă religioasă la Facultatea de Drept (1963—1966), Institutul de Arte plastice „Nicolae Grigorescu” (1980—1982), Facultatea de Teologie (din 1993), toate în București, profesor invitat la Institutul Universitar Oriental din Napoli (1965), Institutul de

„Cercetări Interdisciplinare” din Iași (1983—1984), Institutul de Studii „Sapientia” din Roma (1990). Membru corespunzător (1992), apoi titular (1993) și vicepre-

ședinte al Academiei Române (1993—1994). Membru titular al Academiei de Științe din România (1994). Membru titular al Academiei de Științe din România (1994).

Membru titular al Academiei de Științe din România (1994), secretar general al Asociației Internaționale de studii sud-est europene (1988—1994), apoi secretar general de onoare (din 1994), redactor al revistei „Studii și Cercetări de Bibliologie” (1955—1969) și al „Buletinului Asociației internaționale de studii sud-est europene” (1963—1968 și 1988—1994), membru în Comisia Scriitorilor din România, membru în comitetul de redacție al unor periodice culturale, istorice, membru în Adunarea Națională Bisericească din București (din 1990). A participat la numeroase congrese și reuniuni internaționale de științe istorice, de studii sud-est europene, de artă religioasă sau de istoria culturii. A publicat numeroase lucrări privitoare la istoria spirituală, tăpă românească, a culturii românești medievale, opera unor umanisti și filozofi români, arta postbizantină, relațiile noastre spirituale — culturale cu Orientul creștin etc., îngrijit publicarea în ediții critice a operelor lui Dimitrie Cantemir, Alexandru Odobescu, Dante, și organizat expoziția internațională de iconă la Berna (1969, Paris 1993).

Lucrări: *La dascăl românesc aliat*, curiosul Pavel Everghetului, în MO, an. VIII, 1956, nr. 8—9, p. 456—48; *Curiosul Nicodim Aghiorul*, în MO, an. VIII, 1956, nr. 10—12, p. 628—633; *Textele liturgice ca izvor de învățare*, în MO, an. IX, 1957, nr. 9—10, p. 586—602 (date semnate cu pseudonime). Din tălcu-

tile liturgice ale curiosului Nicodim Aghiorul, în MO, an. X, 1958, nr. 1, p. 72—83; *Levres anciens en Roumanie d'après les fonds de la Bibliothèque de l'Académie Roumaine*, București, 1962, 24 p.+32 pl.; *Nicolae Murescu și începuturile traducărilor umaniste în limba română*, în „Limbă și Literatură”, 7, 1963, p. 29—76; *Semantizarea politică a unui act de cultură feudală (= Biblia de la București 1688)*, în rev. „Științe”, an. XVI, 1963, nr. 3, p. 651—671; *Tratatul „Despre răsturnarea domanișă”, cea mai mare operă filosofică publicată în limba română (1688)*, în „Viața Românească”, 16, 1963, nr. 3, p. 84—89; *William Harvey, Anthime Gazus et les débuts de la science roumaine moderne*, în „Balkan Studies”, Tessaloniki, 5, 1964, *Lehrbuch der Kultur Roumaine chez les Slaves du Moyen-Age*, în „Bulletin de l'Association Internationale des Etudes Sud Est Européennes”, 3, 1965, nr. 2, *Une politique culturelle commune roumaino-arabe dans la première moitié du XVIIIe siècle*, *Ilidici*, 3, 1965, nr. 1, p. 52—56; *Caractères dominants de la culture roumaine médiévale*, *Ilidici*, 6, 1968, nr. 1; *L'umanisme d'Editrice Năsturel et l'agonie des lettres slavonnes en Valachie*, în RESE, VI, 1968, nr. 2, p. 237—287; *Les Bibles grecque et roumaine de 1687—1688 et les vases impériaux de Șerban Cantacuzene*, în „Balkan Studies”, 10, 1969, nr. 2; *Les icônes médiévales*, Boycouta, 1969, 464 p.; *Dimitrie Cantemir, Dinutul*, Editura Ingra, 15 și studiu introductiv de..., București, 1969 (X+576 p.); *Les intellectuels du Sud-Est européen du XVIIIe siècle*, în RESE, VIII, 1970, nr. 2, p. 181—231 și nr. 4, p. 623—668; *Sources grecques et roumaines dans les bibliothèques du Proche Orient*, în „Bulletin de l'Association Internationale des Etudes Sud Est Européennes”, 8, 1970, nr. 1—2, p. 66—78; *Letopiseșul Ţării Românești (1292—1664) în versiunea araba a lui Macarie Zamfir*, în rev. „Studii”, an. XXIII, 1971, nr. 4, p. 673—692; *Stolnicul între contemporani*, București, 1971, 180 p.; *Dimitrie Cantemir. Sistemul sau întințuirea religiei mahomedane*, Traducere, studiu introductiv și comentariu de..., București, 1977, LXXIV+687 p.; *Muntele Athos. Prezențe românești*, București, 1979, 108 p. (în colaborare cu versiuni separate în limbile franceză, engleză și germană); *Răsturnarea domanișă. Contribuți la istoria umanismului românesc*, Cluj-Napoca, 1979, 384 p.; *Prezențe culturale românești (Istanbul, Ierusalim, Paros, Patmos, Sina, Ate)*,

București, 1987, 27 p. (în colaborare cu versiuni separate în limbile ruseză, engleză, germană, *Prezențe culturale românești (Austria, Belgia, Elveția, Franța, Germania, Olanda, Portugalia, Spania, Suedia)*, București, 1984 (în colaborare cu versiune în amba franceză); *Muntenia răsăritieună în scrierile căsătorilor străini*, în vol. „Spiritalitate și istorie la Iași”, vol. I (Buzău, 1983, p. 157—205, *Noul Testament în limba română ca act de spiritualitate și cultură*, în „Noul Testament. Alba Iulia 1648, ed. nouă”, Alba Iulia, 1988, p. 41—56; *Interférences culturelles au Levant. les écrits de Paolo Segneri en arabe, grec, roumain et turc*, în *RESEB*, 27, 1989, nr. 1—2, p. 49—63; *Secolul al XVII-lea biruința scrisului românesc*, în „Limbă și literatură”, 14, 1989, nr. 2, p. 177—188 și 3, p. 323—335; *Mărturisiri românești peste hotare. Mică enciclopedie de creații românești și de cunoaștere despre românii din străinătate*, vol. I (Albania — Grecia), București, 1991, 602 p. + XXXII pl., vol. II, 1998, 414 p. + 16 pl. ilustr. Moldova și Cereșii Apropiat în coordonatele geografiei spirituale românești, în *MMB*, „Teologie și viață”, an III (LXIX), 1993 nr. 8—10, p. 139—146; *Metchiserdec Ștefănescu și Alexandru Odobescu. Contribuțiile necunoscute de marii scriitori români*, în *AIAX*, 30, 1993, p. 199—208; *Un manuscris filocalic al lui Matei Avel Isaid în traducere românească*, în vol. *Personaje contemporane. Paros de cinstire* p. prof. dr. Dănuț Stanilăscu, Sibiu, 1993, p. 223—229; *Icones grecques, meliques, russes. Collection privées du Liban. Publié sous la direction de...*, Genève, 1993, 412 p. ilustr.; *Cele mai frumoase rugăcuni ale Ortodoxiei*, după Nicodan Aghasiul, București, 1997.

A teoretizat și studiat articole în periodice din țară sau de peste hotare.

Literatură. *De la Théologie orthodoxe roumaine des origines à nos jours*, București, 1974, p. 204—205; *Enciclopedia istoriografiei românești*, București, 1978, p. 88; *Doctrina N. Rău*, *Membrii Academiei Române, 1866—1999*, *Dicționar*, București, 1999, p. 111—112.

CHESARIE, episcop la Râmnic. N. c. 1720, în București, în țara la Huc și probabil originară din Alepul Sineț, † 9 ian. 1780, în Râmnicu Vâlcea. Studii la Școala domnească din București. După ce a fost tuns în monahism ajunge

eclesiarh la catedrala mitropolitană și proto-singhel al Mitropoliei. Acum a tradus și tipărit lucrarea lui Simion al Tesaloncului, *Voroadă de încreștări și răspăsură*, București, 1765). În 1770 a făcut parte în delegația condusă de mitropolitul Grigorie II care a plecat la Petersburg pentru a cere sprijinul țarinei Ecaterina a II-a. Locuitor de episcop la Râmnic (c. dec. 1771 — dec. 1773), apoi episcop epurător (ales 26 dec. 1773, hirotonit 12 ian. 1774), unde a păstoriț până la moarte. Ca episcop a înființat o școală în București, a ta în Craiova, a refăcut tiparnița de la Râmnic, în care a imprimat peste zece cărți românești: *Octoihul* (1776), *Tricul* (1777), *Ceasoval* (1779), *Minerile pe oct — mart* (1776—1779), tipărite pentru prima dată în românește, după vechea traducere a episcopului Damaschin, revăzută acum de un grup de cărturari (mitropolitul Grigorie II, episcopul Chesarie, viitor episcop Fraier monahal Râmnic de la răsărit, teodolacul Anatolie de la Episcopie, vestar Capaonic, un gramatician). Prezentă o mare atitudine prețioasă celor șase *Minerile* scrise de episcop și care se ocupa de înțelegerea română a poporului și a limbii române, de continuitatea noastră în teritoriile noastre. După *Minerile* au contribuit la progresul limbii literare române prin ele și intrat în publicistica serie de neologisme, de origine greacă și latină.

Literatură. Pr. Nicolae Șerbănescu, *Episcopul Râmnicului*, în *MO*, an XVI, 1964, nr. 3—4, p. 195—196; Pr. Mircea Manolache, *Viata și activitatea episcopului Chesarie al Râmnicului (1773—1780)*, în *BOR*, an LXXXIV, 1966, nr. 1—2, p. 129—151; Gabriel Tepelea, *Minerile de la Râmnic*, în *BOR*, an LXXXIV, 1966, nr. 3—4, p. 369—387 (și în vol. *Studii de istorie și limbă literară*, București, 1970, p. 76—102); Mircea Basarab, *Prefeșele Minerilor de la Râmnic (1776—1780). Problema originii latine a poporului și a limbii române*, în *MO*, an XIX, 1967, nr. 9—10, p. 763—768; Alexandru Dușu, *Coordonate ale culturii românești în secolul XVIII (1700—1821)*, *Studii științifice*, București, 1968, p. 117—185; Pr. Nicolae Șerbănescu, *Un cărturar dăruit mureșan din secolul al XVIII-lea episcopul Chesarie al Râmnicului*, în *BOR*, an XCIX, 1981, nr. 1—2, p. 87—106; Mircea Păcuraru, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, București, 1981, p. 429—435 (ed. a II-a, București, 1994, p. 419—425).

CIESARIE (A n botez Constantin Căpătând). episcop la Buzău. N. 1784, în București, † 30 nov. 1846, în Buzău. Studiază la Școala de la biserică „Domnița Bălașa”, călugărul de episcopul Ioan al Argeșului, care-i dă numele fostului episcop de Râmnic († 1780); arhidiaconul episcopului Ioan, apoi „econom la mănăstirea „Antim” (1820) și la Mitropolie (1823). La 5 apr. 1825 ales episcop la Buzău, unde a păstorit până la moarte. S-a remarcat îndecșea prin realizări de ordin cultural: tipograf a pe care o întințea la Buzău au apărut aproape 60 de cărți, cele mai multe cu cheltuielă sa, de scribă de învățătură, manuale școlare, lucrări ale căvanilor periodice. În afară de cărți de cultă, aprox. 30 conferințelor *Căpătând* la *Dumnicile de peste an, la praznicile Împărătești și la sfîntii mari* (1834), *Chiriacantronicul la Evangheliu* al lui Nichifor Theotichis (1839), *Sfînta Scriptură pe scurt - cum mare Catehism*, traduse din grecește de Eufrosin Poteca (1836), *Carte foarte folositoare de suflet* (1838), *Cinci cuvinte ale Sfîntului Grigorie de Nyssa* (1838), *Meditații religioase*, traduse de prof. Gavril Munteanu (2 vol., 1839—1840), *Tălmăcirii la cei o sută cincizeci de psalmi, de Teodorot al Carului* (1840), *Apele metafore ale Rumâneli Mari*, de dr. Ștefan Episcopescu, *Ieromon partimon* trad. din grecește de Eufrosin Poteca (3 vol.), *Abecedar românesc, Abecedar din grecește*. Sub îndrumarea sa a apărut la Buzău „*Vestitorul Bisericesc*” (1839—1840), prima revistă bisericească la noi. A înființat Seminarul teologic din Buzău (1836), care-i va purta apoi numele, sub conducerea lui Gavril Munteanu, o școală de căntăreți, o școală de zugrăvi-conari, condusă de Nicolae Teodoreșcu, o școală de sculptură a trimis o studiu la Iași pe Gheorghe Tattarescu, viitorul pictor, doi tineri la studiu teologic în Grecia. A desfășurat și o intensă activitate gospodărească: o nouă reședință, o nouă clădire pentru seminar folosea până azi, a rezidii refăcut și zugrăvit, cu cheltuielă sa, o școală de „ăcașuri de închinare: catedrala episcopală, bisericile mănăstirilor Ciolani, Sozana, Râiești Vintii Vodă, ale schiturilor Cozieni, Cislău Săseru, Sf. Gheorghe Părscoi, Fundătura, biserică din Găvârnești ș.a. S-a manifestat și ca înasfășit patriot.

Literatură: D. Fortună, *Chesarie episcopul Buzăului. Viața și meritele sale* (București, 1913, 57 p., Pămînt), C. Georgescu, *Chesarie episcopul*

Buzăului, 1825—1846, Buzău, 1946, 18 p., Pr. Gabriel Cocora, *Știri despre familia episcopului Chesarie al Buzăului*, în GB, an XX, 1961, nr. 11—12, p. 1056—1066, Gabriel Cocora, *Tipar și cărțurari*, București, 1977, p. 33—60, Mircea Păcuraru, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III (București, 1981, p. 53—58, Dr. Antonie Plămădean, *Episcopi ai Buzăului în cultura română*, în vol. *Spiritualitate și istorie la întorcurea Carpaților*, II Buzău, 1983, p. 63—81 și în vol. *Nume și fapte în istoria culturii românești. Sec. XVII—XIX la Buzău*, București, 1983, p. 15—38.

CHIALDA MIRCEA, profesor de teologie N. Xilian. 1913 în Vorvodenu Mic, jud. Păgăruș (azi Brașov). În familie de preot. † 14 dec. 1991, în București. Suda la Liceul „Gheorghe Lazăr” din Sibiu (1921—1930), la Academia teologică „Andreiană” din Sibiu (1930—1931) și la Facultatea de Teologie din Comăuți (1931—1935) unde a obținut licența (1935) și doctoratul (1938). Profesor suplimentar (1938—provizoriu (1941) și titular definitiv (1944) la catedra de Vechiul Testament și Limba ebraică de la Academia teologică din Caransebeș până în 1948, după care neutralizat a fost la teologie Universitar din București, unde a îndeplinit următoarele funcții: conferențiar de Studiul Vechiului Testament (1949—1952), lector de Limba ebraică (1952—1956), asistent la Secția biblică (1956—1959), profesor suplimentar la catedra de Studiul biblic al Vechiului și Noului Testament de la cursurile de doctorat (1959—titular din 1965), apoi profesor titular la catedra de Studiul Vechiului Testament la cursurile de licență (1970—1983), prorector (1971—1973), apoi rector (1973—1979) al Institutului, diacon (1939), preot (1957), econom stavrofor (1961).

Lucrări: *Ebed Iakve (Isaia, cap. 40—55)*, în „Anuarul Academiei teologice din Caransebeș pe 1939—1940”, p. 190—243 (și extras, 59 p.), *Sacrificiile Vechiului Testament*, Caransebeș, 1941, 524 p., *Anul jubiliar al evreilor*, în „Anuarul Academiei teologice din Caransebeș pe 1941—1942”, p. 68—94 (și extras, 29 p.), *Melchisedec preotul rege din Salem* (Caransebeș, 1946, 26 p. (extras din rev. „Akari, Bonabitu”), *Învățătură morală-socială în cartea Proverbele lui Solomon*, în ST, an VII, 1955, nr. 1—2, p. 3—24 *Învățătură morală-socială după Decalog*, în ST

an VIII 1956 nr 9—10, p. 603—621. *Cărțile duaghinascomena ale Vechiului Testament în Biserica Ortodoxă* în „Ortodoxia”, an XIV 1962, nr 4, p. 489—539; *Canonul Sfintei Scripturi în Biserica vechi-catolică* în „Ortodoxia”, an XXIV 1972, nr 1, p. 5—13; *Raportul dintre Vechiul și Noul Testament (Unitatea Sfintei Scripturi)*, în BOR an XCIX 1981, nr 5—6, p. 54—562. *Admăn venire a Mântuitorului Iisus Hristos (Parusie)*, în GB, an XLII, 1983 nr 6—8 p. 369—380; *Preacinstirea Maicii Domnului*, în MMS, an LIX 1983 nr 7—9 p. 439—448; *Învățătura despre Sfânta Scriptură*, în MMS, an LX 1984 nr 4—6, p. 367—386; *Încercările de apropiere între Biserica Ortodoxă și Biserica vechilor cu duci*, în „Ortodoxia”, an XVIII, 1966, nr 3, p. 319—356; *Învățătura despre „Fiducio” în Biserica veche catolică*, în „Ortodoxia”, an XIX, 1967, nr 3, p. 350—365; *Contribuția Bisericii Ortodoxe Române la euceriia Independenței de Stat a României* în „Ortodoxia”, an XX, 1968, nr 3, p. 350—365.

Articole de Vechiul Testament în „Altarul Bisericii” — Curanșeș, predici, articole în „Glasul Bisericii” și

literatură: „Anuarul Academiei teologice ortodoxe române” an Curanșeș, 1919—1939, p. 284; *Pr. Prof. D. Rada, Prof. Pr. Dr. Mircea Chiușu*, în ST, an XXIV 1962 nr 1—2 p. 98—99; *artico omagiu în ROC*, an XIII 1983, nr 3 p. 21—23; *Pr. Prof. D. Abrudan, Pr. Prof. Dr. Mircea Chiușu septuagenar* în TR, an 31, nr 31—32 din 15 aug. 1983, p. 3; *Diac. Dr. Eam. I. Cornărescu, Părintele Prof. Dr. Mircea Chiușu la vârsta de 70 de ani* în ST, an XXV 1983 nr 7—8, p. 559—563; *Necrolog* în TR, an 40, nr 3—4 din 27 ian. 1992, p. 4; *Necrolog*, în ST, an XLIV 1996, nr 1, p. 160—163; *Diac. Dr. Eam. I. Cornărescu*.

CHILEA SEBASTIAN, preot profesor N 25 Dec. 1907 în Godinești, jud. Gorj, † 10 mai 1990 în București. Studii la Seminarul teologic „Sf. Nicolae” din Râmnicu Vâcea (1921—1929) și la Facultatea de Teologie din București (1929—1933, lic. 1934), cu doctoratul în 1949. Preot-paroh în Baza de Aramă, jud. Mehedinți (1932—1941), preot-predicator la catedrala „Sf. Dimitrie” din Craiova (din 1941), profesor la Seminarul teologic din Craiova (1951—1952 și 1955—

1959), apoi la cel din București (1965—1978), detinut politic timp de cinci ani, 1959—1964.

Lucrări: *Enca și estetica*, Craiova, 1948, 136 p. (teză de doctorat); *Rugămintea preotului*, în MO, an VII, 1955, nr 3—4, p. 167—173; *Despre providență*, în MO, an X, 1958, nr 7—8 p. 537—543; *Cum poate fi prezentată în predica învățătura ortodoxă despre mântuire*, în HQR, an LXXVI, 1958, nr 9, p. 878—885; *Consideram omiletice actuale*, în „Ortodoxia”, an XIX 1967, nr 1, p. 65—78; *Logos și Ethos*, în ST, an XXII, 1970, nr 3—4, p. 250—266; *Ironia biblică și morală tronei* în ST, an XXV, 1973, nr 9—10, p. 632—647; *Paradoxul muncii și ambiguitatea muncii*, în ST, an XXVI, 1974 nr 3—4, p. 190—202; *Erone, păcat, iertare*, în ST, an XXVI, 1974, nr 5—6, p. 364—382; *Metoda Pastorală în cadrul Teologiei ortodoxe* în BOR, an XCIV, 1976, nr 3—4 p. 298—308; *Despre ipotezele lui Origen*, în ST, an XXX 1978, nr 1—2, p. 63—80; *Sfântul la judecarea păcătoșilor*, în ST, an XXXI, 1979, nr 5—6, p. 572—586; *peste o sută de predici* în „Glasul Bisericii”, „Mitropolia Olteniei” și alte periodice articole recenzii etc.

CHIRA IUSTINIAN (din bolez înan) episcop N 28 mai 1921 în Plopiș — jud. Maramureș. Studii la Seminarul „Sf. Ana” de la Roșia Maramureș (1941), tuns în monahism în aceeași mănăstire sub numele Iustinian (1942), h. totonit teritorial (1942) și teritorial (1943), stareț al mănăstirii (1944—1973), unde a desfășurat o apreciazabilă activitate administrativ-economică și pastorală: protosabiel (1948), arh. mănăstir (1967). Studii la Seminarul teologic din Cluj și apoi la Institutul Teologic Universal din Sibiu, unde a obținut licența. La 11 iun. 1973, Sf. Sinod l-a ales episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, cu titlul „Maramureșan” (Ordonanță 9 sept. 1973). La 8 ian. 1990 Sf. Sinod l-a numit locuitor de episcop al Maramureșului și Sătmărulei (cu reședința în Baza Mare). Întind ales episcop eparhial la 26 sept. 1990 și înscăunat la 11 nov. 1990. În noua slujbă a înfrunțat un Seminar teologic în Baza Mare, a inițiat foaia eparhială „Glasul Bisericii noastre”.

A publicat numeroase articole și predici în „Viața Creștină” și „Renașterea” de la Cluj, „Telegraful Român”, „Mitropolia Ardealului”

„Îndrumătorul Bisericesc” de la Sibiu, „Îndrumătorul, Pastoral” de la Alba Iulia, din 1978 până în 1989 și a ocupat cu redactarea „Îndrumătorului Bisericesc” de la Cluj. O parte din articole au fost strânse în volumele *Darurile Bisericii*, Cluj-Napoca, 1983, 235 p. și *Harul și alelăurul* (Baza Mare), 1996, 432 p., *Viata Marcu Domnului*, Cluj-Napoca, 1986, 212 p.

Literatură: BOR, an XCI, 1973, nr. 9—10, p. 948—964, MA, an XVIII, 1973, nr. 5—6, p. 58—MA, an XVIII, 1973, nr. 9—10, p. 908—948. *Articol* „Constantin Brancuș. Preoț Sfântul Episcop-vicar Iustinian Chira Maramureșeanu, la împlinirea vârstei de 60 de ani, în MA, an XXVI, 1981, nr. 7—9, p. 475—478. *P.S. Iustinian Chira al Maramureșului și Samarului la 70 de ani*, în RT, an. I (73), 1991, nr. 3, p. 95—97 broșura *P.S. Iustinian Chira*, Baza Mare, 1996, 28 p., *Volum comemorial Grui maramureșean și mărturie ortodoxă P.S. Episcop Iustinian Chira la împlinirea vârstei de 80 de ani*, Baza Mare, 2001, 333 p. (îndeosebi p. 9—122).

CHIRIAC, ieromonah, traducător, tipograf. N. 1796, în Sviatov, în Bulgaria, în familie de preoți + 9 febr. 1878 la mănăstirea Secu. Se căsătorește cu tatăl său în Bârlad. Frate (1812), apoi călugăr (1814) la Secu, unde a trăit totă viața. În 1840—1841, a făcut o călătorie la Muntele Athos și Țara Sfântă iar în 1850—1851 o nouă călătorie în Rusia (Kiev, Varșavă, Moscova, Petersburg), Polonia, Austria, Ungaria și Transilvania, a scris interesante note de călătorie care au circulat în tipărituri. A făcut mai multe traduceri din limba rusă unele tipărite, altele rămase în manuscris.

Traduceri și prelucrări: *Oglinda omului celui din îndrăzne*, Neamț, 1833, 16 + 174 p. (ed. a II-a. Căldărușani, 1835, 20 + 211 p., ed. a III-a. Sibiu, 1839, 20 + 172 p., alte edituri în sec. XX); *Viata Prea Cuviosului Părintelui nostru staretului Paisie. Adunată de la mulți scriitori și alcătuită în rusește de afșia sa părintele schimonahul Platon*, Neamț, 1836, 4 + 60 fol.; *Prăzile împotriva iudeilor*, de artum. Ioanichie Galkatovșchi și *Adunare la scurt pentru eresurile lipovenilor* de Sf. Dimitrie al Rostovului, Neamț, 1837, 8 + 212 + 84 p. (noi edituri, separate, la București, în 1858 și 1859, VIII + 218 p. și 56 p., alte edituri în sec. XX). A mai tradus un *Rocnic* al Sf. Dimitrie al Rostovului (păstrat într-o copie a lui Andronic dubovtucui), *Viata și facerile de*

minimul a Sfântului Mirofan arhiepiscopul Vornepedui (mos. 1839).

Se pare că el a tradus și *Hronografii* Sf. Dimitrie al Rostovului, tipărit la Neamț în 1837, 3 f. + 428 + 54 p., „*Cronica lui Chesar Barone*” (care va fi copiată mai târziu tot de Andronic dubovtucui) și altele. A revizuit textul de or. 12 volumele din *Pravila* lui Andronic dubovtucui, care s-au tipărit la Mănăstirea Neamț.

Însemnările de călătorie publicate de G. Gulea sub titlul *Călătoriile călugărului Chiriac de la mănăstirea Secu* în BOR, an. LIV, 1936, nr. 3—4, p. 153—158 și în ST, an. IX, 1939, nr. 7—8, p. 433—464, nr. 9—10, p. 577—608 și nr. 11—12, p. 697—720 (și extras, București, 1936, 178 p.).

Literatură: G. Gulea, *Călătoriile călugărului Chiriac*, în BOR, an. LIV, 1936, nr. 3—4, p. 153—158. Mircea Păcurariu, *Traduceri românești din literatura teologică rusă pînă la sfârșitul sec. XIX* în ST, an. IX, 1939, nr. 3—4, p. 194—197. Diacon Prof. I. Ivan, *Din relatările călugărilor de la mănăstirea Neamț cu Biserica și societatea rusă pe la jumătatea secolului al XIX-lea* în MMS, an. XXXIX, 1963, nr. 9—10, p. 619—621. Diacon Prof. I. Ivan, *Compendiul biografice referitoare la ieromonahul Chiriac Dobronici* în MMS, an. XLVIII, 1972, nr. 7—8, p. 636—638, Muntele Neamț Vorniceșcu, *Studiu introductiv la vol. Prologurile*, Craiova, 1991, p. 29—34.

CHIRIAC-DIMANȚEA NICOLAE, profesor de Religie (nehirotonit) N. 11 ian. 1880, în Turcoana, jud. Tulcea, † 6 ian. 1940, în București. Studii liceale (abs. 1903), apoi la Facultățile de Teologie (lic. 1905) și Litere (lic. 1907) din București, studiu de specializare la Heidelberg, Atena și Breslau (azi Wrocław, Polonia), cu doctorat în Teologie la București (1924). Funcționări la Muzeul Național de Antichități (1900—1906), profesor suplantar de Română și Religie la București, Pitești și Târgoviște (1906—1911), „defensor eclesiasc” pe lângă Ministerul Cultelor (1911—1913), profesor titular de Limba română la Buzău și Pitești (1913—1926), conferențiar suplantar de Patologie la Facultatea de Teologie din Chișinău (1926—1928), profesor de

Regie și Romanul la Seminarul teologic din Craiova (1928—1930) și la alte școli secundare.

Lucrări: „Epistola dogmatică De communicatione idiomatum ad Flavianum” a lui Leon I cel Mare episcopul Romei. Interpretare, București, 1912, 70 p., *Literatura apologetică creștină greacă*, București, 1912, 177 p., *Epistola către Diognet și Aristule* Studiu..., Pitești, 1927, 90 p., *Firnicul Malarnus*, „De errore profanorum religionum libellus ad Constantinum et Constantem Augustus”, Pitești, 1927, 64 p., *Cartea lui Antiohiei „Către Autoie”*, Pitești, 1927, 125 p., *Istoria evoluției creștine de la Iisus Hristos până azi*, Introducere în istoria bisericească și patrologie, Craiova, 1927, 37 p., *Istoria nestorianismului cu Sinodul al treilea ecumenic (431 d. Chr.)*, Pitești, 1927, 90 p., *Biserica în timpul domniei împăratului roman Iulian Apostatul (361—363 d. Chr.)*, Pitești, 1927, 84 p., *Istoria adevărată vechi creștine (Patrologia)*, vol. I partea I, Pitești, 1932, 37 p.

Manuale: *Istoria sfântă a Vechinului și Noului Testament* pentru cl. I secundară, ed. a II-a, București, f.a., 128 p., *Parabolele și învățăturile Domnului nostru Iisus Hristos pentru cl. II secundară*, București, 1929, 80 p. (în colaborare cu Gh. F. Clăușanu); *Istoria bisericească universală (cu elemente de Cateh. I și II)*, cl. I și II, secundară, București, f.a., 158 p. (în colaborare cu Gh. F. Clăușanu); *Dogmele Bisericii creștine*, cl. V secundară, București, 1929 (în colaborare cu Gh. F. Clăușanu); *Morala creștină*, pentru cursu școlilor secundare, ed. a III-a, București, f.a., 78 p.

Literatură: *Enciclopedia „Cugetarea”*, sub red. Lucian Predescu, București, 1940, p. 271.

CHIRICA PETRU, preot N. 4 iul. 1890. Poteni jud. Iași — † 26 ian. 1980. Iași. Studii la Seminarul teologic „Voravățin” din Iași (1903—1910), apoi la Facultatea de Teologie din București. Preot în H. Iași jud. Iași dec. 1914—1 oct. 1925) și apoi la biserică „Barnovschi” din Iași (1925—după 1948); apreciat misionar în „Ostrea Doamnei”, petru pentru activitatea sa comunității. A publicat broșuri cu caracter moralizator și piese de teatru, cărți de rugăciuni. A

redactat — la Iași — forțe religioase „Sfânta Cruce” (1929—1938) și „Credință și Faptă” (bilunare), în care a publicat multe articole, predici, piese, note etc.

Lucrări: *Crucea lui Hristos*, Iași, 1922, *Fecunda de Dumnezeu*, Iași, 1922, 16 p. (ed. IV, 1925), 30 *Învieri religioase* întru cinstirea Măntuitorului a Maicii Domnului și a sfinților martiri, Iași, 1925, 53 p., *Botezul copilor morți*, Iași, 1925, 16 p., *Calea mântuirii*, izvor de lumină pentru fiecare creștin, Iași, 1926, 16 p., *Sfârșitul lumii și venirea Domnului*, Măntuitorul vorbește ucenicilor Săi despre sfârșitul lumii, Iași, 1926, 16 p., *Sfânta Tradiție*, izvor de lumină pentru fiecare creștin, Iași, 1930, 16 p., *Cine este Iisus Hristos?*, Iași, 1932, 40 p., *Lămuriri*, Iași, 1934, 32 p., *Nu sânmăla și numirea e ziua de odihnă a Domnului*, ed. II, 1936, 32 p., *Povătuitorul pentru mărturisirea păcatelor*, Iași, 1936, 63 p., *La lupă pentru tege și neam*, Iași, 1936, 24 p., *Pe urmele lui Iisus și ale sfinților*, Iași, 1936, 24 p., *Pe urmele lui Iisus și ale sfinților*, vol. I, Iași, 1931, 164 p.

Piese: *Piesa morală în cinci acte*, Iași, 1936, 16 p., *Războiul diavolilor (Ce fac dracii în noaptea de Sânziene)*, Iași, 1936, 24 p., *Serviciul de la V. Iași*, Iași, 1936, 16 p.; *Biruința credinței*, *Învierea*, *Fiul risipitor*, *Piesă morală în cinci acte*, Iași, 1936, 32 p., *Înfrângerea aretucilor (Biserica biruită)*, *Piesă morală în cinci acte*, Iași, 1936, 24 p., *Îngerul păzitor*, *Piesă morală în cinci acte*, Iași, 1936, 16 p., *Jerfă pentru cruce*, *Piesă morală în cinci acte*, Iași, 1936, 24 p., *Neneprișturat*, *Piesă morală în cinci acte*, Iași, 1936, 24 p., *Rai și iad*, *Piesă morală în trei acte*, Iași, 1936, 24 p., *La o Piesă morală în patru acte și trei tablouri*, Iași, 1937, 27 p., *Învieră Piesă religioasă în patru acte*, Iași, 1938, 37 p., *Calea mântuirii*, *Piesă morală în două acte și trei tablouri*, Iași, 1939, 18 p.

Literatură: Informații de la prof. Daniel Dănelescu din Iași.

CHIRICESCU CONSTANTIN, profesor de teologie (hebraicist), N. 21 ian. 1863 în căminul Văcelele, com. Topești, jud. Gorj, † 9 ian. 1929, în București. Studii la Seminarile „Sf. Nicolae” din Ramnicu Vâlcea (1875—1879) și „Central” din București (1879—1883), Facultatea de Teologie din Cernăuți (1884—1888), cu doctoratul în 1889. Pedagog la Seminarul din Râmnicu Vâlcea (1883—1884), profesor la Seminarul din Huși (1889—1892), apoi la Seminarul „Veniamin” din Iași (1892—1894), profesor provizoriu (1894), apoi, decan (1897) la catedra de Patologie și Istoria dogmărilor teologice din Teologie din București, până la pensionare (1928), decan al Facultății (1900—1910 și 1919—1923), un timp profesor la catedra de Studii biblice de la Seminarul „Nicolae” din București, director în Ministerul Cultelor (1899—1900), director al publicației „Cuvântul Bisericii” (1907—1908), administrator al Casei Bisericii (1905—1907). Este autorul unor manuale didactice pentru școlile primare, privind pascalia și calendarul îndreptat traducerii.

Lucrări: *Sfântul Apostol Pavel după Sfânta Scriptură*, București, 1898, 48 p. (extras din BOR an XXI, 1897—98 p. 781—797 și 915—945).

Ermenitea biblică, București, 1895, 165 + VI p. *Arheologia biblică*, București, 1903, 131 p. (și a treia ed. 1, altelea în 1923, 135 p.). *Introducerea în sfintele cărți ale Testamentului Vechi*, București, 1907, 144 p. (ultima ediție în 1922, 134 p.). *Curșuri litografiate de Istoria Bisericii Române* (1896, 263 p.), *Istoria dogmelor* (1904, 357 p.) și *Patrologia* (1904, 548 p.).

20 Cuvântări, București, 1900, 149 p. (în colaborare cu C. Nazarie); *Privire asupra instituirii vinului în diferite Biserici Ortodoxe de Răsărit*, București, 1909, 54 p.

H. G. Didon, *Învățător Hristos*. Traducere din limba rusă, 2 vol., București, 1900—1901, LXXII + 404 p. (1) + 34 p. (2) (în colaborare cu Constantin Nazarie). *Coada predicatorului*, traducere din lucrare și alcătuire, București, 1902, XVI + 317 p. (în colaborare cu C. Nazarie); *Expunerea doctrinei Bisericii creștine ortodoxe, însoțită de rețevorurile ce se atingă la creștinii comunități creștine* (după Vladimir Guettée), București, 1901.

Calendar bisericesc ortodox pe toți ani..., București, 1923, 198 p., *Pascalia Bisericii creș-*

tine ortodoxe de Răsărit, în conformitate cu calendarul îndreptat, București, 1925, 54 p. (și versiunea franceză *Le temps pascal*, București, 1925, 62 p.); *Așezarea pascaliei în calendarul îndreptat*, București, 1926, 19 p. (și versiune franceză, alta în limba rusă, apărută în Finlanda).

Literatură: Aurel A. Popescu, † *Dr. Constantin Chiricescu*, în RL, an I, 1929, nr. 1, p. 34—36. Pr. Prof. Dr. Nicolae Neaga, *Constantin Chiricescu*, în MA, an. III, 1958, nr. 1, — 2, p. 904—905. Pr. Prof. D. Răduț, *Prof. Dr. C. Chiricescu*, în ST, an XXXIV, 1982, nr. 1—2, p. 11—12.

CHIRICIȚĂ TOMA, preot, publicist și misionar N. 6 iul. 1887, în Otina-Bursucani, jud. Galați. În familie de preot, † 17 nov. 1971, în București. Studii la Bărlad, Seminar de teologie în Roman și „Veniamin” din Iași, Facultățile de Teologie și Filosofie din București, specializare în Filosofie în Leipzig. Preot la biserică „Sf. Spiridon” din Bărlad (1914—1916), confesor militar la Regimentul 52 în timpul primului război mondial (1916—1918), preot al bisericii „Cuvioasa Paraschiva” din Botoșani (1919—1927), paralel profesor de Germană și Filosofie la Liceul „A. T. Laurian” și de Pedagogie la Școala normală „Mihail Eminescu”, tot acolo; preot al bisericile „Zădărn” (1927—1961), și „Popu Tău” (după 1962), toate în București, delinut (1961—1962) în închisorile comuniste.

Lucrări: *Religia omului de rând. Răspuns din liber cugetătorilor*. Cu o prefață de N. C. Paulescu, București, 1910, 64 p. (ed. a II-a, București, 1935, 86 p.). *Eminescu pedagog*, Botoșani, 1927, 80 p. (extras din Anuarul Școlii normale de învățători „M. Eminescu” din Botoșani).

Chemări de departe. Predici la radio, București, 1929, 230 p. (în colaborare cu preoții G. Comana, Marin C. Ionescu și Manea S. Popescu). *Chemări de sus. Predici și omilii*, București, 1933, 302 p., *Cunoști tu calea? Chemări către suflet*, București, 1934, 271 p., *Evangelhia tălmăcită pentru timpul prezent*, București, 1935, 256 p. (în colaborare cu pr. Gh. Butnariu), *Drumul crucii*, București, 1938, 131 p., *Evangelhia tălmăcită pentru toți*, București (1947), 407 p.

Reeditări: *Anul în predică*, București, 1996, 239 p. (după vol. *Chemări de sus*).

Manuale: *Istoria Sfântă a Vechiului și Noului Testament* pentru cl. I secundară, București, 1929, 172 p.; *Parabolele și învățăturile Domnului nostru Iisus Hristos*, pentru cl. a II-a secundară, București, 1929, 120 p.; *Apologetica. Elemente de filosofie religioasă creștină* pentru cl. a VII-a secundară, București, 1929, 136 p.; *Dogmele Bisericii creștine ortodoxe* pentru cl. a V-a secundară, București, 1930, 187 p. + IV p.; *Morala creștină. Manual* pentru cl. a VI-a, licee școli normale, seminaru, ed. a II-a, București, 1935, 192 p.; *Carte de rugăciuni a creștinului ortodox, cuprinzând tot felul de rugăciuni, trebuințe creștinului*, ed. a II-a, f. n., 224 p., conține a. cărți, *Învățătura de credință creștină ortodoxă*, București, 1952, 481 p., numeroase preluări în colecția „Predici dinamiceale” sau broșuri cu caracter religios-educativ, a multor și a redactat la ie religioase „Fântâna Darurilor”, anar (1929—1947) și „Ortodoxia”, săptămânal (1933—1947), „organ de pietate și învățătură”, editat de el

Literatură: Date biografice în vol. *Amintiri* p. 234—238

CHITESCU NICOLAE, profesor de teologie (născut în N. 31 mart. 1904 în Moreni — jud. Jâmbovia + în 1991. În București Studii secundare la Liceul „Enăchisa Văcărescu” din Târgoviște (1916—1921) și la Seminarul „Cetula” din București (1921—1924), cele universitare la Facultatea de Teologie protestantă din Paris (1925—1930), la care a obținut titlul de licențiat, în 1932 obține licența, iar în 1937 doctoratul la Facultatea de Teologie din București. Asistent onorific pe lângă catedra de Liturgică și Pastorală (1930—1934), apoi la catedra de Teologie Dogmatică și Istoria Religioasă (1934—1937), asistent titular (1937—1945) la aceeași catedră, la Facultatea de Teologie din București. În ian. 1945 numit — prin concurs — profesor agregat la catedra de Dogmatică și Simbolică, iar în dec. 1948 profesor titular în cadrul Institutului Teologic Universitar din București, funcționând până la pensionare (sept. 1973), de la această dată a activat ca profesor consultant pentru cursurile de doctorat suplimentar al catedrelor de Vechiul Testament (1946—1947) și Morala (1947—1948) prelector al Institutului

(1 nov. 1965—1 ian. 1969). A fost delegat al Bisericii Ortodoxe Române la conferințele consultative și colocvii teologice organizate de Consiliul Ecumenic al Bisericilor și de Conferința Bisericilor Europene, membru în Comisia „Credință și Consiliu” a Consiliului Ecumenic al Bisericilor, în Comisia interortodoxă de dialog cu Anglicanii și în Comisia interortodoxă de dialog cu Bisericile Vechi Orientale, a 10 conferințe referate și comunicări la Facultăți de Teologie din străinătate. A publicat lucrări de Dogmatică pe teme doctrinare de o mare diversitate: răscumpărare, eclesiologie, revelație dogmatică, har, Sf. Treime, probleme ecumenice și sociale, probleme dogmatice în trecutul Bisericii, noștre, personalitatea unor mari teologi români sau străini, traduceri din Sf. Pătri și din mari teologi străini.

Lucrări principale: *Despre caracterul mistic al izvoarelor tratatului „Cur Deus Homo”* în „Raze de Lumină”, an. VII, 1936, nr. 3—4; *Răscumpărarea în Sfânta Scriptură și în scrierile Sfinților Pătri*, teză de doctorat, București, 1937, 185 p.; *Insensibilitatea doctrinară a propoziției „ani” în Noul Testament*, în BOR, an. LV, 1937 nr. 7—8, p. 387—461 și extras, 32 p.; *Teoria recapitulățiunii (anakephalaitis) în Sf. Trine*, în ST, an. VII, 1938—1939 p. 13—140; *Despre înălțarea omului*, în BOR, an. LVI, 1938, nr. 11—12, p. 845—865; *Biserica Trupnică al Domnului*, în BOR, an. LX, 1942, nr. 7—8, p. 282—319; *Despre natura dumnezeiescului har*, în BOR, an. LXI, 1943, nr. 10—12, p. 536—580; *O dispută dogmatică din veacul al XVII-lea, la care au luat parte Dositei al Ierusalimului, Constantin Brâncoveanu și Antim Ivireanu*, în BOR, 1945, nr. 7—8, p. 319—352; *Trei sute de ani de la „Răspunsul la Catehismul calvinesc” al lui Varlaam al Moldovei*, în BOR, an. LXIII, 1945, nr. 11—12, p. 618—638; *Sfintele Taine*, în ST, an. I, 1949, nr. 7—8, p. 514—534; *Esența doctrinara a celor trei mari confesiuni creștine*, în ST, an. I, 1949 nr. 9—10, p. 763—780; *Condițiile însușirii mântuirii* în ST, an. II, 1950, nr. 1—2, p. 383—439; *Antidinea principalelor religii ale lumii față de problemele pământului* în „Ortodoxia”, an. IV, 1952, nr. 2, p. 195—250; *Ființa dogmei*, în ST, an. VI, 1954, nr. 3—4, p. 188—309; *Dogma și viața creștină* în ST, an. VI, 1954, nr. 7—8, p. 399—438

Despre predestinație, în ST, an. VI, 1954, nr. 1, p. 349—438; *Însemnătatea mărturisimilor de credință în cele trei mari confesiuni creștine*, în „Ortodoxia”, an. VII, 1955, nr. 4, p. 483—512; *Conturbarea Bisericii Egiptului cu opera dogmatică a Bisericii creștine*, în ST, an. VIII, 1956, nr. 1, p. 40—58; *Evlație și teologie*, în „Ortodoxia”, an. VIII, 1956, nr. 2, p. 216—244; *Întreprindere și Răscumpărare în Biserica Ortodoxă și în cea Romano-catolică*, în „Ortodoxia”, an. VII, 1956, nr. 4, p. 538—576; *Paradoamele divine și umane ale teologiei creștine pentru Teologia Dogmatică*, în „Ortodoxia”, an. X, 1958, nr. 1, p. 23—30; *Despre înțelesul dogmaticii în teologia ortodoxă modernă*, în MB, an. VIII, 1958, nr. 7—9, p. 259—295; *Premisele învățături creștine despre har și libertate*, în „Ortodoxia”, an. XI, 1959, nr. 1, p. 3—35; *Sinteză asupra dogmei celei de-a șasea pentru teologia ortodoxă*, în „Ortodoxia”, an. XI, 1959, nr. 2, p. 196—217; *Noțiunea de dogmă în teologia ortodoxă contemporană*, în „Ortodoxia”, an. XI, 1959, nr. 3, p. 35—58; *Aspecte ale concepției creștine despre muncă*, în MMS, an. XXXV, 1959, nr. 1, p. 438—454; *Aspecte ale concepției creștine despre pace*, în CMI, an. XIX, 1960, nr. 5—6, p. 412—428; *Alexei Stăvilă și Homacov: Încercare de expunere catehetică a învățăturii despre Biserică*, *Biserica este unică*, traducere, în MMS, an. XXXV, 1960, nr. 9—12, p. 52—60; *Opera teologică a lui Homacov*, *La universalizarea*, în *Acte anuale de la mănăstirea sa*, în „Ortodoxia”, an. XIII, 1961, nr. 1, p. 22—54; *Ortodoxia și Biserica răscălită mai mică*, în „Ortodoxia”, an. XIII, 1961, nr. 4, p. 483—554; *Miscarea ecumenică*, în „Ortodoxia”, an. XIV, 1962, nr. 1—2, p. 3—53; *Aspecte ale ecumenismului*, *Știința Teologică*, în ST, an. XIV, 1962, nr. 7—8, p. 395—413; *Scriptură, tradiție și tradiții*, în „Ortodoxia”, an. XV, 1963, nr. 3—4, p. 363—423; *O singură fire întreprinsă a lui Dumnezeu Logosul*, în „Ortodoxia”, an. XVIII, 1965, nr. 1, p. 295—307; *A fost Sfântul Ioan Hrisostom semipelaagian?*, în MMS, an. XLI, 1965, nr. 3—4, p. 136—162; *Pe pașii teologiei ortodoxe și romano-catolice în privința celor două voințe în persoana lui Iisus Hristos și problema relațiilor cu necalcedoniensii*, în „Ortodoxia”, an. XIX, 1967, nr. 4, p. 550—564; *Sobornicitatea Bisericii*, în ST, an. XXII, 1970, nr. 3—4, p. 150—168; *Deosebirea dintre „oros” și „canon” și însemnătatea ei pentru re-*

ceptia Sinodului de la Calcedon, în „Ortodoxia”, an. XXII, 1970, nr. 3, p. 347—364; *Despre Karl Barth*, în MMS, an. XLVI, 1970, nr. 3—6, p. 63—195; *Ortodoxia în opera lui Cantenur*, în GB, an. XXXII, 1973, nr. 9—10, p. 1097—1120; *A doua persoană a Sf. Treimă în doctrina Sf. Ioan Damaschin*, în „Ortodoxia”, an. XXVIII, 1976, nr. 2, p. 305—348; *Relațiile Bisericii Ortodoxe cu celelalte culte*, în MMS, an. LIV, 1978, nr. 1—2, p. 7—60; *În legătură cu preoții femei*, în „Ortodoxia”, an. XXXI, 1979, nr. 2, p. 345—374; *Aspecte eclesiologice în opera Sfântului Vasile cel Mare în vol. Sfântul Vasile cel Mare. La 1600 de ani de la salvarea sa*, București, 1980, p. 158—180.

În colaborare cu Ioan Inocentiu Mădăricea și Iustin Vădușescu a publicat 12 manuale de Religie pentru clasele I—VI ale gimnaziilor, scoala comunistă și industriale de băieți și fete (1935—1940). Este coautorul manualului *Teologia Dogmatică*, editat pentru Institutul Teologic 2 vol. București, 1958, 1968, peste 500 p.

A tradus și publicat în limba franceză lucrarea Pr. Prof. Ioan Mădăricea *La Théologie Symbolique au point de vue de l'Eglise Orientale*, Paris, 1932, V + 315 p.

Ale articole traduse din teologie marșierpreluat, dăru de seamă și recenzii, în periodicele menționate în lista bibliografică.

Literatură: Pr. Prof. D. Radu), *Prof. Dr. Nicolae Chitulescu*, în ST, an. XXXIV, 1982, nr. 1—2, p. 54—56; despre activitatea științifică, studiul *Teologia Dogmatică în Biserica Ortodoxă Română în trecut și azi*, în „Ortodoxia”, an. XXIII, 1971, nr. 3, p. 343—344 și în studiul *Catehiza de Dogmatică Teologie Fundamentală și Istoria Religioasă*, în ST, an. XXXI, 1979, nr. 7—10, p. 552—555; Pr. Prof. Ios Moldovan, *Prof. Dr. Nicolae Chitulescu la 80 de ani din viață*, în TR, an. 131, nr. 21—22 din 15 iunie 1984, p. 3.

CHITULESCU INOCHENTIE (Inocențiu) (din botez Ioan) episcop, n. 23 mai 1809, în București, în familie de preoți; † 13 nov. 1893, în București. Studia la Seminarul din București (abs. 1841) și la Colegiul „Sf. Sava” (1841—1843). Timp în monahism, a fost trimis la studiu de Filozofie Latină Germană și Drept la Pesta (1843—1848), Profesor la Școala „candidaților”

din mănăstirea Glavacioc (1848—1851), profesor — un timp director — la Seminarul din București (1851—1864), horeșet arhimandrit, egumen al mănăstirii Dealu (1864—1868), cărmăuitor provizoriu al Eparhiei Râmnicului (1868—1873), arhiepiscop titular cu numele „Solunopoleos” (1872), episcop al Buzăului (ales 24 ian. 1873) până la moarte. Prin testament, a rânduit ca banii lui să fie folosiți în scopuri filantropice: copii săraci din București și Buzău, fete orfane de la Azilul „Elena Doamna” din București, burse pentru studenți, Facultăți de teologie din București (s-au acordat până în 1940).

Literatură: Pr. Gabriel Cocora, *Episcopul Inochentie al Buzăului (1873—1893)*, în GB, an XXI, 1962, nr. 7—8, p. 701—723; Pr. Gabriel Cocora, *Strut episcopilor Buzăului*, în vol. *Spiritualitate și istorie la întorsura Carpaților*, II, B. zău, 1983, p. 49.

CIACHIR MIHAIL, preot ortodox de origine găgăuză. N. 27 apr. 1861, în Ceadâr Lunca, jud. Tîrgu Jiu — † 8 sept. 1938, în Chișinău. Studii gimnaziale, apoi la Seminarul teologic din Chișinău (abs. 1881). Profesor la Seminarul teologic din Chișinău, apoi preot (1884) la capela Seminarului și paroh la biserică „Mazarahti” din Chișinău, promotor, președinte al Comitetului județean pentru școlile eparhiale din Chișinău, revizor al școlilor bisericesti din Basarabia, director al Episcopiei eparhiale din Chișinău, primul istoric, etnograf și folclorist al găgăuzilor din Basarabia, primul traducător al cântărilor de slujbă în limba găgăuză.

Lucrări: *Manual de limbă moldovenească*, 1900; *Scurtă gramatică a limbii moldovenești*; *Carte de limbă rusă pentru moldoveni* (în trei părți, în modurile editate); *Rusesc și moldovenesc cuvântelnic* (dicționar, n.n.), 1907, 411 p.; *Dicționar găgăuz (turco)-român*, 1938 (toate au apărut la Chișinău).

Istoria satului Iserlia din județul Akkerman. Monografie, 1892; *Cântece de Crăciun ale bulgarilor din satul Iserlia*, 1894; *Originea găgăuzilor din Basarabia*, în rev. „Viața Basarabiei” (VB), an II, 1933, nr. 9, p. 495—504; *Obiceiurile religioase ale găgăuzilor din Basarabia*, în VB, an III, 1934, nr. 6, p. 324—328 și nr. 7—8, p. 421—424; *Dreptatea la găgăuzi din Basarabia*, în VB, an IV, 1935, nr. 10, p. 643—646.

Obiceiurile găgăuzilor la nunți, în VB, an V, 1936, nr. 3—4, p. 169—172.

Traduceri în limba găgăuză: *Istoria sfântă a Vechiului și Noului Testament*, 2 vol., Chișinău, 1911—1912, 167 + 208 p.; *Istoria Bisericii, Psaltirea, Evanghelia, Sfânta Liturghie, Acatistul, Cartea de rugăciuni pentru găgăuzi ș.a.*

Diferite articole în „Eparhialnaia Vedomost” „Viața Basarabiei”, „Lămurăuorul”, toate la Chișinău.

Literatură: *Necrolog*, în VB, nr. 10, 1938, p. 65—68; *Bibliografia românească modernă (1831—1918)*, vol. I, București, 1984, p. 642; Dionisie Tanasoglu, *Protorieul profesor Mihail Ciachir 135 de ani de la naștere (1861—1996)*, în rev. „Luminătorul”, Chișinău, nr. 3 (24), 1996, p. 26—44; Ion Șpac, *Un credincios al Basarabiei*, în rev. „Luminătorul”, Chișinău, nr. 5, 2001, p. 34—34.

CLAUSANU GHEORGHE I. preot, profesor și folclorist. N. 19 mai 1889, în Făurești, jud. Vâlcea. În familie de preot, † 14 ian. 1953. În Craiova. Studii la Seminarul „Central” din București (1902—1910) și la Facultatea de Teologie din București (1910—1914, ho. 1915), cu doctorat în 1931. Preot în Simbich de Sus — jud. Dolj (1915—1916) și în Lăcoșu — jud. Vâlcea (1916—1923), director al Căminului episcopale din Buzău (1923—1924), membru stavret în 1923, profesor la, iar la Seminarul „Sf. Gorgone Decepolitul” din Craiova (din 1924) apoi profesor de Religie la Liceul „Elena Cuza” (până în 1948) și preot la biserică „Sf. Ilie” din același oraș. A publicat studii etnografice-folclorice și teologice.

Lucrări: *Superstițiile poporului român în asemănare cu ale altor popoare vechi și nouă*, București, 1914, XIV + 434 p. (premiată de Academia Română); *Culegere de folclor din județul Vâlcea și împrejurimi. Cu un glosar*, București, 1928, 212 p. (în colaborare cu G. Fîra și C. M. Popescu); *Glosar de cuvinte din județul Vâlcea*, în An. Acad. Rom., M. S. L., s. III, t. V, nr. 6, 1931, p. 151—223 (și extras, 73 p.); *Frunză verde. Literatură populară oltenescă*, Râmnicu Vâlcea, 1938, 116 p. (în colaborare cu Margareta Butăilăneanu); *Creștinismul românului organizat la grădina sa*, Craiova, 1944, 36 p.

Înmuguriri (Stihuri, cuvântări, recenzii), Craiova, 1926, 64 p., *Luminisuri (versuri)* București 1935, 87 p.

Epistola către Ebrei (Prelucrare după Maunoury) Craiova, 1926. *Monogenismul biblic. Căutări dogmatice apologetice*, teză de doctorat București, 1931, 91 p.

Parabolele și învățăturile Domnului nostru Iisus Hristos, pentru clasa a II-a secundară, București, 1934, 86 p., *Istoria bisericărilor universale (cu elemente de Catehism și Liturgică)*, pentru cl. a III-a secundară, București, 1934, 158 p., *Dogmele Bisericii creștine ortodoxe (cu un apendic de Liturgică)*, pentru clasa a V-a secundară București, 1939, 146 p. (toate în colaborare cu N. Chiriac Dinaneca), alte manuale lucrute singur.

Colaborări la „Adevărul”, „Anuarul Arhivei de Folclor”, „Noua Revistă Bisericească” toate la București, „Renasterea” s. Râmnic la Craiova ș.a., a înființat și condus — împreună cu N. Niculescu Ploștar — revista de folclor și etnografie „Suflet Oltenesc”.

Literatură. *Curriculum vitae*, în teza de doctorat, p. 83—84. Ovidiu Băneș, *Istoria folclorului românesc* București, 1974, p. 381. Ionian Dănilă și S. C. Stroeșcu, *Dictionarul folcloristilor* București, 1979, p. 135—136.

CIOBOTEA DANIEL (cât. botez Dan Ilie) a fost născut la Mălușeni și Bacovinești, N. 22 iul. 1951 în Dobresti, județ Iași. Școala elementară în Dobresti și Lăpușnic (1958—1965), studii medii la Liceul din Buzias și Liceul „Corneliu Brediceanu” din Iași (1966—1970), cele superioare la Institutul Teologic Universitar din Sibiu (1970—1974), cursuri de doctorat la Institutul Teologic Universitar din București (1974—1976) continuând specializarea în științate la Universitatea de Științe umaniste din Strasbourg (1976—1978) și la cea romano-catolică din Freiburg im Breisgau (1978—1980). În 1979 a obținut doctoratul din „Științe religioase” la Universitatea de Științe umaniste din Strasbourg. Facultatea de Teologie Protestantă cu teza *Réflexion et vie chrétiennes aujourd'hui. Essai sur le rapport entre la théologie et la spiritualité* VII + 424 p. În 1980 a obținut doctoratul la Institutul Teologic Universitar din București cu teza *Teologie și spiritualitate creștină. Raportul dintre ele și situația lor actuală* (ms. dat). Din

1980 a activat ca lector la Institutul Ecumenic de la Bossey — Elveția (în 1986—1988 director adjunct) și ca profesor asociat la Geneva și Fribourg în Elveția. A participat la numeroase întruniri cu caracter ecumenic: peste hotare a treilea Congres ortodox al Europei Occidentale de la Annecy lângă Paris (1977), Congresul despre Frățeală de la Kungensha — Franța (1978 și 1979), Conferința studenților creștini de la Wellesley — S.U.A. (1979) și la Conferința ecumenică de la Cambridge — Boston S.U.A. (1979), ambele cu tema „Credința, puterea, viața”. Reuniunea ecumenică asupra spiritualității creștine de azi de la mănăstirea Valimont — Franța (1981), Reuniunea ecumenică „Iisus Hristos — viața lumii” de la Niederaltaich — Germania (1982), Reuniunea ecumenică asupra rugămintei pentru unitatea creștinilor de la Vence (1982) și VI-a Adunare generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Vancouver (1983) și altele.

La 6 aug. 1983 tons monahalizat la Sibiu, sub numele Daniel și înălțat preot jeromonah, iar în oct. 1988 înălțat protosingh — consilier patriarhal (1 sept. 1988—1 mart. 1989) concentrat în conferințar la Institutul Teologic din București episcop vicar al Arhiepiscopiei Tomitarilor catolici Lugojani (mart. 4 mart. 1990).

La 7 iun. 1990 ales, iar la 1 iul. 1990 înscăunat ca arhiepiscop al Iașilor și metropolita Moldovei și Bacovinei. În aceeași zi, a procedat la înființarea unei Facultăți de Teologie în cadrul Universității „Al. I. Cuza” din Iași fiind profesor de Teologie Dogmatică din 1992) și a unor Seminar teologice Iași, Agapia, Botoșani, Dorohoi, Piatra Neamț, ca și a unor Centre culturale misionare la Iași, Mănăstirile Neamț și Durău. A dat un nou profil revistei episcopale care apare acum sub titlul „Teologie și Viață”, îndrumând activitatea editorială în cadrul vechii tipografii din mănăstirea Neamț și a celei noi de la mănăstirea Golia din Iași. Participă în continuare la serie de întruniri ecumenice peste hotare de pildă, a condus delegația Bisericii Ortodoxe Române la a VII-a Adunare generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Canberra 1992 — ca membru în Comitetul Executiv și Centrul al Consiliului Ecumenic participă la diferitele sesiuni ale acestuia, vicepreședinte al celei de a VII-a Adunări Generale a Conferinței Bisericilor Europene (Graz, 1997), membru sau președinte de onoare a numeroase organizații nonguvernamentale.

A publicat diferite studii, articole, recenzii, note în periodicele bisericești din țară sau ale comunității de peste hotare și în periodice străine.

Lucrări: *Chemarea preoțască*, în MA, an XVIII, 1973 nr. 1—2, p. 63—72; *Elemente ale religiei neo-dacilor favorabile procesului de încreștinare a strămoșilor*, în ST an XXVIII, 1976, nr. 7—10, p. 611—622; *Învățătură Sfântului Ioan Gură de Aur despre rugămintea pentru cetățenii în Domnie*, în MB an XXVI 1976, nr. 9—12, p. 643—654; *Timput și valoarea lui pentru mântuire în Ortodoxie*, în „Ortodoxia”, an XXX 1977 nr. 2, p. 196—207; *Temerurile dogmatice ale lui Ier. I. Creștin*, în MB an XXVII 1977, nr. 4—6, p. 347—359; *Dorul pentru Biserica nedespărțită sau operațiunea „creștinabil al Sfântei Treimi”*, în „Ortodoxia”, an XXXIV 1982 nr. 4, p. 586—598, „Iesus Hristos — viața lui”, celebrat și mărturisit la Vancouver, în MB an XXXIV 1984 nr. 1—2, p. 21—35; *Interesele unei unități ortodoxe și participarea credincioșilor la ea astăzi*, în „Ortodoxia”, an XL, 1988, nr. 4, p. 1—25; *Marturia ortodoxă în Mișcarea ecumenică*, în „Ortodoxia”, an XLII 1984 nr. 1, p. 27—35; *Iconografia ortodoxă — memoria vizuală a Bisericii*, în „Ortodoxia”, an XL, 1984 nr. 3, p. 107—117; *Confessing the Truth in Love: Orthodox Perceptions of Life, Mission and Unity*, Iasi, 2001, 262 p.

Traduceri: Dumitru Stăniloae, *Le génie de l'Orthodoxie*, Traicuit du roumain par —, Paris, 1985, 144 p.

În străinătate: *Die heidende Kraft der Kirche. Aus der Sicht des orthodoxen Theologie und Spirituallität*, în rev. „Una Sancta” Niederaltach, 1977 nr. 3, p. 95—203; *Die Orthodoxy und das Abendland, gestern und heute*, în „Amunul capetelor ortodoxe române „Mihail Sturza” din Baden Baden, 1980, p. 156—165; *Une dogmatique pour l'homme d'aujourd'hui*, în rev. „Inénikon”, 1981, nr. 4, p. 472—484; *Jesus Christus, das Leben der Welt. Ein Zeugnis orthodoxer Spiritualität zur Thema der 6. Vollversammlung des Ökumenischen Rates der Kirchen* (Vancouver, 1983), în rev. „Una Sancta”, 1982 nr. 3, p. 232—248; *Life in its fullness*, în vol. *Jesus Christ: the Life of the World. An Orthodox Contribution on Vancouver Assembly*, edited by Ion Bria, WCC, Geneva, 1982, ed. franceză în rev. „Contacts”, Paris, nr. 122, 1983, p. 99—126; ed.

ital. în rev. „Nuova Umanità”, Roma, 1983, nr. 28/29, p. 99—127, în rev. „Ökumenische Rundschau”, Frankfurt, F., 1984, p. 130—141; *Le rôle de la Liturgie dans la formation théologique*, în rev. „Contacts”, Paris, nr. 135, 1986, p. 198—223 și în „St. Vladimir's Theological Quarterly”, vol. 31, 1987, nr. 2, p. 101—122); *Les tâches de la théologie orthodoxe d'aujourd'hui*, în rev. „Contacts”, Paris, nr. 138, 1987, p. 90—101, și în „St. Vladimir's Theological Quarterly”, vol. 33, nr. 2, 1989, p. 117—126).

Alte articole în periodice bisericești din țară sau de peste hotare: *Service Orthodoxe Presse SŌP*, Paris și a — peste 40 de prelate și diferite lucrări teologice.

Literatură: Ștefan Găvruta, *Un nou doctor în teologie. Don Ilie Cioloca*, în „Ortodoxia”, an XXXIII 1981, nr. 1—2, p. 78—84; ROC, XVIII, 1988, nr. 6, p. 25—26; MMS, an LXVI, 1990 nr. 4, p. 3—40; *Provechitul și lucrând pentru mântuire*, Volum editat la aniversarea a 10 ani de arhiepiscopie, Iasi, 2000, 375 p. (deosebit p. 7—166 și 351—371) și o nouă ediție cu 432 p.

CIOLOCA DIMITRIE — profesor de teologie funcționist N. 18 iul. 1874 — p. N. per. jud. Iași — I. 14 iul. 1963 — în Caransebeș Gimnaziu la Timisoara, Facultatea de Teologie la Cernăuți unde obține doctorat (1905) și Facultatea de Filozofie în Cernăuți (abst. 1913). Diferite funcții administrative în cadrul Bisericii apoi referent școlar la Consistoriul din Caransebeș (1905—1908), profesor de Nou Testament Morală și Pastorală la Institutul teologic, devenit apoi Academie — din Caransebeș (1908—1938), o perioadă profesor de limba germană la Liceul din Caransebeș, diacon în 1916, preot în 1930.

Lucrări: *Virtutea teologică a credinței*, Cernăuți, 1925, 94 p. (extras din „Candida”, an XXXV și XXXVI 1924 s. 975. A reeditat colecția de Predici pentru toate duminicile anului bisericesc a lui Teodor Tarnavescu și Evlavin Vorutshi, 3 vol., Caransebeș, 1909—1911, 353 + 323 + 368 p.

Cântece din război. I. Vitejești, Caransebeș, 1915, 96 p., *Cântece din război. II. Dor și jale*, Caransebeș, 1916, 96 p., *Povești din Banat*, Caransebeș, 1924 (după un manuscris al lui Iosif Olariu).

Colaborări în „Foata Diecezană” — Caransebeș, „Telegrafu, Român” — Sibiu, „Drapelul” — Lugoj, „Românul” — Arad, „Dreptatea” — Timișoara, „Poporul Român” — Budapesta ș.a.

Literatură: Dr. Aurel Cosma, *Istoria presei din Banat*, vol. 1, Timișoara, 1932, p. 87—88; Anuarul Academiei teologice ortodoxe române (1. Caransebeș, 1919—1939*, Caransebeș, 1939, p. 271—272, „Foata Diecezană”, nr. 3 și 50 din 1945; Pr. Prof. Dr. Nicolae Neaga, *Preotul profesor dr. Dimitrie Cioloca*, în MB, an. XXVI, 1976, nr. 5—8, p. 516—517; Zeno Munteanu, *Anuarul adevărului din țară și din străinătate*, an. I, 41, 1990, nr. 3—4, p. 94—96.

CIOPRON PARTENIE (c. în botez: Stefan), episcop, N. 30 sept. 1896, în Pălunș, jud. Botoșani, † 28 iul. 1984, la mănăstirea Văratec. Frate al mănăstirii Gârbovești. S-a născut la începutul primului război mondial. Reg. 29 Infanterie Dorobanți. Urmărit de mănăstirea Sătmăreș sub numele Partenie. 1922 — a încheiat studiile la Seminarul „Veniamin” din Iași (1922—1929), la Facultatea de Teologie din Cernăuți (1929—1933), unde a obținut licența în 1933, în timp ce studierea a fost întreruptă (1921) și ieromonah (1934) la mănăstirea Văratec, unde a lucrat după absolvirea urbanizării și exarh al mănăstirilor din Arhiepiscopia Iașilor (1934—1935) profesor de Religie în Iași (1936—1937). La 17 iun. 1937 a devenit episcop al Arhiepiscopiei din Alba Iulia, însoțindu-l (10 oct.), unde a păstorit până în aug. 1948 (în 1941—1944 locuitor de episcop la Bălți). După 1948 a fost profesor și director al Seminarului monahal din mănăstirea Neamț (1948—1949), vicar patriarhal (1949—1950), stareț al mănăstirii „Sf. Ioan cel Nou” de la Suceava (1950—1961), locuitor de episcop al Romanului și Hușilor (dec. 1961-febr. 1962), la 18 febr. 1962 a devenit episcop eparhial al aceleiași mănăstiri (4 mart.), a păstorit până la 1 iun. 1978, când s-a retras din scaun, o serie de realizări de ordin economic-construcțiv.

A publicat diverse articole în periodicele „Viața Monahală” (1934—1937), de la Iași, împreună cu sprijinul său „Arma Cuvântului”, buletinul Episcopiei Armate (1940—1944) și Biserica Basarabeană” (Bălți, 1942—1943) precum și pastorește în „Mitropolia Moldovei și Sucevei”

Literatură: BOR, an. LV, 1937, nr. 7—10, p. 581—584; BOR, an. LXXX, 1962, nr. 3—4, p. 236—262; MMS, an. XXXVIII, 1962, nr. 3—4, p. 126—161; I. D. Lăudat, P.S. *Episcop Partenie Ciopron s-a mutat către Domnul*, în MMS, an. LVI, 1980, nr. 6—8, p. 613—616; *Necrolog*, în ROC, an. X, 1980, nr. 3, p. 84—85; Alexandra M. Ioniță + Episcopul Dr. Partenie Ciopron, în BOR, an. XCVIII, 1980, nr. 9—10, p. 919—946; Preot Scaunul Porcescu, *Episcopul Romanului București* 1984, p. 113—115; Aurel Pentelescu și Dimitrie Stăvănache *Preliminarii la biografia unei mari personalități: episcopul general de brigadă Partenie Ciopron*, în „Revista de Istorie Militară”, nr. 6 (34), 1995, p. 30—32; Vol. „Armata și Biserica” (Colecția „Revista de Istorie Militară”, 4), București, 1996, p. 18—184 și 19—238; Gheorghe Niculescu, Gheorghe Andreescu și Andrei Niculescu *Preotul Iașiului 1941—1945*, București, 2000, passim.

CIOROGARIU ROMAN (din botez: Roman), episcop pedagog, n. 6 iul. 1852, în Pecica, jud. Arad, † 21 ian. 1936, în Oradea. Studii liceale la Arad, Pojona (Bratislava) și Hodonovč nad Moravou, studiu de teologie la Arad (1874—1877), specializare în Pedagogie și Psihologie la Universitatea din Leipzig, apoi în Teologie și Filosofie la Universitatea din Bonn (1877—1879). Funcționat la Episcopia Aradului (1879—1881), profesor la Institutul teologic-pedagogic din Arad (1881—1889 și 1892—1917), director al acestui Institut (1901—1917), tuns în monahism — cu numele Roman — și episcop al eparhiei în 1918 (notes, prole singele) în 1904 și arhiepiscop în 1917, vicar eparhial la Oradea (17—20 ian. 1920) episcop ortodox la Oradea (ales 3/16 oct. 1920, hirotonit 26 mart. 1921, instalat 2 oct. 1921), păstorind până la moarte. Mărturie-mai cu seamă în presă — pentru drepturile poporului român membru în Comitetul executiv al Partidului Național Român din Transilvania, iar în 1918—1919 președintele Consiliului Național Român din județul Bihor, membru în Senatul României (1920—1936) membru de onoare al Academiei Române (1921).

Lucrări: *Zile trăite*, Oradea 1926, 525 p. — primă dată o serie de articole în care căreva broșuri, izmai ales cu caracter național-politic. *Spre prăpastie*, Arad, 1911, *Speranța-Lumina Bisericii și Școala-Tribuna*, Cluj, 1934, 74 p. ș.a.

Literatură: Necrolog, în BOR, an. LII, 1934, nr. 41—42, p. 755, Veniamin Pocitan, Arhiepiscopul în Biserica Ortodoxă românească. Vicarul Arhiepiscopiei Bucurestilor Mitropolitul Ungrovlahiei, Patriarhiei Române Bucuresti, 1934, nr. 46—47.

[illegible]

poporul român din Transilvania fiind unul din cele zece secretari ai Adunării Naționale de la Blaj, din 1848, membru în delegația trimisă la Curtea imperială din Viena spre a prezenta revendicările românești, membru în Comitetul Național Român din Sibiu, iar în 1863-1864 membru în Dieta Transilvaniei de la Sibiu.

Lucrări: Istoria sântă sau (bucură) a Testamentului. Vechi și Nou (3 p.) x55 80 p (ed a II-a, 1854) 80 p. **Senzia Săntei Scriptur.** B., 1854, VI + 240 p., a reimpărit — cu litere latine — **Orologiul și Liturghierul**

Acte și fragmente latine și românești pentru
istoria Bisericii românești, mai ales unită, B. 83,
1855, XVI+280 p. Elemente de limba română
duse la dreptele și monumente vechi IIIaj, 854
VII+300 p. Compendiu de gramatică mai
comune B. 4, 1855, ed. a V-a Sibiu 1876, 20
p., ed. a VII-a, Blaj, 1897). Crestomatie sau
Analectice literare din cărțile mai vechi și noue
românești tipărite și în manuscris începând de la
sec. XVI până la al XIX, cu notițe literare,
B. 4, 1858, XXXVI+50 p. Elemente de poezia
meșteră și versificațiune B. 4, 1858, 224 p.
Cuvânt la inaugurarea Academiei B. 4, 1862,
135 p. Frumusețe de limbă și de scriptură ed. I
Blaj, 1856; ed. a II-a, Blaj, 1866, IV+407 p.
Cuvânt la limba română vol. I Aca. Sci. B. 4,
1869, XIV+388 p.; vol. II Sintactica, Sibiu,
1877, IV+355 p. Despre limba română Suple-
ment la Sintactica, Blaj, 1877, 59 p.

Traduceri: *Gramatica limbii latine*, 2 vol. (cupr. V. S. 1863—69). W. T. Krug, *Elemente de filozofie*, 2 vol., Blaj, 1861—1863, 676 p., *Portarea de buna cunoscinta in tre oamant*, B. a., 1855; ed. a II-a. Sibiu, 1863 48 p.

Postlume: Călătorie în Muntenia, în vol. *Prietenii*, seria *Lucrare I*, București 193, publicat de A. I. Popescu. Mem. *Amintiri de autobiografie*, ed. îngrijită și note de S. Măneasa Bălașa (extras din „Cultura Creștină”); *Jurnal*, ed. îngrijită și prefată de Maria Pomale, Cluj-Napoca 1972, 192 p.; *Poezii*, ed. îngrijită și prefată de N. Albu, Cluj-Napoca, 1976, 168 p.; *Discursuri*, ed. îngrijită și prefată de S. Găvruta de Ștefan Măneasa și Ion Buzăș, Cluj-Napoca, 1984, 19 p.; *Opere*. Vol. I. Ediție îngrijită de Carmen Gabriela Panfil (introducere de Gavril Istrite), București,

1987, 477 p., vol. II. Introducere de Mioara Avram, București, 1992, 534 p.

Literatură: *Enciclopedia Română*, tom I, S.b.u., 1898, p. 840—841, Ioan Rădu, *Timotei Cipariu. Viața și activitatea lui. Studiu istoric-literar*, Blaj, 1905, 109 p., Ilia Dăianu, *Timotei Cipariu. La a 50-a aniversare de la moartea lui* București, 1938, 36 p., Ștefan Măncușea *Contribuția noastră la viața și activitatea lui T. Cipariu*, Blaj, 1942, 79 p.; Același, *Timotei Cipariu și Astra*, B.aj., 1943, 140 p., Același, *Activitatea poetică a lui Timotei Cipariu*, B.aj., 1944, Mihail Nămeș, *Despre activitatea poetică a lui Timotei Cipariu* în „*Analele Universității din București Științe Sociale-Fiziologie*”, VII, 1956; Mihail Gălbogă *Manuscrisele și tipăriturile orientale din Fondul T. Cipariu al Bibliotecii F. I. I. din Cluj-Acușene*, R. S. R. în „*Studii Literare*”, II, 1957, Vasile Netea, *Timotei Cipariu și George Baritza ca autori prin Tara Românească în „Studii”* XI, 1958, nr. 1, p. 117—126, D. Măteș *Limba și fraza lui Cipariu*, București, 1959, p. 67—74, M. Nămeș *Contribuția la istoria lingvisticii și filologiei românești*, București, 1978, p. 48—54; Maria Petrușcă *Timotei Cipariu. Copilăria și anul de studii*, în „*Studia Universitatis Babeș-Bolyai Philologia*”, VII, fasc. I, 1962, Ion Mășica *Timotei Cipariu și literatura populară* în SC. L. F., 1964, Jakó Szigismund *Bibliografia lui Timotei Cipariu* în A. C. X., 1965, p. 129—171, Ioana Botezan, *Contribuția lui Timotei Cipariu la dezvoltarea ziaristică românească din Transilvania în primul an al revoluției 1848* Documente inedite în „*Apulum*”, 1969, p. 95—108; Valeriu Nitu, *Contribuția la valorificarea activității filologice și istorice a lui Timotei Cipariu* în „*Studii și cercetări de istorie, lingvistică și istoriarte*”, Centrul de Studii Filologice Tg. Mureș București, 1972, p. 243—297, Ion Breazu *Timotei Cipariu și talia în „Studii de Literatură română și comparată”* II, Cluj, 1973, p. 78—94, Cornel Tatai, *Timotei Cipariu animator și sprăgnitor al artei românești din Transilvania*, în „*Studia Universitatis Babeș-Bolyai Series Historica*”, 19, fasc. 1, 1974, p. 65—74, Cornel Tatai, *Baia, Din activitatea lui Timotei Cipariu ca director al Gimnaziului din Blaj în „Apulum”*, Alba Iulia, XIV, 1976, p. 321—342, Valeriu Nitu, *Mențiuni documentare despre manuscrisele orientale păstrate de la Timotei*

Cipariu în „*Studii și Cercetări de Științe sociale*”, București, 1977, p. 135—153, S. Jakó, *Istoricul bibliotecii lui Timotei Cipariu* în vol. *Philobiblon transilvan*, București, 1977, p. 310—361, Yves Goldenberg, *Timotei Cipariu — un arabisant român din XIX-lea secol*, în „*Studia et Acta Orientalia*”, 1977, 9, p. 66—78, Mircea Popa, *Contribuția la activitatea sa cultural-politică și literară a lui Timotei Cipariu* în „*Cronica Oradei*”, 8, 1978, p. 339—351, *Dictionarul literaturii române de la origini până la 1940* București, 1979, p. 183—185, Ioana Botezan și Ileana Căbuș *Documente inedite despre Timotei Cipariu de a edita „Arhiva pentru filologie și istorie”* în „*Sarghea*”, Deva, 14, 1979, p. 431—45, R. Măteș *Apulum românesc în anul 1841*, 1978, Vol. I, București, 1984, p. 706—708, István Hajós, *Timotei Cipariu și filozofia*, București, 1987, 232 p., Valeriu Nitu și Traian Vedinaș, *Timotei Cipariu. Arheipuri ale permanenței românești*, Cluj-Napoca, 1988, 256 p., Zenovia Nămeș *Timotei Cipariu omnia*, București, 1994, vol. I, Măteș, Jakó, Măteș, Popa și Aurel Sasu (coordonatori), *Dictionarul scriitorilor români A—C*, București, 1995, p. 508—509.

CIPLEA (CZIPLE) ALEXANDRU, pseud., istoric, N. 28 iun. 1885, în Biserica Albă — Maramureș, a fost căsătorit 2 dec. 1938, în Cluj-Bistrița, vecinătate. Bărbat teologic al Universității din Iași, a absolvit, în 1908, doctoratul în 1908, funcționând, ca profesor al din Gherla (1908—1910), profesor la Liceu „grăniceresc” în Năsăud, în 1910—24, apoi, la Academia teologică din Cluj, în 1924—1938, mutată la Cluj (1931—1938). Autor de lucrări istorice privitoare la românii din Maramureș și Năsăud, culegător de folclor maramureșan.

Lucrări: *Documente privitoare la Episcopia din Maramureș*, București, 1916, 128 p. (An. Acad. Rom., M. S. I., s. II, tom XXXVIII, 1915—1916, p. 249—376), *Ordinul de gramă între Maramureș și Transilvania* în rev. „*Arhiva Someșană*”, nr. 1, 1924, p. 49—60, *Documente bisericesti* în „*Arhiva Someșană*”, nr. 1, 1924, p. 21—40 și nr. 2, 1925, p. 20—50 (în colaborare), *Asașii*, București, 1924, 52 p. (în colaborare), *Saraca Fara Maramureș*, Cluj, 1938, 44 p. diferite articole publicate sub pseudonimul „Albina”.

Poezii populare din Maramureș, în *An. Acad. Rom.*, M.S.L., tom. XXVIII, 1906, p. 413—532 (c. extras, 120 p.).

Mica Biblie sau Istoria descoperirii dumnezeiești. I. *Legea Veche*, Blaj, 1918, 160 p. (ed. a III-a Buj., 1926); II. *Legea Nouă* (ed. a II-a, Buj. 1924); traducerea manualului de *Istoria Bisericii* al lui F. Mourret și J. Carrière, vol. I, Gherla, 1926.

Literatură. A. Docet. Dr. Alexandru C. pleacă în Al. I. N. C., VII, 1936—1938, p. 872—873. Dumitru Pop, *Folcloristica Maramureșului*, București, 1970, p. 53—84, Ovidiu Bărlău, *Istoria folcloristicii românești*, București, 1974, p. 422—423. *Enciclopedia istoriei grației românești*, Iași, 1978, p. 98—99. Ioan Scutaru, *Alexandru Popovici, 1885—1938*, în „Anuarul de folclor”, Cluj-Napoca, 5—7, 1987, p. 423—426.

UTKREȘANU BADEA, profesor de teologie în seminarul N. C. din Râșnit, a sosit în orașul + 5 iul. 1919 în București. Seminarul inferior la Argeș (1874—1878) și „Central” din București (1879—1882), Facultatea de Teologie din Cernăuți (1886—1890, cu doctorat în 1891). Profesor de Catehiză și Desen în Seminarul de Arce de Argeș (1883—1886), profesor suplimentar (1891), provizoriu (1892), apoi definitiv (1895) la catedra de Liturgică, Pastorală, Omiletică și Catehiză de la Facultatea de Teologie din Iași, unde este funcționar până la moarte. Suplimentar la catedra de Morală (1898—1901) și Ebraică (1904—1905); decan al Facultății (1913—1915). Profesor de Catehiză la Mitropolia Ungrovlahiei (1893—1896), a jefuit alături de rev. „Vocea Bisericii” (1894—1896) și a redactat rev. „Biserica Ortodoxă Română” (1906—1907); a făcut manuscrise de dogmă și teologie în țară și peste și în Orient. Apropiat

Lucrări: *Tezaurul liturgic al Sfintei Biserici ortodoxe de Răsărit*, 3 vol., București, 1910—1911—1912, LIX+164 p.(I)+624 p.(II)+430 p.(III). Litografate: *Curs de Catehiză* (1899, 8. p.) și *Omiletică* (1904, 254 p.); studii și articole în „Biserica Ortodoxă Română” și „Vocea Bisericii”.

Literatură. *Tezaurul liturgic*, București, 1912, vol. I, p. 410—421, Pr. Prof. Ene Braniște. *Literatură liturgică în teologia românească*, în

BOR, an. LXXXIX, 1971, nr. 1—2, p. 127—128. Pr. Prof. Alexandru Moisă, *Un pionier al Liturgicii românești — Prof. Badea Cireșeanu*, în ST, an. XXVIII, 1976, nr. 3—6, p. 520—522, Pr. C. Gălbenu și Lector V. Ionescu. *Prof. dr. Badea Cireșeanu*, în ST, an. XXXIV, 1982, nr. 1—2, p. 35—36.

CIUDIN NICOLAE, profesor de teologie. N. 13 ian. 1904, în Dăneștii, jud. Vaslui, + 5 dec. 1984, în București. Studii la Seminarul pregătitor din Dobrovăț Vaslui (1920—21) și Seminarul din Focșani (1919/20) și Vaslui (1920/21), Seminarul teologic din Huși (1921—1926), Facultatea de Teologie din Chișinău (1926—1930), cu licență în 1930 și doctorat în 1941; studii de specializare pentru *Vechiul Testament* și *Limba ebraică* la Facultatea de Teologie catolică din Strasbourg (1930—1931) și la Congregația catolică din Salisbury — Anglia (1931—1932). Prefect de studii (1932—1936) și spiritual (1937—1940) la Seminarul Teologic de Teologie din Chișinău, apoi la Seminarul Teologic de la „Radu Vodă” din București (1941—1948). Asistent la catedra de Vechiul Testament de la Institutul Teologic din Sibiu (1948—1952), încreștinat la predare la Seminarul ebraic de Limba ebraică la același Institut (1952—1955), profesor de Studii biblice (1955—1964) la Seminarul teologic din Curtea de Argeș — mutat din 1957 la București —, director al Seminarului (1955—1957).

Lucrări: *Genealogia Mântuitorului după Evanghelia Sf. Matei*, lucrări cu *Vechiul Testament*, Studii apologetice asupra *Limbii ebraice și Septuaginta*, Iași, 1941, 15 p.+1 tablou gen., *Analiza citatunilor Vechiului Testament din Evanghelia Sf. Matei*, Studii după text, ediția a II-a, *Septuaginta*, București, 1942, 51 p., *Temerurile biblice și patristice ale ierarhiei bisericești*, în ST, an. II, 1950, nr. 3—6, p. 198—217, *Studiul Vechiului Testament*, Manual pentru Seminarul teologic, București, 1978, 360 p. (reeditat la București, 1986, 264 p.). Articole în „Misionarul” — Chișinău, „Telegraful Român” — Sibiu, medietă în „Glasa Bisericii” și „Misiunea Moldovei și Sucevei”.

Literatură: Pr. Prof. Dr. Mircea Păcuranu, *Două sute de ani de învățământ teologic la Sibiu, 1786-1986*, Sibiu, 1987, p. 356.

CIUHANDU GHEORGHE, preot, istoric. N. 23 apr. 1875, în Roșia, jud. Bihor în familie de preot, † 29 apr. 1947, la Văla de Jos, jud. Hunedoara (înhamat la Arad). Studii secundare la Heliuș, cele teologice la Institutul din Arad (1893—1896) apoi la Facultatea de Teologie din Cernăuți (1900—1902 și 1903—1905), cu doctorat în 1905. Învățător confesional în Căbeșu-Bihor (1897—1899), funcționar la Consistoriul din Arad (1900), prefect de studii și profesor suplimentar la Institutul teologic-pedagogic din Arad (1902—1903), consilier la secția școlară a Consistoriului din Arad (1905—1938), diacon (1908), preot și protopop (1910), iconom stavrotor (1936), apărător al școlilor confesionale românești în fața A. A. A. și împotriva jecării căni ordo maghiarizare, participând activ la evenimente anuale, 1918, președinte al Asociației clerului ortodox român „Andrei Șaguna” din Transilvania (din 1922), membru în Adunarea Episcopilor Aradului, Congresul Național al Bisericii. Autor de lucrări teologice și mai ales istorice. În care se ocupă cu istoria bisericească a Aradului și a Țării Bihorului, vechele manastiri din Bihor. Membru de onoare al Academiei Române (10 mai 1946).

Lucrări: *Școala noastră populară și darea culturii*, Arad, 1918, 51 p.; *Dr. Gheorgiu Popa — un om de școală și cultură*, Arad, 1934, 135 p.

Împreunarea Bisericilor ortodoxe române din România Mare și raportul Bisericii cu Statul, Arad, 1919, 32 p.; *Reorganizarea Mitropoliei ardelenilor*, Arad, 1920, 54 p.; *Puncte de orientare în chestiunea unificării administrative bisericesti*, în „Analele Asociației Clerului”, Sibiu, 1922; *Reorganizarea centrelor ierarhice și unificarea bisericăscă*, București, 1923, 70 p.; *Patronatul ecleziastic ungar în raport cu drepturile statului român*, Studii istorice-statistice și politice-bisericesti, Arad, 1928, 211 p.

Schisma românească sau „unirea cu Roma”, Sibiu, 1921, 54 p.; *Românii ortodocși și mișcările române sau două organizații bisericesti românești din Ardeal*, Sibiu, 1922, 78 p.; *Papism și ortodaxism în Ardeal sau porfiră și curună de spin*, Arad, 1922, 95 p.; *Dezbinarea religioasă a*

românilor ardeleni. Falsificarea credinței și a istoriei, Arad, 1927, 64 p.; *Călugărul Visarion și Sofronie și mucenicii Ortodoxiei din Ardeal*, Sibiu, 1932, 36 p.

Urgia ununită din județul Aradului și reacțiunea ortodoxă, Arad, 1924, 55 p.; *Unirea și întoarcerea Galșei la Ortodoxie*, Sibiu, 1924, 35 p.; *Propaganda catolică maghiară de la Macău în coasta diecezei ortodoxe a Aradului (1815—1864)*, Arad, 1926, 63 p.; *Cum s-a făcut unirea cu Roma în Ohaba Forgaci (Banat). Descrierea unor siluri și frumete*, Sibiu, 1929, 43 p.; *Cărțile de afurisanie sau de blestemi din Ardeal*, Sibiu, 1930, IV+38 p.; *Bagonismul și românii*, Sibiu, 1933, 24 p.; *Rânduiala sfintei mărturisiri la români însemnări rituale Cu două anexes ritualul sârbesc (1524) și românesc (1681)*, Cernăuți, 1933, 44 p. (extras din „Candela”, XLIII, 1932).

Câteva momente din trecutul Episcopiei Aradului, 1767—1830, Arad, 1929, 38 p.; *Doi lozavici pe tronul episcopesc ortodox de la Arad*, Arad, 1929, 38 p.; *Din viața lui Nestor Ioanovici episcopul Aradului 1767—1830*, Arad, 1929, 57 p.; *Schize din trecutul românilor ardeleni din veacul al XVIII-lea*, Arad, 1934; *Episcopii Samuel Vulcan și Gherasim Rai. Pugnatul mai ales din istoria românilor criveni (1830—1840)*, Arad, 1935, XXX+702 p.; *Comercianții greci în părțile ungurene și în special în Ținutul Aradului*, în vol. „Frotilor Alexandru și Ion Lapedatu”, București, 1936, p. 228—248; *Românii din Câmpia Aradului de acum două veacuri. Cu un excurs istoric până la 1752 și însemnări istorice-politice ulterioare*, Arad, 1940, 256+320 p.+3 h (operă premiată de Academia Română).

Colaborări în „Tribuna”, „Tribuna Poporului”, „Românul”, „Biserica și Școala” (redactor în 1937—1938), toate la Arad, „Telegraful Român” și „Revista Teologică” de la Sibiu, „Legea Românească” și „Cele Trei Crisuri” de la Oradea, „Candela” — Cernăuți, „Biserica Ortodoxă Română” — București ș.a.

Literatură: Dr. Teodor Bocu, *Istoria Școlii normale (Preparandiei) și a Institutului teologic ortodox român din Arad*, Arad, 1922, p. 651—652. Număr omagial în BȘ, an LX, II, nr. 38 din 17 sept. 1939; Necrolog în BOR, an LXV, 1947, nr. 10—12, p. 387—391; *Necrolog*, în BȘ, nr. LXXI, 1947, nr. 20; Șt. Lupșa, *Iconom stavrotor Dr. Gheorghe Ciuhandu*, în TR, an XCV, 1947,

Suedia, Finlanda, Norvegia și Danemarca. La Stockholm înființează un Institut de studii românești, o bibliotecă românească și revista „Candela” de aparținând aș a îngrijit timp de cinci ani. (1973—1978) Pentru activitatea desfășurată la Stockholm a fost decorat de regele Suediei cu ordinul „Steaua Polară” clasa I în grad de cavaler, iar de Biserica Ortodoxă Finlandeză cu ordinul „Mielu Sfânt” în grad de comandor. A participat la mai multe reuniuni în cadrul Conferinței Creștine pentru Pacea și Consiliului Mondial al Bisericii. A fost în Praga, Berlin, Budapesta, Moscova, Helsinki ș.a.), la conferințe și simpozioane teologice și istorice. A publicat studii de Istoria Bisericii românești.

Lucrări: *Noțiunea de Biserică, rolul doctrinei și sfinților a Bisericii după Sf. Irineu*, Iași, 1940. *Beranger de Tours și controversa euharistică din secolul al XI-lea*, Iași, 1941, 31 p.. *Figuri de ierarhi moldoveni: Leon Ghencă (1769—1788)* Ch. și idu, 1942, 48 p. *Figuri de ierarhi moldoveni: Jacob Stamati (1749—1803)*, Iași, 1946, 283 p. (teză de doctorat), *La o sută de ani de la moartea lui Veniamin Costachi*, în „Candela”, an LVII, 1946, p. 434—452, și extras, Iași, 1946, 21 p.). *Rezistența Bisericii românești față de prozelitismul catolic*, în ST, an I, 1949, nr. 3—4, p. 205—225. *Momente și aspecte esențiale ale afluentei. Spontan. Mănăstirea „Sf. Iosif” din târile române*, în „Ortodoxia”, an V, 1953, nr. 2, p. 279—294. *Preoți ortodocși români în revoluțiile țărănești cu specială privire asupra răscodiei din 1907* în ST, an V, nr. 9—10, 1953, p. 677—706. *Antim Ivireanu predicator și orator*, în BOR, an LXXIV, 1956, nr. 8—9, p. 775—817. *Atitudinea elevilor seminarului față de răscodiu din 1907*, în BOR, an LXXV, 1957, nr. 3—4, p. 275—296. *Institutul teologic de graul universitar din București (scuip istoric)*, în BOR, an LXXV, 1957, nr. 11—12, p. 1213—1251. *Mărturisirea de credință a apōtarului Nicolae Miteicu Steth. Orientatus Occidentalis et orientis* în „Ortodoxia”, an X, 1958, nr. 4, p. 511—538 (prima traducere în românește); *Probleme, referințe și precizări noi în legătură cu Sfântul Ioan Valaș*, în BOR, an LXXX, 1962, nr. 5—6, p. 495—514 (prima traducere a actului său macturic în românește); *Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica, episcop al Râmnicului-Noul Severin*, în MO, an XV, 1963, nr. 9—10, p. 667—685.

Clerici și personalități ale Bisericii Române din Transilvania și Banat, membri ai Academiei Române înainte de 1 decembrie 1918, în MO, an XXI, 1969, nr. 1—2, p. 13—35; *Istoriografia Bisericii Române și problemele ei actuale* în BOR, an LXXXIX, 1971, nr. 3—4, p. 368—38. *Patterns in Early Romanian Christianity* în *The Altar Almanach*, London, 1971, p. 57—65. *Quelques aspects essentiels de l'époque phanariote dans l'histoire de l'Eglise Orthodoxe de Roumanie*, în vol. *L'époque phanariote*, Tessaionki, 1974, p. 17—28. *Acțiuni ale clericilor ortodocși români din Moldova și Muntenia în favoarea Unirii Principatelor în 1859*, în „Candela”, Stockholm, 1974, nr. 1, p. 9—13, nr. 2, p. 10—15, nr. 3, p. 1—5, 1975, nr. 2, p. 8—27 și nr. 3, p. 29—37. *Transilvania, străvechi pământ românesc, țara de suferință și leagăn al omeniilor. Unirea ei cu România (1918—1 dec. 1978)*, în „Candela”, Stockholm, nr. 4, 1978, p. 22—36 (și ST, an XXX, 1978, nr. 9—10, p. 597—611). *Sfântul Vladimir și ctitorii așăldilor de locașuri străbune*, în MO, an XXXII, 1981, nr. 4—6, p. 186—196 (și MMS, an LXII 1986, nr. 3, p. 104—117). *Binecredinciosul voievod Ștefan cel Mare, făuritor de cultură și artă* în MMS, an LVIII, 1982, nr. 3—4, p. 210—226 (și în BOR, an CIX, 1991, nr. 7—9, p. 164—180). *Ștefan cel Mare în evlaviea poporului român*, în MMS, an LX, 1984, nr. 7—9, p. 619—645. *Umanism și teologie în cultura românească*, în MMS, an LXII 1986, nr. 5, p. 19—37. *Șirul mitropolitilor Bisericii ortodoxe din Moldova. Elemente esențiale biografice și bibliografice* în MMB-Teologie și viață, serie nouă, an II, (LXIX), 1993, nr. 8—10, p. 53—94.

Hans E. Sköld *Pe făgăzul vechilor relatări româno-suedeze*, trad. dan amba suedează, în ST, an XXXVI 1984, nr. 7—8, p. 457—481.

Alte studii, articole, recenzii, predici, note, în revistele centrale și mitropolitane, în „Candela” de la Stockholm, ca și în diferite periodice suedeze.

Literatură: ST, an XXXIV, 1982, nr. 1—2, p. 71—74, ROC, an XII, 1982, nr. 4, p. 40—42. Pr. Asist. Dr. Viorel Ionit, *Pr. Prof. Dr. Alexandru Ciurea. La aniversarea a 70 de ani de la naștere*, în ST, an XXXIV, 1982, nr. 9—10, p. 738—750 și ST, an XXXV, 1983, nr. 1—2, p. 135—141.

CLIMENT, episcop N. c. 1685 în Pietrari de Jos, jud. Vâlcea, † 31 ian. 1753, ca sclamonabul Căminu Călbăntu a Hurezii, egumen la Polovragi apoi a Bisericii episcopale Râmnicului, laes 28 ian. 1735 înscăunat 1735, hirotonit numai la 17 apr. 1737 în Beograd, retras din scaun la 8 mai 1748. Reface calcitranta reședință și căminurile din incendii distruse în cursul războiului din 1736—1739 și ridică biserica de la Episcopie, a ctuit — cu ajutorul fraților și rudelor — schiturile Pietrari de Jos, Pătrunsa, Căminu s. bisericele din Bodești, Bărbănești, Căminu toate în jud. Vâlcea. A lăsat par mai de din traducere de *„Căminu s. b. Da. Pătrunsa, Arhiepiscopul”* (1737 și 1745), *Octomul* (1742), *Craslovul* (1742 și 1745), *Penicostarul* (1743), *Psaltirea* (1743 și 1746), *Evangelhieturul* (1746), *Apoxinul* (1747), *Catavasterul* (1747), *Liturghierul* (1747), *Molitveinul* (1747), a reș. părint Cazanța lui Varlaam (1748, cu unele schimbări), a lăsat și câteva boșuri originale: *Capete de porțucă cu omu crutu bisericăscă* (1743), *Înscutură bisericăscă pe scuturi pentru sapie Tatru* (1746), câteva pastoriale.

Literatură: Preot Nicolae Serbănescu, *Episcopul Râmnicului*, în MO, an XVI, 1964, nr 3—4, p. 193—194; Mureș Păcurariu, *Episcopul Clement al Râmnicului*, în MO, an XVII, 1965 nr 1—2, p. 22—49; Radu Cristeanu, *Cu mare curiozitate de lucru și sfîrșit*, *Clement al Râmnicului* în MO, an XXII, 1970, nr 7—8, p. 663—670; Nikola Gavrilovici, *Cum a fost hirotonit episcopul Clement al Râmnicului de către mitropolitul Vichentie Ioanovici, în 1737* în „Analele Societății de Limbă Română”, Panciova, 1972—1973, nr 3—4, p. 173—192+2 pl. (în sârbeste); Mureș Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, București, 1981, p. 341—343 (ed. a II-a, București, 1994, p. 333—336).

CLINCENI PARTENIE (d. n. boier Petru Stancu), mitropolit N. 10 oct. 1847 în Clinceni, jud. Ilfov, în familie de preot, † 9 ian. 1910, în București. Studii la Seminarul „Central” din București (1861—1868), la Facultatea de Litere din București (1870—1872), la Facultatea de Teologie a Universității din Atena (1873—1877, unde a obținut licența — mai târziu aceeași Facultate i-a conferit titlul de „doctor honoris causa”); Diacon în 1868, după ce a rămas văduv, s-a călugărit (1877), fiind hirotonit ieromonah (1877), apoi

hirotosst protosinghel și arhimandrit (1878), Superior al capelei române din Leipzig (1878—1880), apoi al celei din Paris (1880—1886); Hirotonit arhieru cu titlu de „Bănădeanu” (2 febr. 1886) apoi ales episcop al Dunării de Jos — cu sediul în Galați — (10 dec. 1886), mai târziu mitropolit al Moldovei și Sucevei (8 febr. 1902 instalat 24 febr. 1902), retras din scaun la 3. dec. 1908. Preocupat de reînvierea vieții bisericești, în Dobrogea unde s-au construit în timpul păstoririi lui, zece de biserici ortodoxe; a ridicat noua reședință vladicească din Galați și, caș, a făcut înalta însemnare în cărți Biblioteca „V. A. Urechia” din Galați și Facultăți de Teologie din București.

Literatură: Arhiepiscopul Veniamin Pocitan, *Biserica ortodoxă română din Paris*, București, 1941, p. 122; Preot Eugen Drăgăni, *Ierarhi și preoți de seamă la Dunarea de Jos 1864—1989*, Galați, 1990, p. 34—37.

CLIPA GHERASIM, episcop N. c. 1760 în Văcoari de Sus, jud. Buceava, o lăsat de preot (Bărbănești) 15 mart. 82 — în av. Călbăntu la Putna unde va fi înălțat a scaunul mitropolitesc — organizată de Văcoari — Măzărănu după ocuparea Moldovei de nord de către austrieci (1775), a trecut la mănăstirea Slatina unde a ajuns helu teologu — aceeași — helu la Mitropolitie (1787), episcop la Huși (2 iun. 1796, hirotonit a doua zi — apoi a Râmnic) 25 mart. 1803 unde a păstori până a moarte ca — helu pere în timpul Elenei (1821—1822). Reprezentant a mișcării iluministe din Moldova a încurajat traducerea unor lucrări în românește.

Literatură: Melchisedec (Stefănescu), *Cronica Hușilor și a Episcopiei*, București, 1869, p. 389—392; Același, *Cronica Romanului și a Episcopiei*, II, București, 1875, p. 174—190; Constantin Bobulescu, *Neamul Holbăneștilor cu al episcopului Gherasim Clipa Barbovschi* (1796—1803—1826), și arhimandritu Sofronie Barbovschi predicatoru († 1850), în RSIAB XIX, 1929, 1—44 (și extras); Preot Ștefan Porcescu, *Episcopul Romanului*, București, 1984, p. 258—269; cf. și precizările lui N. A. Ursu, *Cine este Gherasim, traducătorul lui Voltaire, în 1792?* în „Cronica”, Iași, an. XXI, 1986, nr. 1, p. 6 (și MMS, an LXII, 1987 nr. 1, p. 117—118).

inu, *Eufrosin Poteca*, în MO, an XVI, 1964, nr 9—10, p. 758—768, *Episcopul Metodiu al Buzăului*, în GB, an XXV, 1966, nr 5—6, p. 423—441, *Preotul Neagu Benescu*, în GB, an XXVII, 1968, nr 7—8, p. 821—829, *Contribuția episcopului Dionisie Romano la dezvoltarea Omileticii românești*, în MO, an XXI, 1969, nr 3—4, p. 207—243, *Din trecutul pregătirii clerului din cuprinsul eparhiei Buzăului*, 1, 5 (1873), în GB, an XXIX, 1970, nr 3—4, p. 329—362, *Activitatea preoților ortodocși față de unele reforme ale lui Cuza Vodă*, în GB, an XXXV, 1976, nr 1—2, p. 149—156, *Un mare tipograf român din secolul al XVII-lea de circulație europeană — tipograful Mironjan al Buzăului*, în BOR, an XCV, 1977, nr 9—12, p. 981—997 (an p. 144, nr 10), *Tipar și cărți în București* (1977, p. 143—179), *Periodice buzoiene redactate și editate de clerici*, în GB, an XXXVII, 1978, nr 3—4, p. 363—381, *Presă buzoiand sprijinitoare a acțiunilor pentru făurirea unității naționale*, în GB, an XXXVII, 1978, nr 9—12, p. 1122—1132, *Frământări pe orice buzoiene în jurul Unității Principatelor*, în GB, an XXXVIII, 1979, nr 1—2, p. 109—122, *Preotul Cosma Moșescu „un rar fenomen între preoți” (1822—1902)*, în GB, an XLI, 1982, nr 4—6, p. 407—415, *În desprinderea începuturile Episcopiei Buzăului*, în vol. *Spiritualitate și istorie în Întorsura Carpaților II*, Buzău, 1983, p. 9—26, *Cititori buzoiene atribuite de fructuile Doamnei. Prognostic afirmate de istorici*, în BOR, an CIV, 1986, nr 7—8, p. 116—125.

Volum, *Episcopia Buzăului*, București, 1972, 82 p. + 3 p. st. *Tipar și cărți în București* (1977, 268 p.), *Peneuri și conace* (București, 1978, 139 p.), *La poartele Pentecostului — Gura Legii* (București, 1979, 376 p.), *Pentru libertate și unitate. Studii, articole și documente de istorie buzoiand*, București, 1983, 158 p., *Episcopia Buzăului, o vatră de spiritualitate și simțire românească* (Buzău, 1986, 450 p.), *Mănăstiri din Eparhia Buzăului vetre de cultură și trăire românească*, Buzău, 1987, 291 p. + 68 planșe, *Seminarul teologic din Buzău la împlinirea a o sută cincizeci de ani*, Buzău, 1988, 387 p.

Ave articole în „Biserica Ortodoxă Română”, „Îngerul” — Buzău (membru în comitetul de redacție), „Glasul Bisericii”, „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, „Mitropolia Olteniei”, „Tele-

gratul Român” — A mai scris parohiei ortodoxe române din Viena”, „Viața Buzăului”, ș.a.

Literatură: Preot Gabriel Cocom, *Seminarul teologic din Buzău la împlinirea a sută cincizeci de ani* (Buzău, 1988, p. 292—294), *Necrolog* în „Glasul Adevărului”, Buzău, an III, 1992, nr 27—29, p. 36—37.

COJOCARU HARALAMBIE, prem. N. 18 oct. 1906, în Dealu Mare, jud. Dâmbovița, 13 apr. 1978, în București. Stud. la Seminarul „Central” (1919—1927) și la Facultatea de Teologie romano-catolică din Strasbourg (1927—1932), unde ia licența (1932), ulterior obține licența (1934) și doctoratul (1940) la Facultatea de Teologie din Cluj-Napoca. Stud. de specializare pentru doctorat la Strasbourg (1936) și Berlin (1938—1939). Profes. de teologie la Seminarul teologic din Iama (1932—1934) și profesor de teologie (1934—1935) apoi inspector de școli și director (1935—1937) la internatul Facultății de Teologie din Cluj-Napoca, asistent la catedra de Drept bisericesc la aceeași facultate (1937—1941), apoi — la aceeași catedră — la Facultatea de Teologie din Iași (1941—1948) și ulterior asistent la catedra de Exegeza Nouă din instituția de la Institutul Teologic Universitar în București (1948—1952), preot în biserică „Miron Patriarhul din Caprici” (1940—1978) — omagiu la 5 luni inclusoare în 1962 de Tribunalul Militar București.

Lucrări: *Nomina de Biserica la Sf. Apostol Pavel Chisovă* (1935, 55 p.), *Este primatul în Petru un privilegiu de drept divin după Noul Testament?* (teză de doctorat), Sibiu, 1940, LXXXII + 435 p., *Petru Maior și primatul lui Petru*, în vol. *Omagiu l. P. S. Sale Dr. Nicolae Bălan, mitropolitul Ardealului*, Sibiu, 1940, p. 336—344, *La originile exegezei romano-catolice „Tu ești Petru”* (Matei, 16, 18—19), Sibiu, 1941, 44 p., *Vladimir Guettee și papalitatea*, în „Ortodoxia”, an. 1, 1949, nr 1—2, p. 133—157, articole în presa bisericăască a vremii sale.

Literatură: Pr. Prof. D. Răduț, *Asist. Pr. Dr. Haralambie Cojocaru* în ST, an XXXIV, 1982, nr 1—2, p. 78.

COLAN NICOLAE, mitropolit. N. 28 nov 1893 în Arpei (fost Arpôtac), jud. Covasna, † 15 apr. 1967, în Sibiu (înmormântat la mănăstirea Sfinthița de Sus). Studii la Liceul „Andrei Șaguna” din Brașov (1906–1914), Institutul teologic din Sibiu (1914–1917), Facultatea de Litere a Universității din București (lic. 1920), specializare la Facultatea de Teologie protestantă a Universității din Berlin (1921–1922). Secretar arhieriscopesc al Sibiu (1917–1920), profesor de Noul Testament la Academia teologică „Andreiană” din Sibiu (1922–1936) și rector al Academiei (1928–1936), paralel membru în Adunarea eparhială a Arhiepiscopiei Sibului, în Consiliul eparhial și în Congresul Național al Bisericii, secretar general al Asociației clericali „Andrei Șaguna”, membru al Consiliului Central al Asociației președinte al Românilor în străinătate din Sibiu, delegat la Congresul ecumenic de la Lausanne din 1927, redactor al „Revistei Teologice” (1921–1936), fondator și redactor al revistei „Viața Ilustrată” (Sibiu-Cluj, 1934–1940), director președinte 1934 președinte 1935.

La 29 apr. 1936, ales episcop al Vadului, Feleacului și Clujului, apoi mitropolit al Ardealului (29 iul. 1936). În decursul timpului a înființat Școala laică căndreț-bisericească „Nosem” Cluj și un Liceu ortodox în Cluj, a îndrumat activitatea Academiei teologice din Cluj între anii 1940 și 1945, în timpul ocupărilor habsburgice a predat cursuri de Noul Testament și a fost eparhial „Renăscerea” a pus bazele a două colecții de cărți teologice („Carte vieti” (1937) și „Venit de întinerire” (1941) după *Noul Testament* după *Biblia* din Șaguna) în două ediții (1942 și 1945). În 1938 a fost ministru al Educației Naționale, Căminelor și Artelor. În 1938 ales membru de onoare, iar în 1942 membru activ al Academiei Române (în locul lui Nicolae Titulescu, a cărui de recepție rostită în 1945 denunțată pe care a pierdut cu puține regimul comunist. În 1948 a făcut parte din delegația Bisericii noastre care a participat la Conferința panortodoxă de la Moscova. La 23 noi. 1957 ales arhiepiscop al Sibului și mitropolit al Ardealului (înscăunat 26 ian. pășorind până la moarte. Ca mitropolit a îndrumat activitatea clericală, a Institutului Teologic și a publicațiilor bisericești de la Sibiu, s-a îngrijit de pictarea catedralei mitropolitane

A publicat o serie de lucrări, peste cinci sute de studii, articole recenzii note pastorale căvântări conferințe fie în cele două reviste pe care se a condus, fie în „Telegraful Român” — Sibiu „Luna Satei” — Sibiu „Renăscerea” — Cluj, „Transilvania” — Sibiu s.a., a editat „Anuarul Academiei teologice” din Sibiu (1928–1936).

Lucrări: *Sfântul Pavel către Filimon. Creștinismul și sclavia*. În „Anuarul I al Academiei teologice „Andreiană”, 1924–1925, p. 3–34 (reprint Sibiu 1975 56 p.). *Cartea 5 Apocalipsa Pavel către Efeseni*, în „Anuarul V al Academiei teologice „Andreiană”, 1928–1929 p. 4–72. *Biblia și intelectualul*, Sibiu, 1929, 78 p.

La luptă dreaptă. Un capitol de strategie națională, Sibiu, 1926, 46 p., *Medaliaoane*, Cluj, 1940 19 p., *Întregirea*, Cluj, 1946 14 p. *Biserica neamului și unitatea limbii românești* (Academia Română 3. Secțiunea de recepție LXXXII), București, 1945, 22 p.

Postume: *Pastorale* (4 volume) de Pr. Dorci Man. Iași Napoca 1995 283 p. *Teologie și spiritualitate ortodoxă. Studii articole conferințe* (1940–1957) de Pr. Dorci Man. Cluj Napoca, 1998, 234 p.

Traduceri: Fr. W. Foerster, *Hristos și viața omenească* Sibiu 1925 264 p. I + 294 p. (II ed. a II-a Sibiu 1946 XVI + 335 p.). *Carta Fielei Omul cel nou* Cluj 1941 VIII + 290 p. (sub pseudonimul „Părintele Nicolae”).

Literatură: RT, an XXVI, 1936, nr. 7–10, p. 233. *Obituarul* *Șaguna* Iași Napoca, *Bibliografia P. S. Episcop Nicolae Colan* Sibiu, 1937, 34 p., Dr. Grigorie T. Marcu, *P. S. Episcop Nicolae Colan la 50 de ani. Apoteozare neamuri Schiță bio-bibliografică*. În RT, an XXIII 1943 nr. 11–12 p. 485–494. „Renăscerea” — Cluj, an XXIV, din 30 iun 1946 (număr otagnal); MA, an. II, 1957, nr. 5–8 p. 339–399; Pr. prof. Grigorie Marcu, *Palniam qui meruit ferri* I P. S. Mitropolit Nicolae Colan la 30 de ani de arhierie. În MA, an. XI, 1966, nr. 4–6, p. 211–225; † Arhiepiscopul și mitropolitul Nicolae Colan al Ardealului, în MA, an. XII, 1967, nr. 4–5, p. 243–285; Pr. Prof. Dr. Alexandru Moraru, *La răscruce de vreme a viață de om Nicolae Colan episcopul Vadului, Feleacului și Clujului (1946–1957) după documente corespondență inserțiuni relatări impresii*,

Cluj Napoca, 1989, 631 p. Vol. *Omagiul mitropolitului Nicolae Colan 1893 - 1993* Cluj Napoca, 1995, 223 p.

COLOȘI VASILE, preot filolog N. 1779 în Abrud, jud. Alba, † 16 nov. 1814, în Săcărâmb — jud. Hunedoara. S-a ocupat de la Buzău, preot, apoi protopop în Săcărâmb (1802—1814), inspector al școlilor poporane, apoi din protopopie a Hobașii, Bistra și Zarafu (1812—1814). A scris o serie de documente istorice. După moartea lui Samuel Micu (1806), i se încredințează continuarea *Lexiconului de la Buda*, care va apare în 1825, având o contribuție de seama a bogățiilor și dictării cuvintelor acestuia. Avea pregătit pe lângă lucrările *Lexiconul român-catin maghiar-german* în Buzău și *Index la Buda (latin-român-german)* și al lui Claude Fleury „prezintă un număr considerabil de prefăcături și de schimbări la Biserici Răsăritului întreg” (193 + 6 p.).

Literatură: E. Anneanica, Vasile Coloși, colaborator la *Dictionarul de la Buda*, în rev. „Societatea și Muncă” Com. nr. IX, nr. 1—32, nr. 4, 1. Gădă, *Samuel Klein, Dictionarium valachico-latinitum*, Budapesta, 1944, p. 257 și 265, D. Simonescu, *Proiecte de dicționare române* S. Micu și V. Coloși, Iași, 1945, Ionel E. Nagli, *Lexiconul român-german* (Com. nr. 1930 vol. I), XI, 1945, p. 161—163, Jana Bolaciu și Rodica Chiriacescu, *Dictionar de lingviști și filologi români*, București, 1978, p. 99—100.

COMAN CONSTANTIN, preot protopop de teologie N. 28 august, 175. A absolvit Buzău Stud. la Seminarul teologic din Buzău (1968—1973), Institutul teologic universitar din București (1973—1977) cursuri de doctorat tot acolo (1977—1979), continuate la Facultatea de Teologie din Universitatea din Atena (1978—1981) unde i-a conferit doctoratul, în 1983. Asistent (1 mart. 1984), apoi lector (de la 1 oct. 1994) și conferențiar (1999) la Facultatea de Teologie din București, diacon la Atena (1980—1983), apoi preot la biserica „Sfinții Voievozi” din București (din 15 mart. 1984), coprim stăvrofor (1994), redactor responsabil al publicației „Vestitorul Ortodoxiei” la Editura Române (de la 1 nov. 1993), participant la multe întâlniri culturale și științifice ortodoxe la Congresele internaționale paterne de la Viena, Be-

reac în Grecia — a a VII-a Adunare generală a Consiliului Mondial al Bisericii ortodoxe la Canberra (1991), însoțitor — ca traducător — al multor delegații bisericesti care ne-au vizitat țara.

Lucrări: *Biserica în epoca Episcopilor pastorați* (teză de doctorat, în limba greacă) Atena, 1983; *Biserica și sectele. Adevăr și rădăcină*, București, 1992, 47 p. *Ortodoxia sub presurarea istoriei interne*, București, 1995, 312 p. *Biblia și Biserica*, București, 1997, *Casa creștinului. Căminul păcii și al creștinilor ortodocși* București, 1997, 80 p.

Traduceri din limba greacă: *Chrisos Varvaras. Abecedar al credinței*, București, 1996, 206 p., *Grigoriu și Martiri deșerte și din mănăstiri* 2 vol., București, 1995—1996, 200 + 206 p., *Savvas Agapios. Comentarii la Apocalipsă* București, 1997. *Sicli de apocalipsă, viața ratată. Viața Măntuitorului și a lui Teologul* București, 2002, 327 p.

Traduceri în limba greacă: *Psalmi* 4. *Dumnezeu și omul. Introducere în Teologia Dogmatică ortodoxă*, Atena, 1990.

Studii în reviste: *Secolul al XVII-lea românesc și Biblia de la București*, în ST, an. XLI, 1984, nr. 2, p. 10—29; *Evanghelie și propovăduire. Studii comune de istorie și teologie* 1 și II din Episcopia Ortodoxă a Inarmaniei bisericesti de Arhiepiscopiei Dumeleze, 1989, nr. 1—2, *Episcopia Ortodoxă a Poveștii și teologiei în interpretarea Părinților filocalici* (în limba greacă) în ST, *Stăruie Apost. Pavel și Macarie Aton* 1986, p. 15, *Episcopia Ortodoxă a Poveștii și teologiei în interpretarea Părinților filocalici* (în limba greacă) în ST, *Stăruie Apost. Pavel și civilizația europeană*, Veria, 1997, p. 136—148.

Alte studii, referate, recenzii în „Studia Teologice”, „Ortodoxia”, „Vestitorul Ortodoxiei”, teatru la București — pe toate bisericești de limbă greacă.

COMAN IOAN, profesor de teologie N. 27 nov. 1902, în Dămbrova, jud. Buzău, † 1. mart. 1967 în București. Studii la Seminarul Teologic episcopial din Buzău (1915—1922) cu diferență de liceu și bacalaureat, studii universitare la Facultatea de Teologie din București (1922—1926) și la Facultatea de Litere și Filosofie din

București - secția Limbii clasice greacă și latină (1922 - 1927), studii de specializare la Facultățile de Teologie protestantă și de Litere din Strasbourg (1927 - 1931) - unde a obținut doctoratul în Teologie (1931) și o diplomă în istoria religiilor. În aceeași perioadă a urmat cursurile Facultății de Teologie catolică din Strasbourg la Facultățile de Teologie protestantă din Montpellier (1928) și Paris (1930 - 1932), întors în țară a obținut doctoratul la Facultatea de Litere și Filosofie din București - specialitatea Limbii și literaturii elenice (1934) apoi la Facultatea de Teologie din București (1938). Diferite funcții în perioada studenției la București (1924 - 1927) prefect de studii la Internatu teologic "Radu Vodă" (1934 - 1947) secretar științific al Institutului român de Hagiologie (1934 - 1940) asistent la catedra de Limbă și literatură greacă de la Facultatea de Litere și Filosofie (1930 - 1942) conferențiar (1942) apoi profesor titular (1944) la catedra de Patologie de la Facultatea de Teologie din București (1948) a scris și coordonat câteva lucrări deosebite în Teologie și istoria Literei din București până a pensionării (1959) rector al Institutului (1961 - 1966) (1966) - președinte (1946) comisiilor științifice (1950) membru titular al Asociației episcopale a Arhiepiscopiei Bucureștilor. A îndepărtat numeroase manuscrise, peste 1000, contribuind la salvarea patrimoniului cultural românesc membru al delegațiilor române care au vizitat la Biserici din toate părțile până la al 10-lea Congres al profesiei de teologie mondială Atena (1955) reprezentant al Bisericii române la Comisiile ecumenice (1954) la participând la reuniunile de la Beograd (1966), Chambésy (1970) și Pendeji-Atena (1973); membru în Comitetul consultativ al Comisiunii Bisericești Europene și delegat la diferite sesiuni ale acestuia. Activități generale Nyborg IV (1964) Nyborg V (Potsdam) 1966 Nyborg V (1971) sesiune de la Suecia 1966 Esvet 1968 Ungaria (1970) Olanda (1971) Polonia (1972), la al VII-lea Congres internațional de studii patristice de la Oxford (1975) și la diferitele Congrese istorice ținute la Moscova și conferințe la Utrecht Opatu Etnobazilei Aachen Bonn Strasbourg Atena Tesalonica Tâmbur-Ierusalim.

A publicat site de cărări de patrimoniu lingvistic și cultural și încă istoria rețetelor culinare, tradiții, cuvântări, receptiv etc., cu un

total de peste 8.000 de pagini, în limbile română, franceză, germană, engleză și peste 500 de

Lucrări principale: *L'idee de la Némésis chez Eschyle* Paris, 1931, 251 p. (*Études d'Histoire et de Philosophie religieuse publiées par la Faculté de théologie protestante de l'Université de Strasbourg*); *Essai sur les rapports de l'orphisme et du christianisme d'après Valentin* Măchioro, Bucarest, 1934, 77 p.; *Flavia, Prometeu* Cultura sistemelor prehexamene și hexamere ale istoriei sale. *Încercare asupra concepției elenice despre originea civilizației în lumina istoriei lui Prometeu* vol. I, București, 1935, 781 p. (teză de doctorat în Litere și Filosofie); *L'art de Chtonique et de Chtonie dans le poème "La Bousche de Bérénice"* À l'occasion de la découverte d'un nouveau papyrus de Chtonique București, vol. I, 1936, 14 p. (*Orpheus, le dieu de l'humanité* Paris, vol. I, 1936, 54 p. Urgea a part de Zalmoxis, Paris, vol. I, 1938, p. 130—176); *La mythologie grecque* Paris, 1939, 3 p. (*La mythologie grecque* vol. II, 1939, 3 p. 1940, 1941, 1942, 1943, 1944, 1945, 1946, 1947, 1948, 1949, 1950, 1951, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967, 1968, 1969, 1970, 1971, 1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1986, 1987, 1988, 1989, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 255

*Essai sur le „De Erroribus Profanorum Religi-
orum” de Tertul. u. Maximus Baur, 1944
48 p. (Cronica Sfântului Grigorie de Nazianz,
București, 1937, 62 p. (republicat în ST, an.
XLVI, 1994, nr. 4—6, p. 3—37); Sf Grigorie de
Nazianz despre împăratul Iulian înțerrare
asupra Discursurilor IV și V, vol. I, București,
1973, 164 p. teză de doctorat p Teologie*

Cauzele generale ale politicii anticreștine a împăratului Iulian după mărturiile patristice, București, 1938, 41 p.; *Tristotea poeziei lirice a Sfântului Grigorie de Nazianz*, București 1938, 41 p.; *Tertullian, sabia lui Hristos*, București, 1939, 28 p.; *Sublima premie creștină. Note pe marginea tratatului „Despre preoți” al Sfântului Ioan Gură de Aur*, în ST, seria I, VIII, 1, 1940, p. 48—108 (și extras 24 p.); *Două femei de etică din epoca de aur a patristicii. Gorgonia și Macrina. Sfântul Grigorie de Nazianz și Sfântul Grigorie de Nissa despre surorile lor*, în ST, VIII, 2, 1940, p. 89—26 (și extras); *Teoria Logosului în Apologia Sfântului Iustin Martirul și Filozoful*, București, 1942, 68 p.; *Cazul Hippolyt-Cardinal. Considerațiuni istorico-patristice*, București, 1944, 30 p.; *Probleme de filozofie și literatură patristică*, București, 1944, 276 p.; *Excursiune*, București, 1945, 240 p.; *Rotul social al marelui creștinism la Părinții capadocieni. Ierosolimi*, 1945, 86 p.; *Origene și sensul inteligenței în BOR*, an LXIII, 1945, nr. 11—12, p. 639—656 și an LXIV, 1946, nr. 1—3, p. 39—47 (și extras, 40 p.); *Umanismul Ortodoxiei românești*, în BOR, an LXVI, 1948, nr. 1—2, p. 33—77 (și extras, 43 p.); *„Aria muzonard” a Sfântului Niceta de Remesiana*, în BOR, an LXVI, 1948, nr. 5—6, p. 337—356; *Creștinismul și bunurile materiale după Sfântul Părinte Nisa*, an I, 1949, nr. 3—4, p. 154—175; *Sensul preoției la Sfântul Părinte*, în ST, an I, 1949, nr. 9—10, p. 739—762; *Lupta Sfinților Părinți împotriva acariilor*, în ST, an V, 1953, nr. 3—4, p. 165—187; *Probleme dogmatice ale Sinodului V ecumenic*, în ST, an V, 1953, nr. 5—6, p. 312—346; *Unitatea Bisericii și problema refacerii în lumina Sfinților Părinți*, în „Ortodoxia”, an VI, 1954, nr. 2—3, p. 430—466; *Frământările pretenției în concepția omului vechi și a Sfinților Părinți*, în GB, an XIII, 1954, nr. 5—6, p. 496—511; *Vocația și pregătirea pentru preoție*, în ST, an VI, 1954, nr. 5—6, p. 239—268; *Învățătura despre mântuire în vechile religii și teologia patristică*, în „Ortodoxia”, an VII, 1955, nr. 3, p. 323—355; *Iconomia întru Domnului în predicile pascale ale Sfântului Grigorie de Nazianz și Sfântului Grigorie de Nissa*, în GB, an XIV, 1955, nr. 3—4, p. 177—186; *Actualitatea Sfântului Ioan Gură de Aur*, în ST, an VII, 1955, nr. 7—8, p. 403—422; *Sfânta Trinitate în lumina Sfinților Părinți*, în „Ortodoxia”, an VIII, 1956, nr. 2, p. 163—

190; *Operele literare ale Sfântului Niceta de Remesiana*, în ST, an IX, 1957, nr. 3—4, p. 200—232; *Personalitatea Sfântului Ioan Gură de Aur*, în ST, an IX, 1957, nr. 9—10, p. 595—616; *Harmonia în preot a Sfântului Ioan Gură de Aur*, în GB, an XVI, 1957, nr. 12, p. 867—883; *Grégoire de Nazianze et Nemesius. Rapports de christianisme et du paganisme dans une poésie littéraire du IV-ème siècle*, în *Studia in honorem Acad. D. Decei. Académie Bulgare des Sciences*, Sofia, 1958, p. 707—726; *Poetia Sfântului Grigorie de Nazianz*, în ST, an X, 1958, nr. 1—2, p. 68—92; *Opera Ferestului Augustin și criza personalității teologice din „Retrașiunile” sale*, în ST, an XI, 1959, nr. 1—2, p. 3—21; *Viața Sfântului Ioan Gură de Aur*, în GB, an XV—II, 1959, nr. 1—2, p. 20—42; *Personalitatea Sfântului Ciprian*, în ST, an XI, 1959, nr. 5—6, p. 267—296; *Eusebiu al Cezarei și Ieronim despre Origen*, în ST, an XII, 1960, nr. 9—10, p. 595—626; *Chipul Sfântului Ciprian în panegiricele Sfântului Grigorie de Nazianz și Prudentin*, în ST, an XIII, 1961, nr. 3—4, p. 123—144; *Mama Ferestului Augustin*, în ST, an XIII, 1961, nr. 7—8, p. 391—409; *Sinoadete ecumenice și importanța lor pentru viața Bisericii*, în „Ortodoxia”, an XIV, 1962, nr. 3, p. 291—325; *Creștinismul și păgânismul în epoca jumătății a secolului V în MB*, an XIII, 1963, nr. 1—2, p. 30—54; *L'immortalité de l'âme dans la „Plédon” et la résurrection des morts dans la littérature chrétienne des deux premiers siècles*, în rev. „Helikon”, III, 1963, nr. 1—4, p. 17—40; *Rezul Sfinților Părinți în elaborarea ecumenismului creștin*, în ST, an XV, 1963, nr. 9—10, p. 511—525 (versiune franceză în „Studia Patristica”, IX, Berlin, 1966, p. 151—172, și extras); *Elementele demonstrației în tratatul „Despre Sfântul Duh” al Sfântului Vasile cel Mare*, în ST, an XVI, 1964, nr. 5—6, p. 275—302 (versiune franceză în „Studia Patristica”, IX, Berlin, 1966, p. 172—209); *Sensul ecumenic al lucrării Sfântului Duh în teologia Sfinților Părinți*, în „Ortodoxia”, an XVI, nr. 2, 1964, p. 270—289; *Momente și aspecte ale cristologiei precalcedoniene și calcedoniene*, în „Ortodoxia”, an XVII, 1965, nr. 1, p. 44—82; *Crítica literară patristică profundă*, în MB, an XV, 1965, nr. 1—3, p. 13—51; *Sensul ecumenic al Sfintei Euharistii la Sfântul Ioan Gură de Aur*, în „Ortodoxia”, an XVII, 1965, nr. 4, p. 520—535;

23 p. *Scriptori bisericești din epoca străromână* București, 1979. 376 p., *Patrologie*, vol. I, București, 1984. 547 p., vol. II București, 1985. 570 p., vol. III București, 1988. 655 p. *Frunzele subirii de cament în spiritualitatea patristică* Timisoara, 1988. 404 p. „Si Cuvântul Trup s-a făcut” *Hristologie și mariologie patristică*, Timisoara, 1993. 432 p. *Căutător al cartii învătătură de credință creștină ortodoxă*, București, 1952, p. 3—68 și 134—163.

L'Église Orthodoxe et le Mouvement Œcuménique, în *Actes de la Conférence des hauts ecclésiastiques des Églises orthodoxes autocrates*, vol. II, Moscova, 1952, p. 5—86, *Căutător al cărții învătătură de credință creștină ortodoxă*, în cadrul *Mo. de ecumenism și Ortodoxia*, an. X, 1958, nr. 2, p. 195—216; *Ortodoxia și Mișcarea ecumenică*, în „Ortodoxia”, an. XIV, 1962, nr. 2, p. 64. — *R. Hisericu Ortodoxă și Biserica vechilor catolici. Privire asupra raporturilor dintre ele pe o perioadă de cca. un secol* (1874—1966), în MB, an. XXVII, 1967, nr. 4—6, p. 227—262. *Sfânta Euharistie în concepția vechilor catolici și pe lângă Biserica Ortodoxă Română* (în discuția problemelor în Ortodoxia), an. XIX, 1967, nr. 3, p. 321—349; *Sfintele Taine în concepția vechilor catolici și pe lângă Biserica Ortodoxă Română* (în discuția problemelor în Ortodoxia), an. XX, 1968, nr. 5—6, p. 382—402. *Temeiurile altitudinii Bisericii Ortodoxe Române față de dialogul ecumenic cu celelalte Biserici creștine*, în „Ortodoxia”, an. XXII, 1970, nr. 1, p. 20—44.

Nu nemase alte articole, predici, reportaje, recenzii, note și pe nelicite menționate în lista bibliografică sau în atele „Raze de Lumină” și „Gândirea” — București, Calendarul „Credința”. Detrua publicate parohiale românești, de peste hotare etc.

Literatură: Pr Conf. Dr. Ștefan C. Alexe. *Preotul-Protector Dr. Ioan G. Coman. La aniversarea a 70 de ani*, în ST, an. XXV, 1973, nr. 2, p. 100—114, Pr Prof. D. Rădu. *Prof. Pr. Dr. Ioan G. Coman*, în ST, an. XXXIV, 1982, nr. 1—2, p. 79—80, articol omagial în ROC, an. XII, 1982, nr. 4, p. 42—44. Pr Prof. Ion Bria. *Mare teolog și român*, Ioan Coman în „Ortodoxia”, an. XXXIX, 1987, nr. 1, p. 157—160; *Necrolog*, în ST, an. XXXIX, 1987, nr. 2, p. 124—128; Pr Prof. Ion Bria. *Un mare teolog ortodox, intelectual român și gânditor ecumenic. Părintele Ioan Coman (1902—1987)*, în „Ortodoxia”, an.

XL, 1988, nr. 1, p. 144—148 (și în vol. *Destinul Ortodoxiei*, București, 1989, p. 291—301), p. se vede și BOR, an. CXV, 1997, nr. 1—6, p. 233—242.

COMAN VASILE, episcop. N. 25 dec. 1912, în Deal, jud. Alba, † 10 iul. 1992, în Oradea. Studia la Liceul Aurel Vlaicu din Orăștie (1923—1930), la Academia teologică „Arhiepiscopul” din Sibiu (1930—1934), cu examen de diferență și licență (1933) la Facultatea de Teologie din Cernăuți, un an la Facultatea de Științe Naturale a Universității din Cluj, 1934—1936. Seminarul Pedagogic Universitar din Cluj cu excelele capacitate pentru Regie (1937—1937), studențiatul la Facultatea de Teologie din București (1941). Preot la Săcra Brașov (1936—1937), profesor la Regie (1937—1942), „Arhiepiscopul” din Brașov (1937—1942), preot-paroh la biserică „St. Arhiepiscopul” din Brașov (1942—1942—1942), protopop al Brașovului (1957—1970), protopop stăruitor (1960—1960) în Arhiepiscopia episcopiei „Arhiepiscopul” din Sibiu (1970—1970) a fost ales episcop din Oradea (1970) în monahism la mănăstirea Sâmbăta de Sus (21 dec.) și hirotonia la 27 dec., înălțându-l la 10 an. 1970, Ca episcop s-a ocupat nu numai de obștințele probleme administrative, ci și de relaxarea a numeroase biserici, înălțându-l monahismul învece de ridicarea bisericii, a avut clădit la Centrala episcopială de valorificarea patrimoniului cultural-artistice al episcopiei, de lăpărea unor lucrări cu caracter istoric (*Monumente istorice bisericești din episcopia Oradei*, 1978). *Trepte vechi și noi de istorie, cultură și viață bisericească în Episcopia Oradei*, 1988. *Roman R. Carogariu*, 1981. A lăsat parte din câteva delegații: sinoda e române care au vizitat biserici în Grecia și Etiopia (1971), Ierusalim (1975), Arhiepiscopia misionară ortodoxă română din America (1976 și 1978), a reprezentat Biserica noastră la diferite întruniri peste hotare în Ungaria, Austria, Germania. În calitate de membru în Comisia ortodoxă pentru dialogul cu uleranii, a participat la diferite sesiuni ale acestora în Germania, Islanda, Suedia. Cu președintele Comisiei române pentru dialogul cu Biserica Luterană din Germania; mai multe conferințe la Fundația „Pr. Oriente” din Viena.

Lucrări: *Raportul dintre rugăciune și pentru morți și purgătorii*, în RT, an. XXIX, 1979,

nr. 10—11, p. 426—441, *Adevărul ortodox și greșala sectară despre Sfinția Tradiție*. Sibiu, 1941, 60 p. *Religie și caracter*. Brașov, 1944, 128 p. reeditată la Oradea, 1992, 120 p. *Evangelism în Dreptul bisericesc*. Brașov, 1945, 39 p. *Hristos în familie*. Brașov, 1945, 50 p. *Curtea în slujba păstoririi creștine*. Sibiu, 1947, 68 p.

Mitropolitul Ioan Mețianu. La 50 de ani de la moarte, în MA, an XI, 1966, nr. 1—3, p. 23—37. *Însemnătatea cultului și religioasă a tipăriturilor coreșiene* în MMS an XLVI 1970 nr. 10—12 p. 659—68. *Răspândirea cărților de cult de la Râmnic în paroh. le din Țara Hușilor* în MO, an. XXIII, 1971, nr. 9—10, p. 627—633. *Rugămintele pentru autoritatea cultului în cultul creștin*, în MB, an. XX, 1970, nr. 10—12, p. 659—681 an XXIII 1973 nr. 7—9 p. 393—404 an XXIX 1979, nr. 7—9 p. 44—46 an XXX 1980 nr. 4—6 p. 225—238 an XXX 1980 nr. 7—9, p. 425—439; *Pentru o preoție slujitoare*, în MA, an. XVI, 1971, nr. 9—10, p. 651—663. *Caracterul tradiției în Ortodoxie* în MA an XVI 1972 nr. 9—10 p. 708—714. *Slujirea învătătorească a Bisericii în zilele noastre*, în MA, an. XIX, 1974, nr. 7—9, p. 398—403. *Episcopul Roman Ciobașiu, luptător pentru libertatea și dreptatea poporului român din Transilvania*, în MA an XXVI 1976 nr. 7—9 p. 628—636. *Însemnătatea Sfinței Liturghii în viața credincioșilor* în MB an XXVII 1976 nr. 3—4 p. 179—185. *Viața lui Vasile cel Mare păstor de suflete* în MB an XXIX 1979 nr. 4—6 p. 264—274. *Însemnătatea Scripturii și Tradiției în cultul Bisericii ortodoxe în Ortodoxia* an XXXIII 1980 nr. 4, p. 582—600. *Lăcrarea Sfantului Duh în Liturghia*, în MA, an. XXVI, 1981, nr. 4—6, p. 257—277. *Lucea și roșul preotului în parohie*. *Câteva îndrumări pastorale pentru timpul de acasă*, în MA, an. XXVI, 1981, nr. 7—9, p. 479—491. *Prezența Bisericii în lume* în MA an XXVII 1982, nr. 1—3, p. 90—103. *Mănuirea în lăsa Hristos prin Biserică în Ortodoxia* an XXXVII 1985, nr. 2, p. 345—366.

A te articole, recenzii, cronici în „Biserica Ortodoxă Română”, „Revista Teologică”, „Mitropolia Ardealului”, „Mitropolia Banatului”, „Telegraful Român” etc. Și-a strâns în două volume predici publicate în reviste. *Cuvântări liturgice*, ed. I, Oradea, 1975; ed. a II-a, 1976.

772 p. *Slujind lui Dumnezeu, slujim oamenilor* (Cuvântări la duminică și sărbători de anului, ocazionale și îndrumări creștinești), Oradea, 1980, 711 p. *Studiile și articolele strânse în volumele. Scrieri de teologie liturgică și pastorală* Oradea 1983, 556 p. *Cuvinte pentru suflet*. *Studii și articole cu caracter pastoral—misionar* Oradea, 1985, 380 p.

Literatură: MA, an. XVI, 1971, nr. 1—2, p. 27—109; Pr. Ioan Negroiu, *Zeci ani de teologie în Eparchia Oradei* în MA an XXVI 1981 nr. 1—3 p. 8—14. „*Legea Românească*” an III (serie nouă) 1992, 12 p. (număr special cu ocazia morții).

COMOROȘAN ALEXIU, profesor de teologie N. 1842 în Comănești jud. Suceava și apoi 1881 în Cernăuți. Lucrând în Suceava apoi în Institutul teologic din Cernăuți. 1878—1884 studii teologice specializate în Teologie și Filozofie la Viena (1867—1868) și la Paris (1868—1869). Cernăuți: prelat în Școala de cântăreți de acasă (1864—1867) paroh în Hucia—Suceava (1868—1871) profesor la Liceul ortodox din Suceava (1871—1873) director la Seminarul (inter-natul) clerical din Cernăuți (1873—1874) profesor suplimentar la catedra de Dogmatică de la Institutul teologic din Cernăuți, 1874—1875. Din 1875, devine profesor extraordinar (1875) apoi titular (1878) la catedra de Dogmatică a Facultății de Teologie decan a Facultății (1880—1881).

Lucrări: Cursurile sale universitare au fost publicate postum prin grija profesorului Florian Voratschi, genurile său științifice: *Prelegeri academice din Dogmatica ortodoxă* 2 vol. Cernăuți 1887—1889 Vol. I, X + 454 p. Vol. II, X + 20 p. intitulat „Parța specială” cuprinde Dogmatica propriu-zisă. La Florian Voratschi, la revăzut și publicat studiul *Doctrina romano-occidentală despre satisfacțiune* în „Cande a” pe anul 1889—1890, 81 p. Este considerat în „părinte și deschizător de drum nou la noi” în Teologia Dogmatică prin manualul său care depășește pe toate cele de până atunci, la nivel academic și care a fost folosit mult timp în învățământul teologic universitar.

Literatură: Prof. Dr. Isidor Todoran, *Alexiu Comorosan*, în MA, an. I, 1956, nr. 3—4, p. 309—317. Prof. Dr. Petru Rezuș, *Preotul profesor Alexiu Comorosan*, în MMS, an. XXVII, 1962, nr. 1—2, p. 53—56.

COMȘA DIMITRIE profesor om politic, agronom, etnograf, nehranitor; N. 9 sept. 1846, în Sibiu, † 15 febr. 1931, în Sibiu. Gimnaziul în Sibiu, studii de teologie în Sibiu (1868—1871); trimis apoi cu bursă la Academia de Agricultură din Adenburg și Leipzig (1871—1873), cu practică agricolă în Germania și Boemia (1873—1874). Profesor de Studii economice agricole la Institutul pedagogic din Sibiu (1874—1909), membru mareșal al Academiei episcopale a Arhiepiscopiei Sibiului și în Congresul Național Bisericesc al Mitropoliei Arhiepiscopiei. Președinte Reunirea române de agricultură din județ Sibiu 1893—1895, interioară din 1886, cu concursul său și al altor intelectuali români. Membru în Comitetul executiv al Partidului Național Român în Transilvania, condamnat în Procesul Memorandumului din mai 1894 la trei ani închisoare pentru participare la redactarea și difuzarea Memorandumului românilor transilvăneni (a făcut 14 ani închisoare la Văcăz). Membru de onoare al Academiei Române (1926).

Lucrări: *Pomdriul Sibiu*, 1877, 200 p., *Căminuța agricolă* 3 vol. Sibiu 1924—1925, 650 p., cu ilustrații colorate la Institutul teologic pedagogic din Sibiu. *Îndrumări din economia câmpului* (1924), *Îndrumări din economia casnică și grădinarie* (1924). A redactat *Calendarul bunului econom* (1877—1881) și ziarul „Economicul” (Sibiu, 1893—1894), a colaborat cu art. cole. de specialitate la „Anuarul Institutului teologic pedagogic”, „Telegraful Român”, „Tribuna”, „Foaia Poporului” și la alte periodice sibiene.

Artă decorativă. *Din ornamentica română. Album artistic reprezentând 284 de broderii și țesături după originate țărănești* (Sibiu, 1904, studiu introductiv și 40 planșe color, reeditat în 1978). *Album de creștături în lemn, înfățișând 244 de obiecte după originate țărănești* (Sibiu, 1909, studiu introductiv și 41 planșe color, reeditat în 1978).

Literatură: TR, an. LXXIV, nr. 75—76, 78, 79 și 80 din 1926, an. LXXIX, nr. 15 și 16 din mai

1931. D. Comșa, *Autobiografia*, în „Anuarul Școlii normale „Andre Șaguna” din Sibiu pe anul școlar 1926/1927”, p. 15—25, H. Petru—Petrescu, *Figuri luminoase de propagandă: Dimitrie Comșa*, în rev. „Transilvania”, Sibiu, an. LXV, 1934, p. 133—136. Mircea Păcuraru, *Un memorandum etnograf și îndrumător al țărănimii: profesorul Dimitrie Comșa (1846—1931)*, în MA, an. XXVI, 1981, nr. 10—12, p. 871—880.

COMȘA GRIGORIE (din botez Gheorghe) episcop N. 13 mai 1889, în Comana de Sus — Făgăraș (azi. jud. Brașov) — † 25 mai 1935 în Arad. Liceul în Făgăraș (1900—1908), Institutul teologic la Sibiu (1908—1911), Facultatea de Drept a Universității din Budapesta (1911—1915) la care obține doctoratul, paralel face studii la Facultatea de Teologie catolică din Budapesta, ulterior obține Licența 1921 după doctoratul (1925) a Facultatea de Teologie din București. Diacon la Sibiu (1915), redactor al „Telegrafului Român” (1918), secretar de resort al Președinției Consiliului Dirigent (1918—1919), subdirector, apoi subdirector general în Ministerul Cultelor și Arteilor din București (1920—1925), paralel diacon la biserică „Arta”, deputat în primul Parlament al României înregile (1920). La 3 mai 1925 ales episcop al Aradului în monahism la Sinaia, cu numele Grigorie. În toată arhiepiscopul a 14 ani, înălțându-l la 12 iul. 1925 păstorind până la moarte. Membru de onoare al Academiei Române (1934) al Societății Scriitorilor Români și al Sindicatului 28 iul. lor din Banat, membru în Comitetul Central al Astrei.

Apreciat datorită „episcopiei pasionale” și optat mult pentru apărarea credinței ortodoxe în fața prizei ritmului sectar a infanțat câteva colecții de lucrări teologice și morale, zăvoare. Biserica preotului ortodox. Biblioteca creștină ortodoxă a îndrumat activitatea Academiei teologice din Arad, a buletinului oficial „Biserica și Școala” și întreaga viață bisericească din eparchie. A publicat peste 75 lucrări volume de predică, broșuri antisectare etc.).

Lucrări: Volume de predică. *Predici pentru toate duminicile de peste an și alte ocazii*, (în colaborare cu pr. Gheorghe Major), Arad, 1918, 332 p., *Pentru neam și țară. Patruzeci de cuvântări împotriva adventișilor și baptiștilor*, Coraș-Sebeș, 1923, 182 p., *La altarul neamului*, Ba-

curești, 1924, 36 p., *Predici la sărbătorile bisericești* Arad, 1925, 112 p. *Pentru suptorii altorului. Meditații și îndemnuri*, Caransebeș, 1925, 48 p., *Veniți la Hristos. Predici la toate Duminicile anului bisericesc* Arad, 1926, 290 p. *De la leagăn până la moarte* Arad, 1927, 228 p. *Brazde în ogorul Ortodoxiei*, Arad, 1932, 214 p. *Darurile Duhului Sfânt*, Arad, 1934, 60 p., *Aprendeți darul în Duminica următoare* (pentru prouti), Arad, 1934, 93 p., *Flori din grădina sufletului*, Arad, 1934, 529 p. *Flora de munte* Arad, 1935, 113 p.

Istoria predicii la români, București, 1921, 303 p. *Prezentul și viitorul pentru predică și alte cuvântări*, Arad, 1928, 388 p., (în colaborare cu Arhimandritul Sava) *O nouă cale pentru viața creștină*, Arad, 1929, 431 p. (în colaborare cu pr. Nicolae Popovici și pr. Gheorghe Popovici)

Problema sectelor. Secrete religioase din România și în țară, 1925, 47 p. *Combaterea cunoscătorilor și combaterea sectelor* București, 1925, 127 p. în 1927 publicată sub titlul: *Amplasamentul pentru cunoașterea...* (180 p.), *Baptismul în România din punct de vedere istoric, național și religios* Arad, 1927, 72 p. *Cheta sectelor religioase din România* Arad, 1930, 198 p. *În slujba missionarismului ortodox* Arad, 1930, 310 p. *Statul în fața sectelor*, Arad, 1933, 44 p.

Alte lucrări: *Unde vine președintele în fața problemelor sectate* București, 1925 *Pastoratul individual și colectiv* Arad, 1927, 51 p. *Credința morala și neamul*, Arad, 1929, 86 p., *Credința care lucrează*, Arad, 1931, 100 p., *Prezent și societatea de azi* Arad, 1932, 43 p. *Spre cunoașterea veșniciei*, Arad, 1933, 204 p., *Ortodoxia și românismul în trecutul nostru*, Arad, 1933 *Tineretul Românesc*, București, 1933, 342 p. *Scrisori către învățători*, Arad, 1934, 48 p., *Cultura satelor noastre*, Arad, 1935, 183 p.

Traduceri: Adolf Harnack *Monahismul, idealurile și istoria lui*, Sibiu, 1916, 107 p.

Diferite broșuri de apărare a credinței ortodoxe pastorale cuvântări articole în „Telegraful Român” și „Revista Teologică” de la Sibiu, „Biserica și Școala” — Arad ș. a.

Literatură: *Necrolog* în BȘ, an. LIX, nr. 21 din 26 mai și nr. 22—24 din 16 iun. 1935; Drd. Marin Pană *Contribuția episcopului Grigorie Comșa la dezvoltarea Omniului românesc* în

BOR, an. XCI, 1971, nr. 3—5, p. 390—400 Vasile Popeangă, *Un promotor al activismului ortodox episcopul Grigorie Comșa*, în AB, an III (XLII), 1992, nr. 10—12, p. 112—120

CONSTANTINESCU ALEXANDRU N., preot și profesor N. 25 sept. 1895 în Ferbinte de Jos, jud. Ialomița, † 1 iun. 1985, în București. Studii la Seminarul „Neon” din București, 1908—1916, la Academia eclesiastică din Petersburg și la Facultatea de Teologie din București, la care a obținut licența 1919 și doctoratul 1927, studii de specializare la Berlin, Frankfurt 1922, apoi la Facultatea liberă de Teologie privesc un 3. Școala de Exalte Studii la Institutul Catolic de Paris (1924—1925) Școl de timpuriu Ministerul Cultelor și Artelor (1921—1922), diacon la catedrala episcopală profesor și spirituale Seminarul „St. Andrei” din Galați (1922—1926), consilier referent cultural la Episcopia Dunării de Jos Galați 1926—profesor la Apologetică, Secologie și Sociologie la Seminarul „Centa” din București (1926—1940) un timp la Seminarul „Nikon” 1929—1940) preot paroh la biserica „St. Iac Rahova” din București (1926—1939), econom statorilor un timp consilier la Filiala Bisericii Ortodoxe Române și președinte al Consistoriului central bisericesc

Lucrări: *Ortodoxie și protestantism*, București 1927, 124 p. *Carte de doctrină. Budismul și creștinismul* București, 1928, 56 p. *Biserica și puterea* ed. a I-a București, 1928, 32 p. *Adverburul eterne zece predică*, ed. a I-a București, 1928, 65 p. *Sectologie Combaterea sectelor din România și istoricul lor*, ed. a II-a, București, 1929, 147 p., ed. a III-a București, 1943, 168 p. *Cultul sfinților*, Cernăuți, 1931, 35 p., *Sfânta Liturghie*, București, 1934, 87 p., *Taina Sf. Masin* București, 1938, 47 p. *Spiritismul. Originea, doctrina, cultul și combaterea*, București, 1943, 20 p.

Traduceri: *Adventismul* de Paul Scheurien, București, 1926, 36 p.; alte numeroase broșuri traduceri conferințe articole în perioadice bisericești mai ales în „Noua Revistă Bisericească” a lui T. Părescu la care a fost un timp colaborator „Neamul Românesc” ș.a.

CONSTANTINESCU ANGHEL, preot, publicist N 8 nov. 1875, în Brăila, † după 1938. în Brăila. Studii la Facultatea de Teologie din București; studiu de specializare la Strasbourg. Duca la catedrala episcopială din Galați (1902—1908), revizor ecleziastic al eparhiei Dunării de Jos (1903—1908 și 1916—1917), preot-paroh la biserica „Cuvioasa Paraschiva” („Sfânta Viner”) din Brăila (din 1908 și paroh protopop al județului Brăila 1908—1910). Profesor de Religie la Școala normală „St. O. Iosif” din Brăila; din nou revizor ecleziastic al eparhiei (1913—1920), director al Seminarului „Sf. Andrei” din Galați 1919—1922.

Lucrări: *Regenerarea femeii prin creștinism*, Ploiești, 1902, 23 p. *Monografia Sfintei Episcopii a Dunării de Jos*, București, 1906, IV + 443 p. + 66. *Isis*, în 1924 a existat teza parohială „Glasul Bisericii” la Brăila, colaborând la diferite periodice ale timpului.

Literatură: Preot Eugen Drăgoi, *Ierarhi și preoți de seamă la Dunărea de Jos*, 1864—1989, Galați, 1990, p. 91—92 și 263.

CONSTANTINESCU BARBU, profesor de teologie (neofotoni) N 2 dec. 1834, în Ploiești (în familia de preot, † 30 dec. 1891, în București. Studii la Seminarul teologic din București (cu 4 clase), continuând la Liceul „Sf. Sava”; studii superioare la Universitatea din Leipzig (1860—1866) unde obține licența în teologie și doctorat în Filosofie. Profesor de istorie și istorie bisericească la Seminarul „Central” din București (1866—1883), director al școlii (870) profesor de istorie la Liceul „Matei Basarab” (1883—1891) director de studii și profesor de pedagogie la Școala Azvului „Elena Doamna” din 1874) profesor de istorie bisericească la noua Facultate de Teologie din București (1882—1883 și 1888—1891) și primul decan al Facultății (1881—1882). Apreciat pedagog a pus bazele revistei „Educatorul” (1883—1884), a participat la congrese pedagogice peste hotare, a condus conferințe ale revizorilor școlari și a întocmit manuale școlare.

Lucrări: *Confesiunea ortodoxă a Bisericii sobornicești și apostolice a Răsăritului de Petru Movilă* din nou tradusă și cu o prefață, ed. I, București 1877 ed. a II-a Sibiu 1877 ed. a III-a,

București, 1879; *Istoria sacră a Noului Testament*, Ploiești, 1890, IV + 160 p. (în colaborare cu frațele său, arhiepiscopul Calistruț Orleanu).

Abecedar românesc, București, 1874, 4 + 116 p. (ed. a XI-a în 1891); *Noul abecedar românesc*, ed. I, Ploiești, 1891, VII + 103 p.; *Carte de citire pentru clasele II, III și IV primare*, toate ajunse la mai multe ediții, în colaborare cu Th. D. Speranția, D. Augustin, Ioan George Cășibă și alții. *Istoria antică a bibliografiei*, București 1891, 3 (+330) p.

Probe de limbă și literatură țigănilor din România, București, 1878, 1-2 p. (prima culegere de folklor țigănesc la noi, traducerii din limba E. A. Poe, Chiniasso, Antonin Rouquet ș.a).

Literatură: Petre Gârboviceanu, *Dr. Barbu Constantinescu*, în BOR, an. XXXV, 1911, nr. 3, p. 335—345; Prof. T. G. Bulat, *Contribuții la istoricul Facultății de Teologie din București*, în BOR, an. LXXV, 1957, nr. 11—12, p. 1104. *Dictionarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979, p. 206. *Ionida Dănilă*, Sabina Stănescu, *Dictionarul fetei țigănoare*, București, 1979, p. 141—142. ST, an. XXXV, 1982, nr. 1—2, p. 23—24; *Bibliografia românească modernă, 1831—1918*, Vol. 1, București, 1984, p. 779—781.

CONSTANTINESCU GRIGORE, preot, ziarist N 1875, în Iași, în familia de preot, † 8 apr. 1932, în Năpădena, jud. Bălți. Studii la Seminarul „Veniamin” din Iași, 1888—1896 și la Academia Iuliyeviciyevskii din Kiev (1897—1902). Traducător la Consulat român din Odessa (1904—1906), profesor de Limba română la Seminarul teologic și Școala episcopală de teologie (1906—1918), secretar de redacție al revistei „Luminătorul” (de la 1 ian. 1908), secretar al tipografiei eparhiale (din 1909), redactor și director al ziarului „Glasul Basarabiei” (1913—1914), toate la Chișinău, preot la catedrala arhiepiscopală (1898—1919) apoi preot paroh în Năpădena (1919—1932).

A publicat numeroase articole în „Basarabia”, „Luminătorul”, „Glasul Basarabiei” și alte periodice, toate în Chișinău, militând pentru unirea Basarabiei cu România și pentru „românizarea” vieții culturale și bisericești din această provincie. A publicat o serie de broșuri cu conținut moralizator traduse din rusește.

Literatură Necrolog: în VB nr 4 din 1932 Ștefan C. Dobanu *Cultura românească în Basarabia Chișinău* 1923, p. 305—306; Eugen Ș. H. Iban *Figuri basarabene* Paris 1940 p. 21; Iane Colesnic *Basarabia necunoscută Chișinău* 1993, p. 176—185 și 287—293

CONSTANTINESCU HORIA preot istoric N. 8 febr. 1910 în Basceni, de Jos, jud. Buzău; † febr. 2000 în Buzău. Studii la Seminarul teologic din Buzău (1927—1934) apoi la Facultatea de Teologie din București (1934—1934). Preot în parohiile Rusavăț, Zăta și Mărdănești din jud. Buzău, apoi la parohia Sf. Ioan din Buzău, profesor de Religie la Școala normală de băieți din Buzău (1946—1948). Cercetări de istorie locală.

Lucrări: *Potamul Marului*, în GB an XXIII 1964 nr 5—6, p. 406—408 (în colaborare); *Biserica fostei mănăstiri Adâmbu Sărat*, în GB an XXIV, 1965, nr 1—2, p. 30—71; *Ocrotirea a lui Ștefan cel Mare în Țara Românească*, în GB, an XXIV, 1965, nr 7—8, p. 684—690; *Biserica din Calvini*, în GB an XXV 1966, nr 7—8 p. 51—52; *Cel mai vechi monument istoric—bisericesc de pe platourile Buzăului (= Cârnu)*, în GB, an XXVI, 1967, nr 1—2, p. 88—103; *Mestieri de biserică buieni*, în GB an XXXIII, 1974, nr 1—2, p. 133—145; *Prezențe de la Calvini*, în GB an XXXI, 1974 nr 11—12, p. 1105—1111; *Biserici de lemn mitate și strămutate*, în GB an XXXV 1976 nr 5—6 p. 565—574; *Schimbările schelului rupestre bucurene: mîntuire ale vechimii, creștinismului și ortodoxității noastre pe aceste meleaguri*, în vol. *Spiritualitate și istorie la întorcutea Carpaților*, vol. I, Buzău, 1983, p. 321—340; *Biserici de lemn din eparchia Buzăului*, Buzău 1987, 400 p.

Articole, predici și versuri în revistele „Mugur”, „Îngerul” de la Buzău și „Glasul Bisericii”, în diferite periodice bozovene, în revista „Apicultură” ș.a.

Literatură: Episcop Epifanie Norocel *Cuvînt înainte la cartea Bisericii de lemn din eparchia Buzăului*, Buzău 1987 p. 9—10; Preot Gabriel Cocora *Seminarul teologic din Buzău la împlinirea a o sută cincizeci de ani*, Buzău, 1988, p. 290

CONSTANTINESCU IOAN preot și protopop în București, † c. 1900 în București. Profesor de Religie la Școala Centrală de fete din București (devenită Școala normală de instituatoare sau Școala de fete gr. I) membru în Consistoriu eparchial al Mitropoliei Ungrovlăcei. Autor de manuale școlare de Religie.

Lucrări: *Reflecțiuni morale asupra Evangheliilor duminicale pentru uzul preoților și elevilor*, București 1877, 148 p. (ed. a II-a, 1874, 34 p.). *Manual de istoria sfîntă a Vechiului Testament cu reflecțiuni și instrucțiuni morale pentru uzul seminarilor și școlilor secundare*, București, 1873 IV + 224 p. (ed. a XV-II a, 1896, 74 p.). *Manual de istoria sfîntă a Noului Testament cu reflecțiuni și instrucțiuni morale (cu un compendiu de istorie bisericească pînă la Constantin cel Mare) pentru uzul elevilor din seminar, gimnaziu și școlile normale*, București 1874, 212 p. (ed. a VII-a, 1887, 208 p., ed. a XIII-a, partea a II-a, 1892, 133 p., ed. a XXVIII a, partea a III-a 1896, 198 p.). *Manual de istoria sfîntă a Vechiului și Noului Testament pentru clasa I gimnazială*, București, 1899, 2 + 164 p.

Carte de carte pentru formarea marilor fiilor și fiicelor creștine, București, 1876—79 p. (ed. a II-a 1882, 19 p.). *Precuratoare de istoria sacra a Vechiului și Noului Testament pentru școlile primare*, București, 1874, 100 p. (ed. a XII-a 1893, 52 p.). *Explicarea Evangheliilor duminicale pentru școlile primare*, ed. a I-a, București, 1877, 80 p. (ed. a IX-a, 1891, 64 p.). *Carte de rugăminți. Învățătură morală pentru formarea marilor fiilor și fiicelor creștine*, ed. a II-a, București, 1891, 2 f. + 256 p., *Cele patru Evanghelii. Matei, Marcu, Luca, Ioan Pentru uzul școlilor primare urbane și rurale*, București, 1894, 264 p.

Literatură: *Bibliografia românească modernă 1831—1918* Vol. I București 1984 p. 791—794

CONSTANTINESCU IOAN, preot profesor N. 23 mart. 1905 în Halah, jud. Botosani; † 1987 în București. Studii la Seminarul „Ven. anin” din Iași, la Facultatea de Teologie din București, la care a obținut doctoratul în 1948. Preot în Săbina (Botosani 1932—1941) la biserica „Sfinții Teodori” din Iași, profesor la

Seminarul „Veni-amin” din Iași (1941—1944), „Central” din București (1944—1946), „Ciesane episcopul” din Buzău (1946—1968) la care a fost și director, 1949—1960, din nou la București din 1968, iconom stavrofor (1955). A publicat studii, neotestamentare și biografii de teologi români.

Lucrări: *Studiul Noului Testament. Manual pentru Seminarul teologic* București, 1981, 442 p. (ed. a II-a, București, 1992, 334 p.).

Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție, în GB, an XXXI, 1972, nr. 5—6, p. 533—548. *Rugăciune pentru cei morți*, în GB, an XXXII, 1975, nr. 7—8, p. 749—763. *Sfânta Scriptură și magisterul Bisericii*, în GB, an XXXIV, 1975, nr. 9—10, p. 927—945. *A doua venire a Domnului Iisus Hristos (parusos) și unele înțelegeri greșite în legătură cu ea*, în GB, an XXXV, 1976, nr. 3—4, p. 328—344. *Cuvântarea eshatologică a Domnului nostru Iisus Hristos. Scurt comentariu*, în GB, an XXXVIII, 1979, nr. 1—2, p. 51—77. *Cuvântarea misionară a Mântuitorului, la transmiterea apostolilor la propovăduire*, în GB, an XLVII, 1983, nr. 1—3, p. 67—84. „*Rugăciunea arhierescă*” a Domnului nostru Iisus Hristos. Comentariu, în „*Orthodoxia*” an XXXV, 1983, nr. 3, p. 370—387. *Parabola vitei ceteri adevărate. Comentariu*, în GB, an XLIII, 1984, nr. 7—9, p. 479—491. *Mântuirea subiectivă și unele erori în legătură cu ea*, în GB, an XLIV, 1985, nr. 1—2, p. 45—58. *Întrarea solemnă a Domnului nostru Iisus Hristos în Ierusalim—după cele patru Evanghelii. Comentariu*, în GB, an XLVI, 1987, nr. 3, p. 13—34. *Patimile și moartea Mântuitorului Hristos după cele patru Evanghelii*, în GB, an XLVII, 1988, nr. 2, p. 45—102.

Preotul profesor dr. Constantin Proviaș, directorul Seminarului teologic din Buzău, în GB, an XXXI, 1972, nr. 1—2, p. 96—101. *Preotul profesor Ioan Gutcu*, în MMS, an XLVIII, 1972, nr. 7—8, p. 609—617. *Preotul profesor Valeriu Iordăchescu*, în GB, an XXXIV, 1975, nr. 3—4, p. 385—388. *Preotul profesor Cicerone Iordăchescu*, în ST, an XXVII, 1975, nr. 5—6, p. 487—493. *Arhimandritul Iuliu Scriban*, în ST, an XXVI, I, 1976, nr. 7—10, p. 735—743.

Diferite alte articole și predici în revistele menționate și alte periodice bisericești.

Literatură: Pr. Prof. Ioan Buga, *La moartea preotului profesor Ioan Constantinescu*, în GB, an XLVI, 1987, nr. 6, p. 164—166. Preot Gabriel Cocora, *Seminarul teologic din Buzău la împlinirea a o sută cincizeci de ani*, Buzău, 1988, p. 209—211.

COPACIANI EMANUȚ, preot, prezicer N. 4 mart. 1915, în Glumpaci, jud. Giurgiu, † 1999 în Breaza jud. Prahova. Stud. la Seminariile din Câmpulung-Muscel (1927—1934) și „Central” din București (1934, 35) apoi la Facultățile de Teologie din București (1935—1937) și Varsovia (1937—1939). Preot paroh în Dragomirești Deal—Ilfov (1943—1962), Oești—Argeș (1962—1964), Zăbrani—Arad (1964—1968), Sibiu—Târgușor (1972) I b. și Timișoara (1972—1975).

Lucrări: *Viata lui Iisus* București, 1943, 392 p. *Viata și învățătura Mântuitorului Iisus Hristos* Timișoara, 1977, 332 p. *Fiat lui Dumnezeu* Cluj, 1991, 384 p. și București, 1994, 384 p. *Omul filial cunoscut*, București, 1994.

Voevodul Roman București, 1973, 432 p. (în colaborare cu George Poira). *Umbrele Coniecturilor* Roman, București, 1975, 241 p. *Când au venit Neaghe* Voia Roman, București, 1976, 280 p. *Cămpina apelor sau Voia Căpă Trece* Mitroveni Craiova, 1983, 169 p. *Posada 1350* Roman Istoria, București, 1996, 174 p. română religioasă *Maria Magdalena*, publicat în ser. a. în „*Misiunea Banatului*” (dic. 1988, apoi în extras 1991). *Biruză Monografie* București, 1985, 152 p. piese de teatru jucate pe diferite scene (de pildă, *Camera oglinzilor* ș.a.).

Literatură: Preot Eugen Drăgoi, *Ierarhi și preoți de seamă la Dunărea de Jos, 1864—1989*, Galați, 1990, p. 276—277.

CORAVI DAMASCHIN (din botez Dimitrie), episcop N. 14 sept. 1940 în Craiova. Stud. la Seminarul teologic din Craiova (1956—1961), la Institutul Teologic Universitar din București (1961—1965) și apoi cursurile de doctorat — specialitatea Istoria Bisericii Române — la același Institut (1965—1968), studii de specializare pentru Noul Testament la Facultatea de Teologie din Aiena (1970—1978, unde a obținut doctoratul).

Profesor la Seminarul teologic din Craiova (1968—1970), redactor al revistei „Mitropolia Olteniei” și profesor la același Seminar (1978—1980). Timp în monahism la mănăstirea Iliana cu mănăstirea Damascului (1980). Întronizat ieromonah și ierotesit arhimandrit la 16 iul. 1980. S-a Sinod la ales episcop vicar al Arhiepiscopiei Craiovei cu titlul „Severineanul” (întronizat la 2 sept. 1981). Profesor și decan la noua Facultate de Teologie din Craiova (1992—2000). Membru fondator al seriei noastre la a cincea Adunare generală a Căsușilor Episcopale din Flacărelelor (Nașo, 1975), participând la diferite întâlniri cu caracter ecumenicist (Patmos 1975, Atena 1978, Creta 1978 și la 24 febr. 2000, ales episcop al Sârbiziei și al Ilidiei din răscoală la 15 martie 2000).

Lucrări: *1 portret de la Rumuș* — *prima jumătate a secolului al XVIII-lea*, în MO, an XX, 1967, nr. 1—2, p. 45—58; *Mestieri tipografici la Rumuș din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea și prima jumătate a secolului al XIX-lea*, în MO, an XIX, 1967, nr. 3—4, p. 247—260; *Aspecte ale dezvoltării de tipărire și răspândire a cărții populare românești în Transilvania, Muntenia și Moldova în secolul al XVIII-lea*, în BOR, an LXXXV, 1967, nr. 11—12, p. 1218—1228; *Viața și activitatea episcopului Ștefan al Rumușului*, în MO, an XX, 1969, nr. 3—4, p. 211—229; *Precurii și contribuția la bibliografia românească veche*, în MO, an XX, 1968, nr. 9—10, p. 722—731; *Măndăstirea din Peri și importanța sa istorică*, în MO, an XXXIV, 1982, nr. 7—9, p. 490—514; *Rugăciunea domnească. Studiu filologic istorico-teologic și etimologic*, rev. lexicografică, Atena 1979, 346 p. (în limba greacă); *Senzul rugăciunii domnești în „Ortodoxia”*, an. XXXV, 1983, nr. 3, p. 335—370; *Mitroposul Veniamin Costache și cultura greacă*, în MO, an L, 1998, nr. 1—6, p. 58—68; *Biserica din Craiova*, Craiova, 1998, 208 p. (în colaborare). Diverse reportaje și recenzii în „Mitropolia Olteniei”

Literatură: BOR, an. XCVIII, 1980, nr. 9—10, p. 936—937; MO, an. XXXII, 1980, nr. 10—12, p. 801—810; ROC, an. X, 1980, nr. 3, p. 16—17

CORCEA AVRAM, preot, folklorist. N. 16 apr. 1868, în Costeș, lângă Vârșeș, în Banatul

sărbesc — 1951, în Petrova, jud. Iași. A studiat la Gimnaziul român din Bezuș, 1886—1887 și la Institutul teologic din Caransebeș (1887—1890). Preot în Costeș (1891—1940), catehet la școala românească din Vaslui (1903—1907), în timpul celui de-al doilea război mondial stabilit în Mercana, jud. Caraș-Severin, prin propunerea membrilor Adunării episcopale și a Consiliului episcopial de la Caransebeș, înlocuindu-l pe parohul din problemă comunistă, persecutat de comitii din Costeș și al Reuniunii de citire și cântări, eliberat de turci în Costeș în urma unei scrisori despre Novac și Gruta). În 1916 internat la Spitalul Ungar de vest pentru activitate anti-staționară, eliberat la 1 decembrie 1918 a devenit membru în Marele Stat Național din Alba Iulia sub regimul comunist, deportat în Bărăgan, unde a murit.

Lucrări: *Bătănie populare Caransebeș*, 1894, 139 p. (cu 20 de bătănie primite ca ieșire din zona Costeș, altele bătănie și colaborări la „Înving” — Sibiu, Calendarul „Înving” — Caransebeș, „Fata Diecețană” — Caransebeș, „Înving” — Oravița ș.a.

Literatură: Ion Bălan, *Un folklorist bând țean*, Avram Corcea, în *Actele Simpozionului dedicat reciprocității iugoslavo-române în domeniul culturii populare*, Piatra Neamț, 1974, p. 103—113; Ovidiu Hărtăle, *Istoria folclorului românesc*, București, 1974, p. 348—349; L. Mărcuș, *Protopopul Avram Corcea și corespondența sa cu Ion Popescu Băndăreanu*, în MH, an. XXV, 1975, nr. 7—9, p. 409—411; Ion Iac. Dulea ș. SC Știrile, *Dictionarul folkloristilor*, București, 1979, p. 143; *Dictionarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979, p. 216; Virgil Vintilescu, *Secvențe literare. Repere literare bănățene (1880—1918)*, Timișoara, 1987, p. 111—112; Glugor Popi, *Românii din Banatul sârbesc în secolele XVIII—XX*, București, 1993, p. 217—218; Vasile Mircu, *Zăbierca Românilor din Banatul iugoslav și marea mare*, Timișoara, 1995, p. 30—32

CORCEȘI, diacon, tipograf și editor. N. în Târgoviște, ț. c. 1583, în Brașov. A învățat meseriașul tipăriturii la atelierul din Dumbrăvești. În 1556—1557 lucrează la tipăritura *Octroahul* slavon de la Brașov, în 1557—1558

tipărește *Triodul Pentecostar* slavon de la Targoviște. După 1561 a tipărit un număr de cărți mai mari în Brașov. Cărți românești: *Întrebarea creștinească* (1560), *Tetraevanghelul* (1560—1561), *Apostolul* (1565—1566), *Liturghierul* (1570), *Pravila Sfinților Părinți* (1570—1580), *Psaltireul* (1570), *Psaltireul slav-român* (1577), *Evanghelia cu învățătură* (1580—1581) — tradusă de preotul mare și Mitropolitul Călugăria de la Zabludov în Lituania, din 1569; în 1567 a tipărit — la Brașov sau Cluj — *Tălcul Evangheliilor*, un dicționar interesant de învățător protestant și ortodox — având ca anexe o carte de cântăce și singhe eclesiene (cărți slavone *Tetraevangheliu* 1562, *Sborniciu* în două părți 1568—1569, *Octoiarul Mare* în două părți (1574—1575), *Psaltirea* (1577), *Triodul* (1578), *Tetraevanghelul* 1578—1579, *Sbornicul de la Șehos* Albu (1580—1581). A avut un număr mare de elevi: un mare număr de tipăritori — Nicolae Călin din *Tetraevangheliu* slavon (1565), diaconul *Lorint Octoiar* (1577—1578), *Psaltireul* (1578), *Triodul mare* (1578) toate în slavoneste; frații Ștefan și *Pavel* de la Orăștie din 1581—1582, *Liturghierul* slavon de la Brașov sau (1587) etc. — *Paul* din Măgăreș, *Marian* și alții.

Înseși diacul nu stă în țară, el a fost preotul sfântului mănăstire a tipărit pentru că se afla în ambu române în biserică. Tipăriturile sale au contribuit la formarea unei limbi literare și liturgice românești unitare. Tipăriturile sale s-au bucurat de o largă răspândire în toate țările românești, iar cele slavone în țările slave sud-dunărene aflate sub dominație otomană.

Literatură: Eșutiu cruce ale tipăriturilor coreșiene B. P. Iosad, *Pravila publicată românește* a 1577 de diaconul Coreș, ed. în caracterul etnografic și transcriere (Iulian de... vol. I București, 1881 (textul), vol. II, 1888 (studiu). Sextil Pușcariu și Al. Procopovici, *Diaconul Coreș. Cartea cu învățătură* (1581), vol. I (textul) București, 1914, 8 + 566 p., Ioan Bianu, *Texte de limbă din secolul XVI. Întrebare creștinească*, București, 1925, 22 p., Ioan Bianu, *Texte de limbă din secolul XVI. Pravila Sfinților Apostoli tipărită de diaconul Coreș la Brașov între 1570—1580* București, 1915, 74 p., Ioan Bianu, *Texte de limbă din secolul XVI. Lucrul apostolesc — Apostolul tipărit de diaconul Coreș la Brașov în anul 1563* București

1930, XIV + 632 p., Florica Dimitrescu, *Tetraevangheliu tipărit de Coreș Brașov 1560—1561, comparat cu Evangheliarul lui Radu de la Mănăstirea, 1574*. Editie alcătuită de București 1963 425 p. Al. Mares, *Liturghierul lui Coreș. Text stabilit, studiu introductiv și indice de...*, București, 1969, 186 p. + 84 fig., Suela Toma, *Coreș. Psaltirea slav-română 1577 în comparație cu Psaltirea coreșiană din 1570 și 1589* Text stabilit, introducere și indice de..., București, 1970, 78 p.

Lucrări generale: Barbu Teodor, *Personalitatea diaconului Coreș și rolul lui în cultura românească* în BOR, an. XXV, 1959, nr. 3—4, p. 287—306; Virgil Moșu, *Coreș editor și tipograf*, în BOR, an. LXXVII, 1959, nr. 3—4, p. 467—471; Virgil Moșu, *Despre diaconul Coreș. Ca 400 de ani de la apariția activității sale de la Brașov și de la apariția primei cărți românești*, în GB, XVIII, 1959, nr. 7—12, p. 633—656; Pr. Spiridon Cândea, *Diaconul Coreș — simplu tipograf sau și traducător al cartilor românești tipărite de el* în MA, an. VII, 1962, nr. 3—6, p. 325—344; Virgil Moșu, *Date noi cu privire la activitatea diaconului Coreș ca editor*, în BOR, an. LXXVI, 1963, nr. 7—8, p. 781—791; Dan Simionescu, *Un mare editor și tipograf din secolul al XVI-lea* în SCL, an. 1964, p. 53—60; Mircea Ionescu, *Cartea românească în perioada coreșiană*, în vol. *Probleme de bibliologie*, București, 1970, p. 51—67; Arnold Hultman, *Cartea veche românească* — *Tipografia a diaconului Coreș*, I—VI, 3—VII, 1—2; Ion Gațu și Alexandru Mares, *Diaconul Coreș și izbânda scrisului în limba română* București, 1994, 394 p. + 4 pl. + 46 fig.

Tipăriturile coreșiene: Al. Mares, *Prezentare privind traducerea Tetraevangheliului lui Coreș*, în SCL, XVIII, nr. 6, 1967, p. 651—667.

Constantin Karadja, *Despre „Lucrul apostolesc” al lui Coreș de la 1563*, în An. Acad. Rom. M.S.L., s. III, t. II nr. 6 București, 1924, p. 345—355 (și extras, 11 p. + 3 pl.), Șt. Pașcu, *Probleme în legătură cu începuturile scrisului românesc. Versiunile românești din secolul al XVI-lea din Apostolul lui Coreș*, în „Cronica învățării” II—1957, p. 47—95.

Nicolae Drăganu, *Un fragment din cea mai veche Molitvelnic românească*, în „Dacoromania”, B. Cluj 1922, p. 254—326; Pandele Olteanu,

Contribuții la problema începuturilor și promovării scrisurii românești: 400 de ani de la apariția „Tălcuțului Evangheliilor” al lui Coreș, în LL, XVI nr. 2, 1964 p. 89—21; Pandele Oltéanu, „Pastila de Neugovo” în lumina „Cazanet I” a diaconului Coreș (c. 1564), în „Romanoslavica”, XIII, 1966, p. 105—131; Atanasie Popa, Originalul cântecelor din Molitvelnicul tipărit de Coreș în 1564 în LR, an XV, 1966, nr. 3, p. 255—265; A. Hirtmann și P. Binder, Cu privire la datarea și geneza Cazanet I tipărit de diaconul Coreș, în LR, an. XVI, 1967, nr. 2, p. 109—117; Alexandru Măreș, Când și unde s-a tipărit Tălcuțul Evangheliilor și Molitvelnicul românesc, în LR, an. XVI, nr. 2, 1967, p. 119—130.

Spiridon Cănoa, *Primul Liturghier românesc apărut*, în MA, an IV, 1959, nr. 9—10 p. 722—724.

Voană Mangra, *Cerceidri literare istorice I Psaltirea diaconului Coreș* apărută la 1564 în Brașov, București, 1896, 29 p.; L. Demény, *Psaltirile chiriace apărute în Transilvania în a doua jumătate a secolului al XVI-lea*, în SCB, X, II, 1974, p. 91—112.

Vasile Orecu, *Izvorul principal pentru Cartea cu învățătură a diaconului Coreș din 1561. Omisiunile patriarhului Calcea (1334—1341)*, București, 1939, 166 p.; Marin Rădulescu, *Originalul slav al Evangheliilor cu învățătură a diaconului Coreș...*, București, 1959, 105 p.; Pandele Oltéanu, *Les originaux slavo-russes de plus anciennes collections d'homélies roumaines*, în „Romanoslavica”, an IX, 1963, p. 163—192; Pr. Silviu Hădrugaș, *O carte de doctrină și de pietate ortodoxă. Evanghelia cu învățătură (1561)*, în BOR, an LXXXVII, 1969, nr. 7—8, p. 740—773; Pr. Ioan Turcu, *Evanghelia cu învățătură din anul 1561. Considerații, precizări, accente*, în BOR, an XCIX 1981 nr. 7—8, p. 888—911; Pr. Ioan Ionescu, *Patru sute de ani de la tipărirea Evangheliilor cu învățătură de diaconul Coreș la Brașov în 1561 și mesajul ce-l poartă*, în GB, an XL, 1981, nr. 11—12, p. 1154—1177.

Amănunțita bibiografică în *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979, p. 217—219; Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, București, 1980, p. 524—538 (ed. a II-a, 1994 p. 549—563); toate tratatele de istoria literaturii române vechi.

CORNEANU NICOLAE, mitropolit N. 21 nov. 1923 în Caransebeș, în familie de preot. Liceul în Caransebeș 1934—1942. Facultatea de Teologie la București 1942—1946), cu doctoratul la 30 iun. 1949 tezeza nins *viața și petrecerea Sfântului Antonie. Începuturile monahismului creștin pe valea Nidului*. Profesor sup. minor la Academia teologică din Caransebeș (1 apr. 1947—1 sept. 1948) și diacon necăștorit secretar eparhial (din sept. 1948—referent principal) toc la 1 apr. 1949 și consilier administrativ (1 iun. 1952—1 oct. 1956) la Arhiepiscopia Timisoarei profesor a Seminarului Teologic din Caransebeș (1 oct. 1956—1 mart. 1959), conferențiar la Institutul Teologic Universitar din Sibiu (toc la 1 mart. 1959 și preot 1960—La 15 dec. 1960 ales episcop al Aradului—birou din 5 ian. 1961, înscăunat 22 ian. 1961); la 17 febr. 1962 ales arhiepiscop al Timisoarei și Caransebeșului și, după părăsirea Bisericii—înscăunat 4 mart. 1962—pasiv din până la 21 oct. 1962 de la domiciliu în Ardeal—din nr. — an 1967 și al 10 ian. 1977—apr. 1978). Ca ierarh a fost preocupat nu numai de problemele administrative economice curente, ci și de restaurarea unor monumente istorice—bisericești din cuprinsul Arhiepiscopiei Timisoarei—de cupa—făcând unelte—într-o țară de pildă la Cermeș Arhiepiscopesc și a celor răstăruite în timp—de acasă—de achiziționare unele adevărate monumente de artă, a unor căldări noi închinarea Centrului Arhiepiscopesc și a Seminarului Teologic din Caransebeș Amănunțit—în 1962 începe—revista „Mitropolia Banatului” (din 1990 „Altarul Banatului”), iar din 1980 „Îndrumătorul bisericesc” de la Timișoara. A îndrumat activitatea tipografică eparhială în care al aparatul numărase încă din caracter istoric sau teologic. Este un om de conștiință și de seamă a vremii—delegat al Bisericii Ortodoxe Române—zeci de întruniri peste hotare câțiva Adunări generale ale Căntărilor Creștine pentru Pace—sedii la Praga și la diferite sesiuni ale unor comitete de lucru (ca membru al acestora). A lucrat ani de-a rândul în cadrul unor comitete ale Consiliului Ecumenic al Bisericii ort. participând la diferite întruniri ale acestora, între 1978—1980 membru în Comitetul central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor Membru de onoare al Academiei Române (10 nov. 1992).

Lucrări principale: *Simbolul scării și treptelor în religie necreștine*, în MA, an. IV, 1959, nr.

didactice ale Vechiului Testament, în ST, an. XIX, 1967, nr. 9—10, p. 600—612; *Raporturile a tre pârâni și copii după cartile didactice ale Vechiului Testament*, în ST, an. XXI, 1969, nr. 1—2, p. 100—110; *Canonul Sfintei Scripturi la cei doi reformatori, Martin Luther și Jean Calvîn*, în ST, an. XXI, 1969, nr. 3—4, p. 199—209; *Sfânta Scriptură în mâna credincioșului*, în „Ortodoxia”, an. XXXII, 1980, nr. 2, p. 299—317; *Temerare, care predică marea Mărie Domnului în Vechiul Testament*, în „Ortodoxia”, an. XXXII, 1980, nr. 3, p. 492—500; *Cursarea sfinților după Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție*, în GB, an. XXXIX, 1980, nr. 3—5, p. 380—388; *Valoarea descoperirilor arheologice (din anul 1971—1974), în Tara Sfântă pentru studiul Vechiului Testament*, în ST, an. XLII, 1980, nr. 7—10, p. 606—619; *Sabot și Duminică*, în „Ortodoxia”, an. XXXI, 1978, nr. 2, p. 201—203; *Prelegerea nr. 1: Sfânta Cruce în Vechiul Testament*, în „Ortodoxia”, an. XXXIV, 1982, nr. 2, p. 243—254; *Descoperirile arheologice în Tara Sfântă (anul 1974—1975) și studiul lor cu Vechiul Testament* Teză de doctorat, în ST, an. XXXV, 1982, nr. 7—8, p. 461—462 și nr. 9—10, p. 617—618. (și extras); *Întreaga slujbă a Ministoriilor prezintă după Vechiul Testament*, în „Ortodoxia”, an. XXXV, 1983, nr. 1, p. 83—93; *Sensul rugămintei după Vechiul Testament*, în „Ortodoxia”, an. XXXV, 1983, nr. 3, p. 387—404; *Descoperiri arheologice în legătură cu datele din Vechiul Testament*, în ST, an. XXXVI, 1984, nr. 7—8, p. 546—572; *Persona lui Mesia și lucrarea Sa în lumina profetilor vechi testamentari*, în ST, an. XXXVII, 1985, nr. 9—10, p. 616—619; *Texte din Vechiul Testament, prescurtate și interpretate*, în ST, an. XXXIX, 1987, nr. 5, p. 217—227; *Arheologia biblică pentru Facultățile de Teologie din România*, 1984, 352 p. + 32 pl. (în două exemplare biblice) Editura Facultății de Teologie din Iași, 1986, 292 p. (în două exemplare biblice) Editura de profil Dunărea (abundantă de pr. prof. Dunărea Abrudnă)

Articole, predici, recenzii, cronici în „Glasul Bisericii” și în alte periodice

Literatură: GB, an. XXXVI, 1977, nr. 1—3, p. 148—149; ST, an. XXXIV, 1982, nr. 1—2, p. 124—125 și nr. 9—10, p. 681

CORNOIU IOAN, profesor de teologie (nehotonit) N. 15 sept. 1861 în Târgu Jiu, †

13 ian. 1913, în București. Studii la Seminarul „Sf. Nicolae” din Râmnicu Vâlcea (1873—1877) și „Central” din București (1877—1880), la Facultatea de Teologie din Cernăuți (1880—1884) unde obține doctoratul în 1885. Profesor suplantar în 1885, profesor în 1892, apoi titular definitiv în 1895 la catedra de Exegeza și Introducerea în Noul Testament funcționând până la moarte. În anul 1913 paralizat a deținut și alte funcții: director al Căminului Mitropoliei Ungrovlahiei (1885—1892 și 1896—1909), primul director al Căminului Mănăstirii Cernăuți și al Institutului Biblic (1892—1895), profesor la Seminarul „Nicolae” (1903—1913); membru al „Societății pentru învățarea poporului român” și al „Societății Geografice Române”

Lucrări: *Schite din viața Sf. Apostol Pavel*, în BOR, an. XLIII, 1894—1895, p. 4—53, 264—273 și 317—333; *Istoria canonului Noului Testament*, în BOR, an. XLIII, 1894—1895, p. 417—425, 516—529, 643—658 și 738—751; *Istoria textului cartilor Noului Testament*, în BOR, an. XLIII, 1894—1895, p. 813—825, 945—956 și 1033—1049; an. XIX, 1895—1896, p. 58—72 și 131—139; *Introducerea în cărțile Noului Testament* Manual pentru Seminarie teologice, București, 1903 (ed. a II-a, 1911, 206 p.); *un curs litografiat de Noul Testament*, alte articole în „Biserica Ortodoxă Română” și „Revista Ortodoxă”

Literatură: *Necrolog* în BOR, an. XXXVII, 1913, p. 279—292; *Necrolog* în Căminul, 1913, p. 387—390; Pr. Prof. Haralambie Roventă, *Studiul Noului Testament la noi în ultima 50 de ani*, în ST, an. III, 1932, nr. 2, p. 255—257; Teodor N. Mănușache-Ion Cornoiu, *La o jumătate de secol de la moartea lui*, în MO, an. XV, 1963, nr. 5—6, p. 411—415; *Prof. Dr. Ioan Cornoiu*, în ST, an. XXXIV, 1982, nr. 1—2, p. 30—31

COSMA ALEXANDRU C., preot, publicist N. 19 iul. 1890 în Boșești, jud. Vaslui, în familie de preot, † d. 1965 în București. Studii la Seminarul „Veniamin” din Iași (1903—1911) și la Facultatea de Teologie din București (1911—1915). Diacon la catedrala episcopală din Iași (1916—1919), preot în Băieța — azi jud. Bacău

1919 - 1942 și la biserică „Doina” din Focșani 1942 - 1964. A publicat un număr însemnat de broșuri, predici și sute de articole cu caracter misionar în presa bisericască a timpului.

Lucrări principale: *Poetii reșterose culese de* — ordonate de Mihail Dragomirescu, București, 1925 143 p. *Beteleer: casa pînă în sufletul*, ed. a II-a, Focșani, 1927, 32 p., *Biblia și școala* Adjud 1928 48 p. *Dumnezeu în natură* Sibiu 1932 35 p. *Dumnezeu în tinea florilor* Cluj 1932, *Edel pentru suflet* Cuvantari ocazionale Roman 1936 216 p. *Hristos și tineretul* Cluj, a. 1940 p. sute de cuvântări și rîmăsi în manuscris.

Colaborări în „Viitorul”, „Ortodoxia” (în pr. Toma Chiricuță), „Crucea”, „Noua Revistă Bisericească” toate a București. „Cîmănu” Cluj. „Kenasteria” — Craiova, „Păstorul Ortodox” — Argeș, „Păstorul Tutovei” — Buzău, „Cronica Romană”, „Izvorul Tîndăului” — Huși, „Neamul mănăstesc pentru popor”, „Dumăru Poporului” — Măgă Măntăușare — Focșani, „Căpănu” — Focșani, „Păinea Vieții” — Târgu Jiu și altele.

Literatură: Date biografice de pr. Gabriel Căpănu din Buzău, care le det. nea de la Pr. A. C. Cosma.

COSMA I LDOVIC, preot p. biserice N. 13 an 1882, în Botești, în Vășla, în familia de preot (frate cu A. C. Cosma), † 3 mart. 1947, în Cușă. Stud. la Gimnaziul „Anastase Poni” (1893 - 1896) la Seminarul „Veniamin” din Iași (1896 - 1901) și la Facultatea de Teologie din București (1901 - 1905), după care a frecventat un timp cursurile Academiei Iohannicești din Kiev (1905 - 1907). Preot paroh a bisericii „Sf. n. Împărat,” din Galați (1907 - 1940), revizor ecles. al. c. al. Episcopiei Dunării de Jos (1908 - 1910) — inițiator și îndrumătorul Cămănu cultural „Sf. Împărat” (1909 - 1943), profesor supl. înor. a Seminarul „Sf. Andrei” (1918 - 1921), profesor de Religie la Școala normală „Cosmache Negri” și la Școala ortodoxă din Galați — membru și președinte a mai multor societăți culturale.

Lucrări: *Psihoterapia și vindecările nufoculoase din Evăngheliu*, (Studiu apologetic-critic) Teză pentru licență, București, 1905, 81 p.

Istoricul bisericii și parohiei „Sf. Împărat” din Galați (1857 - 1927), Galați, 1927, 144 p. *Cartile și revistele bisericești „Sf. Împărat” din Galați după vechime, 1776 - 1938, cu toate datele și însemnările de pe ele* Cluj, 1938 84 p. *Albumul biografic și arborele genealogic al familiei Bărgan-Galați* 1944 1 - 2 p. A publicat diferite broșuri moralizatoare, conferințe și cuvântări articole și studii în periodicele vremii. „Biserica Ortodoxă Română”, „Vestitorul”, „Cămănu” de la Galați și a. p. timpului său. este romanul *Varova de Maria Corelu* (1925).

Literatură: Date autobiografice în *Istoricul bisericii și parohiei „Sf. Împărat”* p. 88 - 92. *Preot Eugen Dăge, teolog și preot de teologie* *Dundrea de Jos, 1864 - 1989*, Galați, 1990 p. 143 - 148 și 264.

COSMA SORIN (pădăso: te e. p. N. 28 iul. 1939, în Hămagiu, jud. Arad. Stud. liceale la Arad (1953 - 1957) — p. la Institutul Teologic Universitar din Sibiu (1957 - 1961), cursuri de doctorat — specialitatea Morală creștină — la Institutul Teologic din București (1961 - 1964) — te. a confer. ap. tot datul. Profesor de Etică creștină Morală Creștină și Catehetă la Seminarul Teologic din Căpănuș (din 1964) — lector ap. cu merit ar. 1968 — noua Facultate de Teologie — în Cluj. diacon, apoi preot și iconom stavrofor.

Lucrări: *Aspectul dinamic al vieții morale creștine* în MB. an XI, 1962 nr. 7 - 8 p. 354 - 371. *Preceptul „să nu ucizi” în învățătura primilor păstori reșterose* în MB. an XI (1962) nr. 9 - 10, p. 523 - 538, *Munca în comun și morala creștină* în ST. an. XV, 1963, nr. 3 - 4, p. 173 - 187. *Valoarea morată creștină a dumnezeieș. Euharistiei*, în ST. an. XVI, 1964, nr. 3 - 4, p. 216 - 229. *Pretensiunea și morala creștină* în BOR. an. LXXXII, 1964, nr. 5 - 6, p. 496 - 510. *Efectele Sfântului Botez din punct de vedere dogmatic*, în MB. an. XIV, 1964, nr. 9 - 10 p. 513 - 530; *Sensul „lepădării de sine” în creștinism*, în MB. an. XVII, 1967, p. 40 - 49. *Problema binefacerii ca virtute creștină* în MA. an. XX, 1975, nr. 6 - 8, p. 461 - 475. *Despre virtutea cumpănată* în Ortodoxia. an XXVIII 1976, nr. 1, p. 262 - 297; *Valoarea morată a smerenței*, în „Ortodoxia”. an XXXI 1979, nr. 2

Sturdza a aprobat „în înalta următoarelor școli a lăsa școala „normandă” cu 7 ani și gimnazială „gimnazia „vashiană”) cu 4 ani de studiu, ambele în mănăstirea „Sf. Trei Ierarhi” în 1828 (pe lângă școala începătoare și o Academie numită „Moldăveană”), în 1834, cu o facultate filosofică (2 ani), o facultate juridică (3 ani) și „cursuri extraordinare” de inginerie, agronomie, arte frumoase și filologie, laboratoare, muzeu de științe naturale, bibliotecă și profesor recrutat dintre toți bursierii „Mitropoliei Moldovei” și hărăziți. În 1837 și apoi în anul următor s-au deschis o serie de școli (școli de învățăminte) în unele orașe ale țării: peste 20 în 1834 prima școală publică pentru etele orășenilor la Iași, în 1841 prima școală de arte și meseriași în Moldova (a deschis activitate în a doua jumătate Mitropolitul și a deschis o serie de școli sătești. A trimis numeroși tineri a studia peste hotare (Ghi. Avachi, Viena și Rusia); Gheorghe Săulescu (în China și Comăna), Flămar Scriban (Kiev) și alții.

Înscutur pădurea a lăsa locuitor de dinaintea ei în 1807 și 1821 președinte de drept al D. vânelor țării, apoi al Adunării obștești, înființată prin Regulamentul Organic, sponsorizând-o în cele mai importante probleme ale vieții de stat. A sprijinit înființarea unei spitale și a unei farmacie în România a normat și apărut spitale de la Sf. Spiridon din Iași în 1833 și a pus temelie actualei catedrale mitropolitane din Iași, care a fost întreruptă în 1842 reluate în 1880—1887). A acordat multe ajutoare unor mănăstiri (Neamț, Agapia, Slatina, Cocos, „Sf. Ioan” din Suceava), unor biserici de mănăstire (ecumenice unor biserici, grecești). Toate bunurile sale le-a lăsat prin testament în scopuri social-umanitare.

Literatură: Despre viața și activitatea lui Veniamin Costachi s-au scris până acum foarte multe lucrări. Cele publicate până în 1946 au fost consemnate de Teodor N. Mănușache, *Bibliografia mitropoliei veniamin Costache*, în BOR, an LXIV, 1946, nr. 10—12, p. 545—600 (și extras, 64 p.). Menționăm câteva dintre acestea, precum și cele apărute după 1946.

Îzvoare: Constantin Erbiceanu, *Istoria Mitropoliei Moldovei și Sucevei și a catedralei mitropolitane din Iași*, București, 1888, XC-VIII + 548 + XVI p.

Lucrări: Andrei Vizanti, *Veniamin Costachi, mitropolit al Moldovei și Sucevei, Epoca viaței și operele sale*, Iași, 1881, 164 p.; N. Iorga, *Viața și faptele mitropolitului Moldovei, Veniamin Costachi*, București, 1904, 78 p. (ed. a II-a, 1915); C. Bobulescu, *Din viața mitropolitului veniamin Costachi. Neamul, copilăria, învățătura și episcopatul*, Chișinău, 1933, 160 p. (extras din RSIAB, an XXIII, 1933); Tit Smedrea, *Parnasul de la 1808 al mitropolitului Veniamin Costachi*, în BOR, an, LIII, 1935, nr. 7—8, p. 321—326; C. Bobulescu, *Noi contribuții la biografia mitropolitului veniamin Costachi*, în BOR, an LVII, 1939, nr. 7—8, p. 397—414 (și extras); Vasile Vasilache, *Mitropolitul Veniamin Costachi*, Marea Neamț, 1941, 327 p.; Ilie Gheorghe, *Un veac de la moartea mitropolitului Veniamin Costachi*, Marea Neamț, 1946, 272 p.; G. Kirițescu, G. Iorga, G. Costache, T. G. Bulet, *Contribuții documentare cu privire la mitropolitul Veniamin Costachi*, Iași, 1946, 38 p. (extras din „Mitropolia Moldovei”, an XXII, nr. 10—12, 1946); Alexandru Ciurea, *La o sută de ani de la moartea lui Veniamin Costachi*, în „Condeia”, an, VII, 1946, p. 434—452 (și extras Iași 1947, 21 p.); număr festiv BOR, an LXIV, nr. 10—12, 1946, p. 481—600 (cu studii semnate de patriarhul Moscovei, I. I. Stănescu, N. Iorga, Vasile Vasilache, Mihail Băieșu, Constantin Turcu, Gheorghe I. Moiseșcu, T. G. Bulet, Th. Fedorcu și Teodor N. Mănușache, în nr. 1—3, 1947) un studiu de Iorga, I. I. Stănescu, număr festiv „Mitropolia Moldovei”, an XXII, nr. 10—12, 1946; număr festiv MMS, an XLIII, 1967, nr. 1—2, p. 7—174 cu un număr de studii, între Crăciunul, *Mitropolitul Veniamin Costachi teolog ortodox* (p. 7—17); Gh. Vlad, *Veniamin Costachi episcop la Huși și Roman* (p. 18—27); Ilie Gheorghe, *Granata de hirotonie a episcopului de Huși Veniamin Costachi, dată de mitropolitul Iacob Stamati în ziua de 27 iunie 1792* (p. 24—31); N. C. Enescu, *Veniamin Costache arhiepiscop și mitropolit al școlilor naționale din Moldova* (p. 32—48); Nelu Vornicescu, *Literatura patristică în preocupările mitropolitului Veniamin Costachi* (p. 49—60); Marea Săcu, *Patriotismul mitropolitului Veniamin Costachi* (p. 61—70); Epifanie Norocel, *Mitropolitul Veniamin Costachi și tipografia din Iași* (p. 71—79); Ioan Ivan, *Mitropolitul Veniamin Costachi și mănăstirea Agapia* (p. 90—97); I.

Das Problem der immateriellen, geistlichen Seelensubstanz, Paderborn, 1910, XI + 266 p., *Oportirea socială și Biserica*, Cernăuți, 1921, 80 p., *Homiletische Formalstufentheorie*, Paderborn, 1915; *Treptele formale psihologice în predica*, Cernăuți, 1923, 16 p., *Chestiuni omiletice* în „Candela”, an XXXIV, 1923, p. 31—44, 26—142, 256—273 și an XXXV, 1924, p. 30—48 și 99—126.

A redactat — cu completările necesare — prelegerile în limba română la catedra Vasile Mătrufanovici și Teodor Tarnavschu, sub titlul *Istoria Bisericii Ortodoxe*, Cursuri universitare, Cernăuți, 1921, XXXI + 976 p. și în germanie în „Candela” — Cernăuți, „Deutsche Zeitschrift für Kirchenrecht” abt. 1921, „Wissenschaftliche homiletische Wissenschaft” ș.a.

Literatură: R. Căndea, *Nectarie N. Cotlarciuc*, în „Candela” an XXXIV, 1923, nr. 3—4, p. 8, 86; Ion Rău, *Arhiepiscopul IPS al Bucovinei*, Dr. Miron Cristea, București, 1929, p. 379—382, R. Căndea, *Mitropolitul Nectarie N. Cotlarciuc*, Cămin, Hucovinei pe an 1925”, p. 11—14, Vasile Ogorghiu, *Arhiepiscopul și mitropolitul Nectarie N. Cotlarciuc* în „Candela” propriu-zis pe anul 1927, Cernăuți, 1928, p. 52—55, V. Liochită, *Necrolog*, în „Candela”, an XLVI, 1935, p. 1—4, Vasile Dădărean, *Arhiepiscopul și Mitropolitul Nectarie N. Cotlarciuc*, pe an 1989, p. 220—221, Mircea Lutic, *Mic-dictionar al culturii românești din Bucovina*, Nectarie Cotlarciuc, în „Literatură și Artă”, Chișinău, an XXXIX, nr. 38 din 16 sept. 1993, Mircea Lutic, *Nectarie Cotlarciuc — un arhiepiscop înzestrat cu atâtea virtuți naționale*, în rev. „Glasul Bucovinei”, Cernăuți—București, nr. 3, 1994, p. 19—27, Teodor Murșan, *Mitropolitul Nectarie Cotlarciuc al Bucovinei*, în MMB—Teologie și viață, an 5, 1995 nr. 4—6, p. 205—211.

COTOS NICOLAE profesor de teologie (nehrător) N° 10 oct. 1883, în Strajă, județ Suceava, † 15 mai 1959, în Sibiu. Liceul la Suceava (1897—1905), apoi Facultatea de Teologie din Cernăuți (1905—1909), care a conferit doctoratul în 1911, studiu de specializare la Universitățile din Viena, Breslau, Tübingen, Bonn, Berlin, Atena și București (1910—1914). Volontar în armata română în primul război mondial. Profesor supranor la Seminarul teologic din

Chișinău (1918—1919), apoi docent (1919), profesor agregat 1920 și titular 1924 a catedrei de Teologie Fundamentală de la Facultatea de Teologie din Cernăuți (pensionat 1941) în cadrul acesteia a ținut și cursuri speciale de Psihologia religiei, Filozofia creștină, Sectologie, a suferit un timp catedra de Teologie Dogmatică și Simbolică, deocamă la Facultăți în 1924—1927, 1935—1937 și 1938—1940, rector al Universității din Cernăuți în 1926—1927, redactor al revistei „Candela” (1935—1938), fondator și redactor al revistei „Credința” în care a publicat numeroase articole de încredințare creștină, a lui Ștefan din 1944 în Sibiu, în 1951/52 a fost din nou ca lector supranor pentru Teologia greacă la Institutul Teologic Universitar de aici.

A publicat relativ puțin dar a impresionat cu originalitate, convingere și preziență. În schimb a fost un profesor de mare prestigiu.

Lucrări: *Jurământul în cola 21 predici „despre statul” și în predica înăduia „către catehizmenți”* ale Sf. Ioan Gură de Aur, în RT an II, 1909 p. 30—36, 151—157, 488—493 și an. IV, 1910 p. 280—281, *Teodamas*, Hucovinei, 1916, 127 p., *Serviciul studențesc de fabricare crucei sâmbor* în „Candela”, an XXXIV, 1923, p. 23—31, 117—125, 242—256, 413—431, *În jurul izvoarelor și normei de credință și viață creștină* în „Candela” an XXXV, 1924 p. 48—65, *Încredințarea și înmormântarea*, în „Candela”, an XXXVI, 1925, p. 49—59, 114—124 și 409—416, *Teologia fundamentală* partea introductivă Cernăuți 1926, 22 p., *Cursul supranor met. de Teologie Fundamentală* a rămas litografiat.

Traduceri: *Încredințarea pe larg de celălaltă parte*, *Parin-eu nostru*, *Voxe arhiepiscopului Cezareei Capadociei, după întrebări și răspunsuri*, în „Candela”, an XXVI, 1907, p. 24—30, 81—88, 146—162, 214—230, 284—300, 346—356, 568—575, 606—614 (și extras, Cernăuți, 1907, 9 p.), *Iustin Martirul și Filozofia*, *Apărarea creștinilor către Antonin P. a. Apologia înăduia*, în „Candela”, an XLIII, 1932, p. 93—104, an XLIV, 1933, p. 160—176, an XLV, 1934, p. 248—265, an XLVI, 1935, p. 300—304 și an XLVII, 1936, p. 315—317, *Apologia a doua*, în „Candela”, an XLVIII, 1937, p. 259—262 și an XLVII, 1946, p. 294—302 ș.a.

O serie de lucrări și traduceri au rămas în manuscris, altele s-au pierdut în război, după 1940.

Literatură Marcea Păcurariu, *Monografia Institutului teologic universitar din Sibiu*, 1911 - 1955 în dict. Sibiu, 1956, p. 343 - 344. Preot Prof. Petru Rezuș, Prof. Dr. Nicolae Cotoș în MMS, an XXXV, 1959, nr. 3-4, p. 372-373; Pr. Prof. Dr. Corneliu Sârbu, Nicolae Cotoș în MA, nr. IV, 1959, nr. 7-8, p. 596-600.

COTOȘMAN GHEORGHE, preot istoric. N. 5 sept. 1904, în Sânnicula Mare, județ Timiș + 12 ian. 1977, în Timișoara. Gimnaziul în Sânnicula Mare. Școala normală în Timișoara. Diferite clase Seminarul teologic în Râmnicu Vâlcea. Absolvent al teologiei din Arad (1925-1928), cu excelență de la Facultatea de Teologie din București, unde obține licența (1933), apoi doctoratul (1941). Preot în noua parohie în Sânnicula Mare (1928-1937), unde ridică o biserică și organizează parohia, pusă la profesor separat în Gimnaziul de stat, profesor de Istorie bisericească și Patologie la Academia teologică din Caransebeș (1937-1948), consilier cultural la Arhiepiscopia Timișoarei (1948-1950), apoi vicar al Arhiepiscopiei (1950-1968), membru în secția știință a „Asociației” „Institutului Social Banat-Crișana din Timișoara” condus de Ioan A. pușcaș, o serie de lucrări de istorie bisericească locală, monografiile parohiei, prin care devine cunoscută originea vechei mănăstiri și conținutul fetei române din Banat sau „Căminul” prin care a fost creat pentru reînălțarea Mitropoliei Banatului.

Lucrări: *Din trecutul Banatului. Studiu introductiv de istorie național-bisericească* Timișoara 1934, 132 p. *Comuna și bisericile din Sânnicula Mare, Timișoara*, 1934, 114 p. *„din Căminul Mare și Lunga”* (1934) 146 p. *„din Garașova-Moricea-Cenad”* (1935) 115 p. *„din Nerdu”* (1935) 73 p. *„din Peșac”* 1936, 94 p.

Restaurarea Episcopiei Timișorului - Testamentul lui Șaguna față bătălenilor Timișoara 1935-96 p. *Bătăleni și Episcopia Timișorului* Caransebeș 1938-388 + 40 p. *Contribuții la istoria vechi-românească din Transilvania la finele veacului XIX-lea. Însemnări inedite ale Preot. Fericiuș Păcurariu Patriarh Miron* în Anuarul Academiei teologice ortodoxe române din Caransebeș, 1939-1940, p. 1-84 (și extras).

Geneza arianismului. Puncte de sprijin pentru arianism în teologia creștină anterioară în

Anuarul Academiei teologice ortodoxe române din Caransebeș, 1919-1939, p. 125-227 și extras, 123 p.)

Episcopia Caransebeșului până în pragul secolului al XIX-lea Caransebeș 1941 VIII + 70 p. Teză de licență. *Autohtonii românilor în Banat pe baza toponimiei*, Caransebeș 1946, 58 p. *Viata Sfântului Iosif cel Nou în polul Timișoarei și a locuitorilor Banatului*, Timișoara 1956, 44 p. (extras din MB, an VI, 1956 nr. 1-3, p. 64-89); *Contribuții la istoria Bisericii române* Izvoare Anticreștine (1731-1748), episcopul Aradului și Caransebeșului, în MB, an VII, 1957, nr. 1-3, p. 82-98; *Brențuș Vișarion Volakul*, în MB, an VII, 1957, nr. 1-3, p. 99-124. *Distrugerile catolice bănățene* Concluse de omul de la confirmarea adevăratului, în MB, an VII, 1957, nr. 10-12, p. 79-119 și an VIII, 1958, nr. 1-3, p. 84-89; *Contribuții la trecutul Mitropoliei Moricea și Timișorului*, în MB, an VIII, 1958, nr. 7-8, p. 137-156. *În timpurile noastre* în *„Căminul”* Banatului, în MB, an XIV, 1964, nr. 9-10, p. 512-548. *Ani de zile Mitropoliei Banatului* în MB, an XV, 1965, nr. 10-12, p. 718-740. *Scrierile lui Șaguna din Mitropolia Banatului* în MB, an XVI, 1966, nr. 4-6, p. 307-338. *Vechea mitropolie din Banat și Arhiepiscopia Timișoarei* Caransebeș în MB, an XVI, 1967, nr. 4-6, p. 263-289. *Bazilica română cu iconostasiu din Moricea* în *„Căminul”* Banatului, 1968, nr. 3-5, p. 469-485. *Preoți din Oltenia* *Tuna Reziu* (vezi la curând) din Banat în MO, an XXV, 1973, nr. 5-6, p. 466-476.

Colaborări la revistele: „Biserica Ortodoxă Română”, „Alba Banatului”, „Episcopia Caransebeșului”, „Biserica și Școala Arad”, „Scrieri Bănățene”, „Dacia Arhiepiscopiei Banatului”, toate în Timișoara și la

Literatură Anuarul Academiei teologice ortodoxe române din Caransebeș, 1919-1939.

83. *Enciclopedia istoriografică românească*, București, 1978, p. 111, *Necrolog*, în MB, an XXVII, 1977, nr. 7-9, p. 609; Prof. dr. Marcu Bănescu, *Prof. iconom Stavrofor Gheorghe Cotoșman (1904-1977)*, în MB, an XXXVI, 1976 nr. 5, p. 87-89.

CRĂNIC NICULFOR (din botez Ion Dobres), profesor de teologie poezie, eseist, frond

ziarist, om politic. N. 22 dec. 1889, în Bulboacă, jud. Vaslui (azi Gărgău), † 20/21 aug. 1972, la Mogoșoara lângă București. Studii la Seminarul „Central” (1904—1912) și la Facultatea de Teologie din București (1912—1918), după care a participat la primul război mondial, fiind rănit în spate, din Iași (1916—1918); studiu de specializare la Facultățile de Teologie catolică și de Filosofie ale Universității din Viena (1920—1922). A lucrat apoi în șirul redacțiilor unor zăre ca „Neamul Românesc” al lui Nicușor Iorga (1917—1918, la Iași), „Dacia” (1918—1920), „Lumina” (1922—1923), „Cuvântul” (1923—1926, toate la București), condus el însuși ziarul „Calendarul” (1932—1933), săptămânalul „Sfântul Pătră” (1935—1942) și revista lunară „Gândirea” (1926—1944), fiind principalul animator și teoretician al curentului „gândinist”. Între 1918—1926 a fost profesor la catedra de Literatură religioasă modernă a Facultății de Teologie din Chișinău (1927—1932), transferat apoi la catedra de Istoria teologiei bizantine și religioase moderne de la Facultatea de Teologie din Iași (1932—1933), devenită catedră de Asceză și Mistică (1941—1944); suplinitor al catedrei de Apologetica și Dogmatică (1938—1941). Angajat în viața politică, a fost secretar general în Ministerul Cultelor și Afacerilor (1926), deputat național în județul Vaslui (1929), ministrul Propăgandei Naționale pentru scurt timp (1940) și (1941). Laureat al Premiului Național pentru poezie (1930), membru al Academiei Române în 1940, al Octavian Goga (1940) și discursul de recepție a 22 mai (1941) denunțate pe care a purtat-o în timpul regimului comunist (2 iun. 1946). „docitor onorific” al Universității din Viena (1940), participant la Congrese internaționale ale scriitorilor: Bruxelles (1927), Viena (1929), Aries (1930), Lausanne (1930), conferințe la Universitatea din Sofia (1941), Zagreb (1943), Berlin (1943 și 1944), Viena (1943), Weimar (1943) etc.

Din iarna anului 1944/45 până în 24 iunie 1947 a stat ascuns la mănăstirea Sâmbăta de Sus, în casa unor preoți din Munții Apuseni și de pe Târnave, în iun. 1945 a fost judecat în lipsă și condamnat la închisoare pe viață, s-a predat amorții lor în satul Cerglud Mures, fiind închis la Văcărești, apoi în Arad, unde a stat 15 ani.

eliberat la 26 apr. 1962, după care a lucrat în redacția ziarului „Glasul Patriei” până în 1968.

Opera sa poetică și literară se bazează pe o viziune teologică asupra istoriei și artei românești, poezia lui fiind inspirată din viața cămpească și dominată de nota religioasă revărsată. Gândirea a lăsat șirul îndrăgălit al poeziei eseiste contemporane. Lucian Blaga, Vasile Voiculescu, Ion Pălat și alții au vădit și publicat ansează ideea etnocrației (*Puncte cardinale în haos*, *Ortodoxie și etnocrație*).

Lucrări: Teologice: *Curs de istoria literaturii bizantine și religioase moderne*. Editat după note stenografice de Pandele Olteanu, s. I, N. Georgescu, București, 1933. *Curs de teologie mistica dogmatica*, București, 1938. *Curs de mistica germana*, Lugoj, 1941. *Curs de Apologetica*, Lugoj, 1941. *Curs de Dogmatica*, Lugoj, 1941. *Sfintenia — Împlinirea umanului* (*Curs de Teologie mistica*, 1935—1936), a doua ediție de la Editura Teologică Pătrășchiu, Iași, 1943, 24 p. *Dostoevski și testamentul rus*, București, 1948, 292 p.

Volume de versuri: *Seruit natale*, Craiova, 1916; *Darurile pământului*, București, 1920; *Cantele de pace*, București, 1925; *Tara de peste veac*, București, 1931 (și 1940, 128 p.); *Solm peste prăpastie*, Versuri inedite create în temnițele Aradului, București, 1940, 68 p.; *Poezii inedite 1914—1944*, în colecția „Amintiri”, București, 1990, 104 p.; *Tara de peste veac*, Poezii antume Editura îngrijită de Ioana Crăciun, București, 1997.

Essai și alte lucrări: *Îcoanete vrenite* (schife și articole din viața sa artistică), București, 1949; *Priveliști fugare*, București, 1921; *A doua neam-tărnare*, București, 1926; *Sensul tradiției*, București, 1927; *Sensul frumuseții*, București, 1932; *Road și religie*, București, 1935; *Puncte cardinale în haos*, București, 1936, 320 p. (reed. la Iași, 1996, 240 p., cu îngrijirea de Magda Ursache și Petru Ursache); *Ortodoxia concepția noastră de viață*, Sibiu, 1937, 3 p.; *Ortodoxie și etnocrație*, București, 1938, 312 p. (reed. sub îngrijirea lui Constantin Schifanet, București, 1997, XXXIV + 289 p.); *Nostalgia paradisului*, București, 1940, 416 p. (reed. la Iași în 1994, XXXIV + 334 p.); *Zile albe — le negre*, Memori, București, 1991, XXXIII + 388 p.; *Privechi în țara mea*, *Mărturia din închisoare*, *Memoria*, *Kuspons la actul meu de acuzare*, Editie îngrijită

și revădit înainte de Alexandru Condeescu, București, 1997, 258 p.

Traduceri din Rabindranath Tagore (*Sadhana*, 1932), din Rainer Maria Rilke *Proverbi despre bunul Dumnezeu* ș.a.

Colaborări în numeroase ziare și reviste din perioada interbelică: colaborator la unele monșiale pentru învățământul primar, a îngrijit colecțiile „Cartea vremii” (1923–1930, cu 28 de opere ale unor scriitori români sau traduceri) și „Gândirea” (1929–1931, cu 9 opere ale unor scriitori români).

Literatură. Prof. Teodor M. Popescu, *Crăciun profesorului Nichifor Crăciun*, în B. 18, an LVIII, 1940, nr. 7–8, p. 530–537; Emilian Vasilescu, *Apologiile creștine*, București, 1942, p. 53–68; ST, an XXXIV, 1982, nr. 1–2, p. 57.

Număr festiv în „Gândirea”, an XIX, 1940 nr. 4, p. 193–336 (cu studii de Ion Petrovici, Nicolae Bălan, Lucian Blaga, D. Caracostea, Tudor Viana, Dumitru Stănișoae, Teodor M. Popescu, Ion Ștefan Vasilescu ș.a.). *Crăciun, Gândirea: Istorie, doctrină, realizări*, București, 1940; D. Micu, *Gândirea și gândirismul*, București, 1975; George Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Colecția II-a revizuită și adăugită, București, 1982, p. 871–876; Mircea Zelea, *Crăciun, Crăciunul*, Aurel Șutu (coordonator), *Dicționarul scriitorilor români, A–C*, București, 1995, p. 696–698; Rev. „Manuscriptuar”, nr. 1–4 (98–101), 1995, 424 p., studii introductive la volumele apărute după 1990.

CRĂCIUN CASIAN (din bolez Cosucă), episcop N. 18 mart. 1955, în Lopătar, jud. B. zău. Studii la Seminarul teologic din Buzău (1970–1975) și la Institutul Teologic Universitar din București (1976–1980); apoi Facultatea de Teologie catolică a Universității din Strasbourg unde a obținut doctoratul (1981–1984), echivalent în București (1986). Tuns în monahism la mănăstirea Ciolant și hirotonit diacon (1980), apoi preot (1985), hirotonit protosinghel (1985) și arhimandrit (1987). Profesor la Seminarul teologic din Buzău (1980–1981 și 1984–1985), duhovnic-asistent la Institutul Teologic din Sibiu (1985–1988), inspector patriarhal la București (1988–1990), arhiepiscop-vicar cu titlul „Gălbăteanu” la Episcopia Dunării de Jos (ales 12 febr.

1990, hirotonit și instalat la 18 febr. 1990); la 12 iul. 1994 ales episcop eparhial al Dunării de Jos-Galați, instalat la 24 iul. 1994. După 1990 a redeschis Seminarul „Sf. Andrei” din Galați, a înființat o secție de Teologie-Litere, în cadrul Universității din Galați și o școală postliceală de învățători, a redeschis șapte mănăstiri, a îndrumat lucrările de restaurare radicală a catedralei sale de construcție a unor noi biserici în eparhie, a pus bazele revistei eparhiale „Călușa Ortodoxă”, a reprezentat Biserica Ortodoxă Română la multe întruniri peste hotare.

Lucrări: *L'icône et les fresques extérieures de Moldavie* (teză de doctorat, ma): *Cetatea Sfântului Andrei*, Galați, 1999, 288 p.; *Bunavestire în iconografie și în cult*, Galați, 1999, 72 p.; *Poarta cerului*, Galați, 1999, 350 p. (o alegere de studii); *Ancora repusului*, Galați, 2000, 324 p. (culegere de pastore, articole, interviuri). Diverse studii, articole, recenzii, predici în „Biserica Ortodoxă Română”, „Glasul Bisericii”, „Telegraful Român”, „Jurnalul” și „Luceafărul” de la Buzău și Sibiu; *Călușa Ortodoxă* (Galați ș.a.).

A inițiat publicarea unor lucrări cu caracter teologic și istoric la Galați: *Anuarul eparhial*, 1996, 324 p.; *Teologie și istorie la Dunărea de Jos*, 2000, 512 p.; *La cumpăna dintre milenii*, 2000, 246 p. ș.a.

Literatură. VO, an II, 1990, nr. 6, p. 2 și 8; „Călușa Ortodoxă”, nr. 1, 1990 BOR, an CXII, 1994, nr. 7–12, p. 231–267; Eugen Drăgoi, *Notă slujbă la Dunărea de Jos. Ategera și instalarea P.S. Dr. Casian Crăciun ca episcop al Dunării de Jos*, Galați, 1996, 64 p.

CRĂCIUNAS IRINIU (din bolez Gavril), episcop-vicar N. 6 oct. 1928, în Sadova, jud. Suceava. † 19 ian. 1973, în Iași (înmormântat la mănăstirea Neamț). Studii la Liceul „Dragoș Vodă” din Câmpulung (1940–1948), Institutul Teologic Universitar din Sibiu (1948–1952), cursurile de doctorat – specialitatea Morfina – la Institutul Teologic din București (1953–1956), studii ecumenice la Institutul Ecumenic de la Bossey-Elveția (1965–1966). Călugărit la mănăstirea Sămbăta de Sus în 1952, sub numele Irineu și hirotonit ierodiacon (1953), ieromonah în 1956 și duhovnic-asistent la Institutul Teologic din Sibiu (1956–1958); șef de serviciu la Centrul

Arhiepiscopesc Iași (1958—1962), arhiepiscopit și vicar administrativ al Arhiepiscopiei Iașilor (1962—1969), episcop-vicar tot acolo, cu titlul „Suceveanul” (din ian. 1969 până la moarte); membru în delegațiile Bisericii noastre care au vizitat R.D. Germană (1968) și Finlanda (1971); autor de studii de Morală și Istoria artei.

Lucrări: *Chimie categoriilor misticilor în viața Sfântii Părinți*, în BOR, an. LXXIII, 1955, nr. 3—4, p. 341—355; *Responsabilitatea morală* I—II, an VII 1955 nr. 3—4 p. 82—96; *Rolul voinței în viața morală*, în ST, an. VIII, 1956, nr. 3—4, p. 211—226; *Îndrumătorul duhovnicesc și ucenicul după Sfântii Părinți*, în ST, an. VIII, 1956 nr. 9—10, p. 622—640; *Relația dintre oameni și formele ei de manifestare în viața socială*, în MMS, an XXV, 1959, nr. 3—4, p. 188—213; *Învățătură ortodoxă despre păcătoșie*, în „Ortodoxia”, an XII, 1960, nr. 3 p. 389—404; *Prințesa păcii*, în MMS, an XXXVI, 1960, nr. 9—12, p. 628—652; *Aspectul moral al răscumpărării în cele trei confesiuni creștine*, în „Ortodoxia” an. XV, 1963, nr. 2, p. 225—286.

Episcopul Pahomie al Romanului, în MMS, an XXV, 1959, nr. 9—12, p. 627—635; *Mitropolita Veniamin Costachi, teolog ortodox*, în MMS an XLII, 1967, nr. 1—2, p. 7—17; *Preotul profesor En, von Voitsch*, în MMS an XLII, 1966, nr. 9—12, p. 674—688.

Mănăstirea Neamț, lavra monahismului din Moldova, în MMS an XXXVI 1960, nr. 5—6, p. 343—353; *Pictura bisericească de la Moldovița*, în MMS, an XXXIX, 1963 nr. 7—8, p. 389—417; *Bisericile cu pictură exterioară din Moldova*, în MMS an XLV, 1969, nr. 7—9, p. 406—444; *Acatistul Maicii Domnului în pictura bisericilor din Moldova*, în MMS, an XLVIII, 1972, nr. 5—6, p. 297—340; *Mănăstirea Cetățuia. Trei veacuri de la întemeiere (1672—1972)*; *Pictura bisericilor de la mănăstirea Cetățuia*, în MMS, an XLVIII 1972, nr. 7—8, p. 498—524. Reportaje și predici în „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, articole în „Telegraful Român” și „Îndrumătorul Bisericesc” de la Sibiu.

Literatură: Tiberiu Meleşcan, *Moartea episcopului vicar Irineu Crăciunescu Suceveanu*, în MMS, an XLIX, 1973, nr. 1—2, p. 13—32; *Episcopul vicar Irineu*, în MA, an XVIII, 1973,

nr. 1—2 p. 46—98; *Necrolog* în ROC an III 1973 nr. 1 p. 46—47.

CRĂCIUNESCU AUREL profesor de teologie N. 29 iun. 1877, în Săchinez, județ Timiș în familie de preot, † 20 mart. 1943, în București. Gimnaziul la Timișoara (1888—1894) și B. a. (1894—1896), apoi Institutul teologic din Arad (1896—1899), continuând la Facultatea de Teologie din Cernăuți, unde obține doctoratul în 1902. Diferite funcții în administrația bisericească la Arad (1901—1903), profesor la Institutul teologic din Sibiu (1903—1929), la catedra de Studiul biblic al Vechiului Testament (suplineste însă și o serie de alte catedre): preot în 1906 (în 1916—1918 a fost mobilizat ca preot militar, protopop în 1918), consilier parohial (1929—1943), secretar general în Ministerul Cultelor (1931). A publicat o serie de studii, articole, predici, în „Anuarele Institutului teologic” din Sibiu, „Revista Teologică” și „Telegraful Român”, periodice din București etc.

Lucrări: *Religiunea, originea și necesitatea creșterii religioase* în „Anuarul XXI al Institutului teologic—pedagogic, 1904/1905”, p. 1—47; *Mitropolitul Andrei și Sfânta Scriptură*, în RT, an III 1909, nr. 9—10, p. 440—457; *Crítica biblică nou înaltă*, în RT, an I, 1907, nr. 9—10, p. 364—372; *Disertație la Centenarul Seminarului „Andrian”*, în „Anuarul XXVIII al Institutului teologic—pedagogic 1911/1912”, p. 21—46 (și extras, Sibiu, 1912, 40 p.); diferite articole, recenzii, predici în „Revista Teologică”.

Literatură: Dr. Nicolae Terchi & Dr. Aurel Crăciunescu în TR an XCI nr. 13 din 28 mart. 1943; Preot Dr. Nicușor Neagu, *Dr. Aurel Crăciunescu*, în RT, an XXX, 1943, nr. 3—4, p. 213—237; Pr. prof. Dr. Nicolae Neagu, *Aurel Crăciunescu*, în MA, an I, I, 1958, nr. 1—2, p. 141—143; Pr. Prof. Dr. Marcea Păcurariu, *Doamne, doamnă de arhiepiscop teologic la Sibiu 1786—1986* Sibiu, 1987, p. 295—296.

CRETULESCU NARCIS (din botez Nicolae), artiereu, istoric N. 3 dec. 1835 în Costești, jud. Botoșani, în familie de preot, † mart. 1913 la mănăstirea Neamț. Intră de tânăr la mănăstirea Neamț (1850), unde urmează cursurile Seminarului monahal de acolo (1855—1859,

apoi continuă la Seminarul superior de la Socola (1861—1866) un an la Facultatea de Litere din Iași (1866—1867). Călugăr la mănăstirea Neamț sub numele Narcis (28 febr. 1859), ierodiacon (1863), ieromonah (1865), prototrichiar, profesor de Limba română la diferite școli din Brăila, Istnail, București și Iași (1867—1880), proto-angher (1874), egumen la mănăstirea Sf. Sava din Iași (1877—1880), arhimandrit (1880), arhierca tătără pentru Mitropolia Moldovei cu titlul „Botoșăneanul” (ales în 1880, hirotonit 1881) și până însă postul de profesor și director al Seminarului din Husi (1880—1886). În dec. 1886 devine încălț din toate funcțiile și se retrage la mănăstirea Neamț unde a trăit până la sfârșitul vieții. Între anii 1902 și 1909 stăruie al mănăstirii. A scris câteva lucrări despre mănăstirile din Moldova, a căror inscripție și însemnări

Lucrări: *Istoria sfintei mănăstiri Gorovei*, Devin 1898, 848 p.; *Mănăstirea Căpârla Prut la Neamț*, 1900, 16 p.; *Istoria sfintei mănăstiri Râdca, Fălcieni*, 1901, 151 p.; *Istoria Căpârla Neamțu*, București, 1905, 42 p. (textul din „România Măritară”, an VIII, 1905); diferite articole privind trecut al acestor mănăstiri moldovene în rev. „Arhiva” de la Iași. O serie de lucrări s-au rămas în manuscris, între care: *Istoria sfintelor mănăstiri Neamț și Secu* (10 vol., în Biblioteca Academiei Române); *Istoria sfintelor mănăstiri Sf. Sava și Sf. Vinerii din Iași*; *Istoria mănăstirilor Agapia și Văratec*; *Inscripțiile mănăstirilor Neamț—Secu și a schiturilor din împrejur* (toate în Biblioteca mănăstirii Neamț).

Literatură: Nestor Vornicescu, *Arhierul Narcis Crețulescu—Botoșăneanul (1835—1913)*, în MMS, an XXXV, 1959, nr. 5—6, p. 332—343; S. I. V. — *Deservirile lui la mănăstire mănăstire — fundament al unității Bisericii străbune*, Craiova, 1988, p. 402—421; N. Georgescu-Tistiu, *Mădăritul arhierului Narcis Crețulescu despre începuturile bibliotecilor românești*, în BOR, an LXXIX, 1961, nr. 11—12, p. 1095—1102; Nestor Vornicescu, *Manuscrisele arhierului Narcis Crețulescu din biblioteca mănăstirii Neamț*, în MMS, an XLIV, 1968, nr. 7—8, p. 431—437.

CRIMCA ANASTASIE (din bolez. Ilie), mitropolit al Moldovei. N. c. 1560, în Suceava,

† 19 ian. 1629, în Suceava (înmormântat la Dragonarna). În febr. 1587 atestată documentar ca „Ilie diacon”, călugăr probabil la Putna, unde va fi învățat carte. În 1599, pentru la înserarea din nou a lui din Suceava. În timpul stăpânirii lui Mihail Viteazul la Moldova ales episcop al Rădăușilor (ian. 1600); în sept. 1600 a pierdut scaunul, retrăgându-se la mănăstirea Dragonareșii lângă Suceava, unde se afla o așezare monahală mai veche, acolo a ridicat o bisericuță (1602, devenind apoi „bolnăș”), precum și biserica monumentală a mănăstirii care se va numi Dragonarna, cu litania „Pozeratea Dubului”. Stăruie între cele mai de seamă creații artistice din secolul al XVI-lea românesc. În primăvara anului 1608 ales episcop de Roman, iar în primăvara lui 1608 mitropolit al Moldovei, cu reședința în Suceava, păstrând până la moarte (cu o întrerupere în anii 1617—1619). În calitate de mitropolit a luat măsuri pentru o mai bună desfășurare a vieții mănăstirești și pentru săvârșirea și păstrarea Bisericii de la arhiepiscopul din Polonia, din încredințarea domnilor țării, a înființat, cu cheltuieli sa, un spital în Suceava (1619). — primul atestat documentar în mediul urban, a purtat o grijă deosebită mănăstirii Dragonarna, ctitoria sa. Aici a creat o adevărată „școală” de caligrafi și miniaturisti. Se cunosc peste 25 de manuscrise din timpul său, majoritatea nescrisite: 1. *Tetratevanghele*; 2. *Liturghiere* și o *Psaltire* la Dragonarna; doi *Apostoli* la Academia, iar restul (*carti de cult, vieți de sfinți etc.*) în biblioteca de peste hotare (în Moscova, în Sankt-Petersburg, în Viena, în Viena și în Manuscrisele din țară). *Apus, dur* te a Viena și în *Tetratevanghele* din *Livro* cuprind peste 250 de miniaturile scene și portrete biblice care se adaugă frontispiciilor inițiale răscolite 15 autoportrete lucrate de mitropolit sau de „ucenicii” lui.

Literatură: P. Partheno, *Mitropolitul Anastasie Crimca al Moldovei (1608—1617—1619—1629) Viața și activitatea sa*, București, 1907, 61 p.; N. Iorga, *Un arhier artist Anastasie Crimca*, în *Oameni cari au fost*, vol. 1, Valeni de Munte, 1911, repăscăsi și în *—* îngrijită de Ion Roman, vol. 1, București, 1969, p. 176—180); N. Iorga, *Două manuscrise înstrăduite ale lui Anastasie Crimca*, în „Revista Istorică” an IX, 1933, nr. 1—3, p. 17—18; Sirarpie der

a contribuit direct la ridicarea actualei catedrale metropolitane și la înălțarea Bisericii catolice „Lumina din Sibiu. În același timp, studenții s-au numărat printre militanții de frunte pentru realizarea idealurilor de unitate națională ale poporului român. La 21 nov./3 dec. 1909 ales episcop al Caransebeșului (înscăunat 25 apr./8 mai, 1910), în această calitate, a apărut școlile confessionale românești din Banat în fața încercărilor guvernului din Budapesta de a le destina participanților Marelui Adunare Națională la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918 și membru al delegației române de reprezentare care a prezentat actul Unirii la București. Membru de onoare al Academiei Române (7 iun. 1919).

La 18 dec. 1919 a fost ales mitropolit primar al României Integre, iar în ziua următoare investit și înscăunat. La 4 febr. 1925 devine primul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române fiind instalat în noua demnitate la 1 nov. 1925. Sub el s-a făcut unificarea bisericărilor din noul stat român unitar și a organizat Biserica nouă ca „Biserica a sa” a votat Statutul de organizare și funcționare a Bisericii Ortodoxe Române din 1925. În timpul pastorației a reînviat revista „Biserica Ortodoxă Română” (1920) și a inițiat apariția revistei „Apoteon” o revistă de publicitate a Arhiepiscopiei Bucureștilor (1924) și a îngrijit de traducerea și tipărirea *Bibliei sinodale* din 1936 și traducerea pentru profesori Cula Colacian-Vasile Rădulescu mitropolitul Neagolani precum și a unor ediții din *Noul Testament* a sprijinit tipărirea de către teologii din cadrul Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române a *Tratatului teologic* „Miron Patriarhal” în Cluj (1922) pentru orfanii de război și Academiei de muzică religioasă din București (1927) a sprijinit o serie de tineri teologi a studii peste hotare sub el s-a ridicat actualul palat patriarhal și a fost reînălțat catedrala patriarhală, a etichetat schizmele de la un de la opoziție.

A contribuit la întărirea legăturilor cu alte Biserici creștine prin vizitele sale la Iacovile Sfinte (1927) Anglia (1936) Polonia (1938) sau prin deosebita străduire pe care le-a pusut, a sprijinit parțial parca teologilor ortodocși români a congrese și întruniri ecumeniste peste hotare sau convocarea unor asamblee întruniri în țară Conferința regională a Asanților mondiale pentru înfrățirea popoarelor din Biserica din București în

1933 fiind ales președinte de onoare Conferința româno-anglicană de la București din 1935 și a.

Pe plan politic, a făcut parte din Regenta (20 iul. 1927—8 iun. 1930) și a fost primul ministru (10 febr. 1938—6 mart. 1939).

A publicat culegeri de folclor, o lucrare de iconografie, câteva volume de cuvântări.

Lucrări: *Alexandru Roman*, Sibiu, 1897, 3, p. *Arhiepiscopul și mitropolitul Miron Roman*, Sibiu, 1898, 66 p. (sub pseudonimul „Ilie Dinurseni”); *Proverbe, maxime, asemănări și obiceiuri culese din graiul românesc din Transilvania și Ungaria*, Sibiu, 1901, XXIV + 279 p.; *Iconografia și înlocuirile din interiorul tinerilor, n.n. (literatură rădăcină)*, Sibiu, 1905, XVIII + 300 p.; *Catedrala mitropolită din Sibiu în orașul său*, Sibiu 1908 p. 45—145 în colaborare *Principii fundamentale pentru organizarea unitară a Bisericii Ortodoxe Române*, București 1920 44 p. *Cuvântări și predici ale unui teolog, mai târziu cleric român în țară sub stăpânire străină*, vol. I, București, 1923, 383+IV p.; *Pastorale și cuvântări ale unui episcop român în țară sub stăpânire străină*, vol. II, București, 1923, 306 + II p.; *Trei ani de propovăduire Pastorale și cuvântări*, vol. III, București 1923 356 p.; *Pastorale predici și cuvântări*, vol. IV, București 1928 278 + I, I p.; *Pastorale predici și cuvântări*, vol. V, București 1938, III + 298 + III p.; *Pastorale, predici și cuvântări*, vol. VI, București, 1939, 238 p. Colaborări la „Telegraful Român”—Sibiu, „Tribuna”—Sibiu, „Fanalul”—Oradea, „Gazeta Transilvaniei”—Brasov „Libertatea”—Olasie, „Drapelul”—Lugoj „Lucrările”—Budapesta „Țara Nouă”—Sibiu, „România”—Arad, „Foia Diecezană”—Caransebeș.

Literatură: Romulus Cândea, *Patriarhul Miron Cristea în Catedrala an XXVI* 1925 nr. 3—7, p. 73—95 (și extras, 23 p.); Ion Rădu Abrudeanu, *Înalt Prea Sfinția Sa Patriarhul României Dr. Miron Cristea. Omul și faptele*, I, București 1929 480 p.; Vasile Netea, *Înalt Prea Sfinția Sa Patriarhul Dr. Miron E. Cristea. La împlinirea vârstei de 70 de ani (1868—1938)*, Tg. Mureș 1938 36 p.; *Închinare înalt Prea Sfințeniei Patriarh Dr. Miron Cristea*, în BOR, an LVI, 1938, nr. 11—12, p. 609—712 (și extras); Ioachim Crăciun, *Cel dintâi patriarh al României Miron Cristea. Cuvântare*, Cluj, 1939, 14 p.

N. Iorga, *Patriarhul Miron*, în vol. *Oameni cari au fost*, IV, București, 1939, p. 301—302 și 305—306, *Moartea și îngroparea patriarhului Miron*, în BOR, an. LVII, 1939, nr. 3—4, p. 229—272 + XVI ilustrații (și extras); Gheorghe Cotoșman, *Contribuții la istoria vieții românești din Transilvania la sfîrșitul secolului al XIX-lea însemnări inedite ale Prea Fericitului Patriarh Miron*, în „Anuarul Academiei Teologice din Caransebeș”, 1939—1940, p. 1—84 (și extras); Ovidiu Bărbăle, *Istoria folcloristicii românești*, București, 1974, p. 418—419; Ionel Dănuș și S. C. Stroescu, *Dicționarul folcloristicii*, București, 1979, p. 153—154; Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, I, București, 1981, p. 412—414 (ed. II, București, 1994, p. 427—429); Dr. Antonie Plămădeală, *Pogori dintr-o arhivă medită. Documente literare, ediție îngrijită, studiu introductiv și note de ...*, București, 1984, XLVII + 433 p. (îndeosebi studiu introductiv); Dr. Antonie Plămădeală, *Românii din Transilvania sub teroarea regimului dualist austro-ungar (1867—1918). După documente, note și ...*, editura românească, Sibiu, 1987, 344 p.; Dr. Antonie Plămădeală, *Contribuții istorice privind perioada 1918—1939. Elie Miron Cristea — documente, însemnări și corespondențe*, Sibiu, 1987, 384 p.; Iulie Șandru și Valentin Borda, *Un nume peste istorie — patriarhul Elie Miron Cristea*, Târgu Mureș, 1998, 293 p.

CRISTEA NICOLAE, preot, profesor, om politic ziarist. N. 14 oct. 1834, în Ocna Sibiului, † 7 febr. 1902, în Sibiu. Studii gimnaziale, apoi teologice (1857—1859) la Sibiu, studii de specializare în istorie la Universitatea din Leipzig (1861—1863). Funcționar la Consistoriul ortodox (1859—1861), preot la consistoriul teologic-pedagogic (1863—1865, 1870—1873), preot (1870), mai târziu hipotesat protopop, consilier arhiepiscopesc (1873—1874), redactor al ziarului „Telegraful Român” (1865—1883). Inițiator și primul președinte al „Reunirii sordalilor (meseriașilor, n.n.) români” (1867—1897), toate în Sibiu: membru în Comitetul executiv al Partidului Național Român din Transilvania (paralel 1895), continuat în Procesul Memorandului de la Cluj (mai 1894) la 8 luni închisoare (făcută la Văcărești, 1894—1895).

Lucrări: *Despre nașteminte*. Prelegere publică, Sibiu, 1871, 22 p.; *La pîntă. Meditațiune politică*, Sibiu, 1895, IV+73 p.; *Din trecut, pentru viitor. Repriviri politice recente* (articole politice), Sibiu, 1899, 107 p., sute de articole de fond în „Telegraful Român”, mai puține în ziarul „Tribuna” de la Sibiu (înființat în 1884), prin care cerea drepturi politico-naționale și sociale pe seama poporului român din Transilvania. *Jurnalul său* (pe anii 1895—1901), a fost publicat — cu un studiu introductiv, note și comentarii — de Anca Sărghie (Sibiu, 1998, 308 p.).

Literatură: *Anuarul I al „Reunirii sordalilor români din Sibiu”*, Sibiu, 1900, p. 47—56; Eusebio R. R. yca, *Memoria la Institutul seminarial teologic-pedagogic „Andreian”*, Sibiu, 1911, p. 87, 97—98; I. Mulea, *Figuri din vechea ziaristică ardelenă. Nicolae Cristea 1834—1902*, în rev. „Societatea de Măine”, Cluj, an. X, nr. 1, 1933, p. 61—65; Eimilian Ciocan, *Convenționearea lui Nicolae Cristea*, Sibiu, 1935, 36 p.; Traian Chirilă, *Reunirea culturală-națională a meseriașilor români din Sibiu la 80 de ani*, Sibiu, 1946, p. 60—67; Keidi H. Chelaru, *Nicolae Cristea și mișcarea națională românească din Transilvania*, în vol. *Studii privind istoria modernă a Transilvaniei*, Cluj, 1970, p. 117—166; Eugen Lazăr, *Nicolae Cristea (1834—1902)*, în vol. *Reșterea sibiene*, II, 1980, p. 145—153; Anca Sărghie, *Nicolae Cristea. Scrisori de memorii și altele* (Manuscrisuri), XVII, nr. 1, 1986, p. 152—161 și an. XVIII, 1987, nr. 4, p. 46—60; Anca Sărghie, *Imperative social-culturale ale Astrei în inițiativele lui Nicolae Cristea*, în vol. *Astra 125 de ani de la înființare*, Sibiu, 1987, p. 371—382.

CRISTESCU DI MITRU, preot. N. 24 iul. 1899 în Zăvoieni, jud. Vâlcea, † 3 iul. 1960 în București. Studii la Seminarul „Sf. Nașd” din Râmnicu Vâlcea la Facultatea de Teologie din București din 1929 la Facultățile de Teologie protestantă din Montpelier (1929—30), apoi la din Strasbourg (1930/31), cu doctoratul la București (1949). Preot în Măciuca Bocsă, jud. Vâlcea (din 1921), la catedra episcopală din Râmnicu Vâlcea și, paralel, consilier cult. al Episcopiei Râmnicului (1931—1937), preot la biserica „Sf. Vincent-Hereasca” din București (1937—1960), misionar eparhial la Arhiepiscop-

copia Bucureștilor (1937—1938), consilier cultural la aceeași Arhiepiscopie (1938—1940 și 1948—1952).

Lucrări: *Viata și înfăptuirile P. S. Episcop Varticomoniu (Stănescu) până la împlinirea vârstei de 60 de ani*, Râmnicu Vâlcea, 1936, 351 p., *Sfânta mândărire Arnota*, Râmnicu Vâlcea, 1937, 168 p., *Îndreptar scripturistic*, în GB, an. VIII, 1949, nr. 1—2, p. 19—27, *Opera teologică și apologetică a spătarului Nicolae Milescu*, în „Ortodoxia”, an. X, 1958, nr. 4, p. 495—510. Diverse articole în „Renașterea”-Craiova, „Apostolul”, „Glasul Bisericii”, „Biserica Ortodoxă Română”, toate la București ș.a.

Literatură: *Necrolog*, în GB, an. XIX, 1960, nr. 2, 10 p. 862—864.

CRISTESCU GRIGORIE profesor de teologie N. 24 apr. 1895, în Craiova, † 28 mart. 1961, în București. Studii la Seminarul „Central” din București (1907—1915), cu diferență la Liceul „Mihai Viteazul” din București și bacalaureat (1918). Facultatea de Teologie din București (1915—1919), la care a obținut doctoratul în 1924. Facultatea de Litere din Iași, secția de clasice (1924—1925), studii de specialitate la Institutul catolic și la Facultatea de Teologie protestantă din Paris (1921—1923). Ducean (1919) și profesor de Științe religioase și Litere clasice la Seminarul teologic „Chesariu episcopului” din Buzău (1919—1921), preot la biserica „Tutii Sfânti” și profesor la Seminarul teologic „Sf. Grigorie Decapoditul” din Craiova (1923—1924), președinte al Consistoriului spiritual al Episcopiei Râmnicului (1923—1924), președinte al Societății „Cienarii „Renașterea” din Craiova (conducătorii din 1924). În sept. 1924 a fost numit profesor titular provizoriu definitivat în 1927) la catedra de Morală de la Academia teologică „Andreiană” din Sibiu, unde a funcționat până în 1929, ca mai predat Omileuca și Limba greacă, 1925—1929); un timp predicator la catedrala metropolică. La 1 oct. 1929 numit — prin concurs — profesor de Omiletică și Catehetică la Facultatea de Teologie din București, funcționând până în 1940, când a renunțat la catedră, preot la biserica „Aniun” (1929), preot metropolit al Arhiepiscopiei Bucureștilor (1929—1930), preot la bisericile „Sf. Spiridon Nou”

(1930—1933) și „Pitar Moș” (1933—1940), revine în învățământ la Facultatea de Teologie ca profesor de Omiletică (1940—1948), apoi de Pastorală și Omiletică, în cadrul Institutului Teologic Universitar din București (1948—1955). A publicat numeroase lucrări de Morală socială, Pastorală și Omiletică.

Lucrări: *Imperativul creștin. Sugestii evanghelice pentru reforma socială*, Buzău, 1922, 64 p., *Capernaume, Capernaume! Momente din apostolatul nostru*, Craiova, 1923, 108 p., *Faptele și orientări creștine*, Craiova, 1924, 103 p., *Le cui ne vom duce? 12 meditații pastorale*, Sibiu, 1925, 40 p., *Propovăduiri Evanghelice. Studii de Teologie practică*, Sibiu, 1925, 56 p., *Perspective sociale și culturale în lumina Evangheliei*, Arad, 1925, 197 p., *Sinteză etico-socială*, Sibiu, 1926, 109 p., *Mai aproape de Tine Dumnezeu! Meditațiile unui închinător*, Sibiu, 1926, 320 p., *Un eșec de punere în aplicare*, Sibiu, 1926, 78 p., *Percepția misterului. Studii de psihologie religioasă și misionară*, Sibiu, 1926, 39 p., *Pentru o nouă teologie catolică pastorală*, Sibiu, 1926, 60 p., *Slujba ta fă-o deplin. Scrieri pastorale*, Sibiu, 1926, 94 p., *Isus în viața noastră*, Sibiu, 1927, 58 p., *Prin Hristos la cultură*, Sibiu, 1927, 94 p., *Semănături de primăvară. Gânduri închinare tineretului*, Sibiu, 1927, 78 p., *Mie a vieții este Hristos. Scrieri pastorale*, Sibiu, 1928, 86 p., *Teologie și sacerdotiu. Tipul clasic al păstorului ortodox și idealurile pastoralității moderne*, Sibiu, 1928, 61 p., *Misionarism cultural*, Sibiu, 1928, 102 p., *Fă lucrul evanghelistului*, Sibiu, 1929, 184 p., *Închinatez sfântă din veacul al IV-lea*, Sibiu, 1929, *Predică și cateheză*, Sibiu, 1929, 114 p., *Ale Tale dintr-o ale Tale Râmnicu Vâlcea*, 1931, 155 p., *Activitatea omiletică — teoretică și practică — a Fericițului Augustin*, în ST, an. II, 1931, nr. 1, p. 7—35, *Câteva momente din activitatea catehetică — teoretică și practică — a Fericițului Augustin*, în ST, an. II, 1932, nr. 1—2, p. 3—34, *Un catehet din veacul al XV-lea. Jean Charlier de Gerson (1363—1429)*, în ST, an. III, 1932, nr. 1, p. 48—80 (și extras), *Predică și predicator în vremea noastră*, în ST, seria II, an. II, 1950, nr. 3—5, p. 137—157, *Îndrumări omiletice*, în BOR, an. LXXI, 1953, nr. 7—8, p. 689—705, *Valoarea și funcțiunea subconstientului în predică*, în MO, an. IX, 1957, nr. 1—2, p. 14—23, *Omilia „mare*

și omilie mică" sau omilie exegetică și omilie „tematică”, în MMS, an XXXIV, 1958, nr 1—2, p. 46—58; zece de alte articole, mai ales în „Teograful Român” și „Revista Teologică” Sibiu, altele în „Raze de Lumină”, „Glasul Bisericii” etc., recenzii, predici.

Literatură: Pr Prof Ene Brăniște, *Preotul profesor Grigorie Cristescu*, în GB, an XX, 1961, nr 5—6, p. 559—563; Pr Prof I Răduțeanu), Pr Prof Grigorie Cristescu, în ST, an XXXIV, 1982, nr 1—2, p. 50—51, Pr Prof Mircea Păcurariu, *Două sute de ani de învățământ teologic în Sibiu 1786—1986*, Sibiu, 1987, p. 314—316.

CRÎȘAN IOAN profesor de teologie. N. 26 sept. 1853, în școlii din Mureș, în familie de preot țigău, în Sibiu. Studii gimnaziale la Sigetudina Crăstare Secuiesc, scrierile apoi la Institutul teologic din Sibiu (1871—1874); Facultatea de teologie (1876—1880) cu doctoratul în teologie în 1882. Văpător în Sibiu (etate 1875—1876), funcționar la Arhiepiscopia Sibiu, (1881—1882). Profesor suplimentar (1882) apoi titular (1883) — catedră de Istorie și teologie, de Litică și Mistică, la Institutul teologic pedagogic din Sibiu, până la moarte, c. 1887 — preot (1891) și protopop (1891), „asistent minor” la Arhiepiscopia Sibiu, bibliotecar (1882) și secretar II al Astrei (din 1888) profesor (din 1891) director la Școala civilă de fete în Asociația „Căminul” a Liceu de Stat din Sibiu (1886—1893).

Lucrări: *Beiträge zur Geschichte der kirchlichen Union der Rumänen in Siebenbürgen unter Leopold I.* teză de doctorat, Sibiu, 1882, 64 p., în românește sub titlul: *Adunări istoria unirii bisericești a românilor din Transilvania sub Leopold I.* — „Analele II, și V ale Institutului teologic pedagogic din Sibiu” pe ani 1886, 1887 și 1887, 1888, 65 p. — prima vorbire despre dezbinarea din 1698—1701.

În colaborare cu prof. N. Păcurariu *Gramatica limbii maghiare. Curs practic pentru școlile secundare preparându-se cu predăcție (n.l.) și mai ales pentru privați*, ed. I, Sibiu, 1885, V, II + 17, p., ed. a V-a, 1903 VI + 160 p., *Carte de citire maghiară... pentru școlile secundare, preparându și pentru privați*, Sibiu

1880—1886 VIII + 128 p. (I) și VB + 183 p. (II), ed. a II-a, 1898; *Toldi. Naratune poetice în 12 cărți* de Arany János, Sibiu, 1890, IV + 190 p. Un *Dictionar maghiar român* (*Magyar-román kézikönyv iskola és magánhasználatra*, Budapest, 1895, 2 f. + 348 p.) i-a fost editat, postum de același N. Putnok.

Literatură: *Enciclopedia Română* tom II Sibiu 1900, p. 47. Dr. Hasebiu R. Roșca *Monografia Institutului teologic-teologic-pedagogic „Andresan”*, Sibiu, 1911, p. 102—105, Pr Prof Mircea Păcurariu *Profesorii de teologie din Institutul teologic din Sibiu*, în MA, an XXV, II, 1983, nr 1, p. 102—105. *Bibliografia românească modernă 1831—1918* Vol. I, București, 1984, p. 880.

CRISTEANUL (sau CRISTEANUL NEOFIT) mitropolit N. c. 1690, în insula Creta, ț. 16 iun. 1753, în București. Venit din ora Râmnicuș pe când era seromonah, lașcal al capului domnișor, Constantin Mavrocordat, mitropolit al țării, conștient de Măslăreț, Episcopul de București, 27 ian. 1757, înlocuind scaunul de mitropolit al Ungrovlahiei din Creta, la 7 nov. 1738 părăsind până la moarte. Deși grec, a lăsat parte a acțiunea de destinare a „românilor” în 1746 și a născut supotivă abuzurilor din domnișor, a spori averea Mitropoliei, a cumpărat, din bani săi, moșia Pătrăuș, al Dobroviei. Sub raport cultural a îndrumat, în Creta, a înființat școală la Pătrăuș, obștănișă de Mitropolie, în care învățau gratis, începând din 1746—1774), a înființat și a zădărit bibliotecă Mitropoliei, a tipărit o serie de cărți de subiect sacru, a continuat teologic la București. *Motivul* (1741), *Liturghierul* (1741, și 1746), *Călugărețul* (1742), *Evangelia* (1742 I și II, 1753), *Tricliu* (1742, 1746), *Apostolul*, *Penticostarul* și *Antologhiu* (1743), *Ortodoxul* (1746—1752), *Ceaslovul* (1747), *Psaltirea* (1748) ș.a., apoi, în afara bisericească a lui Anghel Ivașcu (1741), *Întrebări bogoslovești*, tradusă din Sf. Atanasie cel Mare (1741), *Căminul* din Sf. Măria, traduse pentru prima dată în românește (1742), *Pravoslavnica Mărturie* a lui Petru Movilă (1746), *Mărgăriturele* Sf. Ioan Gura de Aur (1746) și a. În vara anilor 1746 și 1747 a făcut două vizite canonice în eparchia sa, într-o parte din a Râmnicului și a. Așa, interesante, înseamnă

de călătorie, cu date istorice, geografice, etnografice, copia de inscripții

Literatură: Gh. M. Ionescu, *Istoria Mitropoliei Ungrovlahiei*, vol. II (1708-1787), București, 1914, p. 329-343; Cornelia Pillai, *Căldur de metropolita Neofit în țara Româneasă în a doua jumătate (sic) a secolului XVIII* în SCIA, nr. 3-4, 1956, p. 277-285; Prootul Nicu de Șerbănescu, *Mitropolia Ungrovlahiei*, în BOR, an LXXVII, 1959, nr. 7-10, p. 790-793; V. Mihuț, *Un colaborator al lui Constantin Mavrocordat la desființarea runișilor mitropoliei Neofit*, în BOR, an LXXXII, 1965, nr. 7-8, p. 715-734; Nicolae C. Turcu, *Activitatea mitropoliei Neofit în Ungrovlahiei* în BOR, an LXXXIV, 1966, nr. 5-6, p. 533-551; Pierre & Năsturel, *Le journal des visites canoniques du metropolite de Hongrovlachie Neophyte et retours ex-ras*, în Vășcă, vol. II-lea *Congres de studii creștine*, Atena, 1969, p. 318-333; M. Căpățan, *Paul și crucea*, editura și Nicolae Stoicescu, *Jurnalul călătorilor canonice a metropoliei Ungrovlahiei Neofit* în Creștinism, Traducere și prezentare de ... în BOR, an XCVIII, 1980, nr. 1-2, p. 243-315; Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, București, 1981, p. 331-335 (ed. a II-a, București, 1994, p. 323-328).

CRIVEANU NIFON (din bolez Grigorie), mitropolit N. 20 febr. 1889, în Slătina, jud. Romanș (azi jud. Olt), † 14 iun. 1970, în București. S-a născut la Sechinu de Jos, centrul satului 944, în familia de ecologie în București 1911-1914, cu specia zăre „Facultate de ecologie în Montpelier și Paris” 1924-1925. Preot la biserica „Locaci” din București (1916-1922), apoi la „Popa Soare” (1922-1924), profesor și director al Seminarului Nifon din București 1926-1928, călător la Cernica în 1927, hirotonit arhimandrit-vicar al Episcopiei Râmnicului (1928), arhieret-vicar la aceeași eparhie cu titlu „Craiovean” (1929-1933); la 19 oct. 1933 ales episcop la Huși (înscăunat 12 mart. 1934); la 30 nov. 1939 ales mitropolit al Olteniei, cu reședința la Craiova (înscăunat 21 dec. 1939), pensionat 20 apr. 1945. Ca mitropolit s-a remarcat marile prin organizarea asociației sociale. A publicat o serie de lucrări cu conținut moralizator și volume de predică

Lucrări: *Calea vieții. Studiu exegetic*, București, 1913, 61 p.; *Spre fericire. Studiu moral*, București 1914, 157 p.; *Patimile Mântuitorului*, Cernica, 1923, 36 p.; *Puterea unui copil. Istorie morală*, București, 1927, 87 p.; *Cugetări și nașterea pentru viață*, Râmnicul Vălcii, 1929, 384 p.; *Cugetări și maxime*, ediția doua, București, 1968, 390 p.; *Culme de viață*, București, 1969, 256 p.

Pământ sfânt. Cuvântări ocazionale, Râmnicul Vălcii, 1933, 164 p.; *Pe drumul dăruirii. Cuvântări ocazionale*, Huși, 1935, 160 p.; *Pacea preputată. Meditații religioase*, nr. 948, 27 p.; *Împărăția lui Dumnezeu. Cuvântări ocazionale*, 1937, 159 p.; *Credința în te-a mântuit. Pastorală*, Craiova, 1941, 171 p.; *În grădina Ghetsimani. Meditații religioase*, Craiova, 1943, 144 p.; *„Domnul este cu Tine”*, Cuvântări, Craiova, 1944, 168 p.

Articole în „Biserica Ortodoxă”, „Vitorul”, „Duminica Ortodoxă”, „Noua Revizită Bisericească”, toate la București, „Răstărea”, Craiova, „Cronica Hășilor” și a

Literatură: Vol. *Viața bisericească în Oltenia*, Amara, M. P. 1940, C. 1940, nr. 1-4, p. 116-134; *Neofit*, BOR, an XXXV, 1970, nr. 5-6, p. 607-608; Pe Prof. Dr. Nicu de Șerbănescu, *leacul plaurilor oltenice în prima jumătate de secol de la nașterea sa*, în BOR, an XXXVII, 1985, nr. 5-6, p. 355-356; Pr. Șarlat Porțescu, *Episcopia Hușilor. Pagini de istorie*, Romanș, 1980, p. 11-13.

CU COSEL GHERASIM (din bolez Grigorie), episcop. N. 30 mai 1924, în Râșca — Suceava. Fraie în mănăstirea Neamț (1945), tunc în mănăstirea de acolo sub mănăstirea Cernica, 1946, și hirotonit de episcop (1946), marșarș, ieromonah (1952), Studii la Seminarul teologic din mănăstirea Neamț (1949-1953), apoi la Institutul Teologic, Universitatea București (1953-1957), episcop al mănăstirii Neamț (1957-1962), profesor la Seminarul teologic din mănăstirea Neamț (1957-1959), succesor al mănăstirii Putna (1962-1977), arhimandrit (1965); în această ultimă calitate s-a ocupat de restaurarea vechiului complex mănăstiresc și de organizarea muzeului mănăstirii. La 16 nov. 1976 ales arhieret-vicar al Episcopiei Aradului cu titlu „Hunedoreanul” (hirotonit și instalat la 25 ian.

977 din 985 la Episcopia Buzăului, cu titlul „Vrâncovanul”, iar din 1992 la Arhiepiscopia Sucevei și Rădăușilor, cu titlul „Potneanul”.

Lucrări. *Catalogul manuscriselor românești din biblioteca mănăstirii Secu* Suceava, 1984, 76 p. *În dăruiala evlaviei ortodoxe* Suceava, 1999, articole, Cuvinte și ălcuiri arhieresti, Suceava, 1999; *Impresna cu Constantin Hrehor: Mierea din drumul penunat* (con-tribuții după vecherime) Iugașani, 2000, 206 p. (însemnări autobiografice).

Literatură: BOR, an XCV, 1977, nr 7-8 p. 672-682; MB, an XXVII, 1977, nr 10-12, p. 757-775; ROC, an VII, 1977, nr 2-3, p. 73-80.

CINESCU GHEORGHE, preot publicist. N. 3 iug. - 14. în Suceava jua. Orice + 28 dec. 1995 în București. Studii la Școala de teologie (1928-1936) și la Facultatea de Teologie (1936-1941) din Iași și la Preot în Sol. din Orice (1942-1944). Călugăr la Doli (1945-1947), Idciu de Jos-Mureș (1948-1952). Lateriu-Mureș (1953-1971) și București (1972-1975). Preocupat de recitarea operei lui Gala Galaction. Stud. despre diverse personalități ale culturii românești.

Lucrări în volum. *Gala Galaction. O lume nouă*. Antologie și studiu introductiv de ... București, 1974, 288 p. *Gala Galaction. Prin-... Cu opere și studii introductive*. Iași: bibio- grafie și note de ... București, 1975, 156 p. *Gala Galaction. Opinii literare*. Ecipe de ... București, 1979, 362 p. *Pe urmele lui Gala Galaction*. București, 1982, 270 p. *Gala Galaction. Mihai Eminescu*. Fiecare cu vânt. Iași: note și studii de ... Iași, 1987, 160 p. *Gala Galaction*. Galați, 1989, 486 p.

Studii: *Gala Galaction* traducător public. în BOR, an. LXXXV, 1969, nr 3-4 p. 312-329; *Gala Galaction „ad cathedram”*. In ST, an. XXVI, 1974, nr 3-4, p. 271-278; *Părintele Grigorie (Gala Galaction) „Gură de Aur”*. In GB, an. XXXVIII, 1979, nr 3-4, p. 287-296; *Gala Galaction - bibliografie teologică - bisericească*. In BOR, an. XCVII, 1979, nr 3-4, p. 451-504; *Preoția Părintelui Grigorie (Gala Galaction)*. In „Ortodoxia”, an. XXXI, 1979, nr 2, p. 391-404; *Părintele Grigorie Păsculescu (Gala Galaction) apărător al Orto-*

doxiei românești. In MO, an. XXXI, 1979, nr 4-6, p. 238-244; *Gala Galaction despre suprema arhierescă*. In MO, an. XXXII, 1980, nr 7-9, p. 652-660; *Eminescu în constanța lui Gala Galaction*. In „Revista de istorie și teorie literară” nr 3, 1980, p. 397-409; *Dreapta credință în scrierile Părintelui Gala Galaction*. MO, an. XXXV, 1983, nr 9-10, p. 595-611; *Părintele Grigorie Păsculescu (Gala Galaction) - cămătar al Bibliei*. In MO, an. XXXVI, 1984, nr 9-10, p. 625-640; *Pacea noastră - pacea lumii după scrierile părintelui Grigorie Gala Galaction*. In MO, an. XXXVIII, 1986, nr 4, p. 6-22.

Alte studii. *Animato graecoți imprimato la Viena pentru romani. ortodoxi și din Transilvania*. In „A u a n a n n p a s s a t e a d i c i e c o n a n e c i n Viena” pe anul 1983, p. 115-119; *Cărți vechi românești pe valea inferioară a Mureșului. Deda-Reghin*. In MA, an. XVIII, 1973, nr 1-2 p. 102-111; *Protopop Gheorghe Dimiriu (Hlogaș) din Tecuci - luptător pentru unirea țării românești*. In MMS, an. I, 1974, nr 1-2, p. 104-113; *M. Eminescu. La 125 de ani de la naștere*. In BOR, an. XCIII, 1975, nr 1-2, p. 119-121; *Constantin Istrănuș, la centenarul nașterii*. In GB, an. XXXV, 1976, nr 1-2 p. 211-221; *Ierodiaconul Ioan Teodorovici*. In LA, an. XXXII, 1980, nr 7-9, p. 639-647; *Mihai Andrușanu. La centenarul nașterii sale*. In BOR, an. XCVIII, 1980, nr 11-12, p. 1173-1182; *Octavian Goga. La centenarul nașterii*. In BOR, an. XCIX, 1981, nr 3-4, p. 325-333; *George Enescu. La centenarul nașterii sale*. In BOR, an. C, 1982, nr 1-2, p. 108-113; *M. Tropoiu din Iosif Budai. La 300 de ani de la naștere*. In MA, an. XXVII, 1982, nr 1-3, p. 139-150; *La o sută de ani de la nașterea lui Nicodan Timbescu*. In MO, an. XXXIV, 1982, nr 4-6, p. 395-404; *Preotul poet Alexie-Alecu Mateevici (Mateescu)*. In BOR, an. CI, 1983, nr 3-4, p. 247-252; *Onisifor Ghibu. La centenarul nașterii (1883-1983)*. In BOR, an. CI, 1983, nr 5-6, p. 417-426; *Ciprian Porumbescu. La 100 de ani de la trecerea lui la cele veșnice*. In BOR, an. CI, 1983, nr 7-8, p. 530-541; *Arhimandritul Iuliu Scriban, apărător al Ortodoxiei românești*. In MO, an. XXXVIII, 1986, nr 5 p. 87-103; *Alexie Mateevici și limba română nouă*. In BOR, an. CVI, 1988, nr 3-4, p. 88-95; *Tudor Arghezi despre Ortodoxia româ-*

nească în „Ortodoxia”, an XLII, 1990, nr. 4 p. 162—178.

Au fost recenzii, peste 40, necrologuri în „Tr buna Tinerime” — București, „Cronica Iași”, „Revista Culturală Mozaic” — București, „Aurora” — Ig. Mureș, „Calendarul Credinței”, „Detron”, „Telegraful Român” — Sibiu, „Luminătorul” — Cluj. S-au auzit sau au fost citate în revistele citate în asta bibliografică.

CUNȚAN DIMITRIE, preot compozitor N. 1837 în Di. biserica juu Sibiu, * 27 ian. 1910 în Săbiș, județ Sibiu. Studii la Gimnaziul de Stat apoi la Institutul teologic pedagogic — 1858—1860, ambare în Sibiu. Invatările la „școala poporală” mutualească a bisericii din Sibiu „noștrii” BOR — 1872), din 1875 este preot la aceeași biserică — 1872—1878, profesor de Cântări bisericești și teorie a Institutul teologic pedagogic din Sibiu — 1894—1910), spital la aceeași institut — 1877—1910 — asesor consistorial, cântăreț și cântăreț în Sibiu. Arhiepiscopiei Sibiu-ului în mai multe rânduri.

Anotări pentru prima dată pe notatie limară — Cântările bisericești din Transilvania în editarea „Cântările bisericești după melodiile celor opt getani din sfînta Biserica ortodoxă ardeleană pe note și aranjate de” Viena (890) alte ediții în 1925—1943). Alte lucrări: *Liturghia Sfîntului Ioan-Gard de Aur pentru cor de două voci* Sibiu (1903); *Cântările funebre pentru cor de bărbat* în 4 voci (Sibiu 1903); *Cântări religioase a cunătă la harmonici și la sfîntea*

bisericilor pentru cor de bărbat în 4 voci (Sibiu 1906). — În toate armonizează unele melodiuri bisericești sau compune el însuși, noi melodii. Compozitor *Înna la moartea marelui Andrei pentru cor bărbătesc* text Z. Boiu — *Dimnezeu nostru* (text I. A. Pădăruș) *La mureșea în biserică* (text Z. Boiu) *Rugămintea* (text Z. Boiu), priceșne urmouă ș.a.

A publicat felurite articole în periodicele sibiene: *Mitropolitul Andrei ca păstor* în RT an II, 1908 nr. 5 p. 191—196 *Personalitatea mitropolitului Andrei* în RT an II, 1908 *Mitropolitul Andrei* în RT an II, 1908, nr. 6 p. 241—246. *Rezonanțele mureșene ale mitropolitului Andrei* în RT an II, 1908 nr. 12 p. 453—460 ș.a.

Literatură. Di. bisericii R. Roșca „*Memoria în Institutul teologic pedagogic Andreian*” Sibiu 1911 p. 19—20. Prof. Valeriu Popa „*Dimnezeu Cuntan*” în Anuarul 1—1927—1947 al Școlii de Cântări „Dimitrie Cuntan” în Sibiu Săveava 1947 p. 1—14. Alte articole în: *Di. Ion Popescu* „*Elemente bisericești tradiționale în opera mitropolitului Dimitrie Cuntan*” în BOR an XLIV, 1976 nr. 4—7 p. 153—160; *Ilie Frăcea* „*La 140 de ani de la nașterea lui Dimitrie Cuntan*” în MA an XXII, 1978 nr. 4 p. 275—285. Vasile Stancu „*Mureșea bisericească ortodoxă din Transilvania*” Cluj Napoca 1979 p. 68—85. Vasile Stancu „*Mureșea bisericească corală din Transilvania*” Cluj Napoca 2001, p. 19—45.

D

DAMASCHIN (necrt. Damaschin Dascăl) episcop de Buzău & Râmnic. N. c. 1660 în Văneș. Daortbeygi + S. dec. 1725 în Râmnicul Vălcii. Dascăl în școala de slavonă din București, episcop în Buzău (3 oct. 1702 — c. mart. 1708), apoi la Râmnic (c. mart. 1708 — 5 dec. 1725). Căntărilor se seamă a înaltat pentru înălțarea țării și vă a scribi slavone în cîntecul român. În acest scop a tradus aproape toate cărțile de viață în românește, contribuind astfel la formarea scriburii literare române. A tipărit pînă, *Constituirea Rîmnic* (1724), *Psaltirea* (Râmnic, 1725), *Arhiepiscopia Apocriptă de la Buzău* (1725) și unele cărți de învățătură, majoritatea traducerilor din slavă pînă sub anușii s. d. noechente. Clement și Chesonie. A scris două din traduceri sale au rămas în manuscris: *Tălcuirea Apocalipsei* de Andrei de Cezare & Capadochier și *Tălcuirea Evangheliei* de la Icofidi al Otrale. Păstorind la Râmnic în timpul ocupației Oțeliste de austriei (1780 — 1786) a luptat mult pentru apărarea drepturilor românilor de aici.

Literatură: Alexandru Lapcovatu, *Damaschin episcopul și dascălul traducătorul cărților noastre de ritua*, în C. i. an XL, 1906, p. 563 — 581 (și extras București 1906, 21 p.); Mihail Regieanu, *Contribuția la cultușterea episcopului de Kâmnic Damaschin*, în „Hrsovol”, an. I, 1941, p. 442 — 449. Pr. Gabrie Cocora, *250 de ani de la păstoria episcopului Damaschin la Buzău*, în C. B. an. XVII, 1958, nr. 9, p. 867 — 873; Barbu Teodo-

rescu, *Episcopul Damaschin și contribuția sa la creșterea limbii literare române*, în M. O. an. X I, 1900, nr. 4 — 12, p. 627 — 645; Maxeu Păcurari, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II București, 1981, p. 175, 336 — 339 (ed. a II-a, București, 1994, p. 329 — 332).

DAN DIMITRIE (pseud., istoric, funcționar. N. R. c. 1856 în Suceava, † 25 mart. 1927 în Cernăuți. Studii gimnaziale în Suceava — 868 — 1876), apoi a intrat la facultatea de teologie în Cernăuți (1876 — 880), mai tîrziu s-a ocupat de laere din București. Preot în Lugoj și Straja în Bucovina — 880 — 1921, apoi consilier la Mitropolia din Cernăuți din 1921, arhiepiscopul metropolit membru al Societății pentru cultura și literatura română în Bucovina (din 1870) — membru corespondent al Academiei Române — 904 — membru corespondent al Comisariatului central pentru întreținerea monumentelor de artă și istorice din Viena — membru al Consiliului Municipalității Istorie din București. A publicat studii de istorie bisericească, locații documente istorice, monografii asupra unor cărți, pînă la monografii de mănăstiri, poezii, tradiții și credințe populare, studii de etnografie și toponimie, studii asupra unor naționalități din Bucovina etc.

Lucrări istorice: *Din închinarea românească. Studiu istorico-lingvistic*. Teză de doctorat în teorie București, 1896, 77 p. *Comuna Straja și locuitorii ei. Studiu istoric, topografic și folcloric*

Cernăuți, 1897, 112, p. + 4 f. + 2 pl. *Mânduirea și comuna Putna. Cu două appendice*, București 1905, IV + 262 + 1 pl. (sub îngrijirea Academiei Române); *Cronica Episcopiei de Rîdăuți. Cu appendice și documente slavone originale și traduse...*, Viena, 1912, VII + 264 p. + 10 pl. (singura monografie a acestei eparhii până azi); *Mănduirea Sucevița. Cu anexe de documente ale Suceviței și Schitului celui Mare*, București, 1923, 228 p. (sub îngrijirea Academiei Române); *Religii preotimii bucovinene în menținerea românismului, de la robirea (1775) la desrobirea Bucovinei (1918)...*, Cernăuți, 1925, 65 p. Studii, mai năruite despre Sucevița: bisericile „Sf. Gheorghe” din Suceava, a „doamnei Elena Rareș” din Suceava, a hainarilor și Lăcu Arbore etc. în „*Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice*”

Arhimandritul Vartolomei Mădăreanu. Schiță biografică și bibliografică cu mai multe anexe, în *An. Acad. Rom. MSL*, t. XXXIII, 1910—1911, p. 243—347 (și extras 103 p.); *Protopopul tipograf și gravor Mihail Stălbucchi. Schiță biografică și bibliografică*, în „*Candela*”, an. XXXI, 1912, p. 225—231 și 281—288 (și extras); *Natanal Natan Dreteanu* (= copist la Putna etc.), în „*Candela*”, an. XXXIII, 1914, p. 48—57; *Dnsofiei, mitropolul Moldovei. Schiță biografică*, Cernăuți, 1927, 60 p.

Studii, despre alte neamuri: *Armenii orientali din Bucovina*, (Cernăuți, 1892, 45 p., ed. germană, 1890, 39 p.); *Țigănit din Bucovina*, Cernăuți, 1892, 32 p. (ed. germană, 1893, 42 p.); *Lipovenii din Bucovina*, Cernăuți, 1894, 43 p. (ed. germană, 1890, 35 p.); *Evreii din Bucovina. Studiu istoric, cultural, etnografic și folcloric*, Cernăuți, 1899, 37 p.; *Rutenii din Bucovina. Schiță etnografică*, în *An. Acad. Rom. MSL*, s. II, t. XXV, 1912—1913, p. 37—81 + pl. (extrasul, 44 p.)

Persecutarea armenilor în Moldova în anul 1551, Cernăuți, 1891, *Dare de seară asupra celor mai vechi patrii Evangheliilor armene aflate în Moldova și Bucovina*, Cernăuți, 1896; *Monofizismul în Biserica armeană*, Cernăuți, 1901; *Obiceiuri și credințe armene la naștere, nuntă și înmormântare*, Cernăuți, 1904, 20 p.

Etnografie și folclor: *Credințe populare bucovinene*, în „*Gazeta Bucovinei*”, Cernăuți, 1894—1895 (mai multe numere); o bună parte din legendele publicate în periodice („*Aurora Română*”-Cernăuți, „*Junimea Literară*”-Suceava

și Cernăuți, „*Sezătoarea*”-Fălticeni ș.a.), au fost strânse în volumul *Din scrierile lui Dimitrie Dan*, Cernăuți, 1902, 89 p. (cap. „*Tendințe populare*”); *Har lera Doamne*, București 1901, 23 p.; *Înfășutul la români din Bucovina*, București, 1906; *Sădă la români din Bucovina*, Cernăuți, 1913; Colaborări: „*Candela*”, „*Putna*”, „*Aurora Română*”, „*Revisia Politică*”, „*Gazeta Bucovinei*”, „*Junimea Literară*” ș.a.

Literatură: Constantin Loghin, *Scriitori bucovineni*, București, 1924, p. 209—215; Constantin Loghin, *Antologia scriitorilor bucovineni*, vol. II Cernăuți, 1938, p. 118—147; Preot Mihai Boca, *Preotul Dimitrie Dan*, în *MMS*, an XXXIX, 1963, nr. 9—10, p. 610—613; Preot Oreste Gherasim, *Preotul Dimitrie Dan. Istoric și folclorist*, în *MMS*, an XLII, 1967, nr. 11—12, p. 699—701; *Enciclopedia istoriografiei românești*, București, 1978, p. 119; *Dictionarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979, p. 260—261; Ionuț Dulcu, *Dictionarul folclorizilor*, București, 1983, p. 101—102; Haretia Mureci, *Dimitrie Dan. Preocupări de cultură și literatură*, în *Universitatea de Suceava*, 1984, p. 57—64.

DANIL, mitropolu (în murene „Dumitrașcu Iogofar”). N. c. 1665 în Topoloveni—Argeș, † 11 dec. 1731. În București Călugăr la mânduirea Aninoasa, unde ajunge egumen hristicop a Buzău (1716—1719), apoi mitropolit al Ungrovlahiei (19 aug. 1719—11 dec. 1731). Restaurază mânduirea Aninoasa și parachează Mitropoliei, refăce radical biserica „cu sfîrșit” sau „cu sibile”, ctorește biserica „Vergu”, toate acestea în București. A tipărit numeroase cărți, se vede la București *Octinul* (1720, 1730—1731) *Evhologhioul sau Molitvelnicul* (1722, 1729), *Evanghelia* (1723), *Cotavasierul* (1724), *Isurghierul* (1728), *Ceaslovul* (1731) ș.a.

Literatură: Preot Dr. Nicușor Șerbănescu, *Mitropolul ungrovlahiei*, în *BOR*, an LXXV, I, 1959, nr. 7—10, p. 788—789; Nicolae C. Turcu, *Viața și activitatea mitropolitului Danil al II-lea al Ungrovlahiei*, în *ST*, an. XVII, 1965, nr. 7—8, p. 472—487; Mureșan Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, București, 1981, p. 329—330 și 344 (și ed. a II-a, București, 1994, p. 321—323 și 336).

predici în „Glasul Bisericii”, „Mitropolia Ardealului”, „Mitropolia Olteniei” etc.

Literatură: ROC, VII, 1977, nr. 2, p. 97-94 și an. XXIX, 1977, nr. 5, p. 579-581, ST, an. XXXIV, 1982, nr. 1-2, p. 133.

DĂIANU ELIE, preot, istoric. N. 9 mart. 1868 în Cur. jud. Alba, † 11 sept. 1956, în Cluj. Stud. la gimnaziile din Sibiu și Bila teologice la Universitatea din Budapesta (1888-1892), apoi filologie la Universitățile din Graz și Budapesta (cu doctoratul la cea din urmă). Redactor la „Tribuna” și „Foaia Poporului” din Sibiu (1896-1900), profesor suplantar la Seminarul teologic din Blaj, colaborator, profesor de Germană și Română la Gimnaziul de acolo (1900-1902), preot și protopop în Cluj (din 1907) după 1918 președinte al Comisiei Monumentelor Istorice - aceluși pentru Transilvania, senator și deputat în Parlamentul României.

A înființat și condus „Răvașul”, revistă culturală ilustrată (săptămânală, Cluj, 1907-1910), în care a publicat o serie de studii istorice a tradus *Supplex* din 1791 în românește, a scris biografiile unor sâmbeni de seamă, a lucrat pentru refacerea unității bisoricești a românilor din Transilvania.

Lucrări: *Supplex Libellus Valachorum. Cererea prezentată împăratului. Leopold II de episcopii Ioan Bob și Gherasim Adamovici în numele mire, poporului român din Transilvania în anul 1791*. Textul original și traducerea românească Sibiu, 1911, 67 p. *Biserica lui Bob în Cluj*, Cluj, 1906, 56 p., *Erurescu în Blaj, Anunțuri ale contemporanilor*, Sibiu, 1914, 40 p., *Al doilea președinte al „Asociațiunii” - Vasile Lăbur Pop 1819-1875* Sibiu, 1925, 80 p. *Leul de la Șieștii. Preotul lăpădărit Dr. Vasile Lucaciu*, Cluj, 1937, 24 p., *Ioan Micu Moldovan zis Moldovănuș*, Cluj, 1937, 43 p., *Timotei Cipariu*, București, 1938, 36 p., *Gheorghe Șincăi de la Șinca Veche*, Oradea, 1939, 32 p., *Ardeul în avangarda renasterii nationale* Cluj, 1939, 59 p. *Un ungur despre drepturile istorice ale României*, Cluj, 1939, 32 p., *Poetul silezian Martin Opitz și românii din Transilvania*, Alba Iulia, 1946, 35 p.

Traduceri. O. Prohászka. *Jesus Christus și viața modernă*, Cluj, 1906; O. Prohászka, *Apostolie modernă* Cluj, 1907, 52 p.

A reeditat *Predicile lui Petru Maior* 3 vol. Cluj, 1906, VII + 556 + 102 + 326 p. Colaborări la numeroase periodice românești din prima jumătate a secolului al XX-lea.

Literatură: Nicolae Comșa. *Dasclău Blajului*, Blaj, 1940, p. 135, Elena Stan. *Momentul „Tribunei” sibiene* București, 1985, p. 30.

DÂNCILĂ IOAN, preot N. 214 iun. 1889 Măneru, jud. Hunedoara, în familie de preot, † 20 ian. 1983 Geoagiu de Sus, jud. Alba. Stud. la Liceul de stat din Deva (1899-1907) și la Institutul teologic din Sibiu (1907-1910), Preot paroh în Râpa Râmetului, J. A. ba, (din 10 sept. 1910) mobilizat ca preot în Armata din 1914 angajat definitiv ca preot-mistar în Armata română în 1919 în Garnizoana Sibiu (nator în 1 ian. 1920), ajungând până în gradă de colonel și vicar al Episcopiei Arhiepiscopiei cu sediu în Alba Iulia (1 iun. 1937), profesor la Școala de Ofițeri de Infanterie din Sibiu, econom stăvrosor, pensionat în 1947. Apreciat orator, a publicat mai multe volume cu o parte din cuvântările și înlocuțiile rostite în fața oștilor.

Lucrări: *Om și caracter. Schițe* Sibiu (1922), 84 p., *Clupe mărețe. Discursuri*, Sibiu, 1923, 88 p., *În slujba neamului prin Evanghelie* *Îndrumări morale și nationale* Sibiu, 1925, VII + 201 p., *În luptă cu ispită. Îndrumări sufletești pentru ostașul român* Sibiu, 1929, 127 p., *Cruce și spadă. Îndrumări morale și nationale pentru ostașii români*, Sibiu, 1930, 160 p., *Dumnezeu, patrie și rege. Îndrumări morale și nationale pentru elevii scoolor noastre* Sibiu, 1934, 15 p., *Veghează! Cuvinte creștinești către tineret*, Sibiu, 1936, 205 p., *Biserica strămoșească și marea noastră unitate. Contribuția lui regele nostru Nicu la actul unirii*, în vol. „Omagiu l. P.S. Său Dr. Nicu de Bălan la 40-ăzecă de ani de arhiepiscopie”, Sibiu, 1940, p. 42-55.

Diferite articole în „Revista Teologică”, „Telegraful Român”, „Lumina sateilor” și alte periodice sibiene, „Arma Cuvântului” - Alba Iulia, „Biserica Basarabeană”, Bălti.

Literatură: Necrolog, în „Îndrumătorul pastoral” al Episcopiei de Alba Iulia, VII, 1984, p. 114-115 (pr. Liviu Silveșan); Mircea Păcuranu. *Preotul catolic Ioan Dâncilă* în „Revista de istorie militară”, nr. 5-6 (63-64), 2000, p. 15-20.

Literatură: Artum. Iuliu Scriban, *Moartea profesorului Dr. Dragomir Demetrescu*, în BOR an XLIV, 1926, nr. 6, p. 349—351, Haralambie Roventă, *Studiul Noului Testament la noi în ultimul 50 de ani*, în ST, an. III, 1932, nr. 2, p. 250—253, BOR an LXXV, 1957, nr. 11—12, p. 1150—1151. Pr. Prof. I. Răduțeanu), *Prof. Dr. Dragomir Demetrescu*, în ST, an. XXXIV, 1982, nr. 1—2, p. 39—40.

DIACONESCU MARIN, preot, z. anst. N. 9 apr. 1899, Te. u., jud. Argeș — † 1 sept. 1955, Pitești. Studii la Seminarul „Central” și Facultatea de Teologie din București cu Seminarul pedagogic universitar. Profesor la Școala de Menaj din Te. u.—Argeș (1923—1931), preot la biserica „Sfântul Gheorghe” din Pitești (1931—1963), profesor de Religie la Liceul „Ion Brătianu” (1933—1937), profesor de Educație morală la Școala de infirmieri (1944—1945), ambele în Pitești, președinte al Societății „Frăția” a clericilor argeșani (1943—1947), director al Internatului acestei Societăți, în Pitești (1931—1941), director al Căminului Județean Argeș (1942—1947), consilier cultural al Episcopiei Argeșului (1944—1948), Redactor la revistei „Păstorul ortodox” al Societății „Frăția” (1931—1947), redactor al periodicelelor bisericești din Argeș: săptămânal, „Argeșul” (1942—1944), redactor al periodice nr. „Lumină pentru toți” și „Buletinul eparhiei Argeșului” (1944—1947).

Lucrări: *Principii didactice și pedagogice în epistolele pautone și alte broșuri, sute de articole, note, recenzii, predici în revistele pe care le-a redactat. În manuscris: Însemnări zilnice și memorii* (20 vol.) și *Predici* (7 vol.).

Literatură: Preot Constantin Dejan, *O viață trăind într-o premărire în Dumnezeu*, în rev. „Lumină lină”, Cortea de Argeș, an. VII, 1995, nr. 4, p. 4—5.

DINCĂ ATANASIE (din botez Alexandru), arhieru N. 22 dec. 1896, în Cernica—Jifov, † 6 apr. 1973, la Căldărușani. După absolvirea Școlii de cântăreți bisericești din București (1911—1914), a fost cântăreț la bisericile „Olar” și „Sf. Vineri—Hereasca” din București. Tuns în monahism la mănăstirea Tismana (1915). Își continuă studiile la Seminarul „Nifon mla-

teușul” și la Facultatea de Teologie din București (sic 1934). Diacon la Episcopia Râmnicu u. (1915—1916), confesor muștar la spitalu din Iași (1916—1918), preot în Câmpure. u., jud. Gurgui și Artari, jud. Iașomța (1918—1923), preot și mare eclesiarh la catedrala episcopală din Constanța (1923—1924), duhovnic la Seminarul „Nifon” și profesor la Școala de cântăreți bisericești din București (1924—1928), din nou mare eclesiarh la catedrala episcopală din Constanța, exarh al mănăstirilor din eparhia Tom. su. u. și director-profesor al Școlii de cântăreți bisericești de acolo (1928—1931), stareț la mănăstirile Glughiu, apoi la Căldărușani, director și profesor al Școlii de cântăreți bisericești de la Căldărușani, exarh al mănăstirilor „A. B. C.” din județele Tulcea și Giurgiu. La 1 nov. 1943 ales arhieru-vicar patriarhal, cu titlul „Hărădleanu” (duratoral 13 dec.) între 21 apr. 1945 și 11 mart. 1948 locuitor de episcop al Râmnicului. După 1 apr. 1948, egându-l la biserică „Dumnița Băușo” din București (1948—1949), apoi câțiva ani profesor de Muzică bisericească la Seminarul Imonia, în mănăstirea Neamț. După pensionare, s-a stabilit la mănăstirea Căldărușani.

Lucrări: *Sfântul Teodor. Studiul. Viața și opera*, București, 1940, 101 p., *Cuvintele Sfântului Teodor. Studiul*, București, 1940; colaborări la periodicele vremii, compozitor de muzică psaltică.

Literatură: BOR, an LXI, 1943 nr. 10—12, p. 611—614, *Necrologuri*, în BOR, an XVI, 1973 nr. 1—2, p. 229—230 și în GB an XXXI, 1973, nr. 1—2, p. 239—240; Diacon George Dincă, *Chipuri de ierarhi (compozitori și mari cântăreți bisericești)*, în GB an XXXVI, 1977, nr. 10—12, p. 461—462.

DINU MANOIILESCU NATALIA, teolog și filosof N. 14 mart. 1920, București, † 1992, București. Fiica fostului ministru Mihail Manoiilescu, † în 1950 în închisoarea de la Sighet. Studii aceale la București, apoi la Facultățile de Filosofie și Teologie (sic 1949) ambele în cadrul Universității din București.

Lucrări: *Despre Sfânta Maria Magdalena* în GB, an. XVII, 1958, nr. 6—7, p. 623—627, *Chipul Maicii Domnului în Evanghelia Sfântului Luca*, în GB, an. XVIII, 1959 nr. 3—4, p. 234—

244. *Invădușurile Tridului*, în GB, an XX, 1961 nr. 11—12, p. 1067—1071, *Penticonarul, oglindă a spiritualeității ortodoxe*, în MO, an XVI, 1964, nr. 7, p. 546—558; *Sensurile dogmatice și duhovnicești ale Tridului*, în „Orthodoxia” an. XVI, 1964, nr. 4, p. 526—547, *Der Heilige Calinic von Cernica, Gestalt in der sich die rumänische Orthodoxy spiegelt*, în „Orthodoxie Heute”, nr. 19, 1967, p. 2—15; *Viața și activitatea Sfântului Ierarh Calinic de la Cernica*, în GB, an XXVII, 1968, nr. 3—4, p. 397—336; *Der Heilige Calinic von Cernica*, în „Dansk-Orthodox Kirkeblad”, København, 1969, p. 6—14, *The Life and Work of Saint Calinic of Cernica*, în „The Holy Resurrection”, Wayne — New Jersey, vol. 1, 1993, nr. 7 p. 1; *Înruparea Cuvântului rănduit din veșnicie* în BOR, an XCIX, 1981, nr. 1—p. 76, 81; *Războaiele în BOR*, an XCIX, 1981 nr. 3—4, p. 307—3, 4, *Sfântul Duh în spiritualitatea ortodoxă*, în ST, an XLV, 1993, nr. 3—4, p. 41—44; *„Mărturisirea” a lumii Apusului European*, 2 vol. (Iulie 1993), 404 + 425 p. (1) serie de articole și eseuri de Constantin Ieraci: „Găneștea”, „Historica Ortodoxă Română”, „Gusu Bisericii” ș.a.

Literatură: Note bibliografice în ST, an XLV, 1993, nr. 3 + p. 46—47.

DIONISIE ECLESIARIUL (din boier Dumitru — căsătorit cu doamna și croncar N. — 1740 în Stoenești, jld. Vâlcea, † 1820, în Craiova). A fost cel probabil a se știe din mănăstirile Tismana și Cozia. Preot de mîr rămas văduv, a fost căsătorit cu bisericele D. — De prin 1766 era secretar eclesiarh al catedralei episcopale din Râmnicul Vâlcea care din 1788 și 1794, eclesiarh la biserica „Sf. Apostol” în Craiova (necropolă Episcopilor Râmnicului) un timp refugiat în Transilvania, Banat și Ungaria, stabilit apoi la mănăstirea Găneștea din Craiova; între anii 1795—1799 era în mănăstirea Bistrița, apoi egumen al schitului Mănăstirești (c. 1799—c. 1801), pe care l-a zugrăvit cu cheltonala sa (se vede portretul său și al mamei, monahia Anastasia — eclesiarh la Mitropolia Ungro-Slaviei 1804—1812 și episcopul de la Episcopatul 1805), din nou în Oltenia, la Craiova, ca „dascăl slovenesc” — traie cător de documente (1813—

1820). Aproape o jumătate de veac a desfășurat o intensă activitate de călăuză, mănăstirească, istorică și traducător de documente. A tradus din sla-

voneste și a transcris nu de documente în 25 de tomuri, a alcătuit peste 20 de „pomelnice ctitoriești” ale unor mănăstiri, schituri și biserici de mîr, cele mai multe cu interesante date istorice. A copiat deține manuscrise a alcătuit un cronograf al Țării Românești. Toate condițiile și pomelnicile sunt scrise cu o mîndă de iscusit călăuză, graf impecabilă și ilustrații adunate scrise și portrete.

Lucrări: *Pomelnice* ale mănăstirilor Dubrava (1777), Găneștea—Craiova (1789), Cozia (1794—1799), biserica „Adormirea” din Drăgășani (1794), biserica din Pavești (1798), schitul „Nașterea Domnului” de la Băluța (1748), mănăstirea Tîrnăveni (1799), schitul Păpășu (1800), biserica din Urșani (1804) mănăstirea „Dintr-un lemn” (1804—1805), catedrala mitropolitană din București (1809), mănăstirea Bucovăț (1813), bisericile „Ora” — Craiova (1813), „Sf. Ioan” Hera—Craiova (după 1813), „Sf. Nicolae” din Tg. Jiu (1814), Șimnești de Sus (1814), schitul Teiușu (1814), biserica din Zăvoieni (1815), biserica „Postelnicul Fir” — Craiova (1815), mănăstirea Tîrnăveni (1816), bisericile „Hagi Enaș” din Craiova și „Sf. Treime” din Craiova.

Condici de documente Episcopii Râmnicului (3 tomuri, cu 3826 doc., 1779—1786), mîr, Astirile Tismana (2 tomuri, cu 2173 doc., 1787), Srehaia (1791), Sadova (1792), Jituru (1793), Bistrița (2 tomuri, 1795—1796), Govora (1796—1797) Arnota (1804), Mitropolia din București (2 tomuri, 1805), Mitropolia din Târgoviște (2 tomuri, 1805) schiturile Văleni și Micșani (1807) mănăstirea Căstora (1807—1810—1808), Bucovăț (1813) Obălean (1813) Șerbănești a familiei.

Opera sa principală este *Cronograful Țării Românești* de la 1764 până la 1815, scris la Craiova între anii 1814 și 1820, o cronică, dar în același timp o lucrare memorialistică, el fiind martor al evenimentelor pe care le expune cronologic, cu exactitate. Într-o limbă arhaică evenimentele europene sunt prezentate cu mai puțină precizie.

Ediții: *Cronograful Țării Românești de la 1764 până la 1815*, în *Tesaur de monumente istorice pentru România* tom II București, 1863 p. 159—236, *Cronograful Țării Românești*, ed. îngrij. și pref. de C. S. Nicolăescu-Plopșor RM.

Vălcău, 1934, XIX + 215 p., *Hronograf (1764—1815)*, Transcriere după originala — indice și glossar de Dumitru Bălășu. Studiu introductiv de Dumitru Bălășu și Nicolae Stoicescu. Note și comentarii de Nicolae Stoicescu. Białystok, 1981, 98 + 83 p.

Literatură: G. Pascu, *Istoria literaturii române în secolul al XVI-lea*, București, 1926, p. 164—174; Ion Donot, *Dionisie Eclesiarhul Constantinii și observații noi*, în AO, an. XIII, 1934, nr. 74—76, p. 286—301; Aurelian Sacerdoțeanu, *De unde era Dionisie Eclesiarhul?* în AO, an. XIV, 1935, nr. 79—82, p. 517—518; Aurelian Sacerdoțeanu, *Cronicarul Dionisie Eclesiarhul mănăstirii Bisericii din Vălcău*, în AO, an. XV, 1936, nr. 86—88, p. 257—261; Ion Vărtos, *Date noi despre Dionisie Eclesiarhul*, în BOR, an. LV, 1937, nr. 5—6, p. 329—349; Emil Vărtos, *Știri noi despre Dionisie Eclesiarhul*, în AO, an. XV, II, 1939, nr. 104—106; D. Bălășu, *Alte manuscrise ale lui Dionisie Eclesiarhul*, în rev. „Otenia”, II, Craiova 1941, p. 81—118; T. G. Bălău, *Dionisie Eclesiarhul — artist și plumb*, în Rld, an. I, 1943, nr. 2, p. 120—121 + ilustr.; Octavian Păun, *Dionisie Eclesiarhul. Cronograful țării Românești*, în Analele Universității „Lucian Blaga” Sibiu, sec. II, fil. I, 1954, p. 151—165; Căminie Stăncu, *Cronograful mănăstirii Bisericii din Vălcău*, în BOR, București, 1959, p. 49—52; Pr. D. Bălășu, *Contribuția cronografului Eclesiarhul la dezvoltarea Multivelnarului românesc*, în BOR, an. LXXXVI, 1968, nr. 1—2, p. 209—221; D. Popovici, *Simbol literar*, I, Cluj, 1972, p. 160—164; Virgiliu Teodorescu, *Dionisie Eclesiarhul mănăstirii Bisericii din Vălcău*, în RA, an. L, 1973, nr. 2, p. 302—306; Mișca Măruș, *Dionisie Eclesiarhul sau tanatocritismul între istorie și legendă*, în „Studia Universitatis Babeș—Bolyai, Philologia”, Cluj, fasc. I, 1974; G. Firănescu, „*Hronograful Țării Românești*” de Dionisie Eclesiarhul, teză de doctorat, dactilografiată București, 1976; Ion Trăstăru, *Viata și opera lui Dionisie Eclesiarhul*, în vol. *Unle contribuții la istoria arhitecturii din Ottenia*, Craiova, 1977, p. 1—34; Al. Piru, *Istoria literaturii române de la origini până la 1830*, București, 1977, p. 166—176; *Dictionarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979, p. 282—283; Radu Constantinescu, *Dionisie din Pietrari—Vâlcea (sic!) miniaturist și caligraf*, București, 1982; Pr. Dumitru Bălășu

Cronicarul Dionisie Eclesiarhul. Scurtă prezentare. Date noi și un portret mural din 1801 inedite, în MO, an. XXXIV, 1982, nr. 1—3, p. 89—112 și nr. 7—9, p. 559—583 (cel mai bun studiu cu bogată bibliografie); Pr. Dumitru Bălășu, *Date noi privitoare la activitatea cronicarului Dionisie Eclesiarhul*, în BOR, an. CI, 1983, nr. 9—10, p. 726—731.

DOBRESCU NICOLAE, profesor de teologie, istoric (neharizmit) N. 20 iul. 1874, în Căleșu, azi în județul Gorj, România. Judec. Ottenia, 1914 în București. Studi la Seminarul „Contul” din București, 1888—1896, la Facultatea de Teologie (abs. 1902) din București, studii de specialitate în Austria la Universitatea din Viena (1902—1905), unde a obținut doctoratul (1905). După absolvirea studiilor de Teologie la Viena, a plecat la Iași, unde a fost profesor de Teologie la Universitatea „Sf. Sava” din Iași, 1906—1907, apoi a fost profesor de Teologie la Universitatea din Iași, 1907—1911. A publicat studii teologice bazate pe izvoare inedite privind mai ales începuturile organizării noastre bisericești (sec. XIV—XV), a editat documente privitoare la istoria Bisericii din Ottenia sub ocupație austriacă.

Lucrări: *Studii de Istoria Bisericii Române contemporane I. Istoria Bisericii din România (1850—1895)*, București, 1905, 206 p.; *Fragmente privitoare la Istoria Bisericii Române*, Budapesta, 1905, 82 + 2 p.; *Documente și rețete privitoare la mănăstirile din țară. Contribuția la istoria Bisericii Române*, București, 1906, 128 p.; *Istoria Bisericii Române din Ottenia în timpul ocupației austriece (1716—1739)*, cu 220 acte și fragmente inedite culese din arhivele din Viena, București, 1906, 385 p.; *Documente și rețete privitoare la Constantin Brancoveanu*, București, 1907, L + 474 + 2 p. (în colaborare cu Constantin Gurescu); *Contribuția la Istoria Bisericii Române în secolul al XV-lea*, București, 1907, 42 p. (extras din CL, an. 40, 1906, p. 976—986, 1042—1057 și an. 41, 1907, p. 408—415); *Episcopul Melchisedec (sch.)*

București, 1907, 12 p. (extras din CL, an. 41, 1907, p. 978—987); *Lecția de deschidere a cursului de Istoria Bisericii Române*, ținută în ziua de 3 noiembrie 1907. București 1908, 19 p. (extras din CL, an. 41, 1907 p. 1121—1138); *Mitropolia. Andrei Șaguna*. București 1909, 9 p. (extras din CL, 42, 1908, p. 554—570); *Rolul Bisericii în trecut, românesc*. București, 1909, 2 p. (extras din CL, an. 43, 1909, p. 630—648); *Din Istoria Bisericii Române. Școala al XV-lea*. *Sfânta Mărie București*. 1910, 78 p. (extras din BOR, an XXXIII, 1909 și XXXIV, 1910—91); *Reprezentarea unității creștine în Biserica din Țara Românească la începutul secolului XVI*. patriarhul Nifon, mitropolitul Macarie, mitropolitul Macarie, în CL, an. 44, 1910, p. 348—364; *Unghia și țara sa. Anamneză veche a țării*. București, 1911, 20 p.; *Introducerea creștinismului la români*, în vol. *Cursurile de vârstă din Vălenii de Munte*, anul al doilea, Vălenii de Munte, 1910, p. 93—125; *Istoria Bisericii Române, sec. XIV—XIX*, Curs litografiat, București, 1911—1912, 1505 p.; *Istoria Bisericii Române pentru clasa a IV-a a secundară*. București, 1912, 142 p. (ed. a II-a, 1921, 128 p., ed. a III-a, 1923, ed. a IV-a, 1926, revăzută de prof. I. Mihăilescu); *Istoria Bisericii Române întocmită pentru clasa a VII-a de seminar*. Vălenii de Munte, 1912, 267 p. (ed. a II-a, 1923, 286 p.); *Istoria bisericească de la 1054 până astăzi*. pentru clasa VI de seminar, București, 1914, 41 p. (apărută separat, ca manual, sub numele lui Ioan Mihăilescu).

M. Minucia Felix, *Apologia Octavian*, tradusă în românește preceată de Ștefan Bișneghi și de un studiu critic introductiv. Teză de licență. București, 1907, 76 p.; *Defecțiunile alegerii episcopilor și mitropolitilor la noi*. Studiu istoric critic. București, 1909, 31 p.; *În chestiunea modificării Legii sinodului. Lămuriri canonice-istorice asupra sinodului și asupra organizației bisericești din Biserica Ortodoxă*. București, 1909, 48 p. A te articole note, cronice în revistele: „Convorbiri Literare”, „Biserica Ortodoxă Română”, „Viitorul”, „Revista Ortodoxă”.

Literatură: P. Gârboviczanu), *Profesorul N. Dobrescu*, în BOR, an XXXVIII, 1914, p. 383—386; Preotul Nicolae M. Popescu, *Nicolae Dobrescu*, în MO, an. VI, 1954, nr. 11—12, p. 627—635; Pr. Prof. Nicolae Șerbănescu, în

memoriile Prof. Nicolae Dobrescu (1874—1914), în ST, an. XXVI, 1914, nr. 7—8 p. 571—582; *Enciclopedia istoriografiei românești*. București, 1928, p. 177. Pr. Prof. I. R. Șerbănescu, *Prof. Dr. Nicolae Dobrescu*, în ST, an. XXXIV, 1982, nr. 1—3 p. 43—44.

DONOS NICOLAE, preot, profesor traducător N. 23 febr. 1885, în Dobrovâi, jud. Iași. † 20 iul. 1960, în Iași. Studii la Seminarul „Veniamin” din Iași (1897—1905), apoi la Facultatea de Teologie din București (1905—1908). Preot paroh în Gălbenești, Iași (1908—1918), mobilizat în primul război mondial ca preot militar (Reg. 65 Inf. și Reg. 5 Vânători, 1916—1917), preot paroh în Dobrovâi (1918—1919), la bucuria „donușcă” din Bărlad (1919—1921) și la parohia Epureni—Vaslui (1921—1924), profesor suplantar la Seminarul din Iași (1924—1925), director al catedrelor de Liturgie, Hagiologie (1925—1926), apoi de teologie episcopale la Huși (1926—1927), revizor episcopal (1927—1928), profesor la Seminarul „Veniamin” din Iași (1930—1941), ca pensionar a fost „custode” al bibliotecii mitropolitane din Iași.

Lucrări: *Dumnică și sâmbătă*, Huși, 1922; *Modelle de cuvântări bisericești*, Huși, 1927; *Tălmășirea Rugăii din domnești* (ca preot paroh). Huși, 1928, 75 p.

Traduceri: Bettex, *Creștinismul și studiul naturii*, Huși, 1923, 276 p., ed. a II-a, 301 p. (în colaborare cu pr. Ioan Negoită și W. Voerster); *Religia și formarea caracterului*, Sibiu, 1933, 455 p. (în colaborare cu pr. Ioan Negoită); Sf. Grigorie de Nazianz, *Apologia sau cuvântarea în care arată motivele ce l-au îndemnat să fugă de preoție și Elogiul Sf. Vasile*, Huși, 1931, 204 p.; Nicodim Aghioritul, *Deprinderi duhovnicești*, Ed. Episcopiei Alba Iulia, 1996, 527 p. A te articole și traduceri din *Străna Părinților*, „Buletinul Episcopiei Hușilor”, „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, „Anuarul Seminarului „Veniamin” ș.a.

Literatură: Pr. Iustin Gaspar, *Preotul profesor iconom Nicolae Donos*, în MMS, an LIX, 1983, nr. 1—3 p. 112—115.

DOSOFTEI, mitropolit N. 1624, în Succava, 4-13 dec. 1693, la Żółkiew, în Polonia (azi Nestorov, Ucraina). Din bolez numit -- se pare -- Dimitrie Banik. A învățat la Iași -- probabil la Colegiul "Sf. Ierarh N. 646" la mănăstirea "Sf. Ierarh Jeronim", apoi la Școala Frânel ortodoxe din Lvov, unde a făcut studii umaniste și de limbă. Călătorit la Prohori (c. 1648), sub numele Dosoftei, a fost ales episcop la Huși (1658--1660, și Roman (1660--1671), apoi mitropolit al Moldovei (1671--1674 și 1675--1686). În toamna anului 1686 dus în Polonia de către regele u. Jan Sobieski, unde a rămas până la sfârșitul vieții. A fost unul dintre cei mai mari cărturari din trecutul nostru, fiind primul poet național, primul versificator al *Psaltirii* în limba română -- primul poem în limba română -- pe o formă dramatică universală și din cea istorică în română -- prima traducere a *Psaltirii* în limba română -- și cel mai mare traducător din literatura patristică și post-patristică la noi și care a contribuit la formarea unui literar românesc.

Iucrări Hpărlite Psaltirea în versuri, Univer
673 cu peste 500 p și 8634 de versuri (la un loc
cu Acatistul Măxăciunării de Dumnezeu); **Dumne-
zădăra Liturghie**, Iași, 1679 (ed. p II a. Iași
687); **Psaltirea de-nșales**, Iași, 1680 (text par-
țel slavon și român), **Moldovnic de-nșales**, Iași
R s p d e z n a a f v m n.
despre domni, Moldovei, cu 136 versuri), **Pari-
minte preste an**, Iași, 1683, având hpânt din nou
Poemul cronologic, cu mici adaosuri și modi-
ficări **Viața și petricăcorin simfitor** 4 vol. Iași,
1682 – 1686 lucrare de compilație după izvoare
uzate de S. Ier. Vite **S. S. S. S. S.**
și, slave (ed. critică). București, 2001, îngrijită de
Rene Prentiu).

Lucrări rămase în manuscris: *Ca mină la Pribota*, a' rudus pentru prima dată în românește. *Istoriile lui Herodot*, *Cronograful lui Matei Ciga az*, un *Pateric grecesc*, cartea *Mănuirea* *Viata și minunile Sf. Vasile cel Nou*. Ca episcop de Roman a revizuit traducerea *Vechiului Testament* făcută de Nicolae Milescu, care s-a tipărit la Bacurești, în 1688. În timp ce se afla în exil în Polonia, a tradus introducerea (preludiul) dramei *Erafil*, scrisă de poetul cretan Gheorghe Horțuțu (începutul, sec. XVII), inspirată, la rândul ei,

din piesa *Orbecche* a lui Anania Coranti, păstrată fragmentar (154 de versuri); începe acum și traducerea *Dogmatelor* Sf. Ioan Damaschinul (se păstrează 4 capitole din cartea I). La rugămintea patriarhului Ioachim al Moscovei și a mitropolitului Varlaam Iasinski al Kievului, a tradus din grecește în slavo-rusă mai multe lucrări teologice: *Scrisorile Sfântului Ignatie Teoforul*, *Constituțiile Sfinților Apostoli*, *Întoria bisericească și privire mistică a patriarhului Gherman I al Constantinopolului* (o expunere a Sf. Liturghiei), *Dialog (împotriva erezilor și despre credințe rădăcinate a lui Simeon al Tesaloniceului*, 40 de a lui Maxim Martirul etc. etc. (Sf. Dănilă, 34 ale Sf. Ioan Gură de Aur). Tot acum a alcătuit, în slavo-rusă, o culegere de texte patristice și liturgice *Despre prefacerea Sfântelor Daruri*.

Literatură: Ștefan Dirulescu, *Viata și scrierile n. în viața n. conștiință* (Cluj, 1985, 160 p. (extras din „Candea”, an XV, 1885), Ștefan Ciobanu, *Dosoftei mitropolitul Moldovei și activitatea lui literară*. Traducere din rusește de Ștefan Berechet, Iași, 1918, IV + 220 p., Ștefan Ciobanu, *Contribuțiuni privitoare la originea și moartea mitropolitului Dosoftei*, Discurs de recepție, București, 1920, 33 p., Pr. Dimitrie Dan, *Dosoftei mitropolitul Moldovei*, Schiță biografică, Cernăuți, 1927, 60 p., D. Gărdaru, *Contribuți privitoare la originea limbii și influența mitropolitului Dosoftei*, în „Arhiva”, Iași, an. XXXIV, 1927, p. 22—145, I. C. Negru, *Mitropolitul Dosoftei*, în MMS, an. XXXIII, 1957, nr. 1—2, p. 110—126, N. Gîrgoraș, *Originea, formația și preocupările istorice ale mitropolitului Dosoftei*, în RL, tom 27, nr. 10, 1974, Iustin (Moisescu), *Critoria mitropolitului Dosoftei*, în MMS, an. L, 1974, nr. 9—12, p. 729—738 (alte studii în același număr al revistei), MO, an. XXVI, 1974, nr. 9—10, p. 718—774 (mai multe studii), I. D. Lăudat, *350 de ani de la nașterea lui Dosoftei mitropolitul Moldovei*, Studii și articole, Iași, 1975, 175 p. (biografic), Dan Zamfirescu, *Dosoftei poet național*, în vol. *Contribuți la istoria literaturii române vechi*, București, 1981, p. 119—141, Ion Diahu, *Mitropolitul Dosoftei, mare cărturar făuritor de limbă și cultură românească*, în GB, an. XL, 1981, nr. 9—10, p. 910—927, Dan Horia Măzi, *Introducere în opera lui Dosoftei*, București, 1997, 230 p., Nicolae Fușteș, *Mitropolitul Dosoftei. Viața și activitatea*, Chișinău, 1999, 100 p.

Psaltirea în versuri: Ioan Brama, *Psaltirea în versuri: publicată după manuscrisul original și de pe edițiunea de la 1673, de...*, București, 1887, LVI+520 p., N. A. Ursu, *Dosoftei Psaltirea în versuri 1673* Ediție critică de..., Iași, 1974 LX+1,65 p., N. A. Ursu, *Dosoftei Opera. I Versuri*, Ediție critică de..., Studiu introductiv de Al. Andriescu, București, 1978, CI+544 p. *Psaltirea în versuri* Ediție postfată, tabel cronologic, titluri critice de Alina Gora-Bucaresti, 1998 328 p.

Augustin Z. N. Pop, *Glosări la opera mitropolitului Dosoftei*, Cernăuți, 1944, 45 p., R. Cloan, *La genèse du Psautier de Dosithée*, în „Balcanica”, VII, 2, 1944, p. 428-446. Pr. Nicolae Șerbănescu, *O sărbătoare a cărții românești. Trei sute de ani de la apariția Psaltirii în versuri a mitropolitului Dosoftei al Moldovei*, în BOR, an XCI, 1973, nr. 11-12, p. 1216-1217. Clavin Istrate, *Limba română literară în „Psaltirea în versuri” a lui Dosoftei*, în MMS an L, 1974, nr. 9-12, p. 777-799.

Alte lucrări: Dan Simionescu, *Dosoftei traducător din dramaturgia universală*, în rev. „Manuscriptum”, an III 1972, nr. 3, p. 28-41. N. A. Ursu, *Versuri ale lui Dosoftei atribuite lui Miron Costin*, în LR, an XXIII, 1974, nr. 2, p. 137-152.

C. Lăcea, *Untersuchung über Sprache der „Vieta și petrecerea sfinților” des metropoliten Dosoftei*, în vol. G. Weigand, *Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache zu Leipzig* 5, 1898, p. 51-144.

Pr. Scariat Porcescu, *Psaltirea de-nșăles*, îap. 680, în MMS, an LVI, 1980, nr. 6-8, p. 605-610. Pr. Nicolae Șerbănescu, *Trei sute de ani de la tipărirea la Iași a „Psaltirii de-nșăles a Sfântului Împărat proroc David” de către mitropolitul Dosoftei al Moldovei*, în BOR, an XCV, an 1977, nr. 11-12, p. 1151-1152.

D. Puschă, *Moltrievnicul lui Dosoftei. Studiu asupra limbii*, în An. Acad. Rom., M.S.L., s. II, t. 36, București, 1915, p. 1-114. Pr. Paul Mihail, *Moltrievnicul mitropolitului Dosoftei - 1681. La împlinirea a 300 de ani de când a fost tipărit*, în MMS an LVII, 1981, nr. 4-6, p. 315-333. Pr. Paul Mihail, *Gravură originală românească Moltrievnicul mitropolitului Dosoftei din 1681*, în MMS, an XXXIII, 1981, nr. 10-12, p. 640-651.

Dosoftei, Dumnezeiasca Liturghie. Ediție critică de N. A. Ursu, Iași 1980, LIX+352 p.. Pr. Ioan Ionescu, *Trei sute de ani de la tipărirea Liturghierului de mitropolitul Dosoftei* în GB an XXVIII, 1979, nr. 9-10, p. 995-1015.

Nesior Vornicescu, *Mitropolitul Dosoftei traducător și editor al unor texte patristice*, în MMS an L, 1974, nr. 9-12, p. 748-752. Nesior Vornicescu, *Scrieri patristice și postpatristice în preocupările mitropolitului Dosoftei* în MO, an XXVI, 1974, nr. 9-10, p. 718-731. Alexandru Fein, *Mitropolitul Dosoftei și literatura patristică*, în BOR, an XCII, 1974, nr. 11-12, p. 1350-1375. Nesior Vornicescu, *Dosoftei mitropolitul Moldovei apărător al epiclezei euharistice*, în BOR, an XCIV, 1976, nr. 11-12, p. 1272-1283.

Ior. Rădu Micea, *Dosoftei, un răsărit al istoriei Moldovei*, în „Manuscriptum”, an VI, 1976, nr. 1, p. 37-46; N. A. Ursu, *Debutul literar al lui Dosoftei*, în LR, an XXVI, 1977, nr. 6, p. 607-620. N. A. Ursu, *Alte traduceri necunoscute din tineretea lui Dosoftei*, în LR, an XXVII, 1978, 3, p. 495-507. Dorin Miliănescu, *Une versions roumaines d'ouvrages du XVII-e siècle*, în RESLE, t. XVI, 1978, nr. 3, p. 529-541 și nr. 4, p. 745-770. Traduceri necunoscute ale lui Dosoftei din perioada celui de-al doilea exil polon în LR, nr. 36, 1987, nr. 3, p. 413-426 și nr. 37, p. 515-514.

A se vedea și vol. *Dosoftei 1624-1693 Bibliografie*, București, 1974, XXX+102 p. (tipărit de Edit. Centr. Univ. București). *Contribuții la literatura română de la origini până în 1900*, București, 1979, p. 296-302 (bogaia bibliografică). Micea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, București, 1981, p. 93-111 (ed. a II-a, București, 1994, p. 94-112). Pr. Scariat Porcescu, *Episcopul Rumanului*, București, 1984, p. 190-204.

DRAGOMIR GHEORGHI, profesor de teologie. N. 1870, în Lugoj, † an. 1918 în Șoproan, Ungaria. Studii gimnaziale la Lugoj, cele teologice la Institutul din Caransebeș (1890-1893), apoi la Facultatea de Teologie din Cernăuți, unde a obținut doctoratul în 1896. Profesor la Institutul teologic-pedagogic din Arad (1897-1900), apoi la cel din Caransebeș (1900-1912). Înlăturat de la catedră din dispoziția autorităților maghiare pentru că p. a B. scria

Albă (din 1912), în 1916 a fost deportat de autoritățile maghiare în satul Nagy Marton din comitatul Sopron — portul nr. un spui. din Sopron. A publicat un *Manual de teologie morală* (Caransebeș, 1909 ed. a II-a, Arad, 1915, 180 p.) și diferite articole în „Foaia Diecezană” din Caransebeș.

Literatură: *Necrolog*, în rev. „Transilvania”, an. XLVIII, 1918, p. 171—172; Dr. Teodor Botiș, *Istoria Școlii normale (Preparandiei) și a Institutului teologic ortodox-român din Arad*, Arad, 1922, p. 652; Nicolae Cornean, *Monografia episcopiei Caransebeș* (Caransebeș, 1948), p. 77. Pr. Dr. Vasile V. Muntean, *Protopopul Dr. George Dragomir (1870—1918), precursor al marii uniri*, în MB, an. XXXVIII, 1988, nr. 1, p. 97—99.

DRAGOMIR SILVIU istoric, om politic. N. 3 mart. 1888, la Caras-Severin, Hunedoara. † 23 febr. 1962, în București (Inmormântat la C. C. N. S. C. Zăvoi, județ Iași). Studii la Noviciad în Serbia (1903—1905), Facultatea de Teologie din Cernăuți (1905—1909), cu doctorat în 1910; studiu de specializare la Universitatea din Viena și cercetări în arhive (1909—1910), cercetări în arhivele din Carlovij și Hegghaus — în special despre arhiepiscopul la Academia spiritală și la Universitatea din Moscova, cu cercetări în arhivele de acolo (1910—1911). Profesor suplinitor (1911), provizoriu (1912) și definitiv (1913) al Institutului de pedagogie din Sibiu, până în 1919 (în 1916/17 detașat la Institutul din Arad), la care a predat Istoria bisericească, arhiva și literatura ortodoxă și alte discipline. Profesor de Istoria sud-estului european la Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din Cluj (1919, titular 1923), la care a funcționat până la pensionare, în 1947 (în 1940—1945 refugiată la Sibiu), decan (1925/26) și prodecan (1926/27), director al Seminarului de studii sud-est-europene și al publicației „Revue de Transylvanie”, membru corespondent (1916), apoi activ (1928 — în locul lui Vasile Pârvan), al Academiei Române. În viața politică, a fost un militant pentru unirea Transilvaniei cu Vechiul Regat. În 1918 a redactat — cu Nicolae Bălan și Ioan Broșu — „Gazeta Poporului” la Sibiu, care nu a putut exista secretar al Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia din 1 Decembrie. În 1918 a fost membru al Comisiunii de la Căminul

de Carand” din 30 aug. 1940 s-a împotrivit „Dictatului” de la Viena. În viața bisericească a fost membru în Adunarea episcopilor a Episcopiei Vadului, Feleacului și Clujului și în Congresul Național Bisericesc. A sosit în detenție pentru 15 de câmpva ani la Caransebeș (1949—1950) și Sigheț (1950—1955), în timpul regimului comunist.

A publicat studii de înaltă tinută științifică privind derbinarea bisericească din 1698—1701, lupta pentru apărarea Ortodoxiei în Transilvania în sec. XVII, începuturile culturii bisericești ale românilor din Asia Mică, luptele etnopolitice și politica a românilor transilvăneni în sec. XVII—XIX, istoria revoluției din 1848—1849 în Transilvania, studii consacrate romanității sud-dunăre și scrierile de istorie laudative asupra acțiunilor naționale a țării în fața unor acțiuni revizioniste.

Lucrări. *Correspondența episcopului Gherasim Aghadon* — arhiepiscop de episcopul din ariea lui și poporului român în anul 1791, în RT, an. V, 1911, nr. 14—19, p. 400—423 (și extras, 26 p.); *Când și unde a murit mitropolitul Dosoftei*, în CL, an. XLV, 1911, nr. 10, p. 1131—1143; *Contribuții privitoare la relațiile Bisericii românești cu Rusia în veacul al XVIII-lea*, în An. Acad. Rom., M. S. I., s. II, t. XXXIV, p. 1065—1247 (și extras, București, 1912, 183 p.); *Relațiile bisericești ale românilor din Ardeal cu Rusia în veacul XVIII*, în „Anuarul XXX al Institutului teologic-pedagogic „Andreian””, 1913/1914, p. 3—55 (și extras Sibiu, 1914, 55 p.); *Studiu din istoria mai veche a românilor de pe teritoriul diecezei ardene, Sibiu*, 1917, 24 p.; *Istoria desrobirii religioase a românilor din Ardeal în sec. XVIII*, vol. I, cu 150 documente anexate, Sibiu, 1920, VII + 239 + 224 p., vol. II Sibiu, 1930, VII + 440 p.; *Vechile biserici din Zarand și citirile lor în sec. XIV—XV*, în ACMIT, 1929, p. 223—264; *Citirile bisericii din Bărsău, în jud. Hunedoara*, în ACMIT, 1930—1931, p. 139—148; *Mormântul lui Mihai Viteazul și vechea catedrală din Alba Iulia*, în An. Acad. Rom., M. S. I., s. III, t. XXI, m. 17, București, 1939, 16 p.; *André Saguna et Joseph Rajniczi*, în rev. „Balkanica”, an. VI, 1943, p. 242—282; *La politique religieuse des Habsbourg et les interventions russes du XVIII-e siècle*, în rev. „Balkanica”, 1944, p. 152—172; *Românii din Transilvania și unirea cu Biserica Romei*, în SMIM, 3, 1959, p. 329—339; *Românii din*

Transilvania şi unirea cu Biserica Romei, în BOR an LXXX, 1962, nr. 9—10, p. 863—937 (şi extras recitată la Cluj Napoca, 1960, 49 p.).

Vlahii din Serbia în sec. XII—XV, în AIINC, 1921—1922, p. 279—299; *Fragmente din cronică surbească a lui George Brancovici* în AIINC, 1923, p. 1—70 (şi extras); *Vlahii şi morlacii sudici din istoria românilor din balcanic* Cluj, 1924, 135 p.; *Originea colonilor române din Istria*, în An. Acad. Rom., M. S. I., s. II, Bucureşti, 1924, p. 1—20 (şi extras); *Avram Iancu*, Bucureşti, 1924, 135 p.; *Documente noi privitoare la revoluţia Fanar Românească în Sibiu în sec. XV—XVI*, în AIINC, 1926—1927, p. 3—79 (şi extras); *Ioan Bocu* în prefaţa *Zăvoaia* în anul 1848—1849 Bucureşti 1928, 58 p.; *Avram Iancu în Ardeal*, în AIINC, 1928—1930, p. 1—54 (şi extras); *Un precursor al unităţii naţionale* profesorul dădăcan Constantin Romanul în Iaşi Bucureşti 1929, 41 p.; *Academia Română Discursuri de recepţie* LXI. Dr. Ioan Minu Spicuri din călătoriile mele pe la cele culturate economice. Publicate cu un sketch biografic de Sibiu, 1938, X + VIII + 480 p.; *Studii, documente privitoare la revoluţia românilor din Transilvania în anul 1848—1849* Sibiu Cluj, 1944—1947, vol. I, X + 354 p.; vol. II, XXXVII + 604 p. (în colaborare); vol. III, 320; vol. V, IV + 412 p.; *Vlahii din nordul Peninsulei Balcanice în Evul mediu* Bucureşti 1959, 227 p.; *Avram Iancu* Bucureşti 1965, 308 p. (reedit. în 1968); *Studii privind istoria revoluţiei române de la 1848* Editie îngrijită note comentarii de Prîpitu Teodor Cluj Napoca 1989, 2, 8 p.; *Studii de istorie medievală* Editie îngrijită studiu introductiv şi note de Dorin Sipos Cluj Napoca 1998, 247 p.

The ethnic minorities in Transylvania, Geneva 1927, 13 p.; *La Transylvanie roumaine et ses minorités ethniques* Bucureşti 1934, 281 p.; *Les deux attitudes du comte Bethlen. L'imperialisme hongrois* *La Transylvanie état tampon* în „Revue de Transylvanie”, 1934, nr. 1, p. 5—71; *La Hongrie et le problème de la Transylvanie* în „Revue de Transylvanie” 1934, nr. 4, p. 334—354; *Le comte Etienne Tisza et les Roumains de Transylvanie* *Les pourparlers de 1910* în „Revue de Transylvanie”, II, 1935—1936, p. 439—474; *Les Roumains de Transylvanie à la veille du mouvement de résurrection nationale* Bucureşti 1938, 44 p.; *La Transylvanie avant et après l'arbitrage de Vienne* Sibiu 1943, 50 p.; *Un demi-cinq ans après la réunion de la Transylvanie à la*

Roumanie Bucureşti 1943, 36 p. (sed rom. 30 p.); *La patrie primitive des Roumains et les frontières historiques*, în „Balcania” VI, 1944, p. 63—101; *Le Banat roumain. Esquisses historiques*, Sibiu, 1944, 42 p.

Numeroase articole în „Revista Teologică”, „Telegraful Român”, „Luceafărul” Transilvania „Gazeta Poporului”, toate la Sibiu, „Neamul Românesc Literar” — Bucureşti, „Tribuna” şi „Românul” la Arad, „Cele Trei Crăişuri” — Oradea, „Patria”, „Societatea de Măno”, „Dacoromania”, „Revue de Transylvanie”, „Anuarul Institutului de Istorie Naţională” toate la Cluj, „Analele Academiei Române” etc.

Literatură I. an Cluj-potel Anuarul şi portrele Timisoara 1973 p. 93—203 *Fragmente pe la istoriograful românesc* Bucureşti 1978 p. 129—134; *Ioan Minu* *Date cu privire la formarea nitei* *Ioan Minu* S. cu Dragomir în A. I. A. XXXV, I, 1987—1988 p. 563—58; *Pr. Pr. Mateu Păcuraru* *O sută de ani de la naşterea istoricului S. cu Dragomir* în MA an XXXIII, 1988, nr. 2, p. 109—122; *Nicolae Stăncescu* *O sută de ani de la naşterea istoricului S. cu Dragomir* în MA an XXXIII, 1988, nr. 3, p. 98—105; *Octavia Căciuză* *S. cu Dragomir* *homenages des relations ecclésiastiques roumaines* în „Transylvania Review” Cluj Napoca, II, 1993, nr. 2, p. 53—59; *Oreia Monica* *M. cu S. cu Dragomir* *istoric al unei regiuni* în RI 1992, nr. 5, 6 p. 599—604; *Sorin Şpău* *S. cu Dragomir* în „Transylvania Review” Cluj Napoca 7, 1998, nr. 3, p. 41—63; *Sorin Şpău* *S. cu Dragomir* în perioada „obsedantului” deceniu în „Analele Universităţii din Oradea. Istorie—Arheologie”, X, 2000, p. 151—162.

DRĂGHICI MELEŢIE, prozopop, scriitor, N. 814 în Comlosu Mare — în Timiş în faţa de preot — 23 ian. 891 în Timisoara. Studii la Gimnaziu parit din Timisoara şi la Colegiul Seghedin. studii juridice la Universitatea din Pesta, apoi teologice la Viena şi Carlsbad. 835 — unde i a avut profesor pe Andrei Şugana. Avocat al familiei nobilare Naco — le origine aromână) din Sănnicorau Mare (835—1841) — preot capelan în Comlosu Mare 1841 — preot sup. în Jeleb (1848—49) apoi la Timisoara (1853—890) — concomitent preot la biserica „Sf. Ilie” din Timisoara — membru în Sinodul eparhial Arad — în Congresul Naţional Bisericesc al Mitropoliei Ardealului — asesor în „senatul secolar” al Episco-

pie Aradului, participant la mișcările național-politice ale românilor transilvăneni, membru în Comitetul Partidului Național Român din Banat, inițiator al ziarului „Luminătorul” de la Timișoara, primul și cel mai important românesc din Banat, redactor de genere și de avocat, Pavel Rotaru (1860—1894); inițiatorul și conducătorul unui „nașonului național român” în Timișoara — un *„liberal-grad”* pentru elevii români săraci din școlile medii (1868—1888); unul din întemeietorii Băncii „Timișoara” de mei (1884).

Lucrări. *Care sunt literile române?*, Timișoara, 1855, 12 p.; „*Să ne desamăgim?*”, Timișoara, 1856, 21 p.; *Într-o scrisoare pe care o scrie la un prieten*, Timișoara, 1871, 16 p.; *Legile bisericești în mod extractiv și speculativ*, Timișoara, 1873, XLVII + 210 p.; *Descrierea Banatului de Grivea*, în Timișoara, 8x2, 102 p.; *Prima ediție a puștii de Grivea*, în Francesco Grisea, *Încredințat de istoria puștii de Grivea*, a Banatului Timișoarei, Viena, 1780, în lb germană; *Istoria puștii de Grivea*, este compusă din epurări vechi bisericești, Timișoara, 1885, 195 p. Colaborări la ziarurile brașovene „Foarte pentru mine, inimă și literatură” și „Gazeta rașoviană” „A doua” de la Viena și Pesta, dar mai ales la „Luminătorul”

Literatură: Pr. Gheorghe Cotosman, *Despre viața Banatului Comuna și bisericile din Comitatul Mare și Lunga*, Timișoara, 1934, p. 355—356; Pr. Teodor Bodogae, *Unu ocoș pondentă timișoareană de acum 100 de ani. 15 scrisori de la Andrei Șaguna către protopopul Meletie Drăghici*, în MB, an IX, 1959, nr. 3—4, p. 27—40; Dr. A. Cosma, *Protopopul Meletie Drăghici (1814—1891)*, în MB, an XXII, 1972, nr. 4—6, p. 250—256; Pr. Gheorghe Naglu, *Protopopul Meletie Drăghici (1814—1891)*, în MB, an XXXV, 1985, nr. 3—4, p. 182—198 (și extras).

DRAGOIEUGEN, preot N. 18 dec. 1953, Băcș, jud. Neamț. Studii la Seminarul teologic de Buzău (1968—1973) și la Institutul Teologic Universitar din București (1973—1977). Diacon la catedra episcopală din Galați (1974—1978),

secretar eparhial (1978—1985), apoi consilier cultural la Episcopia Dunării de Jos (1985—1991), preot II la biserică „Bunavestire” (1980—1990), apoi preot paroh la biserică „Înălțarea Domnului” (din 1991), profesor la Seminarul teologic „Sf. Andrei” (1991—1995) și un timp director (1992—1995), din nou consilier al aceeși Episcopie, la Galați (din 1995).

Lucrări: *Locașurile sfinte din eparchie și slujitorii lor*, în „Arhiepiscopia Tomisului și Dunării de Jos în trecut și astăzi”, Galați, 1983, p. 151—173; *Biserici centenare la Dunărea de Jos*, în GB, an XLII, 1983, nr. 1—3, p. 135—144; *Aspecte ale vieții bisericești din Episcopia Dunării de Jos în anul 1864—1886*, în vol. „*Monumente și monumente de artă*”, Galați, 1987, p. 257—303; *Biserica Mavromolu din Galați* (Galați, 1987, 72 p., în colaborare cu pr. Copăceș, Ieremie și preot de seamă la Dunărea de Jos, 1864—1989, Galați, 1990), 354 p.; *Sinaxarele Triodului și Viața Sfintei Maria Egipteanca* (Galați, 1991, 2 p., în colaborare cu pr. N. Tugui); *Credința Noastră* (Rafail, n. n.), Rădăuș, 1994, 208 p. (în colaborare cu pr. N. Tugui); *Canonicitate și libertate în Dumnezeu* (Galați, 1997, 103 p. (eseuri), redactorul „Anuarului” editat de Episcopia Dunării de Jos, Galați, 1996, 324 p.

Articole și reportaje în „Glasul Bisericii”, „Întreținătorul bisericesc al eparchie Dunării de Jos” și alte periodice; diferite broșuri de popularizare a credinței și a liturgiei, în colecția „Biblioteca Semănătoare de încredințare” aparținând Editurii „Dumnezeu” din Galați.

DRAGULEN GHEORGHE, preot N. 14 apr. 1929 în Scutelnici (Meteleu), jud. Buzău. Studii la Seminarul „Chesara Episcopu” (1942—1948) și la Liceul „B. P. Hădeu” din Buzău (1948—1950), apoi cursuri de licență (abs. 1956) și de doctorat (abs. 1959) — pentru Teologie Fundamentală — la Universitatea din București; teza susținută la 13 iun. 1979. Deținut politic la Canalul Dunăre—Marea Neagră (1952—1954); Preot al bisericii „Cuvios Radu” (1963—1977) și „Hagi” (din 1977) din Capitală; asistent (1990), apoi lector (1991) și conferențiar (1994) profesor (1997—1999) la Facultatea de Teologie din București, concomitent la Alba Iulia.

Lucrări: *Ortodoxia în teologia contemporană*, în „Ortodoxia”, an. XI, 1959, nr. 1, p. 145–158; *Revoluție și eshatologie*, în ST, an. XI, 1959, nr. 1, p. 46–56; *Vladimir Guețtée și Ortodoxia*, în „Ortodoxia”, an. XI, 1959, nr. 3, p. 381–397; *Mădri și Agapi. Iubirea de oameni în budism și creștinism*, în „Ortodoxia”, an. XI, 1959, nr. 4, p. 604–619; *O replică ortodoxă din veacul trecut la infalibilitatea papală*, în „Ortodoxia” an. XIII, 1961, nr. 1, p. 111–132 și nr. 2, p. 281–313; *Din contribuția Bisericii Ortodoxe la Mișcarea ecumenică V Guețtée și revista „L'Union chrétienne”*, în GB, an. XXIV, 1965, nr. 5–6, p. 445–458; *Părerii noi despre Ortodoxie în literatura protestantă contemporană*, în GB, an. XXV, 1966, nr. 1–2, p. 69–78; *Din Ortodoxie și îndrumările creștine contemporane după unitate*, în „Ortodoxia”, an. XXI, 1969, nr. 1, p. 41–55; *Eclesiologia tratatelor areopagice și importanța ei pentru ecumenismul contemporan* (teză de doctorat), în ST, an. XXXI, 1979, nr. 1–4, p. 54–700 (și extras, 256 p.); *Sf. Vasile cel Mare și școala alexandrină*, în MO, XXXI, 1979, nr. 1–3, p. 87–97; *Personalitatea și opera Sfântului Dionisie Areopagitul în teologia românească*, în BOR, an. XCIX, 1981, nr. 5–6, p. 628–642; *Filocalia. De la Sf. Vasile cel Mare până în zilele noastre*, în ST, an. XXXII, 1980, nr. 1–2, p. 66–80; *Doctrina trinitară a Sfântului Vasile cel Mare în discuțiile teologilor contemporani*, în GB, an. XXXVIII, 1979, nr. 5–6, p. 489–498; *Sinodul II ecumenic și unele personalități ale lui în cîntarea milenară a Ortodoxiei românești*, în BOR, an. XCIX, 1981, nr. 7–8, p. 867–887.

Biserica din satul Meteleu-Lipăneșu (Buzău) și studii et. în GB, an. XXVIII, 1969, nr. 1–2, p. 131–148; *Din relațiile românești cu Epirul în veacul al XIX-lea*, în GB, an. XXXII, 1973, nr. 5–6, p. 600–610; *Sfântul Nicolae de la Tismana și curentele vestice, cîvase din veacul al XIV-lea*, în MO, an. XXXVIII, 1976, nr. 11–12, p. 962–971; *Generațiile umedă și astudine ecumenică în scrierile lui Gala Galaction*, în GB, an. XXXVI, 1977, nr. 1–3, p. 121–131; *Studiu istorico-bisericesc despre parohia Ceauș-Radu din București*, în GB, an. XXXVI, 1977, nr. 7–9, p. 742–758; *Mărturie despre unitatea națională a poporului român*, în BOR, an. CI, 1983, nr. 5–6, p. 401–415; *Teologi români de seamă în prima jumătate a veacului al XX-lea*, în ST, an.

XLIII, 1991, nr. 4, p. 64–83; *Istorie și religie. Instituții și personalități din trecutul Bisericii Ortodoxe Române*, București, 1996, 389 p.

Ieromonahul Dionisie Smeritul, „Exiguus” sau „cel mic” (aprox. 470–550). Încercare de înțelegere bio-bibliografică în ST, an. XXXVII, 1985, nr. 7–8, p. 521–539; *Un fiu de mare laică al Arhiepiscopiei Tomisului și veacul al VII-lea la Roma*, în ST, an. XXXVIII, 1986, p. 92–111; *Prefetele Cuviosului Dionisie Smeritul sau Exiguul la unele traduceri în limba latină* Studiu introductiv și bibliografie de Gh. Drăgășan, traducere de Prof. David Popescu, în MO, an. XXXVIII, 1986, nr. 2, p. 76–125; *Cuviosul Dionisie Smeritul sau Exiguul. Două Epistole despre problemele datei Paștelui și „Elementele calculului calendaristic și pascal”* Studiu introductiv și bibliografie de Pr. Constantin Drăgășan, traducere de Prof. David Popescu, în MO, an. LXXIX, 1987, nr. 1, p. 27–70; *Concluzii și perspective în dezbaterile din ultima jumătate de an, asupra Sfântului Dionisie Areopagitul și a operei sale*, în GB, an. XLV, 1986, nr. 1, p. 73–87; *Cuviosul Dionisie Exiguul (Smeritul)*, în *Vo. Sfinți români și apărători ai legii strămoșești*, București, 1987, p. 234–247; *Cercedri asupra operei lui Dionisie Exiguul și înțelepciuni asupra celei necunoscute până acum*, în MO, an. XL, 1988, nr. 5, p. 24–68; *Identitatea lui Dionisie Pseudo-Areopagitul cu ieromonahul Dionisie Smeritul (Exiguul)*, Craiova, 1991, 342 p.; *Epistolele Sfântului Dionisie Areopagitul* Traducere, introducere, note critice, București, 1994.

Alte studii, articole, predici și recenzii în periodicele citate în lista bibliografică.

Literatură: *Curriculum vitae*, în teza de doctorat cit., p. 251–252; ST, an. XXXI, 1979, nr. 5–6, p. 753–755; ROC, an. IX, 1979, nr. 2, p. 37–39.

DRAGUȘIN CONSTANTIN (pseudonim), zădărnici, N. 24 iul. 1931, în Băscovele, jud. Argeș. În familie de preot. Studii la Seminarul teologic din Râmnicu Vâlcea (1942–1946) și Cortea de Argeș (1946–1948), apoi la Liceul teologic din Cortea de Argeș (1948–1950), Institutul Teologic din Sibiu (1950–1952) și București (1952–1954), cursurile de doctorat la cel din urmă (1954–1957), cu doctoratul la Sibiu. Conservatorul din București, secție „profesor de muzică”

și „dirijor” (1968—1972) Pedagog și profesor la Seminarul teologic din București (1957—1961), asistent la Institutul Teologic din București (1961—1968), profesor de Muzică la Liceul „George Enescu” din București (1972—1984), apoi redactor șef adjunct la Editura Institutului Biblic și de Misiune al Patriarhiei (1984—2000), director adjunct al Coralei Patriarhiei (1959—1972 și 1984—1988), apoi director prim și director al acesteia Coralei (în 1988), cu care a dat numeroase concerte în țară și peste hotare. Preot (1967), membru al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România (1993).

Lucrări: „Ca toți să fie una”, în „Ortodoxia”, an VIII, 1956, nr. 2, p. 262—276; *Primirea eterodocșilor în Biserică*, în „Ortodoxia”, an IX, 1957, nr. 2, p. 280—295; *Legile bisericești ale lui Căzuta voinii și înțelegerea canonicității*, în ST, an IX, 1957, nr. 1—2, p. 86—103; *Croniclele românești și „Descrierea Moldovei” ca izvoare ale Dreptului bisericesc*, în ST, an IX, 1957, nr. 9—10, p. 694—709; *Maestrul Nicolae Lungu la 85 de ani*, în ST, an XXXVII, 1985, nr. 5—6, p. 411—430 (în colaborare), diverse alte articole și reportaje.

Compoziții: *Răspunsuri liturgice*, în GB, an XXIV, 1965, nr. 5—6 și 7—8; an XXV, 1966, nr. 5—6 și an XLIV, 1985, nr. 3—4 și 5—6; *Colinde*, în GB, an XXV, 1966, nr. 11—12; *Cântarea funebrelă „Ostănește Doamne”*, în HOR, an LXXXIV, 1966, nr. 7—8 etc.

Literatură: ST, an XXXIV, 1982, nr. 1—2, p. 110; Gheorghe C. Ionescu, *Lexicon... Compozitori teoreticieni muzicologi dascăli de practică copisti interpreți*, București, 1994, p. 1.6—1.8.

DRON CONSTANTIN, preot, canonist. N. 2 oct. 1887 în Horodistea, jud. Botoșani + 17 febr. 1972 în București. Studii la Seminarul din Roman și „Veniamin” din Iași (1896—1903), apoi la Facultatea de Teologie din București (1911—1915), unde a obținut doctoratul în 1928. Învățător în Codrești și Todireni, jud. Botoșani (1903—1905); preot în Cernesti, jud. Botoșani (1905—1920), apoi la parohia „Znaa Cruci” din Iași (1920—1936 — fi nu. paroh); subdirector, apoi director al Căminului mitropolitane din Iași. Între anii 1926 și 1940 a fost primul efor în Eparhia

Bisericii de pe lângă Patriarhie — preot la câteva biserici din Capitală: „Sf. Iosif — Moldoveni” (1926—1939), „Brezotani” (1939—1959) și „Sf. Nicolae dintr-o zi” (1959—1962). Cu primul efor s-a ocupat de indicarea bisericilor din Căstăși — Argeș a căminului și a bisericilor românești din Ierusalim de tipăritura *Bibliei* sinodale din 1936. A fost preocupat de dezvoltarea cooperativelor în România, fiind ales, în 1933, președinte al Oficiului național de cooperativă iar între 1935 și 1938 președinte al Centralei cooperativelor de producție și aprovizionare. A scris lucrări de Drept canonic, a tradus cântărele însoțite de comentarii manuale școlare — cărți privitoare la cooperativă.

Lucrări: *Rolul Bisericii în viața noastră națională*, Valeriu de Munte (19) 4 ser. *Istoria creștină și slujitori lui*, București, 1927, 150 p.; *Valoarea actuală a canoanelor*, teză de doctorat, București, 1928, 90 p.; *Canioanele Text și interpretare*, vol. I *Canioanele apostolice*, București, 1933, 274 p.; vol. II *Canioanele sinoadelor ecumenice*, București, 1935, 433 p. (vol. III în rămas în manuscris); *Daruri și adevăruri*, *Înmormântarea la Evangeticele din Duminică de peste an*, București, 1930, 296 p. ed. a II-a, 272 p.; *Originea și formele cultului creștin*, București, 1937, 80 p.; *Sf. Liturghie*, *Înmormântarea pe interesele naturii*, ed. I, București, 1942; ed. a II-a, 1943, 191 p. (în colaborare cu Pr. C. Vușescu).

Istoria bisericească universală pentru cl. III secundară, București, 1923, 135 p.; *Istoria Bisericii Ortodoxe Române pentru cl. IV secundară*, București, f.a., 167 p. (în colaborare cu N. Jingou); *Morala creștină pentru cl. VI secundară*, București, f.a., 167 p. (în colaborare cu N. Jingou); *Parabolele și învățăturile Domnului nostru Iisus Hristos*, pentru cl. II secundară, București, 1943, 190 p. (în colaborare cu N. Jingou).

Tovârșurile țărănești. Studiu economic și social, București, 1935, 350 p.; *La coopération fleur de l'Évangile*, București, 1937, 43 p.; Studii și articole în „Biserica Ortodoxă Română”, „Mitropolia Moldovei”, „Universul” (pagina de Duminică ș.a.), „Viața Cooperativă” București, „Viața Românească” Iași etc. — rapoarte și dăni de seamă în calitate de primul efor — o serie de lucrări în rămas în manuscris, între care și traducerea întregii opere a lui Josephus Flavius.

Literatură. Constantin Dron, *Memorii de titluri și lucrări* București, 1937 10 p. *Necrolog*, în GB, an. XXXI, 1972, nr. 9—10, p. 1067—1069; Pr. Prof. Vladimir Preșpecean, *Preotul Dr. Constantin Dron*, în MMS, an. XLVIII, 1972, nr. 7—8, p. 618—623.

DUMA NICHITA (din boțea Vasile), episcop N. 26 apr. 1864 în Săcalu de Pădure, jud. Mureș, † 16 apr. 1936, în Curtea de Argeș. Lucea în Nășăud (1875—1883), Institutul teologic din Sibiu (1883—1886), învățător la școala primară confesională din Hădărac, jud. Mureș (1886—1890), preot-paroh în Jabenița—Mureș și cetehei al elevilor ortodocși de la Gimnaziul din Reghin (1890—1906), protopop al Cetății de Piatră-cușeni în Tg. Japuz (1906—1912), apoi în Reghin (1912—1923), senator (1919 și 1922). Rămăs vidual a 5-an 1923 a fost ales episcop al Argeșului (călugărul sub numele Nichita, în vârstă de 20 ani și întru viață în 18 nov. — unde a păstorit până la moarte). S-a ocupat de refăcerea catedrelor de la catedrală episcopală și a mănăstirilor din eparchie.

Literatură: *Necrolog* în BOR an. LIV, 1976, nr. 3—4, p. 204—205, *Preotul* Nicolae Șerbănescu *Episcopul Argeșului* în MCO an. XLIII, 1965, nr. 7—8, p. 625—626; Pr. I. Ionescu, *Episcopul Nichita Duma al Argeșului* în TR an. 44, nr. 33—36, sept. 1996, p. 4; Traian Boscornea, *Protopopul Vasile Duma participând la Marele Adunare Națională de la Alba Iulia*, în „Apulum”, 35, 1998, p. 549—554.

DUMITRESCU-BISTRITA GHEORGHE, preot folklorist N. 15 sept. 1895, în Bistrița, jud. Mehedinți, † 2 febr. 1992 în aceeași localitate. Studia la Seminarie teologice în Mănăstirea Bistrița—Vâlcea (1908—1912) și Râmnicu Vâlcea (1912—1916), învățător suplantar în Bistrița (1917), apoi definitiv în Cârjei—Mehedinți (1918—1919) și din nou în Bistrița (1919—1940). Preot-paroh în Bistrița (1922—1975). În cei peste 60 de ani de activitate a condus, un timp, Cercul parohial „Bistrița”, și corul cântăreților acestui cerc, a fost preot misionar în juu. Mehedinți, profesor de muzică în Turnu Severin, director al Școlii primare din Bistrița; în perioada interbelică a fost membru al Asociației publicistilor români, al Sindicatului

preset din Oltenia, președinte al Cercului zărnistilor din Mehedinți, al Societății de științe istorice—filologice din Craiova al Centrului al compozitorilor din Craiova ș. a. A organizat în parohie, un cămin cultural-cooperativ sătească, casă de citit și farmacie, cursuri de culturalizare, iar în casa sa un muzeu istoric-etnografic, o pinacotecă cu tablouri lucrate de el însuși, o arhivă de folclor cu peste 30 000 de piese. Activitatea cea mai îndelungată desfășurată de el a fost cea folcloristică, între anii 1919 și 1940 a editat revista „Izvorasul” (până în 1928 în București, Turnu Severin, Râmnicu Vâlcea și Craiova, iar din 1929 în topografia proprie din Bistrița) tot în 1919 au luat ființă „Biblioteca populară Izvorasul” cu broșuri de folclor și pentru sătească „Biblioteca folcloristică” și „Biblioteca muzicală”. Între anii 1928 și 1934 a editat „Opauul Sateilor” — foaie de cultură pentru popor.

Lucrări: *Cântec popular* Adunate piese și publicate de ... București, 1919, 32 p., *Cântec național* Adunate alese și publicate de București, 1921, 31 p., *127 doine și cântece din folclor*, Craiova, 1960, 66 p., *Doina, cântece și strigături din Oltenia* în seria *Folclor din Oltenia și Muntenia II* București, 1968, p. 203—280; *De la Severin la vale*, Drobeta—Turnu Severin, 1972, 250 p.

Sute de culegeri de folclor și articole în „Izvorasul”, „Opauul Sateilor”, „Neamul Românesc pentru Popor”, „Canta Poporului”, „Doina din Poporul”, „Revista Asociației Învățătorilor Mehedințului”, „Școala Mehedințului” ș. a.

Literatură. Vol. „Izvorasul” Donăteci an. (1 iunie 1919—1 iunie 1939) de activitate muzicală folcloristică și culturală. *Grasuri de pretindepent pentru „Izvorasul” Bistrița—Mehedinți*, 1939 142 p. *Fanaron* Lega. *Oameni și fapte* Pr. Gh. N. Dumitrescu-Bistrița și „Izvorasul”, în „Izvorasul”, nr. 6—9, 1939 (număr festiv), Gheorghe Alexe, *Gheorghe N. Dumitrescu-Bistrița un neobosit culegător al folclorului românesc* în rev. „Cultura Poporului” București an. V 1955 nr. 12 p. 60—61. Sabina Stroescu și Gh. Ciobanu *Activitatea unui neobosit folclorist*, în RF, an. II, nr. 3, 1957, p. 120—122. Traian Mateescu *Gh. N. Dumitrescu-Bistrița și „Izvorasul”*, în „Oltenia Literară”, Craiova, 1958, p. 103—105; Panait Micu, *Permanentă folclorului și Gh. N. Dumitrescu-Bistrița*, în rev.

„Ramuri”, Craiova, an. II, 1965, nr. 11 (16), p. 13; Petre Drăgă, *Tezaurul de la Bistrița* în „Ramuri” an. IV, 1967, nr. 4 (34), p. 4—5; Ovidiu Bărbă, *Istoria folcloristicii românești*, București, 1974, p. 400—401; Florica Firan, *Tezaurul de la Bistrița* Considerații la revista „Izvoarele”. În vol. „Cântecul poporului românesc: Simbol de folclor”, II, Craiova, 1975, p. 87—105; I. B., *Preotul Gheorghe Dumitrescu-Bistrița octogenar*, în MO, an XXVII, 1975, nr. 9—10, p. 756—760; Ionuț Dăneș și S. C. Stroescu, *Dictionarul folcloristilor* București, 1979, p. 181—182; Marin Veicu, *Preotii folcloristi și contribuția lor la dezvoltarea folcloristicii românești*, în BOR, an CII, 1984, nr. 11—12, p. 796—810; *Necrolog*, în MO, an XLIV, 1992, nr. 1—6, p. 190—192; Gh. Dumitrescu-Bistrița, 1895—1995. Centrul Cultural Populare Mehedinți, 1995, 357 p.

DURĂ IOAN, preot istoric. N. 9 aug. 1945, în satul Ilișca din județul Vaslui. Studii la Seminarul teologic din Craiova (1960—1965), la Institutul Teologic Universitar din București (1965—1969) cursuri de doctorat — specialitatea Istoria Bisericii Române — (1969—1972), continuând la Facultatea de Teologie din Atena (1972—1977) doctoratul, în 1977, ulterior a obținut un nou doctorat, în Istorie, la Universitatea din Leuven (Belgia) — Belgia (1985). Preot al comunității ortodoxe române din Olanda (din 1979). În neamul său are o tradiție a faptului că Martirul ortodox din 1951 — care a publicat mai multe articole și cărți de seamă participând la diferite întruniri cu caracter istoric și ecumenic peste hotare.

Lucrări: *Figuri de ierarhi moldoveni: mitropolitul Gheorghe Movilă* în BOR, an LXXXIX, 1971, nr. 1—2, p. 187—203; *Biserica din Țara Românească în timpul lui Matei Basarab (1632—1654)*, în BOR, an LXXXIX, 1971, nr. 5—6, p. 577—592; *Știri despre țările române în „Istoria patriarhilor Ierusalimului” a patriarhului Dositei al Ierusalimului*, în ST, an XXXVIII 1976, nr. 1—2, p. 120—129; *Dositei al Ierusalimului și legăturile lui cu țările române și Biserica lor* (teză de doctorat, în grecește), Atena, 1977, 292 p.; *Voevozii Valahiei și Moldovei și patriarhii ortodocși ai Răsăritului în a doua jumătate a secolului al XVII-lea* în GB, an. XII, 1982 nr. 9—10, p. 729—754 (versiune franceză

în „Buletinul Bibliotecii române”, Freiburg im Breisgau, vol. VII (X I), 1980—1981, p. 291—318); *Les catholiques de Valachie et de Moldavie durant la seconde moitié du XVIIe siècle et leurs rapports avec les conciles et les grands dignitaires de l'esprit* în „Irenikon” Chevetogne — Belgie LX, 1982, nr. 2, p. 163—184; *Toleranța religioasă în Țara Românească și în Moldova în a doua jumătate a secolului al XVI-lea* în GB, an XLIII, 1984, nr. 3—4, p. 246—263 (versiune franceză în „Irenikon”, an LVII, 1984, nr. 1, p. 52—58 și nr. 2, 1984, p. 176—195 și în „Revue Roumaine d'Histoire”, XXIV, 1985, 3, p. 249—266); *Mitropolitul Țării Românești și Mitropolitul Moldovei în „Notitiae Episcopatusum Ecclesiarum Constantinopolitanarum” editate de Jean Dornicuz* în GB, an XLIII, 1984, nr. 5—6, p. 455—460; *Sfințirea Sfântului și Marei Mir în Biserica Ortodoxă Română în sec. XVI—XIX* în BOR, an CII, 1985, nr. 7—8, p. 549—561 (versiune franceză în „Ephemeris Theologica Louvennienses”, Leuven—Belgia, 62, 1986, p. 283—307); *L'Eucharistie dans l'Eglise Orthodoxe — une approche orthodoxe* p. 111 în „Revue des diocèses catholiques francophones de Belgique”, an XVII, 1987, nr. 3, p. 195—214; *Consistoriul p. Ilișca din anul 1942 prestea minile” (1942)*, în MO, an XXXIX 1987, nr. 1, p. 95—105; *Mitropolitul Teodosie al Țării Românești* *Nevoia lui Teodosie ca martir la Sfântul Munte Athos. Precizări și contribuții biografice*, în BOR, an CVI, 1988, nr. 9—10, p. 118—144 (și în „Buletinul Bibliotecii române” din Freiburg im Breisgau, XVII (XX), 1990—1991, p. 131—189); *Proschinarul lui Ioan Comnen (1701) și știrile cuprinse în acestu despre autoarele românești date de Mitropolitul Athos*, în MO, an XLI, 1989, nr. 2, p. 48—66; *Păstirea Bisericii Ortodoxe Române, 1945—1989*, București, 1994, 126 p.; *Monahismul românesc în anul 1948—1989*, București, 1994, 127 p.

Zeci de alte studii, traduceri, note și recenzii în „Ortodoxia”, „Studii Teologice”, „Biserica Ortodoxă Română”, „Glasul Bisericii”, „Mitropolia Ardealului”, „Mitropolia Banatului”, „Telegraful Român”, „Vestitoriul Ortodoxiei” diferite publicații teologice din Belgia, Franța, Grecia, Cipru etc.

DURĂ NICOLAE, profesor de teologie, canonist. N. 9 aug. 1945, în Fedeleşou, jud. Vâlcea, frate georgian cu Ion. Studiu la Seminarul teologic din Craiova (1960—1965), Institutul Teologic Universitar din București (1965—1969), doi ani, la cursurile de doctorat la același Institut pentru Drept bisericesc (1969—1971) continuând studiul de specializare la Facultatea de Teologie a Universității de Drept și Institutul de Studii Etiopiene nou înființat la Universitatea din Addis Abeba (1971—1974); doctoratul la București la 9 mart. 1981, cu tema: *Organizarea Bisericii Eritreene și bazele ei canonice*. Pedagog la Seminarul teologic din București (1969—1971) — corector în Redacția revistelor centrale bisericești (1974—1976), spiritual II — asistent la Institutul Teologic din București, din 1976, când a fost hirotonit preot, asistent la secția practică (din 1978), încredințat cu suplinirea parohială a catedrelor de Drept bisericesc (din 1978). Din 1982 s-a îndreptat spre să pună întreaga catedră la dispoziția 1986. După 1988, în studiul de specializare s-a îndreptat către probleme cu un doctorat în Drept la Universitatea pontificală din Roma — Franța.

Lucrări: *Preocupările canonice ale mitropolitului Veniamin Costachi*, în MMS, an XLVI, 1971, nr. 7—8, p. 471—493 și an XLVIII, 1972, nr. 1—2, p. 49—66, *Sinodulul canonic etiopian*, în ST, an XXVI, nr. 9—10, 1974, p. 725—738, *Nonocanonul etiopian Felha Negast* — o umină cercetării istoricilor și canonistilor etiopieni și europeni, în ST, an XXVIII 1975, nr. 1—2, p. 96—108, *Receptarea canonelor în Biserica etiopiană*, în ST, an XXVII, 1975, nr. 3—4, p. 277—289, *Dulascala versiunii etiopiane*, în ST, an XXVII, 1975, nr. 5—6, p. 436—45, *Originele Nomocanonului „Felha Negast”* — Identificarea „canonelor împăraților”, în ST, an XXVIII, 1976, nr. 1—2, p. 162—175, *Anaforele Bisericii Etiopiene* — Procesul apariției și dezvoltării lor, în ST, an XXVIII 1976, nr. 7—10, p. 589—599, *Aspecte ale propovăduirii Evangheliei în Biserica Etiopiană*, în ST, an XXX, 1978, nr. 1—2, p. 81—91, *Diptichele Studiului istorico—canonic și liturgic*, în ST, an XXIX, 1977, nr. 9—10, p. 636—659, *Dispoziții și norme canonice privind administrarea Sfintei Taine a Botezului*, în „Ortodoxia”, an XXXI, 1979, nr. 3—4, p. 593—

67, *Rânduiești și norme canonice privind administrarea Sfintei Euharistie*, în GB, an XXXV II, 1979, nr. 7—8, p. 791—804, *Învățătura dreptei credințe după canoanele Bisericii Ortodoxe*, în BOR, an XCVIII, 1980, nr. 5—6, p. 663—670, *Biserica Alexandriei și activitatea canonico—pastorală a teologilor ei până la Sinodul de la Calcedon (451)*, în ST, an XXXIII, 1981, nr. 1—2, p. 5—25, *Dispoziții și norme canonice privind săvârșirea Sfintei Liturghie*, în „Ortodoxia”, an XXXIII, 1981, nr. 1, p. 73—94, *Dispoziții și norme canonice privind cinstea duminicii*, în „Ortodoxia”, an XXXIII, 1981, p. 210—223, *Dispoziții și norme canonice privind administrarea Sfintei Taine a Marelui Mir* — Sfânta Sfântului și Marelui Mir pe teritoriul țării noastre — expresie elocventă a autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române de-a lungul secolelor, în MMS, an LVII, 1981, nr. 1—3, p. 39—57, *Canonul Sinodului II ecumenic și obligativitatea mărturisirii și păstrării neschimbate a credinței niceo—constantinopolitane*, în „Ortodoxia”, an XXXIII 1981, nr. 3, p. 442—459, *Legislația canonică a Sinodului al II-lea ecumenic și importanța ei pentru organizarea și disciplina Bisericii*, în GB, an XL, 1981, nr. 6—8, p. 630—671, *Teologia iconelor în lumina tradiției dogmatice și canonice ortodoxe*, în „Ortodoxia”, an XXXV, 1982, nr. 1, p. 55—83, *Crucea în lumina tradiției dogmatice, canonice și liturgice a Bisericii Ortodoxe Răsăritene*, în „Ortodoxia”, an XXXIV, 1982, nr. 2, p. 299—328, *Biserica creștină în primele patru secole*, *Organizarea și bazele ei canonice*, în „Ortodoxia”, an XXXIV, 1982, nr. 3, p. 451—469, *Biserica creștină în lumina mărturiilor tradiției istorico—aghiografice*, în ST, an XXXIV, 1982, nr. 3—4, p. 200—219, *Cele mai vechi izvoare scrise ale Dreptului bisericesc etiopian*, în BOR, an C, 1983, nr. 5—6, p. 572—586, *Isus Hristos viața lumii*, *Importanța tradiției Bisericii Ortodoxe pentru cunoașterea mărturisirea și adevărarea Căminului vieții*, în „Ortodoxia”, an XXXV, 1983, nr. 2, p. 266—285, *Pravila rugăciunii în lumina tradiției liturgice și canonice a Bisericii Ortodoxe*, în „Ortodoxia”, an XXXV, 1983, nr. 3, p. 431—458, *Taina Sfintei Mărturisiri în lumina dispozițiilor și normelor canonice ale Bisericii Ortodoxe*, în MMS, an LIX, 1983, nr. 4—6, p. 248—270, *Hiliasmul, doctrina ereziarhă*, în „Ortodoxia”, an XXXVI, nr. 1, 1984, p. 72—94.

Mărturii ale tradiției ortodoxe biblice și patristice despre rugăciune în MMS an LX, 1984, nr. 1—3 p. 81—103. *Preocupări canonice ale ierarhilor români în sec. XVII—XIX în lumina Pravoslavelor* în BOR an C.I 1984 nr. 3—4 p. 217—232. *Hristologia în lumina tradiției canonice a Bisericii Ortodoxe* în ST an XXXVI, 1984, nr. 7—8 p. 493—514. *Considerații asupra dialogurilor teologice ale Bisericii Ortodoxe cu Bisericile Romano-Catolică, Anglicană, Vechi Catolică, Orientală (Acalecaldoniana) și Luterană* în „Ortodoxia” an XXXVII 1985 nr. 3 p. 330—449. *Religie canonice ale Bisericii românești nord-dunărene cu scaunele episcopale din sud. Dunărea*, în MB an XXXVI 1986, nr. 2, p. 39—48. *Patriarhia ecumenică și autocefalia Bisericii noastre de-a lungul secolelor* în ST an XXXV I 1986 nr. 3, p. 52—81. *Forme și stadii de manifestare a autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române de-a lungul secolelor. Mărturii istorice și canonice* în v. Centenarul autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române Bisericii 1987 p. 279—326. *Teotimologia ortodoxă și teologia de confesiune în ecumenismul contemporan* în „Ortodoxia” an XXXVIII 1986 nr. 3 p. 61—88. *Teologie și teologia. Teologia ortodoxă și noile curente teologice* în „Ortodoxia” an XXXVIII 1986, nr. 4 p. 46—71. *Data serbării Paștelor în lumina tradiției canonice a Bisericii Ortodoxe* în MMS an LXIII 1987 nr. 4 p. 36—68. *Prezidenți privind unele noțiuni ale Dreptului canonic ortodox (depunere, caterisire, excomunicare, fufurisire, și anatemă) în lumina învățăturii*

ortodoxe. Studiu canonic în „Ortodoxia” an XXXIX, 1987 nr. 2, p. 84—135 și nr. 3 p. 105—143. *Căsătoriile mixte în lumina învățăturii și practicii canonice ortodoxe* în „Ortodoxia”, an XL 1988 nr. 1 p. 93—113. *Înălțătura în Biserica Ortodoxă* în ST an XL 1988 nr. 1, p. 15—50. *Intercomuniune sau comuniune sacramentală? Identitatea eclezială și unitatea în credință* în „Ortodoxia” an XL 1988, nr. 4 p. 15—58. *Am descoperit, pentru viața și activitatea episcopului Sofronie Vranceanschi (1739—1813) o parva sa adoptivă — Tara Românească* în BOR an CVIII 1989 nr. 7—8, p. 190—201 și în A3 an II—XLI, 1991 nr. 10—12 p. 49—71. *Organizarea Bisericii Europene și bazele ei canonice* Leza se discută în „Ortodoxia” an XLI 1990 nr. 1 p. 41—35 nr. 3 p. 102—104 și nr. 4 p. 3—112. *Le regime de la synודה de selon la legislation canonique conciliaire oecuménique du I et milieu du II siècle* în BH 1024 p.

Articolele pot fi raportate despre istoria și viața Bisericii noastre într-o revistă teologică din Adela Abeta în „Arhiva arhiepiscopiei și a hietului „Marturie Ortodoxă” din Olaneu sau în periodicele bisericești din țară cum ar fi în C. ingrese internationale.

Literatură ROC an VI 1970 nr. 4 p. 26 GB an XXXVI, 1977, nr. 1—3, p. 151, ST, an XXXIV 1982 nr. 1—2 p. 128—129 GB an XLI 1982 nr. 4—10 p. 796—808 ROC an XIII, 1983, nr. 1, p. 59—61.

E

EFREM, episcop. N. n. a data, jumătate a sec. XVI — 626 — a mănăstirea Moldovița. Ima n. monahismul a Moldoviței episcop la Husi (1617 — 1618), apoi la Rădăuți, sfârșitul an. 1618, retras sau alungat din 619 — din nou 1616 — 1623, retras. În 1619 — 1622 a murit de isihismul de la Moldovița. A fost unul dintre mormăntorii „ecoli” de cop. și din această mănăstire se cunosc patru manuscrise copiate din dispoz. lui și cu cre. titlul sa: *Tetrahimnghi* (1611) — *Psaltire* (1614) — *Octoih* (1624) — *Liturghier* (626) — azi în bibl. nec. din Iugoslavia — toate în limba slavonă de redac. pe medio-bucurâ.

Literatură. Dimitrie Dan *Cronica Episcopiei de Rădăuți* (Viena — 1912, p. 72 — 76 unele stin. greș. c. I) — *La Mânăstirea Moldovița, centru cultural important din perioada culturii în limba slavonă sec. XV — XVI* (în MMS an XXXIX, 1963, nr. 1 — 4, p. 428 — 455, Pr. Prof. I. Zăgrăvescu, *Tre manuscrise liturgice de la episcopul Efrem al Rădăuților*, în același nr. nr. p. 456 — 472, Pr. Prof. Mircea Păcurariu, *Contribuții la istoria Episcopilor Romanului Rădăuților și Husilor în secolul al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea*, în MMS, an. LV, 1979, nr. 1 — 2, p. 55 — 56 și 61).

EFTIMIE, episcop. c. 1600 — c. 1601, la Humor Călugări la Humor unde a ajuns și egumen (c. 1556 — în 1558 ales episcop la Rădăuți, unde a păstoriț până în 1561

când s. a retras din a fost folclorat. Este autorul unei *Cronici* în limba slavonă care expune faptele petrecute în Moldova între an. 1556 și 1554, fiind o continuare a *Cronicii* la Măcuș, în prima ei variantă. Figura centrală a *Cronicii* este Alexandru Lupușneanu din dispoz. a cănt. a a sur. faptele lui Iliay și Ștefan sunt prezentate greșit în mod negativ. M. p. cercetătorii au susținut că l. stime croniceal nu ar fi episcopul de Rădăuți c. 1600 — c. 1601 mănăst. n. Căpriana, a. p. ed. ar fi fost egumen la Neamț, apoi episcop în Transilvania.

Literatură. I. Bogdan *Vechea cronice moldovenesti până la Ureche*, București, 189 — p. 90 — 103 studi. p. 162 — 17 — ext. s. av) și p. 217 — 222 stud. — *Cronicele slave-române din sec. XV — XVI* publicate de Ion Bogdan. Editie revăzută și completă de P. P. Panaitescu. București, 1959, p. 106 — 125 (text slav și, trun.), în românește (a l. Minea și Dan Zăgrăvescu), *Literatură română veche* (1402 — 1647), Introducere, edite îngrijită și note de — voi. I, București 1969, p. 191 — 203.

D. Dan, *Cronica Episcopiei de Rădăuți*, Viena, 1912, p. 45 — 48. I. Minea, *Letopisețele moldovenesti scrise slavonește*, Iași — 1925, p. 140 — 161, Pr. Prof. Mircea Păcurariu *Contribuții la istoria Episcopilor Romanului și Rădăuților în secolul al XVI-lea*, în MMS an LII, 1976, nr. 5 — 6, p. 332 — 333 I. Bogdan *Vechea cronice moldovenesti până la Ureche* în vol.

Scriptoriale p. 335—347; *Dictionarul literaturii române de la origini până la 1900*. București, 1979, p. 310—311, N. Cartoian, *Istoria literaturii române vechi*. București, 1980, p. 65—66. Gh. Pungă, *Adevărata identitate a cronicarului Eftimie* în *AIAX*, XXV, 1988, p. 275—280.

ELIAN ALEXANDRU, istoric și bizantinolog, cu preocupări teologice. N. 27 oct. 1930, București — † 8 an. 1998, București. Studii la Liceul „Spiru Haret” din București (1921—1928) și la Facultățile de Istorie și Filosofie ale Universității din București (1928—1932), bursier al Școlii române de la Fontenay-aux-Roses din Franța, făcând studii de specializare la Paris și Veneția (1932—1934), cu doctoratul în Litere la București (1938), profesor-adjunct de Litere la Francază la Școala nr. 1, Centrul din București (1935—1936), bibliotecar la Biblioteca Academiei Române, secția de manuscrise (1936—1938), asistent la catedra de Bizantinologie u facultății de Istorie din București (1936—1940), profesor de Paleografie greacă la Școala superioară de Arhivistură din București (1937—1948), profesor de Bizantinologie a Facultății de Istorie a Universității din București (1948—1952), profesor-adjunct de secția de Litere la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” (1956—1968), profesor de Bizantinologie a Institutului de Istorie din București (1956—1975), membru corespondent (1961), apoi titular (1993) al Academiei Române, participant la Congrese de Studii istorice și Bizantinologie la Praga (1957), Viena (1965), Oxford (1966) și a

teologilor români, în ST, an. XXIII, 1971 nr. 5—6, p. 340—352.

Elemente de paleografie greco-română, în vol. „Documente privind istoria României (Introducere)”, I, București 1956 p. 359—381, *Inscripțiile medievale ale României*, vol. I, Orașul București București, 1961, 935 p. (sub redacția sa), *Fontes historiae daco-romanae*, vol. III, București, 1976 (sub redacția sa și a lui Nicolae Șerban Tancasocă).

Lucrări de istorie bisericească. *Contribuții grecești la „Mărturisirea Ortodoxă”*, în „Harcuța”, vol. V, I, București, 1946, p. 79—138, *Legăturile Mitropoliei Ungrovlahiei cu Patriarhia de Constantinopol și cu celelalte Biserici Ortodoxe de la înființare până la 1850*, în BOR, LXXVII, 1959, nr. 7—10, p. 984—935, *Din legăturile mitropolitului Moscovei Platon cu clericii români* în „Ortodoxia” XII, 1960 nr. 2, p. 179—196, *Moldova și Bizanțul în secolul al XV-lea*, în vol. „Cultura moldovenească în epoca lui Ștefan cel Mare”, București 1964, p. 97—179, *Antim Ivrăneanu — apărător al prerogativelor scaunului mitropolitan al Ungrovlahiei*, în ST, an. XVIII, 1966, nr. 9—10, p. 519—530, *Biserica Moldovei și Muntele Athos la începutul veacului al XIX-lea* în ST, an. XIX, 1967, nr. 7—8, p. 391—402, *Clerul ortodox și răscoala lui Tudor Vladimirescu*, în GB, an. XXIX, 1970 nr. 1—2, p. 734—748, *Atitudinea Bisericii vechi catolice față de Sinoadle ecumenice* în „Ortodoxia”, an. XXII, 1970, nr. 3, p. 373—38, *Mitropolitul Dosoftei și literatura patristică*, în BOR, an. XCII, 1973, nr. 11—12 p. 1350—1375, *Cultura teologică în epoca brâncovenească*, în BOR, an. CVI, 1988 nr. 11—12, p. 1124—1125.

Traduceri. Ștefan Ranciman, *Căderea Constantinopolului, 1453*, Traducere, note, postfață și îngrijirea științifică a ediției românești de București 1971, 334 p. (postfață la p. 269—302) — ediția a doua, București, 1991, 302 p. *Mărturisirea de credință a Bisericii Ortodoxe (1642)*, București, 1981, 183 p. (studiu introductiv p. 5—22) *Predici în „Glasul Bisericii”*.

Literatură: *Enciclopedia istoriografiei românești*, București, 1978, p. 137—138. ST, an. XXXIV, 1982 nr. 1—2, p. 108—109; *Antverpura d-lui prof. dr. Alexandru Elian la împlinirea vârstei de 75 de ani*, în ST, an. XXXV, II, 1986

Lucrări: *Conspiratori greci în Principate și un favorit mayroghenese. Turnavitu*, în „Revista Istorică”, București, an. XXI, 1935, nr. 10—12, p. 337—372 (și extras); *Ioan Vitaras și aromânii din Straco*, în „Revista Istorică”, 1937, p. 170—179, *Die byzantinischen Studien in Rumänien*, în rev. „Balkanica”, București, V, 1946, p. 33—78, *Les études byzantines en Roumanie*, în rev. „Byzantinoslavica”, Praga, vol. IX, 1948, p. 393—405, *Les rapports byzantino-roumains. Phases principales et traits caractéristiques*, în „Byzantinoslavica”, XIX, 1958, p. 212—225, *Sur la circulation manuscrite des écrits poltiques des Rhogas en Moldavie*, în RRH, I, 1962, nr. 2, p. 487—497, *Bizantinologia în preocupările*

nr. 2, p. 113—120: Pr. Constantin Păulescu, *Alexandru Elian. Viața și preocupările lui și domeniul Bizantinologiei*, în *MO* an L, 1998 nr. 1—6, p. 170—181, Vasile Marțicar, *Omagiu academicianului Alexandru Elian* în publicația „Biserica și problemele vremii” Iași, an. I, nr. 2, 1998 p. 15 și 18. Dr. Dorina N. Rusu, *Membrii Academiei Române, 1866—1999 Dicționar*, București, 1999, p. 186.

FNĂCEANU GHENADIE (din boier Gheorghe), episcop, istoric N 6 febr. 1835, în Iași, în familia unui diacon, † 14 iun. 1898, în Neapole (îngropat la Episcopia Râmnicului). Tatăl de ardelean — a avut Scurta rațională de la „Treia Ierich” din Iași, apoi Seminarul inferior la Socola (1849—1854), călugărit la Socola, în 1856, sub numele Ghenadie, a fost trimis pentru continuarea studiilor la Școala teologică din Iași (1856—1858) apoi la Academia bulgaro-rusească din Kiev (1861—1865). Profesor suplimentar la Seminarul de la Socola (1855—1856 și 1860—1861), din nou profesor suplimentar la Seminarul de la Iași (1862—1866), profesor și director al noului Seminar „Nifon” din București (1873—1877), membru în comitetul de redacție al revistei *Historia Ortodoxă Română* (1874—1886) — editor al *Tipografului* Bisericești, (1882—1886), instituțional și profesional — 1876 arhiepiscop al Iași — profesor de Enciclopedia studiilor teologice la noua Facultate de Teologie din București (1881—1884) iar între 1884 și 1886 profesor de Istorie bisericească universitară la Universitatea din Iași și ocupă în 1885 a fost hirotonit arhiepiscop titular cu numele „Cronotopul” al Iași, † dec. 1886 ales episcop al Râmnicului, păstorind până la moarte. Ca episcop, a făcut mai multe vizite canonice în eparchie pr. bucări și interesante note cu caracter științific despre cele văzute. O bună parte din cărțile manuscrisele și documentele sale au ajuns în posesia Bibliotecii Academiei Române.

A publicat manuale didactice, lucrări și studii de istoria Bisericii și artei medievale românești, deși unele sunt azi depășite —, a editat manuscrise vechi.

Lucrări *Principii de filosofie prelocute...* pentru uzul școlilor secundare, 2 vol. București, 1868—1869, 156 p. (I) și X + 110 p. (II); *Istoria*

filosofiei după Albert Saepter, 2 vol. București, 1869—1873, XXVIII, 168 p. (I) și XXXVII + 216 p. (II); *Stilistica sau curs de literatură în proză*, București, 1874, X + 157 p.; *Patristica sau studiul istoric asupra Părinților bisericești*, București, 1878, 239 + VII p. (tradusă după arhiepiscopul Filaret al Cernăvoilor).

Din istoria bisericească a românilor. Creștinismul în Dacia și creștinarea românilor compusă după documentele străine și naționale București, 1878, VIII + 249 + VII p. (extras din BOR, prima lucrare științifică la noi, care se ocupa cu această problemă); *Mitropolia Ungrovlahiei. Album de subsemnăturile în facsimila ale mitropolitilor, cu scurte note istorice*, București, 1880, 23 p. (sc. *Societatea istorică* sașilor monasterii lucrând după documentele vechi și noi și adunând cu tradițiunile locale respective...); București, 1881, XV + 181 p.; *Din istoria bisericească a românilor* Petru Moșu, p. București, 1882, 352 p. (extras din BOR); *Cantica Sfântă (= a Mitropoliei Ungrovlahiei, n.n.)*, prelucrată după originalul București, 1880, 448 + XXV p. (extras din BOR); *Iconografia. Arte de a zugrăvi templele și iconanele bisericești* Manuscris cu o prefață de descriere și adnotat de..., București, 1891, 270 p.; *Două manuscrise românești din secolul XVII.*, București, 1892, 72 p. (An. Acad. Rom., M.S.L., s. II, t. XII); *Cărțile ritualului Bisericii române ortodoxe. Liturgicele și studiul istorico-literar*, București, 1895, XIII + 213 p.; *Eraldica veche a românilor*..., București, 1894, 135 p.

O vizită canonică în anul mănăstirii 1889 sau 1888 — din călătoria mea pastorală București, 1889, 103 p.; *Vizite canonice însoțite de note istorice — arheologice, anu 1890—1891*, București, 1892, VIII + 246 + VI p.

Diferite editări sau studii în BOR, între care *Prinderea sfintei mănăstiri a Silvașului sau Prislopului* (an. IV), *Jurnalul de călătorie al mitropolitului Neofit Crețanul* (an. III) și al deșpre mitropolitul Ungrovlahiei *Teodosie* (an. V) și *Filaret II* (an. V) etc.

În manuscris, la Biblioteca Academiei Române. *Cronica Mitropoliei Moldavei. Cronica Mitropoliei Ungrovlahiei. Capitul de documente și inscripții sau manuale pentru învățământul teologic. Istoria bisericească a românilor* (2 vol.). *Pastorala, Pedagogia și Metodologia, Teologia enciclopedică* ș.a.

Literatură: C. Erbiceanu, *Ghenadie Enăceanu, episcop de Râmnic Noui Severin*, în BOR, an. XXII, 1898—1899, p. 106—114, *Sfânta Episcopie a eparhiei Râmnicului Noui Severin*, București, 1906, p. 170—174, *Meleuc Râșcu, Monografia eclesiastică a județului Vâlcea*, Râmnicul Vâlcea, 1918, p. V—X, *Preotul Nicușar Șerbănescu, Episcopul Râmnicului*, în MO, an. XVI, 1964, nr. 3—4, p. 202—203; Prof. T. G. Hulat, *Un episcop al Râmnicului Noui Severin mare cărturar Ghenadie Enăceanu*, în MO, an. XVI, nr. 5—6, 1964, p. 373—386; Florin Marinescu, *Dragostea de carte a episcopului Ghenadie Enăceanu*, în MO, an. XXVII, 1985, nr. 3—4, p. 275—279; *Enciclopedia istoriografică românească*, București, 1978, p. 138—51, an. XXXIV, 1982, nr. 1—2, p. 26—27, Pr. Prof. Dr. Nicolae Șerbănescu, *Ierarhia pămîntului otoman din prima suită de ant de autocetate*, în MO, an. XXXVII, 1985, nr. 5—6, p. 341—344.

ENĂCHESCU EFREM, din boierii anti-metropoliti. N. 21 mai 1893 în satul Zăvoeni, com. Măciuca, jud. Vâlcea, † 5 dec. 1968, la Cormica. Frate în mîndșirea Prăsine (1918), călugăr la Stăneșcu cu numele Efrem (1919), mai târziu trecut la Cozia, unde a fost hramului ieroducen și arhimandrit stăru la Seminarul „Central” în București (1912—1920), spiritual la Seminarul „Sf. Nicolae” din Râmnicul Vâlcea (oct. 1921—mai 1923), stareț la mîndșirea Cozia (iug. 1922—an. 1928), rector al Școlii de cântăreț de la Cozia (1925—1928), arhimandrit (1923). Își continuă studiile la Facultatea de Teologie din București (1923—28), cu specialitate la Montpellier (1928—1930). Profesor — un timp director — la Seminarul „Sf. Nicolae” din Râmnicul Vâlcea (1930—1933) și exarh al mîndșirilor în eparhia Râmnicului (1931—1936), slujitor al catedralei patriarhale și exarh al mîndșirilor din Arhiepiscopia Bucureștilor (1936—1938). În febr. 1938 a fost ales arhiepiscop vicar al ep. Tighineanu și noul metropolit de arhiepiscop al Chișinăului (1938—1943). În 12 an. 1944 ales arhiepiscop al Chișinăului și mitropolit al Basarabiei, dar în cursul a fost nevoit să se refugieze mai târziu spiritul la Internatul teologic din București (1947—1948) și stareț la Cormica (până în 1952).

Lucrări: *Privire generală asupra monahismului creștin*, 2 vol., Râmnicul Vâlcea, 1913—

1934, 223+236 p., *Pe armete strămoșilor*, București, 1938, 176 p., articole, pastorale și cuvîntări în periodicele eparhiei pe care a condus-o.

Literatură: *Necrolog*, în BOR, an. LXXXVI, 1968, nr. 11—12, p. 1411—1414, *Necrolog* în GB, an. XXVII, 1968, nr. 11—12, p. 1242—1244, Boris Buzilă, *Din istoria vieții bisericești din Basarabia*, București—Chișinău, 1996, p. 327—343.

ERBICEANU CONSTANTIN, profesor de geologie istorică (metamorf.) N. 5 iug. 1838 în Erbiceanu jud. Iași în familia de preot și 21 mart. 1913 în București. Studii la Seminarul de la Suceava (1851—1858), Facultățile de Teologie și Litere din Iași (1860—1864) și Facultatea de Teologie din Atena (1865—1868). Profesor (1868). Apoi de Liturgică, Mănaș și Chivot 13 la Seminarul de la Suceava din 1871 până în 1887, profesor de Drept canonic la Seminarul „Central” din București (1886—1892), profesor de Teologie Fundamentală și Liturgică generală (1887—1892), apoi de Drept canonic (1892—1903) la Facultatea de Teologie din Iași (într-o decan al Facultății 1896—1898), între an. 1897—1904 a ocupat catedra de Liturgică generală și Liturgică la Facultatea de Litere a Universității din București, un timp director al Tipografiei C. 5 (an. 3 ser. vest. membru corespondent 1890), apoi activ membru al Academiei Române (1899) și vice-secr. de la 1904—1907, membru al Societății „medievale” și al „Societății academice” din Istanbul. A fost unul din primii cîrmaci ai noii traduceri și publicat numeroase reviste grecești privitoare la istoria românilor, mai ales în „Revista Teologică” la Iași pe care a condus-o între an. 1883—1887, precum și în „Biserica Ortodoxă Română” care singur privea deocamdată Bisericii în Moldova sau viața unor personalități ale culturii românești.

Lucrări principale: *Discurs rostit în aula Universității din Iași asupra școlii grece și române din timpurile lui Vasile Lupu*, până la 1828, Iași, 1885, 37 p., *Cronica grece care au scris despre român în epoca fanariotă*, *Texturi grecești și traducerea românească*, București, 1888, LXII+361 p., *Două acte oficiale necunoscute de pe timpul împăratului bizantin Isaac II*

Anghel privitoare la românii din Peninsula Balcanică, în An. Acad. Rom., M. S. I., București, 1901 (și extras); *Priviri istorice și literare asupra epocii fanariote*, în An. Acad. Rom., M. S. I., București, 1901 (și extras); *Bibliografia greacă sau cărțile grecești imprimate în Principatele române în epoca fanariotă și dedicate domnitorilor și boierilor români*, Studii literare, București, 1903, VIII+210 p. (extras din BOR); *Barboi, cuști greci și români și profesorii din Academice sași și București din epoca zisă fanariotă (1650—1821)*, București, 1905, 42 p. (An. Acad. Rom., M. S. I., n. II, t. 27).

Serbarea școlară de la Iași cu ocazia împlinirii a cincizeci de ani de la înființarea învățământului superior în Moldova. Acte și documente Iași, 1885, 4 ? p. în colaborare cu A. D. Xenopol; *Istoria Seminarului Veniamin din mănăstirea Socola fondat la 1804*. Precedat de o scurtă privire asupra învățământului religios în Moldova de la timpurile domnului Vasilie Lupș, Iași, 1885, 136 p.; *Istoria Mitropoliei Moldovei și Sucevei și a catedralei mitropolitane din Iași*, urmată de o serie de documente, de facsimile și de portrete privitoare la istoria națională și bisericească a românilor, București, 1888, XCvii+548+LV p.+14 pl.; *Ulfila, Viața și doctrina lui sau creștinismul în cele două Dacii — Traian și Aurelian — în secolul IV*, București, 1898, 18 p. (extras din BOR XXII, 1898—1899 nr. 2, 3, 4, 6, 7 și 8).

Despre viața și activitatea mitropolitului Veniamin Costachi cu mitropolitul al Moldovei. Disertație București, 1888, 35 p.; *Viața și activitatea Prea Sfințitului Neofit Scriban, episcop de Etesa și fost profesor la Seminarul Veniamin din mănăstirea Socola*, București, 1888, 29 p. (extras din BOR); *Viața și activitatea și scrierile Prea Sfințitului Filaret Scriban, tratată din punct de vedere religios, moral și literar*, București, 1892, 104 p. (extras din BOR); *Scurte notițe biografice asupra vieții și activității marelui patriot și distins cetățean Mihail Kogălniceanu*, București, 1891, *Viața și activitatea literară a protosinghelului Naum Râmniceanu*, București, 1900, 97 p. (Discurs de recepție la Academia Română).

A editat *Procanonul lui Petru Maior după manuscriptul autograf existent la Academia Română*, București, 1894, 100 p. precum și *Cinci cuvinte asupra istoriei bisericești a lui Teodoret*

al Cuvului, traducere rămasă în manuscris de la Veniamin Costachi, București, 1898.

Zeci de studii, articole, note, recenzii în „Revista Teologică” de la Iași și „Biserica Ortodoxă Română”.

Literatură. Constantin Erbiceanu, *Viața mea scrisă de mine după cât mi-am putut aduce aminte*, București, 1933, 40 p.; Vasile Pârvan, *În memoria Constantin Erbiceanu*, București, 1914, 33 p.; Acad. Rom. Discursuri de recepție, N. 1, 1922, *La înmormântarea profesorului Constantin Erbiceanu* în rev. „Dreptul”, nr. 2, 1913, p. 65—67, reprodus și în vol. *Omenești au fost*, II, București, 1935, p. 92—96 și ed. din 1967 vol. I p. 337—347; Mateea Păcuranu, *Bibliografia articulelor privitoare la Biserica Română din „Revista Teologică” de la Iași*, în BOR, an LXXVII, 1959, nr. 3—4, p. 400—412; Petre Manole, *Constantin Erbiceanu* în MMS an XXXV—1960 nr. 3—4 p. 248—254; Teodor N. Manolache, *Constantin Erbiceanu* în MMS an XV, 1963 nr. 3—4 p. 247—252; M. Naș, Plăcică, *Contribuția lui C. Erbiceanu la studiul Dreptului bisericesc la noi*, în MMS an LV, 1979, nr. 3—6, p. 393—410; *Enciclopedia istoriografiei românești*, București, 1978, p. 138—139; *Dictionarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979, p. 334 ST, an XXXIV, 1982, nr. 1—2, p. 31—33; Eugen Marinescu, *Constantin Erbiceanu — cărturarul „caldurii de iubirea de neam, de țară și de trecut”* în vol. „Studii de bibliografie și istoria informării” Universitatea București, 1995, t. 1, p. 124—128.

ERHAN DIONISIE (din botez Dionisie), episcop N. 2 nov. 1868 în Bârlad jid. Lăpușna. † 17 sept. 1943 în Ch. sindu înmormântat la mănăstirea Suruceni. Frate în mănăstirea Suruceni (1883—rasfârșit—1890) lăsat în mănăstire în 1899 ierodiacon (1900) ieromonah (1904) stareț al mănăstirii (1906) egumen (1915) arhiepiscopul (1918). A fost unul din apărătorii pentru reușirea statutului național român unitar. În 1918 Sf. Sinod din București l-a ales arhiepiscop al Cetății Albe—Ismailului (vicar al Arhiepiscopiei Chișinăului). Locuitor de episcop al Cetății Albe—Ismailului (1932—1933), apoi ales episcop eparchial (20 oct. 1933) înscăunat (5 mai 1934) păstorind efectiv până în 1940 locuitor de episcop la Argeș (1940—1941), pensionat la 1 sept. 1941. Deși n-avea

pregătire teologică, a fost un bun îndrumător al activității misionar—pastorale și culturale din eparhia sa, unde a înființat o tipografie, un orfelinat și a lansat diferite articole în periodicele basarabene.

Literatură: „Buletinul eparhiei Cetățui Albe—Ismail”, an XV, 1938 VII+135 p. (număr omagial); Pr. Gheorghe N. Popescu, *Preotimea română și întregirea neamului*, vol. II, București, 1940, p. 170—174; *Necrologuri*, în BOR, an LXI, 1943, nr. 7—9, p. 421—426; „Luminătorul”, Chișinău, an LXXVI, 1943, nr. 10—12, p. 707—734; „Viața Basarabiei”, an XII, 1943 nr. 9—10, p. 653—654 și nr. 11—12, p. 89—92; „Renașterea”, Craiova, an XXII, 1943, nr. 11, p. 584—586; Preot Nicolae Șerbănescu, *Episcopi din Argeșului*, în MO, an XVD, 1965, nr. 7—8, p. 628; Preot Paul Mihail, *Episcopul Dionisie Erhan*, în rev. „Luminătorul”, Chișinău, 1993, nr. 3, p. 53—55; Iurie Colesnic, *Basarabia reînnoșată*, I, Chișinău, 1993, p. 116—121.

EUSTATIE, călugăr la Putna, „unor, protopopului”, un testament al creației marelui secol. XV.

Începutul sec. XVI. Probabil a studiat la mănăstirea (dru) și la Muntele Adânc. Au rămas de la el mai multe lucrări muzicale (heruvimice, imnouri, tropare, stihiri etc.). Într-un manuscris aflat azi într-o bibliotecă din Moscova, într-o însemnare cu data de 11 iunie 1511, se precizează că Eustatie „a scris această carte de cântări din creația sa”. Între compozițiile psaltice proprii se numără și una închinată Sfântului Ioan cel Nou la Suceava. În acele manuscrise se găsesc și compozițiile altor psalți: Agathon, Agalim, Antifon etc. Compozițiile sunt în notă muzicală de tranziție între cea medie bizantină și cea neobizantină cu texturi în grecește și slavonește. Editată în 1983.

Literatură: R. Pava, *Cartea de cântece a lui Eustatie de la Putna*, în SMIM, V, 1962, p. 335—347; Gheorghe Ciobanu și Cristian Efteneș, *Un creator de muzică la începutul secolului al XVI-lea*, în rev. „Muzică”, nr. 5—6, 1964, p. 60—61; Gh. Ciobanu, *Școala muzicală de la Putna*, în „Muzică”, nr. 9, 1966, p. 14—20; Gr. Pantăru, *Școala muzicală de la Putna*, în „Studii de Muzicologie”, VI, 1970, p. 29—67; Viorel Cosma, *Muzicieni români. Lexicon*, București,

1970, p. 195; Octavian Lazăr Cosma, *Hronica muzicii românești*, vol. I, București, 1973, p. 166—176; *Antologia muzicii Eustatie protopopul Putnei*, Editat, îngrijit și adnotat de Gheorghe Ciobanu și Marin Ionescu. Prefață și studiu introductiv de Gheorghe Ciobanu, București, 1983, 512 p.; Gheorghe C. Ionescu, *Lexicon... Compozitori, teoreticieni muzicologi, dascăli de psaltichie, copisti, interpreți*, București, 1994, p. 127—130.

EUSTATIE VICI DIMITRIE, iluminist, teolog și pedagog (nehrizotom) N. E. 1730 în Brașov. 1777—1795 în Brașov. El este primul în Eustatie Grig de la biserica „Sf. Nicolae” din Șchei, care făcuse o călătorie la Petersburg în 1744, pentru a cere sprijinul țarinei. Elisabeta Petrușina pentru a-l ajuta să revină în țară. El a scris o lucrare de seamă românească în Șchei, Brașov, apoi la Academia de la Kiev (abs. 1753), un cercetător consideră că a studiat și la Moscova și Haleb. Dascăl la școala românească din Șchei, Brașov, 1753—1762, interpret și secretar al prințului re, episcopi sârbi de la Râșinari și Sibiu (1762—1786), primul „director al școlilor naționale nou înființate în țară” (1786—1795), organizator și dascăl al primului curs pedagogic teologic din Sibiu (1786—1795).

A alcătuit o serie de manuale școlare: prima *Gramatică românească* cunoscută, în 1757 (rimasă în manuscris a fost publicată numai în 1909); *Ducere de mână sau povătuire către aritmetică sau socoteală*, Sibiu, 1789; *Scurt izvod pentru lucrări de obște și deschilă în scriitori de multe chipuri*, Sibiu, 1792; *Dezvăluită și tălăcuțele Evangheliei a duminicilor, a sărbătorilor și a bareșcărilor zile*, Sibiu, 1793; *Simfonii ale căror cuprindere în scrieri a cei vechi și a cei noi Scripturi, adică a Biblii*, Sibiu, 1791. El se atribuie și câteva traduceri din mitologie și slavă-cărbă. *Îndreptarea păcătoșilor cu duha blândetelor*, Iași, 1765; *Economia* a Florinilor Mare (ms); *Analiză bisericăști a lui Baroni* (revisuirea unei traduceri parțial mai vechi, mai probabil un *Catehism* început de el și continuat de Nicolae Stoica de Hateg — parțial a Venei în 1777, în limbile sârbă, română și germană, sub titlul *Cautășă muc sau Scurtată pravoslavnică mărturisire a legii grecești nouă pentru treaba*

monetelor citor neputeri, precum și *Alexandria sau viața lui Alexandru Macedon*. Nicolae Iorga i-a atribuit și un manuscris cu caracter istoric, pe care publicat sub titlu *Însemnări de cronică ale clericilor din Scheu Brașovului, 1512—1785*, în „Buletinul Comisiunii Istorice a Românilor” XII, 33, p. 57—95.

Dimitrie Eustatievici, *Gramatica românească 1757. Prima gramatică a limbii române*. Ediție îngrijită și introducere de N. A. Ursu, București, 1969.

Literatură: Grăia (Stefan Pop), *Dimitrie Eustatievici din Brașov*, secretarul episcopului Dionisie Novikovici. *Prima gramatică română*. În R.T., an IX, 1915, nr. 5—8, p. 93—108; T.G. Buzău, *Testamentul lui Dimitrie Eustatievici*, în R.I., X, 1924, p. 131—135; Candid C. Muslea, *Biserica Sf. Nicolae din Scheu Brașovului*, Brașov, II, 1946, p. 149—152; Nicolae Albu, *Istoria literaturii românești din Transilvania până la 1800*, Buzău, 1944, p. 229—230 și 280—289; Iosif Porviri, *Dimitrie Eustatievici*. În „Studia Universitatis Babeș—Bolyai”, Series Philologica, fasc. I, 1958, p. 27—47; Dionid Sînguru, *Gramatica lui Smolitski și prima gramatică românească*, în „Romanoslavica”, IV, 1960; Nagy Béla, *Dimitrie Eustatievici, első román nyelvű szerzője*. În rev. „Filológiai Közlemény”, Cluj, VII, nr. 1—4, 1961; Academia R.S.R., *Istoria literaturii române*, I, București, 1964, p. 753—758; Nagy Béla, *Dimitrie Eustatievici* în *Académie de Kiev*, în „Annales Universitatis Scientiarum Budapestinensis Sectio Philologica” tomus VII, Budapest, 1967; N. A. Ursu, *Modelul latin al Gramaticii lui Dimitrie Eustatievici Brașoveanu*, în „Limba Română”, XVI, nr. 5, 1967, p. 423—433; I.D. Lăudat, *Istoria literaturii române vechi*, III, București, 1968, p. 145—148; I.D. Lăudat, *Prolegomene la Dimitrie Eustatievici din anul 1789 cu privire la școlile românești de pe domeniul Zăneț*, în vol. *Țara Moșilor*, Alba Iulia, 1977, p. 67—74; *Dictionarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979, p. 339—340; Vasile Oltean, *Școala românească din Scheu Brașovului*, București, 1989, p. 74—77.

EXIGUL DIONISIE (sau „cel sfânt”), teolog din Scythia Minor (Dobrogea), n. c. 470. † c. 545, în Roma. Prezentat de biograful său

Cassiodor ca fiind „de neam scit, dar de naștere italic”, al românei, toate priceput în ambele limbi (latina și greacă, n.n.), cunoscător perfect al „Sfintei Scripturi și al Dogmaticii”. A intrat de tânăr în viața monastică, luându-și apoi viața la Constantinopol. În 496 eliberat în Roma, unde a fost hirotonit preot. A trăit mult timp în mănăstirea „Sf. Anastasia”, a lucrat și în cancelaria papală. Tot Cassiodor scria că predă dialectul în mănăstirea Vivarium (în Calabria) și că a învățat mulți ani în biserică. A tradus mai mult de 400 de cărți care s-au păstrat în altele. A scris: *De septem temporibus mundi*, *De origine de Noe*, *De precrearea omului*, cu unele observații critice), *Sf. Cîrl al Alexandriei (Epistola 17 împotriva lui Nestor*, cu cele 12 anatematisme și alte epistole) parafrazat în slavă, *Epistola împotriva împăratului către armeni* și al. A tradus și câteva liturgii scrise de *Sf. Petru*, *Sf. Paul*, *Sf. Ieremia*, *Sf. Ierusalim* și *Colectile de canonice* (cele 250 apostolice) ale primilor patru sf. de la Conciliul de Nicea, de către sinode locale (în două versiuni) a mai, în același timp, *Colectile de decrete (decrete)* a opt papi. Amănunțit cercetător al liturgiei și al cântărilor în Biserica Apuseană. I se atribuie și culegerea unei colecții de texte patristice — *Florilegium* din Sf. Ambrosie, *Mare*, *Vasile cel Mare*, *Crisostom de Naz.* 192, *Ciprian de Nassau*, *Ciprian din Cartagina*, *Ilarie din Pietrariu*, *Ambrozie al Milanului*, *Felice al Agostinului* etc. A avut bogate cunoștințe de astronomie, calendaristică și calcul pascal. Mai multe lucrări de acest gen li sânt incluse în *Libru de Paștile* sau *Cartea despre Paști*, *Paștile adevărate* și *regulile îndreptării ei*, *Precizări pentru stabilirea datei Paștilor*, *Elementele calculului calendaristic și pascal* etc.

În mod deosebit trebuie subliniat faptul că Dionisie este cel care a fixat „cronologia erei creștine”, luând pentru prima oară ca punct de plecare, pentru numărarea anilor, Nașterea Mântuitorului, începând de la anul 754 sau 753 de la înălțarea Romei”. În loc de 749, a făcut o eroare de 4 sau 5 ani). A fost adoptată încă din sec. VII în Italia, din sec. VIII în Anglia, în cel următor în Franța, apoi, cu timpul, în toate țările lumii.

Printre mai multe studii publicate în anul din urma, precum de Gheorghe Dragănescu, căutăm fi identic cu scriitorul patristic cunoscut sub

naime e de „Dionisie Pseudoareopagitul” și cautare, iar aparține lucrării. *Despre numele di vine ierarhia îngerească, ierarhia bisericască, Teologia mistică și zece Epistole.*

Literatură. J. P. Migne *Patrologia Series Latina*, LXV I 9A—520 A, Dionysius Exiguus în „*Scriptores Illyrici Minores*”, *Corpus Christianorum, Series Latina*, LXXXV, Turnhouti, 1972 p. 113—154. Wilhelm Peitz S.I. *Dionysius Exiguus Studien*, Berlin, 1960. Hubert Wurm, *Studien und Texte zur Dekretensammlung des Dionysius Exiguus*, Amsterdam, 1964. Dr. A. Nicolae L. Tăutu, *Dionisie Românu — o poroadă a Bisericii noastre strămoșești*, ed. a II-a revăzută Roma, 1967. Pr. Prof. Ioan C. Cuman, *Contribuția scriitorilor din Scythia Minor Debrigen la patrimoniul ecumenismului creștin în secolele al IV-lea al VI-lea*, în „*Orthodoxia*” an XX, 1968 nr. 1, p. 3—25 (și vezi aceea franceză în „*Contacts*” revue française de l’Orthodoxie, Paris, XXII e année nr. 69, 1970, p. 61—85); Același, „*Senți*” Ioan Casian și Ioan al cel Mic și învățăturile lor cu lumea mediteraneană în SL, an XXV, 1975 nr. 3—4 p. 181—203 și, vezi aceea franceză în „*Kritonomos*”, vol. 7, t. 1, Tesolonic, 1975); Același *Scriitori teologici în Scythia Minor* în vol. *De la Dunăre la Mare*, Gorași, 1977 p. 70—72. Același *Scriitori bisericăști din epoca sferomăndă*, București, 1979 p. 268—280. Mitropolă Nestor Vornicescu, *Scrieri patristice în Biserica*

Orthodoxă Română până în sec. XVII Craiova, 1983, p. 58—64. Pr. Dr. Gheorghe Drăgulin, *Ieromonahul Dionisie „Exiguus” sau „cel mic” (aprox. 470—550). Încercare de înțelegere bibliografică* în ST an XXXV I, 1985 nr. 78, p. 521—539; *Prefețele Cuviosului Dionisie Smeritul sau Exiguul la unele traduceri în limba latină* Studiu introductiv și bibliografie de Pr. Dr. Gheorghe Drăgulin traducere de Prof. David Popescu, în MO, an XXXVIII, 1986, nr. 2, p. 76—125; *Cuviosul Dionisie Smeritul sau Exiguul. Două Epistole despre problemele datei, Paștelui și „Elementele calculului calendaristic și pascal”* Studiu introductiv și bibliografie de Pr. Dr. Gheorghe Drăgulin traducere de Prof. David Popescu, în MO an XXXIX, 1987 nr. 1, p. 27—70. Pr. Dr. Gheorghe Drăgulin, *Cuviosul Dionisie Exiguul—Smeritul*, în vol. *Sfinți români și pătritori ai legii strămoșești*, București, 1987, p. 234—247. Același, *Concluzii și perspective în dezbaterile din ultima sută de ani asupra Sfântului Dionisie Areopagitul și a opere, sale* în Găb an XLV, 1986 nr. 1, p. 73—87. Același cu Prof. Aug. Gh. Drăguin, *Cercetări asupra opera lui Dionisie Exiguul și învățelor asupra celei necunoscute până acum*, în MO an XL, 1984, nr. 5, p. 24—68. Același *Identitatea lui Dionisie Pseudo Areopagitul cu ieromonahul Dionisie Smeritul (Exiguul)* Craiova, 1991 342 p. M. M. Diaconescu *Istoria literaturii dacoromâne* București, 1999, p. 556—573.

F

FECIORI DUMITRI, profesor de teologie N. 18 iul. 1905 în Pâlna, jud. Bacău + 22 febr. 1988, în București. Studii în Seminarul „Veșnicul din Iași” (1918—1926) și la Facultatea de Teologie din București (1926—1930) cu studii de specializare la Facultățile de Teologie din Atena (1930—1932), Berlin și München (1932—1936), doctoratură în teologie la București (în 1935). Funcționar la biblioteca Ateneului Român (1927—1930 și 1938—1940), profesor la Seminariile teologice „Neagoe Văcări” din Curtea de Argeș (1933) și „Iordan” din București (1937—1938), preot la biserica „Cămin de Argint” din București (1941—1948), conferențiar de Omiletică patristică la Facultatea de Teologie din București (1946—1948), lector de Limba greacă la Institutul Teologic Universitar (1949—1955), conferențiar (1955—1956) și profesor (1956—1959) la catedra de Noul Testament, la cursurile de doctorat, bibliotecar șef a biblioteca Sfântului Scaun (1959—1961), consilier patriarhal la secțiunea Relații externe bisericești (1961—1971), profesor de Patrologie la Institutul Teologic din București (1971—1975). A desfășurat o bogată activitate de traducere din literatura patristică, mai ales din Sf. Ioan Gură de Aur. Membru în câteva delegații sinodale care au vizitat alte Biserici.

Lucrări: *Epoca Fericitului Augustin*, București, 1929, 19 p., *Viața Sfântului Ioan Damaschin. Studiu de istorie literară creștină*,

București, 1935, VIII+1+1 p. (teză de doctorat), *Idelle pedagogice ale Sfântului Ioan Gură de Aur*, București, 1937, 38 p., *Bibliografia traducerilor în românește din literatura patristică*, vol. 1, 1691—1833, București, 1937, 82 p., *Astere, episcopul Amaziei. Viața și opera sa*, București, 1938, 74 p., *Sfântul Ioan Gură de Aur despre dragoste și prietenie*, București, 1945, *Un nou gen de predică în omiletica patristică. Predica la Buna Vestire a Sfântului Gherman la Constantinopol*, în BOR, an LXIV, 1946, nr. 1—3, p. 60—92, nr. 4—6, p. 180—193 și nr. 7—9, p. 386—397 și extras 61 p., *Pedagogia nouă și pedagogia creștină*, București, 1946, 3 p., *Probleme dogmatice și sociale în Evanghelia după Ioan*, în ST, an V, 1953, nr. 3—4, p. 210—224, *Manuscrisele de la Neamș. Traduceri din Sfânto Părinți și din scriitori bisericești*, în ST, an IV, 1952, nr. 7—8, p. 459—487, *Catalogul manuscriselor din biblioteca Patriarhtei Române*, în ST, de la nr. 5—6, 1959, până la nr. 9—10, 1965 inclusiv, *Teologia icoanelor la Sf. Ioan Damaschin*, în „Ortodoxia”, an. XXXIV, 1982, nr. 1, p. 38—40.

Traduceri: *Sf. Ioan Damaschinul. Cultul Sfințelor icoane*, Traducere cu un studiu introductiv, București, 1937, 200 p. (reed. 1998, 220 p.), *Și Sotronic al Ierusalimului. Viața Cuvioasei Maria Egipteanca*, București, 1938, *Sf. Ioan Damaschin. Dogmatica*, Traducere precedată de un studiu introductiv, București, 1938, 358 p., ed. II, Bucu-

Arad (1938—1948), rector (1947—1948), economist stavrofor (1947). A fost redactor al foilor „Biserica și Școala” (1939—1945) și „Calea Mântuirii” (5 sept. 1943—3 ian. 1945 și 1 ian. — 22 dec. 1946) din Arad. Arestat și deținut în timpul regimului comunist (6 ian. 1949—5 ian. 1950, sept. 1958—18 sept. 1961), fiind condamnat la 20 de ani muncă silnică „pentru uneltire contra ordinii sociale” și 20 ani temniță grea pentru „activitate intensă contra intereselor statului și a mișcării revoluționare”.

Lucrări: *Convertirea creștină*, Sibiu, 1935, 04 p., *Critica ereziei baptiste*, Sibiu, 1937, 94 p., *Dumnezeu și sufletul în poezia română contemporană*, Cluj, 1937, 111 p., *Pocăința. Studiu de documentare teologică și psihologică*, Sibiu, 1939, VIII + 443 p. (teză de doctorat), *Teologie și preotie*, Arad, 1939 (extras din „Anuarul Academiei Teologice din Arad pe 1938/1939”); *Paștele și pașcanismul*, Cluj, 1940, 51 p., *Catehismul creștin ortodox*, Arad, 1940, 111 p. (alte ediții 1946, 1957 și 1958); *Duhul adevărului*, *Preuici*, Arad, ed. I, 1942, ed. a II-a, 1943, 365 p. (preluată de Academia Română); *Religia iubirii* (preluată de Academia Română), 1946, 518 p., *Stăruie Tare*, Sibiu, 1947, 189 p., *Mântuirea*, Arad, 1947, 61 p., *Religia culturii*, Arad, 1994, 367 p., *Erezele și rădăcirile lor doctrinare*, București, 1999, 159 p., câteva broșuri de apărare a credinței în colecția „Biblioteca creștinului ortodox” de la Arad (de pildă, *Icoane alese din viața Ortodoxiei*, Arad, 1933, 114 p.).

Sute de articole și predici în „Telegraful Român” și „Revista Teologică” de la Sibiu, „Biserica și Școala” și „Calea Mântuirii” — Arad, „Duh și Adevăr” — Timisoara etc., șase volume rămase în manuscris.

Literatură: *Date biografice* de Pr. Demian Tudor în vol. *Religia culturii*, Arad, 1994, p. 355—362, Preot Ioan Tucan, *Profesorul, teologul și preotul martir dr. Ilarion Felea*, în AB, an IV (XLIII), 1993, nr. 4—6, p. 116—121.

FELEA IRINEL (din botez Ioan), protosinghel, frate cu Ilarion. N. 13 ian. 1885, în Ciupuleasa, jud. Alba, † 4 apr. 1944, în București (în bonbardament). Studiile gimnaziale la Brad, Buză, Bercu și Năsăud (1895—1903), Institutul teologic la Sibiu (1903—1906), continuând la

Facultatea de Teologie din Cernăuți, unde obține doctoratul (1909). Funcționar la Arhiepiscopia Sibiului (1909—1911), profesor de Cântări bisericești și Ispita la Institutul teologic — pedagog din Sibiu și diacon la catedrala mitropolitană (1911—1913), preot în Pecica-Arad (1913—1927) mobilizat ca preot militar în primul război mondial. În 1918 s-a numărat printre cei care au organizat legăturile de comunicație între țară (din prizonieri români, foști în armata austro-ungară); în 1919—1923 trimis de Guvernul român în Italia, reprezentant al Episcopiei din România, încredințat cu aducerea osemintelor ostasilor români din Ardeal și Bucovina către pe frontul italian, sau cu amenajarea unor cimitire pentru aceștia, secretar și apoi președinte al „Asociației voluntarilor ardeleni din primul război mondial”. Spănzurat și decapitat la Interpatoiu, de delegații bulgarești, în 1927. Este în „Radu Vodă” (1927—1944), călugărit la mănăstirea Sinaia, cu numele Irinou, hirotonit protosinghel (1940).

Lucrări: *Simboluri liturgice*, Arad, 1924, 76 p., *Convorbiri cu Dumnezeu și cu oamenii*. Traducere din Constanza Mignone Ilcușești, 1930, 197 p., studii, articole și predici în „Revista Teologică” — Sibiu, articole în „Telegraful Român” — Sibiu, „Biserica și Școala” — Arad, „Foaia Diecezană” — Caransebeș, „Tribuna” și „Tribuna Poporului” — Arad, „Universul” și „Cultura Poporului” — București și a.

Literatură: Miccea Păcoraru, *Monografia Institutului Teologic Universitar din Sibiu, 1911—1945*, ms. dact., Sibiu, 1956, p. 324—325.

FILARET II mitropolit N. c. 1735 † c. 1794, la Căldărușatu Român sau aromân, cu stăruie la București, probabil la Academia de la „Sf. Sava”. Se presupune că s-a călugărit în mănăstirea Căldărușanu, la care a fost în timp ce a lucrat pe care a restaurat-o prin 1778. Ca arhimandrit în 1770 a făcut parte din delegația munteană trimisă la țarma Ecaterina II-a a Rusiei la Petersburg. În 1776 a fost hirotonit mitropolit al țării „de Miro Lichuei”, la începutul anului, 1780 ales episcop al Râmnicului, unde a păstorit până la 6 sept. 1792, când a fost ales mitropolit al Ungrovlahiei, peste un an (25 sept. 1793) a fost nevoit să se retragă. Cu sprijinul său material s-au tipărit câteva cărți

la București, iar ca episcop de Râmnic a tipărit peste 25 de cărți, toate cu chestiunarea sa, între care șase *Minire* (pe apr. — sept. 1780), *Ceaslovul* (1781 și alte ediții), *Montvelnicul* (1782), *Triodul* (1782 și 1784), *Psaltirea* (1784 și 1787), *Evangelhia* (1784), *Apostolul* (1784) *Catavasierul* (1784), *Acatistul* (1784), *Penticostarul* (1785), *Antiochionul* (1786), *Liturghierul* (1787), *Slujba Sf. Stefan* (1787), *Octoiul* (1788), *Cazanul* (1781 și 1792, având la bază textul *Cazanul* lui Varlaam și a edițiilor următoare), *Pilde filosofice* (1783), *Sumaris* (1783 traducere din Sf. Atanasie cel Mare *Cuvintele Sf. Dorotei*, 1784 și *Cuvintele Sf. Teodor studiul* (1784, altele două traduse de însuși Filaret), *Gramatica* lui Ieremia Văcărescu (1787) etc.

Literatură: Melchisedec Ștefănescu, *Schite biografice din viața mitropolitului Ungrovlahiei Filaret II.*, București, 1887, 59 p.; N. Iorga, *Viața unui mitropolit de altă dată. Filaret al II-lea, după registrul său inedit de scrisori*, în CL, an XXXV, 1901, p. 999—1009 și 1101—1137; (Atanasie Mărculescu), *Vădina Episcopiei a Episcopiei Râmnicului Noui Severin în trecut și acum*, București, 1906, p. 152—157; Pr. Nicolae Șerhănescu, *Mitropolitul Ungrovlahiei*, în BCR, an LXXVII, 1959, nr. 7—10, p. 799—801; Marcus Plicurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române* vol. II București 1981 p. 410—411 și 435—437 (ed. a II-a, București, 1994, p. 401—403 și 425—427).

FILIPAȘCU ALEXANDRU, profesor istoric. N. 26 apr. 1902 în Petrova jud. Maramureș, † 20 iul. 1952 în Valea Neagră, jud. Constanța, cu detinut politic la Canalul Dunăre—Mare Neagră. Studii secundare la Liceul din Sighet (1922—1926 și Beiuș 1916—1920) superioare în Colegiul „Papstical Lateranum” din Roma (1920—1923) și la Academia teologică din Gherla, cu doctoratul în Teologie la Lwow (pe atunci în Polonia) în 1928. Profesor de Religie la Școala Normală din Zalău (1923—1925), la Gimnaziul „Bogdan Vukliș” din Viseul de Sus (1925—1928) la Liceul de fete „Domnița Ileana” (1928—1934) și la Liceul de băieți „Dragoș Vodă” (1934—1940), ambele în Sighet, apoi la Liceul de fete din Alba Iulia (1940—1941) și la Liceul de băieți „Gheorghe Lazăr” din Sibiu (1941—1945) preot din 1929, paralel, primar al

Sighetului (1933—1937); asistent 1943—1945) și apoi șef de lucrări (1945—1948) la „Centru de studii și cercetări privitoare la Transilvania” din Sibiu—Cluj profesor la Seminarul pedagogic universitar din Cluj (1945—1948). Revenit la Ortodoxie în 1948 a fost numit profesor al noulor Institut de Teologie Universitar din Cluj la catedra de Istoria Bisericii Române (1948—1952). Arestat la 15 aug. 1952 și condamnat la 5 ani muncă silnică.

Lucrări: *Istoria Maramureșului*, București, 1940, 270 p.; *De la români din Maramureș Oameni, locuri, cântece*, Sibiu, 1943, 87 p.; *Le Maramureș Sibiu*, 1944, 52 p. *Voenvedatul Maramureșului. Originea structură și tendințele lui Sibiu* 1945, 72 p. *Înstrăinarea unor familii și averi maramureșene prin înscrisurile cu strădini*, în „Transilvania”, an LXXIII nr. 10, 1942, p. 742—756. *Descrierea înfrângerilor de la începutul revoluției din anul 1848 și 1849 în protopopatul Hâlmagiu*, în „Transilvania” an LXXIV nr. 1 1943 p. 44—61. *Protopopul Ioan Fodor și urmașii lui*, în „Transilvania”, an LXXIV, nr. 9—10, 1943, p. 741—754. Coautor al manualului *Istoria Bisericii Române* 2 vol., București 1957, 464 + 655 p.; Coautor al „ziarelor” *Dumonia* și „Maramureșul din Sighet”, director al săptămânii din „Eclési Maramureșului” (1934—1936).

Literatură: *Enciclopedia biografiei române*, București 1978 p. 142—143. Alexandru Moraru, *Înstrăinamentul teologic universitar ortodox din Cluj (1924—1952)*, Cluj-Napoca 1997, p. 197—198; rev. „Transilvania”, Sibiu, nr. 3 2000, p. 2—23.

FILETTI COSTANDIE, din botez Constantin, episcop (nepot de soră al mitropolitului Eusebiu Filaret) N. în Zăta—angăluț în Grecia, † 8 sept. 1827 în București. Învoiat la mândsirea „Sf. Ilie” din Zăta, în care s-a călugărit, venit în Țara Românească a a uns protosinghel la Mitropolia, iar la 29 oct. 1793 ales episcop al Buzăului unde a rămas până în 1819. Realizări gospodărești, lucrări de refacere a catedralei și reședința episcopată, schitul Găvănele, biserică din Săseni, biserică din Găvănele, biserică „Sf. Dumitru” din București și a ctitorit o biserică în Mehadia Banat. Din 1814 a fost numit în

fruntea „Efonei școlilor” lucrând pentru bună-mers al învățământului și, în genere, pentru progresul vieții culturale artistice. Sprijinitor al spitalelor „Filantropia” din București și „Gârliști” din Bazău. Pe plan politic a avut o atitudine filorusă și antioțomană. La 27 iul. 1819 a fost silit să se retragă din scaun de domnul fanariot Alexandru Suțu.

Literatură: Ioan C. Filib, *Averea episcopului Costandie Filitti*, în RA, 4, 1927, p. 156—162; Pr. Gabrie Cincora, *Episcopul Costandie Filitti*, în GB an XIX, 1960 nr 9—10 p. 824—861; Prof. Toma G. Bulat, *Titularii Episcopiei Buzăului în secolul al XVIII-lea*, în GB, an XXXIV, 1975, nr 3—4 p. 365—379; Mircea Păcuranu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, București, 1981, p. 441—445, ed. a II-a, București, 1994, p. 432—435.

FIITTI DOSITEI (din botez Dumitrie), mitropolit, N. 1734, în Pogorani (azi Paraklitos) în Episc. Grecia, în familie de preoți (tată, grec, nume albano-vlahic; † 14 dec. 1826 în Brașov. Călătorii în mănăstirea Soson din locul său natal trecut apoi la mănăstirea „Proorocul Ier” din Zătaștina la Zătaș și Iannina. A venit apoi în mănăstirea „St. Ioan de Mare” din București închinată celei din Zătaș, din 1764 fiind egumenul ei, după 1776 era și „logofăt”—director la Mitropolia din București. La 11 oct. 1787 ales episcop de Buzău, iar la 25 sept. 1793 ales mitropolit al Ungrovlahiei în această calitate a dat o seamă de măsuri în folosul clerului (reducerea „dărilor cârjer” la jumătate și a.), a protestat la Curțile imperiale din Petersburg și Viena împotriva unor opresiuni otomane. Pe tărâm cultural, ca președinte al Efonei școlilor, s-a interesat de bună-mers a acestora, a tipărit cu cheltuierea sa — o serie de cărți de slujbă și de învățătură: *Motivul* (1794 și 1808), *Psaltirea* (1796 și 1806), *Liturghierul* (1797), *Trinității* (1798), *Penticostarul* (1800), *Slujba Sf. Dumitrie Bazarubov* (1801), *Ceaslovul* (1801 și 1806), *Rânduiala sfintirii bisericii* (1809), apoi *Pravoslavnica învățătură* (1794), *Carte folositoare de suflet* (1799 și 1800), *Chiriacodromionul la Evanghelii* a lui Nichifor Theotochis (1801), traduse din grecește. La 15 ian. 1810 a fost înălțat din scaun de țară, Aleksandru I, (cârmă românești) fiind pe atunci sub ocupație rusească.

În dec. 1812 și-a înaintat el însuși demisia și s-a stabilit la Brașov unde a rămas până la sfârșitul vieții. Prin testament (1825), a lăsat sume însemnate de bani unor aşezăminte din Brașov (aziul de orfani, spitalul multor biserici catolice, luterană, ortodoxă—greacă și ortodoxă—română), unor mănăstiri din Grecia, pentru răscumpărarea grecilor robiți; pentru mântuirea unor grecoi săraci, pentru școlile din Pogoniana și Zătaș, dar mai ales pentru cumpărarea unor moși, în Țara Românească în venitul cărora să se acorde burse de studii în Apusul Europei unor tineri greci: s-a cumpărat moșia Lungărești-Dămbov, ea au beneficiat de burse peste 250 de tineri greci, dar și români până după 1918).

Literatură: Ioan C. Filib, *Așezământul cultural al mitropolitului Dositei Fiitt de la înființare până azi*, 1827—1910, București, 1910—200 p.; Emanuel Hag, *Moscow. Un mare ierarh al Episcopiei de Buzău mitropolitul Dositei Fiitt în Angerul Buzău* an II, 1927, nr 13—16, p. 10—15; T. G. Bulat, *Prezidenți cu privire la dețonarea mitropolitului Dositei Fiitt și susținerea lui ignita de Arta de către ruși (1809)*, în ABas, an II nr 2, 1930, p. 159—176; Prof. Sietan Lupșu, *Destituirea și petrecerea în Ardeal până la moarte a mitropolitului Ungrovlahiei Dositei Fiitt*, în RT, an XX, 1930 nr 9—10, p. 318—326; I. C. Filib, *Șapte scrisori păstorești de la mitropolitul Dositei Fiitt din anul 1793—1795* în BOR, an LII, 1934, nr 9—10, p. 632—645 (și extras, 15 p.); Pr. Nicolae Serbănescu, *Mitropolitul Ungrovlahiei*, în BOR, an LXXVII, 1959, nr 7—10, p. 801—804; Iancu Anastasescu, *Date noi despre fericitul întru pomenire marele ierarh Dositei Fiitt mitropolit al Ungrovlahiei 1793—1810* în GB an XXV, 1968 nr 9—10, p. 1019—1028; Toma G. Bulat, *Titularii Episcopiei Buzăului în secolul al XVIII-lea* în GB an XXXIV, 1975, nr 3—4, p. 358—365; Mircea Păcuranu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, București, 1981, p. 413—419 și 442—443 (ed. a II-a, București, 1994, p. 404—410 și 432); Anadna Camanariu-Cioran, *L'Épire et les Pays Roumains*, Jannina, 1984, p. 114—118.

FILOTEI, suitor de mine liturgice. Post logofăt al lui Mircea cel Bătrân, domnu Țării Românești (1386—1418), cu numele Filos,

călugăr după ce a devenind monahul Filotei. Este autorul așa-numitelor „Pripeale”, scurte texte imnografice care se cântă cu stihuri din „psalmi aleși” la pomenirea sfinților împărați, ale Naștilor ale și ale morții, introdușe apoi în cultul Bisericii ortodoxe de limbă slavă; s-au apărut prima oară la Veneția în 1536 și 1547, iar la noi de diaconul Coreși în *Sbornicul* de la Sebeș (1581), peste 25 de manuscrise slave.

Literatură: E. Turdeanu, *Les premiers écrivains religieux en Valachie: l'hermite Nicodème de Tismana et le moine Philothée*. In „Revue des études roumaines”, Paris, II, 1954, p. 4—44 (reprezintă integrală integrală a ediției de la Veneția din 1536); Pr. S. Teodor (= Tit Simedrea), *Filotei monahul de la Cozia. Imnograf român*, în MO, an. VI, 1954, nr. 1—3, p. 30—35, Pr. S. Teodor (= Tit Simedrea), *Pripealele monahului Filotei de la Cozia*. In MO, an. VI, 1954, nr. 4—6, p. 177—190; Tit Simedrea, *Filotei monahul de la Cozia. Data, locul și limbajul în care s-au alcătuit Pripealele*. In MO, an. VII, 1955, nr. 10—12, p. 526—541; Tit Simedrea, *Les „Pripeale” du moine Philothée. Etude Text. Traduction*, în „Romanoslavica”, XII, 1970, p. 183—225.

FILOTEI (cu numele Filotei) — episcop N. 1805, în Cernatu—Săcele, jud. Brașov, † 16 aug. 1860, la mănăstirea Ciolaniu. A trăit de mai întâi ca călugăr la Mănăstirea Cozia (Valea Neamului — unde a fost călugărit —, Valoapele din Muntele Athos „St. Ecaterina” în București, Athina și apoi la Episcopia Buzău în timpul lui Chevarie (din 1833), care l-a înălțat arhimandrit. Locuitor de episcop la Buzău (dec. 1846—sept. 1850) apoi episcop eparhial la 14 sept. 1850, hirotonit 27 oct., înscăunat 5 nov.), unde a păstori până la 14 ian. 1859, când, fiind bolnav, a fost pus în retragere. Deși era un neobișnuit al spiritului și al culturii d. t. părinți peste 25 de ani — te slujbă de învățător, le muzică, manuale școlare), cea mai însemnată fiind *Biblia* în 5 vol. (1854—1856), după ediția de la Blaj, revizuită. A îndrumat și sprijinit Seminarul din Buzău și cele al te școl. din eparhie, activitatea pastorală-omiletică a preoților. A acordat ajutoare pentru refacerea unor lăcașuri de închinare din eparhie și a ctitorit el însuși bisericiile din Maxeș-Buzău și Scorțaru Nou-Brăila. Membru în Divanul Ad-hoc din București și în

Adunarea electorală din 1859, fiind un sprijinitor entuziast al Unirii.

Literatură: Ghi. Ionescu, *Viata și activitatea lui Filotei episcopul Buzăului*, ed. a II-a, București, 1941, 154 p.; Gabriel Cocora, *Episcopul Filotei al Buzăului luptător pentru Unirea Țărilor Române*, în BOR, an. LXXVII, 1959, nr. 1, p. 44—52, Pr. Gabriel Cocora, *O suită de ani de la tipărirea Bibliei de la Buzău*, în GB, an. XIV, 1955, nr. 3—4, p. 211—216, Pr. Gabriel Cocora, *O suită de ani de la moartea episcopului Filotei al Buzăului*, în GB, an. XX, 1961, nr. 1—2, p. 146—151. Dr. An. Nicolae Pădăreanu, *Episcopul Filotei al Buzăului în cultura românească din v. Spirit. mistică și istorie la întorsura Carpaților*, II Buzău, 1983, p. 63—81 (și în vol. *Nume și fapte în istoria culturii românești. Sec. XVII—XIX la Buzău*, București, 1983, p. 29—61); Ștefan Porcescu, *Scurt not referitoare la activitatea episcopului Filotei al Buzăului*, în BOR, an. CV, 1987, nr. 3—4, p. 8—12.

FILOTEI „din Agri Jipâr”, cunoscut ca traducător și psalt N. 1694 în Mărușeni, † 1720 în București. La 24 dec. 1713, fiind arhimandrit și psalt la Mitropolia din București, a terminat de scris *Psaltirul românească* pe 3 manuscris muzical bisericesc cunoscut cu textul în limba română. În prefața sa a scris că a cântat „pro a noastră de țară și de obște limbă”, la înălțarea mitropolitului Antim Ivireanu. Are 318 pagini, cu 967 cântări și note muzicale, iar 226 pagini numai cu text. Era o lucrare cu o prețioasă și prezentă pentru timp — s-a păstrat în originalitate cântărilor a păstrat linia melodică a versurilor, precum și altele au fost sorocăpate a prezenta o linie a limbii române, ori au fost prezentate. Foarte important este și faptul că a notat și o veche creație bisericască găzduțită *Cantărilor Fiilor* și altele a conținut de *Rugămintea lui Filotei pentru Constantin Brâncoveanu*.

După cercetări mai noi, este socotit identic cu acel Filotei „Sfetcagorețu”, care a tradus din grecește în românește lucrarea *Învățătură creștină* (tipărită la Snagov în 1711), precum și cartea populară *Floarea daturilor* — rămasă în manuscris — după lucrarea *Flora di Virtù* și cu „Filotei arhimandrit”, care a tradus și tipărit primul *Calendar* în limba română (Târgoviste 1714).

Literatură: Sebastian Barbu Bucur, *Momente muzicale Filothei sin Agâi Jipâr - prima Psaltichie românească cunoscută până acum*, în BOR, an LXXXVII, 1969, nr 9-10, p. 1066-1075 (și în „Studii de Muzicologie”, VI, București, 1970, p. 99-134); Octavian Lazăr Cosma, *Historicul muzicii românești*, I, București, 1973, p. 255-263; Sebastian Barbu Bucur, *Monumente muzicale în Biserica Ortodoxă Română. Filothei sin Agâi Jipâr - Prima Psaltichie românească* în GH, an XL, 1980, nr 10-12, p. 772-796 an XLI, 1981, nr 3-5, p. 475-50 și BOR, an XCIX, 1981, nr 3-4, p. 370-406, Același, *Filothei sin Agâi Jipâr. Psaltichie românească I Colovasier*, București, 1981, XV + 514 p. (cu reeditarea unora din studii menționate mai sus), II *Anastasiatar*, București, 1984, 344 p., III *Stihirariul*, București, 1986, 484 p., IV *Stihirar - Pentecostar*, Buzău, 1992.

FIRCA IOVA, preot, N. 19 mai 1908, Căcova (azi Orădinar), jud. Caraș Severin - † 29 oct. 1988 în București. Studii la Liceul „General Drăgăneș” din Oravița (1920-1928), Facultăți de Științe (1928-1932) și Teologie (1932-1934) ambele în cadrul Universității din București. Diacon (1934), apoi preot (1935) în Căcova (1935-1938) și Caransebeș (1938-1943) paralel cu activitatea de disciplină Teologiei practice la „Academia teologică” din Caransebeș, preot la parohia Timișoara IV (1943-1954), la catedrala metropolită tot acolo (1954-1969), apoi la parohia Otopeni - București (din 1969), hirotesit protopop (1946), apoi iconom stavrofor (1964).

Lucrări: *Dogmă, cult și artă*, în „Anuarul Academiei teologice din Caransebeș”, 1919-1939, p. 20-36, *Argumentul entropologic pentru dovedirea existenței lui Dumnezeu*, în „Anuarul Academiei teologice din Caransebeș”, 1939-1940 p. 109-144, *Cosmogonia biblică și teoriile științifice*, Caransebeș, 1943, 270 p.

Problema iconoclazmului, de Leonid Uspenski (traducere din limba franceză), în MB, an XV, 1965, nr 1-3, p. 91-122; *Liturghile ortodoxe și misa catolică* în MB, an XV, 1965 nr 7-9, p. 528-556, *Elemente folclorice de ritual în Banat* în MB, an XIX, 1969, nr 7-9 p. 445-481, *Unde a fost Cogheonul*, în MB, an XXX, 1980, nr 1-3, p. 43-58, *Asceza la geto-*

daci, în BOR, an XCII, 1980, nr 7-8, p. 782-798.

Articole și predici în „Foaia Diecezană” - Caransebeș, „Biserica Bănățeană” - Timișoara, „Duh și Adevăr”, revistă omiletică - Timișoara, „Mitropolia Banatului” - Timișoara ș.a.

Literatură: Informații de la fiul său Gheorghe Firca, muzicolog și compozitor.

FLOCA IOAN, profesor de teologie N. 3 apr. 1928, în Răhau, jud. Alba, în familie de preot. Studii la Liceul teoretic „Aurel Vlaicu” din Orăștie (1939-1947), Institutul Teologic Universitar din Sibiu (1947-1951), cursurile de doctorat pentru Drept bisericesc și Administrație la Institutul Teologic din București (1951-1954), Facultatea de Științe Juridice și Administrative a Universității din București (cursuri fără frecvență, 1956-1961, diploma 1962) doctoratul în Teologie la București (1969), ar în Științe juridice la Cluj (1980). A ocupat diferite funcții administrative în cadrul Institutului Teologic din Sibiu (1954-1968), consilier economic la Arhiepiscopia Sibiului (1968-1970), asistent la secția practică la Institutul Teologic Universitar Sibiu (1970-1971), apoi profesor titular la catedra de Drept bisericesc și Administrație (1971-1998), diacon (1971), arhidiacon stavrofor (1976), participant la câteva Congrese internaționale de istoria dreptului.

Lucrări: *Școlile teologice. Organizarea și jurisdicția asupra lor*, în ST, an VI, 1954, nr 5-6, p. 316-344, *Dispensa în Dreptul bisericesc*, în ST, an VII, 1955, nr 1-2, p. 107-121, *Primul manual românesc de Drept canonic (Elemente de Dreptul canonic de Andrei Șaguna Sibiu, 1854)*, în MA, an II, 1957, nr 5-8 p. 478-489; *Motivul ortodox (până la sfârșitul secolului XVIII)*, în MA, an VII, 1962 nr 1-2, p. 93-115; *Legii românilor (Jus valachorum) și legislația de stat din Transilvania în epoca voievodatului și principatului* în MA, an VII, 1962, nr 7-8, p. 520-528; *Unitatea dintre pravilele folosite în Transilvania cu cele din Țara Românească și Moldova*, în MA, an VII, 1962, nr 9-12, p. 686-710; *Pravila de la Gorova din 1640-1641*, în BOR, an LXXXI 1963, nr 3-4, p. 297-319; *Predica Fericitului Augustin*, în MA, an VIII, 1963, nr 7-8 p. 567-584 *Principii omiletice în opera Feri-*

citului Augustin, în MB an. XIV, 1964, nr. 4—6, p. 198—209; *Importanța canonică-juridică a Pravilei de la Govora*, în MA, an. IX, 1964, nr. 6—8, p. 496—523; *Originile dreptului scris în Biserica Ortodoxă Română (Studiu istoric-canonic)*, Sibiu, 1969, XV+212 p. (extras din MA, an. XIV, nr. 1—3, 1969, p. I—X, p. 3—188, teză de doctorat în teologie); *Canioanele Sinodului de la Sardica*, în ST, an. XXIII, nr. 9—10, 1971, p. 720—726; *Legislația bisericească una și aceeași de o parte și de alta a Carpaților*, în MA, an. XX, 1975, nr. 11—12, p. 846—864; *Autoritatea și actualitatea Sinodului II ecumenic în MA*, an. XXVI, 1981, nr. 7—9, p. 492—508; *Subornicitatea (sinodalitatea sau catolicitatea, ecumenicitatea) Bisericii. Poziții eronice*, în „Ortodoxia”, an. XXXIV, 1982, nr. 3, p. 408—444; *Faze și etape ale stărilor de independență de tip autonom și autocefal în Biserica Ortodoxă Română*, în MA, an. XXX, 1985, nr. 5—6, p. 288—298; *Bazele canonice ale organizării și funcționării Bisericii Ortodoxe Române* în vol. *Centenarul autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române București*, 987 p. 173—185; *Importanța și actualitatea hotărârilor Sinodului VII ecumenic de la Niceea (787)* în „Ortodoxia” an. XXX X, 1987, nr. 4, p. 10—22; *Caterisirea în Dreptul bisericesc ortodox* în ST an. XXXIX, 987, nr. 5, p. 82—90

Drept canonic ortodox, legislație și administrație bisericească, 2 vol. București 1990, 576+476 p. *Canioanele Bisericii Ortodoxe Ate și comentarii* (București), 1991, 478 p. (ed. a II-a, Sibiu, 1993, 540 p.); *Din istoria Dreptului românesc I. Dreptul scris*, Sibiu, 1993, 94 p., II

Carte românească de învățătură de la pravilele împărătești și de la alte rânduri — lași 1646 Sibiu, 993—72 p. *Concordatul, act diplomatic în slujba acțiunii catolice*, Sibiu, 1993, 54 p.

Diferite articole în „Mitropolia Ardealului”, „Telegrafu Român”, „Îndrumătorul Bisencesc”, de la Sibiu, ș. a.

Literatură: *Curriculum vitae*, în teza de doctorat cit., p. 208—210; Pr. Prof. Mircea Păcuranu, *Două sute de ani de învățământ teologic la Sibiu, 1786—1986*, Sibiu, 1987, p. 367—368

FLOR (sau Florea), preot, copist, miniaturist, traducător și „dascăl slovenesc” la școala domnească de la biserică „Sf. Gheorghe Vechi”

din București (c. 20 de ani), † c. 1770. A copiat mai multe lucrări teologice și istorice: *Psaltire cu idile* (cun. ex., din 1754, 1755, 1764, două nedatate, în una precizându-se că s-a tălmăcit de el după o ediție „de la Țara Moscului”, toate împodobite cu frontispicii inițiale înflorate, unele cu miniatuuri); *Tălcutul Evangheliilor* al lui Teofilact al Ohridiei (după traducerea episcopului Damaschin, două ex., unul din 1764, altul nedatat și care cuprinde și un „*Lexicon românesc în cuvintele cele mai de trebuință a să ști...*”; *Puterile sau Otectinice al Pecerscâi*, ce cuprinde între sine viața sfinților părinților noștri ce-au strălucit în peșterile de-acolo 1758 partea întâi alcătuită de Vasile Dascălul, iar partea a doua de „*istoria sa popu Florea, dascălul slovenesc din București*”; *Cronograf* (două ex. nedatate, cartea cu întrebări în Constantin Cantacuzino și Rădăsurile lui Ioan Cariofil care s-au tălmăcit de pre lumbu el nească pre lumbu românescă prin îndemnul papei Flor, dascăl slovenesc hantol lui Pomelniciu bisericii, Șerban Vodă din București. *Candida sfinte, mândritul Dealul* un număr de hrisoave domnești. Tot prin decernul al șaselea al secolului XVIII a realizat o copie după cunoscuta lucrare iconografică a mitropolitului Anghel Ivireanul *Chipurile Vechiului și Noului Testament*, adică obazele oamenilor celor veniți ce să afla în Sfântu Scriptură în Biblie și în Evanghelie și adunare pre scurte istoriilor celor ce s-au făcut pe vremea lor..., culou de hârtie, de 1107 x 0.45 m. (Bibl. Acad., Fond suluri, nr. 7), cuprinde 503 portrete în medaliuon cu personaje din arborele genealogic al lui Iisus, 7 desene și 4 miniatuuri cu subiecte din Vechiul și Nouul Testament 40 de medaliuone sunt colorate, iar celelalte lucrute în peniță (diametrul 3-9 cm)

Literatură: Gh. Nediogiu, *Cea mai veche școală românească cu caracter statornic* (Școala de la Sf. Gheorghe Vechi), București, 1933, p. 11—15; Ion Barnea, *Un miniaturist român din secolul XVIII. popa Flor*, în BOR, an. LXVI, 1948, nr. 11—12, p. 584—607 + 8 fig. (și extras), Gabriel Ștrempel, *Copisti de manuscrite românești până la 1800*, vol. I, București, 1959, p. 66—70; Acelasi, *Un cronograf ilustrat atribuit mitropolitului Anghel Ivireanul* în „Romanos & vica”, XIII 1966, p. 309—353; Acelasi, *Catalogul manuscriselor românești* 4 vol., București, 1978—1992 (la indice).

FLOREA LUCIAN (din botez Simion), arhiepiscop. N. 3 apr. 1922, în Streinț, jud. Alba. Tuns în monahism la mănăstirea Sihăstrie în 1950, hirotonit ierodiacon în același an. Studii la Seminarul monahal din mănăstirea Neamț (1948—1953), la Institutul Teologic Universitar din București (1955—1956) și la Academia duhovnicească din Zagorsk - Moscova (1956—1960), unde a obținut licența (echivalentă la București în 1960), cursuri de doctorat — specialitatea Istoria Bisericii Române — la Institutul Teologic din București (1960—1963) (funcționând paralel și ca profesor de Limba rusă la Seminarul teologic din București Superior al Așezămintelor românești din Ierusalim și reprezentant al Patriarhiei Române pe lângă Patriarhia Ierusalimului (mart. 1963—mar. 1974), hirotonit arhimandrit de patriarhia Ierusalimului în 1963. Aici s-a ocupat de restaurarea cărminilor și a bisericilor românești din Ierusalim, de pictarea ei și a schitului românesc de la Iordan, a inițiat și redactat zina bisericească „Înviețea” (din 1973. Episcop-vicar al Arhiepiscopiei ortodoxe române pentru Europa Centrală și Occidentală cu sediu la Paris, cu titlul „Îngărdیار” ales 25 mar. 1974, hirotonit la București la 22 dec. 1974), în această calitate a condus efectiv Arhiepiscopia, cercetând toate parohiile dependente de ea și a îndrumat revista eparhială „Vestitorul”. La 16 iul. 1980 ales de Sf. Sinod episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului (instalat 28 sept. 1980, în oct. 1985 ales episcop-vicar al Arhiepiscopiei Jandrii de Jos cu titlul „Tomitarul” (instalat la Constanța, la 24 nov. 1985). După reînfrățirea Arhiepiscopiei Tomisului, cu sediu la Constanța a fost numit locuitor de arhiepiscop (4 apr. 1990) apoi ales arhiepiscop (27 sept. 1990, instalat 25 nov. 1990) „Pus în retragere” de Sf. Sinod în oct. 2000.

A făcut parte din delegațiile Bisericii noastre la Conferința panortodoxă de la Rodos (1961), la a cincea Adunare generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Nairobi (1975), la a treia Congres ortodox al Europei Occidentale de la Antwerp (1977) și la numeroase întâlniri cu caracter ecumenic peste hotare.

Lucrări: *Participarea și contribuția Bisericii Ortodoxe Române la conferințele interortodoxe în prima jumătate a secolului al XX-lea*, în „Ortodoxia”, an. XIV, 1962, nr. 1—2, p. 181—197; *Activitatea culturală a lui Grigorie al II-lea de la Colțea, mitropolitul Ungrovlahiei (1760—*

1787), în ST, an. XV, 1963, nr. 3—4, p. 221—231; *Aspecte din viața și activitatea mitropolitului Mitrofan al Ungrovlahiei (1716—1719)*, în GB, an. XXVI, 1967, nr. 3—4, p. 275—282; *Ortodoxia din Brașov în luptă cu uniația în prima jumătate a secolului al XVIII-lea*, în GB, an. XXVII, 1968, nr. 9—10, p. 991—1003; *Duhul Sfânt în Vechiul Testament*, în „Ortodoxia”, an. XXXVI, 1984, nr. 4, p. 550—560; *Duhul Sfânt — persoană dumnezeiască în lumina Noului Testament*, în MA, an. XXX, 1985, nr. 1—2, p. 9—19; *Înălțarea Mântuitorului Hristos la Ierihan cu vameșul Zahari*, în MA, an. XXX, 1985, nr. 3—4, p. 171—180; *Cuviosul Innach de la Horața și Cuviosul Ioan Iacob de la Neamtu-Horzevitul*, în vol. *Sfinți români și apărători ai legii strămoșești*, București, 1987, p. 511—519 și 550—576; *Unde trebuie situată Betsaida lui Iisus?*, în BOR, an. CIX, 1991, nr. 7—9, p. 199—205.

Alte articole în „Înviețea” Ierusalim, „Vestitorul” Paris, „Altarul” Londra, „Mitropolia Ardodelului”, „Telegraful Român” și „Îndrumătorul Bisericesc” de la Sibiu, „Tomisul Ortodox” de la Constanța (fondat în 1990). În periodicele comunităților ortodoxe române de peste hotare.

Literatură: BOR, an. XCII, 1975, nr. 2, p. 41—48, MA, an. XXV, 1980, nr. 10—12, p. 831—864, ROC, an. X, 1980, nr. 3, p. 14—15 „Tomisul Ortodox”, an. 1, nr. 6, din 1990.

FRĂȚIMAN IUSTIN, istoric bisericesc. N. 1 iun. 1870, Cuhurești de Jos, jud. Sorocea — † 23 sept. 1927 tot acolo. Studii la Seminarul teologic din Chișinău (abs. 1892), apoi la Academia teologică din Kazan (abs. 1897) și la Universitatea din Petersburg (Facultatea de Istorie-Filologie și Institutul de Arheologie abs. 1910). Profesor la Școala spirituală din Chișinău (1897—1899) la Seminarul teologic din Pskov (1899—1904), Lăskok (1904), Oloneț (1910) și Pinsk (1912—1913), apoi la Școala normală din Sorocea (din 1913). La 22 iun. 1916 arestat și deportat în Siberia, de unde s-a reîntors în anul următor militând pentru unirea Basarabiei cu România, după 1918 profesor la Școala normală de fete din Chișinău, unul din fondatorii Societății istorice „B.P. Hasdeu” din Chișinău. Pe baza lucrărilor sale istorice, a fost ales membru corespondent al Academiei Române (7 iun. 1919).

Lucrări: *Probleme privitoare la eparhiile din Basarabia*, Chișinău, 1901, 2 + 85 p., *Episcopul Iacob Stumari al Hușilor*, Chișinău, 1901, 2 + 68 p., *Episcopul Inochentie al Hușilor*, Chișinău, 1901, 2 + 68 p., *Episcopiile Primaverii și Hramului* (Chișinău, 1901 (toate în rusă)); *Administrarea bisericească la românii transnistreni între Bug și Nistru*, în RSIAB XII, 1920, p. 12–44, *Studiu contribuția la istoria Mitropoliei Prutaviei (Bucovina)*, Chișinău, 1923, 375 p., colaborări la ziarul „Cuvânt moldovenesc” și alte periodice din Chișinău.

Literatură: Ziarul „Statul Târziu”, Chișinău, an II nr. 353 din 16 iul. 1919. Eugen și Holban, *Figuri basarabene* (Paris, 1990), p. 30. *Academicieni din Basarabia și Transnistria (a doua jumătate a secolului al XIX-lea — prima jumătate a secolului al XX-lea)*, Chișinău, 1996, p. 60–62. *Enciclopedia Academiei Române* (București, 1994), vol. 1, p. 200–201. *Enciclopedia de Istorie* (Donna N. Ruse, *Membrii Academiei Române, 1866–1990*), Dicționar (București, 1999), p. 200–201.

FRENȚIU VALERIU TRAIAN, episcop. N. 25 apr. 1875, în Reșița, în familie de preot, † 11 iul. 1952, în închisoarea de la Sighet. Studii la Gimnaziul din Buzău (1886–1894), la Facultatea de Teologie catolică din Budapesta (1894–1898) și Viena (1898–1902), la cea din urmă obținând doctoratul. Preot celibatar în 1898, arhivar, bibliotecar și vicesecretar consistorial la Episcopia din Lugoj (1902–1904), preot și protopop în Orăștie (1904–1912), protopop și vicar la Orăștie în Harghita (1912–1913), episcop al Lugoj (înaltul 4 nov. 1912, întronizat 14 ian. 1913, instalat 9 febr. 1913); la 17 ian. 1922 numit episcop al Oradei (înaltul 3 mai 1922), unde a păstori până în oct. 1948, un timp „administrator apostolic” al Mitropoliei Buzăului (1941–1946). Arestat la 30 oct. 1948, închis la Sighet, din 1950, unde a și murit.

Literatură: Eugen Potoran, „Bunul Păstor” I P S Sa Dr. Valeriu Traian Frențiu, Zău, 1947, VI + 61 p. Ioan Plăcșan, *Lămpuri și ternare*, Timișoara, 1993, p. 214–217, Silvestru Augustin Prunduș și Clemente Plăianu, *Catolicism și ortodoxie românească. Scurt istoric al Bisericii române unite*, Cluj, Napoca, 1994, p. 102–104. Ioachim Lazăr, *Dr. Valeriu Traian Frențiu paroh al Orăștiei și protopop al Căpârluiș (1904–1912)*, în rev. „Corvineana”, Hunedoara, vol. 4, nr. 4, 1998, p. 163–171.

FULEA MOISE, preot, profesor N. c. 1787 în Ludoș, jud. Sibiu, † 14 nov. 1863, în Sibiu. Probabil a făcut studii teologice la Sibiu, cele teologice la Universitatea din Viena (1812–1814). Profesor la școala teologică din Sibiu (1814–1849), director al școlilor „poporale” din eparhia Sibului (1814–1838) și conducătorul unui curs de șase săptămâni, la Sibiu, pentru pregătirea viitorilor învățători ai acestor școli (1816–1830), preot și protopop al „tractatului” Sibiu II, acestor consistorial, participând la evenimente arhiepiscopale în delegația trimisă la împărat și în Comitetul permanent (constând de 25 de membri, cu sedința la Sibiu).

Lucrări: *Bucovina sau cârticea de nimer pentru trebuința pruncilor românești neînșiți din Ardeal*, Sibiu, 1815, ed. a II-a, 1820, ed. a III-a, 1926 (traducă din neîntelese); *Cârticea năruvurilor bune pentru folosul și trebuința tinerimii de pe nenșur în românește întoarță*, Sibiu, 1819 (ed. a II-a, 1837, 4 f + 117 p.), numeroase circulare în legătură cu școlile românești, semnate de episcopul Vasile Moga, au fost redactate de M. Fulea.

Literatură: Dr. Eusebiu R. Roșca, *Monografia Institutului „Arhiepiscopiei” de pedagogie Sibiu* 1911, p. 92. Prof. N. Alba, *Copia unui manuscris necunoscut al lui Moise Fulea* în MA, an XVII 1972, nr. 11–12, p. 890–897. Vasile Oltean, *Școala românească din Șneff Brașovului*, București, 1989, p. 169–172, Pavel Cherescu, *Moise Fulea — om de cultură și îndrumător al școlii românești* în RT, an 1 (73), 1991, nr. 1, p. 21–32 și în vol. „Contribuții la studiul Istoriei Bisericii Ortodoxe Române”, Oradea, 2001, p. 186–204.

FURTIVĂ DUMITRU, preot, istoric și folclorist N. 26 febr. 1890 în Tocieni Botoșani, în familie de preot, † 13 ian. 1965 în Dorohoi. Seminarul „Veniamin” din Iași (1902–1903), Facultatea de Teologie din București (1903–1914), cu licență în 1915 și doctorat în 1927. Preot la biserică „Adormirea Vărgolici” din Dorohoi (1915–1940), profesor de Religie la Liceul din Dorohoi (1915–1948), director al Liceului (1915–1925), profesor și director al Seminarului din Dorohoi (1924–1933), înălțat din inițiativa și stăruințele sale inspector general al învățământului seminarial (din 1940). A

desfășurat o muncă activă de cultură în orașul Dorohoi. A scris peste 400 de lucrări de teologie, istorie bisericască, istoria culturii, istorie locală, viața unor personalități, folclor literar, a editat documente, inscripții, însemnări, culegeri de folclor. „A realizat cea mai de seamă operă folclorică dintr-o țară preoțim moldovenească, fiind depășit numai de bucovineanul Marian, datorită „Moldova de Sus, înțelesebi Doroboiul a intrat în patrimoniul folcloric național, cu repertoriul său epic” (Ovidiu Bărbăntu). A editat, la Dorohoi, publicația „Tudor Pamfilie”, revistă de muzică, artă populară și folclor (1923 — 1928).

Lucrări: *Chesurie episcopului Buzdului. Viața și meritele sale. Studiu istoric*. București, 1913, 57 p. *Preoția românească în secolul al XVIII-lea. Starea ei culturală și materială*. Vălenii de Munte, 1915, 262 p. *Ucenicia stăruinului Paisie în mândstirile Cernica și Căldărușani. Cu un scurt istoric asupra ucenilor mândstirii*. Teză de doctorat, București, 1927, 175 p., *Documentele moșiei Ceptura din județul Prahova*. —, București, 1934, 62 p.

Cuvinte și mărturisiri despre Ion Creangă. Cu prilejul împlinirii a 25 de ani de la nașterea sa. București, 1915, 96 p. (reeditată în Iași, 1940, cu prefață și note de Constantin I. Mărcuș și Macarie Macarie). Despre I. Creangă a mai scris alte peste 30 de articole, *Știri noi despre Spiru C. Haret. Lămuriri, date biografice și scrisori*, București, 1937, 41 p.

Izvodiri din bătrâni. Povești din poporul satelor, ed. I. Vălenii de Munte, 1912, 159 p. (ed. a II-a, București, 1939, preluată de Academia

Română). *Tramvaiele timpului. Povești din legende românești*, București, 1913, 93 p., *Cuvinte scumpe. Tălcăle poveștii și legende românești*. București, 1914, V+144 p., *Firicele de iarbă. Povești și legende românești*, București, 1915, 118 p., *Cântece bătrânești din părțile Prutului. Culegere, cu o introducere despre baladele populare de cântăci*. București, 1927, 200 p., *Izvodiri din bătrâni. I. Firicele*, 3 si prefață de Gheorghe Macarie. București, 1971.

Colaborant la „Adevărul Literar și Artistic”, „Cugul Clăre”, „Cultura Poporului”, „Făt Frumos”, „Izvoarașul”, „Jurnalul Literar”, „Neamul Românesc”, „Perla Poporului”, „România”, „Biserica Ortodoxă Română”, „Mitropolia Moldovei”, „Păstorul Tutovei” și a

Literatură: Eugen D. Neculau, *Preotul cărturar Dumitru Furtună*. În MMS, an XIII, nr. 9—10, 1967, p. 616—635; Eugen D. Neculau, *Folcloristul Dumitru Furtună*. În RFF, XII, 1968, nr. 3, p. 281—284; Ovidiu Bărbăntu, *Istoria folclorului românesc*. București, 1974, p. 441—442; Iordan Datcu și S. C. Stroeșcu, *Dictionarul folcloristilor*. București, 1979, p. 201—203; *Enciclopedia etnografică românească*, 1978, p. 147—148; Gili Macario, *Preotul Dumitru Furtună și Doroboiul neodiminelor sale*, în MMS—Teologie și viață, serie nouă, an II (LXIX), 1993, nr. 4—7, p. 157—170; Pr. Constantin Chiriac, *Preotul Dr. Dumitru Furtună. Lucrări teologice—istorice—în Moldova de ieri*, în *Cronica Episcopiei Râmnicului și Harghitei*, III, 1991, p. 293—314, prefețele celor două lucrări reeditate.

G

GAFTON IOSIF (din botez Ioan), episcop N. 5 dec. 1896, în Puțeni (azi Valea Mărușii), jud. Galați, în familie de preot, † 9 iun. 1984, în Râmnicu Vâlcea. Seminariu teologic la Galați (iubs. 1920), Facultatea de Teologie din București (1920—1924). Preot în parohia Rotari, jud. Prahova (1925—1935), apoi la biserică „Sf. Ecaterina” din București (1935—1943), consilier teoretic cu lura. la Arhiepiscopia Bucureștilor (1942—1943), rămas văduv, în 1942 a fost tuns în monahism la mănăstirea Neamț, cu numele Ioan și hirotesit protosinghel. La 3 dec. 1943 Sf. Sinod l-a ales arhierie-vicar la Patriarhie, cu titlul „Sinatului” (hipotont 19 dec.); la 15 ian. 1944 ales episcop al Argeșului (înscăunat 21 mai 1944); girant al creșterilor Patriarhiei în timpul celui patriarhat al Nicodim (oct. 1947—febr. 1948); din 11 mart. 1948 până la începutul anului 1949 a condus eparhia Râmnicului. În urma noilor arondări ale eparhiilor în febr. 1949 Sf. Sinod l-a ales episcop al „Eparhiei Râmnicului și Argeșului” (instalat la Râmnic la 27 mart. 1949), unde a păstorit până la moarte. În febr. 1945 a condus delegația Bisericii noastre la alegerea și înscăunarea patriarhului Alexei al Moscovei, membru în delegația sinodală care a vizitat Patriarhia ecumenică (1968). Preocupat de restaurarea monumentelor istorice-bisericești din eparhie, de valorificarea patrimoniului cultural-artistic, de ridicarea de noi lăcașuri de închinare sau de refacerea celor existente. A publicat broșuri de zidire sufletască pentru credincioși.

articole, pastorele și predici în periodicele bisericești; un apreciat predicator și misionar

Literatură: BOR, an. LXI nr. 10—12, 1943, p. 614—624; BOR, an. LXII 1944, nr. 1—3, p. 108—113; BOR, an. LXXVII, 1949 nr. 1—2, p. 22—39; Pr. Niculaș Șerbănescu, *Episcopi Râmnicului*, în MO, an. XVI, 1964, nr. 3—4, p. 211—212; MO, an. XXVI, 1974, nr. 3—4, p. 201—234 și MO, an. XXVIII, 1976, nr. 11—12, p. 910—922 (articole omagiale), monografia *Eparhia Râmnicului și Argeșului*, vol. 1, Râmnicu Vâlcea, 1976, p. 141—142, *Necrolog*, în MO, an. XXXVI, 1984, nr. 5—6, p. 410—423.

GALERIU CONSTANTIN, preot, profesor de teologie N. 23 nov. 1918, în Răciștu-Horgeșu jud. Bacău. Studii la Seminarul „Sf. Gheorghe” din Roman (1930—1938), la Facultatea de Teologie din București (1938—1942), apoi cursuri de doctorat — specialitate Dogmatică — la Institutul Teologic Universitar București (1957—1960), cu doctoratul la 13 dec. 1973. Preot paroh în Podul Văleni, jud. Prahova (1943—1947), apoi la parohia „Sf. Vasile” din Ploiești (1947—1973), deputat politic la Camera Dunăre-Mare Neagră în aug. 1952—oct. 1953, spiritual asistent la Institutul Teologic Universitar din București (1973—1974), lector la catedra de Teologie Fundamentală și Istoria religiilor (1974—1977), profesor titular la catedra de Omiletică și Catehetică cu noțiuni de Pedagogie (1 ian. 1978

— 1989, apoi profesor consultant la același Institut, paralel preot slujitor la biserica „Sf. Silvestru” din București (din 1975), econom stavrofor, vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor (1990), membru în Comisia de dialog ortodox-reformat din partea Bisericii Ortodoxe Române, participând la câteva întruniri ale acesteia.

Lucrări: *Iubirea dumnezeiască și jalea din urmă*, în „Ortodoxia”, an XI, 1959, nr. 2, p. 179—195; *Proie, har și libertate după Teofan, fostul episcop de Vladimir*, în „Ortodoxia”, an XI, 1959, nr. 3, p. 198—413; *Metropolitul Filaret al Moscovei ca teolog*, în „Ortodoxia”, an XII, 1960, nr. 2, p. 212—239; *Taina născu*, în ST, an XII, 1960, nr. 7—8, p. 484—499; *Rabindranath Tagore, poet și filosof indian*, în GB, an XX, 1961, nr. 5—6, p. 465—477; *Mahatma Gandhi — spiritualitatea creștină și problemele vremii*, în GB, an XXI, 1962, nr. 9—10, p. 965—981; *Senzul creștin al poeziei*, în ST, an XIX, 1967, nr. 9—10, p. 674—690; *Jerifi și răscumpărare*, teză de doctorat, în GB, an XXXII, 1973, nr. 1—2, p. 45—203 (și extras, 167 p., ed. a II-a în 1993); *Problemele actuale în religia necreștină*, în „Ortodoxia”, an XXVII, 1975, nr. 4, p. 717—74; *Scopul teologic al Sfintei Scripturi și Sfânta Tradiție*, în ST, an XXIX, 1977, nr. 1—2, p. 5—14; *Învățătura creștină despre Sfânta Cruce și cinstirea ei*, în „Ortodoxia”, an XXX, 1978, nr. 3, p. 497—512; *Ortodoxia și Mișcarea Ecumenică. Aspecte teologice actuale*, în ST, an XXX, 1978, nr. 9—10, p. 611—635; *Preoția ca slujire a cuvântului*, în „Ortodoxia”, an XXXI, 1979, nr. 2, p. 294—312; *Taina mărturisirii*, în „Ortodoxia”, an XXXI, 1979, nr. 3, p. 485—498; *Complementaritatea valorilor spirituale potrivit Dogmei de la Calcedon*, în „Ortodoxia”, an XXXII, 1980, nr. 2, p. 355—365; *Măica Domnului. „Povățuitoare”*, în „Ortodoxia”, an XXXII, 1980, nr. 2, p. 355—365; *Cinstirea Sfințelor Moaște*, în MB, an XXX, 1980, nr. 10—12, p. 635—651; *Mărturisirea dreptei credințe prin Sfânta Liturghie*, în „Ortodoxia”, an XXXIII, 1981, nr. 1, p. 23—40; *Sfințirea timpului, ziua de odihnă — ziua Învierii*, în „Ortodoxia”, an XXXIII, 1981, nr. 2, p. 156—175; *Sinodul II ecumenic și învățătura despre Sfântul Duh*, în „Ortodoxia”, an XXXIII, 1981, nr. 3, p. 386—408; *Înțelesurile Sfintei Cruci*, în

„Ortodoxia”, an XXXIV, 1982, nr. 2, p. 181—195; *Mântuitorul Iisus Hristos — Învățătorul nostru suprem*, în „Ortodoxia”, an XXXV, 1983, nr. 1, p. 34—61; *Neînțelepciunea milenarismului în „Ortodoxia”*, an XXXVI, 1984, nr. 1, p. 57—71; *Autocefalie și Ortodoxie. Aspecte eclesiologice*, în vol. *Centenarul autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române*, București, 1987, p. 202—233; *Congresul teologic interortodox privind problema hirotoniei femeilor*, în „Ortodoxia”, an XLI, 1989, nr. 1, p. 72—108; *Chipul Mântuitorului Iisus Hristos în gândirea lui Mihai Eminescu*, în ST, an XLII, 1991, nr. 1, p. 45—54. Diverse articole, evocări aniversare, recenzii, în periodicele menționate în lista bibliografică sau în publicațiile bisericești românești de peste hotare, predici în „Glasul Bisericii”, iar după 1989 în cotidianul „România Liberă”, numeroase conferințe în diverse orașe ale țării.

Literatură: *Curriculum vitae*, în teza de doctorat cit., p. 200 (160); ST, an XXV 1973, nr. 9—10, p. 752—753; ROC, an III, 1973, nr. 4, p. 93—94; ST, an XXXIV, 1982, nr. 1—2, p. 22—23.

GASPAR MIHAIL, preot, prozator, ziarist. N. 12 ian. 1881, în Gârla, jud. Timiș, în familie de preot, † 27 nov. 1929, în Timișoara. Studii liceale la Timișoara (1892—1897). Boccherescu Mare (1897—1898) și Beiuș (1898—1900), continuând la Institutul teologic „p. Caransebeș” (1900—1903). Diacon în Lugoj (1903—1911) și protopop în Bocșa, jud. Caraș-Severin (1911—1929). Membru în Adunarea episcopală a Episcopiei Caransebeșului. A desfășurat o rodnică activitate culturală și național-politică (condamnat la 10 luni închisoare la Seghedin în 1907) delegat la Adunarea națională de la 1 Decembrie 1918, deputat în Parlamentul României (1926—1929). Pe tărâmul literar s-a impus îndeosebi prin romanele sale istorice.

Lucrări: Cele mai importante romane și nuvele au apărut în foiletonul ziarului „Drapelul” din Lugoj, în perioada 1908—1912, apoi în volumele *În vatra trecutului* (Lugoj, 1918, 206 p.), *Din vremuri de mare romanie istorică* (Văleni de Munte, 1909, 88 p.), *Blestem de mamă și Domnișoara Marta* (nuvele), Arad, 1916, 142 p. (reeditate la București, 1942, 119 p.); *De ale vieții ...*,

Lugoj, 1919, 131 p., *Fata vârnacului Oana* (roman istoric) București, 1929, 226 p.

Recenzi: *Fata vârnacului Oana*. Ediție îngrijită și studiu introductiv de George C. Bogdan și Doina Bogdan-Dascăl. Timisoara, 1974, 200 p. *Din vremuri de îndurare*. Ediție îngrijită, studiu introductiv, tabel cronologic și bibliografie de George C. Bogdan și Doina Bogdan-Dascăl. Timisoara, 1982, 204 p.

Traduceri: Maxim Gorki, *Malva*, Lugoj, 1908, 78 p.; Ivan S. Turgheniev *Poezii în proză* Lugoj, 1908, 78 p.

Nuvele, schițe, povestiri, evocări, portrete, amintiri, piese de teatru, articole politice în periodicele „Drapelul”-Lugoj (d. ex. romanul *Acare dărdimate* în 1909—1910), „Convorbiri literare”-București, *Epoca nouă*-Vladimirescu, „Căminul”-Orăștie și Cluj, „Banatul”-Timisoara (ex. romanul *Casa cu obloane verzi*, 1926), „Furia Diecezană”-Caransebeș ș.a. A condus ziarul „Drapelul” în febr.-oct. 1918 (în lipsa lui Vasile Brăniște, închis la Sighetul și în aug. 1919—mai 1920). Între anii 1923 și 1929 editează în Bocșa Montană ziarul „Doina nouă”.

Literatură: *Protopresbiterul Mihail Găspar*, I. FD, an XLIV, 1929, nr. 48, p. 2; Ion Breazu, *Mihail Găspar*, în „Dacoromânia”, VII, 1929—1930, p. 650—651; Lucian Cosma, *Scriturile bândjense Mihail Găspar* (Călează nouă despre opera sa), Conferință Craiova, 1930, 27 p.; Aurel Cosma jun., *Istoria presei române din Banat*, I, ed. a III-a, Timisoara, 1932, p. 110—113; Gh. Curilaș, *Poezii și prozatori Ardealului până la Unire, 1800—1918*, Antologie și studiu, București, 1936, p. 527—532; Ion Breazu, *Povestiri ardelene și bândjense până la Unire*, Cluj, 1937, p. 178—190; I. D. Suciu, *Literatură bănățeană de la începuturi până la Unire (1582—1918)*, Timisoara, 1940, p. 241—262; Dr. Corneli Curneanu, *Mihail Găspar (1881—1929)*, în „Revista Banatului”, an. IX, 1943, nr. 7—9, p. 1—20 (și extras); Liviu Traian Birănescu, *Mihail Găspar* în „Scrisul Bănățean”, an. VIII, 1937, nr. 1, p. 78—83; Virgil Vintilescu, *Documente despre Mihail Găspar*, Timisoara, 1971, p. 295—315; Oana Ciobanu-Jurca, *Protopopul Mihail Găspar (1881—1929)*, în MB, an. XXIX, 1979, nr. 10—12, p. 707—712; Virgil Vintilescu, *Sevente literare. Repere literare bănățene (1880*

—1918), Timisoara, 1987, p. 193—214 studiu introductiv la cele două recitări citate mai sus.

GĂINA VASILE profesor de teologie. N. 1868 în Măzărănești, Suceava. † 18 aug. 1907, în Cernăuți. Liceul în Suceava (1879—1887) și Facultatea de Teologie din Cernăuți (1887—1891), care l-a promovat doctor în 1893, sub „sumis auspiciis imperatoris” (titlu acordat celor care au absolvit unu de studii secundare și universitare munit cu nota maximă), studiu de specializare la Facultățile de Teologie în Viena, Berlin, Bonn și Atena (1893—1896). „Docent privat” la catedra de Dogmatică și Filosofie creștină la Facultatea de Teologie din Cernăuți (1896) apoi profesor extraordinar (1899) — rector (1905), decan al Facultății (1905/6); în 1907 a fost ales rector al Universității, dar n-a funcționat din pricina morții premature, prent în 1898, protopresbiter în 1905. A publicat mai multe studii de Apologetică, Apologie, Apologice, pământe sau intermedietorale Teologiei fundamentale la românii ortodocși.

Lucrări: *Theorie der Offenbarung*, (Cernowitz, 1898, nește); *Teoria revelatiunii*, Cernăuți, 1899, 2244 p. (lucrare „de abilitare”, tradusă în română 31 p.; extras din „Candelul” 1898); *Universalitatea, ființa și originea religiunii*, Cernăuți, 1899, 160 p. (extras din „Candelul”, 1898); *Argumentul cosmologic și fizico-teologic sau teleologic pentru existența lui Dumnezeu, cu o introducere despre argumentele pentru existența lui Dumnezeu*, în genere Cernăuți, 1901, 167 p. (extras din „Candelul” 1901); *Budhismul și creștinismul. Studiu apologetic*, Cernăuți, 1906, 280 p. (extras din „Candelul”); în manuscris a rămas un curs atografat de *Teologie Fundamentală sau Apologetică, Asumabilitatea căsătoriei a doua a preșcitor din punct de vedere dogmatic, canonic și practic*, Cernăuți, 1907, 43 p.; *Arhiepiscopul și mitropolitul Dr. Silvestru Moraru Andreievici*, în „Candelul”, 1907, p. 389—421 (și extras); *Arhiepiscopul și mitropolitul Dr. Vladimir de Repta*, în „Candelul”, 1907, p. 423—437 (și extras); articole în „Candelul” și foaia „Viitorul” de la Cernăuți etc.

Literatură: Dr. O. I. (Iosopescu), *Prof. Dr. Vasile Găina* în „Candelul”, an. XXVI, 1907, nr. 9, p. 634—641; Dr. N. Bălan, † *Vasile Găina*, în

RT an I, 1907 nr 4, p. 79-128 Emilian Vasilescu, *Apologeți creștini*, București, 1942, p. 28-34, Pr Prof Petru Rezuș, *Apologeți bucovineni* în AB, an I, 1944, nr 5-6, p. 216-220; Pr Prof Petru Rezuș, *Profesorul Vasile Gâlna. Omul și opera*, în MMS, an XXXIII, 1957 nr 1, p. 127-134.

GEAMĂNL ARISTIDE, preot. N 6 ian 1902 Rușu Jiu, jud Gorj — † 19 oct 1980 în Iași, jud. Gorj. Studii la Seminarul teologic „S. Nicolae din Râșnov” Vaslui (1923-1927). Preot în Iași, jud. Gorj (de la 1 iul. 1927), în Iași, apoi paroh de argo în Iași, apoi arhiepiscopul Iași și profesor la Școala de culturi bisericesti din Târgu Jiu, iconom alvraților.

Lucrări: *Cuși scrierile bune îndreptar la întepindua literetului penini înfierarea publicațiilor rele și folosința scrierilor bune*, Târgu Jiu, 1935, 48 p.; *Psalmi și iconne*, Târgu Jiu, 1939, 94 p.; *În afund mănăstire*, Craiova, 1940, 88 p. diferite brășuri în colecția „Hrând pentru suflet”, însumată în 6.

Traduceri: Sf Ioan Gură de Aur, *Despre preapste*, Craiova, 1941, 187 p. A editat — timp de doi ani — publicația „Hrând pentru suflet” la Târgu Jiu, colaborând la „Biserica Ortodoxă Română” — București, „Renăscerea” — Craiova, „Misionarul” — Chișinău ș.a.

Literatură: Informații primite de la Centrul metropolitan Craiova.

GEORGESCU ILE, preot N 10 oct 1930, în București. Studii la Liceul „Mater Basarab” (1941-1949) și la Institutul Teologic din București (1950-1954), continuând cursurile de doctorat tot aici, cu specializare la Istoria Bisericii Române (1954-1957); cursuri complementare la Facultatea de Teologie catolică din Paris (1962-1963); Profesor la Seminarul teologic din Mănăstirea Neaia (1958-1963), inspector general bisericesc, apoi consilier patriarhal la Serviciul relații externe bisericesti (1963-1974), consilier

Române (1964-1994) participând la numeroase întruniri ale acestora, membru în birourile delegațiilor ale Bisericii Ortodoxe Române care au vizitat unele Biserici.

Lucrări: *Legăturile țării române cu Ierusalimul*, în ST, an VIII, 1956, nr 5-6, p. 349-362; *Ierarhi români soli diplomatice în veacurile XVI-XVII*, în ST, an IX, 1957, nr 3-4, p. 262-276; *Manuale didactice teologice în veacul XIX*, în ST, an IX, 1957, nr 9-10, p. 710-725; *Studii și articole de Istoria Bisericii Române în perioadele românești, veacul XIX*, în ST, an X, 1958, nr 1-2, p. 106-125; *Viata creștină în vechiul Toront*, în MMS, an XXXVI, 1962, nr 1-2, p. 15-32; *O copie necunoscută a Letopiseșului cantacuzinesc*, în MO an XIII, 1961 nr 7-9, p. 498-549; *Un ierarh necunoscut al Moldovei, Constantin, episcopul de Neopolit (1445-1447)*, în BOR, an LXXXVI, 1969 nr 5-6, p. 563-572.

Articole, predici și reportaje în „Gazeta Bisericii”, revistă pe care a redactat-o în calitate de consilier cultural.

Din 1984 a susținut în calitate de profesor Sf Stelian-Lucaci în cadrul cursurilor de teologie teologice, catolice și ortodoxe, precum și revista „Credința Creștină” publicație religioasă de îndrumare ortodoxă.

GEORGESCU ION V., teolog N 13 ian 1909, în Bascov, jud Argeș, † 21 nov 1976, în București. Studii la Seminarul teologic din Argeș de Argeș (1921-1928), cu diferență de liceu și la Facultatea de Teologie din București (1929-1932), cu licență în Limbile clasice studii de specializare pentru Vechiul Testament la Viena (după care Paris) doctorat în Teologie la București în 1933. Secretar al Seminarului de Teologie din București (1934-1937), preparator onorific (1931-1933), apoi asistent (1933-1945), pe lângă catedra de Exegeza Vechiului Testament la aceeași Facultate, încredințat cu predarea limbii ebraice și maseorice de studii biblice. Vechiul Testament, apărut în

1945 și dus în închisoarea Lubianka din Moscova, condamnat la 20 de ani muncă și arestat executat o parte din pedeapsă la Verbovansk, Uhtu, Irkutsk, Krasnoarsk și Vorkuta până în

1992) preot la biserica „Sf Stelian-Lucaci” din București (din 1966). Membru în Secretariatul internațional al Conferinței creștine pentru pace de la Praga, ca reprezentant al Bisericii Ortodoxe

1955, continuând cu doi ani de închisoare la Ghera, iar din sept. 1958 în diferite lagăre de muncă din Dobrugea, fiind eliberat abia la 12 sept. 1962. A fost corector (1963—1967) apoi redactor princip. (1967—1976) la Institutul Biblic și de Misiune Ortodoxă al Patriarhiei Cunoșcător al limbilor clasice și orientale și al noulor limbi moderne. Lucrări de Vechiul Testament sau ecumenism (traduceri din limbile rusă, franceză și greacă antică cu pseudonimul Ion V. Paraschiv).

Lucrări: *Actualitatea profesorilor* București 1934, 64 p. *Demonologia Vechiului Testament* Azazel, București, 1934, 40 p., *Demonologia Vechiului Testament — Salton în profesia lui Zaharia* teză de doctorat în BOR an LXI 1938, nr. 9—10, p. 481—564 (și extras, XV+76 p.); *Scriptura părintelui profesor Ion Popescu-Moldoveanu* în ST, an VII, 1938—1939, p. 326—373 (și extras).

„Legământul meu este un legământ de viață și de pace” în BOR an LXXXII 1964 nr. 5—6, p. 456—496. *Din problemele dialogului între ortodocși și protestanți* în MO an XXII 1965 nr. 2, p. 467—487. *Rolul Conciliului al II-lea de la Vatican în purtarea dialogului ecumenic între Biserici* în MO an XXII 1965 nr. 5—6, p. 467—487. *Perspectivile dialogului între Biserici ortodoxe răsăritene și Bisericiile ortodoxe orientale*, în MO, an. XVII, 1965, nr. 7—8, p. 664—680; *Sinoadale în Biserica veche și născarea ecumenismului* în GB an XXV 1966, nr. 5—6, p. 410—422; *Inițiere în interpretarea iconelor ortodoxe* în MO an XIX 1967 nr. 1—2, p. 102—120; *Despre înțelesul autentic al iconelor ortodoxe* în MO, an. XX, 1968, nr. 5—6, p. 420—428. *Perspectivile ecumenismului în Bisericiile vechi orientale*, în MO, an. XIX, 1967, nr. 3—4, p. 279—290; *Confesionalism și ecumenism. Alitudinea Ortodoxe față de celelalte confesiuni creștine* în GB an XXVIII 1969, nr. 1—2, p. 74—91; *Primatul papal și Ortodoxia*, în MO, an. XX, 1968, nr. 3—4, p. 281—290; *Teologia frumuseții*, în GB, an XXVIII, 1969, nr. 5—6, p. 652—664; *Relații interconfesionale* în MO an XXI 1969 nr. 7—8, p. 586—600. *Sinodalitatea (catholicitatea) Bisericii, problemă centrală în teologia contemporană*, în MO, an. XXII, 1970, nr. 3—4, p. 244—256. *Decarația episcopatului catolic*

olandez privind obligativitatea celibatului și urmările ei, în MB, an. XX, 1970, nr. 4—6, p. 254—276.

Traduceri: Ierom Pavel Cerebuhin, *Caracteristicile teologiei bizantine* în MB an XVI, 1966 nr. 7—9, p. 398—404. Aceiași *Invitația despre iconomia mântuirii în teologia bizantină* în MO, an. XVIII, 1966, nr. 11—12, p. 961—980. Episcop Alecu de Meadon, *Teologia jertfei euharistice în lumina Sfintei Scripturi și a Spiritului Sânt* în MO an XX 1968 nr. 7—8, p. 573—597. Daniel von Alpen, *Împăcarea lumii și cristologia cosmică* în MO an XX 1968, nr. 9—10, p. 767—783. Prof. N. Lipenski, *Cina cea de Taină și trapeza Domnului*, în M 3 an. XIX, 1969, nr. 4—6, p. 202—225. Jean Meyendorff, *Teologia ortodoxă în lumea contemporană*, în M 3 an. XXI 1969 nr. 1—2, p. 452—467. Arhiepiscop Vasile Krivoshein, *Ecologia Sfântului Vasile cel Mare* în GB, an XXIX 1970 nr. 2, p. 26—144. N. K. A. Nissios, *„Problema omului” în cadrul antropologiei contemporane* în GB an XXIX 1970 nr. 5—6, p. 562—573. Vladimir Losski, *Tradiție și tradiții*, în ST, an. XXII, 1970, nr. 7—8, p. 585—598. Prof. N. A. Zolotarev, *Natura și omul creștin* în MMS an XXIX 1973 nr. 5—6, p. 322—330. Vladimir Losski, *Purcederea Sfântului Duh în învățătura ortodoxă despre Spiritul Sfânt* în MMS an L 1974, nr. 7—8, p. 527—545. Pavel Evdokimov, *Sfântul Duh în tradiția Bisericii ortodoxe* în MB an XXV 1976, nr. 10—12, p. 570—598 ș.a.

Omiliile catehetice ale lui Teodor de Mopsuestia în GB an XXXI 1972 nr. 1—2, p. 1165—1187; an. XXXII, 1973, nr. 3—4, p. 339—366; nr. 5—6, p. 498—513; nr. 7—8, p. 691—700; nr. 9—10, p. 1074—1084; an. XXXIII, 1974, nr. 3—4, p. 302—306; nr. 5—6, p. 478—489 și nr. 9—10, p. 869—895.

Numeroase recenzii, comentarii, cronici etc. în aceleași reviste.

Literatură: P. Diacon Hurezi (= Petre David), *Profesor Ion V. Georgescu* în BOR an XCIV, 1976, nr. 9—12, p. 870—877; Pr. Prof. D. Răduț, *Asistent Dr. Ion V. Georgescu*, în ST, an XXXIV, 1982 nr. 1—2, p. 53—54. Anastasie Berzescu, *Martiriul profesorului de teologie Ion V. Georgescu*, în AB, an. III (XLII), 1992, nr. 10—12, p. 153—160.

GEORGESCU PIMEN (din botez Petru) mitropolit al Moldovei. N. 22 oct. 1853, în Provița de Sus, jud. Prahova, † 12 nov. 1934, în București. Seminarul „Central” din București, (1872—1876 și 1877—1880) Diacon la biserica „Sf. Vasile” din Pitești (1876—1877), apoi la catedrala metropolitană din București (1877—1880); trimis pentru continuarea studiilor la Facultatea de Teologie din Cernăuți (1880—1884, cu doctorat în 1885). Rămas văduv, a fost tins în monahism la Căldărușani — cu numele Pimen — și numit predicator la catedrala metropolitană din București (1885—1886) monah arhiepiscop (1888—1889) Pe lașcu Sapci (1885—1886) apoi provizoriu (1892) și definitiv (1895—1902) al catedră de Teologie Dogmatică și Symbolică la Facultatea de Teologie din București, în timp ce a fost director la Seminarul „Central” și la Internatul teologic din Iași (1895—1898—1902—1909). Ales episcop de Arhiepiscopia Argeșului, cu titlul „Piteșteanul”, păstrându-și catedrala. La 11 febr. 1902 ales episcop al Dunării de Jos (înscăunat 3 mart. 1902), iar la 5 febr. 1909 a fost arhiepiscop al Moldovei (înscăunat 5 febr. 1909), păstorind până la moarte. În timpul primului război mondial a devenit în primul rând patriot (a organizat spitale pentru răniți în bălănele catedralei din Iași și Iașiul nou) și apoi conducător al luptei pentru întregirea și unitatea neamului.

A publicat și a editat lucrări legate de primul război: *Jurământul și cuvinte ostășești*. București, 1914, 75 p., *Din vremea marelei războaie*, București, 1914, 96 p. *Amintiri din marele război*. Mănăstirea Neamț, 1921, 82 p. s. a. Membru de onoare al Academiei Române (15 oct. 1918).

Literatură: Gabriel Păruș, *Pregătiri sufletești pentru război*. București, 1962, 237 p. Partenie Copron, *Omagiul Stăpânului nostru*, în „Viața monahală”, Iași, an I, 1974, nr. 11—12, p. 291—309, T(it) S(imedrea), *Mitropolitul Pimen*, în BOR, an LII, nr. 11—12, 1934, p. 754—755 și an. XXXIV, 1982, nr. 1—2, p. 33—34, Teoctist Arăpașu, *Mitropolitul Pimen Georgeschi apărător al luptei pentru întregirea și unitatea neamului*, în MMS, an. LIX, 1983, nr. 10—12, p. 512—522. Preot Eugen Drăgoi, *Ierarhi și preoți de seamă la Dunărea de Jos, 1864—1989*. Galați, 1990, p. 37—40.

GHEORGHE, mitropolit al Moldovei, din nov./dec. 1478 — † 1 apr. 1508, membru în sfatul domnesc al țării, a sfârșit cele mai multe dio-

cisturile lui Ștefan cel Mare. Îndrumător al activității culturale din mănăstirile moldovene, încheiea Neamț și Putna.

Literatură: Pr. Nicolae M. Popescu, *Gheorghe David mitropolitul Moldovei* († 1508 aprilie 1). În BOR, an LIV, 1936, nr. 1—2, p. 1—13, A. V. Boldur, *Biserica în timpul domniei lui Ștefan cel Mare*. În BOR, an LXXXI, 1964, nr. 7—8, p. 717—729, Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române* vol. I, București, 1980, p. 329—331 (ed. a II-a, București, 1994, p. 351—354).

GHEORGHE, stareț, îndrumător al vieții călugărești la Mănăstirea Neamț. N. 24 ian. 1806, la Sâmbăta Sibului, † 3 dec. 1866, la Cernica. Trece de la viața de monah în viața de stareț și apoi a plecat la Muntele Athos, călugăr și stareț al Mănăstirii La Varnă (Macedonia). Paisie (Venckovschi) la mănăst. „Sf. Ilie” unde a fost închinat cu monahia. Paisie a plecat la Iași și a rămas în Neamț în 1848—1854. Gheorghe II al Ungrovlahiei s-a încredințat conducerea mănăstirii și a rămas pe ambele mănăstiri. A fost arhiepiscop al Iașilor, conducător al reorganizării mănăstirii unde a scris cu mijlocul Cernica a scris cu mijlocul a mănăstirii unde a scris cu mijlocul regule de viață „pasiene”, a format o serie de vice-mănăstiri care s-au scris cu mijlocul A scris o „dixă” (1785), care cuprinde multe învățăminte de viață. S. Paisie a scris cu mijlocul slujbă, răspândită prin numeroase copii.

Literatură: Monahul Casian Cernica, *Viața, faptele și cuvintele stareților Gheorghe*, în vol. *Istoriile sfintelor mănăstiri Cernica și Căldărușani*, București, 1870, p. 1—84 (și ed. 1988, p. 43—120); Pr. D. Furtună, *Leontie starețul Paisie în mănăstirile Cernica și Căldărușani*, București, 1921—1925 p. mănăstirea p. 45—56 și 114—124), Arhim. Atanasie Gladkovschi *Gheorghe arhimandritul starețul mănăstirii Cernica*, în OB, an. XV, 1936, nr. 12, p. 716—724, Erast Chr. Suttner, *Paisij Venckovskij im Spiegel des geistlichen Testaments seines Schülers Gheorghe de la Cernica*. In „Österrheische Studien”. Würzburg, 22 Band. Heft 2—3, 1973, p. 184—189. Ierom Ioaniche Bălan, *Patrice românească*, București, 1980, p. 265—281, Arhim. Chesarie Gheorghescu *Cuviosul stareț Gheorghe de la Cernica*, în vol.

Sfinți români și apărători ai legii strămoșești, București, 1987, p. 500—510; Același, *Cuviosul arhimandrit Gheorghe, starețul mănăstirii Cernica* în GB, an. XLVI, 1987, nr. 5 p. 63—81.

GHEORGHEȘCU CHESARIE (din botez Constantin), arhimandrit N. 12 mart. 1929, în Oșoști, jud. Vaslui. Frate în mănăstirea Cozia (1945) unde a fost călugăr (1949), hirotonit ierodiacon în 1956 și ieromonah în 1958. Studii la Seminarul teologic din mănăstirea Neamț (1950—1955), la Institutul Teologic Universitar din București (1955—1956), continuate la Academia duhovnicescă din Zagorsk (1956—1960), studii de doctorat — specialitatea Dogmatică — la Institutul Teologic din București care s-au încheiat cu o lucrare în 1963. În 1964 arestat și condamnat la 10 ani de închisoare pentru „trădare de patrie”, eliberat în vara anului 1964. Preot catolic în la mănăstirea „Dintr-un lemn” (1964—1965), profesor de Noua biblie și Dogmatică la Seminarul teologic spre doctorat la Cărtărele de Argeș (1972—1977), director al Seminarului (1975—1977), arhimandrit (1973), exarh al mănăstirilor din Arhiepiscopia Bucureștilor (1977—1988), preot superior la catedrala din Cărtărele de Argeș (1988—1994) apoi a mănăstirii „Dintr-un lemn”. A publicat o serie de studii de Dogmatică.

Lucrări: *Tradiție și Biserică*, în GB, an. XXVIII, 1969, nr. 3—4, p. 303—318; *Revelația divină*, în GB, an. XXVIII, 1969, nr. 5—6, p. 551—566; *monahismul creștin* Marcu [domnia], în *Ortodoxie și Catholicism*, în „Ortodoxia”, an. XXII, 1970, nr. 3, p. 382—399; *Învățătura despre recapitularea în Hristos în teologia ortodoxă*, în ST, an. XXIII, 1971, nr. 3—4, p. 211—227; *În viața despre unirea de stat cu Sfântul Ioan Damaschin*, în „Ortodoxia”, an. XXIII, 1971, nr. 2, p. 181—193; *Studii de hristologie în teologia românească*, în ST, an. XXIII, 1971, nr. 7—8, p. 466—482; *Prea cinstita Marcu Domnului în Biserică* în GB, an. XXXII, 1973, nr. 5—6, p. 556—566; *Despre iconomia divină și viața bisericească în teologia ortodoxă*, în GB, an. XXXV, 1976, nr. 9—10, p. 891—900; *Învățătura ortodoxă despre iconomia dumnezeiască și iconomia bisericească*, Teză de doctorat, în ST, an. XXXI, 1980, nr. 3—6, p. 297—516 (și extras), ed. a II-a, Râmnicu Vâlcea, 2001, XXVII + 455 p.; *Sfântul Dimitrie cel Nou și Cuviosul stareț Gheorghe de la Cernica*, în vol. *Sfinți*

români și apărători ai legii strămoșești, București, 1987, p. 272—280 și 500—510; *Cuviosul arhimandrit Gheorghe, starețul mănăstirii Cernica*, în GB, an. XLVI, 1987, nr. 5 p. 63—81. *În dar ap. luat, în dar să duși* (Învățătură și meditații creștin-teologice, Râmnicu Vâlcea, 2000, 360 p.

Alte articole în aceleași periodice sau în cele de peste hotare: predici în „Glasa Bisericii”.

Literatură: *Curriculum vitae*, în teza de doctorat cit., p. 515—516 ROC an. X, 1980, nr. 3 p. 43—44; *Artum Dr. Chesarie Gheorghescu*, ed. II, Rm. Vâlcea, 1995, 68 p.

GHEORGHIADIS ILARION (din botez Iliodor) episcop N. 777 și doctorat la Cărtărele de Argeș din Săbăra, numă din Iarna, + 8 ian. 1845, în București. Studii la Seminarul din Iași și la Balasa. Aproximativ 10 ani studii pe lângă franceză, italiană, germană, rusă și turcă. Călugăr de mitropolia Dosăiei Filii, sub numele Iarion și hirotonit ierodiacon, mai târziu ieromonah și arhimandrit, stareț la mănăstirile Dealu (1808), apoi la „Sf. Ioan cel Mare” din București. La 1 nov. 1820 ales episcop al Argeșului (hirotonit 20 nov.). În 1821 a fost unul din sfetnicii apropiați ai lui Tudor Vladimirescu, care-l încredințează cu misiune la Congresul „Sfintei Alina” (Rusia. A doua Presedinte alayh. de Iarna. n. a ajuns până acolo, iar după uciderea lui Tudor a rămas la Iași. Refugiu în 1835 pe la secul. episcopului, p. Ioanna anului 1828 a fost reasezat în scaun, păstoriind până la moarte. Apreciază predicator (s-au păstrat însă puține predici de la el) în timpul păstoririi lui, în 1836 s-au deschis cursurile Seminarului din Cărtărele de Argeș.

Literatură: V. Gh. Durac, *Ilarion episcop al Argeșului*, București, 1900, 37 p.; T. G. Bălat, *Episcopul Ilarion orator*, în BOR, an. XXXVI (1912—1913), p. 831—835; Pr. Gabriel Cocora, *Episcopul Ilarion al Argeșului*, în MO, an. XIV, 1962 nr. 5—6 p. 302—333; Pr. Nicolae Șerbănescu, *Episcopul Argeșului*, în MO, an. XVII, 1965, nr. 7—8, p. 605—606 și 608—609; Mitropolit Nestor Voruceșcu, *Episcopul Ilarion al Argeșului, sfetnic al lui Tudor Vladimirescu. Fiile din calendarul strădărilor de slujire a Bisericii și a Patriei (în anii 1820)*, în MO, an. XXXII, 1981, nr. 1—3 p. 7—77 (și în vol. *Descătușarea*, Craiova, 1981, p. 71—202).

GHEORGHIAN IOSIF (din boez Ioan), mitropolit primat N 29 aug 1829, în Botoșani, în fața lui de preot, † 24 ian. 1909 în București. A studiat la școala de la „Treierariu” și la Academia Mihăilească din Iași, mai târziu a urmat diferite cursuri la Sorbona. Tuns în monahism la mănăstirea Măgureș și hirotonit ierodiacon (1846): diacon la Huși și Iași, iar în 1857—1858 la cupe a românească din Paris, hirotonit ieromonah și numit profesor la Seminarul din Măgureș, egumen la mănăstirile Todireni Suceava (1863) și Popăuți-Botoșani (1864). La 19 ian 1865 numit episcop la Huși, unde a păstoriț până la 24 mart 1879, când a fost ales episcop al Dunării de Jos, cu reședința la Galați. În această calitate, reorganizează viața bisericească a Dobrogei revenită atunci la România (1878): la 22 nov 1886 ales mitropolit primat înscăunat 30 nov); retras la 29 mart 1893 scutându-se la Căldărușani, realez la 6 dec 1896 (la Iași, 8 dec), pășionând până la moarte. A tradus în română unele lucrări din limba franceză și din literatură patristică. Membru de onoare al Academiei Române (24 mart 1901).

Traduceri: Vladimir Guettee, *Expunerea doctrinei Bisericii creștine ortodoxe*, ed. I, Huși, 1875, XVI + 328 p. (ed. a II-a, București, 1887, XIX + 349 p., ed. a III-a, București, 1901, XX + 237 p.); Vladimir Guettee, *Papalitatea schismatică sau Roma în raporturile sale cu Biserica orientală* (București, 1880, XX + 427 + XV p., ed. a II-a, București, 1906); Mitrofan din Kaneveț, *Viata repaușurilor noastre și viața noastră după moarte* (după versiunea franceză), București, 1891, 333 p. (ed. a II-a, 1899, 426 p.) (reed. București, 1993, 2 vol. 245 + 277 p.); Inochentie (Botisov), *Cuvântări spre folosul cetelor ce se pregătesc la penitență și la sfânta cuminenare* din limba franceză, după traducerea lui Alexandru Sturza, București, 1897, 136 p.; *Sfântul vasile arhiepiscopul Cezareei Capadociei*, București, 1898, 472 p.; A. de Lamartine *Datorile sociale ale prezentului*, București, 1898; Thomas a Kempis, *Urmarea lui Hristos*, București, 1901, 57 p.

Eusebiu de Cezareea, *Istoria bisericească și viața lui Constantin cel Mare*, București, 1896, XX + 473 p. Sozomen, *Istoria bisericească*, București, 1897, XV + 384 p.; Socrate Socrasticu, *Istoria bisericească* (București, 1899 XII

+ 368 p., Evagrie și Filostorg, *Istoria bisericească*, București, 1899, XV + 300 p. ș.a.

Literatură: Nicolae Iorga, *Moartea mitropolitului Iosif Gheorghian*, în „Neamul Românesc”, 1909, p. 169—170. P. Cârboviceanu, *Necrolog*, în BOR, an. XXXII, 1908—1909, p. 1201—1225; Preotul Niculaș M. Popescu, *Correspondența lui Iosif Gheorghian cu Vladimir Guettee*, în BOR, an. LXII, 1944, nr. 7—12, p. 263—313 (și extras); Preotul Niculaș Șerbanescu, *Mitropolitul Ungrovlahiei* în BOR an. LXXVII 1959, nr. 7—10, p. 817—818 ș. 820—821; Pr. Prof. Mircea Păcuranu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III, București, 1981, p. 134—135, 140 p. 179—180 ed. a II-a București 1984; Preot Eugen Diaș, *Ierarchii seculare de seamă la Dunarea de Jos, 1804—1989*, Galați, 1990, p. 31—34 și 270—271; Preot Ștefan Potecescu, *Episcopia Hușilor Pagini de istorie*, Roman, 1990, p. 97—99; Dorina N. Rușu, *Membrii Academiei Române, 1866—1999* Dicționar, București 1999 p. 204—210.

GHEORGHITĂ II IE, preot, istoric N 17 iul 1897, Pipang, jud. Neamț — † 3 oct 1976, Iași. Studii la Seminarul „Veniamin” din Iași (1910—1919), la Facultatea de Teologie din Cernăuți (1919—1923), care i-a conferit doctoratul în teologie (studii teologice la Dreptul canonic la Strasbourg (1929—1930). Director al Căminului episcopale din Ismail (1923—1925) și, paralel, profesor la Seminarul teologic din Ismail (1923—1926), apoi la Gimnaziul „Regina Maria” din Târgu Neamț și la Seminarul teologic din Mănăstirea Neamț (1926—1927), director al Căminului episcopale (1927—1928), profesor titular la Seminarul teologic „Veniamin” (1927—1948), director al Seminarului (1942—1945), profesor la Liceul particular „Mihail Kogălniceanu” (1930—1938), profesor la Școala de fete nr. 1 (1948—1949), bibliotecar la „secolul carte rară” la Biblioteca universitară „Mihail Eminescu” (1949—1960), diacon (1927) și preot (1942) la biserica „Sf. Spiridon”, toate în Iași.

Lucrări: *Din istoricul mai nou al ciărilor Seminarului „Veniamin” din Iași* în „Anuarul Seminarului Veniamin Costachi, 1937—1941” Iași, 23 p.; *Un veac de la moartea mitropolitului Veniamin Costachi*, Mănăstirea Neamț, 1946, 22 p.; *Topografia arhiepiscopiei Mănăstirea Sf. Sava*

și ventrea lui Silvestru patriarhul Antiohiei la Iași, în MMS, an XXXI, 1958 nr. 5-6, p. 418-423; *Două scrisori pastorale adresate de mitropolitul veniamin Costachi și beșitul călugăresc din mănăstirea Neamț*, în MMS, an XXXVIII, 1962, nr. 5-6, p. 431-441; *Preotul Gheorghe Creangă (1827-1897). Contribuți la cunoașterea familiei scriitorului Ion Creangă*, în MMS, an XLI, 1965, nr. 3-4, p. 212-222; *Gramata de hirotonie a episcopului de Huși Veniamin Costachi*, în MMS, an XLIII, 1967 nr. 1-2, p. 24-31; *Grija deosebită a mitropolitului veniamin Costachi pentru ridicarea nivelului cultural al clerului. Considerații în jurul unor scrisori inedite*, în MMS, an XLVII, 1971, nr. 9-12, p. 645-659; *Cum se făcea primirea elevilor în Seminarul de la Șocla între anii 1833-1840*, în MMS, an LI, 1975, nr. 9-12, p. 738-745; *Despre activitatea ieromonahului Gherasim Gorjan*, în MD, an XXVIII, 1976, nr. 7-8 p. 628-636; *Manual de Morală creștină pentru clasa a VI-a secundară*, București, 1935, 60 p. (în colaborare cu C. Dron și C. Vușcu), câteva articole în periodice teologice, comunicări la simpozioane.

Literatură: *Necrolog*, în MMS, an LII, 1976, nr. 9-12 p. 826-838 pt. Prof. Vasile Gheorghe, la de a prof. Danie. Danielescu din Iași.

GHEORGHIU VASILE, profesor de teologie Nou Testament, 872 în Carpiang Mădălenesc + 29 nov. 1959, în Cut. jud. Neamț. Urmează cursurile Liceului ortodox din Suceava (1882-1884), apoi Facultatea de Teologie din Cernăuți (1890-1894), unde-a conferă doctoratul (1897); studii de specializare la Facultatea de Teologie romano-catolică și protestantă din Viena-Bonn-Breslau (azi Wrocław) și Leipzig (1897-1899). Docent (1901), profesor agregat (1905), apoi titular (1908) la catedra de Studiul biblic și Exegeza Nouului Testament de la Facultatea de Teologie din Cernăuți, funcționând până la pensionarea (1938), decan al Facultății în trei rânduri, preot (1896), protopresbiter (1908), arhiepiscopitar stavrofor (1918), apoi mitrofor (1925); redactor (1911-1914 și 1923-1933), apoi director al revistei „Candela”-președinte al comitetului de direcție al rev. bisericesti „Pastorul” din Cernăuți; consilier mitropolitan onor., primul președinte al Consistoriului spiritual centralizat în București (1925-1927) președintele

Societății pentru cultura și literatură populară română din Bucovina (1921-1929) președinte al Asociației clerului ortodox din Bucovina, membru de onoare al Academiei Române (1938).

Este considerat cel mai de seamă teolog neotestamentar român, cu lucrări temeinice de introducere și exegeză a Noului Testament, unor dogme biblice teologice fundamentale. Cu prilejul a format 37 de generații de teologi români și de alte neamuri.

Lucrări: *Der Jakobushrief* (Untersucht und erklärt, Czernowitz, 1899, 186 p.); *Der Brief des Judas. Einleitung und Kommentar*, Czernowitz, 1901, 84 p. (versiunea românească completă în revista „Candela”, 1901-1911 și extras Cernăuți, 1915, 136 p.); *Adresați Episcopului către Galații* în „Candela”, 1904 și extras Cernăuți, 1904, 165 p.); *Viata și activitatea Sfântului Apostol Paul*, în „Candela” 1907-1909 (și extras Cernăuți, 1909, 355 p.); *Raportul literar dintre cele trei Evanghelii după sau problema sinoptică. Studiu izagoge* în „Candela”, 1923, p. 9-23, 109-117, 225-242, 397-416 și 1924, p. 1-29; *Epistola către Romani cu introducere și comentariu*, Cernăuți 2 vol., 1923-1924, XXXI + 74 p. (I) + 171 p. (II); ed. a II-a, Cernăuți, 1938, 368 p.; *Vi. Evanghelie după Matei cu comentariu* 3 vol., Cernăuți, 1925-1927-1933, 848 p.; *Amos și profeta Domnului nostru Iisus Hristos*, în „Candela”, 1925-1926 (și extras Cernăuți, 1926, XII + 152 p.); *Introducere în Studiile de teologie testamentară*, în Cernăuți, 1929, IV + 898 p. (prima introducere științifică în Bisericile ortodoxe); *Notiuni de cronologie, calendaristică și calcul pascal*, București, 1936, XVI + 206 p.; *Codex Argenteus* (Ipsalensis) Acad. din România, Sibiu, și Cernăuți, XXXIX), București, 1939, 58 p. + 10 pl.; *Lectionarul evanghelic grecesc din Iași*, Academia Română, Studii și cercetări, XLI), București, 1940, 90 p. + IX pl. alte aproape o sută de studii, articole, predici și reconze în „Candela”, iar spre sfârșitul vieții în „Mitropolia Mădălenescă Sucevei” și „Mitropolia Baniului”. O serie de lucrări au rămas în manuscris (Comentarii la Evanghelie de la Ioan, Marcu și Luca; Epistolele I și II Corinteni, Galații și Iacobi). Cea mai însemnată operă a sa în manuscris, rămâne critica a cărților Nouului Testament. *Novum Testamentum graece cum apparatu critico*, singura până acum în literatura teologică ortodoxă

Alte manuscrise s-au pierdut în 1940 în timpul ocupației sovietice a Bucovinei.

Literatură: Haralambie Roventă, *Studii Nouu. Testament la noi în ultima 50 de ani*, în SI, an III, 1932, nr. 2, p. 272–275; *Autobiografie*, în „Candea” an XLIX, 1938, p. 5–18; Grigorie T. Marcu, *Profesorul Dr. Vasile Gheorghiu*, în RT, an XXIX, 1939, nr. 1, p. 10–25; Grigorie T. Marcu, *Profesorul Dr. Vasile Gheorghiu. Omul și opera*, Sibiu, 1939, 36 p.; Pr. Prof. Dr. Grigorie Marcu, *Viața și opera învățatului teolog neotestamentar ortodox român profesor Vasile Gheorghiu*, în MIA, an IV, 1951, nr. 1–2, p. 870–849; Prof. Prof. Dr. Vladimir Prelipcean, *Profesorul preot dr. Vasile Gheorghiu*, în MMS, an XXXVI, 1960, nr. 1–2, p. 78–91; Pr. Dr. Ștefan Slevocă, *Prietul profesor Vasile Gheorghiu*, în VOB, an XII, 1960, nr. 7–8, p. 491–495; Pr. I. Ionescu, *Profesorul Vasile Gheorghiu*, în BOK, an CXII, 1995, nr. 7–12, p. 317–324.

GHEORGHIU VIRGIL, romancier, internaționalist teolog. N. 1 sept. 1916 în Kărbobeni (co. Neamț), în familie de preot — † 26 iun. 1992 la Paris. Studii la Liceul Militar din Chișinău (1936–1938), apoi la Academia Teologică din București (1938–1940), mai târziu studii de teologie la Heidelberg / Germania (București apoi Heidelberg). A emigrat în Occident în 1944 și a rămas în Occident, stabilindu-se, din 1948, la Paris. În 1964 s-a alăturat Patriarhiei ecumenice, mai târziu hierosolitean stavrofor.

Încredințat: A scris numeroase romane, în limba franceză, cel mai însemnat fiind *La Vingt-cinquième heure* trad. în română par Monica de Saint-Cornille Paris, 1954, 405 p. (a te ed. în 1950, 1956, 1961, 1966–1974, 1976, 1977, 1984 etc.), prima creație literară importantă a emigratului românesc. Tracul romanului este ambiguitate și ecranizat la Hollywood. Alte volume — mai ales romane — dau un total de peste 30, publicate la Paris, în diferite edituri. *La seconde chance*, roman, tradus din română par Livia Lamouré, 1954, 311 p. (și 1971, 1973); *L'homme qui voyage seul*, roman, tradus din română par Livia Lamouré, 1954, 311 p. (și 1971, 1973); *Le peuple des immortels*, tradus din română par Livia Lamouré, 1955, 287 p.; *Les sacrifiés du Danube*, roman, tradus din română par Livia Lamouré, 1957, 191 p. (și 1974, 1982); *Saint Jean Bouche d'or*, tradus din română par Livia Lamouré,

1957, 279 p.; *La cravache*, roman, 1960, 245 p. (și 1972); *Les mendiants de miracles*, roman, tradus din română par Livia Lamouré, 1958, 275 p. (și 1967, 1978); *La maison de Petrolava*, roman, tradus din română par Livia Lamouré, 1961, 243 p. (și 1968); *Pershim*, roman, tradus din română par Livia Lamouré, 1961, 213 p. (și 1964, 1969); *Vie du Mahomet*, tradus din română par Livia Lamouré, 1962, 353 p. (și 1974, 1984, 1989); *Les immortels d'Agapia*, roman, 1964, 255 p. (și 1969, 1991, 1998); *La meurtre de la Kyralessa*, roman, tradus din română par Livia Lamouré, 1965, 368 p. (și 1966, 1970); *La jeunesse du seigneur Lieber*, roman, tradus din română par Livia Lamouré, 1965, 288 p.; *De la vingt-cinquième heure à l'heure éternelle*, 1965, 171 p. (și 1972, 1977, 1990); *La unique du peau*, roman, 1967, 313 p. (și 1972); *La Condottiera*, roman, 1967, 251 p. (și 1973, 1979); *Pourquoi m'a-t-on appelé Virgil*, 1968, 267 p. (și 1991); *La vie du patriarche Athenagoras*, 1969, 320 p.; *L'éprouve*, roman, 1971, 445 p. (și 1973, 1979, 1990); *L'oeil américain*, roman, 1972, 252 p.; *Dieu ne reçoit que le dimanche*, roman, 1973, 509 p. (și 1981, 1990); *Les inconnus de Heidelberg*, 1976, 251 p.; *Les Amazones du Danube*, roman, 1978, 183 p.; *Le grand exterminateur*, roman, 1978, 213 p. (și 1980); *Christ au Liban du Moïse au Palestiniens*, 1979, 217 p. (și 1981); *Dieu à Paris*, 1980, roman, 231 p.; *La Corée la belle inconnue de l'Extrême-Orient à l'heure des jeux olympiques*, 1987, 207 p.; *Mémoires. le témoin de la vingt-cinquième heure*, 1986, 481 p. (și 1990); *L'épreuve de la liberté. mémoires*, 1995, 375 p.

În românește: *Ca vârf pe zapadă*, București, 1940; *Ora 25*. Ediție îngrijită de Maria Cornelia Oros. Prefață de Pao Mădăraș. București, Paris, 1991, 353 p.; *Tatăl meu, preotul care s-a arcat la cer*. *Amintiri dintr-o copilărie teologică*. Traducere de Maria-Cornelia Oros. Prefață de Ioan I. Iclăș. Sibiu, 1998, 144 p.; *Cum am ajuns să mă fac sfânt. Alte amintiri dintr-o copilărie teologică*. Trad. de Cornelia Maria Oros, Sibiu, 1999, 253 p.

Literatură: *Dictionarul oamenilor de știință și cultura din străinătate*, București, 1992, p. 160; Mitropoul Nicolae Corneanu, *În noua vreme*, Timisoara, 2002, p. 97–102; pre-ele cărții traduse în românește: *Alte amintiri dintr-o copilărie teologică*, Biblioteca Națională din Paris, pre-ele Nicoale Florea.

GHERMANESC I IOAN, profesor de seminar (neurotonit), N. 1828, în Câmpulung-Muscel, în familie de preot, † 1886, în București. Studiază la Seminarul din București (1841—1845), apoi a fost trimis la Seminarile din Chișinău (1845—1847) și Petersburg (1847—1851), ulterior la Academia duhovnicească din Petersburg (1851—1855), care i-a conferit titlu de magistru. A funcționat ca profesor la Seminarul „Central” din București (1857—1886). A publicat un *Atlas al unor biserici create pentru tanărimea României* (traducere din rusesc) vol. I, București, 1863—1874, 148 + 110 p. (vol. I este, de fapt, o Istorie a Vechiului Testament).

Literatură: Șt. Călugăreanu și Dr. D. G. Borodanu, *Istoria Seminarului Central din București* Iași, 1904, p. 129—130; Diacon Gheorghe I. Moinescu, *Bursieri români la școlile teologice din Rusia*, București 1946, p. 46—47 (și în BOR, an LXIV, 1946, nr. 4—6, p. 253—254).

GHERONTIE, monah, traducător N. c. 1760.

8. 3 — mănăstirea Agha-Petri, lângă Ploiești în B. Igara, pe când se întorcea de la Ahtor. Tuns în monah din la Neamț, trimis la studiu la școala de la „Sf. Sava” din București. După 10 ani pe lângă cu prietenul său Grigorie terodiaconul (viitorul mitropolit al Ungrovlahiei), a tradus o serie de lucrări în mănăstirea Neamț, iar în ultimii ani ai sec. XVIII la București.

Traduceri (cunoscute): *Carte folositoare de suflet* București 1799, 12 + 145 foi (ed. a II-a, București 1800; ed. a III-a, Iași, 1819); *Chiriac o-dromiarul la Evangheliu* de Nichifor Theotochus, București, 1801, 4 + 248 + 3 foi (alte ediții la Buzău, 1839; Iași 1840—1841, București 1857 ș. s.); *Întrebări și răspunsuri oarecare bogosloviești ale Sfântului Arianasie* Iași, 1803, 12 foi + 43 p.; *Tâlcuire la cele patru Evanghelii a lui Theofilact arhiepiscopul Bulgariei, cu însemnări oarecare de la Evhimiile Zigabinos adăugită* Iași, 1805, 6 foi + 708 p.

Descoperire cu amănuntul a pravoslavniciei credințe a Sf. Ioan Damaschinul, Iași, 1806, 10 foi + 504 p. (toate acestea au prefete semnate de mitropolit). Toți traduceri, care aparțin numai lui Gherontie, au fost tipărite postum de Grigorie: *Chegragorion* de Augustin „episcopul Iponiei” Neamț, 1814, 10 foi + 450 p., după o versiune greacă (cuprinde Convorbirile cu sine însuși Școlioquia), *Apologia adevărului*

sau răspuns împotriva societății celor fără de Dumnezeu, Neamț, 1816, 6 + 52 foi (ed. a II-a București, 1819); *Tâlcuire pre scurt la antifoanele celor opt glasuri*, de Nichifor Calist Xantopol, Neamț, 1817, 206 foi. Amândoi au revizuit traducerea Octoihiului tipărit la Buda în 1811 și la Râmnic tot în 1811. În manuscris: *Cuvintele prea curtosului părintelui nostru Simeon noul Bogoslov* și *Tâlcuirea lui Teofilact al Ohridet la Epistolele Sfinților Apostoli* (Ms 916, 2947 și 2948 în Bibl. Acad.).

Literatură: Constantin C. Tomescu, *Mitropolitul Grigorie IV al Ungrovlahiei*, Chișinău, 1927, p. 2—9 și 97—129; Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, București, 1981, p. 38—40 (ed. a II-a, București, 1994, p. 37—39); N. A. Ursu, *Școala de traducători români din obștea marelui Patrice de la mănăstirile Dragomirna, Secu și Neamț*, în MMB Teologie și viață, an IV (LXX, 1994, nr. 1, — 12, p. 50—58).

GHEUCĂ LEON, mitropolit N. c. 1730. † dec. 1788, în Iași. Călugăr la mănăstirea Putna, protosinghel a Mitropoliei din episcopia Roman (2 febr. 1769—1786), mitropolit al Moldovei (ales 2 mart. 1786—dec. 1788). Personalitate marcantă a mișcării iluministe, bibliofil, prieten cu cărturarul sărb. Dositei Obradovici, cu care trimite doi tineri la studiu la Halle, sprijină școlile din Moldova și pe protopopul-tipograf Mihail Strilbiciu, încurajează traduceri în românește, în special din literatura moral-filosofică (dar în special din suedezul Axel Oxenshjern, din Fénelon (*Aventurile lui Telemac*), romanul *Entopia*, i se atribuie culegerea de texte iluministe intitulată *Despre stăruința studierii*. Pe plan național-politic, a avut o atitudine antigrecescă și antotomană (prin intervenția lui energetică s-a pus capăt unei răzvrătiți a țenecilor din Iași).

Literatură: Melchisedec Ștefănescu, *Cronica Romanului și a Episcopiei*, vol. II, București, 1875, p. 95—115; Alexandru I. Ciura, *Figuri de ierarhi moldoveni* Leon Gheucă, Chișinău, 1942, 48 p. (extras din „Luminătorul”, an LXXV, 1942, nr. 1—2); *Dictionarul literaturii române de la origini până la 1900* București, 1979, p. 394—395; Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române* vol. II, București 1981, p. 459—460 și

469—470 (ed. a II-a, București, 1994, p. 448—450). Pr. Scaerlat Porcescu, *Episcopia Romanului*, București, 1984, p. 235—243.

GHIA I. GHEORGHE, preot, profesor. N. 15 mart. 1887, în Cârjești, jud. Tulcea, † 2 ian. 1945, în Craiova. Liceul la Iași, Facultatea de Teologie din București (licența în 1911, doctoratul în 1923); studii de specializare în Teologie și Filologie clasice la Leipzig (1912—1914).

1914 — examen de capacitate pentru învățământ secundar în 1919. Diacon (1914), apoi preot (1919) la biserica domnească din Iași; martir, persecutat de Regimul Călugărilor Naționaliști în spitalele militare „D. A. Stăncuța” și Liceul de fete „Elena Cuza”, preot la biserica „Sf. Treime” (1920—1925) și la Craiova, inspector de specialitate în Ministerul Educației Naționale (1940—1945).

Lucrări: *Învățătură despre Împărăția lui Dumnezeu în Noul Testament*, teză de doctorat, Craiova, 1925, 88 p.; *Sfântul Ioan Botezătorul după Evangheliile canonice*, Craiova, 1926, 223 p.; *Epistola Sfântului Iuda. Introducere și comentariu*, Craiova, 1927, 88 p.; *Antichinea Mântuitorului față de Legea Vechiului Testament. Contribuție la înțelegerea Noului Testament*, Craiova, 1929, 102 p.; *Problema unității Bisericii creștine din punct de vedere ortodox*, Craiova, 1942, 34 p.; *Înțelepciunea Textelor biblice canonice*, București, 1938, 6 p.; *Istoria sfântului a Vechiului și Noului Testament pentru clasa I secundară*, Craiova, 1938, 157 p. (ed. a II-a, 1943); *Parabolele și învățăturile Domnului nostru Iisus Hristos pentru clasa I secundară*, Craiova, 1942, 123 p.

Redactor al revistei „Renașterea” de la Craiova în primii ani de apăsare (1922—1925), apoi director (1926—1936) și membru în comitatu de redacție (1939—1945); a publicat aici peste 70 de articole, peste 120 de recenzii, apoi cronici etc., toate colaborări la „Biserica Ortodoxă Română”, „Revista Teologică” de la Sibiu ș.a.

Literatură: Număr special din „Renașterea”, an XXV, 1946 nr. 1—3, p. 1—27; Pr. I. Ionescu, *Chipuri de predicatori din laturile Olteniei*, în MO, an XXVIII, 1976, nr. 7—8, p. 639—640; Pr. Elefterie D. Marinescu, *Preot craioveni de ieri*, ms. dact., p. 60—66.

Ghibu Onisifor, pedagog, teolog, militant pe tărâm politic. N. 31 mai 1883, în Sălăște, jud. Sibiu, † 31 oct. 1972, în Sibiu. Simbru la Liceul de stat din Sibiu, 1904—1908; apoi „Andrei Șaguna” din Brașov (1908—1909), continuând la Institutul teologic din Sibiu (1909—1910), apoi la Universitatea din București, Bălăgești, Strasbourg și Jena (1910—1914), cu doctoratul în Filozofie și Pedagogie la Jena (1914). Coreferent școlar la Arhiepiscopia Sibiului (1910—1914), parafetă profesor suplimentar la Institutul teologic-pedagogic (mart. 1911—ian. 1912) pentru disciplinele pedagogice, secretar al „secției școlare” a Astrei (1912—1914). În 1914—1918 refugiat la București, Iași și Chișinău unde desfășoară o intensă activitate politică și culturală, fiind membru în organizațiile naționale, organizând un tablou de schiuri în 2 zile în 10 zile la Casa Națională din Iași. „Arhiepiscopul Basarabiei”, „Școala Moldovenească”. După 1 dec. 1918, secretar general al Revoluției de Instrucție a Consiliului Local, apoi director al școlii în Chișinău, apoi a președintelui comitatului Chișinău; tot atunci a fost ales membru corespondent al Academiei Române și membru de onoare al Societății Pedagogice din România de Literatură și Filozofie a Universității din Chișinău, la care a lucrat până la sfârșitul anului 1945. În timpul regimului comunist a colaborat cu organele de securitate în care a executat mar o parte (dec. 1956—ian. 1958).

Lucrări principale: *Limba nouilor cărți bisericești*, Sibiu, 1905, 102 p.; *O călătorie în Alsacia-Lorena Țara și școlile ei*, București, 1909, 59 p.; *Der moderne Ultraquismus, oder die zweisprachigkeit in der Volksschule*, Langensalza, 1910, 128 p. (teză de doctorat); *Zistorica bisericească la români. Studiu istoric*, Sibiu, 1910, 143 p.; *Plan de învățământ și îndreptar metodic pentru școlile populare confessionale creștine orientate române din Transilvania*, Sibiu, 1911, 329 p.; *Cercetări privitoare la situația învățământului nostru primar și la educația populară*, Sibiu, 1911, 129 p.; *Anuar pedagogic (1913)*, Sibiu, 1913, 232 p.; *Școala românească din Transilvania. Dezvoltarea ei istorică și situația actuală*, București, 1915, 103 p.; *Viața și organizarea bisericească și școlară în Transilvania*, București, 1915, 236 p.; *Din istoria literaturii didactice românești. I. Bucovinele și*

Alfabetarele III. Cărțile de cerire din Transilvania, București, 1916, 359 p. (An Acad. Rom. M. S. L., 1915—1916 serie II, t. XXXVIII); *Vrei să fii înțelept?* de Dionisie Romano, fost episcop al Hușăuului. Exemplu îngrijit cu un cuvânt înainte de . . . București, 1916, 207 p., *Universitatea din Cluj și institutele ei de educație*, Cluj, 1922, VIII + 140 p., *Catolicismul unguresc în Transilvania și problemele guvernației statului român* (Cluj, 1924, 304 p. (ed. a II-a, 1932); *De la Basarabia rusească la Basarabia românească*. Analiză imunitătescă a „Problemele de 1871” ale de Valeriu de Monte, 1926, CXCII + 510 p., *Porure pedagogice*, București, 1927, 88 p., *Un anahronism și o afidare*. Statul romano-catolic ardelen. Studiul istoric-juridic, însoțit de concluziile Comisiei istorico-juridice privitoare la desființarea Statului catolic, Cluj, 1931, XXX + 466 p., *Universitatea Daciei Superioare și prudența Statului romano-catolic*, Cluj, 1931, 107 p., *Acte și documente privitoare la Statul romano-catolic ardelen*, Cluj, 1933, 878 p., *Acțiunea catolicismului unguresc și a Sfântului Scaun în România întreagă*. Cu CLXXVII + 45 acte și documente, Cluj, 1934, CV + 983 p., *Despre uzurpatori ai drepturilor României și ai Universității din Cluj*. Sf. Scaun de la Roma și Statul romano-catolic ardelen, Cluj, 1934, 164 p., *Nu ratatea Concordatului dintre România și Sf. Scaun*, Cluj, 1935, LIV + 88 p., *Ordinul canonic premonstratens din România*, București, 1936, 126 p., *Ordinul franciscanilor conventuali („Minoriti”) din Transilvania*, 2 vol., București, 1937—1938, XII + 771 p. (I) și CIV + 363 p. (II); *La o răscruce a vieții mele*. Un bilanț și o mărturisire, București, 1939, 195 p., *Un reprezentant rustic al spiritualității românești de la mijlocul sec. XIX*. Pătruș din Săliște, București, 1940, 24 p., *Polonica religioasă și minoritară a României*. Fapte și documente care impun o nouă orientare, Cluj, 1940, 830 p., *Prolegomena la o educație românească*, vol. I, Cluj, 1940, 903 p., *Puncte cardinale pentru o concepție românească a educației*, Sibiu, 1944, 130 p., *Dictatură și anarhie*. Priviri critice asupra evoluției și directivei învățământului și educației românești sub regimul Antonescu (1940—1944), Sibiu, 1944, LXVI + 248 p.

A colaborat la aproximativ o sută de periodice românești, între care: „Telegraful Român”, „Revista Teologică”, „Vatra Școlară”, „Lucea-

torul”, toate la Sibiu, „Biserica și Școala” și „Tribuna” la Arad, „Gazeta Transilvaniei”, la Brașov, „Neamul Românesc”, „Neutral Românesc Literar”, „Adevărul Literar și Artistic”, „Convorbiri Literare”, „Revista Generală a Învățământului” la București, „Societatea de Măine”, „Patria”, „Cosânzeana”, „Renașterea” în Cluj, „Lucea Românească” la Oradea, „România la Cluj” la Sibiu.

Recitări. Amintiri despre oameni pe care i-am cunoscut. Prefață Crișan Mircioiu, Editie îngrijită de Crișan Mircioiu și Ștefan Popovici, Note și comentarii Șerban Palveșan, Cluj, 1974, 331 p., *Din istoria literaturii didactice românești*, Editie îngrijită de Crișan Mircioiu, Introducere, studiu introductiv, note și comentarii de V. Popeangă, București, 1975, 36 p., *Pentru o pedagogie românească*. Antologie de scrieri pedagogice, îngrijită de Crișan Mircioiu, bibliografie, note și comentarii, Octavian O. Ghibu, Studiu introductiv, conf. de Ion Gh. Stanciu, București, 1977, 332 p., *Pe baricadele vieții*. Anii mei de învățătură. Editie îngrijită, prefață, note și comentarii de Nadia Nicolescu, Prefață de Mircea Zăciu, Cluj-Napoca, 1981, 382 p., *Nu din partea aceea*. Studii și articole, 1940—1944, îngrijite de Crișan Mircioiu, prefață și note de Vasile Popeangă. Cu o postfață de Nadia Nicolescu, București, 1985, 423 p., *Oameni între oameni*. Amintiri. Selecție și introducere de Ion Buiuc. Text stabilit, tabel cronologic și indice de nume de Octavian O. Ghibu, București, 1990, 528 p., *Pe baricadele vieții*. În Basarabia revoluționară. Amintiri. Editie îngrijită, prefață, tabel cronologic, note, bibliografie și indice de nume de Octavian O. Ghibu, Cluj-Napoca, 1992, 636 p., *Chemare la judecata istoriei*. Apeluri la rațiune din anii 1946—1952. Selecție, îngrijirea ediției și note de Octavian O. Ghibu, București, 1992, 208 p., *În vâlmășirea revoluției*. Însemnări din Basarabia. Editie îngrijită, introducere și note de Octavian O. Ghibu, București, 1993, 222 p., *De la Basarabia rusească la Basarabia românească*. Îngrijirea ediției, cuvânt introductiv, note, indice și bibliografie de Dr. Marian Radu, București, 1997, XVI + 504 p.

Literatură: Ioan Moga și Iosif E. Naghiu. *Bio-bibliografia profesorului Onisifor Ghibu*, București, 1941 (peste 1100 titluri); vezi și Pr. Alexandru Marcel Sabău, *Onisifor Ghibu cu*

traduceri din limba română în maghiară (de ex. piesa *La Plevna* a lui George Sion); o lucrare cu titlu, *Schifă istorică despre participarea Românilor la războiul ruso-turc din anul 1877-1878* în limba germană, în ziarul „Neue Arader Zeitung” (1882-1883), o *Gramatică a limbii maghiare* (1884).

Literatură: *Enciclopedia Română*, tom II, Sibiu, 1900, p. 575-576, Dr. Teodor Bogaș, *Istoria Școlii normale (Preparandiei) și a Institutului teologic ortodox român din Arad*, Arad, 1922, p. 653-654, Eugen Arădeanu (Glück), *Contribuții cu privire la activitatea științific-literară a lui Ioan - Iosif Goldiș legată de Războiul pentru independență din 1877/1878*, în MB, an XXVII, 1977, nr. 4-6, p. 294-296 și în „Zăreava”, Arad, IX, 1978, p. 149-155, Florian Dudaș, *Din corespondența mediată a episcopului Iosif Goldiș* în MB an XXX, 1980 nr. 1-3, p. 159-165, Pavel Vesa, *Viața și activitatea episcopului Iosif Ioan Goldiș al Aradului*, în AB an VIII (XLVII), 1997, p. 119-126.

GOTCU IOAN, preot, profesor. N. 2 febr. 1861, în Roman, † 4 iul. 1937, în Iași. Seminarul inferior la Roman, mai târziu Seminarul superior în Iași (1890-1893) și Facultatea de Teologie din București (1893-1897). Diacon, apoi preot la catedrala episcopală din Roman (1882-1890), preot la biserica „Sf. Spiridon” din Iași (1897-1927), profesor de „Științe religioase” la Seminarul „Veniamin” (1901-1927) și la alte școli secundare din Iași, protopop în Iași (1900-1902), președinte al Consistoriului eparhial-Iași.

Lucrări: *Moralitatea familiei creștine*, București, 1897, 151 p. (teză de licență), *Catehismul ortodox*, București, 1903, 223 p. (ed. a II-a, 1911), *Curs de Pastorală*, București, 1903, 132 p. (ed. a II-a, 1911, ed. a III-a, 1922, 153 p.), *Concordanță* Iași, 1921, 46 p., articole în „Mitropolia Moldovei”, „Ortodoxul”, „Viitorul”, „Opinia”, „Oscotirea”, toate în Iași, „Cronica Românilor”, „Universal” București ș.a.

Literatură: Iosif Gheorghiu, † *Preotul Ioan Gotcu*, în „Mitropolia Moldovei”, an. XIII, 1937, nr. 7-8, p. 298-300. Pr. Prof. Ioan Constantinescu, *Preotul profesor Ioan Gotcu*, în MMS, an. XLVII, 1972, nr. 7-8, p. 609-617.

GRAMA ALEXANDRU, profesor de teologie. N. 8 ian. 1850, în Blaj, † 12 ian. 1896. În Blaj, Sădule gimnaziale și teologice în Blaj, studii de Filosofie și Teologie la Universitatea din Viena, cu doctoratul în 1877. Profesor de Drept canonic și Istorie bisericească la Seminarul teologic din Blaj (1877-1893), rector din 1892, deținând parafie și alte demnități în Biserica unită (canonic, rector al Seminarului și a interparohial, diecezan etc.). A publicat o serie de manuale didactice, precum și câteva lucrări de istorie, dar dintr-o viziune confesională, a redactat „Foaie Bisericească” de la Blaj (1883-1886) și a atras opoziția opiniei publice și a criticii literare printr-un studiu despre M. Eminescu, în care denigrează poezia, poezia sa și curentul eminescian.

Lucrări: *Principiile morale sau etice ale religiei creștine*, pentru gimnaziu, Blaj, 1878, 78 p., *Introducere în cărțile Sfintei Scripturi, pentru gimnaziu* Blaj, 1878, *Explicarea mecanică modernă a naturii și credința în Dumnezeu* Blaj, 1881, *Elemente de istoria bisericească universală și particulară a românilor pentru gimnaziile superioare*, Blaj, 1879, 87 p., *Istoria universală a Bisericii de la începuturile ei, până în zilele noastre, pentru seminari și uz privat* Blaj, 1885, 515 + VII p., *Istoria Bisericii românești unite cu Roma* Blaj, 1884, 3 f. + II + 223 p., *Instituțiile calvinești în Biserica românească din Ardeal* Blaj, 1895, X + 476 p., *Cerșurii din dreptul și istoria Bisericii românești unite*, Blaj, 2 vol., 1893-1894, 669 p., *Mihail Eminescu. Studiu critic* Blaj, 1891, 214 p.

Literatură: *Enciclopedia Română*, tom II, Sibiu, 1900, p. 596, *Semnalismul venerabilului Cier al Arhidiecesei greco-catolice române de Alba Iulia și Făgăraș* Blaj, 1900, p. 86-87, Nicolae Comșa, *Dascălul Blajului*, Blaj, 1940, p. 103-104 (și ed. Nicolae Comșa - Teodor Seiceanu, *Dascălul Blajului*, București, 1994, p. 103-104), *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979, p. 407-408.

GRECEANU RADU, cronicar, traducător de lucrări teologice. N. c. 1655 - † c. 1725. Se pare originar din satul Greci - azi jud. Dâmbovița. Logofăt în cancelaria domnească a Țării Românești, cronicarul oficial al domnului Ia. Constantin Brâncoveanu (se pare începând din 1693), cu

cronica, *Începătura istoriei vieții luminatului și prea creștinatului domnului Țării Românești Ioan Constantin Brâncoveanu Bazarab Voievod*.

Traduceri de lucrări teologice: Alături de frațele său Șerban a avut o contribuție efectivă la revizuirea textului și la tipărirea primei ediții integrale a *Bibliei* în limba română (București, 1688, reeditată în 1988): „*Într-o cu nevoia și îndreptare de ce se scrie în scriptur dascăli și nașii*” (câte două volume se prezintă în două volume de cei doi, și plăcuți de către slujile Mărei Sale Șerban bivalet, logofăt, brăvega și tatele său au în) (Radu logofăt)”. Tot împreună au tradus cartea *Mărgăritare dintr-o curvie de multe feluri a celui întru sfârșit Părintelui nostru Ioan arhiepiscopul Tarigradului a lui Zisovici* (București, 1691, 6 + 178 f.), cu două predoslovii semnate de ei, una către domnitor, alta către „de bine voitorii cititori” (ediția a doua, București, 1746). În același an Radu a tradus singur și a tipărit la Buzău *Pravoslavnica Mărturisire a lui Petru Movilă* (după versiunea grecească a lui Meletie Singur) (4 f. + 2.0 p.), prima ediție în românește, cu două prefețe semnate de el (reeditată la București în 1745). În 1698 s-au editat, la Buzău, cele 12 *Minire* având tipicuri, paramele și anexarele în românește (traducere din textul în slavonile) după el și a grecească de la vechiul lui Mărgăritare. Toate aceste patru cărți erau precedate de „*Atihia la sterna cărți*”, alcătuite tot de el. *Cronica domniei lui Constantin Brâncoveanu* editată de Ștefan D. Greceanu (1906), Mihail Gregorian (1961), Aurora Ilies (1970) și a *Traducerii Mărturisirii* reeditată de Gheorghe I. Moșescu (în *Mărturisirea Ortodoxă*. Text grecesc după Ms. Parisinus 1265, text român editat la Buzău, 1691), București, 1942—1944, p. 183—328 (ca se vedea și p. XLIX—LXVI).

Literatură: Ioan Bianu și Nerva Hodoc *Bibliografia românească veche*, tom I (1508—1716), București, 1903, sub voce; Constantin Solomon *Biblia de la București (1688). Contribuții noi istorico-literare*, Tecuci, 1932; I. C. Filitti, *Cine erau frații cărturari Radu și Șerban Greceanu*, în RIR tom IV, 1934, p. 65—70; Lucian Prodescu, *O controversă literară-creștină. Contribuția fraților Radu și Șerban Greceanu la cultura bisericească și laică*, în GB, an XXI, 1962, nr. 5—6, p. 580—607 (cu consideră traducătorii Bibliei); Virgil Cândea, *Semur-*

ficția politică a unui act de cultură feudală (Biblia de la București, n.n.), în rev. „*Studii*”, an XVI, 1963, nr. 3, p. 651—671, Alexandru Dău, *Umanismul român și cultura europeană*, București, 1974, sub voce; Dan Horia Mazău, *Cronica anuntului*, București, 1978, p. 147—228, Eugen Negrici, *Figura spiritului creator*, București, 1978, p. 165—182, Antonie P. Anăndeaș, *Biblia de la București (1688). Cine a făcut traducerea?*, în BOR, an. XCVI, 1978, nr. 9—10, p. 1004—1018 (și în vol. *Dașcăli de cuget și de simțire românească*, București, 1981, p. 217—241); Nicolae Corciojan, *Istoria literaturii române vechi*. Fondată și bibliografu finale de Dan Simionescu, prețată de Dan Zamfirescu, București, 1980, p. 395—400 și 455—460. A se vedea și *Dictionarul literaturii române de la origini până la 1900* București, 1979, p. 410—414.

GRECEANU ȘERBAN, traducător de lucrări teologice, frate cu Radu N. a 1655 — 1710. A ocupat diverse funcții în aparatul de stat al Țării Românești: logofăt (1678—1694), vistier (1694—1703), vel logofăt (1704—1710).

Traduceri de lucrări teologice: Împreună cu frațele său Șerban a contribuit la revizuirea și editarea *Bibliei de la București* din 1688, tot împreună au tradus *Mărgăritare dintr-o curvie de multe feluri* (București, 1691, semnează și cele două predoslovii, reed. 1746). Este autorul unei prefețe grecești, a *Șirului Șirilor* (Parisinus 1265) și a *Sfântului Grigorie Decapostu* (București, 1692), a unei predoslovii (în grecește și românește) și a unor *Atihii* (ca se vede la *Șirul Șirilor* greco-român de la București din 1693).

Literatură: Același ca și la Radu Greceanu.

GRECIANU NICODIM din boiaz Nicolae, arhimandrit, traducător N. febr. 1762, în București, într-o veche familie boierească, tatăl său 1817, la Cernica. Frate în mănăstirea Tismănuș (1780), unde a și fost călugăr și hirotonit (ierodiacon (1781); ieromonah la Snagov (1786—1794) la Tismănuș (1794—1801), apoi la Mitropolie (1801—1810), ieromonah (1797), protoanghel și arhimandrit (1801); călugăr o biserică de lemn în satul Ghermănești-Ilfov, refăcut din lemnul bisericii mănăstirii Babele-Vlăsca și un paraclet la Cernica; după 1810 retras la Cernica. A tradus din

profetice sale a) de suibă: *Evangelia* (1760, 1775), *Autobiografia* (1762, 1766, 1777-1786), *Ceaslovul* (1767 și alte 5 ediții), *Molitvelnicul* (1764), *Penticostarul* (1768, 1782), *Triodul* (1768), *Octoihul* (1774), *Apostolul* (1774, 1784), *Prutirea* (1775, 1780), *Slujba Cuviosului Dumitrie de la Basarabov* (1779), *Liturghierul* (1780), *Colavasierul* (1781), b) de învățătură: *Porocă de întrebări și răspunsuri a Sf. Simion al Tesaloniceului* (1765), *Omulile Sf. Macarie Egipteanul* (1775), *Cazania* (după a lui Vaslaam, 1768. În *în. cur. bisericăscu* 4 s. 1. *Carte de porocă* (1775, umbrele după Anhim Ivircanul, *Prăvitioară cu învățătură bisericăscă de taina apovedanii* (1781) ș.a., a sprijinit traducerea și tipărirea *Monișelor de la Râmnic*. Sub el s-a tipărit și câteva cărți în „secția” precească a tipografiei Mitropiei ner, între care *Mărturisirea ortodoxă* a lui Petru Movilă (1767), *Învățătura creștinească a credinței noastre ortodoxe* (1768, text grecesc-turcesc) ș.a. În 1774 generalul rus Petru Sa tăkov s-a dus la mănăstirea Sf. Dumitrie Basarabov pe care le-a așezat în catedrala mitropolitană. În 1776 patriarhul ecumenic Sofronie I a acordat titlul onorific de „locșinilor al scaunului din Cezareea Capadociei”

Literatură: G. M. Ionescu, *Istoria Mitropoliei Ungrovlahiei*, vol. II (1708-1787), București 1914, p. 347-373; Pr. Dr. Nicușor Șerbănescu, *Mitropolia Ungrovlahiei*, în BOR., an LXXVII, 1959, nr. 7-10, p. 793-797; Ierom. Lucian Florescu, *Activitatea culturală a mitropolitului Grigorie al II-lea*, în ST., an XV, 1963, nr. 3-4, p. 220-231; Prof. Toma G. Bălău, *Tipografia Mitropoliei Bucureștilor în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea*, în BOR., an LXXXVII, 1969, nr. 7-8, p. 791-816; Mircea Păcuraru, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, II, București, 1981, p. 403-408 (ed. a II-a, București, 1994, p. 395-400).

GRIGORIE DASCĂLUL (din botez Gheorghiu), mitropolit N. 1765, în București, † 22 ian. 1834, în București (osemințele sunt azi la Căldărușanu). A făcut studii la Școala de la Sf. Sava. Tuns în monahism de starețul Paisie la mănăstirea Neamț, sub numele Grigorie și hirotonit ierodiacon. Împreună cu prietenul său Gheronim, au tradus și tipărit mai multe cărți din limba greacă: *Carte foloșitoare de suflet* (Bu-

curești, 1799, 12 + 145 fol., retipărită în 1800, și din nou la Iași, în 1819), *Chiriacodromionul* (a *Evangeliei* a s. Nichita Teotocus, București, 1801, 4 + 248 p. + 3 fol., retipărit la Buzău 1839, Iași, 1840-1841 ș.a.), *Întrebări și răspunsuri oarecare bogoslovescilor ale Sfântului Atanasie* (Iași, 1803, 12 fol. + 43 p.), *Tălcuire la cele patru Evangelii ale lui Theofilact, arhiepiscopul Bulgariei*, cu însemnări oarecare de la Evthimie Zigabinos adăugită (Iași, 1805, 6 fol. + 708 p.), *Descoperire cu amănunsul a pravoslavnicei credințe a Sf. Ioan Damaschinul* (Iași, 1806, 10 fol. + 564 p.). După moartea lui Gheronim a lăsat trei cărți traduse numai de acesta: *Chegragariile* de Foricitul Augustin (Neamț 1814), *Apologia, adică cuvânt sau răspuns împotriva socotelilor celor fără de Dumnezeu* (Neamț, 1816, retipărită la București în 1819) și *Tălcuire pe scurt ... la antisfaturile celor 8 glasuri de Nichifor Catel* (Amaraș, 1817). După moartea lui Gheronim a tipărit o traducere proprie: *Arătare sau adunare pe scurt a dumnezeieștilor dogme ale credinței*, după Atanasie de la Pusa (Neamț 1816). După 1817 s-a stabilit la mănăstirea Antoni și Căldărușanu, tipărind noi traduceri: *Cuvinte scuze pentru preoții ale Sf. Ioan Gură de Aur și ale altor* (Amaraș, 1817), *Cuvânt împotriva simoniei* (București, 1820), *Cuvânt pentru preoții ale Sf. Grigorie de Nazianz* (București, 1821).

La 4 ian. 1823 ierodiaconul Grigorie a fost ales mitropolit al Ungrovlahiei (la 9 și 10 an hirotonit ieromonah și arhieru, iar la 11 an investit și înscăunat). A continuat traducerea și tipărirea de noi lucrări la București: *Dușvire împotriva erezelor armenilor* (1824), *Două cuvinte ale Sf. Casian Râmleanul* (1825), *Cuvinte ale Sf. Vasile cel Mare și Grigorie cuvântătorul de Dumnezeu* (1826), *Cuvinte ale Sf. Ioan Gură de Aur* (1827), *Cuvânt al Sf. Ioan Gură de Aur la Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul* (1827), *Cuvinte zece pentru dumnezeiasca promie ale lui Teodoret al Cirului* (1828), *Patericul* (1828). Ca mitropolit, a căutat să pună rânduală în viața clerului, s-a îngrijit de fam. l. ne-prolești a acoperit o parte din datoriile Mitropoliei, a izbutit - pentru scurt timp - să înădure pe egumenii greci din mănăstirile închinate. Ajuns la neînțelegeri cu autoritățile ruse de ocupație, în ian. 1829 a fost înlăturat din scaun din *discreția* a s. *Antoni* și *Grigorie* a Chisnău până în ian. 1832), apoi la Buzău (febr. 1832 - apr.

833) la Căldărușani (apr — aug. 1833). La Buzău a pus acum bazele unei tipografii, în care au apărut: *Ale lui Iosif monahul Vrieșiei cuvinte înnozesci pentru purcederea prea Sfântului Duh* (1832), *Ale lui Fotie patriarhul Constantinopolului epistolele ne obște către scaunele arhieresti ale Răsăritului și unele cuvinte doveditoare pentru purcederea prea Sfântului Duh ale Sfântului Grigorie Poianu* (1832), *Cartea ce să numește împărțirea de grâu a Sf. Ioan Gura de Aur* (1833, cu 57 cuvântări), *Carte ce să numește Putul Sf. Ioan Gura de Aur* (1833, cu 48 cuvântări). După ce a încheiat cu succes lucrările de tipografie la Căldărușani și începe lucrările de refacere a catedralei mitropolitane.

Literatură: Constantin C. Tomescu, *Mitropolitul Grigorie IV al Ungrovlahiei*, Chișinău 1927, IV + 307 p., *Tomâr festiv BOR.* an LI 1934 nr 5-6, cu studiile: Preotul Nicolae M. Popescu, *Viața și faptele părintelui Grigorie Dascălul* (p. 287-303) (extran., 16 p., ed. a II-a, 1942); Constantin C. Tomescu, *Puține cuvinte despre strădania mitropolitului* (p. 326-340); Pr. George I. Negulescu, *Conducătorii hirotoniilor de la 1823-1834*, p. 341-419 (p. extras); D. Balaur, *Căderea și dăruirea tipografiei de la Căldărușani din vremea mitropolitului Grigorie Dascălul*, p. 420-421; Gheorghe I. Măneanu, *Mădăstirile închinare din Țara Românească în vremea păstoriei mitropolitului Grigorie Dascălul*, p. 422-436 (p. extras); Ion Ionașcu, *Știri noi despre mitropolitul Grigorie Dascălul*, în *BOR.* an LVII 1938, nr 1-4, p. 18-29; Ion Ionașcu, *Mitropolitul Grigorie IV și întrebarea unor venitori din vremea păstoriei lui (1823-1834)*, în *RL* an X, 1938, p. 270-301 (p. extras); Pr. Constantin V. Popescu, *Carte de către suferința a traduse din grecește și împărțite de mitropolitul Grigorie Dascălul*, în *GB.* an XXXII, 1973, nr 7-8, p. 719-725; Prof. T. G. Bulat, *Mădăstirile pășăntene din Țara Românească în epoca Regulamentului Organic*, în *BOR.* an XCIII, 1975 nr 9-10, p. 1165-1176; Pr. Ioan Ionescu, *Mitropolitul Grigorie Dascălul*, în *GB.* an XLVI, 1989, nr 2-3, p. 122-136; Pr. Prof. Mirela Păcuraru, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol III București, 1981, p. 37-48 (ed. a II-a București, 1994, p. 36-47).

GRIGORIE DIN MĂHACI (az. Mădăstir jud. Alba), preot, copist, N. pe la mijlocul sec. XVI, t. d. 16.9. Lui i se datorează cunoscutul manuscris românesc intitulat „*Codex Sturdzanus*” (numit așa de B. P. Hasdeu după numele lui D. A. Sturdza, care l-a dăruit Academiei Române, az. Ms. 447 din Bibl. Academiei, cu 124 fol.), cuprinde o serie de „texte apocrife”, copiate de el între 1583 și 10 mai 1619: Povestea Sf. Ite dumineci, Rugăciunea Sfântului Simeon contra afunsiului drac, Cuvânt despre viața și moartea lui Avraam, cum a venit arhanghelul să-l silească, Sveata Pelea adică Sfânta Vineri, Întrebarea creștinească, Tatăl nostru cu tînc, fragmente a rugăciunii celei de la vînt, p. 10-11, 12-13, 14-15.

Literatură. B. P. Hasdeu, *Cuvinte din bătrîni. Cărțile populare ale românilor în secolul XVI în legătură cu literatura populară cea veche și nouă*, București, 1883, p. 1-11; I. I. Brătulescu, *Texte populare din secolul XVI*, București, 1883 (studii și reproduceri de texte); Monse. Gastier, *Literatura populară română*, București, 1883 (studii și reproduceri de texte); George Pasco, *Istoria literaturii și limbii române din secolul XVI*, București, 1921, p. 10, -127; Nicolae I. Ionescu, *Texte populare din secolul XVI*, București, 1929, p. 153-155 și 170-171 (ed. nouă, vol. I, București, 1974); Gh. Chivu, *Copierii Codicelui Sturdzan*, în *LR.* an XXVII, 1978 nr 1, p. 59-71; Gh. Chivu și Mariana Călinescu, *Bibliografie pentru studiul românesc al Secolului XVI*, București, 1974, passim; tratatele de istoria literaturii române vechi.

GROSU GURIE (din botaz Gheorghe) mitropolit N. I. an 1877, în Nimoreni, Lăpușna t. 14 nov. 1943, în București (înmormîntat la Cernica). Studii la Școala spirituală (1888-1892) și Seminarul teologic din Chișinău (1892-1898) apoi la Academia de teologie din Kiev (1898-1902) unde a obținut titlul de magistrat în teologie. Călugăr în mănăstirea Noua Neamț (Chilcani), hirotonit ieromonah și numit „monah eparhial” (1902), mai târziu arhiepiscop protopop al episcopiei de Iași (1909). A stăruit pentru înființarea unei tipografii eparhiale (1906) și pentru apariția revistei „Anunțator” în Chișinău (1908). Stareț la mănăstirea Sf. Avram din gubernia Smoleașk (1909), director la Școala normală de învățături din Aleksandrovska Gruzevsk

(1910—1914, și Sankovka (1914—1917), profesor de Limba română în Chișinău (1917/18), și atât activ pentru realizarea statului național român din țară (ministru adjunct al Justiției în Guvernul provizoriu din Chișinău). În 4 iul. 1918 ales de Sf. Sinod din București arhiepiscop-vicar al Mitropoliei Moldovei, cu titlu „Botoșăneanul” (hirotonei în Iași la 15 iul. 1918); în 1919 numit arhiepiscop-vicar la Arhiepiscopia Chișinăului (cu titlu „de Bălți”), la 1 ian. 1920 numit locuitor de arhiepiscop al Chișinăului și Hotinului, la 21 febr. 1920 ales trimis (înscăunat numai în 1921), iar din 28 apr. 1928 revine mitropolit al Basarabiei păstoriind până la 11 nov. 1936, când a fost suspendat de Sf. Sinod, apoi pensionat.

Lucrări: *Carte de învățătură despre legea lui Dumnezeu*, alcătuită după mai multe manuale rusești, Chișinău, 1908, 310 + VI p., *Bucuroasă moarte, eternă viață* (Chișinău, 1909, 80 p. (ed. nouă, 1960 + X 1 p.), *Abecedar moldovenesc* (Chișinău, 1917, 135 p. (în colaborare, ed. a II-a și a III-a, cu titlu latinesc, în 1918, ed. a VII-a în 1922), *Rugămintele și îndrumările lor*, Chișinău, 1920, 44 p., *Despre omul „trupesc”, „sufleteț” și „duhovnicesc”*, Chișinău, 1924, 40 p., *Istoria sfântă a Vechiului și Noului Testament*, Chișinău, 1924, 172 p. (și alte ediții), *Slujirea lui Dumnezeu a unui preot bun*, după Părințele Ioan de Cronstadt, Chișinău, 1925, 76 p.

Traduceri din rusește: *Istoria mândărilor Noului Neam*, Chișinău, 1911, 158 p., M. Calinev, *Despre creșterea sfintelor icoane*, Chișinău, 1920, 42 p. Alte numeroase traduceri și prelucrări în rusește, în sursele rusești de predă, cașvantiu pastoral, publicate mai ales în revistele „Luminătorul” și „Misionarul” sau în ziarele „Cuvânt Moldovenesc”, „România Nouă” ș.a., toate la Chișinău.

Literatură: Preotul Constantin Moraru *Arhiepiscop Gurie Botoșăneanul, vicarul Mitropoliei Moldovei și Sucevei*, Cernăuți, 1919, 16 p. (Constantin) Tomescu), *Sdrădătorirea unui pătrar de veac de activitate obștească a Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Gurie*, Chișinău, 1927, 30 p.

Necrologuri în BOR, an LXI, 1943, nr. 10—12, p. 605—611, „Luminătorul”, an LXXVI, 1943, nr. 10—12, p. 736—749; VB, XII, 1943, nr. 11—12, p. 85—89, „Renasterea” (Craiova, an XXII, 1943, nr. 11, p. 581—583, Pr. Gheorghe Cuneșcu, *Mitropolitul Gurie al Basarabiei*

subitor al cărții românești, în TR, an 140, nr. 45—48 din 1—15 dec. 1992, Gh. Vasilescu, *Mitropolitul Gurie Grosu al Basarabiei*, în BOR, an CXI, 1993, nr. 10—12, p. 95—106 (vezi și p. 34—43); Boris Buzilă, *Din istoria vieții bisericești din Basarabia*, București—Chișinău, 1996, p. 284—326; Mitropolit Nestor Vorniceanu, *Gurie Grosu, primul arhiepiscop și mitropolit al Basarabiei românești*, în vol. „Studii de Teologie istorică”, Craiova, 1998, p. 145—154 (a se vedea și rev. „Destin românesc”, București—Chișinău, I, 1994, nr. 2, p. 94—108).

GROSU NICOLAE, profesor de teologie N. 1867. În Bujor, jud. Lăpușna, † d. 1944. În România, Studii la Seminarul teologic din Chișinău (1877—1887) și la Academia teologică din Kiev (1889—1893), magistrul în teologie la aceeași Academie (1907). Profesor de Sfânta Scriptură la Seminarul de teologie din Kiev (1895—1906), profesor suplantar (1906) și titular (1907) de Omiletică, apoi de Istorie bisericească (din 1912 până în 1917) la Academia din Kiev, profesor de Limba română la „Institutul de limbă orientale apropiate” din Kiev (1919—1924), și concomitent profesor de Istoria Bizanțului la Universitatea din Odessa (1919—1920), preot la catedrala Sf. Vladimir din Kiev, protopresbiter mitrofor, în timpul regimului sovietic a fost deportat la Arhangelsk și încheie zilele siberiene.

Lucrări: *Prea curiosul Teodor Studitul. Viața și opera*, Kiev, 1907 (teză de magistrul). *Activitatea predicatorială a Sf. Ioan Gură de Aur. Activitatea bisericească și legislativă a împăratului Alexie Comnenul, Relațiile urmașilor lui Alexie Comnenul cu Roma, Pavlietianismul în Bizanț în secolul XII, Edițional din Mănan al împăratului Constantin cel Mare. Relațiile bizantine cu Biserica armeană. Tipuri istorice ale prediciei bisericești, Profesorul V. T. Pievnski, ca omiletic, Predici funebre, și altele*, majoritatea au fost publicate în revista „Trudi Kievskoi Duhovnoi Akademii”, al cărei redactor a fost în perioada 1912—1917, altele în revista Seminarului teologic din Kiev (toate studiile sale sunt scrise în rusește).

Literatură: Preot Dr. Liviu Stan, *Profesorul Nicolae Grosu de la Arhangelsk*, în RT, an XXXIV, 1944, nr. 5—6, p. 57—259.

H

HACMAN EUGENIE, (Evghenie, din bolez Eftimie), episcop. N. 1793. Într-o familie românească din Văsăduș—Bucovina (inițial Hahmann), — † 12 apr. 1873. Viena, înmormântat în catedrala din Cernăuți. Studii la gimnaziul, apoi la școala de teologie (cândat) continuând la Facultatea de Teologie catolică din Viena (1825—1827), acolo a dat lecții de limba română vitorului împărat Ferdinand V (1830—1848) (în raportul lui de la 1830, prezentat la 1832, este înțeles în Cernăuți, apoi profesor la noul Institut teologic de acolo (1827—1835). La 8 mai 1835 Curtea din Viena l-a numit episcop al Bucovinei cu sediu, la Cernăuți (chirotonit la Carlovei la 15 iug. 1835), păstoria până la moarte. În 1843 a intrat în vigoare un nou Statut de organizare a Bisericii din Bucovina (eparhia împărțită în 12 protopopiate, iar numărul parohiilor ridicat la 24). În urma memoriilor sale (după 1837 au fost reînființate câteva școli primare românești, iar în 1848 a deschis o școală normală (pedagogică) la Cernăuți, cu limba de predare română, toate îndrumate de B. Serică, dar în 1869 au fost transformate în școli de stat, cu limba de predare germană, în 1860 s-a înființat un „liceu ortodox” la Suceava, tot de limbă germană. În timpul păstoriei lui, s-a zidit catedrala din Cernăuți (1844—1864) și s-a început construcția unui impunător palat episcopal (terminat în 1882, azi c. clădirea Universității din Cernăuți). Păstoria lui a avut și aspecte negative: a introdus un regim absolutist în conducerea eparhiei, a favorizat pe

rutenii din Bucovina și introducerea limbii germane în administrația eparhială, a unei atitudine față de revendicările naționale românești, s-a opus în primul rând la înființarea Mitropoliei ortodoxe pe teritoriul Bucovinei și Transilvaniei habsburgice (Transilvania, Banatul Crișana și Bucovina) și la înființarea Mitropoliei ortodoxe din România. Înființarea Mitropoliei a Bucovinei, pentru el, ceea ce s-a și aprobat (23 ian. 1873) n-a fost, însă, instalat ca arhiepiscop și mitropolit, căci a murit la scurt timp.

Literatură: *Enciclopedia Română*, tom II Sibiu, 1900, p. 639—640 (I. G. Sbiru); Ion Nistor, *Istoria Bisericii din Bucovina*, . Bacăurești, 1916, p. 50—124; Teodor Bălan, *Conflictele episcopului Eugen Hacman cu președ. din Bucovina*, în „Revista Artelor”, an IV 1941 nr. 2, p. 314—334; George Ursul, *Eugen Hacman — un personaj istoric controversat*, în rev. „Magazin Istoric”, an. 28 1994, nr. 5, p. 30—32; Mircea Păcuraru, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III, ed. II Bacăurești, 1994, p. 183—196.

HAMSEA AUGUSTIN (din bolez Aron) arhimandrit N. 17 mai 1849, în Râșnov, jud. Brașov, † 12 ian. 1916, în mănăstirea Hodoș-Bodrog, jud. Arad. Studii la Gimnaziul „Andrei Șaguna” din Brașov (abs. 1869), Institutul teologic din Sibiu (1869—1872), la Academia de Litere din Sibiu, la Facultatea de Științe Juriice în Budapesta. Profesor la Institutul teologic-

pedagogic din Arad (1875—1881), călugăr sub
numele Augustin și hirotonit ieromonah (1879),
membru consistorial (consilier) la Episcopia
Aradului (1881—1887), director al Institutului
teologic pedagogic din Arad (1887—1901),
protopop al Aradului (1899—1906), stareț al
mănăstirii „Sf. Iosif” Bortog (1906—1916), deputat
în Sinodul eparhial al Episcopiei Aradului (din
1881), vicepreședinte al Asociației pentru cultura
și literatura poporului român — Arad.

A redactat buletinul oficial al eparhiei „Biserica și Școala” (1879—1882 și 1884—1899), —
care a dublat seria de prelegeri de Liturgică a
Pădurii. Administră parohia și Istorie bisericească, — precum și *Calendarul Episcopiei Aradului* (1881—1882) la *Episcopia Aradului*, de la Sibiu (Istorie bisericească), „Telegraful Român” și „Revista Teologică” de la Sibiu.

Literatură: *Necrolog*, în ziarul „Românul”, Arad, an VI, nr. 9 din 14/27 ian. 1916; N. Bălan, *Arhimandritul Augustin Hamzeu*, în RT, an X, 916, nr. 1—3, p. 67—68; Dr. Teodor Botis, *Istoria Școlii normale (Preparandiei) și a Institutului teologic ortodox-român din Arad*, Arad, 1922, p. 655—656.

IIANNIA IOAN, profesor de teologie. N. 20 mart. 1818, în Săluș, jud. Sibiu, † 30 mart. 1897, în Sibiu. Studii gimnaziale la Sibiu (1838—1841), la Sibiu (1841—1844), la Universitatea din Viena (1841—1845). Secretar al Consistoriului din Sibiu (1845—1848), profesor la Seminarul diecezan, devenit în 1853 Institut teologic pedagogic (1848—1895), director al Institutului (1865—1895), preot (1847), paralel protopop al Sibiuului (1855—1880); membru în Sinodul eparhial și în Congresul Național Bisericesc al Mitropolitului Aradului (vicepreședinte al Asociației) (1867—1870), unul din fondatorii Băncii „Albina” din Sibiu, fost un timp vicepreședinte, apoi președinte al Comitetului de conducere, mișcând pentru drepturile național-sociale ale poporului român și participând activ la evenimente anuale 1848. A editat „Anuarele Institutului de pe anul 1884—1895” (în primul Anuar a publicat *Istoricul Institutului pedagogico-teologic*), articole și cuvântări în „Telegraful Român”.

Literatură: *Necrolog*, în TR, an XLV, nr. 36 din 1/3 apr. 1897 și nr. 37 din 3/15 apr. 1897; Dr.

Eusebiu R. Rosca, *Monografia Institutului seminarial teologic-pedagogic „Andraian” Sibiu*, 1911, p. 82—83, Pr. Prof. Mircea Păcurariu, *De la viața de an de la mână teologică la Sibiu 1786—1986*, Sibiu, 1987, p. 273.

HATÉGAN VASILE, preot, ziarist. N. 15 nov. 1913, în Youngstown-Ohio (S.U.A.), într-o familie de imigranți din jud. Alba. Studi la Madison School (1925—1929) și East High School (1929—1933) din Youngstown, Academia teologică „Andraiană” din Sibiu (1933—1937), la Facultatea de Teologie și cea de Litere și Filosofie din București (1937—1939), cursuri de specializare la Universitățile Southwos, Exeter și Cambridge în Anglia (1939), apoi la Universitatea din Youngstown-Ohio (1939—1940), după care a obținut o diplomă de „master” la Seminarul teologic „Andraian” din New York (1940—1941), la Universitatea din New York (1952—1953). Un timp asistent la Seminarul teologic „Sf. Vladimir” din New York. Hirotonit preot în febr. 1941 în catedrala grecească din New York de către arhiepiscopul Athenagoras, viitorul patriarh ecumenic, pentru parohia ortodoxă română „Sf. Dumitru” din New York (1941—1955); transferat apoi la parohia „Sf. Maria” din Cleveland (1955—1982), de unde s-a pensionat, preot suplimentar în Canton-Ohio (1983—1984) și Westlake-Ohio (1985—1986). A ridicat o biserică monumentală, în stilul bisericilor de lemn din Maramureș, în Cleveland, dotată cu clădiri anexe pentru „școala duminicală”, birouri, bibliotecă etc., la care se adaugă un prestigios muzeu istoric, etnografic și bisericesc. A fost membru în Consiliul eparhial (1954—1982, al Episcopiei ortodoxe din America de Nord) pentru problemele ei externe (1952—1982), coordonator al cursurilor de vară de la „Vatra Românească” (1952—1974), membru în diferite comisi ale Consiliului Ecumenic al Bisericilor (1948—1974) și reprezentant al Episcopiei române din America la Adunările generale ale acestuia în Amsterdam (1948), Evanston (1954) și Uppsala (1968), președinte al „Asociației clerului ortodox din Cleveland” (1956—1970), capelan la un spital din Bronx-New York, coordonator al acțiunilor de ajutorare a României după al doilea război

mond, al organizațiilor a diferite manifestări culturale și artistice românești în America etc.

Lucrări. A publicat diferite broșuri, între care o *Istorie a Bisericii românești*, o *Istorie a românilor din America*, una despre românii din New York, un istoric al parohiei românești din Cleveland; a colaborat la traducerea și editarea cărților de cult ortodoxe în limba engleză. O vreme, în 1954 și 1974 a fost redactorul (sau episcopul) și alendarului „Soba”, în care a publicat sute de articule, mai mult ori a prezentat diverse materiale în cadrul emisiunilor în limba română la posturile de radio din America și România Liberă, conferințe pe teme teologice și istorice.

Literatură: Aurel Sasu, *Dictionarul scriitorilor români din Statele Unite și Canada* (București, 2001), p. 143—152.

HERESCU DOSOFTEI, episcop. N. c. 1710, în părinții săi buteni călugări ai mănăstirii Târnova, an 1789, în Cernăuți. Călugări la Putna, unde a fost un timp egumen. La 13 nov. 1750 ales episcop al Rădăuților. După ocuparea Moldovei de nord (Bucovina) de austrieci (1775), i s-a fixat sediul la Cernăuți (12 dec. 1781, instalat 30 ian., 10 febr. 1782); la 4 iul. 1783 a primit titlul de „episcop exempt al Bucovinei”. A ctitorit câteva biserici de lemn: în Vadul Viâchen lângă Rădăuți (1773), Sf. Treime din Cernăuți (1774), în V. Govu de Jos (1777), precum și clopotnița de la biserică episcopală Sf. Nicolae din Rădăuți. Sub el, autoritățile austriece au procedat la o reorganizare a eparhiei în 1786, pusă atunci sub jurisdicția Mitropoliei ortodoxe sârbe din Carpați. Episcopul s-a luptat cu apăsător energie al creștinilor și al clericilor românești, în special a zburcășilor de la Polona, Iași și Sf. Ioan de Nou, care au fost reșezate în mănăstirea Sf. Ioan din Suceava.

Literatură: Tencor Novac, *Dositei Herescu. Viața și activitatea sa ca episcop de la 1750 la 1789* (București, 1901, 107 p.; Dimitrie Dan, *Cronica Episcopiei de Rădăuți*, Viena, 1912, p. 114—127, Ion Nistor, *Istoria Bisericii din Bucovina*, București, 1916, p. 1—33, Mitropolia Târnovei, *Catastrofa de hiranuși al Episcopiei Rădăuților pe anul 1757—1782*, Cernăuți, 1943, 28 p., Mircea Păcuraru, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II (București, 1981, p. 475—478 (ed. a II-a, București, 1994, p. 464—466).

HERINEANU TEOFIL, arhiepiscop. N. 11 nov. 1909 în Arealia, jud. Bistrița-Năsăud, † 13 nov. 1992, în Cluj-Napoca. Studii secundare la Liceele „Andrei Mureșanu” din Dej și „George Barițiu” din Cluj (1920—1928), cele superioare la Academia teologică unită din Gherla-Cluj (trei ani) și la Facultatea de Teologie catolică din Paris (un an), în 1928—1932. Preot necăsătorit în parohiile Ceaba, Băboș și Panticeu din jud. Cluj (1932—1949). Revenerend la Biserica Ortodoxă, la 8 ian. 1949 arhiepiscop al Romaniei și Hersonid, călugări la mănăstirea Cetățuia (29 ian. 1949), înrolat arhieru la schitul Dragoșavele (2 aug.), înscăunat la Roman la 28 aug. 1949. La 19 dec. 1957 ales episcop al Vadului, Feleacului și Clujului (înscăunat 22 dec. 1957); la 11 ian. 1973 Sf. Simeon a ridicat la Episcopie la Cluj, a lăsat de Arhiepiscopie la Cluj, a devenit arhiepiscop (înscăunat în noua demnitate la 9 sept. 1973, Ca. născut de a celor din eparhie a lăsat de episcopat de probleme administrative, gospodărești, și de restaurarea monumentelor de artă bisericească, de ridicarea, restaurarea și pictarea unor biserici și a unor noi clădiri pentru cele două centre eparhiale și Seminarul teologic din Cluj-Napoca; a îndrumat publicarea unor lucrări de istorie și artă bisericească, a *Îndrumătorului bisericesc, munimar și patriotic* (1978—1992) și a

A făcut parte din câteva delegații sinodale care au vizitat diferite Biserici Ortodoxe surori. A publicat articole și cărți de închinare la Moldova și Suceava, „Mitropolia Ardealului”. Telegatul Roman „Închinare” și serbesci” la Sibiu și cel de la Cluj-Napoca etc., pastorelele de Paști și de Crăciun au fost scrise în voluma. *Tăcări din Stăruie și apără Cluj-Napoca* 487—490 p.

Literatură: Reportaje asupra alegerii sale în BOR. an LXVII, 1949 nr. 7—10, p. 155—167 și nr. 11—12, p. 16—49; rev. „Cronica Românilor”, an XXV, 1949, nr. 7—10 p. 88—124. BOR. an. LXXV, 1957, nr. 11—12, p. 1262—1301. MA. an. III, 1958, nr. 1—2, p. 13—49, BOR. an. XCI, 1973, nr. 9—10 p. 948—964, MA. an. XVIII, 1973, nr. 9—10 p. 906—938. I. P. S. Teofil Herineanu, arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului la împlinirea vârstei de 70 de ani în MA. an. XXIV, 1979 nr. 10—12 p. 798—807. Art. Prof. Dr. Ioan Zăgărescu, *Înaltul Prea Sfințitul Teofil Herineanu arhiepiscopul*

Vodului, Feleacului și Clujului. Cu prilejul împlinirii vârstei de 70 de ani, în îndrumătorul bisericesc, misionar și patriotic pe anul 1980, Cluj-Napoca, 1980, p. 265—272; Pr. Prof. Dr. Alexandra Moraru, Înalt Prea Sfințitul Părinte arhiepiscop Teofil Herineanu al Vodului, Feleacului și Clujului la 80 de ani de viață și 40 de ani de arhierie, în îndrumătorul bisericesc misionar și patriotic pe anul 1989, Cluj-Napoca, 1989, p. 36—43; Arhid. Visarion Băjaș, Arhiepiscopul Teofil al Clujului, în RT, an. II (74), 1992, nr. 4, p. 72—75; Idem, Arhiepiscopul Teofil al Clujului în TR, an. 140, 1992, nr. 43—44 p. 3.

HODOROABĂ NICOLAE preot profesor, monar, preot apăr. de focilor N. 17 febr. 1888, în Hâncești, jud. Botoșani, † d. 1941, în Iași. Studii la Seminarul „Veniamin” din Iași (1902—1904), Facultatea de Teologie din Cernăuți (1910—1914), cu menționa la București (1915), învățător în Buda-Iași (1910—1911) și Mogoșești-Iași (1911), preot în Buhăcenii (1911—1912), Puceti (1912—1918) și Ibănești (1918—1922) toate în jud. Botoșani, preot militar (1916—1918), preot la biserica „Sf. Sava” (1922—1928), apoi la biserica „Sf. Atanasie și Chiril” din Iași (din 1929), spiritual al Seminarului „Veniamin” (1925—1928) și profesor de Religie la diferite școli din Iași (1924—1931), consilier cultural la Arhiepiscopia Iașilor (1928—1929).

Lucrări: *Din fața altarului. Predici*, Iași, 1925, 42 p., *cu apud cu inventar*, Iași, 1925, 32 p., *Monografia parohiei Sf. Atanasie și Chiril cu biserica filială „Vulpe” din Iași*, Iași, 1934, 159 p., *Cuvântări ocazionale*, Iași, 1936, 92 p., *Turnele Bisericii creștine*, Iași, 1936, 64 p., *Mântuirea în Biserica Ortodoxă*, Iași, 1937, 24 p.

Preotimea și armata, Iași, 1916, 44 p., *Învățămintele din război*, Iași, 1919, 28 p., *Curvinte către ostășii Tării în campania din 1916—1918*, Iași, 1921, 93 p., *Din războiul de refăcutură*, Iași, 1923, 144 p., *Cântece vătășești, culese de pe front*, Iași, f.a., 52 p.

Alte lucrări: *Din umbra satelor*, Iași, 1926, 75 p., *Imnuri note, impresii*, Iași, 1926, 208 p., *George Enescu*, Iași, 1928, 64 p., *Căznuț cu ruciu*, piesă în trei acte, Mănăstirea Neamț, 1928, 82 p., broșuri cu caracter moralizator pentru credincioși, cinci broșuri cuprinzând bas-

me populare, stilizate de el, în colecția „Basmele românilor” (București).

Istoria sfântă a Vechiului și Noului Testament, pentru cl. I secundară, Iași, 1931, 132 p., *Parabolele și învățăturile Domnului nostru Iisus Hristos* pentru cl. a II-a sec., Iași, 1931, 123 p., *Istoria bisericească universală* pentru cl. a III-a sec., Iași, 1935, 96 p., *Istoria Bisericii Române*, pentru cl. a IV-a sec., Iași, 1935, 175 p., *Dogmele Bisericii creștine*, pentru cl. a V-a sec., Iași, 1937, 116 p., *Morala creștină*, pentru cl. a VI-a sec., Iași, 1937, 150 p., *Apologhenca* pentru cl. a VII-a sec., Iași, 1938, 96 p.

Colaborări la „Mitropolia Moldovei”, „Biserica Ortodoxă Română”, „Calendarul Săenilor”, „Calendarul revistei”, „Ion Creangă”, „Calendarul Universal”, „Neamul Românesc”, „Neamul românesc pentru popor Șezătourea”, „Ion Creangă”, „Tudor Pamfile” etc.

Literatură: Necu al Hădezoabă, *Autobiografie*, Iași, 1934, 10 p. (extras din lucrarea sa *Monografia parohiei Sf. Atanasie și Chiril*, p. 145—154); Iordan Dăcu și S. C. Stroeșcu, *Dictionarul folcloristilor*, București, 1979, p. 230—231; Gh. Nicolescu, Gh. Dobrescu și Andrei Nicolescu, *Preotii din apud pentru marea unire 1916—1919*, București, 2000, p. 133—139.

HORGA-POPOVICI NICOLAE preot N. 18 iun. 1767, în Seleuș, jud. Arad, într-o veche familie de preot. 125 febr. 81, în biserica din Călugăraș, arhid. din Oradea învățător la Săria (1788—1790), judecător onorific al comitatului Arad (1794—1796), preot în Seleuș (1796—1811); cunoscător de limbi străine, este autorul unei culegeri morale-istorice cu titlul *Oglindă arătată omului înțelept, care cuprinde în sine vechile întâmplări cu pilde aduse* (Buda, 807, 9 foi + 158 p., cu date istorice privind originea și continuitatea românilor, autor de versuri).

Literatură: Dr. Octavian Lăpuș, *Preotul Nicolae Horga Popovici, cărturar arădean de acum un secol și jumătate*, în MB, an XIII (1967), nr. 5—8, p. 262—272; Gheorghe Șora și Petre Ardeleanu, *Nicolae Horga Popovici, duminist și mare patriot* în „Revista de Filosofie” an XVI, 1969, nr. 6, p. 743—752; Eugon Arădeanu, (Glück), *Informații noi cu privire la viața și activitatea lui Nicolae Horga Popovici*, în MB, nr. XX, 1970, nr. XX, nr. 4—6, p. 377—381,

Eugen Ghick, *Contribuții cu privire la viața și activitatea lui Nicolae Horga Popovici*, în „Zădărnica”, Arad, 1975, p. 155—168; Eugen Arăușanu (Ghick), *Date noi cu privire la activitatea literară a preotului Nicolae Horga Popovici* în MB, an XXVI, 1976, nr. 5—8, p. 501—504; *Dictionarul literaturii române de la origini, până la 1900*, București, (1979), p. 441—442; Prof. Dr. Gheorghe Șora, *Preotul Nicolae Horga Popovici, reprezentant al iluminismului și apărător al tradițiilor strămoșești*, în MB, an XXXI, 1981, nr. 7—9, p. 500—519; Gheorghe Șora, *Date noi despre Școala ardeleană: Nicolae Horga Popovici (1767—1811)*, în vol. „Drobeta” V, 1982, p. 137—142.

HOȘTI ILIE, episcop. N. 30 ian. 1885, în M. nău Mare (fost în jud. Mureș, azi în jud. Bistrița-Năsăud), în familie de preot. † 28 mai 1970, în București. Studii gimnaziale la Reghin, Târgu Mureș și Blaj, 1896—1904), teologice la Roma (1904—1910), unde a obținut doctoratul în Teologie și Filosofie (1910); hirotonit preot la Roma (1910). Secretar la Episcopia Lugojului (1910—1913), profesor la Seminarul teologic din Lugoj (1913—1914), confesor militar pentru soldații români din garnizoanele din Viena, Graz și alte orașe din Austria (1914—1917); episcop la Gherla (numit 3 mart. 1917, hirotonit 4 dec. la Blaj, și instalat la 16 dec. 1917), în 1920 sediul episcopiei de Gherla a fost mutat în Cluj, unde a păstorit până în oct. 1948. Participant la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din Decembrie 1918, fiind ales membru în delegația care a prezentat actul Unirii la București și în „Marea Sfat al națiunii române”, după 1919 senator. Ca episcop, a îndrumat activitatea Academiei teologice din Cluj-Gherla, a Școlii pedagogice de fete din Gherla — pe seama cărora a ridicat clădiri noi —, activitatea cultural-tipografică și misionară din eparhie. A publicat diferite cuvântări, pastorale și articole în „Curierul Creștin”, organul oficial al eparhiei și în alte periodice. Membru de onoare al Academiei Române (1945). Arestat la 28 oct. 1948. Închis la Sigheț (1950—1955), apoi ca domiciliu obligatoriu la Căldărușani.

Literatură CC, an VI, 1917, nr. 13 p. 385—388; „Curierul Creștin”-Cluj, număr festiv din 1942. Silvestru Augustin Prunduș și Clemente

Plăianu, *Catolicism și ortodoxie românească. Scurt istoric al Bisericii române unite*, Cluj-Napoca, 1994, p. 111—114, vol. *Cardinalul Iuliu Hossu*, Cluj-Napoca, 1995, 470 p.

HOȘTI VASILE, episcop. N. 30 ian. 1866 în Târgu Mureș, † 13 ian. 1916, în Budapesta (înmoniașat în Gherla). Studii gimnaziale în Reghin și Târgu Mureș, apoi studii teologice în Colegiul „De Propaganda Fide” din Roma (doctoratul în Filosofie în 1884, în Teologie în 1887). Profesor de Dogmatică la Seminarul teologic din Blaj (1887—1898), rector al internatului arhidiecezan (1892—1898), iar din 1898 canon, metropolit, episcop de Lugoj (numit 16 mai 1903 hirotonit 11 sept. 1903, instalat 27 sept. 1903), apoi de Gherla (numit 11 nov. 1911, instalat 11 aug. 1912), unde a păstorit până la moarte.

A redactat forma bisericească-primitivă „Unirea” de la Blaj (1890—1892) și a publicat un manual de *Patologie și Logică* pentru gimnaziu, colaborator la *Enciclopedia Română* de la Sibiu. Ca episcop a îndrumat școlile românești din eparhie pe care le-a cărmunit.

Literatură *Șemăntinul venerabilului cler al Arhidiecezei metropolitane greco-catolice române de Alba Iulia și Făgăraș*. Blaj, 1900 p. 89—91; *Enciclopedia Română*, tom II Sibiu, 1900, p. 725; *Necrolog* în CC, Blaj, an. VI, 1916 nr. 2, p. 33—37; Victor Bojor, *Episcopii diecezei greco-catolice române de Gherla, acum Cluj-Gherla (1856-1939)*, Târgu Mureș, 1939, p. 444—570; Silvestru Augustin Prunduș și Clemente Plăianu, *Catolicism și ortodoxie românească. Scurt istoric al Bisericii române unite*, Cluj-Napoca, 1994, p. 109—111.

HRADIL, IOSIF, profesor de teologie slavă. N. 9 febr. 1892 în Novomesko nad Vahom, în Slovacia, † apr. 1954, în Prešov, Slovacia. Studii de Filosofie la Turino-Italia. Teologia la Seminarul romano-catolic maghiar din Oradea (licență în 1919), trecând la Ortodoxie, și se oferă o bursă la Facultatea de Teologie din Cernăuți, urde obține doctoratul în 1924, studii de Istorie și limbile popoarelor românești la Universitate din Cernăuți. Profesor la Academia teologică „Andriană” din Sibiu, unde a predat un timp Dogma-

tica, apoi Liturgia, Dreptul bisericesc și Morala (1924—1943), consilier arhiepiscopal la Sibiu (1943—1947), protot (1926), protopop (1945), profesor și decan la Facultatea de Teologie ortodoxă din Prieșov, în Slovacia (1947—1954).

Lucrări: *Preotul ca salvator al celor sfinte*, în „Anuarul III al Academiei teologice „Andreiane”, 1926, 1927, p. 3—48, „Vine după Mine!” *Meditații pastorale*, Sibiu, 1927, 48 p., *Întreținuri duhovnicești*, în „Anuarul XII al Academiei teologice „Andreiane”, 1935/1936 p. 45—57, continuate în RT, an. XXVII, 1937 p. 32—35, 71—73, 116—117, 199—200; *Tundearea clericală*, în „Anuarul XV al Academiei teologice „Andreiane”, 1938/1939, p. 93—110; *Ale dratului Bisericii a lui Hristos*, Sibiu, 1939, 32 p. Alte studii, articole și mescații în „Anuarele Academiei teologice „Andreiane”, „Revista Teologică”, „Telegraful Român”, „Luna Săcelor”, toate la Sibiu, și în publicațiile Bisericii Ortodoxe din Cehoslovacia.

Literatură: Prof. N. Neaga † Prof. Dr. Iosif Hradec în TR, an CII, nr. 23—25 din 1 iul. 1954. Pr. Prot. M. Ivesa Pălararu, *Două sute de ani de învățământ teologic la Sibiu. 1786—1986*, Sibiu, 1987, p. 314.

HRITCU ADRIAN (din botez Aurul), arhiepiscop. N. 22 febr. 1926 în Șteubieni, jud. Buzău, a părinților Aurel și de a Mariei. A învățat la Mănăstirea Neamț (1940—1944), a urmat Seminarul teologic din aceeași mănăstire (1948—1953) și Institutul Teologic Universitar din București (1953—1957), studii de specializare la Facultatea de Teologie din Fribourg, Elveția și Institutul Ecumenic de la Bossey (1973). Tuns în monahism la Neamț sub numele Adrian (1950), hirotonit ierodiacon (1951) și ieromonah (1958), apoi hirotestit arhimandrit (1965). Ierodiacon la mănăstirile Neamț (1951—1953) și Plumbuita (1953—1957), egumen la Slatina (1957), stareț în schitu, Dârâu-Neamț (1958—1959), stareț la Slatina (1959), s. a. j. tor — apoi mare eclesiarh — la catedrala mitropolitană din Iași și exarh al mănăstirilor din eparhia Iașiilor (1959—1973), episcop vicar al Arhiepiscopiei Iașilor cu titlul „Botoșăneanul” (ales 17 dec. 1973, hirotonit 27 ian. 1974), episcop vicar, cu același titlu, al Arhiepiscopiei misionare ortodoxe române

pentru Europa Centrală și Occidentală, cu sediu la Paris (ales 16 iul. 1980, instalat 16 nov. 1980), apoi arhiepiscop al aceleiași eparhii (din 16 nov. 1982) până în 1990. Membru în câteva delegații sinodale române care au vizitat a. e. B. sercii vizitate în țările Europei Apusene la care sunt parohii românești, cu diverse contacte ecumenice.

Lucrări: *Astere al Amuziei și opera sa*, în MMS, an. XLI, 1965, nr. 7—8, p. 409—415; *Mitropolitul Veniamin Costachi la mănăstirea Slatina*, în MMS, an. XLIII, 1967, nr. 1—2, p. 98—104; *Mitropolitul Dosoftei la născutirea Proboia*, în MMS, an. L, 1974, nr. 9—2, p. 739—747; *Unitatea spirituală a poporului român în Războiul pentru Independența de Stat a României, oglindită în literatură*, în MMS, an. LIII, 1977, nr. 5—6, p. 305—311; *Din viața și înfăptuirile mitropolitului Veniamin Costachi*, în MMS, an. LIV, 1978, nr. 3—4, p. 348—355; *Sfântul Apostol Andrei în tradiția Bisericii și în viața creștinilor*, în BOR, an. XCv, I, 1978, nr. 11—12, p. 1325—1333; *Aspecte ale vieții sociale oglindite în opera Sfântului Vasile cel Mare*, în MMS, an. LV, 1979, nr. 1—2, p. 88—94; *Poharnicul Dumitrie Suceveanu, ctitor principal de căminare psaltică românească*, în MMS, an. LVI, 1980, nr. 6—8, p. 598—604.

Alte articole, reportaje, predici, în „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, „Telegraful Român”, Sibiu, botez al „Vestitorului” al episcopiei pastorale și botezului parohial din Arhiepiscopia pe care a condus-o.

Literatură: MMS, an. L, 1974, nr. 1—2, p. 9—33; BOR, an. XCII, nr. 1—2, 1974 p. 38—47; ROC, an. III, 1973, nr. 4, p. 30—31, an. X, 1980, nr. 3, p. 66—69 și an. XII, 1982 nr. 4, p. 76—79; „Luceafărul Nou”, Viena, an. XII, 1983, nr. 2, p. 4—6.

HUMULESCU EVGHENIE (din botez Dumitrie), arhieru. N. 14 oct. 1870, în Huda-lești, jud. Neamț, † 23 mart. 1931, în Curtea de Argeș. Studii la Seminarul „Nifon Mitropolitul” din București (1881—1889) și la Facultatea de Teologie din București (1894—1898). Tuns în monahism în 1889 la Mitropolia din București sub numele Evghenie și hirotonit ierodiacon pentru catedrala mitropolitană, apoi predicator la Mitropolie (1894), mai târziu hirotonit ieromonah

și hirotesul arhimandrit, pentru aceeași catedrală. La 14 mai 1910 Sf. Sinod l-a ales arhieru-vicar al eparchiei Argeșului, cu titlul „Piteșteanul” (hirototul 21 mai); în aceeași calitate a fost și egumen la biserica „Dumnița Bălășa”. Locuitor de episcop al Argeșului în trei rânduri: mai 1917 — iul 1918, apr 1920 — mart 1921 și mart. — iun. 1923. Bun cunoscător al muzicii psalme și talentat predicator.

Lucrări: *Prorocia la evrei*. Teză pentru licență, București, 1898, 48 p., *Păzune duhovnicească pentru hrana sufletească a tuturor dreptmăritorilor creștini pe toate duminicile și sărbătorile de peste un tîc avîntări*. București, 1 12 XVIII

+ 626 p. *În cer ne recunoaștem sau Mîngîierea celor întruistați*, București, 1913, 2 f. + 164 p., articole în „Biserica Ortodoxă Română”

Literatură: BOR, an. XXXIV (1910 — 1911), p. 348 — 358, Gheorghe (Grigorie) Comșa, *Istoria predicii la români*, București 1921, p. 211 — 213, BOR, an. XLIX, 1931, nr. 4, p. 349 — 351 (necrolog); Vasile Romanescu, *Un alt vlăstar din Humulești*, București, 1941, Preotul Nicușor Șerbănescu, *Episcopia Argeșului*, în MO an XVII, 1965, nr. 7 — 8, p. 623; Diacon George Dincă, *Chipuri de ierarhi (compozitori și mari cântăreți bisericești)*, în GB, an. XXXVI, 1977, nr. 10 — 12 p. 956 — 959.

I

IACIINT primul mitropolit al Ungrovlahiei. N. c. 1300, † vara anului 1372, în Curtea de Argeș. În 1348 era atest. al documentar ca mitropolit la Viena. Înainte de anul 1359 a fost titular de domitorul Nicușor Alexandru Basarab în scaunul de mitropolit al Ungrovlahiei (inițial cu sed. la Cluj și apoi la Curtea de Argeș) act. recunoscut de Patriștia ecumenică în mai 1359. El a procedat la organizarea noii Mitropolii și a sfârșit funcțiile bisericești indicate aceluși probabil bisericii domnești din Curtea de Argeș. În ex. 1370 s-a înființat o nouă Mitropolie în Țara Românească, a Severinului.

Literatură: Nicolae Dobrescu, *Intemeierea Mitropoliilor și a celor dintâi mănăstiri din țară*, București, 1906, p. 35—56, C. Mannescu, *Înființarea Mitropoliilor din Țara Românească și Moldova*, în An. Acad. Rom., M 51, s. III, n. II, 1924, p. 247—269 (și extras), Constantin C. Ciureanu, *Intemeierea Mitropoliei Ungrovlahiei* în BOR, an. LXXVII, 1959, nr. 7—10, p. 673—697, Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. 1, București, 1980, p. 239—251, ed. a II-a, București, 1992, p. 255—267).

IACOB LAZAR, profesor de teologie canonică. N. 28 mart. 1884, în Peștea, jud. Bihor. În familie de preot, † 13 sept. 1951, în București. Stud. la Gimnaziul român din Beiuș (1894—1902), la Institutul teologic din Arad (1902—1915), continuând la Facultatea de Teologie din

Cernăuți, unde a obținut doctoratul (1908), Profesor suplentar (1908—april. 1910), apoi la catedra de Drept bisericesc, la Universitatea teologică din Arad până în 1922. Transferat la aceeași catedră la Academia de Drept din Oradea (1922—1934), decan al acesteia (1925—1927). Desființându-se Academia, a fost transferat la aceeași catedră la Facultatea de Drept a Universității din Cluj (1934—1938). Din 1938 a ocupat aceeași catedră la Facultatea de Teologie din București până la pensionare în 1948 decan al Facultății în 1940—1941. A fost membru activ al Astrei, delegat al Aradului la Marea Adunare de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918, protopop membru în Adunările eparhiale de la Arad și Oradea, în Consiliul Eparhial de la Oradea și în Congresul Național Bisericesc. A publicat cărți care dezbat problema catolicismului în România în perioada interbelică pledând pentru libertatea și egalitatea lor, a studiat problema Concordatului, cerând abolirea lui, precum și cea a patrimoniului suprem catolic, cerând exersarea acestuia de către Statul român problema personalității juridice a Bisericii ș.a.

Lucrări: *Căsătoria a doua a preoților*, *Chestiune de Drept canonic*, Arad, 1911, 48 p., *Reorganizarea învățământului românesc și a educației seminarele*, Sibiu, 1917, 99 p., *Drept bisericesc ortodox*, Curs litografiat, Arad, 1918, 400 p., *Regimul cultelor în România îndreptată*, Craiova, 1931, 42 p., *Politica scaunului papal*

Capitolul introductiv la istoria concordatelor postbeuice, Cluj, 1936, 27 p.; *Biserica dominantă și egala îndreptățire a cultelor*, Arad, 1936, 50 p.; *Natură juridică a puterii unui suprem și a remediilor suverane ale Statului român*, Cluj, 1938, 96 p.; *Situația de drept a ordinarilor și congregațiilor religioase din România*, Sibiu, 1940, 1 p. (extras din vol. *Omagiu I.P.S. Sale Dr. Nicolae Bălan mitropolitul Ardealului*, Sibiu, 1940, p. 456—466); *Personalitatea juridică a Bisericii*, în ST, an V, II, 1, 1940, p. 105—140 (și extras, 40 p.); *Statul și Biserica*, Conferință București, 1942, 29 p.; *Ordinile și congregațiile religioase în Concordatele noi*, București, 1943, *Conștiința ortodoxă în Ardeal*, în BOR, an LXI, 1943, nr. 10—12, p. 453—486 (și extras); *Confesiunile din Transilvania (în limbile engleză și franceză)*, Paris, 1946, *Împăratul Iustinian ca legislator bisericesc*, în BOR, an LXV, 1948, nr. 4—9, p. 213—278 și 10—12, p. 277—301 (și extras).

Februare cu aborări la „Biserica și Școala „Tribuna”, „Tribuna Poporului”, „Românul” toate la Arad, „Telegraful Român” Sibiu, „Cele trei Crișuri”, și „Legen Românească”-Oradea, „Biserica Ortodoxă Română” ș.a.

Literatură: Dr. Teodor Boț, *Istoria Școlii ortodoxe*, Preparația de la a înaintea lui...
ortodox român din Arad, 1922, p. 656—657; Pr. Prof. Liviu Stan, *Profesorul Lazăr Iacob*, în BOR, an LXX, 1952, nr. 4—5, p. 255—260; Prof. Iorgu Ivan, *Catedra de Drept bisericesc la Facultatea de Teologie și Institutul Teologic din București*, în ST, an XXXIII, 1981, nr. 7—10, p. 591—593; Prof. I. Ivan, *Prof. Dr. Lazăr Iacob*, în ST, an XXXIV, 1982, nr. 1—2, p. 68—69; Dr. Ioan Pogăna, *Prof. Dr. Lazăr Iacob (1884—1951)*, în MB, an XXXII, 1982, nr. 10—12, p. 689—691; Pr. V. Crăciun, *Din activitatea profesurii Dr. Lazăr Iacob*, în *Îndrumător bisericesc, misionar și patriotic*, Oradea, 1984, p. 94—96; Părintele Vasile (Coman), *Din activitatea profesorului Dr. Lazăr Iacob la Oradea*, în TR, an CXXXI, nr. 21—22, din 15 mai 1984; Pr. Dr. Mihail Bulacu, *Centenarul nașterii preotului profesor Dr. Lazăr Iacob*, în ST, an XXXVI, 1984, nr. 3—4, p. 273—277; Prof. Dr. Iorgu Ivan, *Prof. Dr. Lazăr Iacob (1884—1951)*, în BOR, an CIII, 1985, nr. 7—8, p. 571—576; Prof. Ioan Floca, *Profesorul Lazăr Iacob*, în TR,

an. CXXXIX, 1991, nr. 33—36, p. 6—7; Pr. Ionuț Marga, *Pr. prof. univ. dr. Lazăr Iacob*, în vol. „Academia teologică ortodoxă română Oradea 70 de ani de la înființare” Oradea, 1995, p. 3—47.

IACOB PUTNEANUL, mitropolit, N. c. 1710, în Rădăuș, † 15 mai 1778 la mănăstirea Putna. Căsătorit cu Maria, născută dintr-o familie de egumeni ai mănăstirii (1744), apoi episcop la Rădăuș (11 aug. 1745—13 nov. 1750) și mitropolit al Moldovei (13 nov. 1750—retras febr. 1760), stabilit apoi la Putna, unde a trăit până la sfârșitul vieții. Ierarh luminat, a upădit peste 10 cărți: *Liturghierul* (Rădăuș 1745), iar la Iași *Pentecostarul* (1754), *Antiochiarul* (1755), *Apostolul* (1756), *Psaltirea* (1757), *Liturghierul* (1759), *Sinopsis adică adunare a celor șapte laude a sfintei Biserici și cântăre din sfânta Pravdă ce sunt trebuincuate la una duhovnicie* (1751), *Alfavită suflătoare* (1755), *Sinopsis adică adunare de multe învățătură* (1757) și ar *Bucur* (1755, relupări — cu completări — a Viena, în 1771). A îndrumat școale din Rădăuș și Iași și a îndemnat părinții să și dea copii în școli. Însușirea patriei, a convocat la Iași un sobor de ierarhi și egumeni, care a hotărât ca pe viitor vâdicii sări să fie aleși numai dintre „pășănteni”; pe plan social, la îndemnul lui s-a desfășurat „darea vâdăntului”, opunându-se la reintroducerea ei, a fost nevoit să-și dea demisia de scaun. După ce a fost scutit de scaunul de episcop la mănăstirea (Începută încă de când era mitropolit al Rădăușului și profesor al Zădărnicei, unde a stat și ca episcop de Iași, să se prezinte la arhiepiscopul Vasilie Măzărănuș, au înființat la Putna o „Școală de învățătură” cu un program teologic, asemănător celui de la Academia lui Petru Movilă de Iași.

Lucrări: C. Ilie, *Viața și activitatea mitropolitului Moldovei Iacob I Putneanul*, București, 1900, 73 p.; N. Grigoraș, *Mitropolitul Iacob I Putneanul*, în MMS, an XXXIV, 1958, nr. 9—10, p. 791—810; I. D. Lăudat, *Istoria literaturii române vechi*, III, București, 1968, p. 99—105; Teoctist (Arăpașu), mitropolit al Moldovei și Sucevei, în *Școala Ortodoxiei românești, a măștințelor de unitate națională și de afirmare a culturii române*, Mitropolitul Iacob Putneanul, Mănăstirea Neamț, 1978, 128 p. (cf.

grecești a Sfinților Părinți și a altor scriitori bisericești (rămasă în manuscris)

Literatura. Dr I Gh. Sbiera, *Miscări literare la românii din Bucovina Orăleu 1890* p. 14. C. Momriu, *Parți din istoria românilor bucovineni*, Cernăuți, 1893, p. 161—169; *Enciclopedia Română* tom II, Sibiu, 1900, p. 760; Leonida Bodvărescu, *Autori români bucovineni*, Cernăuți, 1903, p. 30 și 34, *Bibliografia românească modernă 1871—1918* vol. II, București, 1920, p. 656

ICĂ IOAN profesor de teologie. N. 9 sept. 1932 în Sibiu. După studii medii la Sibiu (1944—1951), urmat tot acolo Institutul Teologic (1951—1955), apoi cursurile de doctorat — specialitatea Dogmatică și Symbolică la Institutul Teologic Universitar din București (1958—1961) cu examen de doctorat în 1974. A ocupat apoi postul de profesor la Institutul Teologic din Sibiu (1961—1968) după care a fost numit lector pentru Limbă engleză și germană (1968—1973), lector (1973) apoi conferențiar (1974—1976) pentru Facultatea de Teologie profesor titular la catedra de Teologie Dogmatică și Symbolică (1976—1994) și apoi la Institutul din 1994 transferat la Facultatea de Teologie din Cluj-Napoca, decan al acesteia (1996—2000). Ducea 97 de prelegeri (977) de învățăturilor (1977) teologice Bisericii Ortodoxe Române a diferit într-o manieră cu caracter ecumenist peste hotare membrii în Catedrala ortodoxă română pentru dialog cu literatură la diferite sesiuni de conferințe creștine pentru pace din 1978 până în 1992, redactor responsabil al revistei „Metropolă Ardealului”. A publicat o serie de lucrări de Dogmatică ortodoxă despre mântuirile ortodoxe studiul privind înțelesul ecumenic și de teologie interconfesională

Lucrări *Probleme dogmatice în Dialogul Sfinților*, *Maxim Mărturisitorul cu Pyrrhus* în „Ortodoxia”, an. XII, 1960, nr. 3, p. 352—373; *Concepte teologice eronate asupra raportului dintre natură și har* în „Ortodoxia” an XII 1960 nr. 4 p. 526—551; *Doctrina Fecundului Augustin despre Sfânta Treime după tratatul „De Trinitate”*, în ST, an. XIII, 1961, nr. 3—4, p. 166—188; *Importanța dogmatică a Răspunsurilor Patriarhului Ieremia al II-lea*, în „Ortodoxia”, an

XIII, 1961, nr. 3, p. 368—392; *Enciclica Patriarhiei ecumenice din ianuarie 1920 către Biserica lui Hristos de pretutindeni*, în MA, an VIII, 1963, nr. 1—3, p. 131—160; *Principiul unității de credință la Toma de Aquino privit din punct de vedere ortodox*, în GB, an XXVIII, 1969, nr. 5—6, p. 585—602; *Necesitatea intensificării acțiunilor ecumenice pe plan parohial*, în MA, an. XIX, nr. 9—10, 1969, p. 675—695; *Teologia ortodoxă a harului și preocupările sale ecumenice*, în „Ortodoxia”, an. XXII, 1970, nr. 2, p. 226—247; *În legătură cu dialogul dintre ortodocși și anglicani după lucrările Comisiei interortodoxe de la Belgrad*, în GB, an XXIX, 1970, nr. 3—4, p. 291—314; *Criza în teologia protestantă și cauzele contemporane* în GB, an XXIX, 1970, nr. 7—8, p. 697—711; *Frământări și preocupări actuale a protestantismului* în GB, an XXI, 1971, nr. 4—6, p. 252—282; *Sensul și specificul Ortodoxiei românești: teologia statului*, în „Ortodoxia”, an. XXIII, 1971, nr. 4, p. 620—639; *Măturarea de credință a an. Mitrofan Krioputec*, *Însemnătatea istorică dogmatică și ecumenică*, Teză de doctorat, în MA, an XVIII, 1973, nr. 3—4, p. 208—473 (incluzând traducerea, p. 414—473); *Contactele din ultima vreme dintre Biserica Ortodoxă și Biserica protestantă*, în „Ortodoxia”, an. XXV, 1973, nr. 1, p. 135—146; *Contribuția Bisericii Ortodoxe Române la unitatea Ortodoxiei ecumenice* în „Ortodoxia”, an. XXV, 1973 nr. 2 p. 76—192; *Comuniune și intercomuniune*, în GB, an XXXVII, 1978, nr. 5—6, p. 529—542; *Rolul și importanța mărturisirii de credință în teologie și în viața Bisericii*, în ST, an. XXXII, 1980, nr. 1—2 p. 275—282; *Relațiile dintre ortodocși și luterani din România din secolul XVI până astăzi*, în MA, an. XXXV, 1980, nr. 1—2, p. 58—75; *Taina Mărturisirii în practica sacramentală și importanța ei în lucrarea pastorală a Bisericii Ortodoxe*, în MA, an. XXVIII, 1983, nr. 7—8, p. 415—429; *Martin Luther și Reforma Bisericii din perspectivă ortodoxă*, în „Ortodoxia”, an. XXXV, 1983, nr. 4, p. 487—495; *Împăcarea — componentă a mântuirii*, în MA, an. XXX, 1985, nr. 11—12, p. 719—732; *Catolicism și protestantism: Consens ecumenic și diferențe fundamentale*, în MA, an. XXXIV, 1989, nr. 6, p. 115—124; *Renasterea creștinismului în Rusia* în MA, an. XXXV, 1990, nr. 4, p. 114—120 și RT, serie nouă I (73), 1991, nr. 1, p. 77—91.

Traduceri: din teologul grec Nikos Nisiotis MO, I—2, 1969, p. 74—92, GB, nr. 3—4, 1969, p. 352—363; *Dialoguri la Athos: Între cer și pământ* Teologie rugămintei, mântu. A ba luna, 1994, 248—244 p.; *Paternicul savaic*, Alba Iulia, 1994, 230 p.; Arhimandrit Vasilios, *Întrearea în împărăție. Elemente de trăire lurgică a tineretului în Biserica Ortodoxă*, Sibiu, 1996, 166 p.; Alexandros Kalomiras, *Sfinții Părinți despre originea și destinul omului și cosmosului*, Sibiu, 1998, 144 p.

Articole, reportaje, cărți de seamă, recenzii în periodice de teologie, de cultură și literatură în „Teograful Român” și alte periodice, în țară și peste hotare.

ICĂ IOAN Jr., profesor de teologie (1953—aug. 1960 în Sibiu, fiul lui Ică Ioan sen. Studii la Liceu, „Octavian Goga” din Sibiu (1975—1979), apoi la Institutul Teologic din Sibiu (1980—1984) cursuri de cicloton specialitatea Teologie Dogmatică și Sacramentalitate (1984—1987) studii de doctorat la Universitatea din Erlangen (oct. 1990—oct. 1991), doctoratul în teologie la Cluj în 1998. Asistent pentru Limbi clasice (1988—1990), Istoria religioasă (1991—1992), Istoria Filosofiei (1992—1993), lector titular de Mistologie și Ecumenism (1993—1994) la Facultatea de Teologie din Sibiu, apoi la cea din Cluj-Napoca; conferențiar (1999) cursuri de Filosofie patristică la Facultatea de Filosofie a Universității din Cluj-Napoca (1992—1993); diacon (1988), membru în Comisiunea națională de teologie ortodoxă în Biserica ortodoxă și cea romano-catolică. Participări la mai multe simpozioane și conferințe internaționale, mai ales cu teme privitoare la spiritualitatea ortodoxă. A publicat studii de teologie sistematică și patristică, traduceri și comentarii patristice, documentare și comentarii în reviste teologice, traduceri și eseuri pe teme de antropologie și filosofie în reviste de cultură.

Lucrări: Sf. Treime în teologia occidentală contemporană din punct de vedere ortodox, în MA, an XXXI, 1986, nr. 5, p. 29—58; *Definiția hristologică a Sinodului VI ecumenic și importanța ei dogmatică și simbolică*, în MA, an XXXII, 1987, nr. 1, p. 22—56; *Sinodul constantinopolitan din 1285 și pneumatologia patri Grigorie II Cipriotul*, în MA, an XXXII, 1987, nr. 2,

p. 47—78; *Teologie și spiritualitate la Sf. Simeon Noul Teolog*, în MA, an XXXII, 1987, nr. 3, p. 21—47; *Synodikonul Ortodoxiei și valoarea lui dogmatică*, în MA, an XXXIII, 1988, nr. 7—8, p. 440—457; *Sfântul Maxim Mărturisitorul despre iubirea agapică*, în MA, an XXXIII, 1988, nr. 7, p. 37—59; *Teologie și teolog, după Sf. Grigorie de Nazianz*, în MA, an XXXIV, 1989, nr. 7, p. 40—56; *P. A. Florenski — savant, filosof, teolog, preot și martir (biografia și profilul operei)*, în RT, 73, 1991, nr. 5, p. 3—13 și nr. 6, p. 33—44; *Sinodale bizantine din epoca Comnenilor și importanța lor dogmatică*, în RT, 74, 1992, nr. 1, p. 12—33; *Persoană și comuniune. Primul de cinstire Păr Prof. Acad. D. Stănilucă la 90 de ani*, Sibiu, 1993, p. 35—45; *Apofanie și spiritualitate ortodoxă în viziunea Sfântului Grigorie Palama*, în RT, an. 76, 1994, nr. 3, p. 15—43; *Dialectica Sfântului Ioan Damaschinul protegându-l logic-filosofic a dogmaticii*, în „Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Teologie ortodoxă” XL, nr. 1—2, p. 85—140; *La posterità romena dello „starec” Paisij*, în vol. „Paisij lo starec. Arti de III. Convegno internazionale di spiritualità russa.” sept. 1995, Bose, 1997, p. 245—266; *Mystagogia Trinitatis. Problemele teologiei trinitare patristice și moderne, cu referințe speciale la triadismul „faticilor” Marii Măriei ortodoxe*, Sibiu, 1998, 515 p.

Traduceri din Sf. Părinți: Fer. Augustin, Sf. Maxim Mărturisitorul, Epistole Sf. Grigorie de Nazianz, Sf. Grigorie Palama, Simeon Noul Teolog (Cateheze) ș.a. în rev. „Mitropolia Arceaelului” (1985—1992). Coordonator și îngrijitor unei colecții la Editura „Deisis”, de la Mănăstirea „Ioan Botezătorul” din Alba Iulia, apoi la Sibiu, unde a putut să realizeze și traduceri, studii de introducere. Cuv. Simeon Athonitul *Între iadul deznădejdi și iadul smereniei. Însemnări duhovnicești*, 1993, 268 p.; Sf. Teodor Studitul, *Iisus Hristos, prototip al iconiei Sale. Tratat de conștiință*, 1994, 212 p.; Cuv. Teodol. Dionisiul, *Dialoguri la Athos*, I—II, 1994, XXXIV + 248 + 244 p.; Vladimir Soloviev, *Fundamentele spirituale ale vieții. Scrisori duminicale și pascale*, 1994, LXVI + 240 p.; Vladimir Lossky, *Veritatea lui Dumnezeu*, 1995, LX + 181 p.; Gabriel Bunge, *Practica rugăciunii personale*

cele șase zile ale lucrării „Viața Vasile cel Mare însoțită de un lung comentariu original (500 de note cu 206 pagini în manuscrisul de la Neamț, pregătit pentru tipar). Acest comentariu cuprinde primul *tratat de cosmografie* în limba română (pescis „00 de pagini); în rest sunt explicate noțiuni de fizică, matematică, meteorologie, geografie botanică, zoologie, logică, retorică, gramatică ș.a.

Literatură: N. A. Ursu, *Un cărturar român necunoscut din secolul al XVIII-lea*, în „Cronica”, Iași, an XX, 1985, nr. 35, p. 5. N. A. Ursu, *Dascălul Ilarian – primul traducător și comentator român al Exaltamentului Sfântului Vasile cel Mare*, în MMB – Teologie și viață, an III (LXIX), 1993 nr. 11–12, p. 65–76. N. A. Ursu, *Școala de traducători români din obștea mănăstirii Patiste de la mănăstirile Dragomirna, Secu și Neamț*, în MMB – Teologie și viață, an IV (LXX), 1994, nr. 11–12, p. 70–75. A se vedea și Cuhreie Ștefăne, *Catalogul manuscriselor românești*, vol. II București, 1983, p. 453–454.

ILIE CÎFOPA (din botez Constantin), urmând în N 10 apr. 1912, în Sulita, jud. Botoșani, într-o familie de țărani (trecuți apoi în mănăstire, inclusiv tatăl, la bătrânețe), † 2 dec. 1998 la Siliștea. Școala primară de șapte clase în satul natal. Frate în mănăstirea Siliștea din 1929, călugăr în 1937, egumen interimar în 1942, hirotonit ierodiarcon și ieromonah și numit egumen al acei epoci mănăstiri în ian. 1945, stareț la Sulita (1949–1953), nevoit să se retragă în Monch Rădăuș din cauza opresiunilor comuniste (1948, 1953–1954 și 1959–1964); duhovnic la mănăstirea Siliștea (1956–1959 și din 1964 până la moarte), devenind o figură reprezentativă a spiritualității ortodoxe românești contemporane.

Lucrări: *Cuvânt de cămășire în legătură cu rădăcinile stilighilor*, București, 1955, 48 p. (extras din BOR an LXXIII 1955, nr. 3–4, p. 251–294, „Despre credința ortodoxă”, București, 1981, 280 p. (reeditată în 1985, apoi la Galați sub titlul *Călăuză în credința ortodoxă*, 1991, 276 p.); ed. IV, Roman, 2000, 587 p. *Predici la praznice împărătești și sfinți de peste an*, Ed. Episcopiei Romanului, 1986, 440 p., *Predici la Duminicile de peste an*, Ed. Episcopiei Romanului, 1990, 560 p. *Valoarea sufletului*, Galați, 1991, 176 p.

10 meditare la Bacău, 1994, 238 p. și 1996, 240 p.); *Urcuș spre Înviere* (predici duhovnicești), Mănăstirea Neamț, 1992, 414 p. *Despre vise și vedenii*, București, 1993, 270 p., *Lumina și faptele credinței* 14 convorbiri realizate de Arhim. Ioanichie Bălan, Iași, 1994, 363 p., *Predici la Duminicile de peste an Inedite*, București 2002, 205 p. Articole în diferite reviste și ziare: predici

Literatură: Arhim. Ioanichie Bălan, *Parantele Cleopa duhovnicul*, Iași, 1994, 226 p., Arhim. Ioanichie Bălan, *Viata Părintelui Cleopa*, Iași 1999, 232 p.

ILIESCU-PALANCA DE MIERE (Dem.) preot, profesor N 27 oct. 1903, în Nemora Palanca, jud. Vâlcea, † 17 mart. 1963, la Sulita jud. Brăila. Studii la Seminarul „Sf. Nicolae” din Râmnicul Vâlcea și la Facultatea de Teologie din Chișinău (dec. 1936). Preot paroh și profesor de Religie la Liceul din Ottenita, jud. Călărași, profesor și director al Seminarului teologic din Curtea de Argeș (1938–1939), profesor la Seminarul monahilor de la Cernica (1939–1940), preot la biserica „Stavropoleos” din București (1940–1948), arestat la 9 mai 1948 și condamnat la 20 de ani închisoare silnică, din care a executat 15, în diferite închisuri.

Lucrări: *Hristos este viată*, Ottenita, 1932. *Biserica îndrumă și caldărește cultura*, București, 1934, *Viata și opera lui Ilie Minci*, București, 1936, 149 p., *Istoria bisericii Stavropoleos din București*, 1940, 33 p.

Traduceri: *Predicile și panegiricele lui Ilie Minciatis, episcopul Cernicilor și Katakitei din Pelopones, 1669–1714*, Traducere din limba greacă, cu o prefață de Arhim. Lăzar Scriban, București 1944, 636 p.

Literatură: *Enciclopedia „Cugetarea”*, sub red. Lucian Predescu, București, 1940, p. 626. Paul Caravia și colab., *Biserica internată în România 1944–1989*, București, 1998, p. 230–231., Istvan Marchiş, *Stavropoleos. Citorie, oameni, fapte*, București 2000, p. 102–105.

INOCHENTIE, episcop N în a doua jumătate a sec. XVII, † 1 febr. 1735, la Râmnic Călugărit la mănăstirea Tismana (c. 1702), mai târziu egumen la mănăstirile Motru și Brâncoveni; în sept. 1727 ales episcop la Râmnic (confirmat 19 mai 1728, hirotonit la Beograd).

Pășind năpădiile optime, Olteniei de austriezi, a apărut cu energie drepturile Bisericii Ortodoxe românești. A dat la tipar o parte din manuscrisele rămase de a înaintașii săi Damaschin Moltveiniciu (1730), *Cealavul* (1731), *Triodul* (1731), *Liturghierul* (1733), *Catavasierul* (1734).

Literatură: Atanasie Mălinescu, *Episcopia Râmnicului Nouul Severin*, București, 1906, p. 128–134; Nicolae Dobrescu, *Istoria Bisericii Române din Oltenia în anii ortopășirii austriece (1716–1739)*, București, 1906, p. 70–113; Virgil Mălin, *Episcopul de la Râmnic în timpul păstoririi lui Ioanichie (cu Inochentie!)*, în MO, an XV, 1963, nr. 3–4, p. 187–196; Pr. Mihai Manolache, *Viața și activitatea episcopului Inochentie al Râmnicului (1727–1735)*, în MO, an XIX, 1967, p. 743–754.

INOCHENTIE, episcop N. c. 1710. În Bahna, jud. Neamț, † 1 oct. 1782, în Huși. Frate al Neamtului episcopul de la Râmnicu Vâlcea Radu al II-lea (1751–1752), episcop al Hușilor din 1752 până la moarte. A rezidat din temelie catedrala episcopală din Huși, cu hramul „Sf. Apostoli Petru și Pavel” și totuși Sf. Ștefan cel Mare în 1769–1771 a condus o delegație moldovenească la împărăteasa Ecaterina a II-a la Petersburg.

Literatură: Melchisedec (Stefănescu), *Cronica Hușilor și a Episcopiei*, București, 1869, p. 225–342; Pr. Anton Popescu, *Inochentie episcopul Hușilor*, în MMS, an LXIII, 1967, nr. 3–4, p. 273–287; Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, București, 1981, p. 472–474 (ed. a II-a, București, 1994, p. 460–462); Scurtu Păcurariu, *Episcopia Hușilor. Pagini de istorie*, Roman, 1990, p. 70–75.

IOAN, episcop la Tomis, înainte de 448, participând la disputele teologice ale timpului. S-a luptat contra papei Marcellus Mercurius precizând că era „un din cele mai bune teolog al timpului”. S-a luptat din cei mai aprigi adversari ai nestorianismului și eutichianismului. În una din lucrările sale, reproduce câteva extrase din „operele” lui Ioan.

Literatură: R. Netzhammer, *Creștinătatea în vechiul Tomis*, Baza Mare, 1904, p. 31–32.

Jacques Zeiller, *Les origines chrétiennes dans les provinces danubiennes de l'empire romain*, Paris, 1918, p. 172 s. 358; Ilie I. Georgescu, *Forma creștină în vechiul Tomis*, în MMS, an XXXVI, 1962, nr. 1–2, p. 27; Pr. Nicolae Șorbanescu, *1600 de ani de la prima mărturie documentară despre existența Episcopiei Tomisului*, în BOR, an LXXXVII, 1969, nr. 9–10, p. 1015–1016; Mitropolit Nestor V. Anghel, *Scrisorile patriarhale în Biserica Ortodoxă Română până la sec. XVI*, Craiova, 1983, p. 42–44 (ed. 1984, p. 48–50); Mihail Diaconescu, *Istoria literaturii daco-române*, București, 2000, p. 102–105.

IOAN (DE LA PRISLOP), mitropolit N. c. 1540–1545 în Alba Iulia. Călugăr și a ajuns egumen la mănăstirea Prislop. În 1585 a fost mitropolit al Transilvaniei, cu sediul în Alba Iulia. Trezitor al „Gărzii” arhiepiscopale. Lărgirea și îmbunătățirea catedralei. În 1597 Mitropolitul Viteaz al Transilvaniei a fost ales nouș reșed al mitropoliei. Probabil mitropolitul Ioan a fost înlocuit pe Mihail Viteazul ca domn al Transilvaniei, în 1599.

Literatură: Ștefan Meșin, *Istoria Bisericii și a vieții religioase a românilor în Transilvania I*, Sibiu, 1935, p. 173–182; Mircea Păcurariu, *Începuturile Mitropoliei Transilvaniei*, București, 1980, p. 112 și 117–120; Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, București, 1980, p. 479–481 (ed. a II-a, București, 1994, p. 502–504).

IOANICHIE, episcop N. c. 1700, în Tulcea, jud. Neamț, † 15 ian. 1769, la Roman (îngropat la Neamț). Călugăr la Neamț, unde a ajuns egumen în 1748. A fost episcop la Roman unde a păstori până la moarte. A ctitorit aceluși Vovidenia de lângă mănăstirea Neamț și 47 căreia s-a făcut numeroase donații, o biserică de lemn în Vulpășești–Roman, a rezidat „de izvoară” bisericii „Precista Mare” din Roman. Ca mitropolit în Tulcea s-a luat parte la adoptarea unor reforme cu caracter social.

Literatură: Melchisedec (Stefănescu), *Cronica Romanului și a Episcopiei de Roman*, partea a doua, București, 1875, p. 30–95; Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, București, 1981, p. 467–469 (ed. a II-a,

București, 1994, p. 456—459); Pr. Scarlat Porcescu *Episcopia Romanului*, București 1984, p. 223—235.

IOANICHIE („Evantlar“), arhieru N. c. 1800 — † 1873, Câmpulung Muscel. Probabil călăgări, în mănăstirea din Câmpulung egumen al ei și arhiermandrit, eclesiarh la catedrala mitropolitană din București, arhieru cu titlul „Evantlar” (întronizat 5 iunie 1857 și vicar al Mitropolitului Ungrovlahiei (ian. 1851) — nov. 1855), retras apoi la mănăstirea sa.

Lucrări: *Scurtă explicație despre Biserica, slujba bisericească și despre cele șapte sfinte mistere* (tâine, n.n.) ..., București, 1855, 296 p.; *Scurtă explicație (a) părții I și II a sfintei și dumnezeiești Liturghii...*, București, 1864, 2 f. + 244 p. + 5 pl. (ed. II, București, 1866, 282 p. + 6 p.).

Literatură: Dr. Veniamin Pocitan Ploieșteanu: *Arhierul vicar în Biserica Ortodoxă Română Vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor Mitropolitul Ungrovlahiei și Patriarhul Român* București, 1937, p. 30—31. Pr. Ioan Rădulescu, *Câmpulung Muscel. Monografie istorică* Câmpulung, 1943, p. 109—117. M. Căpărușanu: *Cancelaria Mitropolitului Ungrovlahiei și suptorii ei din 1811 până azi*, în GB, an XVIII, 1959, nr. 5—6, p. 352; *Bibliografia românească modernă. 1831—1918*, vol. II București, 1986, p. 272.

ION (ROMANUL) preot copist în Sânpetru, pod Haneionu, prima jumătate a sec. XVII. A rămas de-a ei cuposcutu) manuscris românesc „Codex Neagoeanus” (Ms. 382) în Biblioteca Academiei Române cu 96 folii copiat între 15 ian., 1619 și 15 febr. 1620. Semnează: „stânărul popa Ion Varahul” sau „popa Ion di în satul Sânpetru”. Cuprinde *Alexandria*, *Azbivniza* sau *Fieurea daturilor*, *Pravila Sfinților Părinți* și *Rajdanicul*, care sunt cele mai vechi texte românești din aceste lucrări.

Literatură: N. Cartojan, *Alexandria în literatura românească* București, 1910. Același *Notă contribuții, Studiu și Text*, București, 1922; Același *Fiore di virtù în literatura românească*, I, București, 1928, p. 206—207 (ed. 1974, I, p. 173—274); Ioan C. Chiriac și Dan Simonescu,

Cărțile populare în literatura românească Ediție îngrijită și studiu introductiv de..., 2 vol. București 1963; Academia R. S. R., *Istoria literaturii române*, I, București, 1964, p. 482—494.

IONESCU CONSTANTIN preot aghioru le manastu N. 24 apr. 1859 în Ploiești, † d. 1913 în București. Studii la Seminarul „Nicolae” (1878—1887) marțarzu la Facultatea de Teologie din București (lic. 1895). Diacon la biserica „Schitu Măgureanu” din București (1881—1887), preot la biserica „Sf. Gheorghe” din Râmnicu Vâlcea (1887), protoiereu al jud. Vâlcea (1891), al jud. Prahova (1894) și la București (1895—1896); paroh la biserica „Sf. Iliada” (1894—1895) și „Sf. Ecaterina” (1895) și „Sf. Ștefan” Căminu barză (din 1896) toate în București; profesor de Religie la „Școala normală” a „Societății” pentru învățătura poporului român” și la a elevilor în Capitală.

Lucrări: *Despre proprietate și datoriile ei în motiva creștină* Lecă pentru conștină, București 1895, 127 p.; *Istoria Bisericii Române cu un nou rețunat introductiv despre nașterea și dezvoltarea Bisericii creștine* București, 1898, I, 1 p.; *Manual de Istoria Bisericii Române Pentru uzul școlilor normale de institutori și învățătoare* învățători și învățătoare București 1899, 88 p.; *Istoria sfântă a Vechiului și Noului Testament pentru clasa I de liceu și școli secundare de liceu*, București 1899, 119 + 12 p. (ed. a I-a, 1896—1899 p., ed. a II-a, 1911, 98 p., ed. a IV-a, 1913, 94 p.); *Manual de explicarea Evangheliilor pentru clasa a II-a secundară de băieți și fete* București, 1902, 86 p.; *Manual de Istoria Bisericii creștine pentru uzul clasei a V-a de liceu*, București 1909, 82 p. (ed. a II-a, 1911, 77 p., ed. a III-a, 1913, 75 p.); *Articole în „Mășina Preotului” din Râmnicu Vâlcea*.

Literatură: *Enciclopedia „Cugetarea”*, sub red. Lucian Predescu, București, 1940, p. 430; *Bibliografia românească modernă*, vol. II (D—K), București, 1986, p. 701—702.

IONESCU IOAN preot, istoric N. 21 nov. 1915 în Băbana jud. Argeș. Studii la Seminarul din Curtea de Argeș și „Central” din București (1928—1936), la Facultatea de Teologie din București (1936—1940) Seminarul pedagogic

universitar (1940–1941) Profesor de Religie la Liceul „Cantemir Vodă” din București (1941–1942), preot în Blăjeni Plai, jud. Hunedoara (1942–1946), profesor de Religie și confesor la Colegiu militar din Curtea de Argeș (1946–1948), profesor de Limba română la Curtea de Argeș, inclusiv la Seminarul de aici (1948–1956), consilier cultural la Arhiepiscopia Craiovei (1956–1961), profesor și director al Seminarului de teologie din Craiova (1961–1973), concomitent preot la bisericile „Dorobâncă” și „Hag. Enuși” din Craiova, inspector general bisericesc în Administrația patriarhală (1973–1975), director al Seminarului teologic din București (1975–1977) autor de studii istorice, lingvistice și folclorice

Lucrări: *Privire asupra cuvintelor cu sens religios din fondul principal lexical al limbii române*, în MO, an. VIII, 1956, nr. 6–7, p. 347–359; *Catagrafa bisericii din România din anul 1845*, în MO, an. XVII, 1965, nr. 3–4, p. 286–302, nr. 5–6, p. 434–457; nr. 7–8, p. 639–663; nr. 9–10, p. 815–842 și nr. 11–12, p. 989–1001; *Măndăstirea Argeșului în istorie și artă*, în MO, an. XIX, 1967, nr. 7–8, p. 532–569; *Despre primul lăcaș al Mitropoliei Tării Românești din Curtea de Argeș*, în MO, nr. XXI, 1969, nr. 1–2, p. 55–60; *Despre originea și semnificația etimologică a toponimului Argeș*, în BOR, an. LXXXVIII, 1970, nr. 7–8; *Neagoe Bazarab și ctitoriile sale*, în MO, an. XXIII, 1971, nr. 9–10; *Despre originea și înțelesul cuvântului Crăciun în limba română*, în MO, an. XXIII, 1971, nr. 11–12, p. 823–839; *Despre Maramureș. Considerații istorice, de viață și cultură bisericească și de etimologie*, în MO, an. XXIV, 1972, nr. 1–2, p. 26–39; *Pomenirea Sfântului martir Sava Goul*, în MO, an. XXIV, 1971, nr. 3–4, p. 180–193; *Tipograful Lavrenție Ieromonahul*, în MO, an. XXIV, 1972, nr. 5–6, p. 385–391; *Despre originea cuvântului Crăciun în limba română*, în GB, an. XXXIV, 1975, nr. 11–12, p. 1264–1276; *Figuri de preoți ortodocși participanți la marea rădănilă țărănească din 1907*, în GB, an. XXXVI, 1977, nr. 7–9, p. 730–742; *Localizarea Chitiei bizantine și împrejurările în care s-a înființat Mitropolia Tării Românești*, în GB, an. XXXVII, 1978, nr. 9–12, p. 1055–1071; *Traduceri din opera Sfântului Vasile cel Mare în manuscrisele românești din Biblioteca Aca-*

demiei, în GB, an. XXXVIII, 1979, nr. 7–8, p. 737–756; *Trei sute de ani de la tipărirea Liturghierului de mitropolitul Dosoftei (1679–1979)*, în GB, an. XXXVIII, 1979, nr. 9–10, p. 995–1015; *Mitropolia Luca din Cipru: un reprezentant al culturii bizantino-cipriote în Tărua Românească*, în GB, an. XXXIX, 1980, nr. 1–2, p. 78–94; *Biserica din Săveni-Olt*, în BOR, an. XCIV, 1980, nr. 7–8, p. 822–832; *Trei sute de ani de la tipărirea Psaltirii în proză de mitropolitul Dosoftei (1680–1980)*, în GB, an. XXXIX, 1980, nr. 10–12, p. 836–845; *Aspecte cu caracter istoric privind Sinodul al II-lea ecumenic legate de ținuturile daco-române*, în GB, an. XL, 1981, nr. 6–8, p. 611–630; *Cinstirea jertfei lui Mihai Viteazul (1601–1981)*, în GB, an. XL, 1981, nr. 9–10, p. 802–816; *Patru sute de ani de la tipărirea Evangheliei cu învățătură de diaconul Corest din Brașov în 1581 și mesajul ce-l poartă*, în GB, an. XL, 1981, nr. 11–12, p. 1154–1177; *Nicole Miteșcu 275 de ani de la moartea sa*, în BOR, an. CI, 1983, nr. 9–10, p. 712–725; *Contextul istoric al dobândirii autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române*, în BOR, an. XLIV, 1985, nr. 5–6, p. 314–334; *Studii despre Nikon II patriarh al Constantinopolului, Calinic de la Cernica, Constantin Brâncoveanu și Antim Ivireanu*, în vol. *Sfântii români și apărătorii ai legii strămoșești*, București, 1987, p. 338–349, 520–542 și 620–662; *Mitropolia Grigorie Dascălului*, în GB, an. XLVII, 1989, nr. 2–3, p. 122–136; *Coordonate creștine romano-bizantine în procesul de formare a limbii și poporului român*, în BOR, an. XLVIII, 1990, nr. 5–6, p. 129–144; *Lupta lui Avram Iancu pentru drepturile sacre ale limbii române în Transilvania*, în BOR, an. CIX, 1991, nr. 1–3, p. 78–90

Legendă și adevăr istoric în cântecul bărdănesc al mândăstirii Argeșului. Balada maestrului Manole, în BOR, an. LXXXVIII, 1970, nr. 1–2, p. 191–215 (și în MO, an. XXII, 1970, nr. 3–4, p. 188–211); *Datini legate de problema continuării în ritualul funerar din Oltenia*, în MO, an. XXIV, 1972, nr. 7–8, p. 490–500

Diverse alte articole, predici, note în revistele menționate în lista bibliografică, „Telegraful Român” și altele

Literatură: ROC, an. V, 1975, nr. 3, p. 95–96; TR, an. 139, nr. 5–8 din 1991, p. 5

IONESCU MARIN, preot, profesor N 10 aug. 1891, în Dengurle, jud. Argeș, † 27 iun. 1965, în București. Studii la Seminarul „Central” (1904—1912), apoi la Facultatea de Teologie din București (1912—1916), care i-a conferit doctoratul în 1925. Pe lângă activitatea la Seminarul „Central” profesor de Religie la Școala Normală de fete „I. Oteteleșanu” (1921), la Liceul „Gh. Lazăr” (din 1926), apoi la Seminarul Pedagogic universitar din București, predica în biserică „Sf. Ștefan-Cuibu cu barză” (1926—1951) apoi a parohiei „Apărătorii Patriei” (1954—1965) ambele în București, președinte al Asociației profesorilor de Religie din învățământul secundar. 448. Deputat în închisorile comuniste de la Jilava, Piatra Albă, Aiud și Golești. Mari martiri, 95, — (ian. 1954).

Lucrări. Îndrumări privitoare la învățământul religios în școlile secundare, București, 1922, 43 p., **Biblia și educațiunea religioasă în biserică, în școli...**, București, 1922—1923, 100 p., **Preotul și armonizarea cîntecelor sociale** Teză de doctorat, București, 1925, IV + 149 p., **Planul muncii în timpul săptămânii Sf. Apostol Pavel** — **Săptămîna creștină** — **îndrumări**, București, 1925, VIII + 54 p., **„Iar noi predicăm pe Hristos cel răstignit”**, București, 1925, 54 p., **Pentru luminarea ta, Nestor! Predici roșite în cursul anului 1924 în biserica Sf. Ștefan-Cuibu cu barză**, București, f. a., V + 304 p., **Predica misionară**, București, f. a., 144 p., **Rătăcirii neștind Scripturile** — **Pe drumuri noi în domeniul catehetic și omiletic**, București, f. a., V + 96 p., **Iniția e edincială minții** Catehética vremurilor noastre, București, 1926, 200 p. (col. II-a, București, 1927, 228 p.), **Înviere și suflet** Omiletică vremurilor noastre — **Planuri și exerciții de predică**, București, 1927, 160 p., **Seceratul e mult, secerătorii puțin** — **Predici**, București, 1927, 300 p., **Chemări de depurare** — **Predici la răsărit**, București, 1929, 14 p. (în colaborare cu preoții Toma Chircuș, Gh. Comana și Manea Popescu), **Lumina înăuntrul Doamnei**, Tu ai cuvintele vieții veșnice — **Material omiletic și catehetic**, București, 1938, 480 p., **„Cate șapte spice pline”**, București, 1938, 240 p., **Duh și viață. Studii modeste de psihologie și de educație religioasă a tineretului...**, București, 1940, 468 p., **Fermentul creștin și unde lui sociale**, București, 1940, 78 p., **Mama, stăpâna și salvatoarea creștinilor**, București, 1941, 31 p.,

Securismul, mare pericol social, București 1941, 48 p., **Școala crucii ca sursă al suferinței, al morții, al vieții, al judecării**, București, 1941, 128 p., **Altarul și amvonul**, București, 1942, 192 p., **Catedra și amvonul. Schițe de lectură practică, de predică și conferințe religioase**, București, 1942, 272 p., **„Armata învinge”** — **Predici catehetice roșite la Seminarul pedagogic universitar și la biserica „Sf. Ștefan-Cuibu cu barză”**, București, 1944, 258 p.

Diferite broșuri cu îndrumări pentru învățământul religios sau cu conținut moralizator, articole în presa bucureștească și în presa sau în unele periodice laice.

Literatură: Enciclopedia „Cugețarea”, sub red. Lucian Predescu, București, 1940, p. 432, Paul Căcavia și colab., **Biserica întemnițată** România 1944—1989, București, 1998, p. 24, în literatura de la Iași, sau de la Iași Ștefan Radu, Ionescu din București.

IONESCU ȘERBAN profesor de teologie (nehierotonic) N 19 iun. 1887, în Cernătești, jud. Buzău, în familie de preot, † 1 apr. 1957, în București. Studii la Seminarul „Veniamin” din Iași (1899—1906), cu diferență la Liceu, „Sf. Sava” din București, la Facultatea de teologie din București (1907—1911), cu doctorat în 1920. Facultatea de Teologie din Iași p. 1919—1915), cu doctoratul tot acolo în 1915. Combatant al primei războaie mondiale, gradul de locotenent (1916—1918). Profesor de Limba germană la Seminarul teologic din Buzău (1920—1922), și la Seminarul „Central” (1922—1923), docent la catedra de Teologie Morală la Facultatea de Teologie din București (1922—1923), conferențiar suplantar de Filosofie morală (1923—1925), profesor suplantar (1925—aprox. 1927), apoi docent la Facultatea de Teologie Morală la aceeași Facultate, până în 1948, când a fost pensionat de boală, decan în 1941—1942, membru activ al Academiei de Științe morale și politice din București, puțind el a nu fi de tîrziu dat pe la interdicția delegației Conferința regională a Alianței pentru înfrîngerea popoarelor prin Biserică (Novisad, 1927), la Congresul mondial la expre Biserică națională (Oxford, 1937), la Congresul profesoral de teologie ortodoxă (Athena, 1946), conferințe la Facultatea de Teologie din Sofia. A înțeles

„Cercul de studii social-creștine „Solidantatea” din București și revista cu același nume, în care a publicat mai multe studii. Lucrările sale se ocupă îndeosebi cu probleme de morală socială sau filosofie morală.

Lucrări principale *Fundees Verhältniss zu Kant. Darstellung und Kritik*. Inaugural Dissertation zur Erhaltung der Doktorwürde. Leipzig 1915. 108 p. *Atitudini etico-sociale scoase din viața Sf. Ioan Hristostom, urmate de o expunere a doctrinei sale morale*. București 1920. 78 p. *Problema morali și criteriul moral obiectiv*. București, 1922, 46 p., *Morala antică și morala creștină. Considerațiuni generale*. București, 1923, 18 p., *Teoria utilitar-foarte cu aplicare la utero morală creștină și socială*. Studiul critic pe baza filosofiei contemporane. București 1924,

24 p., *Considerații critice asupra eticii materialismului economic*. București, 1930, 116 p. *Sisteme de filosofie morală*, vol. I, București, 1930, 208 p., *Sisteme moral-filosofice. Spiritul creștin. Scurtă privire critică*. București, 1933, 39 p. *Ideea morală creștină și aspectul său social*, în ST III 1931, nr. 2, p. 212—245, *Ideea de dreptate cu forță socială. Conferință...*. București 1933. 31 p. *Miscarea social creștină în Biserica Ortodoxă Română*. București 1934. 73 p. *O dispută creștină filosofică. Problema conștiinței*. București, 1934, 89 p., *Axiomatica unei filosofii creștine*. București 1936. 60 p. *Morala ortodoxă față cu celelalte morale confesionale — după izvoarele lor originale*. București, 1941. 246 p. cf. și *Morala ortodoxă în BOR* an LIX, 1941, nr. 3—4, p. 164—208); *Persona atea filosofului. Leibnitz și opera sa filosofico-religioasă. Discurs de recepție la Academia de științe morale și politice cu răspunsul lui C. Rădulescu Motru*. București, 1942, 29 p., *Aspectul social al Ortodoxismului*. Conferință, 1942, 27 p., *Temeiurile unei ordine morale*. București, 1943, 20 p., *Codul civil și problema divorțului*. București, 1944, 28 p. *Probleme de morală socială*. vol. I. București, 1945. 199 p.

Manual de Morală creștină... pentru cl. VI. Lecții școli normale și profesionale și seminarii. ed. I, București, 1929, 260 p., ed. a II-a, 1930, 287 p., *În afură de catedră*. București 1938. 294 p.

Colaborări la revistele: „Biserica Ortodoxă Română”, „Studii Teologice”, „Raze de Lu-

mină”, „Revista Ortodoxă”, „Solidantatea”, „Arhiva pentru știință și reformă socială”, „Buletinul Academiei de Științe morale și politice” și la o serie de ziare din perioada interbelică.

Literatură: Teodor N. Manolache, † Șerban Ionescu, în GB, an. XVI, 1957 nr. 4—5, p. 311—319; Diacon Prof. Orest Bucevscu, *Profesorul universitar nouor Dr. Șerban Ionescu* în MMS, an. XXXIII, 1957 nr. 5—7, p. 541—542, Prof. Teodor M. Popescu *Profesorul Șerban Ionescu*, în MO, an. LX, 1957, nr. 7—8, p. 497—499, Pr. Prof. Nicolae Mădăruș *Șerban Ionescu*, în MA, an. IV, 1959, nr. 7—8 p. 601—602, Prof. C. Pavel, *În memoriam. Profesorul Șerban Ionescu*, în ST, an. XXV, 1973, nr. 9—10 p. 736—742, Prof. Constantin Pavele *Catedra de Teologie Morală în ST*, an. XXXIII, 1981, nr. 7—10, p. 573—575, Pr. Prof. I. Rădulescu, *Prof. Dr. Șerban Ionescu* în ST, an. XXXIV, 1982, nr. 1—2 p. 46—47. Pr. Prof. Dr. Dumitru Rada, *Contribuții buzerene la teologia morală românească* în vol. *Spiritualitate și istorie la întorcarea Carpaților*, I. Bacău, 1983, p. 385—400.

IONESCU TEOFIL, arhiepiscop. N. 14 oct. 1894, în Boboc, jud. Buzău, † 9 mai 1975, la Paris. Studia la Școala de cântăreț bisericesc în Buzău, Seminarul „Nifon Mărturisitor” din București (abs. 1928). Încu alac de teologie din București la care a susținut licența teologică și a obținut doctoratul în Teologie la Paris cu o teză privind „Viața și activitatea mistică a Sf. Petru Movilă al Kievului”. Tuns în monahism la mănăstirea Tismana (1915) și hirotonit ierodiacon (1915) apoi ieromonah (1921), protopsalt la catedrala patriarhală din București (1918—1928); director al Școlii de cântăreț din București preot la catedrala patriarhală (1928—1939) întemeietorul Asociației creștine ortodoxe „Patriarhul Miron”, arhimandrit și superior al bisnecii ortodoxe române din Paris (1939—1945) preot la diferite parohii ortodoxe p mune din Statele Unite și Canada (1946—1954) episcop titular de Sèvres (hirotonit în bisneca „Sf. Nicolae” din Versailles, la 26 dec. 1954), priuit în rândul membrilor Sf. Sinod din București la 26 apr. 1972 și la 13 dec. 1974 indicat de Sf. Sinod la treapta de arhiepiscop. A publicat feurite articole în fone bisericești din perioada interbelică predica în două volume format mic.

București, 1938), în timp a condus revista „Cuvânt bun” — București, iar la Paris, a reluat apărarea fou „Vestitorul”

Literatură: Veniamin Pocitan, *Biserica ortodoxă română din Paris*, București, 1940, p. 142; *Necrolog*, în BOR, an. XCIII, 1975, nr. 5—6, p. 593—600; *Necrolog*, în ROC, an. IV, 1975, nr. 3, p. 116—120; Jean-Paul Besse, *L'Eglise orthodoxe roumaine de Paris*, Paris, 1994, p. 18—124 și 15.

IONIȚĂ VIOREL, profesor de teologie, 18 oct. 1945, în Dumbrăvița, jud. Brașov. Seminarul teologic la Căj (1960—1963), Institutul Teologic Universitar din Sibiu (1965—1969), cursuri de doctorat (Istorie bisericească universală) la Institutul Teologic din București (1969—1972), studii de specializare la Facultatea de Teologie evanghelică și a Facultatea de Istorie a Universității din Bonn (1972—1975), doctoratul „București” (1975), inspector de specialitate și documentarist la Serviciul Sectorial (Învățământ) la Căpătarea Sf. Sinod (1975—1977), asistent la secția istorică de a Facultatea de Teologie Universitar din București (1 dec. 1977), încredințat cu suplimentarea catedrei de Istorie bisericească universală (1 ian. 1978). Profesor titular la aceeași catedră din 1987. Până în anul 1990—1993 suplonește aceeași catedră a Facultatea de Teologie a Universității din Iași, fiind și decanul acesteia (1 apr. 1991—1 sept. 1993). Diacon (1976) și preot (1978) pe scauna bisericii „Antim” din Căpătarea secretur al Comisiei naționale de Istorie ecleziastică. În 1978 delegat la toate Congrese și întruniri ecumenice peste hotare: Adunările Generale ale Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Nairobi (1975) și Vancouver (1983), a opta Adunare a Conferinței Bisericilor Europene de la Chișinău — Creta (1979), membru în Comisia pentru educație a Consiliului Ecumenic al Bisericilor, membru în Comisia ortodoxă română pentru dialog cu Biserica evanghelică luterană din Germania. De la 1 ian. 1994 este director de studii în Consiliul Bisericilor Europene de la Geneva.

Lucrări: *Coordonatele vieții creștine după „Epistola către Diognet”*, în MA, an. XV, 1970, nr. 7—8, p. 472—481, *Hristologia Sfântului Chiril al Alexandriei în perspectiva dialogului cu Bisericile necalcedoniene* în „Ortodoxia”, an.

XXIII, 1971, nr. 1—2, p. 194—209; *Sfânta Tradiție văzută de Sfântul Irineu al Lyonului*, în „Ortodoxia”, an. XXIII, 1971, nr. 7—8, p. 534—545, *Viața religioasă bizantină în secolul VII și canoanele Sinodului Quinisext*, în MA, an. XVI, 1971, nr. 7—8, p. 539—549; *Patriarhia de Alexandria din 1920 până astăzi*, în BOR, an. XC, 1972, nr. 5—6, p. 631—646; *Conciliul I de la Vatican și consecințele lui pentru Biserica romano-catolică*, în MA, an. XVII, 1972, nr. 7—8, p. 560—571, *Sinodul VI ecumenic și însemnătatea lui pentru ecumenismul actual*, teză de doctorat, în ST, an. XXX, 1978, nr. 5—8, p. 357—485 (și extras); *Viața și activitatea Sfântului Vasile cel Mare*, în „Ortodoxia”, an. XXXI, 1979, nr. 1, p. 16—27; *Raportul dintre Scriptură și Tradiție în hotărârile Sinoadelor ecumenice*, în „Ortodoxia”, nr. XXXII, 1980, nr. 2, p. 263—274, *Sfântul Ioan Damaschinul apărător al cultului sfințelor icoane*, în ST, an. XXXII, 1980, nr. 7—10, p. 581—589; *Institutul Teologic de grad universitar din București 1948—1981*, în BOR, an. XCIX, 1981, nr. 9—10, p. 1094—1114, *Sinodul de la Constantinopol din 879—880 și actualitatea hotărârilor sale*, în ST, an. XXXIV, 1982, nr. 3—4, p. 174—185; *Statul Bisericii în societate după Sfântul Trei Ierarhi*, în ST, an. XXXV, 1983, nr. 1—2, p. 8—18; *Evreii pe pământ românesc sau toleranța la români de o lungă timpuriu*, în Teologie și cultură, serie nouă, an. I (LXVII), 1991, nr. 9—12, p. 50—64, *Constantin Vodă Brâncoveanu, voievodul, omul și martirul*, în MO, an. XLII, 1991, nr. 3, p. 19—31, nr. 4—6, p. 37—54 și nr. 1—6, 1994, p. 34—44, *Relații româno-săsești de o lungă timpuriu*, în RT, serie nouă, an. 10 (82), 2000, nr. 1, p. 17—30; alte articole, traduceri din limba germană recenzii, lucrări de seamă în perioadele citate.

Literatură: ROC, an. VIII, nr. 1975, nr. 1, p. 15—16; ST, an. XXXIV, 1982, nr. 1—2, p. 131—132.

IORDĂCHESCU CICEFRONE, profesor de teologie, 22 ian. 1882, în satul Lăteș, com. Micășeni, jud. Iași, în familie de preot + 29 apr. 1966, în Iași. Urmează Seminarul inferior la Roman, cel superior la „Veniamin” din Iași (abs. 1903), cu diferență de liceu și bacalaureat, Facultatea de Teologie din București (1904—1908), licențiar în Filosofie la Universitatea din

Iasi (1905). Secretar al Seminarului teologic „Sf. Andrei” și preot la biserica „Sf. Voievozi” din Galați (1908–1909), preot la catedrafa mitropolitană și profesor la Seminarul „Veniamin” din Iași (1909), superior al capelei ortodoxe române din Baden-Baden (1909–1913) făcând paralel studii de Teologie și Filosofie la universitățile din Strasbourg (1909–1911) și Freiburg (1911–1913), preot la biserica Bărbos din Iași (1913–1916 și 1919–1921), confesor mitelar (1916–1917), superior al bisericii ortodoxe române din Paris (1917–1919), profesor de Limba engleză în Liceul Național din Iași, profesor de Filozofie și Pedagogie la Seminarul „Veniamin” (1921–1927), director al Seminarului (1925–1927), consilier cultural al Arhiepiscopiei Iașilor, profesor de Istoria Bisericii în Facultatea de Teologie din Chișinău (1927–1941), decan în 1930–1932, apoi la Facultatea din Cernăuți–Suceava (1941–1947), la care a funcționat un timp ca decan, pensionat în 1947. Este autorul unor studii de Filozofie creștină și Patrologie, traduceri din Sfânta Părinți, conferințe etc., fiind „un eminent teolog al Bisericii Ortodoxe Române, un versat patrist și un luminat patrist” (pr. prof. Al. Ciurea).

Lucrări. *Expunerea și critica teoriei lui Max Müller despre religie*, București, 1908, 42 p. *Preotul și opinia publică*, Galați, 1909, 31 p. *Istoria dogmelor ca disciplină teologică și premisele ei*, Iași, 1912, 31 p. *Sfântul Ioan Damaschin. Studiu patristic*, Iași, 1912, VII+88 p. *„Credo quia absurdum”* Religie și cultură (două conferințe), Iași, 1920, 54 p. *Teoria judecării. Studiu logic-epistemologic*, Iași, 1927, 34 p. *Istoria vechi literaturii creștine*, 3 vol. Iași, 1934, 1935 și 1940, XIV+217 p. (I) + XXV+299 p. (II) + XVI+132 p. (III) — primul tratat de Patrologie în limba română (reeditată în 1996); *Sf. Atanasie*, conferință, 1929. *Romantismul religios* Chișinău, 1929, 40 p. *Însemnări din ani, 1916–1919 Din primul an al războiului de întregire, 1916–1917*, Iași, 1937, 225 p. *Sf. Grigorie de Nissa*, conferință, 1942.

Omnia duhovnicești de Sf. Măcarie Egipteanu, traducere din grecește, ed. I Chișinău, 1931, ed. a II-a, Chișinău 1932. *Ierarhia cerească și ierarhia bisericască de Pseudo-Dionisie Areopagitul*, traducere din grecește, Chișinău 1932, XXXI+159 p. *Despre numele divine de Pseudo-Dionisie Areopagitul*, traducere din gre-

cește București Chișinău 1936. În colaborare cu Th. Șimenaciu a editat pe Grigorie de Nissa, *Contra destinului*, 1938 și pe Lactanțiu, *Institutiones divinae* 1938.

Alte studii și traduceri în revistele „Vestitor”, — Iași, „Mitropolia Moldovei” — Iași, „Biserica Ortodoxă Română”, „Luminătarul” — Chișinău „Viața Creștină”, condusă de el însuși. La Iași, ș.a., o serie de studii de filosofie și memorii au rămas în manuscris (depusă în Bib. deca Sf. Sinod).

Literatură. Pr. Prof. I. Răduceanu, *Încetarea din viață a preotului prof. univ. anarar Cicerone Iordăchescu*, în BOR, an. LXXXIV, 1966, nr. 5–6, p. 494–497, S. Potocescu, *Preotul profesor Cicerone Iordăchescu*, în MMS, an. XLII, 1966, nr. 5–6, p. 363–365, Pr. Prof. Ioan Constantinescu, *Preotul profesor Cicerone Iordăchescu (1882–1966)*, în Sf., an. XXV II, 1975, nr. 5–6, p. 487–493. Pr. Prof. Dr. Alexandru I. Ciurea, *Preotul profesor Cicerone Iordăchescu*, în MMS, an. LVIII, 1982, nr. 1–2, p. 126–131.

IORDĂCHESCU VALERIU — profesor de teologie. N. 2 febr. 1885, în Sălcimeni, jud. Iași, în familie de preot, frate cu Cicerone † 1 mart. 1975, în București. Studii la Seminarul „Veniamin” din Iași (1896–1904), apoi la Facultatea de Teologie din București (1904–1908). Preot la biserica „Sf. Trei Ierarhi” din Iași (1909–1910), preot în Fălliceni și protopop al jud. Suceava (1910–1914), preot la biserica „Gol. a” din Iași (1914), profesor la Seminarul teologic „Sf. Andrei” din Galați (1914–1919), superior al bisericii ortodoxe române din Paris (1919–1921), când a urmat cursuri de Filosofie și Teologie la Sorbona, Collège de France și Institutul catolic, profesor (1921–1927), și director (1921–1925) la Seminarul „Veniamin” din Iași, profesor de Morală la Facultatea de Teologie din Chișinău (1927–1941) și — în continuare — în cea din Cernăuți-Suceava, din 1941 până a pensionare, în 1947, între anii 1951 și 1960 preot la biserica „Belvedere” din București. A fost membru în Adunarea eparhială a Arhiepiscopiei Iașilor, în Congresul Național Bisericesc și, în Consiliul Central Bisericesc, președinte al Consistoriului apelativ mitropolitan din Iași și președinte al Asociației clerului moldovean.

Deși era unul dintre marii teologi ai vremii sale, a scris relativ puțin: lucrări de teologie cursuri universitare (*Filozofia marilor Părinți*

generală, Iași, 1939, IX+162 p.), studii și eseuri apărute în diferite reviste bisericești: „Biserica Ortodoxă Română”, „Mitropolia Moldovei” — Iași, „Luminătorul” — Chișinău, „Candela” — Cornăuți ș.a.; a excelat însă ca conferențiar, conferențiar și producător (câteva conferințe au fost tipărite în broșură). A tradus și publicat lucrarea filosofului Jacques Maritain *Reflexii asupra inteligenței și asupra vieții sale proprii*, cu un temeinic studiu introductiv. În colaborare cu I. Scutariu și Șt. Bărsănescu a publicat un *Manual de religie* pentru cl. I a gimnaziului unice București, 1947, 122 p.) și *Parabolele și învățăturile Măntuitorului Hristos*, pentru cl. a II-a a gimnaziului unice, București, 1947, 101 p.)

Literatură. *Necrolog*, în BOR, an XCIII, 1975, nr. 3-4, p. 301-303; Prof. Constantin Puvel, *Preotul profesor Valeriu Iordăchescu*, în ST, an XXV II, 1975, nr. 3-4, p. 309-311; Pr. Prof. I. Constantin, *Pr. Prof. Valeriu Iordăchescu*, în GB, an. XXXIV, 1975, nr. 3-4, p. 285-288.

IUREȘT (d.n. bolez Ilie), mitropolit N. c. 1610, în Transilvania, † 12 mart. 1678, la mănăstirea Putna. A învățat carte și a fost călugăr la Putna sub numele Iorest, ieromonah ieromonah și — probabil — un timp egumen al mănăstirii. În oct. 1640 ales mitropolit al Transilvaniei, cu scaunul în Alba Iulia, birou în la Târgoviște. Ca mitropolit, a reușit în Alba Iulia (1641) *Evangelia cu învățătură* a diaconului Coreș (din 1580-1581). Înlăturat din scaun și înmormântat în febr. 1643, din dispoziția principelui Mihail Gheorghe Răkóczi I pentru că n-a acceptat acțiunea de căminare a românilor. După nouă luni de închisoare la Bistrița, s-a sfârșit viața la Putna. Călugărul a fost la stăruie vieț. în 1645 a făcut o călătorie la Moscova, fiind primul de tarul Aleksei Mihailovici Romanov, care i-a acordat ajutoare. Trece de Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în rândul sfinților (1950), canonizarea solemnă făcându-se la Alba Iulia la 21 oct. 1955.

Literatură. Zehovic Păclisanu, *Condamnarea episcopului (sic) Ilie Iorest (1640-1643)*, în CC, an II, nr. 5, 1912, p. 135-140; Ștefan Meleș, *Istoria Bisericii și a vieții religioase a românilor din Transilvania*, I, Sibiu, 1935, p. 194-200; Ioan Lupăș, *Prigoana mitro-*

politului Ilie Iorest din Transilvania, în vol. *Studii, conferințe și comunicări istorice*, IV, Sibiu, 1943, p. 83-91; Pr. prof. Mircea Păcuraru, *Mitropolitul Ilie Iorest al Transilvaniei. La 300 de ani de la moartea sa*, în BOR, an. XCVI, nr. 9-10, 1978, p. 1149-1163; Mircea Păcuraru, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, București, 1981, p. 64-66 (ed. a II-a, București, 1994, p. 65-68).

IOSIF, primul mitropolit al Moldovei, „necalmic” și „înrușat” cu familia domnitoare. Probabil călugăr în mănăstirea Neamț. Prin 1381-86 ieromonah arhieru la Haidari, Patriarhia ecumenică a refuzat recunoașterea lui ca mitropolit al Moldovei, voind să unșă un grec, recunoscut abia la 26 iul. 1401, în timpul lui Alexandru cel Bun. În cur. el pas. la viața la Suceav. moaștele Sfântului Ioan cel Nou de la Cetatea Albă, tot acum s-a scris „Viața Sfântului Ioan cel Nou”. El va fi sfințit unele din bisericile și mănăstirile zidite acum (Proboata, Bistrița, Moldovița, Huniort, ș.a.). A murit prin 1415.

Literatură. Nicolae Dobrescu, *Întemeierea Mitropoliei Moldovei și mănăstirea din Putna*, București, 1921, p. 83-108; Nicolae Dobrescu, *Din istoria Bisericii române. Secolul al XV-lea*, București, 1910, p. 69-78; C. Marinescu, *Întemeierea Mitropoliei Moldovei*, în An. Acad. Rom. M. S. I, s. III, t. II, București, 1924, p. 247-269 (și extras); V. Laurent, *Aux origines de l'Eglise moldave. Le mitropolit Ieremie et l'évêque Joseph*, în „Revue des Etudes Byzantines”, V, 1947, p. 158-170; Pr. Scarlat Porcescu, *Iosif cel dintâi mitropolit cunoscut al Moldovei*, în MMS, an XL, 1964, nr. 3-4, p. 126-139; Mircea Păcuraru, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, București, 1980, p. 259-268 (ed. a II-a, București, 1994, p. 273-283); Arthur Ciprian, *Zămata lui I. Moșu. Întemeierea eparhiei răsăritice* (București), 1987, 296 p.

IOSIF, episcop. N. c. 1750, în Malajna, jud. Vâlcea, † 27 oct. 1820, în București. Probabil a fost călugăr la schitul Turnu, apoi a învățat la mănăstirea Cozia, ierodiacon, ieromonah și protosingher al patriarhiei. A fost egumen al mănăstirii „Sf. Dumitru” din Craiova, episcop titular pentru scaunul de Sevastia (1792), apoi

episcop al nou eparhiei a Argeşului (ales la 18 oct. 1793), unde a păstorit până la moarte. S-a reintrăit prin preocupările sale cărturăreşti, tipărit în majoritatea centrelor tipografice de atunci: cele 12 *Minere de la Buda* (1804-1805). În colaborare cu medicul oculist Ioan Piuariu Molnar, după edipia de la Râmnic din 1776-1780 (inclusiv profesie), *Alegere din toată Psaltirea* tradusă după Neofit Pemponezianul (Sibiu, 1796), *Služba Sf. Nifon* (Sibiu, 1806), *Ortodoxia* (81), la Buda şi Râmnic. *Arătare sau adunare pe scurt a doctrinei creştine şi dogme ale credinţei* a lui Atanasie de la Paros (Neamţ, 1816) alte cărţi au fost traduse „prin indemnarea” şi chiar „înăvârta” sa. *Apoteugiu* Bucureşti (819). *Suse cuvinte pentru preoţii de Sf. Ioan Gură de Aur* Bucureşti (819) sau în 1797 a intrat în generaţia pentru pregătirea preoţilor a mănăstirea „Arhim” din Bucureşti. A funcţionat până în 1847. A reînviat biserica mănăstirii Argeş ctitoria lui Neaghe Bazarab şi a ridicat nou clădire bisericii „Bătusari”, a fost în Cartea de Argeş şi scutit. Corbii de Pădure a clădit bisericile din Valea Danului (rău piatră monument de artă) Gârşia şi Săstea (jud. Argeş) Brezoi şi Mădăra (jud. Vâlcea).

Literatură Ioan Panărescu *Infintarea Episcopiei de Argeş* Ioan primul ei episcop Bucureşti 1904 60 p. Prof. T. G. Buzai *Din trecutul Episcopiei Argeş* în GB an XXI 1962, nr. 5-6, p. 494-505. Victor Brădulescu, *Hristosul lui Alexandru Moruzi pentru infintarea Episcopiei Argeş* şi numirea lui Ioan ca titular al noul eparhii, în MO, an. XV, 1963, nr. 11-12, p. 93-936. Pr. Nicu de Serbănescu *Episcopul Argeşului*, în MO, an. XVII, 1965, nr. 7-8, p. 603-605. Prof. T. G. Buzai *Mărturie de la Ioan întâiul episcop de Argeş (1793-1826)* în MO, an. XXVII, 1975, nr. 3-4, p. 264-268. George Potra *Din arhivatarea culturală a episcopului Ioan al Argeşului* în BOR an XCVI, 1978, nr. 9-10, p. 1164-1171, Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, Bucureşti, 1981, p. 447-455 (ed. a II-a, Bucureşti, 1994, p. 436-444).

IROD CORNELIU, preot, poet şi prozator. N. 24 iul. 1937 în Mărtieş, jud. Suceava. Studii la Liceul „Gheorghe Ucrainean” din Siret (abs. 1955), Facultatea de Filologie — Limba şi literatura ucraineană — a Universităţii din Bucureşti (1955

1960) şi Institutul teologic universitar din Bucureşti (licenţa, 1974). Profesor la Liceul „Mihail Sadoveanu” (1960-1967), corector şi redactor de manuale şcolare la Editura didactică şi pedagogică (1960-1966), metodist principal la „Universitatea populară” (1966-1968), inspector în Comitetul de Stat pentru Cultură şi Artă (1968-1973), toate în Bucureşti. H. totod. preot la 11 febr. 1976 pentru parohia Şerbăneşti, oraş Pucioasa protopopiatu Târgovişte din 1977 până azi în parohia Lămoieşti protopopiatu Olteniţa protopop de Olteniţa (din martie 1990), membru în Adunarea eparhială a Episcopiei Sloboziei şi Călăraşilor şi în Adunarea Naţională Bisericească (din 1994). Membru în Uniunea Scriitorilor din România (1968) şi în Uniunea Scriitorilor din Ucraina (1990), prim vicepreşedinte al Uniunii Ucrainenilor din România (1994).

Opera hierară. *August* proză scurtă, Bucureşti 1964 230 p. *Strunele unei poezii*, Bucureşti 1968 302 p., *Pământul şi pâinea*, repertoriu literar Bucureşti 1972 158 p. *Primăverea noastră* proză scurtă Bucureşti 1972 246 p. *Rugă de seară* versuri Bucureşti 1973 110 p. *Căciolăneşti* proză scurtă Bucureşti 1974 134 p. *Aniul roman* Bucureşti 1975 208 p. (ed. II 1998). *Halada locuitor* versuri Bucureşti 1975 136 p. *Dimineata romană* Bucureşti 1984 286 p., *Cu soarele în ochi*, Bucureşti, 1983, 254 p. *Prinţul alb* proză scurtă Bucureşti 1990, 272 p., *Sărbătoarea*, roman, Bucureşti, 1998, 274 p.

Traduceri din literatura ucraineană în româneşte: *Pescăruşul* roman de I. Zbanaţka, Bucureşti, 1962; *Zborul spre lund*, povestiri de V. Rosin Bucureşti, 1963. *Pe când vorbeau animalele* poveşti de Ivan Franko, Bucureşti, 1989; *Poezii de Halina Iarasiak* Bucureşti, 1990.

Traduceri în limba ucraineană din Fănuş Neagu Nichita Stănescu Gheorghe Tomozei, Mircea Sântimbreanu Gheorghe Pitut Ion Băieşu, Mircea Micu, Cezar Bălag.

Colaborări la mai multe periodice româneşti şi ucrainene cu poezie, proză, eseuri, reportaje. Redactor şi comentator la revista Literară „Naş holos” („Vocea noastră”) din Bucureşti (1994). Premiul Uniunii Scriitorilor din România (1991,

ISAAC, „schimonah și dascăl” N. c. 1750 — † 25 ian. 1817 în mănăstirea Neamț, în care a urât. A tradus din grecește în românește o serie de lucrări din literatura patristică și postpatristică: *Scara prea cuviosului părintelui nostru Ioan igumenul sfintei mănăstiri a Sinaului*, Neamț, 1814, 16 + 212 f., *Detalii de canoane pentru Pavcerniță*, Neamț, 1816, 9 + 327 f., *Tipiconul lui*, 1816, 66 f. + 778 p. (revizuit de mitropolitul Veniamin Costachi); *Cuvintele și învățăturile prea cuviosului părintelui nostru Efrem Sirul*, Neamț, 1818, 4 f. + 59 + 419 p., *Cuvintele și învățăturile prea cuviosului părintelui nostru Isaac Sirul*, Neamț, 1819, 8 + 151 p. (ultimele două cărți revizuite și tipărite de ucenicul său ieromonahul Iosif). Un număr însemnat de traduceri a rămas în manuscris: din Sf. Iustin Martirul, Sf. Ciprian, Sf. Ilean Gură de Aur, Sf. Chirilă Ierusalimiteanul, Sf. Simeon Noul Teolog, din teologii moderni, Nichifor Theodosius și Evghenie Vinogradov etc. A redactat și un *Pateric* Ms. 928 din Bibl. Acad. R. din Iași pe lângă stărețului Paisie a Studiiu Sfintechi Iosifin de la Argeș.

Literatură: Dumitru Furtună, *Geneza stărețului Paisie în mănăstirile Cernica și Căldărușani*, București, 1927, p. 103—104; Ioanichie Bălan, *Pateric românesc*, București, 1980, p. 318—320; N. A. Ursu, *Școala de traducători din obștea stărețului Paisie de la mănăstirile Dragomirna Secus, Neamț* în *MMS* Teologie și viață, an IV (LXX), 1994, nr. 11—12, p. 75—78 (reprodus și în v. *Românii în cunoașterea istoriei. Studii închinare Cuviosului Paisie de la Neamț*, Iași, 1987, p. 68—74).

ISAIA, episcop, N. c. 1520, † d. 7 iul. 1581. Se pare că a rămas la Agapia episcop de Rădăuți (c. 1564 — a doua jum. an. 1577), retras din secolul înainte de 1561, a acționat la Slănic „prima colecție de cronici moldovenesti cunoscută, formată din Letopisețul Putna I, Cronica lui Macarie — în versiunea scurtă —, Cronica lui Eftimie; în același manuscris se găsește și o „istorie universală” alcătuită dintr-un cronograf bizantin, anale sârbești și o cronică bulgară. Trupa de Ioan Vodă cel Viteaz (1572—1574) în câteva misiuni diplomatice (Polonia, Transilvania, Moscova).

Literatură: Dumitru Dan, *Cronica Episcopiei de Rădăuți*, Viena 1912, p. 49—50; Dinu C. Gîrănescu, *Ioan Vodă cel Viteaz*, București, 1963, p. 89—91; Pr. Prof. Mircea Păcurariu, *Contribuții la istoria Episcopiei din Romanul și Rădăuți din secolul al XVI-lea*, în *MMS*, an. LII, 1976, nr. 5—6, p. 334.

ISOPESCU SILVESTRU (din botez Octavian), teolog, orientalist N. 23 dec. 1878, în Suceava, † 30 aug. 1922, Iași. Liceu în Suceava, 1888—1896. Facultatea de Teologie a Cernăuți (1896—1900) unde a primit și licența, studii de specializare pentru Vechiul Testament și Biblie scrute (aramaică ebraică, siriacă, coptă, armeană, arabă, turcă) la Universitatea din Viena. Docent pentru limbile orientale și Vechiul Testament la Facultatea de Teologie din Cernăuți (1908—1918) precum și călugăr, preot militar în primul război mondial, călugăr cu numele de Silvestru în 1918. Orientalist, paleograful, profesor la Limba și Literatură greacă la Facultatea de Litere a Universității din Iași, 1918—1922. Are lucrări în domeniul Vechiului Testament și, mai ales, cuvântări.

Lucrări: *Prophetul Iosafat* tradus și explicat de pe textul masoretic cu introducere Cernăuți, 1901, 28 p. (reîmpărit din „Candela”, 1901); *Cartea Iob* tradusă și explicată după textul masoretic Cernăuți, 1904 (reapare din „Candela” pe anul 1902—1904); *Der Prophet Malachias Einführung, Übersetzung und Auslegung* (Jarnowatz 1908, V+1+53 p. tradusă și b. titlul *Prophetul Malachia* Introducere și traducere explicare, Cernăuți, 1911, 152 p.); *Plângerile lui Ieremia* traducere și explicație după textul masoretic cu introducere Cernăuți, 1909—14, p. *Legile date de evrei după dreptul mozaic* în „Candela”, an. XXX, 1911, nr. 8, p. 401—409 și nr. 9 p. 457—466.

Traduceri: *Coranul* traducere după originalul arab. introdusă de o introducere Cernăuți, 1912, 538 p. (singura traducere în românește, reed. Cluj-Napoca, 1995, 511 p., o nouă ediție Cluj-Napoca, 1997, 398 p.). *Tălcuirile Sfântului Părintelui nostru Efrem Sirul la Pentateuh* Iosua, *Judecători*, *Cărțile lui Samuel și ale Regilor*, traduse din originalul sirac., tom I, Cernăuți, 1914—1940, 556 p. (tipărirea a început în 1914, la Cernăuți, dar izbuten din război și a apărut și a

reluat abia în 1940, prin grația profesorului Nicolae Cotos, vol. II a rămas în manuscris). *Rumänische Erzählungen Aus dem Original illustriert von* ..., Czernowitz, 1911, 204 p. În colaborare a elaborat un *Dictionar armean-german*.

Literatură: Prof. Dr. Vladimir Preșepcean, *Importanța Vechiului Testament, studiul și cultivarea lui la Facultatea de Teologie din Cernăuți*, în „Căminul”, an. XLVIII, 1937, p. 137—139; Prof. Dr. Nicolae Neaga, *Un orientalist român. S.O. Ispărescu (1878—1922)*, în MMS, an XXXIII, 1957, nr. 5—7, p. 468—472; G. Speranță, *Clerici români orientaliști*, în ST, an. XIX, 1967, nr. 5—6, p. 363—366; Dr. Atanasie Nagoiță, *50 de ani de la moartea lui Silvestru Octavian Ispărescu, primul orientalist român traductor de scrieri*, în GB, an. XXXI, 1972, nr. 3—4, p. 15—16, 14.

ISPIR VASILE profesor de teologie, ecumenist și missionar (pahurător) N. 18 Dec. 1886, în Târgu Neamț, + 5 iul. 1947, în București. Studii la Seminarul „Veniamin” din Iași (1899—1906), și la Facultatea de Teologie din București (1908—1911), studii de specializare la Berlin (1910—1911) apoi la Oxford (1911—1914), unde obține titlul de „Bachelor of Science” doctoratul la Facultatea din București. În 1919 Ofițer combatant în primul război mondial, profesor la Liceele „Mihai Viteazul” și „Spiru Haret” din București (1918—1922), docent (1920), apoi profesor de Teologie la Facultatea de Teologie din București și Sociologie (1922—1938 și 1942—1946), un timp la catedra de Catehetică și Pastorală socială (1938—1942), de la Facultatea de Teologie din București, decan al Facultății (1944—1946), secretar general în Ministerul Cultelor și Arteor (1922—1926), deputat. A înființat Asociația Misionară Ortodoxă, Institutul de îndrumări misionare, Cercul social-creștin „Solidaritatea” — organizând cursuri de vară în mănăstirile Neamț și Cozia —, a susținut și întreprins ateneuri populare, biblioteci parohiale, școli ducanice în diferite localități din țară. A fost unul din marii ecumeniști din perioada interbelică, participând la mai multe congrese și conferințe peste hotare, fiind chiar președinte al unor comitete și comisii internaționale și naționale. Congresul mondial pentru înfrățirea po-

puarelor prin Biserică de la Copenhaga, 1922, Conferința creștinismului practic de la Stockholm (1925), Congresul profesorilor de teologie ortodoxă de la Atena (1936), Conferințele regionale ale Atlantici mondiale pentru înfrățirea popoarelor prin Biserică de la Sinaia (1924, secretar al Conferinței), București (1933), Râmnicu Vâlcea (1936), Sofia (1938) ș.a. A publicat mai multe lucrări din domeniul istoriei religioase și Mitologiei, fiind un adevărat „părinte” al acestor ultime discipline în teologia românească.

Lucrări: *Introducere în studiul religiunii comparate*, București, 1915, 144 p.; *Natura și dezvoltarea ideii de Dumnezeu în societatea popoarelor primitive din Africa centrală*, București, 1919 (teză de doctorat, necrit.), *Ideea de Dumnezeu în țara născuților*, în ST, I, 1929, nr. 1, p. 15—47 (și extras, 33 p.); *Ideea de Dumnezeu în Congo*, în ST, I, 1930, nr. 2, p. 19—55; *Ideea de Dumnezeu în Uganda*, în ST, II, 1931, nr. 1, p. 99—146; *Religia și cultura africană*, în ST, III, 1932, nr. 2, p. 128—139.

Îndrumarea misionară a Bisericilor Ortodoxe (București, 1922, 72 p.); *Curs de îndrumări misionare*, București, 1929, 552 p.; *Misiunea creștină în România nouă*, în ST, IV, 1933, nr. 1, p. 67—92 (și extras, 28 p.); *Misiunea actuală a Bisericii Ortodoxe a Răsăritului* (București, 1938, 20 p.); *Biserica în serviciul social sau Ce este creștinismul social*, București, 1938, 26 p.; *Biserica activă. Predici la radio*, București, 1941, 145 p.; *Sfântul Apostol Pavel cu misionar*, în BOR, an. LXII, 1944, nr. 1—3, p. 42—61; *Principiile educației creștine*, în BOR, an. LXIV, 1946, nr. 1—3, p. 110—146 și nr. 4—6, p. 161—179 și extras, 56 p.

Sectele religioase din România, Arad, 1928, 32 p.; *Sectele religioase. un pericol rațional și social* (București, 1942, 16 p.).

Raport asupra Congresului pentru stabilirea prieteniei dintre popoare prin mijlocirea Bisericilor ținut la Copenhaga între 6—11 august 1922, București, 1923, 16 p.; *Federative Efforts among the Churches. Raport la conferința creștinismului practic de la Stockholm*, București, 1925; *Biserica noastră și ecumenismul contemporan* (București, 1943, 32 p.).

Manuale de Religie, pentru clasele I—V de fete și I—IV de băieți pentru liceele industriale (în colaborare).

Scrieri, articole, note, recenzii, în „Neamul Românesc”, „Viitorul”, „Revista Ortodoxă”, „Biserica Ortodoxă Română”, „Raze de Lumină”, „Solidaritatea”, „Misiunea Creștină” revistă de cultură spirituală și socială (din 1939, întemeiată și condusă de el) etc.

Literatură Constantin I. Bercuș, *Moartea profesorului Vasile G. Ispir*, în BOR, an LXV, 1947, nr. 4-9, p. 250-257; Pr. Prof. I. Răduceanu, *Prof. Dr. Vasile G. Ispir*, în ST, an XXXIV, 1982, nr. 1-2, p. 44.

IBUFL ION, s. r. v. N. 25 aug. 1913, în Macedonia, † 1 ian. 1964, în București. Studii la Seminarul „Central” din București, apoi la Facultatea de Teologie din Sofia. Secretar al Curiei arceiepiscopale (1948-1963), diacon. A publicat studii privind cultura slavonă pe pământ

românesc.

Lucrări *Legături culturale și bisericești româno-bulgare* în BOR, an LXXIII, 1955, nr. 5, p. 413-418; *Scurtă istorie a Bisericii Ortodoxe Sârbe*, în BOR, an LXXV, 1957, nr. 8-9, p. 769-784; *Slăveșnicul lui Gherman (1359)*, în „Ortodoxia”, an. XII, 1960, nr. 2, p. 253-279; *Mănăstirea Hodoș-Bodrog, un centru de cultură slavonă din Banat*, în MB, an XLII, 1963, nr. 5-8, p. 229-261; *Mănăstirea Moldovița - centru cultural important din perioada culturii române în limba slavonă (sec. XV-XVIII)*, în MMS, an XXIX, 1963, nr. 7-8, p. 428-455; *Despre prototipurile literaturii slavo-române din secolul al XV-lea*, în MO, an XV, 1963, nr. 7-8, p. 511-535; *Manuscrise slave în bibliotecile din Transilvania și Banat*, în „Romanoslavica”, VIII, 1963, p. 451-468.

Literatură *Necrolog*, în BOR, an LXXXII, 1964, nr. 1-2, p. 73; Al. Bădăuțu, *Ion Ispir Rânduri târzii despre o plecare timpurie*, în MO, an XVI, 1964, nr. 3-4, p. 224-226.

IVAN IOAN, profesor, istoric N. 7 mai 1915 în Țigănași, jud. Iași. Studii la Seminarul „Sf. Gheorghe” din Roman (1928-1936), apoi la Facultatea de Teologie din București (1936-1941), Seminarul pedagogic universitar din București (1941-1942). Diacon (1943) și profesor al Seminarului teologic din Roman (1943-1948), apoi la Școala de cântăreți din Iași (1949

-1950) și Suceava (1950-1952), la Seminarul teologic din Mănăstirea Neamț (1952-1975) director al Seminarului (1952-1961 și 1971-1975). A făcut o serie de cercetări legate mai ales de trecutul mănăstirii Neamț.

Lucrări *Tipografia de la mănăstirea Neamț*, în MMS, an XXXIV, 1958, nr. 3-4, p. 315-325 (și an. XXXVIII, 1962, nr. 5-6, p. 418-430); *Manuscrise de muzică psaltică de la mănăstirea Neamț*, în MMS, an XXXVI, 1960, nr. 9-12, p. 602-614; *Mitropolitul Veniamin Costachi la mănăstirea Neamț*, în MMS, an XLIII, 1967, nr. 5-6, p. 81-83; *Stăruin. Arhiepiscopul* *Importanța unor stăruiri din secolul al XV-lea la mănăstirea Neamț și Secu*, în MMS, an XLIV, 1968, nr. 5-6, p. 269-297; *Școlul Tarcău*, în MMS, an XLV, 1969, nr. 5-6, p. 339-366; *Biserica fostei mănăstiri Bisericean*, în MMS, an XLVI, 1970, nr. 11-12, p. 692-700; *Un ierarh moldovean cu numele Calist înarmându-se la mănăstirea Neamț*, în MMS, an XLVI, 1970, nr. 1-2, p. 66-75; *Ioan Cart și activitatea sa muzicală la mănăstirea Neamț*, în MMS, an XLVII, 1971, nr. 1-2, p. 107-115; *Noul Testament editat în anul 1818 la mănăstirea Neamț*, în MMS, an XLVII, 1971, nr. 3-4, p. 261-285; *Legăturile episcopului Mechișetec cu mănăstirea Neamț*, în MMS, an XLVIII, 1972, nr. 5-6, p. 403-415; *Carti de ritual de cuprins neotestamentar tipărite la mănăstirea Neamț în secolul al XIX-lea*, în MMS, an XLIX, 1973, nr. 3-4, p. 260-266; *Școlul Neamț*, în MMS, an LI, 1975, nr. 1-2, p. 123-132; *Patruarhul ortodox în Moldova*, în MMS, an LI, 1975, nr. 9-12, p. 665-698; *Patruarhul Nicodim și mănăstirea Neamț*, în MMS, an LIV, 1978, nr. 3-4, p. 360-367; *Monahi transilvăneni viețuitori în mănăstirile din Moldova*, în MMS, an LIV, 1978, nr. 9-12, p. 726-740; *Lucrări ale Sfântului Vasile cel Mare în manuscrise și tipărituri la mănăstirea Neamț*, în MMS, an LV, 1979, nr. 1-2, p. 99-113; *Mănăstirea Neamț Neamț*, 1981, 372 p. (în colaborare cu pr. Scarlat Porcescu); *Mănăstirea Varate* (București), 1986, 274 p. (în colaborare); *Viața Cuviosului Pașie de la Neamț După Manuscrisul 154 din Biblioteca Mănăstirii Neamț*, Ediție îngrijită de „Iax”, 1997, XXXIV + 154 p. + Index.

Alte articole în „Cronica Romanului”, „Mitropolitul Moldovei și Săcevei”, „Mănușul Ardealului”, „Glasul Bisericii”, în periodicele bisericești.

cești, de peste hotare, câteva medalioane de „cuvioși” moldoveni în volumul *Sfinți români și apărători ai legii strămoșești*, București, 1987.

IVAN IORGU, profesor de teologie (născut la N. 9 nov. 1899, în Gostavău, jud. Oh., † 2 sept. 2001, în București. Studii la Seminarul teologic „Sf. Nicolae” din Râmnicu Vâlcea (1917—1921), licență de drept și teologie la Liceul „Ionuț Asan” din Caracal, apoi la Facultatea de Drept (1925—1930) Teologie în 1927 și Filosofie ale Universității din București (1931—1935) cursuri de specializare în Drept bisericesc la Facultatea de Drept canonic din cadrul Institutului catolic din Paris la Facultatea de Drept din cadrul Școlii Normale Faculté Pratique des Hautes Etudes (1937—1938) și apoi la Facultatea de Teologie din Atena (1937—1938) doctoratul în Teologie la București (1937) Contribuții la biserica „Spirea Noastră” în București (1921—1936), un timp avocat în Baroul Ilfov (din 1927), profesor la Școala de cântăreți bisericești la București (1934—1940) asistent suplimentar (1933) provizoriu (1939) și definitiv (1940) la catedra de Drept bisericesc de la Facultatea de Teologie din București, până în 1948, apoi de Drept bisericesc la Institutul Teologic Universitar din Sibiu (1 ian. 1949—sept. 1974) între anii 1923—1925 a suplinit această catedră la Institutul Teologic Universitar din București. A lucrat 15 ani în funcția de director în Ministerul Cultelor și Artelor (1941—1943), în funcția de Arhiepiscop al Sibiului (din 1948) și în Adunările și Consiliile episcopale ale Arhiepiscopilor Sibiului și Bucureștilor.

Lucrări: *Bunurile bisericești n pr mntele sive seculi*. Situația lor juridică și canonică (teză de doctorat), București, 1937, XVI+167 p.; *Vârsta nuntială, clericilor*, în BOR, an. LV, nr. 1—2, 1937, p. 36—59 (și extras, 26 p.); *Demusul din preotie. Studiu de Drept canonic*, București, 1937, 48 p.; *Recăsătorirea soților despoțiți. Studiu de drept canonic*, București, 1937, 8 p.; *Chestiuni de Drept bisericesc*, București, 1937, 40 p.; *Biserica și instituția căsătoriei*, în ST, an. VIII, 1940, 2, p. 127—165 (și extras); *Mitropolitul Veniamin Costochi în lumina canoanelor*, în BOR, an. LXV, 1947, nr. 1—3, p. 81—96; *Statutele de organizare ale cultelor religioase din România*, în ST, an. IV, 1952, nr. 3—4,

p. 216—240; *Pravila Mare de-a lungul vremii*, în ST, an. IV, 1952, nr. 9—10, p. 580—609; *Abaterile papalității de la organizația canonică a Bisericii*, în „Ortodoxia”, an. VI, 1954, nr. 4, p. 475—506; *Autonomia Bisericii în concepția I.P.S. Mitropolit Nicolae Bălan*, în vol. *Omagiul I.P.S. Mitropolit Nicolae Bălan la cincizeci de ani de arhierie*, Sibiu, 1956, p. 155—172; *Nuțitatea artului de caterisire a mitropolitului Arhid. Iureanul*, în MA, an. XII, 1967, nr. 1—3, p. 147—179; *Înțelegerea prințipiilor fundamentale canonice de organizație și administrație pentru unitatea Bisericii*, în MMS, an. XLV, 1969, nr. 3—4, p. 155—165; *Embaticul în Dreptul bisericesc*, în MMS, an. XLVI, 1970, nr. 3—6, p. 196—218; *Raporturile Bisericilor ortodoxe autocefale locale între ele și față de Patriarhul erumenic după canoane și istorie*, în MMS, an. XLIX, 1973, nr. 7—8, p. 465—478; *Organizarea și administrarea Bisericii Ortodoxe Române în ultimii 50 de ani (1925—1975)*, în BOR, an. XCII, 1975, nr. 11—12, p. 1406—1420; *Tratatul de îndrădățare al Sinodului Vaslui de la Mare pentru cei doborâți de desăvârșire morală*, în GB, an. XXXIX, 1980, nr. 1—2, p. 54—67; *Un episod mai puțin cunoscut din istoria scaunului de Constantinopol: caterisirea patriarhului Colist I (1353)*, în GB, an. XXXIX, 1980, nr. 3—5, p. 254—260; și extras: *Lechetea și formele raporturilor Bisericii Ortodoxe Române cu celelalte Biserici Ortodoxe*, în GB, an. XXXIX, 1980, nr. 10—12, p. 77—78; *Hotărârile canonice ale Sinodului Ecumenic și aplicarea lor de-a lungul veacurilor*, BOR, an. XCIX, 1981, nr. 7—8, p. 821—866 (și extras); *Căsătoria — Sfântă Taină a Bisericii și instituție juridică a statului*, în BOR, an. CI, 1983, nr. 9—10, p. 732—755; *Autocefalia Bisericii Ortodoxe Române — un veac de la recunoașterea ei*, în ST, an. XXXVIII, 1986, nr. 2, p. 14—38; *Emusul — neamul, temei divin și principiu fundamental canonic al autocefaliei bisericești*, în vol. *Centenarul autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române*, București, 1987, p. 186—201; *Câteva termeni canonici înțelesul și explicarea lor în Dreptul bisericesc ortodox*, în ST, an. XVI, 1989, nr. 4, p. 78—101; *Competența consistoriilor spirituale ca instanțe de recurs în Biserica Ortodoxă Română*, în GB, an. L, 1993, nr. 1—3, p. 59—92; *Emusul — neamul, temei divin și principiu fundamental canonic al autocefaliei bisericești*, în

vol. „Autocefaune, Putnarbse, Slugre sfântă”, București, 1995, p. 126—140

Alte articole și recenzii în „Biserica Ortodoxă Română”, „Glasul Bisericii”, „Telegraful Român” și alte periodice bisericești

Literatură: Iorgu D. Ivan, *Catedra de Drept bisericesc la Facultatea de Teologie și Institutul Teologic din București*, în ST, an. XXXIII, 1981, nr. 7—10, p. 594—595; ST, an. XXXIV, 1982, nr. 1—2, p. 58—59; ROC, an. XIV, 1984, nr. 4, p. 27—29; *Aniversarea domnului profesor Dr. Iorgu D. Ivan la împlinirea vârstei de 85 de ani*, în ST, an. XXXVI, 1984, nr. 9—10, p. 728—744 (cu bibliografie); Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, *Doză sute de ani de învățământ teologic la Sibiu, 1786—1986* Sibiu, 1987, p. 354—355; Pr. Prof. Mircea Păcurariu — *Profesorul Dr. Iorgu Ivan la 100 de ani*, în RT, an. IX (81), 1999, nr. 4, p. 136—142; *Neolog*, în VO din 15 nov. 2001

IVAN NICOLAE, episcop. N. 17 mai 1855 în Aciu, jud. Sibiu, † 3 febr. 1936, în Cluj. Studii locale și teologice 1874—1877 în Sibiu (învățător în Săște 1877—1884) preot la Penitenciar și profesor de Religie în Aiud (1884—1890), redactor la „Telegraful Român” din Sibiu (oct. 1890—oct. 1892), protopop în Alba Iulia (1892—1897, în același timp și „administrator protopopesco” a Orădiei) consilier economic (asesor) la Arhiepiscopia Sibiuului (1897—1909), membru în Congresul Național Bisericesc al Mitropoliei Ardealului (an. 1888), membru al Adunării eparhiale a Arhiepiscopiei Sibiuului (1888—1919), vicar al Consistoriului ortodox român din Cluj (1909—1921), apoi episcop al noii eparhii a Vadului, Feleacului și Clujului (ales 28 sept. 1921, instalat 19 dec. 1921) până la moarte. Până în 1918 a fost avocat din muncă pentru drepturile românilor și pentru realizarea statului național român, ulterior vicepreședinte al Comitetului Central al Partidului Național Român din Transilvania (1906—1918), sprijinitor al multor asociații culturale românești, membru în Comitetul Central al Astrei (1898—1919), membru onorat al Academiei Române (1914), fondator și președinte al Bisericii românești „Vatra” din Cluj (1907—1921) și „Lumina” din Sibiu (1910—1921), membru de drept în Senatul României (din 1921)

Ca episcop, a organizat noua eparhie, a cumpărat o reședință impunătoare, a deschis o Aca-

demie teologică la Cluj (1924), a pus bazele fetei eparhiale „Renașterea” (1923) și a unei tipografii în care au apărut zeci de cărți teologice, a ridicat monumentală catedrală ortodoxă din Cluj și zeci de biserici în cuprinsul eparhiei

Lucrări: *O pagină din lupta noastră pentru existență*, Sibiu, 1901, 223 p., cuprinzând articole — mai ales cu caracter politic — publicate în „Telegraful Român”, câteva broșuri (*Schițe din viața criminală*, *Copilul de suflet*, *O căsătorie la jand*), o serie de articole în „Telegraful Român”, „Tribuna”, „Foiașul Poporului”, „Țara Noastră” toate la Sibiu, „Gazeta Transilvaniei” — Brașov, „Renașterea” — Cluj și alte periodice românești; discursuri, cuvântări pastorale etc.

Literatură: Sebastian Stanca, *Episcopia ortodoxă română a Vadului, Feleacului și Clujului*, Cluj, 1930, 165 p., vol. *Prinos P. S. Episcopii Nicolae Ivan la aniversarea de 80 de ani*, Cluj, 1935, 112 p.; Ioan Lupăș, *Episcopul Nicolae Ivan, 1855—1936*, în vol. *Studii conferințe și comunicări istorice*, III, Sibiu, 1941, p. 274—279; Ioan Zăgrea, *Episcopul Nicolae Ivan (1855—1936), primul ierarh român al reinviații Episcopiei a Vadului, Feleacului și Clujului*, în MA, an. XVI, 1971, nr. 5—6, p. 416—427; Ioan Zăgrea, *Episcopul Nicolae Ivan (1855—1936), 40 de ani de la moartea lui*, în MA, an. XXI, 1976, nr. 1—3, p. 171—178; *Dictionarul literaturii române de la origini până la 1900* București, 1979, p. 467—468, vol. *Episcopii Nicolae Ivan, ctitorul reinviații Episcopiei a Vadului, Feleacului și Clujului*, Cluj-Napoca, 1985, 425 p.

IVASCOVICI PROCOPIE, (din botez Petru), episcop, mitropolit, apoi patriarh. N. 8 aug. 1808 în Dealbata azeră în Banatul Sărbesc din familia preoțească Ivașcu din Gorau, jud. Caraș-Severin, † 11 mai st. n. 1881, în Biserica Albă (azi în Banatul Sărbesc), înmormântat în catedrala ortodoxă sârbă din Carloviț. Studii gimnaziale în Oradea și Novisad. Filosofie la Késmark, Teologie la Vârșeț, studii juridice la Săreșpatak. Funcționar la Mitropolia ortodoxă sârbă din Carloviț (1833—1835), călugăr în mănăstirea Gergeteg, profesor la Seminarul teologic din Carloviț (1835) și paralel secretar (1838), apoi „asesor” sau consilier (1843) a

Mitropolia din Carlovei arh. mandrin și stareț al mănăstirii ortodoxe sârbe. Crușdol (1846), episcop de Arad (1854—1873), mitropolit al Ardealului după moartea lui Anotai Saguna (sept. 1873—iul. 1874), patriarh al Bisericii Ortodoxe sârbe, cu reședința în Carlovii (aug. 1874—aug. 1880): și al de guvernul maghiar s-a demisionat, s-a retras în Biserica Albă, unde a murit. Ca episcop de Arad, a ridicat actuala catedrală episcopală iar după 1864, când s-a refăcut Mitropolia ortodoxă română a Transilvaniei ca sufraganele acesteia a avut la dispoziție ierarhi cu convingeri ortodoxe de Biserica ortodoxă sârba. A fost primul președinte al Asociației naționale ardelene pentru creștin-patriarhism (1863), iar mai târziu președinte de onoare.

Literatură: *Enciclopedia Română*, tom. II, Sibiu, 1906, p. 903—904, I. D. Suciu, *Mitropolitul Procopie Ivăscovici (1809—1881)*, în *MB un XXI*, 1981 nr. 4—6, p. 342—358.

IVĂSCOVICI SOFRONIE, preot. N. 6 iunie 1793, Dealbata — † 21 dec. 1861, Biserica Albă. A fost un gospodar la Dealb. Prin nepotul său, marele arhiepiscop la Carlovii Preot în Valcea, devenit episcop (1854—1857) profesor de teologie și de limbile arabe și slavone germană. După arhiepiscopul său, Severina la Valcea și episcopul Valcei, episcopul episcopiei de Arad (1857—1861) protopop în Oradea (1859—1861) apoi arhiepiscop Alb (1861—1861). Apoi arhiepiscop și predicator (predicile sale au rămas în manuscris). A tradus din grecește în sârbște *netirea* (cărțile lui Anacharsis tipărită în 1851, 7 vol.), iar din latinește în sârbște „Epistolele” lui Seneca (rămase în manuscris).

Literatură: *Enciclopedia Română*, tom. II, Sibiu, 1906, p. 904.

IVIREANUL ANTIM (din botex Andrei), tipograf, gravor și apoi ierarh în Țara Românească. N. c. 1654 în Ivrina (Georgia sau Gruzia) ucis în sept.—oct. 1716. Luat de tână în robie de turci și dus la Istanbul (Constantinopol) eliberat, a rămas în preajma Patriarhiei ecumenice unde a avut de seculat în iermin conștința pictura brodenă precum și limbile greacă, arabă și turcă. probabil tot acum a fost călugăr sub numele Antim și hirotonat ieromonah. Prin 1689—1690

adus de Constantin Hrăncoveanu în Țara Românească, aici a învățat limbile română și slavonă precum și meșteșugul tipăritării. În 1691 l-a condus la condacerea tipografiei comune din București, în care a imprimat 4 cărți: *Închinare la lui Vasile Macedoneanu* către fiul său Leont (1691, grec), *Slujba Sf. Paraschiva și a Sf. Grigore Decapolitul* (1692, rom.), *Evangelierul greco-român* (1693) și *Psaltirea* (1694, rom.). După 1694 a fost episcop de Suceava unde a mutat tipografia, imprimând 15 cărți (7 grecești, 5 românești, una slavonă, una slavoromână, una greco-arabă), între care: *Antiloghionul* (1697), *Mărturisirea ortodoxă a lui Petru* (1697), *Pravoslavia* (1698), *5 Mane Arhiepiscop* (1701, grec), *Liturghierul greco-arab* (1701, prima carte cu caractere arabe din lume), *Evangelia* (1697), *Acatistul Nașterii de Dumnezeu* (1698), *Carte sau lumina* (1699), *Învățătură creștină* (1700), *Finarea darurilor* (1701) toate în românește. În 1705 s-a reîntors la București unde a apărut 15 cărți (11 grecești, 2 românești, una slavoromână, una greco-arabă) între care *Carte sau lumina greco-arab* (1702) și *Noul Testament* (1703), prima ediție a acestuia în Țara Românească.

În 1704 a devenit episcop de Râmnic unde a continuat meșteșugurile tipărităriei și a scris 3 românești, 3 slave și 2 grecești: *Închinarea bucuriei* (1705, grec), *Liturghierul și Evhologhionul* (1707, din limbile grecești și arabe) reprezentând primele cărți tipărite în Muntenia în limbile grecești pentru toată țara publicate în 1705 românește. În 1708 a apărut la Iași 28 cărți (108 altele tipărite la Iași) în limbile grecești, 22 febr. 1708 această carte a fost tipărită de la București la gravurile unde a apărut 8 cărți (5 grecești, una slavoromână, una slavoromână, greacă, 11 românești), între care se remarcă cele românești: *Învățătură bisericască la care trebuie muncă și mândre fapte pentru îndreptarea președint* (1710), *Capete de poruncă la toată creata bisericască, pentru ca să păzească firetecare din președint diaconi, depreședinti cu cinste datorită hotărârii său* (1714), ambele originale, *Psaltirea* (1710), *Octoihul* (1712), *Liturghierul* (1713), *Evhologhionul* (1713), *Calvarierul* (1714); în 1715 tipografia a fost mutată la București unde a mai apărut nouă cărți grecești. Prin cele 63 tipărituri lucrare de emisa sau patronate în ambidirecție și de mare

diversitate prin numeroșii ucenici pe care i-a format este considerat — alături de Cărmăz — cel mai mare tipograf din cultura medievală românească. A avut un rol însemnat în introducerea compietă și definitivă a limbii române în scribă. În același timp, deși străin de neam, a creat o limbă liturgică românească înțeleasă și folosită până azi.

Prin activitatea sa tipografică, a sprijinit și alte persoane ortodoxe, începând cu cel pentru sa avogreș și alții. În Patriarhatul Antiohiei, în 1699 a trimis pe ucenicul său tipograful Mahal Ștefan la Ahaia, unde a tipărit o *Bucovind* și un *Chiriacodromion*. În 1706 instalat tipografia cu caractere arabe a fost dăruită patriarhului Atonasie Dabas, care a instalat-o la Alep; pe același Mihail Ștefan, l-a trimis în țara sa de origine, punând bazele primei tiparii cu caractere georgiene în țara sa, la Tbilisi, în care au apărut mai multe cărți în limba georgiană.

Pe lângă lucrările tipărite au rămas de la el și câteva manuscrise. Una pe care a tipărit *Chiriacodromionul și Noul Testament*, altele *obrazetele* *canonilor celor vestiți ce se află în Sfânta Scriptură* în *Briceag* și în *Evangelii* și altele *pre scurt a istoriilor celor ce s-au făcut pe vremea lor*, cu 22 foi text, la care se adaugă 503 portrete în medaion, 3 scene și 8 textele lui din noua icon cu personaje din Vechiul Testament. Cărmăz este, în 1709, mai original la Kiev, iar la noi o copie rea zădărnicească a tipografulor pe la vremea lui XVIII. Tot în manuscris a rămas și opera sa omiletică, *Didahile* (cu 28 predică la diferite sărbători și 70 învățătură) care ne prezintă totdeauna constatarea că avea nu numai o frumoasă cultură teologică, ci și una profană (citite din Biblie, literatura patristică, filozofi antici). În multe din ele făcea o critică vehementă a moravurilor vremii. *Didahile* îl așază în rândul celor mai de seamă predicatori creștini din toate timpurile. Este cunoscutul mănăstir cu hramul „Toți Sfântii” din București — numită azi Antim — (1713—1715), pe care a înzestrat-o cu toate cele necesare, unul dintre cele mai remarcabile monumente de arhitectură pictură și sculptură din țara noastră. Pe seama ei a alcătuit un testament, intitulat *Învățătură pentru așezământul cuistului mănăstirii a tuturor sfinților, capete 32*. În vederea organizării unei impresionante opere de asistență socială din veniturile ei

Apărător energic al drepturilor Bisericii și poporului român din pricina atitudinii sale antiotomane, în toamna anului 1716, la cererea primului domn fanariot Nicolae Mavrocordat a fost închis și condamnat la exil pe viață în mănăstirea „Sf. Ecaterina” din Muntele Sinai. În drum spre locul exilului a fost ucis de oștile turce și trupul aruncat în râul Marșea sau în Tungea dincolo de Adrianopol. Canonizat de Biserica Ortodoxă Română în 1992, praznicul sărbătorii sale este la 2 sept.

Literatură. *Edițiile Didahilor*, Ioan Bănuț (1886), Constantin Ertucșanu (1886), arătându-l cu biografia lui Antim, scrisă de episcopul Melchisedec Ștefănescu), N. Iorga (1911, publicată de Petre A. Poniș, 1955). *Didahile* au fost datorate lui Gabriel Știrile. *Prezentare critică, studiu introductiv și glosar*, București, 1982, 322 p., *Opere* (ed. de C. Știrile, introductiv, București, 1977, 2 vol. A + 471 p., B + 471 p.), biografia de *Didahile* de Știrile, biografia de Florin Faurer, București, 1983, 252 p., *Opere* (ed. de Gabriel Știrile, București, 1983, 2 vol. A + 466 p.).

Monografii. Fayle Picot, *Notice biographique et bibliographique sur le patriarche Anthime d'Iscarie metropolite de Valachie*, în *Nouveaux Mémories Orientales*, Paris, 1886, p. 513—560; Ștefan Danulescu, *Viața și activitatea mitropolitului Iuda Romanescu Anton Ivireanu*, Cernăuți, 1886, 100 p. (extras din „Candela”); Nicolae Dobrescu, *Viața și faptele lui Antim Ivireanu, mitropolitul Ungrovlahiei*, București, 1909, 9 p.; Gabriel Popescu, *Mitropolitul Ungrovlahiei, Antim Ivireanu, cărmănuitor bisericesc și propovăduitor al Evangheliei*, în ST, an XX, 1969 nr. 1—2, p. 5—97 (și extras); Fanny Djindjibașvili, *Antim Ivireanu cărmănuitor umanitar*, Iași, 1982, 132 p.; Mihail Rădulescu, *Antim Ivireanu — învățător, scriitor, personaj*, București, 1997, 99 p.; Gabriel Știrile, *Antim Ivireanu*, București, 1997, 415 p.

Studii. Damian P. Bogdan, *Viața lui Antim Ivireanu*, în BOR, an LXXIV, 1956, nr. 8—9, alie studiu în același număr a revistei P. Nicu de Șerbănești, *Antim Ivireanu tipograf*, p. 690—760, Victor Brătulescu, *Antim Ivireanu misionar și sculptor*, p. 766—774, Pr. Prof. Alexan-

dre I. Cărea. *Antim Ivireanul predicator și orator*, p. 775—817. Pr. Prof. Ioan Râmbureanu, *Antim Ivireanul luptător pentru Ortodoxie*, p. 83—853. Prof. Teodor M. Popescu, *Antim Ivireanul, apostol și măcenic al dreptei credințe*, p. 853—863. Ioan Nana, *Un monument istoric și de artă religiosă: ctitoria lui Antim*, în BOR, an LXXXIX, 1961, nr. 3—4, p. 223—318; Pr. Prof. D. Belu, *Predicile lui Antim Ivireanul*, în MA, an VIII, 1963, nr. 1—3, p. 188—212; Aurelian Sacereșteanu, *Antim Ivireanul arhiepiscop, diplomat și topograf*, în GB, an XXII, 1963, nr. 9—10, p. 862—890 și an XXIII, 1964, nr. 3—4, p. 223—244; Mario Ruffini, *Il metropolitano vacante Antim Ivireanu*, în *Dokumente*, 1966, vol. III, p. 357—398. Gabriel Ștrempel, *Un cronograf astrat al tribunei mitropolitului Antim Ivireanul*, în „Romanos-aviso” XII, 1966, p. 309—353. Dan Simionescu, *Antim Ivireanul scriitor*, în: *Antim Ivireanul*, RSR, 1966, p. 663—675. Ștefan Izvorona, *Antim Ivireanul sfântului și îndrăgindu pentru preop și dușman*, în BOR, an LXXXIX, 1966, nr. 9—10, p. 971—981 — alte studii tot acolo. — Pr. Nicolae Serbănescu, *Metropolitul Antim Ivireanul*, în MO, an XVIII, 1966, nr. 9—10, p. 771—811 (alte studii, tot acolo); Pr. Prof. Teodor Bodeoghe, *Personalitatea mitropolitului Antim Ivireanul*, în MB, an XVI, 1966, nr. 7—9, p. 467—482. Mircea Păcuraru, *Importanța mitropolitului Antim Ivireanul pentru Biserica și cultura românească*, în *ibidem*, p. 493—515 — alte studii, în aceeași revistă. — Pr. Prof. Sofronie Vădu, *Metropolitul Antim Ivireanul*, în MA, an XI, 1967, nr. 1—3, p. 43—81. Prof. Ioan Ivan, *Nuțitatea actului de cucerire a mitropolitului Antim Ivireanul*, în *ibidem*, p. 147—179 — alte studii, în GB, an XXV, 1966, nr. 9—10, p. 831—844. MO, an XXVII, 1975, nr. 11—12, p. 856—872. MMS, an LII, 1976, nr. 5—6, p. 361—382 — a se vedea și Eugen Negrici, *Antim Ivireanul personalitate*, București, 1974, 262 p. (anată za în abstracție). *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1974, p. 42—44. Mircea Păcuraru, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, București, 1981, p. 143—161 (ed. a II-a București, 1994, p. 141—160).

J, K

JIVANOVICI SINESIE episcop N 1711 în Sâlna Andrei, lângă Buda într-o familie de sârbi, † 4 mart. 1768, în Arad. Vicar al patriarhului sârb Arsenije IV. Iovanovici Șacabent, exarh și ctitor al mănăstirii Fruștagora arhimandrit al mănăstirii Rucova. În 1751 a fost ales episcop al eparhiei românești a Aradului (înălțatut la 1 sept. 1752), cu jurisdicție și peste Bihor și Hălînagiu. Datorită strădaniilor sale s-a putut menține ortodoxia în părțile Aradului în districtul Hălînagiu și mai ales în Bihor, aici a făcut și o lungă vizită canonică în 1759, cercetând 271 de sale), întocmind totuși și o statistică a ceterilor și credincioșilor (a tă statistică a făcut pentru Arad). A zidit mănăstirea cu hramul „Sf. Simeon Stăpînucul” — cu cele două anexe — din Arad Gai care a devenit gospodărie pentru episcopii Aradului. Înălțatut la episcop cu o moșie de 300 jugăre. A deschis la regele născut din Arad cursuri pentru pregătirea viitorilor preoți. În 1761 a tipărit la Râmnic cartea intitulată *Pravila de rugăciuni a sfinților sârbi*.

Literatură. Preot Dr. Gheorghe Lăpuș, *Episcopia Aradului*, Arad, 1950, p. 27—30; Gheorghe Lăpuș, *O vizitație canonică în Bihor în secolul al XVIII-lea*, în vol. *Omagiu Î. P. S. Sale Dr. Nicolae Bălan mitropolitul Ardealului la cincizeci de ani de activitate bisericească*, Sibiu, 1956, p. 374—381; Gheorghe Lăpuș, *Esecul „umației” și reacția românilor ortodocși din Bihor în secolul al XVIII-lea*, în BOR, an. XCIII, 1975, nr. 9—10, p. 1114—1123; Marin Mălinaș, *O circulară a*

episcopului Sinesie Jivanovici al Aradului, în MB an XXVI 1976, nr. 1—4, p. 243—249; Mircea Păcuranu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, București, 1981, p. 531—534 (ed. a II-a, București, 1994, p. 516—519); Gheorghe Lăpuș, *Istoria eparhiei Aradului*, în vol. *Episcopia Aradului. Istorie, viață culturală, monumente de artă*, Arad, 1989, p. 37—42.

JIVI AUREL profesor de teologie N 2 aug. 1943 în Chișoda, jud. Timiș. A făcut studii la Seminarul teologic din Caransebeș (1957—1963), Institutul Teologic Universitar din Sibiu (1963—1967), cursuri de doctorat la Institutul Teologic Universitar din București (1967—1970), cursuri de specializare la Facultatea de Teologie Episcopaliană din Cambridge, Massachusetts (1970—1971), apoi la Institutul Teologic „McConnick” din Chicago (1971—1973), unde a obținut diploma de „magistri în teologie” (1973), doctoratu’ la Institutul Teologic din București cu teza *Ortodoxia în America* (1982). Asistent la Institutul Teologic din Sibiu — secția istorică (de la 1 oct. 1973, înlocuindu-l cu suplînirea catedrei de Istorie Bisericească Universală (1981—1983) — de la 1 oct. 1983 profesor titular la aceeași catedră, din 1991 profesor și la Facultatea de Teologie din Oradea, hirotonit diacon (1984) și preot (1993).

A participat la mai multe întruniri cu caracter ecumenic și peste hotare. Adunăre generice ale

Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Nagasaki (1975), Vancouver (1983) și Hattare (1998), a opta Adunare generală a Conferinței Bisericilor Europene de la Chania—Creta (1979), la înfruntare unor conaștri ale Programului pentru Educație teologică al Consiliului Ecumenic al Bisericilor la Comitetul internațional de dialog teologic între Bisericile Ortodoxe și Alianța Mondială a Bisericilor Reformate și altele. A ținut cursuri ca „profesor vizitator” la Institutul teologic presbiterian din Pittsburgh, S.U.A. (1986) și conferințe pe teme de istorie bisericească a științei teologice de teologie din S.U.A. și Marea Britanie.

Lucrări. *Sfântul Ioan Hrisostom, arhiepiscop la Constantinopol*, în MB, an XIX, 1969, nr. 4—6, p. 226—235; *Literatura teologică bizantină în preocupările lui Nicolae Iorga*, în BOR, an LXXXVIII, 1969, nr. 11—12, p. 1248—1256; *Biserica Ortodoxă din Cipru și situația ei actuală*, în ST, an XX, 1970, nr. 1—2, p. 1—8; 128; *Patriarhia Ortodoxă Sârba de la 1920 până în prezent*, în ST, an XXII, 1970, nr. 5—6, p. 452—464; *Relațiile Metropoliilor de răsărit cu Biserica Ortodoxă Română din Transilvania în secolul al XVIII-lea*, în BOR, an LXXXVIII, 1970, nr. 5—6, p. 587—596; *Opere teologice în patru volume — a doua române de către patriarhul Dositei al Ierusalimului*, în ST, an XXVII, 1975, nr. 3—4, p. 219—225; *Însemnări despre biserici și mănăstiri din Țara Românească în jurnalele de călătorie ale unui preot englez la 1794*, în BOR, an XCIX, 1981, nr. 7—8, p. 912—917; *1600 de ani de la Sinodul II ecumenic. Valoarea ecumenică a Simbolului niceo-constantinopolitan*, în ST, an XXXIII, 1981, nr. 7—10, p. 606—613; *Contribuții la istoria relațiilor ecumenice româno-anglicane*, în ST, an XXXVI, 1984, nr. 7—8, p. 482—493; *Sinodul al VII-lea ecumenic*, în MMS, an LXIII, 1987, nr. 5, p. 102—111; *Studii și cercetări transilvănene privind Istoria Bisericească Universală*, în vol. *Contribuții transilvănene la teologia ortodoxă*, Sibiu, 1988, p. 101—118; *Correspondența arhiepiscopului Teodor Trandafir Scorobet cu teologi anglicani*, în RT, an I (73), 1991, nr. 2, p. 23—32; *Din Istoria primară a Bisericii*, în vol. *Credință ortodoxă și viață creștină*, Sibiu, 1997, p. 39—57; *Relațiile patriarhului Cîril Lucaris cu protestanții transilvăneni*, în RT, an II (74), 1992, nr. 3, p. 17—27; *Cyril Lucaris' ties with*

Transylvanian Protestants, în vol. *Persoană și comuniune. Prinos de cinste Pr. Prof. Acad. Danuța Săndilbaie*, Sibiu, 1993, p. 386—397; *Traducători și traduceri în relațiile bisericești dintre Răsărit și Apus (secolele XI—XVI)*, în RT, serie nouă, an V (77), 1995, nr. 3, p. 23—33.

Traduceri. Keith Hutchins, *Ortodoxie și naționalitate. Andrei Șaguna și românii din Transilvania, 1846—1873*, București, 1995, 343 p.

Alte articole, reportaje, recenzii, dăruiri de sound, toate în „Biserica Ortodoxă Română”, „Studii Teologice”, „Mitropolia Ardealului”, „Romanian Review”, „Byzantinostavica” ș.a.

Literatură. GB, an XX XVI, 1977, nr. 1—3, p. 153; ROC, an XII, 1982, nr. 3, p. 10—11.

JOANTĂ SERAFIM (d.n. bolez. Români), mitropolit N. 4 sept. 1948, în Bihorț—Făgăraș. Studii la Liceul din Făgăraș, Institutul Teologic Universitar din Sibiu (1970—1974), apoi la Institutul „St. Serge” din Paris (1982—1985), unde obține doctoratul. Preot necăsătorit în Pojorta—Făgăraș (1974—1975), muzeograf ș. preot la catedrala episcopală din Alba Iulia (1975—1982), lector la Institutul Teologic „St. Serge” (1985—1989), duhovnic la Institutul Teologic din Sibiu (1989—1990), episcop-vicar la Arhiepiscopia Sibiului, cu titlul „Făgărașanul” (ales la 12 febr. 1990, cunoscut în monahism la 17 febr. și lăsat să arhimandrit, înaltul arhierarh și instalat la 11 mart. 1990). La 16 oct. 1993 ales arhiepiscop al Berlinului și mitropolit pentru români din Europa Centrală și de Vest. A fost episcopul mitropolit al Arhiepiscopiei de Sibiu la 12 ian. 1994, instalat la München la 5 ian. 1994. Delegat de Sf. Sinod la o serie de întâlniri ecumenice peste hotare: Moscova (1990), Strasbourg (1990), Torto Corei în Coreea (1993) și multe altele.

Lucrări. *Roumaine. Tradition et culture*, Hervechastes, Paris, 1987, 318 p. (în colecția „Spiritualité orientale”, versiunea engleză, 1992, XXX + 253 p.; versiunea românească, București, 1994, 263 p.); *Le renouveau philocalique du XVIII-e siècle et son influence sur la vie liturgique*, în vol. *Liturgie. Conversion et Vie monastique*, Roma, 1989, p. 159—183; *Les disciples roumains du starets Paisiys*, în *Messenger orthodoxe*, II, 1987, p. 66—78; *Sfânta Liturghie*, în vol. *Credință ortodoxă și viață*

creștină Sibiu, 1992, p. 281—298. *Din istoria schismelor până în secolul XV* în vol. *Persoană și comunitate. Proas de cinstire Pr. Prof. Acad. Dumitru Stăniloae*, Sibiu, 1993, p. 549—564. Zec de alte articole în diferite zăre și reviste din țară, de peste muntre mări, din revista „Doina” a Mitropoliei, pe care o conduce.

Literatură: VO, an II, nr. 7—8, 1990, p. 11; MA ap XXXV, 1990, nr. 3, p. 59—64; BOR an C XII, 1994, nr. 7—12, p. 198—213.

KOZAK EUGEN, preot, istoric. N. 21 dec. 1857, S. Iobozia Rădencei, Bucovina — † 1933, în Cernăuți. S-a înscris la gimnaziul „S. Cernăuți” după la absolvirea Teologiei din Cernăuți și Facultății de Teologie din Viena. Lucrările sale sunt: *Fișier Istoric* la Viena, 1892; *Fișier* mar. a Arhiva Manuscriselor la Facultate din Viena, 1893; apoi patina în

Verenceanca, 1896) și, Dobrușă, 1897; imbele în Bucovina, profesor „extraordinar” — 1897, apoi „ordinar” — 1904 de la Facultatea de Teologie din Cernăuți, iar anul Facultății (1911). A publicat singurele sale scrieri, epigrame

Lucrări. *Die Inschriften aus der Bukovina. Epigraphische Beiträge zur Quellenskunde der Landes- und Kirchengeschichte I*. Te. Wien, 1903. XIV + 25 p. + Anst. *Die älteste Urkunde des Klosters Putna zur vierhundertjährigen Gedenker des Todes Stephans des Grossen*. Czernowitz, 1904, 7 p. + 1 pl.

Literatură: Rev. „Cuvântul”, 1904, p. 601—5; 1911, p. 546. *Enciclopedia Română*, vol. II, Sibiu, 1914, p. 29. *Historia românilor în modernă, 1831—1918*, vol. II, București, 1986, p. 835.

L

LATCU ZORICA TEODIMISTIA, călugăriță, poetă și traducătoare. N. 17 mart. 1917, Mezőtúr, Ungaria (familia originară, însă, din Brașov). † 8 aug. 1990 în mănăstirea Vladimirești, jud. Galați. Liceu în Brașov (1938—1936), apoi Facultatea de Litere sect. a Literei clasice a Universității din Cluj (1936—1940). Preparador la Institutul de Lingvistică din Cluj—Sibiu (din 1947). Lucrând la *Dictionarul Academiei* și la bibliografierea revistei „Dacoromania”. În 1948 a intrat în mănăstirea de la Vladimirești, jud. Galați, fiind călugăriță sub numele Teodosia. În 1955 exclusă din monahism de autoritățile comuniste și închisă (1956—1959) după eliberare a trăit în Gorgoneș — jud. Brăila, iar din 1970 la Brașov. În 1990 s-a reîntors în mănăstirea Vladimirești, reînfrunzită atunci.

Lucrări: *Insula albă*, Sibiu, 1944 (poezii cu subiecte antice — *Osana Luminii* (versuri) Cluj, 1947, 62 p. (Editura Episcopiei); *Poemele iubirii*, Craiova, 1949; *Viața Mariei Domnului*, Curtea de Argeș, 1994; *Poezii*, București, 1999, 90 p.; *Poezii*. Cu un cuvânt înainte de Arhim. Teofil Părdianu, București, Ed. Sofia, 2000, 283 p.

Traduceri: *Origen. Scrieri alese. Din lucrările exegetice ale Vechiului Testament*, București, 1981, 471 p. și *Exegeze la Noul Testament. Despre rugăciunea domnească. Filocalia*, București, 1982, 528 p. (ambele în colaborare cu pr. prof. Nicolae Neaga și pr. prof. Teodor Bodogac). *Sfântul Simeon Noul Teolog. Cateheze către monahi*. Traducere din limba greacă și selecție de

. București, 1993, 173 p.; *Sfântul. Origen de Nyssa. Tratatul despre suflet și înviere. În: Scrieri. Partea a doua. Scrieri exegetice dogmatice-polemice și morale*, București, 1998, p. 347—408.

Poezii religioase în „Oândirea” — București; „Renașterea” — Cluj; „Telegraful Român” și „Îndrumătorul bisericesc” de la Sibiu.

Literatură: Arhim. Teofil Părdianu, † *Monahia Teodosia Zorica Latcu*, în TR, an. 38, nr. 35—36 din 20 sept. 1990, p. 3; Arhim. Teofil Părdianu, *Medalion Zorica Latcu*, în *vv. Prescurt pentru cununecădări*, Timișoara, 1998, p. 148—172.

LAVRENTIE, ieromonah tipograf din Turu Românească, a doua jumătate a sec. XVI. Cu ajutorul ocașnicului său Ioan (Ioan) a pus bazele unei tiparnițe în mănăstirea Coletina (Pimbuta) din București (1573), în care au imprimat un *Tetravanghel* în două ed. (c. 1582) și o *Psaltire*, ambele în limba slavonă care au cunoscut o largă difuzare în țările slave ortodoxe.

Literatură: L. Demény, *Noi contribuții la activitatea tipografică a lui Lavrentie*, în RB, an. XXII, 1969, nr. 4, p. 219—227; Alexandru Măreș, *Un capitol din istoria tiparului românesc din sec. al XVI-lea. Apărările ieromonahului Lavrentie*, în SCI, an. XXI, 1970, nr. 6,

p. 645—667, Petăr Ananșov, *Tipografia din București a ieromonahului Lavrentie*, în RB, an. XXV, 1972, nr. 3, p. 171—175; L. Domény, *Tipografia bucureșteană din secolul al XVI-lea*, în „Studii, revistă de istorie”, t. 25, 1972, nr. 2, p. 203—224; Alexandru Măreș, *Activitatea tipografică a ieromonahului Lavrentie în lumina unor noi informații*, în LR, an. XXI, 1972, nr. 4, p. 307—315; Pr. Ioan Ionescu, *Tipograful Lavrentie ieromonahul*, în MO, an. XXIV, 1972, nr. 5—6, p. 385—391; Pr. Prof. Nicolae Șerbanescu, *Tipografia ieromonahului Lavrentie de la mănăstirea Prambuta din București* (sec. XVI), în ST, an. XXVIII, 1976, nr. 1—2, p. 20—39.

LAVRENTIE, călugăr „diortositor” de cărți. N. c. 1700, † d. 1759. Tuns în monahism la mănăstirea Hurezilor, devine ieromonah. A fost un timp discipul călugărului la preoție la f. p. Râmnicul, timp de 23 de ani (1736—1759) a „diortosit” peste 20 de cărți care s-au tipărit la Râmnic. În multe din ele scriind el însuși prefețele: *Antimeghon* (1734, cu prefață), *Octoih* (1742, cu prefață), *Pentecostar* (1743), *Antimeghon* (1745, cu prefață), *Evangelie* (1746), *Apostol* (1747), *Canonul* (1748, cu prefață), *Bucurarea* (1749), *Preotia* (1749), *Calavasier* (1750, cu prefață), *Octoih* (1750), *Antimeghon* (1752, cu prefață), *Stiuba Sf. Grigorie Decapitulul* (1753), *Molvelnic* (1758) („prin diortosirea și pe alocuroa și tălmăcirea lui Lavrentie ieromonahul Dumitruvici”), *Liturghier* (1759) ș.a.

Literatură: Ioan Banu și Nerva Hudoș, *Bibliografia românească veche*, tom II, București, 1910 (în tipărișurile menționate); Pr. Nicolae M. Popescu, *Lavrentie ieromonahul, diortositor aliean (1736—1759)*, în MO, an. VII, 1955, nr. 5—6, p. 312—315; Mircea Păcuraru, *Episcopul Clement al Râmnicului*, în MO, an. XVII, 1965, nr. 1—2, p. 29—34.

LAZARESCU VASILE, mitropolit N. 1 ian. 1894, Cornest (fost Jaden) jud. Timiș, † 21 febr. 1969, la mănăstirea Cernica (în normăntat în catedrala din Timișoara). Licențiat de Stat în Timișoara, apoi Facultatea de Teologie din Cernăuți cu doctoratul în 1920, studii de Pedagogie și Filosofie la Universitățile din Budapesta, Viena

și Cernăuți (abs. 1920). Profesor de Dogmatică, Apologetică și Morală la Institutul Teologic din Sibiu (1920—1924), apoi profesor de Dogmatică și Apologetică la Academia teologică din Oradea (1924—1933), duhovnic (1926—1933), redactor al f.oi eparhiale „Legea Românească” (1925—1931), preot necăvălărit și protopop (1926) călugăr în 1928, protosinghel 1928, arhiepiscop (1929). La 21 oct. 1933 ales episcop al Caransebeșului, hirotonit 31 dec. 1933, înscăunat 15 apr. 1934, la 12 iun. 1940 ales episcop al Timișoarei, înscăunat 25 mart. 1941, în 1947 devine arhiepiscop al mitropoliei a Banatului (înscăunat 26 oct. 1947). La cererea autorităților comuniste, a fost pus în retragere la 18 dec. 1961 și închinoviat la Cernica. Ca ierarh, a stăruit pentru redeschiderea unor mănăstiri din Banat (Săraca, Pârtoș, Sf. Ilie de la Izvor, Lapova, Cebza), a îndrumat lucrările de zidire a catedralei din Timișoara (stăruit la 6 oct. 1946), activitatea Academiei teologice din Caransebeș și, din nou, s-a implicat la Timișoara după 1941, a fost decan eparhial „Foara Diecezană — Caransebeș, „Biserica Bănăteană” — Timișoara și a revistelor „Duh și Adevăr”, „Mitropolia Banatului”, „Calendarul Eparhial” ș.a.

Lucrări. *Cultura minții lui Iisus la româno-catolici*, în „Anuarul V al Săptămânii „Andreiană”, Sibiu, 1923, p. 3—29 (și dezvoltată Sibiu, 1933, an. 45 p.); *Creștinismul și științele oculte*, în „Anuarul V al Săptămânii „Andreiană”, Sibiu, 1924, p. 1—36; *Părea darul Cuvântului*, Caransebeș, 1936, 111 p.; *Praznic luminat. Gânduri de sărbători*, Caransebeș, 1940, 280 p. În *ce ne deosebum. ?*, Timișoara, 1958, 430 p. (memorială Biserică ortodoxă).

Alte studii articole traducer, recenzii, învățăminte pastorale în periodicele amintite sau „Anuaarele Academiei teologice „Andreiană” și în „Revista Teologică” — Sibiu.

Literatură: FD, an. XLIX, nr. 1 din 1934. Gh. I. Moșescu, *Alegerea de episcop de Timișoara*, în BOR, an. LVIII, 1940, nr. 7—8, p. 584—587; Nicolae Cornean, *Monografia Eparhiei Caransebeș*, Caransebeș, 1940, p. 53—56; *Calendarul Arhiepiscopiei Timișoarei pe anul Domnului 1949*, p. 41—54, MB, an. VIII, 1958, nr. 7—9, p. 5—58 (alte articole omagiale în același număr); *Necrolog*, în BOR, an. LXXVII, 1969, nr. 1—2, p. 223—224.

LAZĂR GHEORGHE teolog, filosof, inginer, organizator al învățământului românesc. N. 5 ian. 1779 (după unele cercetări mai noi, la 9 ian. 1782). În Avrîg, jud. Sibiu, † 17 sept. 1823, în Avrîg. Studii la Liceul protestant din Cluj (1799-1801) și la cel din Sibiu (1801/1802). Filosofie și Dreptul la Cluj (1802-1806). Cu o bursă oferită de Consistoriul Episcopiei Ortodoxe din Sibiu, din 1806 face studii de Teologie și Filosofie la Universitatea din Viena (în particular, studii de Drept, Medicină, Matematică și Inginerie). În 1809 încearcă să studieze la Seminarul ortodox din Carioviț, dar fără rezultat. În 1810-1811 era din nou la Viena, unde traduce anumite cărți în limba română: *Reclinator* în Transilvania, la 15 mart. 1811 și-a început activitatea ca profesor la „școala de preoți” de la Sibiu, la care a funcționat — cu o întrerupere din ianuarie an 1811 până în ianuarie an 1812, când a sosit în Brașov — până spre sfârșitul an. 1815. Prelesse particular în Brașov (1815-1816), după care a plecat la București, unde și-a concentrat întreaga energie pentru dezvoltarea învățământului național. În 1818 a deschis cursurile primei școli superioare românești din țară — *Episcopia Sf. Sava*. A predat cursurile de Logica și Metafizică după Kant, precum și cursuri de Matematică și Inginerie, contribuind la formarea unei tehnologii științifice și tehnice românești. În 1821 a participat direct la mișcarea revoluționară condusă de Tudor Vladimirescu. București a rămas în Avrîg, unde a murit.

Lucrări: Aproape toate lucrările sale au rămas nemanuscrise. A tradus în română, este autoritatea lucrări cu conținut moralizator: *Învățăturile morale pentru băieți*, ale pedagogului Johann Heinrich Campe, *istoria lui Ioan Moritz și a copiilor săi*, *Învățătură ortodoxă sau Catehismul mitropolitului Platon Levrin* (pierdute). La Sibiu a scris un *Compendiu de Geografia Transilvaniei* și *Gramatica româno-germană* (pierdute), iar la București: *Aritmetica matematică și teoriele trigonometriei cei drepte*, un capitol din *Geometrie*, compilate după Chr. Wolff și după alte manuale germane. A alcătuit cursuri de *Filosofie generală* („*Logica*” și *Metafizica* după Kant, dar nu s-au păstrat).

O parte din lucrări au fost publicate postum de G. Bogdan-Ducea și G. Popa-Lisseanu, *Viața și opera lui Gheorghe Lazăr*, București, 1924. *Tri-*

gonometria, ed. Traian Lalescu, București, 1919. *Scrierile matematice ale lui Gheorghe Lazăr*, ed. Axente Creangă, București, 1968.

Literatură (selectivă). Petruche Poenaru, *Gheorghe Lazăr și școala română*, București, 1871. Avram Sădeanu, *Date noue despre Gheorghe Lazăr*, Arad, 1914. N. Iorga, *Cel dintâi învățator de ideal național Gheorghe Lazăr*, București, 1916, 93 p., G. Bogdan-Ducea, *Gheorghe Lazăr*, București, 1924, 163 p., G. Bogdan-Ducea și G. Popa-Lisseanu, *Viața și opera lui Gheorghe Lazăr*, București, 1924, 356 p., Ioan Matei, *Gheorghe Lazăr. Puzin de pomenire*, Cluj, 1936, 61 p., Gh. M. Stancu, *Gheorghe Lazăr pedagog național*, Brașov, 1936, 148 + IV p., G. Macovescu, *Gheorghe Lazăr*, București, 1954 (ed. a II-a, 1973, 140 p., Traian Chelaru, *Gheorghe Lazăr*, în vol. *Din istoria pedagogiei românești. Culegere de studii*, București, 1957, p. 99-142, Gheorghe Pârnaș, *Gheorghe Lazăr. Contribuția sa la dezvoltarea învățământului*, București, 1973, 216 p., George Potru, *Gheorghe Lazăr. La 200 de ani de la naștere*, în BOR an. XCVII, 1979, nr. 5-6, p. 712-723. *Gheorghe Lazăr, 1779-1823. Bibliografie. Studiu introductiv*, de Emilia Șt. Miliceanu, Redactori responsabili: Doina Elena Făget și Rodica Căcan, București, 1979, 350 p., Ioan Matei, *Gheorghe Lazăr. 200 de ani de la naștere*, în vol. *Reper sibiene II*, 1982, p. 13-32, Antonie Plămădean și *Dascăli de cuget și simțire românească*, București, 1981, p. 276-302, Emilia Șt. Miliceanu, *Gheorghe Lazăr*, Cluj-Napoca, 1982, 292 p.

LANCRĂNȚAN IOAN, preot. N. 26 dec. 1901, în Sebeș, jud. Alba, † 3 ian. 1979, în Baze — Elveția. Liceul teoretic „Mihai Viteazul” din Alba la 1921. Facultățile de Teologie și Litere și Filosofie din București (1924-1928) cu licența la amândouă (1929), studii de specializare la Facultatea de Filosofie de la Sorbona (1931-1933), doctoratul în Teologie la București (1936). Asistent la catedra de Morala de la Facultatea de Teologie din București (1934-1947), un timp inspector general în Ministerul Cultelor, diacon la bisericile „Sf. Nicolae-Universitate” (1930-1948) și „Fătâmbău” (1948-1950), preot la bisericile „Sf. Nicolae-Vlădica” (1950-1952) și „Stavropoleos” din București (1952-1976), iconom stavrofor.

Lucrări: *Încercări de reabilitare a gândirii creștine medievale* (teză de doctorat), București, 1936, 137 p.; *Personalitatea morală a Sf. Ioan Hristostom*, București, 1937, 32 p.; *Probleme morale-religioase*, București, 1940; *Două așare Credință și cultură*, București, 1943, 216 p.

În colaborare cu Prof. Ernest Miodoponilos a tradus în românește volumul *Sistem de Morală a m. Hristu Andronicos*, Sibiu, 1947, XIII+388 p. Articole, note, recenzii în diferite periodice bisericești.

Literatură: Pr. Prof. D. Riadu, *Asistent Pr. Dr. Ioan Lăncrănjan*, în ST, an. XXXIV, 1982, nr. 1—2, p. 62—63; Protos. Iustin Marchis, *Savropoloni. Cuvorie oameni, fapte*, București, 2000, p. 106—107.

LEB IOAN VASILE, profesor de teologie N 30, an. 1953, în Măhăleni, jud. Sibiu. Studii la Liceul „S. L. Roth” din Medias (1968—1972), la Institutul Teologic Universitar din Sibiu (1972—1976), cursuri de doctorat la Institutul Teologic Universitar din București (1976—1979), cu specializare la Facultatea de Teologie evanghelică a Universității din Heidelberg, care i-a conferit doctoratul (1982, echivalat la București). Asistent la Institutul Teologic din Sibiu (1982—1990), lector, apoi conferențiar — pentru Istoria Bisericii — la noua Facultate de Teologie a Universității din Cluj-Napoca (1990—1998), apoi (din 2000), diacon (1985), protos (1991). Participat la mai multe întâlniri cu caracter ecumenic sau istoric peste hotare, între care a VI-a Adunare generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Vancouver — Canada (1983) ș. a.

Lucrări: *Relațiile timpurilor ceht cu Patriarhia Constantinopolului în secolul al XV-lea*, în ST, an. XXX, 1978, nr. 3—4, p. 254—263; *Mitropolitul Marcu Eugenicul al Efesului — apărător al Ortodoxiei la Conciliul de la Ferrara — Florența (1438—1439)*, în GB, an. XXXVIII, 1979, nr. 5—6, p. 535—543; *Relațiile Bisericii Ortodoxe cu Bisericele neocalcedoniene în vederea pregătirii dialogului teologic pentru unitatea creștină*, în ST, an. XXXIV, 1982, nr. 5—6, p. 423—438; *Biserica Ortodoxă Română din Transilvania și înființarea Patriarhiei Române*, în BOR, an. CIV, 1985, nr. 9—12, p. 856—867; *Legăturile românilor cu mănăstirea Sfânta Ecaterina din Sinai*, în ST, an. XXXIX, 1987, nr. 4,

p. 97—106; *Preza bisericească transilvăneană*, în vol. *Contribuții transilvăneane la teologia ortodoxă*, Sibiu, 1988, p. 318—332; *Biserica creștină în năsterea ei doilea*, în vol. *„Credința ortodoxă și viața creștină”*, Sibiu, 1992, p. 97—130; *Orthodoxie und Altkatholizismus. Eine hundert Jahre ökumenische Zusammenarbeit (1870—1970)*, Cluj-Napoca, 1995, 262 p. O parte din aceste studii au fost publicate și în traducere germană: *Die Rumänische Orthodoxe Kirche im Wandel der Zeiten*, Cluj-Napoca, 1998, 167 p., și o versiune românească, *Biserica și implicare Sa în procesul istoric al Bisericii Ortodoxe Române*, Cluj-Napoca, 2000, 195 p. Diferite articole, recenzii, note, în „Mitropolia Ardealului” și „Telegraful Român” de la Sibiu, „Mitropolia Banatului” — Timișoara, „Renașterea” din Cluj, buletinele unor comunități române ortodoxe de peste hotare; o ediție critică din opera lui Gh. Stănescu.

LECCA PAULIN (din botez Victor), arhimandrit N 24 iulie 1912, Bubeș, jud. Iasiul, în familie de preot, † 1998 în mănăstirea Hogoza, jud. Vrancea. Studii la Seminariul teologic și la Facultatea de teologie (1936—1940) din Chișinău. Frate în mănăstirea Făcșinei (1940), misionar în câteva sate din Transilvania și la Odessa (1941—1943), detinut și condamnat la moarte pentru refuzul de a satisface serviciul militar, fără ca sentința să fie executată (1943—1944); din nou la Făcșinei, unde a fost elălugarit sub numele de Paulin, ieromonah, apoi arhimandrit, ulterior a trăit în mănăstirea Govora, Cozia, Antim din București, schitul Râșu, jud. Suceava, mănăstirea Cologanu, jud. Vrancea, un timp exarh al mănăstirilor din Arhiepiscopia de Dunări, de Jos (Galati) și Bucureștilor.

Lucrări: *De la moarte la viață*, București, 1997, 294 p. (pagini memorialistice); *Frumosul din opera lui Dostoevski*, București, 1998, 345 p.; *Cum să citim Biblia în învățătura Sfinților Părinți*, București, 1999.

Traduceri: Sf. Simeon Noul Teolog, *Tețul vieții creștine*. Traducere după episcopu. Veniamin Măkov, București, 1996, 236 p.; Igor Smolci, *Din viața și învățătura stareților*, București, 1997, 310 p.; Pr. Serghei Bulgakov, *Icoana și cinstirea sfinților icoane*, București, 2000, 193 p.

Literatură: Cartea sa *De la moarte la viață* (inclusiv o scurtă biografie, la p. 4)

LEFTER MELETIE (supranumit Brandaburul), mitropolit N. 1777, Suceava, † 19 iun. 1848. În Iași. Călugărit la Iași în 1795, unde a fost hirotonit diacon. Episcop la Huși (ales 27 mart. 1803), apoi la Roman (ales 26 mai 1826) și mitropolit al Moldovei (ales 2 febr. 1844). Preocupat mai mult de probleme administrative-gospodărești, la 848 a sprijinit acțiunea revoluționarilor moldoveni îndreptată împotriva domnitorului Mihai Sturdza.

Literatură: Melchisedec (Ștefănescu), *Cronica Hușilor și a Episcopiei*, București, 1869, p. 342—427; Melchisedec (Ștefănescu), *Cronica Romanului și a Episcopiei*, vol. II, București, 1875, p. 190—200; Pr. Simeon Rati *Bucovineni celebri în ierarhia Moldovei*, în „Candela”, an XL, 1929, nr. 10—12, p. 407—431 (și extras); Preot Scaiat Porcescu, *Episcopia Romanului Roman*, 1984, p. 269—277; Preot Scaiat Porcescu, *Episcopia Hușilor Pagini de istorie Roman*, 1990, p. 83—85.

LEMEŢIUŢOAN episcop N. 22 apr. 1780 în Deznar, jud. Cluj, † 29 mart. 1861, în Viena. Studii gimnaziale filozofice și juridice în Cluj (1800), studi teologice la Blaj și Oradea (1801—1805). Profesor de Filosofie și Istorie bisericească la Seminarul din Blaj (1805—1807), paroh și protopop în Cluj (1807—1819), canonic la Blaj (1819—1832), vicar 1832, apoi episcop (numit 23 aug. 1832, hirotonit 6 iun. 1833, instalat la 14 iul. 1833). În această calitate a refăcut catedrala din Blaj împreună cu episcopul Vasile Moga de la Sibiu a înaintat mai multe memorii către Curtea din Viena (1834, 1842) ce înfrumusețarea românilor ca a patriei naționale în Transilvania și acordarea de drepturi politice și bisericești pentru români. În cursul revoluției din 1848 (deși a prezidat — împreună cu A. Șaguna — lucrările Adunării naționale de pe Câmpia Libertății de la Blaj), a avut o atitudine echivocă, oarecum dilematică, fapt care a nemulțumit pe credincioși. În nov. 1848 a fost suspendat din funcție, iar în mart. 1850 și-a înaintat demisia, după care s-a retras în Viena, unde a trăit până la moarte.

Literatură: Șemănușul venerabilului cler al Arhiepiscopiei greco-catolice române de Alba Iulia și Făgăraș, Blaj, 1900, p. 41—43; *Enciclopedia Română*, tom. III, Sibiu, 1904, p. 79; Virgil

Sotropa, *Din actele și scrisorile episcopului Lemeți*, în rev. „Arhiva Someșană”, Năstăud, nr. 21, 1937, p. 528—568; Nicolae Comșa, *Dascălu Blajului*, Blaj, 1940, p. 48—49 (și ed. Nicolae Comșa și Teodor Seiceanu, *Dascălu Blajului*, București, 1994, p. 52—53); Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române* vol. II, București, 1981, p. 547—549 (ed. a II-a, București, 1994, p. 531—533).

LEU GRIGORIE (din botez Gheorghe) episcop N. 7 mai 1887, în Țuțcani, jud. Vas. a. în familie de preot, † 1 mart. 1949, la Huși. Seminarul inferior la Roman, cel superior la „Veni-amin” din Iași (1897—1901). Preot în Dancu, jud. Galop (1904—1910), urmând — paralel — Facultatea de Teologie din București (1906—1910); spiritual la Seminarul „Central” din București (1910—1916), preot militar (1916—1918), director al Seminarului din Iamail (1918—1924). În 1924 a fost ales arhiepiscop-vicar al Arhiepiscopiei Iașilor, cu titlul „Botoșănean-d” la 30 apr. 1936 ales episcop al Argeșului (înscădat 7 iun.), iar la 11 iun. 1940 la Huși (înscădat 28 iul. 1940 — păstorind până la 5 febr. 1949). Pe lângă îndrumarea vieții bisericești, din cele două episcopii a îngrijit monumentele istorice și publicat o serie de lucrări, mai cu seamă cu caracter antisectar.

Lucrări: *Cvinidri ocazionale*, Chișinău, 1928, 216 p.; *Confesiuni și secte. Studiu istoric-misionar*, București, 1929, 242 p.; *Sectele din România*, Chișinău, 1931, 130 p.; *Crezut în chipuri și icoane*, București, 1932, 64 p.; *Vedeți cum să uniți cu pașă* (serm.) 1932, 80 p.; *Să stăm bine, să stăm cu frică, să luăm aminte*, Chișinău, f. a., 71 p.; *Comorile Argeșului*, Craiova (1937), 83 p., pastorale, cuvântări.

Literatură: *Anuarul Episcopiei Argeșului*, Pitesti, 1940, p. 53—54; *Necrolog* în BOR, an LXVII, 1949, nr. 1—2, p. 68; Pr. Nicolae Șerbănescu, *Episcopul Argeșului*, în MO an. XVII 1965, nr. 7—8, p. 626—628; Pr. Scaiat Porcescu, *Episcopia Hușilor Pagini de istorie*, Roman, 1990, p. 114—116; Pr. Nicolae Hurjui, *Un vrednic păstor: episcopul Grigorie Leu*, în vol. „Cronica Episcopiei Hușilor”, IV, 1998, p. 449—455; Pr. Nicolae Hurjui, *Episcopul Grigorie Leu. Omul și fapta*, (Huși), 2000, 237 p.

LITERAT VALERIU, preot, istoric. N. 5 apr. 1885, în Luța, jld. Brașov, † 19 dec. 1972. În Iași: Studii la Liceul „Andrei Șaguna” din Brașov (1893—1903), în Institutul Teologic din Sibiu (1903—1906), cursuri pentru profesorii secundari români — specialitatea Franceză — la Universitatea din Cluj (1919—1920), mai târziu „certificat” (1928), cu specializare la Lyon și Grenoble. Preot-paroh în Luța (1907—1919), profesor la Liceul „Radu Negru” din Făgăraș (1920—1942), membru corespondent al Comisiei Monumentelor Istorice — secția pentru Transilvania, președinte al „Despărțământului” Făgăraș al „Astros” (1922—1925 și 1934—1948), organizator al Muzeului „Ștefan Odobleț” în Făgăraș, autorul unor lucrări de istorie locală. Închis „în timpul regnului comunist” (1951—1953).

Lucrări: *Două biserici din Țara Oltului*, în ACMIT, II, 1926—1928, Cluj, 1929, p. 228—24, (și extras); *Biserici din Țara Oltului și „de pe Ardeal” zugrăvite de o familie de pictori*, în ACMIT, IV, Cluj, 1935, p. 1—54 (și extras); *Din Țara Oltului*, Brașov, 1938, 43 p. (extras din rev. „Țara Bărsei”); „*Vizite*” calvinești la preoți români din Țara Făgărașului. Un dar al lui Constantin Brâncoveanu la Făgăraș, în AINC, VII, 1936—1938, p. 582—620 (și extras, în colaborare cu M. Jăray); *Orașul și Țara Făgărașului. Cetatea Făgărașului*, Făgăraș, 1943, 93 p. (în colaborare cu Pr. Moise Ionașcu); *Din trecutul Bisericii românești din Făgăraș în veacul al XVII-lea*, în RT, an. XXXIII, 1943, nr. 1—2, p. 28—40; *Bisericile, mănăstirile de la Sâmbetia de Sus și stăruitorii lor*, în MA, an. XX, 1975, nr. 1—2, p. 29—53; *Bisericile vechi românești din Țara Oltului*, postfușă, ediție îngrijită și indice de Nicolae Sabbă, Cluj-Napoca, 1996, 280 p. + 140 ill., diferite articole în periodicele timpului.

Literatură: *Enciclopedia istoriografiei românești*, București, 1978, p. 199; Ioan Ciujepa, *Valeriu Literat, un nume prea puțin cunoscut*, în „Acta Musei Napocensis”, 22—23, 1985—1986, p. 685—687.

LIȚIU GHEORGHE, preot, istoric. N. 6 febr. 1919, în Rort, jld. Bihor. Studii la Liceul „Emanuil Gojdu” din Oradea (1929—1937) și la Academia teologică din Oradea și Arad (anul IV) (1937—1941), cu licență și doctorat (1948) la

Facultatea din București, Seminarul Pedagogic al Universitatii București (1942). Preot paroh în Arad—Șega (1941—1949), profesor suplinitor de istorie bisericească la Academia teologică din Arad (1947—1948), vicar administrativ al Episcopiei Aradului 1949—1958, preot paroh în Aradul Nou (1959—1960), în Sevinac—Arad (1966—1973); iarăși la Aradul Nou (1977—1979) și în Oradea (din 1979) profesor „consiliant” la noua Facultate de Teologie din Oradea (după 1992) câteva ani de detenție în închisorile comuniste (1960—1964).

Lucrări: *Românii ardeleni în frământările anilor 1849—1850*, Arad, 1947, 65 p.; *Episcopia Aradului. Schiță istorică*, Arad, 1950, 56 p.; *O vizită canonică în Bihor în secolul XVIII*, în vol. *Omagia I.P.S. Sale Dr. Nicolae Băian la cincizeci de ani de activitate bisericească*, Sibiu, 1956, p. 374—381; *Arhimandritul Petrichie Popescu (1809—1862)*, în MB, an. VIII, 1958, nr. 7—9, p. 359—364; *Contribuții la studiul circulației vechilor cărți bisericești*, în MB, an. XVIII, 1968, nr. 7—9, p. 461—472; *Episcopul Ioan Ignatie Papp și Aradul*, în MH, an. XIX, 1969, nr. 1—3, p. 85—100; *Un manuscris înedit cu predică în versuri din 1854*, în BOR, an. LXXXVIII, 1970, nr. 1—2, p. 106—112; *Aspecte ale activității culturale și bisericești a lui Constantin Diaconovici Loga*, în BOR, an. LXXXIX, 1971, nr. 7—8 p. 844—849; *Din legăturile ortodoxilor ardeleni cu propriul Andrei Șaguna*, în MA, an. XVI, 1971, nr. 9—10, p. 701—713; *Locul Sfinților Părinți în lucrarea de propovăduire a Bisericii Ortodoxe Române*, în MA, an. XXIII, 1971, nr. 9—10, p. 721—731; *Cultura clerului român din Banat și Crișana în veacul al XIX-lea*, în MB, an. XXIV, 1974, nr. 1—3, p. 100—109; *Esecul uniunii și reacția românilor ortodocși din Bihor în secolul al XVIII-lea*, în BOR, an. XCIII, 1975, nr. 9—10, p. 1114—1123; *Cuvântul la înmormântare în Biserica Ortodoxă Română*, în BOR, an. XIV, 1978, nr. 9—10, p. 1124—1134; *Contribuția clerului ardeleni la lupta pentru libertate și unitate națională a poporului român*, în MB, an. XXVIII, 1978, nr. 10—12, p. 619—626; *Biserica ortodoxă română din eparhia Oradei din veacul al XVIII-lea până în zilele noastre*, în vol. *Mărturie. Evocări*, Oradea, 1980, p. 165—180; vol. *Roman Ciogogariu (1852—1936)*, Oradea, 1981, p. 107

—130; *Contribuția la istoria revoluției din 1848—1849 în părțile Aradului și Banatului*, în MA, an XXX, II, 1988 nr 3, p. 3—18; *Istoria eparhiei Aradului*, în vol. *Episcopia Aradului. Istorie, viață culturală, monumente de artă*, Arad, 1989, p. 9—79; *Cartea vieții. Predici la duminicile și sărbătorile de peste an*, Timișoara, 1991, 96 p.

Diferite articule și predici în „*Legea Românească*” — Oradea, „*Biserica și Școala*” — Arad, „*Telegraful Român*”, „*Metropolia Orănei*”, „*Metropolia Banatului*” s.a.

LOICHIȚĂ VASILE, profesor de teologie (nehratortit). N. 26 oct. 1881, în Jebel, județ Timiș, † 30 ian. 1958 în Timișoara. Liceul în Timișoara și Beiaș. Facultatea de Teologie la Cernăuți, cu doctoratul, în 1907, studii la Facultățile de Latere și Filosofie din Cernăuți și Budapesta. Profesor la Institutul teologic pedagogic din Caransebeș (1907—1924), unde a predat mai ales disciplinele Teologiei sistemului, iar în Secția pedagogică limba română (aceeași materie și la Liceul „Traian Dodu”). În 1924 a ocupat catedra de Dogmatică de la Facultatea de Teologie din Cernăuți (mutată apoi la Suceava), pe care a deținut-o până la pensionare (1946); un timp a suplinat catedra de Istoria Bisericii Române în câteva rânduri decanul Facultății, membru în Adunarea eparhială a Arhiepiscopiei Cernăuților și în Congresul Național Bisericesc, senator A. reînălțat doi ani „*Fronda Diecezană*” de la Caransebeș și o vreme revista „*Înălțim*”. A publicat lucrări de istorie și critică literară, poezii (în volum sau în periodice: „*Viața Românească*” — Iași și București, „*Seinânditorul*” — București, „*Fântâna Darurilor*” — București, „*Junimea Literară*” — Cernăuți), studii de Dogmatică în „*Candela*” — Cernăuți, iar spre sfârșitul vieții în „*Metropolia Moldovei și Sucevei*” și „*Metropolia Banatului*”.

Lucrări: Ceva despre mișcarea noastră literară mai nouă în România, Caransebeș, 1912; *Alexandru Vlahuță*, Caransebeș, 1920.

Patriarhul Chiril Lucaris. Confesiunea pseudo-Incariană și urmările ei, Caransebeș, 1912, 25 p.; *Moartea* în „*Candela*”, an XXXIX, 1923, p. 273—293 (și în extras, 22 p.); *Chiliasmul (Milenarismul). Expunere și critică dogmatică*, în „*Candela*”, an XXXVII, 1926, p. 276—321 (și extras); *Numirile biblice ale lui Dumnezeu și*

valoarea lor dogmatică, în „*Candela*”, an XXXVIII, 1927, p. 73—139 (și extras); *Anglicanism și Ortodoxie*, în „*Candela*”, an XL, 1930, p. 161—174 (și extras); *Definirea relațiilor Bisericii Ortodoxe cu Bisericile eterodoxe*, Cernăuți, 1931, 15 p.; *Doctrina Sfântului Ioan Damaschin despre Maica Preacurată*, ed. I, Cernăuți, 1937, 55 p. (ed. a II-a, Cernăuți, 1939, 68 p.); *Perihoreza în dogmatică*, în „*Candela*” XLIX, 1938, p. 319—336 (și extras); *Mărturisirea lui Dositei*. Întâia traducere românească după textul original grecesc publicat în 1619, în București, în „*Candela*”, an LIII—LIV, 1942—1943, p. 173—256.

Numirile biblice ale lui Dumnezeu și valoarea lor dogmatică, în MB, an VI, 1956 nr 10—12, p. 144—160 an VII, 1957, nr 4—6, p. 34—54 și nr 7—9, p. 31—52; *Doctrina Sfântului Ioan Damaschin despre cultura sau venerarea sfinților și a sfințelor monastice*, în MB, an VII, 1957, nr 10—12, p. 64—78; *Perihoreza și enipostasia în Dogmatică*, în „*Ortodoxia*”, an X, 1958, nr 1, p. 3—14; *Christologia lui Dionisie Pseudoareopagitul*, în MB, an VII, 1958, nr 7—9, p. 3—14; *Înălțările și definițiile dogmatice de credință ale celor șapte simonede ecumenice*, în MB, an IX, 1959, nr 1—2, p. 25—44. O serie de lucrări în manuscris s-au pierdut în 1940.

Literatură: Anuarul Academiei teologice ortodoxe runde din Caransebeș 1919—1939, Caransebeș, 1939, p. 272—274; P. Rezaș, *Profesorul dr. Vasile Loichiță* în AB, an I, 1944 nr 1—2, p. 65—66; Pr. Prof. Petru Rezaș, *Prof. univ. dr. Vasile Loichiță*, în ST, an XI, 1959, nr 3—4, p. 225—226; Pr. Ioan Petreută și Pr. Constantin Nonea, *Prof. dr. Vasile Loichiță*, în MMS, an XXXV, 1959, nr 1—2, p. 128—130; Pr. Prof. Milan Șesan, *Vasile Loichiță*, în MA, an IV, 1959, nr 1—2, p. 125—126; *Teologia Dogmatică în Biserica Ortodoxă Română în trecut și azi*, în „*Ortodoxia*”, an XXIII, 1971, nr 3, p. 337—338; Prof. dr. Marcu Bănescu, *Profesorul de teologie dr. Vasile Loichiță 1881—1958*, în MB an XXIX, 1979 nr 1—3, p. 103—107; Zeno Munteanu, *Amintirile unui dascăl de teologie*, în AB, serie nouă, an I (43), 1990, nr 3—4 p. 96—97.

LUCA din Cipru, mitropolit N. e. 1550, în insula Cipru, † 1629, la Târgoviște. Prin 1583 ajunge episcop de Buzău, iar prin 1602 indicat în

scaunul mitropolean al Tării Românești. Cătorul se întoarce la zvonuri din Buzău. Trebuie de Mihail Viteazul în misiuni diplomatice, la Alba Iulia, în 1595 și la Moscova, în 1597. A copiat câteva manuscrise grecești: *Evangelhete* (1588, azi la Athos), *Evangelhete* (1594, azi la Ierusalim), *Avanghete* (1624, azi la Athos), *Psaltire* (terminată după moartea sa).

Literatură Ioan C. Filitti, *Vlădica Luca* († 1629, strămoș al poetului buzoian Vasile Cârțova (1809—1831), București, 1935, 14 p., Pr. dr. Nicolae Șerbănescu, *Mitropolitul Ungrovlahiei*, în BOR, an. LXXVII, 1959, nr. 7—10, p. 768—772, Pr. Gabriel Cocora, *Episcopul Luca al Buzăului*, în CB, an. XXIII, 1964, nr. 9—10, p. 817—818, Gheorghe Căciulea, *Episcopul Luca al Buzăului, sol diplomatic al voievodului Mihail Viteazul*, în MO, an. XXVII, 1975, nr. 5—6, p. 897—904, Pr. Ioan Ionescu, *Mitropolitul Luca din Cipru, un reprezentant al culturii bizantine-române în Tarea Românească*, în CB, an. XXXV, 1966, nr. 1—2, p. 78—94, Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, I, București, 1980, p. 434—436 și 445 (ed. a II-a, București, 1992, p. 456—458).

LUCĂ FRITIMIR (baptizat Vicar, episcop N. 9 nov. 1914 în Hangu, jud. Neamț). După absolvirea Școlii de călătări bisericesti, în 1934 a urmat Seminarul teologic monahal din mănăstirea Cernica (1934—1938). După Facultatea de Teologie din Suceava (1945—1948), continuând la Institutul Teologic Universitar din București (1948—1949). Închinoviat la mănăstirea Săcărâmb (1934), curs la monahism la mănăstirea Ciocanu, hramosul ierodiacon (1941), ieromonah (1947), apoi hirotest arhimandrit Staret la mănăstirea Băneasa (din Neamț 1949—1966) — cu excepția anilor 1951 și 1960, când a funcționat ca exarh al mănăstirilor din Eparhia Romanului și Hușilor — stareț la mănăstirea Sf. Ioan cel Nou de la Suceava (1966—1971); arhierarh vicar al Episcopiei Romanului și Hușilor ca titlul „Bărlăboreanul” (ales 13 dec. 1971, hramosul 30 ian. 1972), la 20 apr. 1978 ales episcop eparhial în Roman (înscăunat 23 apr. 1978).

Lucrări *Semnificația unor momente și acțiuni privind cinstirea moaștelor Sfântului Mucenic Ioan cel Nou de la Suceava*, în BOR, an. XCI,

1973, nr. 1—2, p. 183—189; *Probleme religioase-morale în scrierile lui Dimitrie Cantemir*, în MMS, an. XLIX, 1973, nr. 9—10, p. 590—594; *Clerici ortodocși din eparhia Romanului și Hușilor în Războiul din 1916—1918*, în BOR, an. XCVI, 1978, nr. 11—12, p. 1264—1273; *Referiri ale episcopului Melchisedec la un reuș al lucrului românilor*, în MMS, an. LIV, 1978, nr. 9—12, p. 661—667; *La o sută de ani de la utegerea și instalarea în Roman a episcopului Melchisedec Ștefănescu (1879—1979)*, în MMS, an. XXIX, 1979, nr. 10—12, p. 729—745; *Miron Costin și împrejurările în care orașul Roman a devenit legat de această mare personalitate a poporului român*, în MMS, an. LVII, 1981, nr. 4—6, p. 261—271; *Episcopul Melchisedec Ștefănescu. Viața și înfăptuirile sale*, Roman, 1982, 115 p., alte articole și pastorații, *Mitropolița Moldovei și Sucevei*.

Literatură MMS, an. XLVIII, 1972, nr. 1—2, p. 6—25, BOR, an. XCVI, 1978, nr. 5—6, p. 389—407 și 430—445, MMS, an. LIV, 1978, nr. 3—4, p. 245—278, ROC, an. VIII, 1978, nr. 2, p. 35—41, Ioachim Vasluijanal, *Omăgiu Prea Sfințitului Părinte Episcop Eftimie (la aniversarea a optzeci de ani de viață, 1914—1994)*, în MMS — Teologie și viață, an. IV (LXX), 1994, nr. 11—12, p. 13—29.

LUCACIU VASILE, preot, militant pentru drepturile românilor din Transilvania. N. 21 ian. 1852, în Apa, jud. Satu Mare, † 29 nov. 1922, în Satu Mare. Studii la gimnaziile din Satu Mare, Ungvár, Satu Mare și Oradea (1862—1868), continuând liceul la Roma (1868—1870); studii de teologie la Roma (1870—1874) unde obține și doctoratul *De iure Sacramentorum* (pe Gr. jud. Satu Mare (1875—1878), profesor de Religie și Română la Gimnaziul superior din Satu Mare (1878—1885), preot în Șeșești, lângă Baia Mare (din 1885), unde a ridicat o biserică monumentală (sfârșită la 15 aug. 1891). Unul din marșalii pentru obținerea de drepturi sociale pentru românii transilvăneni, membru în Comitetul de conducere al Partidului Național Român din Transilvania 1887, secretar general al Partidului (1892); în 1892 s-a numărat printre înfruntători și redactorii *Memorandului* românilor înaintat împăratului Francisc Iosif I, suspendat de slujba preotească de episcopul Ioan Szabó de la Gherla.

condamnat în procesul intenat memorandiștilor (Cluj, mai 1894, la 5 ani închisoare, din care a executat numai o parte la Seghedin (până în 15 sept. 1895); între anii 1907 și 1910 deputat în Parlamentul în Budapesta (din partea Partidului Național Român); în 1912 a fost inițiatorul și organizatorul marșii adunării populare de la Alba Iulia, care a protestat împotriva întemeierii Episcopiei greco-catolice maghiare de Hajtadorog, prin care se urmărea maghiarizarea românilor din N-V Transilvaniei. În 1914 trece muniți împreună cu Octavian Goga, începând o campanie neobasită — prin presă și numeroase adunări populare — pentru intrarea României în război, în vederea realizării unității statale românești. — 915 ales președinte al Legii pentru unitatea politică a tuturor românilor, în 1917 membru de Guvernul român în Statele Unite, Franța, Italia și Elveția pentru a prezenta, în fața guvernelor țărilor respective și a opiniei publice mondiale, revendicările românilor transilvăneni, în 1918 ales ministru în Consiliul Dirigent, din 1919 deputat în primul Parlament al României, ntreg co

Lucrări: *Piemya*, Satu Mare, 1882; *Institutum filosofice. Cartea primă. Logica*, Satu Mare, 1881, 314 p.; *Cartea II. Metafizica*, Satu Mare, 1882, p. 323—793; *Cartea III. Filosofia morali*, Satu Mare, 1884, p. 803—1035; diferite discursuri, unele publicate în broșuri aparte; între anii 1885 și 1891 a editat la Baia Mare-Șișești, „Revista Catoică”, numeroase articole și cuvântări „au apărut în principalele ziare politice din Transilvania, „Gazeta Transilvaniei”, „Tribuna”, „Foala Poporului”, „Revista Orăștiei”, „Lupta” — Budapesta etc., sau din vechea Românie

Reeditări: *Dr. Vasile Lucaciu luptător activ pentru unirea românilor*. Texte alese. Studiu introductiv, îngrijirea ediției, note și comentarii de Ion Iacoș și Valeriu Achim, Cluj-Napoca, 1988, 447 p.

Literatură: C. Mezei, *Dr. V. Lucaciu „Leul de la Șișești” 1852—1922. Viața și faptele lui*, Satu Mare, 1936, 142 p.; I. Iacoș, *Un tribun du peuple roumain. Le prêtre Vasile Lucaciu*, în „Revue de Transylvanie” III, 1937, nr. 3, p. 167—179; Dr. Elie Dăianu, *Leul de la Șișești. Preotul luptător Dr. Vasile Lucaciu*, Cluj, 1937, 24 p.; Nicolae Iorga, *Simbolul de la Satu Mare — Vasile Lucaciu*, în vol. *Oameni cari au fost*, IV, București,

1939, p. 194—195 (și în ed. din 1967, vol. II, p. 191—193 și 304—305); A. Iuga, *Vasile Lucaciu. Acte, documente, procese*, Baia Mare, 1940, 407 p.; V. Achim și A. Socolan, *Vasile Lucaciu*, Baia Mare, 1968; Grigore Ploșceanu, *Aspecte din viața și activitatea lui Vasile Lucaciu*, în „Studii de istorie, filologie și istoria artei”, Centrul de Științe Sociale Tg. Mureș, București, 1972, p. 93—133; Eugen Hulea, *Vasile Lucaciu luptător pentru realizarea unității naționale (1914—1919)*, în „Apulum”, XII, 1974, p. 465—497; Grigore Ploșceanu, *Vasile Lucaciu și George Barițiu sau continuitatea luptei pentru drepturi naționale ale românilor transilvăneni*, în vol. „Studii și comunicări”, Satu Mare, 3, 1975, p. 97—109; Liviu Botezan, *Contribuția lui Vasile Lucaciu la câștigarea opiniei publice europene și americane pentru desăvârșirea procesului de înfăptuire a statului național unitar român*, în „Zindava”, 7, 1977, p. 171—186; Ion Iacoș, *Vasile Lucaciu și unitatea națională a românilor 1917—1918*, în „Marmaxia”, Baia Mare, 4, 1976, p. 175—196; Blaga Milioc, *Vasile Lucaciu militant pentru realizarea statului național unitar român*, *Contribuții documentare*, în vol. „Crisia” 9, 1979, p. 451—539; Constanțin Cotolici și Gavril Horja, *Vasile Lucaciu tribun al luptei pentru drepturile și unitatea românilor*, în „Revista de Istorie”, t. 35, 7, 1982, p. 793—806; studiul introdusiv la Ed. cit., p. 6—105.

LUNGU NICOLAE, profesor, dirijor și compozitor (nehrănit) N. 27 mart. 1900, în Dobridor (jud. Dolj), † 18 iul. 1993, în București. Studii la Seminarul „Centru” (1912—1920) și — paralel — la Școala normală de învățători (abs. 1920), apoi la Conservatorul din București (1920—1925) și Facultatea de Teologie (lic. 1927), toate în București. În vara anilor 1928 și 1929 a ținut cursurile de vară pentru dirijori de la Viena. S-a desfășurat activitatea ca profesor dirijor și compozitor timp de peste 60 de ani numai în București, ca profesor de Muzică la Liceele „Mihai Eminescu” (1927—1931) și „Aurel Vlaicu” (1931—1938), la Seminarul pedagogic universitar „Titu Maiorescu” (1939—1941), inspector al învățământului muzical (1941—1944), din nou profesor la Liceul „Sf. Sava” (1944—1948) și la Școala muzică „Tudor Vladimirescu” (1948—1956); paralel, dirijor-adjunct la Societatea corală „Carmen” (1922—1928); la

Asociație populară (1926—1927), în Societatea „Cântarea României” (1929—1935), apoi dirigor al corului „Liga Culturală” (1927—1928), fondator și dirigor al Societății corale „România” (1934—1948), cu care a dat concerte și peste hotare, dirigor de cor a bisericilor Sf. Iosif Gorganu (1921—1922), Cotroceni (1922—1928), Amza (1928—1939), Sf. Spiridon Nou (1940—1947), conferențiar la arhiepiscopatul pentru Muzică bisericească. Rutina și Tipic la Institutul Teologic Universitar (1949—1976) și dirigor al Coralei Patriarhiei (1947—1985), membru al Uniunii Compozitorilor din România. A publicat manuale didactice pentru coruri și organe, cărți de muzică psaltică și corală religioasă, de muzică vocală și corală etc.

Manuale: *Carte de muzică pentru clasele I—VII secundare și pentru casele I—IV ale liceelor comerciale*, București, 1936—1947 (cu peste 1.000 de pagini, mai multe ediții — în colaborare cu Grigore Magan).

Studii: *Indrumări metodice în predarea muzicii*, București, 1939, 36 p. *Tehnica recitativului liturgic*, în S., an I, 1949, nr. 3—4, p. 238—251. *Folclorul religios muzical*, în ST, an I, 1949, nr. 7—8, p. 662—668. *Cântarea în comun a poporului în biserică*, în ST, an II, 1951, nr. 1—2, p. 28—35. *Cântarea în comun ca mijloc de înțelegere a dreptei credințe*, în BOR, an LXX, 1952, nr. 11—12, p. 890—899; *Problema transcrierii și uniformării cântării psaltice în Biserica noastră*, în ST, an VIII, 1956, nr. 3—4, p. 24—249. *Combaterea inovațiilor în recitativul liturgic*, în ST, an IX, 1957, nr. 7—8, p. 562—573.

Muzică psaltică: *Gramatica muzicii psaltice. Studiu comparativ cu notația linară*, București, 1951, 206 p. (în colaborare cu Pr. Gr. Costea și Ion Croitoru). *Cântări liturgice omofone și cântări la cateheze pe ambele semiograful supra-puse*, București, 1951, 118 p. (în colaborare cu Anton Lincu). *Cântări la cateheze, pe ambele semiograful*, București, 1953, 298 p. (în colaborare cu Pr. Grigore Costea și I. Croitoru). *Exerciții uniformizate pe ambele semiograful*, București, 1954, 575 p. (în colaborare cu pr. Prof. Ene Braniste și Pr. Gr. Costea). *Liturghia psaltică pentru 4 voci mixte*, București, 1957, 300 p., *Liturghia psaltică pentru 3 voci egale*, București, 1956, 80 p. (notografată). *Cântările Sfintei Liturghii și podobnițele celor opt glasuri*, București,

1960, 234 p. (în colaborare cu Pr. Gr. Costea și Pr. Prof. Ene Braniste). *Cântări din Sfintele Taine și ale serbărilor principale pe ambele semiograful*, în ST, an XVI, 1964, nr. 1—2, 122 p. (în colaborare cu Pr. Prof. Ene Braniste și Pr. Grigore Costea). *Cântările Pentecostarului*, București, 1980, 206 p.

Felurite prelucrări de muzică corală bisericească pentru cor mixt și so. su. pentru cor mixt și bărbătesc, pentru cor bărbătesc (tropare, alouane etc.). De pildă: *Cântările Sfintei Patriarhii*, GB, an XXV, II, 1969, nr. 3—4. *Cântările Sfintei Liturghii*, în GB, an XXVIII, 1969, nr. 1—2, 5—6, 7—8 și 9—10; *Colinde*, în GB, an XXV, 1966, nr. 11—12 (Mărire-ntru cele-nalte, Și ne lăudă gazdă-n casă, La viteșii colo-n jos, Plugășorul).

Muzică corală populară: *Cântec popular din Oltenia*, prelucrări pentru voce și pian, București, 1939, 20 p. *Coruri*, București, Editura Muzică, 1968 (a aparținut cunoscutelor pre-noră: Măna neichiu Măne, Alunelul oltenesc, Pitulico, mută-ți cuibul, La Cozia pe Olt — poem pentru cor bărbătesc și declamator, Colea-n viale-n tre izvoare etc., etc.).

Literatură: Gheorghe Alexe, *Compozitorul Nicolae Lungu la 60 de ani*, în GB, an XIX, 1960, nr. 9—10, p. 850—854, Ioan F. Stănculescu, *Compozitorul Nicolae Lungu la 70 de ani*, în GB, an XXIX, 1970, nr. 3—4, p. 390—393, Viorel Călina, *Muzicant român. Compozitori și muzicologi. Lexicon*, București, 1970, p. 281—283, Diac. Nicu Moldoveanu, *Profesorul, compozitorul și dirigorul Nicolae Lungu la 75 de ani*, în BOR, an XCIII, 1975, nr. 5—6, p. 693—697, Diac. Conf. Nicu Moldoveanu, *Profesorul, compozitorul și dirigorul Nicolae Lungu octogenar*, în BOR, an XXVII, 1980, nr. 3—4, p. 459—472, Pr. Iulian Cârstoian și Pr. Constantin Drăgușin, *Maestrul Nicolae Lungu la 85 de ani*, în ST, an XXXVII, 1985, nr. 5—6, p. 410—430; Gheorghe Alexe, *Cunoașterea Ortodoxiei românești prin muzica psaltică*, în BOR, an CVIII, 1990, nr. 3—4, p. 90—96 (articol omagial la 90 de ani), Valerian Teodorian, *Pagini din viața muzicianului Nicolae Lungu. Scurtă monografie*, București, 1993, 72 p.

LUNGU LESCUL DIMITRIE, preot N. 1867 în Meriș, jud. Mehedinți, † oct. 1945, în Crioara. Studii la Seminarul teologic „Sf. Nicolae” din

Râmnicu Vâlcea. Diacon la catedrala episcopală din Râmnicu Vâlcea (1893—1900), transferat în Craiova ca prot. la biserica „Sf. Gheorghe Nou” (1900—1911), apoi la biserica „Madona Dădă” (din 1911), un timp profesor și director al Școlii de cântăreți, confesor militar (șeful Serviciului ro. g. al Corpului J. armată), militant pentru emanciparea țărânelor.

Lucrări: *Explicații asupra tipicului dumnezeescilor servicii cu rânduiala din Triod și Pentecostar*, Craiova, 1914, 88 p., *Manual de practică liturgică*, Craiova, 1926, 218 p., *Viața și munimile episcopului Calinic cel Sfânt*, Craiova, 1930, *Rolul preotului militar în timp de pace și în război*, Craiova, 1933, 93 p., diferite articole și predici în „Revista Culturală” sau „Renașterea” de la Craiova.

Literatură: Pr. Eiefterie D. Marinescu, *Preoti craioveni, de ieri, azi*, ms. dact., p. 67—72, Pr. Marin Neamtu, *Clerici craioveni în slujba idealului unității naționale înfăptuită la 1918*, în MO, an XXXI, 1979, nr. 4—6, p. 316—319.

LUPAȘ IOAN, istoric, profesor, om politic, n. 9 aug. 1880, în Sălaș, jud. Sibiu, † 3 iul. 1967 în București (înmonstrat la Cernica). Studii la Liceul de Stat din Sibiu (1892—1899) și la Liceu ortodox „Andrei Șaguna” din Brașov (1899—1900), la Facultatea de Litere și Filosofie (Istorie și Latină) a Universității din Budapesta (1900—1904), cu doctoratul în 1905, specializare la Universitatea din Berlin (1904—1905). Profesor de Istorie bisericăască și Istoria românilor la Institutul teologic—pedagogic „Andreian” din Sibiu (1905—1909), promovând, concomitent examenelor din „secția teologică” (1905—1908). Închis în Seghedin timp de trei luni, în 1907. În 1909 a fost silișcă se retrugă din învățămintă, fiind numit prot. paroh și „administrator protopopesco” în Sălaș, iar în 1910 ales protopop, concomitent a funcționat și ca „inspector” al școlilor primare ortodoxe din protopopiatul Sălaș. În 1916/17 a avut domiciliu forțat în județul Sopron, în Ungaria și la Budapesta. Militant pentru unirea Transilvaniei cu vechea Românie, fiind delegat la Marea Adunare de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918, membru în „Marele Sfat al națiunii române” și secretar general al „Resortului Culte și Instrucțiune Publică” din Consiliul Dirigent

deputat al Sălașei în primul Parlament al României întregite. Din toamna anului 1919, profesor titular la catedra de Istorie modernă a românilor și Istoria Transilvaniei la Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din Cluj, la care a funcționat până la pensionare, în 1946, formând numeroși profesori și cercetători. În anii mulți de școlar a predat Istoria Bisericii Române la Academia teologică din Cluj. Membru corespondent (1914), apoi activ (1916) al Academiei Române, mai târziu președinte al secției istorice a Academiei (1932—1935), membru în Comitetul central și președinte al secției istorice a Astrei, fondator și codirector al „Institutului de Istorie Națională” din Cluj (1920—1945), publicând cele zece „Anuare” ale acestuia. Deputat în mai multe legislaturi, ministru al Sănătății și Ocrotiriilor Sociale (1926—1927), apoi al Cultelor și Artelor (1937—1938); datorită activității sale politice, a fost închis la Seghet (din 5 mai 1950 până în 1953), din dispoziția autorităților comuniste. Membru în „Sinodul” (Adunarea eparhială Arhiepiscopiei Sibiului) și în Congresul Național Bisericesc al Mitropoliei Ardealului (din 1909) iar după 1945 în Adunarea eparhială a Episcopiei Vadului, Feleacului și Clujului și în Congresul Național Bisericesc din București, delegat la Congresul ecumenic de la Stockholm din aug. 1925. A publicat lucrări, marcate de ductivitate, articole, note, recenzii majoritatea tratând teme de istoria românilor transilvăneni, Istoria Bisericii și a culturii românești.

Lucrări principale (de istorie bisericăască): *Câteva pagini din trecutul comun. Sălașe Schișă istorică*, Sibiu, 1903, 20 p. (extras din rev. „Transilvania”, an XXXIV, 1903); *Șovinismul confesional în Istoriografia românească ardeleană. Studii critice*, Sibiu, 1903, 39 p. (extras din TR, 1903); *Biserica ortodoxă din Transilvania și unirea religioasă din veacul al XVIII-lea*, Teză de doctorat (în limba maghiară), Budapesta, 1904, 75 p., *Contribuții la istoria culturală și politică a epocii lui Șaguna*, în „Anuarul XXIV al Institutului teologic-pedagogic din Sibiu” pe 1907/8, p. 3—66 și în „Anuarul XXV” 1908/9, p. 3—44, *Mitropolitul Anului Șaguna. Scrieri comemorative la serbarea centenarului nașterii lui Sibiu*, 1909, 404 p. (ed. a II-a, Sibiu, 1911, 378 p., premiată de Academia Română); *Viața unei mame credincioase Anastasia Șaguna*, Sibiu, 1912, 56

p. (mai multe ed.ii); *Misiunea episcopilor Gherasim Adamovici și Ioan Bob la Curtea din Viena în anul 1792* Sibiu, 1912, 45 p.; *Viata și faptele lui Andrei Șaguna, mitropolitul Transilvaniei* București, 1913, 96 p.; *Principele ardelean Acașu Burcui și mitropolitul Sava Brancovici 1658-1661* în An. Acad. Rom., M. S. I. s. a II-a, t. XXXV, 1913, p. 563-586 (și extras, 24 p.); *Contribuțiuni la istoria românilor ardeleni, 1780-1792* Cu 84 acte și documente inedite în An. Acad. Rom., M. S. I. s. a II-a, t. XXXVII, București, 1915, 207 p.; *Episcopul Vasile Moga și profesorul Gheorghe Lazăr* în An. Acad. Rom., M. S. I. s. a II-a, t. XXXVII București, 1915, 58 p.; *Din istoricul ziaristicii românești*, Arad, 1916, 78 p.; *Lupșatori pentru lumină*, Arad, 1916, 83 p.; *12 petitori ai Episcopiei transilvane vacante de la 1796 la 1810*, București, 1916, 45 p.; *Istoria bisericească a românilor ardeleni*, Sibiu, 1918, 280 p.; *Niculae Popea și Ioan Micu Moldovan. Discurs de recepție la Academia Română* București, 1920, 53 p.; *Mitropolitul Andrei Șaguna* Sibiu, 1921, 174 p.; *Andrei Șaguna și conducătorii „Asociației transilvane” (1861-1922)* București, 1923, 63 p.

Alte lucrări. *Din activitatea ziaristică a lui Andrei Mureșanu*, București, 1925, 165 p.; *Contribuții la istoria ziaristicii românești ardeleni*, Sibiu, 1926, 122 p.; *Lecturi din izvoarele istorice române*, Cluj, 1928, VIII + 301 p.; *Cronici și istorie română din Transilvania* 2 vol., Craiova, 1933, 472 p. (ed. a II-a, 1940); *Istoria unității românilor*, București, 1937, 408 p.; *Paralelism istoric*, București, 1937, 388 p.; *Realități istorice în voravodatul Transilvaniei în secolele XII-XVI* București, 1938-98 p. (și ed. franceză); *Doctorul Ioan Pădăruș Molnar. Viata și opera lui, 1749-1815*, București, 1939, 45 p.; *Emanuș Goydu. 1802-1870. Originea și opera sa*, București, 1940, 59 p.; *Documente istorice transilvane*, vol. I (1599-1699), Cluj, 1940, XVIII + 522 p.; *La Transilvania nel quadro geografico e nel ritmo storico romeno*, București, 1942, 118 p.; *Zur Geschichte der Rumänen. Aufsätze und Vorträge* Sibiu 1943, VIII+609 p.; *Studii, conferințe și comunicări istorice*, vol. I, București, 1928, 449 p.; Vol. II, Cluj, 1940, 320 p.; Vol. III, Sibiu, 1941, 311 p.; Vol. IV, Sibiu, 1943, 392 p.; Vol. V, Cluj-Sibiu, 1945-1946, 511 p.

A publicat și o carte de căvântân bisericești cu titlu *Mângâiași poporul* Sibiu, 1916, 321 p. (în

colaborare cu alți preoți); o *Carte de istorie bisericească ilustrată* București, 1933, 269 p.; un *manual de istoria românilor pentru clasa VIII-a secundară* (ed. a XV-a, Sibiu, 1944, 544 p.); un *manual de istoria Bisericii Române* pentru clasa a IV-a de liceu, ed. a VIII-a, Craiova, 1944), aproape o mie de studii și articole cu caracter istoric în „Revista Teologică”, „Telegrafu. Român”, „Biserica Ortodoxă Română”, „Luceafărul”, „Tribuna”, „Românul”, „Transilvania”, „Gazeta Transilvaniei”, „Revue de Transylvanie”, „Renăscerea”, „Societatea de Mărie”, „Anuarul Facultății de Teologie din Cluj” și alte zeci de periodice.

Recritări Scrieri alese I. Introducere, ed. de îngrijită note și comentarii de Ioan Ștefan Pascu și Pompiliu Teodor, Cluj-Napoca, 1977, 259 p.; *Istoria bisericească a românilor ardeleni* în traducere, îngrijirea ediției, note și comentarii de Doru Rădușan, Cluj-Napoca, 1995, 232 p.; *Din istoria Transilvaniei*. Edaie îngrijită, note și comentarii de Marina Vlasiu, București, 1998, 414 p.

Literatură: *Omagiu lui Ioan Lupșu la împlinirea vârstei de 60 de ani*, București, 1943, p. XVII-LXVIII. V. Netea, *Ioan Lupșu. 9 august 1880 - 3 iulie 1967*, în rev. „Sindac”, an XX, 1967, nr. 5, p. 1067-1069; Ștefan Pascu, *Profesorul Ioan Lupșu*, în „Transilvania”, V, 1976, nr. 9, p. 15-16; *Studiu introductiv la Scrieri alese* p. 7-28; *Enciclopedia istoriografiei românești* București, 1978, p. 202; Marina Solimene, *Ioan Lupșu, protopop la Săbiște (1914-1919)*, în MA. an XXV, 1980, nr. 7-9, p. 703-709; Ștefan Pascu, *Ioan Lupșu, omul și opera*, în „Memoriile secției de științe istorice a Academiei R.S.R.”, 5, București, 1980, p. 80-94; Vasile Cnșan, *Ioan Lupșu, Gândirea și acțiunea pedagogică*, vol. „Repere științifice” III Sibiu, 1982, p. 11-76; Marina Lupșu-Vlasiu, *Profesorul Ioan Lupșu așa cum l-au văzut elevii și studenții săi*, în AHC, 35, 1996, p. 345-350.

LUPȘA ȘTEFAN profesor de teologie istoric N. 7 ian. 1905, în Miersig, jud. Bihor, 26 iul. 1964, în Sibiu. Liceu „Emanuș Goydu” din Oradea (bac. 1922), Facultatea de Teologie din Cernăuți (1922-1926), cu licență (1926) și doctorat (1929); studii incomplete (3 an.) la

Facultatea de Filosofie a Universității din Cernăuți, studiu de specializare la Facultățile de Teologie catolică și protestantă din Viena și cercetări în Arhivele de Stat de acolo (1929). Profesor supinitor (1926), provizoriu (1927), apoi titular (1931) la catedra de Istorie bisericească de la Academia teologică din Oradea (a preluat mulți ani și Patrologia, precum și alin discipline), în 1940/1941 încadrat la Academia teologică din Arad; după 1941 Academia teologică din Oradea a continuat să funcționeze la Timișoara, rector al Academiei (1939—1942), diacon (1932), preot (1939), protopop (1940), mai târziu canon stavrofor, consilier eparhial onorar (1937—1942), membru în Adunarea eparhială a Episcopiei Oradei, membru corespondent în secția istorică a Astrei (1935). Între anii 1946 și 1952 titular al catedrei de Istoria Bisericii Române de la Academia teologică „Andreiană” din Sibiu (care a devenit, în 1948, Institut Teologic Universitar), lector de Limba greacă (1952—1955), duhovnic-conferențiar la același Institut (1955—1958), apoi a ocupat diferite funcții în cadrul Consiliului Archiepiscopesc Sibiu (1958—1963), preot-paroh (1963—1964). A publicat lucrări, volume și articole care se ocupă cu diferite aspecte ale istoriei bisericești a românilor din Transilvania, Banat și Crișana.

Lucrări principale: *Catolicismul și românii din Ardeal și Ungaria până la anul 1556*, în „Candea”, an. XXXIX, 1928, nr. 11—12, p. 352—396 și an. XL, 1929, nr. 1—2, p. 86—143 (și extras Cernăuți, 1929, XV + 103 p., teză de doctorat); *Istoria bisericească a românilor bihoreni, Vol. I, Până la 1829*, Oradea, 1935, .44 p.; *Vechea Episcopie a Sătmărulei*, în BOR, an. LVI, 1938, nr. 5—6, p. 193—204 (și extras, .4 p.); *Religia strămoșilor*, în RT, an. XXVIII, 1938, nr. 7—8 p. 341—355 și nr. 9, p. 397—410; *Contribuții la istoria bisericească a românilor bândrenți în secolul XIX*, în BOR, an. LVI, 1938, nr. 11—12, p. 786—809 și an. LVII, 1939, nr. 1—2, p. 43—54; *Istoria parohiei Ștei*, Beiras, 1942, .10 p.; *Contribuțiuni la istoria încercării de reunire a Bisericilor românești din Transilvania în 1698*, în vol. *Omagiul lui Ioan Lupșă la împlinirea vârstei de 60 de ani*, București, 1943, p. 492—509; *Știri și documente despre Biserica Ortodoxă Română din Ardeal după 1761, culese din Arhiva Consiliului de Stat și a Cabinetului*

imperial din Viena, Sibiu, 1945, 72 p. (extras din RT, nr. 5 și 6 din 1941, 1—2, 3—4 și 5—6 din 1942, 9—10 și 11—12 din 1945); *Începuturile arhiepiscopiei ardeleni a lui Dionisie Novacovici*, în vol. *Biserica și problemele vremii*, Sibiu, 1947, p. 25—44; *Biserica ardelenă în anul 1767—1774 Dezvoltarea ei politică și confesională*, în „Anuarul XXIII (V) al Academiei teologice „Andreiană””, 1946/47, p. 22—52; *Vechea Mitropolie a Ardealului*, Sibiu, 1948, 29 p.; *Biserica ardelenă și „unirea” în 1698—1701*, în BOR, an. LXVI, 1948, nr. 9—10, p. 465—500, nr. 11—12, p. 541—571, an. LXVII, 1949, nr. 1—2, p. 35—64 (și extras, București, 1949, 100 p.); *„Unirea” ardelenă în 1701 după întoarcerea lui Atanasie din Viena*, în „Anuarul XXV (VII) al Institutului Teologic Universitar” Sibiu, 1949, p. 3—32 (și extras, Sibiu, 1949, 32 p.); *Creștinismul românesc a fost de la început ortodox*, în ST, an. I, 1949, nr. 9—10, p. 814—837; *Clerici români meșteșugari*, în ST, an. II, 1950, nr. 7—8, p. 393—426; *Biserica Ortodoxă din Ardeal și Ungaria în veacul XV*, în MA, an. I, 1956, nr. 3—4, p. 268—277, an. II, 1957, nr. 3—4, p. 219—227 și an. III, 1958, nr. 1—2, p. 71—86; *Suprimarea Mitropoliei Banatului în urma războiului turco-austriac din 1683—1699*, în MB, an. VIII, 1958, nr. 7—9, p. 183—200; *Mitropolia Ardealului în veacul XVI*, în MA, an. V, 1960, nr. 7—8, p. 573—598; *Data nașterii lui Gheorghe Lazăr*, în MA, an. VII, 1962, nr. 1—2, p. 53—70; *Satul lui Gheorghe Lazăr*, în MA, an. VII, 1962, nr. 7—8, p. 483—496.

Coautor al lucrării *Istoria Bisericii Române. Manual pentru Institutele teologice de grad universitar*, 2 vol., București, 1957—1958, 464+655 p.

Ate studii, articole, note, recenzii în „Biserica Ortodoxă Română”, „Legea Românească” — Oradea, „Biserica Bănățeană” — Timișoara, „Telegraful Român”, „Revista Teologică” și „Mitropolia Ardealului” de la Sibiu ș.a.

O serie de lucrări au rămas în manuscris, între care și *Istoria eparhiei Aradului*, în 3 vol., cu peste 2 500 p.

Literatură: Pr. Prof. Mircea Păcurarid, *Preotul profesor Dr. Ștefan Lupșă*, în ST, an. XXVII, 1975, nr. 1—2, p. 134—140; *Enciclopedia istoriografiei românești*, București, 1978, p. 202—203, Pr. Prof. Nicolae Neaga, *Un bîho-*

rean de mare prestigiu: preotul profesor dr Ștefan Lupșa în „Indrumător bisericesc-misionar și patriotic” Oradea, 1984, p. 96—97. Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, *Două sute de ani de învățământ teologic la Sibiu, 1786—1986* Sibiu, 1987, p. 345—347.

LUPU DIONISIE, mitropolit. N. 25 febr. 1769, în Blăjanu, jud. Buzău; † 7 febr. 1831, în București. Călugăr în , 1785, probabil, la Mitropolia din București, rămas în slujba Mitropoliei egumen la Dealul (1795—1817), — pe care îl refăc —, apoi la Tismana (1817—1819), arhiepiscopul titl. al Sevastias din 1801. În anul 1819 ales „Tălmășul în tîmpul de cîngre-vlahiei, păstoriul pînă la timpul revoluției, ca „duitor Vădanurescu” (aprilie 1821), când a părăsit București, refugindu-se la Brașov, revenit la București, abia în 1827. Ca mitropolit a pătuit datorită Mitropoliei a fiut căsătorii favorarea preoților „măturcane” care din păzire se călăpăuiau „epoca fanarioză” a adunării școlii, și eparchie a trimis patru tineri

la studii la Universitatea din Pisa, a tipărit câteva cărți: *Apostolul* (1820), *Pentecostarul* (1820), *Psaltirea* (1820), *Cuvinte șase pentru preoții de Sf. Ioan Gură de Aur* (1820), *Cuvînt, pentru preoții de Sf. Grigorie de Nazianz* (1821).

Literatură M. G. Regieanu, *Dionisie Lupu egumen la Dealul și Tismana și arhiepiscopul titl. al Sevastias* în RIB, an I, nr. 2, 1943, p. 52—64 și extrase (15 p.); Emil Vîrtosu, *Din viața și activitatea mitropolitului Dionisie Lupu* în MO, an VIII, 1956, nr. 4—5, p. 187—199; Ilie Corlăș, *Știri noi din timpul prilegilor mitropolitului Dionisie Lupu (1821—1825)* în MO, an X, 1958, nr. 3—4, p. 234—239; Regieanu Mihai, *Mitropolitul Dionisie Lupu* în MO, an XX, 1959, nr. 5—6, p. 255—285; Pr. N. C. de Sethănescu, *Mitropolitul Ungrovlahiei în BOR* în LXXVII, 1959, nr. 7—10, p. 805—807; Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române* vol. 41 București, 1981, p. 421—426; ed. a II-a București, 1994, p. 412—416).

M

MACARIE, călugăr tipograf apo mitropolit N o 1450—1455, † o 1521. Originar din Serbia, a învățat acestea pe tipar în Venetia apoi a imprimat câteva cărți slave în tipografia prințului Gheorghe Cerneteșcu din Cetatea Munte negru): *Octoihul* (două părți, 1493 și 1494), *Psaltireu* (1495) și *Molitverniciu* (1493—1495). Veni în Țara Românească în timpul domniei lui Radu cel Mare (1495—1508). M. pune bazele unei noi tiparite — a țargoviste sau Dealu — în care îl înlocuiește prin noua cărți pe pământ românesc *Liturghieru* (1508) — prima editie a acestei cărți de cult în Biserica Ortodoxă — *Octoihul* (1508) și *Tetraevangheliu* (1512) toate în limba slavă, sub îndrumarea redacției medio-bulgare împodobite cu numeroase frontispicii și inițiale înflorate au cunoscut o largă difuzare la noi, dar și în țările slave sud-dunărene. După 1512, în timpul lui Neagoe Basarab (1512—1521), a fost ales mitropolit al Ungrovlahiei cu sediul la Țargoviste. În această calitate a murmurat întreaga viață bisericăască a țării și a sprijinit toate acțiunile culturale și constructive ale domniei sale.

Literatură *Liturghierul lui Macarie, 1508*. Cu un studiu de P. P. Panaitescu și un indice bibliografic de Angela și Alexandru Duja, București, 1961, I, XXV+274 p. (editie fotografică în culori).

Emile Picot, *Coup d'oeil sur l'histoire de la typographie dans les pays roumains au XVI-e siècle*, Paris, 1895, 43 p. P. P. Panaitescu, *Octoi-*

hul lui Macarie (1510) și originile tipografiei în Țara Românească, în BOR, an LVII, 1939, nr 9—10, p. 528—550 (p. extras). Barbu Teodorescu, *Prima tipografie a Țării Românești: Macarie, 1508—1512*, în BOR, an LXXVI, 1958, nr 10—11, p. 983—1004. Virgil Moșan și Dun Simionescu, *Tipăriturile eremichului Macarie pentru Țara Românească în Iordan*, p. 108—51034. Pr. Prof. tunc Beabote, *Liturghierul slavon tipărit de Macarie la 1508. Studiu liturgic*, în *Ibidem*, p. 1035—1068. Virgil Moșan, *Tradiția artistică a Moldovei și apărarea eremichului Macarie*, în MMS, an XXXV, 1959, nr 5—6, p. 303—313. P. P. Panaitescu, *Liturghierul lui Macarie și începuturile tipografiei*, în *Țările române*, în Ed. citată, p. V—LXIII (reprodus și în vol. *Contribuții la istoria culturii românești*, București, 1971), p. 274—339). Mario Raffini, *Il Primo libro romeno. Il „Liturghier” di Macarie del 1508*, Torino, 1963. L. Demény, *L'imprimerie cyrillique de Macarios de Valachie*, în RRH VIII, 1969, nr 3, p. 549—574. Ludovic Demény, *La tradition de l'imprimerie de Macarios de Valachie dans l'imprimerie sud-slave du XVI-e siècle*, în „Bulletin de l'Association Internationale d'études du sud-est européennes”, Bucarest, nr 1—2, 1970, p. 87—97. Mitropolit Tit Simedrea, *Epilogul din Octoihul slavon (M. Dealul 1510) și înfăptuirea de tipograf a lui Macarie din Țara Românească (1508—1512) cu Macarie din Muntenegru (1493—1496)*, în MO, an XXII, 1970, nr 7—8, p. 605—620 (respinge opinia că

călă din canoie (1782); *Patrusprezece epistolele ale lui Pavel* tălăvite de Theodot elinește, iar acum întoarse și românește (1786, 682 fol); *Tălcul ferit al lui Theodorului episcopul Chirului întru Cântarea Cântărilor* (1787); *Viata Sfântului Ioan Damascinul* a a. Ioan patriarhal ierusalimului (1788); *Viata Sfântului Nicolae* (1788); *Înzădări pentru năvălul nemecilor* a Cuviosului Antonei cel Mare; traduceri din Sfântul Vasile cel Mare, Isaac Sirin, Teodor Studitul, Grigorie Sinaitul și al. *Tristia* Sf. Sava Patriarh și *Logica* a lui Nichitaș Viteazul; pictate: *Minuțatul de pictură bizantină* a lui Dionisie de Furna (1803) și a

Are și trei lucrări originale: *Gramatică românească* scrisă în 1772 a scriitorului Ștefan Voicu de la începutul sec. XIX, cu 143 fol, Ms. 102 la Bibl. Academiei, o prezintă ca fiind „alcăvuită pre urma românească de Macarie ieromonahul Paisie-escul Dragomireanului”; *Lexicon adică Cuvintechi sau Vistierul limbii slavești și a celei românești, dintru feluri de către vechi și noadă feluri, adică și după alcăvirea celei slavești și a celei românești* a scriitorului Ștefan Voicu de la începutul sec. XIX, cu 798 fol, cu circa 20 000 de cuvinte, Ms. 2 252 B. h. Academia pregătit pentru tipar cu două prefațe: *Bucurând sau Hucurând* (introd. cărților ce privesc nu numai spre învățarea copiilor ci și a celor mari, acum scoasă de pre slavești, 1779—85 p. pregătit pentru tipar Ms. 1 615 și 3 745 Bibl. Academia);

Literatură. Pr. D. Furtună, *Ucenicii starețului Paisie în mănăstirile Cernica și Căldărusești* (București, 1927, p. 1—67, Onisim Clubu. Din istoria literaturii didactice românești, ediție îngrijită de Oclav Păun, label cronologic, studiul introductiv, note și comentarii de V. Popeangă, București, 1975, p. 68—69, amănunțită Hucurâre); Gabrie. Ștefan, *Catalogul manuscriselor românești* 3 vol., București, 1978—1983—1987 (a include, mai ales în vol. II); N. A. Ursu, *Dascălul Macarie autorul Gramaticii românești (1772) și al Lexiconului sloveno-român (1778)*, în LR an XXXIV, 1985, nr. 5, p. 445—449; N. A. Ursu, *Școala de traducători români din obștea starețului Paisie de la mănăstirile Dragomirna, Secu și Neamț*, în MMB — Teologie și viață — seria nouă an. IV (LXX), 1994, nr. 11—12, p. 64—70, reproduș și în vol. *Românii în reînnoirea istorică. Studii închinare Cuviosului Paisie de la Neamț* Iași, 1997, p. 50—60).

MACARIE, ieromonah, protopsalt și compozitor. N. c. 1780, în Penep, jud. Ialomița, † 30 aug. 1846, la mănăstirea Văratea. Călugăr la Căldărusești, hurotonit ieromonah, înviață Psaltichia la București și Constantin protopsalt. Mitropolit apoi cu renumitul psalt Petru Efesiu, la școala bisericească „Sf. Nicolae Șelari” (1816—1818). În 1819 numit „dascăl de muzichie” la școala înțelegătoare din Dăneștii-Cupria Mitropolit. În 1821 s-a reîntors la Șelari, a merge apoi la Viena, unde va tipări primele trei lucrări psaltice în limba română în tipografia călugărilor mechtariști armeni. Reîntors în țară în 1823, și-a reîntors activitatea ca „dascăl de muzichie”. Prin 1829 mitropolitul Veneziei Constantin Călugăr a numit egumen al Bărnova-Iasi, în vederea introducerii muzicii psaltice „după noua sistemă” ven. Moldova, apoi „după noua mănăstirească Neamț” (1830—1833) și la Buzău (1833—1834) se va întoarce episcopul Chelareni (1834 mitropolit Grigorie Dăneștii) a numit director al nouă tipografiei din Chelareni (Căldărusești) îngrijindu-se de tipărirea textelor din „Viețile Sfinților”, în 1835 paralizat a fost dus la Văratea, unde a murit. Prin lucrările sale de muzică psaltică — primele cărți în limba română — rămâne o persoană foarte reprezentativă a culturii românești de la începutul secolului al XIX-lea.

Lucrări: *Teatluconul sau privire cuprinzătoare a meșteșugului muzichiei bisericești după așezământul sistemului celei nouă* (Iasi, 1823, 30 p. + 6 pl. primăvartă le ține a muzicii bisericești, în românește 3 880 ex. — cole. 1 000) pentru Tara Românească, Moldova și Transilvania; reîntors la de Titus Măxărescu, *Sabtețul Operei Teatluconului Fantei îngrijită cu un studiu introductiv și transliterare...* (București, Editura Academiei, 1976, 91 p. + 6 pl. în fac.); *Antatamatoriu bisericesc după așezământul sistemului celei nouă*, Viena, 1823, 300 p. — tradus în mare parte după cel grecesc al lui Petru Lampadarie, care a fost apoi revizuit de câțiva mari psaltici greci cuprindând cântările de la veceră a la sâmbătă seara și de la utrenia de duminică po cele opt glasuri; *Înzădări sau Catalogul muzicesc care cuprinde în sine catavasierul praznicilor împărătești și ale Născătoare, de Dumnezeu, ale Tridului și ale Pentecostarului, precum și cântul în sfânta lui Hristos Dumnezeu biserica cea mare...*, Viena, 1823, 220 p. (tradus după Petru

Lampadarie cu excepția axianțelor, care aparțin lui Macarie și care se mai cântă și azi nechinbate. *Tomu. al doilea al Anthologiei după așezămintul sistematizat nou al muzicii bisericești* — tradus de păre grecești pe limba noastră românească, București, 1827, 431 p., *Prohodul Domnului Dumnezeu și Mântuitorului nostru Iisus Hristos*. .. Buzău, 1876, 38 p. (cu prefața episcopului Chesariu — câteva lucrări psaltice au rămas în manuscris, din care unele în Bibl. Academiei).

Reeditări: Macarie ieromonahul. *Opere I. Teoretice*. Editie îngrijită cu un studiu introductiv și transliterare de Titus Moisesescu, București, 1976, 91 p. + 30 p. + 6 pl. facs).

Literatură: Arhiereul Nifon (Niculescu) P. (pseudonim), *Carte de muzică bisericească pe psaltichie și pe nout*. București, 1902, p. 54—59; Diacon Nicolae M. Popescu, *Viața și activitatea dascălului de cântări Macarie ieromonahul*, București, 1908, 92 p.; — — — Popescu-Pasărea, *Macarie ieromonahul dascăl de muzică și poezie* a Sf. Măreșilor ai Ungrovlahiei (1780—1836), în rev. „Cultura”, București, nr. 3, 4, 5 și 6 din 19.1. Diacon Nicolae M. Popescu, *Știri noi despre Macarie ieromonahul dascăl de cântări și directorul tipografiei din mănăstirea Căldărușani*, în BOR, an XXXIX, 1945, nr. 8, p. 788—805; nr. 9, p. 967—978 și nr. 10, 1946, p. 1101—1109; Mihail Gr. Posadașcu, *Introducere muzicală la românii*, București, 1928, p. 28—34; Pr. Nicolae M. Popescu, *Macarie Psaltul. La o sută de ani de la moartea lui (1836—1936)*, în BOR, an LIV, 1936, nr. 9—11, p. 945—952 și extras; Ștefan Gr. Berechet, *Un document de la Macarie ieromonahul, alcătuit din Psaltichia românească*, în BOR, an LXV, 1948, nr. 1—3, p. 154—158; Pr. Pro. Gheorghe Moisesescu, *Macarie Psaltul și tipăriturile sale de muzică bisericească la Viena*, în Almanahul parohiei ortodoxe române din Viena pe anul 1964, p. 70—75; Viorel Cosma, *Muzicienii români. Compozitori și muzicologi. Lexicon*, București, 1970, p. 284—285; Octavian Lazăr Cosma, *Hronicul muzicii românești*, vol. II, București, 1974, p. 84—98; Diacon Nicu Moldoveanu, *Muzica bisericească la români în secolul al XIX-lea*, în GB, an XLI, 1982, nr. 11—12, p. 888—893; Titus Moisesescu, *Prolegomene bizantine. Muzica bizantină în manuscrise și carte veche românească*, București, 1985, p. 90—95 și 113—202; Diacon Prof. Mario Velea, *Macarie ieromonahul — 150 de ani de la moartea*

sa (1836—1986), în GB, an XLV, 1986, nr. 5, p. 101—111; Alexie Buzera, *Macarie ieromonahul*, în MO, an XLI, 1989, nr. 2, p. 74—87; Diacon Conf. Nicu Moldoveanu, *Macarie ieromonahul (1770—1836) — traducător, compozitor, copist, tipograf*, în BOR, an XVIII, 1990, nr. 1—2, p. 116—136; Mihail Brie, *Macarie ieromonahul — personalitate muzicală marcanță în prima jumătate a secolului al XIX-lea*, în vol. „Teologie, istorie, viață bisericească”, Oradea, 1998, p. 239—242.

MACEDONEANUL MELEETIE, arhiepiscop, călugăr-tipograf și stăruitor sec. XVI + c. 1642. Călugăr în mănăstirea Zograf, ca Muntele Athos și ieromonah ieromonah (având meserie de tipar) la Kiev, stabil în Țara Românească, a fost trimis de Măreș Basarab la Kiev să copieze tipărită de 1633—la 6 ani 1634 rându de domn — cu acordul țerailor — egumen la mănăstirea Govora, acolo a îndrumat păretea mănăstirii către *Psaltirea slavonă* (1637), *Psaltirea slavonă* (1638), *Pravila cea mică* (1640—1641), *Evangelia cu învățătură* (1642).

Literatură: Dan Simonescu, *Viața literară și culturală a mănăstirii Cămpulung Muscel*, în *trece Cămpulung*, 1926, 72 p.; Dan Simonescu și Danian P. Bogdan, *Începuturile culturale ale domniei lui Măreș Basarab*, în BOR, an LVI, 1938, nr. 11—12, p. 866—881 și extras; Cuerneghe Ionescu, *Mănăstirea Govora și egumenia lui Meletie Macedoneanu*, în BML, an XL, 1971, nr. 2, p. 26—32.

MAGIERU ANDREI (din boter Andrei) — episcop N. 27 iun. 1891, în Săturda — azi Broșu, jud. Arad — în familie de preot, † 13 mai 1960 în Arad. Gimnaziul la Arad și Beiuș. Facultatea de Teologie din Cernăuți (1909—1913), cu doctoratul în 1916, studiu la Facultatea de Litere a Universității din Budapesta, neterminate. Rector al Internatului diacezan din Beiuș (1914—1917), secretar al Consistoriului ortodox român din Oradea (1917—1921), participant activ la evenimentele din 1918—1919 legate de unirea Transilvaniei cu România, delegat al românilor bihoreni pe lângă Misiunea militară străină din Oradea, asesor consistorial, consilier la noua episcopie a Oradei (1921—1926), ieromonah diacon necăsătorit în 1918, preot în 1922, tons în monahism în 1924 la mănăstirea Sinaia, cu numele Andrei.

profesor, inghiet. 924), arh. mandrnt (1975), apoi arhiepiscop-vicar la Oradea, cu titlul „Crișanul” 926 - 1935 ,pe lângă episcopul Roman Crocogaria. Paralel, a fost redactor al fcut eparhiale „Legea Românească” (1921) - 1923), rector și profesor de Noul Testament la Academia teologică din Oradea (1923 - 1936). La 10 dec. 1935 ales episcop al Aradului (instalat 2 febr. 1936), unde a păstorit până la moarte. Ca episcop a îndrumat viața bisericească din eparhie, Academia teologică, activitatea editorială etc., în 1936 a făcut parte din delegația condusă de patriarhul Miron în Anglia, iar în 1951, dintr-o delegație care a vizitat Patriarhia Rusă. În 1941 - 1944 a scris mai multe, de la moarte. A rămas de la el un curs litografat de *Noul Testament*, articole, predici, recenzii, pastorale în „Legea Românească” - Oradea, „Biserica și Școala” - Arad

Literatură. Prot. Dr. Gheorghe Lujin, *Episcopul Aradului Șchiță istorică*, Arad 1950, p. 31 - 54 *Necrolog*, în BOR, an. LXXXVIII, 1960, nr. 5-6, p. 425-428; *Necrolog*, în MB, an. X, 1960, nr. 3-6, p. 3-23; Prot. Dr. Gheorghe Lujin, *Episcopul Dr. Andrei Magieru (1891-1960)*, în MB, an. XXIX, 1980, nr. 10-12, p. 718-721; Zaharia Iova, *Personalitatea ierurhului arădean Andrei Magieru*, în AB, an. XL, 1990, nr. 5-6, p. 107-115.

MAIOR GHEORGHE, preot, profesor. N. 6 dec. 1892, în Brașov, † 1 sept. 1970 în Sibiu. Studii la Liceul „Andrei Șaguna” din Brașov (1904-1912) și la Institutul teologic din Sibiu (1912-1915), examen de capacitate pentru învățământul secundar - Religie - la Universitatea din Cluj (1921). Funcționar la Centrul Arhiepiscopal Sibiu (1914-1916), preot în Vărgad, jud. Alba (1917-1921), profesor de Religie la Școala normală „Andrei Șaguna” din Sibiu (1921-1941), consilier patriarhal (1941-1953); inspector școlar secundar pentru Religie în Arhiepiscopia Sibiu din, membru în Consistoriul spanial al Mitropoliei Ardealului; secretar general al Asociației clerului „Andrei Șaguna” din Ardeal; secretar al „despărțământului” Sibiu al Astrei; iconom stavrofor. A publicat volume de predici și idii de Pedagogie și Pastorală; prese de teatru ș. a.

Lucrări: *Predici pentru toate duminicile de peste an și alte ocazii*, Arad, 1918, 332 p. (în colaborare cu Gh. Comșa); *Predici*. Ediția a doua,

Arad, 1925, 144 p.; *Peste Golgota la Înnoire Predici*, Arad, 1925, 84 p.; *Pentru zădărea împărăției lui Dumnezeu. Predici*, Sibiu, 1927, 83 p.

Ceva din istoricul învățământului religios creștin, în RT, an. XVII, 1927, nr. 4, p. 112-122, nr. 5-6, p. 163-170; nr. 7, p. 203-215; *Educațiunea prin religie*, Sibiu, 1940-41 p.; *Religia ortodoxă în școala secundară*, Sibiu, 1941, 47 p.

Mănăstirea Argeșului, libret în cinci acte, Arad, 1926, 63 p.; *Cele 12 fete de înșădat și putatul fermecat*, libret în patru acte, Arad, 1926, 47 p.

Studii de Pastorală în „Revista Teologică” și Telegatul Român - note scribite și te scrisor „Către elevii mei”, Sfaturi pastorale pentru candidați la hramonic nr. 41 - studii de Pedagogie religioasă în Revista de Pedagogie - aparând la peste 20 de periodice.

Literatură. Prot. Nichifor Todor, *Prot. Gheorghe Maior*, în MA, an. XV, 1970, nr. 9-10, p. 789-791; Pr. Prof. Dr. Nicolae Neaga, *Prot. Gheorghe Maior*, în „Îndrumătorul Pastoral”, Alba Iulia. IV, 1980, p. 213-214.

MAIOR GRIGORIE (din boțoz Gavrilă episcop N. c. 1715, în Sărdăud, jud. Satu Mare, în familie de preot. † 14 ian. 1785, în Alba Iulia, înmormântat în Blaj. Studii medii (religie) la Cluj, apoi studii superioare de teologie la Făgăraș și la Cluj (1734-1747); hramonic preot la Roma în 1745. Profesor la școlile din Blaj (din 1754), „prezent consistorial” al Episcopiei de aici (din 1752), prepozit al mănăstirii Sf. Treime. Candidat de episcop în 1751 și 1764. În 1765 trimis în mânășirea de la Munkacs, mai târziu numit „cenzor” al cărților românești și slave care se tipăreau în Viena (1771-1772); după 1772 episcop la Blaj (propus 15 aug. 1772, numit 27 oct. 1772, hramonic în Viena, 23 apr. 1773, instalat în vara anului 1774). Retras din viață la 1778, în mormânt al celor trei școli din Blaj, a trimis tineri la studii în Viena și Roma, sub el s-au tipărit mai multe cărți la Blaj: *Acatistul* (1774), *Liturghierul* (1775), *Catavasierul* (1777), *Ceaslovul* (1778), *Bucavna* (1777) și altele.

Literatură: Șerutismul venerabilului cler al Arhiepiscopiei metropolitane greco-catolice române de Alba Iulia și Făgăraș, Blaj, 1900, p. 74-38; Nicolae Lupo, *Considerați asupra denumirii episcopului Grigorie Maior*, în rev. „Blajul”, an.

I, 1934, I, p. 24—32; Ștefan Manciulea, *Cîmînii școlarelor din Blaj*, Blaj, 1938, p. 29—42; Ioan Ardeleanu, *Oameni din Sătaș, Zalău*, 1938, p. 11—25; Cornelian Suciu, *Arhiepiscopii Blajului cîrmuitori de școli naționale*, Blaj, 1944, p. 36—41; I. D. Lăscuț, *Istoria literaturii române vechi*, III, București, 1968, p. 140—142; Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, București, 1981, p. 543—545 (ed. a II-a, București, 1994, p. 527—529); Magdalena Tâmbă, *Din nou despre începuturile bibliotecii de la Blaj. Cărți și posesori* — Grigorie Maior, în „Biblioteca și Cercetarea”, Cluj-Napoca, 1981, 5, p. 93—105; Zonovici Păclșanu, *Istoria Bisericii Române Unite*, partea a II-a, 1752—1783, în rev. „Perspective”, München, an XIV—XVI, 1991—1993 nr. 53—60, p. 129—177.

MAIOR IULIU, preot, ziarist. N. 13 iul. 1886 în Reghin † 10 nov. 1945, în Blaj. Studii gimnaziale la Reghin (1897—1901) și Târgu Mureș (1901—1903), teologice la Blaj (1903—1904) apoi la Facultatea de Litere, Gießen și (într-o) a Universității din Budapesta (1909—1912). Profesor la Școala pedagogică (1912—1920), la Liceul „Sf. Vasile” (1920—1931), profesor și director la Școala superioară comercială (1931—1939), toate în Blaj; preot (1920), canonic mitropolitan la Blaj (1939—1945).

Lucrări: *Legen strămoșească*. Prelucrare după *Dogmatica Fundamentală* a lui Vasile Suciu, B. a., 1928, 116 p.; *Taina spovedaniei* — 3 a., 1928, 126 p.; *Tălcuirea Evangheliilor din toate sărbătorile de peste an*, Blaj, 1929, 117 p.; *Taina tainelor* — *Sfânta Cuminență*, Blaj, 1930, 96 p.; *Tălmăcirea Apostolilor din toate sărbătorile de peste an*, 3 vol. — Blaj, 1930, 148 + 112 + 76 p.; *Sfânta Liturghie* — *Jerisa Legu nou*, Blaj, 1931, 110 p.; *Durerea, sora noastră nedespărțită*, Blaj, 1932, 152 p.; *Din viața vechilor creștini*, Blaj, 1934, 191 p.; *Tălcuirea Evangheliilor din toate duminicile de peste an*, Blaj, 1936, 355 p.; *Cele șapte cuvinte de pe cruce ale lui Iisus*, Blaj, 1938, 71 p.; *Păcatul, rădăcina cel mai mare din toate*, Blaj, 1939, 104 p.; *Pe calea desăvârșirii*, Blaj, 1939, 87 p.; *57 predică scurte pentru popor*, Blaj, 1940, 328 p. A mai lucrat cu conținut moralizator, în concepția „Cărtii de bunul creștin” inițiată de el. Colaborări la „Unirea”, „Cultura Creștină”, „Foma Scolastică” de la Blaj și alte periodice, împreună cu Al. Lupeanu-Meșin a inițiat ziarul

„Unirea Poporului” și „Calendarul de la Blaj” (1919—1945), pe care le-a redactat până la moarte.

Literatură: Nicolae Comșa și Teodor Seiceanu, *Dascălii Blajului*, București, 1994, p. 156—157; Corina Teodor, *Profesorul Iuliu Maior. De la catedră la amvon*, în „Reginul cultural”, Reghin, 4, 1999, p. 123—133.

MAIOR PETRU, teolog, istoric și filolog. N. c. 1756, în Târgu Mureș, † 14 febr. 1821, la Buda. Studii gimnaziale în Târgu Mureș (1769—1772) și Blaj (1772—1774) apoi la boemia și teologia în Colegiul „De Propaganda Fide” din Roma (1774—1779), studii de Drept la Universitatea din Viena (1779—1780). Profesor de Logică, Metafizică și Drept în la gimnaziul de la Blaj (1780—1785), preot în Reghin și apoi preot la Gurghușu (1785—1809), „crtăsc revizor” și corector al cărților românești care se tipăreau la Buda (1809—1821). Misiunat pentru drepturile catolicilor în Transilvania a avut parte de alături reprezentanți ai „Școlii Ardeiene” — la redactarea *Supplexului* Apărător al tradițiilor și tradițiilor, a călătorit în țară și a avut se amprenta unor dogme catolice, înțelegând a prelatului papal. A publicat o serie de lucrări teologice, istorice, filologice, predici a tradus și prelucrat lucrări cu caracter economic; prin lucrările sale, a combătut pe istoricii străini Fr. Stulzer, J. C. Feller, J. Ch. Engel și B. Kapitar, care contestau romanitatea și continuitatea românilor pe teritoriul fostei Dacia.

Lucrări teologice: *Procanon ce cuprinde în sine cele ce sunt de lipsă spre întăritul cel deplin și desăvârșit al canoanelor și a toată încredința bisericăască spre folosul mai de seamă a românilor* (1783, rămas în ms.; a fost publicat de Constantin Erbiceanu la București, 1894, apoc. de Pr. Prof. Grigorie Marcu la Sibiu, 1948, XXIV + 154 p.); *Protopapadichia, adică puterea, drepturile sau privilegiile protopapilor celor românești din Ardeal* (1795 rămasă în ms.; publicată fragmentar de pr. Grigorie Siliș în *„Foma Sionul Românesc”*, Viena, 1865—1866); *Pro-povedania la îngropăciunea oamenilor morți*, Buda, 1809, 5 f. + 304 p. (cu 40 predică și 1 „ierăciun”, recd. de Eke Dăianu, Cluj, 1906); *Didahu, adică învățătură pentru creșterea fiilor, la îngropăciunea pruncilor morți*, Buda, 1809, 3 f.

+ 139 p. (cu 15 cuvântări); *Prediche sau învățături la toate duminicile și sărbătorile anului*, 3 vol., Buda, 1810—1811, 237 + 296 + 92 p. (cu 63 predici, reed. de Elie Dăianu, în 2 vol., Cluj, 1906); *Istoria Bisericii românilor atât a celor dincoace, precum și a celor dincolo de Dunăre*, Buda, 1813, 4 f + 392 p.

Lucrări istorice-filologice *Istoria pentru începutul românilor în Dacia*, Buda, 1812, 348 p. (în același volum se găseau și: *Discurs pentru începutul limbii românești și Discurs pentru literatura cea veche a românilor*, ed. a II-a îngrijită de Ion Cioba-Măneșcu și Dumășchin Bojincă, Buda, 1834, ed. a III-a, Budapesta—Cluj, 1881; *Edificarea și stăruirea asupra abuzului de fumeu fugat*, 2 vol. București, 1830, 274 + 283 p. *Responsuri la carturea carea s-au dat asupra persoanei lui Petru Maior, autorul Istoriei cet. pentru începutul românilor în Dacia*, Buda, 1814, repub. de C. Hogălon-Dăbălaș, 1925; *Annalversiones in Hecessionem Historiae De origine Valachorum in Ducia*, Pesta, 1815; *Critographia romana sive latine-variachica una cum clavi qui penetratio originis eorum volum reserantur*, Buda, 1819, cu anexa *Oratio pentru începutul limbii române fiind repetiți unchi*, Buda, 1819; *Oratio pentru recitarea în Lexicon romanesco idiosyncrasice ungaresc nemitesc*, Buda, 1825 p. 1—2 la reînălțarea și revizuirea cărții a lui Petru Maior).

Traduceri și prelucrări *Învățătură pentru prăsierea pomilor, scrisă de Hansi Franke*, ... Buda, 1812, 17 p. *Învățătură de a face strup și zahăr din mustul tuteilor de cucuruz, după ce s-au cules cucuruzii ne pre ei*, întocmită de Ioan Nep. Neuhoid, Buda, 1812, 24 p. *Discursul a lui Ioan Burger M. D. despre căhâr, carele din must de tutei de cucuruz și de rugastru se face*, Buda, 1813, 28 p. *Învățătură despre agoniaarea vitei de vie și despre mătrea de a face vin, vinuri și oțet*, întocmită de autorii Saptar. Rozier, Parmentier și Duxieux și intru acest chip scurțată de abatul Ludovic Mitterpacher, Buda, 1813, 109 p. *Învățătură pentru ferirea și deforarea boalelor celor ce se înung prin țeară și a celor ce se leagă și a unor boale sporadice, adică pe cei pe care îmbătătoare ale vitelor celor cu coarne, precum și a cailor, a oilor și a porcilor*, Buda, 1816, 130 p., *Întâmpărare lui Teremah jiuului lui Ulixe (Odisee)*, *Întocmită de Feneion, arhiepiscopul Cambrei*

acum întâi de pre limba naționalească pre limba românească prefăcută, Buda, 1818, 287 p.

Recerșări *Petru Maior. Scrieri*, 2 vol. Editie îngrijită de Petru Bogdan, pref. de Maria Protase-București, 1976, cuprinde: *Prințanul d. Proșevodana*, *Dada*, *Istoria pentru începutul românilor în Dacia*, *Istoria Bisericii românilor*, *Disputa*, *Oratio graia română*, *Dialog*, *Petru Maior, Scrieri și documente inedite*, Editie îngrijită de Nicolae Albu, București, 1968, 881 f + 169 p., *Istoria Bisericii românilor*, vol. I, Editie îngrijită și studiu introductiv de Ioan Chindriș, București, 1995, 280 p. *Protopopadichia*, Editie îngrijită și studiu introductiv, note, glosar, index, bibliografie selectivă de Laura Stancu, Alba Iulia, 1998, 316 p. + 5 p.

Literatură *Atanasie M. Maroneșcu*, *Viata și operele lui Petru Maior*, București, 1883; *George Bregdan-Dună*, *Petru Maior. Un statutu biografic*, Cernăuți, 1873, 63 p.; *Alexandru*, *apodă*, *Petru Maior în cadrul vieții naționale și culturale a epocii sale*, în *A. N. I.*, 1922, p. 79—86; *Ioan Lupas*, *Scrisorile istorice ale lui Petru Maior*, în *Itiner*, p. 87—108 și în vol. *Studii conferențe și comunicări istorice*, III, Sibiu, 1941, p. 75—99; *Sextil Pascariu*, *Părerile lui Petru Maior despre limbă română*, în *Itiner*, p. 109—119; *G. Pascu*, *Istoria literaturii române din secolul XVIII*, III, Iași, 1927, p. 85—224; *D. Popovici*, *La littérature roumaine à l'époque des un tiers*, Sibiu, 1945, p. 222—245; *D. Macrea*, *Petru Maior*, în vol. *Lingvisti și filologi români*, București, 1959, p. 46; *Idem*, *Contribuții la istoria lingvisticii și filologiei românești*, București, 1978, p. 31—47; *N. A. Ursu*, *Carte populare a științei traduse de Petru Maior*, în *LR*, an. X, 1961, nr. 2, p. 135—143; *Maria Protase*, *Petru Maior polemist*, în „*Studia și Cercetări Științifice ser. filologie*”, Iași, 1961, fasc. 2, p. 149—170; *Nicolae Albu*, *Petru Maior. Date noi privitoare la viața și activitatea sa*, în *MA*, an. IX, 1964, nr. 6—8, p. 429—443; *Lucian Băga*, *Gândirea românească în Transilvania în secolul al XVIII-lea*, București, 1966, p. 187—207; *Pompiliu Teodor*, *În jurul unei lucrări istorice a lui Petru Maior. Contribuție la istoria cărții românești vechi*, în *AIC*, IX, 1966, p. 271—281; *Pompiliu Teodor*, *Petru Maior*, în *Istoria literaturii române*, II, București, 1968, p. 57—66; *Iosif Pervan* și *Maria Protase*, *Petru Maior și „Lexiconul de la Buda”*, în „*Cercetări de lingvis-*

tebă, XV, 1970, nr. 1, Iosif Pervain și Maria Protase, *Natură la Petru Maior în funcția de cenzor și corector la tipografia de la Buda*, în „*Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Philologia*” XV, 1970, fasc. 1, Dumitru Ghișe și Poinpiliu Teodor, *Fragmentarium humanist*, Cluj, 1972, p. 179—212; Maria Protase, *Petru Maior, un cititor de conștiințe*, București, 1973, 413 p.; Alexandru Piru, *Istoria literaturii române de la origini până la 1830*, București, 1977, p. 464—474; *Enciclopedia istoriografiei românești*, București, 1978, p. 206; *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1940*, București, 1979, p. 535—538 (cu bibliografie completă).

G. Bogdan-Duică, *Petru Maior și Iustin Febrinias sau Petru Maior cu vrămașii ai papei*, Cluj, 1933 (extras din „*Renășterea*”, nr. 15—27, 1933); Pr. Prof. Grigorie Mateu, *Lupul și Petru Maior împotriva papelor*, în *Orthodoxia*, an IV, 1952, nr. 3—4, p. 488—515; Alexandru Anghel, *Monteale: Opera canonică a lui Petru Maior*, în BUR, an LXXVIII, 1960, nr. 9—10, p. 79—86; Prof. Andrei Rădu, *Opera omilenică a lui Petru Maior*, în ST, an XIX, an XIX, 1967, nr. 9—10, p. 656—673; Nicolae (Mladin), *Biserica Ortodoxă Română sau și de ce este în toate timpurile*, Sibiu, 1968, p. 107—132; Mircea Păcurariu, *Considerații asupra istoriei bisericești a lui Petru Maior*, în MA, an XVI, 1971, nr. 5—6, p. 186—408; Mircea Păcurariu, *Un precursor al Reîntregirii Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania. Petru Maior*, în MB, an XXI, 1971, nr. 10—12, p. 534—549; Gheorghe Roșescu, *Principii canonice ortodoxe de organizare bisericească în opera lui Petru Maior*, în MA, an XXXI, 1986, nr. 4, p. 32—42; Ioan Chindriș, *Scutur introductiv la Istoria Bisericii românilor*, București, 1995, p. 5—75.

MANCIULEA ȘTEFAN, profesor, istoric. N. 6 dec. 1894 în Straja, jud. Alba, † 12 iul. 1985, în Blaj. Studii ginnaziale la Blaj (1905—1913), teologice la Blaj (1914—1917), Facultatea de Litere (Istorie și Geografie) a Universității din București (1919—1921), cu doctoratul în 1937. Învățător în Straja (1917—1919), profesor de Geografie la Liceul „Moise Nicoară” din Arad (1921—1927) apoi în Straja (1927—1929), profesor la Liceul „Sf. Vasile” din Blaj (1929—1937), inspector școlar pentru reg. Mureș (1938—1942), întemeietorul Muzeului de Istorie din Blaj (1939), un timp director al Bibliotecii

centrale (archidiecezane) din Blaj. Conferențiar la Facultatea de Științe (secția Geografie) a Universității din Cluj (1942—1947). În 1947 a fost închisat de la catedră, în 1951 condamnat pentru „publicarea de lucrări atățătoare la ară rasară între naționalitățile conlocuitoare”, fiind închis în Alai. Alai. Blaj Sprie. C. Caransebes până în 1958, în 1961 condamnat din nou și închis în Orhei și Dej până în 1964 angajat la „muncă de jos” până în 1969. A publicat lucrări de istorie modernă a Transilvaniei și de geografie istorică.

Lucrări: *Scrisori și acte privitoare la mușcarea revoluționară a românilor din Ardeal și Ungaria în 1848—49*, în AIINC, IV, 1926—1927, p. 251—285; *Regimentele grănicerești din Ardeal și Banat la 1840*, în AIINC, V, 1928—1929, p. 418—448; *Înălțarea și urași strămoși Blaj*, în *Buletinul Societății Geografice Române*, 1927, p. 76—111; *România și minoritățile etnice la nord-vestul țării*, în „*Transilvania*”, an. XLVI, 1935, p. 354—382; *La frontiere occidentale de la Roumanie et la „unione des etnies hongroises”*, în *Revue de „Syssyale”*, II, 1935—1936, p. 344—356; *Granița de vest Blaj 1936—1940 p. + 10 h. (redactată a Blaj Mare în 1994, de prof. Valeriu Acham, 150 p. + 10 h.)*; *La frontiere ethnique roumano-hongroise*, în „*Revue de Transylvanie*”, IV, 1938, p. 28—39; *Granița de apas a românilor din vechea Ungarie*, Valeriu de Mare, 1939, 30 p. (extras din *Revista etnică*, XXV—43); *La frontiere Ouest de la Roumanie*, București, 1940, 77 p. + 7 h.; *Așezări române din țeară și Transilvania*, an. 1940—1941, XIV—XV, Blaj, 1941, 212 p.; *Transilvania în cărțile românești de geografie apasate până la 1848*, în „*Lucrările Institutului de Geografie a Universității din Cluj-Timșoara*”, VI, 1942, p. 103—126; *Episcopia ereca catolică moșhiard de Hoxhodorog și români*, Blaj, 1942, 27 p. (extras din CC, an. XXII, 1942, nr. 7—9, p. 385—409); *Elemente etnice străine așezate în Banat între anii 1000—1870*, în vol. „*Banatul de altă dată. Studii istorice*”, Timșoara, 1944, p. 329—389.

Un geograf uitat. Ioan Rusu, în CC, an. XVII, 1937, p. 104—128 și 429—444; *Cititorii școlilor din Blaj*, Blaj, 1938; *Timotei Cipariu, început de autobiografie*, în CC, an. XX, 1940, p. 319—330, 387—405 și 563—575; *Timotei Cipariu și Academia Română*, Blaj, 1941, 48 p. (extras din CC, an. XXI, 1941, p. 36—57 și 185—208); *Contribuții noi la viața și activitatea lui Timotei Cipariu*, Blaj, 1942, 79 p.; „*Tipăru*”

Blajului, Blaj, 1942 (extras din CC, an. XXII, 1942, nr. 1-3, p. 53-66 și 4-6, p. 195-216); *Timotei Cipariu și Astra*, Blaj, 1943, 140 p.; *Fuga lui Timotei Cipariu în Țara Românească la 1849*, în „Transilvania”, an. LXXV, 1944, p. 6-17; *Correspondența dintre Visarion Roman și Ioan Micu Moldovan*, în vol. „În amintirea lui Constantin Gărescu - a jodăreții și cîrmă de ară de la moarte (1875-1918)”, București, 1944, p. 315-334; *Reluarea lui Timotei Cipariu sub aspect istoric*, în MO, an. XIX, 1967, nr. 9-10, p. 709-779; *Timotei Cipariu*, Documente, București, 1984 (ed. în colaborare cu Ioan Buzăș). Diverse articole în periodice de la Blaj și Cluj.

Literatură: *Enciclopedia istoriografiei românești*, București 1978, p. 207; Nicolae Cornea și Teodor Berceanu, *Lucrare în fața lui Brucen*, 1994, p. 167-169; Ana Hinescu și Arcadie Inescu, *Oameni de ieri și de azi în Blajului*, București, 1994; Lavinia Ursușiu, *Profesorul blăjean Ștefan Mănușileanu - repere biobibliografice*, în *40 de ani de cercetare*, Cluj-Napoca, 1994, p. 102-106; Ștefan Mănușileanu, *Povestea unui om*, Editura „Glasul de Săptămână” Mănușileanu și Ioan Buzăș, Cluj-Napoca, 1995, 176 p.

MANGRA VASILE (din botez Vichentie), mitropolit, istoric. N. 25 mai 1850, în Săliște-Sănduș, județul Arad, în familia de preot și învățător Vasile Mangra și a soției sale Maria. A absolvit Școala de băieți din Săliște-Sănduș, Arad, 1867-1872, și a urmat Academia de Drepturi la Oradea, apoi la Iași. Profesor de Istorie la Școala de Drept canonic la Institutul teologic din Arad (1875-1893), director provizoriu al Institutului (1882-1883). În timpul de la catedră în 1893 la cererea guvernului maghiar, redactor la foile bisericești „Lumina” (1874-1875) și „Biserica și Școala” (1877-1878, 1882-1883 și 1899-1900); căsătorit în 1879 la Hódos-Bodrog, cu doamna Vasile și a fost preot, protosinghel în 1899. În anul următor ales președinte-vicar al Consistoriului ortodox român din Oradea (1900-1916) și a fost arhiepiscop în 1900, în 1902, episcop al Arad, dar n-a fost recunoscut de guvernul maghiar. În ca. 20 active și sale publice a fost titlu din conducătorii luptei românilor transilvăneni pentru obținerea de drepturi naționale. În 1894 a făcut parte din delegația care a dus Memorandul la Viena, în 1894 a organizat marea adunare populară de la Sibiu care a pro-

testat împotriva cetărilor guvernului maghiar de a dizolva Partidul Național Român; în 1895 a fost principalul organizator al Congresului național al tuturor creștinilor sârbi și evreilor de la Budapesta. În ultima parte a vieții s-a situat însă pe o poziție diametral opusă, devenind unul din oamenii de încredere a guvernului maghiar, fiind deputat la Camera Bisericii cu programul evreismen al 24 iul. 16 aug. 1916, ales mitropolit al Ardealului (înscăunat în Oradea la 16/29 oct. 1916).

A scris câteva lucrări teoretice privind istoria vieții bisericești a românilor transilvăneni, a semnalat pentru prima dată vechile manuscrise românești din Biserica Peștera acestora și a fost membru activ al Academiei Române (27 mai 1909).

Lucrări: *Cercetări literare-istorice*, București, 1896, 29 p.; *Mitropolitul Sava II Brancovici*, Arad, 1906, XV + 181 p.; *Ierarhia și Mitropolitii Bisericii române din Transilvania și Ungaria*, Sibiu, 1908, 127 p.; *Șaguna ca organizator constituțional*, în vol. *Mitropolitul Andrei baron de Șaguna. Scrieri comemorative*, Sibiu, 1919, p. 435-453; *Contribuțiune la istoria Bisericii române*, Sibiu, 1917, 60 p. numeroase articole cu caracter istoric în „Glasul săptămânii” de la Arad.

Literatură: *Enciclopedia Română*, tom III, Sibiu, 1904, p. 191; *Calendarul „Amicul Poporului”* pe anul 1917, p. 62-64, anul 1918, p. 53-56 și anul 1919, p. 63 (necrolog); „Telegraful Român”, an. LXIV, nr. 77, 78, 87 și 88 din 1916, și an. LXVI, nr. 104 și 105 din 1918; Teodor Botș, *Istoria Școlii române (Preparatiile și a Institutului teologic ortodox-român din Arad*, Arad, 1922, p. 657-659; Teodor Neg. *Oameni din Biserica Ortodoxă*, p. 444-445; Ucheșanu, *Un academician arădean înainte de 1918*, Vasile Mangra, în vol. *Academia Română și Banatul*, Timișoara, 1982, p. 154-160; Mircea Păcurariu, *Vasile Mangra, istoric și militant pentru drepturile românilor transilvăneni*, în MA, an. XXIV, 1990, nr. 2, p. 15-32; Ioan Mircea Bogdan, *Activitatea istoriografică a lui Vasile Mangra*, în AB, an. II (XLI), 1991, nr. 7-9, p. 112-122; Gabriel Ștrempel, *Mitropolitul Vasile Mangra - pasiunea vechilor manuscrise*, în „Magazin istoric”, an. 31, 1997, nr. 1, p. 17-21; Manus Eppel, *Vasile Mangra. Contribuți la cunoașterea vieții și activității lui*, Arad, 2000, 123 p.

MANOLACHE ANCA, teolog și filolog. N. 26 ian. 1923, Iași. Liceul „Domnița Bălașa” din București (bac. 1940), apoi a urmat Facultățile de Litere, specialitatea spaniolă și italiană (licență în 1944). Dreptul (1945) și Teologie (lic. 1950), toate în cadrul Universității din București, cursuri de doctorat în Teologie - Dogmatică (1951—1954). În 1959 Tribunalul militar București a condamnat-o la 8 ani de închisoare pe care a executat-o la Jilava, Miercurea Ciuc, Arad și Oradea (febr. 1959—apr. 1964). A locuit apoi în cadrul Serviciului „Studii și documentare” al Patriarhiei (1966—1970) inspector la Casa de Pensii a deceselor (1970—1974) și redactor la editura Institutului Biblic și de Mistere (1974—1987).

Lucrări: *Cunoașterea ocult-falsificare a cunoașterii adevărate* în ST, an. VI, 1954, nr. 3—4, p. 174—188. *Un capitol de angheologie* în ST, an. VII, 1955, nr. 1—2, p. 122—136. „Cuvântul Trup n-a făcut” în MO, an. VIII, 1956, nr. 10—12, p. 598—605. *Nașterea din Duhul* în MMS an. XXXIV, 1958, nr. 1—2, p. 37—45. *Originea dreptului și sensul dreptății*, în „Ortodoxia” an. X, 1958, nr. 4, p. 570—585. *Considerații asupra triptuhului Domnului în opera de răscumpărare*, în MB, an. XVIII, 1966, nr. 7—9, p. 402—413. *Învierea și înălțarea Domnului, înmormântare a operei de răscumpărare*, în „Ortodoxia”, an. XXI, 1969, nr. 2, p. 241—247. *Perspectiva Bisericii locale în eclesiologia contemporană*, în MB, an. XXIV, 1974, nr. 4—6, p. 233—255. *Sfânta Taină a Botezului*, în GB, an. XXXVII, 1978, nr. 5—6, p. 542—551. *Sfânta Taină a Mărturisirii* în GB, an. XXXVIII, 1979, nr. 3—4, p. 297—311. *Tradiția și actualitate în eclesiologie*, în GB, an. XXXV, II, 1979, nr. 5—6, p. 511—523. *Dumnezeiasca Euharistie*, în GB, an. XXXVIII, 1979, nr. 7—8, p. 773—791. *Sfânta Taină a Cuminiei*, în GB, an. XL, nr. 1—2, p. 104—129. *Sfânta Taină a Horei*, în GB, an. XL, 1981, nr. 3—5, p. 324—345. *Considerații asupra Tainei Cuminiei în cadrul mistereologiei ortodoxe*, în MB, an. XXXI, 1981, nr. 4—6, p. 308—321. *Opinii asupra documentului „Botez, Euharistie, Stupre”*, în MB, an. XXXII, 1983, nr. 5—6, p. 294—317. *Marca Domnului în învățătura și evlavie Ortodoxiei românești* în GB, an. XLIII, 1984, nr. 3—4, p. 223—231. *Taina Nașterii din Sfânta fecioară Maria*, în MB, an. XXXIV,

1984, nr. 5—6, p. 778—784. *Tradiția dogmatică în Ortodoxie*, în MB, an. XXXIV, 1984, nr. 7—8, p. 417—427. *Din problematica feminină actuală*, în MB, an. XXXV, 1985, nr. 7—8, p. 431—441. *Virtutea recunoștinței*, în GB, an. XLVIII, 1989, nr. 2—3, p. 51—63. *Descoperirea lui Dumnezeu*, în GB, an. XLIV, 1985, nr. 10—12, p. 669—679. *Statutul femeii în mesajul lui Hristos*, în AB, an. III (XLII), 1992, nr. 7—9, p. 51—81. Vol. *Problematica femeii în Biserica lui Hristos*, Timișoara, 1994, 146 p. Alte articole, a se vedea la Institutul biblic și de „științe ecumenice” în „Glasul Bisericii” (în colaborare cu prof. O. Bucevich).

Traduceri: Vladimir Lossky, *După chipul și asemănarea lui Dumnezeu*, București, 1998, 221 p.

MANOLACHE TEODOR, publicist, teolog neliturgic. N. 13 mai 1906, în Boreni, jud. Dâmbovița, † 12 aug. 1977, în București. Studii la Seminarul „Central” (1919—1927) și la Facultatea de Teologie din București (1927—1931). Botezat în 1928, membru al „Asociației biblice” din România și Teologiei și Liturghiei ortodoxe la Universitatea din București (1937—1957, secretar de redacție al revistei „Raze de Lumină” (1934—1938), apoi a devenit secretar de redacție (1957—1971), un timp redactor al revistei „Muzee și Monumente”.

Lucrări: *Bibliografia mitropolitului Veniamin Costachi*, în BOR, an. LXIV, 1946, nr. 9—12, p. 545—600 (și extras, București, 1946, 64 p.); *Bibliografia I.P.S. Nicolim patriarhul României*, Mănăstirea Neamț (1947—18 p.); *Ștefan cel Mare și viața religioasă din vremea sa*, în BOR, an. LXXV, 1957, nr. 5, p. 414—437; *Note pe filele calendarului celor 20 (și 25) de ani de arhiepiscopie a Prea Fericitului Patriarh Justinian*, în BOR, an. LXXXVI, 1968, nr. 6, p. 649—686 și BOR, an. XCI, 1973, nr. 6, p. 546—598. *Tipografi români de origine austriacă* Fam. de Göbl în *Almanahul parohiei ortodoxe române din Viena pe anul 1971*, p. 105—116. *Cierici și teologi medici de-a lungul istoriei poporului român (secolele XIV—XVII)*, în BOR, an. XCI, 1973, nr. 3—5, p. 401—432 (în colaborare). Alte articole, dar mai ales zeci de cronici, dări de seamă, note și recenzii în revistele „Raze de Lumină”, „În și către”, „Biserica Ortodoxă Română”.

ni", „Ortodoxia", „Glasul Bisercii", toate la București, „Mitropolia Olteniei", „Almanahul parohiei ortodoxe române din Viena", „Luceafăr Nou" — Viena și altele

Literatură: † Teodor N. Manolache, în BOR an XCV, 1977, nr. 7—8, p. 723—726

MARCU GRIGORIE profesor de teologie N 7 dec. 1911, în Broșteni, jud. Sibiu, în familie de preot, † 21 ian. 1987, în Sibiu. Studii secundare la Liceul „Sf. Vasile" din Blaj (1922—1924) și „Gheorghe Lazăr" din Sibiu (1924—1929), care sînt periculate la Facultate de Teologie din București (1929—1932) și Cernăuți (1932—1933). Trimis de mitropolitul Nicolae Bălan pentru stud. de specializare în Noul Testament la Facultatea de Teologie ortodoxă din Atena (1933—1934) și la Facultate de Teologie protestantă și romano-catolică din Breslau — azi Wrocław — (1934—1936), doctoratul la Cernăuți la 3 iun. 1939 — a profesor Vasile Gheorghiu. Profesor suplantar la catedra de Sacramental Nou Testament de la Academia teologică „Andreiană" din Sibiu (1936) — titularizat în 1941 profesor universitar agregat (1943), apoi titular definitiv (1946), cînd a înființat și în cadrul Institutului Teologic Universitar (din 1948) — a deccas catedră pînă la pensionare în 1982 — a și va ani școlari a predat și Limba greacă (1936—1951, 1955—1959), Sacramental (1936—1943), rector al Institutului în 1976—1979. Hramat diacon în 1936, preot în 1947, mai tîrziu, hramet protopop (1948), apoi conuistavimtor (1957). Redactor-șef publicatiunii biserice „Revista Teologică" (1936—1947), „Foata Bunu ut Creștin" (1954—1956) și „Mitropolia Ardealului" (1956—1976); a condus colecțiile „Biblioteca Bunului Păstor" și „Problemele Vremii". A făcut parte din cîteva delegații ale Bisericii Ortodoxe Române la diferite congrese, conferințe și întruniri peste hotare: Consultanța biblică de la Bad-Sarow — Germania (1971), Semnauu e grupuor de traduceri biblice de la Arnoldshain — Germania (1968), Congresul profesuorilor de teologie de la Atena (1976) s. a. A desfășurat o bogată activitate publicistică, însumând peste 1 000 de titluri

Lucrări: *Soul din Tars*, Sibiu, 1939, XII + 26 p., *Studii biblice*, Sibiu, 1940, VIII + 100 p., *Antropologia paulină. Elemente. Origine*

și originalitatea (teză de doctorat), Sibiu, 1941, XXXVIII + 336 p., *Procesul Mântuitorului, Studii juridic și teologic* (în colaborare cu dr. Ioan Fruma), Sibiu, 1943, VIII + 348 p., (reeditată la Succava, 1997, 344 p.), *Însus în fața științei. Prelucrare după L. Cl. Filon*, Sibiu, 1946, XVI + 100 p., *Epistola Sfântului Apostol Pavel către Tit* *Introducere, text și comentariu*, Sibiu, 1947, XVI + 48 p., *Studiul Noului Testament. Manual pentru uzul studenților* *Instituției teologice* București, 1954, XII + 208 p., ed. a II-a, București, 1977, 256 p. (în colaborare)

Studii în periodice: *Mistica paulină*, în „Anuarul X II al Academiei teologice „Andreiană", 1936/1937, p. 32—49, *Paulinism și stoicism. Schiță comparativă*, în „Anuarul XV ..", 1938/1939, p. 131—139, *Introducere în Teologia biblică*, în „Anuarul XVI ..", 1939/1940, p. 36—51, *Originea și originalitatea teologiei pauline*, în RT, an XXX, 1940, nr. 11—12, p. 537—558; *Un temei documentar al istoriei datin cărților Noului Testament. Fragmentul Muratori*, în „Anuarul XX I ..", 1943/1944, p. 3—26 (și extras, 26 p.); *O știință nouă. Istoria vremurilor neotestamentare*, în „Anuarul XXII (IV)..." , 1945/1946, p. 3—27 (și extras, 29 p.); *Un muncitor manual. Sfântul Apostol Pavel*, în vol. „Biserica și problemele vremii", Sibiu, 1947, p. 45—67, *Episcopatul roman al Sfântului Apostol Petru în lumina Noului Testament. Obârșile dubioase ale unei legende*, în „Ortodoxia", an I, 1949, nr. 4, p. 116—129; *Preocupări biblice neotestamentare în știința teologică bulgară*, în ST, an III, 1951, nr. 5—6, p. 356—367; „Omul cel nou" în concepția antropologică a Sfântului Apostol Pavel, în ST, an III, 1951, nr. 7—8, p. 417—429; *Premisele biblice ale erorilor papalității*, în „Ortodoxia", an VI, 1954, nr. 2—3, p. 365—394; *Sfântul Apostol Pavel despre personalitatea religioasă-morală a păstorului de suflete*, în ST, an VII, 1955, nr. 3—4, p. 197—216; *Parti proprii Sfântului Luca în finalul istorisirilor Evangheliei*, în MA, an I, 1956, nr. 1—2, p. 51—62; *Bolezat-u prunchi Biserica creștină primară?* în MO, an VIII, 1956, nr. 4—5, p. 177—186; *Actualitatea Epistolei Sfântului Iacov*, în MA, an II, 1957, nr. 1—2, p. 26—52; *Sfântul Apostol Pavel despre modelul de viață creștinească*, în ST, an IX, 1957, nr. 1—2, p. 3—22; *Cu privire la „testa-*

MARCU IZIDOR profesor de teologie canonic N 11 sept. 1858 în Dumitra jud. Alba Iulia, în familie de preoți; † 6 apr. 1924 în Blaj. Studii gimnaziale în Alba Iulia și Blaj; studii teologice la Blaj, (abs. 1884), apoi la Universitatea din Viena (cu doctoratul în 1888). Profesor de Teologie Morală, Pastorală și Pedagogie în Seminarul din Blaj (1888—1901), rector al Seminarului (1912—1920), canonic mitropolitan (1901—1922) și vicar general arhiepiscopesc la Blaj (1922—1924).

Lucrări: *Catehismul religiei creștine* (pentru clasele gimnaziale inferioare) Blaj, 1884, 257 p.; *Teologia pastorală*, 2 vol. Blaj, 1906—1906, vol. I *Diocetia pastorală* 45 p., vol. II *Liturgica*, 586 p.; *Alcoolismul* (în colab. cu Șt. Rășcanu) Blaj, 1907, 67 p.; Studii și articole în „Căminul Creștin” (Blaj) și „Biserica noastră” (Blaj); *Enciclopedia românilor de la Sibiu*, 3 vol. (1898—1904).

Literatură: *Sematismul venerabilului cler al Arhiepiscopiei mitropolitane greco-catolice române din Alba Iulia și Făgăraș*, Blaj, 1900, p. 722; *Necrolog*, în „Unirea”, Blaj, an. XXXIV, nr. 15 din 2 apr. 1924; *Necrologul Căminului Creștinului*, Blaj, 1900, p. 115; *Dr. Izidor Marcu*, în *Revista Secolului*, *Dumbrăva*, *București*, 1994, p. 117; *Nae Antonescu, Dr. Izidor Marcu*, în *OC* nouă nouă, an. III, nr. 1, 1997, p. 154—159.

MARDARIE COZIANU călugăr, psalt, din născutrea Cămin, sec. XVI. În 1649 scris în *Lexicon slavo-românesc*, cu 4574 termeni slavoni — unul ș de corespondenți românești pe baza *Lexiconului slavo-rusesc* al lui Pafnuty Berdina, tipărit la Kiev în 1627; este prima lucrare lexicografică la noi păstrată până azi.

Literatură: *Mardarie Cozianu, Lexicon slavo-românesc și tălcuirea numelor din 1649* (publicate cu un studiu nou și articole cavitente românești, de Gr. Crețu, București, 1900); *G. Mădăraș, Contribuții la studiul lexicografiei slavo-române din secolul al XVII-lea* în vol. *Contribuții la istoria culturii și literaturii române vechi*, București, 1972, p. 307—324; *Jana Bala-ceanu, Rodica Chiriacescu, Dicționar de lingvistică și filologie română*, București, 1978, p. 173; *Gabrie Ștrempie, Catalogul manuscriselor românești*, I, București, 1978, p. 114—115.

MAREȘ IOACHIM (din botez Ioan), episcop N 12 mart. 1927, în Măgurești, jud. Bacău. Studii la Seminarul teologic „Sf. Gheorghe” din Roman (abs. 1946), la Facultatea de Teologie din Suceava (1946—1948) și la Institutul Teologic Universitar din Chișinău (1948—1950). Preot în parohie: Dămăceni (jud. Bacău, 1952—1957), Sf. Nicolae din Moinești (1957—1960), Leonida Comanescu (jud. Bacău, 1960—1972), Sf. Nicolae Bacău (1972—1978), secretar protopopesc la Moinești (1957—1967), deputat episcopal (1967—1972), președinte al Consiliului eparhial al Episcopiei Romanului și Hușilor (1972—1978), vicar administrativ al acestei eparhii (1978—1985), apoi arhieru vicar de titlu de Vaslui (după seama aceluiași eparhii) (hironomi și instalat la 24 nov. 1985). La 4 iul. 1996 ales episcop al Hușilor înscăunat la 15 sept. 1996.

Lucrări: *Monografia bisericii „Sf. Nicolae din Bacău (Roman)”* (1983), 35 p.; *Monografia bisericii din Măgurești* (Roman), 1988, caze articole la catolice biblice și exegetice „Măgurești, Moldova și Suceava” (într-un număr al revistei bisericesti al eparhiei Romanului) pe care le publică începând cu anul 1985 și volumele *Comuna Episcopiei Romanului și Hușilor*, I—IV, Roman, 1989—1992, iar din 1996 *Comuna Episcopiei Hușilor*.

MARIAN SIMEON FLORBA proto-telegrafist și etnograf N 1 sept. 1847 în secol în Suceava, † 11 apr. 1907, în Suceava. Studii gimnaziale la Suceava (Greco-Nesăd) (1871) și Beiuș (1871 abs. 1871) superioare la Iași, la Teologie din Cernăuți (1871—1875). Preot în Poiana Stămpii (1875—1877), Vaslui (1877—1879) și Siret (1877—1883), profesor de Religie la Școala populară și la Școala reală inferioară din Siret (1879—1883), profesor de Religie la Gimnaziul ortodox din Suceava (1883—1907), protopresbiter (1903), membru activ al Academiei Române (26 mart. 1883), membru în Societatea geografică română și Societatea istorică română din București, în Comisia centrală pentru conservarea monumentelor istorice din Viena, membru de onoare al mai multor societăți culturale: Româna Jună din Viena, Jönymen și Dacia din Cernăuți etc.). A fost unul din cei mai de seamă folcloriști și etnografi români, realizând

o operă nouă necesară literaturii noastre de specialitate. Pe lângă culegeri de basme din toate ținuturile locuite de români, a scris lucrări speciale despre sărbători, dansuri românești, etnologie, cronistică etc. Prin opera lui, a pus bazele cercetării științifice a folclorului și a stimulării culegerii creațiilor populare de către alți cercetători.

Lucrări de folclor. Culegeri: *Poesii populare din Bucovina. Basme române...*, Botoșani, 1869, 109 + III p.; *Poesii populare române*, 2 vol., Cernăuți, 1873—1875, VI + 222 p. (I) + IV + 250 p. (II); *Trădătorii și porocile române*, Sibiu, 1878, 65 p.; *Descăntece populare române*, Suceava, 1886, XXII + 352 p.; *Satire populare române*, București, 1893, 379 p.; *Vrăji, farmece și defăcări*, în An. Acad. Rom., M.S.L., s. II-a, t. V, București, 1893, 242 p.; *Păsările noastre și zecănele lor*, București, 1895, I + 8 p.; *Trădătorii și porocile române din Bucovina*, București, 1895, I + 368 p.; *Răspunsuri la Povești din Bucovina*, Suceava, 1897, 109 p.; *Poesii populare despre Aromânii din Bucovina*, Suceava, 1898, I + 113 p.; *Florile și fructele din Bucovina*, București, 1910, XIX + 182 p.; *Păsările noastre și zecănele lor. Legende*, în *Strădăniile Legendei românești*, București, 1921; *Legendele pădurilor*, Edit. îngrijită de Mihail Carăuș și Gheorghe Ștefan, Iași, 1924; *Basme din Tara de Sus*, Edit. îngrijită de Mihail Carăuș și Paul Leu, Iași, 1975; *Legende istorice din Bucovina*, Edit. îngrijită, note și studiu introductiv de Paul Leu, Iași, 1981, XXVIII + 195 p.

Studii. Cronica poporului român. Discurs de recepție, în An. Acad. Rom., M.S.L., s. II, București, 1882, p. 107—159 (și extras, 55 p.); *Ornitologia populară română*, 2 vol., Cernăuți, 1883, VI + 438 p. (I) + 423 p. (II) (premiată de Academia Română); *Nunta la români. Studiu istorico-etnografic comparativ*, București, 1890, VI + 856 p.; *Nasterea la români. Studiu etnografic*, București, 1892, III + 441 p.; *Înmormântarea la români. Studiu etnografic*, București, 1892, III + 543 p.; *Sărbătorile la români. Studiu etnografic*, Vol. I, *Cărmăneșii*, București, 1898, IV + 290 p.; Vol. II, *Păresurile*, București, 1899, III + 310 p.; Vol. III, *Cîncizecumeni*, București, 1901, III + 346 p. (reeditate sub îngrijirea lui Iordan Datcu, 2 vol., București, 1994, 320 + 359 p.); *Insectele în limba, credințele și obiceiurile românilor*, Studiu folcloristic, București, 1903,

XIV + 595 p.; *Legendele Marelui Domnului. Studiu folcloristic*, București, 1904, I + 345 p.

În manuscris: *Botanica populară română* (12 vol.); *Junetea la români, Sărbătorile la români, Povești* (2 vol.); *Culegeri de folclor* (10 volume cuprinzând Cîntece din Bucovina și Ardeal, Cîntece din Bucovina s. A. Ilea, Cîntece Cîmbilari, Doine ostășești) și altele.

Reeditări. *Nasterea la români. Studiu etnografic*, Edit. îngrijită de Teofil Teaba, în colaboră cu Ioan Nișu, Text stabilit de Teofil Teaba, București, 1995, 278 p.; *Nunta la români. Studiu istorico-etnografic comparativ*, Edit. îngrijită de același, București, 1995, 440 p.; *Înmormântarea la români. Studiu etnografic*, Edit. îngrijită de același, București, 1995, 384 p.; *Vrăji, farmece și descăntece. Descăntece populare române*, București, 1996, 242 p.

Lucrări istorice. *Câteva inscripțiuni și documente din Bucovina*, București, 1885; *Biserica din Fălticeni*, București, 1887; *Înălțarea Noului Săceni din Bucovina*, 1888; *Notă privind deprecieri ale prețurilor vechi în Bucovina*, Suceava, 1890; *Peșterile din Măntăuș și în jurul ei*, Iași, 1891; *Peșterile din Măntăuș și în jurul ei*, București, 1891; *Notă privind câteva din manuscrisele lui Vasilolomei Măzărionu*, *Conducătorul mănăstirii Voronețu*, Suceava, 1891; *Conducătorul mănăstirii a Solcâi*, Suceava, 1892; *Domniile Ștefan cel Mare și Ștefan cel Mic*, Iași, 1904.

Împreună cu alți cîrmaci bucovineni, a colaborat la Suceava, „Revista Politică” (1886—1891). A colaborat la ziarul basarabesc „România” și la ziarul românesc „Albina”—Pesta, „Albina Carpaților”—Sibiu, „Aurora” —Ierusalim, „Cărmăneșii” —Cărmăneșii, „Ghera” —Ghera, „Aurora Română”, „Calendarul Bucovinei”, „Calendarul diecezan”, „Calendarul Societății pentru cultura și literatura română din Bucovina”, „Gazeta Bucovinei”, „Glasul Bucovinei”, „Patria”, toate la Cernăuți, „Gazeta Transilvaniei”—Brașov, „Fania”—Oradea, „Tribuna”—Sibiu, „Convorbiri Literare”—Iași și București, „Traian”, „Coloana lui Traian”, „Revista pentru istorie, arheologie și filologie”, la București, „Șezătoarea” —Fălticeni, „Junimea Literară”—Cernăuți, ș.a.

Literatură: Număr comemorativ al rev. „Junimea Literară”—Suceava, an. IV, nr. 6—7, 1907, p. 128—167 (cu articole semnate de A. D. Xenopol, C. I. Istrati, Ion Urban Jank, Sextil

Preșcarea, A. M. Marienescu Iacob Negruzz, N. Iorga etc.), Artur Gorovei, *Simion Florea Marian*, în rev. „Păt. Frumos”, Suceava, an. VII, nr. 5—6, 1932, p. 217—223; D. Florea Rariște, *Contribuția n. Simion Florea Marian la cunoașterea și studierea literaturii române* în *Analele științifice ale Universității din Iași*, tom. XV, secția III, 1953, p. 215—222; Pr. Mihai Boca, *Preotul folclorist Simion Florea Marian* în *MMS* nr. 3—4, 1957, p. 317—322; N. Iula, *Lucrări inedite ale n. Simion Florea Marian* în *REF*, an. III, 1958, nr. 3, p. 115—118; Adrian Fochu și N. Al. Mureșcu, *Contribuția la cunoașterea vieții și operei n. Simion Florea Marian* în *REF*, an. V, 1960, nr. 1—2, p. 132—137; I. C. Chișinău, *Simion Florea Marian folclorist și etnograf* în vol. *Folclorism și folclorismul românesc*, București, 1968, p. 159—191; Gheorghe Vrabie, *Folclorismul românesc* București, 1968, p. 209—215; Academia R. S. R., *Istoria literaturii române*, vol. III, București, 1973, p. 835—846; Gabriel Stremppe, *Simion Florea Marian și vechea slavă românească* în *SCA* serie nouă, XII, 1974, p. 113—130; Ovidiu Berica, *Istoria folclorismului românesc*, București, 1974, p. 232—244; Virgiliu Ene, *Folclorismul românesc* Timișoara, 1977, p. 74—82; Traian F., *Marian sau spăciul tra bucovinean la port apert* în vol. *Imaginul lui Iord. Constantin Drăgan*, I, Roma, 1977, p. 261—304; Mihai Cărbună, *Simion Florea Marian* Schiță biografică în *Anuarul Muzeului Județean Suceava*, vol. IV, 1977, p. 191—204; Mihai Lazăr, *Din istoricul presei sucevene* *Revista Potulcă — preocupări culturale*, în vol. „Suceava”, IV, 1977, p. 205—213; Alexandru Dobre, *Simion Florea Marian la Academia Română* în *Memoriile Secției de Științe Istoricale a Academiei R. S. R.* București, 1977, p. 145—159; Alexandru Dobre, *Simion Florea Marian și concursurile pentru premiile Academiei Române*, în *REF*, București, an. 24, 1979, nr. 2, p. 235—250; Iordan Doteu și S. C. Stroeșcu, *Dicționarul folcloristilor* București, 1979, p. 271—276; Romulus Vălcănescu, *Dicționar de etnologie* București, 1979, p. 376; *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900* București, 1979, p. 553—555; Pr. Drd. Vasile Juvăile, *Preocupări ale preotului folclorist Simion Florea Marian în legătură cu istoria, cultura și spiritualitatea strămoșilor noștri: traco-geti și dacoromani* în *MMS* an. LVI, 1980, nr. 7—8, p. 532—545; Paul

Leu, *Simion Florea Marian*, în „Buletinul Societății de Științe Filologice București” 982, p. 128—135; Eugen Dumitriu, *Simion Florea Marian Comemorarea marelui etnograf și folclorist*, în „Suceava, Anuarul Muzeului Județean” 9, 1982, p. 29—38; Marin Velea, *Preot folclorist și contribuția sa la dezvoltarea folcloristicii românești*, în *BOR*, an. CII, 1984, nr. 11—12, p. 800—806; Mircea Fotea, *Simion Florea Marian folclorist și etnograf* București, 1987, 245 p.; Mircea Fotea, *Simion Florea Marian (1847—1907), cercetător în cultura populară românească* în *MMS* an. LXI, 1987, nr. 4, p. 49—108; Paul Leu, *Simion Florea Marian profesor la Gimnaziul din Suceava*, în rev. „Suceava”, 21, 1994, p. 458—491 și 22—23, 1995—1996, p. 408—417; Paul Leu, *Cultura etnografică românească Simion Florea Marian* Suceava, 1998, 441 p.

MARIN FIRMILIAN (în botez Nicolae) mitropolit N. A. ebr. 1901 în Plăpoeștii de Sus, județ Harghita; 29 noi. 1972 în București. Stud. la Seminarul Teologic din Galați (1914—1923) cu diferență la bacalaureat; clasic a. liceu „Spiru Haret” din București, 1924; Facultatea de Teologie și Filozofie, specialitatea Istorie-Geografie a Universității din București, 1924—1929; apoi Facultatea de Teologie din București, 1938—1940) cu licența a. amândouă; Teologie, învățătură Ciovanu (1916) călugăr la Cozia sub numele Firmilian și hirotonit ierod. acm. 1920; diacon a. catedrala episcopală din Galați, 1920—1924; la biserică „Sf. Ilie Gorgana”, 1924; a. catedră a. patriarhală din București, 1924—1929; paroh a. secretar apoi profesor a. Școala de călugări bisericești din București; profesor de istorie și geografie la Seminarul monahal de la Cernica, 1929—1936; apoi la Seminarul „Central” din București (1936—1947); director al acestuia (1940 și 1944—1947); predicator oficial la catedrala patriarhală, apoi ieromonah (1940); protosinghel și arhimandrit (1946); la 20 nov. 1947 ales arhiepiscop al Craiovei (întronizat 30 nov., înscăunat 28 dec.), iar în febr. 1949 ridicat la demnitatea de mitropolit al Olteniei (înscăunat 25 mart.), păstorind până la moarte. A publicat cărți de rugăciuni, calendare, articole, recenzii, medaliaoane cu vieți de sfinți (în „Cuvânt Bun”, „Cuvântul”, „Glasul Monahilor”, „Așina”

coate a București) iar ca ierarh articole, cuvântări pascale, numărul cărților se ridică la peste 450. Ca mitropolit a îndrumat revista „Mitropolia Olteniei”, activitatea Seminarului teologic din Craiova, acțiunea de restaurare a monumentelor istorice și în genere întreaga lucrare misionară-socială din cuprinsul eparhiei. A făcut parte din câteva delegații multiple care au vizitat alte Biserici creștine ori a participat la întâlniri teologice. Conferința panortodoxă de la Moscova din 1948 a lăsat și a treia conferință panortodoxă de la Rodos (1963 și 1964) și-a

Literatură *Voluntul impari* MO an XXIII 1970, nr. 5—8, p. 301—468 și 923—944, *Necrolog*, în BOR, an XC, 1972, nr. 11—12, p. 848—858 *Neven* și în ROC an XL 1977 nr. 4, p. 58—60 Preotul prot. ar. Nicolae Serbănescu, *Ierarhi, psalmodii, cântări în prima tătă de ani de autotelex* în MO an XXXV, al. 1985 nr. 5—6 p. 361—363

MARINA JUSTINIAN (din boier toată) patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. A 22 febr. 1901 în Suceia, jud. Vâlcea și 26 mart. 1977 în București. Căsătoriat în biserică „Rada Voia”, Sfânta a Seminarului teologic „Sf. Nicolae” din Râmnicu Vâlcea (1925—1927) și la Facultatea de Teologie din București (1925—1929). Înviătorul Olteanilor Vâlcea (1923—1924) și în Băbeni—Vâlcea (1924—1930), parafel prot. paraf. în Băbeni (1924—1932), director a Seminarului teologic și prot. slujitor la catedrala episcopală din Râmnicu Vâlcea (1932—1933) prot. paraf. a bisericii „Sf. Gheorghe” din aceeași localitate (1933—1945). Râmnicu Vâlcea, în 1945 a fost ales artiereu vicar al Arhiepiscopiei Iașilor, cu titlul „Vasileanul” (1945—1947); metropolit al scaunului mitropolitan din Iași (din aug. 1947) arhiepiscop al Iașilor și mitropolit al Moldovei și Sucevei ales 14 nov. 1947 înscăunat 28 dec. Încl. istoric patriarh din febr. 1948 și a 24 mar. 1948 ales ar. la 1 iun. 1948 înscăunat ca arhiepiscop al Bucureștilor mitropolit al Ungrovlahiei și patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, păstorind până la moarte.

Ca patriarh român în istoria Bisericii românești prin cunoștința sa „apostolat social” prin care a stat să dea o nouă orientare activității Bisericii în condițiile noi de viață instalate de regimul comunist. În ciuda tuturor dificultăților,

în cei 29 de ani de patriarhat, au avut loc o seamă de evenimente și schimbări care au ridicat mult prestigiu Ortodoxiei românești în lumea creștină și i-au făcut o figură reprezentativă a întregii Ortodoxii.

La 19—20 oct. 1948 Sf. Sinod a votat un nou *Statut pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române*. Patriarhul având acum numai 5 mitropolii cu 3 eparhii și 19 agane, la care se adăuga două eparhii „înăuntri” și „dăspărți”.

În 1950 Sf. Sinod a hotărât pentru prima oară — trecerea unor ierarhi, călugări și credincioși — românii în rândul științelor și generațiilor culturale unor științifici care să se găsească în țara noastră sau căzând țării lor selecții și a început în 1955. În 1948 s-a procedat la reorganizarea învățământului teologic ortodox — la alături de pașii în 1948 au funcționat la diferite teologice de grad universitar: București și Sibiu și șase Seminarul teologic: București, Iași, Mănăstirea Neamț, Cluj, Craiova și Caransebeș. S-au editat noi perioade de biserică de învățământ aparținând vechi. Bisericii Ortodoxe Române (din 1874) „Ortodoxia” „Studiul teologic” și „Siste. centrale” „Căsuța Bisericii” a Mitropoliei Ungrovlahiei „Mitropolia Moldovei și Sucevei” „Mitropolia Ardealului” „Mitropolia Olteniei” și „Mitropolia Banatului” reviste mitropolitane) — care se adăugă o serie de periodice editate de comunitățile ortodoxe române de peste hotare. S-au reeditat *Biblia sinodală* în două ediții (1968 și 1975) *Noul Testament* (1951) toate cărțile de cult — care în mai multe ediții aparține toate manualele necesare pentru învățământul teologic superior și seminarial — la care se adăugă o serie de cărți cu caracter teologic și istoric scrise de ierarhi, profesori de teologie și preoți sau teze de doctorat. El însuși a publicat 12 vol. — sub titlul semnificativ *Apostolat social* — București 1948—1976 — cu toate pastorațiile, cântările și articolele sale. S-au restaurat zec de biserică monumente de artă și-au ridicat biserică noi și s-au pusat fie unele din cele vechi, fie din cele noi și-au amenajat aproximativ o sâmbă de muzee și colecții de obiecte bisericesti marile în incinta unor mănăstiri. A pusat o grijă deosebită precuilor de nor, asigurându-le salarii, precum și pensii a creat așezăminte de asistență socială pentru preoți și călugări bătrâni, deosebiți, pentru călugări și preotese bătrâne. Vădită a întreținut legături cu celelalte Biserici Ortodoxe

suror și cu alte Biserici creștine. El însuși a făcut vizite, în fruntea unor delegații sinodale, la Biserica ie. Rusă (de mai multe ori), Georgiană (1948), Sărbă (1957), Bulgară (1953, 1966 și 1971), Patriarhale ecumenică (1968), de Alexandria (1971) și Ierusalim (1975), Biserica Greciei (1963, 1971 și 1975). S-au inițiat relații cu Bisericile vechi orientale, prin vizite reciproce: patriarhul a vizitat Patriarhul armeană din Erevan (1958 și 1976), Biserica etiopiană (1969 și 1971), Biserica coptă (1969 și 1971), Biserica siriană din Malabar-India (1969). S-au inițiat și întreinut relații cu o serie de Biserici romano-catolice, unele vizitate de însuși patriarhul Justinian, în fruntea unor delegații sinodale: Austria (1969), Germania (1970), Belgia (1972) cu Biserica vechilor catolici și cu Biserica anglicană. La rândul lor, delegații din tuturor acestor Biserici au vizitat pe patriarhul Justinian și Biserica sa.

După 1961, când Biserica Ortodoxă Română a reintrat în Consiliul Ecumenic al Bisericilor ca parte din toate activitățile desfășurate în cadrul Consiliului ecumenic actual, Constantin Leontie a Bisericii ort., Conferința Bisericilor Europene etc.

Literatură. Dintre numeroasele studii și articole oriagale publicate în trecut și actuale, patriarhul, uităm consemnăm numai pe cele mai semnificative. Vol. *Doiszeci de ani din viața Bisericii Ortodoxe Române. La a XX-a aniversare a înscădării Prea Fericitului Patriarh Justinian*, București, 1968, 642 p., sunt studii scrise din revistele BOR, an. LXXXVII, 1968, nr. 6, p. 725—773; ST, an. XX, 1968, nr. 5—6, p. 327—483; „Ortodoxia”, an. XX, 1968, nr. 2, p. 189—275 și articole omagiale din revistele „Tropici” etc. Mersează, de asemenea, studiile semnate de Pr. Prof. Liviu Stan, *Legislația Bisericii Ortodoxe Române a timpului arhiepiscopiei Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian*, p. 171—188 (și în „Ortodoxia”, an. XX, 1968, nr. 2, p. 176—296), Același, *Canonizarea sfinților români*, p. 189—199 (și în BOR, an. LXXXVI, 1968, nr. 6, p. 725—735); Pr. Prof. Alexandru Ciarea, *Strădăniul și îndăpturările în domeniul artei religioase*, p. 200—214 (și în BOR, an. LXXXVI, 1968, nr. 6, p. 736—750); Teodor N. Manolache, *Note pe filele calendarului celor 20 de ani de arhiepiscopie a Prea Fericitului*

Patriarh Justinian, p. 473—561. A se vedea și Prof. Iorgu Ivan, *Organizarea și administrarea Bisericii Ortodoxe Române în ultimul 50 de ani (1925—1975)*, în BOR, an. XCIII, 1975, nr. 12, p. 1406—1420; Pr. Prof. Eno Braniște, *Tiparul și cartea bisericească în cei 50 de ani de patriarhat (1925—1975)*, în BOR, an. XCIII, 1975, nr. 11—12, p. 1421—1452; Pr. Prof. Mircea Păcuranu, *Cultura teologică ortodoxă românească între anii 1925—1975*, în ST, an. XXVII, 1975, nr. 9—10, p. 670—686; Pr. Prof. Isidor Toduran, *Relațiile Bisericii Ortodoxe Române cu celelalte Biserici în ultimii 50 de ani*, în „Ortodoxia”, an. XXVII, 1975, nr. 4, p. 560—585; Dr. Antonie Plămădeală, *Ecumenism și relații externe bisericești, 1944—1970*, în „Ortodoxia”, an. XXXII, 1980, nr. 1, p. 159—170; Mircea Păcuranu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III, București, 1981, p. 461—512 (ed. a II-a, București, 1994, p. 481—523).

MATASĂ CONSTANTIN, preot, arheolog. N. 18 ian. 1878, în Războieni, județ. Neamț, în familie de preot, † 3 nov. 1971, în Piatra Neamț. Studii la Seminarul „Veniamin” — Iași (1892—1900) și la Facultatea de Teologie — București (1900—1904, cu lic. în 1904). Preot pe seama mănăstirii Bistrița—Neamț (1905—1915), și protopop al jud. Neamț (1909—1912), protopop al bisericii „Precista” din Piatra Neamț (1915—1918) și apoi protopop (1918—1919). În această calitate a ridicat monumentala biserică „Precista” (sfinită în 1947), Intemeietorul și Directorul Muzeului Arheologic din Piatra Neamț (1934—1971), un timp președinte al Oficiului local și regional de istorie la Piatra Neamț, președinte al „Asociației pentru ridicarea culturii și economice a țăranilor de pe Valea Bistriței”. Pasionat arheolog, a descoperit, în județul Neamț, zeci de aşezări preistorice; a efectuat săpături arheologice cu prof. Radu Vulpe (Piatra Șoimului, Izvoare), apoi singur (Frumușica 1939—1940, Podul-Târgu Ocna 1939—1940 și 1956, Dealul Vierii) sau în colective de cercetători ale Institutului de Arheologie din București. A publicat numeroase studii legate de săpăturile sale arheologice, cercetări de istorie locală, broșuri și articole cu caracter teologic-pastoral ș.a.

Lucrări: *Călduza județului Neamț*, București, 1929, 193 p., *Palatul episcopilor*, București, 1935,

Modovenesc", toate la Chişinău. A tradus novele, schițe și poezii din A. P. Celov, A. S. Pușkin, M. Lermontov, Alexei Tolstoi, S. I. Nadson și alții; poezii religioase și predici publicate în „Luminătorul” și alte periodice din Chişinău.

Ediții (postume): *Poezii* Publicate cu o prefață de Petru V. Honeș, București, 1926, 128 p., ed. a II-a, București, 1936, 126 p.; *Poezii* (traduceri). Cu o prefață de L. T. Boga, Chişinău, 1937, 88 p.; *Scrieri alese* Ediție îngrijită și prefăcută de I. Vartician și F. Levit, Chişinău, 1966, 151 p. (reeditată în 1971 și 1977, 120 p.); *Scrieri* Ediție îngrijită studiu introductiv note variante și bibliografie de Ion Nuță, Iași, 1989, 158 p.; *Opere* Ediție critică de Ion Nuță, Elim. Levit și Sava Pânzaru, 2 vol. Chişinău, 1993, 623 + 724 p.

Literatură. Ștefan Crobanu, *Cultura românească în Basarabia*, Chişinău, 1923, p. 273—284 și 326—327; N. Iorga, *Înca unu: preotul Mateevici*, în vol. *Oameni cari au fost*, II, București, 1935, p. 26—263; Pan Halappa, *Alexei Mateevici* în VB Chişinău, an VI, 1937, nr. 7—8, p. 447—460; Pr. Vasile Teodorci, *Alexei Mateevici* — Cu o prefață de pr. I. Honeș Ștefan Crobanu Chişinău, 1937, 103 p.; Petru V. Honeș, *Scriitori basarabeni* București, 1942, p. 301—327; Pr. Gheorghe Călinescu, *Preotul poet Alexei Alecu Mateevici. Mateeviciu. La 95 de ani de la naștere*, în BOR, an CI, 1983, nr. 3—4, p. 247—252; Pr. Gheorghe Călinescu, *Alexei Mateevici și limba românească. La centenarul nașterii preotului poet*, în BOR, an CVI, 1988, nr. 3—4, p. 88—95; Mitropolit Antonie Plămădeală, *Știri noi despre Al. Mateevici și despre autorul melodiei „Limba noastră”*, în vol. *Alte fite de calendar de inimă românească*, Sibiu, 1988, p. 215—240; Calinic Argatu Argesanu, *Al. Mateevici poetul „Limba noastră”*, în vol. *București lecturii*, București, 1989, p. 99—105; Ion Nuță, *Studiul introductiv și bibliografia la edit. crit. de la Iași*, p. 5—30 și 135—156 (și în ed. de la Chişinău, p. 576—619); Vol. *Părinte al limbii noastre*, Chişinău, 1992, 144 p.; Iurie Colesnic, *Basarabia necunoscută*, I, Chişinău, 1993, p. 238—253.

MATEI, mitropolit, mănăstirist, caligraf panegirist și istoric. N. c. 1550, în Pogonariu

(Epur—Grecia), † 1624, la mănăstirea Dealu Studii la Constantinopol, unde probabil a fost călugăr; un timp protoșcoptic; apoi arhiepiscop în Patriarhia ecumenică. În 1595—1597 era în Rusia iar în 1601 în Polonia, probabil pentru a întări încredința pe ucenicii ortodocși. După 1602 a venit în Țara Românească, unde i s-a încredințat egumenia mănăstirii Dealu pe care o detine până la moarte. La 11 dec. 1605 ales mitropolit titular de Mura Lichea.

Lucrări: *Simba sfântului Grigorie Decapoliul de la Mănăstirea Bistrița* (cu date autobiografice și asupra incursiunilor oștilor lui Gabriel Bathori în Țara Românească, în 1610—1611); — aceeași parte publicată — în traducere — de N. Iorga, *Manuscripte din bibliotecă străină relative la istoria românilor. Închinut memoriei*, București, 1898, p. 44—51; *Viața și slujba Cuviosului marciu nostru Paraschiva cea nouă preluată de la Litania a Iamovei. Povestire scrisă despre neașezmăni canonicii din domeniul al Serban Voievod* și N. Iorga și despre venirea în Țara Românească a lui Radu Voievod fiul al Mihnea 1611—1613 (publicată de mai multe ori, în grecește la Veneția și în românește de N. Iorga, *Manuscripte din bibliotecă străină relative la istoria românilor. Adăugarea memoriei lui Hucresy*, 1899, p. 1—27, folosită — pe locuri integrale — în *Letopisețul Țării Românești sau Cărtărețu neșce* și în *Istoriile lui Radu Popescu; Istoria celor petrecute în Țara Românească începând de la Serban Voievod până la Gavril voievod, 1602—1618* în versuri — publicată de Al. Papadopolian, *Terant de monumente istorice I* București, 1862, p. 327—352; text grecesc și trad. rom. — *Sfaturi către Alexandru Iliaș* în versuri. Adăugarea de la el și o serie de manuscrise grecești (frumos caligrafiate și împodobite mai ales în evanghelii), păstrate azi la Moscova, Athos, Istanbul și Ierusalim, versuri grecești, unele liturgice ș.a. Se presupune că a tradus din grecește și a avântat învâțăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie.

Literatură: Mihai Berza, *Matei al Mirelor și Cronica Cantuzinească*, CI, an IV, 1928—2, p. 117—125; D. Russo, *Matei al Mirelor* în vol. *Studii istorice greco-române I* București, 1939, p. 157—179; Iulian Ștefănescu, *Viața Sfintei Paraschiva cea nouă de Matei al Mirelor* în *Opere istorice*, București, 1942, p. 49—75. Academia R.S.R., *Istoria literaturii române I*.

București, 1964, p. 348—355. Dan Simonescu, *Le chroniqueur Mathieu de Myre et une traduction ignorée de son „Histoire“*, în RESEE, t. IX, 1966, nr. 1—2, p. 81—114, versiunea românească a apărut sub titlul *Cronicarul Matei al Mirelor în raport cu „Istoria paralelă“ a lui Axinte Liricarul*, în GB, an XXVII, 1968, nr. 3—4, p. 436—456. Dan Zamfirescu, *Matei al Mirelor și Letopisețul Cantacuzinesc*, în *Studii și articole de literatură română veche*, București, 1967, p. 184—204. Dan Zamfirescu, *Matei al Mirelor*, în vol. *Literatură română veche*, Ed. îngrijită de C. Mișu și Dan Zamfirescu, Cl. București, 1969, p. 226—249. Valeriu Petrescu, *Personalitatea lui Matei al Mirelor în contextul cultural de începutul secolului al XVIII-lea în „Studii Literare“*, Târgoviște, 1970, p. 337—340; *Enciclopedia istoriografiei românești*, București, 1978, p. 214. *Dictionarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979, p. 357. Ariodna Camariano-Cioran, *Contributions à l'étude des relations gréco-roumaines*, Iași, 1984, p. 163—167.

MATEI IOAN, istoric bisericesc, canonic, zărilor, născut la 22 apr. 1864, Sebeșu de Sus (județ Sibiu), în familie de preoți. 120 mart. 1946, Sebeșu de Sus (Sibiu). A lucrat la Stat din Sibiu, 1885—1913, la Institutul lingvistic din Sibiu, 1913—1916 și la Facultatea de Drept a Universității din Cluj, care a conferit doctoratul în 1917. Învățădu-măntuială în Sibiu și Cantăria din județ Sibiu, 1886—1912, corector școlar la Arhiepiscopia Sibiu, 1912—1916, rețegat în Moldova și Ucraina în 1916—1918, secretar apoi director general al Învățădu-măntuialăi primar în cadrul Consiliului Dirigent al Sibiu, apoi la Cluj, 1918—1922, rector al Institutului Public din Ardeal și Banat, 1922—1933, profesor de Drept civil la Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale din Cluj, 1921—1946. După 1946 rețegat la Hârlău, apoi, timp de trei ani, profesor de teologie, 1938—1940), director al Internatului teologic din București, 1927—1932, membru în Adunarea eparhială a Episcopiei Vadului, Feleacului și Clujului, ca și în Congresul Național Bisericesc și în Consiliul Central Bisericesc din București, secretar general, 1933—apoi președinte al Asociației intelectualilor miren ortodocși „Frăția Ortodoxă Română” (FOR), director al bibliotecii eparhiale „Renașterea” a Episcopiei

Vadului, Feleacului și Clujului, 1937—1940. A publicat lucrări de istorie bisericească locală și Drept canonic, arele privitoare la politica bisericească a României în perioada interbelică conținând despre unele personalități culturale ardeleni rapoarte privind activitatea FOR-ului și a.

Lucrări: *Preoțimea românească ardelenă în veacul al XVIII-lea*, Sibiu, 1911, 67 p.; *Contribuțiuni istorice privitoare la trecutul românților de pe pământul erdiesc*, Sibiu, 1913, 350 p. (în colaborare); *Acțiunile Mitropolitului ardelen de din Ardeal în veacul al XVIII-lea*, Documente inedite, Cluj, 1922, 144 p.; *Sughița și restaurarea Mitropolitului transilvănean*, Sibiu, 1934, 34 p.; *Însemnări bisericești din comuna Sebeșu de Sus*, Cluj, 1935, 22 p.; *Problema unirii și revoluția revoluția din 1848*, în vol. „Frăția Alexandru și Ion I. Lupedatu”, București, 1936, p. 467—491 (și extras 24 p.); *Revoluția în pregătirea unirii naționale în Analele Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale*, vol. I, 1941—1943 și în vol. „Istoria României”, Brașov, 1943, p. 1—24).

Cercetări privitoare la Constituția Bisericii ardelen din Ardeal, Cluj, 1922, 22 p.; *Contribuțiuni la istoria dreptului bisericesc*, București, 1922, 41 p.; *Dreptul bisericesc de stat în România întreagă*, București, 1926, 113 p.; *Valoarea Concordanței născută a vorbirii*, Sibiu, 1929, 107 p.; *Politica bisericească a statului român*, Sibiu, 1931, 215 p.; *Mirenii și drepturile lor în Biserica Clujului*, 1938, 56 p.; *Notă legată de actelor de stare civilă și încheierea de căsătorie în „Analele Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale”*, I, Brașov, 1941, p. 399—467 (și extras 5 p.); *Biserica în concepția statului de azi*, Brașov, 1943; *Vechea instituție de drept privat românesc din Transilvania*, în „Analele Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale”, II, 1940—1943, Brașov, 1944 (și extras 126 p.).

Din carnetul unui dascăl, *Studii și articole*, Sibiu, 1912, 121 p. (ed. II, 1913); *Limba maghiară în școlile noastre poporale*, Sibiu, 1914, 36 p.; *Școala noastră și războiul*, Sibiu, 1915, 23 p.; *Școală și educație*, Arad, 1916, 111 p.; *Refugiații Ardealului: Scurtă din pribegie*, Sibiu, 1919, 44 p.; *Cultura românească și minoritățile naționale din Transilvania*, *Studii sociologice*, Brașov, 1920; *Problema unirii a României între grăi*, București, 1924, 43 p.; *O instituție de educa-*

ție ortodoxă. Internatul teologic din București, București, 1990, 142 p.

Dascălul Simion Jinaru, Arad, 1916, 22 p., *Ion Al. Lapedatu. 1844—1878*, Cluj, 1934, 40 p., *Personalitatea lui Partenie Cosma*, Cluj, 1936, 79 p., *Gheorghe Lazăr*, Cluj, 1936, 63 p., *Sextil Pușcariu*, Cluj, 1937, 16 p., *Profesorul Ioan Lupat*, Cluj, 1938, 16 p., *Gloria neamului. Octavian Goga*, Cluj, 1938, 23 p., *Profesorul Aurel Ciorteș*, Cluj, 1939, 32 p., *Un cititor al românismului de la miez-noapte: episcopul Nicolae Ivan*, Brașov, 1942, 20 p., *Opera școlară a mitropolitului Șaguna*, Brașov, 1944, 20 p.

Sute de articole în „Telegraful Român” de la Sibiu, „Renașterea” de la Cluj și alte periodice ale timpului.

Literatură: Articol omagial în RT, an XXXVI, 1946, nr. 3—4, p. 233—238 (Gr. Marcu), *Neorologice* în RT, an XXXVI, 1946, nr. 5—6, p. 338—339 (Gr. Marcu); TR, nr. 11—12 din 24 iunie 1946, „Renașterea”, Cluj, an XXIV nr. 14 din 7 apr. 1946, BOR an. LXIV 1946, nr. 7—9, p. 473—474 (T. N. Manolache).

MAXENȚIL IOAN, teolog din Scythia Minor—Dobrogea, sec. V—VI. Probabil călugăr în mănăstire din regiune, apoi a trăit în Constantinopol; acolo a scris opt „libelli” în limba latină. *Cărticica credinței către legații papei la Constantinopol. Capitolele contra nestorienilor și neutequindilor. Foarte scurtă mărturie a credinței ortodoxe. Foarte scurtă motivare a unirii Cuvântului lui Dumnezeu cu propriul Trup. Răspuns contra arhefatorilor. Dialoag contra nestorienilor. Scurtă cântă. Răspuns la acuzarea papei Hormisdas*.

Literatură: Pr. Prof. Ioan G. Coman, *Contribuția scriitorilor patristici din Scythia Minor—Dobrogea la pașimontul ecumenismului creștin în secolele al IV-lea—al VI-lea*, în „Ortodoxia”, an. XX, nr. 1, 1968, p. 3—25 (și versiunea franceză în „Contactis”, revue française de l'Orthodoxie, Paris, XXII-e année, 1970, p. 61—85); Același, *Scriitori teologi din Scythia Minor*, în vol. *De la Dandru la More*, Galați, 1977, p. 72—75; Același, *Scriitori bisericești din epoca strădromând*, București, 1979, p. 83—84; Mihail Diaconescu, *Istoria literaturii dacoromâne*, București, 1999, p. 574—577.

MĂLĂEȘCU IOAN, preot, profesor. N. 27 mai 1873 în Bălești, jud. Gorj, în familie de preot, † 31 ian. 1937 în Târgu Jiu. Studii la Seminariul teologic din Râmnicu Vâlcea (1887—1891) și la Seminarul „Central” din București (1891—1895), apoi la Facultatea de Teologie din București (1895—1899). Preot la biserică „Sfinții Voievozi” din Târgu Jiu (din 1 ian. 1900), profesor de Religie la Gimnaziul „Tudor Vladimirescu” și la Școala profesională de fete din Târgu Jiu (din 1 sept. 1899) și timp mai îndelung la Bălești, Gorj, președinte al „Consistoriului duhovnicesc” al Episcopiei Râmnicului, econom savroilor. A publicat volume de predică și manuale școlare.

Lucrări: *Zece conferințe*, Târgu Jiu, 1904, 211 p., *Sapte predică funebre*, Târgu Jiu, 1905, 60 p., *Predici la toate duminicile de peste an*, Târgu Jiu, 1914, 279 p., *Predici la praznicele împărătești și la sărbătorile sfinților*, Iași, 1922, *Cuvânturi orationale*, Râmnicu Vâlcea, 1931.

Sinodul al IV-lea ecumenic (451). Teză pentru licență, București, 1899, 41 + 85 p., *Monografia comunei rurale Bălești, jud. Gorj*, Târgu Jiu, 1906, 83 p. + 1 h., *Rotul cultural și patriotic al Bisericii în viața neamului*, Târgu Jiu, 1911, 58 p., *Pravila generală a sinodului Bisericii ortodoxe (în special Biserica română, față de Biserica occidentală din punct de vedere dogmatic și canonic, liturgic și pastoral)*, Târgu Jiu, 1911, 42 p., *Istoria sfântului Vechiului și Noului Testament pentru clasa I-a secundară*, Târgu Jiu, 1912, 98 p., *Explicarea Evangheliilor pentru clasa a II-a secundară*, Târgu Jiu, 1912, 69 p.

Diferite broșuri și articole în revistele „Luminătorul”, „Renașterea” etc.

Literatură: Date autobiografice în *Monografia comunei Bălești*..., p. 3—5 I. Ioanicescu, *Chipuri de predicatori în țările Olteniei*, în MO, an. XXVIII, 1976, nr. 7—8, p. 642. *Bibliografia românească modernă, 1831—1918*, vol. III, București, 1989, p. 261.

MANDITA NICODIM din hmeț hmeț (ne) protosinghel. N. 1889 în Bunești, jud. Argeș, † 6 iunie 1975 în mănăstirea Agapia. Școala primară în satul natal. Soldat în primul război mondial (1916—1918), călugăr în schitul Măgura, jud. Bacău, sub numele Nicodim (1920) și hiro-

Proloage (vieți de sfinți pentru lunile septembrie—noi, 3 vol., 1759, 1760 și 1761), traduse „din limba moschitească”, *Istua ieropolitica* (1764); *Služba prea cuviosului părintelui nostru Onufrie*, din slavoneste (1764); *Lezuv și Sfântul Ioan „Sedrieșul”*, „de pe slavonie” (1766); *Învățătură de multe feluri către ai noi ucenici a prea cuviosului părinte a nostru avei Dionisie* (1766); *Panahida* (1767); *Grândușia chipului îngeresc* (1768), un *Miscelaneu* (1768, cu diferite așezări Panahida, Canonul Născătoareii de Dumnezeu, Slujba și viața Sfinților Apostoli Petru și Pavel); *Liturghia arhierescă* (1770, tradusă în Petersburg); *Învățătură dulce sau Livadă înflorită*, din „sârbie” (1770), un *Miscelaneu* (1774, partea principală o constituie viața prea cuviosului Macarie și g. pleana); *Catehiza în scurt pentru învățătura copiilor* al lui Platon Levasi (1775); *Trebn*, de la Mitropolitul tipărit de mitropolitul Petru Movilă (1776); un nou *Miscelaneu*, tradus din slavoneste (1778—1779, cuprinzând Panahida, Păzirea și Măcinile Sf. Gheorghe, Căntăci Sf. Dumitrie a Rostovului și altele.

A fost traduceri și lucrări proprii și-au pierdut *Crimă țarinei*, *Cortea Ezop* (din grecescă), *Conducere mănăstirelor* Bisericii Sf. Ilie în Suceava, un *Calendar pe 112 ani*, *Cuvinte ale unor Sf. Părinți*, *Între cure* Efreim Sirul ș.a.

Literatură: V. A. Urechia, *Arhimandritul Vartolomei Măzăreanu*, în An. Acad. Rom., M.S.L., s. II, vol. X, București, 1889, p. 183—233; Dumitrie Dan, *Arhimandritul Vartolomei Măzăreanu*, Schiță biografică și bibliografică cu mai multe anexe, în An. Acad. Rom., M.S.L., s. II, XXXIII, 1910—1911, București, 1911, p. 243—347 (și extras); N. Iorga, *Istoria literaturii românești*, Vol. II, 1688—1780, București, 1928, p. 597—613; Dr. Simeon Reli, *Un manuscris inedit al lui Vartolomei Măzăreanu. Slujba și patimile sfântului marelui mucenic Procopie*, în „Cărticelă” an. XI (IX) 1938, p. 81—89 (și extras); Pr. Scaiat Porcescu, *Un manuscris al arhimandritului cărturar Vartolomei Măzăreanu în biblioteca mănăstirii Secu*, în MMS an XXXVII, 1961, nr. 7—8, p. 569—572; I. D. Lăudat, *Vartolomei Măzăreanu*, în MMS, an. XLII, 1966, nr. 7—8, p. 543—549; I. D. Lăudat, *Istoria literaturii române vechi*, III, București, 1968, p. 106—114; *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, Bu-

curești, 1979, p. 558—559; Gabriel Ștrempol, *Catalogul manuscriselor românești*, 4 vol. București, 1978—1992, indice.

MELEGA ANANIA, ieromonah, traducător N. în Basarabia etc. 1878, probabil în București. Calogări de tânăr, probabil a urmat patru clase la Seminarul din Chișinău. În 1852 era ieromonah iar în 1856 ieromonah la biserică „Sf. Ioan de Mare” din București. În 1859 profesor la Seminarul din Râmnicu Vâlcea; pleacă apoi la Chișinău, unde încează clasele V și VI ale Seminarului, le acoperă după 86, era preot și profesor la catedrala metropolitană din București, profesor și rector al Seminarului din Cortea de Argeș (1863—1864), viețuitor la Căldărușani (1865—1866), de unde pleacă din ocaziune a unei stăruite confesiuni la Regimul de Căldărușani. În 1868, apoi la un Regiment de Artilerie 1872 în București. A publicat traduceri în română și unele lucrări.

Traduceri din rusește: *Cântecul cu doină* de la pătră stăruite sufletesc pentru cură treaptă și vdrăd, București, 1852, 104 p.; *Praschinilor ai Sfântului Munte al Araratului*, de ieromonahul Serafim, București, 1856, 198 p.; *Pentru pomenirea răposatilor și pentru moartea oamenilor celor drepte și a celor păcătoși*, Bisericești, 1858, 98 p. (ducată cu caracterul catolic și a necunoscut); *Construcție și meditație asupra omului căzut*, București, 1863, X + V + 286 + 4 p. (mai multe lucrări între care nu se cunosc încă unele traduceri); *Manuale către necețitate corpurii și dezvoltarea raunii*, dintr-un dorință sufletului decu a corespunde Creatorului, după prin păcătoși, București, 1865, 155 p. (maxime, sfaturi, rugăciuni ș.a. după Sf. Dumitrie a Rostovului); *Fragment istoric asupra ultimelor distrucții a Santei Cerdi Ierusalimului și a capaulărei Vizantie, Roma nouă acum Constantinopol*, București, 1869, 253 p. ș.a.

Lucrări originale: *Meditație asupra erugului lunet și a pascaliei*, București, 1872, 68 p.; *Explicarea lecțiilor din Sacra doctrină*, București, 1876, 48 p.; *Pentru neaparaia trebuință a pomenirii repausatilor și feteșele ce produce ea*, București, 1878, 39 p.; câteva cuvântări la praznucele sfinților.

Literatură: Pr. Dr. Vasile Pocitan, *Ieromonahul Anania Melega*, în BOR an. XLVII, nr. 1

1929, p. 166—1181, Mircea Păcuranu, *Traduceri românești din literatura teologică rusă până la sfârșitul secolului XIX*, în ST, an. XI, 1959, nr. 3—4, p. 201—206; *Bibliografia românească modernă, 1831—1918*, Vol. III București, 1989 p. 288

METEȘ ȘTEFAN, istoric, preot. N. 27 dec. st. v. 1885, în Geomai, jud. Alba, † 30 iun. 1977, în Cluj-Napoca. Studii la Gimnaziile din Arad (1898—1902) și Sibiu (1902—1905), apoi la Școala superioară de comerț din Brașov (abs. 1908) și la Universitatea teologică din Arad-Sibiu și Caransebeș (1909—1912) și la Universitatea din București — Facultatea de Litere și Filosofie (1912—1914). Învățător în Geomai (1914—1916), apoi învățător și preot paroh în Boheț, jud. Hunedoara (1916—1922), director al Arhivelor Statului din Cluj (1922—1947) — gard zănd această instituție deopotrivă primul Parlament al României întregite, mai târziu subsecretar de stat în Ministerul de Interne (iun. 1931—mai 1932) apoi la Ministerul Instrucțiunii (ian. — nov. 1933), membru corespondent al Academiei Române (iun. 1934) — iun. 1950 — text arestat și sechestrat în închisoarea de la Siget până în 1955. A publicat lucrări de istorie bisericească, românească din Ardeal, studii de istorie socială și locală etc.

Lucrări (de istorie bisericească): *Cronica parohiei ortodoxe din Scheia Brașovului*, c. 1890; *Cu note de amintire*, Brașov — [Ipsom, „Preț”] A. Mentele Mănto, I, 1913, nr. 3, p. 165—186; *Șerban Voda Cantacuzin și Biserica românească din Ardeal*, Văleni de Munte, 1915, 54 p.; *Istoria Bisericii și a vieții religioase a românilor din Ardeal și Ungaria*, Vol. I, Până la 1700, Arad, 1918, XII + 41 p.; *Relațiile mitropolitului Andrei Șaguna cu românii din Principatele Române*, Arad, 1925, 62 p.; *Din istoria artelor religioase române* I. *Zugrăvit bisericilor române*, în ACMIT, 1926—1928, Cluj, 1929 (și extras, VII+168 p.+48 ilustrații); *Relațiile Bisericii românești ortodoxe din Ardeal cu Principatele Române în veacul XVIII-lea*, Sibiu, 1928, 96 p.; *Viața bisericească a românilor din Tara Olului*, Sibiu, 1930, 144 p.; *Lămuriri noi cu privire la revoluția lui Horia*, Sibiu, 1933, XII+62 p. (extras din RI, an. XXIII, 1933; se ocupă cu participarea clerului); *Istoria Bisericii și a vieții religioase a românilor din Transilvania și Ungaria*, Vol. I (până la 1698).

Ed. a II-a revăzută și întregită, Sibiu, 1935, XXXVI + 597 p. + 115 ilustrații; *Mănăstirile românești din Transilvania și Ungaria*, Sibiu, 1936, CXXVIII+364 p.; *La vie mende par les Roumains en Transylvanie du XVI-e au XVIII-e siècle*, în vol. *La Transylvanie* Ouvrage publié par l'Institut d'Histoire Nationale de Cluj, București, 1938, p. 261—336 (și extras, 78 p., se ocupă cu viața bisericească); *Viața Bisericii Ortodoxe române din Transilvania în cei din urmă douăzeci de ani (1919—1939)*, în vol. *Omajul I.P.S. Sale Dr. Nicolae Bălan, mitropolitul Ardealului la douăzeci de ani de arhipăstorie*, Sibiu, 1940, p. 543—566; *Din relațiile noastre cu Rusia*, *Frații Davul și Teodor Corbea din Brașov în slujba poporului român ca luptători contra murii cu Roma, ca diplomați și scriitori*, în MA, an. V, 1960, nr. 11—12, p. 836—862; *Românii din Tara Bârsei, a Făgărașului și Trei Scuno-Secuiune și unirea cu Roma*, în MA, an. VIII, 1963, nr. 1—3, p. 109—131; *Zugrăvit și icoanele pe hârtie* (xilografuri-stampe) și *sticlă din Transilvania*, în BOR, an. LXXVII, 1964, nr. 7—8, p. 730—774; *Școlile de muzică și cântare bisericească din Iași (1558) și București (1711—1823) și românii din Transilvania* în MA, an. X, 1965, nr. 7—8, p. 511—520; *Câteva știri despre „versuri la morți”*, în MA, an. X, 1965, nr. 11—12, p. 931—943; *Viața bisericească a românilor din scaunul Săliște (Sibiu)*, în MA, an. XIV, 1969, nr. 9—10, p. 612—660; *Episcopul Dionisie Novacovici (în anii 1761—1767)*, în MA, an. XVIII, 1973, nr. 5—6, p. 553—571

Alte lucrări: *Relațiile comerciale ale Țării Românești cu Ardealul până în secolul XVIII-lea*, Sighișoara, 1920, 272 p.; *Viața agrară-economică a românilor din Ardeal și Ungaria*, *Documente contemporane* Vol. I, 1508—1820), București, 1921, XV+303 p.; *Păstori ardeleni în Principatele Române*, în AI.N, 1924—1925, Cluj, 1926, p. 293—355 (și extras, 77 p. retipărită la Arad, 1925, 191 p.); *Moștele domnilor și boierilor din Țările române în Ardeal și Ungaria*, Arad, 1925, 96 p.; *Contribuții noi, privitoare la familia boierescă Buhuș din Moldova*, în An. Acad. Rom., M.S.L., s. III, t. VII, 1926—1927, p. 285—342 (și extras, București, 1927, 58 p.); *Domni din Principatele Române prabegi în Transilvania în veacul XVII*, Cluj, 1934, 43 p.; *Domni și boieri din Țările române — orașul Cluj și românii din Cluj*, Cluj, 1935, XXXVII + 84 p.; *Din istoria dreptului românesc din Transilvania*

în An. Acad. Rom. M.S.I. s. III, t. XVII, București, 1935, 87—118 și extras, *Situația economică a românilor din Tara Făgărașului*, Vol. 1, Cluj, 1935, CXI+488 p., *Contribuții la studiul populației din Transilvania în trecut. I. Populația din județele Căcoana, Debăca și Turda în secolul al XVIII-lea*, în An. Acad. Rom., M.S.I., s. III, t. XXIV, 1941, p. 19—35 și extras. II. *Boieri ostasi din Tara Olului în veacul al XVII-lea*, în An. Acad. Rom., M.S.I., s. III, t. XXV, 1942, p. 305—340 și extras, *Contribuții noi la istoria românilor din Tara Făgărașului în veacul al XVII-lea*, A. *Situația românilor din domeniul Porumbacului de Jos (1680)*, în An. Acad. Rom., M.S.I. s. III, t. XXIV, București, 1942, 52 p., *Drăguș, un sat din Tara Olului (Făgăraș)*, București, 1945, 223 p., *Cercetări și sentințe judecătorești privitoare la români din ținutul Cetățu de Piatră (Chioar) în secolul al XVII-lea (1661)*, în RA, VII, 1946—1947, nr. 1, p. — 56, *Emigrări românești din Transilvania în secolele XIII—XX*, București, 1971, 438 p. (ed. a II-a București, 1977, 528 p.).

Bibliografia scrierilor lui Nicolae Iorga (Cea scrisă Nicolae Iorga). Viața și activitatea lui, București, 1913, LXXVII+155 p.; *Activitatea istorică a lui Nicolae Iorga*, București, 1921, XXXII+41 p.; *Bibliografia scrierilor lui Nicolae Iorga*, Cluj, 1931, XXVIII+55 p.; *Regele Ferdinand al României*, Cluj, 1925, VII+279 p.; *Din viața și coreșpondența poetului Gheorghe Sion cu contemporanii săi*, Cluj, 1939, CIV+358 p.; *Din corespondența poezului Gheorghe Sion*, Cluj, 1940, 117 p.; *Din scrierile lui Gheorghe Sion*, Cluj, 1941, LXXIV+212 p.

Articole în „Patria” — Cluj, „Societatea de Măne” — Cluj, „Revista Arhivelor” — București, „Noul Românesc” — București, „Revista ecologică și Telegatul Român” din Sibiu și alte periodice.

Literatură: Vol. *Ștefan Meleş la 85 de ani* (Din publicările Arhivelor Statului), Cluj-Napoca, 1977, p. 5—113; *Enciclopedia istoriografiei românești*, București, 1978, p. 217—218; *Mureșul Păcurarii, Ștefan Meleş cercetător al istoriei Bisericii românești*, în MA, an. XXIII, 1978 nr. 4—6, p. 250—258.

MEȚIANU IOAN mitropolit la 9 mai 1878, în Zărnești, jud. Brașov, † 3 febr. 1916, în Sibiu. Studii liceale la Brașov și Cluj, cele teologice la Sibiu. Preot la Râșnov (1853—1857) și Zărnești

(1857—1874), protopop la Zărnești (1858—1874); membru în toate forurile bisericești din Sibiu (deputat eparhial, consilier arhiepiscopesc onorari, membru în Congresul Național Bisericesc). Unul dintre colaboratorii mitropolitului Andrei Șaguna. Ramay vâdava a fost ales succesiv vicar episcopesc la Oradea (1874—1875), episcop al Aradului (1875—1878), arhiepiscop al Sibielor și mitropolit al românilor ortodocși din Transilvania și Ungaria (ales 19/31 dec. 1898, însă din 28 febr. — 2 mart. 1899) păstoriind până la moarte.

Ca protopop, a organizat diferite școli primare românești confessionale, a îndrumat zidirea de biserică a fost deputat în Dietă la Cluj. Ca episcop al Aradului a organizat și înființat sute de școli primare românești confessionale, a înființat o școală medie de fete la Arad și un internat pentru elevi români la Beasău și paguile contribuă la înființarea eparhiei arhiepiscopiei Sibiei (1877) a ridicat — după clădire pentru înființarea teologiei pedagogice din Arad — a înființat școli pentru ajutorii episcopiei și a promisiilor vâdave precum și alte fundații. Ca mitropolit, a început și condus lucrările de construire a catedralei mitropolitane la Sibiu (1902—1905) precum și a unei noi clădiri pentru Institutul teologic pedagogic a înființat activitatea acestui Institut al lui Gheorghe Telegatul Român și a celor aproape 800 de școli primare confessionale din Arhiepiscopia Sibiei. A înființat diferite fundații pentru a înființarea elevilor și studenților români sau cu alte scopuri culturale și antropice. Ca deputat și membru în Casa Magnatilor, a apărut dreptul de tribu maternelă a școlii primare românești.

A publicat diferite articole, cuvântări și prelegeri în Biserica și Școala, „Telegatul Român” și în alte periodice.

Literatură: *Enciclopedia Română*, tom III, Sibiu, 1904, p. 260—262, TR an. LXIV, nr. 8, 9, 10, 11, 12 și 13 din 1916, Dr. Nicolae Bălan, *Mitropolitul Ioan Mețianu*, în RT, an. X, 1916, nr. 1—3, p. 1—7; Dr. Ioan Lupăș, *Istoria bisericească a românilor ardeleni*, Sibiu, 1918, p. 235—246; N. Iorga, *Mitropolitul Ioan Mețianu* în vol. *Oameni cari au fost*, IV, București, 1939, p. 67—68; Arthur Tondor-Sorobet, *Mitropolitul Ioan Mețianu (1828—1916). Sensus vieții lui și șapte scrisori de la Șaguna*, în RT, an. XXXI, 1941, nr. 3—4, p. 176—189; Prot. Vasile Coman, *Mitropolitul Ioan Mețianu. La 50 de ani de la*

moarte, în MA, an XI, 1966, nr 1—3, p. 23—37; Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române* vol. II București 1981 p. 199—200 și 203 (ed. a II-a, București 1994); Ioan Mircea Bogdan, *Episcop ardelean ajuns mitropolit al Ardealului*, în AB, an. VI, (XLV), 1995, nr 4—6, p. 16—125.

MICLE VENIAMIN (din boier Valeriu) arhimandrit N 7 iul 1939, în Plopiș, jud. Maramureș. Studii la Seminarul teologic din Cluj 1954—1959 și la Institutul Teologic Universitar din Sibiu (1962—1966), studiu de doctorat la Institutul Teologic Universitar din București (1966—1968) cu specializare la Facultatea de Teologie catolică în Strasbourg (1968—1971) și la Institutul ecumenic „Antarcticele Asiei” (1971). Franciscan mandător reg. Cluj 1954) căsătorit tot acolo în 1958 (separare în 1959) protosinghel în 1975 și arhimandrit în 1977. Aștept la Institutul Teologic Universitar din Sibiu (1972—1973) profesor la Seminarul teologic din Craiova (1973—1977), profesor și rector la Seminarul teologic din București (1977—1979) protosinghel și arhimandrit reg. Cluj 1979—1982) mare ecleziarh al catedralei episcopale din Harghita Vălceni (1982—1983) stareț al Mănăstirii Bistrita în Otterlo (1983—1992) protosinghel la aceeași mănăstire (din 1992 până azi).

Lucrări: *Monumentul istoric-bisericesc Căminu Bîrovoșu Vechi*, Craiova, 1982, 78 p.; *Mănăstirea Pomăzoge*, Craiova, 1987, 46 p.; *Sfântul Grigorie Deceputul. Viața și minunile*, Harghita, 1992, 160 p.; *Imperi catolice*, București, 1993, 161 p.; *Trepte spre amvon. Studii omiletice*, București, 1993, 256 p.; *Istoria bisericească de Săntia Mica*, Transilvania de pe malurile și orizontul paleografic, studiu introductiv note și glosar de București, 1993, 296 p.; *Arhiepiscopul Poteca. Predici și cuvântări*, Studii introductive și note de București, 1993, 128 p.; *Carul sfântilor*, București, 1993, 47 p.; *Cărea și interpretarea Sfintei Scripturi*, București, 1994, 45 p.; *Peștera Sfântului Grigorie de la Mănăstirea Bistrita*, Ed. Episcopiei Iamnicului, 1995, 125 p.; Zece de articole cu caracter teologic, omiletic și catehetic, recenzii, cronici, prefațe în perioadicele bisericesti mai ales în „Studii Teologice”, „Orthodoxos”, „Mitropolia Ardealului”, „Mitropolia Olteniei”, „Telegraful Român”

MICLESCU CALNIC (din boier Constantin), mitropolit primat N 6 apr. 1827 în Suceava, dintr-o veche familie boierească 7.4 aug. 1886, în București (cununător al Neamului la ușă) la Huși (18 iun. 1842), sub numele Calnic de către unchiul său Sofronie, viitoru mitropolit al Moldovei la mormânt ierodict în 23 apr. 1843, ieromonah (3. nov. 1848) hieotes, apoi protosinghel și arhimandrit la 2 febr. 1855 arhimandrit arhieroultas arhieroultas Harghita, între 85 și 1858 egumen al Slatina cînd a înființat o școală în satul Mălin pentru episcopul tânăr, metropolit în Divanul Ad-Hoc al 1857—secretar de episcopul la Huși nov. 1858—ian. 86—în noua egumen al Slatina (1861—1863)—secretar de mitropolit al Moldovei din 7 iun. 1864—apoi mitropolit prin decret 10 iun. 1865—la 3. iun. 1873 ales mitropolit primat, detinand această funcție până la moarte. În timpul păstoririi sale, s-au deschis cursurile Facultății de Teologie în București la sfârșitul an. 1881—s-a înființat Tipografia Cărtorilor Bisericești 1887—s-a scris pentru prima dată Sf. Măceș (1882) și a fost recunoscută autocefalia Bisericii Ortodoxe Române (1885).

Literatură: Ghenechie Craioveanu, *Indecătuț Moartea și cununătorul mitropolitului Calnic primat al României*, în HCR an X 1886—1887, p. 581—618; Nicolae Dobrescu, *Istoria Bisericii din România (1850—1895)*, București 1905; Preotul Niculae Serbănescu, *Metropolitul Chiriac Chiriac*, în HCR an LXXXVI 1954 n. 7—10, p. 816—817; Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române* vol. II, București, 1981, p. 132—134 (ed. a II-a, București, 1994).

MICLESCU SOFRONIE mitropolit N c. 1791 într-o familie boierească în pășunile Băilor Sărilor, † 18 mai 1861, la mănăstirea Slatina (ingropat la Neamul) Tânăr monahic în Secu (1818) apoi trecut la Neamul rep. ierodict 1821 ieromonah (1824) episcopul la Huși ales la 26 mai 1826, hieotonit 3 iun. 1826), mitropolit al Moldovei ales la 10 febr. 1855 și suspendat la 7 nov. 1860, retras el însuși la 18 ian. 1861. Sprejinitor al Unirii, Prinț-pașă or președinte al Divanului Ad-Hoc al Moldovei (sept.—dec. 1857) și al Adunării electivă din 5—17 ian. 1859 care a ales ca domn pe Alexandru Ioan Cuza. A tradus din grecește lucrarea episcopului Inocen-

tie de Kamceatka (devinut apoi mitropolit al Moscovei: *Povestitoria la împărăția cerurilor* (Iasi, 1846, 6 + 26 + 116 p.), precum și *Acatistul Sfinților Apostoli Petru și Pavel* (Neamț, 1844); *Scribta Sfântului Moise al Ierusalimului* (Neamț, 1848); *Constitu. Paracletic al Sfantului Mormant* (imprimat în *Ceaslovul de la Neamț*, 1874); au rămas în manuscris: *Predici de din prima săptămână a postului mare ale mitropolitului Inochentie al Harkovului* (Ms. 1712 Bibl. Acad.). Ca mitropolit, a tipărit a înălțarea Neamț câteva ediții ale unor cărți de cult: *precum și Viesile Sfinților*, în 12 vol. după traducerea ierodiscacului Ștefan de la Neamț (1854—1855).

Literatură: Melchisedec (Ștefănescu), *Cronica Hușilor și a Episcopiei*, București, 1869, p. 423—456; Pr. Petru Măcea *Păcătoarea Istorie a bisericilor Ortodoxe Române*, vol. III, București, 1981, p. 31—32 și 113—115 (ed. a II-a, București, 1994); Mitropolit Nestor Vornicescu, *Participarea mitropolitului Mindovei Sofronie Miculescu la înfăptuirea unirii Principatelor Române*, în *MBR*, an CVIII, 1984, nr. 1—2, p. 74—117; Mitropolit Nestor Vornicescu, *Unde-i turma aceluia și păstorul Participarea mitropolitului Sofronie Miculescu la înfăptuirea Unirii Principatelor Române*, Craiova, 1984, 156 p.; Scurt al Porcescu, *Episcopia Hușilor Pagini de istorie*, Roman, 1990, p. 86—89; Mitropolit Nestor Vornicescu, *Studiu introductiv la Prologul*, Craiova, 1991, p. 30—35.

MICU EMILIAN preot bibliofil, n. c. 1860, în Spata Juc, Timiș, în familie de preoți. † nov. 1909 în Vălcovăț sau Lugoj. Studiile primare la Keckemet (Ungaria) și Lugoj. Teologie la Arad (1878—1881). Preot — din 1886 — în Chisodla. Ohaba Lungă (Checea Belint (toate în jud. Timiș) și Vălcovăț (azi în Lugojlavia). Pasionat bibliofil, a strâns numeroase cărți vechi de istorie, filologie și istorie recente ulterioare în Biblioteca universitară din Cluj și în Biblioteca mănăstirii pater din Timișoara, oferă peste 60 de cărți vechi românești și o serie de manuscrise Academiei Române, altele Bibliotecii „V. A. Urechia” din Cluj care au servit la alcătuirea lucrării lui I. Bănuș și N. Hodol, *Bibliografia românească veche* în 3 vol.

El însuși a scris câteva lucrări cu caracter istoric: *O privire fugitivă în istoria bisericească a românilor*, în „Candela”, an. VII, nr. 11, 1888,

p. 638—648; *Episcopia de Ineu* — Ioan Barac, în „Transilvania”, nr. 24, 1893; *Mihail Martinovici Roșu*, în ziarul „Dreptatea”, Timișoara, 1894; *Material pentru istoria tipografiei române* (Din istoria tipografiei Universității din Budapesta), în „Transilvania”, Sibiu, an XXV, nr. 6, 1894, p. 168—175; *O scriere recunoscută a lui Petru Maior* (Răspuns la cartea care s-a scris asupra persoanei lui Petru Maior), în „Revista critică-literară”, Iasi, 1894, p. 68—72 și 123—140; *Momente din viața lui Petru Maior, 1753—1821*; *Cercetări literar-istorice*, în „Transilvania”, an XXIV, 1895, p. 234—238 și 276—283; *Despre Episcopia Mehadiet*, în „Dreptatea”, 1896; *Despre Mitropolia Banatului*, în „Dreptatea”, 1897; *Calendarul lui Samuil Cămin din 1806*, în „Arhiva”, Iasi, XVII, 1906, nr. 6; *Despre vechea Episcopie de la Ienopol*, în „Tribuna” — Arad, 1909; *Din istoria culturală a românilor din Transilvania. Contribuții fragmentare la istoria tipografiei din Transilvania din vremea din 1770, 1793 și 1795*, în „Transilvania”, an XXXIX, 1910, p. 17—30; alte articole în „Dreptatea” și „Lămuritorul” de la Timișoara, „Tribuna Luceafărului” de la Caransebeș etc.

Literatură: *Necrolog* în „Drapelul”, Lugoj, 1909, nr. 114, p. 2; Ioan Bănuș și Nerva Ilkic, *Bibliografia românească veche* 4 vol., București, 1903, 1910, 1912—1936 (vezi la indice); G. Hăncu, *Cartea românească veche — Bibliografie* Cluj, 1965, nr. 2; Florian Moldovan, *Activitatea de bibliofil și publicist a preotului Emilian Micu în vremea alegerilor naționale românești* în *MB*, an XX, 1970, nr. 1—3, p. 130—137; *Crabieră și strempel* (Catalogul manuscriselor românești 2 vol., București, 1978—1981, indice); Radu Ardelean și Pavel Vesu, *Legăturile lui Aron Densușianu cu Emilian Micu*, în „Sargerea” Deva, an XXVI/2, 1995—1996, p. 183—193; Radu Ardelean, Lucian Ciaraș și Pavel Vesu, *Emilian Micu, pelerinul culturii brâncene*, Sibiu, 2000, 252 p.

MICU INOCHENTIE (din botez Ioan), episcop militant pentru drepturile naționale ardeleni. N. 24 iun. 1700 (după unele izvoare 1692), în Sadu, jud. Sibiu, † 22 sept. 1768, în Roma. Studiază la Colegiul academic iezuit din Cluj (1718—1722) încă un studiu de filosofie (1722—1725), apoi continuă la Facultatea de Teologie a Universității ieziute din Târnăvia. În

MICU SAMIL II. (din botez Manu), teolog, istoric, filolog și filosof iluminist. N. sept. 1745, în Sadu, jud. Sibiu, în familie de preot (nepot al episcopului Inochentie + 3 ian. 1806 la Buda în Ungaria. Învață la Gimnaziul din Blaj (abs. 1762), după care a fost călugăr (14 oct. 1762) sub numele Samuil; mai târziu hirotonit ieromonah și continuă studiile la Seminarul pentru călugări înființat de episcopul Petru Pavel Aron (1762—1765); trimis apoi la Colegiul „Pazmanian” din Viena pentru studii de Filosofie și Teologie (1766—1772). Profesor de Eucă și Aritmetică în Gimnaziul din Blaj (1772—1777); din nou la Viena ca „prefect de studii” în „Seminarul Sfânta Barbara” (1777—1783), când face intense cercetări cu caracter istoric și își publică primele lucrări de istorie a Bisericii ortodoxe, născută „Sf. Treime” (1783—1804), s-a dedicat la un regim de studii metodic și sistematic, alături de traduceri, spre sfârșitul vieții „cenzor” al tuturor româneșilor care apăreau la „Tipografia Universității din Buda” (1804—1806).

A redactat o serie de lucrări cu caracter istoric și lingvistic, printre care cele care săvârșesc pe învâțați străini despre originea română a poporului și a limbii noastre, despre continuitatea spirituală pe teritoriul țării. Duce influențat de filozofii și scriitorii din Europa sa pentru egualitatea tuturor popoarelor cu celelalte națiuni din Transilvania, pentru înlăturarea iobăgiei, s-a născut prima constituție cunoscută în Supplex din 1791. Autor de lucrări teologice și cuvântări a tradus din Sf. Scripturi răsăritene, a dat o nouă editie a *Bibliei* în 1795 a tuturor româneșilor a fost unul din păcurarii vechi, transilvăneni și trad. în ortodoxe în cadrul Bisericii românești unite ridicându-se împotriva încercărilor de catolicizare ale episcopului Ioan Bob.

Lucrări teologice: *Carte de rugăciuni pentru evlavia hominului chrestian*, Viena, 1779, 87 p. (cu litere latine, „*Dissertatio canonica de matrimonio iuxta u. scripturam Græcæ Orientalis Ecclesie*”, Viena, 1784, 154 p., „*Dissertatio de jejuniis Græcæ Orientalis Ecclesie*”, Viena, 1782, 128 p. (trad. rom., Buda, 1828); *Propovedanie sau învățătură la îngropăciunea oamnelor morți* Blaj, 1784, 140 p. (ed. a II-a, Sibiu, 1842, 220 p., reed. de Ioan Niculescu, Arad, 1907); *Theologia moralițească sau Bogosloviea carea cuprinde învățătura năvurilor celor bune și a vieții*

creștinești din S. Scriptură și din Sfinții Părinți culeasă, Blaj, 1796, 303 p., *Cartea a doua a Theologiei moralițești carea cuprinde învățătura despre contracturi și aschite de totu a fiștecărui mat și despre darul lui Dumnezeu și Tainele Sfintei Biserici și celelalte*, Blaj, 1796, 370 p., *Theologia dogmatică și moralițească despre Taine peste tot*, Blaj, 1801, 10 + 102 p., alte șapte lucrări despre Sf. Taine, fiecare cu titlu *Theologie dogmatică și moralițească despre Taina*, „ Blaj, 1801—1802, cu peste 1000 p. *Acatist sau carte cu multe rugăciuni pentru evlavia fiștecărui creștin*, Sibiu, 1801, XVII + 10 + 197 p., *Istoria împerecherii între Biserica Răsăritului și a Apusului care s-a făcut pe vremea lui Mihail Cerulurie Patriarhul Ierusalimului și a Sadirului de la Ferrentia*. *Carte despre descoperirea cea dumnezeiască*, *Despre Sfânta Scriptură*, *Istoria Noului Testament*. *Carte despre căsătorie*. *De dăvuriile cinurilor călugărești*, *Cuvântări bisericești sau Prediche* etc.

Tot el a tradus din latinește lucrarea lui Thomas a Kempis *De umblarea lui Ieremie* în 1786 la Blaj în 1812, precum și din Lucian de Samosata (publicat de N. Leacu, în CC. an XXII, 1942, nr. 1—6).

Traduceri din Sfinții Părinți (în rom.): Sf. Valde cel Mare: *Rânduilele celor ce pînătește sau singuri sau împreună pre obște patrec*, 2 vol. (1780), *Cuvinte* (1788), *Învățătură ascenice* (1804), *Hotărâri scurte cu întrebări și răspunsuri* (1804), *Cuvinte către norod zire* (1805) ș.a. Sf. Ioan Gură de Aur: *Omila sau Cuvinte în Evanghelia Sf. Ioan*, 2 vol. (1787 și 1791), Sf. Cărtă, Ierusalimului: *Căutarea sau învățătură către cei ce vin la botez* (1788), alte traduceri din Sf. Grigorie Teologul (*Carte despre fugă, Cuvinte*), Sf. Ciril al Alexandriei, Sf. Efrem Sirul, Sf. Ioan Scăritul, Sf. Ioan Damaschinul, Sf. Teodor Săslul, Cuv. Dorotei, *Cănoanele săbăoarător a toată lumea și a celor nameasnice și ale Sfinților Părinți, cele primite în Biserica Răsăritului* (1804) etc. A mai tradus o parte din *Istoria bisericească* (în 20 vol.) — a abatelui catolic francez Claude Fleury (1640—1723) și anume 12 cărți, în 5 vol. care expun faptele petrecute până la mijlocul sec. IV.

Între anii 1793 și 1795 a tipărit, la Blaj, *Biblia adică dumnezeiască Scriptură a Legii vechi și a celei nouă* (1240 p.), cu prefață semnată de el, în care menționa că a „îndreptat graiul” Bibliei de la

manuscrisului lui Samuel Micu Clain. „Statuta sau legile ȋcounelor sãrbești din Ardeal”, în AIIC, tom. IV, 1961, Keith Hitchins, *Samuel Clain and the Rumanian Enlightenment in Transylvania*, în „Slavic Review”, XXIII, 1963, p. 660–673; Dumitru Ghișo și Pompiliu Teodor, *Studiu introductiv la Samuel Micu, Scrieri filozofice*, București, 1966, p. 3–67; Iosif Pervain, *Date pentru o monografie despre Samuel Micu*, în „Studio Universitatis «Habeș Bonyai» Philologia”, XII fase 22, 1967; Același, *Studii de literatură română*, Cluj, 1971, p. 15–44; Dumitru Ghișo și Pompiliu Teodor, *Fragmentum humanist. Cuj*, 1972, p. 21–100; Pr Ioan Banea, *Scrieri patristice traduse de Samuel Micu Clain*, în BOR, an. XCIV, nr 1976, nr 9–12, p. 985–993; Jana Balaceiu și Rodica Chiriacescu, *Dictionar de lingvisti și filologi români*, București, 1978, p. 218–219; *Dictionarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979, p. 565–568; Avram Andea, *Câteva date despre răspândirea operei lui Samuel Micu și Petru Maior în Transilvania*, în „Studio Universitatis «Habeș Bonyai» Historia”, Cluj-Napoca 28, 1983 p. 32–45; Gheorghe Ploesteanu și Valeriu Dobrescu, *Personalitatea și opera lui Samuel Micu în conștiința posterității (până la moartea din 1918)*, în același volum, p. 46–61; Pompiliu Teodor, *Interferențe iluministe europene*, Cluj-Napoca, 1984, p. 105–143; Arhim Veniamin Micuș, *Conceptia teologică a lui Samuel Micu agăndită în manuscrisul „Cunoștință pre scurtă a istoriei bisericești”*, în ST, an XXXVII, 1985 nr 7–8 p. 487–510; Pompiliu Teodor, *Sub semnul luminilor. Samuel Micu*, Cluj-Napoca, 2000, 507 p.

MICU SIMEON preot profesor N 1841, în Sãrmășe, jud Mureș, † d. 1900, în Alba Iulia. Studii gimnaziale la Blaj (1855–1863), apoi teologice la Universitatea din Viena (1863–1867). Profesor de Dogmatică la Seminarul teologic și de Religie la Gimnaziul din Blaj (1867–1886), apoi preot-paroh și protopop în Alba Iulia (din 1886).

Lucrări *Teologia fundamentată sau generală prelucrată*, după J. Schwetz, Blaj, 1876, XX + 520 p., *Teologia dogmatică specială*, prelucrată de J. B. aj, 1881, X + 623 p., *Catechismul religiei creștine catolice pentru I-a, II-a și III-a clase gimnaziale*, Blaj, 1884, 220 + III p.

Literatură: Șematismul veneratului cler al Archidiecezei metropolitane greco-catolice române de Alba Iulia și Făgăraș pe anul 1900, B. a., 1900 p. 777. *Bibliografia românească modernă (1831–1918)*, vol. III, București, 1989 p. 325; Nicolae Comșa și Teodor Seiceanu, *Dascălul Blajului*, București, 1994 p. 99.

MIHAIL, preot, traducător N c 1550, într-o veche familie preoțească din Brașov, † 25 iul 1605, în Brașov. A învățat la școala românească de la biserica „Sf. Nicolae” din Șcheu, apoi la școala Patriarhiei din Ipek. Habsburgii în Țara Românească (1576), preot în Râșnov (1576–1578), apoi preot (1578) și protopop (1591) la biserica „Sf. Nicolae” din Șcheu Brașovului până la moarte. Împreună cu el, egar său preotul Iane au tradus „din cartea sãrbească pro Ieremia românească” *Evangelhia cu învățătură (Cazania)* după de diaconul Coreș, p. 1580–1581 în *Limburghierul* spãrat la 1588 de Șerban, fiul al Coreș, preotul M. apare ca „apãrãtorul”. A avut o bogată bibliotecă cu manuscrise și cărți slavone și românești. La sărbătorile lui Petru, Cerce și Munteș și Aron Vodă al Moldovei au făcut însemnate dani, din care s-a îndrit și restaurat biserica „Sf. Nicolae”, datorită subvențiilor de la Aron Vodă. A ridicat o nouă cădire pe seama scoții de la acea biserică 1597. Alte dani a făcut Mihail Viteazul pe care l-a primit în biserica sa, turnus într-o scrisoare diplomatică la domnitorul Radu Șerban al Țării Românești.

Literatură. Stere Stangor, *Istoria bisericești Șcheilor Brașovului (Manuscript de la Rulu Tempea)*, Brașov, 1899, p. 3–5 (și ediția O. Șchiuș-L. Bot, București, 1969, p. 58–60); Aurel A. Muresianu, *Clădirea școalei românești din Brașov de către popa Mihail în anul 1597*, în AIINC, IV, 1926–1927, București, 1929 p. 195–227 (și extras); Candid C. Mușleu, *Biserica Sf. Nicolae din Șcheu Brașovului*, vol. I Brașov, 1943, p. 71–91; Vasile Olteanu, *375 de ani de la moartea protopopului Mihail din Șcheu Brașovului*, în MA, an XXVI, 1981, nr 1–3, p. 162–166.

MIHAIL PAUL (fost Mihailovici), preot, istoric, slavist N 29 iul. 1905, în Cornova Orhei, † 11 oct. 1994, în București. Seminaru

teologie la Chișinău (1916 - 1926), Facultatea de Teologie din Chișinău (1926 - 1930) și de Istorie din Iași (1933), cu doctoratul în Teologie la Cernăuți-Suceava (1945), călătorii de studiu în Iugoslavia, Bulgaria, Grecia și Turcia (1930 - 1932), unde a copiat numeroase documente privitoare la români. Diferite funcții în Chișinău: canon (1933) și preot (1936) la biserica „Școlarul Vechi” (până în 1944); profesor de Istorie în Chișinău (1933 - 1944); secretar al Secției pentru Basarabia a Comisiei Monumentelor Istorice, subdirector (1933), apoi director (1941) al Muzeului istoric-bisericesc din Chișinău; director al Școlii de cântăreți bisericești (1941 - 1944), după 1944 preot la biserica „Bunavestire” din Râmnicea Vîlcea (1944 - 1946), apoi la biserica „Bana” din Iași (1946 - 1980), iconom străvator (1942); asistent la Facultatea de Filologie a Universității din Iași (1948 - 1949). Participat la congrese științifice internaționale (Sov. Praga, Varșovia, Moscova ș.a.). Prin studiile sale istorice, a adus o contribuție importantă la descoperirea și stabilirea surselor inedite ale istoriei naționale, fiind cel dintâi cercetător român al arhivelor metocului Sf. Mormânt din Istanbul (Constantinopol). Multe din lucrările de mediere pe care le-a descoperit și publicat — ca și unele manuscrise și obiecte de artă — le-a donat Bibliotecii Academiei Române, Bibliotecii Centralei Universitare din Iași, Artelor Statului din Iași, Institutului de Istorie din Iași. Alte lucrări se ocupă de legăturile bisericești româno-ruse, alături de cele slave și rutenesti: *Circulația vechilor tipărituri românești*.

Lucrări izvoare. *Opt documente moldovenești dinainte de Ștefan cel Mare*, CI, an. VIII - IX, nr. 1, 1933, p. 185 - 215 (și extras); *Documente moldovenești găsite la Constantinopol (1462 - 1755)*, în CI, an VIII - IX, nr. 3, 1933, p. 3 - 63 și an X - XII, nr. 1, 1934, p. 105 - 127; *Mărturie românești din Bulgaria și Grecia, 1468 - 1866*, în RSIAB, t. XXIII, 1933, p. 327 - 435 (și extras, 112 p.); *Registrelor actelor moldovenești din Arhiva de la Constantinopol*, în RSIAB, t. XXIV, 1934, p. 361 - 416 (și extras, 56 p.); *Album de documente moldovenești din veacul al XV-lea*, Iași, 1934, 26 p.; *Documente și apuse moldovenești de la Constantinopol (1607 - 1806)*, Iași, 1948, 118 p.; *Documente inedite ale Cancelariei moldovenești din veacul al XVI-lea (din arhiva metocului Sf. Mormânt din Constantinopol)*, în „Studii”, revistă de istorie, an. 17,

1964, nr. 2, p. 335 - 362; *Alte acte românești de la Constantinopol*, în AIIAX, V, 1 - 470, p. 353 - 356, IX, 1972, p. 455 - 468, X, 1973, p. 4, 1 - 418, XII, 1975, p. 235 - 288, și XV, 1979, p. 507 - 51.

Cărți bisericești, manuscrise și icoane din Basarabia. Însemnări vechi și inscripții, în RSIAB, XXIV, 1934, p. 91 - 120; „Luminătorul”, nr. 10, 1939, p. 609 - 624, nr. 11, 1939, p. 657 - 672, nr. 12, 1939, p. 754 - 76, și nr. 1, 1940, p. 45 - 56 (și extras, Chișinău, 1940, 54 p.).

Vișeu și opera lui Gavril Muscăscu oghințiu în scrisorile anilor 1871 - 1899 în „Studii muzicologice”, 1956, nr. 2, p. 91 - 127 și 1957, nr. 4, p. 58 - 128; *Din corespondența episcopului Melchisedec* în BOR, an. LXXVII, 1959, nr. 5 - 6, p. 493 - 612; *Legăturile culturale ale episcopului Melchisedec cu Rusia. Corespondența din anul 1849 - 1892* în MMS, an. XXXVII, 196, nr. 3 - 4, p. 261 - 296; *Cronica lui Ion Neculce copiată de Ioanșaf Luca. Manuscrisul „Mihail”* (ed. de Zamfira Mihail și Paul Mihail, București, 1980, XXXI + 263 p. (și o ediție la Chișinău, 1992, 318 p.); *Acte în limba română tipărite în Basarabia, 1812 - 1830, precedate de Bibliografia tipăriturilor românești din Basarabia (1812 - 1830)*, în colaborare cu Zamfira Mihail, București, 1993, 413 p. (preluată de Academia Română).

Contribuții documentare la istoria orașului Iași. Privire generală asupra istoricului monumentului din Iași al lui Ștefan Baniș și Iacob Stamate, în AIIAX, Iași, vol. XXIV/1, 1987, p. 415 - 478 și XXIV/2, 1988, p. 469 - 534; *Vechi tipărituri românești (1811 - 1871)*, în AIIAX, Iași, XXV/2, 1988, p. 483 - 500; XXVI, 1, 1989, p. 551 - 573, XXVII, 1990, p. 195 - 214; *Mărturie de spiritualitate românească din Basarabia, Chișinău, 1993, 408 p.* (cuprinde o serie de studii și articole mai vechi).

Studii. *Legături culturale-bisericești dintre români și ruși în secolele XV - XX* (Schimb istoric), în RSIAB, XXII, 1932, p. 199 - 276 (și extras, 78 p.); *Fapte trecute și basarabeni uitați, 1799 - 1918*, Chișinău, 1938, 80 p.; *Tipărituri românești în Basarabia de la 1812 la 1918*, București, 1941, 380 p. + 20 pl. (preluată de Academia Română); *Relații externe bisericești ale lui Ștefan cel Mare*, în MMS, an. XXXIII, 1957, nr. 3 - 4, p. 228 - 241; *Circulația Cazanței mitropolitului Varlaam în Biserica românească*, în MMS, an. XXXIII, 1957, nr. 10 - 12, p. 820 - 828; *Știri noi privind circulația Cazanței lui*

Vartaam, în BOR, an LXXII, 1964, nr 3-4, p. 372-388, „*Leasvita*” (Scara rului), Traducerea lui *Vartaam într-o nouă redacție*, în BOR, an LXXXII, nr 11-12, 1964, p. 1069-1084, *Manuscrisul slav de la Schitul Mare din Galiția aflat la Iași*, în MMS, an XXXVIII, 1962, nr 7-8, p. 587-603; *Traduceri patristice ale stareștilor Paisie*, în MO, an XLIV, 1972, nr 3-4, p. 217-223, *Manuscrise slave în colecții din Moldova*, în „*Romanoslavica*”, XVII, 1972, p. 265-319 (XIX, 1979, p. 33-76 și XXXI, 1994, p. 267-286), *Mitropolitul gruzin Iona Ghedevantvili și Biserica Moldovei între anii 1700-1792*, în BOR, an XCII, 1974, nr 5-6, p. 711-720; *Manuscrise românești din Biblioteca Mitropoliei Moldovei și Sucevei*, în MMS, an L, 1974, nr 1-2, p. 120-146, *O traducere românească inedită a scrierii religioase spaniole „Devotieria”* în MO, an XXIV, 1972, nr 7-8, p. 585-628 an XXV, 1973, nr 7-8 p. 626-644 an XXVI, 1974, nr 1-2 p. 134-145 nr 5-6, p. 483-495, an XXVII, 1979, nr 1-3 p. 3-16, în colaborare cu Filipaș Zamfir și Mihail, *Schitul Poiana Mădului, un centru ortodox cărturăresc*, în vol. *Spiritualitate și Istorie la întorsura Carpaților*, vol. I, Buzău, 1983, p. 355-384, *Contribuții la Bibliografia românească veche*, în AIIAX, Iași, XXI, 1984, p. 501-528 și vol XXII, 1985, p. 759-778.

A se vedea și istorice și peste o mie de recenzii periodice menționate în lista bibliografică în vîiere publicată de peste douăzeci articole în reviste și reviste din Chișinău și București, traduceri literatură teologică răsărită în periodicele bisericești actuale, indexate în „*Mitropolia Moldovei și Sucevei*” s.a.

Literatură: P. Diaș (= Petre David), *Preotul Paul Mihail la 70 ani*, în BOR, an XCIII, 1975, nr 7-8, p. 932-934; *Paul Mihail la a 70-a aniversare*, în AIIAX XII, 1975, p. 417-418; *În amintirea bibliografului românesc* București, 1978 p. 219; Pr. Iustin Gaypar, *Preotul dr. Paul Mihail la 80 de ani*, în MMS, an LXI, 1985, nr 10-12, p. 795-800; Ioanichie Bălan, *Convorbiri duhovnicești*, II, Roma, 1988, p. 363-376; Paul Mihail, *Mărturie de spiritualitate românească din Basarabia*, Chișinău, 1993, p. 7-9 (prefața mitropolitului Nestor Voroncescu) și p. 342-405 (bibliografia); *Necrolog*, în MMB - Teologie și viață, serie nouă, an IV (LXX), 1994, nr 1-12, p. 123-125 (duc. I. Ivan).

A se vedea și lucrările sale, *Jurnalul editărilor de studii în sud-estul Europei* (1931), București 1991, 128 p., *Jurnal* (1940-1944), București 1999, 379 p. (indexează p. 285-372), *Correspondență*, București, 2001, 443 p.

MIHALCEA GHEORGHE, preot, folclorist și etnograf pictor N. 19 sept. 1938 în Dăeni, jud. Tulcea. Sădu la Seminarul teologic din Buzău (1953-1957), cu diferență de un an și bacalaureat, la Institutul teologic universitar din București (1957-1961), la Facultatea de Filologie a Universității din București (1966-1972), cu doctoratul în Folcloristică, în 1983 cu teza *Poezia colindelor - imagine a vechii civilizații românești*. Profesor de Limba română și Limba franceză la Școala generală din comuna Horia, jud. Tulcea și la Școala profesională de arte și meserii din Buzău (1986-1991), preot din 13 martie 1988, azi în comuna Horia.

Lucrări: Culegeri de folclor: *La fântâna de sub deal*, Tulcea, 1971, 441 p., *La dalba cetate*, Tulcea, 1975, 350 p., *Aho, aho, copii și frații*, Tulcea, 1978, 264 p., *Pe buhaz de mare* Tulcea, 1980, 224 p., *Flori dalbe, flori de măr*, Tulcea, 1972, 72 p. (în colaborare). În manuscris: *Obiceiuri, datini și credințe dobrojene* (câtevazeci de volume), *Obiceiuri, datini și credințe ale grecilor, turcilor, lipovenilor și ucrainenilor din Dobrogea* (2 vol.).

Contribuții la cercetarea etnofolclorică a nordului Dobrogei, Tulcea, 1976, 72 p. Alte studii și articole în rev. „*Peuce*” - Tulcea, „*Revista de Etnografie și Folclor*” - București etc.

Expoziții de pictură la Buzău, Tulcea, Constanța, Franța (Saint Atrique, 1991), Canada (Regina, 1992).

Literatură: Eugen Drăgan, *ierarhi și preoți de seamă la Dunărea de Jos, 1864-1989*, Iordani Dăcu, *Dictionarul etnologilor români*, București, 1998, p. 79-80.

MIHALI VICTOR (de Apșa), mitropolit N. 19 mai 1841, în leud, jud. Maramureș † 21 ian. 1918, în Blaj. Studii la Sibiu, gimnaziu superior în Oradea, Târnova și Kolozs, studii de Filosofie și Teologie la Roma în Colegiul „De Propaganda Fide”, cu doctoratul în 1863. Hirotonit preot la Roma în 1864 - profesor de istorie bisericească și Drept canonic la Seminarul teologic din Gherla

(1864—1869), secretar și apoi referent consistorial la Mitropolia din Blaj (1869—1874), episcop de Lugoj (numit 1874 hirotonit și instalat în 1875), apoi mitropolit al Blajului (propus 16 apr. 1893, numit 9 nov. 1894 instalat numai la 26 iul. 1895 — deținând această demnitate până la moarte. Înfrunzind a secolului românesc, din Blaj, și al celor elementare din eparhiile pe care le-a călătorit, s-a împotrivit tuturor încercărilor de maghiarizare a învățământului românesc din Transilvania. Membru de onoare al Academiei Române (1894).

Literatură: *Sematismul veneratului cler al Arhiepiscopiei metropolitane greco-catolice române de Alba Iulia a. Frățuraj Blaj* (1900 p. 49—51), *Sematismul istoric al diecezei Lugojului*, Lugoj (1901 p. 117—14) *Prințul episcopului Roman* (1901 p. 56—58) p. 277 *Neolog* (1901 an. VII, nr. 2, 1918, p. 29—33; N. Iorga, *Mitropolitul Victor*, în vol. *Oameni cari au fost*, III, București, 1935, p. 352—354; Ioan Silviu Nistor, *Aspecte inedite privind contribuția mitropolitului Dr. Victor Mihăilescu Apșa la dezvoltarea învățământului românesc din Transilvania*, în CC, secțiunea arh. nr. 1, 1947 p. 85—98; Nicolae Bocușan, *Ioan Căpă. Biserica românească unită la Conciliul Vatican II*, Napoca, 1991, 645 p.

MIHĂILESCU TEOFIL (de botez Emanuel) episcop N. 20 sept. 1867 în Dumbrăvi, 21 ian. 1926, în București. Studii la Seminarul de la Sărmășaba (1884) și la Facultatea de Teologie din București (1885—1889). Profesor la Gimnaziul din Dumbrăvi (1884—1885). Vaslui (1888—1894), Râmnicu Vâlcea (1894—1899) și Constanța (1899—1900). Călugărit la mănăstirea Sinaia pentru la catedra episcopală în Curtea de Argeș (1900) și arhimandrit de scaun tot aici (1900—1902), apoi la eparhia Dunăru de Jos (1902 — pentru la catedra episcopală în Râmnicu Vâlcea (1902—1909) apoi la catedra mitropolitană din București (1909—1926) arhieru vicar al Mitropoliei Ungro-ahice, cu titlul „Ploesteanul” (1912—1918); la 3 iul. 1918 Colegiul electoral bisericesc intrând la rând la ales episcop de Argeș fiind însărcinat la 4 sept. — dar la stăruirea aceluiași an alegerea a fost anulată de forurile de stat, episcop locotenent la Buzău (1921—1923) și apoi la Hagi (1923—1924), președinte al Institutului Biblic din București (1924—1926).

Lucrări: *Meditațiuni asupra Evangheliilor duminicale, la unele sărbători și ocazionale*, București, 1909, VIII + 280 p., *Polemice*, București, 1911, 128 p. predici și articole în „Cuvântul Adevărului” de la Râmnic și alte periodice bisericesti.

Literatură: *Necrolog*, în BOR, an. XLIV, 1926, p. 351—353; Pr. Nicolae Șerbănescu, *Episcopii Argeșului*, în MO, an. XVII, 1965, nr. 7—8, p. 623—625; Pr. Eugen Drăgoi, *Ierarhi și preoți de seamă la Dunăru de Jos 1864—1989* (Iași) 1990 p. 77—78 și 100—111.

MIHĂIȚĂ NIFON (din botez Nicolae), arhiepiscop N. 5 apr. 1944 în Cretesca Vidra județ Gorj. Studii la Seminarul de la Iași (1957—1964) și la Institutul Teologic Universal din București (1964—1969) cursuri de licență pentru Vechiul Testament și Limba ebraică la același Institut (1969—1971), continuând cu studii de specializare la același Institut (1971—1974) obținând titlul de „Magister Theology” la Londra, mai târziu a studiat la Universitatea din Geneva (1977—1978) închinându-se la Teologie ortodoxă la Grădina (1978). Profesor la Seminarul teologic din București — documentarist principal de serviciu, apoi secretar al sectorului Relații externe bisericesti din cadrul Administrației Patriarhale (1975—1980). Tunc în monahism la Cretesca și hirotonit ieromonah pentru a slăviirea „Anului din București” (1980) — la acheritirea arhimandritului — tot din București — la Canada (1980—1982) — consilier parțial pentru sectorul Relații externe bisericesti (1982—1985). La 24 nov. 1985 hirotonit episcop-vicar patriarhal cu titlul „Ploesteanul” — încredințarea sectorul Relații externe. La 1 ian. 1994 ales episcop al nou eparhiei Sibiozia și Căbrășeni instalat la 6 febr. 1994) la 4 dec. 1999 ales arhiepiscop al Târgoviștei instalat la 26 dec. 1999. La Sibiozia a înființat un Seminar teologic și s-a preocupat de restaurarea unor monumente istorico-bisericești.

Participant la diferite Congrese și întruniri ecumenice peste hotare: Adunarea generală a Conferinței Bisericilor Europene la Engelberg — Elveția (1974), Adunările Generale Europene ale Federatiei Mondiale a studenților creștini de la Dublin — Irlanda (1970), Audiis Abeba — Etiopia (1971), Sri Lanka (1972), Texas (1976) și la întruniri Comitetului executiv al acestora în calitate de membru conducătoru delegației române la a VIII-a Adunare generală a Consiliului

al Ecumenic al Bisericii (Hartare în Zimbabwe, 1998), membru în Comisia de dialog ortodox-anglican, cu participări la diferite întruniri ale acestora. A făcut parte din delegațiile Bisericii Ortodoxe Române care au vizitat alte Biserici.

A publicat mai multe studii de Vechiul Testament, reportaje asupra misiunilor sale externe în revistele „Biserica Ortodoxă Română”, „Căsușul Bisericii”, „Mitropolia Ortodoxă”, articole în periodicele „Alcătul” a comunității ortodoxe române din Londra, cartea *Orthodox Youth and the Ecumenical Movement* (Geneva, 1978) precum și *Orthodoxie și ecumenism. Studii, conferințe, meditații*, București, 2000, 191 p.

Literatură. BOR, an. CIII, 1985, nr. 9—12, p. 848—849; TR, an CXXXV, nr. 5—8, 1990, p. 5 și TR, an CXLII, nr. 1—4, 1994, p. 6; BOR, an CXI, 1994, nr. 1—6, p. 8—52.

MIHĂLCESCU IRINEU (din botez Ioan) primenitor de religie apol mitropolia N. 24 apr. 1874 în Valea Văii, județ Buzău. În familie de preot, † 3 apr. 1948, la mănăstirea Agapia. Studii secundare la Gimnaziul din Buzău, 1887—1889, Seminarul din Buzău, 1889—1891 și la Seminarul „Central” din București (1891—1895), speranță la Facultatea de Teologie din București, 1895—1899, studii de specializare la Facultățile de Teologie și Filosofie din Berlin și Leipzig, 1900—1904, cu doctoratul în Filosofie la Leipzig, 3 iun. 1903. Preparat de Limba greacă la Seminarul „Central”, 1894—1900, secretar al Internatului teologic din București, 1901—1903, profesor agregat (1904), apoi titular (1908) la catedra de Teologie Dogmatică și Simbolică la Facultatea de Teologie din București (până în 1939), decanul Facultății, 1927—1929 și 1933—1936. Decan al Facultății de Teologie din Chișinău, 1926—1927, preot din 1923, arhieret vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, cu titlul „Târgovișteanul” (1936), iocitor al episcop al Râmnicului Noui Severin — cu titlul „Craioveanul” — (1 nov. 1938 — 1 nov. 1939), iocitor de mitropolit al Olteniei (nov. 1939 — mitropolit al Moldovei (caz 29 nov. 1939 înscăunat 17 dec. 1939), „păstori” până la 16 aug. 1947 când s-a retras din scaun. A publicat valoroase studii de Dogmatică, Apologetică, Istoria religiilor, traduceri, fiind considerat cel mai mare teolog român al vremii sale. Participant la întruniri cu caracter ecumenic peste hotare. Con-

gresul Abantei universale pentru înfrățirea popoarelor prin Biserică — Praga (1928), conferințe în străinătate prin care a făcut cunoscută Ortodoxia în cercurile catolice și protestante din Apus.

Lucrări principale. *Apologetică. Darlegung und Kritik der Religionsphilosophie Sabatiers*, Bern, 1903, 92 p. (teză de doctorat în Filosofie); *Studiu asupra raportului dintre religie și moralitate*, București, 1904, IV + 91 p. (extras din BOR); *Cosmogonia popoarelor civilizate din antichitate. Cosmogonia biblică și cosmogonia științifică modernă*, Pitești, 1907, 160 p. (extras din rev. „Păstorul Ortodox”); *Cunoașterea lui Dumnezeu din studiul naturii neînsufleteite*, București, 1910, 40 p.; *Doctrina schite apologetice*, București, 1911, 51 p. (I. Minunea lui Dumnezeu, și II. Raporturile dintre religie și artă, extras din BOR); *Curs de Teologie Fundamentală. Note după prelegeri... I. Fântâna și originea religiei. II. Istoria religiilor*, București, 1925—1926, 207 p. (reeditat sub titlul *Curs de Teologie Fundamentală sau Apologetică*, Vol. I, București, 1932, 279 p.); *Teologia apologetică*, București, 1941, 216 p. (ed. a II-a, Editura Episcopiei Românești a Harghitei, 1994, 223 p.).

serie de alte studii, publicate mai ales în revista „Biserica Ortodoxă Română”.

Istoria religiilor. *Curs de Istoria religiilor și Teologie Fundamentală*, București, 1915, 320 p. (litografiat de Cărlălea); *Istoria religiilor*, București, 1946, 458 p. Traduceri: *Epopeea lui Gilgames*, Versiune analiză și note explicative, București, 1920, 123 p.; *Legile lui Manu sau instituturile civile și religioase ale Indiei*, București, 1920, VII + 424 p.; *Bhagavad-gita. Poemă outrand*, Traducere și note, București, 1932, 126 p. (toate traduse din limba franceză) ale studiului privind religii civile și mahomedanilor în revista „Biserica Ortodoxă Română”.

Dogmatică. *Teologia Dogmatică* după prelegeri, 1907, 320 p. (litografiată); *Dogma soteriologică. Note după curs*, I de Dogmatică specială, 10 fascicule, București, 1926—1928, 347 p. (publicate și în BOR, 1926—1928); *Dogma trupării*, București, 1998, 288 p.

Simbolică. *Compendiu de Teologie simbolică*, București, 1902, 318 p.; *Thesaurusus Orthodoxas. Die Bekenntnisse und Wichtigsten Glaubenszeugnisse der griechisch-orientalischen*

ințrunit cu caracter ecumenic peste hotare. Con-

Kirche, în Originaltext, nebst einleitenden Bemerkungen..., Leipzig, 1904, IV + 314 p. (cuprînd: Hotărârile Sinoadelor ecumenice cu privire la credință: Mărturisirile lui Ghenație Secuaru, Petru Moșă, Dismel, Mitropolit Kirpikos, Card. Lucaris, Liturghia Sf. Ioan Gură de Aur ș.a.); *La théologie symbolique au point de vue de l'Eglise Orthodoxe Orientale*, București—Paris, 1932, 315 p. (traducerea versiunii românești din 1902, adăugată);

Alte lucrări: Sinodul al III-lea ecumenic ținut în Efes la anul 431 d. Hr., teză de licență, București, 1899, VIII + 100 p. (red. 1931, 109 p.); *Anul nașterii Domnului nostru Iisus Hristos*, București, 1915, 40 p.; *Mărgăritare biblice pentru copii*, București, 1915, 63 p.; *Viaja Mântuitoare a sufletului păcătoșului către Dumnezeu*, București, 1915, 40 p.; *Catehismul creștinului ortodox*, București, 1918, 112 p. (ed. a IV-a, 1931); *Mărgăritare creștine*, adunate de..., București, 1925, 40 p.; *Rînduiala și tălăcuirea pe scurt a Sfintei Liturghii*, Râmnicu Vâlcea, 1935, 30 p.

Traduceri: Cuvîntările Sf. Efrem Sirul, în rev. „Păstorul Ortodox”, Pitești, 1905—1907; *Scrisorile Părinților apostolici împreună cu asvetații lor*, București, 1927—1928, 343 + 293 p. (în colaborare cu preoții Maier Păslaru și G. N. Negu); *Noul Testament al Domnului nostru Iisus Hristos și Prăimii*, București, Editura Sf. Sinod, 1937, 462 + 120 p. (revizuirea traducerii din 1922, împreună cu prof. Teodor Măcișanu); *Sfintele scrișuri ale Liturghiei Sfîinților noștri Părinți Ioan Gură de Aur, Vasile cel Mare și Grigorie Dialogul*, București, 1937—39, p. revizuire împreună cu pr. Paraschiv Angelescu); *Craslovul năc*, București, 1939, 223 p. (revizuire împreună cu pr. Paraschiv Angelescu) etc.

Manuale de Religie pentru clasele IV—VI primară (în colaborare cu Dr. Petru Barbu); *Manuale de Religie pentru liceele teoretice*; *Istoria sfîntă a Vechiului și Noului Testament* (c. I); *Parabolele și învățăturile Domnului nostru Iisus Hristos* (c. a II-a); *Istoria bisericească universală* (c. a III-a); *Istoria Bisericii Române* (c. a IV-a, după N. Dobrescu); *Dogmele Bisericii creștine ortodoxe* (c. a V-a); *Morala creștină* (c. a VI-a); *Apologetica* (c. a VII-a); *Elemente de filosofie creștină* (c. a VII-a), toate în

mai multe ediții; *Explicarea Evangheliilor* (c. a III-a de seminar); *Istoria bisericească universală* (pentru c. a III-a de seminar); *Istoria bisericească universală* (c. a V-a de seminar); *Manual de Teologie dogmatică* (c. a VI-a de seminar); *Manuale pentru liceele comerciale de băieți și fete* (c. I—VI, în colaborare cu Emilian Vasilescu și Nicolae Chițescu); *Manuale pentru liceele industriale de băieți și fete* (c. I—V, în colaborare cu Emilian Vasilescu și Nicolae Chițescu), toate în mai multe ediții.

Educația morală prin lecturi, *Bucăritese din scriitorii români și străini*, 2 vol., București, 1934—1936, 280 + 231 p. (în colaborare cu Emilian Vasilescu); *Apărarea credinței. Lecturi apologetice*, București, 1937, 203 p. (în colaborare cu Emilian Vasilescu).

Numeroase alte studii, traduceri (din Bernardin de Saint Pierre, H. Sienkiewicz, C. Flammarion ș.a.), cronici, recenzii, note, dări de seamă, omării, kr ndicîndu-se la peste 600).

Literatură: Constantin P. Dichescu, P. S. Irineu Mihălcescu apărător al credinței, în RL an X, 1938, nr. 1—4, p. 205—222; Emilian Vasilescu, *Bibliografia P. S. Achereu Irineu Mihălcescu Craioveanu*, în ST, an VII, 1938—1939, p. 245—325 (alt studiu la p. 5—19, Emilian Vasilescu, *Apologeti creștini*, București, 1942, p. 47—52; Prof. Nicolae Chițescu, *Mărturia frăului mitropolit al Moldovei Irineu Mîndicaru*, în BOR an LXVI, 1948, nr. 3—4, p. 180—195; *Teologia dogmatică în Biserica Ortodoxă Română în trecut și azi*, în „Ortodoxia” an XXIII, 1971, nr. 3, p. 338—240; Pr. Prof. N. C. Butescu, *Profesorul de teologie și mitropolitul Ioan Irineu Mihălcescu. O viață de ani, de la nașterea sa*, în BOR an XCII, 1975, nr. 1—2, p. 118—129; Prof. Nicolae Chițescu, *În memoriam. La treizeci de ani de la trecerea la cele veșnice a prof. de teologie și mitropolitului Ioan Irineu Mihălcescu*, în ST an XXX, 1978, nr. 3—4, p. 333—342; Pr. Prof. I. R. Șnurăanu, *Prof. Pr. Dr. Ioan Mihălcescu*, în ST, an XXXIV, 1982, nr. 1—2, p. 41—42; Rev. „Teologie și viață”, serie nouă, Iași, nr. 8 (74), 1998, nr. 1—4, p. 153—170.

MIHĂLTAN IOAN, episcop N. 27 sept. 1926, în Obaba, jud. Alba. Studii secundare la Liceul „Sf. Vasile cel Mare” din Băj (1939—1947), supenore la Institutul Teologic Universitar din Sibiu (1947—1951), continuînd cursu-

nile de doctorat la Institutul Teologic din București (1973—1976) obținând titlul de doctor în 1985, la Institutul ecumenic de la Bossey și la Facultatea de Teologie protestantă din Strasbourg (1977—1978), Preot paroh la Ohaba, jud. Alba, din 1951 până în 1990; paroh duhovnic (1970—1971), apoi lector (1978—1987) și conferențiar (1987—1990) pentru îndrumări misionare și ecumenism la Institutul Teologic din Sibiu, arhieru-vicar al Episcopiei Oradei cu titlul „Crșanul” (pies 18 ian. 1990), călugăr la mănăstirea Sâmbăta de Sus, haritonit arhieru la 4 febr. 1990 la Oradea; la 24 sept. 1992 ales episcop eparhial (instalat la 25 oct. 1992).

Lucrări: *Dialogul teologic: dialogul slujirii, de „qui ritugatur in ecumenismo contemporano”* în „Ortodoxia”, an. XXVII, 1975, nr. 3, p. 445—458; *Aspecte timpurii ale misionarismului ortodox* în „Ortodoxia”, an. XXVII, 1975, nr. 4, p. 64—651; *Temeiurile teologice ale iubirii creștine*, în ST, an. XXVII, 1975, nr. 7—8, p. 555—567; *Cantism creștin ortodox*, în Cartea de rugăciune, Sibiu, 1984, p. 183—226; *Metode și mijloace pastorale pentru îndirirea credincioșilor în receptia creștină*, în MB, an. XXV, 1985, nr. 9—10, p. 59—605; *Preoția Mântuitorului Iisus și preoția bisericilor locale ortodoxe*, în MA, an. XXV, 1976, nr. 1—3, p. 104—113 (și extras, reeditat la Oradea, 1993, 227 p.); *Comunitatea în cultul Bisericii Ortodoxe*, în „Ortodoxia”, an. XXVII, 1985, nr. 1, p. 187—201; *Restaurarea chipului lui Dumnezeu în om prin Taina Sfântului Botez*, în MB, an. XXV, 1985, nr. 11—12, p. 724—735; *Aspecte misionare privind cultul icoanelor*, în MMS, an. LXIII, 1987, nr. 5, p. 92—101; *Tradiție Scriptură Biserică*, în „Ortodoxia”, an. XL, 1988, nr. 4, p. 9—73; *De vorbă cu credincioși*, Oradea, 1993, 235 p.; *Indrumări pentru îndreptarea și maturizarea duhovnicească a persoanei noastre*, Oradea, 1994, 230 p.; *Idei din Sfintele Evanghelii, pentru predicile duminicilor și sărbătorilor de peste an*, Oradea, 1999, 315 p.

A te articole, recenzii, predici în „Telegraful Român” (Măgurele), „Adevărul” (Constanța), „Bisericesc” de la Sibiu, „Legra Românească” de la Oradea.

Literatură. VO an. II, nr. 4—5, 1990, p. 1 și 3; „Legra Românească” — Oradea, an. I, 1990, nr. 2, p. 1—15 și an. III, 1992, numere festive.

MIHOC VASILE, profesor de teologie N 13 mart. 1948, în Sf. Ilie—Suceava. Și a făcut studii la Liceul teoretic din Suceava (1962—1966), la Institutul Teologic Universitar din Sibiu (1966—1970), cursul de doctorat — speculativitatea Noului Testament — la Institutul Teologic din București (1970—1973) și la Școala teologică franceză din Ierusalim (1977—1979), la care a obținut titlul de doctorat (doctorat al Institutului Teologic din București, 1983). Președinte al Zărilor ad Arde (1969—1971), apoi în Toderița — prot. Făgăraș (1971—1975), apoi în Toderița — prot. Făgăraș (1975—1983), rector al Școlii de teologie teoretică de Noul Testament (1983—1985), apoi profesor de teologie teoretică de la 1 oct. 1983), econom. Mavrofor (1985). Participat la Congresele teologilor bibliciști din Frankavilla — Grecia (1988), Nicosia — Cipru (1991), București (1993), Simpozioane „Probleme teologice ale traducerii biblice” — Iași (1989) și altele.

Lucrări: „Fiul Omului” după Noul Testament, în ST, an. XXV, 1973, nr. 1—2, p. 33—44; *Școala teologică franceză din Ierusalim* în ST, an. XXV, 1973, nr. 5—6, p. 341—351; *Preoția în Noul Testament*, în MA, an. XXV, 1974, nr. 4—6, p. 250—262; *Unitatea creștinilor în Hristos și prin Biserică după Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, în MA, an. XXI, 1976, nr. 1—3, p. 104—113; *Sensu tipic al Vechiului Testament după 1 Cor. 10, 1—11*, în MA, an. XXI, 1976, nr. 4—6, p. 275—283; *Teologia Noului Testament*, în ST, an. XXIX, 1977, nr. 3—4, p. 233—248; *Interpretarea teoretică și practică în Vechiul Testament*, în MA, an. XXV, 1980, nr. 1—2, p. 82—92; *Dumnezeu Unul în Ființă și Intreit în Persoane*, în MA, an. XXVI, 1981, nr. 4—6, p. 331—340; *Om, chip și asemănare a lui Dumnezeu des. marea taină a păcatelor*, în MA, an. XXVI, 1981, nr. 7—9, p. 549—559; *Mântuirea în Hristos (prin întreitul Sa slujire, ca profet, arhieru și împărat)*, în MA, an. XXVI, 1981, nr. 10—12, p. 769—781; *Înțelegerea marelui în Noul Testament*, în MA, an. XXVII, 1982, nr. 1—3, p. 151—160; *Lucrarea Duhului Sfânt în Biserică*, în MA, an. XXVII, 1982, nr. 4—6, p. 316—329; *Biserica, păstrătoarea descoperirii dumnezeiești și organul de mântuire și sfințire a credincioșilor*, în MA, an. XXVII, 1982, nr. 10—12, p. 637—646; *Elemente de eclesiologie în cartea Apocalipsei*

în „Ortodoxia”, an. XXXII, 1982, nr. 4, p. 503—516; *Epistola Sfântului Apostol Pavel către Galateni. Studiu introductiv, traducere și comentariu*. Teză de doctorat. București, 1983, 278 p. (extras din ST an. XXV, 1983, nr. 3—4, p. 161—298 și nr. 5—6, p. 329—462); *Isus Hristos arhiereu, după Epistola către Evrei*, în „Ortodoxia”, an. XXXV, 1983, nr. 2, p. 176—199; *Elemente pentru o teologie creștină a păcii*, în MA, an. XXVIII, 1983, nr. 11—12, p. 706—722; *Căsătoria și familia în lumina Sfintei Scripturi. Nașterea de prunci. scop principal al căsătoriei*, în MA, an. XXX, 1985, nr. 9—10, p. 581—591; *Ierurgile în Biserica epocii apostolice. Indicii neotestamentare*, în „Ortodoxia”, an. XXXVII, 1985, nr. 3, p. 496—507; *Preoția generală și slujirea credincioșilor în lume*, în MA, an. XXXI, 1986, nr. 4, p. 43—50; *Studiul Noului Testament (în Transilvania)*, în vol. *Contribuții transilvane la teologia ortodoxă*, Sibiu, 1988, p. 53—67; *Isus Hristos în cizmele mitice profane*, în ST an. XLI, 1989, nr. 1, p. 7—24; „Decretul apotolitic” și valoarea istorică a cărții *Faptele Apostolilor*, în MA an. XXXIV, 1989, nr. 3, p. 21—28; *Antoni Ivireanu și contribuția sa la desăvârșirea formei românești a textelor biblice*, în BOR an. CVIII, 1990, nr. 1—2, p. 108—116; *Eshatologia paulină*, în RT, an. III (75), 1993, nr. 4, p. 50—69; *Comuniunea credincioșilor cu Hristos și înțelegerea prin Sf. Euharistie după I Corinteni 10. 14—22* în vol. *Persoană și comuniune. Principii de cinstire*. Preotului profesor acad. Dumitru Stăniloae, 1903—1993, Sibiu, 1993, p. 420—434; *Procesul Mântuitorului*, Sibiu, 1995, 60 p.; *Nașterea de sus și trezirea la ea*, Sibiu, 1996, 92 p.; *Actualitatea exegezei biblice a Sfinților Părinți*, în RT, an. VII (79), 1997, nr. 2, p. 52—74; *Predici exegetice la Duminică de peste an*, Sibiu, 2000, 303 p.

Jean Claude Larchet, *Teologia bolii*. Traducere din limba franceză, Sibiu, 1997, 159 p.

Alte traduceri, reportaje, recenzii, predici în revistele citate sau în „Telegraful Român”, „Îndrumătorul bisericesc” de la Sibiu. „Învierea” de la Ierusalim și „Isus Birătorul” de la Sibiu, la care este redactor din 1990.

Literatură: GB, an. XXXVI, 1977, nr. 1—3, p. 152; ROC, an. XIII, 1983, nr. 1, p. 18—19; *Curriculum vitae*, în teza de doctorat cit., p. 275—276.

MIL.ESCU-SPĂTARUL NICOLAE, diplomat, filosof, filolog, geograf, etnograf, memorialist și teolog. N. 1636, în Moldova, † 1708, în Rusia. Studii la „marea școală” a Patriarhiei ecumenice din Constantinopol (Istanbul), trimis, se pare, de Vasile Lupu. În 1655 era grănicar (secretar) al domnului Gheorghe Ștefan al Moldovei (1653—1658), spătar al noilor domni Gheorghe Ghica (1658—1659), pe care l-a însoțit apoi și în Țara Românească (1658—1660), reîntors în Moldova în timpul lui Ștefănuț Lupu (1660), apoi în Țara Românească (1661, sub Gheorghe Glucka 1660—1664, care l-a numit reprezentant al său în „capuchehane” pe lângă Înalta Poartă din Istanbul. După 1664 părăsește prin Europa, întâi la Berlin, apoi la din de fostul său domn Gheorghe Ștefan la Ștefan (azi Szececin, Polonia) ca misiunier din partea acestuia la Stockholm (1666) și la Paris (1667); din nou în Moldova (1668) apoi la Istanbul (1669). În 1671, ca scrisoare de recomandare din partea patriarhului Dosofteu al Ierusalimului, pleacă la Moscova fiind angajat la „Departamentul solilor” (Poselsk Prikaz, Ministerul de Externe), ca interpret pentru limbile latină, greacă și română, călătorind în slujba țării ruse până la moarte. În anii 1675—1677 s-a încredințat o misiune diplomatică în China în urma căreia a scris cunoscutele lucrări: *Jurnalul de călătorie în Siberia și China și Descrierea Chinei* (cele mai bune traduceri și ediții critice în românește aparținând lui Corneliu Bărbulescu).

Traduceri și lucrări teologice originale: Prin 1655—1660 a tradus în românește lucrarea *Mântuirea păcătoșilor* a teologului grec Agapio Landos. În 1661, fiind tot în Moldova, a tradus *Cartea cu multe întrebări foarte de folos pentru multe treburi ale credinței noastre*, după Sf. Atanasie cel Mare al Alexandriei, prima lucrare patristică cunoscută la noi care a fost tradusă direct din originalul grecesc.

Între 1661 și 1664, pe când se găsea la Istanbul, a tradus în românește *Vechiul Testament*, după versiunea Septuagintei tipărită de protestanți la Frankfurt în 1597, confruntată cu o ediție slavă de la Ostrog și cu unele ediții ale Vulgatei. Traducerea lui a fost revizuită și îndreptată de viitorul mitropolit Dosofteu al Moldovei, pe când era episcop la Roman. Din Moldova manuscrisul a ajuns la București (cu probabil de fostul episcop de Huși Mitrofan) și prezenta un

Șerban Cantacuzino în vederea tipării înainte de a fi dată la tipar, traducerea a fost revăzută și de frații Radu și Șerban Greceanu. Întregul text tradus de Milescu a intrat în *Biblia de la București* din 1688 (reeditată în 1988). Pe lângă cărțile necanonice ale Vechiului Testament, Biblia din 1688 cuprinde și lucrarea apocriptă *Aur împăra Macabei*, carte, antecă despre singurul fiul al lui Iosif, despre războiul dominant atribuit lui Iosif Flavi. Traducă tot de Nicolae Milescu Spătarul.

În 1667, pe când se găsea la Stockholm, în creșterea ambasaderii Franceze în Suedia, marchizul Armand de Pomponne a scris un scurt tratat dogmatic apologetic, în care expunea învaldarea ortodoxă despre prefațarea Sfintei (Dumnezeu). A fost redactat în latinește și grecește și intitulat *Enchiridion sive Stella Orientalis Occidentali splendentia, id est sensus Ecclesiarum Orientalis, scilicet graeco, de transsubstantiatione Corporis Domini, antiquae controversae...* (Manual sau Sineu Răsărit, în strălucire în Apus, adică prefațarea Sfintei Răsărit și traduse despre prefațarea Trupului Domnului și despre alte controverse). Tradusă la Paris, lucrarea a fost publicată în versiune latină de Antoine Arnauld și Pierre Nicole în volumele intitulate *La perpetuité de la foi de l'Eglise catholique touchant l'Eucharistie* (1669; ed. a II-a, 1704), ca răspuns pastorului cu vin Jean Claude era prezentată sub titlu *Extrait d'un seigneur moldave sur la croyance des grecs*. Era a doua operă românească publicată în Apus, Europei după *Mărturisirea* lui Petru Movilă.

După ce s-a stabilit în Rusia, a compus sau a tradus în rusește câteva lucrări care trată și probleme teologice: *Arhimologhia* (1672), o lucrare filosofică, cu precepte morale și fapte de spăritate cu asale cu aliori, cărțile tradusă după Johann Lauterbach și Joachim Camerarius, *Hrimologhia* (1673, lucrare istorico-parenetică), *Etica*, *Povestirea dextre nobile* (1673), *Povestire despre construirea marelui Bisericii Sfânta Sofia din Constantinopol* (1674) câteva lucrări istorice un *Dicționar rusu-greco-latin* (pierdut).

Ediții în limba română. Alexandru I. Ciurea, *Mărturisirea de credință a spătarului Nicolae Milescu*, „*Stella Orientalis occidentali splendentia*”, în „*Ortodoxia*”, an. X, 1958, nr. 4, p. 511—538; Nicolae Milescu Spătarul, *Manual sau Sineu Orientului strălucind Occidentului*.

Ediție îngrijită de Traian S. Diaconescu. Iași, 1997, 160 p.

Literatură. Emile Picot, *Notice biographique et bibliographique sur Nicolas Spathar Mulescu, ambassadeur du tsar Alexis Michailovic en Chine* Paris 1883, 60 p. (extrait des „Mélanges orientaux”), P. P. Panaitescu, *Nicolas Spathar Mulescu (1636—1708)*, Paris (1925), 145 p. (extrait des „Mélanges de l'Ecole Roumaine en France”, I, 1925, p. 35—181, versiunea română, Iași, 1987, XLI + 110 p., studiu introductiv aparține lui Ștefan Grozover); Constantin C. Ciurea, *Nicolas Mulescu Spătarul. Contribuți la opera sa literară*, în *An. Acad. Rom. M. S. I. n. a III-a*, t. VII, 1927, p. 231—284; Letiția Carțoian-Turdeanu, *Une relation anglaise de Nicolas Mulescu*, Thomas Smith, în „*Revue des Études Roumaines*”, Paris, II, 1954, p. 145—7; Dumitru Cristescu, *Opera teologică și apologetică a spătarului Nicolae Milescu*, în „*Ortodoxia*”, an. X, 1958, nr. 4, p. 495—510; Petru V. Haneș, *Un tricentenar Milescu. Cartea cu întrebări (1661—1691)*, în *GB* an XXI, 1962, nr. 1—2, p. 74—96; P. V. Haneș, *Studii de istorie literară* București, 1970, p. 7—131; Paul Cernovodeanu și Olga Căncă, *Știri noi despre spătarul Nicolae Milescu și relațiile lui cu teologul anglican Thomas Smith*, în *BOR*, an LXXXIX, 1971, nr. 3—4, p. 326—334; Virgil Căndea, *Răsturnarea dominantă. Contribuți la istoria umanismului românesc* Cluj-Napoca, 1979, p. 79—105; Antonie P. Bîrădeală, *Nicolae Milescu „vir polyglottus et pereruditus”*, în vol. *Diacești de cuget și simțire românească*, București, 1981, p. 155—179; Nicolae Milescu *Arhimologhia. Etica și originaletor latine*. Ediție critică, studiu monografic, traducere nouă și index de Pandele Olteanu București, 1982, 408 p.; N. A. Ursu, *Nicolae Spătarul Milescu, traducător al „Măntuirii păcătoșilor” a lui Agapie Landos*, în *SCL*, an. 44, 1993, nr. 5, p. 417—432, nr. 6, p. 489—520 și an. 45, 1994, nr. 3—4, p. 173—186; Zamfira Mihail, *Nicolae Milescu filolog*, în vol. „*Un veac de aur în Moldova (1643—1673)*”, Chișinău—București, 1996, p. 77—88; *Nicolae Milescu Spătarul și problemele culturii Moldovei*. Sub red. A. Bubu, Gh. Bobârță și Șt. Lupan, Chișinău, 1998, 130 p.

A se vedea și *Dicționarul literaturii române de la origini până în 1900* București 1974 p. 570—573 (cu bogată bibliografie).

MIRCEA IOAN, preot N 19 sept. 1903, în Măgura-Gurea, jud. Teleorman; † 18 oct. 1997, în București. Studii la Seminarul „Central” (1918—1926) și la Facultatea de Teologie din București (1926—1930), specializare la Strasbourg (1932—1933), cursuri de doctorat la Institutul Teologic Universitar din București (1951—1954), cu examenul susținut în 1973. Preot-paroh în Cojocăra, jud. Dâmbovița (1934—1944), apoi la biserica „Bărbătescu Nou Căpitul de Argint” din nov. 1944 până la moarte).

Lucrări: *Încălțarea născută Biserica în Evanghelie: privă interconfesional*, în „Ortodoxia”, an VII, 1955, nr. 1, p. 72—100; *Organizarea Bisericii și viața primilor creștini după Faptele Apostolilor*, în ST, an VII, 1955, nr. 1—2, p. 64—92; *Sfinții Apostoli Petru și Pavel după documente vechi și noi*, în GB, an XXV, 1966, nr. 9—10, p. 82—83; *Căutarea Sfinților Apostoli Petru și Pavel în Ortodoxie în lumina apostolicității și soborniciei Bisericii*, în GB, an XXVI, 1967, nr. 5—6, p. 466—486; *Cei saptezeci de ucenici ai Mântuitorului și problema ierarhiei bisericești*, în ST, an XX, 1968, nr. 9—10, p. 682—705; *Profigurările crucii în Vechiul Testament și semnificația lor în tradiția cultică creștină*, în ST, an XIX an XXII, 1970, nr. 7—8, p. 547—564; *Preoția împărătească sau duhovnicească*, în ST, an XX, 1971, nr. 7—8, p. 483—496; *Răscumprarea în Noul Testament după învățătura Sfinților Părinți*, în ST, an XXIV, 1972, nr. 1—2, p. 24—44; *Coborârea în iad a lui Iisus Hristos*, în ST an XXIV, 1972 nr. 3—4, p. 230—249; *Sciavia în înțelegerea creștinilor din primele veacuri*, în GB, an XXXIII, 1973, nr. 7—8, p. 749—765; *Epistola întâi a Sfântului Apostol Petru. Introducere și comentariu*, Teză de doctorat, în GB an XXXII, 1973, nr. 9—10, p. 885—1053 (și extras); *Epistola a doua a Sfântului Apostol Petru. Introducere și comentariu*, în GB, an XXXIV, 1975, nr. 9—10, p. 945—1027 (și extras); *Îndumnezeirea credincioșului. Mărturie biblică patristică și cultică ortodoxe*, în „Ortodoxia”, an XXXVIII, 1975, nr. 2, p. 316—337; *Preoția harică și preoția obștească*, în „Ortodoxia”, an XXXI, 1979, nr. 2, p. 232—254; *Taina Botezului și a Mirungerii*, în „Ortodoxia”, an XXXI, 1979, nr. 3—4, p. 461—484; *De ce să venerăm pe sfinți?* în „Ortodoxia”, an XXXII, 1980 nr. 1, p. 68—81; *Dumnezeu zăru Domnului* — „Împărătească și Doamnă”, în „Ortodoxia”

an. XXXIII, 1981, nr. 2, p. 176—198; *Idoli sau icoane sfinte?* în „Ortodoxia” an XXXIV, 1982, nr. 1, p. 41—54; *Crucea Dăminului, Taina și slava Lui*, în „Ortodoxia”, an XXXIV, 1982 nr. 2, p. 196—214; *Biserica și lucrarea ei după Noul Testament. Har și harisme — caromi ai Tainelor și harismatici*, în „Ortodoxia”, an XXXIV, 1982, nr. 3, p. 358—395; *Iisus Hristos — Dumnezeu și Îndumnezeitor*, în „Ortodoxia”, an. XXXV, 1983, nr. 1, p. 10—33; *Hristos este pacea noastră*, în BOR, an CI, 1983, nr. 1—12, p. 825—841; *Împărăția lui Hristos de mi. de ani* Studiu exegetic asupra textului din Apoc. XX, 1—15, în „Ortodoxia”, an. XXXVI, 1984, nr. 1, p. 29—59 (reluare în „Ortodoxia”, an XXXVIII, 1986, nr. 3, p. 47—61); *Cuclul morților în Biserica Ortodoxă după Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție*, în „Ortodoxia”, an XXXVIII, 1985, nr. 3, p. 465—495; *Este „Nouveau Testament” (în „Traduction oecuménique de la Bible TOB — Paris, 1972) o traducere „ecumenică” în „Ortodoxia”, an XXXIX, 1987, nr. 4, p. 100—136; *Lupia spirituală — în Apocalipsă — între cele două împărății ulverse, peste m. len. și recapitularea întregii firi în Dumnezeu*, în „Ortodoxia”, an XLI, 1989, nr. 1, p. 13—53; *Preoția lui Hristos și preoția sacramentală și împărătească*, în „Ortodoxia”, an XLII, 1990 nr. 2, p. 5—21.*

Dicționar al Noului Testament București, 1984, 527 p. + 7 h (ediția a doua București, 1995, 579 p.); *Apocalipsa. Introducere, note și comentariu*, București, 1995, 480 p.

Alte articole în periodicele menționate în lista bibliografică, predici în „Căsuț B. meric.” ș.a.

Literatură. ST, an XXVI, 1974, nr. 3—4, p. 291—292; ROC an IV, 1974, nr. 1—2, p. 81—82.

MIRON GHERASIM din hotăr. C. țerice le , arhimandrit, traducător N 20 dec. 1854, în Tepu, jud. Galați (fost Tecuci), † 18 aug. 1921, la mănăstirea Neamț. Studii la Seminarul din Iași (1871—1975), preot în Negrești, jud. Galați (1875—1888) rămas văduv, și a continuat studiile la Seminarul „Veniamin” din Iași (1889—1892) și la Academia duhovnicească din Kiov (1892—1897), obținând titlul de „candidat” Tuns în monahism în 1895 și hirotonit proto-singhel, mai târziu arhimandrit. Preot la catedrala metropolitană din Iași (1889—1901, cu între-

nepri pentru studiu), director al Seminarului inferior din Roman (1901), spiritului la Seminarul „Central” din București (din oct. 1902), spre sfârșitul vieții retras la mănăstirea Neamț.

Lucrări: *Credința și știința*, Roman, 1901, 43 p., *Cosmogonia mistică și geologia*, Iași, 1901, 88 p., *Biserica și însemnătatea ei morală educativă*, București, 1905, 47 p., *Experiența în religia creștină*, Iași, 1910, 20 p.

Traduceri din rusește: Vladimir Guetée, *Ernest Renan în fața tribunaului științei sau combaterea cunoscutelor scrieri a lui Renan intitulată Viața lui Iisus...*, Iași, 1898, VIII + 479 p., vol. IV, din *Doctrina episcopului Salvestru de Canev*, București, 1903, 502 p., iar vol. V din aceeași lucrare, trasus împreună cu Teodor Călugă, București, 1906, IV + 562 p.

Literatură: Șt. Călinescu și D. G. Boroianu, *Istoria Seminarului „Central” din București*, Iași, 1904, p. 225—227; Mircea Păcurariu, *Traduceri românești din literatura teologică rusă până la sfârșitul secolului XIX*, în ST, an XI, 1959 nr. 3—4, p. 209 și 211, informații de la daco prof. Ioan Ivan.

MIRONESCU ATANASIE, (din buzer Alexandru) mitropolit primat N. 12 aug. 1856, în Trohan, jud. Vaslui în familie de preot, † 9 oct. 1931, în București (înmormântat la Cernica). După studii la Seminarul „Veniamin” de la Sochizi (1870—1877), a fost hirotonit preot pentru satul natal, (1879—1881), dar rămânând văduv s-a înscris la Facultatea de Teologie din București (1881—1882), apoi la cea din Cernăuți (1882—1886), unde a obținut doctoratul „Spirital”, apoi director al Internatului teologic din București (1886—1887), profesor suplinitor la Seminarul „Central” (1886—1887), profesor de Morală la Facultatea de Teologie din București (1887—1897), teonom stavrofor (1887). La 27 ian. 1895 ales arhierarh cu titlul „Craioveanul”, călugărit la Cernica sub numele Atanasie, hirotonit la 5 febr. locitor de episcop al Râmnicului din dec. 1897 mes. apoi episcop eparchiot tot acolo, la 12 mart. 1898: la 5 febr. 1909 ales mitropolit primat, păstornic până la 28 iun. 1911, când s-a retras din scaun; a trăit pentru restul vieții la Cernica. A scris sau a arătat lucrări de istorie bisericească și de Morală articole în *Biserica Ortodoxă Română* și „Cuvântul Adevărului” de la Râmnic, pastorale,

conferințe și cuvântări: membru de onoare al Academiei Române (25 mai 1909).

Lucrări: *Memorii asupra organizării Facultății de Teologie*, București 1887, I + 2 p., *O cântărie în Orient*, București, 1885, 158 p.

Etica evoluționistă și etica creștină. Studiu critic asupra eticii lui Herbert Spencer, București, 1893, XII + 176 p., *Manual de Teologie Morală*, București, 1895, XV + 750 p., *Morală pentru copii*, București, 1899, 120 p., *Sfaturi către preoți date după diferiți autori*, București, 1909, VIII + 227 p. (reproduse după rev. „Cuvântul Adevărului”), *Psaltirea tradusă din eвреiește de preoții Vasile Radu și Gala Galaction*, recenzie critică în BOR, an XLIX, 1931, nr. 10, p. 649—660 și nr. 11, p. 750—762.

Sfânta Episcopie a eparchiei Râmnicului. Noul Severin în trecut și acum, Râmnic, 1906, CXXXIV + 695 p. (în colaborare); *Istoria mănăstirii Cernica*, Cernica, 1910, VII + 263 + XCVIII p.

Traduceri: *Sfântul Atanasie cel Mare. Traducere după cartea germană a lui Mohler*, București, 1900, 550 p., *Istoria bisericească universală a lui Eusebiu Popovici*, 2 vol., București 1900—1901, 724 + 559 p. (în colaborare cu Gherasim Timuș), mai târziu a făcut singur o nouă traducere în 4 vol. București, 1925—1928, XXIV + 456 p. (I), XII + 438 p. (II), XV + 320 p. (III), XIV + 667 p. (IV). A revăzut și editat vechiul traducere a lui Veniamin Costac în *Trimiterele cele patru spreace ale Sfântului Apostol Pavel*, de Teofilact al Ohridiei, 3 vol., București 1904—1906 (în colaborare cu Gherasim Timuș).

Literatură: Meletie Răduț, *Monografia ecleziastică a județului Vâlcea*, Râmnicu Vâlcea, 1908, p. XIII—XIX, *Scurte note autobiografice*, în *Istoria bisericească universală*, ed. a II-a, vol. II, București, 1926, p. 407—408 și 413—416; Teodor N. Manolache, *Atanasie Mironescu*, în RL, an III, 1931, nr. 4, p. 273—274; Vasile Romanescu, *Mitropolitul Atanasie Mironescu*, București 1942, IX + 201 p.; Nicolae Șerbănescu, *Mitropolitul Ungrovlahiei*, în BOR, an LXXVII 1959, nr. 7—10, p. 821—822; Același, *Episcopul Râmnicului*, în MO, an XVI, 1964, nr. 3—4, p. 203—204; Același, *Ierarhii plajurilor oltene în prima sută de ani de autocefalie*, în MO, an XXXVII, 1985, nr. 5—6, p. 344—346.

MITROFAN, episcop. N. În Moldova, † 1702, în Buzău. Călugări la Biserica, a ajuns meșter tipograf și a lucrat la Iași sub îndrumarea mitropolitului Dosoftei și tipărit *Psaltirea slavo-română* 1680, *Motivulucul de-nceles* 1681, *Viata și petrecerea sfinților* 1682—1686). În 1682 pune bazele unei tipografii grecești la Cetățuia, în care a imprimat *Despre primatul papei al lui Nectarie al Ierusalimului* 1682, *Dialog contra erezilor a lui Simon al Tesalonicului* 1683 ș.a. Episcop de Huși (sfârșitul an. 1682—vara an. 1686). Rețrăs în Tura Românească, a ajuns conducătorul „tipografie domnești” din București, aici a supravegheat imprimarea și a distribuit *Biblia* din 1688, *Mărgăriturile Sfântului Ioan Gură de Aur* din 1691, precum și câteva cărți grecești. Fiind ales episcop al Buzăului (iunie 1692) a inițiat prima tipografie în acest oraș, în care a imprimat *Pravoslavnica Mărturisire a lui Petru Moynă*, prima traducere românească (1691), *Cele 12 Minete* (1698), pentru prima oară la noi, *Evhologhioul* (1699—1701), *Octoihul* (1700), *Triodul* (1700), *Pentecostarul* (1701), *Liturghierul* (1702) ș.a., toate cu tipicul în românește și slujba în slavonește, a format un grup de tipografi și gravori. Cător al schitului Bonjești—Vrancea.

Literatură: 1. Biana, *Mitrofan episcopul Hușilor și al Buzăului, mare tipograf*, în *Almanahul Graficiei Române* Craiova, 1927, p. 44—49; Nicolae Turcu, *Viata și activitatea cultural-tipografică a episcopului Mitrofan al Buzăului*, în BOR, an. LXXXIII, 1965, nr. 3—4, p. 280—296; Anton I. Popescu, *Episcopul Mitrofan al Hușilor*, în MMS, an. XLV, 1969, nr. 7—9, p. 499—504; Pr. Gabriel Cocota, *Un mare tipograf român în circuitul european în secolul al XVIII-lea, episcopul Mitrofan al Buzăului*, în vol. *Tipar și cărțurari* București, 1977, p. 142—179 (cf. și BOR, an. XCV, 1977, nr. 9—12, p. 981—997); Doru Mișculescu, *Considerații asupra vieții și activității tipăritorului primei Biblii românești, Mitrofan episcopul de Huși*, în MMS, an. LV, 1979, nr. 3—6, p. 314—334; Murcea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, București, 1981, p. 123—124 și 172—174 (ed. a II-a, București, 1994, p. 123 și 169—171); Dr. Antonie Plămădeală, *Episcopi al Buzăului în cultura română*, în vol. *Spiritualitate și cultură la Întorsura Carpaților*, II, Buzău, 1983, p. 55—62.

MITROFANOVICI VASILE, profesor de teologie. N. 1 apr. 1831, în Crasna—Bucovina, în familie de preot, † 9 aug. 1888, în Marianbad az Marianské Lazne, în Rap. Cehă). Studii gimnaziale la Cernăuți (1842—1850), apoi la Institutul teologic tot de acolo (1850—1854), cu studii de specializare la Facultatea de Teologie din Viena (1854—1856). Preot și profesor suplitor de Teologie practică la Institutul teologic din Cernăuți (1856), profesor agregat (1861), apoi titular (1864), administrator parohial al V. Lovci de Sus (1859—1861). La înființarea Facultății de Teologie din Cernăuți (1875), rămânând profesor la aceeași catedră, funcționând până la moarte, suplitor al catedrei de Morală (1866—1869 și 1875—1877), decan al Facultății (1875/76 și 1882/83), rector al Universității din Cernăuți (1877/78), *doctor honoris causa* în Teologie (1879) al apăsătorilor slavici (1880), deputat în Parlamentul din Viena (1880—1885), redactor al revistei „Candela” de la Cernăuți (1882—1883), membru în comitetul de conducere al „Societății pentru cultura și literatură română din Bucovina”.

Lucrări: *Omiletica Bisericii dreptcredincioase răsăritene*, Cernăuți, 1875, XII + 771 p. Prelegerea de *Liturgie*, litografiată, au fost prelucrate completate și editate de urmașii săi la catedră. Dr. Teodor Tarnavski, sub titlul *Prelegeri academice despre liturgia Bisericii dreptcredincioase răsăritene*, Cernăuți, 1909, XVI + 842 p. apăs. din nou premergute și publicate de mitropolitul lui Nectarie Nicolae Comanovici sub același titlu în 1929, XXXII + 926 p.). Un curs de *Pastorală* de asemenea a rămas în manuscris litografiat prelucrat și editat mai târziu în partea a doua a lucrării lui Dionisie Ieremiiv *Primenica ortodoxă*, Cernăuți, 1926—1929 (271 + VIII p.). Acea moartea de a fi alcătuit primele manuale de Liturgică, Omiletică și Pastorală la nivel universitar. A publicat o serie de predici și studii în revista „Candela”, cel mai important fiind intitulat *Despre disciplina penitențială în Biserica Ortodoxă din timpurile cele mai vechi până în ziua de azi* (1883—1884, 88 p.); alte articule în „Foaia Societății pentru cultura și literatură română din Bucovina”.

Literatură: † Prof. Dr. Vasile Mitrofanovici, în rev. „Candela”, an. VII, 1888, p. 553—556; Dr. Teodor Tarnavski, *Prof. Dr. Vasile Mitrofanovici*, în „Candela”, an. XXVI, 1907, p. 442—448.

Prof. Dr. P. Procopoviciu, *Vasile Mironovici*, în MA, an II, 1957, nr. 1-2, p. 130-133; Prof. Dr. Nicolae Necula, *Contribuția preotului profesor dr. Vasile Mironovici la dezvoltarea disciplinelor teologice practice*, în ST, an XL, 1988, nr. 5, p. 102-104.

MLADIN NICOLAE, profesor de teologie, apoi mitropolit N. 18 dec. 1914, în Abrud, jud. Alba, † 1 iun. 1986, la mănăstirea Sâmbăta de Sus. Studii la Liceul de Stat din Petroșani (1925-1932), la Academia Teologică din Oradea (un an), Facultate de Teologie din Iași (un an) și București (doi ani, în 1938), doctoratul la București, în 1946, cu teza „Asceza și mistica paulină”, studiu de specializare la Facultățile de Teologie protestantă și catolică din Viena (1941-1943). Profesor suplinitor (1943), apoi titular (1944-1947) la Catedra de Teologie Morala la Academia Teologică „Andreiană” — din 1948 Institutul Teologic Universitar — la care a activat până în 1967. Deosebit interes pentru monahism în 1947 la mănăstirea Sâmbăta de Sus, ieromonah în 1949, protoanghel în 1958, arhimandrit în 1963. La 4 iun. 1967 ales arhiepiscop al Sibiului și mitropolit al Ardealului (întronizat 8 iun. înscăunat 11 iun. 1967) păstorind până în 1981, când s-a retras din scaun din cauză de boală, stabilindu-se la Sâmbăta de Sus. Membru al Academiei de Științe teologice din România din 1967. În viața sa s-au desfășurat numeroase călătorii într-o misiune între credincioșii români din Statele Unite, Canada și Australia, în teologia sinodală care a vizitat Egiptul, Etiopia și India (1969) ș.a., mult timp ocupându-se de seamă; doctor honoris causa al Institutului Teologic Protestant din Cluj, (1969).

A desfășurat o bogată activitate pe tărâmul scrisului teologic pe o perioadă de studii la Marea studii privind activitatea unor teologi români și articole teologice de învățare a presbitierului în „Telegraful Român”, pe care l-a redactat din dec. 1948 până în iun. 1967.

Lucrări: *Mie a vieții este Hristos. Chemări către preoție*, Sibiu, 1941, 42 p., *Comunitarism și comunism*, Sibiu, 1941, 54 p., *Doctrina despre viață a profesorului Nicolae Paulescu*, în RT, an XXXII, 1942, nr. 1-2, p. 56-85 și nr. 3-4, p. 176-205 (și extras, Sibiu, 1942, IV + 60 p.), *Biserica lui Dumnezeu în lumina Sfintei Scripturi*, Sibiu, 1942, 106 p., *Bucură-te Mireasă, pururea*

Fecioară, Sibiu, 1945, 74 p., *Lumina din lumină*, Sibiu, 1947, 52 p., *Prin zbuciumul vremii*, *Predici*, Sibiu, 1947, 148 p., *Când frații sunt împreună*, Sibiu, 1956, XIV + 316 p. (revăzută și reeditată sub titlul: *Biserica Ortodoxă Română una și aceeași în toate timpurile*, Sibiu, 1968, 309 p.), *Savul Micu Clain, teologul*, Sibiu, 1957, 142 p., coautor al manualului *Teologia Morala ortodoxă* pentru Institutul teologic, 2 vol., București, 1979, 478 + 355 p.

Renășterea gnosticismului, în RT, an XXIX, 1939, nr. 9, p. 362-377; *Despre rugăciune*, în RT, an XXX, 1940, nr. 3-4, p. 92-103; *Tinerete și iubire*, în RT, an XXXIV, 1944, nr. 3-4, p. 182-203; *Martiriul Ortodoxiei*, în RT, an XXXV, 1945, nr. 3-4, p. 111-127; *Tineretul și rugăciunea*, în RT, an XXXV, 1945, nr. 5-6, p. 187-201; *Tineretul și creștinismul*, în RT, an XXXVII, 1947, nr. 7-10, p. 281-297; *Familia creștină*, în vol. *Biserica și problemele vremii*, Sibiu, 1947, p. 109-128; *Creștinismul și forțele sociale*, în același volum, p. 227-246; *Martiriul și mistica*, în „Anuarul XXII (V, al Academiei teologice „Andreiană””, 1946-1947, p. 3-21; *Hristos viața noastră — după Sf. Apostol Pavel*, în „Anuarul XXIV (VI) al Academiei teologice „Andreiană””, 1947-1948, p. 96-158; *Problema muncii în creștinism*, în ST, an I, 1949, nr. 3-4, p. 176-204; *Combaterea fulgilor revelați*, în ST, an II, 1950, nr. 3-6, p. 178-189; *Isus Hristos în viața morală a credincioșilor*, în ST, an V, 1953, nr. 9-10, p. 605-625; *Despre unele caracteristici ale moralei catolice*, în ST, an VI, 1954, nr. 5-6, p. 269-294; *Sfinții în viața morală ortodoxă*, în ST, an VIII, 1956, nr. 1-2, p. 3-25; *Despre caracteristicile fundamentale ale moralei ortodoxe*, în MA, an II, 1957, nr. 11-12, p. 834-848; *Sfântul Ioan Gură de Aur — Despre desăvârșirea creștină*, în „Ortodoxia”, an IX, 1957, nr. 4, p. 568-585; *Morala creștină și morala teuită*, în „Ortodoxia”, an XI, 1959, nr. 1, p. 85-115; *Asceza creștină. Considerații principale*, în MA, an IV, 1959, nr. 9-10, p. 707-721; *Problema omului*, în MMS, an XXXXVII, 1961, nr. 1-2, p. 23-47; *Atuturii teologice contradictorii în problema colonialismului*, în MMS, an XXXVIII, 1962, nr. 3-4, p. 179-192; *Adevărata cale spre refacerea unității Bisericii lui Hristos*, în „Ortodoxia”, an XIV, 1962, nr. 3, p. 334-352; *Pe calea unității Bisericii lui Hristos*, în „Ortodoxia”, an XV, 1963, nr. 3-4,

p. 456 – 472, *Morala creștină și patriotismul*, în MB, an XIV, 1964, nr. 7–8, p. 346–356, *Vasoprea morală a Sfințelor Taine*, în MMS an XI, 1965, nr. 1–3, p. 31–41, *Personalitatea morală creștină*, în MA, an XI, 1966, nr. 1–3 p. 68–80; *Sfânta Taină a Botezului și viața morală creștină*, în MB, an XVI, 1966, nr. 4–6, p. 214–230; *Biserica și lumea în rapidă transformare* în MB, an XVII, 1967, nr. 7–9, p. 422–441

Toate studiile de Morală publicate după 1949 au fost strânse în volumul: *Studii de Teologie Morală*, Sibiu, 1969, 408 p.

Din lupta clerului greco-catolic pentru legea strămoșească, în ST, an VII, 1955 nr. 9–10, p. 600–611, *Samuil Micu Clain, teologul*, în MA, an II, 1957 nr. 1–2, p. 53–66, *Despre teologia lui Samuil Micu Clain*, în MA, an II, 1957, nr. 5–8, p. 454–466, *Samuil Micu Clain neșorea ucenicului Bisericii ortodoxe și a teologiei române* în MA, an III, 1958 nr. 11–12, p. 829–845; *Simion Bărnuțiu apărător al sinodului bisericesc* în MA, an VI, 1959, nr. 3–4 p. 228–240; *Continuitate și unitate*, în MA, an XXII, 1977 nr. 1–3 (și extras, 71 p.)

O parte din pastorelele și predicile publicate în revistele bisericești de azi au fost strânse în volumul: *Isus Hristos, viața noastră. Cuvântări, tălmăciri și îndrumări*, Sibiu, 1973, 491 p.

Postura nu apărut volumela: *Prelegeri de noștră ortodoxă*. Cuvântări teologice de Pr. Nicodan Stăruț, Târgu Mureș, 1986, 240 p. *Arhiepiscopul nostru ortodox*, în *Teologia*, prefață de Pr. Prof. Dr. Ioan Ică, Sibiu, 1996, 242 p.

Sute de articole, reportaje și însemnări în „Telegraful Român”, „Revista Teologică”, „Mitropolia Ardealului” și alte periodice.

Literatură: *Alegerea, hirotonia și instalarea înalt Prea Sfințitului Dr. Nicolae Mladun ca arhiepiscop de Alba Iulia și Sibiu și mitropolit al Ardealului*, în BOR, an. LXXXV, 1967 nr. 5–6, p. 529–561, *Înalt Prea Sfinția Sa Dr. Nicolae Mladun, arhiepiscop de Alba Iulia și Sibiu și mitropolit al Ardealului*, *Crășanei și Maramureșului*, în MA, an XII, 1967, nr. 6–7, p. 403–479; *Necrolog*, în MA, an XXXI, 1986, nr. 3, p. 91–107 și în BOR, an. CIV, 1986, nr. 5–6, p. 88–93, Pr. Prof. Marcea Păcuranu, *Donă sute de ani de învățământ teologic la Sibiu, 1786–1986*, Sibiu, 1987, p. 342–344.

MOGA IOAN, profesor de teologie, N. 1790, în Sebeș, jud. Alba, în funcție de preot, † 24 oct. 1856, în Sebeș. Probabil a urmat clasele gimnaziale în Alba Iulia sau Cluj; studii de Teologie la Universitatea din Viena (1812–1816). Profesor la școala teologică din Sibiu (1816–dec. 1848) și protopop al „tractului” Sibiu I (1830–1853), referent în probleme matrimoniale la „Consistoriul” din Sibiu (din 1828). În manuscris a rămas o lucrare pastorală: *Scurtă îndreptare pentru preoții nouiși care cugeți a lua preșine slujba creștea a duhovniciei* (1824).

Literatură: Dr. Eusebiu R. Roșca, *Monografia instituției seminarelor teologice-pedagogice „Andreianu”, Sibiu, 1911, p. 91–92; Ioan Lupas, Ioan Moga „Teologul”, 1790–1856 în vol. *Studii, conferințe și comunicări istorice*, III, Sibiu, 1941, p. 151–172; Dr. Sebastian Stancu, *Ioan Moga „Teologul”, în vol. Omagiu lui Ioan Lupas la împlinirea vârstei de 60 de ani*, București, 1943 p. 818–825.*

MOGA VASILE, episcop, N. 19 nov. 1774 în Sebeș, jud. Alba, † 17 oct. 1845 în Sibiu. Studii la Seminarul de învățăminte catolice în Sebeș, școala românească de la Alba Iulia și la cel din urmă studii și „Filosofia” (1786–1798). Preot necăscător în Sebeș, 1798–1810, propus și numit episcop ortodox al Ardealului în (811) călugărul „Călugărul” din Ardeal, a Carlovii (23 apr. 1811), instalat la 29 iun. 1811, având reședința în Sibiu unde a păstori, până la moarte. Deși îngrădit de legea de stat, totuși a cumpărat o reședință, a îndrumat cursul teologic de 6 luni (din 1811) și cel pedagogic din Sibiu, precum și școlile populare din eparchie, a odătat mai mult de carte, le-a pus în folosință, participare din Sibiu, a acordat burse unor tineri teologi la Universitatea din Viena a tinerilor de pastorele clerului și credincioșilor; pe lângă politică, a muncit pentru reînnoșirea românilor în cea a puterii naționale în Transilvania și pentru acordarea de drepturi politico-sociale.

Literatură: Ioan Lupas, *Acte privitoare la alegerea și instalarea episcopului ardelen Vasile Moga (1810–1811)*, în BOR, an. XXXV, 1911–1912, p. 781–790 și an. XXXV, I, 1913–1914, p. 593–587 și 789–794; Ioan Lupas, *Episcopul Vasile Moga și profesorul Gheorghe Lazăr*. Cu mai multe documente inedite, în An

Acad. Rom., M.S.J., s. a III-a, 1, XXXVII București, 1915, p. 867—924 (și în vol. *Studii, conferințe și comunicări istorice*, III Sibiu, 1941, p. 101—128); Ioan Mate, *Cultura episcopului Vasile Moga. Contribuțiuni noi*, în BOR, an. XLI, 1923, nr. 12, p. 922—926; Sebastian Stanca, *Viața și activitatea episcopului Vasile Moga 1774—1845*, Cuj, 1939, 127 p.; Ladislau Gyémánt, *Acțiuni petiționare ale românilor din Transilvania în perioada 1834—1838*, în „*Studia Universitatis Babeș Bolyai, Series Historica*”, fasc. 2, 1971, p. 31—52; Pr. Partenie Pop, *Episcopul Vasile Moga colaborator al nămeilor de cultură bănățeni*, în MB, an. XXIII, 1973, nr. 1—3, p. 116—122; Mișcea Păcuranu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III București, 1981, p. 65—76 (și ed. a II-a București, 1994); Ave C. Moșescu, *Contribuția episcopului Vasile Moga la dezvoltarea învățământului românesc din Transilvania*, în MA, an. XXXV, 1990, nr. 5, p. 10—27 (și în vol. „*Contribuții la studiul istoriei Bisericii Ortodoxe Române*”, Oradea, 2001, p. 157—185).

MOISESCU GHEORGHE, profesor de teologie sacra. N. 25 mart. 1902, în Mănești, județul Iași. Prahova. În familie de preoți 20 sept. 1974, în Engelberg—Elveția (înmormântat în Mănești). Sărbătorul „Nifon mitropolitul” din București (1918—1925). Facultatea de teologie din București, 1925—27, urmand paralele și cursurile Facultății de Litere și Filosofie, studii de specializare în Arheologie și Bizantinologie la Facultatea de Teologie din Atena (1933—1934) și de Istorie sud-est europeană la Universitatea din Varșovia (1934—1936), doctoratul în Teologie la București (1942). Profesor la Școala de cântăreți din București (1930—1940), diacon (1934), redactor al revistei „*Biserica Ortodoxă Română*” (1936—1949), secretar al Cancelariei Sf. Sinod (1937—1949), asistent (1942—1949), conferențiar (1949—1951) și profesor titular (1956—1974) la catedra de Istoria Bisericii Române de la Facultatea de Teologie (din 1948 Institut) din București, protieconomi stavropfor din 1956; detașat ca preot la parohia ortodoxă română din Viena (1960—1974) în această calitate a avut un rol însemnat în organizarea parohiei și a sediului cultural al comunității române în Viena, la promovarea legăturilor ecumenice, la organizarea unor manifestări culturale românești, participant la întruniri ecu-

meniste peste hotare, între care: Adunările IV, V și VII a Conferinței Bisericești Europene (Nyborg—Danemarca, 1964, Pörtlach—Austria, 1967, Engelberg—Elveția, 1974), la lucrările unor comisii ale Consiliului Ecumenic, Conferinței Bisericilor Europene și ale întrunirilor ecumenice. Autorul unor valoroase lucrări privind istoria Bisericii și a culturii românești.

Lucrări principale: *Istoria școlilor din Valea de Munte, 1831—1931* Valea de Munte, 1931, 181 + VIII p. *Cei dinădă bursteri a: lui Eufrazim Poteca la Colegiul național din București*, București, 1933, 27 p. *Legăturile țării române cu mănăstirile Măgă Spătan și Sf. Lavra din Peloponez*, în BOR, an. LII, 1934, nr. 1—2, p. 20—37 (și extras); *Mănăstirile închinute din Tara Românească în vremea păstoririi mitropolitului Grigorie Dascalul, 1823—1834*, în BOR, an. LII, 1934, nr. 5—6, p. 422—456 (și extras); *Catagrafia bisericilor și preoților din Ploiești la 1810*, Ploiești, 1939, 11 p.; *Catolicismul în Moldova până la sfârșitul secolului al XIV-lea*, București, 1942, XXIV + 150 p. (teză de doctorat); *Huteren, români, la sfârșitul secolului al XVIII-lea, 1845—1856*, București, 1946, 100 p. (extras din BOR, 1945—1946); *Contribuția românească pentru astăzi și Muntele Athos în Ortodoxia*, an. V, 1953, nr. 1—2, p. 238—278; *Urmișii schismei la români*, în „*Ortodoxia*”, an. VI, 1954, nr. 2—3, p. 339—364; *O sută de ani de la moartea lui Anton Puiu*, în BOR, an. LXXIII, 1955, nr. 1—2, p. 162—191; *Samuel Micu Clain. 150 de ani de la moartea sa*, în BOR, an. LXXIV, 1956, nr. 10—11, p. 1057—1077; *O sută de ani de la moartea arhimandritului Eufrazim Poteca extinsul mănăstirii* *Curtea Mănești*, în MO, an. X, 1958, nr. 11—12, p. 767—779; *Din corespondența arhimandritului Eufrazim Poteca în MO*, an. X, 1958, nr. 11—12, p. 816—834; *Un veac de la înălțarea române*, în MO, an. XII, 1959, nr. 1—2, p. 3—23; *Sfinții Trei Ierarhi în Biserica românească*, în „*Ortodoxia*”, an. XII, 1960, nr. 1, p. 3—33; *Istoria Bisericii Române*, manual pentru Institutele teologice, 2 vol., București, 1957, 464 + 653 p. (în colaborare cu Pr. Șicfan Lupșa și Pr. Alexandru Filipașcu); *Mănăstirea Puna. La 500 de ani de la întemeiere, 1466—1966*, 95 p. (text român și german); *Centenarul Societății academice literare „România Jună” din Viena, 1871—1971*, Viena, 1971, 192 p. (text român și german).

A editat — împreună cu Pr. acad. Nicolae M. Popescu — *Mărturisirea Ortodoxă, text grec inedit după Ms. Parisinus 1265, text român ed. Buzdu 1691* (București 1942, LXVIII + 352 p. + 8 p.). A înțeles și redactat 13 numere din „Almanahul parohiei ortodoxe române din Viena” (1962 — 1974), precum și revista coloniei române din Austria „Luceafăr Nou”. O serie de studii, articole, recenzii, note în aceste două publicații din Viena, în revistele „Biserica Ortodoxă Română”, „Mitropolia Otteniei” ș. a.

Literatură: *Necrolog*, în ROC, an. IV, 1974, nr. 4, p. 91 — 94. Pr. Sc. Protesescu, *Preotul profesor dr. Gheorghe I. Moisesescu*, în MMS, an. L, 1974, nr. 9 — 12, p. 854 — 855; *În memoriam: Preotul profesor dr. Gheorghe Moisesescu*, în „Almanahul parohiei ortodoxe române din Viena” pe anul 1975, p. 210 — 215. *Încetarea din viață a prof. Gheorghe Moisesescu*, în ST, an. XXVII, 1975, nr. 1 — 2, p. 141 — 144; *Enciclopedia geografică românească* (București, 1978), p. 224. Pr. Prof. I. Râmureanu, *Prof. Pr. Dr. Gheorghe Moisesescu*, în ST, an. XXXIV, 1982, nr. 1 — 2, p. 81 — 82.

MOISESCU IUSTIN, patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. N. 5 mart. 1910 în Căminest-Jiu, Argeș. A 1 ian. 1986 în București. Studii la Seminarul ortodox de război din Câmpulung Muscel (1922 — 1930) și la Facultatea de Teologie din Atena (1930 — 1934), studii de specializare la Facultatea de Teologie românească din Strasbourg (1934 — 1936) și din nou la cea din Atena (1936 — 1937) unde a obținut doctoratul. În 1937, cu teza: *Evagrie din Pont. Viața, scrierile și învățătura* (în limba greacă, Atena, 1937, 155 p.) premiată de Academia de Științe din Atena, exmatriculată la Facultatea de Teologie din București. Profesor de Limba latină la Seminarul „Nifon” din București (1937 — 1938) — profesor de Noul Testament la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității din Varșovia (1938 — 1939) — profesor agregat (1940) apoi profesor (1942) de Exegeza Noului Testament la Facultatea de Teologie din Cernăuți — Suceava, transferat în 1946 la aceeași catedră la Facultatea de Teologie din București — după 1948 la Institutul Teologic (universitar) (La 26 febr. 1956 ales mitropolit al Sibiei și mitropolit al Ardealului (hurotonat arhieresc la 15 mart., înscăunat

18 mart.); la 10 ian. 1957 ales arhiepiscop al Iașilor și mitropolit al Moldovei și Sucevei, (înscăunat 13 ian.), păstorind 20 de ani. La 12 iun. 1977 ales arhiepiscop al Bucureștilor mitropolit al Ungrovlahiei și patriarh al Bisericii Ortodoxe Române (înscăunat 19 iun. 1977) păstorind până la moarte.

Ca profesor de teologie a publicat mai multe lucrări de specialitate: *Sfânta Scriptură și interpretarea ei, în opera Sf. Ioan Hrisostom*, în „Candela”, an. L — LII, 1939 — 1941, p. 116 — 238 (și extras, Cernăuți, 1942, 120 p.); *Originalitatea parabolilor Mântuitorului*, în „Candela”, an. LV — LVI, 1944 — 1945, p. 60 — 107 (și extras, Rm. Vâlcea, 1945, 50 p.); *Activitatea Sfântului Apostol Pavel în Atena*, în „Candela”, an. LVII, 1946, p. 45 — 262 (și extras, Iași, 1946, 227 p.); *Ierarhia bisericească în epoca apostolică* Anexă: *Texte biblice și patristice despre pace și muncă* Craiova, 1955, 81 p.; *Simbolismul lui Hristu Andreiosov* — traducere din grecește, Craiova, 1955, 349 p.

Sfântul Pavel și viața celor nuați de seamă comuniști creștine din epoca apostolică, în ST, an. III, 1951, nr. 7 — 8, p. 398 — 416; *Temelurile lucrării Bisericii pentru apărarea păcii*, în ST, an. V, 1953, nr. 3 — 4, p. 247 — 268. Ca ierarh a publicat numeroase articole pastorale, cuvântări din de seamă mai ales în revista „Mitropolia Moldovei și Sucevei”.

Ca mitropolit al Moldovei, a desfășurat o activitate prodigioasă care îl așază în rândul marilor ierarhi călătoriari ai Bisericii noastre. Au fost ridicate noi clădiri — adevărate monumente de arhitectură — în incinta Centrului eparhial. Lași, iar catedra a și reședința au fost refăcute, au fost restaurate numeroase mănăstiri și biserici — monumente istorice din eparhie pe lângă cele numărate — au pus bazele unor muzee sau colecții muzeale, s-au construit clădiri noi în Seminarul teologic din mănăstirea Neamț, iar cele vechi au fost modernizate.

În afară de revista „Mitropolia Moldovei și Sucevei” care a apărut 20 de ani sub direcția sa îndrumare Centrul mitropolitan Iași a editat și alte lucrări, între care: volumul *Monumente istorice-bisericești din Mitropolia Moldovei și Sucevei* (1974), *Psaltirea în versuri a lui David* (cu ediție critică) (1975) monografiile *Catedrala mitropolitană din Iași* (1977) *Mănăstirea*

Cetățuia (1977), brouri albume de popularizare a mănăstirilor din Moldova, cărți de rugăciuni etc.

Ca mitropolit, a fost delegat de Sf. Sinod să reprezinte Biserica Ortodoxă Română la zeci de întruniri intercreștine, aducând o contribuție deosebită la promovarea ecumenismului creștin. A condus câteva delegații ortodoxe române în vizitele făcute altor Biserici: Anglia (1958), Biserica siriană din Malabar (1961), S.U.A. (1970), Biserica luterană din Danemarca (1971), Patriarhia ecumenică (1974) și a făcut parte din câteva delegații sinodale conduse de patriarhul Justinian, a primit numeroase delegații străine la Iași sau în cuprinsul Arhiepiscopiei Iașilor. Ca membru în Comitetul Central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor (1961 - 1977), a participat la Adunările generale de la New Delhi (1961), Liverpool (1968) și Nairobi (1975) și la sesiunile anuale ale Comitetului Central la Paris (1962), Geneva (1966 - 1973 și 1976), Ierusalim - Creta (1967), Canterbury (1969), Addis Ababa (1971), Utrecht (1972), Berlin (1974) și a făcut parte din Prezidiul Conferinței Bisericilor Europene și din Comitetul Consultativ participând la Adunările generale Nyborg IV (1964), Nyborg V (1966), Nyborg VI (1971) și Engelberg (1974), precum și la sesiunile Prezidiului și Comitetului Consultativ. A condus delegațiile Bisericii Ortodoxe Române la Conferințele panortodoxe de la Rados (1961 - 1963, 1964) și Chambéry (1968) la prima Conferință pregătitoare a Sfântului și marele Sinod panortodox (Chambéry 1970).

Ca patriarh, a condus câteva delegații sinodale care au vizitat unele Biserici: Patriarhia ecumenică (1978), Arhiepiscopia missionară ortodoxă română din Statele Unite și Canada (1979), Biserica Ortodoxă Rusă (1981), Biserica Ortodoxă Sărbă (1981), Biserica luterană din Suedia (1981), reședința Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Geneva (1981), Biserica Ortodoxă Bulgară (1982), Biserica reformată din Ungaria (1982), Biserica Ortodoxă din Grecia (1984), a primit vizita unor înalți ierarhi de Biserică precum și a numeroși reprezentanți ai altor Biserici și confesiuni creștine din lumea întreagă.

În calitate de patriarh, a acordat o atenție deosebită activității editoriale. De pildă, a inițiat marea colecție intitulată *Părinți și scriitori bisericești* proiectată în 90 de volume precum și colecția *Arta creștină în România* în 6 volume și a tipărit o nouă ediție sinodală a *Sf. Scripturi*

(1982), o nouă ediție a *Noului Testament* (1979), manuale pentru învățământul teologic superior și pentru seminariile teologice, teze de doctorat, cărți de cult și au continuat apariția revistelor centrale bisericești și cele mitropolitane, ca și buletinele comunităților ortodoxe române de peste hotare.

Prin bogata sa activitate cărturărească ecumenică și pastorală, patriarhul I. își înscrie numele în rândul ierarhilor de mare prestigiu ai întregii Ortodoxii.

Literatură. Reportaje asupra alegerii sale succesive la Sibiu, Iași și București în BOR, an LXXIV, 1956, nr. 3-4, p. 215-264, BOR, an LXXV, 1957, nr. 1-2, p. 39-81, MMS, an XXXIII, 1957, nr. 1-2, p. 3-59, BOR, an XCV, 1977, nr. 7-8, p. 584-668, GB, an XXXVI, 1977, nr. 6, p. 493-596.

A se vedea și numerele omagiale ale revistelor bisericești din mart. 1980, cu prilejul împlinirii a 70 de ani de viață, din care menționăm studiile: Pr. Prof. Dr. Ioan Râmureanu, *La 70 de ani de viață al Prea Fericitului Patriarh Iustin*, în BOR, an XCVIII, 1980, nr. 3-4, p. 339-363, Pr. Prof. Dumitru Rado, *Prea Fericitul Patriarh Iustin în teologia românească*, în *Ibidem*, p. 364-383, Pr. Scaut al Putescu, *Coordonate ale arhiepiscopiei Prea Fericitului Patriarh Iustin în sesiunile Mitropoliei Moldovei și Sucevei*, în *Ibidem*, p. 384-403, Pr. Dumitru Dobre, *Contribuția Prea Fericitului Patriarh Iustin la dezvoltarea relațiilor ecumenice ale Bisericii Ortodoxe Române*, în *Ibidem*, p. 404-432, Preot Al. Armand Munteanu, *Bibliografia Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin*, în MO, an XXXII, 1980, nr. 3-6, p. 389-401 (alte articole în același număr, p. 265-388). Alte articole omagiale în MMS, an LVI, 1980, nr. 3-5, p. 224-327. A se vedea și revistele bisericești din mart. 1985, cu articole omagiale scrise cu prilejul împlinirii a 75 de ani de viață: BOR, an CIII, 1985, nr. 3-4, p. 216-323, MO, an XXXVII, 1985, nr. 3-4, p. 161-81, *Necrolog* în BOR, an CIV, 1986, nr. 7-8, p. 12-72.

MOISIU ALEXANDRU, profesor de teologie N. 15 nov. 1915 în București, originar însă, din Țapoș, jud. Sibiu), † 6 febr. 1996 în Sibiu. Studii la Iași, „Sf. Vasile” din Blaj (1928-1936), la Academia teologică din Blaj (1936-

Semnificația sărbătorii Duminicii, în „Ortodoxia”, an. XXXIII, 1981, nr. 3, p. 136—155; *Învățătura unaară despre Sfântul Duh și despre Biserica exprimată în Simbolul de credință la Sinodul al doilea ecumenic (381)* în „Ortodoxia”, an. XXXIII, 1981, nr. 3, p. 409—432; *Aspecte ale revelației divine în perspectiva dialogului ecumenic*, în MMS, an. LVIII, 1981, nr. 4—6, p. 237—253; *Sfânta Liturghie ca icoană a împărăției lui Dumnezeu și însemnătatea ei în viața religioasă-morală a creștinului ortodox* în „Ortodoxia”, an. XXXIV, 1982, nr. 1, p. 99—120; *Sensul închinării creștinului în seninul sfintei cruci* în „Ortodoxia”, an. XXXIV, 1982, nr. 2, p. 215—229; *Temeiuri scripturistice ale închinării credinciosului în sfânta biserică* în „Ortodoxia”, an. XXXIV, 1982, nr. 3, p. 423—450; *Preotul duhovnic și lăzărul țestării păcatelor*, în „Ortodoxia”, an. XXXIV, 1982, nr. 4, p. 570—585; *Isus Hristos — principiu al unității creștine*, în „Ortodoxia”, an. XXXV, 1983, nr. 1, p. 138—145; *Învățătura despre energiile divine necreate în preocupările ecumeniste contemporane* în MB an. XXXIII, 1983, nr. 3—4, p. 132—154; *Isus Hristos viața lumii. Viața religioasă autentic creștină ca temă de discuție ecumenică*, în MMS, an. LIX, 1983, nr. 4—6, p. 167—191; *Einikeitate și autonomie bisericească. Considerații de ordin teologic-moral în viziunea Centenarului autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române București 1987* p. 234—267; *Cărțile de suibă transilvănene. factor de unitate națională*, în vol. „Contribuția transilvănenă la teologia ortodoxă”, Sibiu, 1988, p. 222—245; *Învățătura ortodoxă despre dreptate și rolul ei în realizarea ordinii morale*, în „Ortodoxia”, an. XLI, 1989, nr. 2, p. 57—86; *Cuvântul lui Dumnezeu în Scriptură și în Tradiție. Puncte de orientare în activitatea religioasă-morală și misionară a preotului ortodox* în MMS, an. LXV, 1989, nr. 3, p. 9—30; *Iubirea — taina căsătoriei. Alba Iulia, 1996, 254 p.*; *Adevărul și frumusețea căsătoriei. Alba Iulia, 1996, 256 p.*; *Credința strămoșască în fața ofensivei antihristice sectare (Beius), 1998, 436 p.*; *Adevăr și preamărire în Ortodoxie. Îndreptar de texte scripturistice comentate în vederea apărării liturgice a dreptei credințe, Voiea Popului, 1999; Adolescența — preluia la poemul iubirii curate, Cluj-Napoca, 2001, 351 p.*

Diverse articole în „Telegraful Român” și „Îndrumătorul Bisericesc”, de la Sibiu, predici în „Glasul Bisericii” ș.a.

Literatură: GB, an. XXXVI, 1977, nr. 1—3, p. 146—147; ST, an. XXXIV, 1982, nr. 1—2, p. 177. Pr. Prof. Mircea Păcuraru, *Două sute de ani de învățământ teologic la Sibiu, 1786—1986*, Sibiu, 1987, p. 371—373.

MOLDOVAN IOAN MICU (Moldovănuț), teolog, istoric, filolog, pedagog și folclorist. N. 13 iun. 1833, în Varfalău (azi Moldoveni), jud. Cluj, † 7 sept. 1915, în Blaj. Studi. gimnaziale la Blaj, teologice la Pesta, Viena și Blaj (1853—1857). Profesor la Seminarul teologic din Blaj (1857—1858), apoi profesor de Istorie, Română, Latină, Geografie și Filosofie la Gimnaziul superior din Blaj (1858—1879), și director al acestuia (1879—1884), canonic metropolitan (din 1879), ajungând până la demnitatea de prepozit și vicar capitular (1895—1904) al Arhiepiscopiei Blajului. Membru fondator apoi președinte (1894—1901) al Asociației membrilor corespondenți, 1871, apoi activ al Academiei Române (alesu la 11 apr. 1894, în locul lui George Barițiu), membru fondator al Partidului Național Român din Transilvania (1869), unul din autorii Pronunțămîntului de la Blaj (1868). Autor de lucrări istorice, manuale didactice și culegeri folclorice.

Lucrări. *Lectionariu latin pentru clasa II gimnazială* Blaj, 1864. *Dictionărești latin-român pentru începători*, Sibiu, 1864. *Istoria Ardealului* (pentru școli populare), Blaj, 1866. *Geografia Ardealului* (pentru școli populare), ed. a II-a, Blaj, 1870. *Istoria patriei* (pentru școli populare), Blaj, 1875 (multe din ele interzise de autoritățile maghiare).

Acte sinodale ale Bisericii române de Alba Iulia și Făgăraș, 2 vol., Blaj, 1869—1872, 196 + 124 p.; *Spicuri în istoria bisericească a românilor* Blaj, 1873—82 p. Colaborator al lui T. Cipariu la publicarea *Arhivului pentru filologie și istorie*, Blaj, 1867—1870; articole — multe polemice — într-o serie de periodice românești, din Transilvania (mai ales în „Foara Școlastică” de la Blaj, pe care a redactat-o între anii 1876—1881), cuvântări etc. Din îndemnul lui, elevii din Blaj au alcătuit, în anii 1862—1878, cea mai bogată colecție de folclor transilvănean (190 caete) pe care a încredințat-o filologului, ceh Jan Urban Jarník și lui Andrei Bărseanu, care vor publica o selecție de aproximativ o treime, sub titlul: *Doine și strigături din Ardeal*, 2 vol.,

București, 1885, XV + 528 p. (I) + XVI + 324 p. (II), ed. a II-a, 1895 reeditată de Adrian Fochu în 1968)

Literatură: A. Bășeșanu), † Ioan Micu Moldovan în „Transilvania”, an XLVI, 1915, nr. 7—12, p. 97—100; Ioan Rașu, Ioan Micu Moldovan. *Notițe biografice* în „Unirea” Blaj, an. XXV, nr. 93—117 din 1915; I. Lupuș Nicolae Popea și Ioan Micu Moldovan, București, 1920, 53 p. (și în vol. *Studii istorice* V Sibiu—Cluj 1945—1946, p. 429—486); Dr. Ilie Dăruanu, Ioan Micu Moldovan și Moldovenii Cluj, 1937, 43 p.; Ștefan Manciulea, Ioan Micu Moldovan autor de manuale didactice în CC, an XVIII, 1938, nr. 3—4, p. 159—180 (și extras); Nicolae Ciușcă, *Correspondența între Ion Micu Moldovan și Ion Biana*, Blaj, 1943, 106 p.; Șt. Manciulea, *Correspondența dintre Visarion Roman și Ioan Micu Moldovan*, București, 1944; Nicolae Mladin, *Din lupta clerului greco-catolic pentru legea strămoșească. Profesorul și canonicul Ioan Micu Moldovan*, în ST, an. VII, 1955, nr. 9—10, p. 600—611; Ileana Bozuc, Jan Urban Jarník în lumina corespondenței sale cu Ioan Micu Moldovan în „Limba și literatură” XIV, 1967; Vasile Vesa, *Lección de Istorie universală primară de Ioan Micu Moldovan la Gimnaziul din Blaj*, în „Studia Universitatis Habes Holyar” seria științe sociale filologice Cluj I, XVIII, 1968; Ioana Botezan, *Documente inedite privind contribuția lui Ioan Micu Moldovan la elaborarea, editarea și răspândirea manualelor școlare pentru învățământul românesc din Transilvania în perioada 1860—1914*, în „Sargetia”, Deva, an. X, 1973, p. 251—261; Ioana Botezan, Ioan Micu Moldovan și Academia Română în „Măria”, 7, 1977, p. 197—210; Iana Balaceanu și Rodica Chiriacescu, *Dictionar de lingvistică și filologie română*, București, 1978, p. 181—182; Lucian Dănuș, *Dictionarul folcloristilor. Folclorul literar românesc*, București, 1979, p. 285—286; Dictionarul literaturii române de la origini până la 1900, București, 1979, p. 585—586; George Bariț și contemporanii săi. *Documente literare*, vol. V, București, 1981, p. 259—323; Dorina Ciuriceanu, Ioan Micu Moldovan bibliotecar, în „Biblioteca și Căzărarea”, Cluj-Napoca, 1983, 7, p. 100—112.

MOLDOVAN ȘTEFAN preot, istoric. N. 6 aug. 1813, în Țicudul de Câmpie (azi Valea Lungă), jud. Alba, † 4 nov. 1900, în Lugoj, Studii gimnaziale la Craiova, Filosofie și Teologie la Blaj. Profesor la Blaj, 1837—1838; preot în Căprieș — azi Câmpia Turzii, jud. Cluj și administrator protopopesco în Beiuș — azi Boiaș — jud. Cluj (1838—1847), paroh și protopop în Mediaș (1847—1852), paroh și vicar în Hăteeg (1852—1857), canonic al nouă dieceze a Lugojului (din 1857), apoi prepozit (vicar general) al diecezei până la moarte (1860—1900). În 1848—1849 s-a numărat printre fruntașii revoluției române din Transilvania, fiind numit „comisar imperial de pacificare” în Cetatea de Baltă împreună cu pastorul luteran Stephan Ludwig Roth. Ca vicar la Hăteeg a lucrat pentru înființarea unei „preparandi” (școală pedagogică) în acest oraș (1854—1857). A avut preocupări istorice copund o serie de documente privitoare la români, pe care le-a publicat în „Gazeta Transilvaniei” — Brașov, „Foarte pentru știință, inimă și literatură” — Brașov, „Sămânț Românesc” — Viena și mai ales în „Transilvania” — Sibiu, săvârșind și cu înverșănarea vechilor tipărituri românești din pârțile Hătegului întretinând în acest scop o corespondență cu T. Cipariu.

Lucrări: *Registre istorice din colecțiunea comitelui Josif Kemény* în rev. „Transilvania”, din 1868, 1869 și 1870; *Colecțiune de diplome din Diplomatarul comitelui Josif Kemény* în „Transilvania” din 1871, 1872, 1873 și 1874, *Extras din ziarul vieții mele de la 15 martie 1848 până la 18 ianuarie 1849* în „Transilvania” nr. 7—15 din 1875; *Documente istorice din 1848 și 1849*, în „Transilvania”, nr. 16—20 și 22—24 din 1875 și nr. 1—7, 9—20 și 22 din 1876 etc. Două volume cu însemnări istorice despre parohiale din Țara Hătegului au rămas în manuscris (azi la Arhiepiscopia Timișoara).

Literatură: Șematismul istoric al diecezei Lugojului, Lugoj, 1903, p. 127—13; Ioan Rașu, *Dăruții noștri*, Blaj, 1908, p. 88—90; Iacob Radu, *Istoria vicariatului greco-catolic al Hătegului*, Lugoj, 1913, p. 127—128; Constanț Suciu, *Un erou din 1848. Protopopul Ștefan Moldovan din Mediaș*, Blaj, 1933, 52 p.; Liviu Palachi, *Ștefan Moldovan și Timotei Cipariu*, în

MB an VII 1957, nr 1—3, p. 71—81, Același. *Cărți religioase din Țara Hotegului de pe o listă din 1857*, în MA, an IV, 1959, nr 7—8, p. 522—539; Același. *Cărți vechi românești din Țara Hotegului după o listă din 1857*, în SCB III 1960, p. 282—287; I. I. Rusu, *Aportul lui Ștefan Moldovan la epigrafia Daciei*, în SCIV, XIV, 2, 1963, p. 441—540; Ioana Bolezan, *Documente privind istoria învățământului din Țara Hotegului între anii 1850—1860 în „Sargetia”*, Deva V II, 1971, p. 119—128; Gheorghe Naghi, *Memoriile lui Ștefan Moldovan din 1852—1854 cu privire la școlile românești din Hoteg*, în „Sargetia”, XIV, 1979, p. 421—430; Lucian Căraș și Mihail Racovitan, *Frontașii revoluționar de la 1848 Ștefan Moldovan* — *ibidem*, p. 444—449; Michael Kroner, *Stephan Ludwig Roth und Ștefan Moldovan ihr Wirken in der Revolution von 1848/49 im Kokeigebiet*, în „Zeitschrift für Siebenbürgische Landeskunde”, Heft 2 J 1979, p. 195—211; Florian Dudaș, *Cărți vechi românești din Țara Hotegului — numirea catalogului lui Ștefan Moldovan (1857)*, în „Banatica”, vol. V, Roșița, 1979, p. 485—510; Florian Dudaș și Ștefan Crișan, *Contribuția clericului Ștefan Moldovan la bibliografia românească veche*, în BOR, an XCIX, 1981, nr 3—4, p. 420—444; George Barș și contemporanii săi. *Documente literare*, vol. VI București, 1983, p. 256—359; Gheorghe Naghi, *Un manuscris inedit al lui Ștefan Moldovan privitor la Țara Hotegului la mijlocul secolului al XIX-lea*, în „Sargetia”, Deva 20, 1986—1987, p. 306—326.

MOLDOVEANU NICU profesor de teologie, compozitor N. 20 oct. 1940, în Sănteni, jud. Iași. Studii la Seminarul teologic (1956—1961) și la Institutul Teologic Universitar din București (1961—1965), continuând tot aici cursurile de doctorat — specialitatea Muzica bisericească (1965—1968), cu doctorat în 1974, specializarea la „Hochschule für Musik und darstellende Kunst” din Viena (1980—1981). Asistenț la sect. a practică a Institutului Teologic din București (1968—1975), lector suplantar (1975), conferențiar (din 1976), profesor (din 1994) pentru Muzica bisericească. Diacon, apoi preot. A publicat lucrări teoretice și compoziii

Lucrări. *Cântarea corală în Biserica Ortodoxă Română de la pătrunderea ei în cultul divin*

plină la sfârșitul secolului, al XIX-lea în ST, an XIX, 1967, nr 7—8, p. 504—520; *Cântarea corală în Biserica Ortodoxă Română în secolul al XX-lea*, în ST, an XX, 1968, nr 3—4, p. 273—295; *Manuscrisele muzicale vechi bizantine din România*, în MO, an XXVIII, 1971, nr 9—10, p. 759—769; *Preocupări muzicale ale lui Dimitrie Cantemir*, în MO, an XXV, 1973, nr 1—12, p. 908—916; *Izvoare ale cântării psaltice în Biserica Ortodoxă Română — Manuscrise muzicale vechi bizantine din România, grecești, românești și româno-grecești până la începuturile secolului al XIX-lea* Teză de doctorat, în BOR, an XCII, 1974, nr 1—2, p. 131—280 (și extras, 151 p.); *Câteva manuscrise muzicale vechi slave din România în BOR* an XCIII, 1975, nr 9—10, p. 1115—1164; *Preocupări de muzică și muzicologie în Biserica Ortodoxă Română în ultimii 50 ani (1925—1975)*, în ST, an XXIX, 1977, nr 3—4, p. 263—297; *Muzica în Moldova secolului al XVI-lea* Mărturie din, în BCR, an XCVII, 1979, nr 9—12, p. 1193—1222; *Sfântul Vasile cel Mare și muzica bisericească în vo. Sfântul Vasile cel Mare* Închinare la 1600 de ani de la nașterea sa. București, 1980, p. 411—429 + 51 pl.; *Muzica bisericească la români în secolul al XIX-lea*, în GH an XLI, 1982, nr 1—2, p. 883—915 și an. XLI, 1983, nr 9—12, p. 594—625.

Compozitorul, profesorul, dirijorul Nicolae Lungu octogenar, în BOR, an XCVIII, 1980, nr 3—4, p. 459—472; **Profesorul, proimpălatul și clericul Anion V. Unca**, în BOR, an XCVIII, 1980, nr 9—10, p. 1011—1015; **Compozitorul Ciprian Porumbescu. 100 de ani de la naștere**, în ST, an XXXV, 1983, nr 7—9, p. 586—596; **Compozitorul Paul Constantinescu. 20 de ani de la moartea sa** în ST an XXXV, 1983, nr 9—10, p. 714—728; **Muzicianul Gavril Gabinescu — 100 de ani de la naștere**, în ST, an XXXVI, 1984, nr 1—2, p. 127—137; **Cercetări asupra manuscriselor în notație bizantină existente în Biblioteca Națională din Viena**, în BOR, an CII, 1984, nr 3—4, p. 238—245 + 16 pl.; **Muzica bisericească la români în sec. XX în BOR** an CIII, nr 7—8, 1985, p. 615—636 și an. CIV, nr 3—4, 1986, p. 117—139; **Marșul termonahului (1770—1836)**, traducător, compozitor, copist, tipograf, în BOR, an CVIII, 1990, nr. 1—2, p. 116—136; **Afirmarea muzicii românești în**

vremea domniei lui Alexandru Ioan Cuza în BOR, an. CIX, 1991, nr. 4—6, p. 121—152.

Compoziții *Compoziții, prelucrări și armonizări de cântări bisericesti și folclor religios pentru cor mixt și bărbătesc*, în GB, an XXVII, 1968, nr. 3—4, p. I—XI, *Cântări liturgice*, în GB, an XXXIII, nr. 1—2, 1974, p. I—XVI, *Cântări creștine, tradiționale la praznici: Învierea, Donului, la slujba Tainei Cuminiei și înmormântare*, în BOR, an XCIII, 1975, nr. 7—8, 10 p. și nr. 9—10, 32 p., *Colinde*, în BOR, an XCVII, 1979, nr. 1—2, p. I—XXII **Repertoriu coral bărbătesc (religios, popular, patriotic)**, București, 1983, 550 p., *Antologie muzicală bisericească pe ambele notații muzicale suprapuse*, București, 1992.

Literatură *Curriculum vitae*, în teză de doctorat cit. p. 280; ST, an XXXIV, 1982, nr. 1—2, p. 115—116; Gheorghe C. Ionescu, *Lexiconul. Compozitori, teoreticieni, muzicologi, dascăli de psaltichie, copisti, interpreți*, București, 1994, p. 241—244.

MONORAI IOAN preot, istoric N. c. 1760, în Mănărade, jud. Alba. † 9 aug. 1836, în Cergău Mare, jud. Alba. Nașe știe unde și a făcut studii la Călugărești prin Transilvania și Bazaș, ajutor de consilier în Sibiu (1785), învățător în Ocna Sibiului (1785—1786), în 1786 trimis la studii teologice în Lvov unde s-a întors prin 1789, preot în Cergău Mare (1794—1836). A scris o lucrare istorică sub titlul: *Scurte cunoștințe a lucrurilor Daciei și mai ales ale Ardealului și ale altor mișcări care în zilele cește mai de urmărită s-au întâmplat în Europa* (care s-a pierdut în rând prin un Patriot român în anul 1820 (ms. rom., 3,5 p., în Bibl. Episcopiei Arad), cu o variantă în limba română *Brevia Notitia Rerum Dacicarum aiorumque Motuum et Revolutionum quae recentibus temporibus Europam infestaverunt...* (ms. autograf, 298 p. în Bibl. Filialei Cluj a Acad.), o altă variantă latină a făcut în 1822, azi în Bibl. Episcopiei Arad). Lucrarea — cu 5 capitole — cuprinde istoria românilor de la origină până a 18⁷ pentru de vederea romanității și convingându-l pe popor —, român înlovescete izvoare latine, bizantine, maghiare, acte papale ș.a.

Literatură Eduard I. Găvănescu, *Ioan Monorai un istoric ardelenesc necunoscut*, Arad, 1938,

96 p., Ioan Monorai, *Scurtă cunoștință a lucrurilor Daciei* Câteva fragmente precedute de un studiu introductiv de Eduard I. Găvănescu, în An. Acad. Rom., M.S.L., a. III, t. XXI, nr. 6, București, 1939, p. 433—480 (și extras, 48 p.) Academia R.S.R., *Istoria literaturii române II* București, 1968, p. 115—117, *Enciclopedia istoriografiei românești*, București, 1978, p. 226, *Dictionarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979, p. 586.

MORARIU CONSTANTIN, preot, poet și traducător N. 5 mai 1854, în Mitocu Dragomirnei, lângă Suceava, † 16 mart. 1927, în Cernăuți, nepot de frate al marelui poet și vestitului Moșușu Lăceul în Suceava, apoi Facultatea de Teologie la Cernăuți (1874—1878), membru în Societatea studențească „Arboreasa”, închinat pentru marele său talent la Colegiul „Sf. Iosif” (1878—1886), apoi la biserica „Sf. Paraschiva” din Cernăuți (1886—1896), iar între anii 1896—1917, din cauza atitudinii sale politice românești, a fost trimis preot în Pădureț—Suceava, consilier consistorial în Cernăuți (1918—1926), membru în „Societatea pentru cultura și literatura română în Bucovina”. S-a ridicat mereu împotriva încercărilor de slavizare a poporului și a Bisericii românești, fiind și unul din fruntașii apriei de eliberare națională a românilor din Bucovina.

A publicat versuri originale, articole cu caracter istoric, didactic, literar și economic, traduceri din literatura germană (Goethe, Schiller, Heine), publicate în periodice „Fătulă” — Oradea, „Aurora Română” — Pesta, „Amicul Familiei” — Gherla, „Conversații Literare” — Iași, „Viața Românească” — Iași, „Revista Politică” — Cernăuți, „Glasul Bucovinei” — Cernăuți, „Neamul Românesc” — București ș.a. O parte din versuri au fost strânse mai târziu în volum. În 1893—1896 a editat singur ziarul „Desteptarea” la Cernăuți în vederea educării țăranilor, în care aproape toate articolele erau scrise de el însuși, după 1900 a devenit — independent de voia sa — ziarul politic al Partidului Poporal Național din Bucovina. Articole cu caracter teologic în „Candela” la care se adaugă o serie de broșuri cu caracter teologic-misionar (în colecția „Biblioteca Desteptării Poporului”), apoi lucrări istorice, în care căuta să apere drepturile românilor din Bucovina. Aproape toate

cărțile și broșurile sale le-a vândut în scopuri culturale-filantropice românești.

Lucrări: *Istoriul școlii reale gr. or. din Cernăuți* Cernăuți, 1889-79 p. *Kulturhistorische und ethnographische Skizzen über die Rumänen der Bukowina*, I. Teil Wien, 1889—1891, 317 + 39 p. *Părți din istoria românilor bucovineni*, I—II, Cernăuți, 1893—1894, 152 + 332 p. (o istorie precum și prima schiță de istoria literaturii din Bucovina), *Câteva cuvinte despre folosul limbii românești* Cernăuți, 1896, 42 p. *Istoria lui* Partea I—III, Cernăuți, 1897, 1899 și 1901, 680 p. *Moșii și limba noastră. Scrieri populare*, Cernăuți, 1901, 47 p.

Versuri originale și traduceri Cernăuți 1924, (altă ed., Cernăuți, 1937)

Traduceri: Goethe, *Herman și Dorotea*, Gherla, 1894 (ed. a II-a, Cernăuți, 1924); *Poezii germane traduse liber*, Gherla, 1890, 118 p. *Versuri de Schiller și Goethe* Cernăuți 1923.

Omulile Sf. Ioan Gură de Aur la Epistolele Sf. Pavel către Tit și Filimon, Gherla, 1888. *Omulile Sf. Ioan Gură de Aur la Epistola Sf. Pavel către Timotei* în „Candela” 1892. *Omulile Sf. Ioan Gură de Aur la Epistola Sf. Apostol Pavel către Romani*, Cernăuți, 1889 (în colaborare cu Șt. Saghin).

Grija cea mare trebuie s-o avem de viața cea veșnică, Cernăuți, 1923, 31 p., *Cuști, ciuști, ce poate credința în Dumnezeu* *Scrieri populare* București 1907, 104 p. (altă ed. a II-a Cernăuți, 1927, 92 p. *Virtutea creștină* Prelucrare, tom I Cernăuți 1902 p. 370 tom II Buc. 1907, 195 + III p., vol. III, Cernăuți, 1909; *Virtutea miler creștinești* Pre. acurate Cernăuți 1923, 78 p. *Virtutea blândetei creștinești*, Prelucrare, Cernăuți, 1924, 35 p.

Literatură: *Enciclopedia Română* tom III Sibiu 1904 p. 328. Constantin Loghin, *Istoria literaturii române din Bucovina (1775—1918)*, Cernăuți, 1926, p. 135—140 (și ed. Cernăuți, 1996 p. 185—191). R. Căndea, *Un creștin și un român. Preotul C. Morariu*, în „Candela”, XXXVIII, nr. 10—12, 1927 p. 255—266 (extras, Cernăuți, 1928, 14 p.); Constantin Morariu, *Cursul vieții mele*, în „Făt Frumos”, revistă de literatură și folclor, an. III, 1928, p. 41—42, 71—76, 110—112 și an. IV, 1929, p. 171—176; N. Iorga, *Oameni cari au fost* II, București,

1936, p. 232—233; P. Iroaic, *Poezia lui Constantin Morariu* în „Junimea Literară”, Cernăuți, an. XXVI, 1937, p. 1—9; V. Loichuș, *Preotul și românul Constantin Morariu*, Cernăuți, 1938, 15 p.; *Dictionarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979, p. 586—587; *Bibliografia românească modernă 1831—1918*, vol. III, București, 1889 p. 472—474.

MORARIU-ANDRIEVICI CONSTANTIN, preot N. 26 iul. 1835 în Mălcu Dragoimirei, lângă Suceava + 29 mart. 1875 în Cernăuți. Studii la Gimnaziul și Institutul teologic din Cernăuți (1857—1860). Preot și profesor de Religie și Limba română la Gimnaziul ortodox român din Suceava (1860—1864), apoi profesor de Morale la Institutul teologic din Cernăuți (1869—1875).

Lucrări: *Mănușarii pentru învățătura religioasă (cărți a Bisericii, de episcopul Ioan de la Râșcov) și pentru învățătura clasei*, învățământul la Gimnaziul Viena 1866, 166 p. *Mănușarii pentru învățătura istoriei Testamentului celui vechi (pentru) clasa a doua gimnazială*, Viena, 1867, 228 p. *Mănușarii pentru învățătura istoriei vieții Mântuitorului lumii Iisus Hristos*, (pentru) clasa a treia gimnazială, Viena, 1867, 204 p. — un curs de Morale a rămas în manuscris.

Literatură: *Biografia lui Constantin Morariu-Andrievici*, în rev. „Anual Fan. liber”, Gherla, 1889 (și extras, 43 p.); *Enciclopedia Română*, tom III Sibiu 1904 p. 327. *Bibliografia românească modernă (1831—1918)*, vol. II, București 1989 p. 474. Mihail Iacobescu *Constantin Morariu. Cursul vieții mele*, în rev. „Codrul Cosminului”, Suceava, 1996 nr. 2, p. 409—432.

MORARIU-ANDRIEVICI SILVESTRU (din bolez. Sarvan), teolog, pedagog, mitropolit al Bucovinei N. 14 nov. 1818 în Mălcu Dragoimirei, lângă Suceava în familie de preot + 3/15 apr. 1895 în Cernăuți. Gimnaziul și Institutul teologic în Cernăuți, doctor honoris causa al Facultății de Teologie din Cernăuți (1875). Preot-paroh în Ceahor (1843—1862), apoi consilier consistorial în Cernăuți (1862—1877), parohi fund și profesor de Muzică la Seminarul (internatul) diecezan și la Școala de cântăreți bisericești de acolo, ales deputat în Senatul imperial din Viena și în Dieta Bucovinei de la

Cernăuți, călugăr în 1873 sub numele de Silvestru, este hirotonit arhimandrit, iar în 1877 numit vicar general al Mitropoliei, la 12 martie 1880 numit arhiepiscop al Cernăuților și mitropolit al Bucovinei și Dalmatiei chirotonit 6 aprilie 1880 la Viena, instalat 27 aprilie/9 mai 1880), păstorind până la moarte.

Ca preot și conșilier, a publicat numeroase poezii, fabule, povestiri — mai ales în „Calendarul pentru Bucovina” de la Cernăuți redactat o vreme de el însuși — manuale pentru școlile „poporane” manual de religie lucrări teologice predici și a fost vicepreședinte al „Societății pentru cultura și literatură română din Bucovina” apoi membru de onoare contribuind prin toate acestea, la bunul mers al școlilor românești și la menținerea conștiinței naționale între românii din Bucovina.

Ca mitropolit, a luptat pentru păstrarea autonomiei bisericești și a drepturilor românești în Bucovina, împotriva învercării riturilor de a obține pastură de răspundere și folosirea limbii rutenie în administrația bisericească. La îndemnul lui s-a înființat societatea muzicală „Armonia” (1881), apoi o societate de studenți teologi numită „Academia ortodoxă” (1889) care a avut asupra sa editarea „Calendarului bucovinean”. La îndemnul său a apărut „Candela”, revistă teologică scoasă de profesorul Facultății de Teologie (1882—1886), s-a înființat „Tipografia Mitropolitului Silvestru” (1883) și a putut catehiza mitropolitând din Cernăuți. A încercat să convingă Congresul bisericesc al Mitropoliei — format din clerici și marea —, dar a fost împiedicat de autoritățile habsburgice.

Lucrări: *Micul Komienic pentru întâia clasă a școlii poporane*. Der Kleine Komienus für die erste Klasse der Volksschulen, Viena, 1851, 77 p. (altă ediție, 1862); *Carte de carte sau Legendarii românești pentru întâia clasă a școlii poporane*, Viena, 1852, 110 p., — pentru a doua clasă, Viena, 1855, 164 p. (alte ediții în 1858, 1865, 1869, 1873); — pentru a treia clasă, Viena, 1861, 162 p. (alte ediții în 1862, 1866, 1868, 1877); — pentru a patra clasă, Viena, 1856, 206 p. (alte ediții în 1860, 1862, 1869); *Metodica calculăciunii cu cifre*, Viena, 1858, 229 p.; *Metodica calculăciunii în cap*, Viena, 1860, 202 p.; *Aritmetica pentru școlile sâsești*, Viena, 1868, 140 p.

Învățătura ortodoxă din religionea creștinăască. pentru clasele superioare ale gimnaziului I). *Învățătura dogmatică generală*, Viena, 1862, 166 p. (I); *Învățătura dogmatică specială*, Viena, 1862, 182 p., (II); *Învățătura morală*, Viena, 1864, 212 p., *Catehiz mic pentru înțelegerea ortodoxă din I și a II-a clasă a școlii naționale din Bucovina*, Viena, 1865, 38 p. (alte ediții 1889, 1892); *Istoria sfântă a Testamentului Vechi și Nou pentru clasa II a școlii poporane*, Viena, 1865, 282 p. (ed. a II-a, 1886, ed. a III-a 1890); *Micul Catehiz care cuprinde învățătura creștinăască despre dogmele bisericești și dreptcredințioase a Răsăritului pentru a III-a clasă a școlii poporane*, Viena, 1865, 87 p. (alte ediții 1877 și 1890); *Istoria sfântă a Testamentului Vechi și cel al Noului apără din învățătura religioasă*, pentru a IV-a clasă a școlii poporane, Viena, 1865, 281 p. (ed. a I-a, Viena, 1880); *Epistole și Evanghelii de toate duminicile și sărbătorile de peste an...* pentru clasa III a școlii poporane, Viena, 1865, 166 p.

Liturgica care cuprinde scurta tălăcută a rânduielilor liturgice după tipul Bisericii dreptcredințioase a Răsăritului (Cernăuți) 1860, 113 p.; *Cândăria bisericească pe toate duminicile și sărbătorile de peste an...* Cernăuți, 1860, 129 p.; *Practica bisericească arătată în note marelă*, Viena, 1874, 97 p.; *Tipiconul Bisericii Ortodoxe orientale pentru rânduielile liturgice în toate zilele anului pascat bisericesc*, Cernăuți, 1883, XI + 214 + VII p., *Apologie der orthodoxen griechisch-orientalischen Kirche der Bukowina*, Cernăuți, 1883 și 1890.

Literatură: *Jubilul P. S. Sale părintelui, arhiepiscop și mitropolit dr. Silvestru Morariu Andrievici*, „Candela”, IX, 1890, p. 320—341 și XII, 1893, p. 457—472; *Necrolog*, în „Candela”, XIV, 1895, p. 237—240; *Necrolog*, în BOR an. XIX, 1895, p. 154—159; Z. Boru, *Din viața mitropolitului Silvestru*, în rev. „Transilvania”, Sibiu, an. XXVI, 1895, p. 161—164; Prof. Dr. Vasile Găma, *Arhiepiscopul și mitropolitul Dr. Silvestru Morariu Andrievici*, în „Candela”, an. XXVI, 1907, p. 389—421; Ion Nistor, *Istoria Bisericii din Bucovina*, București, 1916, p. 139—160; Iosif Antohi, *Silvestru Morariu Andrievici*, în vol. *Din istoria pedagogiei românești*. Cu o pere de studiu al Bucovinei, 1907 p. 204—232; *Diac. George Dincă, Chipuri de ierarhi compozitori, traducători, prelucrători și mari cân-*

tăreții ai muzicii bisericești în GB an XXXIV 1975, nr 7—8 p. 817—819; *Dictionarul literaturii române de la origini până la 1900* București, 1979, p. 587; Marcea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III, București, 1981, p. 190—192 (ed. a II-a, București, 1994, p. 187—189); *Bibliografia românească modernă*, vol. III București, 1989, p. 474—477; Mihai Iacobescu Dr. Silvestru Moraru-Andrievici, în „Codrul Cosbaniului”, Suceava, 1993, p. 146—172.

MORARU ALEXANDRU — profesor de teologie, istorie bisericească. N. 16 aug. 1948, în Poniua Iovei, jud. Bistrița-Năsăud. Studii la Seminarul teologic din Cluj-Napoca (1963—1968) și Institutul Teologic Universitar din Sibiu (1968—1972); cursuri de doctorat în Institutul Teologic din București (1973—1976), unde a obținut titlul de doctor specialitate Istoria Bisericii Universitare (1986) — *Aspecte de cultură a Călugărilor „Sfântul Ștefan” din Oxford* (1979—1980). Profesor titular pentru disciplinele istorice la Seminarul teologic din Cluj-Napoca (1976—1990) și director al Seminarului; conferențiar (1990) și apoi profesor titular (1991) de Istoria Bisericii Române la Institutul Teologic Universitar din Cluj-Napoca, devenit Facultate în cadrul Universității „Babeș-Bolyai” din 1992; rector (1990) și apoi decan (1992—1996). *Historicități* (1977) și *Episcopul iconostasiilor slave* (1987). Participant la a VII-a Adunare Generală a Consiliului Mondial al Bisericilor (Canberra — Australia, 1991); membru al Comisiei Ecumenice din acest Consiliu. Alina parte la simpozioane de la Evian — Franța (1992) și Bangkok — Thailanda (1993).

Lucrări: Biserica Angliei și ecumenismul. Legături cu Biserica Ortodoxă română Teză de doctorat, București, 1985, 270 p.; *La răscruce de vreme, o viață de om. Nicolae Colan, episcopul Vadului, Feleacului și Clujului (1936—1957)* După documente, corespondență, relatări și impresii, Cluj-Napoca, 1986, 632 p.; *Invățămintul teologic universitar ortodox din Cluj (1924—1925)*, Cluj-Napoca, 1996, 373 p.; *Seminarul teologic liceal ortodox din Cluj Napoca (1952—1997)*, Cluj-Napoca, 1997, 480 p.; *Scurt istoric al eparhiei ortodoxe române a Vadului, Feleacului și Clujului*, Cluj-Napoca 2001, 212 p. + 8 p.

Legături bisericești și culturale între Transilvania și Moldova pe timpul lui Ștefan cel Mare.

În MA an XX 1975, I 1—12, p. 865—874. *Activitatea culturală a mitropolitului Andrei Șaguna* în GB an XXV 1976 nr 1—2 p. 195—210; *Paul de Alep despre Biserica Ortodoxă din Moldova* în MMS, an LI, 1976, nr 7—8, p. 494—506; *Biserica Ortodoxă din Moldova în timpul domniilor lui Alexandru Vodă Lăpușneanu (1552—1561 și 1564—1568)*, în ST an XXVIII 1976, nr 7—10, p. 657—667. *Din istoria legăturilor Bisericii Ortodoxe din Transilvania cu Tara Românească. Personalități monahale transilvănene din veacul al XIX-lea în viața bisericească a Tării Românești*, în ST, an XX X, 1977, nr 1—2, p. 91—100; *Sinodul de la Ferrara — Florența (1438—1439) și urmările lui în Răsărit, reflectate la istoricii bizantini Ducas și Georgios Sphrantzes*, în ST, an XXXIX, 1987, nr 2, p. 96—103. *Biserica autocefală și diaspora ei — principii și perspective*, în vol. „Autocefalia, Patriarhie, Slujire sfântă”, București, 1995, p. 141—159. Articole, comentarii, recenzii, în „Indrumătorul bisericesc al episcopilor vâlceni de Berea, Arad și Clujului”, în ziarul „Renașterea” din Cluj-Napoca și alte periodice.

Literatură: Alexandru Moraru, *Seminarul teologic liceal din Cluj-Napoca*, Cluj-Napoca, 1997, p. 268—271.

MORUSCA POLICARP — în botez Pătrășcu, episcop N. 20 mart. 1883, în Cristești — Dealu, Cioagiului, jud. Alba. În familie de preot + 26 oct. 1958 în Alba Iulia. Gimnaziul în Alba Iulia și Băy apoi încează cursurile la Seminarul teologic din Sibiu (1902—1905). Învățător la școlile primare confessionale din Șeș-Aba-Lucos Sibiu și Paclisa Alba (1905—1908), apoi paroh în Șeica Mare — Sibiu (1908—1919), conferențiar (1917—1918), consilier referenț economic la noul Consistoriu eparhial din Cluj (1919—1920), secretar general al Asociației clerului „Andrei Șaguna” din Transilvania (1920), duhovnic la Institutul teologic din Sibiu (1920—1921), director al Oficiului de statistică a Mitropoliei Ardealului (1921), redactor al „Revistei Teologice” din Sibiu (1921—1922), director al Internatului fiilor de preoți din Sibiu (1921—1925); în 1925 a fost tuns în monahism, sub numele Policarp, încredințându-se stăreț la mănăstirea Hodoș-Bodrog (1925—1935), hirotesit protosinghel (1925) și arh. mandrit (1926). La 24 ian. 1935 ales episcop misionar pentru

român, ortodocși din America (întotdeauna 24 martie 1935, înscăunat în Detroit la 4 iul. 1935), unde a păstori e ect v până la august 1939. În această cnaatate a organizat eparhia (cu 6 protopopiale, 44 parohii, 62 filiale, cu 43 biserici și 5 paroclise, deservite de 34 de preoți), a inițiat operația foil „Soia” și a „Calendarului eparhial Solia”, care apar până azi pe bazele eședantei eparhiale „Vatra Românească”, cu o fermă, cămin pentru bătrâni și un început de mănăstire. Locuitor de episcop al Cetății Abbe Ismail (1941 – 1944), director al Internatului teologic din București (1944 – 1945), locuitor de episcop al Maramureșului cu reședința în Sighet (1945 – 1946), pensionat în 1948 și închinovint la catedrala „Reînregrit” din Alba Iulia; între anii 1953 și 1958 stare al mănăstirii „St. Ioan Botezătorul” din Alba Iulia. A publicat o serie de lucrări cu conținut moralizator sau istoric.

Lucrări: *Petrii Maior și Lunrea*, Sibiu, 1921, 24 p.; *Săv pscădănița*, Sibiu, 1922, 10 p.; *Mănăstirea Bontrog*, Arad, 1927, 48 p.

Feminism și feminitate în lumina Evangheliei, Sibiu, 1925, 188 p.; *Cuvântul lui Dumnezeu și sufletul omului*, Arad, 1926, 84 p.; *Mântuie Scriptură și Tradiția Sfântă*, Arad, 1926, 32 p.; *Ce trebuie să știe mirii*, Arad, 1927, 40 p.; *Cum să creștind*, *Învățăături pentru miri*, Arad, 1927, 52 p.; *Omnia prae la iuta crucei*, *Căduțuri de săptămâna mare*, Arad, 1929, 47 p.; *Minuții religioase pentru copii*, cu material de predă, *cuvințur și atocufunt*, Arad, 1929, 144 p.; *Porunca iubirii*, Sibiu, 1934, 49 p.; *Sfântul sfințitul mucenic Policarp și scrișoarea sa către Filipeni*, Iunaul, 1943. Studii, articole, recenzii, predici, note, în „Revista Teologică” și „Telegraful Român” din Sibiu, „Biserica și Școala” – Arad, „Solia” – Detroit ș. a. Postum i-a apărut o culegere de articole din „Solia”, sub titlul *Dramul vieții*. Ediție de Aure Săsu, București, 2001, 208 p.

Literatură: Mărcuța Păcuranu, *Monografia Institutului teologic universitar din Sibiu, 1911 – 1955*, tris dact., Sibiu 1956, p. 347 – 349; *Necrolog*, în MA, an III 1958, nr. 11 – 12, p. 770 – 775; Prot. Nichifor Todor, *Episcopul Policarp Morușca*, în MA, an XVIII, 1973, nr. 1 – 2, p. 99 – 101; Prot. Nichifor Todor, *Episcopul Policarp Morușca. O suid de ani de la naștere*, în MA, an XXVIII, 1983, nr. 3 – 4, p. 225 – 229; Aure Săsu, *Cazul Policarp Morușca*, Cluj Napoca, 2002, 244 p.

MOSCOPOL ANULI DANIL (M. hq. Adam Hag, Moscopoleanul preot aromân originar din Moscopole (azi în Albania), sec. al XVII,lea

Lucrări: *Învățăături introdusitoare*, în care eris prezentate elemente de matematică, fizică, dar și un lexicon (*Tetraglosson*) în patru limburi: aron, ană, greacă și albaneză și bu gară. A i pân în două editii, la Veneția, în 1794 și în 1802, reșea de William Martin Leake (în transcriere aind după ediția din 1794), în lucrarea *Researches in Greece* (Londra, 1814) și de mai. Este al donon lexicon, după al lui T. A. Cavanaugh, dar superior acestuia sub forma unui ghid de conversație, traducând în greacă, albaneză și bu gară fruze întregi din dialectul aromân.

Literatură: Pericle Papahagi, *Scriitori aromâni din secolul al XVIII-lea* (Cavaliot, Ucuța, Danubiu, București, 1904, reed. teard 1977); *Lexiconul*, Theodor Capidan, *Danil Moscopoleanul*, în *Revista de Literatură*, Cluj, 1931, p. 101 – 107; Theodor Capidan, *Macedonromâni. Etnografie, istorie, limbă*, București, 1942, p. 190 – 191; Jana Balaceu și Rodica Chiriacescu, *Dictionar de lingviști și filologi români*, București, 1978, p. 108.

MOȘESCU COSMA, preot, pedagog și traducător. N. 25 iun. 1822, în Tăbârăști. Noi. jud. Buzău, † 29 iun. 1902, în Brăila. Studii la Seminarul teologic din Buzău 1841 – 1844, învățător sâtesc, iar din 1847 preot la biserica „Sf. Spiridon” din Brăila. din 1861 a fost catehet și instructor la câteva școli din aceeași oraș. Autor de manuale școlare și traduceri.

Lucrări: *Prescurtore de istoria sacră a Testamentului Vechi și Nou pentru școlile primare*, Brăila, 1868, 109 p. (ed. a II-a, 1872, ed. a III-a, 1878, ed. a IV-a, 1881); *Manual de explicația Sântei Liturghii*, Brăila, 1870, 96 p. (ed. a II-a, 1884); *Catehismul Bisericii creștine ortodoxe pentru azii venitor primare*, Brăila, 1872, 63 p. (ed. a II-a, 1874); *Cărticea sărbătorilor Bisericii creștine ortodoxe, cu învățăături morală-religioase adăugate la fiecă zi de sărbătoare*, Brăila, 1874, 106 p.

Primele cunoștințe de istoria românilor, combinate pe scurt după Istoria Dn. I. Heurde Rădulescu, Brăila, 1873, 116 p.; *Geografia*

Județului Brăila. , ed. I, Brăila, 1879, 36 p. (șase ediții).

Traduceri: *Predicile și panegiricele părinților Elie Miniat* ., Traduse de ., 2 vol., Brăila, 1863—1864, XIX + 298 p. (I) + 384 p. (II). *Cuvânt despre constanța muncinoasă* Tradusă după L. Bourdaloue. Brăila, 1884, 39 p., *Isus Hristos și reforma sa socială* Scriere tradusă după Julien Vallecrosse. ., Brăila, 1894, XIII + 220 p.

Literatură: Emil Văntos, *Scrisori inedite ale lui I. Heliade Rădulescu către preotul Cosma Moșescu din Brăila, între anii 1857—1872*, București, 1940 (An Acad. Rom., M.S.I., s. III, t. IX, nr. 8), Pr. Gabriel Cocora, *Preotul Cosma Moșescu, „un rar fenomen între preoți” (1822—1902)*, în GB, an. XLJ, 1982, nr. 4—6, p. 407—419, Preot Gabriel Cocora, *Seminarul teologic din Buzău la împlinirea a o sută cincizeci de ani Buzău* 1988 p. 245—250 *Bibliografia românească modernă*, vol. III, București, 1989 p. 484—485

MOTA IOAN, preot, ziarist N. 15 dec. 1868 în Nojag jud. Hunedoara în familie de preot, † 20 ian. 1940 în București (înmormântat în Orăștie). Gimmaziu la Brad (1879—1883) și Beauș (1883—1887) studii teologice la Sibiu (1887—1888 și 1892—1894) Redactor la „Foaia Poporului” din Sibiu (1893—1895), „Revista Orăștiei” (1895—1898), „Telegraful Român” (1898—1899) și „Banul Economic” din Orăștie (1899—1901) Preot paroh în Orăștie (1899—1940) protopop al „tractului” Orăștie (1932—1940) conota stavrofor (1940) Din inițiativa și sub îndrumarea lui, s-a ridicat monumentala biserică din Orăștie-Centrul a desfășurat o bogată activitate în cadrul Astrei și al asociațiilor românești din Orăștie Întemeietor, redactor și apăs. director al gazetelor populare săptămânale din Orăștie „Libertatea” (1 ian. 1902—ian. 1915 și ian. 1919—vară an. 1933), având ca „adus lastrat” „Foaia Interesantă” (de la 1 dec. 1905); an 1915—1916 ambele for au apărut la București, iar în 1917 (două luni) la Cleveland — S. U. A. Din dec. 1906 până la sfârșitul anului 1914 apare — ca „supliment” la „Libertatea” — foaia economică „Tovărășia” (red. Vasile Osvadi), iar din dec. 1909 până la sfârșitul anului 1914 al doilea supliment, foaia umoristică „Bobârnaci” (red. Emil Horcea), după 1919 apare o singură foaie ca supliment la „Libertatea” „Plogarul

Luminar” (red. S. Ordeanu). Pe lângă ziare, a mai redactat „Calendarul Național” (15 vol.) Acestea au fost cele mai răspândite gazete „poporale” din Transilvania înainte de 1918, îndeplinind un rol însemnat în ridicarea culturală a țărănimii, în întărirea conștiinței de unitate națională. Condamnat în trei rânduri la închisoare pentru unele articole. În cursul primului război mondial — fiind refugiat la București, apoi în Moldova — a militat — prin puținele două fiu — pentru intrarea României în război, alături de Puterile Aliate, și pentru unirea Transilvaniei cu țara-mamă. În 1917 a făcut parte din „Misiunea patriotică națională” trimisă în S. U. A. (prin Siberia și Japonia) — alături de V. Lucaciu și V. Stoica — spre a face cunoscute revendicările românești. Guvernului american i-a murit — dec. 1918 a lucrat în redacția ziarului „Cuvânt Moldovenesc” din Chișinău, militând pentru unirea Basarabiei cu România.

A publicat mult de articole, schițe, versuri, traduceri din limbile maghiară și germană, cronică, informații, etc. în toate cunoscute. Broșuri: *Baba Iadului. Poveste în versuri*, Sibiu, 1887, 22 p. *Craitorul și cei trei feciori. Poveste* (în versuri) după Ferdinand Schindt, Sibiu, 1887, 46 p. *Zănu mîrgărelelor. Poveste în versuri*, după Ferdinand Schindt, Sibiu, 1887, 35 p., *Den capul. Poveste*, Sibiu, 1887, 46 p. (inclusiv în „Biblioteca populară” a „Tribunei”)

Literatură: Sebastian Hornea, *Almanahul scriitorilor de la noi Orăștie*, 1911 p. 199—200. Același *Gazetele populare din Transilvania și Banat*, în vol. *Frații Alexandru și Ion I. Lapedatu la împlinirea vârstei de 60 de ani*, București, 1936, p. 138—141, Pr. Ioan Mota, *42 de ani de gazetărie. Contribuții la istoria gazetăriei populare din Ardeal și Banat* Orăștie 1935, 88 p. Pr. Gligore N. Popescu *Prezimea română și întregirea neamului* vol. II București, 1940, p. 130—134. Pan Ha-appa † *Preotul Ioan Mota în VB*, an. IX, 1940, nr. 11—12, p. 822—824; Ioan I. Șerban și Horea Rotchie, *Considerații privind rolul presei românești din Orăștie în lupta pentru eliberarea națională (1895—1918)*, în „Apulum” Alba-Iulia, XXII, 1985, p. 249—264; Valentin Gabriel Orga, *Ioan Mota — tabloul interzis al unui destin de naționalist ardelean*, în „Sargetia”, Acta Musei Devensis, XXV, 1992—1994, p. 669—690 și XXVII, 2, 1997—1998, p. 291—316; Valentin Orga, *Mota. Pagini de viață. File de istorie*, Cluj-Napoca, 1999, 232 p.

MOVILĂ (MOGHILĂ) GHEORGHE, mitropolit al Moldovei. N. c. 1540, în familia logofătului Ion Movilă (călugărit sub numele Ioanichie), † ian./febr. 1605 (înormântat la Sucevița). Călugărit de tânăr la Probota, egumen la Sucevița (cea veche), episcop la Râdăuți (1577-1588), mitropolit al Moldovei (1588-1591), plecat apoi în Tirol și Polonia, din nou mitropolit din aug./sept. 1595 până la moarte, cu o nouă întrerupere în vara anului 1600, când a fost înlocuit cu Dionisie Raty Paleologul. A avut legături cu o serie de personalități bisericești de peste hotare, care l-au vizitat (patriarhii ecumenici Ieremia II și Teofil II, Ioachim V al Antiohiei, Sofronie al Ierusalimului, corespondență cu Meletie Pigas al Alexandriei, cu unele cercuri oficiale catolice. În 1598 s-a înființat Episcopia Hușilor. Împreună cu frații săi - domnitorii Ieremia și Simion Movilă - au călătorit mănăstirea Sucevița extinsă și azi împodobită cu picturi în interior și exterior („se vede și chipul în naos”).

Literatură D. Dan, *Cronica Episcopiei de Râdăuți* Viena, 1912, p. 5-59; Dr. Simeon Reh, *Doi episcopi ai Râdăuților, apoi mitropoliți ai Moldovei, din secolul al XVI-lea: foști prebeți prin țări apusene*, în „Candela” an XL, 1929, nr. 10-12, p. 431-439; Sorin U. Ilea, *Portretul unui erudit mitropolit al mănăstirii Sucevița*, în SCLIA, 2, 1959, p. 241-249; Ioan V. Duci, *Figuri de ierarhi moldoveni: mitropolitul Gheorghe Movilă*, în BOR, an LXXXIX, 1971, nr. 1-2, p. 87-203; Pr. Prof. Mircea Păcuranu, *Contribuții la istoria Mitropoliei Moldovei în secolul al XVI-lea*, în MMS, an LI, 1975, nr. 3-4, p. 241-245 și 250-254; Același, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, București, 1980, p. 454-459; ed. a II-a, București, 1992, p. 477-481).

MOVILĂ (MOGHILĂ) PETRU, mitropolit al Kievului. N. probabil în 1596, la Suceava. † 23 dec. 1646, în Kiev. Fiu domnitorului român Simion Movilă, nepot de frate al domnitorului Ieremia și al mitropolitului Moldovei, Gheorghe. A studiat în Polonia la Școala „Frăției ortodoxe” din Lvov, stabilind un timp la moșia sa Rubajovka, lângă Kiev, unde a zidit o biserică. În toamna an. 1627 tuns în monahism în Lavra Pecerska din Kiev și ales egumen-archimandrit al mănăstirii în mart. 1633 ales (iar în apr. harotonit la Lvov) „arhiepiscop și mitropolit al Kievului, Halicului

și toată Rusia” (= Rusia mică). Ca egumen și mitropolit a lucrat pentru întărirea Ortodoxiei din Regatul polon (care cuprindea pe atunci o parte din Ucraina de azi, inclusiv Kievul), în fața primejiei unite, a restaurat Lavra Peșterilor, catedrala Sf. Sofia și alte biserici din Kiev. În 1631 a înființat un Colegiu în Kiev (devener ulterior Academie), cu limba de predare latină, cu un program de studii asemănător cu al universităților apusene, fiind considerată cea mai veche instituție de învățământ superior în școală ortodoxă, urmând ridicarea culturii și clerului, prin școlile din eparchie (Kiev, Vinuța, Luțk ș.a.), precum și prin tipografiile ei (Kiev, Lvov, Vinuța), în care a imprimat aproximativ 50 de lucrări de slujbă, de învățătură de apărare a Ortodoxiei, multe cu prețete semnate de mitropolit. Cu sprijinul său au fost înființate tipografiile răsăritice din Câmpulung (1635), Givora (1637) și Iasi (1641). Dealtu-Târgoviște (1644), în 1640 a trimis patru profesori pentru Colegiul la înființat de Vasile Lupu la Iași.

Lucrări *Liturghierul* (Pecerska 1629, 1638, 1639, Lvov 1636); *Evangelistarul* (Lvov 1636, Pecerska 1644); *Apostolul* (Lvov 1638); *Psaltirea* (Pecerska 1629, 1640, 1644, Moghilev 1637); *Octinbul* (Lvov 1630, 1639 și 1640); *Triodul* (Pecerska 1627, 1631, 1640 și Lvov 1642); *Triodul înflorat* (Pecerska 163); *Antologhiatul* (Pecerska 1636, Lvov 1638); *Evhangelionu sau Motivelnicul* (Pecerska 1646, cu peste 1.500 de pagini și 126 de slujbe) ș.a.

Capitolele parentetice ale diaconului Aguriei și Așezămintele ascetice ale lui Dorotei (1628); *Omidiile Sfântului Maron Egipteanul* (1632); *Patericul sfinților care au strălucit în Pecerska* (1634); *Istoria lui Varlaam și Ioasaf* (1638); *Evangelia învățătoare sau Cazania* (1637); *Lucrarea canonică-juridică Nomocanonul* (1629); *Lucrarea polemică Lithos sau Piatra aruncată din praștia adevărului* (1644) toate la Kiev.

Cea mai însemnată lucrare originală a lui Petru Movilă este *Mărturisirea Ortodoxă* (*Pravoslavna Mărturisire*) cu 261 întrebări și răspunsuri. A fost cercetată de un sinod întrunit la Kiev (1640) apoi de Sinodul de la Iași din 1642 (cu delegați ucraineni, greci și moldoveni) când a fost aprobată și tradusă în limba greacă de Meletie Singur. În anul următor aprobată de patriarhii de Constantinopol, Alexandria, Antiohia și Ierusalim, devenind astfel cartea de învățătură a întregii Ortodoxii. Petru Movilă a tipărit versiunea latină.

la Amsterdam, în 1647, sub titlu: *Confessio fidei orthodoxae* (o nouă ediție latină la Leipzig, în 1659, precum și un rezumat, sub titlu: *Scurtă avertare a învațărilor despre articolele de credință ale fidei*), *Ortodoksie* în limba polonă, apoi în slavo-ucraineană (Kiev, 1645). Prima ediție în limba greacă a apărut la Amsterdam în 1667. De atunci, a fost tradusă în numeroase limbi și ediții (15 ed. în grecești, peste 20 slavo-ruse, altele slavo-sarbești, cinci ediții în franceză, germană, engleză, ageră). În românește s-a apărut pentru prima dată la Buzău în 1691, în traducerea lui Iosif Rădulescu. Serban Căveanu ține prima traducere în limba română până în prezent. 20 de ani românești.

Limbele ediții critice: Antoine Malvy et Marcel Viller, *La Confession Orthodoxe de Pierre Moghila, métropolitain de Kiev (1633-1646)*, Text latin inédit avec introduction et notes critiques. Roma-Paris, 1927, CXXXI + 223 p. (vol. X din col. *Orientalia Christiana*). Nicolae M. Popescu și Gheorghe I. Mănescu, *Orthodoxia. Ontologia. Mărturisirea Ortodoxă. Text grec mediu Ms. Parisinus 1265 Text român ed. Buzău 1691*. Editură de ..., București, 1942-1944, I, XV + 1 + 352 p. + 8 pl. (reeditare Iași, Junimea, 1988). Alexandru I. Măntănuș, *Texte credințe a Bisericii Ortodoxe, 1642*, Traducere de ..., București, 1981, 183 p. (reeditare Chișinău 1996).

Literatură: S. Go ubev, *Mitropolitul Petru Movilă și colaboratorii săi*, 2 vol., Kiev, 1883.

898-559 p. text + 576 p. anexe (I) și 524 p. text + 498 p. anexe (II) în limba ucraineană, Gheorghe Enăscuțiu, *Din istoria bisericească a românilor Petru Movilă*, București 1884, 352 + II p. prefață de S. Go ubev, și de George Macarie). Emile Picot, *Pierre Movila*, în vol. Emile Legrand, *Bibliographie hellénique du XVIIIe siècle*, IV, Paris, 1896, p. 104-156, P. P. Panaitescu, *L'influence de l'oeuvre de Pierre Moghila, archevêque de Kiev dans les Principautés roumaines*, Paris, 1926, 97 p., Irineu (Mihăilescu), *Petru Movilă și Sinodul de la Iași*, în rev. „Mitropolia Moldovei”, an. XVIII, 1942, nr. 12, p. 481-519 (și extras, 39 p.), Nicolae M. Popescu, *Pomenirea mitropolitului Petru Movilă și a Sinodului de la Iași*, în BOR, an. LX, 1942, nr. 9-10, p. 387-402 (în același număr și alte contribuții), Teodor Bodogae, *Din istoria Bisericii Ortodoxe de acum 300 de ani. Sinodul de la Iași*, Sibiu, 1943, IV + 153 p., Teofil Io-

nescu, *La vie et l'oeuvre de Pierre Movila*, Paris, 1944, 260 p., Teodor Bodogae, *Un capitol din relapiile româno-ruse mitropolitul Petru Movilă* în RT, an. XXXVI, 1946, nr. 9-10, p. 403-419 (și extras); Nicolae M. Popescu, *Petru Movilă* în BOR, an. LXV, 1947, nr. 1-3, p. 9-29 Ioan Negulescu, *Mitropolitul Petru Movilă în lumina de noua literatură teologică rusă*, în „Orthodoxia”, an. IV, 1952, nr. 1, p. 135-160, Mario Raffini, *L'opera religiosa e sociale di Pietro Movila metropolita di Kiev*, extraso da „Oikumenikon”, Roma, 146-150, f.a., 126 p., Mario Raffini, *L'infusso di Pietro Movila nel Principato romeni*, în „Oikumenikon”, I, 1968, p. 209-248, P. P. Panaitescu, *Petru Movilă și români*, în vol. *Contribuții la istoria culturii românești*, București, 1971, p. 575-595, D. P. Bogdan, *Les Enseignements de Pierre Movila adressés à son frère Moise Movila*, în „Cynilomethochianum”, I, Thessalonique, 1971, p. 1-25 G. Măntănuș, *Două scrieri literare ale lui Petru Movilă adresate compatrioților săi*, în vol. *Contribuții la istoria culturii și literaturii române vechi*, București, 1972, p. 183-228, *Dictionarul literaturii române de la 1800 până în 1988*, București, 1975, p. 590-592; Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II București, 1981, p. 31-45 (ed. a II-a, București, 1994, p. 32-47), Ștefan I. Gorovei, *Petru Movilă Contribuții* în MMS, an. LVII, 1981, nr. 10-12, p. 704-716, mai multe studii în MA, an. XXXII, 1987, nr. 6, p. 49-77 și an. XXXIII, 1988, nr. 1, p. 7-36 (semnate de Mihail Moxa și Alexandru Măntănuș), Paul Mihail, prof. I. C. Chitima, pr. prof. Dumitru Stăniloae, Oles Bilodid, Victor Harnanov ș.a.), Gheorghe Bobăcnă, *Petru Movilă Profilul unui destin*, Chișinău, 1996, 110 p., vol. *Pierre Movila et son temps*, București, Archives Nationales de la Roumanie et UNESCO, 1996, Rev. „Romanoslavica”, 34, 1996, p. 93-174 (mai multe studii), Mitropolit Nestor Voronicescu, *Despre viața și nevoințele de Dumnezeu iubitorului Petru Movilă, arhiepiscop și mitropolit al Kievului și a toată Ucraina*, în RT, an. V (78), 1996, nr. 3-4, p. 61-85 Mitropolit Nestor Voronicescu, *Sfântul ierarh Petru Movilă, mitropolitul Kievului, al Galuției și a toată Ucraina. Monografie hagiografică* Craiova 1999, 378 p. vezi și ST, an. 49, 1997, nr. 1-2, p. 5-14).

MOXA MIHAIL (sau Moxale), călugăr conuicar N. c. 1585-1590, † c. 1650. Călugăr în

mănăstirea Bistrița din Oltenia. Din îndemnul episcopului Teofil al Râmnicului — viitorul mitropolit — a alcătuit o *Cronică universală* (Deceputul surzesci de nănu) —, terminată în 1620

primă lucrare de acest gen în limba română. În 99 de capitole expune fapte petrecute de la „facerea lumii” până la 1489, cu știință despre popoarele antice (evrei, asirieni, egipteni, persi, romani) și medievale (bulgari, sârbi, turci), stăruind însă asupra storie Bizanțului antanteste și unele lupte ale domnilor români cu turcii. Mureșul cel Bătrân (Iancu de Hunedoara, Ștefan cel Mare). Cea mai mare parte a Cronicii sale era o traducere comprimată și selectivă a versiunii slavone — de redacție medio-bulgară — a Cronicii bizantine a Constantin Manasses (sec. XII). A folosit, însă, și alte lucrări similare bizantine: Cronografia pe scurt a patriarhului Nichifor al Constantinopolului, Cronica universală a lui Simon magistrul și logofătul, Cronica lui Ioan Zonarus, Cronica anilor 1296—1413, atribuită lui Ioan Chortanmenos, așa și veche Letopisește sârbească, Letopiseștii de la Putna, unele surse le-a luat direct din B. H. E.

Este și traducătorul *Pravilei* de la Govora în românește (1640—1641), care a apărut în două Lraje: unul pentru Țara Românească, altul pentru Transilvania.

A mai rămas de la el un manuscris românesc cu 137 fol. (provenit de la mănăstirea Bistrița, azi în Muzeu Britanic din Londra), care cuprinde o învâștură a Sf. Vasile cel Mare către preoți, Tâlcuț Sf. Liturghia a Sf. Grigorie Teologul, Căleva al jbe.

Literatură. *Ediții ale Cronicii.* Prima a fost publicată de filologul rus V. I. Grigorovici în 1854 — Kazan în românește: Poplar-Stricku Husileu, *Cronica lui Mihail Moxa*, în *Curentele din bătrâni*, I. București, 1878, p. 337—443 (ed. nouă 1983, p. 299—425); *Cronograful lui Mihail Moxa*, transcriș și adnotat de N. Simache și Tr. Cristescu Bazău, 1942, LXXX + 200 p.; *Mihail Moxa, Cronica universală*. Ediție critică, însoțită de izvoare, studiu introductiv, note și index de G. Mihăilă. București, 1989, 587 p., o copie fragmentară publicată de C. Nicolaescu-Plopșor sub titlu: *Cronograful lui Mihail Moxa*, în „Q. tensa”, IV, 1943, p. 1—28. Fragmentele la G. Mihăilă s. Dan Zamfirescu, *Literatură română veche (1402—1647)*. Ediție îngrijită de..., vol. II, București, 1969, p. 250—259.

Studii: Margareta Ștefănescu, *Cronica lui Manasses și literatura româno-slavă*, Iași, 1927 (extras din rev. „Arhiva”); Lucian Predescu, *Mihail Moxa și opera sa*, în BOR, an LXXVIII, 1960, nr. 9—10, p. 905—918; Academia R. S. R., *Istoria literaturii române*, I, București, 1964, p. 355—359; G. Mihăilă, *Cronograful lui Mihail Moxa (1620)*, în *Literatură română veche*, II, București, 1970, p. 250—259 (cu reproducerea unui fragment); Klaus Henning Schroeder, *Un manuscris necunoscut al Cronografului lui Mihail Moxa* în „Limba și Literatură” an XX, 1971, nr. 5, p. 527—529; G. Mihăilă, *Începuturile istoriografiei universale în limba română. Cronica lui Mihail Moxa și izvoarele sale*, în vol. *Cultură și literatură română veche în context european*, București, 1979, p. 380—404; Doru Mihăilescu, *Cronograful lui Mihail Moxa*, în (Academia R. S. R.), *Memoriile Secției de științe filologice, literatură și artă*, seria IV (III), 1981 (1983), p. 209—238 și I. IV, 1982 (1984), p. 165—191; I. C. Chiriac, *Începuturile titulu istoriografic românesc. Mihail Moxa*, în „Revista de istorie și teorie literară”, I. 41, 1982, nr. 2, p. 171—175, studiul introductiv al lui G. Mihăilă, în ed. cu p. 5—91, diferite tratate de istoria literaturii române vechi, ca și *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979, p. 592—593.

Pravila de la Govora: Gheorghe Cront, *Pravila de la Govora din 1640*, în „Studii”, rev. științ. de istorie, tom XIV, 1961, nr. 5, p. 121—1226; Ioan N. Floca, *Pravila de la Govora din 1640—1641*, în BOR, an LXXXI, 1963, nr. 3—4, p. 297—319; Ștefan Manolescu, *Dispoziții de drept tate în Pravila de la Govora din 1640* în același număr, p. 320—346; Ioan N. Floca, *Importanța canonică și juridică a Pravilei de la Govora*, în MA, an IX, 1964, nr. 6—8, p. 496—523; Ioan N. Floca, *Originile Dreptului scris în Biserica Ortodoxă Română*, Sibiu, 1969, p. 101—104.

Dennis Deletant, *Un manuscris al lui Mihail Moxa din Muzeul Britanic*, în „Revista de istorie și teorie literară” an XXV, 1975, nr. 2, p. 255—262.

MUNTEAN VASILE, preot, istoric. N. 28 sept. 1949, în Boldur, jud. Tulaș. Studii la Seminariul teologic din Caransebeș (1963—1968), la Institutul Teologic Universitar din Sibiu (1968—1972), cursuri de doctorat — specialitatea Bizantinologie — la Institutul Teologic din

București, 1972—1975) cu doctoratul în 1984. Profesor la Seminarul teologic din Caransebeș (1974—1975), protoparoh în Lugoj din 1975, lector (1992—) apoi conferențiar și profesor la noua Facultate de Teologie din Timisoara, organizatorul unei colecții muzeeale a protopopariatului Lugoj.

Lucrări: *Pictura religioasă bizantină în epoca Patristică* (în Căb. an. XXII, 1973, nr. 5—6, p. 577—589); *Edictele religioase ale lui Teodosie cel Mare* (în MB, an. XXIIV, 1974, nr. 4—6, p. 22—232); *Trăsături bizantine în opera lui Petru Maior*, în MB, an. XXV, 1975, nr. 4—6, p. 77—287; *Știri despre Biserica în antichitate în istoriografia română până la Dimitrie Cantemir*, în MB, an. XXV, 1975, nr. 7—9, p. 358—367; *Biserica și Bisnțul în secolele XI—XII* (în MB, an. XXVI, 1976, nr. 1—4, p. 223—236); *Monumente istorice și bisericești din Lugoj* (Timisoara, 1981, 228 p.); în colaborare cu Ioan Sitaran, în raport nr. 64—1977: *Organizarea mănăstirilor românești în comparație cu cele bizantine (până la 1600)* (teză de doctorat, în Sf. an. XXVII, 1984, nr. 1—2, p. 14—92 și nr. 3—4, p. 169—220) și extras, 54 p.; *Contribuția la istoria Bisericii* (Timisoara, 1990, 288 p.); *Artă și cultură* (Timisoara, 1996, 119 p.); *Școala și Biserica la români*, în „Revista Istorică”, 1996, nr. 5—6, p. 417—452; *Biserica antichităre* (2 vol., Timisoara, 1999—2000, 212 + 208 p.); Numeroase articole recente și predici în „Mitropolia Banatului” și alte periodice.

MUNTEANU GAVRIL, pedagog, teolog, traducător și istoric. N. febr. 1812 în Vingard (jud. Alba Iulia). Dec. 1867 în Brașov. A absolvit Gimnaziul în Alba Iulia, apoi Filozofia și Dreptul la Cluj (1831—1834). Prefect de studii (conpetitor) la internatul Colegiului Sf. Sava din București (1835—1836), prima profesor și director al Seminarului teologic din Buzău (1836—1844), profesor la Seminarul din Râmnicu Vâlcea (1845—1848), înălțat din învățământ pentru participare la revoluția din 1848, profesor (1851), apoi director (1853) al noului Gimnaziu român din Brașov, membru al Societății Academice Române din București din 1867 (cunoașterea Academiei Române). A scris manuale didactice și a făcut traduceri din clasici latini pentru uz școlar.

Lucrări: *Geografia biblică sau descrierea locurilor însemnate prin fapte biblice* (Brașov, 1854, VIII + 168 p.) pentru seminar; *Manual de*

geografie în două cursuri pentru clasele gimnaziale inferioare (după J. Beinger) (Sibiu, 1854, 72 p. (ed. II Sibiu, 1864, VII + 72 p.); *Carte de lectură românească pentru clasele gimnaziale inferioare și reale*, Brașov, 1857, VIII + 174 p. (ed. II Brașov, 1861, VI + 176 p., ed. III Brașov, 1866, 262 p.); *Gramatica română pentru clasele gimnaziale. Partea etimologică și sintactică*, 2 vol., Brașov, 1860—1861, VI + 74 p. (I) + VII + 120 p. (II); *Gramatica română pentru clasele gimnaziale inferioare. Partea formativă*, ed. a doua, Sibiu, 1863, X + 134 p. (ed. III Brașov, 1878, 86 p.); *Gramatica latină pentru clasele I—II gimnaziale inferioare* (Brașov, 1863, 73 p.) împreună cu George Barițiu a publicat un *Deutsch-rumanisches Wörterbuch* — I Band, Kronstadt, 1853—1854, VI + 880 p.

Traduceri: Tacit, *Viata lui C. Iuliu Agricola*, Brașov, 1858, VI + 46 p.; Tacit, *Germania sau situațiunea datinilor și popoarele ei* (Sibiu, 1864, 71 p.); *Odete și epodele lui Florian Floru* (as. 1867, XIV + 229 p.); Caiu Suetoniu, *Tratatul Viata a XII imperatori*, Brașov, 1867, XII + 417 p.; *Operele lui Caiu Corneiu Tacit* (Sibiu, 1871, X + 615 p.) publicată postum de G. Barițiu. În limba germană a tradus în Căminile *Suferințele junelui Werter*, București, 1842, 18. p.

A tradus și câteva lucrări teologice: *Meditații religioase traduse din limba germană* (an. I—II, Buzău, 1839—1840, 407 + 402 p.); *Urmarea lui Iisus Hristos* de Thomas a Kempis (București, 1845, VII + 228 p.) în limba arăbă. Cu goriu episcopul de la Nisa, *Biografia fetei Mariei Martine* (tradusă din limba germană, Sibiu, 1865, 93 p.).

Împreună cu Ierodaconul Dionisie Romano (mai târziu episcop al Buzăului) a editat „Vestitorul bisericesc” (gazetă religioasă și morală), primul periodic bisericesc din țara noastră (Buzău, 1839—1940), câteva cuvântări publicate în broșură.

Colaborări în „Gazeta de Transilvania”, „Foaie pentru minte, inimă și literatură” (ambele la Brașov), „Telegrafu Român” (Sibiu) A editat și „Programele (Anuarele) Gimnaziului din Brașov” (I—VIII) în care a publicat mai multe studii de pedagogie.

Literatură: Aron Pumnul, *Lepturarii românești*, tom IV, Viena, 1865, p. 40—42, I Ștefan, *În memoria răposatului director G. Munteanu* (Brașov, 1870) Andrei Barseanu, *Istoria școlilor centrale din Brașov* (Brașov, 1902, p. 588—589) I. Lupș, *O sută de ani de la nașterea directorului*

Gavril Munteanu, în rev. „Locașul”, Sibiu, XI nr. 3, 1912 p. 263—264; G. Bogdan-Ducă, *Relații la G. Munteanu*, în rev. „Țara Bârsei”, Brașov, an II 1930, nr. 1, p. 16—26; Dr. Em. Elefterescu, *Gavril Munteanu*, în rev. „Observatorul”, Beuzan, an V, nr. 4, p. 180—183; Ion Ionașcu, *Material documentar pentru istoria Seminarului din Buzău* (București, 1937) passim; *Annales* p. 18—118; Corneliu Bărbulescu, *Episcopi și preoți cunoscuți din revoluția de la 1848*, în „Studii, revistă de istorie”, XIII, 1960, nr. 2, p. 131—164; Gabriel Coșova, *Gavril Munteanu, primul director al Seminarului teologic din Buzău*, în GB, an XXVIII, 1969, nr. 11—12, p. 1226—1231 (și în vol. *Penetrări și condeie* București, 1978, p. 41—49); Maria Marinescu Huiu, *Contribuții la istoricul învățământului limbii latine*, în „Școli clasice”, XII, XII, 1970 p. 247—249; vol. *Cărți care brăzoveau, sec. XV—XX. Ghid bibliografic* Brașov, 1972, p. 150—151; Iana Balaceanu și Rodica Chiriacescu, *Dicționar de lingviști și filologi români* București, 1978 p. 182—183; *În toamna episcopilor români de la 1848*, până la 1900, București, 1979, p. 595—596; Ștefan T. Esanu, *Gavril Munteanu (1812—1869). Activitatea și contribuția în domeniul învățământului și educației*, în vol. „Spirituozitate și istorie la Interșura Carpaților”, vol. 2, Buzău, 1983, p. 127—142.

MUNTEANU LIVIU GALACTION profesor de teologie. N. C. naș. 1848 în Cristian, jud. Brașov, † 8 mart. 1961, în închisoarea de la Aiud. A studiat teologia la Liceul „Andrei Șaguna” din Brașov (1909—1917), supranumit la Institutul teologic din Sibiu (1917—1920), cu diferență la Facultatea de Teologie din Cernăuți, unde a obținut doctoratul (1924). Profesor la catedra de Știința biblică la Vechiul și Noul Testament la Academia teologică din Cluj din 1924—1948 și 1948 și 1952 la Institutul Teologic Universitar; rector al Academiei (1937—1943 și 1948—1948), apoi al Institutului (1948—1952), preot-paroh în Bistrița (1952—1957), vicar episcopal în Cluj (1957—1959), membru în Adunarea eparhială a Episcopiei Vadului, Feleacului și Clujului, a suferit o detenție de cinci ani în închisoarea comunistă din 1959, pentru că a întocmit un plan de predare a Religiei catolice în 5 ani, încheiere;

Lucrări: *Istoria creștinii în lumina cercetărilor științifice* Cluj, 1929, 168 p. *Predica de pe munte*, Cluj, 1932, 143 p. *Învierea lui Iisus*, în vol. *Zece ani în slujba Bisericii și a neamului*, 1924—1934, Cluj, 1934, p. 131—162; *Pentateuhul în fața criticii moderne*, Cluj, 1937, 57 p.; *Vechiul Testament și Pentateuhul*, Cluj, 1937, 95 p.; *Vechiul Testament și reședința* Cluj, 1937, 62 p. *Paradisul biblic. Căderea protopopilor în păcat. Studiu exegetic*, Cluj, 1939, 148 p.; *Valoarea istorică a evangheliilor sinoptice. Studiu introductiv*, Cluj, 1939, 65 p.; *Epistola Sfântului Apostol Pavel către Corinteni*, Cluj, 1940, 132 p.; *Viața Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, Cluj, 1942, 333 p.; *Viața Sfântului Apostol Pavel*, Cluj, 1942, 246 p.; *Viața Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan*, Cluj, 1943, 148 p.; *Viața Sfântului Apostol Petru*, Cluj, 1945, 213 p.; *Viața Sfinților Apostoli*, Cluj, 1945, 256 p.; *Știința Apostol Pavel mântuitor cu brațele*, n. 5 an. III, 1951, nr. 7—8, p. 430—436.

Coautor al manualului de *Știința Noului Testament* pentru licee de religie București 1954. XII + 208 p. (ed. a II-a, București 1977, 256 p.).

Diferite articole în „Renașterea” și „Viața ilustrată” de la Cluj și alte periodice.

Lămuriri: Dr. Ioan Vasile, *Zece ani în slujba Bisericii și a neamului*, 1924—1934, Cluj, 1934, p. 36; Pr. Prof. Ioan Bunea, *Preot profesor dr. Liviu Galaction Munteanu*, în „Îndrumătorul bisericesc, misionar și patriotic de la Cluj”, 11, 1988 p. 170—172; Ia Munteanu, *Îngădușesc Câteva rânduri despre tatăl meu, preotul Liviu Galaction Munteanu*, în rev. „Memorie”, București nr. 24, 1998, p. 86—89.

MUNTEANU NICODIM (din bolez. Nicula) patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. N. 6 dec. 1864, în Pipung, jud. Neamț, † 27 febr. 1948, în București. Studii la Seminarul „Veniamin” din Iași (1882—1890), apoi la Academia duhovnicească din Kiev (1890—1895, cu licență în 1895). Tuns în monahism la mănăstirea Neamț, sub numele de Nicodim (1894), hirotonit ierodiacon la Iași (1894) — episcop în 1896, predicator la catedra metropolitană din Iași — 1895 — hirotonit arhiepiscop și primul vicar al Mitropoliei Moldavei (1896—1902) apoi vicar al Episcopiei Dunării de Jos (1902—1909) și director al Seminarului „Sf. Andrei” din Galați (1908—

Liceul (1913—1921), apoi Institutul teologic din Caransebeș (1921—1924), cu diferență la Facultatea de Teologie din Cernăuți, unde obține licența (1926) și doctoratul (1936). Profesor suplimentar (1926), provizoriu (1929) și titular (1936) la Academia teologică din Caransebeș, până în 1948, la catedrele de Dogmatică-Apologetică, apoi la Noul Testament; rector al Academiei (1936—1940 și 1942—1947); după 1948 profesor și director la Școala de cântăreși bisericeni, din Caransebeș, transformată în 1955 în Seminar teologic, până la pensionare (1967), diacon (1931), preot (1936), protopop (1939), iconostavprotopop (1958).

Lucrări: *Citirea Sfintei Scripturi la cultul divin*, în „Anuarul Academiei teologice ortodoxe române din Caransebeș, 1939—1940”, p. 170—189; *Noțiunea și originea divină a apostolatului*, în „Anuarul pe 1940—1941”, p. 231—261 (și extras, Caransebeș, 1941, 36 p.); colaborări la „Foaia Diecezană”, pe care a redactat-o un timp, „Anuarul Banatului” (în Caransebeș și Mitropolia Banatului), a redactat „Anuarele Academiei teologice din Caransebeș”.

Literatură: „Anuarul Academiei teologice ortodoxe române din Caransebeș, 1919—1939”, p. 281, MB, XXXIII, 1983, nr. 3—4, p. 247—248; Neolog, în „Lexico-Romanica”, Oradea, an VII, 1997, nr. 2, p. 17—18 (diac. T. Savu).

MUREȘANU FLOREA, preot, istoric. N. 8 iul. 1907, în Criebanca, jud. Cluj, † 4 ian. 1961, în închisoarea de la Aiud. Studii secundare la Liceul „Andrei Mureșanu” din Dej (1919—1926), apoi la Facultatea de Litere și Filozofie a Universității din Cluj (1926—1930), la Academia teologică din Cluj (1926—1930), cu diferență și examen de licență (1938) la Facultatea de Teologie din Cernăuți, specializare la Facultatea de Teologie catolică și protestantă din Strasbourg (1930—1931) și la Universitatea din Berlin (1938—1939); doctoratul în Teologie la București (1948). Funcționar la Academia teologică din Cluj (1931—1935), catehet la școlile primare din Cluj (1931—1932), preot în Rașca de Sus, jud. Cluj (1932—1933), la catedrala episcopală (1934—1946), apoi la biserică „din deal” din Cluj (1946—1952), profesor suplimentar la Academia teologică de aici (1939—1948), pro-

topop al Clujului (1946—1949), apoi preot în Suciu de Sus, jud. Maramureș (1953—1958) după care au urmat câțiva ani de detenție în închisorile comuniste din 16 ian. 1952—1953 la Canalul Dunăre-Maree Neagră, iar în 12 ian. 1958 arestat și judecat la Satu Mare, fiind condamnat la 25 de ani muncă silnică și închis la Aiud. Este autorul unor lucrări de istorie bisericească și manuale de Religie.

Lucrări: *Biserica „din deal” și vechea biserică ortodoxă română din Cluj și stujiții ei*, Cluj, 1942, 206 p.; *Catedrala*, Cluj, 1943, 62 p.; *Cazania lui Varlaam. 1643—1943. Prezentare în imagine*, Cluj, 1944, XVI + 247 p.; *Mitropolitul Andrei Saguna. Predici. Cu un studiu introductiv...*, Cluj, 1945, CX + 219 p.; *Biserici și preoți din protopopiatul ortodox al Clujului*, Cluj, 1946, 77 p.

Carte de Religie ortodoxă pentru clasa întâia primară, Cluj, 1942, 32 p.; pentru clasa doua primară, Cluj, 1942, 48 p.; pentru clasa treia primară, Cluj, 1942, 72 p.; ... pentru clasa patra primară, Cluj, 1942, 72 p.; *În căminul de la catedrală*, Cluj, 1943, 238 p. (reed. în 2001, la Cluj-Napoca). Articole în „Renașterea”, „Viața Ilustrată”, „Tribuna Ardealului” (la care a condus rubrica „Grai și suflet românesc” între anii 1940—1945). Articolele publicate în „Tribuna Ardealului” strânse în vol. *Grai și suflet românesc*, îngrijit de Pr. Dorel Man, Cluj-Napoca, 1997, 384 p.

Literatură: Ioan Boteanu, *În amintirea unui apostol. Preotul dr. Florea Mureșanu*, în „Renașterea”, Cluj, nr. 9, 1990, p. 5; Dorel Man, *Teologul și cărturarul martir protopop dr. Florea Mureșanu*, în „Anuarul Institutului teologic din Cluj”, 1991—1992, p. 307—314, studiul introductiv la volumul postum citat, p. 3—23 și 371—378.

MUREȘIANU ION B., preot, istoric. N. 3 nov. 1914, în Sânticșu, jud. Timiș, † 4 apr. 2001, în Timișoara. Studii la Liceul „Decebal” din Deva (buc. 1934) și la Academia teologică din Caransebeș (1938—1942). Preot în parohia Zădă și Banoc, jud. Timiș, protopop la Căciava și Deta, apoi consilier cultural la Arhiepiscopia Timișoarei (1962—1972). A publicat numeroase lucrări privitoare la istoria și vechea cultură românească din Banat.

Lucrări: *Un veac și jumătate de la tragicul sfârșit al martirilor Horia, Cloșca și Crișan*, Timișoara, 1935, 32 p.; *Din trecutul slovei bândărene (1582—1700)*, Timișoara, 1940, 80 p.; *Colecția de artă religioasă veche a Arhiepiscopiei Timișoarei și Caransebeșului*, Timișoara, 1973, 208 p.; *Mănăstiri din Banat*, Timișoara, 1976, 174 p.; *Cartea veche bisericească din Banat*, Timișoara, 1985, 326 p.

Monografia unui sat bândărean din anul 1859 în „Revista Institutului Social Banat—Crișana”, Timișoara, 1944, nr. 1—2, p. 115—126 și 3—4, p. 293—308; *Contribuții la istoria Bisericii bândărene din prima jumătate a secolului XVIII* („Îngădurul Visarion Sarai”), în MB, an XVII, 1968, nr. 11—12, p. 639—653; *Aspecte din trecutul Bisericii bândărene*, în MB, an XIX, 1969, nr. 7—9, p. 396—428 + 8 pl.; *Estime Murgu și Biserica bândăreană*, în MB, an XIX, 1969, nr. 7—9, p. 360—368; *Circulația cărții de la Râmnic în Banat. Două tipărituri rămase necunoscute*, în MB, an XXI, 1971, nr. 7—9, p. 443—449; *Dimitrie Tichindeț (1775—1818)*, în MB, an XXV, 1975, nr. 10—12, p. 623—654; *Un document din 1767 privind aspecte ale vieții bisericești din Banat*, în MB, an XXVI, 1976, nr. 5—8, p. 522—547; *O afirmare românească bisericească de la Băile Herculane din 1803 cunoscută de protopopul Nicolaie Stoica de Hoteg*, în MB, an XXVII, 1977, nr. 7—9, p. 494—504; *Aspecte ale mișcării revoluționare bândărene din anul 1848—1849*, în MB, an XXVIII, 1978, nr. 7—9, p. 490—522; *Alexandru Mocioni (1841—1909)*, în MB, an XXIX, 1979, nr. 4—6, p. 334—342; *Din trecutul parohiei Simești*, în MB, an XXX, 1980, nr. 4—6, p. 335—349 (în colaborare); *Constantin Diaconovici Loga (1780—1850)*, în MB, an XXX, 1980, nr. 10—12, p. 703—717 (în colaborare).

A scris articole în aceeași periodică sau în revistele „Luceafărul”, „Sensul Bândărean”, „Orizont”, ziarele „Dac a” și „Vestul”, toate la Timișoara.

Literatură: *Enciclopedia istoriografiei românești*, București, 1978, p. 228.

MUSCELEANU GRIGORIE, preot, istoric N. c. 1820—1825, probabil în București, † 27 febr. 1886, în București. Studiază la Școala superioară de la „Sf. Sava” din București. H. rotund preot în 1847, funcționând la diferite

biserici din București, între care și „Radu Vodă”. A luat parte la revoluția din 1848 în Țara Românească, fiind trimis în „surghion” la mănăstirea Cernica, sprijinitor al Unirii Principatelor și al reformelor ale Alexandru Ioan Cuza Iași. A luat parte din Comisia pentru secularizarea averilor mănăstirești. Între 28. an 1862 și 19. an 1864 a redactat foaia „Biserica”, la București, în care a publicat levante articole legate mai ales de scrierea mănăstirilor noastre. K. r. n. în preajma secularizării. Rev. a reapărut în anul 1871—1872, sub titlu „Biserica Română”. A redactat „Calendarul antic” pe mai mulți ani. Colaborări la „Pruncul Român” al lui C. A. Rosetti și a alte periodice din București. Preocupat de scrierea veșnic bisericească și mănăstiri românești.

Lucrări: *Timpu și necesitatea clerului*, în rev. „Biserica” București, 1864, 71—72; *Sinod și independența Bisericii române*, București, 1865, 56 p.; *Prima jumătate a secolului din Sântului Panteleimon, 1750—1752 și reedificarea lui*, București, 1868, VII + 45 p.; *Mănaștii de conaște sub mănăstirele secolului XVIII* (greci), în „Calendarul antic”, I, București, 1862, p. 112—124; *Mănăstirile din Măntova*, în „Calendarul antic”, II, București, 1863, p. 49—171; *Calendar pentru anul 1863 care conține momente sfinte și inscripțiuni istorice ale celor mai vechi mănăstiri române, administrate de pământeni și de streini (egumenți greci)*, București, 1863, 184 p.; *Puterea armată a românilor, de la Negru Vodă, 1290, până la 1858 era nouă a României*, București, 1870, 96 p.; *Monumentele străbunilor din România (Toate originale culese de pe pietre monumentale), armate de un tablou cronologic dublu pentru 651 ani, de la 1215—1866*, București, 1873, 96 p.; *Bisericii și mănăstirilor*, în „Calendarul antic”, București, 1875, p. 29—96; *Triumful creștinismului și dicționarul salvatorilor creștinătății (istorie universală)*, ed. I, București, 1874, 256 p.; *Costumul clerului ortodox, după uz, obicei și tradițiune*, București, 1878, 46 p.

Literatură: Pr. C. Dumitrescu, *Viața și activitatea repausatului preot Grigorie Musceleanu*, Conferință ..., București, 1892, 16 p.; *Preotul Gr. Musceleanu*, în „Școala și Biserica”, București, an II, 1899, p. 49—50; *Biografia românească modernă, 1830—1918*, vol. III, București, 1989, p. 517—518.

N

NANIESCU IOSIF (d.n. bolez Ioan), mitropolit N 15/27 iul 18 B, în Râzârlu, jud. Sucea, în familie de preot, † 26 ian 1902, în Iași (GB, *Agătar si fete de la educatiunea la Chisinau a Bazărlu*). În 1835 Studii la Seminarul din Bozdu (1836—1840) și la Colegiul „Sf. Sava” din Huciaresti. (1840— 1847) Egumen la mănăstirile Șerbănești, Morunglavului — jud. Vâlcea (1849 — 1857) și Găleni — Dâmbovița (1857—1863), „curator” la mănăstirea Sărmălar din București (1863—1864) mitropolit al Moldovei (1864—1866), „curator” la mănăstirea Sărmălar din București (1866—1873), Școala normală (1867—1873), director la Seminarul „Central” (1870—1871), toate în București. La 23 apr 1872 hirotonit mitropolit, cu titlul „Mitron” (de Marin Lăchier), la 18 ian 1873 ales episcop la Argeș, iar la 10 ian 1875 mitropolit al Moldovei — înscăunat la Iași (1875—1878) până la moarte. În 1848 ales membru de onoare al Academiei Române. În timpul păstoririi lui s-a zidit și pictat catedrala mitropolitară (1881—1887), s-au restaurat bisericiile „Sfinții Trei Ierarhi” și „Sf. Nicolae Domnesc” din Iași, a fost mutat Seminarul de la Suceava la Iași. A deslășurit o apreciazabilă operă filantropică, a întreprins zeci de tineri la studii. Însuflețit patriot, a sprijinit Războiul de Independență din 1877 pastoral, colectiv în episcopie, ajutoare personale). Sub îndrumarea și cheltuielile sale, a apărut „Revista Teologică” de la Iași (1883

—1887), redactată de profesorii Constantin Ibrulescu și Dragoșur Dimitresc. A pătut câteva lucrări mărunt și mai ales predică și discursuri, a editat lucrarea lui Gavril Proie, *Viata și traitul Sfinței Sale Părințelui nostru Nifon primitor al făgăduinței Războiului*, 1888, 177 p.) A dăruit Academiei Române bogata sa bibliotecă, cu peste 10 000 de cărți, peste 300 tipărituri vechi, tot la rest — o ne-nscăunare la Iași și două tăzi cu documente

Literatură, Arhim Vasile Vasilache, *Iosif Naniescu, strălucit mitropolit al Moldovei*, Mănăstirea Neamț, 1940, XVI + 240 p., V. Dădu, *Mitropolitul Moldovei Iosif al II-lea Naniescu și Academia Română*, Iași, 1941, Pr. Gabriel Cocora, *Documente pentru biografia mitropolitului Iosif Naniescu*, în MMS, an XXXVI, 1960 nr 1—2, p. 92—99, Preotul Nic. Iosif Șerbănescu, *Episcopul Argeșului*, în MO, an XVII, 1965, nr 7—8 p. 616—617, Pr. Gabriel Cocora, *Mitropolitul Iosif Naniescu și Buzăul*, în GB, an XXVII, 1968, nr 7—8, p. 806—812, Pr. Alexandru Bărbănt, *Preotul primar biografia mitropolitului Iosif Naniescu*, în MMS, an XLVIII, 1972, nr 3—4, p. 231—235, Ion Vărtosu, *Mitropolitul Moldovei Iosif Naniescu, un compozitor necunoscut al secolului al XIX-lea*, în „Almanahul parohiei ortodoxe române din Viena pe anul 1973”, p. 95—103, Petre Cosonescu și Florin Marinescu, *Cartea românească veche din biblioteca mitropolitului Iosif Naniescu*, în MMS,

an. L, 1974, nr. 1-2, p. 63-81, Diacon George Dincă, *Chipuri de ierarhi: compozitori, traducători, prelucrători și mari cântăreți ai muzicii bisericești*, în GB, an. XXXIV, 1975, nr. 7-8, p. 820-823, Constantin C. Angelescu *Contribuția la biografia mitropolitului Iosif Naniescu*, în MMS, an. LVIII, 1982, nr. 1-2, p. 53-68, Pr. Iustin Gaspăr *Biobibliografie a mitropolitului Iosif Naniescu*, în MMS, an. LVIII, 1982, nr. 3-4, p. 356-361, Petre I. David, *Mitropolitul Iosif Naniescu...*, în MMS, an. LXVI, 1990, nr. 1-3, p. 141-158, Ioan Vicovian, *Un mitropolit de seamă al Moldovei - Iosif Naniescu*, în MMS - Teologie și Viață, an. LXVII (T), 1991, nr. 4-8, p. 55-69, Vasile Vasile, *Iosif Naniescu, reprezentant de seamă al muzicii psaltice*, în rev. „Muzica”, serie nouă, București, an. IV, 1993, p. 127-137.

NAZARIE CONSTANTIN, profesor de teologie. N. 16 mart. 1865, în Vultureni, jud. Bacău, † 21 mart. 1926, în București. Studii la Seminarul „Sfântul din Roman”, apoi la „Veniamin” din Iași (1888-1889), și la Academia duhovnicească din Kiev (1888-1893). Secretar și pedagog la Seminarul „Sfântul din Roman” (1894), director al Căminului episcopale (1894-1896), profesor suplimentar (1894-1898) și director al Seminarului (1896-1898), preot (1896), apoi profesor și director la Seminarul „Central” din București (1898-1901), profesor agregat (1901), apoi definitiv (1904) la catedra de Morală de la Facultatea de Teologie din București, pe care a deținut-o până la moarte; parțial, director al Institutului teologic din București (1904-1926), preot la biserica „Savvropoliens” (până în 1925), șef al Serviciului religioz de po. lângă Marșale Cartier General al Armatei Române (1915-1921), inițiator și președinte al Asociației generale a clerului din România (după 1919).

Lucrări: „*Sermones dominicales per solum annum*” ale lui Iacob Voragin, arhiepiscop de Genua (predicator scolastic sec. XIII), *Studiu omiletic*, Roman, 1894, VIII + 136 p., *Călăuzele predicatorului*, București, 1902, XVI + 317 p. (în colaborare cu Constantin Chiriacescu), *Raportul dintre teologia morală și teologia dogmatică*, București, 1904, 45 p., *Duminica, botezul și ierarhia bisericească după adventism*, București, 1910, 77 p., *Cinstirea sfintelor icoane și adventism*, București, 1911, 25 p., *Combaterea princi-*

palelor învățături adventiste, București, 1913, 189 p. (ed. a II-a, 1921, 208 p.), *Curs de Teologie Morală* (litografiat), București, 1914-1915, 567 p.

Economul Dimurie Matcaș, în BOR, an XXXVIII, 1914, nr. 3, p. 236-254 (și extras, 24 p.), *Activitatea preoților de armată în campania 1916-1918*, București, 1921, 108 p., broșură de apărare a credinței ortodoxe, articole în periodicele vremii.

Traduceri: Nicolai P. Rojdestvenschi, *Apologia creștină*, vol. I, Bălșani, 1897, XII + 467 p., Vol. II, Pălucent, 1897, 473 + IV p., a colaborat la traducerea celor cinci volume din *Teologia Dogmatică ortodoxă* a lui Silvestru de Canev, București, 1896-1906 (primele trei traduse de episcopul Silvestru Bălăneșcu, ultimele de alții: Gherasim Miron), R. P. Dixon, *Jesus Christ*, tradusă după versiunea rusă a lui I. A. Scribnikov și N. P. Rojdestvenschi, 2 vol., București, 1901, LXXII + 404 p. (în colaborare cu Constantin Chiriacescu), *Dezvăluit de credință dintre Biserica Ortodoxă și celelalte confesiuni creștine*, traducere și prefață după prot. T. Sevedniski, Iași, 1913, 72 p.

Literatură: Adrian Iuliu Scriban, *Moartea iconomului profesor Constantin Nazarie*, în BOR, an XLIV, 1924, nr. 3, p. 160-161, Pr. Ștefan Porcescu, *Preotul Constantin Nazarie*, în MMS, an XLVIII, 1972, nr. 3-4, p. 201-216, Pr. Prof. Constantin Galeriu, *Prof. Pr. Constantin Nazarie*, în ST, an XXIX, 1977, nr. 1-2, p. 175-179 și ST, an XXXIV, 1982, nr. 1-2, p. 37-38, Gheorghe Nicolescu, Gheorghe Dobrescu, și Andrei Nicolescu, *Preot în luptă pentru Marea Unire, 1916-1919*, București, 2000, XXIII + 488, passim.

NAȘTERE: I. DRÎȘIE (Urold sau Orest) traducător și versificator. N. c. 1596 în Hieroști, azi Râdăști, Ilfov), † d. 12 iul. 1658, probabil în Târgoviște. Descendent al unei vechi familii boierescă, frate cu doamna Elena, soția lui Matei Basarab, învăță carte în casa părintească cu dascăli străini însoșindu-și temeruc limbile slavonă și latină. Diacon (grămătic) la curtea domnească, apoi „olădarea mare” în divanul otomanesc. Fără de care a deținut-o până la moarte; i s-a încredințat și călăvea oasului diplomatică la Viena (1638) și

Alba Iulia (1649 și 1652). În timpul misionarilor Matei Basarab a fost adevăratul îndrumător al vieții culturale a țării, având o serie de contacte cu cărturarii străini veniți la noi, posesor al unei frumoase bibliotecă, în care mănăstirile Varlaam și Moldovei a găsit un exemplar din „Catehismul calvinesc” de la Alba Iulia (1642), cărui s-a dat cunoscutul „Răspuns” din 1645. Se poate implica și în înființarea unor tipografii în Țara Românească și în crearea „școlii greco-latine” de la Târgoviște din 1646; a cunoscut „biserica Târgului” din Târgoviște (1653—1654).

Lucrări: *Verzuri la atema țării*, în limba slavonă în *Molitvelnicul* de la Câmpulung (1653 redactat în *Pravila* de la Govora din 1640), *Antologhionul* de la Câmpulung (1643), *Evangelhul cu învățătură* de la Dealu (1644, în românește), *Trindul-Pentecostar* de la Târgoviște (1649) *Preaînalt*, în *Molitvelnicul* de la Câmpulung (1635 în slavonește), *Evangelhul cu învățătură* (Govora, 1642, în românește), *Antologhionul* de la Câmpulung (1643, în slavonește).

Traduceri: În 1647 a apărut la Dealu prima versiune slavonă a cărții *Irmoria lui Hristos* (De imitatione Christi) a teologului Thomas a Kempis (Thomas Hamarken von Kempen, † 1470), cu versuri și o prefață dedicată mitropolitului Varlaam și a Moldovei (7 + 216 + 10 fol.). Pînă 1649 traduce din slavonește în românește (după o ediție ucraineană) rugămintea religioasă *Viața sfinților Varlaam și Ioanșaf* cărui în manuscris și care va circula în copii pînă prin secolul al XIX-lea. După părerea unor cercetători, ar fi tradus din slavonește în românește *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Todorcel* și *Viața patriarhului Aifon al lui Gavril Protol*.

Literatură: Predoslovile și stihurile sale în slavonește au fost publicate (în traducere) de Ioan Biliu și Nerva Hodog *Bibliografia românească veche*, tom I, București, 1903, sub voce și de Aurelian Sacerdoteanu, *Predoslovile cărților bisericești*, București, 1938, p. 68—71, 74—79, 81—86, 89—96, 101—105 și 113—115. *Viața sfinților Varlaam și Ioanșaf* a fost publicată de General Petre V. Năsturel, București, 1904.

Studii: Emil Turdeanu, „*Varlaam și Ioanșaf*” *Versiunile traducerii lui Udrisje Năsturel* în BOR, an LII, 1934, nr. 7—8, p. 477—481, Dan Simionescu și Damian P. Bogdan, *Începuturile culturale ale domniei lui Matei Basarab*, în BOR

an LVI, 1938, nr. 11—12, p. 866—880 (și extras), Lucian Predescu, *Udrisje Năsturel și răspândirea romanului religios „Varlaam și Ioanșaf”*, în BOR, an LXXXIII, 1965, nr. 1—2 p. 64—112, Lucian Predescu, *Influența romanului „Varlaam și Ioanșaf” în folclorul românesc*, în BOR, an LXXXI, 1966, nr. 1—2, p. 19—208 Mircea T. Georgescu, *Biserica Târgului din Târgoviște* în GB, an XXV, 1966 nr. 1—2, p. 80—92, Virgil Cândea, *L'humanisme et l'Udrisje Năsturel et l'agonie des lettres slaves en Valachie*, în RESEE, VI, 1968, nr. 2, p. 239—287, Dan Hona Mazilu, „*Viața sfinților Varlaam și Ioanșaf*” în versiunea românească a lui Udrisje Năsturel în „*Revista de istorie și teorie literară*”, XXII, nr. 1, 1973, Dan Hona Mazilu, *Udrisje Năsturel* București, 1974, 350 p. (date de tipărit de studii literare române vechi (N. Carotjan, G. Ivascu, Al. Piru etc.); *Dictionarul literaturii române de la origini pînă la 1940*, București, 1979 p. 619—611 (cu bibliografie).

NEAGA NICOLAE, profesor de teologie. N. 26 iul. 1902, în Răhâu, jud. Alba, † 9 p. art. 2002, în Timișoara. Studii secundare la G. I. I. german din Sebeș (1914—1918). Liceul „Aurel Șaguna” din Brașov (1918—1919) și Liceul „Aurel Vlaicu” din Orăștie (1919—1922), cele două licee fiind conduse de el. Teologie la Cluj (1922—1926), care s-a conținut doctoratul în 1933, trinitate de mitropolitul Nicolae Bălan pentru studii de specializare — Vechiul Testament — la Facultatea de Teologie din Atena (1926—1927) apoi la Facultățile de Teologie catolică și protestantă din Strasbourg (1927—1928). Profesor suplimentar (1928), provizoriu (1933) și titular (1936) la catedra de Vechiul Testament și Limba ebraică de la Academia teologică „Aurel Vlaicu” din Sibiu, continuând să funcționeze la aceeași catedră și după transformarea Academiei în Institut Teologic de grad universitar (1948) pînă la pensionare (1973), rector al Academiei și Institutului (1946—1952), preot (1930), mai târziu hirotesit protopop și iconom stavrofor (1958, membru în Adunarea eparhială și Consiliul eparhial al Arhiepiscopiei Sibiu).

Lucrări: *Tatăl nostru Tălcuire*, Sibiu, 1929, 50 p., *Profeți mesianici în Vechiul Testament. Texte*, Sibiu, 1929, 92 p., *Pîngerile lui Ieremia și critica nouă*, Sibiu, 1930, 48 p. (extras din

„Anuarul VI al Academiei teologice „Andronice”, 1929/30, p. 13—54); *Contribuții la lămurirea textelor mesianice din cartea Facerii*, Sibiu, 1930, 31 p.; *Cântarea Cântărilor. Scurte note explicative*, Sibiu, 1931, 50 p. (extras din „Anuarul VII al Academiei...”, 1930/31, p. 54—97); *Coranul și Vechiul Testament*, în „Anuarul VIII al Academiei...”, 1931/32, p. 51—58; *Valoarea socială a Vechiului Testament*, Sibiu, 1933, 20 p.; *Profeții Daniel despre Hristos*, Sibiu, 1933, 32 p.; *Vechiul Testament în gândirea românească*, Sibiu, 1938, 20 p.; *Vinul în Vechiul Testament*, în „Anuarul XV al Academiei...”, 1938/39, p. 111—130 (și extras, Sibiu, 1939, 20 p.); *„Nu-am venit să strică Legea!” Considerații generale privitoare la însemnătatea Vechiului Testament*, Sibiu, 1940, VIII+274 p.; *Eclesiastul. Scurte note explicative*, Sibiu, 1941, 88 p.; *Introducere a Vechiului Testament. Introducere pe marginea textelor mesianice*, Sibiu, 1944, 149 p. (și în „Anuarul XX (II) al Academiei...”, 1943/44, p. 27—175); *Facerea. Text și scurte note explicative*, Sibiu, 1945, 225 p. (și în „Anuarul XX (II) al Academiei...”, 1943/44, p. 5—155); *Cartea profetului Ovdia. Introducere, text și comentariu*, Sibiu, 1948, 18 p. (în „Anuarul XXIV (VI) al Academiei teologice...”, 1947/48, p. 78—95); *Istoria timpurilor Vechiului Testament. Epoca patriarhului Avraam*, în MA, an. II, 1957, nr. 3—4, p. 193—204; Idem *Moise și epoca sa*, în MA, an. III, 1958, nr. 1—2, p. 60—70; Idem *David*, în MA, an. III, 1958, nr. 5—6, p. 357—370; Idem *Solomon*, în MA, an. III, 1958, nr. 9—10, p. 693—703; *Descoperiri arheologice în Orientul biblic*, în MA, an. II, 1957, nr. 9—10, p. 615—639; *Problema frumozului în Vechiul Testament*, în MMS, an. XXXIV, 1958, nr. 3—4, p. 199—215; *Cântarea Cântărilor. Contribuții la exegeza cânticului*, în MB, an. IX, 1959, nr. 1—2, p. 45—52; *Insula Cipru în epoca Vechiului Testament*, în MA, an. IV, 1959, nr. 5—6, p. 347—360; *Personajități feminine în epoca vechiului Testament*, în MA, an. IV, 1959, nr. 7—8, p. 658—691; *Limbile orientale de interes biblic*, în MB, an. IX, 1959, nr. 11—12, p. 68—80; *Sfânta Treime în Vechiul Testament*, în MMS, an. XXXVI, 1960, nr. 1—2, p. 9—20; *Orientul antic. Localități și locuri memorabile în Palestina*, în MB, an. X, 1960, nr. 1—2, p. 18—38; *Poezia Vechiului Testament*, în MA, an. V, 1960, nr. 3—4, p. 183—201; *Araba în epoca*

Vechiului Testament, în MA, an. V, 1960, nr. 7—8, p. 505—518; *Ideea de mântuire în Vechiul Testament*, în GB, an. XIX, 1960, nr. 9—10, p. 742—752; *Monumente de arhitectură în epoca Vechiului Testament*, în MB, an. X, 1960, nr. 7—12, p. 121—140; *Scriptori biblici despre frumozul naturii*, în MA, an. VI, 1961, nr. 1—3, p. 37—58; *Hititi și relațiile lor cu Vechiul Testament*, în MA, an. VI, 1961, nr. 7—8, p. 380—402; *Flora și vegetația din Orientul biblic. Simbolul lor în Sfânta Scriptură*, în MMS, an. XXXVII, 1961, nr. 7—8, p. 502—525; *Ortodoxia și Vechiul Testament*, în MB, an. XII, 1962, nr. 7—8, p. 299—318; *Abisuria în epoca veche (Studiu de arheologie biblică)*, în MA, an. VII, 1963, nr. 4—6, p. 291—309; *Septuaginta*, în MA, an. IX, 1964, nr. 3—5, p. 195—209; *Conceptul Vechiului Testament, despre stat*, în MB, an. XIV, 1964, nr. 7—8, p. 334—345; *Vulgara*, în MA, an. IX, 1965, nr. 4—6, p. 275—287; *Cartile apocrife ale Vechiului Testament*, în MB, an. XVI, 1966, nr. 1—3, p. 26—40; *Valoarea spirituală a Vechiului Testament*, în MA, an. XI, 1966, nr. 9—10, p. 574—590; *Vechiul Testament în teologia românească*, în MA, an. X, 1966, nr. 7—8, p. 470—479; *Importanța tradiției exegetice pentru cercetarea biblică modernă*, în MA, an. XV, 1972, nr. 5—6, p. 369—377; *Teologia Vechiului Testament și actualizarea ei*, în MO, an. XXVIII, 1976, nr. 3—4, p. 186—194; *Prezenta în lumina Vechiului Testament*, în MB, an. XXVII, 1977, nr. 7—9, p. 510—518; *Vechiul Testament în preocupările Sfântului Vasile cel Mare*, în „Orthodoxia”, an. XXXI, 1979, nr. 1, p. 133—146; *Principii hermeneutice în scrierile biblice ale lui Origen, cu referințe specială la Vechiul Testament*, în MA, an. XXVI, 1981, nr. 10—12, p. 757—763; *Integritatea creației pe baza referințelor biblice*, în MA, an. XXXI, 1986, nr. 4, p. 10—19; *Fericitul Ieronim. Priorocul Iona, traducere*, în MMS, an. LXII, 1986, nr. 5, p. 88—119; *Predica de pe munte comentată de Fericitul Ieronim*, în AB, an. I (40), 1990, nr. 1—2, p. 7—24; *Sf. Ambrozie al Milanului. Psalmul 50. Traducere și prezentare*, în AB, an. I (40), 1990, nr. 5—6, p. 58—80; *Evangelia după Matei. În interpretarea Fericitului Ieronim (trad.)*, în AB, an. III (XLI), 1992, nr. 10—12, p. 99—111.

Căzător al manualului *Studii Vechiului Testament pentru uzul studenților în teologie*, București, 1955, 288 p. (ed. a II-a, 1985, 452 p.) A

tradus din Origen, *Scrieri alese*. Partea întâi. București, 1981, 472 p., Partea a doua. București, 1982, 528 p. (ambele în colaborare cu pr. prof. Teodor Bodegas și Zorica Lazcu)

A scris articole și recenzii privind Vechiul Testament în „Revista Teologică”, „Mitropolia Ardealului”, „Telegrafu. Român”, din Sibiu. În manuscris, mai multe capitole pentru o *Biblie cu comentarii* (cântec Pentateuchului, 1 Regi, Ester, Plângeriile lui Ieremia, Ecclésiastul, Psalmii 50—50 etc.)

Ca rector, a redactat „Anuarele Academiei teologice din Sibiu” pe anii 1946—1949; a pus bazele catedrei „Biblicotei biblice” care este astăzi apărut 4 lucrări

Literatură: Pr. Prof. Dumitru Abrudan, *Părintele prof. dr. Nicolae Neagu octogenar*, în MA, an XXVII, 1982, nr. 7—9, p. 550—552. Pr. Prof. Mircea Păcurariu, *Două sute de ani de învățământ teologic în Sibiu, 1786—1986*, Sibiu, 1987, p. 318—320; Pr. Aurel Pavel, *Indice bibliografic selectiv al operei publicistice a Pr. Prof. Dr. Nicolae Neagu*, în RT, an VII (79), 1997, nr. 2, p. 6—43 (și extras); Cornel Toma, *Părintele Profesor Dr. Nicolae Neagu. Coordonate biobibliografice*, în AB, an VIII (XLVII), 1997, p. 27

NECU LA NICOLAE, profesor de teologie la R. Mart, 444 și Niculescu, București. S-a născut la Secorlon Teologic din București, 1915, 1914, la Institutul Teologic Universitar din București (1964—1968), continuând la cursurile de doctorat (1968—1971), specialitatea Liturgică. Pastorală și Artă creștină, studii de specializare la Institutul de studii și perioade liturgice din Cluj (1970—1971) și la Facultatea Vădează de Teologie din Roma (1974—1975), doctoratul la București (1977). Pedagog la Seminarul teologic din București (1971—1972), transferat în Redacția Editorială Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă (1972—1975), asistent la secția practică a Institutului Teologic Universitar din București (1975), în colaborare cu scrierea a două de drept bisericești, ca lector (1978—1981), apoi a celei de Liturgică și Pastorală (din 1982), profesor titular la catedra de Liturgică și Pastorală (din 1984), prodecan (din 1996), decan (din 2000), diacon (1975), preot (1976), delegat la diferite instrumente ecumenice peste hotare

Lucrări: *Participarea credincioșilor la cult în Biserica răsăriteană*, în ST, an XXII, 1970, nr. 3—4, p. 278—290; *Privire de sinteză asupra sculpturii religioase în piatră la români până la sfârșitul secolului al XVIII-lea în Țara Românească și Moldova*, în BOR, an LXXXV, 1970, nr. 11—12, p. 1259—1274; *Câteva trădături generale ale artei copiei*, în „Ortodoxia”, an XXIII, 1971, nr. 3, p. 429—440; *Scurtă privire asupra literaturii religioase a Bisericii Copie și lăcăsebi asupra cărților ei de cult*, în BOR, an LXXXIX, 1971, nr. 5—6, p. 644—659; *Rânduiala Botezului creștin și al Mărungerii în riturile liturgice răsăritene*, în GB, an XXV, 1971, nr. 9—10, p. 828—846; *Organizarea învățământului teologic și cântarea cultică în Biserica Ortodoxă Copie*, în GB, an XXVII, 1973, nr. 7—8, p. 765—781; *Cultul Maicii Domnului în Biserica Copie*, în „Ortodoxia”, an XXVI, 1974, nr. 1, p. 107—118; *Doctrina și viața religioasă a Bisericii Ortodoxe răsăritene*, în *Liturgică (Rugăciuni și imne)*, Teză de doctorat în „Ortodoxia”, an XXVIII, 1976, nr. 3—4, p. 473—626 (și extras); *Aspecte ale artei pastorale la Sfântul Trei Ierarhi*, în ST, an XXX, 1978, nr. 1—4, p. 320—328; *Anafora Sfântului Vasile cel Mare din ritul liturgic copie* (introducere, traducere și note), în GB, an XXXVIII, 1979, nr. 11—12, p. 1141—1156; *Opera canonică a patriarhilor copiei din secolele XI—XIII și importanța ei pentru cultul Bisericii Copie*, în BOR, an LXXXII, nr. 1—2, p. 193—204; *Rânduiala laudelor bisericești din Biserica Copie în comparație cu rânduiala din ritul bizantin*, în GB, XL, 1982, nr. 4—6, p. 391—398; *Simbolismul liturgic de cult în opera liturgică a Sfântului Simeon arhiepiscopul Tezaloniceului (sec. XV)*, în GB, an XLII, nr. 9—12, 1983, p. 634—650; *Învățătură despre post în Biserica Ortodoxă*, în ST, an XXXVI, 1984, nr. 7—8, p. 514—520; *Rolul preotului ortodox român în viața obștească*, în BOR, an CIV, 1986, nr. 1—2, p. 59—68; *Particularități ale ritului liturgic răsăriten de al catedralii Bisericii autocefale*, în ST, an XL, 1988, nr. 1, p. 70—75; *Legătura dintre viața liturgică și opera de caritate în Ortodoxie*, în GB, an L, 1991, nr. 1—3, p. 78—92; *Biserica și cult pe întregul naturar*, București, 1996, 206 p.; *Tradiție și inovație în slujirea liturgică*, 2 vol., Galați, 1996 și 2000, 351 + 476 p.; Diferite alte articole, note, cronice, recenzii în periodicele citate, predici în „Glasu Bisericii” etc.

Traduceri din *65 Scrieri Atanasiene* ruz, Galați 1997, 344 p. (din limba italiană).

Literatură *Curriculum vitae*, în teza de doctorat cit., p. 626, GB, an XXXVI, 1977, nr. 1-3, p. 150-151, ST, an XXIV, 1982, nr. 1-2, p. 125-126, ROC, an XIV, 1984, nr. 4, p. 29-32.

NEGOIȚĂ ATANASIE preot orientalist N. 3 iul. 1903. În Sucea, jld. Teleorman. † 28 aug. 1995, în București. Cursul inferior la Liceul „Sf. Haralambie” din Turnu Măgurele, iar cursul superior la Seminarul „Central” din București (abs. 1926), cu diferență de lucru și baccalaureat, apoi urmează Facultatea de Teologie și Litere din București (1926-1930), cu licență la amândouă și doctorat în Teologie (1932), studii de specializare pentru Vechiul Testament la „École Biblique et Archéologique Française” din Ierusalim (1930-1932). Conferențiar suplimentar de Studii bib. ce la Facultatea de Teologie din București (1933-1938), asistent la catedra de Exegeza Vechiului Testament (1939), iar din 1940 asistent definitiv. În 1947-1948 profesor suplimentar la aceeași catedră, lector de Limba ebraică la Institutul Teologic Universitar din București (1948-1952), diacon (1933-1936), apoi preot (1936-1994) la biserica „Sf. Iوحنا și Ana” - Focșani de Focșani București, membru al Asociației Ebraice din România. A publicat o serie de lucrări de Vechiul Testament iar în ultimii ani, studii privitoare la manuscrisele de la Marea Moartă și, data serbării Paștilor.

Lucrări *Proorocii Nahum* teză de doctorat București 1932 133 p., *Limba aramaică în Noul Testament*, București, 1935, 36 p., *La râul Babilonului* (ps. 137), București 1935, 27 p., *Sabatul Vechiului Testament*, București, 1935, 64 p., *Codul lui Hammurabi*, București, 1935, 52 p. + XXIV pl., *Metoda muzonardă a profetilor Vechiului Testament*, București, 1936, 96 p., *Căteva nunări de geografie și topografie biblică*, București, 1937 24 p., *Psalmul XXXIII Considerații filologice și teologice*, București, 1938, 33 p., *Psaltirea în cultul Bisericii Ortodoxe*, București, 1940, 164 p., *Plantele amintite în Biblie*, București, 1941 55 p., *Psalmii biblici și psalmii babilonieni*, București, 1944, 80 p., *Cumosti tu Tura Sfântă? Biserica Ortodoxă* Elemente de gramatică ebraică București, 1946, 144 p.

Texte din Vechiul Testament interpretate fals de către secianți, în ST, an. II, 1950, nr. 3-6 p. 262-279, *Instituția socială în Vechiul Testament*, în ST, an II nr. 14-16, nr. 9-11, p. 569-589, *Ideile umanitare ale creștinismului*, în ST, an. III, 1951, nr. 5-6, p. 336-355, *Despre Sabat, Originea sâmbetei și a Duminicii*, în ST, an. III, 1951, nr. 9-10, p. 514-541, *Religia canaanită*, în ST, an. XI, 1959, nr. 9-10, p. 525-555, *Populusurile din Elefantina și Vechiul Testament*, în MB, an X, 1960, nr. 1-2, p. 31-59, *Manuscrisele de la Marea Moartă și studiile noi*, în MA, an. V, 1960, nr. 5-6, p. 333-343, *Descoperirea scrierilor gnostice Manuscrisele cuate de la Nag Hammadi*, în ST, an. XII 1960, nr. 7-8, p. 532-551, *Elemente din Faptele Apostolilor sunt care esențiale?* în GB, an XIX 1960, nr. 7-8, p. 618-634, *Mediul în care a apărut Noul Atestament Cultura nabateenilor în lumina stărilor săpături arheologice* în MO, an. XII, 1960, nr. 9-12, p. 561-575, *Cum se interpretează Scriptura acum 2000 de ani*, în GB, nr. XX, 1961, nr. 3-4, p. 308-320, *Isrorea poporului Biblic după cercetări mai noi*, în MB, nr. XI 1961 nr. 1-2, p. 1-12, *Descoperirile de la Marea Moartă Manuscrisele de la Qumran*, în MB, an XII, 1962, nr. 1-4, p. 51-76, *Problema învierii din morți în manuscrisele de la Qumran și în literatura rabinică mai timpurie*, în GB, an. XXI, 1962, nr. 3-4, p. 267-279, *Organizația esențielor și doctrinilor*, în ST, an. XIV, 1962 nr. 3-4 p. 202-220, *Dascaul dreptății în manuscrisele de la Qumran* în GB, an. XXI, 1962, nr. 5-6 p. 473-485, *Manuscrisele de la Qumran și originea creștinismului*, în GB, an. XXI, 1962, nr. 7-8, p. 678-688, *Poporul necredincios din manuscrisele de la Qumran*, în MB, an XII, 1962 nr. 9-10, p. 485-495, *Dascaul dreptății și cei doi mesiași din manuscrisele de la Marea Moartă* în MB, an. XII, 1962 nr. 11-12, p. 650-667, *Biblia în cadrul istoriei Orientului Apropiat*, în MB, an XIII 1963, nr. 1-2, p. 11-29 și an. XIV 1964, nr. 4-6 p. 145-158, *Despre limbile semite* în MB, an. XIV, 1964, nr. 9-10 p. 562-580, *Săpături arheologice din Palestina*, în GB, an. XXIII, 1964, nr. 11-12, p. 1073-1098, *Recentele săpături arheologice din Tura Sfântă Fortăreața Masada*, în MA, an XI, 1966, nr. 7-8 p. 475-485, *Manuscrisele de la Qumran și influențele lor*, în MB, an XVI, 1966, nr. 10-12, p. 596-613, *Paralele între*

Biblie și manuscrisele de la Marea Moartă, în MB, an XVIII, 1968, nr 7-9, p. 387-401. *Descoperiri noi despre esenieni*, în MB, an XXI, 1971, nr. 7-9, p. 388-401. *Manuscrisele de la Marea Moartă și Noul Testament*, în GB, an XXXIII, 1974, nr 7-8, p. 680-689. *Sfântul Ioan Botezătorul, a fost quranit sau esenian?* în ST, an XXV II, 1979, nr 5-6, p. 377-38. *Interpretarea Scripturii în manuscrisele de la Marea Moartă*, în MB an XXVII, 1977, nr 4-6, p. 330-341. *Un lov babilonean? Ceva din teodicea akkadiană*, în ST, an XXIX, 1977, nr 5-8 p 436-449. *Creștinismul și esenianismul în lumina manuscriselor de la Marea Moartă*, în MO, an XXX, 1978, nr 1-3 p. 41-51. *Teologia biblică a Vechiului Testament*, București, 1992, 219 p.

Gândirea asireo-babiloneană în texte, București, 1975, 398 p. (Bibliotheca Orientalis). *L'hostilité des Zoroastres envers les esséniens et ses causes*, în „Studia et Acta Orientalia”, vol. IX, 1977, p. 91-108. *Gândirea feniciană în texte*, București, 1979, 360 p. (Bibliotheca Orientalis). *Les classes sociales dans le Code de Hammourabi*, în „Studia et Acta Orientalia”, vol. X, 1980, p. 114-127. *Gândirea hitită în texte*, București, 1986, 360 p. (Bibliotheca Orientalis, în colaborare cu Constantin Danieș).

Calendarul, în MB, an XIV, 1964, nr 1-3, p. 9-26. *Calendarul Bisericii creștine*, în MB, an XV, 1965, nr 1-3, p. 52-90. *Tehnica calendarului ecleziastic*, în MB, an XV, 1965, nr 4-6, p. 299-337. *Calendarul amuzic și Paștile creștine*, în GB, an XXXI 1972, nr 11-12, p. 199-214. *Paștile la dată fixă. Noi inițiative* în BOR, an XCV, 1977, nr 5-6, p. 350-356.

Alte articole în „Raze de Lumină”, „Amvonul”, „Fântâna Darurilor”, toate în București și periodice bisericești actuale.

Literatură. *Curriculum vitae*, în teza de doctorat cu ROC, an IV, 1975, nr 3, p. 91-93. Pr Prof. D. Radu), *Lector Pr. Dr. Athanasie Negoită*, în ST, an XXXIV, 1982, nr 1-2, p. 59-60; date autobiografice în cartea sa *Teologia biblică*,..., p. 198-201.

NEGOIȚĂ IOAN, preot, pedagog, traducător. N. 5 febr. 1886, în Cogeașca Veche - Cucutena, jud. Iași, în familie de preot, † 29 ian. 1941, în Iași. Studii la Seminarul „Veniamin” din

Iași (1901-1909) și la Facultatea de Teologie din București (1909-1913), cu examen de capacitate pentru Religie (1913). Diacon (1913) apoi preot la catedrala episcopală din Huși (1914-1928), un timp director al Căminului eparhial din Huși, profesor de Religie la Liceu din Huși (1919), profesor de Teologie sistematică și director al Seminarului (1919-1928), continuând ca profesor (1928-1941) și director (1928-1940) la Seminarul „Veniamin” din Iași, preot la catedrala mitropolitană din Iași (1928-1941); membru în A. I. episcopale eparhiale de la H. S. S. și membru în Consiliul superior bisericesc, iconomi slavofoi (1921).

Traduceri: F. Bețex, *Muncea*, București, ed. I, 1912; ed. a II a, 1934. F. Bețex, *Creștinismul și studiul naturii*, Huși, 1923, 276 p. (în colaborare cu pr. N. Donos). Fr. W. Foerster, *Religia și formarea caracterului*, Sibiu, 1933, 455 p. (în colaborare cu pr. N. Donos). d. fente broșuri d. n. Fr. W. Foerster și Drummond: *Atitudinea preotului față de chestiunea socială, Ce și se pare de Hristos?, Predica de pe munte, Cele șapte cuvinte ale lui Iisus pe cruce, Orașul fără Biserică, Programul creștinismului în viața muncitorească și în învățământul moral*, etc. Colaborări la diverse reviste și ziare bisericești sau laice.

Literatură: Pr. N. Donos, *Necrolog*, în MM, an XVII, nr 2-3, 1941, p. 150-153. Prof. C. N. Tomescu, *Necrolog*, în „Luminătorul” 1941, nr 3-4, p. 248-251. Pr. Grigore A. Dinulescu, *Necrolog*, în „Păstorul Tutoarei” - Bârlad, an. IV, 1941, nr 1-2, p. 83-88 (a te articole la p. 88-95); Pr. N. Donos, *Necrolog*, în „Amvonul Seminarului „Veniamin Costache” din Iași pe anul școlar 1937-1941”, p. 91-93. Prof. Dr. C. Mureșanu, *Necrolog*, în același „Amvon”, p. 109-124. Pr. Prof. Dr. Alexandru Ciurea, *Pretul profesor Ioan Negoită, directorul nostru* în MMB serie nouă, an I (LXVII), 1991 nr 1-3, p. 11-120.

NEGRUȚIL-FECHEȚE NICOLAE, preot, publicist și traducător. N. 1846, în Sacutard, jud. Cluj, † 11 nov. 1890, în Abazia - Italia. Studii gimnaziale la Cluj și Blaj, teologice la Gherla. Arhivar și vicenotar la Episcopia unită din Gherla (până în 1878), preot, profesor și director la

Școala pedagogică din Gherla (1888—1890) protopop în Dej (1890).

A editat publicațiile periodice „Predicatorul sfânt al românii” sau „Exemplar complet de predici predate în zilele și sărbătorile anului precum și pe toate ocaziunile obveniente”, Gherla, 1875—1880 (continuat cu „Preotul Român” — „Jurnal bisericesc, școlastic și literar”, Gherla 1880—1890).

A editat, de asemenea, pentru toate trebuințele vieții sociale, Gherla-Cluj, 1878—1890; „Cărțile Săteanului Român”, seriore periodică pentru trebuințele poporului român, Gherla 1876—1886 „Lumea Nouă”, Cluj, 1876 (foaie satirică — umoristică) În acestea, ca și în „Familia” de la Oradea — a publicat schițe, articole, poezii.

„Liber de Ang von Kunzebe Marie Sophie Schwartz”. În *von Nummants Correctione de versuri pentru ocazii funebreale*, Gherla, 1887 (ed. nouă 1928); Pinson de Terrail, *Amor și diavol de mormânt*, novelă — traducere Sibiu, 1878, 5, p.

Literatură. *Enciclopedia Română* tom III, Sibiu, 1914, p. 386; *Reviste literare românești din ultimele decenii ale secolului al XIX-lea* (sub ingrij. Ovidiu Papadima), București, 1974, p. 279—293 (anul 74 detașată a publicațiilor „Amicul Familiei” și „Lumea Nouă”); Alexandru Motei și Marin Oprea, *Din istoria presei agrare din Transilvania* „Cărțile săteanului român” (1876—1886), în *Terra Nostra* Culegere de materiale privind istoria agriculturii în România, București, 1973, p. 449—458; Mircea Popa, *Revistele lui Nicolae Fekete Negrușu și lupta lor pentru independența și libertatea națională a poporului român*, în „Studii”, supliment științific al periodicului „Răsunetul”, editat de Licenț „Andrei Măreșanu”, vol. I, Dej, 1978, p. 235—241; *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900* București, 1979, p. 617—618.

NEOFIT, mitropolit N. 1 ian. 1787, în București, † 14 ian. 1850 în București. Probabil a studiat în București ierodiacon în 1818, ieromonah și arhimandrit în 1824, episcop al Râmnicului la 18 apr. 1824 (hierotoni 20 apr.) în ian. 1829 — aug. 1833 a fost și locuitor de mitropolit, iar între anii 1834 și 1840 a făcut parte în „ocărmuirea” provizorie care a condus treburile Mitropoliei vacante (împreună cu episcopii de Buzău și Argeș), la 29 iun. 1840 ales

mitropolit, succedând în continuare ș. Episcopia Râmnicului până în ian. 1848) la 27 iul. 1849 s-a retras din scaun. Preocupat de probleme școlare în timpul lui s-au înființat Seminarul din Târgu Romanesc (1836—1837) a trimis patru heretici la Pesta, cinci la Ateșu șapte în Rusia, din care s-au recrutat viitori profesori la seminar, câteva tipărituri.

Literatură. Pr. Nicolae Șerbdănescu, *Mitropolitul Ungrovlahiei*, în BOR, an LXXV, I, 959 nr 7—10, p. 810—813; Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III București, 1981, p. 49—52 (ed. a II-a, București, 1994).

NICA ANTIM (din botez Alexandru), arhiepiscop N. 24 febr. 1908, în Bogzești, jud. Cluj, † 1 ian. 1994, în Galați. Studii la Seminarul teologic (1919—1927) și la Facultatea de Teologie din Chișinău (1927—1931), la care a obținut doctoratul în 1940, la pararele, a studiat și la Facultatea de Teologie, Facultatea de Teologie de studii de specializare (în 1932—1934, în Franța (Paris) și Strasbourg — 1934—1935, Angoulême și Liban (Academia misionară „Near East School of Theology” din Beirut). Tuns în monahia, cu numele Antim, la mănăstirea Curtea (1935) ieromonit ierodiacon (1935) și ieromonah (1936), apoi ieromonah arhimandrit (1936). A fost preot de studii și director al Internatului teologic și misionar epistolar la Chișinău (1935—1937) exaltat arhiepiscop ierodiacon, în ian. 1937—1940), apoi asistent la catedra de Pastorală de la Facultatea de Teologie din Chișinău (1940), transferat la cea din București (1941), locuitor (1941), apoi șef al „Misiunii religioase” din Transilvania (1943) cu sed. la Odessa. La 14 ian. 1944 ales episcop de Cetatea Albă — Ismail ieromonit la 23 ian. 1944 și mitropolit la 10 mart. 1944. Director al Internatului teologic din București (1945—1947), locuitor de episcop al Dunării de Jos (sept. 1947—febr. 1950), episcop-vicar patriarhal cu titlul „Târgovșteanului” și secretar al Sfântului Sinod (1950—1973). La 10 iun. 1973 a fost ales episcop al Dunării de Jos (înscăunat la 19 aug. 1973), la 16 oct. 1975 Episcopia a fost ridicată la rangul de Arhiepiscopie, cu titlul „a Tomosului și Dunării de Jos”, devenind astfel arhiepiscop (înscăunat în noua demnitate la 9 nov. 1975).

A făcut parte din numeroase delegații sinodale care au vizitat alte Biserici sau a fost delegat de Sf. Sinod să reprezinte Biserica noastră la o serie de întruniri cu caracter ecumenic: Conferințele panortodoxe Rodos II 1963 și Rodos IV — Chambesy 1968, Conferința Lambeth 1968, prima Conferință mondială a religioșilor pentru promovarea păcii de la Kyoto în 1970, Colocviul slu-mo-creștin de la Tripoli din 1976 ș.a.

Lucrări *La notion de vérité religieuse d'après M. Louy*, Chișinău, 1936, 20 p.; *Ortodoxia în Siria și la Locurile Sfinte*, Chișinău, 1936, 16 p.; *Misionarismul creștin între mahomedani în Orientul Apropiat* (teză de doctorat), Bălți, 1939, 73 p.; *Rugăciunea lui Iisus*, în BOR, an LVII 1939, nr 9—10, p. 551—568 (și extras 20 p.); *Monahismul în Basarabia (1812—1918)*, Bălți, 1940, 36 p.; *Aspecte misionare din Basarabia*, Chișinău, 1942, 43 p.; *Misionari sirieni în România (1841—1941)*, în vol. *Prinos închinat lui Dumnezeu Sfântului Nicolae*, București, 1946, p. 67—73; *Ortodoxia în Extremul Orient*, în „Ortodoxia”, an III, 1951, nr 1, p. 101—114; *Negrii ortodocși din Africa și lupta lor pentru autonomia bisericească* în „Ortodoxia”, an XIX, 1967, nr 1, p. 3—16. O serie de articole, recenzii și note în „Misionarul” — Chișinău, reportaje (de pildă *Căldătoria Prea Fericitului Iustinian, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, în Africa și Orientul Îndepărtat*, în BOR, an LXXXVII, 1969, nr 1—2, p. 30—115), recenzii pastorale, învățătură în periodicele bisericești centrale și în „Cuvânt, Biserici”.

Cu arhiepiscop la Galați a inițiat apariția volumelor *De la Dunăre la Mare* (2 editii, 1977 și 1979), *Arhiepiscopia Tomisului și Dunării de Jos în trecut și astăzi* (1981), *Minamente istorice și izvoare creștine* (1987) și altele. A îndrumat acțiunea de refacere și înprodobire a multor lăcașuri de închinare din eparchie.

Literatură BOR, an XCI, 1973, nr 7—8, p. 748—761; BOR, an XCIII, 1975, nr 7—8, p. 1482—1512; ST, an XXXIV, nr 1—2 1982, p. 77—78, vol. *Arhiepiscopia Tomisului și Dunării de Jos în trecut și astăzi*, Galați, 1981, îndreptări p. 47—86, *Îndrumător bisericesc, misionar și patriotic*, vol. 4, Galați, 1988, p. XLI—LXX, Pr. Gheorghe Canescu I.P.S. *Arhiepiscop Dr. Antim Nica la o 80-a aniversare*, în BOR, an CVI, 1988, nr 3—4, p. 17—20; Preot Eugen

Drăgoi, *Ierarhi și preoți de seamă la Dunărea de Jos, 1864—1989*, Galați, 1990, p. 53—58; *Necrolog*, în VO, an VI, nr 116, mai 1994, p. 1 ș.; *Necrolog* în BOR, an CXII, 1994, nr 1—6, p. 195—209; *Necrolog* în GB, an LI, 1994, nr 5—7, p. 179—181.

NICETA, episcop daco-roman de Remesiana, în Dacia Mediterranea (azi Bela Palanka în Iugoslavia), † după 414. Date despre N., oferă prietenul său, Sf. Paulin, episcop de Nola, în două poeme, cu ocazia celor două vizite pe care i le-a făcut la Nola, în 398 și 402. Din poeme reiese că predica în limba latină, contribuind la „romanizarea” și „încreștinarea” daco-romanilor și a unor neamuri „barbare” din sudul Dunării. A scris lucrări — îndeosebi catehete — în limba latină, *Libelli instructionis* (Cărțile de învățătură numită de unii cecetărie în *Instructio ad competentes* sau *Catechismus*), în șase cărți, pentru cei care se pregătesc pentru botez, *De ratione fidei*, (Despre rațiunea credinței), *De spiritu Sancti potentia* (Despre puterea Sfântului Duh), *De Symbolo* (Despre Simbolul de credință), *De diversis appellationibus* (Despre diferitele numiri ale Domnului), cântăriile *De viginti servorum Dei* (Despre privegherea robilor lui Dumnezeu); *De psalmodiae bene* (Despre folosul cântării de psalmi) și imnul *Te Deum laudamus* (Pe Tine Dumnezeu Te laudăm). I-au fost atribuite și unele lucrări (nesigure): *Prăznuirea sfânti 15 nept sau 3 apr* (Părți din opera sa au fost traduse în românește de Pr. Prof. Ștefan Alexe în MO, an XXI, 1973, nr 9—10, p. 783—787 (Despre rațiunea credinței), an XXV, 1973, nr 11—12, p. 970—980 (Despre puterea Duhului Sfânt), an XXVI 1974, nr 1—2, p. 63—69 (Despre Simbolul de credință), 1974, nr 3—4, p. 294—299 (Despre priveghere), 1974, nr 7—8, p. 622—628 (Despre folosul cântării de psalmi); an. XXV, 1973, nr 7—8, p. 587—588 (Despre diferitele numiri ale Domnului).

Literatură A. E. Buch *Nicetas of Remesiana His life and works*, Cambridge, 1905. XCIX + 194 p.; Klaus Gamber, *Nicetas von Remesiana. Instructio ad competentes*, Regensburg 1964.

E. Amann, *Nicetas de Remesiana*, în *Dictionnaire de théologie catholique*, t. XI, 1, 1931, col. 477—479; Jacques Zeisler *Un ancien évêque d'Illyricum peut-être auteur du Te Deum?*, *Saint Nicetas de Remesiana*, în *Comptes*

NICOLAU GHERONTIE (din botez Gheorghe), episcop. N 1 apr. 1867, în Mănăstioara, jud. Vrancea, † 28 dec. 1948, în București. Seminarul inferior la Roman (1883-1887), diacon la catedrala episcopală din Roman (1887), profesor la biserică „Nativity” din Iași, profesor de Psaltichie la Școala de cântăreți din Craiova (1902), diacon la catedrala mitropolitană din București (1909-1915), urmând, paralel, cursurile Seminarului „Central” (1906-1910) și ale Facultății de Teologie din București (dec. 1915). Din 1915 a fost călugăr la mănăstirea „Sf. Gheorghe” din Cornetu, sub numele Gherontie, hirotonit arhiereu în 1917, episcop al catedralei din Iași din 1920. În anul următor vine al Episcopiei Tomisului cu titlu „Sistrenian” (1923-1926), la 4 febr. 1926 ales episcop al Tomisului (înscăunat 14 mart. 1926), retras din scaun la 1 ian. 1942. În timpul războiului a fost episcop al parohiei episcopale din Iași, apoi episcop al catedralei din Iași. A publicat: *În cămăruța lui Dumnezeu* (1918, 44 p.); *Îndrumătorul pastoral și alte lucrări de miază psihiatrică*.

Literatură: Diacon Alexandru C. *Artă omogenă cu ocazia aniversării a cinci ani de pastorie a Episcopiei Tomisului* (Constantinopol, 1931, 187 p.); *Necrolog*, în BOR an. LXVII, nr. 3-4, 1949, p. 66-68; Diacon Alexandru C. *Episcopul Gherontie*, în ST an. XXVIII, nr. 7-10, 1976, p. 630; Diacon George Dincă *Chipuri de ierarhi (compozitori și mari cântăreți bisericești)*, în GB an. XXXVI, nr. 17-18, 1977, p. 359-364.

NICULESCU ALEFANDRU (mitropolit N 6 iul. 1882, în Toigheș, jud. Harghita, † 5 iun. 1941, în Blaj. Studii, acele în Reghin și Blaj. Mitropolit al Râmnicului de Propaganda (1904), funcționar la cancelaria mitropolitană din Blaj (1905), profesor și director al Școlii de Seminar (1905-1918 și 1918-1919), profesor în America (1918-1919), secretar mitropolit (1919-1920), „director spiritual” al mănăstirii de mări de la Obreja-Alba (1920), episcop de Lugoj (instalat iul. 1922), apoi mitropolit de Blaj (numit 7 mart. 1935, instalat 6 sept. 1935). A fost un activ teolog, de seamă al

Bisericii noastre, îndreptându-se către Marș și Apologetică.

Lucrări: *Adevăruri eterne Mediuți predicilor conferite, cuvântări ocazionale* Blaj 1915, IV + 235 p.; *Teologia Morală, Vol. I Principii*, Blaj, 1918, VIII + 504 p.; *Dumnezeu în natură*, Lugoj, 1923, 42 p.; *Natură*, Lugoj, 1925, 72 p.; *Scripturi nouă, Povete sufletești* Lugoj, 1929, 232 p.; *Familia*, Lugoj, 1934, 67 p.; *Sfinți și animalele*, Blaj, 1939, 71 p. etc.

Traduceri: *Predicile de advent*, ale lui Boudalane traduse în română de el însuși, Lugoj 1920, 288 p.; Bruno Verschuysse, *Noi meditații pentru toată săptămâna* de către Boudalane, Lugoj 1927, 288 p.

A publicat alte peste 200 de studii și articole în *Teologie și Cultură*, *Eschologie*, *Revista Râmnicului*, *Chimie*, *Stăruie*, *Râmnicul*, *Opis*, *Varonul* — Beiuș și al. discursuri, cuvântări pastorale.

Literatură: Călugăr Constantin Călugăreanu *la români*, București, 1921, p. 258-264; *Necrolog*, în BOR an. XX, nr. 4-6, p. 77-80; Diacon F. Napoca *Biserica mitropolitană de Alexandria Niculescu*, în CC an. XX I, 1942, nr. 4-6, p. 242-255; Nicolae Comșa și Teodor Seceleanu *Dumnezeu în natură*, Lugoj, 1923, p. 134-137; Călugăr Constantin Călugăreanu *Harghita*, Cluj-Napoca, 1998, p. 85-89.

NICULESCU GHENADIE (din botez Gheorghe), episcop. N 28 nov. 1874, în satul Găgenu, com. Păulești, jud. Prahova, † 29 aug. 1942, în Buzău. Studii la Seminarul „Vermarin” din Iași (1898) și la Facultatea de Teologie din București (1898-1902). Diacon la schitul Nănaiești (1899-1902), preot în călugăria „Sf. Pătrășcuț” din Constanța și protopop al județului Constanța (1902-1904), protopop al județului Tulcea (1904), apoi abiserică „Sf. Împărații” din Tulcea (1905-1910), protopop al jud. Tulcea (1904-1910), profesor la Liceul de fete din Tulcea (1904-1910), preot la catedrala episcopală din Râmnicu Vâlcea (1911-1922), protopop al jud. Vâlcea (1911-1913), profesor și director al Seminarului „Sf. Nicolae” din Râmnicu Vâlcea (1910-1911 și 1913-1922), profesor și director al Seminarului „Sf. Andrei” din Gălăț (1922-1923); episcop al Buzăului

Literatură. C. I. Ialomiteanu, *Vieșii mitropolitului Ungrovlahiei. Viața și activitatea sa*, București, 1896, 82 p.; Nicolae Dobrescu, *Studiu de Istoria Bisericii române contemporane. I. Istoria Bisericii din România (1850—1895)*, București, 1903, 206 p.; Pr. Grigore N. Popescu, *Din trecutul Seminarului „Nifon mitropolitul din București”*, București, 1943, 240 p.; Pr. Nicolae Serbănescu, *Mitropoliți. Ungrovlahiei* în BOR an LXXVII, 1959, nr. 7—10, p. 813—815; Pr. Nicolae Serbănescu, *O pomenire și o aniversare mitropolitului Nifon al Ungrovlahiei (1850—1875)*, primul „primat” al Bisericii Ortodoxe Române în GB, an XXXI, 1974, nr. 5—6, p. 649—656; Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III, București, 1981, p. 32—53 și 113—131 (ed. a II-a, București, 1994).

NISTOR VENIAMIN (din bolez Virgil), episcop în 1904, în 1886 în Ardeal, județ Covasna în funcție de preot, † 5 febr. 1963, în Alba Iulia. *Exco* — la Sibiu (1906—1909), studiu — neterminat — la Facultatea de Teologie Ortodoxă de Teologie a Universității din București — reținut de la 1933, mobilizat ca preot militar în cursul primului război mondial, ser de serviciu la Resortul Căminelor în Cluj, la Jigrent, apoi secretar al nou apărării la Cluj (1920—1922), secretar, apoi consilier la Arhiepiscopia Sibului (1922—1941), hirotonit protopop în 1926, tuns în monastirea Căldărușan — sub numele Veniamin și hirotonit arhiepiscop în 1940; membru în Arhiepiscopia Episcopiei de Sibiu și în Congresul Național Bisericesc. La 3 iun. 1941 ales episcop al Caransebeșului (hirotonit 8 iun., înscăunat 24 iun. 1941); pensionat în febr. 1949 și numit stareț al mănăstirii Sf. Treime (catedrala Reîntregirii) din Alba Iulia, unde a rămas până la sfârșitul vieții.

A publicat mai multe studii — sub pseudonimul „Părintele Nichifor” — în „Telegraful Român”, „Revista Teologică” — Sibiu, „Revue de Transylvanie” — Cluj, sau în broșură, cu privire la situația privilegiată a cultelor neortodoxe în perioada interbelică față de Biserica Ortodoxă (ex. *Confesionalism politic*, Sibiu, 1930, 109 p.). Ca episcop, a îndrumat revista „Aștarul Banatului” și „Foaia Diecezană” de la Caransebeș, activitatea Academiei teologice și a mănăstirilor din eparchie.

Literatură. Număr omagial din AB an III, 1946, nr. 1—6, p. 1—LXXII. *Necrolog*, în MA, an. VII, 1963 nr. 1—3, p. 3—6; Prot. Dr. Marcu Bănescu, *Pomenirea vrednicului țerarh Veniamin Nistor (1886—1963)*, în MB, an XXXVI, 1986, nr. 2, p. 87—93; Ioan Lăcătușu, *Personalități din Covasna și Harghita*, Cluj-Napoca, 1998, p. 10, 105.

NITZULESCU NICOLAE, profesor de teologie (nehiritor). N. 19 sept. 1837, în Borlușani, județ Ialomița, în familie de preot, † 25 ian. 1904 în București. S-a înscris la Seminarul din București (4 clase), apoi la Colegiul „Sf. Sava” din București (abs. 1860); studiu superior la Universitatea din Leipzig, unde a obținut licența în Teologie și doctoratul în Filozofie (1865); marita. Cu licența în Drept la București, predă drept civil și procesul civil la Seminarul „Central” din București (1866—1904); director „dir. 2 ani școlile” la Ministerul Instrucțiunii Publice (1869—1874); după 1881 a fost profesor la noua Facultate de Teologie din București, inițial pentru Limba ebraică (1881—1883), apoi la catedra de Istoria dogmelor și Patologie (1884—1894) și, în sfârșit, la catedra de Limba ebraică, Arheologie biblică, Isagogie și Exegeza Vechiului Testament (1894—1903); decan al Facultății (1893—1896).

Lucrări: *Manual de Psihologie, Logică Morală și Teodicee*, traducere din Charina, București, 1870, X + 183 p.; *Precursoare de geografie*, București, 1873, 112 p. (ed. a II-a, București, 1875, 83 p.); *Compendiu de Istoria Bisericii (până la 1454)*, București, 1875, VII + 248 p. (ed. a II-a); *Elemente de Gramatică a Limbii ebraice*, București, 1887, 184 p. A tradus din limba greacă *Noul Apeirion* București, 1897, 431 p. (reeditat în 1908) apoi o ediție integrală a Bibliei, București, 1906, amândouă editate de Societatea Biblică Britanică.

Literatură. Prof. on. T. G. Bulat, *Contribuții la istoricul Facultății de Teologie din București*, în BOR an LXXV, 1957, nr. 11—12, p. 1102—1104; *Date bibliografice*, în ST an XXXIV, 1982, nr. 1—2, p. 25—26; Pr. Gheorghe I. Drăguș, *Preocupările de istorie bisericească universală și de studiu biblic ale prof. univ. dr. Nicolae Nitzulescu († 1904)*, în BOR, an CIII, 1985 nr. 7—8, p. 579—589.

6, 1979, p. 469—478; *Viața bisericească la Tomis în secolele IV—VI*, în GB, an. XXXVIII, 1979, nr. 7—8, p. 807—824; *Sfântul Apostol Andrei în tradiția românilor — mărturie a vechimii creștinismului și a continuității noastre pe aceste meleaguri*, în GB, an. XXXVIII, 1979, nr. 11—12, p. 1157—1174; *Figuri bisericești de luptători pentru cultura și unitatea neamului în vol. Arhiepiscopia Tomisului și Dunării de Jos în trecut și astăzi*, Galați, 1981, p. 127—143. O parte din studii strânse în vol. *Peșani din istoria veche a creștinismului la români*, Buzău, 1986, 346 p. *Cititorii voievozdale în eparhia Buzăului*, Buzău, 1988, 528 p. *Simboluri ale creștinismului în artă și literatură națională din eparhia Buzăului*, Buzău, 1991, 170 p., *Sfântul Sava de la Rurek Buzău*, 1991, 40 p. Pastorale și alte texte cu caracter missionar publicate în vol. *În slujba credinței, străbune și a înțelegerii între oameni*, Buzău, 1987, 363 p.

Alte articole în „Jurnalul Moskovskoi Palnarni”, „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, „Glasul Bisericii”, „Telograful Român”, „Glasul ortodoxiei” — Buzău ș.a.

Literatură raportată la prelegeri de viață în BOR, an. XCII, 1975, nr. 11—12, p. 1482—1512, GB, an. XXXIV, 1975, nr. 11—12, p. 1319—1361, BOR, an. C, 1982, nr. 7—8, p. 627—631, ROC, an. XII, 1982, nr. 2, p. 23—30 și GB, an. XLII, 1982, nr. 7—8, p. 588—644.

NOVACOVICI DIONISIE, episcop, n. c. 1705 în Dumăria, † 8 dec. 1767 în Sântăndrei (Szenteendrei) lângă Buda (azi Budapesta). Călugăr — călăuză, Sf. Sava din Căttari și românii români în studiu la Căttari și Academia teologică din Kiev (1725—1737). Profesor de teologie și Filosofie la Școala eparhială din Nyssa (din 1739) preot și predicator în eparhia ortodoxă sârbă de Buda (din 1747) episcop al Budei (năvălit la 24 iul. 1749 la Carlovici) La 12 ian. 1761, Conferința miniștrilor din Viena l-a numit locotenent „administrativ” al episcopului ortodox al Transilvaniei primu după dezbinarea bisericească din 1701), confirmat printr-un decret al împărătesei Maria Tereza din 13 iul. 1761, instalat în biserica „Sf. Nicolae” din Șchei, Brașov, la 4 sept. 1761, păstrându-și, însă, și eparhia de Buda. S-a stabilit la Sibiu pentru doi ani

iar din 1764 la Râșinari, lângă Sibiu. La 6 nov. 1762, printr-un nou decret împărătesc s-au impus 11 restricții mai cu seamă interdicția de a nu se spune propagandă abiape. Din cauza acestor s-a obstrucțat făcute de autoritățile de stat, și-a înclinat de câteva ori demisia, care i-a fost acceptată abia pe 1 oct. 1767 când s-a reînnoit epurarea la Buda. Ca episcop al Transilvaniei a fost preocupat de reorganizarea vieții bisericești ortodoxe în 1767 s-a electuat o statistică a credincioșilor ortodocși (635.454) precum și a clerului. 224 le preotilor — 44 de protopopari — a fost impus să se înțeleagă de bine și a înțeleg vizile canonice, mai ales în părțile de sud ale Transilvaniei. La 1 ian. 1768 a sosit la Sibiu Marelui Tereza, toți banii săi au intrat în tezaurarii statului austriac. Acesta preotilor săi în legătură cu polenale. De trezirea sebur a fundamentului din te Bisericii ortodoxe și în Apus. De trezirea puterilor. Despre purcederea Duhului Sfânt toate în sârbeste.

Literatură Augustin Băneș, *Paul Petru Paul Aron și Dionisie Novacovici sau istoria românilor ortodocși din Ardeal în secolul XVIII*, Sibiu, 1902, p. 241—260. N. Iorga, *Sate și preoti din Ardeal*, București, 1902, p. 26. 312. N. Iorga, *Studii și documente cu privire la istoria românilor*, vol. IV, București, 1902, p. 80—102 și vol. VIII, București, 1906, p. 246—260. D. R. Novacovici, *Dionisie Novacovici*, Kalmar, 1924, în sârbeste. Silviu Dragomir, *Istoria ardeilor*, se găsește a românilor din Ardeal în secolul XVIII, vol. II, Sibiu, 1930, p. 247—254. Ștefan I. ps., *Începutul arhiepiscopiei ardelenice a la Dionisie Novacovici*, în vol. „Biserica și problema veche” Sibiu, 1947, p. 25—44. Ștefan Meșes, *Episcopul Dionisie Novacovici (anii 1761—1767)*, în MA, an. XVII, 1973, nr. 5—6, p. 553—571. Keith Hitchins și Pr. Ioan Beju, *Documente privitoare la trecutul Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania după 1761*, în MA, an. XIX, 1974, nr. 1—3, p. 13—46. Keith Hitchins și Ioan Beju, *Statistica românilor ortodocși din Transilvania în anul 1766*, în MA, an. XXII, 1977, nr. 7—9, p. 505—55. Keith Hitchins și Ioan Beju, *Conscripția clerului ortodox transilvan din 1767*, în MA, an. XXIX, 1984, nr. 7—8, p. 534—568. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, ed. II, București, 1994, p. 488—490.

OANCEA DORIN, profesor de teologie N. 7 febr. 1949, în Sibiu, fiul lui Zosim. Studii la Liceul „Brukenthal” din Sibiu (1962—1966), la Institutul Teologic din Sibiu și București (1966—1968 și 1977—1979), la Facultatea de Filologie — secția Limbi germanice — a Universității din București (1968—1972), studii de doctorat la Institutul teologic protestant din Sibiu care i-a conferit titlul respectiv în 1992. Documentarist la Sectorul Relații Externe Hierearhice al Patriarhiei Române (1973—1979), lector pentru Limbă engleză și germană la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, apoi Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna” din 1979. Încredințat și cu suplimentarea pectoratului de Istoria și Filosofia religiei (din 1992), conferențiar (1997) pentru aceeași disciplină (caconcl. 1982); o serie de participări la simpozioane și conferințe ecumenice peste hotare.

Lucrări: *Coordonate ale activității teologice a Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin*, în BOR, an CII, 1985, nr. 7—8, p. 589—615; *Ecumenismul în gândirea teologică transilvăneană*, în vol. *Contribuții transilvănene la teologia ortodoxă*, Sibiu, 1988, p. 342—356; *Unitatea vieții religioase și pluralitatea formelor ei de expresie. O perspectivă comunicatională*, în vol. *Persoană și comunune. Prinos de cinstitie preotului profesor academician Dumitru Stăniloaie*, Sibiu, 1993, p. 469—493; *Biserica Ortodoxă Română în raport cu regimul comunist din*

România, în RT, an. VII (79), 1997, nr. 4, p. 30—48. Alte articole în diferite periodice românești și germane.

Traduceri: *Românul Funia*, de Veijo Meri, București, 1974, 122 p., versiunea germană a cărții lui Veijo Meri și Constantin S. Popovici; *Muntele Athos. Prezențe românești*, București, 1979, 50 p.; Heinrich Lützelier, *Drumuri spre artă*, vol. I și II, traducere din limba germană, București, 1986, 490 p.; John Bossy, *Creștinismul în Occident*, trad. din limba engleză, București, 1998, 238 p.

OANCEA ZOSIM, preot N. 21 iul. 1911, în Alma-jud Sibiu. Studii la Liceul din Dăbârbăveni (1922—1929), un an la Academia teologică din Sibiu (1929—1930), apoi la Facultatea de Teologie din București (1930—1934). Profesor de Religie la Școala normală din Cristuru Secuiesc (1935—1936), apoi la Școala normală de fete din Sibiu (1936—1948, și, concomitent, preot la catedrala mitropolitană detașat ca preot și ochin nistrator protopopeesc la Blaj. Încredințat cu predarea Religiei la elevii ortodocși de acolo (1943—1945), inspector al învățământului religios secundar din Arhiepiscopia Sibiului (1945—1946), duhovnic al Universității din Cluj (1946—1947); detinut politic (iul. 1948—sept. 1963), la Aiud, Noua Călugăre și Penprava; de la 1 ian. 1964 până în 1999, preot-paroh în Sibiu, jud. Sibiu unde a restaurat biserica — monument istoric și a

organizat un muzeu cu icoane pe sticlă (aproximativ 900); icoanele slavofon din 1977

Lucrări. *Bunevestiri. Predici la toate duminicile de peste an*, Sibiu, 1944, 503 p. (În colaborare cu Pr. Prof. Spindon Căndea); *Preotul din Bonnal. Pestalozzi și ridicarea poporului*, Sibiu, 1945, 99 p.; *Papazuri omiletice (Îndrumări omiletice)*, Sibiu, 1975, 302 p.; *Biserica Sf. Treime din Sibiu*, Sibiu, 1973, 36 p.; *Datoria de a mărturisi. Închisorile unui preot ortodox*, București, 1945, 40 p.; *Trup și existență sau organicismul Cluj*, 1998, 174 p. Diferite articole și predici în „Metropola Ardealului”, „Metropola Olteniei”, „Teogruful Râmnic” și alte periodice.

OLAGA VASILE, profesor de seminar (nehrătorit) N. B. Iași, 1867, în Bucium, jud. Iași, † 10 nov. 1932, în Iași. Studii la Seminarul „Veniamin” de la Socola (1879—1887), mai târziu la Facultatea de Teologie din București (lic. 1897). Pedagog, profesor de seminar, din 1898 profesor suplantar de Religie și Muzică la Gimnaziul din Vaslui (până în 1897), profesor provizoriu la Gimnaziul din Brăila și la Gimnaziul „Alexandru cel Bun” din Iași (1897—1903), profesor titular de istorie bisericăască și Omiletică la Seminarul „Veniamin” din Iași (1903—1930), redactor al revistei „Vitorul” din Iași (1899—1916) — împreună cu prof. D. Boroianu —, și autor de manuale didactice pentru învățământul religios.

Lucrări. *Persecuțiunile creștinilor din Imperiul Roman în cele trei secole primare*, București, 1897, 116 p. (teză de licență); *Noțiuni de istorie bisericăască*, pentru clasa a V-a, ed. a II-a, Iași, 1900; *Noțiuni de dogmele religiei creștine* pentru clasa a III-a, Iași, 1901, 103 p. (ed. a VIII-a, 1911); *Noțiuni de Morală creștină*, pentru clasa a IV-a, Iași, 1901, 91 p. (ed. a II-a, 1907); *Noțiuni de istoria Bisericii Române*, pentru cl. a VI-a, ed. a II-a, Iași, 1903, 60 p.; *Noțiuni de istoria sfântă a Vechiului și Noului Testament*, pentru cl. I, ed. a IV-a, București, 1904, 115 p.; *Explicarea Evangheliilor*, pentru cl. a II-a, ed. a XI-a, București, 1914 (toate în colaborare cu prof. Dumitru Boroianu); *Manual de istorie bisericăască* pentru cl. a V-a și a VI-a, seminareale, București, 1903, 362 p. Diferite articole, dăin de seamă recenzii în „Vitorul” și alte periodice.

Literatură: Pr. N. Hadoroabă, *Teșeni care dispar. Vasile Olaga*, în MML, an. VIII, 1932, nr. 11, p. 325—327; N. T. Buzza, *Profesorul Vasile Olaga*, în MMS, an. XLV, 1969, nr. 5—6, p. 354—358.

OLARIU IOSIF (din botez Iuliu), profesor de teologie. N. 6 febr. 1859, în Mădăraș (azi Brădișoru de Jos—Oravița), jud. Caraș-Severin, † 6 dec. 1920, în Caransebeș. Studii la gimnaziile la Oravița și Lugoj, abs. 1880; apoi la Facultatea de Teologie din Cernăuți (1880—1884), unde a obținut doctoratul în 1885 (primu doctor la Cernăuți dintre teologii din Transilvania și Banat); studii de specializare la Facultățile de Teologie din Leipzig și Erlangen (1884—1885). Profesor și director al Institutului teologic—pedagogic din Caransebeș (1885—1920). Preot (1887); cănaș văcluv, a fost tuna în monahism în 1891 și învestit protoscheghe. Pr. în mare exeget ortodox român, care a comentat aproape întreg Noul Testament, autor de manuale pentru învățământul teologic.

Lucrări. *Introducerea în Sfintele cărți ale Vechiului și Noului Testament*, Caransebeș, ed. I, 1891 (ed. a II-a, 1903, ed. a III-a, 1912, 413 p.; *Manual exegetic la Sfânta Scriptură a Testamentului. Nou I. Evangheliile după Matei, Marcu și Luca comentate*, Caransebeș, 1894, VI + 644 p.; II. *Evanghelia după Ioan* — introducere și comentariu, Caransebeș, 1897, VIII + 304 p.; III. *Epistolele Sf. Apostol Pavel către Romani*, I—II *Corinteni, Galateni și Efeseni comentate*, Caransebeș, 1910, 742 p.; IV. *Epistolele Sf. Apostol Pavel către Filipeni, Coloseni*, I—II *Tezalonicienii I—II Timotei, Tit, Filemon și Evrei*, Caransebeș, 1913, 482 p.

Scrisorile Părinților Apostolici, Caransebeș, 1892, 150 p.; *Manual de tipic al Bisericii Ortodoxe Orientale*, Caransebeș, 1897, 60 p. (și alte două ediții); *Manual de teologie Dogmatică ortodoxă*, ed. I, Caransebeș, 1907, 312 p. (ed. a II-a, 1916, 340 p.); *Explicarea Psalmilor din Orologiu*, Caransebeș, 1911, 248 p.

A redactat „Foaia Diecezană” de la Caransebeș (1898—1917), în care a publicat diferite articole, note și recenzii, precum și „Anuarele Institutului teologic-pedagogic” pe care l-a condus.

Literatură: FD, an XLVIII, nr 51 din 17 dec. 1933 (mîndr omagial); „Anuarul Academiei teologice ortodoxe din Caransebeș, 1919—1939”, Caransebeș, 1939, p. 261—263. Dr Vasile Cierneghe, *Mărețelul Dr. Iosif Olariu (1859—1970)*, în „Candela”, an. LIII—LIV, 1942—1943, p. 27—51 (și extras: Cernășoi, 1943, 27 p.); Petru Rezuș, *Rectorul Dr. Iosif Olariu*, în AB, an I, 1944, nr 9—10, p. 404—405. Prof. Dr. Zeno Munteanu, *Dr. Iosif Olariu*, în MB, an XI, 1961, nr 7—12, p. 78—83. Pr. Prof. dr. Eugeniu Mădăla, *La uitatul lui Olariu: O jumătate de veac de la moarte*, în MB, an XX, 1970 nr 10—12, p. 720—726. Pr. Asist. Vasile Mădăla, *Profețitul neîncercat al lui Olariu*, în MB, an XXXI, 1981, nr 1—3, p. 110—116.

ONCULE IISIDOR profesor de teologie. N. 1874 în satul Nou în Suceava. A fost teolog, a fost preot, a fost profesor de teologie. A fost profesor de teologie la Cernăuți (1897-1900), la Iași (1900-1903), la București (1903-1906), la Cluj (1906-1909), la Iași (1909-1912), la București (1912-1915), la Iași (1915-1918), la Cluj (1918-1921), la Iași (1921-1924), la Cluj (1924-1927), la Iași (1927-1930), la Cluj (1930-1933), la Iași (1933-1936), la Cluj (1936-1939), la Iași (1939-1942), la Cluj (1942-1945), la Iași (1945-1948), la Cluj (1948-1951), la Iași (1951-1954), la Cluj (1954-1957), la Iași (1957-1960), la Cluj (1960-1963), la Iași (1963-1966), la Cluj (1966-1969), la Iași (1969-1972), la Cluj (1972-1975), la Iași (1975-1978), la Cluj (1978-1981), la Iași (1981-1984), la Cluj (1984-1987), la Iași (1987-1990), la Cluj (1990-1993), la Iași (1993-1996), la Cluj (1996-1999), la Iași (1999-2002), la Cluj (2002-2005), la Iași (2005-2008), la Cluj (2008-2011), la Iași (2011-2014), la Cluj (2014-2017), la Iași (2017-2020), la Cluj (2020-2023), la Iași (2023-2026), la Cluj (2026-2029), la Iași (2029-2032), la Cluj (2032-2035), la Iași (2035-2038), la Cluj (2038-2041), la Iași (2041-2044), la Cluj (2044-2047), la Iași (2047-2050), la Cluj (2050-2053), la Iași (2053-2056), la Cluj (2056-2059), la Iași (2059-2062), la Cluj (2062-2065), la Iași (2065-2068), la Cluj (2068-2071), la Iași (2071-2074), la Cluj (2074-2077), la Iași (2077-2080), la Cluj (2080-2083), la Iași (2083-2086), la Cluj (2086-2089), la Iași (2089-2092), la Cluj (2092-2095), la Iași (2095-2098), la Cluj (2098-2101), la Iași (2101-2104), la Cluj (2104-2107), la Iași (2107-2110), la Cluj (2110-2113), la Iași (2113-2116), la Cluj (2116-2119), la Iași (2119-2122), la Cluj (2122-2125), la Iași (2125-2128), la Cluj (2128-2131), la Iași (2131-2134), la Cluj (2134-2137), la Iași (2137-2140), la Cluj (2140-2143), la Iași (2143-2146), la Cluj (2146-2149), la Iași (2149-2152), la Cluj (2152-2155), la Iași (2155-2158), la Cluj (2158-2161), la Iași (2161-2164), la Cluj (2164-2167), la Iași (2167-2170), la Cluj (2170-2173), la Iași (2173-2176), la Cluj (2176-2179), la Iași (2179-2182), la Cluj (2182-2185), la Iași (2185-2188), la Cluj (2188-2191), la Iași (2191-2194), la Cluj (2194-2197), la Iași (2197-2200), la Cluj (2200-2203), la Iași (2203-2206), la Cluj (2206-2209), la Iași (2209-2212), la Cluj (2212-2215), la Iași (2215-2218), la Cluj (2218-2221), la Iași (2221-2224), la Cluj (2224-2227), la Iași (2227-2230), la Cluj (2230-2233), la Iași (2233-2236), la Cluj (2236-2239), la Iași (2239-2242), la Cluj (2242-2245), la Iași (2245-2248), la Cluj (2248-2251), la Iași (2251-2254), la Cluj (2254-2257), la Iași (2257-2260), la Cluj (2260-2263), la Iași (2263-2266), la Cluj (2266-2269), la Iași (2269-2272), la Cluj (2272-2275), la Iași (2275-2278), la Cluj (2278-2281), la Iași (2281-2284), la Cluj (2284-2287), la Iași (2287-2290), la Cluj (2290-2293), la Iași (2293-2296), la Cluj (2296-2299), la Iași (2299-2302), la Cluj (2302-2305), la Iași (2305-2308), la Cluj (2308-2311), la Iași (2311-2314), la Cluj (2314-2317), la Iași (2317-2320), la Cluj (2320-2323), la Iași (2323-2326), la Cluj (2326-2329), la Iași (2329-2332), la Cluj (2332-2335), la Iași (2335-2338), la Cluj (2338-2341), la Iași (2341-2344), la Cluj (2344-2347), la Iași (2347-2350), la Cluj (2350-2353), la Iași (2353-2356), la Cluj (2356-2359), la Iași (2359-2362), la Cluj (2362-2365), la Iași (2365-2368), la Cluj (2368-2371), la Iași (2371-2374), la Cluj (2374-2377), la Iași (2377-2380), la Cluj (2380-2383), la Iași (2383-2386), la Cluj (2386-2389), la Iași (2389-2392), la Cluj (2392-2395), la Iași (2395-2398), la Cluj (2398-2401), la Iași (2401-2404), la Cluj (2404-2407), la Iași (2407-2410), la Cluj (2410-2413), la Iași (2413-2416), la Cluj (2416-2419), la Iași (2419-2422), la Cluj (2422-2425), la Iași (2425-2428), la Cluj (2428-2431), la Iași (2431-2434), la Cluj (2434-2437), la Iași (2437-2440), la Cluj (2440-2443), la Iași (2443-2446), la Cluj (2446-2449), la Iași (2449-2452), la Cluj (2452-2455), la Iași (2455-2458), la Cluj (2458-2461), la Iași (2461-2464), la Cluj (2464-2467), la Iași (2467-2470), la Cluj (2470-2473), la Iași (2473-2476), la Cluj (2476-2479), la Iași (2479-2482), la Cluj (2482-2485), la Iași (2485-2488), la Cluj (2488-2491), la Iași (2491-2494), la Cluj (2494-2497), la Iași (2497-2500), la Cluj (2500-2503), la Iași (2503-2506), la Cluj (2506-2509), la Iași (2509-2512), la Cluj (2512-2515), la Iași (2515-2518), la Cluj (2518-2521), la Iași (2521-2524), la Cluj (2524-2527), la Iași (2527-2530), la Cluj (2530-2533), la Iași (2533-2536), la Cluj (2536-2539), la Iași (2539-2542), la Cluj (2542-2545), la Iași (2545-2548), la Cluj (2548-2551), la Iași (2551-2554), la Cluj (2554-2557), la Iași (2557-2560), la Cluj (2560-2563), la Iași (2563-2566), la Cluj (2566-2569), la Iași (2569-2572), la Cluj (2572-2575), la Iași (2575-2578), la Cluj (2578-2581), la Iași (2581-2584), la Cluj (2584-2587), la Iași (2587-2590), la Cluj (2590-2593), la Iași (2593-2596), la Cluj (2596-2599), la Iași (2599-2602), la Cluj (2602-2605), la Iași (2605-2608), la Cluj (2608-2611), la Iași (2611-2614), la Cluj (2614-2617), la Iași (2617-2620), la Cluj (2620-2623), la Iași (2623-2626), la Cluj (2626-2629), la Iași (2629-2632), la Cluj (2632-2635), la Iași (2635-2638), la Cluj (2638-2641), la Iași (2641-2644), la Cluj (2644-2647), la Iași (2647-2650), la Cluj (2650-2653), la Iași (2653-2656), la Cluj (2656-2659), la Iași (2659-2662), la Cluj (2662-2665), la Iași (2665-2668), la Cluj (2668-2671), la Iași (2671-2674), la Cluj (2674-2677), la Iași (2677-2680), la Cluj (2680-2683), la Iași (2683-2686), la Cluj (2686-2689), la Iași (2689-2692), la Cluj (2692-2695), la Iași (2695-2698), la Cluj (2698-2701), la Iași (2701-2704), la Cluj (2704-2707), la Iași (2707-2710), la Cluj (2710-2713), la Iași (2713-2716), la Cluj (2716-2719), la Iași (2719-2722), la Cluj (2722-2725), la Iași (2725-2728), la Cluj (2728-2731), la Iași (2731-2734), la Cluj (2734-2737), la Iași (2737-2740), la Cluj (2740-2743), la Iași (2743-2746), la Cluj (2746-2749), la Iași (2749-2752), la Cluj (2752-2755), la Iași (2755-2758), la Cluj (2758-2761), la Iași

Facultate de Teologie (1875—1897), decan al
acestei facultăți (câte ori consilier al pro-
fesorilor onorari (din 1874), arhiepiscop (ter 1880)
membru în comitetul de conducere al „Societății
pentru cultura și literatura română din București”

Lucrări: *Manual de Arheologie biblică*, Cernăuți, 1884, 539 p. + XI + 3 h., *Manual de introducere în știința cor. ale Testamentului*, Verhi, Cernăuți, 1889, 428 + IX p., *Cartea psalmilor* (trad. și coment. ab. capu ext. marelui Cernăuți 1898 și 2 p. ed. a 2-a în 1900 de Eouhan Voritschij), *Hebraische Grammatik nach dem standigen vortrage s. geistl. d.* 217 p.); diferite studii în rev. „Cunda n”

Lucrări istorice Ceva despre mersul și dezvoltarea culturii românești în secolul al XVIII-lea în România. În 1883, vol. p. *Peștera Brăgăreanu* și *Ortul flăcărilor* în „Candea”, 1889—1891, 314-34 p.

Literatură: † Isidor cavalier de Oncul în „Candela”, an XVI, (1897), p. 118—124, Prof. Vasilescu Pîrîpașcu în ————, *Memoria*, I, studiu, studiul și cultivarea lui la Facultatea de Teologie din Cernăuți, în „Candela”, an XLVIII, 1937, p. 131—133, Prof. Dr. Nicușor Neagu, Isidor Oncul, în MA, an II, 1957, nr. 3—4, p. 259—260; H. G. Gheorghe, *Isidor Oncul*, (1831—1918), vol. II, București, 1989, p. 682.

P

PANOMIE (din bolez Potru), episcop. N. c. 1660, în Gledin, jud. Bistrița-Năsăud în familie de preot, † 1724, în Lavra Pecerska din Kiev. Călugăr la mănăstirea Neamț, ieromonih ierodiacon și ieromonah. În scurt timp ales mare ecleziarh apoi egumen la începutul al secolului XVIII. Mesacă pentru totdeauna Kiev și Rostov pentru a continua viața spirituală în Rusia. Reîntors în Moldova, s-a așezat într-o „mănăstire” în apropierea mănăstirii Neamț. În 1707 ales episcop al Romanului (ieromonih 18 ani); la sfârșitul anului 1713 s-a retras din scaun, stabilindu-se la schitul Picerov — lângă mănăstirea Neamț — unde sa în 1717 „a plecat” o nouă în Kiev, unde a rămas până la sfârșitul vieții. Este unul dintre reprezentanții de frunte ai „spiritualității” monahale românești.

Literatură. Meich sedec (Ștefănescu), *Cronica Romanului și a Episcopiei de Roman*, partea I, București, 1874, p. 322—352; Pr. C. Bobulescu, *Pocrovul*, Craiova, 1943, 66 p. (extras din „Revista de Istorie Bisericească”, nr. 1 și 2, 1943); Iermonihin Crde unaș, *Episcopul Pahomie al Romanului*, în MMS, an XXXV 1959, nr. 9—12, p. 627—635; Pr. Constantin Voicescu, *Viata și activitatea episcopului Pahomie al Romanului*, în BUR, an XC, 1972 nr. 5—6, p. 596—611; Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II București, 1981, p. 360—363 (ed. a II-a, București, 1994, p. 352—355); Preda Stancu, *Portocescu, Episcopia Romanului*, București 1984, p. 211—216.

PAISIE (Vellidovskii), marele îndrumător al vieții monahale în Moldova. N. 2. dec. 1722 în Poltava, în Ucraina. Într-o familie de preot. 15 nov. 1794, la mănăstirea Neamț. A învățat la școala parohială din Poltava și la Academia duhovnicească din Kiev (numa 4 clase, din 12). Fraie la mănăstirea Laubietchi (1740), ieromonih în mănăstirea Medvedovsch. (1741), cu numele Platon (în locul celui din bolez, Petru), un timp stă în Lavra Pecerska din Kiev (1742), unde apoi sa mutat la 1743, la mănăstirea si la 1744 în Țara Românească (1742—1746); în 1746 pleacă la Ailux, întâi la mănăstirea „Pantocrator”, unde a fost îmbrăcat în mantie (1750), sub numele Paisie, de către starețul Vasile de la Potana Măchii, în a noua mănăstire „58” pe la bazele schitului „Sf. Ilie” cu biserică și chilia pentru „ucenicii” săi. Se reîntoarce, împreună cu ucenicii de Țara Românească și se pentru scurt timp la schitul Vărzărești (1763) apoi la Dragomirna (1763—1775). După ocuparea nordului Moldovei de către răsărit (1775) se stabilește cu „frății” la Secu (1775). În 1779 s-a încredințat și egumenia mănăstirii Neamț, pe care a deținut-o până la moarte. Arhiepiscopul nașdrit (1796) în jurul lui s-a strâns un număr mare de „frăți”, de neamuri diferite (350 la Dragomirna, 700 la Neamț). În toate mănăstirile pe care le-a cărmărit a introdus viața de obște și așezămintele: predică, îngrijirea bolnavilor, muncă în gospodărie, traduceri din literatura patristică, poezie patristică și ascetică greacă în limbile românească slavonă-rusă. Se cunosc aproximativ 300 de manuscrise cuplate

În timpul său au care 40 de cărți suși. O parte din traduceriile sale au fost publicate în editura mănăstirii, Opina Pustiei, după moartea sa. În timpul vieții a apărut „Filocalia” la Petersburg, în 1793, cartea *Crinul iertării. Pagini filocalice* publicată la București, în 1996, 203 p.). Au rămas de la el lucrările învățăturii și o autobiografie. Lăcomia sa nu-i așezat pe nici un lucru și biografia sa s-a răspândit pe o sută de mănăstiri rusești, cântând precut în „Căutarea spiritului pașii”. Învățăturile și rugămintele sale s-au transmis prin ucenici săi — mai ales în mănăstirile din Moldova și Țara Românească până pe la începutul secolului al douăzeciului a veacului. XIX. Canonizat de Biserica Ortodoxă Rusă în 1988, prăznuit și în Biserica noastră la 15 noiembrie.

Literatură: Izvoare. Schimonahul Platon, *Viața starețului Paisie*, trad. de ieromonahul Chirilă Neamț, MSL 4 + 60 + note, parțile I și II, Editura Răzvan, Iași și, nevenite la Iași, Editura „Starețul Paisie” din Iași, Iași, 1935, 115 p.; Paisij Velickovskij, *Autobiografia di una stareț*, prezentare de P. Tomas Spidlik, introducere (traduzione e nota a cura della comunità dei Beati — Comunità dei Beati) Editura „Abbazia di Praglia”, 1988, 208 p.; *Viața Cuviosului Paisie de la Neamț După Manuscrisul nr. 154 din Biblioteca Mănăstirii Neamț*, Editura „Editura de Dina”, Iași, 1997, XXXIV + 154 p. + 32 pl.; *Cuvintele și scrisorile duhovnicești*. Vol. I. Selectate și traduse în limba română de Valentin Pelin și Vol. II. Publicate după traduceri vechi revăzute, cu note și comentarii de Valentin Pelin, Chișinău, 1998—1999, 216 + 278 p.

Lucrări: Eugen Procopan, *Paisie Velicovskij 1722—1794. Schiță istorică despre viața și opera sa*, în RSIAB, an XXIII, 1933, p. 161—262 (în extras, Chișinău, 1933, 102 p.); Prot. Serghe Călfencov, *Paisie, starețul mănăstirii Neamț din Moldova. Viața, învățătură și influența lui asupra Bisericii Ortodoxe*. Traducere din rusește de Neacșu-Munteanu, Neamț, 1933, 43 p. (ed. a II-a, Neamț, 1940—1943, 416 p.); Pr. Nicolae M. Popescu, *160 de ani de la moartea lui Paisie Velicovskij*, în MO, an VII, 1955 nr. 1—2, p. 41—47; Diacon Ioan Ivan, *Actualitatea „așezământului” starețului Paisie Velicovskij*, în MMS, an XXXIII, 1957 nr. 8—9, p. 607—610; Pr. Paul Mihail, *Starețul Paisie de la Neamț, Duostorul monahismului*, în MMS, an XXXVIII,

1962, nr. 5—6, p. 409—417; Pr. Paul Mihail, *Traduceri patristice ale starețului Paisie*, în MO, an XXIV, 1972, nr. 3—4, p. 217—223; Petre I. David, *Cuviosul Paisie cel Mare (Velicovskij), un dezavârșit monah român. Noi cercetări și ipoteze*, în BOR, an XCIII, 1975, nr. 1—2, p. 162—193 (și extras, 32 p.); Leonid (Pouzakov), *Activitatea literară a starețului Paisie Velicovskij (în rusește)*, în „Messager de l'Exarchat — Patriarcat Russe en Europe Occidentale”, 21, 1973 p. 69—104 și 203—237; Sergij Cetverikov, *Moldavsky starec Paisij Velicovskij. Egiptul, ucenie și viața la pravoslavne monastire*, Paris, Librairie Press, 1976, 32 p. (ed. engleză în 1980); Cuthbert D. Hamsworth, *Staretz Paisij Velicovskij 1722—1794. Doctrine of Spirituality*, Garland, K. 1976, 84 p.; Mădălina Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, București, 1981, p. 580—584 (ed. a II-a, București, 1993); Ieromon. Iovachie Bălan, *Patrice românești*, București, 1980, p. 232—259; Pr. Prof. Vasile Sibulescu, *Paisie Velicovskij vîetător la schitul Cărmu între anii 1744—1746*, în vol. *Spiritualitate și stareț la întorsura Cărmu*, Iași, Editura „Editura de Dina”, 1983, p. 347—354; Anthony-Emil N. Tachanos, *The Revival of Byzantine Monasticism among Greeks and Romanians in the XVIIIth century*, Theologika, 1986, LV + 296 p.; *O carte fundamentală a culturii europene*, broșură introductivă la editia Dobroslubje, La Philocalie slavonă de Paisie Velicovskij. Reproducere integrală de l'edition princeps, Moscova, 1793, suplete și prezentate de Ivan Zlatofrescu, Iași, Editura „Editura de Dina”, București, 1988, cu parțial, în limba engleză și franceză; Dr. Dan Zlatofrescu și Arthur Ciprian Zaharia, *Paisianismul, un moment românesc în istoria spiritualității europene*, București, 1996, 143 p.; *Autobiografia unui „stareț”, urmată de Viața „starețului” Paisie, scrisă de monahul Mitrofan*, Cuvânt înainte de Ieromon. Serafim Rose, studiu introductiv de P. Elio Citterio, prezentare de P. Tomas Spidlik, Editura „Editura de Dina”, Iași, 1996, 300 p.; Vol. *Românii în reînnoirea isihastă*, Sibiu, închinare Cuviosului Paisie de la Neamț, Iași, 1997, 208 p.

PANȚIRU GRIGORE, diacon, profesor muzicolog și compozitor. N. 10 ian. 1905 în Târnăveni — jud. Bacău, † 18 dec. 1981, în București. Studii la Seminarul „Veniamin” din Iași (1918—1925), cu diferență de bceu și bacalaureat la Liceul „Petru Rareș” din Piatra Neamț. Conser-

văcări de Muzică din Iași (1922—1925), apoi Conservatorul de Muzică și Artă dramatică din București (1925—1929). Facultatea de Teologie din București (lic. 1931). Profesor de Muzică la Gimnaziul „Ștefan cel Mare” din Iași (1929—1931) și Seminar teologic „Veniamin” din Iași (1931—1941) — în paranteză, suplimentor al catedrei de Muzică vocală la Seminarul monahal din Mănăstirea Neamț (1931—1940) —, apoi lector „Seminarul Pedagogic” din Iași (1941—1945), profesor de Muzică vocală la Liceul „Gheorghe Lazăr”, Școala normală „Carol I” și Liceul „Gheorghe Șincai” din București (1945—1948); a dirijat corurile școlilor la care a funcționat, inclusiv corul feminin al Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (1935—1941). A publicat aceste și alte lucrări de la Muzică psaltică bizantină în țările noastre, a compus și armonizat corurile cântecelor populare și cântări bisericești pentru coruri mixte și de voci egale.

Lucrări: *Un manuscris muzical de vârstă milenară*, în rev. „Muzica”, an. XV II, 1967, nr. 3, p. 20—25; *Neobișnutele acțiuni dintr-o catedrală științifică a vechii muzici bizantine*, în BOR, an. LXXV I, nr. 3—4, p. 434—441; *Manuscrise muzicale inedite de la mănăstirea Putna*, în BOR, an. LXXV II, 1969, nr. 11—12, p. 1257—1264, + V II p. anexa; *Școala muzicală de la Putna. 1 Manuscrise muzicale neidentificate. 2 Un vechi text despre Sfântul Ioan cel Nou de la Sațava*, în „Studii de Musicologie”, vol. VI, 1970, p. 29—67; *Notău și rhytmul muzicii bizantine*, București, Ed. Muzicală, 1971, 307 p.; *Une nouvelle interprétation d'un manuscrit à Iași, Roumanie*, în „Studies in Eastern Chant”, vol. III, London, Oxford University Press, 1973, p. 124—139; *Un manuscrit musical du Moyen Age à la Bibliothèque de l'Académie de la Roumanie*, în rev. „Muzica”, an. XXV I, 1976, nr. 2, p. 44—49; *Lecturarea evanghelic de la Iași, Ms. 160/IV-34*, București Ed. Muzicală, 1982, 233 p.

Literatură: Nicu Moldoveanu *Preocupări de Muzică și Musicologie în Biserica Ortodoxă Română în ultimii 50 de ani (1925—1975)*, în ST an. XX, X, 1977, nr. 3—4, p. 285; Sebastian Borba, Bucur, *Cultura muzicală de tradiție bizantină pe teritoriul României*, București, 1989, p. 27; Florin Băcescu, *Un pasional cercetător al muzicii medievale din România: Grigore Pantiru*, în MMS, an. LXV, 1989, nr. 4—5, p. 46—61.

Gheorghe C. Ionescu, *Lexicon „Compozitori, teoreticieni, muzicologi, doșători de psaltichie, copista, interpreți*, București, 1994, p. 273—275.

PAPIL IOAN, preot, pedagog, poet, N. 24 aug. 1836, în Filiaș Sasesc, azi Cârvaș, jud. Bistrița-Năsăud în calitate de preot. 5 sept. 1902, în Gherla. Studii gimnaziale în Cluj și Blaj (abs. 1860), cele teologice la Universitatea din Viena (1860—1864). Arhivar la Episcopia din Gherla (1864—1865), profesor de Română, Latină și Greacă la Gimnaziul de Năsăud (1865—1869), director provizoriu al Gimnaziului (1868—1869), preot (1866) spiritual la Penitențiarul din Gherla (1869—1891), asesor onorar (1879) și alte deținuturi onorifice în cadrul Episcopiei ortodoxe din Gherla — arhiepiscop Episcopie (1891—1902), prepozit (1897) și paroh, director al Școlii normale de acolo, inspector școlar diecezan, director al topografiei diecezane și președinte al Reuniunii învățătorilor din dieceza.

Lucrări: *Cartea Sf. Ioan Chrisostomul despre preote și diaconi*, de Ioan Papil, p. 1869. *Epitafii din mormintele din catedrala din Gherla*, 1870, VIII + 143 p. (ed. a II-a, Gherla 1897); *Cuvântări bisericești*, vol. I, Gherla, 1872 (ed. a II-a, 1876); vol. II, 1874, 324 p.; vol. III, 1885, 174 p.; vol. IV, 1888; *Predici funebre*, vol. I, Gherla, 1875, 163 p. și vol. II (Gherla, 1880) XI + 383 p.; *Doctorul sufletesc și afacerile lui*, Gherla, 1882 (ed. a II-a, 1899); *Preotul ca ministru în sacramentul penitenței*, Gherla, 1895, 8 + 207 p.; un *Drept canonic* a rămas în manuscris (fragmente publicate sub titlul *Cum se face din Dreptul canonic în toată „Prenta Română”*, Gherla 1886—1887).

Gramatica limbii române pentru școlile inferioare, ed. I trei părți Gherla, 1883, X, V + 95 + 35 + 23 p. (ed. a II-a Gherla, 1899, 96 + 32 + 26 p.); *Legendarul sau carte de cetii pentru școlile populare*..., Gherla, 1895, 136 p. (ed. a IV-a, 1904, 110 p.); *Abecedarul pentru școlile confesionale*..., ed. a II-a, Gherla, 1874 (ed. a IX-a, 1898, 77 p.); *Rezultatele ființelor*, traducere și prelucrare după italiana, corif. Frappanti, Gherla, 1885, VIII + 160 p.; *Reflexiuni fugitive la cartea lui L. Reiny: Formarea limbii și a nativității valahice*, Gherla, 1897, 27 + 132 p.; *Bibliografie veche*, cu prezentarea unor cărți bisericești vechi în „Gazeta Transilvaniei” din 1898 și 1902).

Lucrări în proză și poezii în „Foama pentru minze și mîi și literatură” Brașov, „Aurora Românească” — Pesta, „Sionul Românesc” — Viena, „Amicul Școlii” — Sibiu, „Familia” — Oradea ș.a.

Literatură. *Enciclopedia Română*, tom. III, Sibiu, 1904, p. 523; Ioan Rațiu, *Studii și biografii*, B-a., 1904, p. 163—207; Gheorghe (Grigorie) Comșa, *Istoria predicii la români*, București, 1921, p. 248—250; Victor Bojor, *Canonici diocesi și epi. române a Gherlei*, Târgu Mureș, 1939, p. 165—80; *Dictionarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979, p. 69; *Bibliografia românească modernă. 1831—1984*, Iași, 1985, p. 749—75.

PAPP IOAN (din bolez înaltă), episcop N. Ioan, 1848 în Pocovelșie, jud. Bihor, † 21 ian. 1925, în Arad. Gimnaziul la Beiuș (abs. 1868), apoi Institutul teologic la Arad (1868—1871); Funcționar (1871—1876), secretar (1876—189), apoi consilier, 1891—1903) la Episcopia Aradului. Diacon (1879) și preot necătorit, căsătorit a Hodoș—Bodrog, cu numele Ioan (1900), hirotesit protosinghet. La 30 ian. 12 febr. 1903 ales episcop al Aradului (instalat 4 mai 1903), păstorind până la moarte. Locuitor de timpuriu al Ardealului (oct. 1918—mai 1920), copreședinte al Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918 înfrunzitor și apărător al școlilor românești din eparhia sa împotriva încercărilor de maghiarizare a lor, creatorul unei biserici în Pocioveșie, întemeietorul unei fundații, pentru acordarea de burse studenți, or teologi.

Literatură: P. Mornescu, *Episcopul Ioan Papp*, în RT, an. XV, nr. 2, 1925, p. 33—36; Nicolae Iorga, *Episcopul Papp*, în *Oameni cari au fost* III, București, 1936, p. 204—205; Teodor Neș, *Oameni din Bihor*, Oradea, 1938, p. 454—469; Prot. dr. Gheorghe Lișu, *Episcopia Aradului. Schiță istorică*, Arad, 1950, p. 46—49; Același, *Episcopul Ioan Ignatie Papp*, în MB an. XIX, 1969, nr. 1—3, p. 85—100; Ioan Murcea Rogiban, *130 de ani de la nașterea episcopului Ioan Ignatie Papp*, în TR an. 127, 1979, nr. 3—6, p. 7.

PAPP PETRU, preot, ziarist. N. 1881 în Lapnaia jud. Bihor, în familie de preot, † 16 aug. 1945, în Beiuș. Studii la Gimnaziul românesc din

Beiuș (abs. 1902), apoi la Institutul teologic din Arad (1902—1905). Redactor la „Tribuna” din Arad (1905—1907), preot în Pocuia, jud. Bihor (1907—1918), preot și protopop în Beiuș (dec. 1918—aug. 1945). A sprijinit toate acțiunile românești din Beiuș și împrejurimi, menite să contribuie la emanciparea politico-socială, culturală și economică a românilor: organizarea cursurilor pentru neștutarii de carte și o bibliotecă în Pocuia; după 1918, vicepreședinte al Asoc. pentru „despărțământul” Beiuș, președinte al Casei Române din Beiuș, profesor de Religie la Liceul de fete, membru în Consiliul de administrație al băncilor „Drăganul” și „Economicul” din Beiuș, membru în Adunarea eparhială a Episcopiei Oradei și în Congresul Național Himericase, deputat în Parlamentul României în câteva legislații (în această calitate a lucrat pentru ridicarea economică a țării: or. și a satelor din Bihor). A fost unul dintre cei mai apreciați ziaristi ai vremii: redactor la „Tribuna”—Arad, colaborator al „Bisericii și Școlii”—Arad, „Lucofărul”—Sibiu, „Legea Românească”—Oradea, „Cele trei Căruți”—Oradea ș.a. În care a publicat articole cu caracter istoric, social, economic și politic: a condus el însuși foaia locală „Beiușul” (1921—1930) și (1942—1945) și a redactat „Calendarul Bihorului” (1921—1927).

Lucrări: *Din trecutul Beiușului. Pagini de glorie și de jefire*, Beiuș, 1927, 274 p.; *Legături sufletești dintre Bihor și Sibiu*, Beiuș, 1937. A publicat și o *Carte de rugăciuni și cântări*, Arad, 1918, 12 p.

Literatură: *Necrolog* în „Legea Românească”, de la Oradea, an. XXVII nr. 17, din 1 sept. 1945; Titus L. Roșu, *Protopopul Petru B. Papp* în *Trădătorii bisericești*, desc. a. viitorilor „patriarhi de la Oradea”, IV, 1987, p. 69—75; Prof. Gavril Hădăreanu, *Forțe arzând în Tura Beiușului*, Beiuș, 1995, p. 546—553 și 632.

PAPUC GHEORGHE, preot. N. 28 iul. 1928, în Covasna, † 27 oct. 1993 în Sibiu. Studii la Liceele din Hășnad (1941—1944) și „Andrei Șaguna” din Brașov (1944—1949), superioare la Institutul Teologic Universitar din Sibiu (1949—1953), continuând cursurile de doctorat — specialitatea Noul Testament — la Institutul Teologic din București (1953—1956). Diacon la

caedru a "maropout nă" (1956—1958), preot (1988), funcționar (1956—1968), apoi consilier cu titlu al Arhiepiscopiei Sibiului (1968—1993), redactor al foii bisericești „Telegraful Român” (1967—1978) și al „Îndrumătorului Bisericesc” de la Sibiu (1968—1993).

Lucrări: *Principii ermineutice în Căzaniile românești*, în BOR, an LXXXIII, 1955 nr 3—4, p. 311—324; *Viata creștină după Epistolele Sfântului Apostol Pavel*, în ST, an VII, 1955, nr 5—6, p. 353—367; *Virtutea dragostei în scrierile Sfântului Apostol Ioan*, în ST, an VIII, 1956, nr 5—6, p. 303—317; *Bugădiile materiale după Epistola Sfântului Iacob*, în ST, an VIII, 1956, nr 7—8, p. 437—453; *Senzul jertfelor după profeta Vechiului Testament*, în MA, an II, 1957, nr 5—8, p. 429—439; *Despre familie în Vechiul Testament*, în MA, an V, 1960, nr 11—12, p. 821—835; *Sf. Luca — autor neotestamentar*, în MA, an VI, 1963, nr 1—3, p. 74—77; *«Pavel, apostol al lui Iisus Hristos» în vizuire hermeneutică*, în MA, an IX, 1964, nr 1—2, p. 99—117; *Precepta creștină este slujire*, în MA, an IX, 1964, nr 11—12, p. 793—813; *Bucureia de a trăi*, în MA, an X, 1965, nr 7—8, p. 565—579; *Despre mistuirea preotească*, în BOR, an XXIX, 1981, nr 3—4, p. 290—306.

Peste 60 de predici în „Mitropolia Ardealului” și alte publicații predate în cadrul mitropoliei (Mitropolia Iundui (Sibiu, 1985)), zece de articole în „Telegraful Român” și în „Îndrumătorul Bisericesc”. Partea din ele reunite în volumul: *Întru înnoirea vieții. Articole de gândire sufletească*, Sibiu, 1978, 464 p.

Literatură: *Acronim*, în TR, an. 141, nr 41—42, din 1993, p. 1—2; Ioan Lăcătușu, *Personalități din Covasna și Harghita*, Cluj-Napoca, 1998, p. 113—115.

PARTENIE PETRE, profesor de seminar N. 28 mart. 1882 în Șișești, de Jos, jud. Mehedinți, † 9 dec. 1946 în Râmnicu Vâlcea. Studii la Liceu „Traian” din Turnu Severin (1893—1901), apoi la Facultățile de Teologie (dec. 1907) și Drept din București. Diacon în Craiova (1908), preot și director al Căminelor Episcopiei Râmnicului, profesor (1912—1926) și director (1924—1926) al Seminarului „Sf. Nicolae” din Râmnicu Vâlcea, director la Seminarul „Central” din Bucu-

rești (1926—1940), președinte al „Asociației Generale a clerului ortodox român”, rector al școlilor, membru în Adunarea episcopilor și Arhiepiscopie Bucureștilor și în Congresul Național Bisericesc.

Lucrări: *Mitropolitul Anastasia Crinica al Moldovei. Viața și activitatea sa*, București, 1907, 61 p. (teza de licență); *manuale de Religie pentru școlile secundare*, în colaborare cu preotul I. F. Popescu: *Istoria sfântă a Vechiului și Noului Testament* (Viața și minunile Mântuitorului), pentru clasa I secundară, București, 1929, 171 p. (ed. a II-a, 1935, ed. a III-a, 1937); *Parabolele și învățăturile Domnului nostru Iisus Hristos*, pentru clasa a II-a secundară, București, 1929, 112 p. (ed. a II-a, 1935, ed. a III-a, 1937); *Istoria bisericească universală* pentru cl. a III-a secundară, București, 1935, 128 p. (ed. a II-a, 1937); *Dogmele Bisericii creștine ortodoxe*, pentru cl. a V-a secundară, București, 1935, 128 p.

Boierul Drăgușan. Schițe și însemnări din zile de lucrare și biruință (1906—1908), București, 1923, 176 p. (volum premiat de „Cartea Românească”); *Nu e caz de divorț. Nuvele, schițe amuzante*, București, 1930, 200 p.

Colaborări la „Biserica Ortodoxă Română”, „Noul Românesc”, „Renașterea” — Craiova, „Ramici” — Craiova, „Luminătorul” — Râmnicu Vâlcea, „Cuvântul Adevărului” — Râmnicu Vâlcea, „Tinerimea Română” — București și al.

Literatură: *Moartea preotului Petre Partenie* în BOR, an LXV, 1947, nr 4—9, p. 257—261.

PASCHIA GHEORGHE, preot N. 24 apr. 1905, în Bârzeni de Pădure, jud. Gorj, † 17 nov. 1990, în București. Studii medii la Școala Comercială din Craiova (1917—1925), apoi la Seminarul „Sf. Ioan Botezătorul” din Craiova (1925—1929), suplenitor la Facultatea de Teologie din București (1929—1933), unde a obținut doctoratul în 1945; Seminarul pedagogic universitar „Titu Maiorescu” din București (iul. 1935); Pedagog la Seminarul din Craiova (1929—1931), funcționar în Ministerul de Finanțe și cântăreț bisericesc în București (1931—1934), profesor de Religie la Liceele industriale din București (1935—1936), preot la biserica „Bărbătescu Vechi” din București (din 1936), năzionar episcopal al Arhiepiscopiei Bucureștilor (1936—1948), preot missionar la Odessa și în Transnistria, 1941—

1944) a suferit 15 ani de detenție în închisorile comuniste (1949—1964). A publicat lucrări teologice și colecții de proverbe.

Lucrări: *Predica prin viață la sfinți*, București, 1934, 120 p.; *Sfânta Biserică a lui Hristos, Biserica înviătoare*, București, 1937, 62 p.; *Desfășurarea și înțelesul și prăznuirea duminicii după Sf. Scriptură. Sf. Trădare și actele primelor secole creștine*, București, 1937, 132 p.; *Tinerii bisericii. Învățătură din Sf. Scriptură și viață pentru tineret*, București, 1939, 254 p.; *Sfânt și sfințenie*, București, 1940, 87 p.; *Cer și pământ. Predici*, București, 1944, 325 p.

Nepriceputa comoră a episturilor, în MB, an XVII, 1967, nr. 1—3, p. 49—70; *Buna cuvântă creștină la Sfintele Taine și ierurgii*, în BOR, an XCVI, 1978, nr. 9—10, p. 1135—1145; *Idee teologice în inscripțiile funerare vechi și noi*, în BOR, an XCVII, 1980, nr. 5—6, p. 579—586; *Din agende teologice de la răsărit la răsărit. Părinți și ale unor scriitori clasici români*, în BOR, an XCIX, 1981, nr. 1—2, p. 81—86, nr. 3—4, p. 135—142, nr. 7—8, p. 273—274, an C, 1982, nr. 1—2, p. 56—57, nr. 3—4, p. 303—304; *Sfinți. Părinți despre adevăr, ajutor, apropiere, ascultare etc.*, în MO, an XXXIII, 1981, nr. 4—6, p. 215—220; *Sfinți. Părinți despre bărbăție, bărbănet, bunăvoință*, în MO, an XXXIV, 1982, nr. 7—9, p. 526—535; *Sfinți. Părinți despre caracter, castitate, căsătorie, conștiință, culpă, curaj și cuvânt*, în MO, an XXXIV, 1982, nr. 1—3, p. 46—54; *Porunci, îndemnuri și povățuiri pentru pace în Sfânta Scriptură și la unu mori înviată și scrieri de lumină*, în ST, an XXXV, 1983, nr. 9—10, p. 632—644; *Sfinți. Părinți despre dar, dăruire, dragoste, dreptate*, în MO, an XXXVI, 1984, nr. 9—10, p. 625—640; *Sfinți. Părinți despre egalitate, evlavie, fecunditate, fericire, frumusețe*, în MO, an XXXVI, 1984, nr. 11—12, p. 737—743; *Importanța religioasă-morală și istorico-literară a episturilor din cimitirele românești*, în ST, an XXXVIII, 1986, nr. 1, p. 23—42.

Buna cuvântă oglindită în proverbe și maxime din toată lumea, București, 1970, 302 p.; *Dictionar al bunei cuvântări. Maxime și proverbe. Scioate și ordonate de ...*, București, 1972, 390 p.; *Îndreptare Goleșcu, Proverbe pentru buna cuvântă*, București, 1975, 388 p.; *Buna cuvântă creștină*. Ediție îngrijită și prefăcută de Pr. Al. Stănculescu-Bârda Malovăi, 1996, 106 p.; *Dic-*

tionarul bunei cuvântări creștine. Antologie. Ediție îngrijită, note și indici de Pr. Al. Stănculescu-Bârda, București, 2000.

Articole în „Fântâna Darurilor”, „Dumnezeu Copilor”, „Tinerimea Creștină”, „Glasul Monahilor”, „Apostolul”, predici în „Glasul Bisericii” și alte ziare și reviste.

Literatură: *Necrolog*, în BOR, an CVIII, 1990, nr. 11—12, p. 73—80 (pr. Alexandru Ioană).

PASCA IOAN, profesor de teologie. N. 1892. În Buteasa, jud. Maramureș, † 15 ian. 1950. După terminarea Liceului în Gherla, a urmat Facultatea de Teologie a Universității din Innsbruck, unde a obținut doctoratul. Preot unit în Măgureni—Maramureș (1914—1917) și în Rerieșea Chioarului—Maramureș (1917—1922), profesor și spirituat la Academia teologică din Gherla (1922—1923). În 1924 a revenit la Biserica Ortodoxă, fiind numit preot auxiliar în Eparhia Vadului, Feleacului și Clujului și profesor de Religie la Liceul de fete din Cluj (1924), profesor de Morală, Sociologie și Filozofie creștină la Academia teologică ortodoxă din Cluj (1924—1946), rector (1943—1946), paralel spirituat (1924—1926) și suplimentar al altor catedre.

Lucrări: *Contribuții la istoria influențării papale*, în vol. *Zece ani în slujba Bisericii și neamului*, Cluj, 1934, p. 241—314; *Atmosfera în care s-a desăvârșit destinarea bisericească de la la Sf. Atanasie. Academie teologică din Cluj*, 1937/1938, p. 19—50; *Destinarea bisericească din vechiul al IX-lea. Lupta dintre Nicolae I, papa al Romei și Fotie, patriarhul Constantinopolului. Fapte și documente*, în „Anuarul Academiei teologice din Cluj”, 1939/1940, p. 3—94; *Compendiu de Teologie Morală* (litografiat), Cluj, 1941; articole în „Renașterea” (Cluj).

Literatură: Dr. Ioan Vasile, *Zece ani în slujba Bisericii și neamului*, Cluj, 1934, p. 39; Informații de la pr. Ioan Bunu—Cluj.

PATERNI S., episcop de Tomis, menționat în inscripția unui disc de argint aurit, refăcut înainte de 518. Acuzat de „călugăriști” că nu acceptă formula teologică „cheopasită” (unul din Sfânta Treime a pășit în trup). În 520 era prezent la

Constantinopol, a alegerea unui nou patriarh ecumenic semnând ca „episcopus provinciae Scythiae metropolitatus”

Literatură: Jacques Zeiller, *Les origines chrétiennes dans les provinces danubiennes de l'empire romain*, Paris, 1918, p. 383—384, I. Burnea, *Discul episcopului Puternus*, în „Analecta”, II, 1944, p. 185—197 (și extras); Ilie I. Ciorgheșcu *Viața creștină în vechiul Tomis* în MMS, an XXXVIII, 1962, nr. 1—2, p. 27—30; Pr. Nicolae Șerbănescu *1600 de ani de la prima mărturie documentară despre existența Episcopiei Tomisului*, în BOR, an LXXXVII, 1969, nr. 9—10, p. 1019—1022, Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II București, 1980 p. 136—137 (ed. a II-a București, 1992 p. 147—148).

PAULETTI NICOLAE preot folclorist și traducător. N. c. 1816, în Roșia de Secaj, județ Alba. † 17 aug. 1848, în Făget, lângă Hia. Studii g. muzicant și teologice la Hia (abs. 1841) preot în Făget 1841—1848. A scris câteva volume cu poezii rămase în manuscris și tradus din Schiller și din *Tristea* lui Ovidiu, precum și romanul *Antia și Avromina* în Alexandria în 1846 după ediție greco-otind din 1796. Singura versiune românească a acestei lucrări până azi (note traducției rămase în manuscris, sunt acum în Bibl. Acad.) În 1838 — pe când era elev la seminar — a realizat o alegere de 319 poezii populare din satul natal, cântece de dragoste și de muncă, cântece de petreceri și de vară, care constă în fapt în cea mai frumoasă alegere de tineră populară la noi, dar și în aceea că poeziile sunt consemnate în formă autentică, deci notează cu grijă rima cântăreților, ca și unele variante, dând o imagine vie a vieții satului românesc în vremea robăgiei. În timpul vieții au fost publicate doar câteva alegeri (nesemnate) în „Foaie pentru muzic. și literatură”

Ediții: *De pe Secaj. Cântece și strigături românești de cari cântă fetele și feciorii și strigă la noi culese de Nicolae Pauletti în Roșia în anul 1838*. Date la tipar de Alexandru Lupeanu Melin. B. a., 1927. 64 p. (selectiv). *Cântări și strigături românești de cari cântă fetele și feciorii jucând, scrise de Nicolae Pauletti în Roșia în anul 1838*. Ediție critică cu un studiu introductiv de Ion

Musica. București, 1962. 142 p. Nicolae Pauletti. *Scriseri. Poezii originale, folclor, traduceri din Ovidiu*. Editie îngrijită, prefață, note și glosar de Ioan Chindriș, București, 1980. LXXIII + 436 p.

Literatură: Ioan Bianu, *Nicolae Pauletti, popă românesc unit de sat și om de literă în Ardeal*, în vol. *Închinare lui Nicolae Iorga cu prilejul împlinirii a 60 de ani*. Cluj, 1931, p. 38—41, Maria C. Marinescu, *Romanul „Efesiaca” al lui Xenofon din Efes în versiunea românească a lui Nicolae Pauletti*, în RIR, XI—XII, 1941—1942, p. 349—357, Ovidiu Băriea, *Istoria folclorului românesc*, București, 1974, p. 61—65, Iordan Dăicu și S. C. Stroeșcu, *Dictionarul folclorizilor*, București, 1979, p. 338—339, *Dictionarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979 p. 665—666, articolele introductive la edițiile citate.

PAVEL CONSTANTIN, profesor de teologie creștină. N. 17 aug. 1877 în Incești, județ Galați. În familie de preot. Apr. 1880, la București. Studii la Seminarul din Galați (1918—1925) și la Facultatea de Teologie în București (1925—1929) unde obține licența (1930) și doctoratul (1938). Seminarul pedagogilor versarilor din București cu examen de capacitate pentru învățământul secundar, mult târziu a obținut licența în filosofie la Universitatea din București (1947), studii de specializare la Facultățile de Teologie catolică și protestantă din Paris (1930—1932) și Strasbourg (1932—1933), precum și pentru Morală și Sociologie la Sorbona. Profesor de Religie la diferite seminarii provinciei Capitală (1933—1944) asistent la catedra de Apologetică de la Facultatea de Teologie și apoi la Institutul Teologic din București (1944—1952) asistent la catedra de Morală creștină (1952—1962) încredințat și cu precădere limbilor franceză, greacă și latină, apoi profesor de ar. prov. zonal (1962) și definitiv (1965) la aceeași catedră până la pensionare (1975) inspector și subinspector general în Ministerul, Celte nr. 1944—1949) membru laic în Adunarea episcopilor la Arhiepiscopiei Bucureștilor. A publicat o serie de lucrări de teologie și filosofie morală

Lucrări: *L'irreductibilité de la Morale à la Science des Moeurs*. Avec une préface de Raoul Allier, Paris, 1935, 144 p., *Problema răului la*

Fericitul Augustin. Studiu de filosofie morală (teză de doctorat), București, 1938, 226 p. (reeditată la București, 1996, 238 p.); *L. Eglise et la culture*, București, 1939, 20 p. (extras din „Revista de Filosofie”, nr. 1, 1939); *Tragedia omului în cultura modernă*, București, 1940, 72 p. (reed. București, 1997, 100 p.); *Contribuția Fericitului Augustin la progresul gândirii filosofice*, în „Revista de Filosofie”, an. XXIX, 1943, nr. 3-4, p. 302-311; *Vrednic este lucrătorul de plata sa*, în ST, an. IV, 1952, nr. 3-4, p. 142-156; *Patimile omenești, predică în calea mântuirii*, în ST, an. V, 1953, nr. 7-8, p. 471-481; *Lăcomia, patimă dăunătoare vieții individuale și obștești*, în ST, an. VII, 1955, nr. 7-8, p. 469-488; *Principii de morală socială în Epistolele sobornicești*, în GB, an. XVI, 1957, nr. 4-5, p. 238-247; *Patimi dăunătoare vieții omenești (desfrânarea, invidia, mânia)*, în MMS, an. XXXIII, 1957, nr. 5-7, p. 431-450; *Trădăria și invidia în concepția moralei creștine*, în ST, an. IX, 1957, nr. 7-8, p. 530-543; *Influența pătririi noastre personale asupra semenilor*, în „Ortodoxia”, an. XI, 1959, nr. 2, p. 265-279; *Opera mântuitoare a Domnului nostru Iisus Hristos și slujirea Bisericii Sale*, în „Ortodoxia”, an. XV, 1963, nr. 3-4, p. 424-455; *Temeurile și rostul ascultării în viața morală a creștinismului*, în ST, an. XVIII, 1966, nr. 7-8, p. 387-407; *Probleme morale cu privire la căsătorie și familie*, în BOR, an. LXXXV, 1967, nr. 1-2, p. 126-144; *Aspectul teologic al solidarității umane*, în „Ortodoxia”, an. XIX, 1967, nr. 2, p. 182-191; *Probleme morale în parabola fiului risipitor*, în GB, an. XXX, 1971, nr. 3-4, p. 268-280; *Răspunsul muncii în concepția moralei creștine*, în MO, an. XXIII, 1971, nr. 3-4, p. 175-194; *Preocupări actuale în domeniul teologiei morale creștine*, în ST, an. XXV, 1973, nr. 3-4, p. 173-187; *Atitudinea Sfinților Trei Ierarhi față de problemele morale ale vremii lor*, în ST, an. XXIX, 1977, nr. 3-4, p. 222-232; *Posturile rânduite de Biserica Ortodoxă în conduita de viață actuale ale credincioșilor*, în ST, an. XXIX, 1977, nr. 5-8, p. 421-435; *Preații pilduitori și îndrumători ai vieții morale a credincioșilor*, în BOR, an. XCVI, 1978, nr. 7-8, p. 761-773; *Atitudinea Sfinților Vasile cel Mare față de filosofia și cultura antică*, în vol. *Sfinții Vasile cel Mare. Închinare la 1600 de ani de la săvârșirea sa*, București, 1980, p. 312-329;

Morala de sinatru în teologia contemporană în ST, an. XXXIII, 1981, nr. 5-6, p. 343-375; *Portretul moral al creștinului ortodox*, în BOR, an. C, 1982, nr. 1-2, p. 119-140; *Un reprezentant de seamă al gândirii creștine. Vladimir Soloviev*, în ST, an. XLII, 1990, nr. 1, p. 120-141; *Creștinismul și filosofia antică în gândirea Fericitului Augustin*, în ST, an. XLII, 1990, nr. 2, p. 20-41 și nr. 3, p. 3-45; *Eroismul în lumina moralei creștine*, în ST, an. XLIV, 1992, nr. 3, p. 65-103; *Introducere în gândirea Fericitului Augustin*, București, 1998, 229 p.

Conducător la *Învățătură de credință creștină ortodoxă* București, 1952 și la *Teologia morală creștină* pentru Institutul teologic, vol. 1-4, II, București, 1979-1980. Alte articole, predici, cronici și recenzii în periodicele citate în lista bibliografică și altele.

Literatură: Pr. Prof. D. Radu), *Prof. Dr. Constantin C. Pavel* în ST, an. XXXIV, 1982, nr. 1-2, p. 84-86; *Profesorul Dr. Constantin C. Pavel, la aniversarea a 75 de ani de la naștere*, în ST, an. XXXIV, 1982, nr. 9-10, p. 729-738; *Necrolog*, în VO, an. XII, nr. 245-246, 1 mai 2000, p. 10.

PAVEL MIHAIL, episcop N. 6 sept. 1827, în Recea-Baza Mare, † 1 iun. 1902, în Slatina-Maramureș (azi în Ucraina). Studii gimnaziale la Baza Mare-Satu Mare și Casu-Vușaci-Kovăce (în Slovacia), studii teologice la Universitatea din Viena, apoi la Ungvár (azi Ujgorod). Preot în Apșa de Jos-Maramureș 1852, secretar al noului Episcop de la Gherla 1856, paroh în Slatina-Maramureș (1860) și vicar al Maramureșului (1862), episcop de Gherla (numit 11 sept. 1872, instalat 23 febr. 1873), apoi la Oradea (numit 29 ian. 1879, instalat 8 iun. 1879), unde a păstorit până la moarte. Ca episcop, a îndrumat școlile românești din cele două episcopii — inclusiv Gimnaziul din Bejuș — și a sprijinit numeroși tineri lipsiți de mijloace materiale. A fost unul din înșfătorii „Asociațiunii pentru cultura poporului român din Maramureș” (1860) și ctitorul unei biserici în Slatina.

Literatură: *Enciclopedia Română* tom. III Sibiu, 1904, p. 548. Ioan Georgescu, *Episcopul Mihail Pavel. Viața și faptele lui (1827-1902)*, Oradea, 1927, 83 p.; Iacob Radu *Istoria necreștei*

române unite a Orăzii Mari ..., Oradea, 1930, p. 167—174, Victor Bojor, *Episcopii diecezei greco-catolice de Gherla, acum Cluj—Gherla (1856—1939)*, Târgu Mureș, 1939, p. 268—341. S. vesușiu Augustin Prunkus și Cleopatra Pășianu, *Catolicism și Ortodoxie românească. Scrieri istorice ale Bisericii române unite*, Cluj-Napoca, 1994, p. 99—101.

PĂCURARIU MIRCEA, profesor de teologie, istoric, N. 30 iul. 1932, în Ruși, județul Maramureș, în fața te de preot. Studii la Liceul „Decebal” din Dova (1943—1951), Facultatea de Istorie a Universității din Cluj (neterminale, 1951—1952). Institut de Teologie Universitar din Sibiu, 1952—1956, cursant de doctorat — specializarea Istoria Bisericii Române — la Institutul Teologic din București, 1956—1959, cu doctorat în 1968. Profesor a Seminarului teologic în Măndăuș, Neamț (1959—1961), asistent — pentru Limbile Latine și Greacă — (1961—1970), conferențiar (1970), apoi profesor titular (1971) la Catedra de Istoria Bisericii Române de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu; lector în Iași (1972—2000) și în 1980—1992 suplinitor al catedrelor de teologie și la Facultatea de teologie a Universității din Iași. Diacon (1963), preot (1971), iconom stavrofor (1976), participare la câteva conferințe cu caracter istoric pe se maiare, membru corespondent al Academiei Române (24 oct. 1997).

Lucrări: *Legăturile Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania cu Tara Românească și Moldova în secolele XVI—XVIII* Teză de doctorat Sibiu, 1968, XII + 204 p. (extrus din MA, an XIII, 1968, nr. 1—3, XIII + 174 p.); *Istoria Bisericii Ortodoxe Române. Manual pentru Seminarile teologice*, ed. I Sibiu, 1972, 388 + 6 p. (ed. a II-a, Sibiu, 1978, 476 + 16 p. + 7 h. + 213 + 13 il. ed. a III-a, București, 1987, 492 p. + 188 il. + 8 h.; ed. a IV-a, Galați, 1996, 528 p. + 8 h. + 183 il., ed. a V-a, București, 2000, 528 p., *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, pentru Institutele Teologice 3 vol. București, 1980, 1981, 644 p. + 4 h. + 105 il. (I, + 707 p. + 3 h. + 114 il. (II) + 591 p. + 1 h. + 108 il. (III) (ed. a II-a, București, 1992—1994, 680 + 679 + 606 p. + 8 h. + 1 il.) *Începuturile Mitropoliei Transilvaniei*, București, 1980, 152 p. *Puterea statului ungăr față de Biserica românească din Transilvania în perioada dualismului 1867—1918*, Sibiu, 1986, 103 p. (cu

versiuni în limbile engleză, franceză și maghiară), *Istoria mândăușilor Prislop*, Arad, 1986, 190 p., *Două sute de ani de învoiașământ teologic la Sibiu, 1786—1986*, Sibiu, 1987, 421 p., *Pagini de istorie bisericească românească*, Sibiu, 1991, 63 p. și Cluj-Napoca, 1991, 83 p., cu versiuni în limbile engleză și franceză, *Istoria Bisericii românești din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș până în 1918* (Cluj-Napoca, 1992, 394 p., *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, compendiu, Cluj-Napoca, 1993, 496 p., versiunea germană *Geschichte der Rumänischen Orthodoxen Kirche*, Frankfurt, 1994, 621 p. + 6 h.), *Basarabia. Aspecte din istoria Bisericii ortodoxe românești*, Iași, 1993, 5 p., *Sfinți daco-romani și români*, Iași, 1994, 280 p., *Revoluția românească din Transilvania și Banat, anii 1848—1849*, *Contribuția Bisericii*, Sibiu, 1995, 236 p., *Predica la duminică și sâmbătă*, Iași, București, 2000, 632 p.

În reviste: *Începuturi de propagandă românească în Tara Românească și Moldova în secolul XIX*, în ST, an. X, 1958, nr. 7—8, p. 474—479, *Arhiepiscopul Neofit și Episcopul Serghie*, în MMS, an. XXV, 1959, nr. 1—2, p. 87—116, *Traduceri românești din literatura teologică ruse până la sfârșitul secolului XIX*, în ST, an. XI, 1959, nr. 3—4, p. 182—212, *Cancelaria Mitropoliei Ungrovlahiei și statutarea ei de la 1831 până în prezent*, în ST, an. XXIII, 1959, nr. 5, 6, p. 350—364, *Disputa și Consistoriul Mitropoliei Ungrovlahiei*, în BHR, an. LXXVI, 1959, nr. 7—10, p. 961—979, *Ajutoarele acordate de Tara Românească Bisericii Ortodoxe din Ardeal*, în MO, an. XII, 1960, nr. 9—12, p. 60—126, *150 de ani de la constituirea primei școli teologice ortodoxe din Ardeal*, în BHR, an. LXXIX, 1960, nr. 3—4, p. 339—355, *Istoria Institutului Teologic Universitar din Sibiu, 1921—1961*, în MA, an. VI, 1961, nr. 11—12, p. 745—767, *Câteva aspecte din străduințele studenților teologi de la Sibiu pentru primirea limbii române*, în MA, an. VII, 1962, nr. 9—12, p. 642—665, *Legăturile țării române cu Patriarhia Antiochiei*, în ST, an. XVI, 1964, nr. 9—10, p. 593—621, *100 de ani de la reînființarea Mitropoliei Ardealului*, în MA, an. IX, 1964, nr. 11—12, p. 814—840, *Episcopul Clement al Râmnicului (1735—1748)*, în MO, an. XVII, 1965, nr. 1—2, p. 22—49, *Oameni cari au fost. Nicolae Iorga. La 25 de ani de la moartea sa*, în MA, an. X, 1965, nr. 11—12, p. 864—896, *500 de ani de la întemeierea mândăușilor. Putna*, în MA, an. XI, 1966, nr. 7—8, p. 486—507, *Împor-*

stanța mitropolitului Antim Iureanu pentru Biserica și cultura românească, în MB, an XVI, 1966, nr. 3—4, p. 443—455; *Aritudinea supărilor Bisericii Ortodoxe Române față de actul Unirii Principatelor*, în BOR, an, LXXXV, 1967, nr. 1—2, p. 73—94; *150 de ani de la moartea lui Gheorghe Șincai*, în BOR, an LXXXV, 1967, nr. 1—2, p. 95—114; *90 de ani de la proclamarea Independenței de Stat a României. Aritudinea Bisericii Ortodoxe Române față de Războiul de Independență*, în BOR, an, LXXXV, 1967, nr. 5—6, p. 602—617; *Ecoul Războiului de Independență în „Telegraful Român” din Sibiu*, în MA, an XII, 1967, nr. 4—5, p. 315—344; *Măndriturea Arceșii române transilvănene*, în MA, an XII, 1967, nr. 8—9, p. 649—663; *Profesori transilvăneni la școlile teologice din Țara Românească și Moldova în secolul al XIX-lea*, în MMS, an XLIV, 1968, nr. 1—2, p. 29—49; *Într-un șir de evenimente precum și pînă la unirea tuturor Bisericilor ortodoxe românești din 1948*, în BOR, an LXXXVI, 1968, nr. 9—10, p. 1095—1112; *Din istoria legăturilor bisericești ale Transilvaniei cu Moldova*, în MMS, an XLIV, 1968, nr. 11—12, p. 642—664; *Presupunerea hune de teologie ortodoxă a huculenilor și popoarelor în cursul veacurilor*, în MB, an XVIII, 1968, nr. 10—12, p. 612—638; *Considerații asupra istoriei bisericești a lui Petru Maior*, în MA, an XVI, 1971, nr. 5—6, p. 386—408; *Un precursor al Renașterii Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania. Petru Maior*, în MB, an XXI, 1971, nr. 10—12, p. 534—549; *Listele cronologice a episcopilor Bisericii Ortodoxe Române*, în BOR, an XCIII, 1975, nr. 3—4, p. 322—355; *Contribuții la istoria Mitropoliei Moldovei în secolul al XVI-lea*, în MMS, an LI, 1975, nr. 3—4, p. 221—257; *Cultura teologică ortodoxă între anii 1925 și 1975*, în ST, an XXVII, 1975, nr. 9—10, p. 655—686; *Din viața Bisericii Ortodoxe Române în ultimii 50 de ani (1925—1975)*, în MA, an XX, 1975, nr. 11—12, p. 796—818; *Ca eva considerată cu privire la proclamarea autocelutiei și a înființarea Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române*, în MB, an XXV, 1975, nr. 10—12, p. 502—527; *Contribuții la istoria Episcopilor Români și Rădăuților în secolul al XVI-lea*, în MMS, an LII, 1976, nr. 5—6, p. 322—337; *Războiul de Independență și românii transilvăneni*, în BOR, an XCV, 1977, nr. 5—6, p. 471—490; *Un voluntar transilvănean în Războiul de Independență. Vincențiu Grania*, în

MA, an, XXII, 1977, nr. 4—6, p. 337—358; *Viața bisericească în Dobrogea și în părțile Dunării de Jos în secolele XV—XIX*, în vol. „De la Dunăre la Mare. Mărturie istorică și monumente de artă creștină”, Galați, 1977, p. 170—183; *Telegraful Român la 125 de ani de la apariție*, în BOR, an, XCVI, 1978, nr. 3—4, p. 252—266; *Mitropolitul Ilie Iorest al Transilvaniei. La 300 de ani de la moartea sa*, în BOR, an, XCVI, 1978, nr. 9—10, p. 1149—1163; *Contribuția Bisericii la realizarea actului Unirii de la 1 Decembrie 1918*, în BOR, an, XCVII, 1978, nr. 11—12, p. 1250—1263; *Biserica Ortodoxă Română și mișcările naționale pentru libertate și independență națională*, în BOR, an, XCVII, 1979, nr. 1—2, p. 184—196; *Contribuții la istoria Episcopilor Româniului Rădăuților, Husilor în secolul al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea*, în MMS, an, LV, 1979, nr. 1—2, p. 49—68; *Ecoul evenimentelor din România din 1848—1849 în Telegraful Român*, în Repere sibieni, II, 1980, p. 91—104; *Biserica Ortodoxă Română slujitoare a păcii în istoria poporului nostru*, în BOR, an XVIII, 1980, nr. 9—10, p. 1020—1046; *Istoria învățămîntului teologic în Biserica Ortodoxă Română*, în BOR, an, XCIX, 1981, nr. 9—10, p. 979—1017; *Din trecutul Mitropoliei Ardealului și Arhiepiscopiei Sibiului*, în vol. „Arhiepiscopii Sibiului — Pagini de istorie”, Sibiu, 1981, p. 23—64; *Aspecte privitoare la cultură și artă bisericească din Arhiepiscopia Sibiului*, I, același volum, p. 65—94; *Doi cărți rare sibieni îndrumătoare ale învățămîntului românesc*, în Repere sibieni, III, 1982, p. 225—240; *Mitropolitul Nicolae Bălău al Ardealului. La 100 de ani de la naștere*, în BOR, an, C, 1982, nr. 5—6, p. 494—517; *Transilvăneii în viața și cultura bisericească a țării de la interiorul Carpaților*, în vol. „Spun la dădăle și stăruie la mîsurarea Carpaților”, vol. 2, Buzău, 1983, p. 302—314; *Mitropolitul Sava Brancovici. La 300 de ani de la moartea sa*, în BOR, an, C1, 1983, nr. 3—4, p. 225—247; *Breve aperçu des relations ecclésiastiques des Roumains avec Thessalonique*, în rev. „Théologie”, Atena, 1982; *Mitropolitul Simeon Ștefan slujitor al Bisericii și al poporului român*, în vol. „Noul Testament din 1648”, Alba Iul, 1988, p. 57—67; *Istoria vieții bisericești a românilor hunedoreni. Cultura bisericească în eparhia Aradului în trecut și astăzi. Învățămîntul teologic la Arad*, în vol. „Episcopia Aradului. Istorie, viață

culturală nemulțumite de artă" Arad 1989, p. 81 — 107 și 129 — 172 (coordonator al volumului); *Vasile Mangra, istoric și militant pentru drepturile românilor transilvăneni*, în *MA*, an. XXXV, 1990, nr. 2, p. 15 — 32; *Istoria Bisericii Ortodoxe Române din Basarabia*, în *MMB „Teologie și viață”* Iași, an I (LXVII), 1991, nr. 9 — 12, p. 15 — 49; *Les debuts de la culture theologique dans les Pays Roumains*, în vol. „Nuovi studi storici”, 17, Roma, 1992, p. 443 — 459; *Aspecte din istoria vieții bisericești a românilor din Statele Unite și Canada*, în *„Analele Patriarhiei Săcrite Sfântă”* București 1995, p. 301 — 331; *Cultura în timpul lui Constantin Brancoveanu*, în *HCOR*, an CXIV 1996, nr. 7 — 12, p. 306 — 360; *Biserica românească și revoluția din 1848/1849 în Transilvania și Bucovina*, în *RT*, an XIII (80), 1998, nr. 2 — 3, p. 44 — 80; *Cultura bisericească în Cuența în trecut și astăzi*, în *MO*, an. L, 1998, nr. 1 — 6, p. 68 — 94 și an. LJ 1999, nr. 1 — 3, p. 23 — 41; *Procesul Hășior Săcritești*, în vol. „Comisia Episcopiei Hășior”, vol. IV, 1998, p. 15 — 70.

Zeci de alte studii și articole în reviste bisericești, o țară și strălucite peste 200 articole de popularizare teologice în „Integralul Român” reconșis, cuvântări, expuneri la Radio etc.

PĂDĂRARI PFTRI — în botez Ileana, nr. 1 episcop al Hășioriei N. 24 x 1986 în Târguș — 1 Cahul Studii mediu de 10 clase apoi la Seminarul teologic din Odessa (1889 — 1903) — 1 Căpân în mândștea „A lămurii Măci (Donnului” din Odessa (1971), hieronim ierodiacon (1972) apoi ieromonah (1973). Președinte parohial din eparhia Mukadevo și Ungurod (1973 — 1975) apoi președinte în mândștea „Inălțarea Domnului” în Căpânalevo în eparhia episcopale egumen (1986) apoi arhimandrit (1989). Președinte catedralei „Năsterea Domnului” din Chișinău (1989) stareț al mândșturii Căpânalevo (1990) episcop de Bălți (numit 20 iunie 1990) hieronim la (septembrie 1990) iar în 1992 a fost înălțat în arhiepiscop de forțele separatiste și primoscrific al Basarabiei. În septembrie 1992 cere să fie primit sub jurisdicția canonică a Patriarhiei Ortodoxe Române fiind numit tot atunci înaltor de mândștea Basarabiei la 7 octombrie 1995. A lămurii eparhia a Metropolitiei Basarabiei a arhiepiscop al Chișinău și metropolit al Basarabiei sub jurisdicția Hășioriei în România. A publicat pastorale, interviuri, articole în presa din Chișinău.

Literatură: „Alfa și Omega” publicație ortodoxă, Chișinău, an. I, nr. 17 din 1 — 15 oct. 1995 și an. II nr. 30 (42) din 16 — 31 oct. 1996.

PARAIANU TEODIU — în botez Ileana, arhimandrit N. 3 iunie 1929 în Târguș — 1 Cahul Studii la școala specială pentru nevătă în Căpân, 1935 — 1940 și Târguș — 1941 — 1947 apoi studii teologice cu bacheloretul la Târguș — 1943 — 1948) continuând la Institutul Teologic al Universitatii din Sibiu (1948 — 1952). Frate în mândștea „Brâncoveanu” de la Sămbăta de Sus, iud. Brașov — apr. 1953 — 20 iunie 1953 botez la Teofil (15 aug. 1953), hieronim ierodiacon (15 aug. 1960), apoi ieromonah (13 mai 1988) hieronim arhimandrit 8 sept. 1988. Cunoscut și apreciat ca duhovnic, predicator și conferențiar.

Lucrări: Lung timp vicecurator al catedrei „Balcani” a catedrei „Consoțorii duhovnici” vol. I (Romania 1984 p. 491 — 548 s. v. — I Romania, 1988, p. 727 — 756 (cele din vol. I au fost publicate și în extras sub titlul „Se vorbește parohie Teofil” duhovnic român, n. mai puțin interviuri) București 1987 243 p. *Înălțarea Domnului* (Căpân) Napoca 1997 15 + 3 + 4 p. *Lucrări bune pentru cântări bune* Târguș — 1997 228 p. *Prescurt pentru comunicarea* — s. at. 198, 356 p.; *Cuvinte către tineri*, Craiova, 1998, 153 p. *Înălțarea Domnului* Craiova 2004. *Pentru cântări bune a vieții noastre* Sibiu 2004 — 38 p. *Înălțarea Domnului* — Târguș 2002 — 75 p. *Înălțarea Domnului* — Interpret cu Părintele Teofil Reșizate de Sabina Văla 19 iunie 2000 280 p. Zeci de articole în „Integralul Român” și „Revista teologică” de la Sibiu. „Înălțarea Domnului” a catedrei Sibiu. Târguș și A lămurii — serie de interviuri în diferite reviste și reviste expuneri la posturile radio și televiziune conferințe în peste 40 de orașe din țară.

PAUNESCU CHESARIE — în botez Cezar) episcop N. 17 ian. 1888 în Amărăștii de Sus iud. Dolj (14 oct. 1975 la Cahul Studii la Seminarul „Sf. Nicolae” din Râmnicu Vălcii și „Central” din București (1907) apoi la Facultatea de Teologie din București (1907 — 1911). Pedagog la Seminarul „Central” (1911/12), secretar la Seminarul din Râmnicu Vălcii (1912/13), călugăr în 1914 la mândștea Dobrovăț lângă Iași cu numele Chesarie hieronim ierodiacon pe seama catedrei episcopale din Huși, apoi

ieromonah (1915), hirotesit arhimandrit (1917), director al cancelariei (1919—1923) și vicar al eparhiei Hușilor (1923—1929) preot în cadrul Arhiepiscopiei Bucureștilor (1929—1930), un timp profesor de Religie și Latină la Liceul „Ștefan cel Mare” și la Liceul de fete „Oltea Domnina”, ambele în așa profesor și director la Seminarul monahal din mănăstirea Cernica (1929—1941), profesor și director la Seminarul „Central” din București (1941—1944). La 10 ian. 1944 ales episcop al Târnăvei și Constanței fiind hirotonit la 23 ian., înscăunat în mai 1944, în urma convingerii a două eparhii, la 26 febr. 1950 a fost ales episcop al Tomisului și Dunării de Jos, cu reședința la Călugăra înscăunat 26 mart. 1950), unde a păstoriț pînă la 15 mart. 1973, când s-a retras din scaun. Ierarh cu aleasă viață duhovnicească, cu dragoste față de cei în suferință preocupat de refacerea și pictarea catedralelor episcopale din Constanța și Galați și a numeroase alte biserici.

A făcut mai multe traduceri. Dr. Leandro Gaja, *Evoluția și statura*, trad. din limba italiană Huși, 1926, 183 p.; *Doi martiri*, trad. din limba rusă Cernica, 1930, 23 p.; *Cuvîntarea lui Vlaam*, trad. din limba suedeză Cernica, 1936. Giuseppe Grassetti *Isus Hristos — Îndreptarul preotului*, trad. din limba italiană Cernica, 1938, 173 p. pastorale etc.

Literatură. BOR, an LXX, 1944, nr. 1—3, p. 96—99 și 113—117; BOR, an XCI, 1973, nr. 7—8, p. 738—740; *Necrologuri*, în BOR, an XCIII, 1975, nr. 11—12, p. 1547—1550; GB, an XXXIV, 1975, nr. 11—12, p. 1370—1375 și MO, an XXVII, 1975, nr. 11—12, p. 915—916. Preot Eugen Orăgoș *Ierarhi și preoți de seamă la Dunărea de Jos, 1864—1989*, Galați, 1990, p. 50—53 și 271—272.

PĂCÎLIȘANU ZENOVIE, preot istoric. N. 1 mart. 1886 în Straja, jud. Aiba. † nov. 1958 la Arad. Studii gimnaziale și teologice la Blaj, apoi la Facultatea de Teologie catolică din Viena, care i-a conferit doctoratul. Profesor la Seminarul teologic din Blaj (1911—1920) și primul director al „Bibliotecii Centrale” din Blaj, director al „Arhivelor Statului” din Cluj (1920—1922), director general în Ministerul Instrucțiunii și Cultelor, apoi în cel de Externe (1922—1948). În 1918 a fost secretar al Comitetului Executiv al Consiliului Național Român din Blaj, în 1946—

1947 membru în Comisia politico-juristică a delegației române la Conferința de pace de la Paris. Membru corespondent al Academiei Române (1919), prelat papal închinat de autoritățile comuniste, în 1949—1955 și 1956—1958, sfârșindu-și viața în închisoare.

Lucrări. *Condannarea episcopului (sic) Ilie Iorest (1640—1643)*, în CC, an II, 1912, nr. 5, p. 135—140; *Din istoria bisericească a Maramureșului*, în CC, an III, 1913, nr. 8, p. 229—234 nr. 9, p. 261—267 nr. 10, p. 295—300 și nr. 11, p. 328—336; *Contribuții istorice privitoare la situația materială a preșimur române din Ardeal*, în CC, an VI, 1916, nr. 5, p. 135—140; *Vechile mănăstiri românești din Ardeal*, în CC, an VIII, 1919, nr. 7—8, p. 151—170; *Propaganda catolică între români din Ardeal și Ungaria înainte de 1500*, în CC, an IX, 1920, nr. 1—3, p. 4—34; *Luptele politice ale românilor ardeleni din 1790—1792* București, 1923. *Din istoria bisericească a românilor ardeleni „Teologul” vîldicilor uniți*, în An. Acad. Rom., M.S.I., t. III t. I, 1923, p. 149—192 (și extras 44 p.). *Correspondența din exil a episcopului Iosif Iosif Micu Klein 1746—1768* București, 1924, 160 p. *Documente privitoare la istoria scoutilor din Blaj* București, 1930. *Cîteva contribuții la istoria mănăstirii din Perii Maramureșului*, în vol. „Închinare la Nicolae Iorga”, Cluj, 1931, p. 333—335; *Statistique des Roumains de Transylvanie au XVIIIe siècle*, în „Revue de Transylvanie”, t. I, 1934, nr. 2, p. 203—213. *Guvernele maghiare și nașterile culturale ale românilor ardeleni*, în RFR, an I, 1934, nr. 1, p. 114—132; *Un vechi proces literar. Retopile lui Ioan Bocu și Micu Klein Gh. Șurcu și P. Maior*, în An. Acad. Rom., M.S.I., t. III a, t. XVI, 1935, p. 221—255 și în RFR, an II, vol. III, 1935, p. 87—121; *Vechi vizitațiuni canonice în Ardealul veacului al XVIII-lea*, în CC, an XXVI, 1936, nr. 1, p. 22—26, nr. 2, p. 92—99 și nr. 3, p. 153—159; *Istoria creștinismului antic*, Oradea, 1937, 357 p. *Ordinea maghiară în Europa centrală*, București, 1942, 103 p.; *Politica minoritară a guvernelor ungurești (1867—1914)*, București, 1943 (și versiune germană); *Ioan Iosif Micu Klein*, în CC, an XXXI, 1943, nr. 4—5, p. 201—215; *În jurul ierarhiei românilor ardeleni în secolul XV*, în RFR, an XIII, 1943, fasc. 2, p. 9—16; *Ungaria și acțiunea catolică în Orient*, în RFR, an XIV, 1944, nr. 2, p. 180—197. Alte articole și recenzii în diferite

periodice ale timpului.

Tipărită postum. *Istoria Bisericii Române Unite*. Partea I-a, 1697,—1751, ediția a II-a, în rev. „Perspective”, München, an. XVII, 1994—1995, nr. 65—68, 392 p., partea a II-a, 1752—1783, în rev. „Perspective”, an. XIV—XVI, 1991—1993, 197 p.

Literatură. Ovidiu Ghitta, *Contribuția lui Zenovie Păclișanu la istoria Moramureșului* în „*Studia Universitatis Babeș-Bolyai Historia*” XXXV, 2, 1990, p. 91—96, rev. „Perspective”, München, an. XVII, 1993—1994, nr. 61—64, p. 91 (o scrisoare a faimei sale); Ana Hinescu și Arcadie Hinescu, *Oameni de ieri și de azi ai Bolyaiului*, B. aj., 1994, p. 144—145, Iacub Mârza, *Zenovie Păclișanu colaborator la „Revista istorică română” (1943—1947)*, în „*Revista istorică*”, București, an. 7, 1996, nr. 11—12, p. 927—934, Mădăra Popu, *În viziunea lui Zenovie Păclișanu asupra drepturilor naționale și religioase ale românilor*, în vol. „*Studii istorice Omagiu Prof. Camil Mureșan*” (ed.) Napoca, 1998, p. 395—410.

PĂRVĂNESCU ANGHIEL, preot profesor. N. 27 aug. 1894, în Târnava, jud. Dolj. † mai 1931, în Craiova. Studii la Seminarul teologic „Sf. Nicolae” din Râmnicu Vâlcea (1908—1916). Facultatea de Teologie din București (1916—1922) cu studii de specializare la Facultățile de Teologie protestantă și catolică din Strasbourg (1925—1927). Preot în Ciutura — jud. Dolj (1921), apoi la biserică „Postelnicu Fir” din Craiova (1922—1931) — un timp protoconul al jud. Dolj, profesor și director (1928—1930) la Seminarul „Sf. Grigorie Decapoliul” din Craiova, un timp președinte al Societății preoților ortodocși „Renașterea” din Craiova și director al revistei teologice cu același nume — colaborator și redactor al revistei pentru copii „Mănușitorul”, apreciat conferențiar, predicator și misionar. A publicat numeroase articole în cele două reviste pe care le-a condus, precum și lucrarea: *Observațiuni și propuneri la traducerea Noului Testament a părintelui Grigorie Pysculescu*, Craiova, 1929.

Literatură: Rev. „Renașterea”, an. X, nr. 5, 1931, p. 161—165 și nr. 8, 1931, p. 281—298, Florian Stănescu-Ligheza, Anghel Părvănescu, preot și educator, Craiova, 1938, 94 p., Pr. Prof. Nicolae Petrescu, *În memorii*, Preotul Anghel

Părvănescu (1894—1931), MO, an. XXXIII, 1981, nr. 4—6, p. 281—283, Pr. Elefterie Marinescu, *Preot crăioveni de ieri*, ms. dact., p. 3—9.

PĂSLARI MATEI preot traducător. N. 4 mart. 1885, în Dobruștea — Romanat (aziud. Dolj), † 15 nov. 1974, în București. Studii la Seminarul din Râmnicu Vâlcea și „Central” din București (1897—1905), Facultatea de Teologie din București (1905—1909). Preot — în timp și învățător — în Urzica, jud. Olt (1910—1935), spiritual la Seminarul „Sf. Nicolae” din Râmnicu Vâlcea (1935—1936), director al tipografiei eparhiale (1936—1939), consilier cultural la Episcopia Râmnicului (1937—1939) — pășind și secția economică — în 1938 consilier patriarhal la „secția telinească” (1942—1948), traducător din literatura patristică.

Lucrări. *Valoarea scrierilor patristice și folosul ce rezultă din studiul și lectura lor*. Conferință — Râmnicu Vâlcea, 1933, 52 p. *Sfinții Ierarhi Vasile, Grigorie și Ioan*, Conferință — Râmnicu Vâlcea, 1936, 36 p. etc. A editat lucrarea *Viața bisericească în Mitropolia Otteniei*, Craiova 1942, art. de ș. prefață în „Renașterea” — Craiova și în alte perioade bisericesti.

Traduceri. Sf. Ciprian episcopul Cartaginei, *Scrieri alese* — Râmnicu Vâlcea, 1935, IX + 72 p., *Scrieri de Părinți apocritici* — Râmnicu Vâlcea, 1946, 227 p. În colaborare cu Pr. Ioan Mihăilescu, vol. II, Râmnicu Vâlcea, 1936, XXXII + 184 p. Sf. Vasile cel Mare *În semenița unei oră* — Râmnicu Vâlcea, 1937, 40 p. a inițiat colecția „Biblioteca Părinților Bisericești”, din care au apărut șapte numere împreună cu pr. prof. Ioan Mihăilescu și pr. G. N. Nău inițiază „Colecția teologică”, din care au apărut două numere.

Literatură: *Necrolog*, în GB, an. XXXIII, 1974, nr. 11—12, p. 1256—1257; *Necrolog*, în MO, an. XXVI, 1974, nr. 11—12, p. 1062—1063 (Florian Stănescu).

PETRESCU ANTIM (din botez Alexandru), arhieru. N. 1875, în Păușești Măg. aș., jud. Vâlcea, † 6 sept. 1919, în Râmnicu Vâlcea. Cursul inferior al Seminarului din Râmnicu Vâlcea și superior la „Central” din București (1889—1897), Facultatea de Teologie din

București (1892), diacon și funcționar în Cancelaria Episcopiei Râmnicului; (1897—1903) preot la biserica „Sf. Arhangheli” din Craiova; 1903—1912, s. paralel contesor de garnizoană și profesor la Liceul militar; arhiepiscop vicar al Mitropoliei Moldovei, cu titlul „Boteșăneanul” (1912—1918); ales și instalat episcop al Râmnicului în 1918, dar alegerea a fost anulată în toamna aceluiaș an: a căzut, totuși, eparhia ca moștenire, până în moarte. A scris, tradus și preluat din limba germană mai multe lucrări cu conținut moralizator.

Lucrări: *Epistola către Diognet* Studiu patristic — ed. de licență București, 1902, 69 p.; *Către Iesus pe drumul către Gogola* Craiova, 1903, 30 p. (ed. a II-a, Iași, 1913, 40 p.); *Cum și ce trebuie să cunoaștem despre Iesus Ierosol* — Schiță apologetică, Iași, 1910; *Ajunul Nașterii Domnului*, traducere Iași 1914, 11 p.; *Putele Mântuirii Iesus Hristos* Iași 1914, 75 p.; *Pericopul Augustin* Iași 1915, 68 p.; *Din viețile marelui din creștin care au fost calap* — Iași 1918, 147 p.; *Două noi cărți ale Patricului* Iași 1910 și 1913.

Literatură. BOR, an XXXVI, 1912—1913, p. 253—259; Preot Nicolae Șerbănescu, *Episcopul Râmnicului* în MO, an XVI, 1964 nr. 3—4, p. 206—207; Pr. Prof. Dr. Nicolae Șerbănescu, *Ierusalimul patericilor ortodocși în prima sută de ani de autocefalie* în MO an XXXVII, 1985, nr. 5—6, p. 351—352; *Bibliografia românească modernă (1931—1918)*, vol. III, București, 1989, p. 845—846.

PETRESCU GHENADIE (din botez Gheorghe) mitropolit primate N mart 1836 în București + 11 aug. 1918 în București. A învățat la școlile de la bisericile „Steaua” și „Domnița Băneșă” din București, Frate în mănăstirea Căldărușani, 1854—1857, intră în monahism în mart. 1858, reînviat la catedra a mitropolităriei (9 mart. 1858), arhiepiscop (1867), ieromonah (1869), mare eclesiarh și protosanghel (1870), arh. mandrit (1873), arhiepiscop-vicar pe scaunul Episcopiei Argeșului cu titlul „Piteșteanul” (Erotonit 23 febr. 1875) locuitor de episcop la Argeș 1875—1876; episcop eparhiot tot acolo ales 14 mart. 1876; mitropolit primate (ales 18 mai 1893 înscăunat 21 mai) înălțat din scaun la 20 mai 1896 reabilitat 4 dec. 1896, dar fără să

se redea scaunul); stabilit la Căldărușani unde ajunge stareț pe viață (1905). Ca episcop, s-a ocupat de refăcerea multor biserici din eparhie inclusiv biserica lui Neaghe Basarab din Curtea de Argeș — a sprijinit multe societăți culturale și filantropice a întreținut studenții a învățătură, a ajutat editarea culegerii de *Documente privitoare la istoria modernă a României* (1 vol.); la Căldărușani a făcut însemnate reparații.

Literatură: Pr. G. I. Gibescu, *Un mare ierarh din trecutul apropiat al Bisericii noastre mitropolitul Ghenadie Petrescu*, București, 1940, 81 p.; Preotul Nicolae Șerbănescu, *Mitropolitul Ungrovlahiei*, în BOR, an LXXXVII 1959, nr. 7—10, p. 818—820; Preotul Nicolae Șerbănescu, *Episcopul Argeșului* în MO an XVII, 1965 nr. 7—8 p. 618—619; Mircea Păcuraru, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române* vol. II București 1981, p. 139—140 (ed. a II-a București, 1994).

PETRESCU IOAN D. primate muzicolog N 28 nov. 1884, în Podu Bârbierului, jud. Dâmbovița + 7 mar. 1970 în București. Studia la Seminarul „Anton” din București 1895—1902), la Facultatea de Teologie din București (1902—1906, lic. 1907) Conservatorul din București (1924—1928) și „Schola Cantorum” din Paris (1928—1931) Primate în Moara Săracă, az. Moara Vlăsiei — titlul 1909—1911 — apoi la biserica „Sf. Visarion” din București — 1911—1968, între anii 1928 și 1931 detașat la biserică ortodoxă română din Paris — profesor de istoria muzicii orientale și de Paleografie muzicală bizantină (1934—1941), profesor de Cânt gregorian (1937—1941) și director (1939—1941) la Academia de Muzică religioasă din București profesor de Cânt gregorian la Conservatorul din București (1941—1948). A publicat studii valoroase de paleografie muzicală bizantină, a susținut comunicări și conferințe la Congrese în Franța, Italia, Bulgaria, România, membru al Uniunii Compozitorilor din România.

Lucrări de paleografie muzicală. *Les hymnes et le canon de l'office de Noël*, Paris, 1932, 68 p. (distinsă cu premiul „Thorel” al Academiei de Arte Frumoase din Paris) *Manuscrit psaltice grecești din veacul al XVI-lea* în BOR, an. LII, 1934, nr. 3—4, p. 180—188, *Les principes du chant d'église byzantin* în Actes du IV-e

Congrès International de études byzantines Sofia, 1935 (și extras); *La lecture des manuscrits musicaux byzantins du X-e—XII-e siècles*, în *Atti del cinque Congresso internazionale degli studi bizantini*, Roma, 1936, p. 509—520 (și extras); *Transcrierea muzicii psaltice în Biserica Ortodoxă Română*, în BOR, an LV, 1937, nr. 1—2, p. 22—29 (și extras, 10 p.); *The Hymn of the Sticherarion for November*, în „*Bizantinische Zeitschrift*”, vol. II, München, 1939, p. 157—170 (și extras); *Conducul hănterii Domnului. Studiu de muzicologie comparată*, București, 1940, 61 p.; *Aspecte și probleme ale muzicii bizantine medievale*, în *Studii muzicologice*, București I, 1965; *Études de paléographie musicale byzantine*, București, Ed. Muzicală, 1967, 679 p.; *Studiu de paleografie muzicală bizantină*, vol. II. Lăcașul și cultul muzicii bizantine comparată, București, 1984, 318 p. O serie de studii în rev. „*Predania*” de la București, între care: *Filotei ieronimianul* (imnograf din vremea lui Constantin Brâncoveanu), în nr. 6 și 7 din 1937. În manuscris: *Les modes et les signes musicaux byzantins d'après les manuscrits grecs du X—XV siècles*, *Studio de paléographie musicale byzantine comparée*, L'Office de la Semaine Sainte, *Studiu de muzicologie comparată, după trei manuscrise bizantine de la Paris și Grotto Ferrara*.

Transcrieri muzicale și aranjamente corale. *Nouă cântări de Crăciun din veacurile XI, XIII și XIV* (1932); *Două cântări de la Schimbarea la Față din veacul X* (1932); *Sase cântări din Jona Patimilor din veacul XIII* (1932); *Cântarea Nașterii de Dumnezeu din veacul XIII* (1933); *Două cântări de Crăciun din veacurile XI și XIV* (1933); *Trei cântări de Crăciun din veacurile XI și XIII* (1934); *Nouă antifoane din Jona Patimilor din veacul XIII* (1937); *Aclamații imperiale din Bizant pentru cor mixt mascul și ritm vechi*, textul după Constantin Porfirogenet, (1938); *Laissa monahia*, muzica și poezia după un manuscris ambrozian din veacul XIV (1940); *Patimile Domnului*, creația pentru soluri, cor și orchestră, texte bizantine inedite din epoca medievală, desc. frate, traduse și rânduite de I. D. Petrescu (orchestrația Paul. Constantinescu), București, 1946 (prima audiere 3 mart. 1946 la Ateneul Român sub bagheta lui George Enescu, rolul lui Iisus interpretat de I. D. Petrescu).

Alte lucrări. *Biserica și democrația*, București 1912, 58 p.; *Trei conferințe* (suflet, superstiție, ieraculuc), București, 1915, 61 p. ș.a.

Literatură: O sărbătoare colegială, în GB, an. XXIII, 1964, nr. 11—12, p. 1202—1209; Gabriel Popescu, *O lucrare monumentală despre muzica bizantină*, în BOR, an LXXXV, 1967, nr. 9—10, p. 1057—1059; Alina Popovici, Ioan D. Petrescu, în „*Trîmbașă*”—Cluj, nr. 1 din 5 ian. 1967; Doru Popovici, *Un maestru al muzicii bizantine*, Ioan D. Petrescu, în „*Luceafărul*,”—București, nr. 29 din 22 iul. 1967; Viorel Coma, *Muzicieni români. Compozitori și muzicologi*, Lencor, București, 1970, p. 354—355; *Necrolog*, în GB, nr. XXIX, 1970, nr. 5—6, p. 603—605; Gheorghe Coabăn, *Studierea muzicii bizantine în România*, în „*Studii de Etnomuzicologie și Bizantinologie*”, II, București, 1979, p. 248—251; Gheorghe C. Ionescu, *Lexicon. Compozitori teoreticieni muzicologi dascăli de psaltic și copista*, nite presă București, 1994 p. 280—283.

PETRESCU NICOLAE, preot profesor N. 2 apr. 1908 în Lăloșu, jud. Vâlcea, † 2001, în Craiova. Studii la Liceul din Râmnicu Vâlcea (1922—1927), la Seminarul „Sf. Grigorie Decapolițu” din Craiova (1927—1930) și „Sf. Nicolae” din Râmnicu Vâlcea (1930/31), la Facultatea de Teologie în București (1931—1935). Seminarul pedagogic universitar București (1936). Preot în Băile Olănești (1933—1938) profesor de Religie la Liceul din Gheorgieni (1938—1940); la Liceele „Elena Cuza”, „Frați Buzescu” și Colegiul „Nicolae Bălcescu” din Craiova (1940—1948), apoi profesor de Istorie la aceleasi licee (1949—1956; În anul școlar 1948/49, a funcționat la Segarcea), profesor de Limbi clasice și dascăl de logică la Seminarul teologic din Mofleni—Craiova (1955—1977); iconași stavrofor.

Lucrări: *Explicarea Apostolilor duminicale*, Manual pentru Seminarile teologice, București 1975, 35 p.; *Omiliile*, Manual pentru Seminarile teologice, București 1977, 280 p.; *Catehética*, Manual pentru Seminarile teologice, București 1978, 304 p.

Note exegetice cu privire la capitoul 28, 17 din Sfânta Evanghelie de la Matei, în MO, an. XVII

1965, nr. 5-6, p. 557-567; *Epistola către Efeseni*, V, 32-33 *Note exegetice*, în MO, an XIX, 1967, nr. 1-2, p. 3-27; *Observații și propuneri cu privire la traducerea Noului Testament (Faptele Apostolilor)*, în MO, an XX, 1968, nr. 9-10, p. 714-721, an XXI, 1969, nr. 5-6, p. 387-395, nr. 7-8, p. 541-550, nr. 9-10, p. 663-672, an XXII, 1970, nr. 3-4, p. 176-187, an XXIII, 1971, nr. 1-2, p. 26-38, nr. 3-4, p. 210-220, nr. 7-8, p. 539-546, nr. 9-10, p. 708-720, an XXIV, 1972, nr. 5-6, p. 323-333, an XXX, 1978, nr. 1-3, p. 68-76 și nr. 4-6 p. 187-301.

Învățătura despre preoție după Sf. Grigorie de Nazianz și chipul de preot al lui Iisus, în MO, an XVIII, 1966, nr. 5-6, p. 391-399; *Învățătura Sfântului Ioan Gură de Aur despre preoție și chipul lui Iisus de păstor sufletesc*, în MB, an XVIII, 1968, nr. 4-6, p. 244-259; *Teme morale sortite în operele literaturii creștine*, în MO, an XX, 1968, nr. 1-2, p. 12-22; *Sfântul Vasile cel Mare neobosit apărător al unirii dreptei credințe*, în MB, an XXIX, 1979, nr. 10-12, p. 634-648; *Scrisorile Sf. Vasile cel Mare. Documente ale strălucimii pentru pălădarea și apărarea unității dreptei credințe*, în BOR, an C, 1962, nr. 7-8, p. 650-662.

Traduceri. Comentariu liturgic al lui Sofronie patriarhul Ierusalimului, în MO, an XVI, 1964, nr. 5-6, p. 351-372; *Omilie la Sfânta Naștere a Domnului Hristos de Sf. Vasile cel Mare*, în MO, an XX, 1968, nr. 1-12, p. 970-979; *Comentariul liturgic de Teodor, episcop de Antiohia*, în BOR, an LXXXIX, 1971, nr. 3-4, p. 300-322; *Liber de oratione a lui Tertulianus*, în MO, an XXIV, 1972, nr. 1-2, p. 40-60; *Tăcuirea Sfintei Liturghii de Sfântul Gherman*, în MO, an XXVI, 1974, nr. 9-10, p. 824-832; an XXVII, 1975, nr. 1-2, p. 74-80, nr. 3-4, p. 213-219, nr. 7-8, p. 554-557, an XXVIII, 1976, nr. 1-2, p. 64-71 și nr. 3-4, p. 199-205; *Învățătură morală de Sfântul Vasile cel Mare*, în MO, an XXVIII, 1976, nr. 11-12, p. 1019-1020; an XXIX, 1977, nr. 1-3, p. 157-160 și nr. 7-9, p. 571-573; an XXX, 1978, nr. 7-9, p. 584-586; *Scrisoarea 243-a a Sfântului Vasile cel Mare*, în BOR, an LCVII, 1979, nr. 1-2, p. 72-81; *Din scrierile Sf. Sofronie al Ierusalimului*, în MMS, an LIX, 1983, nr. 1-3, p. 65-76, nr. 7-9, p. 449-451,

nr. 10-12, p. 664-673; MO, an XXXV, 1983, nr. 9-10, p. 612-618, an XXXVI, 1984, nr. 1-2, p. 57-65; *Rufin de Aquileea. Mărturisire de credință ortodoxă*, în MO, an XXXVI, 1984, nr. 5-6, p. 355-361 și nr. 11-12, p. 730-737; *Scrieri ale „călugărilor scifi” daco-romani din secolul al VI-lea*, în MO, an XXXVII, 1985, nr. 3-4, p. 245-254 (la p. 199-244 un studiu introductiv de Pr. Prof. Dumitru Stănișae) nr. 5-6, p. 391-440, nr. 9-10, p. 680-707, nr. 11-12, p. 783-792 (în colaborare cu Prof. David Popescu).

Diferite explicații ale apostolului, predici și cateheze, recenzii în „Mitropolia Ortodoxă” de pildă, predici pentru rugămintea Tatăl nostru, în mai multe numere din 1976-1979, alte articole în „Renasterea” - Crimova „Biserica Ortodoxă Română”, „Mitropolia Ardealului” ș.a.

PETREUȚĂ IOAN, profesor de teologie. N. 6 iul. 1904 în Boșogiu, județ Arad. † 28 febr. 1983, în Timișoara. Liceul din Brad și Arad apoi Facultatea de Teologie din Cernăuți, 1924-1928, care-i conferă doctoratul. În 1930, secede la Facultatea de Drept a Universității din Cernăuți (1932) studii de specialitate la Facultățile de Teologie ortodoxă din Atena (1928-1929) și romano-catolică din Viena (1929-1930). Duhoenic la Academia teologică din Arad și preot în Curtici (1930-1934), profesor de Dogmatică și Apologetică (în ultimii șase ani la Drept bisericesc) la Academia teologică din Oradea (1934-1948), transferată din 1941 la Timișoara. În anul școlar 1940/41, detașat la Academia teologică din Arad, rectorul Academiei (1945-1948), protopop onorar (1943), profesor de Dogmatică la Institutul Teologic Universitar din Sibiu (1948-1952), preot la catedrala mitropolitană din Timișoara (1952-1965), consilier cu titală la Arhiepiscopia Timișoarei (1965-1974), canon și sacristan (1963).

Lucrări. Judecata particulară, Oradea, 1935, 23 p.; *Rugămintea pentru cei morți*, Oradea, 1937, 22 p.; *Viața viitoare în colindele românești*, Oradea, 1939, 28 p.; *Anatema*, Arad, 1941, 64 p.; *Rudema spirituală*, Arad, 1941, 40 p.; *Spiritismul*, Timișoara, 1945, 157 p.; *Eshatologia ortodoxă în comparație cu cea romano-catolică*, în ST, an. II, 1950, nr. 7-8, p. 325-346, coautor la *Teologia Dogmatică și Simbolică*, manual

pentru Institutul teologic, 2 vol., București, 1958, 1.008 p., articole în „Legea Românească”

Oradea, „Biserica Bănățeană” și „Mitropolia Banatului” — Timișoara, „Telegraful Român” — Sibiu, peste 50 de premii dogmatice în „Biserica Bănățeană”, altele în „Duh și Adevăr” — Timișoara etc.

Literatură: *Necrolog*, în MB, an. XXXIII, 1983, nr. 5—6, p. 376; Pr Prof Mircea Păcuranu, *Doi ani de viață de învățământ teologic la Sibiu (1786—1986)*, Sibiu, 1987, p. 349—350.

PETROVICI COSMA, episcop. N 11 ian. 1873, în Brăila, † 16 dec. 1948, în Galați. Seminar teologic din Galați (1888—1892); a „Veniamin” din Iași (1892—1896), apoi la Facultatea de Teologie din Cernăuți (1896—1900) — Diacon (1897) — apoi preot și protopop în Dorohoi (1902—1913), preot și profesor de Religie în Pomârlă (1913—1917). Rămăsese văduv, în 1927 este ales vicar al Arhiepiscopiei Iașilor cu titlul „Botoșăneanul”, la 25 ian. 1924 ales episcop al Diocăriei de Jos (înscăunat la 19 ian. 1924) retras din scaun în aug. 1947 îndrumător al unor acțiuni culturale, filantropice și constructive în eparhie.

Literatură: *Necrolog*, în BOR, an. LXVII, 1949, nr. 3—4, p. 65—66. Preot Eugen Drăgoi, *Ierarhi și preoți de seamă la Dunărea de Jos, 1864—1989* (Galați, 1990) p. 47—49.

PISTRUI CHIRIL, preot, slavist. N 18 ian. 1904, în Ignățel, jud. Orhei, † 14 sept. 1986, în Sibiu. Studii la Seminarul teologic „St. Nicolae” din Râmnicu Vâlcea (abs. 1926). Facultatea de Teologie din Cernăuți (1929) studiu de Limba rusă la Institutul „Maksim Gorki” din București (1949). Învățător în Cherghes—Hunedoara și Sadu—Sibiu (1926—1931), preot paroh în Dojoc—Hotin (1931—1935), Larga—Hotin (1935—1940), la biserică „Sf. Dimitrie” din Râmnicu Vâlcea (1940—1941), în Orhei (1941—1944) și Sadu—Sibiu (1944), funcționar la Centrul Arhiepiscopesc—Sibiu (1945—1949), apoi la Institutul Teologic Sibiu (1949—1950), conferențiar suplantar (din 1 ian. 1951), apoi lector (1952—1967) pentru Limbile rusă și paleoslavă la același Institut.

Lucrări: *Fericitul Maxim Greșu (1480—1556)*, în ST, an. IX, 1957, nr. 1—2, p. 58—67. *Catehismele Bisericii Ortodoxe Ruse*, în MA, an. II, 1957, nr. 3—4, p. 263—270. *Sfântul Ioan Gură de Aur în Biserica Ortodoxă Rusă*, în MA, an. IV, 1959, nr. 1—2, p. 64—73. *Primele monumente de literatură slavonă la ruși și legătura lor cu creația populară și cu cultura bizantină*, în MA, an. IV, 1959, nr. 7—8, p. 585—593. *Apariția monumentelor de literatură slavonă originală la ruși. Începuturile cronicii rusești*, în „Ortodoxia”, an. XII, 1960, nr. 1, p. 96—115. *1100 ani de la începutul activității misionare a lui Ciriil și Metodie*, în MA, an. VIII, 1963, nr. 11—12, p. 877—893. *Despre alfabetul cirilic și cel glagolitic*, în MA, an. IX, 1964, nr. 3—5, p. 252—269. *Octoihul dezvoltat de la Sibiu*, în ST, an. XIX, 1967, nr. 3—4, p. 128—143. *Manuscrisul slav nr. 2 din Biblioteca Mitropoliei din Sibiu*, în ST, an. XX, 1968, nr. 3—4, p. 258—264. *Unul din cele mai vechi manuscrise slave din țara noastră*, în ST, an. XXII, 1970, nr. 3—4, p. 212—229. *Manuscrise slave în Biblioteca Mitropoliei ortodoxe române din Sibiu*, în MA, an. XV, 1970, nr. 11—12, p. 827—838. *Manuscrise slave în Biblioteca Episcopiei Aradului*, în MB, an. XXII, 1972, nr. 1—3, p. 83—94. *Manuscrise slave din Transilvania. Biblioteca Academiei R.S.R. Filiala Cluj*, în BOR, an. XC, 1972, nr. 9—10, p. 1088—1103. *Manuscrise slave în Transilvania*, în BOR, an. XCII, 1974, nr. 3—4, p. 425—435. *Manuscrise românești și slave în Biblioteca Episcopiei Ortodoxe Române a Orădiei*, în BOR, an. XCII, 1974, nr. 5—6, p. 776—790. *101 manuscrise slave în Transilvania (sec. XII—XVII)*, în BOR, an. XCVI, 1978, nr. 1—2, p. 127—148, nr. 3—4, p. 303—310; nr. 5—6, p. 608—624, an. XCVII, 1979, nr. 3—4, p. 531—562; an. XCIX, 1981, nr. 1—2, p. 123—130 și nr. 5—6, p. 643—653. Alte studii în „Mitropolia Ardealului”, articole în „Telegraful Român”, „Îndrumătorul Bisericesc” de la Sibiu.

Literatură: Pr Prof Mircea Păcuranu, *Doi ani de viață de învățământ teologic la Sibiu, 1786—1986*, Sibiu, 1987, p. 357—358.

PIȘCULESCU GRIGORIE (Gala Galaction), profesor de teologie, romancier, novelist, esecist. N 16 apr. 1879, în Didești, jud.

Telemann + 8 mart. 1961, în București. Studii la Liceul „Sf. Sava” din București (1896—1898), Facultatea de Litere și Filologie (1898—1899) și Facultatea de Teologie din București (1899—1903) — locuitor al Facultății de Teologie din Cernăuți (1904). Defensor eclesialist, pentru episcopul de Râmnicul și Argeș din 1909—1922, preot (1922) și misionar al Arhiepiscopiei București (1922—1926), profesor titular la catedra de Introducere și Exegeza Noului Testament la Facultatea de Teologie din Chișinău (1926—1941), decan Facultății (1928—1941), profesor de Exegeza Vechiului Testament la Facultatea de Teologie din București (1941—1947), membru în Adunarea eparhială a Arhiepiscopiei Bucureștilor (din 1954). Ca teolog a publicat studii de Nou Testament, articole în reviste confederale predica și a realizat o nouă traducere a *Bibliei* în limba română („preludiu” de prof. Vasile Radu). În același timp, a desfășurat o remarcabilă activitate literară publicând năvise române nou de călătorie, articole în presa periodică și reviste de timpuriu. Opera sa — străbătută de spiritul evului mediu — a fost răscălit de apăsător. Premiul Academiei Române (1915), Premiul Societății Scriitorilor Români (1916), Medalia „Mentul Cultural” cl. a II-a (1934), Premiul Național Literar (1935), Premiul Național pentru poezie (1942), Medalia „Mentul Cultural” (negru) de onoare (1947) (Grupul „Mentul” (1944)), Veștedesedinte a Societății Scriitorilor Români (1947) — membru activ al Academiei Române (1947), apoi membru titular onorific al Academiei Republicii Populare Române (1955). Misionar, anti-eclesial, spiritul său a prieten al poporului creștin — în țara noastră deputat în Parlament (1946—1948) și în Marele Adunare Națională (1948—1957) — membru delegat român la Conferința interparlamentară la Cairo (1947).

Lucrări teologice *Minunea din drumul Damascului. Argument apologetic. Teză de licență*, București, 1903, 67 p. *Scrieri teologice. Piatra din capul unghiului*, București, 1926, 111 p., *Cartea creștinului ortodox*, București, 1927, 3 p. (cu numele Grigorie duhovnicul). *Meditare la rugămintea domnească adică Tatăl nostru*, Arad, 1927, 50 p. *Kabakire și nădește* — conferință, București, 1928, 33 p. *Scrisori către*

Simfonia. În rădăcini, făgăduințe, București, 1930, 179 p. (ed. a II-a, 1934 — însemnări de călătorie în țara Sfântă). *Biblia românească* în BOR, an. LXI, 1943, nr. 4—6, p. 175—184. *Epistola lui Aristeu* în BOR an. LXVI, 1948, nr. 5—8, p. 272—283 (Discurs de recepție la Academia Română); *Din exegeza Noului Testament*, în BOR an. LXIV, 1948, nr. 11—12, p. 572—580. *De la mormântul gol la porțile Damascului*, în ST, an. III, 1951, nr. 7—8, p. 380—387. *Zua Domnului*, București, 1958, VII + 343 p. (cuprinde articole publicate în ziarul „Curentul”).

Noul Testament. Traducerea Părintelui Grigorie Galaction, București, 1927, 354 p. (în anexă: Registrul de înțeles și de citate biblice la Simbolul credinței), ed. a II-a, 1930 — identică. *Piatra proiecției și chipul din Dăru*, Traducerea preotului Vasile Radu și Gheorghe Galaction, București, 1929, 116 p., *Sfânta Scriptură* tradusă după textul grecesc al Septuagintei confruntat cu cel ebraic. Din îndemnul Sfântului Atanasie de la P.S. Dr. Mihail Cristea (datat în România). Cu aprobarea Sf. Sinodul București și poezia Cărtii de la Văratec (1940—XXVI + 1525 p.). Cu colaborare cu prof. Vasile Radu și Mihail Nicolae. Misionar, Gheorghe Galaction de naționalitate artistică, scriitor, teolog și Nou Testament, *Biblia adică Sfânta Scriptură* (traducere după textele originale ebraice și grecești de preot-profesor Vasile Radu și Gheorghe Galaction, București). Fondată pentru Literatură și Artă (1938, X + 376 p.) (năvise nou în 1935 și 1940). *Biblia sau Sfânta Scriptură* după textul grecesc al Septuagintei. Prin călătoria înalt Prea Sfântului Nicodim (Patriarhul României și binecuvântarea Sfântului Sinod). Ediția a doua (= recodată după ed. 1936), București, Editura Teologică, Biblic al Hiereiilor Ortodoxe Române, 1944, XXVIII + 395 p., 28 de cărți traduse de V. Radu și G. Galaction, *Noul Testament* tradus de Gheorghe Galaction în 1945 — cu îndreptări de limbă necesare — apoi în 1979. Editate Biblic sinodale din 1968, 1975, 1982 și 1988 reproduc cărțile Vechiului Testament după Biblia sinodală din 1936 (cu excerpta Psaltirilor). Noul Testament după ediția din 1951, cu îndreptări de limbă. Câteva din cărțile Vechiului Testament — Cântărea Cântărilor (Iov Exeziastul) au fost traduse și separat în anii 1944—1936.

Peste 900 de articole cu caracter teologic, conferințe, recenzii, predici și meditații au apărut în periodice: „Biserica Ortodoxă Română”, „Crucea”, „Glasul Monahilor”, „Fântâna Doctinelor”, toate la București, „Renașterea” — Craiova, „Luminătorul” și „Misionarul” la Chișinău, sau în periodice laice: „Viața Românească”, „Adevărul”, „Adevărul literar și artistic”, „Cronica”, „Curentul”, „Dumineța”, „Universul”, „Universul Literar”, „Informația zier”, „Rampe”, „Radio și Radiotehnă”. Jurnale de din nouă și altele, în 1915—1916 a editat — împreună cu T. Argezei — revista „Cronica”.

Opera literară: *Biserica din Răzoare*. Nuvele și schițe. Iași, 1914, 202 p. (ed. a III-a, București, 1924, 215 p.); *Eminescu*, București, 1914, 109 p. (ed. a II-a: *Viața lui Eminescu*, București, 1924, 424-44 p.); *Ciopotea din mănăstirea Neamtu*, București, 1916, 236 p. (ed. a II-a, București, 1933, 230 p.); *La țărnuț mării*. Revoluție. Note. București, 1916, 88 p.; *O lume nouă*. Articole, București, 1919, 95 p.; *Rădăcină pe bradul verde*, Iași, 1920, 167 p.; *Toamnă de octombrie*, București, 1924, 80 p.; *De la noi la Cămin*, București, 1924, 32 p.; *Caligraful Tertiu*. Adevăr și închipuire, București, 1929, 179 p.; *Roxana Roman*, București, 1930, 235 p.; *Papuci, lui Mahmud*, Roman, București, 1931, 236 p. (ed. a II-a, Sighișoara, 1939, 273 p.); *Doctorul Tăfănuș Roman*, București, 1933, 191 p.; *La răspântie de veacuri*, Roman, 2 vol., București, 1935, 182 + 363 p.; *Rădăcină*. Fantezie dramatică în trei acte. București, 1942, 47 p.; *În grădina Sf. Antonie*, București, 1942, 221 p.; *Nuvele însoțite de Viața*, București, 1944, 59 p.; *Mangalia*, București, 1947, 116 p. (memoria de călătorie).

Recollections. *Biserica din Răzoare și Caligraful Tertiu*, București, 1944, 345 p.; *Opere*, Vol. I, *Biserica din Răzoare*, *Ciopotea din mănăstirea Neamtu*, *La țărnuț mării*, *Caligraful Tertiu*, București, 1949, 688 p.; *Nuvele alese*, cu un cuvânt înainte de Teodor Vîrgolici, București, 1955, 136 p.; *Oameni și gânduri din veacul meu*, cu un cuvânt înainte de Teodor Vîrgolici, București, 1955, 323 p.; *Opere alese*, cu o prefață de Teodor Vîrgolici, 2 vol., București, 1956—1958, 408 + 448 p. (vol. I: *Doctorul Tăfănuș*, *Roxana*, *Papuci, lui Mahmud*, Vol. II: *Nuvele și povestiri*); *Opere alese*. Ediție îngrijită de Teodor Vîrgolici.

Cu o introducere de D. Micu, 4 vol., București, 1959—1965, LXXII + 384 p. (I) + VI + 530 p. (II) + 360 (III) + 416 p. (IV); Vol. I. Nuvele, povestiri, amintiri, reverii, Vol. II. Articole, Vol. I. I. Roxana, *Papuci, lui Mahmud*, *Doctorul Tăfănuș*, Vol. IV. La răspântie de veacuri. *Lângă apa Vodislavei*, Nuvele și povestiri. Prefață de D. Micu, București, 1961, XXXI + 280 p.; *La vultur!* Antologie întocmită de Virgilu Ene. Prefață de Teodor Vîrgolici, București, 1962, 76 p.; *Nuvele și povestiri*, București, 1967, 171 p.; *Roxana*, *Papuci, lui Mahmud*, *Doctorul Tăfănuș*, *Roxana*. Prefață de Teodor Vîrgolici, București, 1969, XXVIII + 347 p.; *O lume nouă*. Articole. Studiu introductiv și antologie de Gheorghe Călinescu, București, 1970, 288 p.; *Jurnal*, 3 vol. Ediție îngrijită de Mara Galaction Țuculescu și Teodor Vîrgolici, București, 1973—1981, 721 p. (I) + XVIII + 605 p. (II) + XVIII + 296 p. (III); *Sub feruț mării*. Ediție îngrijită, prefață și note de T. Mihan, Cluj, 1974, 264 p. (Însoțiri de călătorie); *Prim țărnuț*. Culegere, cuvânt introductiv, tabel bibliografic și note de Gheorghe Călinescu, București, 1975, 136 p. (note de călătorie); *Opere literare*. Ediție de Gheorghe Călinescu, București, 1979, 362 p.

Literatură: Victor N. Popescu, *Gala Galaction: omul, scriitorul și preotul*, în rev. „Raze de Lumină”, an. III, 1931, nr. 5, p. 331—341. Același *Gala Galaction — preotul*, în „Raze de Lumină”, an. IV, 1932, nr. 1, p. 8—14. Același, *Gala Galaction — scriitorul*, în „Viața Românească”, XXIV, 1932, nr. 1—2, p. 106—122; *Justinian patriarhul*, *Un vrednic slujitor al Bisericii*, *Părințele Gala Galaction*, în BOR, an. LXXII, 1954, nr. 4, p. 433—435 (reprodus și în „Apostolul Social”, 5, București, 1955, p. 187—190); *Red*, *Academicianul Gala Galaction la 75 de ani*, *Scriitorul teologic*, *traducătorul Sfintei Scripturi*, în BOR, an. LXXII, 1954, nr. 4, p. 436—451; *Teodor N. Manolache, Sărbătorirea Părințului Gala Galaction, cu prilejul împlinirii vârstei de 75 de ani la Institutul teologic din București*, în BOR, an. LXXII, 1954, nr. 5, p. 547—559; *Părințele profesor dr. Grigorie Pișculescu (Gala Galaction) — octogenar*, în MA, an. IV, 1959, nr. 7—8, p. 514—521; *Pr. Constantin Nonea, Gala Galaction. La moartea magistrului*, în MMS, an. XXXVII, 1961, nr. 3—4, p. 149—157; *Pr. Scarlat Porocescu, Gala Galaction în viața*

culturală a poporului român, în MMS, an XXXVII, 1961, nr 3—4, p 158—165; Gheorghe Alexu, *Gala Galaction*, în MO, an XIII, 1961, nr 5—6, p. 359—361, Red., *Gala Galaction. Necrotop. Funeralele*, în BOR, an LXXIX, 1961, nr 5—6, p. 518—537; Pr Gheorghe Drăgușan, *Gala Galaction și relațiile dintre culte*, în GB, an XX, 1961, nr 5—6, p. 454—464; Pr Dumitru Soareldes, *preocupări sociale în opera — derură a lui Gala Galaction*, în MA, an X, 1965, nr 1—3, p. 136—166; Pr Victor N Popescu, *Viața creștind în românele lui Gala Galaction*, în MO, an XVII, 1966, nr 3—4, p. 237—250; Pr Victor N Popescu, *Gala Galaction în drum spre preotie*, în GB, an XXVI, 1967, nr 1—12, p. 1106—1117; Pr Gh. Călinescu, *Gala Galaction traducător biblic*, în BOR, an LXXXVI, 1969, nr 3—4, p. 312—329; Pr Gh. Călinescu, *Gala Galaction precursor al ecumenismului actual*, în BOR, an LXXXIX, 1971, nr 5—6, p. 660—664; Pr Gh. Călinescu, *Gala Galaction „ad cathedram”*, La 95 de ani de la naștere, în ST, an XXVI, 1974, nr 3—4, p. 271—278; Pr Ioan Păcuraru, *Personalitatea teologică a Părintelui Gala Galaction*, în GB, an XXXIV, 1975, nr 1—2, p. 104—120; Prof. Nicolae C. Buzescu, *Preocupări teologice în „Jurnalul” lui Gala Galaction*, în ST, an XXV, 1975, nr 1—2, p. 13—34; Pr Gheorghe I. Drăgușan, *Generozitate română și atitudine ecumenică în scrierile lui Gala Galaction*, în GB, an XXXVI, 1977, nr 1—3, p. 121—131; Dr. Antonie Plămădeală, *Biblia de la 1946*, în BOR, an XCVI, 1979, nr 3—4, p. 414—439; reeditat și în vol. *Davidul de cugeți și simțire românească* București, 1981, p. 414—454); Pr Gheorghe Călinescu, *Gala Galaction, bibliografie teologică și bisericească*, în BOR, an XCVII, 1979, nr 3—4, p. 451—506; ST, an XXXIV, nr 1—2, 1982, p. 82—84; Pr Gheorghe Călinescu, *Gala Galaction Găsiți*, 1989, 486 p.

Pentru lucrările literare ale lui Gala Galaction vezi introducere sau prefețele la edițiile critice menționate sau cîteva trîtate de Istoria literaturii române Cf. și vol. *Mic-dictionar Scriitori români*, București, 1978, p. 231—234; Vol. *Literatura română Ghid bibliografic* Partea a II-a. Scriitori A—L, București, 1982, p. 384—387 (cu bibliografie iterară).

PLĂMADEALĂ ANTONIE (din botez Leonida), născut la N 17 nov. 1926, în Stolnicieni, jud. Lăpușna. Studii la Seminarul teologic din Cluj (1942—1944) și „Nefin” din București (1944—1945), Facultatea de Teologie din București (1945—1948) și Institutul Teologic Universitar din Cluj (1948—1949); cursuri de doctorat la Institutul Teologic Universitar din București (1956—1959). Tîns în mănăstire la mănăstirea Pr. siop și la mănăstirea Antonie și Ierolimit (Ierolimita) (1949), transferat la mănăstirea Slătina (1950), unde a fost ieromonah (1951—un timp la Râșca și Drăgoarnă unde a început marea scriere și de n. răsăritive. În 1942, condamnat la 7 ani, inclusoare pentru activitate anticomunistă, greșită abia în 1954 și condus la Iași, la jumătatea anului și condamnat la 4 ani pentru activitate greșită în 1956. În 1959 se așază mănăstire și director de autoritate condamnare angajându-se ca mănăstire în 1961. În 1968 și a pînă în 1970 în viața în cler, fiind numit secretar șef la Institutul Teologic din București. Trebuie să scrie de spec. a. zate în Teologie și Filologie a „Hegemonia” (1968—1970) și în Teologie și Filologie la Colegiul Teologic „17 ianuarie” la Institutul Teologic din București (1972). La 15 dec. 1970 Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a ales pe Antonie Plămădeală ca episcop al Bisericii Ortodoxe Române. La 10 ian. 1982 ales arhiepiscop al Sibiului și mitropolit al Ardealului și a pînă la 7 febr. 1982.

A făcut parte din delegațiile sinodale române care au vizitat alte Biserici creștine (ortodoxe, catolice protestante etc.). Delegație Sf. Sinod la a cincea Adunare generală a Conferinței Ecumenice al Bisericilor, Nairobi 1975, când a fost ales membru în Comitetul executiv și în cel financiar conducătorul delegației române la a șasea Adunare generală a aceleiași Conferințe — Vancouver 1984) delegat la diferite întruniri ale unor comitete din Consiliul Ecumenic. A fost delegat la Adunările generale ale Conferinței 3 semedlor Europene (Engelberg 1974, Chama — Creta 1979), la diferite sesiuni de lucru ale Comitetului consultativ și financiar. Participat la mai multe

1977 nr 5—6, p. 535—550; *Marina Hoctoast*
Matca Mna de la Săluștea Sibului — o nouă
„Ecaterina Teodorescu” în războiul din 1916—
1918, în BOR, an. XCVI, 1978, nr. 11—12, p.
1274—1283; *Biblia de la București (1688). Cune
a făcut traducerea?* în BOR, an. XCVI, 1978, nr.
9—10, p. 1004—1018; *Biblia de la 1936*, în
BOR, an. XCVII, 1979, nr. 3—4, p. 414—450;
„*Fer*” — *un document de istorie, de teorie și
legi*, Gheorghe Lazăr”, în BOR, an. XCVIII,
1980, nr. 1—2, p. 145—166; *Stănicul Constan
ta Cantăreț* — *un document de istorie românească*
în BOR, an. XCVIII, 1980 nr. 5—6, p. 636—
655; „*Telegraful Român*” în conștiința Transil
vaniei Românie în conștiința „*Telegrafului*
Român”, în MA, an. XXVIII, 1983, p. 11—27;
episcopi ai Buzăului în cultura română. în vol.
Simboluri și istorie la întorsura mileniului 2
Buzău, 1983, p. 64—78 și extras; *Așezământul*
Andrei Șaguna — *istoria și cultura Transil
vaniei*, în MA, an. XXIX, 1984, nr. 1—2, p. 7—
18; *Prima traducere a Bibliei în limba română*
românește — MA an. XXIX, 1984 nr. 1—2, p.
595—612; *Istoria Căminului Românesc* — *legătura*
cu *istoria* *de* *la* *București* *și* *Orizontul* *creștin*
în *secolul* *al* *XIX-lea* *prima* *și* *pe* *de* *parte* *a*
secolului *al* *XVIII-lea*. *Aspecte socio-culturale*, în
MA an. XXXIV, 1989, nr. 4, p. 30—46; *Sfântul*
Gherman *din* *Dacia* *Pontică*, *un* *stredomân*
ignorat în MA an. XXXIV, 1989, nr. 5 p. 3—19
(multe din ele incluse în volumul *Dascăli de*
cugeți și simțire românească București, 1981)

Lucrări publicate peste hotare:

Monastic Spirituality in Romania today, in *Faith and Churches Review* (no. 34, 1961), p. 320.
385. *Prrière et action dans l'Église de la tradition orthodoxe*, in *Recherche oecuménique, prière et action*, Tournai, 1970, p. 119—140.
Contribution monastique au rapprochement oecuménique in *Collectanea Cisterciensia* (Belgia), XXXII (1971), p. 12—45. *Monachismus in Rumänien* in *Monastic International* (Olanda), no. 21, 1971, p. 222—235. *Liberty and Tradition in Orthodox Monasticism* in *The Tradition of Life*, „Romanian Essays in Spirituality and Theology” (ed. by M. Alifan), London, 1971, p. 33—48.
Le monachisme dans la société moderne à partir de l'expérience orthodoxe (Conference), in *Collectanea Cisterciensia* (Belgia), XXXIII, 1971, p. 20—37. *I monasticii anagorosis eis tu*

Romunian in Ekklesia Atena, 1973, p. 1—30.
La obediencia en la tradición ortodoxa ayer y hoy, in: Cuadernos Monásticos, Buenos Aires, nr. 25, 1973, p. 287—295, La pauvreté, Experience orthodoxe, in Vie consacrée, nr. 2, 1974, p. 78—88.
Stimmen zur Vorbereitung der Heiligen und Grossen Synode der Orthodoxen Kirche, in Östkirchliche Studien, Würzburg, 4, 1977, p. 281—304, Church and State in Romania, in vol. Church and State—Opening a New Ecumenical Dimension, Faith and Order Paper nr. 85, W.C.C., Genève, 1978, p. 90—106.

Sau le artic de cucerat et sunt a dopriant
ecumenist, cuvântări, reportaje, etc. aici în
Telegraful Românesc precum și a „Kommunisten
Orthodox Church News” „Metropolis Andean
Inc.” „Indonésien” bisericești de la Sibiu sau în
bulletinele comunităților ortodoxe române de
peste hotare. Altarul — Londra „Crestinism”
Detroit, „Invitarea” — Geneva etc.)

Literatura, MA, an XXVII, 1982, nr 1—2
Testimoniu al generalului căpitan Alexandru A. Ionescu
Număr omagial MA, an XXXI, 1986, nr 6,
 p. 5—95 (cu articole semnate de I. Popescu,
 Vasile Coman, Pr. Prof. Dumitru Stăndulescu, Pr.
 Prof. Vasile Măliuc, Diac Prof. Aurel Jivi, Pr.
 Gheorghe Ciurulescu, Prof. Dr. Casian Crăciun, Col.
 Popescu I. P. S. Dr. Anghel Păndulescu, în numele
 de onoare al lui „C. I. Ionescu” din Biblioteca
 de la Sibiu”, anul 138, 1990, p. 33—39; Paul
 Bursanowski, *Coordonate geografice, istorice
 și literare ale generalului Alexandru A. Ionescu*, Teorie și
 practică literară Sibiu, 1991, p. 76, extras
 din RT, nr 3—4, 1996).

PLETOȘI GRIGORIE, preot pedagog. N. 9 iun. 1888 în Cluj. A lucrat în Biserica Născut. 4 nov. 1934. În Biserica Studii la Gimnaziul grădăresc din Născut (1863—1871), la Institutul Teologic din Sibiu (1871—1874), continuând la Facultățile de Filosofie ale Universităților din Leipzig și Budapesta. 874. 1878) Profesor suplimentar. 1878 și de la 1882) de Română și Filosofie, precum și catehete pentru Biserica ortodoxă la Gimnaziul din Născut, până la pensionare. 1909. Preot în 1892, arhiepiscop protopop în 1896. Din 1909 arhiepiscop protopop al Bisericii iconom stavrofor. 1928, membru în „Sinodul” Arhiepiscopiei Sibiului și apoi al Episcopiei Clujului, membru în Congresul

National Bisericesc al Mitropoliei Ardealului, asesor consistorial onorar (1903), preşedinie a secţiei şcolare a Astrei.

Lucrări: *Educaţiunea şi Instrucţiunea în gimnaziu* în „Anuarul Gimnazial din Năsăud” pe 1881/82, p. 3—25; 1882/83, p. 3—47; 1883/84, p. 3—31 şi 1885/86, p. 3—29; *Retorica şi cartea de citire*... pentru clasa a VI-a gimnazială, Bistriţa, 1896, VIII + 327 p. (ed. a II-a, 1909). În colaborare cu I. Cibetic: *Propedeutica filosofică I Psihologia empirică* Năsăud 1899, VIII + 112 p. *II Logica formala* Năsăud 1900, VII + 77 p. *Dogmatica ortodoxă* Sibiu 1899, VIII + 160 p., diferite articole în „Anuarul Gimnazial din Năsăud”, *Enciclopedia Română de la Sibiu* filosofie, „Revista Teologică”, *Telegrafu Român*, „Transilvania” de la Sibiu ş.a.

Literatură: Virgil Şutropa şi Dr. Nicolae Drăgana, *Istoria scoalelor năsaudene* Năsăud, 1913, p. 344—345; *Necrolog*, în RT, an. XXIV, 1914, nr. 11—12, p. 444; *Necrolog* în „Renaşterea”, Cluj, an. XII, nr. 46, din 18 nov. 1934; *Necrolog* în „Anuarul Liceului din Năsăud” 1934, 1935, p. 5—9 şi Prot. Ioan Hanea: *Preotul profesor Grigorie Pociţan*, în MA, an. XXIII, 1978, nr. 11—12, p. 893—895.

POCITAN VENIAMIN (din botez Vasile) arhiepiscop, istoric. N. Sădău 1870 în Crămăstii p. Bacău, † 14 mart. 1955, la înmăntarea Cernica Studii la Seminarul inferior din Roman (1884—1888) şi Seminarul „Naţon” 1890—1893; apoi la Facultatea de Teologie din Bucureşti (1893—1897), unde obţine licenţa 1897, iar mai târziu doctoratul (1926), paralel cu urmări la Facultatea de Drept 1898). Preot la biserica „Sf. Voievozi” din Bucureşti 1897—1928, detasat ca superior al capelei ortodoxe române din Paris 1914—1915; subşef al Serviciului religios de pe lângă Marele Cartier General al Armatei Române (1916—1922), paralel profesor de Religie la Liceul „Matei Basarab” la Colegiul Naţional „Sf. Sava” şi la Seminarul Pedagogic Universitar „Titu Maiorescu” din Bucureşti; primu, preşedinte al Consistoriului spiritual central (1926). În 1929 Sf. Sinod l-a ales arhiepiscop-vicar al Episcopiei Huşilor, cu titlul „Bărlădeanul” (tuna în monahism la Neamţ, sub numele Veniamin,

hurotonit la 23 iun. 1929), locuitor de episcop la Huşi (1932—1934) arhiepiscop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureştilor, cu titlul „Ploieşteanul” (1935—1948), pensionat şi retras la Cernica. A scris câteva cărţi de Drept canonic, dar mai ales de Istoria Bisericii româneşti.

Lucrări: *Compendiu de Drept bisericesc*, Bucureşti, 1898, 362 + VI p. (prelucrare după cursul prof. Constantin Păpău); *Le-a Cernăuţi*; *Patriarhatele Bisericii Ortodoxe*, Bucureşti, 1926, 111 p. (teză de doctorat).

Şcolile catehetice din Eparchia Huşilor în BOR, an. XLVIII, 1930, nr. 10, p. 945—950; nr. 11, p. 1019—1029 şi nr. 12, p. 1117—1129; *Episcopia Strehatiei*, în BOR, an. XLVIII, 1930, nr. 7—8, p. 644—660; *Istoria Mitropoliei Protaviei (Brasilei)*, în BOR, an. XLIX, 1931, nr. 5, p. 385—396; nr. 9, p. 481—493; nr. 10, p. 577—587 şi nr. 11, p. 697—702; *Vechea Episcopie a Hotinului*, în BOR, an. L, 1932, nr. 1, p. 14—22, nr. 2, p. 106—118; nr. 3, p. 198—208; nr. 4, p. 295—299; nr. 6, p. 401—408; nr. 9, p. 577—585; nr. 11, p. 712—720 şi an. LI, 1933, nr. 1, p. 31—42 (cuprins şi în extras sub titlul *Istoria Mitropoliei Protaviei şi a vechii Episcopii a Hotinului* Bucureşti, 1936, 64 p.); *Biserica Bucur din Capitală*, Bucureşti, 1939, 64 p.

Ieronimianul Anania Melega în BOR, an. XLVII, 1929, nr. 1, p. 1166—1181; *Arhiepiscopul Veniamin Catulescu* în BOR, an. XLVII, 1930, nr. 4, p. 301—311; *Safranica Vărnay*, în BOR, an. XLIX, 1931, nr. 2—3, p. 97—112 şi nr. 4, p. 292—307 (şi extras 32 p.); *Arhiepiscop-vicar în Biserica românească Vicarul Arhiepiscopiei Bucureştilor Mitropolitul Ungrovaniei şi Patriarhiei Române* Bucureşti, 1937, 52 p. *Momente din viaţa şi activitatea episcopului Melchisedec între anii 1856—1861* Bucureşti, 1936, 96 p. *Melchisedec ca membru al Sf. Sinod Bucureşti*, 1939, 98 p.

Capela românească din Lipsca, în BOR, an. XLV, 1927, nr. 7, p. 414—419 şi nr. 8, p. 458—467; *Capela românească din Baden-Baden*, în BOR, an. XL, 1927, nr. 11, p. 657—666 şi nr. 12, p. 722—729 (şi extras); *Biserica românească de Lemberg (Lvov)*, în BOR, an. XLV, 1928, nr. 6, p. 508—520; *Capela românească din Viena*, în BOR, an. XLVI, 1928, nr. 9, p. 781—792 şi nr. 10, p. 878—886; *Biserica Ortodoxă Română din America*, Bucureşti-Cernica, 1937, 112 p.,

L'Eglise orthodoxe roumaine de Paris București 1937, 75 p. *Biserica ortodoxă română din Paris* București, 1940, 160 p., *Sfântul Munte al Athosului. Cu prilejul unei călătorii în Rasorit* București, 1939, 128 p.

Alte articole în „Biserica Ortodoxă Română”, „Buletinul Eparhiei Hușilor”, „Păstorul Tutovni” — Bărlad ș.a.

Literatură. V. Ursăcescu, *Hirtonia P. S. Arhiepiscop Veniamin Pocuian Bărlădeanul*, în BOR, an. XLVII, 1929, nr. 1, p. 928—935, *Câteva date din viața și activitatea P.S.S. arhiepiscopului Dr. Veniamin Pocuian Bărlădeanul Huș.* 1933, oare autobiografice (vezi cartea sa *Biserica ortodoxă română din Paris* p. 170—176) *Necrolog* în CB an XIV, 1955, nr. 3—4, p. 238—240.

POP GAVRIIL, preot istoric N. 4 nov. 1838 în Săbacea jud. Cluj + 9 mar. 1883 în Lugoj. Studii gimnaziale la Cluj teologice la Seminarul din Blaj. Profesor teologie la Gimnazialul din Blaj 1863—1864, preot în Bălsca jud. Harghita 1864—1865, viceprotopop în Belean jud. Bistrița-Năsăud 1865—1867, paroh și vicar la Hateg (1867—1869), canonic la Episcopia Lugojului 1869—1883, membru corespondent al Societății Academice Române (1871).

Lucrări. *Istorie scurtă a românilor de la Alpi până la marea neagră* (cantaie dintr-un fragment al *patetului*), Cluj Sibiu, 1848, 27 + 28 p. *Istoria Transilvaniei din cele mai îndepărtate vremuri până la 1571* în *Programa Gimnaziului din Blaj pe anul școlar 1852-53* p. 3—26). *Istoria Daciei antice* Cluj, 1855, 57 p. *Istoria Arteleiului în anul 1848—49 și drepturile istorice ale românilor* în „*Vocea pentru așteptare*” și „*Lucea rădă*” Brașov nr. 6, 18 (1862). *Geografia Banatului și cunoștințe istorice și etnografice despre locuitorii Banatului* Lugoj, 1864, 55 p. (alte lucrări au rămas în manuscris).

Literatură. Șematismul istoric al diecezei Lugojului, Lugoj, 1903, p. 136, *Enciclopedia Română* tom I Sibiu 1904 p. 640; Ioan Răduț, *Dascălul nostru* Blaj, 1908 p. 100—101; Iacob Radu, *Istoria vicariatului greco-catolic al Hategului*, Lugoj, 1913, p. 128; Nicolae Comșa, *Dascălul Blajului* Blaj 1940 p. 79—80 și ed. Nicolae Comșa — Teodor Seiceanu, *Dascălul Blajului*, București, 1994, p. 82); Preot Ioan

Durac, *Un document din anul 1861 în sprințul drepturilor politice ale românilor din Hateg* în MB, an. XXXI, 1982, nr. 1—3, p. 134—138. *Bibliografia românească modernă 1831—1918*, Vol. III, București, 1989, p. 918.

POP GAVRIILĂ preot profesor N. 20 nov. 1840 în Bărlad jud. Cluj + 16 mai 1914 în Blaj. Studii gimnaziale la Blaj (abs. 1853) teologice la Blaj și Viena (abs. 1858). Profesor de studii biblice la Seminarul din Blaj (1858—1870) și director al Școlii pedagogice de acasă din 1865, paroh și protopop în Cluj 1870—1889), canonic metropolitar al Blajului 1889. Deținând parohie și alte demnități arhiepiscopale și alte. Autor de lucrări teologice, predici, manuale didactice, traduceri și altele.

Lucrări. *Istoria biblică a Testamentului Vechi și Nou* Blaj 1866, 158 p. *Catehismul* Blaj, 1867, 88 p. *Istoria revelațiilor divine a ambelor azezo* mine, tom I—II Sibiu, 1869, 591 p. + 448 p. *Predici populare preluamene și sărbătorile* (cantaie) pentru moarte 4 vol. Cluj, 1884—1890, 148 + 286 + 280 + 188 p. *Explicarea evangheliilor din duminică de peste an* Blaj, 1902, 295 p. *Catehism mic pentru începătorii din școlile populare* Blaj 1900 și 1903. *Istoria biblică pentru școlile populare* ed. a II-a Blaj, 1879, 80 p. ed. a X-a Blaj, 1908, 78 p. *Istoria biblică pentru preparandii și gimnazii* Blaj, 1905. *Dicționar mitologic*, Blaj, 1901, 294 p.

Traduceri. Tomaș Kempis, *Despre viața uneia lui Hristos* trad. din limba latină, Blaj, 1893. *Odele lui Horat* 7 broșuri Blaj, 1904—1909.

Literatură. Șematismul veneratului cler al Arhiepiscopiei metropolitane greco-catolice române de Alba Iulia și Făgăraș, Blaj, 1900, p. 85—86; *Necrolog*, în CC, an. VII, 1908, nr. 10 p. 209—210; Nicolae Comșa, *Dascălul Blajului* Blaj 1940 p. 92 și ed. Nicolae Comșa — Teodor Seiceanu, *Dascălul Blajului*, București 1994 p. 93).

POP IRINEL (din boțez (oneli) episcop N. 2 iul. 1953 în Băsești jud. Maramureș. Studii la Seminarul Teologic din Cluj-Napoca (1968—1973) la Institutul Teologic din Sibiu (1974—1975) și București (1975—1978). Călăgărit la

măndăstirea Sinaia, în 1978, cu numele întru haritonit ierodiacon, apoi ieromonah (1980), hantese protosinghe (1984) slujind și ca glazmazeograf. Stăruie doctorat la Institutul Teologic din București (1981—1984), cu specializare la Institutul Teologic Presbiterian, New Jersey (1985—1988) doctoratul la București în 4 oct. 1990. Preot-sujitor la catedrala patriarhală din București (10 oct. 1989) arhimandrit și superior al aşezămintelor românești de la Ierusalim și Iordan (oct. 1989—oct. 1990), episcop-vicar la Arhiepiscopia Vucului, Feleacu și Clujului-cu-rtău „Bistriștea” (dec. 30 oct. 1990), ieromonih și instalat la 21 nov. 1990, superior al catedrei de Teologie Morale la Facultatea de Teologie din Cluj-Napoca (din 99). Participant la câteva simpozioane și întruniri ecumenice.

Lucrări: *Responsabilitatea preotului pentru slujirea credincioșilor și a lumii de azi* în BOR, an. CI, 1983, nr. 7—8, p. 501—519; *Maica Domnului în viața Bisericii și în viața credincioșilor ortodocși*, „Ortodoxia”, an. XXXV, 1984, nr. 3, p. 399—414; *Maica Domnului și Sfântii Îngeri în Coran*, în GB, an. XLIII, 1984, nr. 1—2, p. 86—93; *Nădejdea cu virtute teologică și implicatole ei în viața creștinului*, în BOR, an. CII, 1984, nr. 3—4, p. 187—201; *Rolul Bisericii în promovarea încrederii în Dumnezeu* în BOR, an. CII, 1984, nr. 11—12, p. 748—762; *Măndăstirea Sinaia — valoare de istorie și vrednic locaș de artă și cultură românească*, în GB, an. XLIV, 1985, nr. 1—2, p. 70—81; *Purificarea de păcat prin virtute în lumina Patericului*, în GB, an. XLIV, 1985, nr. 7—9, p. 508—521; *Învădmânate morale învățate în opera și activitatea Sfântului Vasile cel Mare necesare preoșilor în vremea noastră*, în ST, an. XXXVII, 1985, nr. 3—4, p. 276—289; *Responsabilitatea Bisericii pentru creștinii de azi* în BOR, an. CIII, 1985, nr. 1—2, p. 82—93; *Chipul lui Hristos în ființa și viața morală a creștinului*, în BOR, an. CV, 1987, nr. 1—2, p. 86—96; *Creșterea în Hristos*, în GB, an. XLVII, 1989, nr. 2—3, p. 34—51; *Chipul și asemănarea lui Dumnezeu din ontologic și misiune de realizat*, în GB, an. XLVIII, 1989, nr. 2—3, p. 79—93.

Așezămintele românești de la Ierusalim și Iordan, București, 1994, 26 p.; *Tara Sfântă, arena operei mântuitoare*, București, 1994, 288 p.; *Povăzda credinței. Cuvântări duhovnicești*, Craiova, 1994, 220 p.; *Mărturisirea nădejdi*, Craiova,

1995, 220 p.; *Împărăteasa cerului și mama noastră*, Cluj-Napoca, 1996, 159 p.; *Cuvântul dragostei. Cuvântări duhovnicești*, Cluj-Napoca, 1997, 220 p.; *Preotia și arta pastorală*, Cluj-Napoca, 1997, 130 p.; *Sfântul Irineu de Lyon*, Cluj-Napoca, 1998, 105 p.; *Băseștiul și ilustrul zău bărbat George Pop*, Cluj-Napoca, 1998, 160 p.

Traduceri: *Maica Alexandra, Sfântii Îngeri*, București, 1993, 310 p.; *Pr. Prot. Dr. John Breck, Darul ierului al vieții*, Cluj-Napoca, 2000, 358 p.

Alte articole în „Glasul Bisericii”, în foaia „Învierea și supămintele ei” — artă istoric „Spiritu românesc” pe care le a condus a Ierusalim în „Renașterea” de la Cluj-Napoca ș.a.

Literatură: Publica, a „Renașterea” a Arhiepiscopiei Vucului, Feleacu și Clujului, an. I nr. 11, 1990, p. 1—3; *Alexandru Moraru, Semnarea teologică a ortodoxiei din Cluj-Napoca (1952—1997)*, Cluj-Napoca, 1997, p. 202—207.

POP ȘTEFAN, preot, istoric. N. 16 mart. 1866 în Dobresti, jud. Timuș în familie de preot. + 12 ian. 1947 în Caransebes. Gimnaziul Beiuș (abs. 1884), teologia la Budapesta (1884—1888), cu doctoratul în Drept canonic (1900). Preot în Izvin, jud. Timuș (1891—1923), hirotonit protopop în 1913. În 1923 a revenit la Biserica Ortodoxă fiind numit preot în Receaș, jud. Timuș (1923—1924), apoi profesor de istorie bisericească și duhovnic la Academia teologică din Caransebes (1924—1937), membru corespondent în secția istorică a Academiei. A scris mai multe lucrări de istorie bisericească — unele în volum sau în revistele bisericești ortodoxe (acestea sub pseudonimul *Grata*), din care unele mai pot fi folosite și azi.

Lucrări: *Din trecutul Bisericii biharene*, în RT, an. I, 1907, nr. 4, p. 133—143, nr. 5, p. 182—196; nr. 9—10, p. 350—363 și nr. 11, p. 404—417; an. II, 1908, nr. 1, p. 10—19; nr. 2, p. 54—64; nr. 3, p. 99—108; nr. 4, p. 151—159; nr. 5, p. 197—205 și nr. 6, p. 247—253 (124 p.); *Cercetări în istoria literaturii bisericești. Catehismul lui Ștefan Fogarasy preot în Ungry, 1648* în RT, an. I, 1907, nr. 7—8, p. 257—276; *Silvestru episcopul Maramureșului*, în RT, an. V, 1911, nr. 6, p. 171—177 și nr. 7, p. 197—202; *Mitropolia Ardealului anterioară lui Mihail Viteazul*, în RT, an. VIII, 1914, nr. 7—9, p. 190—193 și nr. 10—12, p. 251—261; *Dimitrie Eusta-*

neviți din Brașov, secretarul episcopului Dionisie Novacovici, e cel dintâi gramatic român în RT an. X, 1915 nr. 5-8 p. 93-108; *Moldovenii de la Sinodul din Constanța, 1418*, în RT, an. X, 1915, nr. 13-15, p. 207-215; *Moldova la Sinodul de unire de la Florența, 1439*, în RT, an. XI, 1921, nr. 1-3, p. 57-71 și an. XII, 1922, nr. 4-6, p. 99-101 (toate aceste studii sunt publicate sub pseudonimul Grig. Frământări românești. În jurul scaunului episcopesc ortodox de la Arad, Arad, 1929, VI + 95 p.; *Din trecutul diecezei Caransebeșului*, Caransebeș, 1932, 110 p. alte colaborări în „Revista Teologică” — Sibiu, „Biserica și Școala” — Arad, „Foaia Diecezană” — Caransebeș ș.a.

Literatură: „Anuarul Academiei teologice ortodoxe române din Caransebeș, 1919-1939”, Caransebeș, 1939, p. 275-276; Dr. Zeno Munteanu, *Preot Prof. Dr. Ștefan Popa*, n. 11 an. XLII, 1947, nr. 3-5, p. 3-4; Zeno Munteanu, *Amintirile unui dascăl de teologie*, în AB an. II (XLI), 1991, nr. 7-9, p. 104-106.

POPA ATANASIE, preot istoric a culturii N. Nămar, 1896 în Câmpianu de Jos, jud. Bihor. † 26 febr. 1982 la Cluj Napoca. Studii gimnaziale la Beiuș și Năsăud (abs. 914), teologice la Arad (1914-1917), universitare — Matematica — la Universitatea din Budapesta (1917-1918) și Cluj (1918-1920). Preot și profesor la Școli normale din Cluj (1920-1940) și (1945-1957) și Timișoara (1940-1945); cercetător la Institutul de Istorie și Arheologie al Academiei, secția de Istoria Artei — Cluj (1958-1960). După pensionare a slujit 3 ani ca preot în parohia Agârbicau — Cluj. A publicat numeroase studii despre biserici de lemn din Transilvania, activitatea unor copisti, circulația manuscriselor.

Lucrări: *Biserica de lemn din Bărghez*, *Biserica din Ceaba*, *Biserica din Vad*, în ACMIT, 1929-1930, Cluj, 1930, p. 353-399; *Biserici vechi din lemn românești din Ardeal*, în *ibidem*, III, 1930-1931, Cluj, 1932, p. 161-314 (și extras), *Biserici de lemn din Ardeal*, în *ibidem*, IV, 1932-1938, Cluj, 1938, p. 55-154 (și extras), *Biserici de lemn din Transilvania (I Arhitectură, plan, stil)*, Timișoara, 1942, 22 p., *Măndstirea Sdraca*, Timișoara, 1943, 96 p. + XXXII pl., *Varlaam, mitropolitul Moldovei*

Cazania — Iași, 1643, *Prezentare grafică de Timișoara*, 1944, 132 p. + 217 fig. în text.

Monumente de limbă românească. Codicetele Astra din Sibiu, în MA an. VIII, 1963 nr. 7-8, p. 525-545, *Există o Cazanie moldovenească în secolul al XVI-lea? În legătură cu izvoarele Cazaniei lui Varlaam*, în rev. „Cercetări de Lingvistică”, an. X, 1965, nr. 1, p. 73-84, *Texte vechi în Cazania lui Varlaam*, în MA, an. X, 1965, nr. 1-3, p. 73-99; *Cărturar bihorean din secolul al XVII-lea. Vasile Sturze Moldoveanu*, în MMS, an. XLIII, 1966, nr. 1-2, p. 54-69; *Cărturari bihoreni. popa Ursu din Couglet*, în MMS, an. XLIV, 1968, nr. 5-6, p. 298-309; *Versuri vechi ale Psalmului 50*, în MB, an. XVIII, 1968 nr. 7-9, p. 421-433; *Copii moldoveni în Transilvania în secolele XVII și XVIII*, în MMS, an. XLV, 1969, nr. 7-9, p. 458-467; *Un cărturar bihorean din secolul al XVII-lea. popa Pătru din Tindud*, în „Limbă Română”, an. XX, 1969, p. 193-197, *Care este contribuția lui Varlaam la Cazania din 1643*, în MMS, an. LXVIII, 1972, nr. 3-4, p. 172-181; *Texte vechi ale canonului Paștilor. Manuscrisele lui Popa Ursu din Couglet*, în MB, an. XXIII, 1973 nr. 4-6, p. 231-256; *Cazania din 1689. Contribuții la bibliografia românească veche*, în MB, an. XXIV, 1974, nr. 1-3, p. 65-79; *Copii și manuscrise în Bihor în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea*, în „Crtia”, Oradea, 9, 1979, p. 323-336; *Monumente de limbă și literatură veche. Codicete sibian și Cazania din Cluj, sec. XVII*, în MA, an. XXVI, 1981, nr. 7-9, p. 521-532 (în colaborare).

Literatură: *Enciclopedia Istoriografiei românești*, București, 1978, p. 266, Pr. Prof. Ioan Bunea, † *Preotul profesor Atanasie Popa*, în MA, an. XXVII, 1982, nr. 4-6, p. 423-424, Romulus Todoran *Atanasie Popa (1896-1982)*, în „Cercetări de Lingvistică”, Cluj-Napoca an. 27, nr. 2, 1982, p. 171.

POPA IRINEL (din botez Ioan, arhiepiscop N. 16 nov. 1957 în Spina, jud. Vâlcea. Studii la Seminarul teologic din Craiova (1975-1980), Institutul Teologic Universitar din București (1981-1985) admis tot acolo pentru cursuri de doctorat continuând la Institutul Teologic Ortodox „Saint Serge” din Paris (1987-1990), care i-a conferit titlul de doctor în 1990 (cursuri de

Limbă și literatură franceză la Universitatea din Grenoble, 1986/87. Frate în mănăstirea Frâsinei, unde a fost călugăr (1985 – fiind hurotonul apoi călugăr – 1985 și preot – 1986). Profesor de Istoria Bisericii Universale la Institutul Teologic „Sfânti Sergo” (1990–1991), suplimentor al catedrei de Istoria culturii și civilizației bizantine (1992–1995), apoi titular la catedra de Teologie Dogmatică și Morală, în 1995 la Facultatea de Teologie a Universității din Craiova; arhiepiscop vicar al Episcopiei Râmnicului cu titlul „Sădineanul” (1991); participant la diferite simpozioane și întruniri ecumenice în țară și peste hotare.

Lucrări: *La Personne et la communion des personnes dans la théologie de Saint Basile le Grand*. These pour doctorat. Paris, 1991, 530 p. *En mistica și rememorare mistică. Sfântul Calinic de Kônincului Rm. Vâlcea*, 1993. *Orghinda mistică Rm. Vâlcea*, 1994, 80 p. *Convorbiri despre Sfântul Apovedanie*. București, 1996, 50 p. *Preșchi în călăuză*. București, 1997, 151 p. *Mistica rugămintii mistică*. București, 1998, 28 p. *Experiențe mistice la Părinții orientali*, București, 1998, 580 p. *Înger în trup și om dumnezeiesc. Sfântul Ioan Gură de Aur despre Sfântul Apostol Pavel*. București, 1998. *Omni fiindă spre dumnezeire*. A. ba. Iași, 2000, 236 p.

Traduceri: Antonie de Sușoj, *Scoala rugămintii în rugămintă și traducere din engleză*. București, 1994, 174 p. John Dunlop, *Starețul Amuruzie de la Optina*. Introducere și traducere din engleză și rusă, București, 1994, 160 p. Starețul Sătronic, *Mistica vederii lui Dumnezeu*. Introducere și traducere din rusă și franceză, București, 1995, 318 p. Paul Evdochimov, *Ortodoxia*. Introducere și traducere din limba franceză, București, 1996, 38 p. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omili și cuvântări*. Introducere și traducere din greacă, Rm. Vâlcea, 1994, 144 p. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Din ospățul Stăpânului Cuvântări și discursuri*. Traducere din limba greacă, București, 1995, 191 p. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Dasălu pocăinței. Cuvântări despre pocăință*. Introducere și traducere din greacă, Rm. Vâlcea, 1996, 160 p.

POPANU IOAN episcop. N. 20 dec. 1808 în Brașov, † 5 febr. 1889, în Caransebeș. Studii gimnaziale la Brașov, Sibiu și Cluj, cele teologice

la Universitatea din Viena (1832–1836), protopop la Brașov (1836–1837), participant activ la revoluția din 1848 (unul dintre cei 16 secretari și membru al delegației românești trimisă la Viena), unul dintre citorii Gimnaziului românesc din Brașov (1850). În vara anului 1865 ales ca întâi episcop al Caransebeșului unde a păstori până la moarte. În această calitate s-a angajat de mutarea secolului românesc a Sărmășului, de la Vârșet la Caransebeș (1865), alături de care a luat ființă și o secție de pedagogie și o înțelegere numeroase școli elementare populare în eparchie a pos bazele unei tipografii în care au apărut mai multe cărți, precum și „Foaia Diecezană”, organ bisinesesesc, social, economic și literar al eparchie (ian. 1886), a trimis tineri teologi la studii.

Literatură: Traian Bădeșcu, *Biografia primului episcop al reînființate dieceze greco-române a Caransebeșului Ioan Popasu*, Caransebeș, 1899, 74 p., *Enciclopedia Română*, tom III Sibiu, 1904, p. 642. Andrei Barseanu, *Episcopia Ioan Popasu*, în *CL*, XL, 1909, p. 237–255, Nicolae Corneanu, *Ioan Popasu episcopul Caransebeșului 1865–1889*, Caransebeș, 1934, 28 p. N. Iorga, *Omni cari au fost II*, București, 1936, p. 467–468. Cornel Corneanu, *Episcopul Ioan Popasu*, în *AB*, an. I, 1944, nr. 11–12, p. 428–437; an. II, 1945, nr. 1, p. 12–23, nr. 3–4, p. 104–114; nr. 5–7, p. 223–23; an. III, 1946, nr. 7–8, p. 165–175; Nicolae Corneanu, *Pagini de neuitat din istoria Bisericii bândărene în MB*, an. XV, 1965, nr. 4–6, p. 39–402. Toma G. Bulai, *Un secol de reînființarea Episcopiei din Caransebeș*, în *MB*, an. XV, 1965, nr. 7–9, p. 557–566; T. Boyescu, *Ioan Popasu și mișcarea revoluționară de la 1848 în Transilvania*, în „Studii de limbă, literatură și folclor”, IV, Reșița, 1978, p. 383–393. Gheorghe Naghi, *Episcopul Ioan Popasu (1865–1889) – o sursă de școli românești*, în *MB*, an. XXXIV, 1984, nr. 3–4, p. 188–194; Constantin Brătescu, *Episcopul Ioan Popasu și cultura bândărească*, Timișoara, 1995, 198 p.

POPEA NICOLAE (din botez Neagoe), episcop, istoric, om politic. N. 17/29 febr. 1826, în Săralung – Brașov în familia de preot, † 26 iul. 1908 în Caransebeș. Studii gimnaziale la Brașov și Blaj, Dreptul la Cluj (1843–1846), Teologia la Viena (1846–1848). Participant la

revoluția din 1848, apoi a ocupat diferite funcții în administrația de stat. După 1854 devine cel mai apropiat colaborator al lui Andrei Șaguna, secretar al Episcopiei ortodoxe române din Sibiu (din 1854), profesor la Institutul teologic pedagogic (1856—1876), editor al *„Anchetărilor”* în 1856, asesor consilier și apoi vicar al Arhiepiscopiei Sibului (1876—1881), arhiepiscop (1871), deputat în Dieta Transilvaniei (1863—1865), membru în Senatul Imperiului din Viena, președinte al Comitetului național român din Transilvania (1878—1881). La 27 martie 8 apr. 1889 a fost ales episcop al Caransebeșului. Însă la 2, 4 iul. 1889 părăsind până la moarte Ca episcop s-a îngrijit de Institutul teologic pedagogic din Caransebeș. În 1891 s-a revocat o nouă cunoscare de trinitate de tineri la studii de școală confesionale de adicarea stării materiale a episcopului. A scris serine de lucrări de istorie bisericească, mai ales privitoare la activitatea lui Andrei Șaguna. În 1877 a fost ales membru de onoare al Academiei Române, iar în 1899 membru activ.

Lucrări: *Vechea Mitropolie ortodoxă română a Transilvaniei: suprimarea și restaurarea ei* Sibiu, 1871. XIV + 354 p.; *Arhiepiscopul și mitropolitul Andrei baron de Șaguna* Sibiu, 1879. 387 p.; *La același titlu: cunoscut în 1871* 34 p.; *Memoriul arhiepiscopului și mitropolitului Andrei baron de Șaguna sau suptele naționale politice ale românilor 1846—1873* (tomul I) Sibiu, 1884. XIV + 408 p.; *Arhiepiscopul și mitropolitul Andrei baron de Șaguna* București, 1900. 42 p.; *discurs de recepție la Academia Română* studii articole ș. cuvântări în „Telegraful Român” Sibiu, „Foaia Diecezană” — Caransebeș, „Die Zukunft” — „Wanderer” și „Ost und West” din Viena.

Literatură: *Enciclopedia Română*, tom III. Sibiu, 1904, p. 642. Gh. Tulbure, † *Nicolae Popa* în RT, an I 1908, nr. 7—8, p. 277—280; „Candea” an XXVII, 1908, p. 544—547; BOR, an. XXXII, 1908, p. 542—549; Ioan Lupas, *Nicolae Popa și Ioan M. Moktorov* Discurs de recepție la Academia Română București, 1920. 53 p. (și în vol. *Studii istorice* V. Sibiu—Cluj, 1945—1946, p. 429—486); Ioan Lupas, *Episcopul Nicolae Popa* Cai 1933. 15 p.; N. Iorga *Oameni cari au fost II* București 1934, p. 141, 145 și 293—296; *Enciclopedia istoriografiei românești* București 1978, p. 267—268; *Dictionarul literaturii române de la origini până la*

1900 București 1979, p. 692; Mircea Păcurariu *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III. București 1981, p. 205—207; Pr. Gheorghe Naghi, *Episcopul Nicolae Popa împotriva dualismului austro-ungar* în MB, an XXV, 1986, nr. 4, p. 83—93.

POPESCU BARTOLOMEU, pedagog, profesor de teologie neoprotestant. N. 3 iul. 1895 în Cocor—Ilfov, † 3 aug. 1975, în București. Studii la Seminarul ortodox evanghelic din Căminulung Mare (1909—1915) și în particular la Liceu teologic „Gheorghe Lazăr” din București (1914—1920), Facultatea de Litere ș. Filosofie (1920—1922) și Facultatea de Teologie (1922—1924), ambele în București, cu doctoratul în Pedagogie în 1927. Învățător ș. profesor de religie primare (1915—1927), profesor ș. director în Gimnaziul „deco” „Aurel Vlaicu” din București (1923—1927), crea prin viața sa unele sale profesur la Seminarul „Constantin” (1930—1936) și la Liceu „Gheorghe Lazăr” (1937—1945), director al Școlii confesionale superioare (1939), toate în București. Director în Ministerul Educației Naționale (1940—1942). Președinte al cursurilor de Pedagogie și alii la Pedagogie la Facultatea de Teologie din București (an. 1942—oct. 1945), conferențiar superior pentru lucrări disciplinare (1945—1948), apoi conferențiar titular (1949—1950), profesor (1951—1952) și din nou conferențiar (1953—1955) la catedra de Catehiză cu noțiuni de Pedagogie la Institutul Teologic din București.

Lucrări: *Sociologia pentru clasa a VIII-a de liceu și seminar* București (1932—34) p. (în colaborare); *Filosofia și pedagogia creștină a lui I. A. Comenius* leză de doctorat București 1940. 328 p.; *Ian Amos Komensky și valoarea de actualitate a operei lui* în GB, an XVI, 1957, nr. 10—11, p. 754—765; *Lucrarea pastorală a preotului în legătură cu ideea de iconomie și iconomie*, în BOR, an LXXXVII, 1969, nr. 7—8, p. 774—790; diferite articole în „Revista de Pedagogie” ș.a. În manuscris: *Filosofia și pedagogia morală religioasă a lui Immanuel Kant*, „De doctrina christiana” a Feteiului Augustin (traducere în românește cu un studiu introductiv).

Literatură: *Necrolog*, în GB, an XXXV, 1976, nr 5-6, p. 605-609; Pr Prof D R(adu), *Prof. Dr. Bartolomeu Popescu*, în ST, an XXXIV, 1982, nr 1-2, p. 87-88.

POPESCU CONSTANTIN preot orientalist N. 10 iul. 1862, în Târgoviște, † d. 1928, în București. Studii la Seminarul „Central” din București (1876-1884) - mai târziu la Facultatea de Teologie din Cernăuți (1892-1896) unde a obținut doctoratul. Profesor de Religie la Gimnaziala din Târgoviște (1884-1899) preot la biserică „Mitropolia” din Târgoviște (1888-1889) primărie a jud. Dâmbovița (1888-1892) profesor de Religie la Școala normală de fete „Elena Doamna” din București (1899-1904) profesor de Studii biblice și Istorie bisericească la Seminarul „Central” (după 1904) și „Nifon” din București (1899-1928), director al Seminarului „Nifon” (1907-1911 și 1915-1919), iconostasier, autor de studii teologice și manuale didactice.

Lucrări: *Librul arbiru ca bază a responsabilității faptelor*, București, 1898, 74 p.; *Înălțarea lui Iisus Christos (Preschimbare după Explicarea Evangheliilor)*, București, 1899, 62 p.; *Deschimbarea sau schisma în Biserică. Studiu istorico-dogmatic*, București, 1900, 206 p.; *Sistemele opuse religiei. Studiu dogmatic*, București, 1902, 80 p.; *Explicarea Psalmilor ierusalimici*, traducere după textul original, București, 1904, 64 p.; *Gramatica limbii ebraice*, București, 1904, 76 p.; *Gramatica limbii arabe* (ms. în Biblioteca Patriarhiei).

Manuale: *Morala creștină ortodoxă pentru uzul elevilor gimnaziilor școalelor normale și secundare de fete*, Târgoviște, 1888, 80 p. (ed. a II-a, 1890, 68 p., ed. a VI-a, București, 1902, 80 p., alte ediții în colaborare cu preotul I. Constantinescu Lucac); *Dogmele Bisericii creștine ortodoxe* pentru uzul școalelor secundare, București, 1890, 52 p. (ed. a V-a, 1902, 85 p.); *Istoria sfântă a Vechiului și Noului Testament*, București, 1899, 111 p. (ed. a V-a, 1920 - în colaborare cu preotul I. Constantinescu Lucac); *Istoria bisericească* „pentru cl. a V-a din învățământul secundar”, București, 1899, 93 p. (ed. a VII-a, București, 1923, 84 p.); *Explicarea Evangheliilor dumnezeiești*, pentru școalele normale și profesionale, ed. I, București, 1900,

128 p. (ed. a II-a, 1904, 129 p., ed. a III-a - pentru seminar, 1914, 115 p.); *Istoria Bisericii Române pentru clasa a V-a de liceu*, București, 1902, 124 p. (ed. a V-a, 1920, 106 p.).

Literatură: Econ Șt. Călinescu și D. G. Bortolanu, *Istoria Seminarului Central din București*, Iași, 1904, p. 221-223; Pr. At. Negoiță, *Manuscrise de gramatică semite în Biblioteca Patriarhiei Române*, în ST, an XXVII, 1965, nr. 1-2, p. 110-116; Dr. Gheorghe Speranță, *Cereri române ortodoxe* în ST, an XIX, 1967, nr. 3-6, p. 362-363; *Bibliografia românească modernă, 1831-1918*, vol. III, București, 1989, p. 950-952.

POPESCU COSMA (Cozma), mitropolit N. Flămânzeșu, Argeș în familie de preot (din boierii Mihail), † 3 sept. 1792, la Găleşti-București. Probabil călugăr la Coțesca ecleziară și protosinghel (vicar) al Mitropoliei din București episcop de Buzău (1763-1787) apoi mitropolit al Ungrovlahiei (1787), până la moarte. Instruitor al școlii și a activității tipografice (*Psaltirea* 1767, *Liturghierul* 1768, *Catavacheria* 1768, *Ortodoxul* 1792) și a școlilor, intensă activitate gospodărească a Episcopiei din Buzău și în cuprinsul epăriilor; autor al unei biserici în satul natal.

Literatură: I. C. Filid, *O înmormântare despre mitropolitul Munteniei Cosma Popescu și biserică din Ursoara (Buzău)*, în BOR, an LI, 1933, nr. 5-6, p. 200-205; Pr. Dr. Nicolae Șerbănescu, *Mitropolitul Ungrovlahiei*, în BOR, an LXXVII, 1959, nr. 7-10, p. 797-798; Pr. Gabriel Cocora, *Episcopul Cosma al Buzăului*, în GB, an XXII, 1963, nr. 7-8, p. 714-731; Pr. Ioan Vasile Voinea, *Cosma Popescu mitropolitul Ungrovlahiei*, în BOR, an XCII, 1975, nr. 3-4, p. 447-455; Mircea Păcuraru, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, București, 1981, p. 408-410 și 441-442 (ed. a II-a, București, 1994, p. 400-402 și 431-432).

POPESCU DUMITRU profesor de teologie N. 29 ian. 1929, în Călugăreni, jud. Gurgau, în familie de preot. Studii la Seminarul „Nifon mitropolitul” din București (1940-1948), Institutul Teologic Universitar din București (1955-1959) continuând cursurile de doctorat - specialitatea Dogmatică - la același institu-

p. 85—203. *Descoperirile arheologice de la Lazu, jud. Constanța*, în „Studii Clasice”, VII, 1965, p. 251—261; *Ceramica romană târzie cu decor stampnat descoperită la Histria*, în XLV, XVI 4, 1965, p. 695—724. *Aspecte ale colonizației și romanizării în Dacia și Scythia în lumina unor inscripții din muzee bucurestene*, în „Studii Clasice”, IX, 1967, p. 181—201; *Die Spätgriechischen Inschriften aus Kleinskythien in „Dacia”*, NS, XI, 1967, p. 163—177; *Contributions à la géographie historique de la Peninsule Balkanique aux V et VI siècles de notre ère*, în „Dacia”, NS, XIII, 1969, p. 403—415; *Tabula Imperii Romani — L.35 — Romula, Durostorum (Tomis) București, 1969* (cu colaborare); *Das Problem der Kontinuität in Rumänien*, în „Dacoromania”, I, 1973, p. 69—77; *Constantin und die byzantinische Zeitschrift München*, LXVI, 1973, p. 359—382; *Inscripțiile grecești și latine în secolele IV—XIII descoperite în România* (București, 1976) 418 p. + 11 + 442 fig. (într-o ediție ilustrată pentru Vasile Parvan și Academia); *Pe marginea unei epigrame funerare din epoca romană târzie de la Tomis*, în SCIVA, 26, 1975, p. 71—72; *Zur Geschichte der Stadt in Kleinskythien in der Spätantike*, în „Dacia”, NS, 1975, 19, p. 173—182; *Proesides, dux et episcopus provinciae Scythiae im Lichte einiger Inschriften aus dem IV—VI Jh.*, în „Epigraphica”, București, 1977, p. 257—285. *Câteva considerații cu privire la limba inscripțiilor creștine din Scythia Minor în secolele IV—VI* în vol. *De la Dunăre la Mare* (Const. 1979) p. 21—37; *Creștinizarea și existența a provinciei Scythia Minor în secolele IV—VI*, în ST, an XXXII, 1980, nr. 7—10, p. 590—605; *Comunitatea dacoromână. Procesul de formare a poporului român. Rolul creștinismului*, în GB, an XXX X, 1980, nr. 6—9, p. 573—587; *Creștinismul în eparhia Buzăului până în secolul al VII-lea* în vol. *Spirituozitate și cultură în Interiorul Carpaților*, I, Buzău, 1983, p. 239—277; *Epigrafia greacă izvor pentru istoria Bizanțului în secolele IV—IX* în GB, an XLIII, 1984, nr. 1—2, p. 58—86; *Credința nea creștinilor din Imperiul bizantin în lumina inscripțiilor* în BUR an CIII, 1985, nr. 1—2, p. 143—159; *Câteva considerații cu privire la educația școlară și cariera didactică a Sfântului Constantin-Chiril*, în ST, an XXXVIII, 1986, nr. 1, p. 42—51; *The City of Thomyx and autocephalous Archbishopric of Scythia Minor (Dobroja). Remarks on the*

Chronology of Epiphanius Nattia in Byzantika, 6, 1986, p. 123—148; *Începuturile îndepărtate ale autocefalei Biserici Ortodoxe Române* Tomisul arhiepiscopiei autocefale în vol. *Centenarul autocefalei Biserici Ortodoxe Române* București, 1987, p. 327—353; *Creștinismul pe teritoriul României până în secolul al VII-lea în lumina noilor cercetări*, în MB, an XXXVII, 1987, nr. 4, p. 34—49; *Theophilus Gothiae episcopus in Crimea ori la Dandrea de jos?*, în ST, an XXXIX, 1987, nr. 5, p. 73—8; (versiune germană în rev. „Byzantina Teologica” 14, 1988, p. 233—249); *Aniversarea a 1200 de ani de la Sinodul al VII-lea ecumenic*, în ST, an XXXIX, 1987, nr. 6, p. 8—22, mai multe medalioane de sticlă în vol. *Artă și cultură română și apăsător al reg. arhitectural* București, 1987, p. 151—182; *Die Kirchliche Organisation der Provinz Scythia Minor vom vierten bis ins sechste Jahrhundert*, în „Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik” Viena, 1988, p. 77—94; *Măstărușii din Dobroja* în ST an XL, 1989, nr. 3, p. 39—65; *Biserica și sinagoga în sud-estul european în epoca prebizantină (secole IV—VI)*, în ST, an XLII, 1990, nr. 4, p. 59—70; *Biserica și naționalitatea în Orientul ortodox (bizantin) în secolele IV—XV* în ST an XLII, 1990, nr. 5, p. 67—76; *Ierarhia ecleziastică pe teritoriul României. Creșterea și structura ei până în secolul al VI-lea* în BUR an CVII, 1990, nr. 1—2, p. 149—164; *Complezări și rectificări la istoria Bisericii Moldovene care rezultă de cu Bizanțul în prima jumătate a secolului al XV-lea*, în MMB, serie nouă, an III (LXIX), 1993, nr. 4—7, p. 135—156; *Christianitas dacoromana* București, 1994, 496 p. (regere în 28 de studii mai vechi și unele publicate în revistele franceze și germane); *Sfântul Paul întru adunare la Antiohia* Aspecte spirituale și sociale în GB an LV, 1999, nr. 5—8, p. 67—94; *Creștinismul timpuriu pe teritoriul României*, în vol. *Privegând și lucrând pentru mântuire* (București, 1999) totuși Danie, Ias, 1990, p. 169—189; *Sfântul Apostol Filip — misionar pe pământ românesc*, în vol. „Logos I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu în împlinirea vârstei de 80 de ani”, Cluj-Napoca, 2001, p. 386—398.

Literatură: *Enciclopedia istoriografiei românești*, București, 1978, p. 268—269; ST, an XXXIV, 1982, nr. 1—2, p. 132—133.

POPESCU GABRIEL, preot. N 2 nov. 1933, în București, în familie de preot. Studii gimnaziale și o școală tehnică sanitară în București, cu diferență și examen de diplomă la Seminar, Institutul Teologic Universitar din București (1956—1960), urmând în continuare cursurile de doctorat, specialitatea Omiletică și Catehetică (1960—1963), cu examenul de doctorat în 1969. Diferite funcții în cadrul Administrației patriarhale (1964—1970), asistent la Teologia practică la Institutul Teologic Universitar din București (1971—1973), lector suplimentar la catedra de Catehiză și Catehetică la același Institut (1973—1975), preot la parohia ortodoxă română „Sf. Maria” din Sydney—Australia (din 1975).

Lucrări: *Observații omiletice asupra învățărilor episcopului Asterie al Amasiei*, în GB, an XX, 1961, nr. 7—8, p. 608—624; *Psalmii în predica Fericitului Augustin*, în ST, an XV, 1963, nr. 3—4, p. 155—172; *Studiu omiletic asupra cărții „Tâlcuirea Evangheliilor și Căznilor Duminicilor de peste an”*, în ST, an XV, 1963, nr. 5—6, p. 317—327; *Mitropolitul Ungrovlahiei Antim în vremea cîrmuirii bisericilor și propovăduirii al Evangheliei*. Teză de doctorat, în ST, an XXXI, 1969, nr. 1—2, p. 3—99 (3 extras); *Predică și predicator în Biserica Ortodoxă Română*, în BOR, an LXXXIX, 1971, nr. 1—2, p. 96—120; *Predica în Biserica Ortodoxă Română în vremea noastră*, în BOR, an XC, 1972, nr. 11—12, p. 1209—1216. Articole predici, recenzii, cronici în reviste centrale bisericești, „Glasul Bisericii” sau în „Viața parohială”, buletinul parohiei din Sydney.

Literatură: *Curriculum vitae*, în teza de doctorat cit. p. 97, ROC, an II 1973, nr. 4, p. 90—91, ST, an XXXIV, 1982, nr. 1—2, p. 18—119.

POPESCU GHENADIE (din botez Gheorghe), profesor de seminar N 17 apr. 1808, în Maraha, jud. Timiș, † 27 ian. 1876, în București. Stud. de gimnaziale și teologice (1829—1832) la Arad, apoi jurifice la Universitatea din Pesta (1832—1836). Funcționar (1836—1839), apoi secretar al Consistoriului din Arad (1839—1846), profesor la Institutul teologic din Arad (1839—1852) călugăr la mănăstirea Hodoș Bodrog

(1839), ierodiacon (1839), ieromonah egumen provizoriu la aceeași mănăstire, 1849 participativ la evenimentele anilor 1848—1849 înălțat din slujba de profesor pentru că a refuzat pentru separare, Bisericii românești din Ardeal și Banat de cea sârbă, fiind trimis în mănăstirile sârbești Bezdim și Veridac, paroh al comunității ortodoxe române din Pesta (1854—1855), invitat ca profesor și rector al noului Seminar din Mănăstirea Neaia (1856—1858), profesor la Seminarul din Roman (1858—1864), apoi la cel din București (după 1864), în două rânduri director al aceuia (1864 și 1873) arhimandrit.

Literatură: Econ. Șt. Călinescu și Dr. D. Boroianu, *Istoria Seminarului Central din București*, Iași, 1904, p. 125—126 și 131—142; Dr. Teodor Boteș, *Istoria Școlii normale (Preparandiei) și a Institutului teologic ortodox-român din Arad* Arad, 1922, p. 662—663; Prof. Toma G. Bulat, *Profesori bândreni în serviciul școlilor clericale din Principatele Române în secolul al XIX-lea*, în MB, an XVI, 1966, nr. 10—12, p. 635—639; Prot. I. B. Mareșianu, *Ghenadie Popescu (1808—1876)*, în MB, an XXVI, 1976, nr. 9—12, p. 703—706 și an XXXVIII, 1988 nr. 2 p. 88—92.

POPESCU N. GRIGORE, preot, istoric N 30 ian. 1901, în Baba Ana, jud. Prahova, în slujba de preot + 27 dec. 1961 în București. Absolvent al Seminarului teologic „Chesariu episcopul” din Buzău (1924—1922) cu diferență la Liceul „Sf. Sava” din București (1923), licențiat al Facultății de Teologie (1926) și Litere (Istorie) din București (1928). Diacon (1930—1933), apoi preot (1933—1961) la biserica „Hagi” din București, profesor de Istorie la Seminarul „Nifon” din București (1928—1948), director al Seminarului (1941—1948), scond stavyrofor (1954).

Lucrări: *Un colț de oraș și un sfânt lăcaș*, București, 1935, 272 p. (= biserica „Hagi”); *Preoțimea română și întregirea neamului*, vol. I *Chipuri, fapte, suferințe și pite pentru viitor*, vol. II *Temnițe și lagăre*, București, 1943, 143 + 381 p.; *Din trecutul Seminarului „Nifon mitropolit”* București, 1943, 239 p.; *Calendar cu toți sfinții din an prăznuri de Biserica Ortodoxă a Răsăritului*, în BOR, an LXXIV, 1956, nr. 1—2,

p. 151—196; *Viața Sfântului Iosif cel Nou mitropolitul Timișoarei și a toată Târă Banatului* în BOR, an. LXXIV, 1956, nr. 10—11, p. 929—945; *Preocuparea ortodoxă și răscoala din 1907* în BOR, an. LXXV, 1957, nr. 3—4, p. 243—275 (în continuare predici articole în periodicele bisericești).

Literatură. Pr. Virgil Godeanu, † *Preotul Grigore N. Popescu*, în GB, an. XXI, 1962, nr. 3—4, p. 410—411; Preot Gabriel Cocora *Seminarul teologic din Buzău la împlinirea a o sută cincizeci de ani*, Buzău, 1988, p. 266—267.

POPESCU IOAN, profesor de pedagogie, pedagog N. S. a. 832 în Căminul din Brașov, † 7. Sept. 1892 în Sibiu. Studii secundare la Odorhei și apoi la Hlay, cele teologice la Institutul teologic pedagogic din Sibiu (855—1888), după care a făcut cursurile pedagogice și filosofice la Universitățile din Jena și Leipzig (1859—1861). Profesor la prima universitate pedagogică din Sibiu (1861—1869), apoi la a doua universitate pedagogică pentru Dăbârbul Diept (ca profesor pedagogic și pedagogic 1869—1872, profesor 1872), profesor principal în Sibiu și Leipzig. Sibiu. Membru al Congresului Național Bisericesc, asesor-consistorial unor Paralele, a mai avut și alte funcții: director al Școlii civice teoretice a Asociației din Sibiu (1888—1891), primul secretar al Astrei și redactor al revistei oarecând „Transilvania” (1889—1891), membru corespondent al Academiei Române (ales 13 sept. 1877), membru al „Societății pentru pedagogia științifică din Germania” în vârstă pentru creșterea poporului român, membru în Comitetul Partidului Național Român (1881—1884). A publicat numeroase lucrări de Pedagogie, printre care a fost cunoscută la noi principala herbartiană (a fost elevul lui Ziller în Leipzig), manuale didactice (apreciate elogios de Titu Maiorescu), diferite studii pedagogice în „Telegraful Român”, „Transilvania”, „Educatorul” — București ș.a. În 1863 a redactat „Organul Pedagogic” la Sibiu, prima revistă de specialitate a an.

Lucrări: *Computul (Arithmetică n.r.) în școala populară* — manual pentru învățători, Sibiu, 1864, VI + 228 p. (ed. a II-a, 1875, VIII + 256 p.); *Compendiu de Pedagogie pentru părinți, educatori, învățători și toți bărbaii de școală*, Sibiu,

1868, XII + 183 p. (ed. a II-a, 1876, 5 f. + 150 p.); *Pedagogia — lucrată pe bazele psihologice și etice ale realismului herbartian*, ed. I, 1863 (ed. a II-a, Sibiu, 1892, VIII + 388 p., ed. a III-a, 1902, altunele edituri sub îngrijirea lui Ștefan Veliovici); *Psihologia empirică sau știința despre suflet între marginile observației*, Sibiu, 1888, XV + 240 p. (ed. a II-a, Sibiu—București, 1887, XVI + 320 p., ed. a III-a, Sibiu, 1903, XVI + 320 p.).

Intona carte de lectură și învățare pentru școlile populare române, ed. I, Sibiu, 1870, 78 + 32 p. (a mai publicat și alte ed., ultima fiind a VII-a în 1888, după moartea sa a fost revizuită și publicată în nume de Petru Șpan, ultima sursă a catedrei arhivând în 1922, ed. a VIII-a — 4 douazeci de lectură și învățare pentru școlile populare române, ed. I, Sibiu, 1874, VIII + 326 p. (în 1886 a ajuns la ed. a V-a, iar după moartea sa Petru Șpan a ajuns la ed. a X-a, în 1909 publicată în parte în limba germană separat, pentru clasa a III-a).

Împreună cu Zaltaria Bona a tradus în limba germană vol. II din *Istoria bisericească a r. Andrei Șaguna* (partea privitoare la Istoria Bisericii Române): *Geschichte der Griechisch-orientalischen Kirche*, Hermannstadt, 1862.

Literatură: Dr. Petru Șpan, *Ioan Popescu (Știința biografică)* în „Transilvania”, an. XX, 1872, p. 97—103; *Enciclopedia Română* (vol. III) Sibiu, 1904, p. 642—643; Dr. Petru Șpan, *Știința lui Șaguna*, Sibiu, 1909, p. 29—35, extras din „Vala Școlară”, an. II, 1909, nr. 7—8, p. 224—230; Prof. Dr. Nicolae Terechiță, *Profesorul Ioan Popescu 100 de ani de la nașterea sa* în „Anuarul VII al Academiei teologice „Andreiană” din Sibiu pe an școl. 1931—1932”, Sibiu, 1932, p. 5—80, extras; Ioan Lăpus, *Memoriile profesorului pedagogic herbartian român Ioan Popescu*, în vol. *Probleme școlare*, București, 1936, p. 219—232 (reprodus și în vol. *Din istoria Transilvaniei*, București, 1988, p. 279—287); Prof. Dr. Nicolae Terechiță, *Herbart și herbartienii români*, în „Anuarul XVII al Academiei teologice „Andreiană” din Sibiu pe an școl. 1940—1941”, Sibiu, 1941, p. 17—25; Onisifor Glădu, *Din istoria literaturii didactice românești*, Editură îngrijită de Octav Păun, București, 1975, p. 135—138 și 211—217; *Etnobiografia românească modernă, 1831—1918*, vol. II, București, 1989, p. 960—961.

POPESCU ION, profesor de teologie, compozitor N. 9 ian. 1925, în Orlești, jud. Vâlcea (frate cu Eulian), † 17 apr. 1992, în Sibiu. Studii la Seminarul teologic „Sf. Nicolae” din Râmnicu Vâlcea (1938 — 1946), Facultatea de Teologie din București (1946 — 1948) și la Institutul Teologic Universitar din Sibiu (1948 — 1950), cursuri de doctorat — pentru Muzică bisericască — la Institutul Teologic din București (abs. 1971). A ocupat diverse funcții administrative la Institutul Teologic din Sibiu (1950 — 1971), apoi asistent (1971) și lector din 1976 pentru Muzica bisericască și Rector de la același Institut din aprilie 1980 până la părăsirea sa din Sibiu (din 1954), diacon (1952), apoi arhidiacon (1980).

Lucrări învătămîntul muzical în Biserica Ortodoxă comandă de a începuturi pînd în secolul XVIII-lea inclusiv, în BOR, an. LXXXVIII, 1969, nr. 9—10, p. 1027—1061, Două cărți muzicale vechi din Biblioteca Institutului Teologic de graun universitar din Sibiu, în SF, an. XXVI, nr. 3—4, 1974, p. 264—270; Anton Pann — clasic al practicii românești, în BOR, an. XCIII, 1975, nr. 3—4, p. 456—466, Compozitorul George Dima, în BOR, an. XCIII, 1975, nr. 9—10, p. 1177—1187 (și MA, an. XX, 1975, nr. 9—10, p. 669—674), Elemente bisericesti traditionale în opera muzicală a lui Dumitrie Cumpănaș, în BOR, an. XCIV, 1976, nr. 9—12, p. 1053—1062; Rolul al de independență collector în muzică și pictură, în MA, an. XXVII, 1977, nr. 4—6, p. 328—336, Profesorul Petru Gherman, în MA, an. XXIV, 1979, nr. 10—12, p. 900—907.

Compoziții *Compoziții, prelucrări și armonizări de cântări practice bisericești*, în BOR. un LXXXVIII, 1970 nr 7—8, p. 837—856, altele rămase în manuscris.

Articole, recenzii, note, cronici în „Mitropolia Ardeanului”, „Telegraful Român”, „Îndrumătorul Bisericesc” de la Sibiu, „Îndrumătorul Pastoral” de la Alba Iulia etc.

Literatura. Necrolog in RT, serie nouă, an II (74), 1992, nr. 2, p. 72 - 75 și 85 - 86

POPESCU M. NICULAE profesor de teologie, istoric N 10 febr 1881, în Dâmbovitsoara - jud. Dâmbovița, în familie de preot, † 11 febr 1963 în București. A urmat Seminarul „Nifon” din București (1893-1901), cu diferență de două

și bacalaureat la Colegiul „Sf. Sava” (1902), Facultățile de Teologie și Litere-Filosofie din București obținând aceluiași la amândouă (1907 și 1908); studii de specializare în Istorie și Bizantinologie la Universitatea din Viena (1910—1913), unde obține doctoratul în Istorie (1913). Dăruiește la mănăstirea Zamfira (1908—1910) și la capele ortodoxă română din Viena (1910—1913), la biserica Cotroceni din București (1913—1920), director al Căminelor Mitropolitane „Îngrozăvul” (1919—1923), preot la bisericile „Schitul Măgureanu” (1920—1926) și „Bradul Botanilor” (1926—1933), director al Seminarului „Nifon” (1923—1924), titular al catedrei de Istoria Bisericii Române de la Facultatea de Teologie din București (1922—1946); membru corespondent (1920) și activ (1923—1948) al Academiei Române (în locul lui D. Oncuș), membru al Comisiei Monumentelor Istorice (1923—1948), secretar general în Ministerul Cultelor (1931 și 1939), participând la Congresurile de Bizantinologie de la București (1924), Belgrad (1927), Sofia (1934) și Roma (1936), președinte al Societății corale „Carmen” (din 1927), organizând o serie de concerte în țară și peste hotare. A publicat studii de istorie bisericească, scrieri critice, românești, evocări de mari țărani și preoți de mare

Lucrări. *Viața și activitatea doascălului de cântări Macarie ieromonahul*. București, 1908-92 p. (teză de licență); *Nifon II patriarhul Constantinopolului*, în *An. Acad. Rom.*, M S I, s. II-a, t. XXXVI, 1913-1914, București, 1914, 68 p.; *Patriarhul Țurigradului prin țările românești Yeacul XVI*, București, 1914, 48 p.; *Catagrafia eparhiei Ungrovlahiei în anul 1810*. București, 1914 88 p. extras din BOR; *Dionisie mitropolitul Ungrovlahiei* 24 iunie-24 decembrie 1672), București, 1914, 17 p. (extras din „Convorbiri Literare”); *Viața și faptele domnului Țăru, Românesc Constantin Vodă Brâncoveanu*. București, 1915, 82 p. (altă ediție, 1934, 84 p.); *Știri noi despre Macarie ieromonahul, doascălul de cântări și directorul tipografiei din mănăstirea Căldărușani*. București, 1916 extras din BOR; *Mitropolitul Ungrovlahiei Dositei Filitti*, în „Universu. Literar”, XLIII, 1927, p. 51-63; *Gheorghe David mitropolitul Moldovei* († 1508 aprilie), în BOR, an. LIV, 1936, nr. 1-2, p. 1-13 (și extras); *Preoți de mir adormiți la Domusul*. București, 1942, 224 p. (reeditație, București,

2002, 206 p.); *Pomenirea a trei sute de ani a Sinodului de la Iași*, în An. Acad. Rom., M. S. I., s. III-a, an XXV, București, 1943, 19 p.; *De la priveghere la priveghetoare* în BOR, an LXI, 1943, nr. 4—6, p. 207—224; *Correspondența lui Iosif Gheorghiu cu Vladimir Guriță* în BOR, an LXII, 1944, nr. 7—12, p. 263—315 (și extras, 55 p.); *Ciril Lucaris și Ortodoxia română ardelenă* în BOR, an LXIV, 1946, nr. 7—9, p. 425—446 (și extras, 22 p.); *Petru Movilă* în BOR, an LXV, 1947, nr. 1—3, p. 9—29; *Exerciții de paleografie românească* București, f.a. 36 p.

A editat — împreună cu Diacon Gheorghe I. Moysescu — *Orthodoxa Omologia Mărturie spre Ortodoxie Text grec înedit Ms. Parisinus 1265 Text român ed. Bazda 1691*, București, 1942, XVI [+ 352 p. + 8 p. a frații din Mănele Cuvântările bisericești ale mitropolitului Nicolae Krutitski, 3 vol., București, 1949—1952; a lui Iosif Moysescu, s. „Aghiasmatarul din 1877, cu abordări a Bisericii Ortodoxe Române” menținut în ediția de redacție 1921—1901 „A. Ivoniu” (secretar de redacție, 1915—1916), „Convorbiri Literare”, „Apostolul”, „Glasul Bisericii — Mitropolia Olteniei” și a comunității a Academiei Române conferențe a Universității populare din Vălenii de Munte.

Literatură: N. I. Ș. (orbănescu), † *Prețul profesor Niculae M. Popescu*, în BOR, an LXXXI, 1963, nr. 1—2, p. 72—82, Pr. Victor Popescu, *Poeta Nae de la biserică Boteanu* în GB, an XXIX, 1970, nr. 1—2, p. 72—79; *Enciclopedia istoriografiei românești* București, 1978, p. 269; Prof. Pr. Dr. Niculae M. Popescu în ST, an XXXIV, 1982, nr. 1—2, p. 45—46.

POPESCU PATRICHE (din botez Porfiri), profesor de seminar, arhimandrit N. 17 sept. 1809, în Batuj, Arad în familie de preot, † 29 aug. 10 sept. 1862, în mănăstirea Ghergheteg. Studii gimnaziale la Arad și Timișoara filosofice la Seghedin, jurifice la Universitatea din Pestă teologică la Arad (1835—1837). Călugăr în mănăstirea Hodos-Bodrog (1838), ierodiacon (1838), ieromonah (1843). Profesor la Institutul teologic din Arad și catehet al elevilor ortodocși români de la Gimnaziul de stat din Arad (1839—1844), profesor de Limba română la Seminarul teologic din Carloviț (din 1844), asesor al Consistoriului ortodox sârb de acolo, egumen al

mănăstirilor Iazac, apoi Hopovo, hrotesti, arhimandrit (1848), vicar („administrator”) al Eparhiei de Vârșet—Caransebes (1848—1849), din nou la Hopovo, apoi locuitor de episcop („administrator”) al Episcopiei Aradeului (1850—1853), înălțurat de Sinodul episcopesc sârb din Carloviț de la alegerea de episcopi din 1852, egumen al mănăstirii sârbești Ghergheteg (1853—1862).

Literatură: Dr. Teodor Boț, *Istoria școlii normale (Preparatoriei) și a Institutului teologic ortodox român din Arad*, Arad, 1922, p. 663—666; I. D. Suciu, *Câteva precizări privitoare la arhimandritul Patriciu Popescu* în RIR, an XLII, fasc. 3, 1943, p. 544—546; Prof. Dr. Gheorghe Iași, *Arhimandritul Patriciu Popescu (1809—1862)*, în MIB, an VIII, 1958, nr. 7—9, p. 354—364.

POPESCU PAULIN (din botez Dumitrie) arhimandrit N. 15 sept. 1918 în Bădăuș, Bistrița, † 2 mart. 1991, în Windsor-Ontario (Canada). Studii la Seminarul monahal din Mănăstirea Cernica (1933—1941), Facultatea de Litere a Universității din București (1941—1945), cu specializare la Facultatea de Teologie a Universității din Viena (1944—1945), apoi școlă teologică la Suceava și Cluj (1945—1949). Frate în mănăstirea Neamț (1932) și Putna (din 1937), călugăr la Putna (1940) și ieromonah (1943); din 1961 preot-ieromonah la mănăstirea Antim din București, arhimandrit și reprezentant al Patriarhiei Române la Locurile Sfinte (1966—1967), apoi în slujba Arhiepiscopiei missionare ortodoxe române în Detroit și a parohiilor „Sfântul Apostol Petru și Pavel” din Kitchener-Ontario, „Învierea Domnului” din Hamilton-Ontario, catedrala „Sfânta Gheorghe” din Windsor-Ontario, „Sfântul Matei” din Ottawa, „Pogorârea Duhului Sfânt” din Windsor.

Lucrări: *Crucea memorială în București*, în BOR, an LXXVII, 1960, nr. 11—12, p. 1078—1114; *Manuscrise slavone din mănăstirea Putna* în BOR, an LXXX, 1962, nr. 1—2, p. 105—145 și nr. 7—8, p. 688—711; *Mărcile de hârtie filigranată pe manuscrisele slavone din mănăstirea Putna*, în BOR, an LXXX, 1962, nr. 9—10, p. 638—657. Zeci de articole în reviste „Credința” și „Comunitatea Românească” din Detroit, mai

nele broșuri de zădărire sufletească tipărite în Canada o traducere a Sfintei Liturghii în limba engleză (1971 și 1976), o carte de rugăciuni (1974), o monografie a catedralei „Sfântul Gheorghe” din Windsor (1972) etc.

Literatură: George Alexe, *În amintirea Părintelui Paulin*, în „Calendarul Credința pe 1992”, p. 206—215.

POPESCU SIMION, profesor de teologie. N. 6 ian. 1848 în Râpa de Jos, jud. Mureș. în familie de preoți. 1 febr. 1912 în București. Căsătorit cu Maria, Institutul teologic la Sibiu, 1871—1873, apoi la Facultatea de Teologie și Filozofie ale Universității din Leipzig (1873—1877), unde obține doctoratul în 1877. Profesor de Dogmatică și Studii biblice la Institutul teologic pedagogic din Sibiu (1878—1883) și catehet la Liceul de stat de aici (1878—1883), protopop al Sibiuului (1883—1888), funcționar în post de profesor la Mărioș-România a plecat la București de aici mutându-mă la peștera profesor suplantar la Facultatea de Teologie (1888—1898), profesor de Religie la Școala normală de învățători (1888—1898) la Seminarul pedagogic în vârstă (1899—1900) la Liceul „Gheorghe Lazăr” (1901—1908), director al Bibliotecii centrale de Stat (1891—1894), director al internatului „Liceul Sf. Sava” (1894—1895), preot din parohia Azilul fetei Elena Doamna (din 1901). A scris lucrări de teologie și pedagogie, manuale de lectură pentru învățământul elementar și mediu etc.

Lucrări: *Geneza Evangheliilor*, Studiu biblic Sibiu, 1880, 100 p. *Pneuma în Nicaea*, Constantinopolitani, Studiu exegetic de înțeles Sibiu 1888, VI+174 p. *De vătarea primatului papii și influența lui asupra creștinătății*, Cercetări istorice Sibiu, 1882, 159 p. *Metodica specială a studiului religiei în școlile populare*, Sibiu, 1882, 76 p. (apărută sub pseud. C. Cărbănuț) *Metodica specială a studiului religiei*, ed. a II-a București 1892, XVI+272 p. *Septuaginta în textul ebraic al Testamentului Vechi în Biserica Ortodoxă*, Studiu biblic, București 1908, 78 p. *Marele mucenic Dumitrie și Sfânta mare împărăteasă Constantină și Elena*, Sibiu, 1906, 67 p. *Sfânta mare și înțeleptă împărăteasă Apostola Petru și Pavel*, Sibiu, 1906, 76 p. *Vasile cel Mare arhiepiscopul Cezarei Capadochiei. Viața și minunile sale*

Ediție populară, Sibiu, 1906, 48 p. *Marele mucenic Gheorghe purtătorul de biruințe*, Ediție populară, Sibiu, 1906, 67 p.

Catehism pentru învățământul religiei dreptcredincioase răsăritene în școlile primare preacurat după M. I. Tuna, ed. I, Sibiu, 1880, 70 p. (apărut în 1912 la a II-a ed.) *Catehism pentru școlile normale și secundare*, București, 1880, 158 p. *Catehism pentru clasele inferioare ale școlilor medii și pentru institutele pedagogice*, Sibiu, 1902, 267 p. *Explicarea Evangheliilor dinaintea 3.000 de învățători și învățătoare*, Sibiu, 1905, 218 p. (reeditată la București, 1998, 336 p.).

Împreună cu arhiepiscopul Constantin I. Bălan, a publicat la București, în 1902 un curs de pietate Roșie pentru învățământ secundar, *istoria dăinuitoare a Vechiului și Noului Testament*, cl. I, 84 p., *Invaliditatea lui Iisus Christos*, cl. a II-a, 80 p., *Dogmele Bisericii Ortodoxe*, cl. a III-a, 80 p. *Moravă creștină*, cl. a IV-a, 34 p. *Istoria bisericii răsăritene*, cl. a V-a, 18 p. (reeditată în 1903), *Istoria Bisericii Române*, cl. a VI-a, 156 p.

Colaborat la „Telegraful Român” și „Tribuna” Sibiu. Convorbiri literare — București 1904.

Literatură: Arhiepiscopul Dr. Veniamin Poitcan Ploieșteanu, *În nașchi de teologie din Ardeal la București*, protopopul lui Simion Popescu (1848—1919) în BOR an LX (1942) nr. 7—8 p. 265—282 (se extras 21 p.). Vasile Neteș, Simion Popescu, profesorul ardelen al lui Ion Barbu în vol. Ștefan Metes la 85 de ani, Cluj-Napoca, 1977 p. 483—485. *Bibliografia românească modernă. 1871—1918* vol. II, București, 1989, p. 980—982.

POPESCU M. TEODOR, profesor de teologie (nebiblică) N. 1 ian. 1893 în Boten, jud. Dâmbovița + 4 apr. 1973 în București. A urmat cursurile Seminarului „Central” din București (1905—1913), apoi ale Facultății de Teologie din București (1913—1919), cu o întrerupere în timpul primului război mondial, la care a participat ca bibliotecier-studiu de specializare la Facultatea de Teologie din Atena (1919—1922) la care a obținut doctoratul (1922), la Facultatea de Litere și Filosofie din Viena, (1924—

din Leipzig (1922—1923), la Facultatea de Teologie protestantă din Paris, la Institutul Catolic din Paris și la École Pratique des Hautes Études de la Sorbona (192—1925). Profesor pentru disciplinele religioase la Seminarul „Central” (1925—1926), profesor de Istorie bisericească universală la Facultatea de Teologie din Chișinău (1926—1927), la Facultatea de Teologie din București (1927—1948), apoi la Institutul Teologic Universitar din București (1948—1959), șef al catedrelor de Patologie și Istoria dogmelor (1928—1938) și a celei de Istoria Bisericii Române (1947—1948), decan al Facultății (1942—1944). Arestat în martie 1959 și, încălțându-l de Tribunalul Militar București la 15 ani închisoare sub acuzația de „activitate antisocială” după viciile „antibisericești” și „antirevoluționare” execută pedeapsa la Așchizatul nr. 163. Teologia lui este etnografie a desfrânată a strălucită activitate la catedră, preocupat bogat de viața științifică publicând numeroase studii, articole, recenzii, cronici, note, predici, care se cataloghează prin erudite a scrierilor științifice cercetare critică a izvoarelor, obiectivitate și curaj. Se remarcă studiile despre istoria creștinismului primar, sinodalele ecumenice, schisma din 1054, incendențele de unire, metodelor și surselor istorice.

Lucrări: *Cauzele persecuțiilor din punct de vedere istoric și psihologic*, Alona, 1922 (teză de doctorat în teologia greacă); *Despre simonismul vechei istoriei bisericești*, București, 1924, 117 p.; *Denaturarea istoriei lui Origen*, în BOR, an XLIV, 1926, nr. 5, p. 246—254, nr. 7, p. 378—383, nr. 10, p. 580—586; nr. 11, p. 631—635 și nr. 12, p. 710—718, *Istoria creștinismului ca istorie a culturii*, Chișinău, 1926, 48 p.; *Rolul istoriei în înțelegerea creștinismului*, București, 1927, 29 p.; *Cucerirea Constantinopolului de către latini ca mijloc de unire a Bisericilor (sec. XI—XIV)*, în ST, an. I, 1930, nr. 1, p. 48—142 (și extras), *Contribuțiuni la istoria încercărilor de unire a Bisericilor. Tratatule de la 1337—1339*, în ST, an. I, 1930, nr. 3, p. 23—79 (și extras 59 p.), *Sentința de excomunicare de la 16 iulie 1054 I. Versiunea greacă*, în ST, an. II, 1931, nr. 1, p. 49—68 și *II. Versiunea latină*, în ST, an. II, 1931, nr. 2, p. 35—46; *Enciclica lui Fotie către patriarhul oriental (867)*, în ST, an. I, 1930, nr. 2, p. 56—100; *Primii didascoli creștini*, în ST, an. III, 1932, nr. 2, p. 140—211 (și extras, 78 p.),

Tratatul împăratului Justinian contra lui Origen. Studiu și traducere, în ST, an. IV, 1933, p. 17—66; *Enciclica patriarhilor ortodocși de la 1848. Studiu introductiv, text și traducere*, în BOR, an LIII, 1935, nr. 11—12, p. 543—688 și extras, 144 p.); *Teologia ca știință*, București, 1937, 30 p.; *La o sută de ani după schismă*, în ST, an. VII, 1938—1939, p. 46—89 și an. VIII, 1940, p. 77—104 (și extras, București, 1940, 74 p.); *Sensul schismei și al unirii Bisericilor*, în vol. „Omagiul I. P. S. Salei Dr. Nicolae Bălan, mitropolitul Ardealului”, Sibiu, 1940, p. 657—677; *Ce reprezintă azi Biserica Ortodoxă*, în BOR, an LIX, 1941, nr. 1—2, p. 10—39; *Necesitatea studiilor istorice și patristice în Biserica Ortodoxă*, București, 1941, 31 p.; *Anticreștinismul comunist*, în BOR, an LX, 1942, nr. 1—4, p. 13—50; *Confesionalism și obiectivitate în istoria bisericească*, Craiova, 1943, 14 p. (extras din RIB); *Carteala creștină (în Biserica veche)*, în BOR, an LXIII, 1945, nr. 1—3, p. 20—66; *Anticreștinismul Bisericii Ortodoxe Române*, în BOR, an LXVI, 1948, nr. 5—8, p. 301—316; *Cler și popor în primele trei secole*, în ST, serie nouă, an. I, 1949, nr. 9—10, p. 713—738; *Atitudinea Viteiului față de Ortodoxie în ultimii treizeci de ani*, în „Ortodoxia”, an. I, 1949, nr. 1, p. 28—90; *Cum s-au făcut „unirile” cu Roma*, în „Ortodoxia”, an. I, 1949, nr. 2—3, p. 120—142; *Privire istorică asupra schismelor, erezurilor și sectelor*, în ST, an. II, 1950, nr. 7—8, p. 347—394; *Cezariopapismul romano-catolic de ieri și de azi*, în „Ortodoxia”, III, 1951, nr. 4, p. 495—537; *Importanța istorică a Sinodului al IV-lea ecumenic*, în „Ortodoxia”, an. III, 1951, nr. 2—3, p. 188—294; *Cinci sute de ani de la căderea Constantinopolului sub turci*, în „Ortodoxia”, an. V, 1953, nr. 3, p. 381—437; *Geneza și evoluția schismei*, în „Ortodoxia”, nr. VI, 1954, nr. 2—3, p. 163—217; *Premisele primatului papal*, în „Ortodoxia”, an. VII, 1955, nr. 1, p. 3—28; *Atitudini și raporturi interconfesionale*, în „Ortodoxia”, an. IX, 1957, nr. 3, p. 371—405; *Raporturile dintre ortodocși și anglicani din secolul al XVI-lea până la anul 1920*, în „Ortodoxia”, an. X, 1958, nr. 2, p. 177—194; *O mie de ani în istoria Sfântului Munte Athos*, în „Ortodoxia”, an. XV, 1963, nr. 3—4, p. 590—620; *Problema stabilizării datei Paștilor. Privire istorică asupra divergențelor și computurile pascale*, în „Ortodoxia”, an. XVI, 1964, nr. 3, p. 334—444; *Condițiile istorice ale formării*

vechilor Biserici Orientate, în „Onodoxia”, an XVII, 1965, nr. 1, p. 28—40.

Coautor al manualului de *Istorie bisericească universală* 2 vol. — București, 1956, 398 + 467 p. Împreună cu art. eret. Grigore Mihăilescu a tradus din limba greacă *Noul Testament*, apărut ca ediție s. nouă în 1937 și 1942.

Reeditări: *Biserica mărturisitoare. Studii și articole*. Ediție îngrijită de Pr. Inc. Georgescu. București, 1995, 252 p.; *Biserica și cultura*. București, 1996, 235 p.; *Meditații teologice*. București, 1997.

Literatură. *Necrolog*, în BOR, an. XCI, nr. 3—5, 1973, p. 481—483; și în ROC, an. III, 1973, nr. 2, p. 67—69; G. I. Moisescu), *Profesorul Teodor M. Popescu*, în „Amanatul parohic. Studii de române din Viena pe anul 1974”, p. 56—157; Pr. Prof. I. Rămureanu, *Istoria bisericească universală la Facultatea de Teologie și Institutul Teologic Universitar din București*, în ST, an. XXXIII, 1981, nr. 7—10, p. 531—533; Pr. Prof. I. Rămureanu), *Prof. Teodor M. Popescu* în ST, an. XXXIV, 1982, nr. 1—2, p. 47—48; Prof. Adrian N. Popescu, *În memoriam. Profesorul Teodor M. Popescu* în BOR, an. CXI, 1993, nr. 4—6, p. 84—91; Pr. Conf. Gheorghe Drăgălin, *Teodor M. Popescu, enunț istoric bisericesc ortodox și consecvent caracter creștin* în rev. „Onodoxia”, an. XLVII, 1995, nr. 3—4, p. 70—100; Ilie Bădescu și Mihail Ungheanu (coord.), *Enciclopedia valurilor reprimite. Rdz-beni împotriva culturii românești (1944—1989)*. Vol. II. București, 2000, p. 214—215.

POPESCU VICTOR preot N. 31 iul. 1897 în Măreșlești jud. Iași, moștă în familie de preot + 17 febr. 1978, în București. Studii la Seminarul „Central” din București (1908—1916); apoi la Facultatea de Teologie din București (1917—1921) cu specializare la Facultățile de teologie catolică și protestantă din Paris; doctoratul în teologie a București (1929); pedagog la Seminarul „Central” biblioteca la Institutul teologic din București (din 1927); preot și spiritual tot acolo (1934—1948), un timp director și — paralel — profesor de Religie la Liceul internat al Societății Ortodoxe a Femeilor din București; director al Școlii de cântăreți bisericești din București (1948—1952); preot slujitor la biserica „Sf. Anton Curtea Veche” din București (1952—1978); președinte al Consistoriului mitro-

politan București, autor de lucrări teologice — îndeosebi de Pastorală, — traduceri, predici ș.a., participant la câteva întruniri „balcanice” ale Altanței universale pentru înfrățirea popoarelor prin Biserică.

Lucrări: *Cauzele conflictului politic între Biserica creștină și statul român sub împărați Severi (193—235)*, teză de doctorat, București, 1929, 170 p.; *Serfiță de seara (meditații)*, ed. I, București, 1927, 154 p. (ed. a II-a, 1929); *Problema religioasă în țara noastră* București, 1933, 55 p.; *Simbolurile euharistice în frescele din catacombe, sec. I—III*, București, 1937, 180 p.; *Ortodoxia creștină* București, 1937, 180 p.; *Sufletul preotului în raport cu ispitele* București, 1943, 208 p.; *Icona Mater Domini*, *Fragmente din viața creștină* București, 1944, 28 p.; *Predica în cultul creștin*, în BOR, an. LXII, 1944, nr. 7—12, p. 234—262 (și extras).

În manuscris: *Opere alese de Blaise Pascal*, traducere cu un studiu introductiv. XXXII + 530 p.; *Meditații creștine*, 2 vol., 123 + 97 p.

Studii, articole, recenzii, cronici, predici. În „Apostolul”, „Victorul”, „Fântâna Dururilor”, „Raze de Lumină”, „Biserica Ortodoxă Română”, „Olasul Bisericii” ș.a., toate la București.

Literatură. Preot David Popescu, *Preotul Victor N. Popescu* (necrolog), în GB, an. XXXVII, 1978, nr. 7—8, p. 931—932; Pr. Prof. Euse Braniște și Prof. Ion Apostol, *Institutul teologic din București* în BOR, an. XCIX, 1981, nr. 9—10, p. 1128—1129, n. 13.

POPESCU VINTILĂ profesor de teologie N. 1 aug. 1895, în Imoasa jud. Mehedinți; + 1 aug. 1971, în București. Studii la Seminarul „Sf. Nicolae” din Râmnicu Vâlcea (1907—1916) și la Facultatea de Teologie din București (1916—1921) cu specializare în filosofie și teologie la Viena (1921—1922); Graz (1922—1923); München și Oxford (1923—1925) „diplomat în teologie” la Oxford (1925); Profesor de Teologie practică la Academia teologică din Arad (1926—1948); asistent și conferențiar (1948—1956); apoi profesor de Noul Testament și îndrumător misionar (1956—1958) la Institutul Teologic Universitar din București; Diacon la Arad (1941) preot în 1964 când a fost încredințat cu organizarea și conducerea parohiei ortodoxe române din Londra (până în 1969). A fost unul dintre cei care au

contribuia a strângerea legăturilor cu Biserica anglicană în perioada interbelică (delegat la Congresul de la Oxford din 1937 etc.).

Lucrări: *Atitudinea teologilor anglicani fața de adăosul „Filioque” și problema reunită creștinilor într-o singură Biserică*, în „*Ortodoxia*”, an X, 1958, nr. 2, p. 302—316; *Hirotonia și consacrarea în Biserica anglicană*, în GB, an XX, 1961, nr. 3—4, p. 352—357; *Învățătura diferitelor Biserici creștine despre preoție*, în GB, an XX, 1961, nr. 5—6, p. 428—435. Broșuri, articole, recenzii, predici citite de seamă în periodice bisericești, traduceri din literatură engleză, un *Manual de Limba engleză* (1945); în 1940—1942 a redactat la Arad revista „*Catehetul*”, iar în 1967—1969 buletinul parohial „*Altarul*”, la Londra.

Literatură: *Necrolog* în BOR, an LXXXIX, 1971, nr. 7—8, p. 886—888; *Necrolog*, în GB an XX, X, 1971, nr. 9—10, p. 1001—1004.

POPESCU-BREASTA GRIGORIE preot, episcop N. 27 iul. 1875 în Breasta, jud. Dolj, în familia de preot, † 10 mart. 1955, în Craiova. Studii la Seminarul „*Veniamin*” din Iași (abs. 1902) și la Facultatea de Teologie din București (1908—1912) apoi la Facultatea de Drept din București (1912—1915). Profesor în Râmnicu Vâlcea (1902—1903), funcționar la Administrația Casei Hristice și în Ministerul Cultelor și Instrucțiunii (1903—1907), defensar eclesiar (1907—1914) preot în biserica „*Sf. Iosif*” apoi la „*Madona Duda*” din Craiova (1909—1940), profesor de Religie și Română la Colegiul „*Carol*” din Craiova (1909—1938), un timp revizor eparchial al Episcopiei Râmnicului, inspector general al Seminarilor și al învățământului religios (1919), unul dintre fondatorii Institutului de Arte grafice „*Romani*” din Craiova (1922); a mai fost director și profesor al Seminarului teologic „*Sf. Grigorie Decapoliții*” din Craiova (1922—1929). În timpul primului război mondial a fost încredințat de autoritățile de stat să transporte capul lui Mihai Viteazul la Kerson (1917—1918), după Urzic a fost senator, sub conducerea lui s-a ridicat actuala biserică „*Madona Duda*” din Craiova. A scris lucrări de teologie, manuale școlare, lucrări literare, articole în periodicele vremii.

Lucrări: *Viața și activitatea Sfântului Barnaba* (teză de licență București, 1902, 63 p.); *Explicarea Evangheliilor* (născută pentru o a II-a, secundară, Craiova, 1912, *Către preoimea română*, Craiova, 1912, VII + 112 p.); *Predici și cuvântări ocazionale*, ed. I, Craiova, 1914, 151 p. (ed. a II-a, 1922); *Lacrimi de pribegie* Craiova, 1919, 76 p.

Învățămintul religios în școlile din Germania Craiova, 1912, 86 p.; *Învățămintul religios (principii și observații metodice)*, Craiova, 1921. Colaborări la periodicele timpului.

Literatură: Gheorghe (Grigorie) Comșa, *Istoria predicii la români* București, 1921, p. 217—218, Pr. I. Iosancea, *Chipuri de predicatori din laturile Olteniei*, în MO, an XXVIII, 1976, nr. 8, p. 642. Pr. Marian Neamtu, *Clerici craioveni în viața așezărilor naționale înfăptuită la 1918*, în MO, an XXXI, 1979, nr. 4—6, p. 314—316, Prof. M. Munteanu-Breasta, *Chipuri de clerici olteni pe prof. Grigorie Popescu Breasta*, în MO, an XXXI, 1979, nr. 7—9, p. 596—604, Prof. Maria Munteanu-Breasta, *Preotul profesor Grigorie Popescu-Breasta o mare personalitate eclesiară* în BOR, an CXI, 1993, nr. 4—6, p. 99—119; Pr. Elefterie Marinescu, *Preoți craioveni de ieri*, ms. dact. p. 82—91.

POPESCU-CILIEI ION preot istoric N. 4 nov. 1906 în Cilieni, jud. Olt, † 4 nov. 1956 în Craiova. Studii la Seminarul „*Sf. Nicolae*” din Râmnicu Vâlcea (1919—1927), la Facultatea de Teologie din București (1927—1931), cu doctoratul în 1945. Conservatorul de Muzică și Artă Dramatică din Craiova (1939) Diacon (1933) la biserica „*Sf. Dumitru*” din Craiova apoi preot, profesor de Religie și Muzică în Turnu Severin și Craiova (1933—1948) profesor de Istorie în Craiova (1948—1956), colaborator la Muzeul Regional, Artăvele Statului și Societățile Științe Istorice din Craiova, autor de lucrări de istorie bisericească și națională, broșuri cu caracter religios.

Lucrări: *Documente oltenest* Craiova 1939, 40 p.; *Bisericele, orașele și satele oltenice (contribuție bibliografică)* Craiova, 1940, 32 p.; *Biserici, târguri și sate din jud. Vâlcea*, Craiova, 1941, 138 + X p.; *Pe firul istoric al Mitropoliei*

Oltenei, în vol. *Viața bisericească în Olteneia* Craiova, 1941, p. 83—130 (și extras, 50 p.); *Vechea proprietate ale Episcopiei Râmnicului în Craiova și București*, Craiova, 1942, 20 p. *Patriarhul Avraam al Ierusalimului și legăturile lui cu țările române, 1775—1787*, în AO, an. XXI, 1942, p. 89—125 și 141—154 (și extras, 57 p.); *O veche cataloghie a Episcopiei Râmnicului*, Craiova, 1943, 32 p. (extras din RIB); *Știri privitoare la mândsirea Surpatrie din jud. Vâlcea*, Craiova, 1944, *Știri noi despre biserica domnească din Tg. Jiu*, Craiova, 1944, *Biserici, izvoare și sale din județul Gorj*, Craiova, 1944, 72 p.; *Învelșurile vechilor noastre biserici*, Craiova, 1945, 132 p. + 26 fig. (teză de doctorat) *Contribuții la istoria învățământului din Oltenia în 1848*, Craiova, 1948. *Documente noi în legătura cu răscoala poporului din conducerea lui Tudor Vladimirescu*, Craiova, 1954 (în colaborare). *Formarea unor precepte otomane revoluționari din 1848*, București, 1955; *Biserici craiovene dispărute*, în MO, an. VIII, 1955, nr. 2, p. 84—95; *Schimbări otomane neamotocite*, în MO, an. VIII, 1956, nr. 1—2, p. 114—127; *Biserica de lemn ...*, în MO, an. VIII, 1956, nr. 5—6, p. 408—414, nr. 7—8, p. 540—543; nr. 10—12, p. 638—643; *Biserica Sf. Dumitru, catedrala mitropolitană a Craiovei*, în MO, an. XI, 1959, nr. 9—12, p. 576—588.

Colaborări la „Arhivele Oltenei”, „Ramuri”, „Renașterea” (republica materialele de redacție) „Revista de Istorie Bisericească”, „Mitropolia Oltenei”, toate în Craiova ș.a.

Literatură Pr. D. Cinciu *Preotul profesor Dr. Ion Popescu-Ciheni*, în MO, an. IX, 1957, nr. 3—4, p. 194—198. *Enciclopedia istoriografiei românești*, București, 1978, p. 269—270; Pr. Elefterie D. Marinescu *Preoți craioveni de ieri și azi*, p. 104—108.

POPESCU-LILIACOVĂANU SIMION

preot pedagog N. 14 mai 1887 în Floru-Olt. † d. 1944. Studii la Seminarul „Central” (1900—1908) și la Facultatea de Teologie din București (1908—1912), studii de specializare la Universitatea națională „Capodistria” din Atena (1918—1921), unde obține licența în Teologie (1920) și în Litere-Filosofie (1921), doctoratul în Teologie la București, cu teza ms. *Origen* (1923), examen de capacitate pentru învățământul secundar

(1924). Preot la biserica „Sf. Nicolae de Sîrbii” (din febr. 1913), secretar al Facultății de Teologie (1 apr. 1913—1 mart. 1924), profesor de Religie la Liceul „Mărica Brâncoveanu” (1926—1928), Școala normală „Gh. și M. Filipescu” (1927—1929) și Liceul „Gh. Șincai” (1928—1940), toate în București, membru în Consistoriul mitropolitan București (1938—1944).

Lucrări: *Originea ierarhiei bisericești. Studiu arheologic-exegetic*, București, 1920, 21 p.; *Canonul Muriari*, București, 1921, 10 p.; *Evangelismul apocrif de Hucules*, 1922, *Legăturile Bisericii noastre cu Patriarhia de Constantinopol*, București, 1932. *Studiu exegetic pe șapte planete*, București, 1935, *Sf. Apostol Petru n-a fost episcop în Roma*, București, 1940, 63 p.

Literatură Constantin I. Hercuș, *Administrarea Facultății de Teologie din București (1881—1948)*, în BOR, an. C, 1982, nr. 9—10, p. 876.

POPESCU-MAIAȘTEI IOAN nr. dec. de teologie N. 31 mart. 1874, în Mălăești, jud. Prahova, în familie de preot, † 3 apr. 1953 în București. Studii la Seminarul „Central” din București (1886—1888), apoi la Facultatea de Teologie din București (1893—1897, cu licență în 1898). Funcțional diacon pe scauna bisericii ortodoxe române din Baden Baden (1898—1900), apoi studii la Universitatea germană din Strasbourg unde a obținut doctoratul în Litere și Filosofie (1903), echivalat apoi în țară (1904). Diacon la biserica „Sf. Ioan Botezătorul”, nr. 3, transferat ca preot la biserica „Cotroceni” din București (1907), profesor de Vechiul Testament, Arheologie biblică și Limba ebraică la Facultatea de Teologie din București (1907—1939), decan al Facultății (1929—1933 și 1936—1938); un timp presedinte al Societății „Ierusalim” în „Cotroceni” din jud. Prahova. A publicat o serie de lucrări în specialitatea sa, arhivarea monumentelor, probleme de introducere în Vechiul Testament, arheologie biblică.

Lucrări: *Die Erzählung oder das Martyrium des Barbaren Christophorus und seiner Genossen*. Inaugural-Dissertation der philosophischen Fakultät der Universität Strasbourg, 1903, VIII + 57 p.; *Pentateuhul. Studiu istorico-critic*, București, 1904, 82 p. (ed. a II-a, București, 1936,

94 p.}; *Profetia lui Ochiaie*, tradusă și comentată, Pitești, 1906, 64 p.; *Proorocia lui Ioel*, *Studiu exegetic + introductiv*, București, 1910, 43 p.; *Din practicile și credințele israelitilor*, Pitești, 1910, 46 p.; *Proorocii Noștrii introductive*, 2 fasc., București, 1926, 88 + 37 p. (extras din BOR, 1925—1926); *Proorocia lui Isai cu scurte explicații*, București, 1926—1927, 80 + 144 p. (extras din BOR, 1926—1927); *Proverbele lui Solomon*, București, 1930, 38 p. (extras din ST, an I, 1929, p. 1—18 și 2, p. 1—22); *Valoarea Vechiului Testament pentru creștini*, București, 1932, 80 p. (extras din ST, an III, nr. 2, 1932, p. 33—112); *Ecclésiastice*, București, 1933, 64 p. (extras din ST, an IV, 1933, p. 93—155); *Scurtă introducere în cărțile Vechiului Testament*, *Partea generală*, București, 1933, 88 p.; *Cărțile biblice studiate separat*, București, 1935, 68 p. (extras din BOR, 1924—1925);

Elemente de gramatică a limbii ebraice, București, 1904, 58 p. (cu a. a. revizuită și adăugită Craiova, 1921, 258 p.); *Eserciii de gramatică ebraică*, București, 1927, 88 p.

Manual de Religie (în colaborare cu C. A. Leănulescu: *Istoria sfântă a Vechiului și Noului Testament pentru clasa secundară și normală*, cu a. a. București, 1929, 184 p.; *Parabolele și învățăturile Domnului nostru Isus Hristos*, pentru clasa II-a secundară, București, 1929, 104 p.; *Istoria sfântă a Noului Testament*, pentru clasa II-a normală, București, 1929, 109 p.

Diferite broșuri în colecția „*La și citește*”, îndrumată de el însuși, studii de Vechiul Testament, studii și propuneri cu privire la organizarea învățământului teologic și religios, cronici bisericești, socotite articole tratând probleme de educație religioasă, recenzii ș.a., în revistele „*Biserica Ortodoxă Română*”, „*Vitorul*” — Iași, „*Revista Ortodoxă*” (membru în comitetul de conducere), „*Raze de Lumină*”, „*Studii Teologice*” ș.a. A împoi și redactat „*Duminica Ortodoxă*” (scop de zădărire suficientă a cercului de publicări teologice-morale „*La și citește*” (1918—1940), în care a publicat sute de articole, deosebite explicații ale pericopei evanghelice și Apocalipsei sau la alie texte biblice.

Literatură. Pr. Prof. Haralambie Roventă, *Ioan Popescu-Mălăești. Preotul și profesorul*, în ST, an VII, 1938—1939, p. 20—29, Ioan V. Georgescu, *Bibliografia părintelui profesor Ioan*

Popescu-Mălăești, în ST, an VII, 1938—1939, p. 326—373; *Necrolog*, în GB, an XII, 1953, nr. 4, p. 245—248. Pr. Prof. Nicolae Neaga, *Ioan Popescu-Mălăești*, în MA, an II, 1957, nr. 5—8, p. 539—541, Pr. Prof. I. Răduceanu, *Prof. Pr. Ioan Popescu-Mălăești* în ST, an XXXIV, 1982, nr. 1—2, p. 43—44.

POPESCU-MOSOALA DUMITRI (preot, N. 1874, în Moșoala, jud. Argeș, ? 1949, în București, Sinaia, la Tâmbac de Teologie în București, unde obține licența în 1901. Preot la biserica „*Popa Chiur*” din București, director la Seminarul „*Nifon*” din București (1905—1915, 1911—1915), preot la biserica română din Paris (1 oct. 1927—1 oct. 1928), lector la Facultatea de Teologie a Universității din București, Catehetică și Liturgică (1928—1940).

Lucrări. *Studiu istoric exegetic asupra Epistolei către Coloseni*, Teză de doctorat, București, 1901, 85 p.; *Sase săptămâni despre război*, București, 1917, 48 p.; *Călugărul nou*, București, 1925; felurite articole în periodicele timpului.

Literatură. *Enciclopedia „Cugetarea”*, sub redacția de Prof. Dr. H. Răduceanu, 1941, p. 671—680.

POPESCU-PASAREA ION (compozitor psalt, profesor de seminare, n. 6 iul. 1871, în Pasărea-Iliov, în familie de preot. ? 10 apr. 1943, în București. Studi la Seminarul „*Nifon*” din București (1883—1890), Conservatorul din București (1890—1893), cu Gh. Brătilanu, Ed. Wachmann ș.a., mai târziu la Facultățile de Litere și Drept în București. Profesor de Muzică psaltică la Seminarul „*Nifon*” și „*Central*” (1893—1934), la Conservatorul de Muzică (1905—1912), la Academia de muzică religioasă (1928—1934), 1932—1941, profesor de Muzică la câteva licee particulare, toate în București, concomitent cântăreț de stradă la câteva biserici din Capitală („*Sf. Dumitru*”, „*Sf. Spiridon*”, „*Sf. Gheorghe Vechi*” și „*Kalin deru*”). A fondat și a condus câteva societăți muzicale „*Macarie*”, „*Cucuzel*” și „*Asociația generală a cântăreților bisericesti din România*”, a redactat revistele muzicale „*Cultura*” (1911—1941) și „*Cultura strănei*” (1919). A format numeroși compozitori muzicologi și psalți. George

Breazu, I. D. Petrescu-Visariou, Nicolae Lungu, Gh. Folescu ș.a.). Contribuții importante la cercetarea și valorificarea tezaurului psaltic se află în opera mai multor prieteni. A publicat colecții și culegeri de cântece, muzică bisericească psaltică, cărți didactice, studii de muzicologie ș.a.

Colecții de cântece. *Colecțiune de imne școlare compuse și scrise pe notațiunea muzicii orientale*. — și cu un adănos după diferiți alți autori, București, 1900 (în colaborare cu Ștefan Popescu); *Colecțiune de cântările Sfintei Liturghii scrise pe muzică bisericească*, București, 1919; *Colecțiune de cântări bisericești alese, imne școlare și cântări populare*, București, 1921; *Repertoriu coral al Societății Învățătorilor „provi.”* București, 1923; *Culegere de cântări bisericești alese* București, 1925; *Cântările Sf. Liturghii întocmite pentru școală și popor*, Craiova, 1927 (în colaborare cu G. Comana și G. Breazu); *Culegere de cântări bisericești ce se cântă de către preoți* ... București, 1940.

Muzică psaltică. *Suona M. Nicodan (Verecunia și Uireania)*, București, 1893; *Cântările Sf. Liturghii, scrise pentru cursurile sătești după metode bisericești tradiționale*, București, 1908; *Cântări bisericești patriotice și populare*, București, 1915; *Prăhuta: Duminică noastră frum. Hristică* ... București, 1920; *Cântările atrenurilor de duminică pe cele opt glasuri* București, 1922; *Cântările Sfintei Liturghii scrise pe muzică bisericească și armonizată pe două voci* București, 1923; *med. în 1928*; *Cântările Nașterii Domnului (Crăciunului) și Cântările Sf. Trei Ierarhi (30 ianuarie)* București, 1929; *Pentecostarul cuprinzând cântările Sf. Paști, precum și slavele principale ale duminicilor din Pentecostar* București, 1924; *Podobule celor opt glasuri scrise după Anton Pann. Troparele Învierii. Troparele și condatele sfînșilor și praznicelor*, București, 1925; *Liturghierul de strand*, București, 1925; *Cântări de Trindului după muzică bisericească orientală precum se cântă în Biserica ortodoxă română*, București, 1925; *Cotavasierul* București, 1927; *Cântările atrenurilor de duminică pe cele opt glasuri scrise după Macarie Ieromonahul și Ștefanache Popescu*, București, 1928; *Noul Ideomelar*, București, 1933; *Cântările Sfințelor Paști precum se cântă de către preoți în Vechiul Regat scrise pe muzică psaltică* București, 1936 etc.

Alte lucrări: *Principii de muzică bisericească orientală*, București, 1897, 60 p. (alte ediții în 1923, 1939 și 1942); *Autoritatea lucrului judecat în dreptul român și civil român* Teză pentru licență București, 1904, 52 p. Fez și pre-... de muzică corală pe una, două și trei voci, egale, studii de muzicologie în revistele: „Cultura” „Izvoarele” de la Bisniza Mehedint, etc.

Literatură: Mihail Gh. Postolache, *Istoria muzicii în români* București (1928), p. 55—56; George Breazu *Omul de I. Popescu-Pasdre* în „Cultura”, an. XXVI, 1936, nr. 9—11, p. 206—211; *Necrolog*, în BOR an LXI, 1943, nr. 4—6, p. 318—320 (Todor N. Manolache); Victor Cosma, *Muzicieni români* *Lexicon* București, 1970, p. 363—365; Diacon Drd. Ion Bosteanu, *Profesorul Ion Popescu-Pasdre și un formarea cântărilor psaltice* în SFG, an. XX, nr. 9—10, p. 727—735; Diacon prof. Marin Velea, *Profesorul de compoziție Ion Popescu-Pasdre*, în GB, an. XLII, 1983, nr. 4—5, p. 286—290; Diacon Conf. Nicu Moldoveanu, *Muzica bisericească la români în sec. XX* în BOR, an. CIII, 1985, nr. 7—8, p. 6, 6—6, 9; Constantin A. Ionescu, *Profesorul Ion Popescu-Pasdre pedagog național al muzicii bisericești*, în BOR, an. CXI, 1993, nr. 4—6, p. 92—98; Gheorghe C. Ionescu, *Ion Popescu-Pasdre* în SFG, an. LXI, nr. 19—20, p. 19—30; Gheorghe C. Ionescu, *Lexicon — Compoziții teoretice și muzicologice ale de psaltic pe copii interpret*, București, 1994, p. 295—301.

POPESCU-L-PRAHOVA NICOLAE (dî. botez Ionescu Nicolae), profesor de teologie (nehiretonit) N. 25 mart. 1886 în Tăcărani, jud. Prahova, în familie de preoți, † 6 febr. 1945, în București. Studiază la Seminarul inferior din Curtea de Argeș (1898—1901), cursul superior la Seminarul „Central” din București (1901—1906), Facultatea de Teologie din București, 1906—1910; Facultatea de Drept a Universității din Paris (1910—1913), la care va obține mai târziu doctoratul (1925). Ofiter combatant în primul război mondial și prizonier în Germania, avocat și profesor suplimentar la Liceul „Sf. Apostoli Petru și Pavel” în Ploiești până în 1925, secretar patriarhal (1925—1926), director al Căminului Arhiepiscopiei București (1926—

1927 – profesor de Drept bisericesc la Facultatea de Teologie din Chișinău (1928–1941), decan al facultății (1932–1940), transferat la aceeași catedră a Facultății de Teologie din Cernăuți – Suceava (1941–1945). Deputat episcop în Chișinău și membru mareșal în Congresul Național Bisericesc, secretar general al Ministerului Cultelor (1944–1945).

Lucrări: *Raporturile dintre Stat și Biserică în Franța în secolul XIX* (București, 1933, 20 p., *Le divorce dans l'Eglise Orthodoxe suivi d'un exposé des divergences entre les lois civiles romaines et les lois ecclésiastiques en matière de mariage* Paris, 1925, 64 p. (doctorat)); *Cauzete de divorț în Biserica romano-catolică* (Spațiul de Drept bisericesc comparat) București, 1926; *Civilizațiunea creștină* (Chișinău, 1931, 40 p.); *Memoria Facultăților de Teologie* (Chișinău, 1935, 29 p.); *Raporturile dintre Stat și Biserică*, Chișinău, 1936, 316 p.; *Canonizarea în Biserica Ortodoxă* în „Candela”, an L–LI (1939–1941, p. 421–488 (și extras, 70 p.)); *Creștinism și națiune. Patrie și religie*, ed. I, București, 1942 (ed. a II-a, 1943, 122 p.); *Curs de Drept bisericesc* (cuprinzând șase articole în „Luminătorul” de la Chișinău și alte periodice).

Literatură: *Necrolog* în BOR, an. LXIII, 1943, nr. 1–3, p. 92–93; Pr. Dr. Haralambie Ciocârlii: *† Prof. Dr. Avram Popescu Pruhova* în „Candela”, an. LXII, 1946, p. 22–27; Preot P. Mănuș: *Înălțarea la altar a moartea prof. Dr. Avram Popescu Pruhova* în MVS an. XLI, 1963, nr. 9–10, p. 538–540; Pr. Drd. Silviu Petre Păulete: *Cauzetele a profesorului Avram Popescu Pruhova în activitatea Dreptului bisericesc*, în ST, an. XXV, 1973, nr. 5–6, p. 399–411.

POPESCU-VÂLCEA GHEORGHE istoric de artă, teolog (nchinătorul) N. 9 aug. 1912, în Copăcești, jud. Vâlcea, † 7 apr. 1998 în București. Studii la Seminarul teologic „Sf. Nicolae” din Râmnicu Vâlcea (1924–1932), Facultatea de Teologie din Chișinău (1932–1936), Facultatea de Litere și Filozofie din București, Institutul de Artă bizantină și a sud-estului european de la Universitatea din Strasbourg, cursuri de Artă creștină și Bizantinologie la École Pratique des Hautes Études din Paris, doctoratul în Arte la

Facultatea de Litere și Filozofie a Universității din București. Omier, în războiul civil, a devenind inspector general în Ministerul Educației Naționale, Cultelor și Arterilor. În 1947 a organizat Mișcarea de rezistență „Vinul Tepeș”, dar a fost arestat în 1948 și condamnat la 30 de ani muncă silnică. A executat 16 ani și jumătate la Jilava, Văcărești, Aiud, Lugoj și Gherla, fiind eliberat în 1964. A lucrat apoi ca inspector general de specialitate, vicepreședinte și profesor la Universitatea de pictură bisericească a Patriarhiei Române până la pensionare (1964–1977). A publicat 141 articole în reviste de specialitate deosebit de apreciate.

Lucrări: *Simbolul crucii în gândirea și arta creștină*, București, 1940; *Rapports entre la miniature et l'imprimerie roumaine*, București, 1940, 19 p. + 2 pl.; *Le problème de l'entrelacs et l'ornementation des vieux manuscrits roumains* București, 1941; *Considerații asupra artei bizantine* București, 1941; *O replică ortodoxă a temei iconografice a sacru de l'Évangile* în *Contribuții la iconografia simbolului euharistic*, București, 1943, 24 p.; (Constantin Brâncoveanu) inițiator și protector al unui nou stil în arta românească, în BOR, an. LXXXII (1964, nr. 9–10, p. 900–915; *Des odăile de artă de la Dragonarna*, în BOR, an. LXXXV, 1967, nr. 11–12, p. 1240–1254; *Școala miniaturistă de la Dragonarna* în BOR, an. LXXXVI (1968, nr. 3–5, p. 455–468, nr. 7–8, p. 959–972, nr. 9–10, p. 1186–1211 și nr. 11–12, p. 1343–1359; an. LXXXVII, 1969, nr. 1–2, p. 197–209; *Arta asieatică* București, 1972, 11 p.; *XL ilustrații în text* – *Simbolismul mitologic, Ștefan cel Mare* 1648–1668 București, 1974, 112 p. (XL ilustrată în text); *Eroaștrii, logofătului Petruche*, București, 1977, 107 p.; *Miniatura românească* (Album), București, 1981, 138 p. + 204 p. ilustrată (ed. franceză 1982, 246 p.); *Un manuscris al voievodului Ieremia Movilă*, București, 1984, 175 p.; *Un manuscris al voievodului Alexandru al II-lea* București, 1984, 152 p.; *Carțile populare miniaturate și ornate*, București, 1989, 128 p.; *Miniaturi românești*, București, 1998, 95 p.

Cuvinte din temniță (versuri) București, 1991, 64 p.

Literatură: *Daze autobiografice*, în cartea sa *Cuvinte din temniță*, p. 63.

POPFIU IUSTIN, preot, poet și publicist. N. 23 oct. 1841 în Dîjir, Bihor, † 27 mart. 1882, în Leta Mare (azi. Leten, jud. Cluj). Cu ocazia premostratens din Oradea (1851—1859), apoi alina teologice la Universitatea din Viena (1859—1863). Preot și funcționar în cancelaria Episcopiei ortodoxe din Oradea (1863—1864), profesor de limba română la Gimnaziul premonstratens din Oradea (1864—1880), spiritual și profesor de Liturgică la Institutul teologilor români din Oradea (1874—1880) preot și protopop în Leta Mare (1880—1882).

Cu o ev de gimnaziu a redactat foile în manuscris *Desceapătire române* și *Musa crișană*; mai târziu a editat „Amvonul”, foaie bisericească pentru călătorie, este deosebită sare în Leta Mare după sporul său (1868—1870—1881). În care a publicat vreo 40 de predici și articole, diferite articole cu caracter teologic în „Sionul Românesc” — Viena, versuri — mai ales cu caracter patriotic — în „Foaia pentru minte, inimă și literatură” — Brașov, „Concordia Penta”, „Aurora Română” — Pesta, „Familia” — Oradea și în „Poeta” — Cluj. Cluj, 1870, 272 p., *Predici pe duminici*, Cluj, 1895, 420 p. (postum).

Literatură: Eugeniu Potoran, *Poeta Bihorului*, Oradea, 1934, p. 38—43; Teodor Neș, *Oameni din Bihor*, Oradea, 1938, p. 65—73; Vasile Varticolomei, *Iustin Popfiu. La centenarul nașterii*, Cluj, 1941. Aceiași *Mărturie culturale miharene* Cluj 1944 p. 130—152, *Dicționarul literaturii române de la 1800 până la 1900* București, 1979 p. 677.

POPOVICI ANDRONIC (din botez Andrei Badea), arhimandrit, istoric și copist. N. 4 iul. 1820, în Lungani, jud. Iași în familie de preot. † 13 aug. 1893 în mănăstirea Nouă Neamț, jud. Tighina. Frate în mănăstirea Neamț în 1831, călugăr în 1839, mai târziu hirotonit ierodiacon (1842) și ieromonah (1850) și hirototat duhovnic (1853) apoi arhimandrit (1890); egumen la Sihăstria (1861), apoi la Secu, a pus bazele mănăstirii „Noul Neamț” în 1874 pe care a condus-o ca egumen. A copiat lucrări istorice și a scris el însuși *Istoria Sfințelor monastiri Neamțul și Secu, adunată în scurt* (Neamț, 1857) și *Scurta istorie pentru începutul*

creștinătății și a ierarhiei Moldaviei (Neamț 1864).

Manuscrise: *Hronologie sfintei mândstiri Neamțului*, 154 foi (Ms. 318 B. bi. Acad.), *Istoria mândstirilor Neamțul și Secu* 4 tomuri (1862—1863 la Chișinău, 80 + 69 + 70 + 86 foi, Ms. 1269, 1270, 4611 și 3529 B. bi. Acad.), *Istorie pentru sfințele monastiri Neamțul și Secu* (1887, la Nouă Neamț 174 foi Ms. 525 B. bi. Acad.) *Cronograful* (*Istoriele bisericești și potestice*), până la 1870) 5 volume cuprinde la mănăstirea Neamț—Secu în 1850, 1851, 1853 și 1858, 123+359+340+227 foi (Ms. 1238—1241) în B. bi. Acad., vol. 5 în B. bi. Patriarhiei) — compilație după „Chosar Boromei” *Calendarie pentru toate mănăstirile bisericești* — din Sf. Mândstire Neamț (1857), *Istoria de la mănăstirea Neamțul Secu* Cluj, în *Alteceva cuprinde* *Istoria pentru începutul sfințelor* *Ierusalimului* *Calendarie* *edificării Chiriac de la Secu* și a

Literatură: Avxentie Stadnik, *Arhimandritul Andronic egumen al mândstirii Nouă Neamț*, Chișinău, 1895, 61 p. în rusește, G. Giogea, *Căldările edificării Chiriac de la mândstirea Secu*, în BOR an LIV, 1936, nr. 3—4, p. 153—157, Augustin Z. N. Pop, *Păcintele Andronic cărturarul (1820—1893)* în VB, an IX, 1940, nr. 7—8, p. 27—32, Prof. Constantin C. Tomulescu *Scurta istorie a mândstirii Neamțul și despre așezările monahale supuse ei*, Neamțul, 1942, p. 61, Pr. Dumăru *Istoria edificării mândstirii Neamțul în Biserica Patriarhiei Române*, în ST, an XII, 1960 nr. 5—6, p. 447—450; Nestor Vorniceanu, *Relațiile bisericești-culturale între mândstirea Neamțul și Transilvania din cele mai vechi timpuri până în prezent anul 1918* în MMS an XLIV nr. 11—12, 1968, p. 696, nota 112; Aceiași, *Un manuscris necunoscut al duhovnicului Andronic Istoria mândstirii Secu*, în MMS an L, 1974 nr. 3—4, p. 180—196, Gabriel Ștenspel, *Catalogul manuscriselor românești*, vol. 1, București 1978 p. 88, 262—264, 272—273 și 359.

POPOVICI CONSTANTIN, preot, profesor. N. 10 oct. 1860, în Rădeni, jud. Bălți, în familie de preot, † 3 iul. 1943 în Chișinău. Studii la Sf. Mândstire Neamțul și la Seminarul teologic din Chișinău (1873—1881);

si: Academia teologică din Kiev, 1883—1887, unde a obținut titlul de magistru. Profesor de Liturgică, Pastoral și Omiletică la Seminarul teologic din Chișinău (1887—1927), rector al Seminarului (1921—1927); preot (1891), iconom mitrofor (1923), duhovnic al orașului Chișinău (1910), director al Comisiei pentru revizuirea cărților bisericești în limba română, un timp președinte al Societății Istorie-Arheologice-Bisericești din Chișinău. În 1908 a publicat împreună cu ieromonahul Gheorghe Grosu, viitorul mitropolit al episcopiei ortodoxe moldovenești, în Chișinău pe care a condus-o, ca redactor

Lucrări: *Patriarhul Sofronie al Ierusalimului* (1894); *Preotul care s'aruncă în iad* (1894); *Studii religioase, morale și liturgice*, Chișinău, 1934, 456 p.

Îngrijirea de săraci la vechii creștini, în „Luminătorul”, an LIX, 1926, nr. 7—8, p. 2—41, nr. 15—16, p. 62—71 și nr. 17, p. 31—39; *Schite istorice asupra Sf. Liturghii a Bisericii noastre ortodoxe*, în „Luminătorul”, an LXI, 1928, nr. 17, p. 11—24, nr. 18, p. 3—11 și nr. 19, p. 5—14; *Schite din viața vechilor creștini*; *Mormintele creștine*, în „Luminătorul”, an LXIV, 1931, nr. 21, p. 1101—1107; nr. 22, p. 1165—1168, nr. 23, p. 1125—1131, an LXV, 1932, nr. 2, p. 31—38; nr. 3, p. 117—123; nr. 5, p. 3—240; *Despre viața după moarte. Ce ne așteaptă pe noi după moarte?*, în „Luminătorul”, an LXXXVII, 1934, nr. 10, p. 687—694, nr. 11, p. 735—744, nr. 12, p. 807—816; an LXXVIII, 1935, nr. 1, p. 9—19 (și extras). Diferite broșuri cu conținut moralizator, precum și alie numeroase articole, traduceri, predici, cronică, recenzii în „Luminătorul”, — revista având un rol însemnat în conservarea și unificarea limbii românești, — în „Revista Societății Istorie-Arheologice Bisericești”, „Cuvântul Moldovenesc” ș.a.

Literatură: *Înmormântarea iconomului mitrofor Constantin Popovici*, în „Luminătorul”, an LXXVI, 1943, nr. 9; Pr. Paul Mihail, *Preotul împotriva ateismului*, în „Cuvântul Moldovenesc”, 1943, nr. 10—12, p. 676—678; Pr. Dr. Paul Mihail, *Actions du clergé en faveur de la langue roumaine jusqu'à l'établissement de l'état national roumain en 1918*, în MMS, an LIX, 1983, nr. 10—12, p. 676—678; Pr. Dr. Paul Mihail, *Actions du clergé en faveur de la langue roumaine jusqu'à l'établissement de l'état national roumain en 1918*, în rev. „Vestiturul”, Paris, ansee IV (XII), no. 1—2, 1984; Pr. Dr. Paul Mihail, *Preotul*

luptător pentru limba română din Basarabia, rectorul Constantin Popovici, în „Cronica Episcopiei Romanului și Hușilor”, V, 1993, p. 39—45 (și rev. „Cugetul”, Chișinău, nr. 1, 1994, p. 29—32); Iurie Călesnic, *Basarabia necunoscută I*, Chișinău, 1993, p. 122—125.

POPOVICI CONSTANTIN (senior), profesor de teologie, tatăl profesorilor Eusebiu și Constantin Clement. N. 3 iul. 1807 în Fânănița sau Slobozia Comăreștilor din Bucovina, în familie de preot, † 19 oct. 1890, în Cernăuți. Studii gimnaziale, apoi Institutul teologic (1828—1832) în Cernăuți. Profesor de Istorie bisericească (1832), iar după un an și de Drept bisericesc la același Institut, până la pensionare (1866). Preot (1832), protopresbiter (1833—1834) la „Sf. Nicolae” din Cernăuți (1853—1861), consilier episcopal deputat în Adunarea Bucovinei (1861—1866). A lăsat în urmă scrieri valoroase, fiind discipul pe care le-a predat.

Literatură: *Necrolog*, în „Cuvântul”, 1890, p. 733—740; *Enciclopedia Română* tom III Sibiu, 1904, p. 644.

POPOVICI CONSTANTIN (ca monih Clement, profesor de teologie N. 22 sept. 1846, în Cernăuți, † 2 sept. 1938, în Cernăuți, fiul profesorului Constantin Popovici senior. Face gimnaziul apoi Teologia la Cernăuți (1865—1869), studii de specializare la Universitatea din Viena (1870—1872). Profesor de Religie la Școala normală din Cernăuți (1872/73), suplinitorul catedrei de Istorie bisericească și Drept canonic (catedra de fratele său Eusebiu la Institutul teologic (1873—1875). În decembrie 1875 a devenit protopresbiter (1880—1918) la catedra de Drept bisericesc de la noua Facultate de Teologie din Cernăuți, decan al Facultății (de șase ori), rector al Universității din Cernăuți (1888/89); deputat în Parlamentul din Viena; preot în 1871, protopresbiter în 1880, arhiepiscop stavrofor în 1896, rămânând văduv și-a călugărit sub numele Clement (Clemente) fiind hirotonit arhimandrit în 1910, aslunmandu-mitrofor în 1918, consilier mitropolitan onorar, președinte al Consistoriului spiritual al Arhiepiscopiei Cernăuților (1925—1931); autorul unor valoroase lucrări de Drept canonic.

Lucrări. Fântânile (izvoarele) și codicii
Dreptului bisericesc ortodox cu un appendice
care conține învățătura celor 12 apostoli, tradusa
din textul original grecesc, în „Candela”, an
IV – V, 1885 – 1886 și extras Cernăuți 1886
119 + XIX p. Capitulul al șaptelea al 1-eri. *P*
din Sinagrama alfabetica a lui Matei Vlasare
Despre Sfintele Paști sau despre computul
pascal în „Candela”, an XVIII – XIX, 1898 –
1900, și extras, 1900, IX + 386 p.)

[illegible]

Literatură: Leonida Bodnărescu, *Antorii române. Începuturi. Repertoriu Cântărilor*, 1927, p. 23—24 R. Căndea, *Arhimandritul Clement Constantin Popovici*, în *Căndea*, an XXXVI, 1926, nr. 10—11, p. 225—231 (și extras, *Cernăuți*, 1927, 9 p.; *Vălenian Șevan*, "Clement Constantin Popovici, în „Căndea”, an XLIX, 1938, p. 62—73 (și extras, *Cernăuți*, 1939, 14 p.); *Dr. Mihail Plăcică*, *Canonistul Clementine Popovici. Contribuția la viața de vouăru Dregur lui bisericăsc ortodox*, în *ST*, an XIII, 1961, nr. 5—6, p. 349—363.

POPOVICI IUSTIFIU profesor de teologie
xiană. N. 15 febr. 1838 în Cernăuți + 28 sept.
1922 în Cernăuți. fiu, poezii, exm. la Constantin P.
Jenă și Stănișleu (1849—1856 și teologie
1856—1859) la Cernăuți, cu specializare la
Universitatea din Viena (1860/61). Călugăr la
Biblioteca de Stat în Cernăuți, 1861—1871;
profesor suplinitor de Vechiul Testament și arhiepiscop
semice al episcopatului teologic din Cernăuți (1862
—1866) apoi profesor suplinitor (1866) al catedr.
din Viena (1868) la catedra de Istoria bisericească și

Drept canonic (scutură din 1833 de a fi său din 1875 profesor titular la catedra de Istorie bisericească de la noua Facultate de Teologie a Universității din Cernăuți până în 1908). Pe parcurs a predat și alte discipline. Pătrunde în Enciclopedia și metodele noului studiu. Arteriole și adevăratul uncoi pe fratele său Constantin la catedra de Drept bisericesc, apoi catedra de Dogmatică (1888—1896) și Noul Testament (1878—1911), decan al Facultății (de șase ori), rector al Universității (1877—1880) și 1880—1881 și 1885—1886, președinte al presbiteratului în 1874, arhiepiscopul slavilor din 1886. Tatăl lui Vasile a călătorit, sub același nume, ajungând arhiepiscopul de scaun (vicar) al Arhiepiscopiei Cernăuților (1903—1918), inspector școlar (1869—1876), membru în Consiliul școlar al Austriei (1877—1896), consilier consistorial onorar (din 1874), membru onorar al Academiei Române (1908).

Lucrări Cursiv: sat. la *Istoria bisericească universală* predat în limbaj francez, bulgar și rumân multe rânduri, reprezintă o adăugătură enciclopedică la cursul de istorie al lui Constantin Lecca de acest fel scris în română pentru prima dată. A fost tradus în românește de fratele său sf. student episcopul Valeriu Mironescu și tipărit în Timisoara în volumul Istoria religiei - 1911 {724+559 p}. Mai târziu a fost tradus numai de Atanasie Mironescu, după ce s-a retras din viața sa de cultură. Tipărit și publicat separat: *Istoria bisericească universală și statistica bisericească*, în 4 volume, București, 1925-1928 XXIV + 456 p (I); XII + 438 p (II); XV + 520 p (III); XIV + 677 p (IV) Același tratat a fost tradus în limba sârbă de Moise Stanković și Carlowi, în 1912) și bulgar.

Aste studii a publicat în revista „Candela”, în „Archiv für Katholisches Kirchenrecht” din Mainz ș.a., apoi câteva broșuri privind situația bisericii în România (1925-1926) și în Olanda (1927). O serie de altele lucrări au rămas în manuscris (urta s-a publicat apoi în broșură la București, în 1930) sub titlul „Istoria creației sistemului liturgic, dogmatic”.

Literatură. *Nectologia*, în revistele BOR, an XL, 1922, nr 12, p. 928—931 RT an XII, 1922 nr 10—11, p. 255—257 (de Gh. Ciubanda—Căndea) an XXXIV, 1923 p. 74—75 (R. Căndea), *Date biografice în istoria bisericească universală*, vol. III, București, 1927.

românesc din Beiuș (abs. 1882), la Institutul teologic din Arad, 1882—1885), mai târziu cursuri de Pedagogie și Filosofie la Universitatea din Cluj, cu examen de capacitate pentru Religie. Preot paroh în Seghize (1885—1913), „administrator protopopesco” la Vascău (1906—1909), la Beiuș (1915—1918) și la Rietu (1923—1926), catehet la Liceul „Samuil Vulcan” din Beiuș (1912—1931), director al Internatului ortodox din Beiuș (1919—1931), iconom stavrofor, 1931.

Lucrări: *Monografia parohiei Seghize*, în rev. „Transilvania”, Sibiu, an. XLII, 1911, p. 205—23, (și extras); *Contribuțiuni la monografia comunei Lehecent* în „Transilvania”, an. XLIII, 1912, p. 509—530 (și extras); *Monografia Internatului ortodox român de băieți din Beiuș*, Oradea, 1932, 174 p.; *Un vechi monument istoric dispărut: biserica din Seghize*, Beiuș, 1934, 24 p.; *Mângâieri sufletești. Predici și cuvântări ocazionale*, Beiuș, 1934.

Colaborări la „Tribuna Poporului” — Arad, „Biserica și Școala” — Arad, „Familia” și „Legea Românească” — Oradea, predici în „Biblioteca misionară” din Oradea ș.a.

Literatură: *Monografia internatului... din Beiuș*, Oradea, 1932, p. 104—105. *Necrolog*, în „Legea Românească”, an. XXVIII, 1948, nr. 7, p. 39—40. Prof. Timis Roșu, *Un luptător pentru cultură și unitate națională: profesorul-catehet Moise Popovici din Beiuș (1865—1948)*, în „Legea Românească”, serie nouă, an. IV, 1993, nr. 3, p. 5—8. Prof. Gavril Hădăreanu, *Terțe arzând în Tara Beiușului*, Beiuș, 1995, p. 420—426.

POPOVICI NICOLAE, profesor de teologie N 6 dec. 1883 în Bocșa Română, jud. Caraș-Severin, în familie de preot, † 20 mart. 1956, în Arad. Studii secundare la Liceul de Stat din Lugoj și la Liceul „Andrei Șaguna” din Brașov, superioare la Facultatea de Științe juridice din Budapesta (neterminate), la Institutul teologic din Caransebeș și la Facultatea de Teologie din Cernăuți (abs. 1909), cu doctoratul în 1913. Preot-paroh în Bocșa Română, jud. Caraș-Severin (1900—1912) și Gâtaia, jud. Timiș (1912—1920), director al cultului ortodox pentru provincia de unitate la România din Ministerul Cultelor

(1920—1922), profesor de Istorie bisericească și Drept bisericesc la Academia teologică din Arad (1922—1945), rector al Academiei (1938—1945), din nou director în Ministerul Cultelor și Artelor (1941), preot-paroh în Aradul Nou — membru în Adunarea eparhială a Episcopiei Aradului — iconom stavrofor (1941).

Lucrări: *Manual de Drept bisericesc ortodox orientat cu privire specială la Dreptul particular al Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, Arad, 1925, 320 p., *Canioanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii* Traducere după Nicodim Milas (în colaborare cu Prot. Uroș Kovincici), vol. I, partea I, Arad, 1930, 316 p. partea II-a, Arad, 1931, 574 p., vol. II, partea I Arad, 1934, 337 p. partea II-a, Arad, 1936, 300 p., *Situația actuală de drept bisericesc a Bisericii ortodoxe rădăritene* Traducere după Dr. Radovan Kuzmavice (în colaborare cu Prot. Uroș Kovincici), Arad, 1927. *Opinii asupra proiectului de modificare a Legii și Statutului pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române*, Sibiu, 1936, 69 p. *Prințul Sinod ecumenic de la Niceea*, Arad, 1925, 36 p. *Omie de pîde pentru viața creștină*, Arad, 1929, 431 p. (în colaborare cu episcopul Grigorie Comșa și pr. Gh. Popovici), articole în „Biserica și Școala” — Arad, ș.a.

Literatură: Dr. Teodor Bocu, *Istoria Școlii normale (Prezentare și a învățămîntului ortodox-român din Arad*, Arad, 1922, p. 667, Nicolae Popovici, *Memoriu asupra fililor de studii și lucrărilor*, Arad, 1937, 14 p.

POPOVICI NICOLAE episcop N 29. dec. 1903 în Biertan — Sibiu, † 20 oct. 1960, în Biertan (reînchisat la 23 aug. 1992, în Oradea. Gimnaziul în Dumbrăveni, Școala normală „Andrei Șaguna” din Sibiu, cu diferență de aceu și bacalaureat la Liceul „Andrei Șaguna” din Brașov (1923). Academia teologică „Andreiană” din Sibiu (1923—1927), cu examene de diferență la Facultatea de Teologie din Cernăuți, care-i conferă doctoratul în 1934, studii de specializare la Facultatea de Teologie din Atena (1927—1928) și la Facultățile de Filosofie din München (1928—1930), Tübingen, Leipzig și Breslau (1930—1932), profesor de Dogmatică și Apologetică la Academia teologică „Andreiană” (1932—1936). Diacon ocașional (1929), preot (1934); ales

episcop al Oradei la 28 apr. 1936 (înseamnă 2 iun. 1936) — refugiat la Beiuș între anii 1940—1944, pensionat din dispoziția autorităților comuniste la 5 oct. 1950, impunându-i-se domiciliu forțat la mănăstirea Cheja.

Lucrări. *Începuturile nestorianismului. Cu specială considerare asupra anatemiștelor Sf. Ciril, S. bio., 1933, 76 p.*, *Epicleza euharistică*, Sibiu, 1933, VIII + 351 p. (cea mai însemnată lucrare ortodoxă privind fundamentarea epiclezei euharistice), *Lespezi de altar* (cuvântări), Beiuș, 1942, 176 p. Articole, polemici, în „Revista Teologică”, „Telegraful Român” și „Lumina Sătorilor” de la Sibiu, „Legea Românească” etc. la Oradea ș.a.

Literatură. TR, an LXXXIV nr. 24 și 28 din 1936, Pr. Prof. Mircea Păcuraru, *Două sute de ani de învățământ teologic la Sibiu, 1786—1986*, S. bio., 1987, p. 325—326; Nicolae Neaga, *Episcopul martir dr. Nicolae Popoviciu*, în MA, an XXXV, 1990, nr. 6, p. 99—104; „Legea Românească”, an III, 1992, 12 p. — număr omagial Titus Roșu, *Un martir al libertății românești și al temerării națiunii: oare împărmărean dr. Nicolae Popoviciu*, în rev. „Akathema”, Oradea, 5, 1995, p. 32—44.

POPOVICI SAVA preot, copist N. c. 1740, † 21 ian. 1808, în Râșnari. Diacon în 1764 iar din 1768 preot în Râșnari. Un timp protopop al Sibiuului și „asesor consistorial”. A copiat numeroase cărți cu conținut istoric sau moralizator: *Pășune oilor celor învățătoare sau pentru datoria păstorului duhovnicesc și cum se cade a păzi încredințata lui turmă duhovnicească* (1779), *Opt giasuri pentru învățătorul* (1780), *Mihunile Născătoarei de Dumnezeu și pururea Fecundă* (1781, a-te versiuni în 1790 și 1807), *Începutura în istoria ortodoxă a credințelor noastre la Neagor Voievodul Țării Ungrovlahiei* (1781), *viața și prăvestea și lucrul marelui împărat Alexandru de la Macedonia* (1783), *Geografia* (1785), după o traducere rusească, *Hronograf*

În părăgia în Teodos e Grecii până la Afthi, în *Paleosogut* (677 p., 1789), *Hronograf adică Letopiset ce să zice scrierea anilor care spune istorii frumoase alese din Biblie începând de la zăvodirea lumii nedatată*, *Statutele sau cartea sau pravila legilor sătești din Pământul crăesc din Ardeal care să zic Scăuntie* (1798 și una din

1805 după traducerea, din latinește, făcută de Samuel Micu), *Cazani* (la diferite sărbători). În cel mai manuscris apare și o predică cu caracter istoric, rostită în 1792, în care se ocupa de originea noastră română și de continuitatea noastră pe teritoriul fostei Dacia, sub titlul *Istoria românilor din țara Ardealului* (prelucrată după o lucrare istorică a lui Michael Lebeacur apărută la Sibiu în 1791).

Literatură. Pr. Emilian Cioran, *O familie de preoți în Râșnari*, în RT, an. VI, 1912, nr. 4—5, p. 124—127; I. Lupaș, *Chestiunea originii și continuității românilor într-o predică de la 1792*, în vol. *Studii, conferințe și comunicări istorice* I. Bacureșu, 1928, p. 375—388, (predica la p. 380—387); *Enciclopedia istoriografiei românești*, București, 1978, p. 272; Gabrie Ștrempel, *Catalogul manuscriselor românești*, vol. II, Bacureșu, 1983, p. 274 (a se vedea și vol. III, p. 177 și 180 și vol. IV, p. 118, 143 și 392); Pr. Emilian Cioran, *Sapte generații de preoți și protopopi profesori din aceeași familie Harcișanu, 1699—1903*, Sibiu, 1991, p. 8—25 (predica despre originea românilor la p. 92—97).

POPOVICI TIMOTEI preot, prelag p. 5, compozitor N. 20 aug. 1870, în Tinecova, j. d. Caraș Severin, în familie de preot, † 11 sept. 1950, în Lugoj. Studii la Școala civilă și Școala pedagogică (1882—1890), apoi la Institutul teologic (1890—1893), toate în Caransebeș. studii de armonie și compoziție cu profesorul G. Musicescu la Conservatorul din Iași (1893—1895), învățător la Școala primară din Lugoj (1895—1896), profesor de Muzică la „Școala centrală române” din Brașov (1896—1899) (cântec al corului bisericii „Sf. Nicolae” din Șchei și al altor coruri din Brașov, profesor provizoriu (1899), apoi titular (1906—1909) de Muzică vocală și instrumentală la Institutul teologic-pedagogic din Sibiu, apoi la Școala normală „Andrei Șaguna” tot în Sibiu (1919—1936), directorul corului catedralei metropolitane (1899—1940) și al altor coruri din Sibiu, diacon și preot în 1915, mai târziu hirotesit protopop.

Compozitor de seamă, a alcătuit numeroase compoziții laice și religioase, pentru cor de copii, coruri școlare, coruri pe trei voci și bărbătești. Opera sa muzicală a fost publicată în următoarele colecții: *Cuvântările Lazărului pe trei voci*, egale

ed. I, Sibiu, 1902 (ed. a II-a, Viena, 1908, 21 p.); *Douăsprezece cântece de școală pentru două și trei voci egale*. Căntecul I, Sibiu, 1901 (ed. a II-a, 1902); Căntecul II, Sibiu, 1904, *Curte de cântece pentru școlile primare, gimnaziul inferioare școlile reșite civile și preparandii*, Sibiu, 1911, VI + 36 p.; *Repertor coral (cântece pentru cor de bărbuți). Colecție litografiată pentru uzul elevilor Seminarului „Andreian”*, Sibiu, 1914, 95 + 28 p.; *Cântece naționale*, Sibiu, 1920, 64 p.; *Carte de cântece*, Sibiu, 1923, 168 p.; *Cântările Liturghiei pentru două voci egale*, Sibiu, 1942, 24 p.; *Cântările Liturghiei pentru cor mixt*, ed. a III-a, Sibiu, 1943, 100 p.; *Florile dalbe. Colecțiune de colinde și cântece de stea pentru cor mixt și de bărbuți*, I, Craiova, f.a., 32 p., II, Sibiu, 1945, 52 p. S-a îngrijit de republicarea cânticului în D. Cuntan, *Cântările bisericești după melodiile celor opt glasuri* (ed. a II-a, 1925 în colaborare, ed. a I-a ed. a IV-a, singur, Sibiu, 1943, 96 p.). O parte din opera sa — *Coruri* — publicată în 1957.

A publicat și o serie de studii teoretice, dăruite de seară, recenzii în revista „Vatra Școlară” de la Sibiu. Teoria R. Răducanu, a Scripșan, articole în *Dictionar de muzică, cu deosebită considerare a muzicii românești* (ed. Sibiu, 1901 p. 100) (partea la noi), *Principiul național în muzică*, în „Anuarul XXIII al Institutului teologic-pedagogic din Sibiu”, 1906/7, p. 3—16 ș.a.

Literatură. Eusebiu R. Roșca, *Monografia Institutului seminarial teologic-pedagogic „Andreian”*, Sibiu, 1911, p. 122—124, Preot Gheorghe Șoima, *Părințele Timotei Popovici. Din prilejul unei aniversări*, în RT, an XXXV, 1945 nr. 7—8 p. 318—322, Preot A. Nănu, *† Timotei Popovici, 1870—1950*, în TR, an XCVIII nr. 29—31, 1950 p. 7, Pr. Prof. Gheorghe Șoima, *Centenarul „Timotei Popovici”*, în BOR, an LXXXVIII, 1970, nr. 9—10, p. 1047—1052 și MA, an XV, 1970, nr. 11—12, p. 888—894, D. Jorjupan, *Timotei Popovici*, Reșița, 1970, 127 p.; Gh. C. Zamfirescu, *Timotei Popovici în cultura românească*, în BOR, an XCII, 1974, nr. 7—8 p. 956—962, Lector Ioan Popescu, *Timotei Popovici*, în „Îndrumătorul bisericesc” de la Sibiu pe anul 1981, p. 266—276; Pr. Prof. Mircea Păcurariu, *Două sute de ani de învățământ teologic la Sibiu, 1786—1986*, Sibiu, 1987, p. 293—294, Vasile Stanciu, *Muzica bisericească corală din Transilvania. I*, Cluj Napoca, 2001, p. 101—123.

POPOVSCI NICOLAE, istoric bisericesc (nehirotomit) N. 5 dec. 1875, în Visternicea, lângă Chișinău, în familie de preot, † 11 iul. 1948 în București. Studii la Școala duhovnicească (1886—1890) și la Seminarul teologic din Chișinău (1890—1896), continuând la Academia duhovnicească din Kiev (1896—1900), care i-a conferit titlul de „candidat în teologie”. Profesor în Ostrogovski, în gubernia Voroneț (1900—1904), apoi în Chișinău. În 1917 predă cursuri de Limba română pentru învățătorii din Basarabia. Din 1918 până în 1938 profesor de istorie la Liceul „A. Dorachi” din Chișinău; parțial director al Liceului (1918—1920), șef al învățământului secundar din Basarabia (1918—1920).

Lucrări. *Rondulismul în Basarabia și unirea*, în VR, an LXVII, 1922, nr. 6, p. 351—361; *Studii noi asupra trecutului Basarabiei*, în VR, an LXIX, 1924, nr. 4, p. 81—98 și nr. 5 p. 182—196; *Viata bisericească-religioasă în Basarabia în ajurul anexării ei de către ruși*, în VR, an LXXII, 1927 nr. 10, p. 147—163; *Miscarea de la Huta care nu a fost unirea în Basarabia*, Chișinău, 1927, 347 p.; *Istoria Bisericii din Basarabia în secolul al XIX-lea sub ruși*, Chișinău, 1931, XII + 512 p. (reeditată la Chișinău în 2000, 3, 9 p.); *Rolul religiei în viața poporului român din Basarabia*, în VB, an X, 1941, nr. 11—12, p. 910—929; *Din neagra trecutului. Crâmpete de amintire*, 2 vol., Chișinău, 1940 și București, 1944 (extras din VB, an XI—XII, 1942 și 1943, reeditată la Chișinău în 2000 în vol. *Istoria Bisericii din Basarabia*, p. 321—502). Colaborări la „Viata Basarabiei”, „Convorbiri Literare” și alte periodice. În 1920 a publicat, la Chișinău, în *Dictionar român-rus* câteva lucrări istorice în manuscris s-au pierdut în 1940.

Literatură. *Enciclopedia „Cugetarea”* sub red. Lucian Predescu, București, 1940, p. 685; Eugen Ș. Holban, *Figuri basarabene*, Paris 1990, p. 54, Pr. Prof. Mircea Păcurariu, *Basarabia. Aspecte din istoria Bisericii și a neamului românesc*, Iași, 1993, p. 17—18, Iurie Colesnic, *un Medalion*, în rev. „Basarabia”, Chișinău, nov.-dec. 1993, p. 166—171; Iurie Colesnic, *Nicolae Popovici*, în vol. „Cronica Episcopiei Hușilor”, vol. IV, 1998, p. 479—490 (vezi și cartea sa *Basarabia necunoscută*, II, Chișinău, 1997, p. 124—133).

POPP NATHANIEL, arhiepiscop. N. 12 ian. 1940, în Aurora, Illinois (S.U.A.), ca fiu al unor români originari din părțile Sătmăului. Studii liceale în East Aurora, la Colegiul „Sf. Proroci” din Lake Winnebago. Universitatea Gregoriană din Roma (abs. 1966). Hironom preot greco-catolic în 1966, iar în 1968 este primit ca preot în Episcopia ortodoxă română din America. A fost episcop prin traducție la „Vatra Românească” din Jackson-Michigan, apoi la biserica „Sf. Cruce” din Hermitage-Sharon-Pennsylvania (1975—1980). La 20 sept. 1980 ales „episcop Xilur” pe lângă arhiepiscopul Vasilean I. A fost de către un Congres electoral al Episcopiei, întrunit la Cleveland, la 20 oct. 1984 Congresul electoral al Episcopiei. Întrunit tot la Cleveland l-a ales episcop eparhial, fiind instalat la 17 nov. 1984 în catedrala „Sf. Gheorghe” din Detroit. A nouă cu nouă, înfrunzind editarea ziarului și calendarului „Sola”, a revistei teologice „Lumină” și a revistei ap. bisericești „Căminul nostru” precum și a cărții de învățare religioasă ale tineretului de la „Vatra Românească” lângă Jackson-Michigan. Datorită nouor migrații, le rupând în America, determinate de rigiunile regimului comunist din țară, s-au deschis câteva „misii” în Statele Unite și Canada și s-au constituit nouă biserici ortodoxe românești, s-a întemeiat o adunătură de tineri cu la anul 1980 circa 15000 de români și s-a apăsare de Vatra a convocat și prezidat Congresul anual al Episcopiei la Vatra sau la alte părți în anul 1994 ridicând în domeniul de arhiepiscop.

Literatură: Alexandru Nemoianu *Episcopia ortodoxă română din America. 1984—1994* în „Sola”, an LIX, nr. 7, iul. 1994, p. 20; Alexandru Nemoianu, *Cuvinte despre români americani*, Cluj-Napoca, 1997, p. 120—125.

PORCESCU SCARLAT, preot. istoric N. 10 dec. 1911 în Porcești (acum Moldoveni), jud. Roman (acum jud. Neamț), † 3 dec. 1991 în Iași. Studii la Seminarul „Sf. Gheorghe” din Roman (1923—1933), Facultatea de Teologie la Cernăuți (1931—1935), Seminarul pedagogic din Iași (1936—examen de capacitate pentru Religie Teol. 1937), concurs pentru speș. a Liceu Științe religioase în învățământul seminarial (București, 1943). Facultatea de Litere și Filosofie din Iași (1943—1947). Hironom preot pe seama catedralei episcopale din Roman (1939). Pedagog la

Seminarul din Roman (1933—1939), profesor la Școala normală din Focșani (1939—1941), la Seminarul din Roman (1941—1943, 1945—1947), la Seminarul din Galați (1943—1945), la Seminarul „Veniamin” din Iași (1947—1948), director al Seminarului din Galați (1943—1945) și al celui din Iași (1947—1948), profesor la Școala de cântăreți bisericești a Arhiepiscopiei Iașilor (1948—1952), consilier administrativ cu titlu la Arhiepiscopia Iașilor (1952—1964) și ca administrator la aceeași Arhiepiscopie (1964—1977), redactor al revistei „Mitropolia Moldovei și Sucevei” (1954—1977), preot paroh la bisericile „Harnovschi” (1952—1958) și „Toma Costin” din Iași (1958—1977), ucenic slăveților (1945).

Lucrări: *Episcopia Romanului în secolul XV. Însemnare și organizare*, București, 1941, 55 p. + 2 pl., *Biserica episcopală din Roman*, București, 1970, 218 p. + 12 pl., *Catedrala mitropolitană din Iași*, Iași, 1977, 155 p., *Măndăstirea Neamț* (în colaborare), Iași, 1981, 372 p., *Episcopia Romanului*, București, 1984, 415 p., *Măndăstirea Varăș* (București), 1986, 274 p. (în colaborare), *Teza op. Harnovschi*, *Teza op. Toma Costin*, 1990, 183 p.

Studii și diferite articole: *Un episcop de Roman uitat. Fdolei 1600*, în „Cronica Romanului”, nr. 6, 1943, p. 1—16, *Sfânta Paraschiva cea nouă în MMS*, an XXII, 1956, nr. 3—4, p. 122—151, *Locul mitropolitului Varlaam în Biserica Ortodoxă și în viața culturală a poporului român* în MMS, an XXXIII, 1957, nr. 10—12, p. 841—861, *Episcopia Macarie a Romanului*, în MMS, an XXXVI, 1960, nr. 5—6, p. 347—361, *Activități culturale la mândăstirea Neamț în secolul al XV-lea* în MMS, an XXXVIII, 1962, nr. 5—6, p. 477—506, *Pomelnicul triptic de la mândăstirea Moldovița*, în MMS, an XXXIX, 1963, nr. 7—8, p. 532—545, *Iosif cel dintâi mitropolit al Moldovei*, în MMS, an XL, 1964, nr. 3—4, p. 126—139, *Biserica Ortodoxă Română de la Baden-Baden. Un secol de la întemeiere*, în MMS, an XLII, 1966, nr. 5—6, p. 317—362, *Locul mândăstirii Putna în viața Bisericii Ortodoxe Române*, în MMS, an XLII, 1966, nr. 7—8, p. 583—594, *Limba română literară în opera mitropolitului Veniamin Costachi*, în MMS, an XLIII, 1967, nr. 1—2, p. 165—174, *Tiparuna de la biserica Trei Ierarhi din Iași. Cea dintâi carte imprimată în Moldova*, în MMS, an XLVII,

Literatură Științifică — ed. Leonida Bodnărescu, Cernăuți, 1898, p. 3—23, Constantin Loghin, *Scriptori bucovineni*, București, 1924, p. 155—168, Constantin Loghin, *Istoria literaturii române din Bucovina (1775—1918)*, Cernăuți, 1926, p. 59—66 (și ed. Cernăuți, 1936, p. 36—105), Leca Morariu, *Irachie Porumbescu*, Cernăuți, 1938, 16 p., Horia Stancu, *Contribuții la biografia lui Ciprian Porumbescu*, *Irachie Porumbescu*, în GB, an XXI, 1962, nr. 1—2, p. 97—123, Paul Lou, *Ciprian Porumbescu*, Suceava, 1972, p. 9—17, Nina Ciococa, *Ciprian Porumbescu*, București, 1974, p. 5—10, Nicolae Oprea, în *Amintiri*, Cluj-Napoca, 1978, p. 3—18, *Dictionarul literaturii române de la origini până la 1906*, București, 1979, p. 704, Nicolae Cărlan, *Irachie Porumbescu. O prezentare monografică*, în vol. *Ciprian Porumbescu (1853—1883). Studii privind viața și opera compozitorului*, Suceava, 1983, p. 111—134, Leca Morariu, *Irachie Porumbescu*, vol. 1, Editie îngrijită de Vasile D. Nicolescu și Vasile Vasile, București, 1986, 471 p.

POTECA FI FROSIN (dîc botez Radu), teolog, filosof, pedagog, orator și traducător, n. 7.III. în Nucșoara, jud. Prahova, † 10 dec. 1858, în mănăstirea Gura Motrului, jud. Mehedinți. **Studii:** la Școala grecească din București — la mănăstirea Căldărușanu, tons în monahism la Neamț (c. 1806), hirotonit — la București — teologat (c. 1810) și hirotonizat, la 3 iunie, apoi cursurile Academiei grecești din București (c. 1812—1816): „dascăl al sfințelor noastre dogme” la aceeași Academie (c. 1816—1818), profesor de Geografie la școala românească de la „Sf. Sava”, condusă de Gheorghe Lazăr (1818—1820). Trimis de „Eforia Școalelor” la Universitate din Pisa (1820—1823) și Paris (1823—1825), unde studiază Filosofia, Teologia, Istoria, Științele exacte, Limbile clasice și moderne. Reîntors în țară, a fost profesor de Filosofie la Școala de la „Sf. Sava” (1825—1832), arhimandrit (c. 1830), apoi egumen al mănăstirii Gura Motrului (1832—1858). Cu egumenia, a restaurat pînă la temelii biserica și îndreptat școala din incinta ei, a sporit școlile din satele aparținătoare Motrului și din satul său natal. Prin testament a lăsat sume însemnate de bani pentru întreținerea la școală a catorci elevi la București și alți cinci la Căruova. Însușit patriot, a militat pentru luminarea

poporului și pentru înlăturarea unor nedreptăți sociale. Prin lucrările sale a contribuit la formarea filozofiei românești moderne.

Lucrări originale: *Cuvinte panighice și moralnice*, București, 1826, 367 p. (este inclus aici și Cuvîntul de deschidere a cursului de Filosofie, rostit la 1 octombrie 1825), *Manual de catihis religios și moral cuprinzător de dogme și tainele Bisericii noastre*, Buzău, 1839 (ed. a II-a, București, 1845, 17 p.).

Traduceri: Dumitru Darvaria, *Mai, tatule, gîdure, apre, cumostința de Dumnezeu prin privirea celor ce sînt*, Buda, 1818, 16 f. + 179 p. Johann Gottlieb Heineccius, *Filosofia cuvîntului și a năvairilor, adică Logica și Ihtica atemnture catolică se pune na n e taur o lă-soraxo*, Buda, 1829, 24 f. + 348 p. (după versiunea greacă a lui Grigorie Brâncoveanu); Alexandru Scuria, *Sturzar, Enchirid, adică îndelnicie al pravoslavnicului hixuan*, București, 1832, 415 p. (din grecește); *Sfînta Scriptură pe scurt într-o sață și patru istorii, culese din Biblie și din Evanghelie și urmată de un mare Catehism pentru Seminar*, Buzău, 1836, 180+80 p. (prima lucrare apărută în limba română, germană și slavonă, dintr-o traducere după versiunea greacă a lui Polichronie Dumitrie, a doua era prelucrarea greacă a *Catehismului* al Platin al Moscovei, făcută de Dumitru Darvaria, ed. a II-a, București, 1847, VI + 347 + 38 p., Către asinul singur la Neamț, 1856, 96 p.), *Obiecturile credințelor și ale creștinilor, cu rugămintea Sf. Scriptură și din Istoria bisericească a abatei (Claude) Fleury*, București, 1845 (după o versiune greacă — Jean Baptiste Massieu, *Met post ori Cuvinte alese*, București, 1846 (din francezește); Jacques B. Bossuet, *Vorbire asupra istoriei universale*, tălmăcită (din francezește), 2 vol., București, 1855.

Postume: *Istoria mănăstirilor Voiaheriei sau faptele priinților donuitori Țării Românești mai ales cele religioase, după rînduiala chronologicalicească, începîndu-se de la Radu Negru Voevod pînă în zilele noastre* (1846, publicată parțial de G. Dem. Teodorescu în 1883); I. Blănu, *Întîlniri hursiere române în străinătate. Scrieri de ale lui Eufrosin Poteca*, în „Revista Nouă”, București, I, 2, 1888, p. 421—431. Ion Vîrtosu, *Pagani din autobiografia lui Eufrosin Poteca*, în BOR, an LV, 1937, nr. 7—10, p. 498—514 (și extras), *Catehismul mititel, cuprinzînd dogmele și tainele*

Biserica Răsăritului, pentru învățătura principilor, publicat de C. Rădulescu-Motru, București, 1940, 23 p. (extras din „Revista de Pedagogie”, X, 940). C. Rădulescu-Motru, *Din autobiografia lui Eufrosin Poteca*, în An. Acad. Rom., M. S. I., s. III t. XII, București, 1943, 28 p.; Pr. Prof. Gheorghe I. Moisesescu, *Două cuvântări ale arhimandritului Eufrosin Poteca* în MO, an. VI, 954, nr. 4—6, p. 250—255, Pr. Prof. Gheorghe I. Moisesescu, *Din corespondența arhimandritului Eufrosin Poteca (1825—1858)*, în MO, an. X, 958, nr. 11—12, p. 807—834, Pr. Gabriel Cocora, *Din corespondența arhimandritului Eufrosin Poteca*, în MO, an. XI, 1959, nr. 3—4, p. 207—213, Pr. Gabriel Cocora, *Câteva cuvântări ale arhimandritului Eufrosin Poteca*, în MO, an. XVI, 1964, nr. 9—10, p. 758—768. N. Isar, *Câteva scrisori ale arhimandritului Eufrosin Poteca asupra sfârșitului vieții sale (1852—1858)* în BOR, an. XCIV, 1976, nr. 5—6, p. 590—594, Pr. Alexandru Sănuțulescu, *Blaga Eufrosin Poteca* inedit, *Elemente de metafizică*, în BOR, an. XCIX, 1981, nr. 5—6, p. 675—689, Gheorghe Vasilescu, *Din corespondența arhimandritului Eufrosin Poteca egumen al mănăstirii Motru (1833—1858)*, în BOR, an. CI, nr. 1—2, 1983, p. 16—27, *Predici și cuvântări*, Studiu introductiv și note de Arhim. Veniamin Miclo, Editura Mănăstirii Bistrița, 1993, 128 p.

Literatură: G. Dem. Teodorescu, *Viața și operele lui Eufrosin Poteca*, în „Revista pentru istorie, arheologie și filologie”, an. I, vol. II, București, 1883, p. 1—46 (și extras); Petre V. Hanen, *Eufrosin Poteca traducător al lui Bocnet* în rev. „Protenă, istoriei literare”, I, 1931, Gheorghe I. Moisesescu, *Cel dintâi bursier al lui Eufrosin Poteca cu Călugăr Națonoi din București*, București, 1933, 27 p.; Ion Vărtosu, *Eufrosin Poteca, egumen al mănăstirii Motru. Acte și scrisori*, în RIB, an. I, 1943, nr. 2, p. 56—91 (și extras, 29 p.); Pr. Prof. Gheorghe I. Moisesescu, *O sută de ani de la moartea arhimandritului Eufrosin Poteca, egumen al mănăstirii Gura Motrului*, în MO, an. X, 1958, nr. 11—12, p. 767—779 (a te articole în aceeași revistă); G. Călinescu, *Eufrosin Poteca*, în „Studii și cercetări de istorie literară și folclor”, 4, 1960, p. 731—735, Nicolae Isar, *Concepția iluministă a lui Eufrosin Poteca în baza analizei discursurilor sale din anii 1827—1837* în „Revista de Filozofie”, an. XII, 1965, nr. 12, p. 1625—1644. Ilie

Popescu Teușani, *Eufrosin Poteca*, în vol. *Din istoria pedagogiei românești*, III, București, 1967, p. 66—83, Titu Georgescu și Emil Băldescu, *Eufrosin Poteca*, în vol. *Cititori de școală românească*, București, 1971, Drd. Constantin Măvor, *Arhimandritul Eufrosin Poteca* în BOR, an. LXXXIX, 1971, nr. 9—10, p. 1037—1050; Protos. Veniamin Miclo, *Arhimandritul Eufrosin Poteca predicator* în MO, an. XXVIII, 1976, nr. 9—10, p. 718—734 (și în vol. *Trepte spre amvon. Studii omiletice*, Ed. Mănăstirii Bistrița, 1993, p. 146—164); Prof. Ștefan Bazilescu, *Egumenatul arhimandritului Eufrosin Poteca la mănăstirea Gura Motrului*, în MO, an. XXVIII, 1976, nr. 11—12, p. 1002—1011, Pr. Drd. Gheorghe Neagoe, *Eufrosin Poteca teolog și slujitor bisericesc*, în MO, an. XXVIII, 1976, nr. 11—12, p. 1012—1018, *Dictionarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979, p. 705, Prof. V. Diacon, *Arhimandritul Eufrosin Poteca și preocupările sale de cultură românească*, în MMS, an. LV, nr. 1979, nr. 7—8, p. 563—572, Prof. Gheorghe Vasilescu, *A doua viață a Eufrosin Poteca în mănăstiri pentru încrederea în credința documentelor mănăstirești* în MO, an. XXXV, 1982, nr. 10—12, p. 708—731, Mugur Moș, *Contribuții la viața și activitatea cărărușului dinuștii Eufrosin Poteca* în „Studii și cercetări de istorie”, București, 1985, nr. 51—52, p. 230—239, Pr. Cristin Muntean, *O veche carte de arheologie a Vechiului și Noului Testament în limba română* = *Obiectele israelitice* în RT, an. IX, 81, 1999, nr. 3, p. 123—15.

PRFLIPCEAN VLADIMIR, profesor de teologie, n. 20 febr. 1903, în Volineț, jud. Suceava, † 29 nov. 1990, în București. Liceul „M. Racu” (1917—1924). Facultatea de Teologie din Cernăuți (1925—1929), cu doctoratul în 1931, studii de specializare pentru Studiul Vechiului Testament și limbile biblice sem. lice ebraică, aramaică, siriană, asiriană și arabă la Univers. J. de la Viena, Berlin și Strasbourg (1932—1934). Protos. în Horodnicul de Jos Rădăuți (1929—1935), prefect de studii la Inter-natul teologic de pe lângă, Academia de teologie din Cernăuți și asistent onorific la catedra de Studiul biblic al Vechiului Testament (1935—1937), profesor agregat (1937), apoi titular (1941), la aceeași catedră până în 1948, în acest

am a fost încadrat, ca profesor titular la catedra de Studii Vechi în Testament de la Facultatea de Teologie, apoi la Institutul Teologic Universitar din București, funcționând până la pensionare (1 oct. 1969: a suplinit catedra și în 1969/1970); pensionat stăvitor din 1950.

Lucrări: *Profeții Avacum. Introducere, traducere și comentariu*, Cernăuți, 1934, 108 p.; *Desgropările din Teledat-Garsul și importanța lor pentru Palestrina preistorică*, în „Candela”, an XLIX, 1938, p. 152—167 (și extras); *Textele din Ras-Shamra și raportul lui cu Vechiul Testament*, în „Candela”, an L—LII, 1939—1941, p. 538—567 (și extras); *Vocașimea la profeții Vechiului Testament*, în „Candela”, an LIII—LIV, 1942—1943, p. 52—71 (și extras); *Ceva despre scrierile profeților Vechiului Testament*, în „Candela”, an LV—LVI, 1944/1945, p. 81—95 (și extras); *Aspecte sociale în scrierile profeților Vechiului Testament*, în „Candela”, an LVII, 1946, p. 338—359 (și extras); *Studii Vechiului Testament. Manual pentru uzul studenților Institutelor Teologice*, București, 1952, 288 p. (ed. a II-a, București, 1985, 432 p., în colaborare cu pr. prof. Nicolae Neaga și pr. prof. Gh. Bunu).

Probleme sociale în Vechiul Testament, în ST, an I, 1949, nr. 1—2, p. 55—68; *Profeti și profeti false după Vechiul Testament*, în ST, an I, 1949, nr. 5—6, p. 326—344; *Sfânta Scriptură, cartea de cârmă a preotului*, în ST, an I, 1949, nr. 7—8, p. 487—513; *Idoli despre pietare în Vechiul Testament*, în ST, an IV, 1952, nr. 1—2, p. 15—24; *Evangelizarea sinopice. Probleme dogmatice și etice asociate*, în ST, an V, 1953, nr. 5—6, p. 365—381; *Pacea mesianică la profeții Vechiului Testament*, în ST, an VI, 1954, nr. 1—2, p. 3—16; *Actualitatea învățăturilor moral-sociale în cartea lui Ișais fiii lui Sirah*, în ST, an VII, 1955, nr. 9—10, p. 582—599; *Decalogul legei universali și vespica*, în MMS, an XXXII, 1956, nr. 5, p. 246—258; *Dumnezeu și lumea după Vechiul Testament în comparație cu concepțiile orientale*, în MMS, an XXXIII, 1957, nr. 1—2, p. 60—70; *Adevărul istoric al Sfintei Scripturi în lumina noilor descoperiri arheologice*, în MO, an IX, 1957, nr. 3—4, p. 242—269; *Viața religioasă-morală după concepția Vechiului Testament*, în MO, an XIV, 1962, nr. 5—6, p. 271—283; *Inspirația Sfintei Scripturi*, în

„Ortodoxia”, an XIV, 1962, nr. 4, p. 462—488; *Încinerarea morților și teologia orientală*, în ST, an XIV, 1962, nr. 7—8, p. 414—428; *Studii Vechiului Testament sub aspectul științei teologice în epoca contemporană în Apus*, în ST, an XX, 1968, nr. 3—4, p. 221—241; *Mesianismul în Iisus în raport cu mesianismul iudaic*, în MMS, an XLV, 1969, nr. 1—2, p. 21—35; *Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție ca izvoare ale revelației divine în cele trei mari confesiuni creștine*, în MMS, an XLVII, 1970, nr. 3—6, p. 218—229; *Cuvântul lui Dumnezeu în viața Bisericii*, în ST, an XXIII, 1971, nr. 1—2, p. 31—73 (în colaborare cu pr. prof. Gr. Mărcu). A la articole, recenzii, note în aceleași periodice.

Literatură: Pr. Prof. D. Glăduț, *Prof. Pr. Dr. Vladimir Prelipceanu*, în ST, an XXXIV, 1982, nr. 1—2, p. 94—95, articolul omagial în ROC, an XIII, 1983, nr. 3, p. 20—21; *Necrolog*, în ST, an XLII, 1990, nr. 5—6, p. 128—130 (Din pr. Prof. Emilian Cornilescu); *Necrolog*, în MMR, an LCVI, 1990, nr. 5—6, p. 91—92 (Pr. Anton Frunză).

PROCOPOVICI PETRE, profesor de teologie N. 29 iun. 1894, în Putna, jud. Suceava, † 26 dec. 1958, în Sibiu. Liceu la Suceava (1906—1914), apoi face studii superioare la Universitatea din Cernăuți, unde obține doctoratul în Teologie (1921) și licența în Litere și Filosofie. Profesor suplinitor de Română, Istorie și Geografie la Liceul real din Cernăuți (1919—1922), administrator parohial la capela ortodoxă română din Viena (1922—1924), făcând apoi o scurtă de specializare teologică practică la Facultatea de Teologie de acolo. Prefect de studii și ajutor de spirituale la Internatu. Facultății de Teologie din Cernăuți și profesor la Liceul real (1924—1928), profesor de Teologie practică la Academia teologică din Oradea (1924—1937), profesor agregat (1937), apoi titular (1941) la catedra de Teologie practică (Omiletică și Catehetică) de la Facultatea de Teologie din Cernăuți până în apr. 1948 transferat apoi la Facultatea de Teologie din București (fără ca să funcționeze), preot la biserica „Sf. Spiridon Noul” din București (1949—1950), duhovnic la Institutul Teologic Universitar din Cluj (1950—1952), conferențiar la Institutul Teologic Universitar din Sibiu (1952—1958).

Lucrări *Raportul dintre religie și cultură* Teză de licență, București, 1908, 47 p. *Activitatea pastorală și omiletică a Sf. Ioan Hrisostom (în Antichia (386—398))* Buzău, 1919, 43 p. *Sfântul Apostol Pavel. Studiu asupra personalității și activității sale practice* Buzău, 1921, 88 p. *Sădii de Teologie practică. Problema cunoașterii vieții sufletești din punctul de vedere al Teologiei practice* Buzău, 1921, 59 p. *Curenți culturale și sociale în lumina Evangheliei. Conferințe și cuvântări*, București, 1920, 100 p. *Problema pregătirii clerului* București, 1922, 16 p.

Literatură Pr. Prof. I. Constantinescu, *Pr. Prof. Dr. Constantin Proviaș, directorul Seminarului teologic din Buzău (1884—1922). La împlinirea a 50 de ani de la moartea sa*, în GB an XXI, 1972, nr. 1—2, p. 96—101. Pr. Prof. D. Belu, *În memoria lui Constantin Proviaș (cincizeci de ani de la trecerea lui dincolo)*, în MA an XVII, 1972, nr. 3—4, p. 293—299. Preot Gabriel Cocora, *Seminarul teologic din Buzău la împlinirea a o sută cincizeci de ani* Buzău, 1988 p. 91—196.

PUȘCARIU ILARION (din botez Victor), mitropolit N. 27 febr. 1879, în Pașcani, jud. Iași, † 10 iug. 1964, în Vieux-Maison, lângă Chateau Thierry, dep. Aisne în Franța (înhumat ulterior în cimetirul Montparnasse din Paris). Studii la Seminarul de la Roman (1893—1896) și „Veniamin” din Iași (1896—1900), la Facultatea de Teologie din București (1900—1904), apoi la Academia euhovnică din Kiev (ian. 1907—iul. 1908). Tunc în monahism la Roman (22 dec. 1905) și hirotonit ierodiacon (25 dec. 1905), diacon la catedrala episcopale din Roman (1905—1908) și Galați (1908), hirotonit ieromonah și hirotestis protosinghel, la Galați (6 dec. 1908), apoi arhiepiscop (1 ian. 1909) și numai tot atunci vicar al eparhiei Dinăria de Jos, director al Seminarului „Sf. Andrei” din Galați (1 sept. 1909—1 sept. 1918), apoi director al Seminarului din Chișinău (1 sept. 1918) și exarh al mănăstirilor din Basarabia (1 nov. 1918). Episcop la Argeș (ales 17 mart. 1921, hirotonit în 25 și înscăunat în 27 mart.), episcop al Hotinului, cu sediul la Bălăneș (29 mart. 1923, instalat 13 mai 1923); la 17 oct. 1935 ales mitropolit al Bucovinei (instalat 1 nov. 1935), retras în mai 1940; mai târziu mitropolit „a Transnistriei”, cu reședința în Odessa

(1942—1943). Datorită ultimei funcții, a fost nevoit să se refugieze din aug. 1944 în Apusul Europei (Viena, abațiile din Magazzano și Pontida în Italia, într-o localitate de lângă Lugano, în Elveția, iar din sept. 1949 la Paris). La 21 febr. 1946 condamnat la moarte de „Tribunalul Poporului” din București. Sub presiunea autorităților comuniste, Sf. Sinod l-a depus din treaptă la 28 febr. 1950; reabilitat la 25 sept. 1990. Din 1949 până în 1958 a condus o eparhie românească pentru Europa Occidentală, având drept catedrală biserica românească din Paris.

Lucrări *Preocupări sătești*, București, 1902, 75 p. (ed. a II-a, 1925); *Creștinism și nașterea statei* Teză pentru licență, București, 1904, 105 p.; *Câteva cuvântări bisericești*, București, 1904, 105 p.; *Din călătoriile ieromonahului răs. Partenie prin Moldova* Traducere din rusește, Valeni de Munte, 1910, 53 p. *Măndriturile de odăugărite* *Schile istorice*, București, 1910. *Din istoria vieții monahale*, București 1911, 116 p. *Măndriturile din Basarabia*, Chișinău, 1919, 95 p.; *Predici pentru oraze*, Chișinău, 1920, 232 p.; *Glas în pustie*, Chișinău, 1931 și 1935, *Documente basarabene*, 2 vol. Chișinău, 1928—1938 (în colaborare cu Ștefan Berechet, Ștefan Ciobanu, Leon T. Bogu și Constantin Tomescu); diferite broșuri, precum și articole în periodicele vremii.

Literatură Gheorghe Gheorghe Comsa, *Istoria predicii la români*, București, 1921, p. 98—100; BOR, an. XXI, 1923, nr. 9, p. 654—658. *Episcopia Hotinului. Date istorice și statistice*, Chișinău, 1925, p. 47 rev. „Candida”, an XLVII, 1935, p. 5—8 (N. Cotoș); *Figuri contemporane din Basarabia. Dicționar*, Chișinău, 1939 p. 139—140; Preot Eugen Drăgoi, *Ierarhi și preoți de seamă la Diocleia de Jos, 1864—1989*, Galați, 1990, p. 82—83; Jean-Paul Besso, *L'Eglise orthodoxe roumaine de Paris* Paris, 1994, p. 110—113; Pr. Mihail Mocanu, *Mitropolitul Bucovinei, Vișarion Pușcariu — un nedreptățit al istoriei*, în MMB—TV, an. IV (LXX), 1994, nr. 1—4, p. 147—156; Dumitru Stavarache, *Mitropolitul Vișarion Pușcariu vădit de Constantin Tomescu* în vol. „Omagiu istoricului Gheorghe Buzatu”, Focșani, 1999, p. 920—925.

PUȘCARIU ILARION (din botez Bucur), arhieru, pedagog și istoric N. 5 sept. 1842, în

R

RĂDOVEANU GHEORGHE, teolog, ziarist, pământ N. 10 febr. 1900 în Crăgnești, jmd. Mehedinți, † 1 mai 1967 în Freising, Germania. Studii la Facultățile de Teologie și Filosofie din București, discipul profesorilor de filosofie Nae Ionescu. A fost unul din mari gazetari ai anilor 1930—1940, colaborator și — un timp — redactor la „Cuvântul” lui Nae Ionescu, îndrumându-l pe acesta în „săla ziarului” colaborator la „Încreptar” director al publicației „Predania revistei de critică teologică” (febr.—oct. 1937), trimis la București în care a publicat o serie de articole — mai ales polemice — prezentând problematica apărării Ortodoxiei românești din perspectiva seculară. După 1940 internat în lagărul de concentrare din Dachau, iar după 1945 nevoit să trăiască în exil, în Germania. Participă la o serie de congrese și simpozioane ale românilor din exil între anii 1961—1967 redactează ziarul „Cuvântul în exil”, la Freising.

Lucrări: *Viața și nevoițele feteiului Paisie, stareț al sfintelor mănăstiri din mntul și Secul*, Râmnicu Vâlcea, 1935, 115 p. (după Schimonahul Paisie, *Viața stareșului Paisie*, trad. de ieromonahul Chiriac, Mănăstirea Neamț, 1836, 60 fol.) *Gravură în lemn la Mănăstirea Neamț*, București, 1940, 45 p. + 60 pl. *Die rumänische „Oriental” und die „Ursprüngliche Herrlichkeit”* în vol. „Acta Philosophica et Theologica”, tomas II, Roma, 1964, p. 391—401 (Societas Academică Dacoromana); *Oriental și frumusețea*

cea două. Cu un cuvânt înainte de Mircea Eliade, (București), 1995, 32 p., În manuscris: o carte despre Nae Ionescu (1936) și *Flori și romani: Omorârea lui Florobete* (din acesta au apărut fragmente în diferite publicații românești din exil, încă din timpul vieții lui.)

Literatură: *Necrolog* în „Revista scriitorilor români”, 1967, p. 245—251. *Revista „Cuvântul”*, an IV (IX), nr. 4 (252), apr. 1998, p. 10 (Dan Ciocir); Ioan Ică jr., *Predania și un Începător ortodox, cu, de și despre Nae Ionescu teolog*, Sibiu, 2000.

RADU ANTOHIE, preot, compozitor, folclorist și traducător N. 15 iul. 1904, în Ciabru, jud. Buzău, † 9 dec. 1987 în Buzău. Studii la Seminarul teologic din Buzău (1916—1924) și la Facultatea de Teologie din București (1924—1928, lic. 1929). Preot în parohiile Călbăș (1925—1929), apoi în Tâtaru—Brâmb (1929—1938) Gârlași și Broșteni din Buzău (1938—1976), profesor la Școala de cântăreți a Episcopiei Buzăului. A publicat traduceri, prelucrări, culegeri de tolcilor mai ales colinde.

Lucrări: *Istoricul spitalului Gârlași—Buzău*, în „Studii și articole de istorie”, București, 1956. *Istoricul bisericii Gârlași*, în GB, an XXIV, 1965, nr. 9—10, p. 825—847, *Istoricul bisericii Broșteni din orașul Buzău*, în GB, an XXV II 1968 nr. 1—2, p. 177—188, *Un spital sub epi-*

trupia episcopilor de Buzău, spiritul Gârlași, în vol. *Spiritualitate și istorie la Întorsura Carpaților*, vol. 2 Buzău, 1983, p. 129—144

Cântări bisericești și populare Editura Episcopiei, Buzău, 1987, 366 p., alie piese corale și cugeri de colinde, compoziții religioase publicate în „Glasa Bisericii”, dar cele mai multe colinde au rămas în manuscris (depusc la Uniunea Compozitorilor)

Traduceri: Olimp N. Căciulă, Jertfa eucharistică Atena, 1931 (traducă rezumativ din limba greacă și publică în revista „Luceafărul” apoi în extras (Buzău, 1940, 167 p.); Chateaubriand, *Martiru* (în colaborare) Cu o prefață de Gala Cuacior Buzău, 1944, 353 p

Diferite broșuri (unele în colaborare cu pr. Ion Ibrăncuș) care se găsesc în „Ingeniu” de la Buzău

Literatura: *Necrolog* în GB, an XLVII, 1988, nr. 1, p. 162—163 *Preotul Gabriel Cocoru, 50 ani de la naștere* în *Revista Culturală*, a sată cincizeci de ani, Buzău, 1988, p. 276—278

RADU DIMITRIE Demețriu episcop N 7 nov. 1861, în Rădești, jud. Alba, † 8 dec. 1920, ucis de o bombă în Senatul țării, la București. Școala primară în Arad, Gimnaziul în Blaj, apoi studii de teologie și Teologie la Colegiul De Propaganda din Roma (1884—1885) unde a obținut licența de funcționar a Sf. Scaun din Blaj, preot în Blaj, București și profesor la Seminarul teologic românesc catolic din 1886 episcop al Lugojului (numit 22 nov. 1896 furatoni 9 mai, 1897, născut 16 mai 1897), apoi episcop al Oradei (numit 12 mai 1903, instalat 16 august 1903) unde păstori până la moarte. Îndrumător al seminarului românesc catolic din toată eparhia pe care le-a cărmuit, cuforul unei biserici în Rădești, copresedinte al Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia de la 1 Decembrie 1918

A publicat serie de broșuri, predici, pastorale, articole în „Unirea de la Blaj”, „Revista Catolică” de la Blaj, *Mare Enciclopedia Română* de la Sibiu (3 vol., 1898—1904); *Viața și operele episcopului Dr. Demețriu Radu* 1 *Predici* (publicate de Dr. Iacob Radu) Oradea, 1923, 306 p

Literatura. *Sematismul istoric al diecezei Lugojului*, Lugoj, 1903, p. 114—121, *Enciclopedia Română*, tom. III Sibiu, 1904, p. 721. N lorga *Pierderile noastre culturale episcopul*

Dimitrie Radu, în „Calendaru, Liga Culturală”, 1921, p. 35—37; Ioan Georgescu, *Un martir al datorie* către țară episcopul Demețriu Radu, Cernăuți, 1925—34 p.; Iacob Radu, *Istoria diecezei române unite a Orăzilor Mari*, Oradea 1930, p. 174—192, Dr. Constantin Pavel, *Episcopul Dimitrie Radu (1861—1920)*, Discurs, Beiuș 1932—40 p., Silvescu Augustin Prunduș și Clemente Păianu, *Catolicism și Ortodoxie românească* Scurt istoric al Bisericii române unite Cluj-Napoca, 1994, p. 101—102

RADU DIMITRIU profesor de teologie N 29 oct. 1926, în Cepari-Cărpinaș, jud. Argeș. Studia Seminarul „Neofit” din Căpâlna Argeș și „Sf. Nicolae” din Râmnicu Văcea (1939—1947), Facultatea de Teologie a Institutul Teologic Universitar din București (1947—1951), continuând cursurile de doctorat — specialitatea dogmatică — la Universitatea de Teologie din Paris (1951—1954) cu examenul de doctorat în 1977, și de specializare la Facultatea de Teologie catolică din Strasbourg (1976—1977), Facultatea de Teologie și Filozofie catolică — Universitatea din București (1957—1963). Profesor la Seminarul teologic din Căpâlna Argeș — numit în 1957 la București — pentru Greacă și Latină (1955—1958) apoi la Colegiatul „Moldova” Drept bisericesc (1958—1959) director și predecesor sef Tipografia Institutului „Hristos” de la Moldova în București (1959—1963) profesor de Limba română istorie, Dogmatică, Morală și Drept la Seminarul teologic din Hăluceni (1963—1969) sprijinul asistent la Institutul Teologic Universitar din București (1969—1973), apoi în preot în 1969 asistent dintr-o secție și se născă (1973—1977), profesor suplimentar (1977), apoi titular (1978—1997) la catedra de Morală creștină până în 1986, și profesor titular purtător la catedra de Dogmatică (1980—1988) profesor al Institutului (1975—1996) Delegat la diferite întruniri cu caracter ecumenic peste hotare: la vapoarea Adunare generală a Conferinței Bisericești Europene (Hagberg—774) Congresul profesorilor de teologie ortodoxă de la Atena (1976) întruniri ale Comitetului românesc de dialog cu Biserica interană din Germania și ale Comitetului internațional pentru dialog teologic între Bisericile ortodoxă și romano-catolică A publicat lucrări de Dogmatică, de istoria culturii și a Bisericii românești

Lucrări: *Structura actului religios după doctrina ortodoxă* în ST, an. VI, 1954, nr. 3-4, p. 130-157; *Învățătura ortodoxă și catolică despre mântuirea obiectivă după patriarhul Serghie al Moscovei*, în ST, an. VI, 1954, nr. 7-8, p. 357-385; *Învățătura ortodoxă și catolică despre Biserică*, în „Ortodoxia”, an. VI, 1954, nr. 4, p. 534-572; *Semnificația soteriologică a Botezului Domnului*, în „Ortodoxia”, an. VII, 1955, nr. 4, p. 513-531; *Caracterul eclesiologic al Sfintelor Taine și problema intercomuniunii* teză de doctorat în „Ortodoxia”, an. XXX, 1978, nr. 1-2, p. 13-388 (și extras); *Privire de ansamblu asupra teologiei ecumenice și a întreprinderilor din România* în ST, an. XXVI, 1979, nr. 5-10, p. 647-716; *Taina preoției*, în „Ortodoxia”, an. XXXI, 1979, nr. 4, p. 532-552; *Prea Fericitul patriarh Iustin în teologia românească*, în BOR, an. XCVII, 1980, nr. 3-4, p. 364-383; *Sfintele Taine ale Bisericii după tradiția apostolică, din punct de vedere ortodox*, în BOR, an. XCVIII, 1980, nr. 11-12, p. 1129-1140; *Sfintele Taine în viața Bisericii*, în ST, an. XXXIII, 1981, nr. 3-4, p. 72-94; *Monahismul și ecumenismul. Simbolistica ecumenică - sinteză a învățăturii de credință în spiritualitatea ortodoxă*, în BOR, an. XCIX, 1981, nr. 7-8, p. 792-820; *Preotul ca salvator al Tainei svedeniei și puterea lui de a dezlega pe cineva în numele Domnului*, în BOR, an. C, 1982, nr. 9-10, p. 817-833; *Păstrarea dreptei credințe ca mijloc de dobândirea mântuirii* în BOR, an. CI, 1983, nr. 1-2, p. 51-70; *Contribuția bizantine la ecumenismul ortodox*, în vol. *Spiritualitate și istorie la întorsura Carpaților*, I, Brașov, 1983, p. 385-404; *Mântuirea - a doua creație a lumii*, în „Ortodoxia”, an. XXXV, 1985, nr. 2, p. 4-16; *Îndreptarea și îndumnezeirea omului în Iisus Hristos*, în „Ortodoxia”, an. XXXIX, 1989, nr. 2, p. 2-5; *Autoritate și conciliantitate în practica actuală a Bisericii convergențe și tensiuni*, în „Ortodoxia”, an. XLI, 1988, nr. 2, p. 90-114; *Oculme actualizată a teologiei patristice* (pe D. Stăniloaie), în „Ortodoxia”, an. XLV, 1993, nr. 3-4, p. 35-77; *Învățătura de credință ortodoxă* (București, 1978) - autor; *Omiliile pascale* (București, 1986) - 946 p. (îi aparțin cele mai multe capitole)

Istoric: 1 Decembrie 1918 - termen al împlinirii unității politice a poporului român în MO, an. XX, 1968, nr. 11-12, p. 905-918; *Semcen-*

tenarul Patriarhiei Române. Coordonate, semnificații și înfăptuiri, în GB, an. XXXIV, 1975, nr. 11-12, p. 1159-1183; *Autocefalia Bisericii Ortodoxe Române. La a 90-a aniversare a ei*, în BOR, an. XCIV, 1976, nr. 3-4, p. 390-407; *Biserica Ortodoxă Română în istoria poporului român*, în BOR, an. XCV, 1977, nr. 1-3, p. 145-176; *130 de ani de la Revoluția din 1848 în țările române*, în BOR, an. XCVI, 1978, nr. 5-6, p. 501-520; *Cartea bisericească factor de promovare a unității spirituale, lingvistice și culturale-naționale a poporului român*, în BOR, an. XCVII, 1979, nr. 1-2, p. 97-130 și nr. 3-4, p. 365-404; *Biserica și neamul românesc în opera lui Mihai Eminescu*, în ST, an. XLII, 1990, nr. 1, p. 7-37

Alte articule în periodicele menționate în istoriografia de mai sus; *„Kommunistische Weltanschauung”* s.p., predici în „Clasul Bisericii”; A revizuit - în colaborare - textul *Bibliei* din 1968 și al *Noului Testament* din 1979

Literatură: ROC, an. III, 1973, nr. 4, p. 9-92; ROC, an. IX, 1979, nr. 4, p. 22-23; ST, an. XXXIV, 1982, nr. 1-2, p. 116-118

RADU IACOB, preot, istoric N 2 ian. 1869, în Rădăuți Alba Iulie, copil al D. Petre, † 8 ian. 1932. În Oradea. Sfinx gimnaziu la Blaj. Filozofia și Teologie la Rîmnic, unde a obținut doctoratul (1893). Preot în Sărmășag, județ Harghita (1894-1898), spiritual în Șimleu, unde teologie și profesorat teologie - spiritual în Blaj (1898-1899), preot în Iași, Bacău și Sibiu, apoi la Seminarul teologic romano-catolic (1897-1899), apoi în serviciul Episcopiei Lugojului (1899-1902), paroh, protopop și vicar la Harghita (1902-1911), canonic în Lugoj (1911-1914), canonic, apoi vicar capitular la Oradea (1914-1932), membru corespondent al Academiei Române. A publicat o serie de lucrări de istorie bisericească, dar multe fapte sunt prezentate într-o viziune confesională

Lucrări: *Istoria vicariatului greco-catolic al Harghitei* (Lugoj, 1913) 455 p.; *Manuscrisele bibliotecii Episcopiei greco-române din Oradea Mare. Studiu introductiv* (București, 1923) 48 p. (An. Acad. Rom., M. S. L., s. a III a, t. I, m. 6); *Doi luceferi răscăitori: Gheorghe Șincai și Samuil Micu Clein* (București, 1924, 12, p. An.

Acad. Rom., Secț. Lit., s. a III-a, t. 2, m. 3): *Samuil Văcăren episcopul român unit al Orăzilor Mari (1806–1839) și Biserica Ortodoxă Română*, Oradea, 1925, 105 p.; *Episcopul baron Vasile Krutei (1843–1862)*, Oradea, 1928, 56 p.; *Față eiev. română unită al școlilor din Roma*, Beaus, 1929, 29 p.; *Istoria diecezei române unite a Orăzilor Mari...*, Oradea, 1930, 241 p. + 16 p. O serie de studii și articole în periodicele vremii.

Literatură: Jacob Radu, *Istoria diecezei române unite a Orăzilor Mari...*, Oradea, 1930, p. 78–79; Nicolae Ciomăș, Teodor Seiceanu, *Dascălu Blajului*, Baia Rea, 1994, p. 128.

RADU SIMION, preot, profesor. N. 18 nov. 1906, în Muhi, jud. Sibiu, † 30 mart. 1995, în Sibiu. Studii la Școala normală „Andrei Saguna” din Sibiu (1929–1929), la Universitatea de teologie și bucalăriea „Academia teologică „Andriană” din Sibiu (1927–1928), la Universitatea „Cernădău” (1928–1929) și la Institutul Teologic Universitar din București (1929–1930). Licențiat al Facultății de Teologie și Filosofie la Universitatea din Cluj-Sibiu (1930–1931). Învățător în Colegiu – Brașov (1930–1931), profesor suplantar la Reștie la Școala comunală superioară și Gimnaziul din Matep (1931–1932), apoi la Școala normală din Cristăuul Secuiesc (1932–1933) preot paroh în aceeași localitate (1933–1938) profesor titular de Religie la Școala teologică de băieți și fete din Sig. Ismah (1938–1940) apoi la liceul „Gheorghe Lazăr” din Sibiu (1940–1948) profesor suplantar de Matematică și Fizică la Școala elementară din Găstelu – Sibiu (1948–1950); asistent – pentru secția sistematică – la Institutul Teologic Universitar din Sibiu (1951–1952) bibliotecar și funcționar administrativ (1955–1958) apoi spirituale asistent la același Institut (1958–1969); deputat pokbe (1952–1953).

Lucrări: *Doctrina romano-catolică despre unitate* în RT, an XXVI, 1933, nr. 6, p. 233–236; nr. 7–8, p. 278–283; an XXVIII, 1938, nr. 7–8, p. 329–335, *Duh creștin și duh românesc*, *Învățător către tineret*, Sibiu, 1942, 128 p.; *Evangelism și democrație. Încercare de critică și orientare socială*, Sibiu, 1945, 96 p.; *Infinitul esența realității cosmice. Funcțiunea axiologică a credinței*, în RT, an XXXVI, 1946, nr. 1–2, p. 16–25, *Libertatea creștină și realitatea socială*

teză de doctorat (în manuscris) *Taina mântuirii în revelația Cincizecimii*, în MA, an II, 1957, nr. 9–10, p. 662–679; *Ideile morale și sociale înaintate în gândirea lui Hesiod*, în MA, an VI, I, 1963, nr. 9–10, p. 685–708, *Pocănița în religiile creștine*, în MA, an X, 1965, nr. 4–6, p. 320–347, *Episteme și satisfacție*, în BOR, an LXXXVII, 1969, nr. 3–4, p. 335–354, *Despre ecumenismul creștin, imperianismul și realizarea în istorie*, în MA, an XV, 1970, nr. 9–10, p. 637–654, *Pentru o tematică creștină a necrologurilor*, în MA, an XVII, 1972, nr. 7–8, p. 572–594, *Reculegerea și trezvia – mijloace pentru înduhovnicirea preotului*, în GB, an XXXVI, 1977, nr. 1–3, p. 107–121, *Temotul rugămintei Bisericii pentru a adormi*, în MA, an XXVIII, 1977, nr. 1–3, p. 125–135, *Proorocul Moise – preînchipuire a lui Hristos*, în AB, an II (XLI), 1991, nr. 10–12, p. 11–24.

Diferențe ale articolelor în perioada de răspundere sa în „Tezaurul Român” peste 60 de articole, în rev. „Duh și Adevăr” – în ediția „Măgarele Ardealului”, „Mitropolia Hunedoara” ș.a.

RADI VASILE, profesor de teologie orientală. N. 16 dec. 1887, în Târnăveni, județ Vaslui. † 7 sept. 1940, în București. Studii la Seminarul Central și la Facultatea de Teologie din București, cu doctorat în 1921. Diacon la biserica „Adormirea Maicii Domnului” din Giurgiu (1915–1917) preot la Internatul Teologic din București (1917–1921) superior al bisericii ortodoxe române din Paris (1921–1927), urmând în acest timp cursuri de teologie orientală la Institutul catolic al Facultății de Hautes Etudes din Paris. Profesor de Limba ebraică și Exegeza Vechiului Testament la Facultatea de Teologie din Chișinău (1927–1940); primul mare orientalist și autor traductori din arabă și ebraică.

Lucrări: *Voyage du patriarche Macaire d'Antioche en Orient, en Moldavie et en Valachie. Etude de l'ethnographie, de la langue et des traditions*, I, Paris, 1927, VI + 99 p. + IX pl.; *Voyage du patriarche Macaire d'Antioche*, Texte arabe et traduction française I, Paris, 1930, p. 19–194, II, Paris, 1933, p. 443–604 și III, Paris, 1949, p. 605–720, în colecția „Patristica Orientalis” vol. XXII, IV, V și XXVI–5 după aceeași versiune s-a făcut și o traducere românească publicată în vol. *Căutări saram, despre*

lărite române, VI, București, 1976, p. 21–307); *Măndăstirea Sfântului Spiridon și patriarhul Sivestru al Antiohiei*, în RIR, II, fasc. 1, 1933, p. 11–31 (ș. extras 24 p.).

A realizat — împreună cu Gala Galaction — o nouă traducere a *Pibue* în românește. În timpul vieții au apărut două ediții: *Biblia adică dumnezeiasca Scriptură a Noului și Vechiului Testament — tradusă după textul grecesc al Septuagintei, cu ajutorul cucelebrale* București, 1936 (ediție sinodală, traducere de mitropolitul Nicodim, Vasilie Radu și Constantin Căcișanu, apoi *Biblia adică Sfânta Scriptură. Traducere după textele originale ebraice și grecești* (ie pentru profesori) Vasilie Radu și Gala Galaction, București, Fundația pentru Literatură și Artă, 1949 — ediția sinodală din 1944 aparținea lui G. Galaction și V. Radu numai 28 de cărți. Edițiile sinodale din 1968, 1975, 1982 și 1988 au la bază textul celei din 1936, cu îmbunătățiri de limbă și stil).

A publicat o serie de studii și articole în presa vremii. De pildă: *Reorganizarea învățământului teologic în țară* Măscare — București, 1932, 471 let. (an. 82); *Problemele teologiei* Căpitanul unei teze de doctorat București, 1933, 120 p. + IV pl. (extras din BOR).

Literatură C. C. Gărescu, † *Preotul Vasile Radu*, în RIR, an. X, 1940, p. 491–493; I. D. Ștefănescu, *Parintele preotului Vasile Radu* în RIR, an. X, 1940, p. 716–718; Drd. Gheorghe Speranță *Cugete românești* (1944), în SF, an. XIX, 1967, nr. 5–6, p. 371–374.

RAFAIL (din botez Radu), călugăr copist și diacon tot de căru. N. c. 1735, în Stăncești, jud. Prahova, în fatuie de preot, † d. 15 aug. 1787, la mândăstirea Sărezi (Călugăreasa Hareza) la 2 apr. 1754 — e vară cu D. Mitică Bădărescu monah și copist de manuscrise diacon tot de ane cărți înscrise la Râmnic-Jermonah an. 180 sau 1781 (am. leg. nen ai mândăstirii Hareza la 2 oct. 1782).

Se cunosc peste 10 manuscrise copiate de el, unele cu însemnări autobiografice: *Minunile Maicii Domnului* (1753–1754), *Istoria Rusiei și a lui Petru cel Mare* (1755), *Viața Sf. Paule de Ioan Colibașul* (1768), *Miscelaneu teologic, indecebebi cu lucrări polemice* (1768), un *Pateric* (1769), *Ihica ieropolitana sau filasofie de obiceiuri învădătoare...* (1771), *Istoria Troader* (1773), *Capetele Sf. Diadoh al Foticeii* (1772),

Scara Sf. Ioan Scararul (1773), *Cuvintele Cuviosului Petru Damaschanu* (1779), *Oglinda bogosloviei etc.* Alte manuscrise s-au copiat cu chelăria sa: *Oglinda bogosloviei* (1779), *Miscelaneu dogmatic polemic* (1780) — *Sf. Varuam și Ioasaf* (1781), *Aravieon mthologhion* (Haluma), 1783 (traducerea lui, confruntată cu originalul grecesc, a fost publicată de Gherasim Guran sub titlu: *Hatama sau povestiri mitologice și anaberi*, 4 vol., București, 1835–1838). În prima ediție a celor 12 *Minere* în românește (Râmnic, 1776–1780). R. apare ca „diaconul și tocinitorul la îndreptarea cuvintelor limbii românești”.

Literatură G. Ștrempol, *Copisti de manuscrise românești până la 1800* (București, 1959) p. 196–20; Grădina Ștefănescu, *Catalogul manuscriselor românești*, II, București, 1983 (vezi la Indice; vol. IV, București, 1992, p. 120–121). Dan Ștefănescu, *România monahală* (MIO an. X, nr. 1–2, 1958) p. 65–71 (cu unele greșeli); Grădina Ștefănescu, *Scribi de românești* (București, 1970) p. 35–37 (cap. „Minerele de la Râmnic”).

RAȚ GHERASIM (din botez Gavrilo), episcop N. 1793, în Roit, jud. Bihor, † 15 aug. 1850, în Arad. Studii gimnaziale la Oradea și Timișoara teologică la universitatea din Viena. Preot și protopop în Peștea – Bihor (până în 1831), profesor la nou înst. teologic din Arad (1821–1835), tura în monahism — sub numele Gherasim — în mândăstirea Racova (1831), protopopie 1834 episcopio Arad (1835) 3 febr. 1835, hirotonit la Carluț, 25 mart. 1835, instalat 18 apr. 1835), păstorind până la moarte. Preocupat de discipula clerului, ridicarea nivelului învățământului teologic din Arad: a uerat — alături de Andrei Șaguna — pentru separarea ierarhică a Bisericii ortodoxe românești de Mitropolia sârbă din Carluț.

Literatură Dr. Teodor Bolus, *Istoria Școlii normale (Preparandiei) a Institutului teologic ortodox român din Arad*, Arad, 1922, p. 669–670; Dr. Gheorghe Ciuhadu, *Episcopii Samuil Valea și Gherasim Raț. Pagini mai ales din istoria românilor creșteni (1830–1840)*, Arad, 1935, XXX+702 p. (passim); Gheorghe Liță, *Românii arădeni în frământările anilor 1849*

1850-1947 (65 p. Mircea Păcuranu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, București, 1984, p. 84-86 (ed. a II-a, București, 1994).

RAȚIU IOAN, profesor, canonic N 30 sept. 84., în Alecuș, jud. Alba, † 27 nov. 1900 în Blaj. Studii gimnaziale în Blaj (1852-1860), cele teologice la Universitatea din Viena (1860-1864), cu doctoratul în 1868. Preot (1864), profesor la Seminarul din Blaj, ș. la Căminul superior din Blaj, 1868-1878), secretar metropolitan (1878-1879), apoi canonic în Blaj (1879-1900), și, parțial, rector al Seminarului (1879-1888). A scris de numărare pentru „*Revista teologică*”, rectorat la „*Voia bisericească și școlară*” (1887-1890).

Lucrări: *Principiile fundamentale ale religiei creștine*, Blaj, 1872, XII + 202 p., *Etica creștină*, Blaj, 1873, XVII + 521 p., *Prelecțiuni de teologie dogmatică* (reimprimare a lucrărilor publicate în 1875-1876), Blaj, 1877, 767 p., *Catehism pentru școlile poporului*, Blaj, 1878 (în colaborare cu Basilio Rațiu), 1878-1880, *Principiile generale ale religiei creștine*, Blaj, 1872, 119 p. (ed. II, 1894), *Principiile speciale sau dogmatice ale religiei creștine*, Blaj, 1895, VII + 166 p.

literatură: *Semnatul venerabilului cler al Arhidiecezei metropolitane greco-catolice române de Alba Iulia și Făgăraș*, Blaj, 1900, p. 82-83, *Enciclopedia Română*, tom. III, Sibiu, 1914, p. 731. Dr. Ioan Rațiu, *Stima și biografia*, Blaj, 1904, p. 143-152. Nicolae Comșa, *Descăluș Blajului*, Blaj, 1940, p. 100 (și ed. Nicolae Comșa, Teodor Seiceanu, *Descăluș Blajului*, București, 1994, p. 101).

RADU CĂTĂLĂȘ, profesor de teologie N 6 nov. 1954 în Târgoviște. Studii la Seminarul teologic din București, 1969-1974, la Institutul teologic universitar din București (1975-1979), la care a continuat și studiile de doctorat cu specializarea la Facultatea de Teologie a Universității din Tesalonica (1980-1982) și la Facultatea de Teologie a Universității din Fribourg (Elveția, 1982-1984), cea din urmă conferindu-i doctoratul (1984 echivalent al 1991). Institutul teologic din București. Translații la Serviciul Relații externe al Patriarhatului (1985-1986), asistent (1986) apoi lector (1994) și conferențiar (1998) la Facultatea de Teologie din București, participând la diferite întâlniri teologice peste hotare, preot la biserica „*Înălțarea Domnului*” din București, din 1990).

Lucrări: *Proia dumnezeiască și libertatea persoanei în gândirea lui Origen*, în ST, an XXXIV, 1982, nr. 5-6, p. 370-384. *Voia și direcția*, în *Revista teologică*, 1983, nr. 1-2, p. 51-64. *Voia și libertate în concepția lui Martin Luther și punctul de vedere ortodox*, în ST, an XXXVI, 1984, nr. 3-4, p. 248-259; *Taina Sfântului. Masla în viața creștinului*, în BOR, an CVII, 1989, nr. 7-10, p. 175-190. *Pacea și integritatea creației*, în MMS, an LXV, 1989, nr. 1, p. 25. *Cartea Bisericii din de nouă ani*, în ST, an XLII, 1990, nr. 3, p. 105-119; *Tendințele actuale ale teologiei ortodoxe*, în ST, an XLIV, 1992, nr. 1-2, p. 62-93. *Cașă și viață - salta a dăruirii și a dăruirii persoanei*, în ST, an XLIV, 1992, nr. 3-4, p. 131-134.

literatură: *Altruismul - la chute et la restauration de l'homme chez Grégoire de Nyssa*, Prihvat, 1985. *Antropologia Sfântului Grigorie de Nyssa*, în ST, an XLIV, 1992, nr. 1-2, p. 62-93. *Cașă și viață - salta a dăruirii și a dăruirii persoanei*, în ST, an XLIV, 1992, nr. 3-4, p. 131-134.

literatură: *Altruismul - la chute et la restauration de l'homme chez Grégoire de Nyssa*, Prihvat, 1985. *Antropologia Sfântului Grigorie de Nyssa*, în ST, an XLIV, 1992, nr. 1-2, p. 62-93. *Cașă și viață - salta a dăruirii și a dăruirii persoanei*, în ST, an XLIV, 1992, nr. 3-4, p. 131-134.

literatură: *Altruismul - la chute et la restauration de l'homme chez Grégoire de Nyssa*, Prihvat, 1985. *Antropologia Sfântului Grigorie de Nyssa*, în ST, an XLIV, 1992, nr. 1-2, p. 62-93. *Cașă și viață - salta a dăruirii și a dăruirii persoanei*, în ST, an XLIV, 1992, nr. 3-4, p. 131-134.

literatură: *Altruismul - la chute et la restauration de l'homme chez Grégoire de Nyssa*, Prihvat, 1985. *Antropologia Sfântului Grigorie de Nyssa*, în ST, an XLIV, 1992, nr. 1-2, p. 62-93. *Cașă și viață - salta a dăruirii și a dăruirii persoanei*, în ST, an XLIV, 1992, nr. 3-4, p. 131-134.

Schönborn, *Icoana lui Hristos. O introducere teologică*. Traducere și prefață București 1986. 215 p., M. Quenot, *Icoană și înviere*, Traducere, prefață și note, București 1998.

Diferite articole în „Îndrumătorul bisericesc al Arhiepiscopiei Bucureștilor”, traduceri, predici, recenzii, reportaje, note și perioadele bisericesti mai cu seamă în „Glasul Bisericii”

RĂDULEANU BORIS (fost Babcenoi, preot N 22 iulie 1905 în Izbești, jud. Orhei, † 19 dec. 1990 în București. Studii la Seminarul teologic din Chirșinău, apoi la Facultățile de Teologie și Filosofie din Cernăuți, cu studii de specializare în Franța și Anglia (1937—1938), Preot la Rădăueni, jud. Suceava (1932—1936), la biserică „Sf. Nicolae” (catedrala veche) din Bălți (1936—1940 și 1941—1944), iar în refugiu la biserică „Hagi. Enuși” din Craiova (1940—1941), preot mult timp pe frontul de Est, apoi preot și profesor în Lugoj (1944—1947), preot la parohiile din Chitina (1947—1958) și Slobozia Măgă, jud. Ilfov (1958—1960). În 1960 a fost condamnat la 15 ani muncă silnică fiind eliberat în 1964 și a ocupat apoi activitatea pastorală la parohia Răpuri, jud. Iași (1964—1975).

Lucrări: *Semnificația marilor sărbători creștine* (predici), 2 vol., București, 1993.

Traduceri: Alexander Schmemmann, *Eucharistia — Taina împărăției*. Traducere din limba rusă, ed. de îngrijită de Kázvan (București, București 1993, 250 p.

Diferite colaborări la revistele „Misionarul” din Chirșinău, „Seminarii creștine” din Bălți și în alte perioade bisericesti.

Literatură: Vol. *Biserica întemeiată Româna 1944—1989* București, 1998, p. 371—372, în bibliografia primăriei la preot Vasile Răduța în București.

RĂMULEANU IOAN (până în 1956 Pușcaș, profesor de teologie, N 12 nov. 1910, în Sârnic, jud. Muscel (azi Argeș), † 27 sept. 1988, în București. Studii la Seminarul teologic „Miron Patriarhul” din Câmpulung-Muscel (1922—1930), la Facultatea de Teologie din București (1930—1934), cu licența în 1934 și doctoratul în 1942, un an la Facultatea de Filosofie din București (1934—1935), mai târziu la Facultatea

de Litere și Filosofie din București, secția clasică (1943—1948), cu licență în 1948, studii de specializare la Facultatea de Teologie Protestantă din Paris (1935—1936), la Facultățile de Teologie Protestantă și Catolică din Strasbourg (1935—1937) și la cea Ortodoxă din Atena, 1937—1938). Pentru scurt timp profesor de Religie la București, Constanța și Pitești, apoi asistent la catedra de Istoria bisericească universală de la Facultatea de Teologie din București, 1939—1948, lector de Limba latină (1949—1952), apoi de Latină și Franceză (1952—1956) la Institutul Teologic din București, apoi asistent la catedra de Istorie bisericească universală (1956—1959), apoi profesor ager al studii de teologie antică (1959—1977), iar după pensionare profesor consultant pentru cursurile de doctorat (din 1977), diacon în 1939, preot în 1957, iconom stavrofor în 1962. A publicat numeroase studii, în care s-a ocupat mai ales de istoria Bisericii creștine primare (persecuții, sinodoale ecumenice, arhiepiscopul în sucul Dunării și sinodoale pentru condamnarea lui Ipatie de Ierusalim, creștinismul la popoarele incongruente (sărbi, maghiari, ruși), legăturile Bisericii Ortodoxe cu alte Biserici creștine începând din veștile creștine la români etc.

Lucrări. *Lupta împărăției. Iulian împotriva creștinismului*, București, 1942, 262 p. (teză de doctorat). *Lupta împărăției. Persecuțiile de la Sinodul I ecumenic până la moartea lui Arie*, în ST, an XIII, 1961, nr. 1—2, p. 13—3. *Sinodul de la Sardica din anul 343. Importanța lui pentru istoria păstrării creștinismului la geto-daco-romani*, în ST, an XIV, 1962, nr. 3—4, p. 146—182, *Sinodoale de la Sirmium*, în ST, an XV, 1963, nr. 5—6, p. 266—346. *Creștinismul în provinciile române din secolul al IV-lea*, la sfârșitul secolului IV. *Sinodul de la Sirmium din 378 și Sinodul de la Acvileea din 381*, în ST, an XVI, 1964, nr. 7—8, p. 408—450; *Sinodul al II-lea ecumenic de la Constantinopol 381. Învierea despre Sf. Duh și Biserică. Simbolul constantinopolitan*, în ST, an XXI, 1969, nr. 5—6, p. 327—386; *Evenimente istorice înainte și după Sinodul de la Calcedon*, în ST, an XXII, 1970, nr. 3—4, p. 179—211, *Creștinismul în primele trei secole*, în ST, an XXII, 1971, nr. 9—10, p. 621—671, *Sinodul I ecumenic de la Niceea din 325. Condamnarea ereziei lui Arie. Simbolul niceean*, în ST, an XXIX, 1977, nr. 1—

2, p. 15—60; *Valoarea creștinismului după concepția Sfântului Ioan Gură de Aur*, în „Ortodoxia”, an XXXVIII, 1986, nr. 3, p. 18—46; *Concepția platonicească despre suflet*, în ST, an XXX X, 1987, nr. 5, p. 27—43; *Religia solară a împăratului bizantin Apasiatul*, în ST, an XXXIX, 1987, nr. 6, p. 38—61.

Bisericele Ortodoxe, cu speciali privire asupra Bisericii Ortodoxe Ruse în ST, an. I, 1949, nr. 1—2, p. 69—90; *Configurația actuală a creștinismului*, în ST, an. I, 1949, nr. 3—4, p. 119—144; *Peșterile ortodoxe și Biserica ortodoxă zise la Ortodoxie. Considerații istorice și dogmatice asupra poziției lor față de Ortodoxie*, în „Ortodoxia”, an. III, 1951, nr. 4, p. 586—636; *Două noi Biserici Ortodoxe autocefale — Biserica Ortodoxă Polonă și Biserica Ortodoxă Cehoslovacă*, în „Ortodoxia”, an. V, 1953, nr. 3, p. 477—500; *Ghenadie al II-lea Scholarios primul patriarh ecumenic sub turci*, în „Ortodoxia”, an. VIII, 1956, nr. 1, p. 72—109; *Specificul Ortodoxiei în compoziție cu Biserica romano-catolică și protestantismul*, în MMS an XXXII, 1956, nr. 10, p. 577—600; *Începuturile creștinderii ungarilor în credința ortodoxă a R. U. S. R.* în „Ortodoxia”, an. IX, 1957, nr. 1—2, p. 23—57; *Creștinarea rușilor în lumina noilor cercetări istorice*, în ST an IX, 1957, nr. 5—6, p. 386—413; *Începuturile creștinderii sârbilor sub împăratul bizantin Heraclie* în ST an XI, 1959, nr. 3—4, p. 164—181; *Creștinarea sârbilor sub împăratul Vasile I Macedoneanu* în ST, an. XII, 1960, nr. 1—2, p. 3—28; *Unsprezece secole de la activitatea misionară a Sf. Chiril și Metodie*, în „Ortodoxia”, an. XIX, 1967, nr. 1, p. 17—31; *Rolul elementului românesc în creștinarea ungarilor*, în BOR an. XCVIII, 1980, nr. 1—2, p. 173—196; *Mărturisirea de credință a patriarhului ecumenic Ghenadie Scholarios*, în „Ortodoxia”, an. XXXVI, 1984, nr. 4, p. 462—499.

Tratatul direct de unire dintre Bisericele Ortodoxe și Biserica Anglicană de la 1921 până azi, în „Ortodoxia”, an. X, 1958, nr. 2, p. 217—235; *Pretinsul „Sinod ecumenic” anunțat de actualul papă Ioan al XXIII-lea*, în „Ortodoxia”, an. XII, 1960, nr. 3, p. 471—493; *Atitudinea Bisericii Romano-Catolice față de „Mișcarea Ecumenică”*, în „Ortodoxia”, an. XIV, 1962, an XIV, p. 153—180; *Ce este și ce urmărește apa-*

zusul „Sinod ecumenic” proiectat de papa Ioan al XXIII-lea, în „Ortodoxia”, an. XIV, 1962, nr. 3, p. 353—383; *Conciliul II de la Vatican — Dezbaterea și hotărârile artele, sexului și „Ortodoxia”*, XVI, 1964, nr. 1, p. 3—46; *Primatul papal și colegialitatea episcopală în dezbaterea Conciliului al II-lea de la Vatican*, în „Ortodoxia”, an. XVII, 1965, nr. 2, p. 139—160.

Sfântul Mucenic Emilian de Durostorum, în BOR an. LXII, 1944, nr. 4—6, p. 125—140; *Episcopul Valentinian de Tomus. Corepondența lui cu papa Vigilius în chestiunea „Celar trei capitole”*, în BOR, an. LXV, 1947, nr. 1—3, p. 210—212; *Legăturile Patriarhiei de Alexandria cu țările române*, în ST, an. VIII, 1956, nr. 1—2, p. 59—80; *Ansim Ivireanu lupidar pentru Ortodoxie*, în BOR, an. LXXIV, 1956, nr. 8—9, p. 831—853; *Legăturile Mitropoliei Ungrovlahiei cu Patriarhia de Constantinopol și celelalte Biserici Ortodoxe*, în BOR, an. LXXVII, 1959, nr. 7—10, p. 935—960; *450 de ani de la întemeierea mănăstirii Curtea de Argeș*, în GB an. XXVI, 1967, nr. 7—8, p. 718—746; *Proocupări și studii de teologie istorică și patristică (în Biserica noastră)*, în ST, an. XX, 1968, nr. 5—6, p. 364—388; *Contribuția teologiei și istoriei la Biserica Ortodoxă Română la „măncăst”, dezvoltări istorice a Bisericii Ortodoxe*, în „Ortodoxia”, an. XXIII, 1971, nr. 1—2, p. 11—36; *Contribuția teologiei române la dezvoltarea teologiei naționale a poporului grec*, în BOR, an. XC, 1972, nr. 1—2, p. 131—145; *Creștinismul la români în opera lui Dimitrie Cantemir* în ST an. XXV, 1973, nr. 9—10, p. 619—631; *Noi considerații privind pătrunderea creștinismului la traco-geto-daci* în „Ortodoxia”, an. XXVI, 1974, nr. 1, p. 164—178 (și în traducere franceză engleză și germană, rusă și spaniolă în „Pages d'histoire”, an. I, 1976, nr. 3—4, p. 64—84); *Sfinți și martiri la Tomis-Constanța*, în BOR, an. XCII, 1974, nr. 7—8, p. 975—1011; *Mitropolia Vicinei și rolul ei în păstrarea Ortodoxiei în ținuturile românești*, în vol. *De la Dunăre la Marea Mărturie istorice și monumente de artă creștină*, Galați, 1977, p. 149—169; *Miscarea audienților în Dacia Pontică și nord-dunăreană în secolele IV—V*, în BOR, an. XCVI, 1978, nr. 9—10, p. 1053—1070; *Sfântul Vasile cel Mare și creștinii din Scythia Minor* în vol. *Sfântul Vasile cel Mare. Închinare la 1600 de ani de la*

Învăpșirea sa, București, 1980, p. 378—393; mai multe nedăruite te-sf. n. în vol. *Sfinți români și apărători ai legii strămoșești*, București, 1987, p. 112—150.

Coautor (împreună cu M. Șesan și T. Bodoșag), a. manuscrisului *Istoria bisericească universală*, vol. I, ed. a II-a, București, 1975, 446 p. și ed. a III-a, București, 1987, 604 p., vol. II, București, 1993, 606 p. Postum: a apărut *Istoria bisericească universală* Manual pentru Seminarile teologice, București, 1992, 591 p.

A tradus *Artele martirice*, cu un studiu introductiv, note și comentarii, București, 1982, 372 p. (colecția „Părinți și scriitori bisericesti” nr. 11, reeditare: București, 1997, 376 p.).

Literatură: Pr. Dr. Viorel Ionuț, *Pr. Prof. Dr. Ioan Râmnicianu. La aniversarea a 70 de ani de la naștere*, în ST, an XXXII, 1980, nr. 7—10, p. 750—761 (cf. și ST, an XXXIII, 1981, nr. 1—2, p. 88—92); Pr. Prof. D. Răduț, *Prof. Pr. Dr. Ioan Râmnicianu*, în ST, an XXXIV, 1982, nr. 1—2, p. 69—71; Pr. Prof. Viorel Ionuț, *Neecrolog*, în TR, an 136, nr. 37—40, 1988, p. 7—85, în ST, în XL, 1988, nr. 5, p. 21—22.

RĂUȚESCU IOAN prot. istoric N. I. loc. 1892, în Dragoslavele, jud. Argeș, † 19 mai 1974 în Dragoslavele. Studii la Seminarul „Central” din București (1915—1918), mai târziu la Facultatea de Teologie din București (1927—1931). Prot. în Dragoslavele (1914—1968), încheșat ic. în m. stăvilarilor. Aestrepas cercetare istoric în m. d. n. t. e. r. p. e. m. a. t. a. d. o. c. u. m. e. n. t. a. r. n. e. t. r. c. a. n. o. s. t. e. r. u. i. f. i. c. e. l. o. r. u. i. n. l. o. c. a. l.

Lucrări: *Comune*, București, 1919, 48 p.; *Dragoslavele*, ed. I, Câmpulung Muscel, 1923, VI + 432 p. (în colaborare cu Constantin Răduțescu-Coin), premiată de Academia Română, ed. a II-a, revăzută și adăugată, Câmpulung, 1937, VIII + 553 p. (singur); *Mănăstirea Aninului din jud. Muscel*, Câmpulung, 1933, VIII + 248 p.; *Monografia satului Topoloveni*, Câmpulung, 1939, 239 p. (premiată de Academia Română); *Câmpulung Muscel, Monografie istorică*, Câmpulung, 1943, X + 426 p.; *Schitul Nămădresli*, în GB, an XVI, 1957, nr. 8—9, p. 565—586; *Biserica din Rucăr*, în GB, an XX, 1961, nr. 9—10, p. 816—836; *Știri documentare privitoare la biserica din Schitul Golești (Muscel)*, în GB, an

XXI, 1962, nr. 9—10, p. 864—876; *Bisericele din Boienă-Muscel și slujitorii lor*, în GB, an XXI, 1964, nr. 9—10, p. 883—896; *Catagrafia fostului paroh Muscel, făcută la anul 1840 din porunca mitropolitului Neofit*, în GB, an XXIV, 1965, nr. 9—10, p. 875—900. A publicat dincolo de granițe cu caracter religios, articole cu caracter istoric în „Biserica Ortodoxă Română” („Glas” B series) ș.a.

Literatură: *Neecrolog*, în GB, an XXXIII, 1974, nr. 5—6, p. 562—563; Prof. Ioan Crucean, *Prezidiul Râmnicianului în aptele din regiunea Bran—Dragoslavele*, în GB, an XXXVII, nr. 1978, nr. 9—10, p. 1136—1139; *Enciclopedia istoriografiei românești*, București, 1978, p. 280; Iordan Dăicu și S. C. Siroșian, *Dicționarul folcloriștilor*, București, 1979, p. 369—370; Ion Apăntol, *Prot. Ioan Râmnicianu din Dragoslavele*, în TR, an 140, nr. 45—48 din 1—15 dec. 1992, p. 5—6.

RĂMNICIANU GRIGORIE c. s. p. n. c. 1763, în jud. Vâlcea, † 20 iul. 1828, în 3 ian. reșu. Calugări și hirotonit ierodiacon la Episcopul Râmnicului (c. 1780), apoi ieromonah, 1787), a studiat la aceeași Episcopie. Aici a copiat aproximativ 15 manuscrise, între care *Oglinzita dragoslaviei* (1783), *Varlaam și Ioana* (2 ex., 1783 și 1784), *Fluarea darurilor* (c. 1780), *Istoria Tării Românești* (1781) ș.a., a „diorion” elevu cărți lipărlle de episcopul Filaret, *Carania* (1781), *Cutavaserul* (1784), *Antologhianu* (1786) — toate cu prefețele sale. După 1792 în slujba Mitropoliei din București, ca arhimandrit 1793 și „diorion” al unor lipărlari. *Pravoslavnicu îndrăgărit* (1794), *Triodul* (1798), toate cu prefețele lui. În care apar idei istorice și filosofice de nuanță dumnezeie: dascăl al candidaților la protie prot. b. n. c. a. d. e. l. a. m. d. a. t. e. p. e. g. a. n. a. l. al mănăstirii Vioroș, de pe lângă Pitoești, apoi profesor pentru cunoștințele religioase la Școala națională de la Sf. Sava. În această perioadă a răscol și unele traduceri din limba greacă: *Cântarea dreptei credințe*, din catehism al lui Teofil al Cipriului ș.a.). La 13 febr. 1823 ales episcop al Argeșului (hirotonit 23 febr.), păstorind până la moarte. În 1826 a tipărlt în București *Logica* Si Ioan Damascian (32 + 304 p.), tradusă de el, prima încercare de a „muta filosofia și în Limba românească”.

Literatură. Gheorghe I. Moyses, *Viața și activitatea episcopului de Argeș Grigorie Râmnicăneanu*, teză de licență, ms., București, 1970; Duța) Alexandra, *O frumoasă figură de monah cărturar: Grigorie Râmnicăneanu*, în MO, an. IX, 1957 nr. 9-10, p. 615-633; G. Șirempel, *Capuți de manuscrise românești până la 1800*, București, 1959 p. 91-95; Același, *Catologul manuscriselor românești*, vol. II București, 1983 (v. nouă) și vol. III București, 1987, p. 115; Preot N. cu de Șerbănescu, *Episcopi Argeșului*, în MO, an. XVII, 1965 nr. 7-8 p. 606-608; Alexandra Duța, *Coordonate ale culturii românești în secolul XVIII (1700-1821) Studii și texte*, București, 1968, p. 155-164 și 186-198; Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900 București, 1979 p. 415-416.

RÂMNICEANU NAUM, călugăr, istoric. N. 27 nov. 1764. În Corbi, jud. Argeș sau în Jina-jud. S. b. în familie de preot, † 1838 sau 1839, la mănăstirea Cernica. Părinți plecați din Jina din cauza sărăciei și stațiuți în Corbi Argeș. Învăță la o școală de la biserică „Sf. Gheorghe Vechi” din Corbi resti (1770-1776), luat de arhim. Filaret (viitoru episcop de Râmnic) la Mitropolie (1776-1780), continuând învățătura, pleacă cu el la Râmnic și adică călugăr în Hurezi sub numele Naum și, la totuși ierodiacon, la Hurezi copiază manuscrise. În 1788, la izbucnirea războiului austro-turc, se refugiază în Transilvania și Banat (S. b., Lipova, Hodon, Bodrug), ca dascăl de limba greacă, reîntors în 1795 la Râmnic, apoi la București frecventează acum cursurile Academiei grecești de la Sf. Sava, factoru ieromonah și, înțelesu protosinghel în 1802 de episcopu Costandie al Buzăului profesor la școala de la biserică „Sf. Ecaterina” din București (până în 1814, dascăl literar la mănăstirile Mărgineni și Sinaia, din nou la o școală din Ploiești, fondată de el (1818-1821), egumen la mănăstirea „Sfinții Apostoli” din București (1823-1827), din nou dascăl particular în diverse locuri, iar după 1833 reîntors la Cernica (șuante de moarte a îmbrăcat „marea școală monahală”). Au rămas de la el — în manuscris — lucrări istorice, filologice, teologice, muzicale și literare, — în limbile greacă sau română — în genuri compilate, prelucrări sau traduceri; câteva din ele au fost publicate de

Constantin Erbiceanu, mai târziu de Ștefan Bezdechi.

Lucrări. *Poemation* în versuri grecești despre originea românilor (1808 publicată în trad. rom. de Constantin Erbiceanu, *Croniciari greci cari au scris despre români în epoca fanariotă*, București 1888 p. 235-258), *Historicul de la 1768-1810* (în grecește, publicat în trad. rom. de C. Erbiceanu, *Croniciari greci* .. p. 259-294; *Poeziile protosinghelului Naum Râmnicăneanu asupra Zaveriei*, scrise în 1821, ed. îngrijită de C. Erbiceanu, București, 1890; *Istoricul Zaveriei în Valahia* (în grecește, publicat în trad. rom. de C. Erbiceanu, în BOR, an. XXIII, 1899-1900 nr. 5, p. 416-437 și nr. 6 p. 547-556); *Adunarea hronologiei domniilor noastre* (publicată de Ștefan Bezdechi sub titlul: *Cronica medită de la Blaj a protosinghelului Naum Râmnicăneanu*, Sibiu, 1944, 107 p.) — lucruri de culturi grece, bazată pe izvoare antice și medievale — românești sau străine.

Au rămas în manuscris o serie de manuscrise didactice, ca: *Introducere pentru începători* (abecedar grecesc și românesc), *Școala întâia a noilor tineri începători* (abecedar mai desigur al grecesc și românesc), *Frage grecești saptezeci* (x. al. x. al.), *Propodii prin întrebări și răspunsuri* la Cernica a făcut o traducere după un manuscris de Psalt, în titlul *Semnele neptenului. Psaltichiei* 1788), copu de documente privitoare la istoria Țării Românești discursu funebre, cuvântări religioase în versuri către părinții copilor pe care-nsuina și a.

Literatură. Constantin Erbiceanu, *Croniciari greci cari au scris despre români în epoca fanariotă. Textul grecesc și traducerea românească* București, 1888. LXXII + 361 p. (traducerea unor lucrări cu comentarii); Constantin Erbiceanu, *Viața și activitatea literară a protosinghelului Naum Râmnicăneanu*, București, 1900 97 p. (Acad. Rom. Discursuri de recepție, XII); Șt. Bezdechi, *Protosinghelul Naum Râmnicăneanu despre originea neamului și a limbii noastre*, în rev. „Transilvania”, an. LXXIV, 1943, nr. 3-4, p. 231-237; G. Călinescu, *Naum Râmnicăneanu*, în SCILF an. IX, 1960 nr. 2, p. 335-337; Ioan P. Stănculescu, *Două sule de ani de la nașterea protosinghelului Naum Râmnicăneanu* în CB, an. XXIII, 1964 nr. 1-2 p. 1-2; Șt. Sebas-tian Barbu Bucur, *Naum Râmnicăneanu*, în „Săptăm.

de Muzicologie", IX, 1973, p. 149—192; Octavian Lazăr Cosma, *Historicul muzicii românești*, vol. II, București, 1974, p. 77—83, Alexandru Piru, *Istoria literaturii române de la origini până la 1830*, București, 1977, p. 552—558. *Enciclopedia ortografiei românești*, București, 1978, p. 282, *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979, p. 603—604.

REGMAN NICOLAE, preot, pedagog, soritor N 20 an 1881, în Sighișoara, † 18 iul 1951, în Sibiu. Studii la Gimnaziul evanghelic german din Sighișoara (1897—1901), la Institutul teologic din Sibiu (1901—1904), la Universitatea din Budapesta (1904—1907), unde obține doctoratul în Filozofie și Pedagogie (1907). Profesor pentru disciplinele pedagogice la Institutul teologic-pedagogic din Curăneșeu (1907—1911), preot, secretar al Vicariatului din Oradea și inspector al școlilor confesionale din jud. Bihor (1911—1917), consilier școlar la Arhiepiscopia Sibiului (1917—1920), redactor al ziarului „Telegraful Român” (dec 1917—ian 1918 și sept 1918—febr 1919), profesor pentru disciplinele pedagogice la Școala normală „Andrei Șaguna” din Sibiu (1919—1924), apoi profesor de Limba română la Liceul „Gh. Lazăr” din Sibiu (1924—1941), profesor „ajutor” la Institutul teologic din Sibiu (1929—1924) paralel, inspector al învățământului secular pentru regiunile Sibiu și Cluj, prefect de Oradea și Sibiu. A publicat studii, articole, poezii, majoritatea sub pseudonimul Z. Suvich.

Lucrări: *Doine și strigături* Culese și întocmite de... Sibiu, 1904, 64 p., *Fr. Froebels Geistesart und Philosophie*, Sibiu, 1907, 77 p., *Dr. Peter Špan*, Conferință, București, 1914, 35 p., *Însemnări din zori* *Bierviciu național*, Sibiu, 1919, 134 p., Alexandru Vlahuță Sibiu, 1921, *Rugăciunile vremii*, Sibiu, 1922, 41 p., *Spiru* reț organizatorul învățământului național „...”, 1925 (ed. a II-a, 1930), *Oglinda inimii* Sibiu, 1927, 136 p., *Tămăduire*, Sibiu, 1931, 135 p., *Suave filosofice*, București, 1933, 174 p., *Figuri din trecutul cultural al Ardealului* Sibiu, 1938, 35 p., *Vieți rodnice*, Sibiu, 1945, 124 p., *Creșterea în zori* *Psalmi noi*, Sibiu, 1946, 127 p.

Literatură: Pr. Prof. Dr. Mitcea Păcurariu, *Doză sute de ani de învățământ teologic la Sibiu 1786—1986*, Sibiu, 1987, p. 309—310.

RELI SIMFON, profesor de teologie, istorie N. 25 iul 1882, în Pârâul de Sus în Bucovina, † 10 oct 1945 în Suceava. Liceu în Cernăuți (1896—1904), apoi Facultatea de Teologie din Cernăuți (1904—1908) cu doctorat în 1928 licențiat în Litere și Filosofie la Universitatea din Cernăuți, trimis pentru studii de specializare în istorie și cercetări de arhivă la Viena (1928—1929). Preot ajutor (cooperator) în Mlauceni (1908—1910), preot în Slobozia—Storjinet (1910—1912), catehet în Siret (1912—1914) preot paroh în Rogojeni—Siret (1914—1920) mobilizat confesor militar (1916—1918), profesor suplantar la Școala normală din Cernăuți, secția rusească (1920—1921) profesor titular la Liceul „Dimitrie Cantemir” din Căpâlna (1921—1923), apoi la Liceul de fete (1923—1924) și la Liceul „Aron Pumnul” (1924—1928) unde este în Cernăuți (Religie, Istorie și Geografie, Profesor agregat (1929), apoi titular (1933), la noua catedră de Istoria Bisericii Române de la Facultatea de Teologie din Cernăuți (întrerupt în 1940—1941 la Suceava în 1944/45 la Râmnicu Vâlcea, iar din apr 1945 din nou la Suceava), decanul facultății, în 1934/35, membru în Comisia Monumentelor Istorice — secția pentru Bucovina, secretar ap. director delegat al Arhivelor Statului din Cernăuți, organizatorul Muzeului istoric-bisericesc și etnografic al Mitropoliei din Cernăuți. A publicat studii de istorie bisericească — îndeosebi privind Bucovina — de pedagogie lucrări literare.

Lucrări: *Orașul Siret în vremuri de demult* *Din trecutul unei vechi capitale a Moldovei*, Cernăuți, 1927, 166 p., *Din suferințele Bisericii noastre ortodoxe sub stăpânirea austriacă* în „Candela”, XXXV, 1925 nr 3—7, p. 212—236 (și extras); *Începuturile catolicismului austriac în Bucovina*, în rev. „Codrul Cosminului”, IV, 1927 (și extras, 1928, 19 p.); *Politica religioasă a Habsburgilor față de Biserica Ortodoxă Română în secolul al XIX-lea în lumina unor acte și documente inedite din arhiva Casei și Curții imperiale din Viena*, în „Codrul Cosminului”, IV, 1927, p. 449—561 (și extras, 1928, 117 p.); *Propaganda catolică austriacă împotriva Bisericii Ortodoxe române din Bucovina*, Cernăuți, 1928.

58 p., *Bucovineni celebri în ierarhia Moldovei (1777—1850)*, în „Candela”, XL, 1929, p. 407—43, (și extras, 1930); *Cătoride religioase românești din Polonia*, în „Candela”, XLI, 1930, p. 453—464; *Din viața religioasă și bisericească a Sucevei în secolele XVII—XIX*, în „Candela”, an. XLI, 1931, p. 55—88 (și extras, 38 p.); *Lezane din trecutul național-bisericesc al Bucovinei, 1840—1880*, Cernăuți, 1932, 19 p.; *Reședința mitropolitului din Cernăuți și muzeul ei, arhitectul Iosif Hlavka*, în „Candela”, an. XLIII, 1932, p. 1—57; *Relațiile dintre Biserică și Stat în România vremurilor trecute*, în „Candela”, an. XLIV, 1933, p. 21—43; *Medicina călugărească în trecutul românesc*, în „Candela”, an. XLV, 1934, p. 16—31; *Originea și evoluția istorică a costanului preotesc la români*, în „Candela”, XLVI, 1935, p. 71—116 (și extras, 1936, 48 p.); *Originea și vechimea creștinismului la români*, în „Candela”, XLVII, 1936, p. 17—70 (și extras, 1937, 56 p.); *Cădușul monumentelor religioase-istorice din eparchia Bucovinei*, Cernăuți, 1937, 195 p.; *Biserica Ortodoxă Română din Murășureș în vremurile trecute*, Cernăuți, 1938, 255 p.; *Istoria vieții bisericești a românilor*, vol. I, Cernăuți, 1942, 477 p.; *Cultura religioasă în mănăstirile noastre vevodale*, în „Candela”, an. LV—LVI, 1944, 45, p. 1—24; monografiile mănăstirilor Putna, Sucevița, Dragonuș, evocări de mare căsătorit și a Artelor de cultură azare recenzate în „Candela”, „Junimea Literară”, „Revista de Pedagogie”, „Cuvântul”, „Bucovina”, toate la Cernăuți ș.a. Pentru lucrările de istorie a valorilor, un bogat material, mediu din arhivele din Viena și Cernăuți.

Literatură: Pr. Prof. Dr. Milan Šestan, * Prof. Dr. Simeon Reli, în „Candela”, an. LVII, 1945, p. 1—21; Prof. Dr. D. Onciulescu, *Profesorul Dr. Simeon Reli*, în AR, an. III, 1946, nr. 1—6, p. 11, — 15; *Enciclopedia istoriografiei românești*, București, 1978, p. 281; Emilian Topa, *Prof. dr. Simeon Reli* în TR, an. 140, 1992, nr. 1—4, p. 8.

REPTA VLADIMIR (din botez Vasile), profesor de teologie, apoi mitropolit, N. 25 dec. 1841/6 ian. 1842, în Banșa de Ceretani, în Bucovina. † 24 apr. 1926 în Cernăuți Gimnaziu, 1856—1864) și Institutul teologic (1864—1868, în Cernăuți, cu studii de specializare la Viena,

Bonn, München și Zürich (1871—1873) „Doctor honoris causa”, al. Facultăți din Cernăuți (1896) Profesor la Gimnaziul din Cernăuți (1868—1871), profesor de Noul Testament la Institutul teologic (din 1873), apoi la noua Facultate de Teologie din Cernăuți (1875—1896), decan al acestei Facultăți de patru ori, rector al Universității din Cernăuți (1883/84), inspector al învățământului primar din districtul Cernăuți (1875—1895) membru în comitetul de conducere, apoi vicepreședinte (1889—1896) al „Societății pentru cultura și literatura română din Bucovina”, călugăr la Sucevița în 1885 sub numele Vasile Repta. **Lucrări:** *Prilogi k knize „Vremeni i dny v gori” 1880—1881*, Cernăuți, 1881; *Vechea Mitropolie Bucovinei* (1896—1902); *Înaltul episcop titular de Rădăuți în 1899*, apoi arhiepiscop al Cernăuților și mitropolit al Bucovinei (născut 17 oct. 1902, instalat 10/23 nov. 1902), retras în scaun la 1 nov. 1924.

Ca mitropolit s-a îngrijit de progresul vieții bisericești din cuprinsul eparchiei sale, de crearea unei stări materiale corespunzătoare pentru creșterea indicarea de noi lucrări de închinare și refacerea unor vechi culturi vevodale (Putna, Mirduș). A luptat pentru păstrarea caracterului românesc al eparchiei, împotriva numeroaselor încercări de slavizare, militând pentru unirea Bucovinei cu România în 1918 (membru de onoare al Academiei Române (1919), senator și președinte al Senatului României).

Lucrări: *Psihologia și însemnătatea ei pentru deșteptarea, cultivarea și diatințarea vieții religioase* în rev. „Candela”, VII, 1888, cu extras 42 p. și trad. germană *Psychologie in ihrer Bedeutung für die Weckung, Pflege und Förderung des religiösen Lebens*; *Psychologie und religiöses Leben*, Czernowitz, 1888; diferite alte studii pastorale și cuvântări în „Candela” sau în ziarul „Vitorul”, organ al clerului din Bucovina (1904—1914).

Literatură: Prof. Dr. Vasile Găina, *Arhiepiscopul și Mitropolitul Dr. Vladimir de Repta* în „Candela”, an. XXVI, 1907, p. 423—437; R. Căndea, *Mitropolitul Vladimir Repta*, în „Candela”, an. XXXV, 1924, p. 437—460 (și extras, 24 p.); R. Căndea, † *Mitropolitul Vladimir*, în „Candela”, an. XXXVII, 1926, p. 107—109; Ion Nistor, *Vladimir Repta* în „Junimea Literară”, Cernăuți an. XV, 1926, p. 1—5; Prof. Dr. Petru Rezug

Apologien bucovineni, în AB, an I, 1944, nr 5-6, p. 221-222; rev. „Literatură și Artă”, Chișinău, nr 40 din 3 oct. 1992 (articol semnat de Mircea Lătic).

REZUȘ PETRU, profesor de teologie, prozator N. 22. iun. 1913, în Rădăuți, † 7 mai 1995, în București. Liceul „Eudoxiu Hurmuzachi” din Rădăuți (1924-1931), Facultatea de Teologie din Cernăuți (1931-1935), la care obține licența (1935) și doctoratul (1937); paralel a urmat cursurile Facultății de Litere și Filosofie din Cernăuți (1931-1935), la care obține licența în 1937, și altele de specializare la Facultățile de Teologie din Oxford, Cambridge, Strasbourg și Viena (sept. 1935-apr. 1937, apoi din nou la Strasbourg-apr. 1937-sept. 1938), ca bursier al Mitropoliei Bucovinei. Preot (5 iun. 1938), profesor de Dogmatică și Apologetică la Academia teologică din Caransebeș (1938-1944), profesor suplimentar de Limba latină la Liceul „Traian Doda” și de Limba română la Liceul de fete din Caransebeș (1938-1945), profesor de Teologie Fundamentală și Dogmatică Istorie Bisericească precum și volume de soluție, nuvele, basme, povestiri, romane, culegeri de folclor.

Lucrări: *Devoluarea dogmaticii*, Cernăuți, 1938, 143 p.; *Tratatul dogmatic ortodox*, Caransebeș, 1939, 311 p.; *Aspecte istoriologice*, Caransebeș, 1939, 48 p.; *Aghiologia ortodoxă*, Caransebeș, 1940, 395 p.; *Despre Duhul Sfânt*, Sibiu, 1941, XIII + 122 p.; *Curs de Teologie Fundamentală*, Caransebeș, 1942, 622 p.; *Artologia Teologiei Fundamentale*, Caransebeș, 1943, 105 p.; *Știința mărturizitoare de Dumnezeu*, Caransebeș, 1944, 122 p.; *Argumente microfizice pentru dovedirea existenței personale a lui Dumnezeu*, Caransebeș, 1944, 32 p.; *Problematica Teologiei Fundamentale*, Caransebeș, 1943-35 p.; *Introducere în Teologia Dogmatică*, Caransebeș, 1946, 35 p.; *Teologia ortodoxă contemporană*, Timișoara, 1989, 655 p.; *Domnul nostru Iisus Hristos*, București, 1994, 280 p.

Studii în reviste: *Criteriologia fașelor teofan*, în ST, an I, 1949, nr 3-4, p. 226-237; *Criteriile revelației divine și combaterea fașelor teofan*, în ST, an I, 1949, nr 5-6, p. 345-364; *Problema interconfesională a revelației divine*, în „Ortodoxia”, an II, 1950, nr 2, p. 53-558; *Ortodoxia în fața vieții*, în „Ortodoxia”, an VI, 1954, nr 2-3, p. 592-602; *Învățătura protestantă despre cușinul lui Dumnezeu*, în *Ortodoxia*, an VII, 1955, nr 2, p. 232-240; *Învățătura creștină despre structura revelației divine din punct de vedere interconfesional*, în „Ortodoxia”, an V, nr. 1, 1956, nr 1, p. 58-70; *Istoricitatea Mântuirii*, în ST, an IX, 1957, nr 3-4, p. 177-199; *Învățătura despre funcția religiei creștine din punct de vedere interconfesional*, în „Ortodoxia”, an X, 1958, nr 1, p. 15-22; *Învățătura despre religia subiectivă din punct de vedere interconfesional*, în ST, an X, 1958, nr 5-6, p. 363-375; *Învățătura ortodoxă despre cuvânt - mijloc de expresie în cele trei confesiuni*, în „Ortodoxia”, an XI, 1959, nr 1, p. 48-62; *Originalitatea creștinismului*, în „Ortodoxia”, an XI, nr 1959, nr 4, p. 538-544; *Specificul religiei creștine*, în „Ortodoxia”, an XII, 1960, nr 4, p. 507-525; *Elementele componente ale religiei creștine*, în ST, an X, nr. 1, 1961, nr 9-10, p. 527-542; *Specificul religiei creștine față de celelalte religii*, în MMS an XXIX, 1963, nr 3-4, p. 184-199; *Slujirea ca funcțiune esențială a Bisericii*, în „Ortodoxia”, an XVII, 1965, nr 4, p. 580-593; *Învățătura ortodoxă despre deșințarea și purificarea revelației divine*, în „Ortodoxia”, an XVIII, 1966, nr 1, p. 35-53; *Teologi, probleme și curente noi în protestantismul contemporan*, în ST, an XIX, 1967, nr 5-6, p. 247-275; *Autentificarea creștinismului în teologia contemporană*, în MMS an XLIII, 1967, nr 11-12, p. 681-694; *Autoritatea celor 39 de articole în comunitatea Bisericilor anglicane*, în MMS an XLIII, 1968, nr 4-6, p. 229-243; *Teologia contemporană a istoriei mântuirii*, în MMS an XLIV, 1968, nr 9-10, p. 512-523; *Teologia contemporană a „slujirii” și principiile sale ortodoxe*, în „Ortodoxia”, an XXI, 1969, nr 1, p. 25-40; *Constituția dogmatică „Dei verbum” a Conciliului al II-lea de la Venețian și învățătura ortodoxă despre revelația divină*, în „Ortodoxia”, an XXI, 1969, nr 3, p. 364-381; *Conceptia doctrinară a Ortodoxiei contemporane*, în MMS an XLV, 1969, nr 7-9, p. 445-457; *Teologia*

contemporană a „marșului lui Dumnezeu”, în MB an. XX, 1970, nr. 1—3, p. 38—51. *Curenți și problematice noi în Teologia fundamentală contemporană*, în MMS, an. XLVI, 1970, nr. 7—8, p. 365—376. *Teologia și lumea contemporană* în GB, an. XXIX, 1970, nr. 9—10, p. 919—934. *Fruitoriul religios și importanța lui pentru înțelegerea evoluției credincioșilor ortodocși*, în GB an. XXIX, 1970 nr. 11—12, p. 1132—1145. *Probleme de Teologie fundamentală în teologia românească*, în „Ortodoxia”, an. XXIII, 1971, nr. 4, p. 517—560 (cu colaborare). *Vechiul Testament în lumina Noului Testament. Studiu de istorie comparată a religiilor*, în MMS, an. LXII, 1988, nr. 2, p. 22—35.

Istorie. *Sfânta Sofia, biserica cea mare a Ortodoxiei*, în „Ortodoxia”, an. V, 1953, nr. 4, p. 514—544; *Viața și faptele Sfântului Daniil Sihăstrul*, în ST an. VIII, 1956, nr. 3—4, p. 227—240; *Viața și faptele Sf. Ioan de la Suceava* în MMS, an. XXXII, 1956, nr. 6—7, p. 322—337; *Protopopii bătrâni rădăușeni*, în MMS, an. XXXIV, 1958, 5—6, p. 471—482; *Vechea tipografie din Rădăuți*, în MMS, an. XXXV, 1959, nr. 5—6, p. 298—302; *Școlile de la mănăstirea Putna*, în MMS, an. XLII, 1966, nr. 7—8, p. 51—522; *Academia moveiană din Kiev și rolul ei în dezvoltarea învățământului teologic în țările române* în MO, an. XIX, 1967, nr. 9—10, p. 699—708; *Biserica domnănească din Rădăuți. Date noi cu privire la originea și stilul ei* în BOR an. LXXXVII, 1969, nr. 3—4, p. 391—398; *Din istoria învățământului teologic din Moldova* în MMS, an. XLV, 1969, nr. 3—4, p. 166—180; *Contribuția la istoria învățământului Rădăuți până la 1918*, București, 1975, 157 p. + 24 fig.

Alte articole cu caracter teologic și istoric, recenzii, predici, dări de seamă, în „Candela”, „Credința”, „Foaia Diecezană”, „Altarul Banatului” (pe care a întemeiat-o și redactat-o în 1944—1947), „Biserica Ortodoxă Română”, „Studii Teologice”, „Ortodoxia”, „Glasul Bisericii”, „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, „Mitropolia Olteniei”, „Mitropolia Banatului”, „Credința”—Detroit, „Candela”—Stockholm etc.

Opere literare: (în editări de stat): *Făt Frumos cu ochi de aur*, București, 1970, 60 p. (pentru copii); *Dochia împărăția. Basme și poezii populare din Tara de Sus* București, 1972, 430 p.; *Poeme* București, 1973, 134 p.; *Frumoasa fru-*

moaselor, București, 1973, 60 p. (pentru copii); *Căminul (amintiri)*, București, 1973, 162 p.; *La vâduri de vreme*, versuri, București, 1974, 167 p.; *Dacă poți rîde, să rîzi. Proverbe și zicători din Banat*, Timișoara, 1974, 174 p.; *Sub umbra Ținului*, Ontario, 1975, *Trecere înaltă*, versuri, București, 1976, 103 p.; *Făt Frumos cel tînăr*, Timișoara, 1976, 170 p.; *Biana ursului din pădure* București, 1976, 60 p. (pentru copii); *Pe urmele lui Ion Creangă*, București, 1977, 200 p.; *Vaia de aur*, versuri, București, 1977, 140 p.; *Coșile Doamnei*, roman, București, 1979, 230 p.; *Războieni*, roman, București, 1980, 221 p.; *Dansa serpului român* București, 1981, 12 p.; *Ombra Rosie*, roman, București, 1984, *Pe aripi*, versuri, București, 1987, 174 p.

Ion Creangă. Mit și adevăr, București, 1981, XVIII + 372 p.; *Mihai Eminescu*, București, 1983, 576 p.; *Lecu Moraru, De la noi. Povesti, poezii și cîntecuri populare*, Editie îngrijită de..., București, 1983, 185 p.

Articole cu caracter literar în „Revista Bucovinei”—Cernăuți, „Flacăra”—București, „Luceafărul”—Timișoara, „Ramuri”—Craiova, „România Literară”, „Viața Românească”, „Contemporanul”, „Albina” și altele. Membru titular al Uniunii Scriitorilor din 1980. O serie de lucrări teologice și literare rămase în manuscris.

Literatură: Pr. Prof. D. Radu, Prof. Pr. Dr. Petru Rezuș, în ST, an. XXXIV, 1982, nr. 1—2, p. 100—101; Marian Popa, *Dictionar de literatură română contemporană*, ed. a II-a, București, 1977, p. 474; Ionuț Dăicu și S.C. Stroescu, *Dictionarul folcloristilor*, București, 1979, p. 372—373; Pr. Lector Ioan Glăjar, *Părintele Profesor Dr. Petru Rezuș la vârsta de 75 de ani*, în TR, an. 136, nr. 21—22, din 1 iunie 1988, p. 2 și 4; Pr. Gheroghe Drăgulin și Prof. Aug. Drăgulin, *Prof. Dr. Petru Rezuș la a 75-a aniversare* în MO, an. XL, 1988, nr. 3, p. 72—86; Preot Ioan Glăjar, *In memoriam. Preot Prof. Dr. Petru Rezuș*, în TR, an. 144, nr. 25—28, iulie 1996, p. 81; George Alexe, *Diorame și eseuri teologice și literare* Washington D.C., 1996, p. 123—132.

ROMANO DIONISIE (din boleză Duniște) episcop N. 29 iul. 1806, în Săușea Săbăului. † 18 ian. 1873, în Buzău. Călugăr la Neamț sub numele Dionisie (1823); audiază unele cursuri la Colegiul „Sf. Sava”, precum și un „curs normal”

Tipar și cărțurari, București, 1977, p. 192—203, *Dictionarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979, p. 284—285; Mircea Păcuranu, *Doi cărțurari sibiensi îndrumători ai învățămintului românesc. Repere sibiene III*, Sibiu, 1982, p. 225—233, Dr. Antonie Plămădeș, *Episcopia Buzăului în cultura română în voi. Spiritualitate și istorie la intrarea Carpaților 2 Buzău*, 1983, p. 101—128 și în voi. *Numere și fapte în istoria culturii românești. Sec. XVIII—XIX la Buzău*, București, 1983, p. 61—94); Gabriel Ciocora, *Episcopia Buzăului o viață de spiritualitate și cultură românească*, Buzău, 1986, p. 62—83.

ROMANIL L. MIRON (din botez Maisei), n. n. pub. N. 21 aug. 1828 în Mizeș, jud. Bihor, † 4 iul. 1908 în Sibiu. Studii teologice la Arad (1846—1849). Secretar apoi consilier episcopal (1863) la Arad, călugăr (1857) în mănăstirea Hludus-Budrog cu numele Miron și botezat cu acest prenume în 1863, profesor a Institutului teologic-pedagogic din Arad (1857—1865), aspecte școlare „... la un Curat Severin (1869—1870)”, prosoante: vic. al C. Consistorial, ortodox român din Oradea (1874—1873), arhidiacon (1873—1874), 24 nov. 1873 ales episcop la Arad, înscăunat 3 febr. 1874, arh. 2 dec. 1874 ales arhiepiscop și mitropolit al Ardealului cu sediul la Sibiu, înscăunat 19.27 dec. 1874, unde a păstorit până la moarte. Ca profesor de teologie a predat câteva manuale de doctrine rămasse în manuscris a cunoscut a „Telegrafu Român” Sibiu, „Concursul” și „Eucroftiana” — în Pesta a activat în „Asociația națională ardăeană pentru cultura poporului român” a fost unul din înfrunzitori Partidului Național Român din Arad și deputat în Parlamentul din Budapesta (1869). Ca mitropolit a fost membru în Casa Magnaților din Budapesta, unde a apărat în mai multe rânduri drepturile românilor, în special școlile lor confesionale (1879—1883) a îndrumat activitatea Institutului teologic-pedagogic din Sibiu, a scris și numeroși literari la studiu, cărora le-a oferit burse din fondurile Mitropoliei sau din cele conduse de Mitropolie (ex. Fundația Căpăluș) au ridicat noul clădire „Centru arhiepiscopal Sibiu. La 10 apr. 1896 a dat un „circular” prin care îndemna clerul și credincioșii să nu ia parte la serbările „mulenare” angare

Literatură Ilie Danușescu, *În Miron Cristea, Arhiepiscopul și mitropolitul Miron Romanul*, Date adunate și editate de —, Sibiu, 1898, 66 p. *Enciclopedia Română* vol. III, Sibiu, 1904, p. 841—842; Dr. Teodor Bocuș, *Istoria Școlii normale (Preparandiei) și a Institutului teologic ortodox-român din Arad*, Arad, 1922, p. 671—673; Teodor Neș, *Oameni din Bihor*, Oradea, 1938, p. 318—329; Prof. Dr. Ioan Lupaș, *Din corespondența mitropolitului Miron Roman*, Sibiu, 1940, 24 p. extras din voi. *Omagiu I P. S. Sale Dr. Nicolae Bălan la douăzeci de ani de arhiepiscopie*, Sibiu, 1944, p. Sibiu, 523. Mircea Păcuranu, *Mitropolitul Miron Romanul. La 150 de ani de la naștere și 80 de ani de la moarte*, în *TR*, an. 126, 1978, nr. 39—40, p. 3; Dr. Antonie Plămădeș, *Lupta împotriva deznaționalizării romanilor din Transilvania în timpul înăunțării austro-ungare în vremea lui Miron Romanul (1874—1898), după date documente și corespondențe*, Sibiu, 1986, 358 p.

ROSET VENIAMIN, episcop N. 1793, în familia boierească Rosetti, † 14 iul. 1851, în Roman. Studii în casa părintească apoi la Școala din Iași în Teologia, ucenic al mitropolitului Veniamin Costacov care l-a înscăunat la Iași, arh. diacon la Mitropolie, apoi mitropolit și arhiepiscop arhiepiscop din 1855 stareț la mănăstirea Doljești, unde a înălțat o scenă de primărie la 4 febr. 1844 ales episcop al Romanului. În timpul păstoririi s-au înălțat câteva școli catolice în eparhia Romanului. În 1848 s-a alăturat înscării revoluționare luptă pentru care domnitorul Mihail Sturdza a exilat la mănăstirea Soveja (vara 1848—iun. 1849).

Literatură Mechiședec Ștefănescu, *Cronica Romanului și a Episcopiei*, vol. I, București, 1875, p. 200—226. Alexandru Cristea, *Viața și activitatea episcopilor Romanului în secolul al XIX-lea*, București, 1961. Generalul Ruff Rosetti, *Familia Rosetti*, I, București, 1938, p. 128—130; Preot Scaiat Pircescu, *Episcopia Romanului*, Roman, 1984, p. 277—284.

ROȘCA EL SEBIU, din botez Remus, profesor de teologie, N. 8 oct. 1856, în Fizeș Sămpetru azi jud. Sălaj, în familie de preot, † 17 iun. 1944, în Sibiu. Studii la Gimnaziul romano-

catolic din Cluj (1868 - 1876), Institutul teologic din Sibiu (1876 - 1879), Academia de Drept din Sibiu și la Facultățile juridice ale Universităților din Cluj și Budapesta, cu doctoratul la cea din urmă, în 1885. Funcționar la Consistoriul din Sibiu (1886) și redactor al ziarului „Telegraful Român” (1887-1890), secretar consistorial (1890-1895, profesor de Drept canonic, antichități de Liturgică și Pastorală) la Institutul teologic-pedagogic din Sibiu (1894-1928) și director al Institutului (1895-1928), după 1921 rector al „Academiei” teologice din aceeași localitate (1890), preot (1876), preot popor (1877), călugăr „la mănăstirea Hudaș” Buzău și sub numele Eusebiu (1879), protosinghel (1877), arhimandrit (1915), asistent (consilier) onorar în Consiliul Arhiepiscopesc Sibiu (în 1880), lepocal (apotecar) fără drepturi până la pensionare în Școala Arhiepiscopie Sibiu din Văcărețea Episcopiei și în Congresul Național Bisericesc al Văcăreței Ardealului, membru supleant, apoi ordinar, în Consistoriul central al Asirei (1895-1910).

Lucrări: *Lexiconul comunelor bisericesti din Arhiepiscopia greco-română a Transilvaniei*, Sibiu, 1894, 144 p., *Monografia Institutului seminarial teologic-pedagogic „Andrian” al Arhiepiscopiei greco-române din Transilvania Sibiu* 1911, 6 + 312 p., *Monografia Mitropoliei ortodoxe române a Ardealului începând de la reorganizarea mitropolitului Andrei Saguna până astăzi*, *Contribuții istorice*, Sibiu, 1937, 310 p. A editat „Anuarele Institutului teologic” între anii 1894-1928, articole, conferințe, predici în „Revista Teologică” și „Telegraful Român”

Literatură: Eusebiu R. Roșca, *Monografia Institutului teologic pedagogic „Andrian” Sibiu*, 1911, p. 84-86, † I. P. Cur. Sa Arhimandritul Dr. Eusebiu R. Roșca, în TR an XCII, nr 26 din 25 iun 1944; Pr prof Murcea Păcurariu, *Două sute de ani de învățământ teologic la Sibiu, 1786-1986*, Sibiu, 1987, p. 292

ROȘCA GRIGORIE, mitropol N. c. 1570, † 5 febr. 1570, la Voroneț. Tuns în monahism la Voroneț, egumen la Probota (1523-1546), unde a îndrumat căcările de retacere și de zugrăvire a mănăstirii Mitropoliei Sloboziei (1546 după 3 ani, - retras sau în ăturat în 1551); în această calitate a născut prigonul de la Voroneț (unde a

fost îngropat) și s-a ocupat de zugrăvirea bisericii cu picturi exterioare, se vede din obiecte de cult și manuscrise sacrate din dispoziția sa pentru Voroneț

Literatură: Pr Prof Murcea Păcurariu, *Contribuții la istoria Mitropoliei Moldovei în secolul al XVI-lea*, în MMS, an. LI, 1975, nr. 3-4, p. 226-231, Pr Constantin Cojocaru, *Mitropolitul Grigorie Roșca*, în MMS, an. LIV 1978, nr. 1-2 p. 6-70

ROȘCA PAVEL, filosof, pedagog și teolog N. 18 iul 1884 în Fizeș (Arad) - jud. Sălaj, în familie de preot, † 11 mart. 1960 în Brașov. Studiu la Liceul de Stat din Sibiu (1895-1903), la Facultatea de Teologie din Cernăuți (1903-1907), care i-a conferit doctoratul, la Facultățile de Filosofie ale Universităților din Berlin și München (doctoratul la München în 1910). Profesor la Institutul teologic pedagogic din Sibiu pentru disciplinele pedagogice (1911-1919), preot (1919), profesor și director al Școlii normale din Cluj (1920-1928), apoi profesor la învățământul primar pedagogic din Fizeș (1920), profesor agregat apoi titular la Academia Comercială din Cluj (1928-1942), pensionat după 1940 la Brașov (levănțat în 1948 înscris la Școala de Economice - a cărei frație pedagogică și filosofică promotor - 1930-1940), apoi titular al Academiei (1940-1942)

Lucrări: *Spinoza's Erkenntnistheorie Inaugural Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde*, Sibiu, 1911, 81 p., *Dualismul antropologic* în RT, an III, 1909, nr. 8, p. 120-126, nr. 1-12, p. 494-501 și an. IV, 1910, nr. 2, p. 71-77, nr. 3, p. 120-126 și nr. 4, p. 154-163, *Scapul educationis*, în „Anuarul XXIV al Institutului teologic pedagogic din Sibiu pe anul 1917-18” p. 3-35 (și extras, 35 p.), *Rolul școlii în pregătirea omului*, în vol. „Factorii transilvăni ai omului”, Brașov, 1943, p. 25-45. A redactat *Mărturisirea Ortodoxă* a lui Petru Movilă după traducerea lui Filaret Scriban (Sibiu, 1914, XV + 126 p.). Articole cu caracter pedagogic în „Vatra Școlară”, „Telegraful Român”, „Transilvania”, „Luceafărul”, toate la Sibiu ș.a.

Literatură: Murcea Păcurariu, *Două sute de ani de învățământ teologic la Sibiu, 1786-1986*, Sibiu, 1987, p. 304

ROȘCA SERGIU preot, ziarist. N. 6 oct. 1912, în Șestaci, jud. Soroca. Studii la Seminarul teologic „Metropolitul Gavril Bănulescu-Bodonu” (1924—1932) și la Facultatea de Teologie din Chișinău (1932—1936, loc. 1938), Seminarul pedagogic universitar tot acolo (1938—1940), cu examen de capacitate pentru Religie la București. Supraveghetor de ordine la Facultatea de Teologie din Chișinău (1939—1940); profesor de Religie la diferite școli secundare și școli de tineret din Chișinău, Craiova și București (1940—1948), diacon la biserica „Sf. Alexandru” din Chișinău (1939—preot la capela Liceului „Alecă Rușcu” din Chișinău (1941—1944), la biserica „Sf. Nicolae Belivac” din Craiova (1944—1947) și la capela Aziului „Elena Doamna” din București (1947—1948). Închis la Jilava (1948—1952), preot la parohia Tamaș—Ilfov (1955—1968), la bisericile „Sf. Ioan Botezătorul” (1968—1972) și Militar I din București (1972—1978), economist-stavrofor (1976).

A desfășurat o prodigioasă activitate zionistică între anii 1932 și 1944, la mai multe publicații periodice din Chișinău: „Cuvânt Moldovenesc” (secretar de redacție, 1935—1940 și redactor, 1944—1946, a redactat și numeroase articole), „Basarabia” (redactor, 1932—1934), „Gazeta Basarabiei” (redactor, 1936—1938), „Raza” (corector apoi redactor, 1936—1944), „Basarabia, ziarul nou-vieți românești” (1941—1944), „Gând Basarabean” (prim redactor București, 1940—1941), „Glasul Tineretului” (editor, 1933), „Tribuna Tinerimii” (director, 1936), colaborând în „Zorile”, „Misionarul”, „Luminătorul”, „Buletinul Institutului Social Român din Basarabia” ș.a., în care a publicat sute de articole, reportaje, cronici, recenzii, etc.

ROVENȚA HARALAMBIE, profesor de teologie. N. 31 aug. 1898, în Hodoneasca, jud. Gorj. În familie de preot, † 17 iun. 1946, în București. Studii la Seminarul „Sf. Nicolae” din Râmnicu Vâlcea (1910—1919), cu diferență de liceu și bacalaureat, la Facultatea de Teologie din București și, paralel, la Facultatea de Litere, secpa clasică (1919—1923); studiu de specializare la Facultatea de Teologie din Strasbourg (1923—1924), Oxford (1924—1927) și Atena (1927), doctoratul în Teologie la București (1929). Conferențiar suplimentar de Studii biblice

la Facultatea de Teologie din București (1929), profesor agregat (1930), apoi titular (1933) la catedra de Exegeza Noului Testament, funcționând până la moarte, profesor de Religie în Seminarul pedagogic universitar (din 1928, mai puțin un an), diacon la biserica „Sf. Ilie Haou, Colpi” (1928), preot și director al Internatului teologic „Radu Vodă” (1932—1940), un timp președinte al Asociației generale a clerului din România. S-a impus în teologia românească prin studiile sale de Noul Testament, de mare claritate, precizie, profunzime științifică și bogăție de informații.

Lucrări: *Originea și valoarea istorică a Evangheliei după Ioan* (teză de doctorat) București, 1928, 112 p., *Interpretarea Scripturii după Origen*, Râmnicu Vâlcea, 1929, 68 p., *Epistola către Efezeni a Sfântului Apostol Pavel* (introducere și comentariu, București, 1929, 152 p.), *Limba și stilul Sf. Apostol Pavel din Epistola către Efezeni în raport cu celelalte epistole ale sale*, în ST, an I, nr. 1, 1929, p. 209—234 (ș. extras, 24 p.), *Studiul Noului Testament la noi în ultimii 50 de ani*, în ST, an III, nr. 2, 1932, 246—302 (și extras, 60 p.), *Cine a scris Epistola către Evrei?* București, 1933, 32 p., *Rotul Bibliei în formarea limbii literare*, București, 1936, *Epistola îndia către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel* (introducere și comentariu, București, 1938, 164 p.), *Epistola către Coloseni* (introducere și comentariu, București, 1946).

Esența și rolul credinței în teologie în ST, an. III, 1932, nr. 1, p. 17—47 (și extras, 32 p.), *Iubirea creștină*, București, 1936, 18 p., *Pregătirea clerului în spiritul vremii*, București, 1940.

Colaborări la „Biserica Ortodoxă Română”, „Tinerimea Creștină”, „Duminica Capu or” ș.a. În manuscris i-au rămas altele traducerii și comentarii la Epistolele pauline.

Literatură: Constantin I. Bercuș, *Moartea părintelui profesor Haralambie Rovența*, în BOR, an. LXIV, 1946, nr. 4—6 p. 311—320. Prof. Dr. Gheorghe Marcu, *Preotul profesor Haralambie Rovența*, în RT, an. XXXVI, 1946, nr. 9—10, p. 432—435, Pr. Prof. D. Radu, *Prof. Pr. Dr. Haralambie Rovența*, în ST, an. XXXIV, 1982, nr. 1—2 p. 52—53.

RUS REMUS, profesor de teologie (nehuronit). N. 1 ian. 1942, în Brașov, originar însă

din Jona Mare, jud. Arad). Seminarul teologic la Caransebeș (1955—1960), Institutul Teologic Universitar din Sibiu (1960—1964), cursuri de doctorat (specialitatea Istoria religiilor) la Institutul Teologic din București, cu specializare la Universitatea din Oxford (1965—1969), examenul de doctorat la București 1978. Inspector de specialitate și documentarist — *Revista de Viață* din de Relații Externe Bisericești al Patriarhiei Române (1969—1976), redactor de limbă engleză a revistei „Romanian Orthodox Church News” (1976—1978) și redactor șef al aceleiași publicații (1988—1991), asistent la secția de Teologie sistematică de la Institutul Teologic din București (1976—1978), lector suplantar pentru Teologia fundamentală și Istoria Religiei (1978—1985), conferențiar în aceeași disciplină (1985—1991), profesor de Istoria și filozofia religiilor (1991), profesor asociat al Facultății de Filosofie a Universității din București, la catedra de Istoria Religiei (din febr. 1990). A participat la diverse simpozioane ecumenice din țară și străinătate, membru al delegațiilor Bisericii Ortodoxe Române care au vizitat Finlanda (1970), India (1982, 1989) etc.

Lucrări: *Elemente ale dogmei intrupării în învățătura Bisericii Ortodoxe Europene*, în „Ortodoxia” an XXIV, 1972, nr. 2, p. 213—217; *Serierile sacre ale marilor religii*, în „Ortodoxia”, an XXV, 1973, nr. 1, p. 66—82; *Poziția creștină față de religiile necreștine*, în „Ortodoxia”, an XXV, 1973, nr. 2, p. 264—276; *Funcția preotului în marile religii*, în „Ortodoxia”, an XXV, 1973, nr. 4, p. 553—567; *Noțiunea de sacrificiu în marile religii*, în „Ortodoxia”, an XXVI, 1974, p. 185—201; *Conceptia despre om în marile religii*, Teză de doctorat, în GB an XXXVII, 1978, nr. 7—8, p. 715—915 (și în extras, 204 p.); *Considerații asupra concepțiilor biblice și mesopotamice despre creșterea, în GB, an XXXIX, 1980, nr. 6—8, p. 524—534; Iisus Hristos în gândirea indiană*, în ST an XXXIII, 1981, nr. 5—6, p. 436—445; *Sensul și semnificația termenului „religie” în marile tradiții religioase actuale*, în GB, an XLIV, 1985, nr. 10—12, p. 684—697; *Evangelia după Toma sau un exemplu timpuriu de contextualizare a învățăturii creștine*, în GB, an XLV, 1986, nr. 3, p. 87—119; câteva capitole în manualul de îndrumări misionare, București, 1986; *Istoria religiilor*

Manual pentru Seminarul Teologic, București, 1991, 348 p. (în colaborare cu Pr. Conf. Alexandru Stan); *Istoria filozofiei islamice*, București, 1994, 344 p.

Traduceri în limba engleză: *The Reformed Church in the Socialist Republic of Romania*, 1976; *The Romanian Orthodox Church and the Church of England* (în colaborare cu Pr. Conf. Alexandru Stan), București, 1976; *The Divine Liturgy of St. John Chrysostom*, edited by the Romanian Orthodox Patriarchate, Bucharest, 1977 (ediție bilingvă); V. Cândea și C. Simionescu, *Witnesses to the Romanian Presence in Mount Athos*, Bucharest, 1979; Mihai Fătu, *The Romanian Church in North-West Romania during the Horthy Occupation*, Bucharest, 1983; Willie M. Nyssen, *The Flame of Salvation: Frescoes of the Orthodox Church of St. John the Baptist, Ferentari, Bucharest*, 1987; *The Romanian Orthodox Church*, Bucharest, 1987; *The Cathedral of the Diocese of Roman*, 1990 ș.a.

Traduceri din limba engleză: Nicolae Arseniev, *Descoperirea vieții veșnice. Introducere în credința creștină*, București, 1991, 125 p. (în colaborare); V. Loosky, *Introducere în teologia ortodoxă*, București, 1993; Nicolae Arseniev, *Marile și Biserica Ortodoxă*, București, 1994, 184 p.; Lars Thunberg, *Omul și cosmosul în viziunea Sfinților Măreți Marci și Petru*, București, 1994, 184 p. Redactor coordonator al colecției „Orizonturi spirituale” de la Editura Enciclopedică.

Literatură: ROC, an VI, 1976 nr. 4, p. 95—96; GB, an XXXVI, 1977, nr. 1—3, p. 150; ST, an. XXX, 1978 nr. 9—10, p. 718—719; ROC, an. VIII, 1978 nr. 3, p. 91—92; ST, an XXXIV, 1982, nr. 1—2, p. 129—130.

RUSAN SEBASTIAN, antropolog, n. 22 sept. 1884, în Secășel, jud. Alba, † 15 sept. 1956, în Iași. Liceul în Blaj (1896—1904), Institutul Teologic la Sibiu (1904—1907). Preot paroh în Crăciunestii, jud. Hunedoara (1907—1912) și Vulcan, jud. Hunedoara (1912—1929), preot militar în primul război mondial, administrator protopopesco în Hateg (1929—1931), preot paroh în Ocna Șabului (1931—1933), preot paroh și administrator protopopesco în Odorhei (1933—1940), preot în Viștea de Jos—Făgăraș (1940—1945), preot paroh și protopop în Satu Mare (1945—1946). A construit biserici noi în Crăciun-

nești. Vuican și Odorhei a condus societăți culturale. Rămas văduv, la 1 nov. 1946 Sf. Sinod a încredințat cu conducerea provizorie a Episcopiei Maramureșului la 21 nov. 1947 a fost ales episcop al Maramureșului iarototit 30 nov. instalat la Sigheț la 28 dec. 1947. În sept. 1948 Sf. Sinod l-a numit titular al nou-
Arhiepiscopiei a Sucevei și Maramureșului cu reședința în Suceava la 26 febr. 1950 ales arhiepiscop al Iașilor și mitropolit al Moldovei și Sucevei numit 25 mart. 1950, unde a păstoriț până la moarte. Delegat de Sf. Sinod la câteva conferințe internaționale și congrese pește botare. Căvansările și o parte din predici, strânse în volumul *Oratorii și hirotonii* Neamț, 1954, 465 p.

Literatură Diacon Dr. Gheorghe I. Moiseș, *Alexandru P. C. Protopop Sebastian Rusu în viața și de episcop al Maramureșului* în BOR an LXV, 1947, nr. 10—12, p. 371—386, BOR an LXVIII, 1950, nr. 3—6, p. 186—213, *Necrolog* în BOR an LXXXIV—56 nr. 1—11 p. 87—812 *Necrolog* în ANS an XXX—56 nr. 10 p. 51—565. Pr. Dr. Ștefan Radu, *Memoria lui Sebastian Rusu* în BOR an 1947 nr. 35—36, p. 2.

RUSU ALEXANDRU episcop N. 22 nov. 1884 în Secuța I. Mureș. 7 mai 1963 în neașterea din Gherla. Studia la Grinaț de la Bistrița, Târgu Mureș și Blaj (1896—1904). Facultatea de Teologie la Sibiu (1904—1906) unde a obținut doctoratul, 1904—97. Președinte profesor de Dogmatică la Seminarul teologic și de Religie la Liceul „n. Blaj din 1904. Canonice mitropolitian (din 1923), rector al Academiei arhiepiscopice din Blaj (1925—1930), secretar general al Resorțului Culte în Consiliul Dirigent (1919—1920), redactor al revistei „Cultura Creștină” de la Blaj (1911—1918) și al ziarului „Unirea” (1921—1930) în care a publicat multe studii și articole. La 7 oct. 1930 numit episcop al nou-
dieceze de Baia Mare (hirototit 30 ian. 1931) instalat 2 febr. 1931 unde a păstoriț până la 28 oct. 1948. În 1947 ales mitropolit al Blajului dar nerecunoscut de autoritățile de atunci. Arestat în oct. 1948 și închis la Sigheț (1948—1955) după care a avut domiciliu obligatoriu la Curtea de

Arges (1955). Într-un proces care s-a intențat în mai 1957 a fost condamnat la 25 de ani muncă silnică (închis la Gherla, unde a și murit).

Literatură Nicolae Comsa, *Dascăl Blajului*, Blaj, 1940, p. 142 (și ed. nouă: Nicolae Comsa și Teodor Seiceanu, *Dascăl Blajului*, București, 1994, p. 52—153). Ioan Păcuraru, *Lumină și umbră* Timisoara, 1993, p. 447—444.

RUSU V. IOAN, preot, istoric N. 1 iul. 1826 în Sărină în județul Cluj, ad. Cluj. 1 febr. 1905 în Blaj. Studii primare de la Dej și Cluj. Este teolog de la Blaj. Trebuie în egajarea comandată de Avram Iancu (1848—84). Profesor la Căminuț (1848—862) paroh și vice episcopop (862) apoi protopop (1864—1865—81) profesor de Liturgia și Liturgica nouă și de Religie pentru elevi la Liceul Ortodox de studii în Sibiu (1867—1892), canonic mitropolitian din 1892—1905. A fost secretar al Astrei (864—875) apoi vicepreședinte (1875—1878) și președinte al Astrei (1878—862—81). A scris multe studii și manuale didactice.

Lucrări *Flemințe de istorie și geografie veche* (1848) POLI. Sibiu, 1854, 220 p. *Compendiul de istoria Transilvaniei cu simțuri optice în română* Sibiu, 1864, V, 1 + 347 p. *Memorie de istoria Transilvaniei pentru a doua oară* și *istorie populare române*, Sibiu, 1865, 89 + IV p., predică mitropolitariat în periodicile românești — ex. *Scutit deșertare a revoluției lui Iordani* și *Căminuț* (1864) în rev. „Cultura Creștină”, nr. 1—6, 1872, p. 5—65, *Carte de lectură pentru clasele primare și liceale* (1876) Sibiu, 1876, 159 p. (ed. a II-a Sibiu, 1886).

Literatură *Enciclopedia Română* tom III Sibiu, 1904, p. 862; rev. „Transilvania”, an XXXVI (1905) nr. 1 p. 24—22. Nicolae Comsa, *Arsenul Blajului*, Blaj, 1946, p. 82—83 și ed. nouă Nicolae Comsa și Teodor Seiceanu, *Dascăl Blajului*, București, 1994, p. 84—85. Ioan Stancu, *Istoria Liceului Gheorghe Lazăr din Sibiu*, Sibiu, 1943, p. 135—146. Ana Hinescu, *Arhiepiscop Hinescu, Oameni de ieri și de azi din Blajului*, Blaj, 1994, p. 170.

S

SAFIRIN GHERASIM din botez Gheorghe, episcop. N. oct. 1849 în Izvoara — jud. Mehedinti. † 14 febr. 1922, la schitul Frâsinei, jud. Vâlcea. Studii la Cernăuți din 1866 până la absolvirea teologiei la Bucușari (1871) — la Iași (1871 și 1872) — la Sibiu (1873). Profesor la Liceul „Sf. Ierote și Ștefan” (1870). Profesor la Liceul „G. I. Ghica” din Iași (1871 — 1873). Căpitan la infanteria Trupele de 1873. A fost totdeauna pentru Episcopia Romanului (1874) și ieromonah (1878), hirotesit protosanghel (1878) și arhimandrit (1888), profesor de Morala, Liturghică și Pastorală la Seminarul din Râmnic (1875 — 1889), director al Seminarului (1878 — 1885), arhimandrit de scaun (vicar) la Râmnic (1885 — 1890). Își continuă studiile la Facultatea de Teologie din Atena unde a obținut titlul de licențiat (1890 — 1894). Din nou profesor la Seminarul din Râmnic (1894 — 1899). La 24 iul. 1899 — este arhimandrit al eparhiei Romanului, cu titlul „Craioveanul” (hirotolit 6 iul.), la 7 iul. 1901 ales episcop al Romanului (instalat 27 febr.), unde a păstorit până la 24 iul. 1911, când a fost depus de Sf. Sinod pentru acuzații calomnioase la adresa mitropolitului primat Atanasie Mironescu; retras la schitul Frâsinei, unde a trăit până la sfârșitul vieții. A publicat multe lucrări de teologie și apologetică, precum și traduceri.

Lucrări: *Tipic asupra serviciilor divine pentru elevii seminarului Râmnicu Vâlcea*, 1878 (ed. a II-a, 1905, 95 p.); *Tipicul oficiului divin executat de preot, cu sau fără diacon, în sobor, Târgu*

Jiu, 1897, 32 p.; *Culegeri de cântări bisericești*, București, 1908; *Sobornicarul*, București, 1914, 550 p. (cântări bisericești).

A tradus din limba franceză *Papstului erezie* de A. de la G. — A. V. de la G. (Cretine-Ratme Vâlcea, 1885, XII + 453 p.), iar din limba greacă *Catehismul creștin* de Dionid Kyriacos, București, 1900; *Carte numită Thicara*, București 1907; *Legile și Poruncile lui Dumnezeu* de Filaretos, București, 1905 ș.a.

Literatură: BOR, an XXIII, 1899, nr. 3, p. 314 — 318, Arthur I. Scriban, † *Episcopul Gherasim Safirin*, în BOR, an XL, 1922, nr. 6, p. 459 — 460, Diacon George Dincă, *Chipuri de ierur, compozitori, traducători, prebiteri și mari cântăreți ai muzicii bisericești*, în GB, an XXXVI, 1977, nr. 1 — 3, p. 140 — 142; Preot Scarlat Porcescu, *Episcopia Romanului*, București, 1984, p. 317 — 320.

SAGHIN ȘTEFAN profesor de teologie. N. 6 dec. 1860, în Mitocu Dragonilor — lângă Suceava. † 4 apr. 1920, în București. Studii la Liceul din Suceava (abs. 1880) și la Facultatea de Teologie din Cernăuți (1880 — 1884), care a obținut doctoratul (1885) — studii de specializare în Teologie sistematică la Facultatea de Teologie din Viena (1896/97), Breslau — azi Wrocław — (1897/98) și Atena (1898/99). Prelecție studiu la Seminarul (internatul) clerical din Cernăuți (1885 — 1889), preot și predicator la catedrala

mitropolită din Cernăuți (1892—1900), profesor supranumerar de Română, Istorie și Geografie la Școala normală din Cernăuți (1894—1896), docent (1899), profesor agregat (1900), apoi titular (1905), la catedra de Teologie Dogmatică de la Facultatea de Teologie din Cernăuți, pe care a deținut-o până la moarte, suplinitor al catedrei de Teologie Fundamentală (1907—1919), decan al Facultății, (de cinci ori), rector al Universității din Cernăuți (1911—1912), „doctor honoris causa” al Facultății de Teologie din Atena postumă (1917), art. presbiter stavrofor (1919), președinte provizoriu al Consistoriului mitropolitan din Cernăuți (1916—1917), secretar șef la Culte în Guvernul provizoriu al Bucovinei (1918—1920). Autorul a circa 100 publicații care se împart în două grupuri: monografii, dogmatice, care marchează un real progres în domeniul teologiei sistematice

Lucrări *Logos în Sfântu. Evanghelist Ioan* Cernăuți, 1896, 52 p., *Dogma despre încarnare după învățătura Bisericii Ortodoxe Cernăuți* — II, 1, 1906 p., apărută în revistă „Mittheilungen und Das Incarnationdogma nach der Lehre der orthodoxen Kirche — 1896 — Dogma teofanologic după învățătura Bisericii Ortodoxe Cernăuți, 1903, 183 p., broșura *Dogmatisch — apologetische Zeitfragen*, Cernăuți, 1912, 25 p. (în ed. rom. *Întrebări actuale de dogmatică apologetică* Cernăuți, 1912, 33 p.), articole, predici, cuvântări în „Căntărea”, o *Dogmatică* în manuscris

Literatură N. Iorga, Ștefan Saghin, în „Neamul Românesc”, nr. 72 din 1920; R. Căndea, *Dr. Ștefan Saghin în Calendarul Unirii Bucovinei pe anul 1921*, p. 25—30; Prof. Dr. Isidor Todoran, Ștefan Saghin, în MA, an. III, 1958, nr. 5—6, p. 450—452; Pr. Prof. Petru Rezuș, *Dogmatismul ortodox* Dr. Ștefan Saghin, în MMS, an XXXVII, 1961, nr. 5—6, p. 452—454; *Teologia dogmatică în Biserica Ortodoxă Română în trecut și azi*, în „Ortodoxia”, an. XXIII, 1971, nr. 3, p. 337

SALA VASILE, preot, folclorist. N. 1 ian. 1862, în Drăgănești, jud. Bihor. † 6 iug. 1942, în Vascău, jud. Bihor. Studiază la Gimnaziul din Beiuș (1874—1878), apoi la Școala pedagogică „Preparandul” din Arad (1878—1882), cu un curs pedagogic complementar la București. După învățare în Vascău-Rădăuți Hunchis și

Șuștin, jud. Bihor (1878—1928), mai târziu horetot preot ortodox. Debutază în folcloristică încă din 1882, răspunzând la chestionare sau trimițând materiale folclorice lui B. P. Hasdeu, N. Densușianu, S. Fl. Marian, I. A. Zahne, B. Bartók, J. U. Janak, G. Weigand. Culege cântece, hore, descântece, strigături, coinde, balade, legende, povești din Bihor, pe care le va publica abia spre sfârșitul vieții. În peste 50 de broșuri în colecția „Biblioteca Vascăului”

Lucrări *Datuile poporului românesc la muntă în plășile Beiușului și Vascăului*. Beiuș, 1937, 61 p., *Dorele țintei Drăgăneștilor. Nuveld din popor*, București, 1937, 29 p., *Avram Iancu și ungurii. Poezii*, București, 1937, 32 p., *Ballade și legende*, București, 1937, 54 p., *Legende religioase*, București, 1937, *Craii pruncilor. Povești*, București, 1937, 32 p., *Cei doi grafi. Povești cu haz*, București, 1938, 32 p., *Cei doi frați*, București, 1938, 48 p., *O iulă de frați și o iulă de surori. Povești*, București 1938, 48 p., *Strigături bătrânești* București 1938, 67 p., *Dorul din Bihor* 1938, 63 p., *Hore bihorene*, București, 1938, 45 p., *Poezii populare din Bihor*, București, 1938, 32 p., *Chiușuri bihorene*, București, 1938, 32 p., *Flori din Bihor. Cântecce populare*, București, 1939, 32 p., *Bihorul în cânteccele sale populare*, București, 1939, 55 p., *Ha! la joc. Hore și dore bihorene*, București, 1939, 50 p., *Folclorul bătrânesc. Poezii populare* București 1939, 6 p., *Du-te laude și te culca. Cântecce populare* București 1939, 26 p., *Aș muri... Poezii populare*, București 1939, 32 p., *Mormântul versurilor* București 1939, 32 p., *Doruri. Poezii populare*, București, 1939, 32 p., *De-ale poporului. Poezii populare*, București, 1939, 36 p., *Descântece*, București, 1940, 32 p., *Descântece bihorene*, București, 1940, 24 p. (alte 16 broșuri, tot cu Descântece, cu câte 16 p.); *Bocete*, București, 1940, 16 p., *Cântarea la nuntă*, București, 1940, 16 p., *Văiețor, bocete după morți* București, 1940, 16 p., *Bocete bihorene*, București, 1940, 16 p. ș.a.

Colaborează la „Biserica și Școala” — Arad, „Familia” — Oradea, „Tribuna Poporului” — Arad, „Gazeta Poporului” — Timișoara, „Gazeta de Vest” — Timișoara, „Cele trei Crisuri” — Oradea, „Șezătoarea” — Fălticeni, „Izvoarașul” — Bistrița Mehedinți ș.a.

Literatură: Mihai Șt. Verban, *Profesorul Ioan Gh. Savin apărător al credinței*, în rev. „Raze de Lumină”, an X, 1938, nr 1—4, p. 223—240; Emilian Vasilescu, *Apologeti creștini*, București, 1942, p. 69—75; † *Profesorul morav Ioan Gh. Savin*, în BOR, an XCI, 1973, nr 3—5, p. 475—477; Pr. Prof. Petru Rezuș, *Profesorul Ioan Gh. Savin*, în ST, an XXVII, 1975, nr 1—2, p. 132—133; Prof. Dr. N. Chujescu, *Catedra de Dogmatică Teologie Fundamentală și Istoria religilor*, în ST, an XXXIII, 1981, nr 7—10, p. 363—364, Șt. Giăncescu), *Prof. Ioan Gh. Savin*, în ST, an XXXIV, 1982, nr 1—2, p. 74; Notă bio-bibliografică de Aurel Savin în vol. *Teologii și apolitei contemporani* București 1995.

SAVIN PAVEL, preot, pedagog. N. 10 aug. 1857, în Bihoreșu, jud. Bacău, † 18 apr. 1926. În 1875, studiu la Seminarul inferior din Roman (abs. 1878), apoi la Seminarul „Veniamin” din Iași (abs. 1891) cu mențiune de „cum laude” la absolvire. După absolvire a lucrat la Facultatea de Istorie și Filosofie a Universității din Iași (1892—1896). Preot la catedrala din Iași (1896—1905), director adjunct (1896—1899), apoi director (1899—1902) la Seminarul „Veniamin” din Iași, cărui a i-a dat o organizare corespunzătoare.

Împreună cu episcopul Nectarie Monteanu și cu arhiepiscopul Iuliu Scriban au lucrat *Mirul Bibliei*, în 1913, care a fost reimpărită apoi în mai multe ediții până azi, a publicat mai multe broșuri culturale de interes în presa vremii (ex. *Către culturile asupra înfrățirii și activității Seminarului Veniamin Costachi de la Iași în ocazia serbării centenarului său*, Iași, 1903).

Literatură: Ecumenismul starofofor Pavel Savin în „Anuarul Seminarului Veniamin Costachi pe anii 1932, 1933—1936/1937”, p. 197—200; Prof. Dr. N. T. Buzea, *Preotul iecumenism starofofor Pavel Savin, directorul Seminarului Veniamin Costachi din Iași*, în MMS, an XLVI, 1970, nr 9—10, p. 561—568.

SAVIN PETRU GH., preot, folclorist, frate cu prof. univ. Ioan Savin. N. 24 aug. 1891 în Jorâști, jud. Galați, în familie de preot, † mai 1977, în București. Studii la Seminarul „Veniamin” din Iași (abs. 1906—1914), apoi la Facultatea de Teologie

din București. Învățător în Zărnești, jud. Galați (1914), apoi preot în Jorâști (1915—1931), preot în Lunca, jud. Tulcea (1931—1932), Braniștea, jud. Galați (1932—1936), misionar la Episcopia Dunării de Jos, apoi consilier cultural (1937—1940), președinte al Societății clerului „Solidaritatea” în Galați, consilier la Arhiepiscopia Bucureștilor (1940—1941), preot la biserica „Sf. Pantelimon” din București (din 1941), inspector pentru problemele culturale și școlare în Ministerul Cultelor și în Ministerul Muncii (1942—1944), pentru scurt timp preot la biserica „Adormirea” din Constanța. În timpul regimului comunist arestat și închis la Jilava.

Lucrări: *Clăcărești. Glume, jiti, tactate și pitejani din popor*, Bărlad, 1914, 91 p.; *Povești Bărlad*, 1914, 124 p.; *Măndrușii florilor*, București, 1914, 144 p.; *Suave din popor*, București, 1926, 104 p.

Sătele sub raport cultural. Cum sunt și cum ar trebui să fie, Conferință, Bărlad, 1924, 39 p.; *Preotul și literatura*, Conferință, Neamț, 1926, 31 p.; *Dimensiuni adventice*, Galați, 1928, 74 p.; *Pilde creștinești*, Galați, 1935, 64 p.; *Jertfa de Paști*, Schițe memorizatoare, Galați, 1937, 80 p.

În zile de sărbătoare. Piesă de teatru cu obiceiuri de Anul Nou, Chișinău, 1920, 75 p. (trei ediții); *Mântuirea sufletului. Piesă în 3 acte*, Chișinău, 1935, 72 p.; *O clacă cu viteji*, Galați, 1943, 34 p.; *Teatru pentru popor. 5 piese de teatru într-un act*, București, 1943, 202 p.

A editat *Calendarul*, cu ura a juri. Covurii, pe anii 1922, în colaborare cu editorial și redactor „Gazeta Sălcilor” (1926—1928), apoi „Doina”, revista de limbă literară și artă populară în Jorâști (1928—1942) și *Calendarul* revistei „Doina” (1932) a redactat revista eparchială „Către noi”, la Galați (1934—1940); colaborări — mai ales cu materiale folclorice — la revistele „Ramări”, „Semănătorul”, „Neamul Românesc Literar”, „Albina”, „Ion Creangă” ș.a.

Literatură: Ovidiu Bărlea, *Istoria folcloristicii românești*, București, 1974, p. 415; Ionatan Gălbăn și S. C. Stănescu, *Dictionarul folclorilor statelor*, II, București, 1979, p. 387 și 476; Preot Eugen Drăgoi, *Ierurici și preoți de seamă la Dunărea de Jos, 1864—1989*, Galați, 1990, p. 277—278 și 286—291.

SAVU THEODOR profesor de teologie N. 30 febr. 1916 în Sântăncolau Român, jud. Bihor. Studi. la Liceul „Emanuel Gojdu” din Oradea (1927—1934) și la Facultatea de Teologie din Cernăuți (1934—1938), care s-a conferit și doctoratul. În 1944, la Facultatea de Filosofie din Cernăuți, manuscris (I—II). Profesor suplimentar, apoi profesor la Academia teologică episcopală (stabilă din 1941 la Tumașoara), de la 1 febr. 1934 până la dec. 1948 diacon (din 1937) apoi arhidiacon. Condamnat la 4 ani închisoare în timpul regimului comunist, pe care s-a executat la Jilava și Aiud (1949—1953). Contabil în Oradea (1954—1958), diacon la catedrala episcopală (1958—1975), inspector eparhial în Oradea (1975—1985) și după pensionare profesor suplimentar de Istoria filosofiei la noua Facultate de Teologie din Oradea (din 1992).

A publicat diferite articole și articole de recenzii notate în „Lega Românească” de la Oradea „Biserica Băntășană” de la Tumașoara „Introducere în Biserica” de la Oradea „Telegraful Român” „Mărețușu Ardealului” de la Sibiu „Bihorul” Oradea etc. Între care se remarcă studiile *Teologie și filosofie*, în rev. „Lega Românească”, nr. 18—20, 22, 1942, 5—8 și 13/1943, *Reînfrunțarea Episcopiei ortodoxe românești (Oradea)*, în vol. *Din actele lucrărilor din Episcopie, Oradea (anul 2000 de an. 1784—1984)* Oradea 1984, p. 159—211 și *Măndăstirea Izbuș*, în MA, an XXXIII, 1988, nr. 1, p. 121—130.

Literatură. Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan, *Un martor al continuității*. Arhid. Prof. Dr. Teodor Savu, în vol. *Academice teologice ortodoxe Oradea 70 de ani de la înființare* Oradea 1995, p. 89—92. Rev. „Lega Românească” Oradea XII nr. 2, 2000, p. 43—45.

SAVU TEOFAN din botez Ioan, mitropolit. Născut la 19 oct. 1959 în Corbi — jud. Argeș. Școala generală din Corbi. S-a născut teolog la Craiova 1974—1979. Institutul teologic universitar din București (1980—1984), cu specializare la Institutul teologic „Saint Serge” din Paris (1986—1990), care s-a conferit doctoratul. Călugăr la schitul Crasna — jud. Prahova (1984), ierodiacon și ieromonah tot acolo (1985), duhovnic la mănăstirea „Acoperământul Maicii Domnului” din Bussy en Othe din Franța (1987—1990), secretar al Cabinetului patriarhal (1990—1991) în

septembrie 1991 ales și hirotonit episcop-vicar patriarhal, cu titlul „Sinaia”, secretar al Sfântului Sinod (1994—2000, coordonând activitatea Sectorului „Relații externe” al Patriarhiei, Sectorul Bisericii și Societatea „Sectorul pentru opere caritative, probleme de învățământ teologic etc. Este președinte al Asociației „Diaconia”, președinte al Așezământului bisericesc medicofarmaceutic „Vasiliada” și vicepreședinte al Centrului social pentru copii străzii „Sfânta Maria” la 3 octombrie 2000, ales arhiepiscop al Craiovei și mitropolit al Olteniei, în sedința 22 octombrie 2000.

Pe plan extern, a fost membru în Comitetul central al Conferinței Bisericești Europene din Geneva (1992—1997) și membru în Adunarea Generală a Consiliului European Bisericii și Societatea”, cu sediul la Bruxelles (1995—1997). A efectuat o serie de vizite pastorale-misionare în mai multe țări unde există căminuri românești. A publicat diferite studii și articole în revistele centrale bisericești, publicitatea „Vestitorul Ortodoxiei” și altele.

Literatură: „Telegraful Român”, an 148, nr. 37—40 din octombrie 2000, p. 1—2, „Renăscerea”, Cluj-Napoca, nr. 10 (13), octombrie 2000, p. 2.

SÂRBU CORNELIU profesor de teologie N. 27 aug. 1913, în Apoldu de Sus, jud. Sibiu, † 23 mai 1979, în Sibiu. Studi. la Liceul „Aurel Vlaicu” din Grădăștie 1924—1932 și la Facultatea de Teologie din Cernăuți (1932—1936), la care obține doctoratul (1941). Profesor și profesor de Religie la Liceul de băieți din Pătrășcanu (1936—1941) profesor suplimentar la Academia teologică „Andresană” din Sibiu (1940—1941 și 1941—1942), conferențiar suplimentar la Institutul misiologie și Sociologie 1943, detașat în 1945 profesor titular la catedra de Teologie Fundamentală și Istoria religiei din 1952 până la pensionare în 1977, preot la biserică din Sibiu „Treii Stefan” (1941—1948), redactor al foug „Telegraful Român” (1945—1948) ieromonah-stavrofor (1958).

Lucrări. *Credința și însemnătatea ei morală la Ferișul Augustin*, în RT, an XXXI 1941, nr. 1—2, p. 37—51 (și extras, Sibiu, 1941, 17 p.); *Mila creștină*, în TR, an XC, 1942, nr. 39, 40, 41, 43, 45, 47, 49, 50 și an. XCI, 1943, nr. 2, 3 și 4.

Natura și valoarea timpului, Sibiu, 1943, 106 p., *Misionarismul laic în lupta antisectară*, Sibiu, 1944, 26 p., *Originea și răspândirea sectarismului. Cauzele apariției și expunerea mișcării sectare*, în „Anuarul XXI (III) al Academiei teologice „Andreiane” pe anul 1944/45”, p. 257—300 (și extras, Sibiu, 1945, 44 p.), *Senzația spirituală a pășinului*, în RT, an XXXV, 1945, nr 7—8, p. 264—283, *Necesitatea pocăinței în Sf. Taină a Mărturisirii*, în RT, an XXXVI, 1946, nr 1—2, p. 53—67, *Cunoașterea societății*, în RT, an XXXVI, 1946, nr 11—12, p. 459—481, *Astăzi, nea actuală a femeii*, în vol. *Biserica și problemele vremii*, Sibiu, 1947, p. 145—159, *Baptismul. Isus-Crist și taina actuală și preînnoirea noastră*, în „Anuarul XXIV (VI) al Academiei teologice „Andreiane” pe anul 1947/48”, p. 31—77 (și extras Sibiu, 1948, 50 p.), *Spiritul mistonier al Vaticanului și concepția papală despre unirea Bisericilor*, în „Ortodoxia”, an. III, 1951, nr 4, p. 539—585, *Spiritul doctrinar dogmatic ortodox catolic și protestant*, în „Ortodoxia”, an. VII, 1955, nr 4, p. 513—617, *Adevărul și frumusețea Ortodoxiei*, în „Ortodoxia”, an. VIII, 1956, nr 4, p. 577—600, *Revelație și inspirație*, în „Ortodoxia”, an. IX, 1957, nr 1, p. 41—66, *Creștinismul și marxismul*, în MMS, an XXXIV, 1958, nr 9—10, p. 731—744, *Unitatea ortodoxă. Cadrul teoretic doctrinal al problemei*, în „Ortodoxia”, an. X, 1958, nr 4, p. 539—555, *Din trecutul unității ortodoxe*, în „Ortodoxia”, an. XI, 1959, nr 1, p. 63—84, MA, an. IV, 1959, nr 3—4, p. 202—227 și MA, an. V, nr 1960, nr 11—12, p. 863—880, *Existențialismul și osotea antiumană pot trece adevărul*, în MA, an. V, 1960, nr 9—10, p. 719—750, *Solidaritatea umană*, în MMS, an XXXVI, 1960, nr 9—12, p. 615—627, *Despre „teologia ecumenică”*, în MO, an. XV, 1963, nr 3—4, p. 163—177, *Ecumenismul și problemele lumii contemporane*, în MO, an. XVI, 1964, nr 1—2, p. 3—17, *Sfânta Euharistie și unitatea creștină*, în „Ortodoxia”, an. XIX, 1967, nr 1, p. 49—64, *Familia în cadrul învățăturii creștine*, în MMS, an XLIV, 1968, nr 3—4, p. 50—162, *Puterea principale ale Ortodoxiei față de celelalte religii*, în „Ortodoxia”, an. XXI, 1969, nr 4, p. 507—523, *Ideea de unitate bisericească în cadrul ecumenismului actual*, în MB, an. XX, 1970, nr 1—3, p. 7—19, *Orizontul ecumenic al Ortodoxiei*, în MMS, an. LXVI, 1970, nr 9—10, p. 521—531, *Întropirea ca revelație*,

în „Ortodoxia”, an. XXII, 1970, nr 4, p. 5, 7—538, *Teologia slujirii*, în MMS, an. XLIX, 1973, nr 7—8, p. 455—464, *Ecumenismul religios și unitatea lumii*, în „Ortodoxia”, an. XXV, 1973, nr 3, p. 470—483, *Sistemul teologic al lui Tertulian de Chardin*, în „Ortodoxia”, an. XXV, 1974, nr 7—8, p. 575—587, *Învățătură creștină despre libertate și responsabilitate*, în „Ortodoxia”, an. XXVI, 1974, nr 4, p. 666—680, *Prezența activă a Bisericii Ortodoxe Române în cadrul ecumenismului*, în MMS, an. LI, 1975, nr 3—4, p. 200—220, *Biserica și contemporaneitatea*, în „Ortodoxia”, an. XXVII, 1975, nr 4, p. 695—716.

Creștinism și budhism, în MA, an. I, 1956, nr 3—4, p. 278—289, *Cercetări noi privind istoria religiilor*, în MA, an. II, 1957, nr 1—2, p. 76—86, *Religia slavilor răsăriteni*, în MO, an. XI, 1959, nr 1—2, p. 32—44, *Câteva date despre religia slavilor vechi*, în MB, an. IX, 1959, nr 9—10, p. 57—70, *Noutăți din istoria religiilor*, în MB, an. IX, 1959, nr 1—2, p. 11—24 și an. XI, 1961, nr 1—4, p. 90—107, MA, an. VI, 1961, nr 1—3, p. 84—96 și 4—6, p. 269—299, an. VII, 1962, nr 7—8, p. 497—519, an. VIII, 1963, nr 4—6, p. 369—391 și 7—8, p. 545—566, an. IX, 1964, nr 3—5, p. 270—294, nr 6—8, p. 470—495, an. X, 1965, nr 1—3, p. 108—135 și 9—10, p. 683—700, an. XI, 1966, nr 1—3, p. 81—99 și 11—12, p. 749—769, an. XII, 1967, nr 1—3, p. 114—134 și nr 8—9, p. 664—685.

Articole în „Telegraful Român”, predici, note recenzate în „Mitropolia Ardealului” și alte periodice bisericești.

Literatură: *Necrolog*, în MA, an. XXIV, 1979, nr 7—9, p. 756—758 și ROC, IX, nr 2, 1979, p. 39—40, *Pr. Prof. Marcea Păcurariu, Două sute de ani de învățământ teologic la Sibiu 1786—1986*, Sibiu, 1987, p. 336—338.

SĂRBU ION (preot stolic N 19 febr. 1865 în Rudăria (azi Eftimie Murgu), jud. Caraș-Severin, într-o veche familie de preot, † 15 iul. 1922, în Rudăria. Studii secundare la Caransebeș, Debrețin, Bratislava și Brașov, superioare (Teologie și Filosofie) la Universitățile din Jena și Viena (1886—1890); doctoratul la Viena în 1899 cu o teză despre politica externă a lui Matei Basarab (cupântă la Leipzig. Studii de teologie la Facu.

A publicat zecile de studii, articole, note predici în „Revista Teologică”, „Telegraful Român”, „Lumina Satelor”, broșuri, traduceri din limba engleză, ex. Lyman Abbott, *Femeia virtuoasă*, Sibiu, 1920, 56 p.)

Literatură: *Necrolog*, în MA, an XII nr 1 - 3, 1967 p. 208 - 212. *Necrolog* în „Îndrumătorul bisericesc pe anul 1968”, p. 73 - 76; Lector Dr. A. Jivi, *Arhiepiscopul Teodor Scarobet. La centenarul nașterii sale*, în TR, an. 131, 1983, nr 5-6, p. 3; Diacon Prof. Aurel Jivi, *Contribuții la istoria relațiilor româno-anglicane*, în ST, an. XXXVI, 1984, nr 7-8, p. 482-493; Pr. Prof. Aurel Jivi, *Coreșpundența arhiepiscopului Teodor Trandafir Scarobet cu teologii anglicani* în RE serie nouă an I (77), 1991, nr 2, p. 23-32.

SCRIBAN FILARET, arhiepiscop, teolog, pedagog (frate cu Neofit). N. 1811, în Burdujeni-Suceava, în familie de preoți, † 23 mart. 1873, la Iași. Studii la Gimnaziul Vasilean și Academia Mihăileană din Iași (1830-1837), paralel fiind profesor la Școala normală de la Trei Ierahi (1834-1837), apoi profesor suplimentar la Academia Mihăileană (1837-1839); continuă studiile la Academia duhovnicească din Kiev (1839-1842) unde obține titlul de „magistru în teologie”, călugăr sub numele Filaret în locul de al. de Vasile în Lavra Pecerska din Kiev și în continuare până în 1842. Profesor și rector al Seminarului de la Suceava (1842-1860) și egumen al mănăstirii Suceava arhimandrit (1843), arhiepiscop al Iași de Stavropoleos (1852) militant activ pentru Unirea Principatelor, membru în Divanul Academic (1857), profesor la noua Facultate de Teologie a Universității din Iași (1860-1863), pensionat în 1863 și rețut la Socola. În 1865 s-a pus în fruntea „luptei pentru canonizare” alături de fratele său Neofit, creator al unei biserici la Burdujeni, senator în 1867-1869. Autor a numeroase manuscrise pentru învățământul laic și teologic, poezii, cântăreți ș.a.

Lucrări: *Întăle cunoscințe pentru junimea moldoveană care învață limba franceză*, Iași, 1836, 4 + 253 p.; *Mica Geografie a Daciei, Moldaviei și a Țării Românești preluată de*, Iași, 1838, 4 f. + 56 p.

Catichism în scurt... prelucrat pentru școlile bisericești, Iași, 1846 (ed. a II-a, Iași, 1851, 132

p. ed. III Iași, 1856-4 + 83 p. *Istoria sfânta pe scurt sau istoria Bisericii Vechiului Așezământ*, îmbădăcită și dată la lumină pentru învățarea în seminare și celelalte școli bisericești, Iași, 1847, VIII + 160 (ed. a II-a, în 1855, ed. a III-a, cu titlul *Istoria sântă a Vechiului Testament*, Iași, 1872, IV + 130 p.); *Morala creștinească sau teologia morală pe scurt...*, Iași, 1855, V, II + 220 p.; *Sfânta Trinitate sau știința de a înțelege și a explica Sfânta Scriptură*, Iași, 1858, VI + 78 p.; *Istoria bisericească pe scurt*, Iași, 1858, 232 p. (ed. a II-a, 1869, 142 p., ed. a III-a, 1874, 204 p.)

Istoria bisericească a românilor pe scurt, Iași, 1871, IV + 200 p. (lucrare originală, cu material inedite cules mai ales din Rusia, azi depășită)

Traduceri: *Epistole sau scrisori despre datorile sfintei dragători preușești*, 2 vol., Iași, 1843, XX + 275 p. (I) + IV + 268 p. (II), - din rusele *Învățătură pentru creștinii, morala și istorice*, ... Iași, 1843, XII + 180 p. din francezele cambete traduse după Alexandru Șerban Ștefănuț *Mărturisirea Ortodoxă a apostolicești*, *catolicești Biserici de Răsărit* a lui Petru Moșcu Mănașirea Neamț, 1844, I + 320 p. în rusește, ed. a II-a, Neamț, 1864, ed. a III-a, Iași, 1874)

În manuscris au rămas *Teologia Fundamentală Dogmatică, Omiletică, Legile canonice, Retorica, Gramatica franceză*; o serie de traduceri: *Dialogurile morților* de Feneșan, *Tragedia lui Brutus* după Voltaire, *Ambrosie Crusoe* după Daniel Defoe, *Viata lui Socrate* după Platon, traducere din Corneille Nepăs, poezii etc. toate la Biblioteca Academie.

Literatură: Constantin Erbiceanu, *Viata, activitatea și scrierile Prea Sfințitului Filaret Scriban*, București 1892, 104 p. extras din BOR, an. XVII, 1892-1893, p. 385-416, 481-512, 601-603 și 693-704; Mircea Păcuraru, *Arhiepiscop Neofit și Filaret Scriban* în MMS, an. XXXV, 1959, nr 1-2, p. 102-116; *Dictionarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979, p. 771-772.

SCRIBAN ILIU arhimandrit, profesor de teologie misionar și polemic, nepot al arhiepiscopilor Neofit și Filaret. N. 31 mai 1878 în Galați, † 4 ian. 1949 în București. Studii la Seminarul teologic din Galați (1890-1893) Seminarul „Veniamin” din Iași (1893-1898) și la Facultatea de Teolo-

gie din București (1898 — 1902 cu licența în 1903 și doctoratul, în 1920) Tunc în monahism la mănăstirea Neamț (1904), haritonul ieromonah, hivatex și protosinghel și hariton superior al capetei ortodoxe române din Baden-Baden (1904 — 1909). În acest timp frecventează cursuri la Facultățile de Teologie catolică și protestantă din Strasbourg și la cea de Filosofie din Heidelberg tot aici îl găsim cunoscut și numit de către poezia. Iosif Ghentghian (1906). Recheminat în țară și numit director al „Seminariului Central” din București (1909 — 1914) în continuare numai profesor până în 1928 a predat Istoria bisericească și Omiletica nouă (Nou Testament și Morala) profesor de Religie la Școala militară de infanterie și artilerie (1910 — 1916), paroh al bisericii „Sf. Ilie Hanu Cerii” (1918 — 1944) secretar de redacție reviste „Asesul Ortodox Român” (1921 — 1929) arhiepiscopul mitropolit (1924). Profesor de Omiletică și Pastorală la Facultatea de Teologie din București (1928 — 1931) transferat apoi la catedra de Omiletică și Catehiză la Facultatea de Teologie din Iași (1931 — 1943). Participat la multe congrese ecumenice și internaționale peste tot în Conferința ortodoxă în problema calendarului (Constantinopol — Istanbul, 1923). Conferința ortodoxă a creștinismului practic (Stockholm, 1925). Conferința și Congresul internațional al Arianilor (ambele pentru înălțarea popoarelor prin Biserica) (Praga, 1928) și unele conferințe regionale ale acestei Arianități (Sinaia, 1924; Cambridge 1931; București 1933). Congresul Profesorilor de teologie ortodoxă de la Atena (1936) și altele.

Teolog mult alterat și om de mare cultură unul dintre marii predicatori și misionari ai Bisericii Ortodoxe Române a murit — prin scrisul și cuvântările sale — îndreptat pentru rezolvarea problemelor practice care se puneau Bisericii în prima jumătate a secolului XX. Împărțirea și cunoașterea învățăturii creștine metode noi de pastorală, repunerea predicii la locul care i se cuvine colaborarea între Biserică pentru pacea lumii apropierea de Biserica anglicană precursorii ecumenismului și al preocupărilor teologice de astăzi. A publicat manuale pentru seminarii studii de pastorală și de apologetică, volume de predici, cărți de zădărire sufletească ș.a.

Lucrări: *Scepticismul în materie de religie. Cauzele și efectele lui*. Ploiești, 1903, 48 p. (teză

de licență); *Libertul arbitru și determinismul* (as. 1903) 115 p. *Libertul cugetare și cugetarea liberă*, București, 1910 — 108 p. *Lupta contra surterilor imorale*, București 1913 — 81 p. *Evenimente actuale din Biserica romano-catolică*, Sibiu, 1915, 129 p., (republicare din „Revista Teologică”). *Pentru limbă și țară* București, 1916 90 p. articole publicate în rev. „Cultura Românilor”)

Literatură proastă în limba românească, teză de doctorat în BOR 1923 — 1926. *Chemarea preotului. Studiu îndrumător pentru activitatea pastorală a preotului* București 1921 — 163 p. (republicare din rev. „Natura” București — *Scutur Pastorală în literatura românească* Sibiu — 1924 — 143 p. (republicare din „Revista Teologică”).

Priveliști din câmpul Omileticului, București, 1929 — 176 p. (extras din BOR). *Un predicator francez. Pere Brabant (1761 — 1767)*, București, 1933, 80 + XV p., *Datoria preotului către limba bisericească*, Sibiu, 1938, 32 p.

Predici de predică populară ed. I București, 1904 — 263 p. (preluată de Academia Română). ed. a II-a *Comenzine predică populară*, Văleni de Munte 1908, 425 p. ed. a III-a *Sursele de predică populară* Văleni de Munte 1913 560 p., ed. a IV-a sub titlul *Predici pentru popor* București, 1944, 596 p. (80 predici)

Manual de Catehiză bisericească pentru clasa a VII-a seminarială ed. I București 1909 — 140 p. (ed. a II-a 1922 — 188 p.). *Curs de Teologie Morală sau Lecțiuni de Morală creștină*, ed. I, București 1915 — 472 p. (ed. a II-a 1921 — 684 p.). *Curs de Introducere în Nou Testament* ed. I, București 1924 — 224 p. (ed. a II-a 1929 — 252 p.). *Comentariu la Sfânta Evanghelie* în BOR, an XL, 1922, nr. 5, p. 325 — 331, nr. 8, p. 581 — 590, nr. 9, p. 658 — 668, nr. 10, p. 733 — 745, nr. 11, p. 801 — 812 și nr. 12, p. 910 — 921, an XLI, 1922 — 1923, nr. 1, p. 38 — 48, nr. 2, p. 104 — 114, nr. 3, p. 206 — 215, nr. 4, p. 254 — 264, nr. 5, p. 334 — 348, nr. 6, p. 422 — 433, an XLII, 1924, p. 95 — 103, nr. 3, p. 155 — 163, an XLIII, 1925, nr. 2, p. 91 — 100, nr. 3, p. 143 — 149, nr. 4, p. 221 — 228, nr. 5, p. 280 — 288, nr. 6, p. 343 — 350, nr. 7, p. 403 — 412, nr. 8, p. 479 — 486, an XLV, 1927, nr. 6, p. 331 — 334, nr. 7, p. 420 — 424, nr. 8, p. 467 — 476, nr. 9, p. 540 — 544, nr. 10, p. 510 — 516, nr. 11, p. 673 — 676.

Cele șapte cuvinte ale lui Iisus pe cruce București, 1921 — 63 p. și nouă ediții: *Originea Duminicii ca zi de sărbătoare în Biserica creștină*,

București, 1912, 63 p. *Învățătură crucii, sau a fetei*
beșii creștinului. București, 1922, 62 p., *Durerea*
Vinerii celei mari și toatele Sfințelor Paști.
 București, 1924, 32 p. *Sfânta Evanghelie. Cele*
patru Evanghelii în una singură, cu scurte însem-
nări lămuritoare și sfaturi. București, 1926,
 196 p., *Tăcutărea Sfințelor Evanghelii a celor pa-*
tru evangheliști, Chișinău, 1931, 81 p., *Cartea*
cărților. Sfânta Scriptură sau Biblia, București,
 1937, 96 p.

Împreună cu episcopul Nicolae (viitorul patriarh) și pr. Pavel Savin, a tipărit *Mica Biblie cu*
icoane în îndrumarea tinerilor creștinilor. București,
 1913 (și alte ediții, până azi)

Sute de articole, traduceri, note, însemnări re-
 cerși în reviste și zăre, ca „Biserica Ortodoxă
 Română”, „Viitorul”, „Revista Ortodoxă”, „Neo-
 noul Românesc”, „Cultura Română”, „Clasul
 Monahilor”, „Dumnezeu Ortodoxă”, toate la
 București, „Cuvântul Adevărului” — Râmnicu
 Vâlcea, „Păstorul Ortodox” — Pitești, „Revista
 Teologică” și „Telegraful Român” — Sibiu,
 „Metropolia Moldovei” — Iași, „Misionarul” și
 „Măminătorul” — Chișinău, „Căminul” — Galați,
 „Păstorul Tutovei” — Bârlan și altele. Numărare
 conferințe la București, Chișinău și în alte orașe,
 predici în biserica „Sf. Iulie” și în alte părți

Literatură. Haralambie Rovenja, *Studiul*
Noului Testament la noi în ziua 50 de ani, în
 ST, an III, 1912, nr. 2, p. 292—293; Teodor N.
 Manolache, *Arhimandritul Iuliu Scriban*, în
 BOR, an LXVIII (1949), nr. 3—4, p. 69—70; Pr.
 Prof. Grigorie Cristescu, *Părintele Arhimandrit*
Iuliu Scriban, în GB, an. VIII, 1949, nr. 1—2, p.
 19—113; Pr. Gabriel Popescu, *Arhimandritul*
profesor Iuliu Scriban, în ST, an. de comemorare
 vol. I, an. XXV, 1976, nr. 4, p. 422—423;
 Pr. Prof. I. Constantinescu, *Arhimandritul Iuliu*
Scriban (1878—1949), în ST, an. XXVIII, 1976,
 nr. 7—10, p. 735—743; Pr. Gheorghe Călinescu,
Arhim. mitropolit Iuliu Scriban, opădător al
Ortodoxiei românești, în MO, an XXXVIII,
 1986, nr. 5, p. 87—103; Pr. Alexandru Stănculescu-
 Bârdo, *Contribuții privind activitatea și*
bibliografia arhim. Iuliu Scriban, în MO, an
 XLII (1990), nr. 4—6, p. 262—265

SCRIBAN NEOFIT (din botez Nicolae),
 arhieru, pedagog (frate cu Filaret). N. 1808, în
 Burdajeni — Suceava, în familie de preot. † 9 oct

1884, în Burdajeni. Învăță la mănăstirea Teodoren-
 Burdajeni, ca preot la Gârboveni 1837 — preot
 ieromonah la „Sf. Trei Ierarhi” din Iași (1833),
 făcând — paralel — studii la Gimnaziul Vasilian
 și la Academia Mihăilescu din Iași (abs. 1848),
 apoi la Colegiul național „Sf. Sava” din București
 (1838/1839). Preot și predicator la Mitropolie,
 „catehet” la „școlile publice” de la „Sf. Trei
 Ierarhi” și profesor de „1837—1840” și profesor
 de domitorii Mihail Sturdza la Neamț (1841),
 profesor la „școala națională” din Fălciușeni
 (1842—1843), profesor de „științe raționante” și
 teologie la „școala națională” din Neamț (1843—
 1846), director la „școala națională” de la „Sf. Trei
 Ierarhi” din Iași (1846—
 1848), profesor de Istorie, Etică, Retorică și
 Filosofie la Seminarul de la Suceava (1848—1862)
 și rector (1860—1862); arhimandrit (1852), mil-
 iant pentru Unirea Principatelor, membru în Di-
 vanul Ad-Hoc (1857), arhieru titular de Fălcăuș
 (1862), locuitor de episcop la Argeș (1862—
 1865), la 11 mai 1865 numit episcop eparchial,
 apoi în reședință la Alexandria, dar la 1 iulie
 refuză numirea, punându-se în fruntea „aptei
 pentru canonicitate”, din nou locuitor la Argeș
 (1868—1873), apoi retras la Burdajeni. Autor de
 manuale didactice, traduceri, cuvântări, poezii,
 brughuri, note de călătorie, articole etc.

Lucrări: *Urziri istorice sau curs metodic de*
istorie pentru clasele I—IV, Iași, 1851, 212 p.,
Metoda pentru studiul limbii ele-
nice, după J.L. Burnouff, 2 vol., Iași, 1861—
 1862, XV + 318 p. (I) + 339 p. (II)

După paralel sau biserică în fața papității și a
reformer veacului XVI ..., Iași, 1851, 117 p. (tra-
 ducere după Alexandru Ștefan al Sucevei) *Teo-*
mentul Vechi studiat duce la cel Nou ori evidența
intrinsecă că Sacra Scriptură este înafletă de
Dumnezeu pentru sculara și mântuirea omeni-
rii. București, 1876, 113 p.

Cuvinte bisericesti rostite la diferite ocăzi,
 București, 1868, 362 p. (alte cuvântări au apărut
 în broșură); a revizuit traducerea și a reeditat
Mărgăruarele Sfântului Ioan Hrisostom, Bucu-
 rești, 1868, 184 p.

Încercări poetice. Discursuri politice. Me-
moare și scrisori politice, Iași, 1870, 252 p.
Călătoria mea la pământul sfânt și la Ierusalim
 1874, București, 1875, 50 p.

Unirea și neunirea Principatelor, Iași, 1856,
 27 p., *Folhoșele Unirii Principatelor*, Iași, 1856.

37 p. *Scurtă istorică și hronologie despre Mitropolia Moldovei*, Paris, 1857, 28 p.

Necesitatea clerului în societate și nevoia de putere a sa în adevărata cale a sortirii sale... însoțită de constituțiunea clerului ortodox din Transilvania, Iași, 1858, 58 p.; *Nelegalitatea și defectul, inten proiectului de lege pentru alegerea mitropoliților și a episcopilor din Principatele Unite*, Iași, 1861, 24 p. și câteva broșuri de combatere a regimului bisnocoșt al lui Alexandru Ioan Cuza.

Literatură: Constantin Erbiceanu, *Viața și activitatea Prea Sfințitului Neofit Scriban*, București, 1888, 29 p. (extras din BOR an. XII, 888—1889, p. 321—336 și 401—411); D. Jakócs *Viața și activitatea arhierului Neofit Scriban*, ed. a II-a, București, 1898, 106 p.; Serafim Ionescu, *Un apostol al neamului dat uitării*, în „Revista Moldovei”, Botoșani, V, 1926, nr. 7—9, p. 25—36; Mircea Păcuranu, *Arhiepiscop Neofit și Filaret Scriban*, în MMS, an. XXXV, 1959 nr. 1—2, p. 87—102; *Dictionarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979, p. 773—774. Pr. D. Hrițcu, *Neofit Scriban fruntaș unionist și poet al Unirii*, în MMS, an. LV, II, 1982, nr. 1—2 p. 6—14.

SCRIBAN THEOCTIST (în rusă: Евдокимов) a fost un mare arhiepiscop, profesor n. 19 apr. 1825, în Adâncata, jud. Suceava, † 11 ian. 1890, în Iași. Studii la „Gimnaziul Vasilian” și Academia Mihăilească din Iași și la Colegiul de Seminarie la Suceava (1847), apoi la Academia duhovnicească din Kiev (1847—1851), unde obține titlul de „candidat”. Profesor la Seminarul de la Socola (1851—1857), tuns în monahism și hirotonit ieromonah (1856), hirotesit arhiepiscop (1857), președinte al nou-nou Consistoriului eparchial din Iama, I (1857—1863), profesor de Dogmatică, Morală și Pastorală la Seminarul „Central” din București (1864—1872), retras din activitate, apoi, pentru scurt timp, director al Seminarului de la Socola (1884—1885). A publicat câteva manuale didactice — prelocuțe sau traduse — studii, articole, cuvântări, predici, traduceri din greacă și rusă — în periodicele vremii („Biserica Ortodoxă Română” ș.a.). În anul 1870—1872 a redactat revista „Vocea Bisericii”, la București, în care a publicat numeroase predici (majoritatea traduse după Sf. Grigorie Teologul

Lucrări: *Sfințita istorie a Noului Testament*, Iași, 1854, 113 p.; *Omiletica sau știința despre literatura bisericească*, 2 vol. Iași, 1856—1858, 170 + 161 p. (traducere după Iacob Amfiteatrov); *Tratat teologic morală—creștinească pentru obligațiunile familiare*, București, 1870, 36 p. (traducere din rusă); *Explicarea dumnezeieștii Liturghii a Sfințitului Ioan Chrysostom...*, Iași, 1883, 42 p.

Cuvinte bisericesti la duminici sărbători și servicii funebre, București, 1867; *Cuvântul funebru al Sf. Grigorie Teologul în lauda Sf. Vasile cel Mare*, București, 1869, 59 p. (traducere); *Cuvântul de înmormântare al Sf. Arhiepiscop Filaret*, București, 1869, 27 p. (traducere).

Literatură: Gh. Erbiceanu, *Note asupra vieții și activității arhiepiscopului Theoctist Scriban*, în BOR an. XIII, 1889—1890, p. 699—702; G. P. Samureanu, *Theoctist Scriban*, în „Revista Literară”, an. XI, 1890, nr. 7, p. 106—110; Prof. Mircea Păcuranu, *Arhiepiscopul Theoctist Scriban*, în MMS, an. XXXVII, 1961, nr. 3—4, p. 236—240.

SCRIMA ANDREI, arhiepiscop, profesor n. 1 dec. 1930 în Gheorgheni, jud. Harghita, în familie de armeni, † 2001. Studii secundare la Liceele „Aurel Vlaicu” din Orăștie (1940—1942) și „Gheorghe Lazăr” din București (1942—1945), facultate de teologie la Seminarul de teologie din București, la Facultățile de Medicină (1945—1946), Filosofie (1945—1948, dec. 1948) Fizică—Matematică (1946—1948, terminat) și Teologie (dec. 1956). Frate în mănăstire la Antim (din București, 1949). Neamul marelui funcționar ca profesor la Seminarul monahal (1951—1953) apoi la Slatina, unde a fost călugăr (26 iul. 1954) și hramotecar al Patriarhiei. Plecat din țară în nov. 1956, face studii la Institutul ecumenic de la Bossey—Elveția (1956—1957) și la Paris (1957), apoi studii de istoria religiilor la Universitatea din Benares—India (1957—1959), dar cu doctoratul la Paris, în 1960. Hirotonit preot (internonațional) în mănăstirea Deir-er-Harf din Liban (1959) apoi hirotesit arhiepiscop de către patriarhul ecumenic Athanagoras care îl trimite ca reprezentant personal la Vatican (1961—1965). Profesor la Universitatea dominicană Le Saulchoir (1966—1968), apoi la Universitatea franceză din Beirut în Liban — afiliată celei din Lyon (1968—1989), mem-

bru apoi vicepreședinte (1966—1968) al Academiei Internaționale de Științe Religioase și de Filosofia Științei din Bruxelles, conferințe în diferite centre universitare și participări la numeroase întruniri științifice.

Lucrări în românește. *Timpu! Rugului aprins. Maestrul spiritului în tradiția răsăritească* Prefață de Andrei Pleșu. Volum îngrijit de Anca Manolescu, București, Ed. Humanitas, 1996, 213 p.

Literatură: Prefața de Andrei Pleșu la lucrarea cit. p. 5—15.

SECAȘ GHEORGHE, preot, misionar. N. 28 febr. 1904, în Răhau, jud. Alba, † 27 febr. 1990, în Sibiu. Studii la Gimnaziul german din Sebeș (1915—1919) și la Liceul „Aurel Vlaicu” în Orăștie (1919—1923), la Academia Teologică „Andreiană” din Sibiu (1923—1927), cu specializare la Facultatea de Teologie catolică din Strasbourg și la cea ortodoxă din Atena (1927—1928). Profesor suplimentar la Academia Teologică „Andreiană” din Sibiu (1927—1930), predicator al catedralei metropolitane din Sibiu și misionar în cadrul „Oastei Domnului” (1930—1940), redactor al zilor „Lumina Satelor” și „Oastea Domnului” (1936—1948), preot militar (1940—1942), consilier arhiepiscopal la Sibiu (1942—1954), protopop la Medias (1954—1959), preot la biserica „Sf. Nicolae” din Sibiu—Lazare (1959—1975).

Lucrări: *Totă viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm! Predici și îndrumări omiletice*, Sibiu, 1931, 204 p., *Ce este Biblia?*, Sibiu, 1933, 10 p., *Ce este Biserica?*, Sibiu, 1934, 48 p., *În generația dragostei tu. Iisus. O tăcută pentru zilele noastre a locului I Cor. XIII*, Sibiu, 1937, 90 p., *În școala suferinței creștine*, Sibiu, 1937, 44 p., *Viața cu Hristos*, Sibiu, 1940, 32 p. A publicat o carte de cântări a „Oastei Domnului” *Înaltă suflarea să lăude pe Domnul*, Sibiu, 1937, 36 p. (ed. a II-a, 1939, 142 p., ed. a III-a, 1942, XVI + 112 p.), precum și *Pravila Oastei Domnului. Chemări la o viață nouă*, Sibiu, 1937, 224 p. (în colaborare cu I. Gr. Opreșan). A mai tipărit câteva broșuri pentru popor, numeroase articole, predică zilnică, îndrumări omiletice, traduceri, preacărări, în „Revista Teologică”, „Telegraful Român”, „Lumina Satelor”, „Oastea Domnului”, „Arma Cuvântului” (Alba Iulia), „Mitropolia

Ardealului”, „Calendarele Arhiepiscopiei Sibului” etc.

Literatură: *Necrolog*, în MA, an. XXXV, 1990, nr. 2, p. 123—125 și în TR, an. 138, 1990, nr. 11—12, p. 4.

SECLA SEPTIMI SEVER preot, publicist, istoric, traducător. N. 19 nov. 1869, în Baza de Criș, jud. Hunedoara, † 25 mart. 1912, în Sibiu. Studii gimnaziale la Arad (1887—1888 și 1901—1903) și la Facultatea de Litere și Filosofie a Univ. „Âșă” din București (1888—1889). Ajutor de bibliotecar la Academia Română (1895—1898), funcționar la Arhivele Statului din București (1898—1901), profesor la Școala de teologie aplice „pater Aradului” (1901—1902), referent școlar aplice la Episcopia Aradului (1902—1904), profesor de Limba română la Institutul de teologie aplice din Arad, secția pedagogică (1904—1908), diacon și secretar al Consiliului din Oradea (1908), preot în Odvoș, jud. Arad (1909—1912).

Lucrări: *România în revoluția lui Gheorghe Doja*, Iași, 1897, 33 p. (extras din „Arhiva” de la Iași, nr. 3—4, 1897), *Legea de pământ. Forța de muncă și țara de jos în Principatele Române. Studiu de geografie istorică*, ed. a 2-a, București, 1898, 16 p., *Commemoria alui Monse Necora. Monografie istorică*, Arad, 1904, 69 p. (extras din „Biserica și Școala”), *Biserica din Lehașent—Cărpinet. Schiță istorică*, Arad, 1904, 16 p.

Reminđări și vizări. Novelete și schițe, București, 1897, 77 p., *Povești și schițe*, Arad, 1903, 104 p. Articole schițe literare versuri traduceri din Petru Bismilari Chateaubriand etc. în „Revista Teologică” — București „Tribuna” — Sibiu „Tribuna Poporului” și „Biserica și Școala” — Arad, „Familia” și „Foiaș Literar” — Oradea, „Lucăfăru” — Budapesta-Sibiu.

Literatură. Al. Sadu-Ionescu, *Tovarăși de muncă dispărați*, în vol. *Ion Bănuș amintire*, București, 1916, p. 273—277, Dr. Teodor Boș, *Istoria Școlii normale (Preparandiei) și a Institutului teologic ortodox român din Arad*, Arad, 1922, p. 410—411, *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979, p. 777—78.

SELEJAN IOAN (din botez Ionel), episcop N 16 nov. 1951 în Petram, jud. Bihor. Studii liceale la Oradea (1967—1971), supenoare la Facultatea de Teologie și Automotrizări la Institutului Politehnic din București (1971—1976), mai târziu la Institutul teologic universitar din Sibiu (1976—1991) cu specializare pentru „Teologia biblică” la Ierusalim (1991—1994). Frate de mănăstire și inginer la Arhiepiscopia Clujovă din 1979—necredințat cu restaurarea unor mănăstiri (Tismana, Ploiești, Lăzari, București, Crasna, Călugărești și haritonul premeritor total în 1980) stăruind la mănăstirea Lăzari (1981—1991) apoi se poate ca să se zădărnicească în mănăstiri de la Ierusalim—Erez și Tel Aviv și așezământul (1994) la 12 iulie 1994 ales episcop al noului eparhii a Covasnei și Harghitei cu sediul în Biserica Călugărești la 1 oct. 1994 și instalat la 25 sept. 1994. Preocupat de organizarea și repararea și de restaurarea unor monumente istorice-bisericești pasivitate artistică în presa bisericească în speță în fosta de spiritualitate „Oră românească”

Literatură: TR, an 142 nr 27—30 din 15 nr.—1 aug. 1994, p. 4 și 6 și nr 37—38 din 1 oct. 1994, p. 1—2, RT, serie nouă, an. IV (76), 1994, nr 4 p. 103—130, BOR, an CXII, 1994, nr 7—2, p. 24—230

SEMEN PETRI profesor de teologie N 9 oct. 1949 în Valea Chierii, jud. Gorj. Studii la Seminarul teologic din Craiova (1964—1969), Institutul Teologic universitar din București (1969—1973)—unde a urmat și cursurile de doctorat—1975—1978 pentru Studiul Vechiului Testament cu specializare la Institutul Biblic Pontifical din Roma—1980—1981 și la Universitatea ebraică din Ierusalim—1983 doctoratul la București în 1998. Profesor la Seminarul teologic din Craiova (1978—1990), lector (din 1990) și conferențiar în 1992 pentru Studiul Vechiului Testament la noua Facultate de Teologie din Iași decedat acesteia (1994—1998). Preot din 1979; participat la unele simpozioane teologice peste hotare între care și la a VII-a Adunare a Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Canberra—Australia (1991)

Lucrări. Poetica religioasă în Vechiul Testament. În GB, an. XXXVI, 1977, nr 7—9, p. 700—710. Învățătura despre suflet în cărțile

Vechiului Testament, în ST, an XXIX, 1977 nr 9—10, p. 672—682; Valoarea religioasă-morală a jertfelor Vechiului Testament, în MO, an XXIX, 1977, nr 10—12, p. 747—755; Sensul expresiei „Iom Iahve”—Ziua Domnului la profetii Vechiului Testament, în ST, an XXX, 1978 nr 2, p. 149—161; Sensul noțiunii de dreptate după cărțile istorice și profetice ale Vechiului Testament, în MO, an XXX, 1978, nr 7—9, p. 571—583; Căminul spre Dumnezeu—Sfânta Marturisire, în MMB—Teologie și viață, an. I (LXVI), 1991, nr 1—3, p. 74—95; Chemarea profetă în viața lui Iuda—în MMB—Teologie și viață, an. I (LXVII), 1991, nr 9—12, p. 121—127; Sfințenia lui Dumnezeu și sfințenia minenilor, în MMB—Teologie și viață, an. I (LXVIII), 1992, nr 1—3, p. 46—57; Invalidarea despre sfânt și sfințenie în cărțile Vechiului Testament. Teză de doctorat, în MMB—Teologie și viață, an. II (LXVIII), 1992, nr 4—7, p. 13—247; Combaterile corupției morale de către profetii Vechiului Testament, în MMB—Teologie și viață, an. I (LXVIII), 1992, nr 8—10, p. 3—14; Vorbirea în pildă în cărțile Sfintei Scripturi, în MMB—Teologie și viață, an. I (LXVIII), 1992, nr 1—12, p. 28—41; Reconcilierea după cărțile Scripturii vechi-testamentare, în MMB—Teologie și viață, an. IV (LXX), 1994, nr 3—4, p. 13—30; Fama și neprețuirea ei în perioada Vechiului Testament, în MMB—Teologie și viață, an. IV (LXX), 1994, nr 1—2, p. 7—24; Viziunea biblică a vechi-testamentului prin prisma profeției, o viața pământului, în Analele Științifice ale Universității „Al. I. Cuza” din Iași, Teologie, tomul II, 1993—1994, p. 39—55; Temeiuri scripturice ale reprezentării Sfântei Treimi și a profesorilor în arta iconografică, în „Analele Științifice ale Universității „Al. I. Cuza” din Iași”, Teologie, tomul III, 1995—1996, p. 81—90; Temeiuri scripturice ale artei iconografice în artă, în „Analele Științifice ale Universității „Al. I. Cuza” din Iași”, Teologie, tomul III, 1995—1996, p. 91—102; Personalitatea lui Moise și valoarea poruncilor date prin el, în MMS Teologie și Viață, an. VI (LXXIII), 1996, nr 1—6, p. 21—33; Antropologia scripturice vechi-testamentare, în AB, an. VIII (XLVII), 1997, nr 7—9, p. 39—49; Educația—preocupare constantă a autorilor biblici, în vol. „Educație și Valori” editat de Casa Corpului Didactic Iași, Iași 1997, p. 28—43; Revelarea lucrării Duhului Sfânt în Vechiul Tes-

tament, în rev. „Dialog Teologic” a Institutului Teologic Romano-Catolic Iași, an. I, 1998, nr. 1, p. 22—32, *icoana. Teologie în imagini*, Iași, 1999, 298 p. (în colaborare cu Pr. N. Clufăr), *Așteptându-măntuirea*, Iași, 2000, 440 p.

Elemente de gramatică limbii ebraice biblice bd. Universităţii Iași, 1996, 213 p., *Arheologia biblică în actualitate*, Iași, 1997, 248 p. + 32 il. Articole, note şi predici în periodicele menţionate.

Literatură. *Curriculum vitae*, în teza de doctorat etc., p. 246—247.

SERAFIM, episcop. N. c. 1600. în Slatina, † 1672/73, la schitul Strihorei. A fost călugăr şi stareţ la schitul Denenaz şi apoi episcop al Buzău (1648—1668); la 21 mart. 1668 a fost ales episcop în Râmnic. La Buzău s-a interesat mai ales de bisericele episcopale: în 1664—1668 a refăcut schitul Strihoret lângă Slatina, pe care îl consacra metroua Mitropolitului. În 1673 s-a retras din secul la acest schit.

Literatură. *Sfânta Episcopie a Râmnicului Noui Severin*, Bucureşti, 1906 p. 51—53. Ioan C. Filitti, *Biserici şi ctitorii*, Bucureşti, 1952. Toma C. Hălu, *Un mare episcop al Buzăului în secolul al XVII-lea. Serafim Stănişoreanu*, în GB, an. XX, 1961 nr. 1—2, p. 157—161, Toma G. Bulat, *O fundătură a episcopului Serafim lângă oraşul Slatina. schitul Strihoret*, în MO, an. XIV, 1962 nr. 5—6 p. 371—375. Preot I. Nicolae Serbănescu, *Episcopii Râmnicului*, în MO, an. XVI, 1964 nr. 3—4, p. 186, Preot Gabriel Cocora, *Şirul episcopilor Buzăului*, în vol. *Spiritualitate şi istorie la întorsura timpului* 2. Buzău 1983 p. 38—39. Preot Gabriel Cocora, *Episcopii Buzăului o viaţă de spiritualitate şi simplită românească*, Buzău, 1986, p. 84—86.

SEVERIN ALEXANDRU (bapt. Severin, ivl) preot, profesor. N. 5 apr. 1901, în Vozvyjensk în Caucaz, † 8 apr. 1962, în Bucureşti. Studii la Seminarul teologic cu 10 clase din Chişinău (1919—1923) apoi la Facultatea de Teologie din Cernăuţi (1924—1928); mai târziu, obţine doctoratul în Teologie la Chişinău; studii de specializare la Institutul Pontifical Oriental din Roma; Facultatea de Litere şi Filosofie (1945—1949) şi Institutul „Maxim Gorki” din Bucureşti. Preot în

Turăsău, jud. Holta, 1923; inspector eparhial la Bălţi, transferat apoi la Chişinău, unde a fost consilier rectoral la Arhiepiscopie şi lector de îndrumări misionare şi Sect. „Teologie” a Facultăţii de Teologie. După 1944 s-a stabilit în Bucureşti ca profesor de Limba rusă la câteva licee asistând şi lector la unele institute de învăţământ superior (1945—1957), conferenţiar suplantar la Facultatea de Teologie (1947—1948) pentru aceeaşi disciplină, profesor de Limba rusă la Seminarul teologic (1957—1960), lector pentru Limbile rusă şi slavă la Institutul Teologic Universitar (1 mai 1960—apr. 1962); membru al Asoc. ap. slavistilor din România.

Lucrări: *Planul de polemici cu sectanţi*, Chişinău, 1922, 232 p. (în rusesc), *Cuvântul iubitor de adevăr. Despre calendar. Sîrile vechi şi ştile îndreptat*, Chişinău, 1926, 46 p. (ed. a II-a, Chişinău, 1936, 48 p.); *Adevărul militant*, Chişinău, 1937, *Psihologia sectelor religioase. Studiu analitic asupra „misticilor” fondatori ai sectelor*, Chişinău, 1939, VI + 92 p.

Traduceri: M. A. Cănev, *Metodica misionară* Chişinău 1931, 108 p. (p. scrip. în slavonă), *De ce creştinii serbează duminica şi nu sâmbăta?*, Chişinău, 1932, 145 p., I. Petruşian, *Botezul pruncilor — tradiţie apostolică*, Chişinău, 1934, 96 p.

Diferite broşuri anti-sectare, traduceri, articole, predici în reviste „Misionari” în care redactor a fost „Luminătorul” şi altele.

Literatură: *Enciclopedia „Cugelarea”*, sub red. Lucian Predescu, Bucureşti, 1940 p. 770, † Pr. Prof. Alexandru Severin, în GB, an. XXI, 1962 nr. 3—4 p. 411—417.

SEVICIU TIMOTEI (din boier Traian), episcop. N. 4 iun. 1936, în Timişoara. Studii medii la Liceul „Diaconovici Loga” din Timişoara (1946—1953), superioare la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti (1953—1957) urmând apoi cursurile de doctorat (sect. Patologie — la acelaşi Institut (1957—1960), cu examenul de doctorat în 1977; stud. de specializare la Facultatea de Teologie Protestantă din Neuchâtel (1967), Institutul Ecumenic de la Bonsey (1967—1968) şi Facultatea de Teologie din Fribourg (1971—1972). Profesor la Semi-

narul teologic din Caransebeș (1960—1961), secretar eparhial la Arad (1961—1962), apoi la Timișoara (1962—1968); vicar administrativ al Arhiepiscopiei Timișoarei și Caransebeșului (1968—1975), diacon necăsătorit în 1961, preot în 1968 (ans în monahism la mănăstirea Hodeș, Bodrog în 1969 sub numele Timotei, hurotesu arhimanandrit în 1970—15 dec. 1975 ales episcop, vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei și Caransebeșului, cu titlul „Lugojanul” (hurotesu la 8 febr. 1976); la 30 sept. 1984 ales episcop al Aradului (înscăunat 2 dec. 1984). A participat la diferite întruniri cu caracter ecumenist peste hotare.

Lucrări: *Aspecte dogmatice ale concepției augustinene după „Măntuitorul către Laurentiu”* în „Ortodoxia”, an XI, 1959, nr. 2, p. 234—249; *Hristologia și istoriologia Sfântului Ioan Damaschin după canoanele învierii, înălțării și Cincizecimii* în „Ortodoxia”, an XI, 1959, nr. 4, p. 567—583; *Valoarea prieteniei în viața și opera Fericiților Augustin* în „Ortodoxia”, an XII, 1960, nr. 3, p. 374—388; *Probleme de învățare și viață creștină în Comentariul Sfântului Ioan Gură de Aur la scrisoarea paulină către Filipeni*, în ST an XII, 1960, nr. 7—8, p. 500—516; *Sfântul Atanasie cel Mare în Biserica românească*, în MO, an XII, 1960, nr. 9—12, p. 983—1000; *Doctrina hristologică a Sfântului Chiril al Alexandriei în lumina tendințelor actuale de apropiere dintre Biserica Ortodoxă și vechile Biserici orientale*, teză de doctorat în MB an XXII, 1972, nr. 7—9, p. 325—462 (și extras, Timișoara, 1973, 147 p.); *Valoarea hristologiei Sfântului Chiril în contextul teologiei actuale* în MO, an XXV, 1973, nr. 5—6, p. 477—481.

O serie de alte articole, reportaje, predici, traduceri în „Mitropolia Banatului” revistă pe care a redactat-o între anii 1968 și 1976, sau în alte periodice bisericești.

Sub îndrumarea sa au apărut mai multe lucrări în Editura Episcopiei Aradului: *Istoria mănăstirii Prislop* (1986); *Valori de artă veche românească în colecția mănăstirii din Arad Gaș* (1986); *Episcopii Aradului: Istorie, viață culturală, monumente de artă* (1989) ș.a.

Literatură MB an XXVI, 1976, nr. 1—4, p. 6—38, BOR, an XCIV, 1976, nr. 1—2, p. 67—81, *Prea Sfinția Sa Timotei Sevică, noul*

episcop al Aradului, Ienopoleț, Hălmeagatu în MB, an XXXIV, 1984, nr. 11—12, p. 646.

SIBIESCU VASILE, preot, istoric N 22 ian. 1904, în Zaharești, jud. Buzău, † 10 aug. 1989, în Buzău. Studii la Seminarul teologic din Buzău (1918—1925) și la Facultatea de Teologie din București (1925—1929), care s-a conferit doctoratul în 1938, studii de specializare — în Istorie bisericească — la Facultățile de Teologie protestantă și catolică din Strasbourg (1929—1932). Profesor suplinitor la Seminarul teologic din Buzău (1932—1933 și 1934—1935), profesor de Religie la Liceul de fete din Râmnicu Sărat (1935—1937), la Școala normală de fete din Buzău (1937—1939), la Liceul de fete din Buzău (1939—1948), în anul școlar 1942—1943 detașat la Liceul român din Solina unde a predat Religia și Latina; profesor de Istorie la Școala generală din Pârșcov—Buzău (1948—1949), profesor la Școala de cântăreți și Seminarul teologic din Buzău 1949—1972, preot la parohia Cărlăș, Buzău (din 1935), la catedra episcopului (1949—1955) și în biserica „Sf. Gheorghe” — Buzău (1955—1977), econom stavrofor.

Lucrări. *Călugări ucide*, în RT, an XXVI, 1936, nr. 5—6, p. 182—205 (și extras, 24 p.); *Sărbătorirea Nașterii Domnului. Scrieri încercare de studiu istoric* în RT, an XXVI, 1936, nr. 11—12, p. 384—393 (și extras, 12 p.); *Tălmășiri Asirionul și ekleziismul* în RT, an XXVIII, 1938, nr. 5, p. 192—202, nr. 6, p. 247—257 și nr. 9, p. 388—392 și extras 27 p.; *Împăratul Iustinian I și ereziile*, teză de doctorat, București, 1938, XXXI + 210 p.; *50 texte biblice pentru tineret*, Buzău 1937, 98 p., în colecția *Mănăstirile noastre, teme de viață românească*, Buzău, 1940, 24 p.; *Actualitatea Sfântului Ioan Hrisostom*, Buzău, 1946, 30 p.; *Sfântul Sava „Gotul” La 1600 de ani de la mucenicia sa*, în GB an XXXI, 1972, nr. 3—4, p. 335—388; *Activitatea misionară a Sfântului Ioan Hrisostom printru goșii* în GB, an XXXIII, 1973, nr. 3—4, p. 375—388; *Legăturile Sfântului Vasile cel Mare cu Scythia Minor (Dobrogea)*, în „Ortodoxia”, an XXXI, 1979, nr. 1, p. 146—159; *Episcopatul cuman de Milcovia (1227—28/1241). Împrejurările înființării, rezistența băștinășilor români ortodocși în vorbă de libertate și istorie la întorsura Carpaților* — Buzău, 1983, p.

284—320; *Paște Velicovachi vieșuilor la schitu: Cârnu (jud. Buzău) între anii 1744—1746*, în același volum, p. 347—354.

Traduceri: Teodor, episcopul Cărilor, *Istoria bisericească*, București, 1995, 272 p.

Colaborări la: „Revista Teologică” — Sibiu, „Îngerul” — Buzău (membru în Comitetul de redacție), „Lumina Ortodoxiei” — Buzău, „Ortodoxul”, „Glasul Bisericii” ș.a.

Literatură: Preot Gabriel Cocora, *Seminarul teologic din Buzău, la împlinirea a o sută cincizeci de ani*, Buzău, 1988, p. 281—282.

SILAȘI GRIGORIE preot filolog și folclorist. N. 27 ian. 1836, în Beclean, jud. Cluj. † 17 ian. 1897, în Năsăud. Liceul în Năsăud și Cluj (abs. 1855). Teologie la Buzău, doctorat în Teologie la Universitatea din Viena (1862). Preot și vicerector al Seminarului „Sf. Barbara” din Viena (1862—1872), interpretator și redactor al ziarului „Sionul Românesc” — foare bisericăvesc, literar și jurnalist din Viena (1865—1867 și 1871—1872), profesor de limbă și literatură română la Universitatea din Cluj (1872—1886), decan al Facultății de Filosofie (1883—1884), „doctor honoris causa” în Filosofie al Universității din Cluj, membru onorar al Academiei Române (1877), președinte pe viață al „despărțământului” Cluj. Activitate activă al Societății studențești „Iulia” din Cluj, președintele „Reunirii meseriașilor români din Cluj” (1874—1885). A publicat o serie de studii de lingvistică și filologie asupra folclorului românesc. Este adeptul unui purism moderat, acceptând, pe lângă treptată a unei logistici adaptate formei și structurii limbii române. În mai multe studii evidențiază originea atârând, unitatea și continuitatea poporului și a limbii române.

Lucrări: *Dialectul mureșean-român paralel cu cel dacoromân*, în rev. „Transilvania”, 1874. *Despre însemnătatea literaturii române tradiționale* în rev. „Transilvania”, nr. 3, 4 și 5/1875; *Românul în poezia populară. Studii asupra tuturor ramurilor poeziei populare române din punct de vedere etic, istorico-mitologic și lingvistic*, în rev. „Transilvania”, nr. 18—23/1876 și nr. 4—16/1877; *Apologie. Discursuri filologice și istorice maghiare privitoare la români*, Cluj, 1879, 72 p.; *Renășterea limbii românești în vorbire și*

scriere în rev. „Amicul Familiei”, Cluj, 1879—1885 (și extras, 292 p.); *Să latinizăm au ba?*, în „Familia”, nr. 14/1882. A editat lucrarea manuscrisă a lui Petru Maior „Protopapadihia” în rev. „Sionul Românesc”, Viena (nr. 10—11, 1865 și 2, 4—6, 9—16 din 1866). Alte articole în revistele: „Sionul Românesc” — Viena, „Transilvania” — Sibiu, „Familia” — Oradea, „Amicul Familiei” — Gherla și Cluj, „Erdélyi Múzeum” — Cluj ș.a.

Literatură: Silvestru Moldovan, † Dr. Grigorie Silași, în „Transilvania”, XXXV III, 1897, p. 19—21; Virgil Șotropa, *În amintirea lui Grigorie Silași* în „Arhiva Suceșană” Năsăud, VII, 1930 nr. 12, p. 239—242; Dr. Ioan Lupaș, *Comemorarea profesorului Dr. Grigorie Silași*, Cluj, 1937, 32 p.; Dumătru Pop, *Grigorie Silași, folclorist*, în „Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Philologia”, fasc. 1, 1964, p. 28—37; Mircea Păcurariu, *O familie românească tipică la Viena acum o sută de ani*, în „Almanahul parohiei ortodoxe române din Viena” pe anul 1967, p. 99—104; Gh. Platon și V. Rusu, *Grigorie Silași, luptător pentru cauza națională a românilor*, în „Analele Științifice ale Universității Al. I. Cuza — Iași”, Istorie, 19, 1973, fasc. 1, p. 35—54; G. Vasiliu, *Păreri despre limbă ale lui Grigorie Silași*, în „Cercetări de Lingvistică”, XVII, 1, 1973; Jana Buluceiu și Rodica Chiriacescu, *Dicționar de lingviști și filologi români*, București, 1978, p. 228—229; *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979, p. 780—781; Iordan Datcu și S. C. Stroescu, *Dicționarul folcloristilor*, București, 1979, p. 395—396; Dora Dăsa, *Grigorie Silași, publicist*, în „Biblioteca și Cercetarea”, VIII, Cluj-Napoca, 1984, p. 39—49; Ileana Eno, *Grigorie Silași, folcloristul din Năsăud*, în „Manuscriptum”, 4 (65), 1986, p. 77—89; Andrei Moldovan, *Grigorie Silași luptător pentru emanciparea politică și culturală a românilor din Transilvania*, în „File de istorie”, 5, 1988, p. 102—109; Dora Dăsa, *Grigorie Silași la Astra*, în vol. *Astra. 130 de ani de la înființare* Sibiu, 1992, p. 106—109; Traian Pavelea, *Grigorie Silași*, în vol. „Studii și cercetări etnografice”, II, Bistrița, 1996, p. 147—156; Rev. „Studii și cercetări etnografice”, Bistrița (Năsăud), 3, 1997, p. 83—156 (mai multe studii.)

SILVESTRU, ieromonah, traducător N. sfârșitul sec. XVI, † c. 1645. Probabil cu studii la Kiev. În 1641 era egumen la Govora, unde a tipărit Sinaxarul cu *Psaltirea slavonă cu Căntări* (1638) *Evanghelia învățătoare* de la Govora din 1642 era „scoasă și prinvenită de pe limba răsărită pre limba rumânească... cu osteneală și izvoadurea la Silvestru ortonah”. În „Predoslovie către cititori” a Noului Testament de la Alba Iulia din 1648 se precizează că „au început a izvod-ortonah Silvestru... și el s-au ustenit cât s-au putut și curând fi s-au tâmplat lui moarte”.

Literatură. Dan Simonescu, *Începuturile culturale ale domniei lui Matei Basarab*, în BOR an. LVI, 1918, nr. 11—12, p. 866—880 (și extras) Mircea Păcurariu, *Traduceri din literatura teologică rusă până la sfârșitul secolului XIX*, în ST, an XI, 1959, nr. 3—4, p. 184; Mircea Păcurariu, *325 de ani de la apariția Noului Testament de la Râșcov*, în BOR an. XCI, 1973, nr. 11—12, p. 1209 (și în *Noul Testament din 1648*, reeditat, Alba Iulia, 1988, p. 63—64).

SIMA GRIGORE al lui Ioan, preot teologizat N. 21 sept. 1856, în Gârbova de Sus, jud. Alba; † 2 dec. 1907, în Cărpiniș, jud. Alba. După absolvirea a 6 clase teologice a urmat Institutul teologic pedagogic din Sibiu (1877—1880) învățător în Bucium Poni, jud. Alba (1880—1884) și preot în Cărpiniș, jud. Alba (1884—1907). A cules folclor, înțelepciuni din Munții Apuseni.

Lucrări: *Căntece populare din Ardeal*, în „Convorbiri Literare”, an. XV, nr. 5, 6, 9 din 1881 și an. XVI, nr. 7 din 1882 (c. 100 de pîezu); *Teru tegănat Poveste*, Sibiu, 1885, 26 p. (ed. a II-a, 1887); *Vlad și Cairina. Poveste*, Sibiu, 1885, 16 p. (ed. a II-a, 1887); *Din bătrâni. Gîcitură, întrebări și răspunsuri, frămîntări de limbă*, Sibiu, 1885, 29 p. (ed. a II-a, 1886); *Ardeleanul glumei sau 101 de anecdote populare*, Sibiu, 1889, 108 p.; *Vorbe pentru înțelepciunea în viață*, Sibiu, 1889, 39 p.; *Isvor de bunăstare sau mai multe sute de îndreptări și povești, scurte și practice, din economia de casă, grădinarit, igienă, economia de câmp și de vite, pămîrit, alburit ș.a.m.d.*, Sibiu, 1889, 132 p. (ed. a II-a, 1898).

Alta colaborări la „Telegraful Român”, „Transilvania” și „Tribuna” de la Sibiu, „Familia”

Oradea, „Libertatea” și „Tribuna Orăștiei” ș.a., a redactat el însuși gazeta populară „Folclorul pentru răspîndirea cunoștințelor folositoare și a iubirii de carte” (1886) și „Calendarul Amicului Poporului” (1890—1898) în Sibiu.

Literatură: I. Bratu, *Grigorie Sima al lui Ioan*, în „Luceafărul” Sibiu an. VII, 1908, nr. 32, p. 51; Alexandru Ciura, *Folclorul*, Beiuș, 1912, p. 75—79; Romulus Felea, *Un folclorist uitat: Grigorie Sima*, în „Limbă și literatură” an. XIX, 1968, p. 264—266; Ovidiu Bărlan, *Istoria folcloristicii românești*, București, 1974, p. 291; Iordar Dăicu și S. C. Stroescu, *Dictionarul folcloristilor*, București, 1979, p. 397; *Dictionarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979, p. 781—782.

SIMEDREA TIT (dan botez Teodor), naștopolit istoric N. 4 sept. 1886, în Naștop, jud. Gorj; † 9 dec. 1971, la Cernica. Studii la Seminarul Nifon — la Facultatea de Teologie din București și la Facultatea de Drept din Iași, cu specializare în teologie la Montpelier și Paris (1922—1923). Preot în Prunaru, jud. Teleorman, Bieșesti și Vlasca și Movila Perș, jud. Ilfov (1907—1926) confesor multor (1916—1920), preot la biserica „Sf. Nicolae Tabacu” din București (1921—1923) director al Căminului Sf. Sinod și director la catedra de mitropolie, an. 1923—1925, rămăs vîduv, a fost călugărit la Cernica, în 1924, sub numele Tit și hărăsit arhiepiscopului arhiepiscop vicar al Arhiepiscopiei Bucureștii, cu numele „Tărgovisteanul” (1926—1935), director al Tipografiei Institutului Biblic și de Misiune, director și profesor de arhiepiscop la Academia de Măzică religioasă din București; secretar de redacție al revistei „Biserica Ortodoxă Română”, delegat la câteva conferințe peste hotare: Lausanne (1927), Sofia (1929), Constantinopol (1929), Vătoped (1940) Episcop al Iobinului cu reședința în Băia (ales 11 dec. 1935), apoi mitropolit al Bucovinei (ales 13 iul. 1940, înscăunat numai la 25 mart. 1941, dar la Suceava); retras la 31. ian. 1945 și stabilit la schitul Darvari din București și la mănăstirea Cernica. A publicat lucrări privind începăturile monarhiei la noi cultura românească medievală, — inclusiv ediții de texte, — studii de teologie, articole, convîntări, pastoraie.

Lucrări: *Patriarhia românească. Acte și documente*, București, 1926, 226 p.; *Tetrahvun-*

ghelul visternicu ai Măceas. Manuscript din anul 1535, în BOR, an. LII, nr. 3—4, 1934, p. 154—179 (și extras, 28 p.); *Viața și trândăvia Sfântului Nifon, patriarhul Constantinopolului*. Introducere și text în BOR, an. LV, 1937, nr. 5—6, p. 257—299 (și extras. București, 1937, XIV + 58 p. + 6 p.); *Custășul de hirotonii al Episcopiei Râdăușilor pe anul 1757—1782*. Cernăuți, 1943, 28 p.; *Vechea Episcopie a Hotinului*, în BOR, an. LXI, 1943, nr. 1—3, p. 11—32; *Măndăstirea Văcișu. Glosă pe marginea unui document inedit*, în BOR, an. LXV, 1947, nr. 1—3, p. 63—76; *Măndăstiri vândute și dăruite în secolul al XV-lea de Moldova*, în BOR, an. LXII, 1949, nr. 1—2, p. 65—83; *Fuetele monahului de la Cizna, inograful român*, în MO, an. VI, 1954, nr. 1—3, p. 20—35, nr. 4—6, p. 177—190 și an. VII, 1955, nr. 10—12, p. 526—541; *Les „Pripela” du moine Philothée. Etude. Texte. Traduction*, în „Romania savica”, XII, 1970, p. 183—225; *Fost-au două săcări la Cozia?*, în BOR, an. LXXXIX, 1961, nr. 11—12, p. 1018—1032; *Viata mănăstirească în Țara Românească. Înainte de anul 1370*, în BOR, an. LXXX, 1962, nr. 7—8, p. 673—687; *Mănăstirea Titireciu*, în GB, an. XXII, 1963, nr. 5—6, p. 468—501; *Tiparul bucureștean de carte bisericească din anul 1740—1750*. În BOR, an. LXXXIII, 1965, nr. 9—10, p. 845—942; *Unde și când a luat ființă legenda despre distrugerea canonică a scaunelor mitropolitane din Țara Românească și din Moldova de Arhiepiscopia de Ohrida?* în BOR, an. LXXXV, 1967, nr. 9—10, p. 975—1003; *Epilogul din Octoihul slavon (M. Dealu, 1510, și identitatea de tipograf a lui Macarie din Muntenegru (1493—1496))*. În MO, an. XXII, 1970, nr. 7—8, p. 605—620.

Traduceri: Nicolae Arseniev *Biserica răsăriteană*, București, 1929, 137 p.

Literatură: *Necrolog*, în BOR, an. LXXXIX, 1971, nr. 11—12, p. 1268—1273; *Necrolog*, în GB, an. XXXI, 1972, nr. 1—2, p. 191—194; G. I. Moisescu, *Mitropolitul Tit Simeleu*, în „Alinași. parohia ortodoxă române din Viena pe anul 1972”, p. 241—242; *Enciclopedia istoriografiei românești*, București, 1978, p. 297.

SIMU GEORGE, preot, poet și prozator. N. 4 mart. 1862, în Gheja, jud. Mureș, în familie de preot, † 22 apr. 1934, în Dumbrăveni, jud. Sibiu. Studii gimnaziale la Blaj (1873—1881). Teologia

la Blaj (1881—1885), apoi Științele Naturale la Universitatea din Cluj (1885—1888). Preot în satul natal (1888—1902), apoi preot și protopop în Dumbrăveni (1902—1934).

Lucrări: *Nopti de iarnă. Novele pentru popor* Gherla, 1892, 250 p.; *Carte ilustrată pentru copii și copile*, Gherla, 1893, 46 p.; *Părintele Nicolae Schife din viața preoților*, Gherla, 1897, 50 p.; *Felicitări în poezii și proză de Anul Nou, ziua nașterii și ziua nunelilor*, Gherla, 1901, 126 p.; *Verșuri reușite și murate*, Bistrița, 1904, 78 p.; *Novela Din propria ei putere* a fost dramatizată de Ion Dănilă și C. Căpățână, traduceri de franceza Ernest Legouve (1897—1913) câteva piese de teatru. Versuri și proză în „Amicul Fanului”, „Cărțile săteanului român” și „Preotul Român”, toate la Gherla, „Foaia Școlastică” și „Lunarea” de la Blaj, „Tribuna” și „Râdăușica” de la Sibiu, „Revista Ilustrată” și „Minerva” din Bistrița ș.a.

Literatură: *Sematismul venerabilului cler al Arhiepiscopiei metropolitane de Alba Iulia și Făgăraș*, Blaj, 1900, p. 767; *Necrolog* în ziarul „Unirea”, Blaj, an. XLIV, nr. 17 din 28 apr. 1934; *Dictionarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979, p. 787.

SILVOACĂ ȘTEFAN, preot. N. 6 oct. 1912, în Botoșana, jud. Suceava, † 12 mart. 1998, în Buzău. Studii la Liceul „Eudoxiu-Harnamazachi” din Rădăuți (1923—1930), și la Facultatea de Teologie din Cernăuți (1930—1934); studii de specializare pentru Omiletică și Nou Testament la Facultatea de Teologie catolică din Viena (1937); doctoratul la Cernăuți în 1938. Preot al bisericii „Cuvioasa Paraschiva” din Cernăuți (1935—1938), predicator la catedra a m. mitropolită din Cernăuți (din 1938), asistent la catedra de Morală la Facultatea de Teologie din Cernăuți — mutată apoi la Suceava — (1938—1948), director al Internatului teologic al aceleiași Facultăți (1942—1948), preot la parohia „Adormirea Maicii Domnului” din Câmpulung Moldovenesc (1948—1960), apoi la parohia Vama de Jos, jud. Suceava (1960—1969), preot misionar în cadrul Arhiepiscopiei misionare ortodoxe române din Statele Unite (1969—1977).

Lucrări: *Popasuri duhovnicești. Predici la toate duminicile de peste an*, Râmnicu Văcea, 1945, 322 p.; *Predici pentru toate duminicile și*

sărbătorile anului bisericesc București, 1979, 404 p.; *Făcui pentru dreapta credință. Predici* Buzău, 1985, 314 p.; *Din tezaurul Ortodoxiei* (Căreze Buzău — *Pr. Făcui creștin* București, Editura ProVita), 1992, 7 p.; *Ruze din taina lui Hristos* (Predici la Duminicile de peste an, la praznicul Înălțării și la sărbătorile sfinților mari), Buzău, 1996, 473 p.

Moralitatea în artă, în „Candela”, an. LVII, 1946, p. 484—506; *Cinstirea icoanelor și a sfinței cruci*, Suceava, 1948, 22 p.; *Harisioane în Biserica primară*, în MMS, an. XXXIV, 1958, nr. 9—10, p. 698—721; *Biserica creștină și înălțarea ei de la pământ*, în MMS, an. LVII, nr. 5—6, p. 367—381; *Preoția de hirotonie și preoția credincioșilor*, în „Ortodoxia”, an. XXXI, 1979, nr. 1, p. 35—67; *Aspecte de taine ale predicii profetilor Vechiului Testament*, în ST, an. XXXII, 1980, nr. 1—2, p. 5—14. Alte numeroase articole și predici în „Candela”, „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, „Mitropolia Banatului”, „Credința” — Detroit, Calendarul „Credința”, revistele comunităților de peste hotare etc.

SNAGOVEANU IOSAFAT (din botez Ion Vășilache) — născut la 22 apr. 1877, în satul nat. de pe Valea Vârbișului — Prahova, † 3 nov. 1972, în Paris. Studii la Seminarul de teologie la Fălticeni și la Iași. În 1902 a fost preot în 1902 pentru parohia Sărmășelului (arhiepiscopul de M. și L. Râmnicul Vâlcii, s-a călugărit sub numele Iosafat, anume a fost episcop al Episcopiei Buzăului și a primit înaltă voință de delegat național „S. Sava” în București, timp curând, preot al mănăstirii „Sf. Sava”, apoi la „Curtea Veche”; a putut începe studiile teologice la Roma la acea dată. Colegiu. Din 20 apr. 1944 până în nov. 1948 a fost membru al episcopiei ortodoxe Snagovei de care s-a retras și numele. În 1948 a participat activ la revizuirea Tăra Românească (membru al comisiunii pentru dezrobirea țării) fapt pentru care a fost nevoit să se refugieze în Transilvania, în Dobrogea — unde mitropolitul Dionisie a încredințat arhiepiscopului și în cele din urmă, la Paris. Acolo a organizat comunitatea română, a călăpădit în str. Racine 22, a stat la 22 nov. 1955, pastorit de el până la moarte.

Lucrări: *Istoria Vechiului Testament*, București, 1939, VIII + 231 p. (ed. II, 1948, 196 p.); *Istoria Noului Testament*, București, 1940, 318 p.; *Prescurtare din istoria Vechiului și*

Noului Testament, București, 1942, 50 p. (ed. a VIII-a, 1962, 53 p.); *Verzuri, anecdotă și fabule pentru studenții mari*, Paris, 1963, 166 p.; *Vocabulariu de câteva cuvinte latine, explicate în românește și franțuzește*, Paris, 1967, 408 p.; *Catehismul du Père Iosaphat*, arhiepiscopul la chapelle roumaine de Paris, Paris, 1970, 49 p.

Literatură: Veniamin Poșcan Ploșteanu, *Biserica ortodoxă română din Paris*, București, 1940, p. 33—41 și 100—114, Protos Teofil Ionescu, *Arhimandritul Iosafat Snagoveanu*, în rev. „Vestitorul”, Paris, an. III, 1942, nr. 1—2, p. 4—17; *Bibliografia românească modernă, 1831—1918*, vol. II București, 1986, p. 687 și 784; *Compte Rendu de l'Institut de l'Institut (sic) Snagoveanu — participant la révolution de 1848* în GB, an. XLVIII, 1989, nr. 4—5, p. 97—108; Jean-Paul Bessa, *L'Eglise orthodoxe roumaine de Paris*, 1994, p. 86—96.

SOARE DI MITRU preot. N. 1 aug. 1926, în Balotești, jud. Ilfov, † 2 dec. 1990, în București. Studii la Seminarul „Central” (1938—1940), apoi la Facultatea de teologie din București (1946—1950), cursuri de doctorat — specialitatea slavă (1950—1951) la aceași facultate (1955—1956). Preot paroh la biserica Războare și Ungheoi, în jud. Mureș, apoi la Teiuș, jud. Brașov, 1947—1948, când s-a mutat la București cu familia și s-a ocupat de activitatea de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române (1982—1990) — parohie preotescă la biserica de din Cluj-Napoca. „Parohia Sf. Sava” — Sf. Iosafat — vergi în București — membru al Com. Reprezentant al Bisericii Ortodoxe Române la numeroase întruniri cu caracter ecumenic, a VII-a Adunare generală a Conferinței Bisericii Europene (Hagueberg, 1974) a V-a și a VI-a Adunare Generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor (Naurobi, 1975 și Vancouver, 1983), al doilea Congres al protestanților „ecumenic ortodox” (Atena, 1976) și la lucrările unor subcomisii ale Conferinței creștine pentru pace, cu sediul la Praga.

Lucrări: *Concepția despre sfințenie în islamism și creștinism*, în „Ortodoxia”, an. IX, 1957, nr. 3, p. 438—459; *Situația femeii în islamism și creștinism*, în ST, an. IX, 1957, nr. 3—4, p. 244—261; *Ideea de sacrificiu în religie monoteiste*, în ST, an. XI, 1959, nr. 3—4, p. 213—224; *Ideea și*

preocupări sociale în opera literară a lui Gala Galaction în MA, an V, 1965, nr. 1—3, p. 136—166; *tubirea jafă de semen*. În *invătătuza principatei riei și ale lumii*. În „Ortodoxia”, an XIX, 1967, nr. 2, p. 191—210; *Ortodoxia ca factor de apropiere și de colaborare cu celelalte religii* în MA, an. XIII, 1968, nr. 4—6, p. 305—319; *Tenirurile evanghelice ale Nașterii Domnului și legătura lor cu viața credincioșilor*. În BOR, an XCII, 1974, nr. 1—2, p. 93—103; *Contribuția patriarhului Iustin la dezvoltarea relațiilor ecumenice ale Bisericii Ortodoxe Române*, în BOR, an. XCVIII, 1980, nr. 3—4, p. 405—432; *Articole și reportaje în periodicele Patriarhiei noastre semnate în buletinul „Kommunist Orthodox Church News” pe care a redactat între anii 1974 și 1982*.

Literatură: ROC an XI—1982 nr. 4 p. 45—46; *Necrolog*, în BOR, an CVIII 1980, nr. 11—12 p. 66—73 (Petre I. David).

SOARE GHEORGHE, preot canonic N. 28 sept. 1905, în Borcea, jud. Galați, † 6 iun. 1971, în București. Seminarul teologic „Sf. Andrei” din Craiova (1918—1926), Facultatea de Teologie din București (1926—1930), cu licența în teologie obținută în 1938 și, după aceea, cu facultatea de Drept din București (venită Diacon (1931) și preot (1939) la biserica „Sf. Vineri-Herească” până la moarte, inspector bisericesc (1943—1949), apoi consilier (1949—1954) la Arhiepiscopia Bucureștilor, consilier patriarhal la Secțiunea învățământ și Relig., Externe (1954—1968) apoi la Secțiunea Biserici și Fonduri Centrale Misionare (1968—1971), canonic stavrofor (1949). A publicat studii de Drept canonic, articole predici etc.

Lucrări: *Înapoi la sfintele canoane*, București 1932 61 p.; *Sistemul mitropolitan în Dreptul canonic ortodox*, în RL, an X, 1938, nr. 1—4, p. 104—143; *Forma de conducere în Biserică în primele trei veacuri* (teză de doctorat), București, 1938, 194 p.; *Temeiuri scripturistice ale distincției dintre episcop și presbiter*, Buzău, 1939, 20 p.; *Mitropolia în Dreptul canonic ortodox*, București, 1939 61 p.; *Natura juridică a Consistoriilor bisericesti*, Studii canonice-juridice, Chișinău, 1941 67 p.; *Impedimente la căsătorie și motivele de divorț*, Studii de drept canonic în BOR, an LXI, 1943, nr. 4—6, p. 230—264 (și extras, 37 p.); *Biserica și asistența socială în primele*

sate secole, București 1949 100 p. (extras din GB an VIII, 1949); *Aspecte din legislația bizantină în legătură cu ocrotirea omului*, ST an X 1958, nr. 1—2, p. 38—67; *Titul de locuitor al Cezarei Capadociei purtat de mitropolitul Ungrovlahiei*, în ST, an XIII, 1960, nr. 3—6, p. 369—380; *Impedimente la căsătorie (Studierea practicii actuale în vederea unei practici uniforme în Biserica Ortodoxă)*, în „Ortodoxia”, an XIII, 1961, nr. 4, p. 576—589.

Regulamentul de procedură al instanțelor de disciplinare și de judecată ale Bisericii Ortodoxe Române, în GB, an IX, nr. 6, 1950, p. 73—97; *Legislația bisericească (sub patriarhul Iustinian)* în BOR, an. LXIX, nr. 3—6, 1951, p. 173—204.

Literatură: † *Preotul iconom stavrofor dr. Gheorghe Soare consilier patriarhal* în BOR an. LXXIX, 1971, nr. 5—6, p. 665—672.

SOCOTEANU GRIGORIE (din botez Radu) episcop apoi mitropolit în Olteania c. 1400 † 28 dec. 1777 probabil la Craiova. După călugărire ajunge mare ectes arhiepiscop Episcopiea Râmnicului egumen la Cozia (pozi episcop p. 8 mai 1748, retras 21 mai 1764); în 1770—1771 nunt de domnitor, la moartea Carol Răscăritor poartă în Arhipatriarh la Râmnic, apoi arhiepiscop de cărtă bananescu între altele *Bucovina* (1749), *Lăureghiera* (1750—1759), *Ortodoxia* (1750), 1763, *Catavasierul* (1750, 1753, 1759), *Psaltirea* (1751, 1764), *Antologhionul* (1752), *Ceaslovul* (1753), *Molteanica* (1758), *Trodel* (176), și două cărți teologice *Preotul* (1748) și *Carte sau lumina...* a lui Nil Cabasila al Tesaloniceului (1760) și două cărți slavone, la cererea unor ierarhi sărbi: *Gramatica slavonă* (1755) și *Pravila de rugăciuni a sfinților sărbi* (1761).

Literatură: (Athenasie Mironescu), *Sfântul Episcop și eparhie Râmnicului Ioan Severin în trecut și acum*, București, 1906, p. 14, —146; Aurelian Sacerdoteanu *Topografia Episcopiei Râmnicului 1705—1825*, în MO an XII, 1906, nr. 3—4, p. 325—330; Pr. Nicolae Șerbănescu, *Episcopia Râmnicului*, an. XVI, 1964, nr. 3—4, p. 194—195; Pr. Nicolae Popescu-Căpreni, *Despre fanuția episcopului Grigorie Socoteanu*, în MO, an XXIV, 1972, nr. 1—2, p. 16—25; Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, București 1981, p. 427—429 (și ed. a II-a, București 1994, p. 417—419).

SORA NOAC MOISE, preot, poet, traducător din clasicul latin. N. 1 aug. 1806, în Hăteș, jud. Hunedoara, † 7 iul. 1867, în Bozânta Mare, jud. Maranureș. Studii la Hăteș, la gîmnaziu din Blaj, și Alba Iulia, Filosofie și Dreptul la Cluj, Teologie la Oradea. Preot în 831, în parohia Așeu, Oradea. Fizic: toate în jud. Bihor: Bicău și Homorodul de Mijloc în Satu Mare, Ardușat și Bozânta Mare lângă Bău Mare. A publicat: aerări teologice, poezii originale traduse din Virgiliu (*Bucolica*, *Georgica*, *Eneida*) și Ovidiu (*Tristele*), cele mai multe din traduceri le sale au rămas în manuscris. În volum *Tresvire muzelor române*, Oradea, 1883, alte colaborări în „Foiaș pentru minte, inimă și literatură”, „Gazeta Transilvaniei” ș.a.

Literatură. Aron Pumnul, *Moise Soranul Nostru, poet român în decora Oradei Mari*, în „Lăptăria românească”, V, 2, Viena, 1865, p. 37—38; *Encomiul Românului* (rom. Il Sărbu), 1904, p. 989; N. Lășiu, *Traduceri românești din Vergiliu*, în „Anuarul Institutului de Studii Clasice”, Cluj, I, 1928—1932 și II, 1933—1935; I. I. Poporan, *Poezii Românești*, Oradea, 1934, p. 9—12; Vasile Varticovski, *Martorii culturale bihoreni*, Cluj, 1944, p. 102—104; Viorel Faur, *Moise Sora Noac — un cărturar transilvănean mai puțin cunoscut*, în „Cristal”, Oradea, III, 1973, p. 235—241; Nicolae Lăscu, *Clasicii antici în România* (Cluj, 1974, p. 456—457); D. Radoșav, *Cărturarul sămărean Moise Sora Noac și revoluția din 1848*, în AIIC XXI, 1978, p. 101—106; *Dictionarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979, p. 800.

SPÂNU DOMETIAN, profesor de teologie. N. 31 aug. 1892, în Gălănești, jud. Suceava, † 16 sept. 1936, în Cernăuți. Liceul în Rădăuți. Facultatea de Teologie în Cernăuți, la care obține doctoratul științelor de specializare la Viena, Strasbourg și Paris. Profesor suplimentar de liceu, preot în Gălănești, 1923—1925, profesor agregat (1925), apoi titular la catedra de Morala a Facultății de Teologie din Cernăuți (căpiva om a suplinit și catedra de Istorie bisericească universală), an timp decurs al Facultății de Teologie, prorector al Universității cernăuțene, consilier eparhial onorar al Arhiepiscopiei Cernăuților, președinte al „Asociației clerului” din Bucovina.

Lucrări. *Suferințele sociale și Hristos* (Cernăuți, 1925, 136 p.); *Sfaturile evanghelice în doctrina moralei catolice-ortodoxe*, în „Candela”, an. XXXIX, 1928, p. 161—170 și 241—293 (și extras, 69 p.); *Libertatea vou omenești și libertatea academică*, în „Candela”, an. XXXIX, 1928, p. 35—49; *Problema dobînzii în lumina moralei creștine*, în „Candela”, an. XXXIX, 1928, p. 49—61; *Morala lui Brutescu în raportul ei cu religiozitatea creștină*, în „Candela”, an. XLII, 1931, p. 1—54 (și extras); a tradus *Teodiceea Sf. Vasile cel Mare (Omilia VIII)*, în „Candela”, an. XXXVIII, 1927, p. 267—282 (inclusivă predică recenzi).

Literatură. Dr. N. Cotoș, † *Profesorul Dr. Domitian Spînu*, în „Candela”, an. XLVI, 1936, p. 1—3 (vezi și p. 354—355); Gr. T. Murcu, † *Profesorul Dr. Domitian Spînu*, în RT, an XXVI, 1936, nr. 7—10, p. 376—377; Dinc. Prof. Orest Ilcușchi, *Encomiul domnului*, în „Candela”, an. XLV, 1937, p. 77—79; Arhid. Prof. Dr. Ioan Zăgrean, *Preotul Profesor Domitian Spînu (1892—1936)*, în MA, an XXI, 1976, nr. 7—9, p. 637—638.

SPIRU IOAN, preot, arhiepiscop și numismat. N. 2 nov. 1914, în București (tată era fiu de preot aromân din Conja — Albania), † 20 febr. 1995, în Alexandria. Studii la Seminarul orfanilor de război din Câmpulung M. sec. 1927—1935 și la Facultatea de Teologie din București (1935—1939, lic. 1940). Preot în Sărduești, jud. Argeș, fost Teleorman (1940—1954), paralel profesor suplimentar de Română, Istorie și Franceză la Liceul din com. Miroși (până în 1948), protopop la Roșiori de Vede (1950—1954), apoi preot și biserică „Sf. Nicolae” din Alexandria (din 1954), animat viaa vieții culturale din parohia pe care le-a condus: colaborator al *Muzeei* din Alexandria și al *Instituției de Arheologie* din București, mutând și participând el însuși la campaniile săpăturilor arheologice în județul Teleorman, care au dus la descoperirea paleolitic, neolitic, epoca bronzului, epoca fierului, intermedierilor alături de muzeu în satul Sărduești, membru activ al Societății Numismatice Române (1947), cu diferite comunicări de arheologie și numismatică la sesiuni științifice, întemeietor al Filialei Teleorman a Asociației Filatelice din România.

Lucrări: *Descoperiri arheologice la Surlulești*, în „*Materiala arheologice*”, vol. I, București, 1953, p. 523—542 (în colaborare cu Mircea Petrescu-Dâmbovița); *Așezări străvechi în raionul Roșiorii de Vede*, în „*Materiala arheologice*”, vol. V, 1959, p. 695—707; *Căseve descoperiri monedare în raionul Roșiorii de Vede*, în SCN, vol. I, 1957, p. 467—468; *Descoperiri monetare în raionul Alexandria*, în SCN, vol. III, 1960, p. 553—555; *Cercetări și descoperiri arheologice în jud. Teleorman*, în „*Revista Muzeelor*”, 1969, nr. 2, p. 158—162; *Tezaurul monetar găsit de la Ulmeni — Teleorman*, în BSNR, 1973—1975, nr. 121—123, p. 171—174; *Informații asupra circulației monetare în județul Teleorman în secolele XIV—XIX*, în BSNR, 1976—1980, nr. 124—128, p. 651—655; *Descoperiri arheologice în județul Teleorman*, în „*Cercetări arheologice*”, III, 1979, p. 453—459.

Activitatea lui Luchian și Arsiachino ca pictori de biserică, în SCIA, I, XIII, 2, 1966, p. 269—270; **Un artist născut** Anghel Vasile, în SCIA, I, XVI, 1, 1969, p. 137—140; **Un pictor și sculptor tânăr**, Constantin Vasilescu, în SCIA, I, XVIII, 1971, p. 167—169.

Biserici din orașul Alexandria, în GB, an XXV, 1966, nr. 1—2, p. 93—99; an XXIX, 1970, nr. 9—10, p. 1001—1011; an XXXIII, 1974, nr. 7—8, p. 751—758; an XXXV, 1976, nr. 3—4, p. 391—396; **Preoți și biserici din prima jumătate a secolului al XIX-lea**, în GB, an XXVIII, 1964, nr. 3—4, p. 417—425; **Catagrafia județului Teleorman în anul 1810**, în GB, an XXX, II, 1974, nr. 3—4, p. 344—356 și nr. 5—6, p. 529—543; **Războala din 1907 și preoțimea teleormănească**, în GB, an XXXVI, 1977, nr. 1—3, p. 20—28; **Biserici bordene**, în GB, an XXXVI, 1977, nr. 11—12, p. 937—955; **Biserici și satul românesc**, în BOR, an XCVII, 1979, nr. 3—4, p. 511—525; **Însemnări despre Seminarul orfanilor de război din Câmpulung-Muscel**, în BOR, an XVI, 1988, nr. 7—8, p. 105—115; **Doi cunoscători ai bisericii din județul Teleorman din anii 1834 și 1835**, în GB, an XLVII, 1989, nr. 4, p. 125—137; **Bisericiile din Surlulești — pagini de monografie**, în MO, an XLII, 1990, nr. 1, p. 89—91.

Alte articole cu caracter istoric și bisericesc în „*Glasul Bisericii*”, „*Mitropolia Olteniei*”, „*Telegraful Român*”, *Istorie arheologice* în ziarul

local „*Teleormannul*”, altele în revista „*Fiare Iaș*” etc.

STADNIȚCHI ARSENIE (din bolez Axentie), mitropolit în cadrul Bisericii Ortodoxe Ruse. N. 24 ian. 1862, în Comarova-Hotin, în familie de preot (tatăl ucrainean, mama română) † 1936, la Tashkent, în Uzbekistan. Studii la Seminarul teologic din Chișinău (1874—1880) și la Academia duhovnicească din Kiev (1881—1885), care i-a conferit titlul de magistr (1895) ulterior Academia duhovnicească din Moscova, a conferit titlul de doctor (1905). Profesor la Școala bisericească din Iași (1887—1891), apoi la Seminarul din Chișinău (1885—1895), redactor al „*Buletinului eparhiei Chișinăului*” (1887—1895); călugăr în dec. 1895 sub numele Arsenie și directorul seminarului, devine rector al Seminarului din Chișinău (1895—1903), apoi arhiepiscop din Moscova. Episcop (1903), apoi arhiepiscop din Chișinău (1903—1917), apoi mitropolit (1917) al Novgorodului, membru al Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse, având un rol însemnat în viața spirituală și chiar politică a Rusiei țanste, în 1917 a figurat printre cei trei candidați la ocuparea scaunului de patriarh al Moscovei. În timpul regimului bolșevic a avut mult de suferit, fiind arestat în 1922, judecat de un tribunal militar la Moscova și deportat la Tashkent, unde se pare că și-a pierdut viața mitropolit în Tashkent.

A scris numeroase lucrări de istorie bisericească privitoare mai ales la români, dar toate în rușește. În acest scop a făcut călătorii de studii și documentare în România, la Muntele Athos și în Țara Sfântă, și a purtat corespondență cu episcopii și catolizari din România.

Lucrări principale: *Materiala pentru istoria Seminarului duhovnicesc din Chișinău*, Chișinău, 1888; *Starea clerului ortodox din România*, Chișinău, 1889; *Românii care au studiat în institute de învățământ teologic din Rusia*, Chișinău, 1891, 75 p.; *Tipografia eparhicească a Basarabiei*, Chișinău, 1892; *Achitaniile Andrei al II-lea, exarhul moldovei*, Chișinău, 1894; *Gavriile Bănulescu, exarh al Moldovei (1808—1812) și mitropolit al Chișinăului (1813—1821)*, Chișinău, 1894, 428 p. (teză de magistr); *Cercetări și monografii privitoare la istoria Bisericii*

din Moldova, St. Petersburg, 1904, 583 p. (teză de doctorat); *Episcopia Prilavo-Izmailului*, în RSIAB, vol. XIV, 1922, p. 23—40; *Amfilohie, episcop al Hotinului*, în RSIAB, vol. XIV, 1922, p. 41—56 (amândouă traduse în românește). O serie de alte studii și articole în periodice rusești, majoritatea privitoare la trecutul Bisericii românești.

Literatură: Nicolae Popovschi, *Istoria Bisericii din Basarabia în veacul al XIX-lea sub ruși*, Cluj-Napoca, 1931, p. 324 și 340—341; Pr. Constantin Popovici, *Necrolog*, în rev. „Luminătorul”, Cluj-Napoca, nr. 4, 1916, p. 232—246; V. I. Gerasimov, *Arhiva mitropolitului Arsenie Studnitski cu surse pentru istoria Bisericii ortodoxe ruse și române* în AIIAX, nr. 31, 1994, p. 577—593; Elena Gherog, *Prea Sfințitul Arsenie*, în rev. *Luminătorul*, Cluj-Napoca, nr. 4 (19), 1995, p. 41—45 (rezumativ în ziarul „Alba și Oregă”, Cluj-Napoca, an. I, nr. 20, nov. 1996, p. 6).

STAMATI IACOB (cu botez Ioan), mitropolit N. 24 ian. 1749, în părțile Bisericii — Transilvania, † 11. 12 mart. 1803, în Iași. Călugăr la mănăstirea Neamț (1764) unde a învățat carte, iar apoi a devenit al mănăstirii apoi la Mitropolie (1774), la 9 dec. 1782 ales episcop la Huși, murind în ziua următoare, înscăunat 18 dec. la 21 ian. 1792 ales mitropolit al Moldovei, păstorind până la moarte. S-a remarcat mai cu seamă prin creațiile gospodărești: *rescritele* din Iași și îngrădirea în bisericile „Stretenia” și „Sfântul Gheorghe” din Iași; a întins biserică „Banu” din Iași; a ordonat a se scrie *Liturghierul* (1794), *Psaltirea* (1794), *Ceaslovul* (1797), *Prăvidnicia* adică *Mărturisire în scurt* (1802), romanul moralizator *Critul și Andronicul* al spanoului Bolbășor Gracian din grecește (1794), cărțile lui Amfilohie Hotinul: *Gramatica teologică* și *De obște geografie, Elemente aritmetice* (1795) ș.a., sprijinitor al școlilor din Moldova; concepția lui pedagogică este expusă într-un lung raport marcat de dominanța, cu felante recomandări cu privire la organizarea învățământului și la procesul instructiv-educativ. A desfășurat și o impresionantă lucrare filantropică.

Literatură: Dr. Andreas Wolf, *Beiträge zu einer statistisch-historischen Beschreibung des*

Fürstenthums Moldau, 2 vol., Hermannstadt, 1805 (tradusă fragmentar de Tudor Pamfilie, *Pogori vechi din viața moldovenescă* Cluj-Napoca, 1919); Melchisedec (Ștefănescu), *Cronica Hușilor* București, 1869 p. 342—371; Dr. Alexandru I. Ciurea, *Figuri de ȋerarhi moldoveni* *Iacob Stamati (1749-1803)*, Iași, 1946, XXIV + 256 p.; I. Lupaș, *Cum înfățișează o carte tipărită la Sibiu în anul 1805 personalitatea mitropolitului Iacob Stamati* în MA, an. IV, 1959, nr. 11—12, I. D. Lăvelei, *Istoria literaturii române vechi* III, București, 1968, p. 114—123, N. C. Enescu, *Data anafiorului mitropolitului Iacob II Stamati, privitoare la școlile din Moldova*, în MMS, an. XLVII 1971, nr. 3—4, p. 192—203; *Dictionarul literaturii române de la origini până la 1900* București, 1944 p. 845—846; Mădălin Păcurar, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, București, 1981, p. 461—465 și 474—475 (ed. a II-a, București, 1994, p. 450—455 și p. 462—463).

STAN ALEXANDRU, profesor de teologie N. 29 oct. 1941, în Sucevița, jud. Buzău. Studii la Seminarul teologic din Buzău (1957—1962), la Institutul Teologic Universitar din București (1962—1966), apoi cursurile de doctorat — specialitatea Istoria religiilor — la același Institut (1966—1968), continuată la „College of the Ascension” Selly Oak din Birmingham și la „Mansfield College” din Oxford (1968—1970). Preot (1972) și profesor de Limbi clasice la Seminarul teologic din Buzău (1972—1975), asistent la secția matematică la Institutul Teologic Universitar din București (1975—1984), îndreptător și cu suplینirea lectoratului de Limbi clasice: conferențiar spiritual (1984—1990), conferențiar la catedra de Drept bisericesc (1990—1991). În perioada mart. 1977—iul. 1978 a trăit în Canada la Canterbury College, Universitatea din Windsor-Ontario, în calitate de „honorary fellow” și a lucrat cu asistent pe lângă catedra de Filosofie religioasă și capelan ortodox al Universității în același timp a funcționat ca preot-ajutor la catedrala românească „Sf. Gheorghe” din Windsor. A făcut parte din delegația Bisericii noastre la a cincea Adunare generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Nairobi (1975) și la peste zece întruniri în cadrul „Dialogului islamic-creștin”, în calitate de reprezentant al Bisericii Ortodoxe Române.

Biserica a haidrărilor Sinoadelor ecumenice, în ST, an XVII, 1965, nr. 7-8, p. 395-401; *Problema unui viitor sinod ecumenic și poziția Bisericii Ortodoxe față de el*, în „Ortodoxia”, an XX, 1968, nr. 2, p. 331-337; *Exponere și analiză canonică a unor măsuri de reorganizare a Bisericii catolice luate de Conciliul II Vatican*, în „Ortodoxia”, an. XX, 1968, nr. 3, p. 486-495; *Căsătorile mixte și ultimele măsuri luate de Vatican în privința lor*, în ST, an XX, 1968, nr. 7-8, p. 487-497; *Canonizarea sfinților după învățătura și după rânduielile Ortodoxiei*, în MO, an XX, 1968, nr. 5-6, p. 360-368; *Poziția laicilor în Biserica Ortodoxă*, în ST, an. XX, 1968, nr. 3-4, p. 195-203; *Biserica, cu sau fără laici?*, în „Ortodoxia”, an. XXI, 1968, nr. 4, p. 608-616; *Despre viziunile în S*, în XXI, 1969, nr. 3-4, p. 155-163; *Codificarea canonilor*, în ST, an. XXI, 1969, nr. 9-10, p. 627-648; *Iconomie și intercomuniune*, în „Ortodoxia”, an. XXII, 1970, nr. 1, p. 5-19; *Har și jurisdicție*, în ST, an. XXII, 1970, nr. 1-2, p. 5-28; *Instituție și instituționalizare în viața bisericească*, în MMS, an. XLVI, 1970, nr. 3-6, p. 241-257; *Pentru serbarea Sfințelui Paști la marea noastră de născuțuri*, în ST, an. XXII, 1970, nr. 5-6, p. 368-383; *Ortodoxia în zările ecumenismului: Perspective ecumenice*, în MO, an. XXII, 1970, nr. 7-8, p. 743-777; *Contribuții și poziții ale teologilor români în probleme de Drept bisericesc*, în ST, an. XXIII, 1971, nr. 3-4, p. 149-173; *Importanța vechilor sinoadă ecumenice și problema unui viitor sinod ecumenic*, în ST, an. XXIV, 1972, nr. 3-4, p. 190-211; *Structura primară a comunității creștine*, în ST, an. XXIV, 1972, nr. 9-10, p. 674-683; *Despre modul de însușire a vechilor pravile: receptare sau asimilare?*, în ST, an. XXV, 1973, nr. 1-2, p. 12-20.

O serie de studii au fost publicate peste hotare: *Peri ton themelionon kanonikon arhan tes Orthodoxias*, extras din rev. „Theologia”, Atena, 1968, 6 p.; *Der Stellung des Laien in der Orthodoxen Kirche*, extras din rev. „Kynos” — Berlin, VIII, 1/2, 1968, p. 96-105; *Das Wesen des orthodoxen Kirchenrechts göttliche Setzung oder geschichtlich wandelbar*, extras din „Kynos”, VIII, 1968, p. 180-189; *Für eine ökumenische Theologie*, extras din „Kynos”, IX, 1969, p. 109-116; *Über die Rezeption Beschlüsse der ökumenischen Synoden seitens der Kirche*, extras din „Theologia”, Atena, 1969, 15 p. etc.

Alte articole, recenzii, dări de seamă în „Revista Teologică”, „Telegraful Român” — Sibiu, și alte periodice. Unele din studiile sale au fost traduse în limbua rusă, germană, engleză, greacă și publicate în reviste teologice de peste hotare: „Jurnal Moskovskoi Patriarhu” — Moscova, „Theologia” — Atena, „Gheorgios Parnasos” — Tesalonica, „Ecclesiastikos Faros” — Alexandria, „Kynos” — Berlin, în publicațiile *Councils and the Ecumenical Movement* și *Konzile und die ökumenische Bewegung* — Geneva.

Literatură. *Necrolog*, în BOR, an. XCI, nr. 3-5, 1973, p. 478-480 și ROC, an. III, 1973, nr. 2, p. 64-67; Gh. I. Moiseșcu, *Preotul profesor dr. Liviu Stan*, în „Almanahul parohiei ortodoxe române din Viena” pe anul 1974, p. 155-156; Prof. I. Ivan, *Prof. Pr. Dr. Liviu Stan*, în ST, an. XXXIV, 1982, nr. 1-2, p. 97-98; Pr. Prof. Mircea Păcurariu, *Doză sute de ani de învățământ teologic la Sibiu. 1786-1986*, Sibiu, 1987, p. 331-333, amănunțit asupra lucrărilor sale în studiul său. *Contribuții și poziții ale teologilor români în probleme de Drept bisericesc*, în ST, an. XXIII, 1971, nr. 3-4, p. 161-173.

STAN VASILE, episcop N. 30 ian. 1875 în Solohod, jud. Alba, † 13 apr. 1945, în Sibiu. Studii teologice în Biserica Ortodoxă la Institutul teologic din Sibiu (1893-1896), Facultatea de Teologie la Universitatea din Iași (1896-1898), doctoratul în 1908. Profesor de Liturghie la mănăstirea teologică „Sf. Iosif” din Sibiu (1902-1919), director al Școlii normale „Andrei Șaguna” din Sibiu (1919-1927), unul din primii superautori româniști din Transilvania; diacon (1906), preot (1913), protopop (1921), rămas văduv intră în monahism la mănăstirea „Sf. Iosif” devenind călugăr și vicar al Arhiepiscopiei Sibiului (1927) hirotonit arhieru-vicar cu titlul „Rășnărenul” în 1928; la 1 nov. 1938 ales episcop al noii eparhii a Maramureșului cu reședința în Sighet, răsturnat până la moarte (în 1940-1944 în refugiu la Sibiu). A publicat o serie de lucrări de pedagogie, manuale școlare, traduceri și articole.

Lucrări: *Predica în biserică, importanța și necesitatea ei*, în „Anuarul XX al Institutului teologic-pedagogic”, Sibiu, 1904, p. 3-24; *Centenarul lui Șaguna și opinia publică românească* în „Anuarul XXVI al Institutului teologic-pedagogic”, Sibiu, 1910, p. 3-32 (și extras).

Magyar elemek a Mőczok nyelvében (Elemente magyar in limba maghiară, — teză de doctorat), Sibiu, 1908, 64 p., *Gramatica limbii maghiare* (Gramatică pentru școlile normale), Sibiu, 1909, 68 p.

Secretul succesului Traducere și prelucrare după R. Ruiz Amado, Sibiu, 1915, 280 p.

Ca director, a publicat „Anuarle Școlii normale Andrei Șaguna” din Sibiu (1919—1927); articole cu caracter pedagogic și lect. practice în revista de specialitate „Vatra Școlară” de la Sibiu pe care a redactat-o în 1911—1914), alte articole, predici și cuvântări în „Revista Teologică”, „Telegraful Român” ș.a.

Literatură Diacon Gh. I. Moiseșcu, *Alegerea, învierea și înălțarea P. S. Arhieriu Dr. Vasile Stan ca episcop al Maramureșului*, în BOR, an LVII, 1919, nr. 1—2, p. 93—99; Dr. Gr. T. Marcu, † *Episcopul Vasile al Maramureșului*, în RT, an. XXXV, 1945, nr. 3—4, p. 162; I. N. Ciolan, *Dr. Vasile Stan, un pionier al cooperărilor transilvane*, în MA, an. XXVI, 1981, nr. 4—6, p. 407—413; Pr. Prof. Mircea Păcurariu, *Doză sute de ani de învățământ teologic la Sibiu, 1786—1986*, Sibiu, 1987, p. 294—295.

STANCA SEBASTIAN preot, istoric și scriitor N. 17 oct. 1878, în Petroșani, jud. Hunedoara, în familia de preot, † 9 nov. 1947, în Sibiu. Studii secundare la Gimnaziul evanghelic-luteran din Sebeș (1890—1893) și la Liceul ortodox „Andrei Șaguna” din Brașov (1893—1898), iar cu o sferă la Institutele teologice din Sibiu (1898—1905), și la Facultatea de Litere a Universității din București (1901—1905), cu doctoratul în 1910. A fost președintele Societății literare „Petru Maior” din Budapesta, în 1902 s-a numărat printre cei 12 studenți români care au pus bazele revistei „Lucrărilor” la Budapesta, a lucrat în redacția ziarelor „Poporul Român” în Budapesta (1904—1906 și 1907), „Telegraful Român” din Sibiu (1906) și „Lupta” din Budapesta (1907). Preot paroh în Vulcan, jud. Hunedoara (1907—1911), apoi în Sebeș, jud. Alba (1911—1919), asesor rector, școlar în noul Consistoriu eparhial ortodox român din Cluj (1919—1921), apoi la Episcopia Vadului, Feleacului și Clujului, înaintea în 1921 (din 1922 consilier la secția bisericească), detinând acest post până în 1940; în această calitate a redactat foaia eparhială „Renașterea” (din 1923) și a organizat muzeul eparhial,

hirotesit protopop, apoi iconom stavrofor; membru în Adunarea eparhială din Cluj și în Congresul Național Bisericesc, membru în secția istorică a Asirei. A publicat o serie de lucrări de istorie bisericească locală, române, științe, umoruri, traduceri, prelucrări etc.

Lucrări teologice și istorice. *Pară* Studiu pentru combaterea sectei poedistilor, Sibiu, 1913, 272 p., *Păinea vieții* Carte de rugăciuni pentru toți creștinii, Cluj, 1931, 232 p.

Contribuția preoților români din Ardeal la războiul pentru întregirea neamului (1916—1919), Cluj, 1925, 179 p., *Carmen săcrațare* *Preoții români din Ardeal în timpul războiului național*, Cluj, 1927, 20 p., *Biserica ortodoxă din Sebeș*, Cluj, 1928, 35 p., *Episcopia ortodoxă română a Vadului, Feleacului și Clujului, 1919—1929* Cluj, 1934, 165 p., *Mănumirea de la Râmnic Râmnicului*, Cluj, 1936, *Propaganda unității*, în *Mănuș Apuxeni*, în RT, an. XXVII, 1937, nr. 6, p. 213—218 și nr. 7—8, p. 269—272, an. XXVIII, 1938, nr. 7—8, p. 316—340; an. XXIX, 1939, nr. 10—11, p. 412—422, *Viața și activitatea lui Vasile Moga, 1774—1845*, Cluj, 1939, 125 p., *Monografia istorico-geografică a localității Petroșani*, Petroșani, 1996, 100 p.

Căpitan Timotheu Petroșani, 1914, 74 p. — teză de doctorat în litere maghiare — în limba țării Mihai Viteazul, George Dima, Gheorghe Lazăr, Ciprian Porumbescu, toate tipărite.

Lucrări literare *Pribeții Comedie din viața meseriașilor* în două acte Localizare după I. Nestroy, Sibiu, 1910, 4 f. + 46 p., *Bucdăreasa Comedie într-un act* Prelucrare după Teodor Abt, Brașov, 1911, 22 p., *Lăzăr diacul. O întâmplare adevărată* București, 1923, 40 p., *Fiul cantonierului și alte romane*, București, 1925, 24 p., *Grevă și alte povestiri*, Arad, 1926, 64 p., *Sergentul* Episod din luptele de lângă Jiu în două acte. Surduc la începutul lui septembrie 1916. Dramă într-un act Prelucrată după lucrarea lui I. Korner „Joseph Heydenrich”, Arad, 1926, 46 p., *Lege nouă. Comedie într-un act*, Sibiu, 1933, 52 p., *Apus și Este*, traducere după Bruno Brehm, București, 1942, 489 p.

Colaborări la „Telegraful Român”, „Lucrărilor” și „Revista Teologică” din Sibiu, „Libertatea” Orăștie, „Tribuna” Cluj, „Căminul” Cluj, „Țara Noastră” — Sibiu-Cluj, „Anuarul Institutului de Istorie Națională” — Cluj etc.

În manuscris: piese de teatru, traduceri din Schiller, Goethe, Körner, Uhland, Heine etc.

Literatură: *Necrolog*, în „*Renăscerea*” — Cluj, an XXV nr 46—47 din 23 nov. 1947, Prof. I. Lupas *Cuvânt funebru* în *TR*, an. XCV, nr 39—40 din 23 nov. 1947, p. 2—3; † *Iconom mironofor Dr. Sebastian Stanca* în *BOR*, an. LXV, 1947 nr 10—12, p. 392—394. Sebastian Stanca, *Cum am înființat revista „Luceafărul” de la Budapesta*, în „*Revista de Istorie și Teorie Literară*”, 19, 1970, nr 4, p. 645—652, Preot prof. Ion Bunca, *Preot sta răcor Dr. Sebastian Stanca în închinăciunea bisericească de la Cluj pe anul 1978*, p. 261—264. Pr. prof. Nicolae Neaga, *Preot Sebastian Stanca*, în *Închinăciunea pastorală la Ahabula pe anul 1980*, p. 212—213. Nicolae Feier, *Viața și activitatea protopopului Dr. Sebastian Stanca*, teză de licență, ins. doct. Sibiu (1981), 83 p., Sebastian Stanca, *O gazetă românească în Budapesta*, în „*Repere sibiene. Studii și referințe*”, III Sibiu 1982, p. 343—367, Constantin Pascu, *Un cartier original din Petroșani între citorii revistei „Luceafărul” Sebastian Stanca*, în „*Sargentina*” Deva, vol. 16—17, 1982—1983, p. 630—604; Pr. Ioan Băndean, *Preot mare Dr. Sebastian Stanca (1878—1947). Contribuția sa la cunoașterea istoriei Bisericii transilvane și la reînvierea Episcopiei Vadului, Feleacului și Clujului*, în *MA* an XXXI, 1986 nr 5 p. 59—68.

STANCIU ROMAN (cu botez Răduț) episcop vicar N. 3 mart. 1921 în Axintele, jud. Ialomița, † 12 febr. 1994, în București. Frate în mănăstirea Cernica (1932) Studii la Seminarul monahal din mănăstirea Cernica (1933—1941), cu o întrerupere de doi ani bicaș de preot la Facultatea de Teologie din București (1941—1945) și Facultatea de Farmacie din București (1945—1950). Tuns în monahism la Cernica sub numele Roman (1940), hirotonit ierodiacon (1940), ieromonah (1953) mai târziu hirotesit arhimandrit. Șef de serviciu tehnic în atelierele Patriarhiei din mănăstirea Plochibina, casier și secretar la mănăstirea Căldărușani, duhovnic la Seminarul monahal din mănăstirea Horezu (1953—1959), stareț la mănăstirea Cernica (1959—1973), episcop vicar la Arhiepiscopia Bucureștilor, cu titlul „Iatomițeanul” (ales 9 iun., hirotonit 15 aug. 1973).

A publicat mai multe studii privind trecutul mănăstirii Cernica. *Zugrăvi Nicolae Potcovnicu*

la mănăstirile Cernica și Pasărea, în *BOR*, an. XCI, 1973, nr. 11—12, p. 1290—1294; G. Tătaru-Rescu și N. Grigorescu *În arta bisericească românească în BOR*, an. XCIII 1975 nr 5—6 p. 712—728; *Zugrăvi care au pregătit apariția picturii laice și maeștri ai picturii laice zugrăvi de biserică*, în *BOR*, an. XCVII, 1979 nr 9—12, p. 1141—1166, *Starețul Gheorghe și mănăstirea Cernica*, în *BOR* an. C, 1982, nr 3—4, p. 332—339 (toate în colaborare cu prof. I. L. Georgescu).

Literatură. *BOR*, an. XCI, 1973, nr 7—8 p. 785—791, *GB* an XXXII 1973, nr 7—8, p. 634—664, *Necrolog*, în *BOR*, an. CXII, 1994 nr 1—6 p. 2—124.

STANCIU VASILE, dirijor și compozitor N. 1 nov. 1958 în Ighiu Nou, jud. Sibiu. Studii la Seminarul Teologic Ortodox din Cluj-Napoca (1974—1979), Institutul Teologic Universitar din Sibiu (1979—1983), cursuri de doctorat pentru Muzică bisericească la Institutul Teologic Universitar din București (1983—1986), cu doctorat în 1986, studii de compoziție la M. Z. și Muzică bisericească din Regensburg (1991—1992). Profesor de Muzică bisericească la Seminarul Teologic din Cluj-Napoca (1985—1990), director al Seminarului (1990—1991), asistent (1991—1993), lector (1993—1997) și conferențiar (din 1997) pentru Muzică bisericească la R. U. a Facultății de Teologie a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, profesor asociat al Academiei de Muzică „Gheorghe Dima” din Cluj-Napoca (din 1990), preot (1986).

Lucrări muzicale: *Subjele sfintelor rânduri din Transilvania și alte cântări religioase* — Cluj-Napoca, 1990, 270 p., *Cântările Vecerniei*.

Curs de muzică bisericească pentru studenți, Facultate de teologie Cluj-Napoca, 1995, 215 p., *Podobii și antioane, culegere de muzică bisericească*, Cluj-Napoca, 1996, 168 p. (în colaborare cu Pr. Prof. Dr. Nicu Moldoveanu), *Cântări în cinstea Maicii Domnului — pe o singură voce*, Cluj-Napoca, 1996, 70 p., *Cântările Sfintei Liturghii pentru cor mixt, după diferite autori* — vol. I, Cluj-Napoca, 1997, 127 p., *Cântările Sfintei Liturghii pentru cor mixt, după diferite autori* — vol. 2, Cluj-Napoca, 1998, 130 p., *Compoziții prelucrări și armonizări pentru cor mixt, o voce, două*

și trei voci egale, Cluj-Napoca, 1996, 71 p., *Carte de muzică bisericească*, Alba Iulia, 1998, 220 p.

Profesorul, dirijorul și cântărețul *Atanasie Lăpovan* în MB, an. XXXV, 1985, nr. 1-2, p. 44.

54, *Cântarea cultică ortodoxă, mijloc de activitate misionară*, în ST, an. XXXVII, nr. 7-8, 1985, p. 44-54, *Viața și activitatea compozitorului, Trifon Lăgojan*, în MB, an. XXXVIII, 1988, nr. 5, p. 82-90, *Viața, activitatea și opera muzicală a prof. dr. Vasile Petrușcu*, în MA, an. XXXII, 1988, nr. 2, p. 19-36, *Muzica bisericească ortodoxă din Transilvania* — teză de doctorat, Cluj-Napoca, 1996, 300 p.

O serie de studii despre personalități ale muzicii bisericești de la noi în revistele „Mitropolia Ardealului”, „Mitropolia Banatului”, sau studii teoretice în „Anuarul Facultății de Teologie” din Cluj-Napoca.

STANCIUL, preot copist N către sfârșitul secolului al XVII-lea, † după deceniul al treilea al secolului al XVII-lea. Preot slujitor la biserica „Toți Sfinții” (Anin) din București. A copiat mai multe manuscrise cu caracter istoric, juridic, teologic și liturgic, între care: *Cronica domniei lui Niculae Mavrocordat* de Nicolae Costin, 1722 (Ms. 58 din Bibl. Acad.), și în 1725 (Ms. 1299), *Cronica* „as Miron și Nicolae Costin, în 1723” (Ms. 2715), *Cronica* „as Nicolae Costin și alte lucrări istorice” (Ms. 37), *Cronica* „as Nicolae Costin și a lui Radu Popescu” (Ms. 4225), *Istoria Ţării Românești* de Constantin Cantacuzino Stolnicul (Ms. 3443), *Carte românească de învățătură de la pravilele împărătești* a lui Vasile Lupu din 1646 (Ms. 1253), *Tălcuirea Apocalipsei* de Andrei, arhiepiscopul Cezarei Capadociei (Ms. 4286), *Tălcuirea Evangheliilor* de Teofilact al Ohridiei cu un lexicon românesc la amănute cuvinte, după această lucrare (Ms. 1467 și Ms. 3314), *Molitvelnic* (Ms. 2337), *Minunile Maicii Domnului* (Ms. 1830) și altele.

Textul original al *Datărilor* lui Anin învrednicat a fost dat de acest preot ucenicului său, grădnicul Eftrem care a făcut o copie între anii 1722 și 1724 (Ms. 3460).

Literatură. Gabriel Ștrempel, *Copisti de manuscrise românești până în 1800*, vol. I, București, 1959, p. 224-227, Acciagi, *Catologul manuscriselor românești* vol. I-III, București, 1978, 1983, 1987, indice.

STANCIU LESCU-BARDA ALEXANDRU, preot, istoric N 23 febr. 1953, în Bârda, jud. Mehedinți. Studii la Seminarul teologic din Craiova (1968-1973), cu diferență de lucru și bacalaureat la Liceul „Traian” din Drobeta Tr. Severin, Institutul Teologic Universitar din București (1973-1977) Preot paroh în Gruia (1977-1978), Bălvănești (1978-1979) și Malavai (din 1979), toate în jud. Mehedinți.

Lucrări. *Anton Pann*, București, 1976, XXX+192 p., *Coloana infinitului*, vol. I., București, 1982, XXX+338 p., *G. Călinescu, Aforisme și reflecții*, București, 1984, XXI+201 p. în colaborare), *Coloana infinită. Din gândirea română modernă* Editie îngrijită, indice și note de „București, 1987, 703 p., *Nicolae Iorga — Concepții istorice*, Bârda, 1995, 270 p., *Căldura biblică* Editie îngrijită, antologie, prefată, indice și note de „București, 1997, 425 p., *Nevoia de Dumnezeu*, Bârda, 2000, 186 p. (lecții de Religie), *Bibliografia revistei „Biserica Ortodoxă Română”*, vol. I, 1991, vol. II, 1992, vol. III, 1993, vol. IV, 1994, vol. V, 1995, vol. VI, 1996, vol. VII, 1997, vol. VIII, 1998, vol. IX, 1999, vol. X, 2000, vol. XI, 2001, vol. XII, 2002, vol. XIII, 2003, vol. XIV, 2004, vol. XV, 2005, vol. XVI, 2006, vol. XVII, 2007, vol. XVIII, 2008, vol. XIX, 2009, vol. XX, 2010, vol. XXI, 2011, vol. XXII, 2012, vol. XXIII, 2013, vol. XXIV, 2014, vol. XXV, 2015, vol. XXVI, 2016, vol. XXVII, 2017, vol. XXVIII, 2018, vol. XXIX, 2019, vol. XXX, 2020, vol. XXXI, 2021, vol. XXXII, 2022, vol. XXXIII, 2023, vol. XXXIV, 2024, vol. XXXV, 2025, vol. XXXVI, 2026, vol. XXXVII, 2027, vol. XXXVIII, 2028, vol. XXXIX, 2029, vol. XL, 2030, vol. XLI, 2031, vol. XLII, 2032, vol. XLIII, 2033, vol. XLIV, 2034, vol. XLV, 2035, vol. XLVI, 2036, vol. XLVII, 2037, vol. XLVIII, 2038, vol. XLIX, 2039, vol. L, 2040, vol. LI, 2041, vol. LII, 2042, vol. LIII, 2043, vol. LIV, 2044, vol. LV, 2045, vol. LVI, 2046, vol. LVII, 2047, vol. LVIII, 2048, vol. LIX, 2049, vol. LX, 2050, vol. LXI, 2051, vol. LXII, 2052, vol. LXIII, 2053, vol. LXIV, 2054, vol. LXV, 2055, vol. LXVI, 2056, vol. LXVII, 2057, vol. LXVIII, 2058, vol. LXIX, 2059, vol. LXX, 2060, vol. LXXI, 2061, vol. LXXII, 2062, vol. LXXIII, 2063, vol. LXXIV, 2064, vol. LXXV, 2065, vol. LXXVI, 2066, vol. LXXVII, 2067, vol. LXXVIII, 2068, vol. LXXIX, 2069, vol. LXXX, 2070, vol. LXXXI, 2071, vol. LXXXII, 2072, vol. LXXXIII, 2073, vol. LXXXIV, 2074, vol. LXXXV, 2075, vol. LXXXVI, 2076, vol. LXXXVII, 2077, vol. LXXXVIII, 2078, vol. LXXXIX, 2079, vol. LXXXX, 2080, vol. LXXXXI, 2081, vol. LXXXXII, 2082, vol. LXXXXIII, 2083, vol. LXXXXIV, 2084, vol. LXXXXV, 2085, vol. LXXXXVI, 2086, vol. LXXXXVII, 2087, vol. LXXXXVIII, 2088, vol. LXXXXIX, 2089, vol. LXXXXX, 2090, vol. LXXXXXI, 2091, vol. LXXXXXII, 2092, vol. LXXXXXIII, 2093, vol. LXXXXXIV, 2094, vol. LXXXXXV, 2095, vol. LXXXXXVI, 2096, vol. LXXXXXVII, 2097, vol. LXXXXXVIII, 2098, vol. LXXXXXIX, 2099, vol. LXXXXXX, 2100, vol. LXXXXXXI, 2101, vol. LXXXXXXII, 2102, vol. LXXXXXXIII, 2103, vol. LXXXXXXIV, 2104, vol. LXXXXXXV, 2105, vol. LXXXXXXVI, 2106, vol. LXXXXXXVII, 2107, vol. LXXXXXXVIII, 2108, vol. LXXXXXXIX, 2109, vol. LXXXXXXX, 2110, vol. LXXXXXXXI, 2111, vol. LXXXXXXXII, 2112, vol. LXXXXXXXIII, 2113, vol. LXXXXXXXIV, 2114, vol. LXXXXXXXV, 2115, vol. LXXXXXXXVI, 2116, vol. LXXXXXXXVII, 2117, vol. LXXXXXXXVIII, 2118, vol. LXXXXXXXIX, 2119, vol. LXXXXXXX, 2120, vol. LXXXXXXXI, 2121, vol. LXXXXXXXII, 2122, vol. LXXXXXXXIII, 2123, vol. LXXXXXXXIV, 2124, vol. LXXXXXXXV, 2125, vol. LXXXXXXXVI, 2126, vol. LXXXXXXXVII, 2127, vol. LXXXXXXXVIII, 2128, vol. LXXXXXXXIX, 2129, vol. LXXXXXXX, 2130, vol. LXXXXXXXI, 2131, vol. LXXXXXXXII, 2132, vol. LXXXXXXXIII, 2133, vol. LXXXXXXXIV, 2134, vol. LXXXXXXXV, 2135, vol. LXXXXXXXVI, 2136, vol. LXXXXXXXVII, 2137, vol. LXXXXXXXVIII, 2138, vol. LXXXXXXXIX, 2139, vol. LXXXXXXX, 2140, vol. LXXXXXXXI, 2141, vol. LXXXXXXXII, 2142, vol. LXXXXXXXIII, 2143, vol. LXXXXXXXIV, 2144, vol. LXXXXXXXV, 2145, vol. LXXXXXXXVI, 2146, vol. LXXXXXXXVII, 2147, vol. LXXXXXXXVIII, 2148, vol. LXXXXXXXIX, 2149, vol. LXXXXXXX, 2150, vol. LXXXXXXXI, 2151, vol. LXXXXXXXII, 2152, vol. LXXXXXXXIII, 2153, vol. LXXXXXXXIV, 2154, vol. LXXXXXXXV, 2155, vol. LXXXXXXXVI, 2156, vol. LXXXXXXXVII, 2157, vol. LXXXXXXXVIII, 2158, vol. LXXXXXXXIX, 2159, vol. LXXXXXXX, 2160, vol. LXXXXXXXI, 2161, vol. LXXXXXXXII, 2162, vol. LXXXXXXXIII, 2163, vol. LXXXXXXXIV, 2164, vol. LXXXXXXXV, 2165, vol. LXXXXXXXVI, 2166, vol. LXXXXXXXVII, 2167, vol. LXXXXXXXVIII, 2168, vol. LXXXXXXXIX, 2169, vol. LXXXXXXX, 2170, vol. LXXXXXXXI, 2171, vol. LXXXXXXXII, 2172, vol. LXXXXXXXIII, 2173, vol. LXXXXXXXIV, 2174, vol. LXXXXXXXV, 2175, vol. LXXXXXXXVI, 2176, vol. LXXXXXXXVII, 2177, vol. LXXXXXXXVIII, 2178, vol. LXXXXXXXIX, 2179, vol. LXXXXXXX, 2180, vol. LXXXXXXXI, 2181, vol. LXXXXXXXII, 2182, vol. LXXXXXXXIII, 2183, vol. LXXXXXXXIV, 2184, vol. LXXXXXXXV, 2185, vol. LXXXXXXXVI, 2186, vol. LXXXXXXXVII, 2187, vol. LXXXXXXXVIII, 2188, vol. LXXXXXXXIX, 2189, vol. LXXXXXXX, 2190, vol. LXXXXXXXI, 2191, vol. LXXXXXXXII, 2192, vol. LXXXXXXXIII, 2193, vol. LXXXXXXXIV, 2194, vol. LXXXXXXXV, 2195, vol. LXXXXXXXVI, 2196, vol. LXXXXXXXVII, 2197, vol. LXXXXXXXVIII, 2198, vol. LXXXXXXXIX, 2199, vol. LXXXXXXX, 2200, vol. LXXXXXXXI, 2201, vol. LXXXXXXXII, 2202, vol. LXXXXXXXIII, 2203, vol. LXXXXXXXIV, 2204, vol. LXXXXXXXV, 2205, vol. LXXXXXXXVI, 2206, vol. LXXXXXXXVII, 2207, vol. LXXXXXXXVIII, 2208, vol. LXXXXXXXIX, 2209, vol. LXXXXXXX, 2210, vol. LXXXXXXXI, 2211, vol. LXXXXXXXII, 2212, vol. LXXXXXXXIII, 2213, vol. LXXXXXXXIV, 2214, vol. LXXXXXXXV, 2215, vol. LXXXXXXXVI, 2216, vol. LXXXXXXXVII, 2217, vol. LXXXXXXXVIII, 2218, vol. LXXXXXXXIX, 2219, vol. LXXXXXXX, 2220, vol. LXXXXXXXI, 2221, vol. LXXXXXXXII, 2222, vol. LXXXXXXXIII, 2223, vol. LXXXXXXXIV, 2224, vol. LXXXXXXXV, 2225, vol. LXXXXXXXVI, 2226, vol. LXXXXXXXVII, 2227, vol. LXXXXXXXVIII, 2228, vol. LXXXXXXXIX, 2229, vol. LXXXXXXX, 2230, vol. LXXXXXXXI, 2231, vol. LXXXXXXXII, 2232, vol. LXXXXXXXIII, 2233, vol. LXXXXXXXIV, 2234, vol. LXXXXXXXV, 2235, vol. LXXXXXXXVI, 2236, vol. LXXXXXXXVII, 2237, vol. LXXXXXXXVIII, 2238, vol. LXXXXXXXIX, 2239, vol. LXXXXXXX, 2240, vol. LXXXXXXXI, 2241, vol. LXXXXXXXII, 2242, vol. LXXXXXXXIII, 2243, vol. LXXXXXXXIV, 2244, vol. LXXXXXXXV, 2245, vol. LXXXXXXXVI, 2246, vol. LXXXXXXXVII, 2247, vol. LXXXXXXXVIII, 2248, vol. LXXXXXXXIX, 2249, vol. LXXXXXXX, 2250, vol. LXXXXXXXI, 2251, vol. LXXXXXXXII, 2252, vol. LXXXXXXXIII, 2253, vol. LXXXXXXXIV, 2254, vol. LXXXXXXXV, 2255, vol. LXXXXXXXVI, 2256, vol. LXXXXXXXVII, 2257, vol. LXXXXXXXVIII, 2258, vol. LXXXXXXXIX, 2259, vol. LXXXXXXX, 2260, vol. LXXXXXXXI, 2261, vol. LXXXXXXXII, 2262, vol. LXXXXXXXIII, 2263, vol. LXXXXXXXIV, 2264, vol. LXXXXXXXV, 2265, vol. LXXXXXXXVI, 2266, vol. LXXXXXXXVII, 2267, vol. LXXXXXXXVIII, 2268, vol. LXXXXXXXIX, 2269, vol. LXXXXXXX, 2270, vol. LXXXXXXXI, 2271, vol. LXXXXXXXII, 2272, vol. LXXXXXXXIII, 2273, vol. LXXXXXXXIV, 2274, vol. LXXXXXXXV, 2275, vol. LXXXXXXXVI, 2276, vol. LXXXXXXXVII, 2277, vol. LXXXXXXXVIII, 2278, vol. LXXXXXXXIX, 2279, vol. LXXXXXXX, 2280, vol. LXXXXXXXI, 2281, vol. LXXXXXXXII, 2282, vol. LXXXXXXXIII, 2283, vol. LXXXXXXXIV, 2284, vol. LXXXXXXXV, 2285, vol. LXXXXXXXVI, 2286, vol. LXXXXXXXVII, 2287, vol. LXXXXXXXVIII, 2288, vol. LXXXXXXXIX, 2289, vol. LXXXXXXX, 2290, vol. LXXXXXXXI, 2291, vol. LXXXXXXXII, 2292, vol. LXXXXXXXIII, 2293, vol. LXXXXXXXIV, 2294, vol. LXXXXXXXV, 2295, vol. LXXXXXXXVI, 2296, vol. LXXXXXXXVII, 2297, vol. LXXXXXXXVIII, 2298, vol. LXXXXXXXIX, 2299, vol. LXXXXXXX, 2300, vol. LXXXXXXXI, 2301, vol. LXXXXXXXII, 2302, vol. LXXXXXXXIII, 2303, vol. LXXXXXXXIV, 2304, vol. LXXXXXXXV, 2305, vol. LXXXXXXXVI, 2306, vol. LXXXXXXXVII, 2307, vol. LXXXXXXXVIII, 2308, vol. LXXXXXXXIX, 2309, vol. LXXXXXXX, 2310, vol. LXXXXXXXI, 2311, vol. LXXXXXXXII, 2312, vol. LXXXXXXXIII, 2313, vol. LXXXXXXXIV, 2314, vol. LXXXXXXXV, 2315, vol. LXXXXXXXVI, 2316, vol. LXXXXXXXVII, 2317, vol. LXXXXXXXVIII, 2318, vol. LXXXXXXXIX, 2319, vol. LXXXXXXX, 2320, vol. LXXXXXXXI, 2321, vol. LXXXXXXXII, 2322, vol. LXXXXXXXIII, 2323, vol. LXXXXXXXIV, 2324, vol. LXXXXXXXV, 2325, vol. LXXXXXXXVI, 2326, vol. LXXXXXXXVII, 2327, vol. LXXXXXXXVIII, 2328, vol. LXXXXXXXIX, 2329, vol. LXXXXXXX, 2330, vol. LXXXXXXXI, 2331, vol. LXXXXXXXII, 2332, vol. LXXXXXXXIII, 2333, vol. LXXXXXXXIV, 2334, vol. LXXXXXXXV, 2335, vol. LXXXXXXXVI, 2336, vol. LXXXXXXXVII, 2337, vol. LXXXXXXXVIII, 2338, vol. LXXXXXXXIX, 2339, vol. LXXXXXXX, 2340, vol. LXXXXXXXI, 2341, vol. LXXXXXXXII, 2342, vol. LXXXXXXXIII, 2343, vol. LXXXXXXXIV, 2344, vol. LXXXXXXXV, 2345, vol. LXXXXXXXVI, 2346, vol. LXXXXXXXVII, 2347, vol. LXXXXXXXVIII, 2348, vol. LXXXXXXXIX, 2349, vol. LXXXXXXX, 2350, vol. LXXXXXXXI, 2351, vol. LXXXXXXXII, 2352, vol. LXXXXXXXIII, 2353, vol. LXXXXXXXIV, 2354, vol. LXXXXXXXV, 2355, vol. LXXXXXXXVI, 2356, vol. LXXXXXXXVII, 2357, vol. LXXXXXXXVIII, 2358, vol. LXXXXXXXIX, 2359, vol. LXXXXXXX, 2360, vol. LXXXXXXXI, 2361, vol. LXXXXXXXII, 2362, vol. LXXXXXXXIII, 2363, vol. LXXXXXXXIV, 2364, vol. LXXXXXXXV, 2365, vol. LXXXXXXXVI, 2366, vol. LXXXXXXXVII, 2367, vol. LXXXXXXXVIII, 2368, vol. LXXXXXXXIX, 2369, vol. LXXXXXXX, 2370, vol. LXXXXXXXI, 2371, vol. LXXXXXXXII, 2372, vol. LXXXXXXXIII, 2373, vol. LXXXXXXXIV, 2374, vol. LXXXXXXXV, 2375, vol. LXXXXXXXVI, 2376, vol. LXXXXXXXVII, 2377, vol. LXXXXXXXVIII, 2378, vol. LXXXXXXXIX, 2379, vol. LXXXXXXX, 2380, vol. LXXXXXXXI, 2381, vol. LXXXXXXXII, 2382, vol. LXXXXXXXIII, 2383, vol. LXXXXXXXIV, 2384, vol. LXXXXXXXV, 2385, vol. LXXXXXXXVI, 2386, vol. LXXXXXXXVII, 2387, vol. LXXXXXXXVIII, 2388, vol. LXXXXXXXIX, 2389, vol. LXXXXXXX, 2390, vol. LXXXXXXXI, 2391, vol. LXXXXXXXII, 2392, vol. LXXXXXXXIII, 2393, vol. LXXXXXXXIV, 2394, vol. LXXXXXXXV, 2395, vol. LXXXXXXXVI, 2396, vol. LXXXXXXXVII, 2397, vol. LXXXXXXXVIII, 2398, vol. LXXXXXXXIX, 2399, vol. LXXXXXXX, 2400, vol. LXXXXXXXI, 2401, vol. LXXXXXXXII, 2402, vol. LXXXXXXXIII, 2403, vol. LXXXXXXXIV, 2404, vol. LXXXXXXXV, 2405, vol. LXXXXXXXVI, 2406, vol. LXXXXXXXVII, 2407, vol. LXXXXXXXVIII, 2408, vol. LXXXXXXXIX, 2409, vol. LXXXXXXX, 2410, vol. LXXXXXXXI, 2411, vol. LXXXXXXXII, 2412, vol. LXXXXXXXIII, 2413, vol. LXXXXXXXIV, 2414, vol. LXXXXXXXV, 2415, vol. LXXXXXXXVI, 2416, vol. LXXXXXXXVII, 2417, vol. LXXXXXXXVIII, 2418, vol. LXXXXXXXIX, 2419, vol. LXXXXXXX, 2420, vol. LXXXXXXXI, 2421, vol. LXXXXXXXII, 2422, vol. LXXXXXXXIII, 2423, vol. LXXXXXXXIV, 2424, vol. LXXXXXXXV, 2425, vol. LXXXXXXXVI, 2426, vol. LXXXXXXXVII, 2427, vol. LXXXXXXXVIII, 2428, vol. LXXXXXXXIX, 2429, vol. LXXXXXXX, 2430, vol. LXXXXXXXI, 2431, vol. LXXXXXXXII, 2432, vol. LXXXXXXXIII, 2433, vol. LXXXXXXXIV, 2434, vol. LXXXXXXXV, 2435, vol. LXXXXXXXVI, 2436, vol. LXXXXXXXVII, 2437, vol. LXXXXXXXVIII, 2438, vol. LXXXXXXXIX, 2439, vol. LXXXXXXX, 2440, vol. LXXXXXXXI, 2441, vol. LXXXXXXXII, 2442, vol. LXXXXXXXIII, 2443, vol. LXXXXXXXIV, 2444, vol. LXXXXXXXV, 2445, vol. LXXXXXXXVI, 2446, vol. LXXXXXXXVII, 2447, vol. LXXXXXXXVIII, 2448, vol. LXXXXXXXIX, 2449, vol. LXXXXXXX, 2450, vol. LXXXXXXXI, 2451, vol. LXXXXXXXII, 2452, vol. LXXXXXXXIII, 2453, vol. LXXXXXXXIV, 2454, vol. LXXXXXXXV, 2455, vol. LXXXXXXXVI, 2456, vol. LXXXXXXXVII, 2457, vol. LXXXXXXXVIII, 2458, vol. LXXXXXXXIX, 2459, vol. LXXXXXXX, 2460, vol. LXXXXXXXI, 2461, vol. LXXXXXXXII, 2462, vol. LXXXXXXXIII, 2463, vol. LXXXXXXXIV, 2464, vol. LXXXXXXXV, 2465, vol. LXXXXXXXVI, 2466, vol. LXXXXXXXVII, 2467, vol. LXXXXXXXVIII, 2468, vol. LXXXXXXXIX, 2469, vol. LXXXXXXX, 2470, vol. LXXXXXXXI, 2471, vol. LXXXXXXXII, 2472, vol. LXXXXXXXIII, 2473, vol. LXXXXXXXIV, 2474, vol. LXXXXXXXV, 2475, vol. LXXXXXXXVI, 2476, vol. LXXXXXXXVII, 2477, vol. LXXXXXXXVIII, 2478, vol. LXXXXXXXIX, 2479, vol. LXXXXXXX, 2480, vol. LXXXXXXXI, 2481, vol. LXXXXXXXII, 2482, vol. LXXXXXXXIII, 2483, vol. LXXXXXXXIV, 2484, vol. LXXXXXXXV, 2485, vol. LXXXXXXXVI, 2486, vol. LXXXXXXXVII, 2487, vol. LXXXXXXXVIII, 2488, vol. LXXXXXXXIX, 2489, vol. LXXXXXXX, 2490, vol. LXXXXXXXI, 2491, vol. LXXXXXXXII, 2492, vol. LXXXXXXXIII, 2493, vol. LXXXXXXXIV, 2494, vol. LXXXXXXXV, 2495, vol. LXXXXXXXVI, 2496, vol. LXXXXXXXVII, 2497, vol. LXXXXXXXVIII, 2498, vol. LXXXXXXXIX, 2499, vol. LXXXXXXX, 2500, vol. LXXXXXXXI, 2501, vol. LXXXXXXXII, 2502, vol. LXXXXXXXIII, 2503, vol. LXXXXXXXIV, 2504, vol. LXXXXXXXV, 2505, vol. LXXXXXXXVI, 2506, vol. LXXXXXXXVII, 2507, vol. LXXXXXXXVIII, 2508, vol. LXXXXXXXIX, 2509, vol. LXXXXXXX, 2510, vol. LXXXXXXXI, 2511, vol. LXXXXXXXII, 2512, vol. LXXXXXXXIII, 2513, vol. LXXXXXXXIV, 2514, vol. LXXXXXXXV, 2515, vol. LXXXXXXXVI, 2516, vol. LXXXXXXXVII, 2517, vol. LXXXXXXXVIII, 2518, vol. LXXXXXXXIX, 2519, vol. LXXXXXXX, 2520, vol. LXXXXXXXI, 2521, vol. LXXXXXXXII, 2522, vol. LXXXXXXXIII, 2523, vol. LXXXXXXXIV, 2524, vol. LXXXXXXXV, 2525, vol. LXXXXXXXVI, 2526, vol. LXXXXXXXVII, 2527, vol. LXXXXXXXVIII, 2528, vol. LXXXXXXXIX, 2529, vol. LXXXXXXX, 2530, vol. LXXXXXXXI, 2531, vol. LXXXXXXXII, 2532, vol. LXXXXXXXIII, 2533, vol. LXXXXXXXIV, 2534, vol. LXXXXXXXV, 2535, vol. LXXXXXXXVI, 2536, vol. LXXXXXXXVII, 2537, vol. LXXXXXXXVIII, 2538, vol. LXXXXXXXIX, 2539, vol. LXXXXXXX, 2540, vol. LXXXXXXXI, 2541, vol. LXXXXXXXII, 2542, vol. LXXXXXXXIII, 2543, vol. LXXXXXXXIV, 2544, vol. LXXXXXXXV, 2545, vol. LXXXXXXXVI, 2546, vol. LXXXXXXXVII, 2547, vol. LXXXXXXXVIII, 2548, vol. LXXXXXXXIX, 2549, vol. LXXXXXXX, 2550, vol. LXXXXXXXI, 2551, vol. LXXXXXXXII, 2552, vol. LXXXXXXXIII, 2553, vol. LXXXXXXXIV, 2554, vol. LXXXXXXXV, 2555, vol. LXXXXXXXVI, 2556, vol. LXXXXXXXVII, 2557, vol. LXXXXXXXVIII, 2558, vol. LXXXXXXXIX, 2559, vol. LXXXXXXX, 2560, vol. LXXXXXXXI, 2561, vol. LXXXXXXXII, 2562, vol. LXXXXXXXIII, 2563, vol. LXXXXXXXIV, 2564, vol. LXXXXXXXV, 2565, vol. LXXXXXXXVI, 2566, vol. LXXXXXXXVII, 2567, vol. LXXXXXXXVIII, 2568, vol. LXXXXXXXIX, 2569, vol. LXXXXXXX, 2570, vol. LXXXXXXXI, 2571, vol. LXXXXXXXII, 2572, vol. LXXXXXXXIII, 2573, vol. LXXXXXXXIV, 2574, vol. LXXXXXXXV, 2575, vol. LXXXXXXXVI, 2576, vol. LXXXXXXXVII, 2577, vol. LXXXXXXXVIII, 2578, vol. LXXXXXXXIX, 2579, vol. LXXXXXXX, 2580, vol. LXXXXXXXI, 2581, vol. LXXXXXXXII, 2582, vol. LXXXXXXXIII, 2583, vol. LXXXXXXXIV, 2584, vol. LXXXXXXXV, 2585, vol. LXXXXXXXVI, 2586, vol. LXXXXXXXVII, 2587, vol. LXXXXXXXVIII, 2588, vol. LXXXXXXXIX, 2589, vol. LXXXXXXX, 2590, vol. LXXXXXXXI, 2591, vol. LXXXXXXXII, 2592, vol. LXXXXXXXIII, 2593, vol. LXXXXXXXIV, 2594, vol. LXXXXXXXV, 2595, vol. LXXXXXXXVI, 2596, vol. LXXXXXXXVII, 2597, vol. LXXXXXXXVIII, 2598, vol. LXXXXXXXIX, 2599, vol. LXXXXXXX, 2600, vol. LXXXXXXXI, 2601, vol. LXXXXXXXII, 2602, vol. LXXXXXXXIII, 2603, vol. LXXXXXXXIV, 2604, vol. LXXXXXXXV, 2605, vol. LXXXXXXXVI, 2606, vol. LXXXXXXXVII, 2607, vol. LXXXXXXXVIII, 2608, vol. LXXXXXXXIX, 2609, vol. LXXXXXXX, 2610, vol. LXXXXXXXI, 2611, vol. LXXXXXXXII, 2612, vol. LXXXXXXXIII, 2613, vol. LXXXXXXXIV, 2614, vol. LXXXXXXXV, 2615, vol. LXXXXXXXVI, 2616, vol. LXXXXXXXVII, 2617, vol. LXXXXXXXVIII, 2618, vol. LXXXXXXXIX, 2619, vol. LXXXXXXX, 2620, vol. LXXXXXXXI, 2621, vol. LXXXXXXXII, 2622, vol. LXXXXXXXIII, 2623, vol. LXXXXXXXIV, 2624, vol. LXXXXXXXV, 2625, vol. LXXXXXXXVI, 2626, vol. LXXXXXXXVII, 2627, vol. LXXXXXXXVIII, 2628, vol. LXXXXXXXIX, 2629, vol. LXXXXXXX, 2630, vol. LXXXXXXXI, 2631, vol. LXXXXXXXII, 2632, vol. LXXXXXXXIII, 2633, vol. LXXXXXXXIV, 2634, vol. LXXXXXXXV, 2635, vol. LXXXXXXXVI, 2636, vol. LXXXXXXXVII, 2637, vol. LXXXXXXXVIII, 2638, vol. LXXXXXXXIX, 2639, vol. LXXXXXXX, 2640, vol. LXXXXXXXI, 2641, vol. LXXXXXXXII, 2642, vol. LXXXXXXXIII, 2643, vol. LXXXXXXXIV, 2644, vol. LXXXXXXXV, 2645, vol. LXXXXXXXVI, 2646, vol. LXXXXXXXVII, 2647, vol. LXXXXXXXVIII, 2648, vol. LXXXXXXXIX, 2649, vol. LXXXXXXX, 2650, vol. LXXXXXXXI, 2651, vol. LXXXXXXXII, 2652, vol. LXXXXXXXIII, 2653, vol. LXXXXXXXIV, 2654, vol. LXXXXXXXV, 2655, vol. LXXXXXXXVI, 2656, vol. LXXXXXXXVII, 2657, vol. LXXXXXXXVIII, 2658, vol. LXXXXXXXIX, 2659, vol. LXXXXXXX, 2660, vol. LXXXXXXXI, 2661, vol. LXXXXXXXII, 2662, vol. LXXXXXXXIII, 2663, vol. LXXXXXXXIV, 2664, vol. LXXXXXXXV, 2665, vol. LXXXXXXXVI, 2666, vol. LXXXXXXXVII, 2667, vol. LXXXXXXXVIII, 2668, vol. LXXXXXXXIX, 2669, vol. LXXXXXXX, 2670, vol. LXXXXXXXI, 2671, vol. LXXXXXXXII, 2672, vol. LXXXXXXXIII, 2673, vol. LXXXXXXXIV, 2674, vol. LXXXXXXXV, 2675, vol. LXXXXXXXVI, 2676, vol. LXXXXXXXVII, 2677, vol. LXXXXXXXVIII, 2678, vol. LXXXXXXXIX, 2679, vol. LXXXXXXX, 2680, vol. LXXXXXXXI, 2681, vol. LXXXXXXXII, 2682, vol. LXXXXXXXIII, 2683, vol. LXXXXXXXIV, 2684, vol. LXXXXXXXV, 2685, vol. LXXXXXXXVI, 2686, vol. LXXXXXXXVII, 2687, vol. LXXXXXXXVIII, 2688, vol. LXXXXXXXIX, 2689, vol. LXXXXXXX, 2690, vol. LXXXXXXXI, 2691, vol. LXXXXXXXII, 2692, vol. LXXXXXXXIII, 2693, vol. LXXXXXXXIV, 2694, vol. LXXXXXXXV, 2695, vol. LXXXXXXXVI, 2696, vol. LXXXXXXXVII, 2697, vol. LXXXXXXXVIII, 2698, vol. LXXXXXXXIX, 2699, vol. LXXXXXXX, 2700, vol. LXXXXXXXI, 2701, vol. LXXXXXXXII, 2702, vol. LXXXXXXXIII, 2703, vol. LXXXXXXXIV, 2704, vol. LXXXXXXXV, 2705, vol. LXXXXXXXVI, 2706, vol. LXXXXXXXVII, 2707, vol. LXXXXXXXVIII, 2708, vol. LXXXXXXXIX, 2709, vol. LXXXXXXX, 2710, vol. LXXXXXXXI, 2711, vol. LXXXXXXXII, 2712, vol. LXXXXXXXIII, 2713, vol. LXXXXXXXIV, 2714, vol. LXXXXXXXV, 2715, vol. LXXXXXXXVI, 2716, vol. LXXXXXXXVII, 2717, vol. LXXXXXXXVIII, 2718, vol. LXXXXXXXIX, 2719, vol. LXXXXXXX, 2720, vol. LXXXXXXXI, 2721, vol. LXXXXXXXII, 2722, vol. LXXXXXXXIII, 2723, vol. LXXXXXXXIV, 2724, vol. LXXXXXXXV, 2725, vol. LXXXXXXXVI, 2726, vol. LXXXXXXXVII, 2727, vol. LXXXXXXXVIII, 2728, vol. LXXXXXXXIX, 2729, vol. LXXXXXXX, 2730, vol. LXXXXXXXI, 2731, vol. LXXXXXXXII, 2732, vol. LXXXXXXXIII, 2733, vol. LXXXXXXXIV, 2734, vol. LXXXXXXXV, 2735, vol. LXXXXXXXVI, 2736, vol. LXXXXXXXVII, 2737, vol. LXXXXXXXVIII, 2738, vol. LXXXXXXXIX, 2739, vol. LXXXXXXX, 2740, vol. LXXXXXXXI, 2741, vol. LXXXXXXXII, 2742, vol. LXXXXXXXIII, 2743, vol. LXXXXXXXIV, 2744, vol. LXXXXXXXV, 2745, vol. LXXXXXXXVI, 2746, vol. LXXXXXXXVII, 2747, vol. LXXXXXXXVIII, 2748, vol. LXXXXXXXIX, 2749, vol. LXXXXXXX, 2750, vol. LXXXXXXXI, 2751, vol. LXXXXXXXII, 2752, vol. LXXXXXXXIII, 2753, vol. LXXXXXXXIV, 2754, vol. LXXXXXXXV, 2755, vol. LXXXXXXXVI, 2756, vol. LXXXXXXXVII, 2757, vol. LXXXXXXXVIII, 2758, vol. LXXXXXXXIX, 2759, vol. LXXXXXXX, 2760, vol. LXXXXXXXI, 2761, vol. LXXXXXXXII, 2762, vol. LXXXXXXXIII, 2763, vol. LXXXXXXXIV, 2764, vol. LXXXXXXXV, 2765, vol. LXXXXXXXVI, 2766, vol. LXXXXXXXVII, 2767, vol. LXXXXXXXVIII, 2768, vol. LXXXXXXXIX, 2769, vol. LXXXXXXX, 2770, vol. LXXXXXXXI, 2771, vol. LXXXXXXXII, 2772, vol. LXXXXXXXIII, 2773, vol. LXXXXXXXIV, 2774, vol. LXXXXXXXV, 2775, vol. LXXXXXXXVI, 2776, vol. LXXXXXXXVII, 2777, vol. LXXXXXXXVIII, 2778, vol. LXXXXXXXIX, 2779, vol. LXXXXXXX, 2780, vol. LXXXXXXXI, 2781, vol. LXXXXXXXII, 2782, vol. LXXXXXXXIII, 2783, vol. LXXXXXXXIV, 2784, vol. LXXXXXXXV, 2785, vol. LXXXXXXXVI, 2786, vol. LXXXXXXXVII, 2787, vol. LXXXXXXXVIII, 2788, vol. LXXXXXXXIX, 2789, vol. LXXXXXXX, 2790, vol. LXXXXXXXI, 2791, vol. LXXXXXXXII, 2792, vol. LXXXXXXXIII, 2793, vol. LXXXXXXXIV, 2794, vol. LXXXXXXXV, 2795, vol. LXXXXXXXVI, 2796, vol. LXXXXXXXVII, 2797, vol. LXXXXXXXVIII, 2798, vol. LXXXXXXXIX, 2799, vol. LXXXXXXX, 2800, vol. LXXXXXXXI, 2801, vol. LXXXXXXXII, 2802, vol. LXXXXXXXIII, 2803, vol. LXXXXXXXIV, 2804, vol. LXXXXXXXV, 2805, vol. LXXXXXXXVI, 2806, vol. LXXXXXXXVII, 2807, vol. LXXXXXXXVIII, 2808, vol. LXXXXXXXIX, 2809, vol. LXXXXXXX, 2810, vol. LXXXXXXXI, 2811, vol. LXXXXXXXII, 2812, vol. LXXXXXXXIII, 2813, vol. LXXXXXXXIV, 2814, vol. LXXXXXXXV, 2815, vol. LXXXXXXXVI, 2816, vol. LXXXXXXXVII, 2817, vol. LXXXXXXXVIII, 2818, vol. LXXXXXXXIX, 2819, vol. LXXXXXXX, 2820, vol. LXXXXXXXI, 2821, vol.

Tr Severin, 1981, p. 87—97, *Despre fond și formă în studiul istoriei după concepția lui Nicolae Iorga*, în vol. „Mehedinți. Istorie și cultură”, .II, Drobeta-Tr Severin, 1981, p. 123—136; *Contribuții la cunoașterea activității și personalității lui Nicolae Iorga*, în AJIA, Cluj-Napoca, XXVIII, 1987, p. 601—620; *Contribuții privind monografia satului Bârda (Pituluș) din județul Mehedinți*, în vol. „Mehedinți. Istorie și cultură”, .II, Drobeta-Tr Severin, 1981, p. 187—197 și vol. IV, 1982, p. 305—311 și MO, an. XL, 1988, nr. 6, p. 93—104 (în colaborare); *Așezări documentare privind localitățile județului Mehedinți*, în vol. „Plaiul Cioșani”, IV, Drobeta-Tr Severin, 1982, p. 277—287 și în vol. „Mehedinți. Cultură și civilizație”, IV, Drobeta-Tr Severin, 1982, p. 249—283; *La începuturile învățământului filosofic în limba română*, în „Revista de Filosofie”, t. XXIX, nr. 5, 1982, p. 498—502; *Înfruntă Poteca nedit. Cursul de Istoria filosofiei*, în vol. „Mehedinți. Cultură și civilizație”, vol. IV, Drobeta-Tr Severin, 1982, p. 365—390; *Mexajul operei istorice în contextul polinco-social după concepția lui Nicolae Iorga*, în vol. „Hieraxia”, Botoșani, 1983, p. 345—370; *Vechile locuiri de cult și așezări umane pe pământul Olteniei*, în MO, an. XX XVI, 1984 nr. 5—6, p. 373—387.

Vicleanul, victimul sau erozul, în MO, an. XXVI, 1975, nr. 11—12, p. 893—899; *Bocetul și ritualul înmormântării în nordul județului Mehedinți*, în BOR, an. XXVIII, 1980, nr. 11—12, p. 1193—1203; *Obiceiurile de înmormântare în nord-vestul Plaiului Cioșani*, în vol. „Plaiul Cioșani”, IV, Drobeta-Tr Severin, 1982, p. 69—79; *Aspecte istorice în proverbele românești*, în vol. „Proverbium” I, Drobeta-Tr Severin, 1983, p. 53—67 (și în rev. „Mărturie Ortodoxă” din Orșada, an. II, nr. 5, 1983, p. 146—170).

Alte articole, recenzii, reportaje în revistele bisericești și locale, comunicări la numeroase simpozioane, editii critice din opera Pr. Dr. Gheorghe Paschian.

STĂNESCU DUMITRU, profesor de religie (nehrototit) N. 1863, în Zănoaga, jud. Olh. † d. 940 în București. Studii la Seminarul „Central” (abs. 1884) și la Facultatea de Teologie din București (1884—1888, lic. 1891, doctoratul în 1919). În mai mult de rânduri „defensor eclesastic” pe lângă Mitropolitul Cămin și mitropolitul profesor de Religie la Liceul „Matei Basarab” din Bucu-

rești, autor de lucrări de istorie bisericească și manuale școlare.

Lucrări: *Originea creștinismului la români*, București, 1891, III + 100 p.; *Viața religioasă la români și influența ei asupra vieții publice*, București, 1906, VII + 544 p.; *Monahul Serghie Cantacuzino*, București, 1919, 62 p.; *Din trecutul nostru politic și bisericesc*, București, 1921, 68 p.; *Vechile Episcopii la români*, București, 1927, 95 p.; *Școala românească de la Bistrița*, București, 1931, 35 p.; *Căduza istoriei Bisericii române*, București, 1933, 132 p.; *Viața și minunile Sfintei Paraschiva*, București, 1938, 52 p.; *Mitropolitul Keltzenus sau Körtzenus kai Turon*, București, 1940, 96 p.; *Cutul Mitceli Domnului la români*, București, f.a., 128 p.

Manuale: *Murata creștină*, București, 1898, 286 p. (a doua ediție în 1920, 103 p.; ed. a XI-a, 1926, 102 p.); *Explicarea Evangheliilor*, pentru clasa a II-a secundară, ed. a II-a București, 1912, 87 p. (ed. a X-a, București, 1923, 88 p.); *Istoria Bisericii Române* pentru clasa a VI-a, București, 1915, 144 p. (altă ediție, București, 1920, 136 p.); *Istoria sacră a Vechiului Testament* pentru cl. I gimnazială, București, 1892, 160 p. (ed. VI în 1898); *Istoria sacră a Noului Testament* pentru cl. II gimnazială, București, 1896, 160 p. (ed. II 1898); *Istoria sfântă a Vechiului și Noului Testament* pentru cl. I secundară București, 1894—1897 p. (ajunsă la 8 ediții; o ediție pentru școl. normale secundare București, 1936—1940); *Doctrina religioasă*, revizuit București, 986—76 p. (cunoscute de alte ediții, una fiind în 1924, 96 p.); *Carte de educație morală*, București, 1929, 247 p.; *Parabolele și învățăturile Domnului nostru Iisus Hristos* pentru cl. a II-a secundară și normală, București, 1929, 128 p. (o ediție în 1934, 124 p.). A condus revista lunară „Școală și Biserică” (din 1915 până după 1940).

Literatură: *Enciclopedia „Cugetarea”*, sub red. Lucian Predescu, București, 1940, p. 803; *Bibliografia românească modernă 1831—1918*, vol. IV, București, 1906, p. 361—363.

STĂNESCU GHEORGHE, profesor de teologie. N. 15 nov. 1897, în Brașov, † 4 nov. 1956, în Cluj. Liceul „Andrei Șaguna” din Brașov (1909—1917), Institutul teologic din Sibiu (1917—1920), cu diferență și doctorat la Facultatea de Teologie din Cernăuți, studii de specializare la

Universitatea din Viena (1923—1924) Profesor de Istorie bisericească și Patrologie la Academia teologică din Cluj (1924—1940 și 1945—1952) — devenită Institut Teologic Universitar din 1948 (în 1940—1945 utilizat la catedra de Istorie universală a Universității din Cluj, refugiată la Sibiu), în 1946—1948 detașat ca inspector general în Ministerul Cultelor, apoi profesor la Școala de cântăreți și Seminarul teologic din Cluj (1952—1956).

Lucrări: „*Epoca de aur a literaturii creștine armenie (secolul al V-lea)*”, Cluj, 1937, 63 p., *Politica imperialistă a papii Inocențiu III și luptele de succesiune dintre Staufi și Welfi*, Cluj, 1939, 76 p., *Eusebiu al Cesareei*, Cluj, 1940, 50 p., *Căderea Ierusalimului*, în RT, an. XXXIII, 1943 nr. 3—4 p. 80—91 și nr. 7—8 p. 118—139 (și extras, Sibiu, 1943, 34 p.); coautor al manualului de *Istorie bisericească universală*, 2 vol., București, 1956, 398 + 467 p., colaborări la reviste teologice germano și românești.

Studii de Istorie bisericească universală și Patriistică. Îngrijirea ediției, studiu introductiv, bibliografie suplimentară, indice de nume și surse de Pr. Conf. Dr. Ioan Vasile Leto, Cluj-Napoca, 1998, 231 p.

Literatură: Dr. Ioan Vasile, *Zece ani în slujba Bisericii și neamului*, Cluj, 1934, p. 45, *Necrolog*, în MA, an. II, 1957, nr. 1—2, p. 146, Pr. Dr. Alexandru Morariu, *Invocămînta teologică universală ortodoxă din Cluj (1924—1952)*, Cluj-Napoca, 1996, p. 187—188.

STĂNESCU VARTOLOMEU episcop N. 23 aug. 1875, în Ciuperceni, jud. Teleorman, † 2 nov. 1954, în mănăstirea Bistrița-Vâlcea. Studii la Seminarul „Central” din București (1890—1897), Facultatea de Teologie din București (1897—1901); căsătorit și hirotonit ierodiacon în 1905; diacon la catedrala metropolitană din București (1905), apoi la capela ortodoxă română din Paris (1905—1909), urmând, paralel, Sociologia și Dreptul la Sorbona, precum și cursuri la Facultatea de Teologie Ieronimiană (dec. 1909) și „arhimandrit de scaun” (vicar) al eparhiei Dumbrăvești (1910—1912), arhieru titular cu numele „Bădăranul” (1912), inspector al seminarilor din Iași (1912), profesor de Noul Testament la Facultatea de Teologie din București (1913—1919), locuitor de episcop la Argeș (1 apr.

1919—1 apr. 1920), locuitor la Râmnic (din 1 apr. 1920), apoi episcop eparhial la Râmnic (ales 17 mart. 1921, înscăunat 24 apr.), unde a păstrat până la 1 nov. 1938, când a fost pensionat și s-a stabilit în mănăstirea Bistrița. A desfășurat o bogată activitate cu oară misionară și filantropică, a pus bazele frou eparhiale „Renașterea”, a stimulat munca preoților ortod. grupându-i în Societatea „Renașterea”, delegat la Conferința ecumenică de la Stockholme (1925) președinte a Conferinței regionale balcanice a „Avanșei mondiale pentru înfrățirea popoarelor prin Biserică”, ținută la Râmnic în 1936.

A publicat felurite lucrări, articole, cuvântări, pastorale etc., între care: *Autenticitatea cărților sfinte ale Noului Testament*, București, 1903, 256 p., *Scurte încercări de creștinism social*, București, 1913, XIII + 132 p., *Priluxuri sufletești și realități verificate*, Râmnicu Vâlcea, 1934, XII + 452 p. (cuvântări, articole etc.), *Femeia ca factor social*, ed. a II-a, Râmnicu Vâlcea, 1936, 125 p.

Literatură: „Renașterea”, an. XIV, 1935, nr. 9, p. 297—235, Preot D. Cristescu, *Viata și înfăptuirile P.S. Episcop D. D. Vartolomeu, până la împlinirea vârstei de 60 de ani*, Râmnicu Vâlcea, 1936, 351 p., Preot Nicolae Șerbănescu, *Episcopul Râmnicului*, în MO, an. XVI nr. 1964 nr. 3—4, p. 208—209, Pr. Prof. Dr. Nicolae Șerbănescu, *Ierarhul plaurilor ortod. în prima jumătate de ani de autocefalie*, în MO, an. XXXVII, 1985, nr. 5—6, p. 352—354.

STĂNILOAE DUMITRU profesor de teologie, dogmatist, filosof, istoric, traducător, ziarist N. 16 nov. 1903, în Vlădeni, jud. Brașov, † 5 oct. 1993 în București (înmormântat la Cormea). Studii secundare la Liceul Andrei Șaguna din Brașov (1914—1922), iar cele superioare la Facultatea de Litere din București (un an) și Facultatea de Teologie din Cernăuți (1923—1927), unde a obținut și doctoratul în 1928. Trimis de mitropolitul Nicolae Bălan la studii, de specializare pentru Dogmatică și Istorie bisericească la Facultățile de Teologie din Atena (1927—1928), München și Berlin (1928—1929), cu călătorii de studii și documentare la Paris și Belgia. Reîntors de la studii, a fost numit profesor suplimentar (1929), provizoriu (1932) și apoi titular definitiv (1935) de Dogmatică la Academia teolo-

rest: 443 363 p. *Poziția lui Lucian Blaga față de Creștinism și Ortodoxie*, București, 1993. *Ortodoxie și Romantism*, București, 1993. *Istoria Hristos sau restaurarea omului*, București, 1993. 430 p., *Teologia Dogmatică ortodoxă*, vol. I, București, 1996. 344 p.

Traduceri: Hristos Andreișos, *Dogmatica Bisericii ortodoxe răsăritene*, Sibiu, 1930, XVI + 480 p., Wilhelm Nysson, *Pământ cântând în imagine. Frescele exterioare ale mănăstirilor din Moldova*, București, 1978, 196 p. + ilustr.

Flaculă sau culegere din scrierile Sfinților Părinți care arată cum se poate omul curăța, lumina și desăvârși, Traducere, introducere și note, Sibiu, 1946, XII + 404 p. (ed. II, Sibiu, 1947); II Sibiu, 1947, XX + 285 p., III, Sibiu, 1948, XVI + 464 p., IV, Sibiu, 1948, VII + 327 p., V, București, 1976, 329 p., VI, București, 1977, 392 p., VII, București, 1977, 527 p., VIII, București, 1979, 646 p., IX, București, 1980, 645 p., X, București, 1981, 523 p., XI (Editura Episcopiei Române), 1990, 698 p., XII, București, 1991, 246 p.

Recitări: volanșele I (ed. IV, 1993, 512 p.), II (ed. II, 1993, 352 p.), III (ed. II, 1994, 510 p.), IV (ed. II, 1994, 368 p.), V (ed. II, 1995, 447 p.)

În colecția „Părinți și Scriitori Bisericești”

Sf. Grigorie de Nyssa, *Scrieri*, Partea întâi, București, 1982, 496 p. (în colaborare cu Pr. Prof. Ioan Buga), Sf. Maxim Mărturisitorul, *Scrieri*, Partea întâi, București, 1983, 372 p. și Partea a doua, București, 1990, 367 p., Sf. Atanasie cel Mare, *Scrieri*, Partea întâi, București, 1987, 416 p. și Partea a doua, București, 1988, 256 p., Sf. Cleod al Alexandriei, *Scrieri*, Partea întâi, București, 1991, 616 p. și Partea a doua, București, 1992, 464 p., Partea a treia, București, 1994, 310 p., Sfântul Ioan Scărarul, *Scara*, București, 1992, 464 p. *Istoria lăstară - Lavraicon*, *Scurte biografii de pustnici*, București, 1993, 128 p., Sf. Grigorie de Nazianz, *Cele cinci cuvântări teologice*, București, 1993, 187 p., Sf. Dionisie Areopagitul, *Opere complete și scurtele Sfântului Maxim Mărturisitorul*, Traducere, introducere și note de..., Editare îngrijită de Constanța Căstoaie, București, 1996, 287 p., diferite alte traduceri în „Revista Teologică” - Sibiu și în „Mitropolia Olteniei” - Craiova

Studii de Dogmatică în periodice: *Călea sursă lumina dumnezeiască la Sf. Grigorie Palama*, în „Anuarul VI al Academiei teologice «Andre-

ine», Sibiu, 1930, p. 55 - 72; *Două tratate ale Sfântului Grigorie Palama*, în „Anuarul IX al Academiei teologice «Andreiane»”, Sibiu, 1933, p. 5 - 70; *Antropologia ortodoxă. Comentarii asupra stării primordiale a omului*, în „Anuarul XVI al Academiei teologice «Andreiane»” Sibiu, 1940, p. 5 - 21; *Cosmosul și sufletul, chipuri ale Bisericii*, în RT, an. XXXIV, 1944, nr. 3 - 4, p. 162 - 181 și nr. 7 - 8, 1944, p. 335 - 356; *Elemente de antropologie ortodoxă*, în vol. *Primovădina timpului. Trei simfonii de N. Nysson. Patru hui României...*, București, 1946, p. 236 - 243; *Patriarhul Serghe al Moscovei ca teolog*, în „Ortodoxia”, an. I, 1949, nr. 2 - 3, p. 173 - 180; *Nota deosebită despre Marea Sinodă a ortodoxiei și catolicilor*, în „Ortodoxia”, an. II, 1950, nr. 4, p. 559 - 609; *Marea Sinodă ca mijloc de unificare*, în „Ortodoxia”, an. IV, 1952, nr. 3 - 4, p. 79 - 127; *Formele și cauzele lăstarăi năstacismului*, în ST, an. V, 1953, nr. 1 - 2, p. 24 - 37; *Dumnezeiasca Euharistie în cele trei confesiuni*, în „Ortodoxia”, an. V, 1953, nr. 1, p. 46 - 115; *Starea sufletelor după moarte*, în „Ortodoxia”, an. V, 1953, nr. 4, p. 545 - 614; *Moartea și urmările dogmatice ale schizmei*, în „Ortodoxia”, an. VI, 1954, nr. 2 - 3, p. 218 - 254; *Faptele bune în înălțarea ortodoxă și catolică*, în „Ortodoxia”, an. VI, 1954, nr. 4, p. 507 - 533; *Mărturisirea păcatelor și încredințarea în trecutul Bisericii*, în BOR, an. LXXXI, I, 1955, nr. 3 - 4, p. 218 - 250; *Sinodul ecumenic*, în ST, an. VII, 1955, nr. 5 - 6, p. 267 - 284; *Judecata particulară după moarte*, în „Ortodoxia”, an. VII, 1955, nr. 4, p. 532 - 559; *Ființa Tainelor în cele trei confesiuni*, în „Ortodoxia”, an. VIII, 1956, nr. 1, p. 3 - 28; *Numărul Tainelor raporturile între ele și prohenia Tainelor din afara Bisericii*, în „Ortodoxia”, an. VI, 1956, nr. 2, p. 191 - 215; *Starea primordială a omului în cele trei confesiuni*, în „Ortodoxia”, an. VIII, 1956, nr. 3, p. 323 - 357; *Legătura interioară dintre moartea și învierea Domnului*, în ST, an. VIII, 1956, nr. 5 - 6, p. 275 - 287; *Doctrina ortodoxă și catolică despre păcatul strămoșesc*, în „Ortodoxia”, an. IX, 1957, nr. 1, p. 3 - 40; *Doctrina protestantă despre păcatul ereditar judecată din punct de vedere ortodox*, în „Ortodoxia”, an. IX, 1957, nr. 2, p. 195 - 215; *Simbolul ca anticipare și temer al personalității iconiei*, în ST, an. IX, 1957, nr. 7 - 8, p. 427 - 452; *Cunoașterea lui Dumnezeu la Sfântul Ioan Gură de Aur*, în „Ortodoxia”, an. IX, 1957, nr. 4, p. 555 - 567. În

juria. *Orma tar dunoiarescu* din Mântuliu Mo-
carie Egipteanul, în MO, an X, 1958, nr 1-2,
p. 15-38, *Iisus Hristos ca prototip al iconnei*
sale în MMS, an XXXIV, 1958, nr 3-4, p.
244-271, *Comunitate prin iubire*, în „Orto-
doxia”, an XV, 1963, nr 1, p. 52-70; „Icono-
mia” în Biserica Ortodoxă, în „Ortodoxia”, an
XV, 1963, nr 2, p. 152-186, *Miscarea ecumeni-
că a ortodoxiei* într-o conferință la Ols,
an XXII, 1963, nr 3-4, p. 305-326, *Miscarea*
ecumenică a ortodoxiei în studiul actual
în „Ortodoxia”, an XV, 1963, nr 3-4, p. 544-
584, *Sinodul I al Sf. Duh* în teologia ortodoxă,
derl. et, în „Ortodoxia”, an XVI, 1964, nr 1, p.
47-109, *Autoritatea Bisericii*, în ST, an XVI,
1964, nr 3-4, p. 183-215, *Natura dogmei*, în
ST, an XVI, 1964, nr 9-10, p. 533-571, *Rela-
țiile treimice și viața Bisericii*, în „Ortodoxia”, an
XVI, 1964, nr 4, p. 503-525, *Legătura dintre*
Euharistie și iubirea creștină, în ST, an XVII,
1965, nr 1-2, p. 3-32, *Possibilitatea reconcili-
ării dogmatice între Biserica Ortodoxă și Ec-
clia Bisericii Ortodoxe*, în „Ortodoxia”, an
XVII, 1965, nr 1, p. 5-27, *Doctrina catolică a*
infalibilității lui Iulius și al II-lea Conciliu de la
Vatican, în „Ortodoxia”, an XVII, 1965, nr 4,
p. 459-492, *Biserica universală și sobornice-
ască*, în „Ortodoxia”, an XVI, 1965, nr 1, p.
167-188, *Despre spiritul ortodoxiei*, în ST, an
XVIII, 1966, nr 9-10, p. 530-562, *Viata*
duhovnicească a Bisericii în „Orto-
doxia”, an XIX, 1967, nr 1, p. 32-48, *Criteriile*
prezenței Sfântului Duh, în ST, an XIX, 1967, nr
3-4, p. 103-127, *Coordonatele ecumenismului*
ortodox în teologia ortodoxă, în „Ortodoxia”, an
XIX, 1967, nr 4, p. 494-540; *Revelația prin*
acte cuvinte și imagini, în „Ortodoxia”, an XX,
1968, nr 3, p. 347-377, *Iconomia dumneze-
iască, temei al economiei bisericești*, în „Orto-
doxia”, an XXI, 1969, nr 1, p. 3-24, *Revelația*
ortodoxă a Trinității în „Ortodoxia”, an XX
1969, nr 2, p. 179-196; *Teologia euharistică*, în
„Ortodoxia”, an XXI, 1969, nr 3, p. 343-363,
Temeiurile teologice ale ierarhiei și ale
sinodalității, în ST, an XXII, 1970, nr 3-4, p.
165-178, *Sfânta Treime, structura supremei*
iubiri, în ST, an XXII, 1970, nr 5-6, p. 333-
355, *Teologia și viața bisericească* în „Orto-
doxia”, an XXII, 1970, nr 3, p. 333-346,
Transparența Bisericii în viața sacramentală în
„Ortodoxia”, an XXII, 1970, nr 4, p. 501-516,
Dumnezeu este iubire în „Ortodoxia”, an XXIII

1971 nr 3, p. 366-402, *În problema intercomu-
nismului*, în „Ortodoxia”, an XXIII, 1971, nr 4, p.
561-584, *Încălzirea ortodoxă despre mântuire*
și concluziile ce rezultă din ea pentru stăruirea
creștină în lume, în „Ortodoxia”, an XXIV, 1972,
nr 2, p. 195-212; *Chipul lui Hristos în Biserica*
răsăriteană, *Iisus Hristos, darul și cuvântul*
suprem al lui Dumnezeu, în „Ortodoxia”, an
XXV, 1973, nr 1, p. 5-17; *Caracterul perman-
ent și nobil al tradiției*, în ST, an XXV, 1973,
nr 3-4, p. 149-164, *Chipul lui Dumnezeu și*
responsabilitatea lui în lume, în „Ortodoxia”, an
XXV, 1973, nr 3, p. 347-362, *Dumnezeu este*
lumină, în „Ortodoxia”, an XXVI, 1974, nr 1, p.
70-96, *Sfântul Duh în revelație și în Biserică*, în
„Ortodoxia”, an XXVI, 1974, nr 2, p. 216-249;
Natură și har în teologia bizantină în „Orto-
doxia”, an XXVI, 1974, nr 3, p. 343-355;
Hristologia Sinoadelor, în „Ortodoxia”, an
XXVI, 1974, nr 4, p. 573-579, *Concepția orto-
doxă despre tradiție și despre dezvoltarea*
doctrinei în „Ortodoxia”, an XXVII, 1975, nr 1,
p. 5-14, *Creștinii ca dar și tainele Bisericii* în
„Ortodoxia”, an XXVIII, 1976, nr 1, p. 10-29;
Seninția luminii dumnezeiești, în „Orto-
doxia”, an XXVIII, 1976, nr 3-4, p. 433-446,
*Crucea și înnoirea creștină în învișdura orto-
doxă*, în MMS, an LII, 1976, nr 7-8, p. 467-
477, *Dinamica creșterii în Biserică*, în „Orto-
doxia”, an XXIX, 1977, nr 3-4, p. 281-291,
Iconele în cultul ortodox în „Ortodoxia”, an
XXX, 1978, nr 3, p. 475-487; *Ființa și*
puterea Sfântului Duh în „Ortodoxia”, an
XXXI, 1979, nr 1, p. 5-14, *Hexagramul*
din secolele VIII-IX, în ST, an XXXI, 1979, nr
1-4, p. 12-53, *Iisus Hristos arhiereu în veac*,
în „Ortodoxia”, an XXXI, 1979, nr 2, p. 217-
231, *Purcederea Sfântului Duh de la Tatăl și*
relația lui cu Fiul, ca temei al îndumnezeirii și
înferii noastre în „Ortodoxia”, an XXXI, 1979,
nr 3-4, p. 583-592, *Sfințenia în Ortodoxie*, în
„Ortodoxia”, an XXXII, 1980, nr 1, p. 33-43,
Sfânta Scriptură și tradiția apostolică în
mărturisirea Bisericii, în „Ortodoxia”, an
XXXII, 1980, nr 2, p. 164-170, *Ornațiunea*
noastră în Hristos după învișdura Bisericii
Ortodoxe, în MO, an XXXII, 1980, nr 1-2, p.
76-111, nr 3-6, p. 402-426 și an XXXIII,
1981, nr 1-3, p. 95-104, *Fiul lui Dumnezeu*
Fiul Omului, în MMS, an LVI, 1980, nr 9-12,
p. 733-763; *Liturghia, urcus spre Dumnezeu și*

poartă a cerului, în MB, an. XXXI, 1981, nr. 1—3, p. 41—56; *Locașul bisericesc propriu-zis ceru, pe pământ sau centrul utoric al creației*, în MB, an. XXXI, 1981, nr. 4—6, p. 277—307; *Sinodul II ecumenic și Simbolul niceo-constantinopolitan*, în „Ortodoxia”, an. XXXIII, 1981, nr. 3, p. 362—385; *Idolul ca chip al naturii divinizate și, totuși, ca fereastră spre transcendența dumnezeiască*, în „Ortodoxia”, an. XXXIV, 1982, nr. 1, p. 12—27; *Mărturisirea dreptei credințe prin rugăciunile preotului însoțite de răspunsurile credincioșilor, ca pregătire pentru înfăptuirea jertfei euharistice și a împărtășirii cu ea*, în MB, an. XXXI, 1982, nr. 1—3, p. 39—72; *Biserica în sensul de lăcaș și de largă comuniune în Hristos*, în „Ortodoxia”, an. XXXIV, 1982, nr. 3, p. 336—346; *Modurile prezentei lui Hristos în cultul Bisericii*, în MB, an. XXXII, 1982, nr. 2, p. 429—456; *Jertfa lui Hristos și spiritualizarea noastră prin împărtășirea de ea în Sfânta Liturghie*, în „Ortodoxia”, an. XXXV, 1983, nr. 1, p. 104—118; *Doctrina luterană despre justificare și cuvânt și câteva reflecții ortodoxe*, în „Ortodoxia”, an. XXXV, 1983, nr. 4, p. 495—509; *Contribuția „călugărilor scini” la precizarea teologiei și la dezvoltarea teologiei*, în MO, an. XXXVII, 1985, nr. 3—4, p. 199—244; *Sfânta Treime — creația, mântuirea și unitatea veșnică a tuturor credincioșilor*, în „Ortodoxia”, an. XXXVIII, 1986, nr. 2, p. 14—42; *Sfânta Treime și creația lumii din nimic în timp*, în MO, an. XXXVIII, 1987, nr. 2, p. 41—69 și nr. 3, p. 28—47; *Flut și Cuvântul lui Dumnezeu cel întrupat și înviat ca om, unificatorul creației în El pentru veți*, în MO, an. XXXIX, 1987, nr. 4, p. 7—23; *Cuvântul creator și mântuitor și veșnic mântuitor*, în MO, XLIII, 1991, nr. 1, p. 7—19; *Atrăgerea ierarhică a lumii spre Sfânta Treime prin Cuvântul lui Dumnezeu făcut om*, în MO, an. XLIII, 1991, nr. 2, p. 14—14.

Lucrări apărute în străinătate: *Treimea despre Sf. Maxim Mărturisitorul*, Atena, 1973 și 1978; *Rugăciune, libertate, sfințenie* (în greacă), Ed. Leiman, Atena, 1980, 109 p.; *Dieu est amour* Traduction commentée par Daniel Nesser Genève Ed. Labor et Fides, 1980, 122 p.; *Theology and the Church* trad. de Robert Hassinger, cuvânt înainte de John Meyendorff, St. Vladimir Seminary Press, New York, 1980, 240 p.; *Prière de Jésus et expérience du Saint Esprit*, préface O. vier Clément, Paris, 1981, 136 p.; Marc

Antoine Costa de Beauregard *Dumitru Stăniloae Ose comprendre que t'aime*, Paris, Les Editions du Cerf, 1983, 221 p. (trad. rom. sub titlul *Mică Dogmatică vorbită. Dialoguri la Cernica*, Sibiu, 1995, 189 p.); *Le génie de l'Orthodoxie* tradus du roumain par Dan Hie Cioboten, Paris, 1985, 144 p.; *Orthodoxe Dogmatik*, Mit einem Geleitwort von Jürgen Moltmann, Aus dem Rumänischen übersetzt von Hermann Pflüger (Ökumenische Theologie), Zürich-Einsiedeln-Köln, 1985, 485 p.; vol. II, 1990, 305 p.; vol. III, 1993; *The Experience of God*, traducere de Pr. Ioan Ion (fi și Robert Hassinger) și prefață episcopului Kallistos de Diokeia, Brookline Massachusetts, 1993, 280 p. (primul volum din Teologia Dogmatică, vol. II, cu prefață de Pr. Ioan Ion, 1988, XIV + 113 p.); *Dumnezeu, lumea și omul*, Traducere în limba greacă de Pr. Constantin Coman și George Papadimitriu, Atena, 1990, 160 p.; *Dogmatica* tradusă în limba sârbă de episcopul Miroslav Kodici și apărută în S. I. A., 1994.

Lucrări cu caracter istoric: *Din urmările Edictului de toleranță în timpul Hațegului*, în vol. „Fratilor Alexandru și Ioan I. Lapetatu”, București, 1936, p. 837—842; *O luptă pentru Ortodoxie în Țara Hațegului*, în „Anuarul XV al Academiei teologice „Andreiană””, Sibiu, 1939, p. 5—76; *Din urmările Edictului de toleranță în timpul Făgărașului*, în vol. „Omagiul lui Ioan Lupuș la împlinirea vârstei de 60 de ani”, București, 1943, p. 826—837; *Lupta și drama lui Inocențiu Micu Clain*, în BOR, an. LXXXVI, 1968, nr. 9—10, p. 1137—1185; *Unitatismul din Transilvania opera unei întregite siluete*, în BOR, an. LXXXVII, 1969, nr. 3—4, p. 355—390; *Unitatismul din Transilvania, încercare de demembrare a poporului român*, București, 1973, 207 p.; *Rotul Ortodoxiei în formarea și păstrarea ființei poporului român și a unității naționale*, în „Ortodoxia”, an. XXX, 1978, nr. 4, p. 584—603; *Vecheimea și spiritualitatea termenilor creștini, români în solidaritate cu cei al limbii române în general*, în BOR, an. XCVII, 1979, nr. 3—4, p. 563—590; *De ce suntem ortodocși?* (românul), în XVIII, an. LXXV, 1994, p. 15—27.

Sube de articole, recenzii, note în „Te egrul Român”, „Gândirea” și alte periodice.

Literatură: Emilian Vasilescu, *Apologeti creștini*, București, 1942, p. 76—90; Dr. Antone Plămădeală, *Some lines on Professor D. Stăniloae*

loae's Theology. In *The Altar Almanach*, London, 1970, p. 24—29; Pr. Prof. Ion Bria, *Teologia dogmatică în Biserica Ortodoxă Română în trecut și azi*, în „Ortodoxia”, an. XXIII, 1971, nr. 3, p. 342—343 (reprodus în *De la teologie ortodoxă românească*, București, 1974, p. 254—256); Același, *Aurora of Contemporary Romanian Dogmatic Theology*, în rev. „Sobornost” — Londra, 1972, nr. 5, p. 330—336; Același, *Omagiu Părintelui Profesor Dumitru Stăniloae la aniversarea împlinirii vârstei de 75 de ani*, în „Ortodoxia”, an. XXX, 1978, nr. 4, p. 638—647 (cf. și *Vești din România* — *Hommage au Père Dumitru Stăniloae pour son soixante-quinzième anniversaire*, în „Contacts”, vol. 31, 1979, nr. 103, p. 64—74); Același, *Experiența lui în teologia ortodoxă actuală. Contribuția Pr. Prof. Dumitru Stăniloae*, în BOR, XCVIII, 1980, nr. 9—10, p. 1007—1010; Același, *The Creative Vision of D. Stăniloae. Introduction to his Theological Thought*, în „The Ecumenical Review”, vol. 33, 1981, nr. 1, p. 53—59; Același, *Pour mieux la théologie et la philosophie*, Genève, 112 (1980), p. 133—137; Daniel Nexser, *Le monde, don de Dieu, réponse de l'homme. Aspects de la pensée du Père Dumitru Stăniloae*, în „Revue de théologie et de philosophie”, Genève, 112 (1980), p. 139—150; *Service Orthodoxe de Presse*, Genève, 1978, nr. 27, p. 9—11 (Dan Ilie Ciobotea); ST, an. XXXIV, 1982, nr. 2, p. 604—605; BOR, 1982, nr. 1, p. 604; ROC, an. XII, 1983, nr. 4, p. 37—40; Pr. Prof. Dumitru Rodu, *Părintele Profesor Dr. Dumitru Stăniloae la 80 de ani. Personalitatea și gândirea sa teologică în contextul Ortodoxiei românești*, în ST, an. XXXV, 1983, nr. 9—10, p. 686—699 (vezi și p. 749—754); Dan Ilie Ciobotea, *O Dogmatică pentru omul de azi*, în ST, an. XXXVIII, 1986, nr. 6, p. 98—104 (reprodus din „Izénikon”, Chevetogne, 1981, nr. 4, p. 472—484); Pr. Prof. Marcea Păcurariu, *Doă sute de ani de învățământ teologic la Sibiu. 1786—1986*, Sibiu, 1987, p. 320—325; Prof. Gh. Anghelache, *Bibliografia Părintelui Academician Profesor Dr. Dumitru Stăniloae*, București, 1993, 47 p.; „Ortodoxia”, an. XLV, 1993, nr. 3—4, p. 3—200 (număr omagial); *Persoane și comunitate. Primos de curție Preotului Profesor Academician Dumitru Stăniloae 1903—1993*, Sibiu, 1993, p. IX—XXXI și 1—165; Maciej Bielawski, *Părintele Dumitru Stăniloae — o viziune filocal-*

ică despre lume. Trad. de Ioan Ică jr., Sibiu, 1998, 348 p.; Pr. Nicolae Mălina, *Taina prezentei lui Dumnezeu în viața umană*, v. „*Taina creației a Părintelui Profesor Dumitru Stăniloae*”, Brașov, 2000, 178 p.; diferite articole aparute în diversele presă bisericăască cu ocazia morții sale.

STĂNGĂ GALACTION (din botez Gheorghe), episcop. N. 17 mai, 1933 în comuna Constanța Brâncoveanu, jud. Iași (mătușă Stud. la Seminarul teologic din București (1971—1976) și la Institutul teologic universitar din București (1977—1981), cu specializare la Institutul ecumenic din Bossey — Elveția, 1985—1986) Turis în monahism în 1977, hirotonit ieromonalh și numit stareț al schitului Crasna, jud. Prahova ca de J. în 1982 și în A. episcopul Iașilor, (1990—1996), depunând, în continuare, și stăreția la Crasna, luându-l arhiepiscop în 1994. La 4 iulie 1996, după episcopatul său de cca. 6 ani, episcopul Alex. al Iașilor a fost hirotonit arhiepiscop și însoțit în călătoria sa Alex. al Iașilor a călătorit pe calea pieții, punând probleme administrativ-ecumenice, misionare, culturale și bisericești întârziată și ajungând la roase cărți teologice și de închinare duhovnicească din secolul al XIX-lea. Alex. al Iașilor va nou așezări monahale.

Literatură: Rev. „Biserica Ortodoxă Română”, an CVIV, 1996, nr. 7—12, p. 214—224.

SIFANTEL JUVENAL (din botez Ion), profesor de teologie. N. 1834, la Siret, jud. Suceava, † 18/31 iul. 1914, în Cernăuți. Stud. la Cernăuți și la Iași (teologie de la Cernăuți (1857—1860) Preot ajutor (cooperator) și catehet în Siret (1860—1866), catehet la Școala populară românească din Cernăuți (1866—1876), profesor de Religie la Liceul I de Stat din Cernăuți și docent pentru Catehetică la Facultatea de Teologie din Cernăuți (1876—1908), protopop (1874), călugăr sub numele de Juvenal, ajunge protosinghel (1880), apoi arhimandrit (1890). Autorul primei Catehetici și a primei or cateheze pentru învățământul religios în românește.

Lucrări: *Catehetica Bisericii dreptcredincioase răsăritene*, Sibiu, 1879, 344 + VII p. (ed. II, Cernăuți, 1904, 336 + VII p., premiată de Academia Română); *Cateheze tractând istoria*

biblică a Testamentului Vechi. *Manual pentru catehezi și învățătorii școlilor populare...*, Sibiu, 1879, 494 p., *Cateheze tractând istoria biblică a Testamentului Nou și Faptele Sfinților Apostoli. Căminul și istorie și geografie scurtă a Paterinei, și Jdriilor Sfintei Scripturi...*, tom II Sibiu, 1881, 504 p., *Cateheze tractând învățăturile dogmatice și morale ale Bisericii dreptcredincioase răsăritene...*, tom III Sibiu, 1881, 671 p., *Liturgica Bisericii Ortodoxe*, București, 1886, vol. I + 196 p., *Învățătura creștinească a Bisericii ortodoxe pentru școlile primare*, București, 1887, 240 p., *Învățătura creștinească a Bisericii ortodoxe pentru școlile superioare de fete*, București, 1889, 305 p.

Literatură: T. Tarnavschu, † Arhimandritul iuvenat Ștefanelli în „Candela”, an. XXXIII 914, p. 406—408.

STEINHARDT NICOLAE (Nicu), scriitor, filosof, jurist, monah N 12 iul 1912 în Panteleimon — București, într-o familie de evrei, cu sentimente protomânești, † 30 mart. 1989 la mănăstirea Rohia. *„Măgălașul Ștefan Ștefanescu”*, „Spiru Haret” din București (1922—1929), la rucă tăpțe de Latere și Drept ale Universității din București (1929—1934), cu doctoratul în Drept (1936), specializare în Franța (Paris) și Anglia (1936—1939). Avocat în Baroul București. A fost în 1959 în „locul intelectualilor mistico-irigioniști” și condamnat la 12 ani muncă silită „pentru crimă de uneltire împotriva orânduirii sociale a statului”. Botezat în închisoarea de la Jilava (15 mart. 1960) de către ecom. Mina Dobzeu Eliberat în aug. 1964, a intrat mai târziu în mănăstirea Rohia, unde a fost călugărit, sub numele Nicolae, la 16 august 1980, trăind acolo până a moarte.

Lucrări: *Între viață și cărti*, București, 1976, *Incertitudini literare*, Cluj-Napoca, 1980, 389 p., *Escale în timp și spațiu sau dincoace și dincolo de texte*, București, 1987, *Prin alții spre mine*, București, 1988, 298 p., *Monologul polifonic*, Cluj-Napoca, 1991, 370 p., *Jurnalul scrierii*, Cluj-Napoca, 1991, 422 p. (ed. VII în 2002); *Monahia de la Rohia răspunde la 765 de întrebări închinade adresate de Zaharia Sângeorzan*, București, 1992, 176 p. (o nouă ediție 1998, 168 p., *Dăruind vei dobândi. Cuvinte de credință*, Editura Episcopiei Maramureșului Baia Mare 1992

285 p. în nouă ed. re-organizată revăzută și adăugită de Ioan Pinteș, Cluj-Napoca, 1994, 309 p.); *Primele mărturisiri. Conversări cu Ioan Pinteș*, Cluj-Napoca, 1993, 254 p. (ediția a doua, revăzută și adăugită, Cluj-Napoca, 1998, 287 p.); *Între lumii. Conversări cu Nicolae Băciș*, Tg. Mureș, 1994, 79 p., *Cartea împărtășirii. Edifica gândită și alcătuită de Ion Vartic*, Cluj-Napoca, 1995, 155 p., *Drumuri spre isihie* (căsuni), ediție îngrijită de Dana Călina, Cluj-Napoca, 1999, 154 p., *Isihia lecturii*, Cluj-Napoca, 2000, 205 p., „ *Dumnezeu în care spui că nu crezi...*” *Scrieri către Virgil Ierunca (1967—1983)*, Ediție îngrijită și note de Monica Manu, București, 2000, 298 p.

Literatură: Publicația „Renașterea” a Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, an I, 1990, nr. 4, supliment și nr. 12, p. 3 și 8, Valentin Cîșfâr, *Nicolae Steinhardt. O autobiografie* în rev. „Familia”, Oradea, 32, 1997 nr. 2, p. 54—57, vol. *Nicolae Steinhardt în umbra conștientelor contemporane*, Ediție îngrijită și note de Florian Rostuș, Baia Mare, 2000, 200 p.

STOENESCU ATANASIE, episcop N 1815 în București, † 9 febr. 1880, în București. A studiat în Seminarul de la Râmnic (1838—1842), apoi a fost tunc în monahism de metropolă, Neofit și trimis la studii la Pesta (1843—1846). „Inspector” al Seminarului din Râmnic (1846—1848), participant la Revoluția din 1848, superior al schitului Flămânda, metocul Episcopiei, arhimandrit și exarh al mănăstirilor Săcăraș (1857—1864), Zlătari în București (1864) și Căpâlneni (1864—1868), deputat în *Adunarea Țării Românești*, arhiepiscop titular cu rangul „Troadas” (1860), locuitor de episcop la Roman (1864—1865), apoi numit episcop eparhiot (mai 1865—nov. 1868), demisionat, episcop al Râmnicului Noui Severin (ales 18 ian. 1873) până la moarte. În 1877 a binecuvântat oștile române participante la Războiul de independență al Țării Românești în Bulgaria. A tipărit cartea *Predici pentru duminicile și sărbătorile principale ale anului*, Craiova, 1874.

Literatură: *Necrolog*, în rev. „Orthodoxia”, București, an I, 1880, nr. 1, p. 111—114, Nicolae Dobrescu, *Studiu de istoria Bisericii române contemporane. I. Istoria Bisericii din România (1850—1895)*, București, 1905, p. 116, (Atanasie

Mănăstirea Sfânta Episcopie a eparhiei Râmnicului Noui Severin, București, 1906, p. 166-167; Prof. Nicolae Vertăneșcu *Episcopii Râmnicului în MO*, an. XVI, 1964, nr. 3-4, p. 200-201; *Eparhia Râmnicului și Argeșului* Monografie, I Râmnicu Vâlcea, 1976, p. 133; Mircea Pacuraru, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III, București, 1981, p. 151-152 (ed. a II-a, București, 1994).

STOICA NICOLAE de Hateg, protopop, cronicar N° 24 febr. 1751. În Mehadia, jud. Caras-Severin, în familie de preot, 76 ian. 1833, în Mehadia. După ce a făcut școala românească în Mehadia, a urmat cursurile școlilor de limbă sârbă, germană și latină din Timișoara (1763-1773). Așezându-se să scrie și interpreteze Regementul grăniceresc român hupatean (1770-1773), apoi în v. s. i. h. u. episcopiei de Sărbăni (1773-1775) - vedându-se apoi preot în Curtea lui Caras Severin (1777-1792), parafet „căpitan melior” și interpret în armata austriacă, în 1779-1785 și în 1788-1791. În timpul războiului austro-turc protopop în Mehadia și director al școlilor naționale, unde se ocupă de învățarea sârbă, de pe teritoriul regimentului „vaho-ilor” din Banat (1792-1833). În această calitate, a ridicat o biserică în Mehadia Băi și a îndrumat activitatea școlilor printr-o serie de circulare, însoțite pe teren, alături de învățătorii săi (traduceri și prelegeri etc. Cunoaștor al mai multor limbi străine. A fost pasionat de istorie, arheologie și numismatică, a scris mai multe cronici în limbile română, germană și sârbă, pentru a face cunoscute faptele românilor.

Lucrări *Catichis mic sau scurată pravoslavnică mîndrurișire a legii grecești neamite pentru treaba pruncilor neamiti* Viena, 1776 (edite sârbă, română, germană, în colaborare). *Cartea de mîndă a dascălilor*, Viena, 1777 (trad. din germană, în colaborare; ulterior sub titlul *De lipsă cărțică pentru învățători*, Viena, 1785). *Scurtă cronică a războiului din 1788-1791* (editată de Nicolae Iorga în *Observații și probleme bănățene*, București, 1940, p. 97-118); *Cronica Banatului*, red. 1825-1827 (Ediție critică de Damascuin Mioc, București, 1969, 365 p., ed. a II-a, Timișoara, 1983, 372 p.); *Cronica Mehadiiei și Băile Herculane* (în limba germană, 1829. Ediție critică de Damascuin Mioc și Adolf Arm-

bruster, București 1980, 263 p.). *Povești magărești, școlărilor românești* (1830, editată - împreună cu lucrarea precedentă - de Damascuin Mioc și Costin Feneșan sub titlul *Scrieri. Cronica Mehadiiei și a Băilor Herculane. Povești magărești școlărilor românești*, Timișoara, 1984, IV + 231 p.).

Pierdute *Kurz Geschichte Banats* (.8-5); *Sărbii în Banat* (1816, în sârbă); *Faptele lui Hercule* (1817, în limba română); *Viața lui Alexandru cel Mare*, prelucrare după Curtius (1825, în limba română); *O scurtă istorie universală* (1825).

Literatură I. D. Sucu, *Literatura bănățeană de la începutul până la Unirea 1582-1918* (în: *scara*, 1940, p. 266-271; Prof. Dumitru Cioleac, *Bătăliele a protopopului Mehadiiei Nicolae Stoica de Hateg la 1821*, în AB, an II, 1945, nr. 1-12, p. 346-354; Prof. Dr. Dumitru Onculescu, *Protopopul Nicolae Stoica de Hateg* (1831-1834), în MB, an XXII, 1972, nr. 10-12, p. 627-630; Prof. Dănuț Puiu, *Critice compendii însoțind note și observații de protopopul Mehadiiei Nicolae Stoica de Hateg*, în MB, an XXIII, 1973, nr. 7-9, p. 480-488; Damascuin Mioc, *Elemente de etnografie și folclor la cronicarul Nicolae Stoica de Hateg*, în „Revista de etnografie și folclor”, ian. 18, 1973, nr. 4, p. 299-309; D. Mioc, A. Annbruster, C. Feneșan și H. Jaeger, „Autobiografia” lui Nicolae Stoica de Hateg, în MB, an XXIV, 1974, nr. 7-9, p. 487-494; Prof. Liviana Bont Trăpcea, *Considerații de ordin literar și lingvistic asupra „Cronicii Banatului” a lui Nicolae Stoica de Hateg*, în MB, an XXIV, 1975, nr. 4-6, p. 232-239; Prof. Marcu Bănescu, *Cronicarul Nicolae Stoica de Hateg în tradiția bănățeană*, în MB, an XXVII, 1977, nr. 1-3, p. 161-165; Prof. Ion B. Mureșanu, *O afirmație românească: biserica din Băile Herculane din 1807 construită de protopopul Nicolae Stoica de Hateg*, în MB, an XXVII, 1977, nr. 7-9, p. 494-504; Prof. Liviu Simeu, *Din circularele lui Nicolae Stoica de Hateg*, în MB, an XXVIII, 1979, nr. 1-3, p. 144-150; Damascuin Mioc, *O lucrare inedită a cronicarului bănățean Nicolae Stoica de Hateg - „Povești magărești, școlărilor românești”*, în MB, an XXX, 1980, nr. 7-9, p. 558-577; *Enciclopedia istoriografiei românești*, București, 1978, p. 304; *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979, p. 817-818; Vasile Mioc, *Lecții de astro-*

nomie în opera cronicarului bănățean Nicolae Stoica de Hajeg, în „Revista de Istorie”, t. 34, 1981, nr. 7, p. 1349–1358; Damaschin Mioc, *Căntece religioase cunoscute sau adunate de cronicarul bănățean Nicolae Stoica de Hajeg*, în MB, an XXXIII, 1981, nr. 3–4, p. 219–232; introducerile la edițiile critice citate.

STOICHESCU PETROVICI DIMITRIE, preot N 1794, în Belint, jud. Timuș, în familie de preot, † 1861. Studii la Gimnaziul parisi din Timișoara (1807–1811), Filosofia la Seghedin, studii teologice la Vârșeț. Profesor la secția română a Seminarului din Vârșeț timp de 12 ani, paralel ocupator de protopop în Lugoj, protopop în Căcova (1835), apoi în Lipova (1843), membru în Societatea secretă „Constituția” din Lugoj, participând activ la Revoluția din 1848 în Banat, în adunarea populară din Lugoj din 15/27 martie 1848 ales „vicar” al reînființatei Mitropolii ortodoxe române din Banat, în 1849 cenzurat public de episcopul sârb Eufimie din Jassy, violat în Timișoara și condamnat la 12 ani închisoare pentru această implicare în revoluție (a făcut numai 4, la Kufstein). A rămas de la el rezumatul unui curs de *Dogmatică*, în manuscris.

Literatură Pr. Dr. Gheorghe Ciuhardu, *Șase documente și câteva cuvinte despre protopopul Dimitrie Stoichescu Petrovici*, în „Analele Banatului”, Timișoara, 1931, fasc. 9, p. 149–154; Traian Topăceanu, *Două documente despre protopopul Dimitrie Stoichescu Petrovici*, în rev. „Luceafărul”, Timișoara, I, 1935, nr. 4, p. 184–185; I. D. Suciu, *Protopopul Dimitrie Petrovici Stoichescu*, în vol. „Prinos închinat Înalț Prea Sfințitului Nicodim, patriarhul României”, București, 1946, p. 272–279; I. D. Suciu, *Noi informații despre vicarul mitropolitan Dimitrie Petrovici Stoichescu*, în MB, an XXVIII, 1978, nr. 4–6, p. 271–273; I. D. Suciu și Radu Constantin, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, vol. II, Timișoara, 1980, p. 741–744.

STRELBÎȚCHI MIHAIL (sau Străbișchi), protopop, gravor și tipograf dintr-o familie de gravori ruși, de origine poloneză, stabilit în Moldova, a doua jumătate a sec. XVIII. A lucrat gravuri și a editat, în tipografia sa din Iași, mai

multe cărți: *Catehismul* (1777), *Catavasier* (1778), *Psaltire* (1782), *Prăvitore* (1784), *Calendar* (1785), *Curiozități și în scurt arătare celor ce iubesc a cerca vrednice învățături din fiziognomie* etc., s-au tălmăcit și tipărit de popa Mihail Străbișchi, caurh din Mitropolia Iașului (1785), *Evhologhion* (1785), *Octoih noul* (1786), *Dialoguri casnice rusești și moldovenești cu complimente prietenești*, editate de Mihail Străbișchi, protoierarh al Moldovei și Basarabiei, în propria sa tipografie din Iași (1787), *Înșurătorie a nunietor* (1789, un dicționar etc. 1500 cuvinte), *Molirevnic slav* (1789), *Psaltire* (1790), *Catavasier* (1792), *Cearșav* (1792), un alt *Cearșav* tipărit la Dubăsari (1794), *Psaltire*, la „Movilău” (Moghilev, 1796), *Istorie a Alexandrului celui Mare* tot la Movilău (1796).

Literatură Ioan Bianu și Nerva Hodoș, *Bibliografia românească veche*, tom II, București, 1910 (vezi la indice); Emile Picot, *Notice bibliographique sur le protopope Mihail Străbișchi*, Paris, 1905; Dumitru Dan, *Protopopul Mihail Străbișchi*, în *Bibliografie*, în *„Candela”*, 1912, p. 225–231 și 281–288 (ș. extras); Academia R. S. R. *Istoria literaturii române*, I, București, 1964, p. 718–720; I. D. Suciu, *Istoria literaturii române vechi*, București, 1968, p. 97–99.

STREZA LIVIU LAURENȚIU, profesor de teologie, apoi episcop, N 12 oct. 1947, în Sâmbăta de Sus, jud. Brașov. Studii la Liceul „Radu Negru” din Făgăraș (buc. aureat 1965), la Institutul Teologic Universitar din Sibiu (1965–1969), cursuri de doctorat la cel din București (1970–1973), cu susținerea tezei în 1985, studii ecumenice la Institutul din Bossey și la Facultatea de teologie catolică din Fribourg — Elveția (1982–1983). Preot în Lisa — prot. Făgăraș (1 ian. 1970–1 febr. 1976), spăritual la Institutul Teologic din Sibiu (1 febr. 1976–1 febr. 1981), asistent pentru Teologia practică (1981–1986), apoi titular al catedrei de Liturgică, Pastorală și Artă creștină (din 1986), secretar științific al Facultății (1992–1996). Participând la câteva simpozioane cu teme liturgice peste hotare. La 4 iul. 1996 ales episcop al Caransebeșului, călugărit la mănăstirea Sâmbăta sub numele Laurențiu la 20 iul. 1996, hirotonit arhierarh și înscăunat la Caransebeș la 11 aug. 1996.

Lucrări: *Sujba botezului în ritual liturgic ortodox și cel catolic. Studiu comparativ*, în ST, an. XXV, 1973, nr. 9—10, p. 685—697; *Tălcuirea liturgică din manuscrisul nr. 111 — Biblioteca Arhiepiscopiei Sibiului*, în ST, an. XXV, 1974, nr. 1—2, p. 79—88; *Manuscrise liturgice românești în Biblioteca Arhiepiscopiei (prezentare generală)*, în MA, an. XIX, 1974, nr. 4—6, p. 233—249; *Chipuri entoricești în pictura bisericilor românești din Transilvania*, în MA, an. XIX, 1974, nr. 7—8, p. 414—425; *Biserica locaș de închinare* în „Ortodoxia”, an XXXIV, 1982, nr. 4, p. 561—569; *Botezul în diferite rituri liturgice creștine (teza de doctorat în teologie, 1985)*, p. (extras din „Ortodoxia”, XXXVII, 1985, nr. 1 și 2); *Pre-dia și păstorirea în parohia ortodoxă de credincioși bolnavi*, în MO, an. XXXIX, 1987, nr. 1, p. 78—86; *Pacea, act de dreptate și de suferință*, în ST, an. XXXIX, 1987, nr. 3, p. 3—18; *Taina Mirungerii în Biserica Ortodoxă și în Bisericele Vechi-Orientale*, în „Ortodoxia”, an XXXIX, 1987, nr. 2, p. 62—83; *Studii și principii liturgice în Transilvania*, în vol. *„Căpitanul”*, Iași, 1988, p. 210—221; *Relațiile unor pelerini ruși din secolele XVI—XVII în trecere prin țările române, despre viața liturgică ortodoxă și locurile de cult românești*, în BOR, an. CVI, 1988, nr. 3—4, p. 100—107 (și în *Jurnalul Marelui Episcop*, 1988); *De genea și sensul divin al cultului ortodox*, în MO, an. XLI, 1989, nr. 3, p. 40—51; *Despre rădăcina și ramificația Sfintei Taine a Mărturiei*, în *Biserica Ortodoxă* în MO, an. XLI, 1989, nr. 3, p. 24—32; *Cinstirea lui Dumnezeu. Cultul divin și formele lui*, în vol. *„Credință ortodoxă și viață creștină”*, Sibiu, 1992 (cu două subcapitole: *Sensul pomenirii lui în cadrul Sfintei Liturghii*, în *Persoană și comunitate. Prinos de cinstire* Pr. Prof. Acad. Dumitru Săbău, Sibiu, 1983, p. 578—588; *La cinstirea lui Dumnezeu de către sacre scrieri în teologie ortodoxă*, Referat la Congresul al III-lea al „Societății Liturgice” — Fribourg—Elveția, august 1993), în „*Studii Liturgice*” An International Ecumenical Review for Liturgical Research and Renewal, an. XXIV, 1994, nr. 1; *Sfintele Taine și liturgie în viața Bisericii și a credincioșilor*, în RT, an. III, 1993, nr. 3, p. 3—10; *Sfinții Trei Ierarhi în cultul ortodox*, în RT, an. IV, 1994, nr. 1, p. 3—13; *Caracterul dinamic și cel static al cultului ortodox. Tradiții și inovare*,

în RT, an. V (77), 1995, nr. 4, p. 47—57. Diferite articole, recenzii, note și predici în „Mitropolia Ardealului”, „Telegraf: Român—Județului”, „Bisericesc” de la Sibiu, „Folclor Diecezan” de la Caransebeș și alte periodice.

Literatură: BOR, an. CXIV, 1996, nr. 7—12, p. 203—213.

STROIA IOAN, episcop, pedagog. N. 20 ian. 1865, în Fântânele (fost Căcova), jud. Sibiu, † 8 apr. 1937, în Alba Iulia. Studii medii (1879—1884) la Gimnaziul evanghelic „Sf. Ioan” din Sibiu (cl. I—VI) și la Gimnaziul „Andrei Șaguna” din Brașov (cl. VII—VIII), cele superioare la Institutul teologic din Sibiu (1887—1890), studii de Pedagogie, Sociologie și Geografie, 1891—1893 la Universitate în Jena și Stuttgart (anul I, primul semestru), cu doctoratul la Jena în dec. 1893, a făcut și un curs de Lucru manual pentru școlile populare, în Leipzig. Funcționar la Consistoriul din Sibiu (1894), profesor (1894—1901) la Institutul de pedagogie din Sibiu, predicator la pop. de Sălște (1901—1908) apoi la Sibiu (1908—1919), inspector școlar la Sălze (1901—1908), apoi la Sibiu (1908—1919); inspector școlar al jud. Sibiu (1919—1922), director regional al învățământului în circ. Sibiu (1922—1923), consilier mitropolitan în Sibiu (1923—1925). La 20 mai 1925 a fost numit „episcop al Armatelor” care se învârtă în Armata. A avut o mare pășărie pășărie. A publicat lucrări teologice, pedagogice și manuale școlare.

Lucrări: *Theodor Waitz's System der Erziehung, Darstellung und Beurteilung gegenwärtigen Anschlusses seiner „Allgemeinen Pädagogik” mit besonderer Berücksichtigung der ethischen Grundlagen sowie des Verhältnisses zu Herbert* Sibiu, 1894, IV + 91 p. (teză de doctorat); *Momente etice din căutarea lui Iisus Christos de pelerinaj* în „Anuarul XI al Institutului de pedagogie”, 1895/1896, p. 3—51 (și extras, Sibiu, 1896, 52 p.); *Idealele morale. Priviri generale asupra celor mai marcante sisteme de etică* în „Anuarul XVI al Institutului de pedagogie”, 1900/1901, p. 3—43 (și extras Sibiu 1901, 45 p.).

Abecedar pentru anul prim de școală, Sibiu, 1906 (ed. a IV-a, 1916); *Carte de citire pentru al doilea an de școală*, Sibiu, 1907 (ed. a V-a,

9.4). *Carte de ceter pentru al treilea an de școală*, Sibiu, 1908 (ed. a IV-a 1914), *Carte de ceter pentru al patrulea an de școală*, Sibiu, 1909 (ed. a II-a, 1910), *Carte de ceter pentru anul V și VI de școală*, Sibiu, 1911, 496 p. (toate aceste manuale în colaborare cu învățătorii Dumitru Lăpădat și Ioan Crișan din Săliște).

O serie de articole cu caracter pedagogic în *Revista Pedagogică* și în *Tezaurul de Reviste de la Sibiu* ș.a.

Literatură: Dr. C. Schur R. R. și A. Monistru *Institutul seminarial teologic-pedagogic „Andrei Șaguna”*, Sibiu, 1911, p. 107—108; Ioan Rusu Abrudeanu, *I. P. Ș. Sa Patriarhiei Românei Dr. Miron Cristea*, București, 1929, p. 356—359; Diacon Gh. I. Moysesescu, † Ioan, episcopul Armatelor, în BOR, an LV, 1937, nr. 3—4, p. 240—241; Prof. Mirela Păcuraria, *Două sute de ani de învățământ teologic la Sibiu, 1786—1986*, Sibiu, 1987, p. 291, vol. „Armată și Biserică” (colecția „Revista de Istorie Bisericească”, 4), București, 1996, p. 179—180.

STURZA ALEXANDRU SCARLAT, diplomat și apologet român, originar din Moldova, care a trăit în Rusia. N. 1791, la Iași, în familia mareșalului voievoi Scarlat S. și a soției sale Sultana. Tatăl domnului Constantin Moruzi, † 12 iun. 1854 în Mănzăria, jud. Tighina, înmormântat la Odessa. În 1792, după moartea tatălui, Alexandru Scarlat face studii în familie, după care a intrat în diplomatie în cadrul Legăției ruse din Viena și Paris, fiind ulterior detașat în misiuni în afara Rusiei, promovând astfel unificarea „consilier de taină” al țării. În 1828—1830, a îndeplinit o misiune la București, reușind să obțină o serie de acorduri cu țările vecine și a retras din diplomatie, stabilindu-se la Odessa, unde s-a consacrat unor opere sociale și a scris lucrările studiilor teologice pe care a tradus lucrări teologice rusești în limba franceză. La rugămintea vărului său domnul Moldovei Mihail Sturza (1834-1849), a acceptat să fie președinte al „Epitropiei” Seminarului de la Socolul-Isaj.

Lucrările, studii și articolele sale au fost scrise în limbile rusă, greacă, franceză și germană. Ulterior au fost strânse aproape în întregime, în patru volume și publicate de Editura Denit din Paris sub titlul *Oeuvres posthumes*

religieuses, historiques, philosophiques et littéraires, 1858—1860.

O parte din operele sale teologice au fost traduse și în românește încă din secolul trecut. *Enchiridionul mănăstirilor al pravoslavnicului creștin*, tradus din grecește de arhiepiscopul Eufrosin Poteca, București, 1832, *Epistolele sau scrisorile despre datorile sfintitei direcțiuni preotului*, trad. din rusește de arhiepiscopul Filaret Scriban, 2 vol., Iași, 1843, XX + 275 p. (I) și IV + 268 p. (II). *Învățăturile religioase, morale și istorice*, trad. din francezește de arhiepiscopul Filaret Scriban, Iași, 1844, XII + 180 p., *Duplul paratet sau biserică în fața poporului și a reformei vechiului al XVI-lea*, trad. din francezește de protos. Neofit Scriban, Iași, 1851, 117 p., mai târziu *Priviri istorice asupra învățăturii și duhului Bisericii Ortodoxe*, trad. din francezește de Ilie Buleașă, Făgăraș, 1931, 150 p.

Alte lucrări: *Monumentul activității proslăvitoare a rușilor al Ortodoxiei de la 1793 până la 1853* (Moscova, 1857), *Câteva cuvinte despre filosofia creștină. Schițe despre viața și moartea creștinului*, *Învățăturile despre viața și moartea creștinului*, *Învățăturile pentru preoți care slujesc pe lângă spitale și închisori*, *Predici la marile praznice ale Bisericii Ortodoxe și altele*.

A tradus în limba franceză (în arhiepiscopul Inochentie Boerșov al Harkova al *Recueil d'homelies sur la premiere semaine de grand Carême*, Paris, 1846), din mitropolitul Filaret Drozdov al Moscovei (*Orations funebres, homelies et discours*, Paris, 1849) precum și *La Liturgie de Saint Jean Chrysostome* (Paris, 1846), *Livre des prieres a l'usage du chretien de l'Eglise Orthodoxe d'Orient* (Paris, 1852) etc.

Literatură: Manuel Menicovici, *Un apărător al Ortodoxiei la Curtea țării Alexandru I* în rev. „Viața Românească”, Iași, an XVI, 1924, nr. 9, p. 318—335; G. Bezvicon, *Din vremea lui Alexandru Sturza*, în rev. „Din trecutul nostru”, Chișinău, an. IV, 1936, p. 1—8; E. Emanuel Ilavșan, *Alexandre de Stourdza (1791-1854). La vie et son oeuvre*, în „Mélanges de l'Ecole Roumaine en France”, Paris, XIV, 1938 și extras, Paris, 1939); E. Emanuel Vassilescu, *Apologhi creștini. Români și străini*, București, 1942, p. 136—144, Ioan Irimia, *Viața și opera religioasă a lui Alexandru Scarlat Sturza*, în BOR, an LXIII 1945, nr. 11—12, p. 657—667 și an

LXIV, 1946, nr. 4—6, p. 258—273; Costache Buzdagiu, *Alexandru Șcarlat, omnia 1791—1854* și rolul său în Biserica Ortodoxă, în ST an XXIV, 1972, nr. 3—4, p. 255—265.

SUCIU CORIOLAN, profesor, istoric. N. 19 dec. 1895, în Ciugudul de Jos, jud. Alba, † 27 ian. 1967, în Cluj. Studii ginnaziale (1906—1914) și teologice (1914—1917) la Blaj; studii de Istorie și Limba latină la Budapesta și Cluj (1917—1919), specializare la Paris (1921—1922), doctoratul în Istorie la Cluj (1922). Profesor la Liceul „Sf. Vasile” (din 1919), director al Școlii de ucenici (1929—1937), apoi al Școlii normale (1937) și al Liceului „Sf. Vasile” (1941—1945), toate în Blaj, profesor și un timp director al Liceului „Inocențiu Micu Klein” din Cluj (1945—1956); preot (1926), protopop onorar (1938); colaborator extern la Institutul de Istorie și Arheologie din Cluj (după 1956). A publicat felurite lucrări privind istoria Transilvaniei.

Lucrări: *Cum a fost pregătit Ji 15 mai 1848* Blaj, 1925, 74 p.; *Blajul, Brașovul și Mureșeni*, în CC, an XIV, 1925, p. 363—376. *Correspondența lui Ioan Manu cu Simeon Bărnuțiu, 1851—1864*, Blaj, 1929, 470 p.; *Un erou din 1848* Protopop Ștefan Mănușan din Meșeni, Blaj, 1933, 52 p.; *Crâmpete din procesul dintre profesorii de la Blaj și episcopul Lemeni (1843—1846)*, Blaj, 1938, 80 p.; *Județul Târnava Mică. Schiță monografică*, publicată de Prefectura județului, sub îngrijirea lui C.S., Blaj, 1943, 100 p.; *Arhierei Blajului — citori de școli naționale* Blaj, 1944, 107 p. + 2 pl.; *Dicționar istoric al localităților din Transilvania* 2 vol., București, 1967—1968, 435 + 448 p.

Colaborări la „Unirea”, „Unirea Poporului”, „Cultura Creștină” toate la Blaj, „Societatea de Măne”, „Gând Românesc”, „România Nouă” de la Cluj, „Transilvania” — Sibiu și altele. A publicat și „Anuarele” Școlii normale și ale Liceului „Sf. Vasile” din Blaj, în perioada în care a funcționat ca director.

Literatură: *Enciclopedia istoriografiei românești*, București, 1978, p. 306; Nicolae Comșa și Teodor Seiceanu, *Dascăli Blajului*, București, 1994, p. 169—170; Ioan Henica, *Coriolan Suciu. Repere biografice*, în rev. „Steaua”, Cluj-Napoca, an. 48, 1997, nr. 2—3, p. 59—60.

SUCIU IOAN, episcop. N. 4 dec. 1907, în Blaj, în familie de preot, † 27 iun. 1953, la închisoarea din Sighet. Studii la Liceul din Blaj (1917—1925) și teologice la Roma (1925—1931), unde a fost hirotonit preot (19 nov. 1931). Profesor de Religie și Limba italiană la Liceu, conțineră (1932—1934) și Liceul „Sf. Vasile” (1934—1938), profesor de Morală și Psihologie la Academia teologică din Blaj (1938—1940), apoi episcop „auxiliar” la Oradea (20 iul. 1940), conducând efectiv eparhia în timpul ocupației horthyste; locuitor de mitropolit la Blaj (1946—1948). În 28/29 oct. 1948 a fost arestat, închis un timp la București (1949—1950), apoi la Sighet (din sept. 1950), unde a murit. Renunțat predicator și autor de lucrări pentru tineret.

Lucrări: *Morala creștină pentru școlile secundare* Blaj, 1939, 190 p. (al II-lea ed. Blaj, 1946); *Micul catehism pentru clasa I-a a școlilor primare*, Blaj, 1939, 48 p.; *Mica Biblie pentru clasa a III-a primară*, ed. a II-a, Oradea, 1941, 104 p.; *Micul Catehism cu tineretare biblice*, Oradea, 1941, 112 p.; *Tainele — Liturgia* *Catehism pentru clasa a V-a primară* Oradea, 1942, 87 p.; *Catehism pentru clasa a VI-a primară* Oradea, 1942, 87 p.; *Catehism pentru clasa a VII-a primară*, Oradea, 1942, 100 p.; *Viata lui Iisus*, Oradea, 1942; *Erosim*, Oradea, 1942; *Tinerete*, Oradea, 1943; *Rădăcinile Duhului* (meditații), Oradea, 1943, 107 p.; *Marin*, ed. I, Oradea, 1944, ed. a II-a, Blaj, 1946, 148 p.; diferite articole în „Unirea” și „Cultura Creștină” de la Blaj sau în revista „Noua Tinerime” redactată de el.

Literatură: *Inchisoarea din Sighet acuză*, 4, Hala Mare, 1991, p. 61—62; Silvescu Augustin Prundus și Clemente Pășanu, *Catolicism și Ortodoxie românească. Scurt istoric al Bisericii române unite cu Roma*, Cluj-Napoca, 1994, p. 95—97; Aurel Hancu, *Episcopul martir Ioan Suciu*, în CC, serie nouă an III nr. 1 (1997) p. 60—65; Ilie Bădescu și Mihail Unglieanu (coord.), *Enciclopedia valorilor reprimite. Războiul împotriva culturii române (1944—1989)*, vol. II, București 2000, p. 199—203.

SUCIU IUSTIN (din botez Iulian), profesor de teologie. N. 8 febr. 1873 în Șistarovăț, jud. Arad, † 29 mai 1953, în Arad. Studii ginnaziale la

Beiaș, Arad și Sibiu (abs. 1891), apoi Facultatea de Teologie din Cernăuți, unde a obținut doctoratul în 1897. Funcționar la Consistoriul ortodox român din Oradea (1898—1899), apoi la Episcopia Aradului (1899—1900), profesor la Institutul teologic — din 1927, Academie — din Arad (1900—1938), sporadic catehet la diferite școli din Arad, călugăr în mănăstirea Hodoș-Bodrog (1900), hirotonit ierodiacon (1900) și ieromonah (1912), mai târziu hirotesit protosinghel (1925) și arhimandrit (1928).

Lucrări: *Patimile și moartea Domnului Arhimandritul nostru Evaghrieu, cu postarea textului evanghelic și scurte lămuriri*, Arad, 1917 (ed. a II-a, 1925, 125 p.); *Trei sute cincizeci de psalmi pentru preoți și alte cuvântări*, Arad, 1928, 388 p. (în colaborare cu episcopul Grigorie Coșbuc), *Ermeneutica biblică sau știința interpretării Sfintei Scripturi*, Arad, 1932, 173 p., studii, articole, predici și recenzii în „Biserica și Școala” — Arad și alte periodice.

Literatură: Dr. Teodor Botiș, *Istoria Școlilor normale (Preparatorii) și a Institutului teologic ortodox-român din Arad*, Arad, 1922, p. 673—674, Pr. prof. dr. Nicolae Neagu, *Arhimandritul profesor dr. Iustin Suciu*, în *VB*, an XXVI, 1976 nr. 5—8, p. 514—515.

SUICIL VASILE mitropolit N. 13 ian. 1873, în Copăcei-Făgăraș (azi județ Brașov), † 25 ian. 1935, în Blaj, Gimnaziul la Blaj, apoi a fost trimis la studii la Roma, unde a obținut doctoratul în Filosofie (1894) și Teologie (1898). Hirotonit drept la Roma. Reîntors de la studii, și a desfășurat activitatea sa mare în Blaj, spirituale la Seminarul teologic și catehet la Școala pedagogică (1898—1899), profesor de Dogmatică la Seminar și catehet la Gimnaziul superior (din 1899), canonic mitropolitan, vicar capitular al Mitropoliei din 1908, apoi a înfrumusețat Biserica române unite (propus 9 mai 1918, numit 9 aug. 1919 hirotonit și instalat 1 ian. 1920). Membru de onoare al Academiei Române (1919), vicepreședinte al Astrei (1911—1920), apoi membru de onoare, președinte al Consiliului Național Român din Blaj, în 1918. Dușmă lucrărilor sale de Teologie sistematică, este socotit cel mai de seamă teolog al Bisericii unite din Transilvania. Ca mitropolit a îndrumat școlile medii din Blaj, aflate pe atunci sub conducerea Bisercii

Lucrări: *Hipnotism și spiritism. Studiu critico-teologic*, Blaj, 1906, 198 p.; *Teologia Dogmatică fundamentală*, 2 vol., Blaj, 1907 (vol. I Apologetica creștină, VI + 387 p., vol. II Tradițiunea și Biserica, 402 p., ed. a II-a, Blaj, 1927, 516 + 522 p.); *Teologia Dogmatică specială*, 2 vol. Blaj, 1908 (vol. I, Dumnezeu unic — Știința Treime, Dumnezeu Creator — Întruparea Domnului — Trinitate, 606 p., vol. II Sacramentele în general — Sacramentele în special — Eschatologia 604 p., ed. a II-a, Blaj, 1927, 631 + 700 p.); *Principiile fundamentale sau generale ale religiei creștine pentru școlile medii și institutele pedagogice*, Blaj, 1909, 101 p.; *Principiile morale sau etice ale religiei creștine*, Blaj, 1909, VIII + 128 p.; *Raportul dintre religie, știință și societate*, Blaj, 1910, 80 p. Studii și articole, pastorale, cuvântări etc., mai ales în periodicele bisericești de la Blaj.

Literatură: *Necrolog*, în *CC*, an XVI, 1936, p. 45—55, rev. dr. Vasile Suciu, 117 p.; N. Iorga, *Mitropolitul Vasile Suciu*, în vol. *Oameni cari au fost*, III, București, 1936, p. 432—433, Dr. Victor Macavei, *Întru pomenirea mitropolitului Vasile. 1873—1935 Cuvântare funebru...*, Blaj, 1935, 19 p.; A. P. Bănuț, *Mitropolitul Vasile Anuntiri*, în *ȚB*, VI, 1935, p. 251—259; Silvestru Augustin Prundis și Clemente Plăianu, *Catoliceism și Ortodoxie românească Scurt istoric al Bisericii române unite cu Roma*, Cluj-Napoca, 1994, p. 91—93.

SUHOPAN VLADIMIR (din boez Vasile), profesor arhieru N.c. 1800, în Bucovina, † dec. 1882, în București. Studii gimnaziale la Cernăuți, teologice la Universitatea din Viena. Călugăr într-una din mănăstirile Bucovinei și hirotonit ierodiacon, iar în 1828 ieromonah, numit tot atunci spiritual și prefect de studii la Seminarul (interiorul) clerical din Cernăuți, iar peste câțiva ani rector, între 1829 și 1836 profesor de Dogmatică la Institutul teologic din Cernăuți. Fugind înălțat de la catedră de Guvernul austriac, a trecut în Moldova liberă, a fost numit profesor la Seminarul de la Socola (1836), între 1839 și 1842 rector al Seminarului și arhimandrit Mitropoliei Melehe (1844—1848). I-a hirotonit arhieru „titular” cu numele „Istinopolcos”, egumen la mănăstirea Golia din Iag (1863), un timp director al cancelariei Mitropoliei Moldovei, iar în

S

SĂGUNA ANDREI (din botez Anastasiu), mitropolit, (de origine aromână). N. 20 dec. 1808 (1 ian. 1809 alt. n.), în Miskoltz (Miskolc), în Ungaria. † 16/28 iun. 1873, în Sibiu (înmormântat la Râșnari). Studii gimnaziale la Miskoltz și la Pestă (abs. 1826), superioare — de Filosofie și Drept — la Universitatea din Pesta (1826—1829) și de Teologie la Seminarul ortodox din Vârșet (în 1829 — profesor mare — studii de teologie) a intrat în mânăstrea sârbească Hopovo, unde a devenit monah (sub numele Andrei (24 oct. 1833) și ieromonah ierodiacon (febr. 1834); profesor la Seminarul teologic din Carloviț și secretar al „Consistoriului arh. diecezan” de acolo (din 1834), ieromonah (29 iun. 1837) protosinghel, „asesor” (consilier) mitropolitan și „administrator” (locutor) de egumen la mânăstirile Iazac (1838), apoi la Beșenovo (1841); arhimandrit și egumen la mânăstirile Hopovo (1842), apoi la Coviș (1845); după 1842 a funcționat un timp ca profesor în secția română a Seminarului teologic din Vârșet și „asesor” al Consistoriului de acolo. La 15/27 iun. 1846 numit „vicar general” al Episcopiei Ardealului cu sediu la Sibiu; la 2 dec. 1847 ales episcop (recunoscut la 5 febr. 1848) hirotonit la Carloviț la 18/30 apr. 1848); la 12/24 dec. 1864 numit arhiepiscop și mitropolit al reînviatului Mitropolitat Transilvaniei, cu reședința în Sibiu.

Ca episcop, a militat pentru restaurarea vechii Mitropolii a Transilvaniei prin numeroase memorii înaintate Căruia din Viena, patriarhului

ortodox sârb și Congresului național-bisericesc sârb din Carloviț, prin sinadoale eparhiale — formate din clerici și mireni — convocate la Sibiu în 1850, 1860 și 1864. După reînființarea Mitropoliei (1864), cu două eparhii sufragane — la Arad și Caransebeș — a convocat un Congres național bisericesc al românilor ortodocși din întreaga Mitropolie, la Sibiu (sept. — oct. 1868) care a aprobat *Statutul Organic al Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania* (sanctionat de autoritatea de stat la 28 mai 1869), după care s-a condus Biserica transilvăneană până în 1925. Principiile fundamentale ale acestui statut — autonomia față de stat, sinodalitatea, aceeași participarea laicilor (2/3) alături de cleric (1/3) la conducerea treburilor bisericești — au stat la baza Statutului de organizare a întregii Biserici Ortodoxe Române din 1925 și a celui din 1948.

Pe câmp cultural a organizat învățământul elementar și mediu ortodox românesc din Transilvania, punându-l sub îndrumarea Bisericii: preoții parohi erau directori ai școlii „poporale” din parohia lor, protopopii „inspectori” ai școlilor din „tracțul” lor, iar episcopul (sau arhiepiscopul, „inspector suprem” al școlilor din întreaga eparhie) principi înscrise și în Statutul Organic. La sfârșitul păstoririi sale în Arhiepiscopia Sibului existau aproape 800 de școli „poporale”, un liceu cu 8 clase la Brașov (înființat 1850), o școală reală comercială (înființată 1869) la Brașov, un gimnaziu cu 4 clase la Brad (înființat 1868). La îndemnul lui s-au scris peste 25 de

manuale școlare (de Sava Popovici Bortianu, Ioan Popescu, Zaharia Boșu ș.a.). La Sibiu cursurile de teologie au fost ridicate de la 6 luni la un an (1846), iar în 1853 a înființat un Institut teologic-pedagogic la Sibiu, cu două ani de teologie (doi, apoi trei ani de studiu) și pedagogică (doi, apoi trei ani de studiu), cumpărând câteva case pentru nevoile școlii și internatului pentru studenții teologi și preoți a tipărit o serie de manuale didactice — lucrări de el însuși sau de profesorii Institutului. A trimis numeroși tineri la studii de specializare la Universitățile din Austria și Germania, cu burse oferite din fondurile și fundații create de el. A avut un rol însemnat în înființarea și organizarea „Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român” (Astra), fiind primul ei președinte (1861—1866); a inițiat apariția „Telegraful Român” (1853), care apare și azi.

Ca „om politic”, a îndeplinit un rol de seamă în anul 1848—1849: președinte al Adunării Naționale transilvane pe Cămpul Libertății de la Sibiu. A fost delegat la Adunarea de la Frankfurt, la Senatul Național de la Viena și la Congresul de la Viena. O mare parte din viața sa a fost dedicată activității politice. În anul următor —, fie singur fie cu alți delegați ai românilor — a prezentat în mai multe rânduri memoria către împărat, cu doleanțele națiunii române. După 1860 a fost membru în Senatul imperial de la Viena (1863—1865) și în Comisia Transilvană de președinte al Conferinței naționale pentru unirea românilor de la Sibiu (1861) și al Congresului național al românilor de la Arad (1863—1867). După crearea statului român austro-ungar (1867), a fost mentorul direcției „activismului” în viața politică a românilor transilvăneni. Îndrumător și sprijinitor al preoților și al credincioșilor etnici ai bisericii din Cisterța lângă Sibiu, membru de onoare a Societății Academice Române (1871) — președinte de onoare al Societății „Transilvania” din București.

Lucrări: *Promemorie despre dreptul istoric al autonomiei bisericești-naționale a românilor de religie răsăritească*, Sibiu, 1849, 15 p.; *Adresa la „Promemoria despre dreptul istoric al autonomiei bisericești-naționale...”*, Sibiu, 1850, 23 p.; *Memorial, prin care se lănuiește cererea românilor de religie răsăritească din Austria pentru restaurarea Mitropoliei lor din punct de vedere*

al sfintelor canoane, Viena, 1851 și Sibiu 1860, 23 p.

Elementele Dreptului canonic al Bisericii dreptcredincioase răsărite, Sibiu, 1854, XLIV + 183 p.; *Istoria Bisericii Ortodoxe răsărite universale de la înființarea ei până în zilele noastre*, 2 vol., Sibiu, 1860, X + 422 p. (I) + IV + 316 p. (II) (vol. II a apărut și în traducere germană, la Sibiu, în 1862, făcută de Zaharia Boșu și Ioan Popescu); *Conpendiu de Dreptul canonic al unei, sântei, sobornicești și apostolice Biserici*, Sibiu, 1868, XLV, II + 452 p. (ed. a II-a, Sibiu, 1885, XLVIII + 440 p.; ed. a III-a, Sibiu, 1913, XLVIII + 440 p.) a apărut și în traducere germană, aceluși autor, Alois Senz, *Compendium des Canonischen Rechtes*, ..., Sibiu, 1868, 444 + XI + 15 p.; ed. germană, în două volume: *Zusammenfassung des kanonischen Rechtes*, Sibiu, 1877, parțial adăugat în 1878 pentru partea a II-a: *Enchiridion, adică curte manuală de canoane ale unei sântei, sobornicești, apostolice Biserici, cu comentarii*, Sibiu, 1871, LII + 548 p.; *Manual de studiu pastoral*, Sibiu, 1872, 8 + X + 302 p. (ed. a II-a, Sibiu, 1878, XV + 270 p.).

Postume: Memorialul arhiepiscopului și metropolitului Andrei baron de Șaguna sau Luptele naționale pentru unirea românilor 1848—1873, Sibiu, 1889, XIV + 408 p.; *Memoriile arhiepiscopului și metropolitului Andrei Șaguna din anul 1846—1871*, Sibiu, 1923, 112 p.; Othonie Tălbucă *Metropolitul Șaguna Omnia literară. Scrieri pastorale. Circulări școlare. Discursuri*, Sibiu 1938, X + 461 p.; Andrei Șaguna *Predici, cu un studiu introductiv de pr. Floren Mureșanu*, Cluj, 1945, CX + 219 p.

Lucrări editate de Șaguna: *Mărturisirea Ortodoxă a lui Petru*, vol. II, Sibiu, 1855, 200 p.; *Chiroacodironuon, adică cuvântări bisericești pentru fiecare duminică a anului, întocmite de Nichifor Teotoc...* cu un adăug de cuvântări pentru sărbătorile domnești, ..., Sibiu, 1855, 473 p.; *Tâlcuiala Evangheliilor în Duminicile Ierni și ale Sărbătorilor*, Sibiu, 1857, 216 p. (ed. a II-a, 1860); *Manual de Teologia Morală creștinească*, ..., Sibiu, 1855, VIII + 300 p.; *Biblia adică dumnezeiasca Scriptură a Legii cei Vechi și Noui după originalul celor șaptezeci și doi de tâlcuitori din Alexandria*, ..., 2 vol., Sibiu, 1858, XXII + 920 + 240 p.; *Noul Testament al*

Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, Sibiu, 1867, 478 p.

A reeditat aproape toate cărțile de slujbă, în care se învâneau cele 12 Mucuri (1853—1856) după ediția de la Buda, din 1804—1805. A tradus el însuși, din slava veche, *Hirotesierul* (1861), *Rânduiala sfintirii bisericilor* (1862) și *Rânduiala sfintirii de episcop* (1865).

Literatură. Monografia, Nicolae Popea, *Arhiepiscopul și mitropolitul Andrei Șaguna*, Sibiu, 1879, 387 p.; Nicolae Popea, *Arhiepiscopul și mitropolitul Andrei baron de Șaguna. Discurs de recepție de la Arhiepiscopul din XV. Hic vestit* (1881), 42 p.; Dr. Ioan Lupaș, *Mitropolitul Andrei Șaguna. Monografie istorică*, ed. a II-a, Sibiu, 1911, 338 p. (ed. I a apărut în vol. *Mitropolitul Andrei baron de Șaguna. Scrieri comemorative la serbarea centenarului nașterii*, Im. Sibiu, 1909 p. 1-18); Ioan Lupaș, *Mitropolitul Andrei Șaguna*, Sibiu, 1921, 174 p.; Keith Hutchins, *Orthodoxy and Nationality. Andrei Șaguna and the Rumanians of Transylvania, 1846—1873*, Cambridge-London, 1977, X + 334 p. (trad. rom. de pr. prof. Aure Jivă, București, 1995, 343 p.); Ansel Papari, *Jipa Rotaru și Lienna Bulz. Andrei Șaguna contemporanii noștri*, Constanța, 2000, 321 p.

Lucrări speciale. Restaurarea Mitropoliei Arhiepiscopale. Dr. Iarion Păscariu, *Mitropolia românilor ortodocși din Ungaria și Transilvania*, Sibiu, 1900, 178 + 434 p.; I. Malei, *Andrei Șaguna și restaurarea Mitropoliei Transilvaniei*, Sibiu, 1943, 34 p.; Mircea Păcuraru, *100 de ani de la restaurarea Mitropoliei Ardealului*, în MA, an IX, 1964, nr. 11—12, p. 814—840; Keith Hutchins, *Andrei Șaguna and the Restoration of the Rumanian Orthodox Metropolis in Transylvania 1846—1868*, în „Balkan Studies”, Tessaionuki, 1965, 20 p.

Activitate culturală. Gheorghe Tulbure, *Mitropolitul Șaguna. Opera literară scrisori pastorale. Circuli școlare. Diverse*, Sibiu, 1938, X + 460 p.; Andrei Șaguna *Prelegeri* Cu un studiu introductiv de pr. Florea Muresanu, Cluj, 1945, CX + 219 p.; Ioan Beju, *Activitatea tipografiei arhiepiscopale*, în TR, nr. 29—31, 32—33 din 1950; nr. 1—2, 3—4, 11—12 din 1951, nr. 24—26 și 39—40 din 1952. Pr. prof. dr. Grigore Marcu, *Sfânta Scriptură „în pom românesc” (100 de ani de la apariția Bibliei lui Șaguna)*, în MA, an. III, 1958, nr. 11—12, p.

782—812; Pr. prof. dr. Sofron Vădă, *Istoria Institutului Teologic Universitar din Sibiu*, în MA, an VI, 1961, nr. 11—12, p. 676—744; Alexandru Constantinescu, *Andrei Șaguna raționalist*, în MB, an XXIII, 1973, nr. 7—9, p. 445—44, redm. Vasile Micle; *Preocupările omulnice ale mitropolitului Andrei Șaguna*, în MO, an. XXV, 1973, nr. 11—12, p. 926—942; Pr. Victor Bunea, *Mitropolitul Andrei Șaguna, cititor al bibliotecii și al tipografiei arhiepiscopale*, în MA, an. XXIX, 1984, nr. 1—2, p. 107—114; Corina Teodor, *Andrei Șaguna — o retrospectivă*, în *Revista de Arhitectură și Arte*, Cluj, 1992—1994, p. 123—148.

Activitatea națională socială: Ștefan Metoș, *Relațiile mitropolitului Andrei Șaguna cu românii din Principatul Român*, Acad. 1955, p. 1-18; Keith Hutchins, *Andrei Șaguna și românii din Transilvania — o contribuție la istoria 1849—1859*, în vol. *Studii privind istoria modernă a Transilvaniei*, Cluj, 1970, p. 13—38; Keith Hutchins, *Laic și ecclésiastic în mișcarea națională românească din Transilvania (1830—1869)*, în vol. *Cultură și naționalitate în Transilvania*, Cluj, 1972, p. 30—72; Keith Hutchins, *Andrei Șaguna și revoluția de la 1848*, în MA, an XXIX, 1984, nr. 3—4, p. 196—205.

Alte studii și articole în TR pe 1909 p. RT, an III, nr. 9—10, 1909, an XIII nr. 6—7, 1923 și RT, an. VI (78), 1946, nr. 1—2, p. 3—65. A se vedea și Antonie Plăvuleasa, *Memoriile Andrei Șaguna — o contribuție la istoria Transilvaniei*, în MA, an. XXIX, 1984, nr. 1—2, p. 7—18 și în vol. *Calendar de istorie românească*, Sibiu, 1988, p. 224—238; Mircea Păcuraru, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III, București, 1981, p. 92—112 și al. a II-a 1944 p. 88—108.

SEBU SEBASTIAN, profesor de teologie (N 7 dec. 1941, în Armem., jud. Sibiu. Studii la Seminarul teologic din Cluj (1955—1960), la Institutul Teologic Universitar din Sibiu (1960—1964), cursuri de doctorat — Omilenică și Catehiză — la Institutul Teologic din București (1965—1968), cu studii de specializare la Facultatea de Teologie catolică a Universității din Viena (1968—1971) și la cea evanghelică a Universității din Hamburg (1973—1975), doctoratul la București în 1978. Funcționar la Centrul arhiepiscopesc Sibiu (1971—1972),

asistent la secția practică la Institutul Teologic Universitar Sibiu (1972—1983), încredințat cu sap unirea catedrei de Omilenică, Catehetică și Pedagogie (din 1978), profesor titular la aceeași catedră (de la 1 oct. 1983), diacon (1976) și preot (1976), participant la câteva întruniri cu caracter ecumenic peste hotare.

Lucrări: *Forma și conținutul predicii creștine în primele trei veacuri*, în ST, an XIX, 1967, nr. 3—4, p. 206—221; *Contribuția Sf. Efrem Sirul la dezvoltarea predicii creștine*, în ST, an XIX, 1967, nr. 7—8, p. 467—481; *Principii omiletice în predica Fericitului Augustin* în MA, an XIII, 1968, nr. 7—8, p. 544—560; *Fericitul Augustin predicator al unității creștine*, în ST, an XIX, 1969, nr. 3—4, p. 232—244; *Principii pastorale patristice și permanența lor*, în MA, an XVII, 1972, nr. 3—4, p. 252—261; *Din activitatea pastorală a mitropolitului Andrei Șaguna*, în MA, an XV, II, 1973, nr. 5—6, p. 524—532; *Preocupări și orientări în predica protestanților contemporani din Germania apuseană (teză de doctorat)*, în MA, an XXV, 1980, nr. 4—6, p. 299—498 și extras; *Propovăduirea Evangheliei în Biserica română din Transilvania*, în vol. „Contribuția transilvăneană la teologia ortodoxă”, Sibiu, 1988, p. 186—209; „*Lăsați copiii să vină la Mine*” Mic catehism, Sibiu, 1990, 36 p. (ed. a II-a, 1992, ed. a III-a, București, 1994).

Articole traduse din limba germană, predici recente, reportaje, în „Stiklu Teologic”, „Mitropolia Ardealului”, „Telegraful Român”, „Îndrumătorul bisericesc” de la Sibiu, unele periodice ale comunităților ortodoxe române de peste hotare.

Literatură: *Curriculum vitae*, în teza de doctorat cit. p. 496—497, GB, an XXXVII, 1977, nr. 1—3, p. 153—154, ROC, an VIII, 1978, nr. 4, p. 18—19; ST, an XXX, 1978, nr. 9—10, p. 719—720; Pr. Prof. Mircea Păcurariu, *Două sute de ani de învățământ teologic la Sibiu, 1786—1986*, Sibiu, 1987, p. 373.

ȘERBANESCU NICOLAE, profesor de teologie, istoric N 21 mart. 1914, în Negrești, jud. Teleorman, † 25 sept. 1999 în București. Studii la Seminarul „Nifon” din București (1926—1934), la Facultatea de Teologie din

București (1935—1939), cu licență în 1940 și doctorat în 1948, la Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din București, specialitatea Istorie (1940—1943, cu licență în 1943; a urmat și cursurile Școlii superioare de Arhivistică și Paleografie din București, precum și Seminarul pedagogic universitar din București. Salariat la Arhiepiscopia Bucureștilor (1940—1947), profesor la Școala normală de băieți din Sibiu (1947), funcționar superior la Adunătura Patriarhală (1947—1972), preot în biserica „A bătășii” (1947—1984), profesor suplantar (1972), apoi titular la catedra de Istoria Bisericii Române de la Institutul Teologic Universitar din București (1978—1984). A publicat numeroase lucrări de Istoria Bisericii Române, traducând totuși foarte rar: șirul scrierilor unor epurici, vechile tipăriuri, monumentele de artă etc., majoritatea bazate pe material inedat.

Lucrări principale: *Istoria patriarhatului din București*, 1944, 221 p. + 11 pl. (premiată de Academia Română); *Politica religioasă a lui Mihai Viteazul*, București 1948, 286 p., cu doctorat (teză de doctorat); *Legăturile patriarhului Meletie Pigas cu țările române*, în BOR, an LXIV, 1946, nr. 7—9, p. 352—372; *Mitropolita Teodora al Țării Românești (1668—1672 și 1679—1708)*, în ST, an IV, 1952, nr. 5—6, p. 330—351; *Împresurarea Țarigradului în zăgăzirea bisericilor noastre*, în „Ortodoxia”, an V, 1953, nr. 3, p. 438—463; *Autism ivireanul tipograf*, în BOR, an LXXIV, 1956, nr. 8—9, p. 690—766; *Despre Episcopia Strehatiei*, în MO, an VI, 1954, nr. 9—10, p. 488—510; *Atitudinea preotului față de dreptele năzuințe ale poporului* în BOR, an LXXV, 1957, nr. 3—4, p. 220—242; *La trei sute de ani de la înființarea mitropolitului Varlaam al Moldovei*, în BOR, an LXXV, 1957, nr. 10, p. 1012—1035; *Varlaam, mitropolitul Țării Românești (1672—1679)*, părintele tipografiei bucureștene, în BOR, an LXXVI, 1958, nr. 12, p. 1120—1158; *Titulatura mitropoliților, jurisdicția, hotărârile și reședințele Mitropoliei Ungrovlahiei*, în BOR, an LXXVII, 1959, nr. 7—10, p. 698—721; *Mitropolia Ungrovlahiei, în ibidem*, p. 722—826; *La patru sute de ani de la apariția „Întrebărilor creștinești”*, în BOR, an LXXVII, 1959, nr. 11—12, p. 1033—1052; *Mărturie istorice despre monumentele religioase din București de altădată* în BOR, an LXXVIII

1960, nr. 1—2, p. 83—116. *Biserica Ortodoxă Română și Mișcarea ecumenică*, în „Ortodoxia” an XIV, 1962, nr. 1, p. 107—152; *Panaghia* de la Snagov. *Căleavă lămuriri asupra panaghiarului și rostului său liturgic* în BOR, an LXXIX, 1962, nr. 5—6, p. 543—567; *Legături bisericești, culturale și politice între români și sârbi*, în MO, an XV, 1963, nr. 5—6, p. 307—311; *Conștiința Brâncoveanu ailor de cultură românească*, în BOR, an LXXXI, 1964, nr. 9—10, p. 879—899; *Episcopii Râmnicului*, în MO, an XVI, nr. 3—4, 1964, p. 171—212; *Episcopii Argeșului*, în MO, an XVII, 1965, nr. 7—8, p. 602—630; *Optzeci de ani de la dobândirea autocefaliei*, în BOR, an LXXXIII, 1965, nr. 3—4, p. 247—273, 500 de ani de la punerea temeliei mănăstirii Putna, în MO, an XV, 1966, nr. 7—8, p. 652—674; *Mitropolia Anului Iovcanul, 1716, septembrie—1966*, în MO, an XVIII, 1966, nr. 9—10, p. 77—811; *Istoria bisericii mănăstirii Curtea de Argeș*, în BOR, an LXXXV, 1967, nr. 7—8, p. 730—754; *Sfântul Ierarch Caliste de la Cerneica episcopul Râmnicului*, în BOR, an LXXXVI, 1968, nr. 3—5, p. 353—395; *Primăvara ideii despre unirea neamului românesc în predestinate cărți bisericești*, în MO, an XX, 1968, nr. 11—12, p. 911—928; *1600 de ani de la prima mărturie documentară despre existența Episcopiei Tomixului*, în BOR, an LXXXVII, 1969, nr. 9—10, p. 966—1026; *Noi contribuții la istoria Mitropoliei din Târgoviște* în BOR, an LXXXVIII, 1970, nr. 5—6, p. 513—522; *Mitropolia Severinului. Șase sute de ani de la înființare*, în BOR, an LXXXVIII, 1970, nr. 12, p. 1191—1227; *150 de ani de la nașterea lui Alexandru Ioan Cuza*, în BOR, an LXXXVIII, 1970, nr. 3—4, p. 353—407; *450 de ani de la moartea lui Neagoe Bazarab*, în GB, an XXX, 1971, nr. 9—10, p. 935—972; *Nicolae Iorga. Cu prilejul centenarului nașterii sale*, în BOR, an LXXXIX, 1972, nr. 1—8, p. 8—83; *Dimitrie Cantemir. Trei sute de ani de la nașterea lui*, în BOR, an XCI, 1973, nr. 9—10, p. 1031—1062; *Trei sute de ani de la apariția Psaltirii în versiuni a mitropolitului Dosoftei al Moldovei*, în BOR, an XCI, 1973, nr. 11—12, p. 1216—1237; *Tipografia ieromonahului Lavrentie de la mănăstirea Plumbuita din București sec. XVI* în SI, an XXVI, I, 1976, nr. 1—2, p. 20—39; *„Creștinul Mihai, marele voievod ce au fost donii Tărei Românești și Ardealului și Moldovei”*, în MO, an

LXVIII, 1976, nr. 9—10, p. 689—718; *Mănăstiri și biserici ctitorite de Mihai Viteazul* în MB, an XXV, 1977, nr. 10—12, p. 692—703; *Un veac de la proclamarea Independenței de Stat a României*, în BOR, an XCVI, 1977, nr. 5—6, p. 361—389; *Trei sute de ani de la înființarea tipografiei din București a Mitropoliei Tării Românești* în BOR, an XCVI, 1978, nr. 9—10, p. 963—1003; *Mormântul voievozului mare Constantin Brâncoveanu*, în BOR, an XCVIII, 1980, nr. 1—2, p. 109—144; *Trei sute de ani de la tipărirea la Iași a „Psaltirii de-ntăles a sfântului împărat prooroc David” de către mitropolitul Dosoftei al Moldovei*, în BOR, an XCVIII, 1981, nr. 11—12, p. 1159—1172; *Un mare cârmător umanist moldovean din secolul al XVIII-lea, episcopul Chesarie al Râmnicului*, în BOR, an XCIX, 1981, nr. 1—2, p. 87—106; *Tudor Vladimirescu, un mare erou al neamului românesc* în BOR, an XCIX, 1981, nr. 5—6, p. 577—608; *Facultatea de Teologie a Universității din București. O sută de ani de la înființare. Scurte date despre învățământul teologic superior din Principatele Române în prima parte a secolului al XIX-lea (până la 1864)*, în BOR, an XCIX, 1981, nr. 9—10, p. 1018—1093; *Palta de la Orăștie. Patru sute de ani de la imprimare*, în BOR, an C, 1982, nr. 7—8, p. 642—713; *Constantin Vină Brâncoveanu, domnitorul Tării Românești (1688—1714), cu prilejul comemorării a 330 de ani de la naștere și a 270 de ani de la moarte* în BOR, an CI, 1984, nr. 8—10, p. 660—683; *Șase sute de ani de la înființarea Patriarhiei Române (1925—1985)*, în BOR, an CIII, 1985, nr. 9—12, p. 835—852; *Mitropolia Moldovei și Sucevei. Șase sute de ani de la prima mențiune documentară cunoscută a existenței ei*, în BOR, an CIV, 1986, nr. 9—10, p. 109—127; *Autocefalia Bisericii Ortodoxe Române*, în vol. *Centenarul autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române*, București, 1987, p. 4—138; *Catedrala și reședința patriarhală din București* în BOR, an CVI, 1989, nr. 1—2, p. 197—218; *Sfânta Scriptură îlmărită în limba română*, în BOR, an CVII, 1989, nr. 3—4, p. 4—78; *Conștiința Brâncoveanu, domnii Tării Românești (1688—1714)*, în BOR, an CVII, 1989, nr. 7—10, p. 98—158; *Mihai Viteazul „domn al Tării Românești și al Ardealului și Moldovei” 390 de ani de la moartea sa mare*, în BOR, an CIA, 1991, nr. 7—9, p. 99—140; *Marcea cel Mare (1386—1418). 600 de ani de la urcarea pe tronul*

*Teză Românească București 1987, 421 p. + nicoia
bomare cu Prof. Dr. Nicolae Stoicescu); Patriarhia
Română la 70 de ani (1925-1995), în vol.
„Autocefalie, Patriarhie, Slujire sfântă”, Buce-
rești, 1995, p. 245-240; *Politică religioasă a lui
Mihail Viteazul*, București 2001.*

Literatur: *Enciclopedia istoriografiei românești*, București 1978, p. 313–314. Pr. Prof. D. R(adu), *Prof. Pr. Dr. Nicolae Șerbanescu*, în ST nr. XXXIV 1982 nr. 1–2, p. 119–120; *Necrolog* în GB, nr. LV, 1999, nr. 9–12, p. 194–212. Emilian Popescu.

SISAN MILAN PAVEL, profesor de teologie și istorie la Seminarul „Sfânt Sava” din Sibiu. N. 23 mart. 1910, în Cernăuți. † 7 iun. 1981, în Sibiu. Studii secundare la Liceul clasic „Aron Pumnil” și Liceul clasic nr. 4 din Cernăuți (1924—1928), studii universitare la Facultatea de Teologie a Universității din Cernăuți (1928—1932) — absolvire cu drept în teologie — și la Facultatea de Științe sociale și filosofice — Filosofie — socială istorică — din Cernăuți (1930—1932) și Praga (1932—1934); doctoratul în teologie la Praga 1935 — teză: „Teologia lui Cerdan”. După absolvirea studiilor la Cernăuți și la Praga, pe lângă activitatea de învățător la Liceul clasic „Aron Pumnil” din Cernăuți (1933—1937), asistat la cursurile de teologie pe singura catedră de Istorie Bisericească universală a Facultății de Teologie din Cernăuți (1936—1941) apoi profesor adjunct (1941—1943) și profesor (1943—1948) la aceeași catedră (în 1945—1948 Facultatea a funcționat la Suceava). În anul 1946 președinte al comitetului pentru preschimbarea (1945—1948) adică președintele sinodului (1947—1948) în calitate de titular al catedrei de Istoria Bisericii Rortomnele la Facultatea de Teologie din București (fără să funcționeze), iar în 2 dec. 1948 unul al catedrei de Teologie Fundamentală și Istoria religioasă la Institutul Teologic Universal din Sibiu. Pe la sept. 1952 trecut la catedra de Istorie Bisericească universală, care a existat încă până la funcționarea ei ca pensionare, în 1980.

M. stăruie de seamă pentru promovarea ecumenismului creștin. Între anii 1958 și 1968 a reprezentat Biserica Ortodoxă Română în Conferința ecumenică pentru Pace la sediul la Praga participând la Adunările generale din 1961, 1964 și 1968 și la diferite sesiuni ale Comitetului de lucru și ale Comitetului plenar din care făcea parte.

delegat a o serie de test a lăți bisericăști peste
hoțare

A publicat peste o mie de studii și articole cu caracter științific, nomenclaturic și arhivistic, studii naționale. Interesele de cercetare istorice a abordează ca teme majore ca: primele traduceri românești ale Sf. Scripturii creștinismului vechi, campania „pentru o cuvântul „ortodox”, sinodul patriarhal ortodox al Isona teologiei ortodoxe, istoria bisericească a popoarelor slave, schisma din 1054 și încercările de unire, ecumenismul contemporan ș.a.

1. **Lucrări principale** (într-o selecție reprezentativă):
 la Iași, în „Candela”, an. XLV, 1934, p. 266—278 (și extras, 15 p.); *Schișma între patriarhul Ignatie și Fotie?*, Cernăuți, 1936, 36 p.; *Vociaș Budovei și clerul ortodox românesc*, Iași, 1937, 48 p.; *Statistica bisericească*, în „Candela”, an. XLVIII, 1937, p. 143—184 (și extras, 45 p.); *Statistica bisericească*, în „Candela”, an. XLIX, 1938, p. 141—151 și extras în p. 152; *Starea ecumenică din Germania de după război*, în „Candela”, an. XLIX, 1938, p. 168—235 (și extras, 73 p.); *Periodizarea în istoria bisericească universală* (Cernăuți, 1938, 70 p.); *Originea și impactul primelor traduceri românești ale Sf. Scripturi*, Cernăuți, 1938, 53 p.; *Impactul războaielor asupra Imperiului Bizantin în timpul Comnenilor și Angeilor (1081—1204)*, în „Candela”, an. L—LII (1940—1942), p. 57, 698 și extras, 28 p.; *Duminica Ortodoxiei*, în vol. „Omajul lui Ioan Lupu la împlinirea vârstei de 60 de ani” (București, 1943, p. 86); *Nov. 87 și extras*, 12 p.; *Curățirea sfintelor icoane*, în „Candela”, an. LIII—LIV, 1943—1944, p. 72—112 (și extras, 43 p.); *De ce Unită?*, în „Candela”, an. LVI, 1946, p. 273—293 (și extras, Iași, 1946, 23 p.); *Cronologia vieții Mântuitorului*, în AB, an. IV, 1947, nr. 1—3, p. 4—15; *Populația și Ortodoxia*, în „Ortodoxia”, an. I, 1949, nr. 2—3, p. 73—96; *Ortodoxia în trecutul Europei Centrale*, în ST, an. II, 1950, 1—2, p. 80—97; *Ortodoxia și catolicitatea*, în „Ortodoxia”, an. III, 1951, nr. 1, p. 115—131; *La chute de Constantinople et les peuples orthodoxes*, în „Byzantinoslavica”, Praha, XIV, 1953, p. 271—282; *Din istoricul noțiunii de „Ortodoxie”*, în MA, an. I, 1956, nr. 1—2, p. 63—75; *Circulația*

cuvântului „ortodox”. În MA, an I, 1956, nr. 3–4, p. 240–263; *Considerațiuni asupra schismei din 1054*, în MA, an. II, 1957, nr. 3–4, p. 205–218; *Ortodoxia cehă în secolul XI*, în MA, an. II, 1957, nr. 5–6, p. 440–453; *Hușișu și Ortodoxia*, în MMS, an. XXXIV, 1958, nr. 3–4, p. 218–225; *Creștinismul vechi carpatic*, în MA, an. III, 1958, nr. 11–12, p. 813–828, an. IV, 1959, nr. 5–6, p. 361–382, an. XIII, 1968, nr. 7–8, p. 516–525; *Problema liturghicului bizantinec*, în MA, an. IV, 1959, nr. 11–12, p. 863–884; *Historia între Roma și Bizanț*, în MA, an. V, 1960, nr. 3–4, p. 202–224; *Patriarhul Fotie și Roma*, în MA, an. V, 1960, nr. 7–8, p. 535–559; *Despre Ortodoxie și catolicitate*, în „Ortodoxia”, an. XIII, 1961, nr. 2, p. 155–167; *Tradițiile eșimonietice și Vaticanul*, în MA, an. VI, 1961, nr. 1–3, p. 59–83; *Cruciadele, Biserica Ortodoxă și actualitatea*, în MA, an. VI, 1961, nr. 4–6, p. 216–241; *Unirea florentină și papalitatea*, în MA, an. VI, 1961, nr. 7–8, p. 403–423; *Slavia creștinismului și Roma*, în MMS, an. XLXVII, 1961, nr. 9–12, p. 615–633; *Ortodoxia în fața reformelor ecumenice*, în MA, an. VII, 1962, nr. 3–6, p. 262–283; *Năsterea ideii papale*, în MA, an. VII, 1962, nr. 7–8, p. 469–481; *Biserica Ortodoxă până în secolul al XI-lea*, în MA, an. VIII, 1963, nr. 1–3, p. 93–108; *Biserica Ortodoxă în veacurile XI–XV*, în MA, an. VIII, 1963, nr. 4–6, p. 310–326; *Biserica Ortodoxă în veacurile XV–XVIII*, în MA, an. VIII, 1963, nr. 11–12, p. 857–876; *Biserica Ortodoxă din veacul XVII până azi*, în MA, an. IX, 1964, nr. 1–2, p. 38–55; *Sinodalitatea ortodoxă postecumenică în veacurile IX–XII*, în MA, an. IX, 1964, nr. 3–5, p. 217–229; *Sinodalitatea ortodoxă în veacurile XIII–XV*, în MA, an. X, 1965, nr. 1–3, p. 50–72; *Sinodalitatea ortodoxă în veacurile XV–XVII*, în MA, an. X, 1965, nr. 4–6, p. 306–328; *Sinodalitatea ortodoxă în secolele XIX și XX*, în MA, an. XI, 1966, nr. 1–3, p. 38–55; *Despre teologia postpatristică*, în MA, an. XI, 1966, nr. 4–6, p. 279–299; *Teologia ortodoxă în secolele XI–XIII*, în MMS, an. XLIII, 1967, nr. 7–8, p. 467–481; *Teologia ortodoxă în secolul XIV*, în MB, an. XVII, 1967, nr. 1–3, p. 23–39; *Teologia ortodoxă în secolul XV*, în MA, an. XI, 1966, nr. 11–12, p. 730–748; *Teologia ortodoxă în secolul XVII (până la Sinodul de la Iași din 1642)*, în MA, an. XII, 1967, nr. 10–12,

p. 816–836; *Teologia Ortodoxă în secolul XV–II (după Sinodul de la Iași din 1642)*, în MMS, an. XLIV, 1968, nr. 11–12, p. 628–642; *Teologia ortodoxă în secolul XVIII (până la 1760)*, în MA, an. XV, 1970, nr. 7–8, p. 437–450; *Teologia ortodoxă în secolul XVIII (după 1760)*, în MA, an. XIII, 1968, nr. 4–6, p. 278–293; *Teologia ortodoxă în secolul al XVI-lea*, în MB, an. XX, 1970, nr. 1–3, p. 52–69; *Teologia ortodoxă în prima jumătate a secolului al XIX-lea*, în MMS, an. XLVI, 1970, nr. 1–2, p. 6–20; *Din teologia ortodoxă a secolului XIX (după 1848)*, în MB, an. XX, 1970, nr. 4–6, p. 277–283; *Din cristologia patristică*, în MMS, an. XLVII, 1971, nr. 7–8, p. 432–452.

Die orthodoxe Kirche vom Jahre 1054 bis heute, în colecția „Le monde religieux”, 30, Lausanne, 1969, p. 73–124; *Orthodoxie Histoire d'un mot et de sa signification*, în „Isis”, Paris, 4, 1970, p. 425–434; *Despre limba liturgică la români, expunere istorică*, în MA, an. XX, 1975, nr. 1–2, p. 7–28; *Din filologia creștină patristică*, în MB, an. XXVIII, 1978, nr. 7–9, p. 369–381; *De l'Orthodoxie*, în rev. „Theologion”, Atena, 1979, și extras. 10 p.

Alte studii și articole în periodicele bisericești menționate în lista bibliografică sau în „Telegraful Român” (peste 150); „Byzantinoslavica” — Praga, „Hlas Pravoslavy” — Praga, „Pravoslavny Sbornik” — Praga, „Golos Pravoslavia” — Presov, „Neue Zeit” — Berlin, „Östkirchliche Studien” — Würzburg, „Kirche in Osten” — Göttingen, „Junge Kirchen” — Bremen, „Présence Orthodoxe” — Paris, „Christianisme au XX-e siècle” — Paris etc.

Împreună cu preoții profesori, an. Răduțeanu și Teodor Bălașcu a revizuit și redactat cartea *de Istorie bisericească universală*, pentru Institutul Teologic, vol. I, București, 1975, 447 p. Sub îndrumarea sa a reapărut *Cursul de Drept bisericesc universal* al canonistului Valerian Șesan (ed. a IV-a, Cernăuți, 1942, 270 p.).

A tradus din limba cehă lucrarea lui Amos Comensus: *Școala maternă*, București, 1937, 120 p. În anii 1939–1946 a redactat revista „Candela” de la Cernăuți Suceava.

Literatură Jana Bălașcu și Rodica Clumănescu, *Dicționar de lingvistică și filologie române*, București, 1978, p. 236–237; *Enciclopedia istoriografiei românești*, București, 1978

raportul dintre Stat și Biserica Ortodoxă în Constituția cea nouă a României întregite, Cernăuți, 1923, *Reflexiuni asupra unificării organizației Bisericii Ortodoxe din România întregită*, în „Candela”, an. 1923, p. 321—358, *Unificarea Legii și Statutului pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române* în „Candela” an XLVI 1935 p. 117—201 (și extras, 76 p.)

Literatură. Prof. Dr. M. Șesan, *Familia Șesan*, în „Candela”, an. L—LII, 1939—1941, p. LXXIII—XCVI (alte articole omagiale tot aici, p. 1—LXXII). Lazăr Iacob, *Dr. Valerian Șesan*, București, 1940, 11 p. (extras din ST, an VIII, vol. I, 1940, p. 88—195). Prof. Petru Rezuș, *Canonistul ortodox Dr. Valerian Șesan*, în AB, an II 1945, nr. 1—2, p. 77—78. Dd. Vasile Axina, *Contribuția profesorului Valerian Șesan la dezvoltarea Dreptului bisericesc*, în ST, an XXVII, 1976, nr. 7—10, p. 600—610.

SUCLOVAN SIMION profesor de teologie N. 28 dec. 1898, în Șesan, jud. Arad, † 18 febr. 1988, în Arad. Studii medii la Gimnaziul din Bemș, 1910—1918, cele superioare la Institutul Teologic din Arad (1918—1921), cu diferență la Facultatea de Teologie din Cernăuți, unde obține doctoratul (1924). Profesor de Religie la Școala normală din Arad (1924—1925), profesor de teologie practică la Academia teologică din Arad (1925—1948), locuitor de rector (1941) și rector al Academiei (ian. 1946—1947); conferențiar pentru Pastorală, Liturgică și Omiletică la Institutul Teologic Universitar din Sibiu (1948—1952), preot-paroh în Aradul Nou (1952—1959), apoi la catedra episcopală din Arad (1959—1974). **COMUNICAȚII**

A scris câteva broșuri în colecția „Biblioteca Creștină și Ortodoxă” de la Arad (*La luptă pentru legea străbună*, Arad, 1940, 72 p. ș.a.), articole în „Biserica și Școala” și alte periodice.

Literatură. Pr. Prof. Mureșu Păcuraru, *Doisute de ani de învățământ teologic la Sibiu, 1786—1986*, Sibiu 1987, p. 355—356. *Necrolog*, în MB, an. XXXVIII, 1988, nr. 1 p. 124.

ȘINCAI GHEORGHE, istoric, lingvist, pedagog și teolog. N. 28 febr. 1754, în Răciu, jud. Mureș. † 2 nov. 1816, la Sineca, în Slovacia. Studii la Colegiul reformat din Târgu Mureș (1766—

1768), la Seminarul ieziut „Sf. Iosif” din Cluj (1768—1772), apoi la Gimnaziul parist din Bistrița (1772—1773). Profesor de „retorică și poetică” la școala mândsturu din Blaj (1773/74). Călugăr sub numele Gavru, și trimis la studii la Colegiul „De Propaganda Fide” din Roma, împreună cu Petru Maior (1774—1779), unde a obținut doctoratul în Filosofie și Teologie. A făcut în această perioadă intense cercetări în arhivele și bibliotecile Romei, în legătură cu originea și istoria poporului român, materia izote în 27 de volume de documente, inscripții, ex. ruse din lexicoane, din istorici și geografi antici, sau din evul mediu. În 1779/80, tot împreună cu P. Maior, a făcut studiul de Pedagogie la Școala „Sfânta Ana” din Viena, de Drept natural, public și bisericesc la Universitatea de acolo, dar a continuat și cercetările privitoare la istoria românilor. Reîntors la Blaj, a fost profesor la „școala normală” (1780—1781), la Gălbăuză (1781—1782) și director al „școlii naționale” (1782—1784) care forma și perfecționa pe dascăli sătești, director al școlilor „naționale” unite din toată Transilvania (1784—1794), organizând 376 de astfel de școli pe care le-a cercetat în mai multe rânduri și pe care a scris o operă un număr însemnat de manuale didactice. În urma intrigilor și delapurilor episcopului Ioan Bob, a fost închis la Arad (sept. 1794—ian. 1795) judecat și achitat, renunță tot atunci la haina monahală și încearcă să-și recupere postul de director, dar fără rezultat, stă un timp la Episcopia unită din Oradea, apoi a fost administratorul moșilor și educatorul fiilor contelui Daniel Vasa din Târgu Mureș, jud. Cluj (1797—1803), din nou la Episcopia din Oradea, apoi a lucrat în Marele diplomatic, istoric și juridic al lui Marșal Gheorghe Kovachich din Buda (1803—1804), corector al cărților românești care se tipăreau la Buda (1804—1808), supranumit al pascăldi de „cenzor” pentru aceste cărți (1806—1807); fig. tipărește acum câteva lucrări, în 1808 s-a reîntors la Sineca, în Slovacia, la moșia fiilor contelui Vass. Istu său elev, unde a trăit până la moarte.

A elaborat numeroase lucrări cu prof. I. Iosif, lingvistic, teologic, manuale didactice, cea mai mare parte rămase în manuscris.

Lucrări: Teologice: *Catehismul cel mare cu întrebări și răspunsuri alcătuit și întocmit pentru folosul și preocuparea tuturor școlilor normale*

cești a neamului românesc. „Blaj, 1783, 4 + 180 p. (tradus și prelucrat); *Alfabetul dogmelor credinței cu însemnări de folos*. 1815, în manuscris (tradus și prelucrat)

Didactice: *ABC sau Alphavit pentru folosul și preocuparea școlilor celor normălești a neamului românesc ABC oder Nomenbüchlein zum Gebruche der Walachischen National-Schulen* („Abecedarul cel mare“), Blaj, 1783 (reeditat în 1788 la Sibiu și în 1796 la Blaj, sub titlul *Alfavită sau Bucovina*), *ABC sau Bucovina spre folosul școlilor neamului românesc*, Sibiu, 1783, 98 p. *Întreburări care se fac în școală a neamului românesc și întocmită pentru folosul și preocuparea tuturor școlilor normălești a neamului românesc*, Blaj, 1783, 3 f. + 81 p., *Povățuire către economia de câmp, pentru folosul școlilor românești celor din țara ungurească și din părțile ei împreunate* Buda, 1806, 223 + 15 p.

Lingvistice: *Elementa linguae dac-romanae sive volachicae* ... Viena, 1780, 5 f. + 94 p. (în colaborare cu Samuel Micu, ed. a II-a, Buda, 1805, 110 p., numism. de Gh. Șincai); *Prima principia latine grammatices quae ad usum scholarum volachico nationalium. Propter multitudine adjectiva volachica linguae* ... Blaj, 1783, 184 p. (ed. a II-a Blaj, 1785); *Vocabularium pertinens ad tria Regna Naturae* (op. 1 de Șincai, 1783, 1784) (numirile plantelor, mineralelor și animalelor).

Istorie: *Historia Geographica, Statistica et Topographica de Lipszki*, *Mapae Geographicae Provinciarum ad S. Coronam Regni Hungariae pertinentium Elucubrationem*, Buda, 1804, 13 p. (împreună cu privire la transcrierea unor toponime românești); *Historia românilor și a mai multor neamuri, încă ai fost ele așa de amestecate cu români, cât lucrurile, întâmplările și faptele istoria fără de ale altora nu se pot scrie pre înțeles înțeles*, cu adăos la Calendarul de la Buda pe anii 1808 și 1809), *Sub același titlu*, o altă lucrare, în trei volume, a rămas în manuscris. Fînd apărută postum în mai multe rânduri, la Iași în 1843, de arhimandritul Ghermano Vida (partea întâi până în anul 999); la Buda în 1844, de profesorul Alexandru Gavra din Arad (un volum până la anul 832); prima ediție completă la Iași în 1853—1854 în trei volume după manuscrisul lui Vida, îngrijit de August Treboniu Laurian.

Anastase Pano și Mihai Kogălniceanu a tipărit în 1886, la București, tot în trei volume, sub înghința lui Gheorghe Toculescu, ediția a III-a, îngrijită și studiată asupra amb. de Florea Buganu, prefată și note de Manole Neagoe, 3 vol., București, 1967—1969, CCXXV II + 604 + 452 + 381 p., *Rerum spectantium ad Universam gentem Daco-Romanam seu Valachicam summaria collectio ex diversis authoribus facta* ... tom. I, anii 88—1329, tom. II, anii 1330—1551 și 1684—1724, tom. III, anii 1552—1683, în manuscris, este o colecție de documente și izvoare narative (întocmită pe baza colecției lui Șincai de volume care dintr-ună s-au născut în *Historia*. Fragmente din opera sa reproduse în vol. *Scoala ardeleană*, vol. I, București, 1983, p. 74—54, 125—128, 272—579, 595—704, Vol. II, București, 1983, p. 5—137, bibliografie la p. 979—983)

De popularizare a științei *Învățătură pentru școală spre supărea supărării neamului* Șincai introdus și ediție critică de Dunăru Gh. și Pompiliu Teodor, București, 1964, 215 p. (o lucrare de fizică prelucrată și adaptată după teologul german I. H. Hemuth, 1732—1813), *Istoria naturii sau a firei*, prelucrată tot după Helmholtz, cu trei capitole: plante, minerale, vietuitoare (în manuscris)

Literatură: Al Popo Ilarian, *Viata, operele și ideile lui Gheorghe Șincai*, București, 1869; Al Borza, *Prima istorie naturală românească „Istoria naturii sau firei” de Gh. Șincai*, în „*Transilvania*”, an LII, 1921, nr. 9—12 p. 825—836; Zenovie Păcișanu, *Contribuții la biografia lui Gheorghe Șincai*, în „*Transilvania*”, an LII, 1922, p. 295—310; Iacob Rada, *Doi lucruri rădăcitori. Gheorghe Șincai și Samuel Micu* (în An. Acad. Rom. M.S.L., s. a I, t. II nr. 3, București, 1924, 121 p., Al. Borza, *Prima dicționar de științe naturale românească „Vocabularium pertinens ad tria regna naturae de Gh. Șincai*, în „*Dacoromania*”, V, 1927—1928 p. 553—562; Zenovie Păcișanu, *Un vechi proces literar. Relațiile lui Ioan Bob cu Samuel Klein, Gh. Șincai și Petru Maior* în An. Acad. Rom. M.S.L., s. a III a, Xv, 1935 p. 22—255 și RFR, an. II, vol. III, 1935, p. 87—121; Mario Ruffini, *La scuola latinista romana (1780—1871)*, Roma, 1942, p. 52—68 și 89—115; Nicolae Albu, *Istoria învățământului românesc*

bisericească și talcă în Institutul Teologic din Sibiu. În MA, an VI, 1961, nr 11-12, p. 798-806; *Expresivitatea religioasă a psaltichiei românești contemporane*. În BOR, an. XCV, 1976, nr 5-6, p. 525-531. Alte articole în „Revista Teologică”, „Mitropolia Ardealului”, „Telegiarul Român”, „Îndrăgăștii bisericești” toate la Sibiu.

Compoziții Muzică corală: *Opusculule pentru cor mixt, versuri populare*, Sibiu, 1940; *La joc, cor mixt, versuri populare* (1950); *Sieneasca, cor mixt, versuri populare*, Bacureșta, 1951; *Mandru, jocul Huteana, cor mixt, versuri populare*, Bacureșta, 1951; *Nunta ciobănească, suită de cântece populare pentru cor mixt* (1955); *Suită de cântece ciobănești, poem pastoral, versuri de C. Dragoman* (1956); *Gutere și circulare, cor mixt, versuri de C. Dragoman*, Brașov, 1957; *Bucuria mureșii, suită corală, versuri de V. Muntean* (1959); *Cântata înfrășirii, cor mixt, înălțări*, 1961; *Triptu pastoral, cor de femei* (1961); *La viața în biserica bătănească pentru cor mixt*, versuri de Octavian Goga (1967); *Speranța, înălțări pentru cor mixt* (1968).

Muzică simfonică: *Adagio molto espressivo* (1947); *Moment rapidic, pentru orchestră mare* (1951); *Sieneasca, pentru orchestră* (1953); *Udă în memoria lui Gheorghe Lazăr, pentru orchestră* (1957); *Dona cantata* (1958); *Triptu simfonic pentru orchestră* (1962); *Poem coregrafic pentru orchestră* (1963); *Trei imagini simfonice, pentru orchestră* (1966); *Valul studențesc* (1966); *A nuia Mater 110* (Simfonia Atonală trans-corală).

3 sericoși: *Liturghia dogmatică în „La”* — manuscris (1981); *Heruvic în „Re” major*; *Pontaba Casei Tale, cor mixt cu soliști*. În biserica mănăstirii Tale stând — cor mixt și bărbătesc; *Rugăciune* — cor bărbătesc; *Rugăciunea Sf. Efrem Sirul* — cor mixt; *Axon, Ecumenic* ș.a.

Literatură. Viorel Cosma, *Muzicieri români: Compozitori și muzicologi. Lexicon*, București, 1970, p. 4, 7-4, 8; Ion Popescu, *Preotul profesor Gheorghe Soima*, în MA, an. XXX, 1985, nr 1, p. 1-2, p. 798-802. Pr. Prof. Mitcea Păcuranu, *Donă sute de ani de învățământ teologic în Sibiu, 1786-1986*, Sibiu, 1987, p. 338-339.

SORA MELENIE, preot, zărit N. 26 ian. 1889 în Feneș, jud. Bihor; † 15 oct. 1956, în

Timișoara. Studii la Gimnazial din Beiuș (abs. 1909), apoi la Institutul Teologic din Arad (1909-1912), la Facultatea de Filosofie a Universității din Budapesta (1912-1913) și la Universitatea din Cluj (1919-1921). Preot în Ianova, jud. Timiș (1914-1918), în Izvin, jud. Timiș (1918-1926) și la parohia Timișoara-Fabric (1926-1956), profesor de Religie la Școala normală de băieți din Timișoara (1924-1940) protopop (1941) președinte al Asociației clerului „Andrei Șaguna” din eparhia Aradului (din 1930), membru al mai multor societăți culturale.

Lucrări. *Carnetul unui preot de la sate*, Arad, 1925, 63 p.; *Biserica, familia și natalitatea*, Timișoara, 1934, 34 p.; *Momente din viața protopopului dr. Traian Pulici. Contribuții la istoricul parohiei Timișoara II* Timișoara, 1937, 48 p.; *Paharul cu otrăvit* (disertație), Timișoara, 1945, 42 p.; *Isisemina, căutări est. Timișoara*, 1943, 224 p. (conferințe, paraneze, predici); A redactat revista „Căminul” („Duh și Adevăr”) la Timișoara (1941-1948), în care a publicat numeroase articole, a publicat și articole preoțice și recenzii (cu numele propriu sau cu pseudonimele Tite Flaviu și Serafin) la periodicele „Biserica și Școala” — Arad, „Calea Marelui” — Arad, „Biserica și Școala” — M. J. Popescu, „Căminul”, „Vestul”, „Frâncea”, „Luceafărul”, toate la Timișoara.

Literatură. *Necrolog* în MB an VI, 1956, nr 10-12, p. 194-196. Pr. M. B. Ruscant, *Preotul profesor Metodie Sora (1889-1956)*, în MB, an XXXVI, 1986, nr 5, p. 89-94.

SPANIETRI, Mihail, de naștere 1860, georgic (nehirotonit) N. 4 iul. 1860, în Lupșu, jud. Alba. † 1 mart. 1911, în Sibiu. Liceu la Blaj (cl. I-VII și Brașov (cl. VIII), apoi Institutul teologic pedagogic din Sibiu (1881-1884); studii de Filosofie și Istorie la Viena (1884-1886), de Pedagogie la Jena (1886-1887), cu doctoratul la Jena (cu teza *Die Fortbildung der Pädagogik Herbaris durch Ziller*, Hermannstadt, 1889). Profesor la Școala normală de fete „Asociația” din Sibiu (1887-1892), apoi profesor de Pedagogie, Psihologie și Didactică în Școala de Dogmat căs. Drept canonic) la Institutul teologic pedagogic din Sibiu (1 mart. 1892-1 mart. 1911), membru

în Sinediu. Arhiepiscopiei Sibului și în Congresul Național Bisericesc al Mitropoliei Ardealului. Autorul unor studii și manuale de Pedagogie, Psihologie și Didactică.

Lucrări: *Întrebări de educație și instrucție. Studii pedagogice*, Sibiu, 1891, 128 p.; *Treptele formale ale învățământului*, Sibiu, 1898 (ed. a II-a, 1903, 85 p.); *Idel pregătitoare în Pedagogie*, Sibiu, 1902, 158 p.; *Lecții de Psihologie*, S.b.a., 1906, 69 p.; *Lecții de Didactică*, Sibiu, 1906, 1, 3 p.; *Lecții de Pedagogie*, Sibiu, 1908, 91 p.

Viața și activitatea profesorului Dr. Danil Popovici Barciuanu, Sibiu, 1903, 28 p.; *Școala lui Șaguna*, Sibiu, 1909, 73 p.; *Poveștile pentru primul an școlar*, Sibiu, 1901, 72 p. (ed. a II-a în 1905, sub titlul *Poveștile în educația școlară*, 96 p.); *Noul Abecedar*, Sibiu, 1904, 64 p. (ed. a I-a, 1906); *Cartea a doua de citire*, Sibiu, 1905 (ed. a II-a, 1907). A redactat două manuale ale profesorilor: *Ioan Popescu. Istoria artei de literatură și învățături* (ed. VII—XVIII) și *A doua carte de lectură și învățături*... (ed. VI—XI).

A redactat — cu alți colegi — „Foaia Pedagogică” (1897—1900); a întemeiat și condus revista pedagogică „Vatra Școlară” (1907—1911). Colaborări cu articole pedagogice la *Enciclopedia Română* în 3 vol. (1898—1904), „Telegrafu Român”, „Jurnalul Poporului”, „Jura Noastră”, toate la Sibiu ș.a.

Literatură: Dr. Eusebiu R. Rosca, *Monografia Institutului teologic-pedagogic „Andrian”*, Sibiu, 1911, p. 106—107; Dr. Vasile Ștan, *Dr. Petru Șpan* în „Anuarul XXVII al Institutului teologic-pedagogic” 1910/1911, p. 3—21, reprodus și în rev. „Vatra Școlară”, an. IV, 1911, nr. 4—5, p. 110—120; Nicolae Regnian, *Dr. Petru Șpan* (conferință), București, 1914, 35 p.; Petru Iancu și Constantin Olariu, *Bibliografia operelor, articolelor și dărilor de seamă ale profesorului Dr. Petru Șpan*, în „Luceafărul”, nr. 9, 1916, p. 19—20; Dr. Lucian Bologa, *Pedagogul Dr. Petru Șpan*, Cluj, 1938, 117 p.; Dr. Nicolae Terchiș, *Herbart și herbartienii români* în „Anuarul XVII al Academiei teologice „Andrieană”, 1940/1941, p. 35—40; Teodor Gal, *Activitatea și gândirea pedagogică a lui Petru Șpan* în vol. *Din istoria pedagogiei românești. Culegere de studii*, IV, București, 1969, p. 125—158; Teodor Gal, *Petru Șpan. Activitatea și*

gândirea sa pedagogică, București, 1979, 169 p.; Pr. Prof. Marcea Păcurariu, *Un pedagog de adevărat: prof. dr. Petru Șpan*, în MA, an. XXVI, 1981, nr. 4—6, p. 413—419; Pr. Drd. Nicolae Dora, *Dr. Petru Șpan — pedagog și profesor la Institutul teologic-pedagogic din Sibiu* în MA, an. XXVIII 1983, nr. 3—4, p. 155—172.

ȘTEFAN (din bolez. Simon), mitropolit în un./iol. 1656, în Alba Iulia. Probabil a învățat carte la Gimnazial din Alba Iulia — existent de prin 1580 transformat în „collegium academicum” (p. 622) și s-a călugărit în mănăstirea din Alba Iulia, sub numele Ștefan. La sfârșitul lui febr. sau încep. al lui mart. 1643, ales mitropolit al Transilvaniei, cu sediul în Alba Iulia — funcționat la Târgoviște — păstorind până la moarte. Prin decretul de recunoaștere al principelui Gh. Rákóczi I, din 10 oct. 1643, i s-au impus 15 îndatoriri care urmăreau calvinizarea Bisericii românești, dar pe care mitropolitul nu le-a respectat. A tipărit două cărți: *Noul Testament sau învățătură cu teorie nouă a lui Is. Domnul nostru* (cunoscută sub numele de *Noul Testament de la Alba Iulia sau Hăgra*) tipărit la tipografia Ștefan (1648, reeditat în 1988 și 1998) și *Psaltirea ce să zice cântarea a fericitului proroc și omului David* (1651). *Noul Testament* reprezintă prima ediție românească integrală, importantă prin predecesiunile ei și prin valoarea lingvistică și literară a textului tipărit. Cea de a doua prefată — nesemnată — este atribuită mitropolitului din ea despre noua călădare a început-o ieromonahul mureșean Silvestru, iar după moartea lui s-a făcut o revizuire și corectare a textului tipărit și s-a continuat traducerea de către călugări ardeeleni, românii anonimi. În aceeași prefată apar și cunoștințele idel privitoare la circulația euvincilor la necesitatea unei lumi literare unice pe care să o înțeleagă românii de pretindere. În textul propriu-zis, există alte 24 de „predoslovii”, un fol de „introducere” la 24 de cărți apar și multe explicații sau comentarii la unele versete, explicarea unor termeni necunoscuți. Limba este expresivă, apropiată de a poporului, de o mare frumusețe literară, înțelesul textului poate fi cunoscut și astăzi.

Literatură: Ștefan Moleș, *Istoria Bisericii și a vieții religioase a românilor din Transilvania și Ungaria*, Sibiu, 1935, p. 201—206 și 394—399; Tulu Racolă, *Mitropolitul Ștefan Ștefan* în RI

an XXXVI, 1946, nr. 7—8, p. 384—387, nr. 9—10, p. 420—428 și nr. 11—12, p. 482—492; Ioan Zăghean *Mitropolitul Simion Ștefan Cuij*, 1947, 16 p.

Gabriel Tepeșcu, „Noul Testament” de la Băgrăd în vo. *Studii de istorie și limbă literară*, București, 1970, p. 7—75; Gavril Istrale, *Un moment important din istoria limbii române literare Nou. Testament de la Băgrăd (1648)* în MMS an LXVIII, 1972 nr. 9—12, p. 749—774; Pr. prof. Gheorghe Marcu, *Considerații asupra Noului Testament din 1648*, în ST, an XXV, 1973, nr. 9—10, p. 605—618; *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900* București, 1979, p. 631—632 și 782—783; Pr. Prof. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, București, 1981, p. 66—76 (ed. a II-a, București, 1994); Mircea Păcurariu *Mitropolitul Simion Ștefan stăruiește la Biserica și la poporul român*, în *Noul Testament...*, reeditat..., Alba Iulia, 1988, p. 57—67 (a se studi la p. 31—103 și ed. 1998, p. 47—57); *Istoriile de istoria literaturii române* (Șt. Ciobanu & Păcurariu & Carotjan, G. Ivașcu, Al. Puru, I. Roșu)

ȘTEFAN I, mitropolit al Ungrovlahiei N. c. 1600 în Râmnicu Vâlcea, † 25 apr. 1668 în Târgoviște. „Căpăt” în mănăstirea Biserica Văcea călăgăria Tismana înrolonit ieromonah apoi ales egumen, mitropolit al Ungrovlahiei (mai 1648—iul. 1653, înălțurat, din nou în scorm, din toamna anului 1655 până la moarte). Îndrumător al tipografiei din Târgoviște și al acțiunii de „românizare” a scrierilor bisericești, sub el s-au tipărit *Pogorârile preoților mureni și a diaconilor* (1650), *Misturis sau Sacrament* (1651), *Tărnosamiat* (1652) toate cu slujba în slavonește și tipicul în românește — la îndemnul și cu cheltusala sa —, *Triodul-Pentecostar* (1649), în slavonește a rămas de la el și un *Slujebnic* (*Liturghier*) arhieresc s-avoa greco-român cu miniatuiri în manuscris. În 1668 începe *Candida Sfântă* de hirotonia arhierescă a Mitropoliei Ungrovlahiei care se continuă până azi. Călugăr bisericesc din Râmnicu și Grămești — Pietran din jude. Vâlcea.

Literatură. George I. Negulescu, *Ștefan I mitropolitul Ungrovlahiei*, București, 1900; G. M. Ionescu *Istoria Mitropoliei Ungrovlahiei*, vol. I (1359—1708), București, 1906, p. 120—153 și 174—177; Pr. Nicolae Șerbănescu, *Mitropolitul*

Ungrovlahiei, în BOR, an. LXXVII, 1959, nr. 7—10, p. 775—779; Ioan V. Durd. *Biserica din Țara Românească în epoca lui Matei Basarab*, în BOR, an. LXXXIX, 1971 nr. 5—6, p. 577—592; G. Popescu-Vâlcea, *Slujebnicul mitropolitului Ștefan al Ungrovlahiei (1648—1668)*, București, 1974, 112 p. + XL tablouri și text; Radu Crețeanu *Mitropolitul Ștefan I al Ungrovlahiei*, în MO, an. XXIX, 1977, nr. 1—3, p. 119—139; Virgil Candea *Umanismul în Țările Născute și agonia umanismului cultural în Țara Românească în vo. Rotunda dominantă Contribuții la istoria umanismului românesc*, Cluj-Napoca, 1979, p. 33—77; Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, București, 1981, p. 52—58 (ed. a II-a București 1994, p. 53—60).

Pr. Prof. Liviu Ștan, *Importanța canonică și juridică a Pravilei de la Târgoviște*, în ST, an. LV, 1952, nr. 9—10, p. 561—579; Gheorghe Cronț, *Îndreptarea Legii din 1652* în „*Știința*” revistă de istorie, tom. XIII, 1960, nr. 1, p. 57—82.

ȘTEFAN II, mitropolit al Ungrovlahiei N. c. 1680 † 23 sept. 1738 la Iași. Îndrumător al Mitropoliei în București — Exemstul la catedrala mitropolitană din București episcop apoi arhiepiscop (1719—1731), apoi mitropolit al Ungrovlahiei (ian. 1732—1738). Îndrumător al activității tipografice *Chiriacul românului* (1732) după Cazania lui Varlaam, *Psalterea* (1735), *Antologhionul* (1736), *Octoihul* (1736).

Literatură. Preot dr. Nicolae Șerbănescu, *Mitropolitul Ungrovlahiei*, în BOR an. LXXVII nr. 7—10, 1959, p. 789—790; Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, București, 1981, p. 330—331 și 344 (ed. a II-a, București, 1994, p. 322 și 337).

ȘTEFAN, episcop N. c. 1620, † prima jumătate a an. 1693 probabil la mănăstirea Sărdănești. Originar din părțile de sud ale Olteniei. Probabil s-a călugărit la mănăstirea Sadova, unde a fost egumen între anii 1655 și 1673. La 15 ian. 1673 ales episcop al Râmnicu. Sub el s-a ridicat clopotnița mare a Episcopiei, chiar în incintă, este ctitorul mănăstirii Sărdănești Vâlcea (împreună cu o monahie Marta și fiul ei); din inițiativa lui s-a început retacerea schitului Dobrușa Vâlcea.

Literatură: *Sfânta Episcopie a eparhiei Râmnicului Noui Severin* (București, 1906, p. 42—73); Prentia Niculae Șerbănescu *Episcopii Râmnicului*, în MO, an. XVI, 1964, nr. 3—4, p. 187—188; Dimitrie (azi Damascinu) Coravu, *Viața și activitatea episcopului Ștefan al Râmnicului (1671—1693)*, în MO, an. XX, 1968, nr. 3—4, p. 211—229.

ȘTEFAN ierodiacon, traducător (diogar) în mânăstirea Neamț, † 1807. A tradus *Apologia antică răspuns de mângâiere către cel scârbit a Sf. Dimitrie al Rostovului*, Iași, 1803, 64 p. (și a tradus din limba slavonească și s-au dorit să apară de ierodiaconul Ștefan din stănta mânăstire Neamțului) și *Viețile Sfinților*, tot după Sf. Dimitrie al Rostovului, 12 volume, Neamț, 1807—1815 („a-au tălmăcit din limba rusească în cea românească, lângă care s-au adăugat oarecare și din cea grecească...”, alte ed.: Clădărușani 1835—1836, Neamț 1854—1855, Cluj-Napoca 1894 și 1920). O *Tălmășire* ce a-au scos de pre eliere în limba românească (1789) a căruia în manuscris (Ms. 1797 Bibl. Acad.). Traduceri din Casian Romanul, Efrem Sirul ș.a.

Literatură: Ioan Bănuș, Nerva Hoxos, *Bibliografia românească veche*, vol. II și vol. III (București, 1905 și 1912—1916) la nr. 12 și respective, Dina Alexandru, *1807 de ani de la apariția „Vieții Sfinților”*, 1807, în MMS, an. XXXIV, 1958, nr. 1—2, p. 110—119; Mircea Păcuraru, *Traduceri românești din literatura teologică rusă până la sfârșitul secolului XIX*, în ST, an. XI, 1959, nr. 3—4, p. 189—190; Mitropolitul Nestor Voroniceșcu, *Studiu introductiv la vol. Preloagele*, Craiova, 1991, p. 26—29; N.A. Ursu, *Școala de traducători români din obștea stareților Paisie de la mânăstirile Dragomirna Secu și Neamț*, în MMB — Teologie și viață, an. V (XXX), 1994, nr. 1—12, p. 78—80.

ȘTEFĂNESCU MELCHISEDEC (din botez Mihail) episcop, istoric. N. 15 febr. 1823, în Cărcăna jucl. Neamț, în familie de preot. † 16 mai 1892, în Roman. Studii la Seminarul de la Socola (1834—1841 și 1842/43), apoi la Academia duhovnicească din Kiev (1848—1851), unde a obținut titlul de „magistru în teologie și hierie”. Învățător la Șerbesti, Neamț (1841—1842), profesor suplimentar la Seminarul de la Socola (1843—

1848), din nou profesor la același Seminar (1851—1856), profesor și director la Seminarul din Huși (1856—1861), călugărit cu numele Melchisedec (1843) hirotonit ierodiacon 844 la Socola apoi ieromonah în Lavra Pecerska din Kiev (1851), protosinghel, 1952 și arhiepiscop (1853). Locșitor de episcop la Huși (1861—1864), fiind hirotonit arhiepiscop cu titlul „Tripolcos” în 1862, locșitor (1864), apoi episcop eparhial — numit prin decret semnat de Al. I. Cuza — al noului eparhii a Dunării de Jos, cu reședința în Ismail (1865—1879), la 22 febr. 1879 ales episcop al Romanului unde a păstori până la moarte.

Însușirea patriei a câștigat pentru marea Principatelor fiind ales membru în Divanul Acționar (1857), a sprijinit reformele lui A. I. Cuza și Războiul de independență a fost înaintat la Căpitan (1860) membru de drept în Senatul Romaniei (se crede că se ocupase politic în Rusia (1868). Preocupat de ecumenism, fiind delegat de Sf. Sinod la Conferința vechilor catolici de la Bonn (1875). Ca membru al Sf. Sinod a prezentat o serie de memorii pentru prosperarea vieții bisericesti, unele dintre ele stând la baza a decretelor țării naționale episcopale cu reînnoșterea autocelabei. A trimis tineri la studii în Rusia, Găst. Mitropolitul Ștefan Bănușescu (Constantin Nazareșcu). Prin intermediul creștinilor ortodocși din țară să se ocurească de studiile la Academia duhovnicească din Kiev, bibliotecă și colecția sa numismatică la-a dăruit Academiei Române. O serie de reorganizări gospodărești a cele trei eparhii pe care le-a călăuzit.

Ca profesor de seminar a publicat numeroase manuale edificative majoritatea prelucrate după cele rusești. A fost unul dintre istoricii de seminar ai vremii sale; a publicat documente slavone, inscripții și însemnări din bisericile din Moldavia, monografia de eparhii, biografiile unor ierarhi etc. La 10 sept. 1870 ales membru activ al Societății Academice Române devenită Academia Română vicepreședinte ei (1882—1885), a semnat și a prezentat comunicări, referate etc.

Manuale: *Manual de liturgică* (Iași, 1853, X + 132 p. (ed. a II-a București, 1862, XII + 183 p. — prelucrat după Ivan Scvorțev), *Manual de tipic*, Iași, 1854, 100 p.; *Teologia dogmatică a Bisericii Ortodoxe catolice de Răsărit* (Iași, 1855, VIII + 419 p., *Scurtă introducere în cursul științelor teologice*, Iași, 1846, VI + 168 p., *Cate-*

hismul ortodox, Iași, 1857, VIII + 206 p. (trad după Ființat al Moscovei); *Introducere în sfinitele cărți a Vechiului și Noului Testament*, 2 vol. [Iași, 1860] 230 + 233 p.; *Teologia pastorală* parte tradusă, parte prelucrată București, 1862 280 p. Alte manuale au rămas în manuscris.

Lucrări: *Cronica Hușilor și a Episcopiei cu așezarea năpădă*, București, 1869, IX + 463 + 4 p. + 370; *Cronica Romanului, sau Episcopiei de Roman*, 2 vol., București, 1874—1875, IV + 352 p. (I) + VI + 239 p. (II); *Episcopia noastră schismatică și eretică rușă*. București, 1871, 547 p. (tradusă în grecește și tipărită la Constantinopol în 1876); *Relațiuni istorice despre țările române din epoca de la sfîrșitul secolului al XVI-lea și începutul celui al XVII-lea*, București, 1882, 55 p.; *Memoriu despre Tetraevangherul cu Stefan cel Mare de la Hunor și Tetraevangherul mitropolitului Grigorie de la Voroneț*, București, 1882; *Inscripția de la mănăstirea Rucăr*. București, 1882, 48 p.; *O vizită la câteva mănăstiri și biserici antice din Bucovina*, București, 1883, 65 p.; *Inscripțiile bisericilor armenesti din Moldova*, București, 1883, 7 p.; *Catalog de cărți adreștate rusești* manuscrise vechi ce se află în biblioteca mănăstirii Neamț, București, 1883, 75 p.; *Papamii și starea actuală a Bisericii Ortodoxe din Regatul României*, București, 1883, 110 p.; *Viața și scrierile lui Sirigora Tâmbău*. București, 1884, 104 p.; *Noție istorice și arheologice adunate de pe la 48 de mănăstiri și biserici antice din Moldova*. București, 1885, 118 p.; *Schite biografice din viața mitropolitului Ungrovlahiei Filaret II (1792) și a altor persoane bisericești contemporane cu dânsul*. Roman, 1885, 64 p. și București, 1887, 80 p.); *Viața și minunile Cuvioasei maicei noastre Paraschevei ce, nouă și veșnicul sfîntelor ei naște*. București, 1889, 65 p.; *Tratat despre cinșirea și închinarea icoanelor în Biserica ortodoxă și despre icoanele făcătoare de minuni din România*, București, 1890, 49 p.; *Biserica Ortodoxă în luptă cu protestantismul, în special cu calvinismul în secolul al XVII-lea și cele două sinoade din Moldova contra calvinilor*, București, 1890, 116 p. ș.a. Câteva lucrări de istorie bisericească s-au rămas în manuscris.

A tradus din limba germană (după K. J. Hebele) 64 de cuvinte sau predicări ale Sf. Ioan Hrisostom ordonate după sărbători și duminiți (București,

1883, reeditate la Bacău, 1997, 304 p.), iar din slavonește și grecește câteva cărți de slavă. Se adaugă la toate acestea numeroase discursuri, disertații, memorii, citite în Sf. Sinod (de p. ex.: *Biserica ortodoxă și calendarul*, 1881, 44 p.; *Memoriu pentru cîntările bisericești în România*, 1881, 28 p.; *Studiu despre ierarhia și instituțiunea sinodală în Biserica ortodoxă a Răsăritului în genere și despre ierarhia și instituțiunea sinodală în Biserica Ortodoxă Română*, 1883, 75 p.); o *Carte de rugăciuni*, 1884, 233 p., corespondență (publicată mai târziu).

Literatură Ioan Kalinderu, *Episcopul Melchisedec. Discurs de recepțiune*, București, 1894, 95 p.; Constantin C. Diclescu, *Episcopul Melchisedec. Studiu asupra vieții și activității lui*, București, 1908, 188 p.; Constantin C. Diclescu, *Din corespondențele episcopului Melchisedec*, București, 1909, 103 p.; Arhiepiscopul Veniamin Pocitan, *Momente din viața și activitatea lui Melchisedec între anii 1856—1861*, București, 1936, 96 p.; Arhiepiscopul Veniamin Pocitan, *Melchisedec ca membru al Sfîntului Sinod (1861—1892)*, București, 1937, 48 p.; episcop Gherontie Nicolau, *Melchisedec zugrăvit de calva din ucenici*, în: *Articole științifice și literare de*, București, 1939, 192 p.; Șimon Reli, *Un mare educator social — episcopul Melchisedec al Romanului*, în „Căminul”, an LIII—LIV, 1942—1943, p. 7—26; Pr. Gheorghe Viad, *Episcopul Melchisedec*, în MMS, an XXXVII, 1958, nr. 1—2, p. 76—85; Pr. Paul Mihail, *Din corespondența episcopului Melchisedec*, BOR, an LXXXVII, 1959, nr. 5—6, p. 493—612; Pr. Paul Mihail, *Legăturile culturale ale episcopului Melchisedec cu Rusia. Corespondența din anii 1849—1892*, în MMS, an XXXVII, 1961, nr. 3—4, p. 261—296; N. Georgescu-Tistu, *Preocupările de carte ale episcopului Melchisedec și biblioteca sa*, în BOR, an LXXXI, 1963, nr. 11—12, p. 1146—1203; Nicolae Ciachir, *Cu privire la misiunea diplomatică a episcopului Melchisedec în Rusia în anul 1868*, în BOR, an LXXXII, 1965, nr. 11—12, p. 1079—1082; Constantin Moscu, *Episcopul Melchisedec Ștefănescu în BOR*, an XC, 1972, nr. 3—4, p. 335—348; Pr. Scarlăt Porcescu, *Episcopul Melchisedec. 80 de ani de la moartea sa*, în MMS, an XLVIII, 1972, nr. 5—6, p. 380—402; *Enciclopedia istoriografiei românești*, București, 1978, p. 216—217.

Episcop Efimer Luca *Episcopul Melchisedec Ștefănescu. Viața și înfăptuirile sale*, Roman, 1982, 115 p.; Preot Ștefănescu, *Episcopia Romanului*, București, 1984, p. 298—313; Alexandru Ioniță, *Episcopul Melchisedec al Romanului. Viața și activitatea*, București, 1992, 201 p. (o ediție nouă la Constanța, 1999, 404 p. + 51 p.), vol. „Cronica Episcopiei Romanului și Hușilor”, IV, 1992, 448 p. (închisat la M. Ș.)

SI BONI CONSTANTIN preot traducător N. c. 1750, în Jebel, jud. Timiș, într-o veche farmacie de preot și protopop — 18 apr. 1812 în Timișoara. În 1784 era paroh al cetății Timișoara, în 1791 și 1792 protopop al Lupovei, iar după 1798 protopop al Timișoarei, prin 1798—1800 profesor la cursurile de teologie din Timișoara, după 1800 a fost ales în Consiliul eparhial ca secretar al eparhiei Timișoarei. A tradus și tipărit două cărți în românește: *Pre scurta arătare a lui pentru Dumnezeu din a doua pentru răscălașii lui Dumnezeu* — antecurs la pre limbă românească pre limbă românească..., Viena, 1784, 142 p. (traducerea cărții arhiepiscopului rus Tertak Procopovici după versiunea sarbă a lui Zaharia Ortel din 1767) și *Invitațiune creștinească foarte de folositoare de pre limbă grecească pre limbă românească*, Viena, 1785, 258 p.

Literatură Ion B. Muresanu, *Șlejiștii ai Bisericii Ortodoxe bândărene în mișcarea românească de emancipare din secolul XVIII*, în MB, an XXXIV, 1984, nr. 11—12, p. 735—739; Ion B. Muresanu, *Activitatea prolu populu Constanțu Șubon în contextul mișcărilor culturale bândărene din secolul al XVIII-lea*, în MB, an XXXVII, 1987, nr. 3, p. 84—90.

ȘULUȚIU STERCA ALEXANDRU metropolit N. 15 febr. 1794, în Abrud, jud. Alba, † 7 sept. 1867, în Blaj. Studii gimnaziale la Zlatna și Blaj, teologice la Blaj (1810—1814). Preot (1814), apoi protopop (1821—1836) în Bistra, jud. Alba, vicar în Șnăloul Silvaniei (1836—1850) episcop unitar la Blaj (ales în 1850) — protonot și înscăunat în 1851); la 26 nov. 1853, când Episcopia Blajului devine Metropolis este numit arhiepiscop și metropolit al Bisericii românești unite din Transilvania, cu reședința la Blaj, păstoriind până la moarte. A lucrat — alături

de Andrei Saguna de la Sibiu — pentru obținerea de drepturi pe seama națiunii române din Transilvania: au prezidat împreună Conferința națională a românilor de la Sibiu în 1861 și Congresul național român în 1863, tot la Sibiu. Îndrumător al învățământului românesc. În episcopia sa s-au printat 21 lucrări creștine și științifice.

Au rămas de la el câteva lucrări istorice în manuscris (azi în Biblioteca Academiei — Filiala Cluj), între care *Istoria Horii și a poporului românesc din Munții Apuseni și Ardealului*, 1860, în două volume prima monografie asupra răscoalei cunoscută în literatura istorică românească, tipărită în vol. *Izvoarele răscoalei lui Hurea*, seria B Izvoare narative, vol. II, 1786—1860, sub redacția acad. prof. Ștefan Pascu, București, 1983, p. 332—438, o nouă ediție, cu studiu introductiv și note de Nicolae Edroiu, București, 1995, 179 p.

Literatură Alexandru Sterca Șuluțiu, în „Gazeta Transilvaniei”, XXX, 1867 (mai multe numere); George Barit, *Parlatore din istoria Transilvaniei*, vol. I Sibiu, 840 și vol. II Sibiu, 1891 passim; Șemlătariu venerabilului cler al Arhiepiscopiei metropolitane greco-catolice române de Alba Iulia și Făgăraș, Blaj, 1900, p. 41—45; *Enciclopedia Românilor* tom III Sibiu, 1904 p. 41; Ioan A. Ștefan, *Chimen din Șnăl*, Zalău, 1938 p. 91—92; Ioan I. p. I metropolita Alessandro Sterca Șuluțiu, în „Acta Historica Societas Academica Dacoromana”, tomus I Roma, 1959 p. 83—99; Ioan I. p. La Sede ed i problemi della Chiesa romana unita 1853—1872), în „Acta Historica Societas Academica Dacoromana”, tomus IV, München, 1965, p. 107—141; George Barit și contemporanii, ed. Documente literare, vol. IV, București, 1978 p. 356—404; Nicolae Edroiu, *Preocupări istorice ale lui Alexandru Sterca Șuluțiu (1794—1867)*, în vol. *Stat — Societate — Națiune Interpretări istorice*, Cluj Napoca, 1982, p. 327—342; Ioana Botezan, *Correspondența lui Alexandru Sterca Șuluțiu cu Dimitrie Moldovan între anii 1860—1866*, în AIIA, XXVII, 1985—1986, p. 423—443; Ioana Botezan, *Contribuția lui Alexandru Sterca Șuluțiu la lupta pentru afirmarea drepturilor sociale și politice ale românilor din Transilvania în perioada 1840—1867*, în „Biblioteca și Cercetarea”, Cluj Napoca, 1986, p. 48—63.

T

TARNAVSCHI TEODOR, profesor de teologie N 16 aug. 1859, în Vîntuș-Bucovina (azi în Ucraina), în familie de preot, † 1/14 ian. 1914. În Cernăuți Liceul (1870—1878) și Facultatea de Teologie în Cernăuți (1878—1882) cu studiu de specializare la Facultățile de Teologie catolică de la Universitățile din Viena și München, doctorat în Cernăuți (1885). Prefect de studii la Seminarul clerical (internat) din Cernăuți (1884—1886) preot a bisericii „Sf. Nicolae” (1886) și „Sf. Paraschiva” (1892) din Cernăuți. Profesor supl. n. tor (1891), docent privat (1893), apoi titular din 1896 la catedra de Teologie practică a Facultății de Teologie din Cernăuți decan al acestei Facultăți (1898/99, 1900/1, 1902/3, 1904/5) și rector al Universității din Cernăuți (1904/5), protopresbiter (1897), arhiepiscop stavrofor (1904) inspector al școlilor din eparhia Bucovinei, deputat în Dieta Bucovinei.

Lucrări. Opera sa fundamentală este *Liturgica Bisericii Ortodoxe*, Cernăuți 1909. XVI + 842 p. prelucrată și corectată după prelegerile înaintașului său la catedră, Vasile Mitrofanovici, utilizând înecesebi izvoarele patristice și bizantine neglijate de primul (a fost completată și retipărită în 1929 de mitropolitul Nectarie Cotlarencu al Bucovinei). A fost tradusă în limba sârbă de profesorul Lazăr Marcovici de la Facultatea de Teologie din Belgrad (*Pravoslavna Liturgika*, 3 vol., Belgrad-Carloviț, 1918, 1920, 1926).

A te lucrări, *Despre cele mai însemnate Liturgii ale Bisericii orientale, mai ales cu privire la*

cele ce sunt înțelebute în timpul de față în Biserica noastră, în „Candela” din 1892 și 1893 extras. Cernăuți — 1893 VII + 347 p. — scutit de credit de prof. Dimitrie Cioloca la Caransebeș în 1918, 189 p. — tradus și în limba germană, 1893); *Formularele (cărțile) liturgice din secolele cele prime ale Bisericii creștine*, în „Candela”, an XI, 1892, nr. 1, 2, 7, 9, 10, 11, an XII 1893, nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9 și 10; *Zidirea, însoțirea și decorarea dinlăuntru a locașului, dumnezeiesc, cum o cere Biserica și tradițiunea*, în „Candela” din 1894 și extras. Cernăuți, 1894 120 p.; *Scurtă explicare a ritului Sfântului Botez și al Sfântului Maslu*, în „Candela” din 1895 și 1896 (48 p.); *Caracterul poetic al serviciului divin ortodox* (discurs de inaugurare rostit la 2 dec. 1904), în „Candela” nr. 7 și 8 din 1905 p. 441—454 și 515—524, o serie de recenzii curvănțan ocazionale ș.a. tot în rev. „Candela”.

Împreună cu profesorul Emilian Voratichu a publicat 3 volume de *Predici pentru toate duminicile anului bisericesc*, Cernăuți, 1896, 1898 și 1900, reeditate de profesorul Dimitrie Cioloca la Caransebeș, în 1909—1910 și 1911 (353 + 323 + + 388 p.) profesorului T. Tarnavschu îi aparținut 47 de predici.

Literatură: *Necrolog*, în „Candela”, an XXXIII, 1914, nr. 1—3, p. 145—148, N B (dan), † *Dr. Teodor Tarnavschu*, în RT, an VII, 1913—1914, p. 568—570; Sextil Pușcariu, † *Teodor Tarnavschu*, în „Junimea Literară”, Cernăuți, XI, 1914, p. 9—11; Pr. Prof. Alexandru Moisil,

Profesorul Dr. Teodor Tarnavski, † 1859—1914), în ST XXVI, 1974, nr. 9—10, p. 780—783; Pr. dr. V. Ungureanu, *Preotul profesor Teodor Tarnavski*, în MMS an. LV, 1979, nr. 3—6, p. 385—389.

TARNAVSKI VASILE, profesor de teologie. N. 16 dec. 1859, în Mihoveni-Suceava, † 4 febr. 1945, în București. Liceul la Suceava (1870—1878), apoi Facultatea de Teologie la Cernăuți (1878—1882), care i-a conferit doctoratul în 1886 cu studiile te speculazare pentru Vechiul Testament și ambiservanțe a Viena (Breslau și Wrocław) și Berlin (1898—1900). Preot în Strimiești-Suceava (1887—1889), preot și prof. de Religie în Suceava (1889—1890), preot în Cernăuți (1890—1898), docent (1900), profesor extraordinar (navigat 1903), apoi (1910—1932) la catedra de Studii biblice al Vechiului Testament și Limba ebraică de la Facultatea de Teologie din Cernăuți, rămasă vacantă prin moartea lui Iulius Oniciu († 1897); a suplinit un timp catedra de Teologie practică a predicatorilor neubi-gatori de aramă și aramă și aramă de an a 1903—1904 de Teologie (de an a 1903) rector al Unversității din Cernăuți de două ori (1918—1920), arhiepiscopitar stavrofor, apoi mitrofor (1921), director și redactor al revistei „Candela” (1923—1932), președinte al Asociației clerului din Bucovina (1923—1924). Prin activitatea sa la catedră, mai mult prin vorbire sale, pe a se fi vădit că el a lăsat o teologie veterotestamentară ortodoxă română.

Lucrări: *Der Prophet Haggai. Einleitung und Kommentar*, Viena, 1900, VIII + 148 p. (ed. rom. Cernăuți, 1904); *Viata patriarhilor*, Cernăuți, 1902, 1, 7 p.; *Geneza*, traducere și comentariu, Cernăuți, 1907; *Exodul*, traducere și comentariu, Cernăuți, 1913; *Leviticul*, traducere și comentariu, Cernăuți, 1913, 43, 43 p. (cele patru publicate în 1914 în „Candela”); *Probleme actuale biblice* (patriu studii originale, prelucrate sau traduse), în „Candela”, 1923, cu peste 130 p.; *Introducerea în sfintele cărți ale Testamentului Vechi*, Cernăuți, 1928, VIII + 656 p.; *Arhiepiscopitar biblic* Cernăuți, 1930, 710 p. (pe atunci cea mai completă în teologia ortodoxă), studii mai mărunte, recenzii și predici în „Candela”.

Literatură. V. Loschiu, *La Vasile Tarnavski, închinare*, în „Candela” an. XLI, 1930, p. 1—6; Prof. Vladimir Prelipcean, *Importanța Vechiului*

Testament, studiul și cultivarea lui la Facultatea de Teologie din Cernăuți, în „Candela”, an. XLVIII, 1937, p. 135—137; *Necrolog*, în BOR, an. LXIII, 1945, nr. 1—3, p. 92—93; Pr. Prof. Dr. Vladimir Prelipcean, † *Preotul și profesorul Vasile Tarnavski*, în „Candela”, an. LVII, 1946, p. 1—10; Ioan Loghin Turcanu, *Preotul profesor Vasile Tarnavski*, în MMS, an. XXXIII, 1957, nr. 8—9, p. 656—661 (tributar celui scris de Vl. Prelipcean).

TĂUTU ALOISIE LUDOVIC, canonic, istoric. N. 23 dec. 1895, în Terebești, jud. Satu Mare, † 21 sept. 1981, la Roma. Studii la Liceul „Samuil Vulcan” din Beraș (1907—1915), la Facultatea de Teologie a Universității din Viena (1915—1919), apoi la Roma, unde a obținut doctoratul în 1921. Hirotonit preot la Roma (1921). Profesor de Religie și Limba latină la Liceul de fete „Mihail Pavel” din Beraș (1921—1923), profesor de Teologie Dogmatică iar din 1924 de Teologie Morală la Academia teologică unită din Oradea (1922—1937), paralel a predat Religia la elevii unită de a Școala normală de băieți „Alexandru de fete” Oradea și Școala comercială de fete din Oradea. Delegat în Comisia pontificală de studii te la Roma (în 1937) încredințat cu strângerea și primirea corespondenței papale din teologia istoria. Paralel a fost considerat eclesiar al legatului român de a Vatican (1937—1947) preot a biserică română unită din Roma (din 1937). A publicat lucrări teologice și istorice.

Lucrări. *Primatul papilor în istorie*, Oradea, 1926, 224 p.; *Drepturi și datorii în familia creștină* Oradea, 1931, 36 p.; *Compendiu de teologie morală*. Vol. I. *Principiile moralei creștine*, Oradea, 1931, 319 p.; Vol. II. *Poruncile*, Oradea, 1932, 932 p.; *I romeni*, Roma, 1942, 32 p.; *Discuțiile teologice la Sinodul unional de la Ferrara-Florența (1438—1439)*, Roma, 1965, 44 p. (extras din *Bună Vestire—Dinastie Smerțului* a padoxă a Bisericii noastre strămoșești, ed. a II-a, Roma, 1967, 54 p.); *Saggio di storia ecclesiastica romana*, în „Acta Historica”, VIII, editată de „Societas Academica Dacoromana” München, 1968; *Sfântul Niceta de Remesiana*, Oradea, 1995, 146 p.

A publicat, la Roma, 15 volume de acte papale cu caracter canonic istoric destinate mai popoare de rit oriental, cu introduceri, note critice și indici

de locuri și persoane, până la papa Martin V (1431-1432).

Traduceri: *Calea desăvârșirii creștinești*, de Alfonso Rodriguez, 2 vol., Oradea, 1933, 414 + 400 p. și anote.

Redactor al ziarului „Vestitorul”, organul oficial al eparhiei unite a Oradei (1925—1937), al revistei „Suflet Românesc” și al revistei „Bună Vestire”, organ de zidire creștină (1962—1968), ambele în Roma, în care a publicat numeroase articole cu caracter istoric, teologic sau de alt gen. O parte din studii sale sunt strânse în două volume omagiale oferite de revista „Bună Vestire”, Roma, 1975.

Literatură: Prof. Petru Tocănel, *Date biobibliografice* în vol. *Imagocanonismul lui Andrei Lăduț: Tăcut cu ocazia împlinirii timpului de 80 de ani* („Bună Vestire” an. XIV, 1975, nr. 1), p. IX—XII. Vasile Voșșan, *Viața istorică și culturală a neamului românesc în opera lui Alotrie L. Tăcut*, în „Studii și comunicări” Muzeu. Județean Satu Mare, 1981—1982, p. 357—368; Vasile Voșșan, *Contribuția lui Alotrie L. Tăcut la studierea creștinismului timpuriu în Dacia*, în rev. „Verbum”, București, an VI—VII, nr. 7, 1995—1996, p. 270—278.

TECULESCU IUSTINIAN din boier Ioan episcop N. 1 nov. 1865, în Covasna. † 16 iul. 1932, în Brașov. Studii la Liceul „Andrei Șaguna” din Brașov (1877—1885) și Institutul teologic din Sibiu (1885—1888), învățător (1888—1894) și apoi preot paroh în Brașov (1894—1901), preot și protopop în Alba Iulia (1901—1922), președinte al Consiliului Național Român din Alba Iulia, încredințat cu pregătirea Marii Adunări Naționale de la 1 Decembrie 1918, senator în primul Parlament al României independente, episcop al Arhiepiscopiei reședința în Alba Iulia (1922—1923), călugăr al Monahiei Bistrița sub numele Iustinian, hirotonit arhieru în 18 mart. 1923, instalat 10 apr. 1923, episcop al Cetății Albe, instalat (ales 17 dec. 1924, instalat la 1 ian. în 21 dec. 1924) unde a păstorit până la moarte. Colaborări în „Telegraful Român” și alte periodice din Transilvania, cuvântări și predici strânse în volumul *Pentru neam și țară*, Sibiu, 1931, 175 p.

Literatură: Ion Rusu Abruđeanu, *I. P. S. So Patriarhul României Dr. Miron Cristea*, București, 1929, p. 383—385; *Buletinul Episcopiei Cetății Albe-Ismail*, an. IX, 1932, nr. 8, p. 1—40;

Artum. Iuliu Scriban, *Moartea episcopului Iustinian al Cetății Albe* în BOR, an L, 1932, nr. 9, p. 608—610; Preot Iosif Rusu, *Episcopul Iustinian Teculescu în îndrumătorul pastoral*, I. Alba Iulia, 1977, p. 253—254; vol. „Armata și Biserica” (colecția „Revista de Istorie Militară” 4), București, 1996, p. 178—179; Ioan Lăcătușu, *Personalități din Covasna și Harghita*, Cluj-Napoca, 1998, p. 151—158.

TEMPEA IOSIF, preot și publicist N. 1836, în Toracul Mare (azi în Banatul sârbesc), † 14 dec. 1927, în Lugoj. Studii gimnaziale în Becicherecu Mare și la Liceul „piarist” din Timișoara (matunitatea în 1857), teologie la Seminarul din Vârșet (1857—1860), juridice la Universitatea din Pesta (1860—1861), teologie la Universitatea din Lemberg (1861—1864), la Gimnaziul din Timișoara 1861—1864, preot în Lugoj 1865—1868, profesor la „Teologia” din Caransebeș 1868—1870, la noi preot paroh în Lugoj (1870—1927), un timp profesor de Religie și Limba română la Gimnaziul din Lugoj.

Lucrări: *Solisticea limbii române*, Sibiu, 1876, 60 p. *Manual pentru oratoria și dramaturgia limbii române pentru clasa a VI-a gimnaziului*, Lugoj, 1886. *Manual pentru epica, lirică și didactica limbii române*, Lugoj, 1889. În an. 1880—1881 a redactat al Lugoj-ian „Deschep-tarea”, în care a publicat foarte articole.

Literatură: Andrei Ghidic și Iosif Bălan, *Monografia orașului Caransebeș*, Caransebeș, 1909, p. 199—200. Virgil Măruș, *Preot Tempea din Banat*, în MBI, an. XVII, nr. 1—3, 1967, p. 85—97, indexe și p. 90—93. Coste Roșu, *Viața preoților Tempea din Banat* în vol. „Actele Simpozionului Banatului: 1900—1901” și „Cultură”, Novi Sad, 2000, p. 232—240.

TEMPEA RADU II protopop episcop N. c. 1691 în Hagărasan Brașov. Cu prentul Radu Tempea I. † 14 mai 1742, în Brașov. A învățat la școala de pe lângă biserică „Sf. Nicolae” din Șcheu Brașovului, apoi a ajuns el însuși dascăl parohial din Șcheu (1713); preot la aceeași biserică (hirotont 19 febr. 1716, la București, de Antim Ivreanu), apoi protopop al Brașovului și al Târl. Barzei (hirotont dec. 1735) funcționând până la moarte, apărător al Ortodoxiei și al drepturilor românilor din Șcheu Brașovului.

A scris *Istoria sfintei biserici a Șcheilor Brașovului*, de la 1484 la 1742 (rămăși în manuscris).

Pentru prima parte (1484—sfârșitul secolului XVII), autorul folosește *Cronica* protopopului Vasile și diferite hrisoave din arhiva biserică. „Sf. Nicolae”, faptele fiind prezentate foarte sumar, partea a doua (1701—1742) este mult mai dezvoltată, căci ea cuprinde șapte trăite de autor, pe care le expune pe larg, mai ales cele legate de apta brașovenilor pentru apărarea Ortodoxiei, în fața unii altei autorități face trecerea de la cronică la istoria propriu-zisă, prin folosirea a numeroase documente de arhivă, unele reproduse în întregime, se remarcă expresivitatea limbii, colorată cu arhaisme și elemente ale lexicului popular. A cuprins câteva cărți: *Între care și: Falcuț Evanghelistic, Învățătură creștină și a*

Literatură: Editura de lucrări, Sterie Stinghe, *Istoria bisericii Șcheilor Brașovului* (Manuscris de la Radu Tempea), Brașov, 1899, VI + 219 + 7 p.; Octavian Șchiav și Livia Boi, *Istoria afilierii bisericești a Șcheilor Brașovului* Editie îngrijită, studiu introductiv, indice de nume, glosar și note de..., București, 1969, 225 p.

Sterie Stinghe, *Documente privitoare la trecutul românilor din Șchei (1700—1783)*, vol. I, Brașov, 1901, passim; Candid C. Muslea, *O dinastie de preoți și protopopi Radu Tempea*, Brașov, 1939, p. 14—41; Ioachim Crăciun, *Cronica românească ale Transilvaniei și Bănătuții*, în *AIIC*, I—II, 1958—1959, p. 8—9; Octavian Șchiav și Livia Boi, *Prefață la ediția a II-a*, p. 5—47, Vol. *Cărțile brașoveni Sec. XV—XX. Ghid bibliografic*, Brașov, 1972, p. 215—216; *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979, p. 845—846; Dorina Neguțic, *Familia Radu Tempea în cultura națională*, în „*Cumidava*”, XII, 1, Brașov, 1979—1980, p. 363—368; Vasile Oltean, *Școala românească din Șchei Brașovului*, București, 1989, p. 108—111.

TEMPEA RADU' V, preot pedagog lingvist N. 9 febr. 1768, în Brașov. † 15 iul. 1824, Brașov. Studii la școala de la biserică „Sf. Nicolae” din Șchei Brașovului, la Gimnaziul săsesc luteran din Brașov, cursurile de învățători de la Sibiu, 1787 și apoi studii de Filosofie la Buda. Diacon-învățător și apoi preot (1794) la biserică „Sf. Nicolae” din Brașov-Șchei, director al școlilor ortodoxe românești din Transilvania (1796—1808, și — paralel — profesor la cursul de preoți de la Sibiu, — apoi protopop al Brașovului.

În 1797 a tipărit la Sibiu o *Gramatică românească* una dintre primele lucrări de acest gen în care încerca să pună bazele unei terminologii gramaticale moderne și unitare.

Literatură: I. Lupas, *Date privitoare la activitatea lui Radu Tempea* (fost director al școlilor ortodoxe române din Transilvania și protopop al Brașovului, în *TB*, an. IV, 1932, nr. 3, p. 195—199; Candid Muslea, *O dinastie de preoți și protopopi Radu Tempea*, Brașov, 1939, p. 48—72; D. Popovici, *La littérature roumaine à l'époque des lumières*, Sibiu, 1945, p. 263—266 (și în versiune românească: *Studii literare*, I, Cluj, 1972, p. 263—266); Gavril Istrate, *Gramatica lui Radu Tempea*, în „*Analele Univ. Al. I. Cuza din Iași*” (serie nouă), s. III, științe sociale, VI, 1960, p. 17—34; G. Istrate, *Limba română literară*, București, 1970, p. 37—38 și 44—63; Jana Balaceiu și Rodica Chiriacescu, *Dicționar de lingviști și filologi români*, București, 1978, p. 243; Vasile Oltean, *Școala românească din Șchei Brașovului*, București, 1989, p. 113—122; *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979, p. 846—847; Dorina Neguțic, *Familia Radu Tempea în cultura națională*, în „*Cumidava*”, XII, 1, Brașov, 1979—1980, p. 368—370.

TEMPEA RADU VI, preot și pedagog † 1 iul. Radu Tempea V. N. c. 1793—1794, în București, † mart. 1850, în București, ultimul din „dinastia” de țese preoți brașoveni cu același nume. Studii la Gimnaziul laic din Sibiu (1804—1809) și la școala de preoți condusă de Gheorghe Lazăr la Sibiu. Învățător la școala de la biserică „Sf. Nicolae” din Șchei Brașovului, diacon (1814) și preot ajutor (1823) la aceeași biserică, „viceprotopop” al Brașovului (1831), preot la biserică „Sf. 40 de Mucenici” din București (1836), primul director și profesor al Seminarului teologic din Râmnicu Vâlcea (1837—1845), retras apoi ca „supărat” al schizmei Flămânda-Vâlcea până la sfârșitul vieții.

Lucrări: *Oglinzila statului bisericesc și politicesc sau învățătură îndrăgurilor bune și a vieții creștinești*, Brașov, 1835, XII + 222 p., mici broșuri și cuvântări tipărite la Sibiu, manuale didactice rămase în manuscris (*Povăruire către teologia morală, Geografia, Istoria bisericească*).

Literatură C. N. Mateescu, *Întâitul dascăl al Seminarului Episcopiei Râmnicului protopopul Radu Tempea*, în rev. „Cuvânt Românesc”, II, 1921, p. 143—148; Candid C. Mușlea, *Ordinastile de preoți și protopopi Radu Tempea*, Brașov, 1939, p. 77—94; Candid C. Mușlea, *Biserica Sf. Nicolae din Șchei Brașovului*, vol. II, Brașov, 1946, p. 205—292; Dorina Neguțci, *Familia Radu Tempea în cultura națională*, în „Cumdava”, XII, 1, Brașov, 1979—1980, p. 370—371; Vasile Oțean, *Școala românească din Șchei Brașovului*, București, 1989, p. 122—125.

TEOCTIST I, mitropolit N. c. 1410, † 18 nov. 1478, a Suceava (ingropat în prăvălul bisericăi mănăstirii, datorez. Probabil că îngărit la Neamț în 1455 ales mitropolit hurotonat la Ipek în apr. 1457 „apostolizat” cu domnii pe Ștefan cel Mare întâlnit încreu în huroavele acestuia, cu membrii în „sfântul domnesc”, la 3 sept. 1470 a sfârșit mănăstirea Putna îndrumător al școlii de copii” din mănăstirea Neamț și Putna.

Literatură A. V. Boldur, *Biserica în timpul domniei lui Ștefan cel Mare*, în BOR, an LXXXII, 1964, nr. 7—8, p. 717—729; Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. 1, București, 1980, p. 327—329 (ed. a II-a, București, 1991, p. 351—353); Viorel Ioniță, *Un mare ierarh din trecutul Bisericii noastre Teoctist I al Moldovei*, în MMS, an LXIII, 1987, nr. 6, p. 59—66.

TEOCTIST II, mitropolit N. c. 1450, † 15 ian. 1528 la Suceava. Călugăr, se tână în mănăstirea Neamț, unde a învățat carte și a fost hurotonat ieromonah, egumen al mănăstirii (c. 1483—1500), episcop al Romanului (1500—1508) și mitropolit al Moldovei (1518—1528). Sub el s-a construit nouă catedrală mitropolitană din Suceava cu hramul „Sf. Gheorghe” (1514—1522), a uns domnii pe Ștefănuță (1517) și Petru Rareș (1527), a dispus să se copieze manuscrise slavone din care s-au păstrat câteva. Înainte de moarte a îmbrăcat „marea schună monahală”, sub numele Teodor.

Literatură *Cronica lui Moacărie* în vol. *Croniclele slave-românești din sec. XV—XVI* publicate de Ion Bogdan. Ediție revăzută și completată de P. P. Panaitescu, București, 1959, p. 95—96; Prof. T. G. Bulut, *Biserica Moldovei în vremea lui Bogdan al III-lea cel Orb (1504—1517)*, în

„Mitropolia Moldovei”, an. XVII, 1941, nr. 2—3, p. 126—144 (și extras); I. Zugrav, *Chipul mitropolitului Teoctist II al Moldovei*, în MMS, an. XXXIII, 1957, nr. 10—12, p. 904—905; Pr. Prof. Mircea Păcurariu, *Contribuții la istoria Mitropoliei Moldovei în secolul al XVI-lea*, în MMS, an. LI, 1975, nr. 3—4, p. 221—223; Pr. Scăriș Parcescu, *Episcopia Romanului*, București 1984, p. 154—156.

TEODORESCU ILARIE (din botez Ilie) episcop N. 18 oct. 1867, în București, † 27 sept. 1925, în Constanța. Studii la Seminarile „Central” și „Nisou”, apoi la Facultatea de Teologie în București (1891) Diacon (1893) și preot (1895—1923) la biserica „Amza” din București, profesor de Religie la Liceul „Sf. Sava”, profesor pentru disciplinele religioase (1913—1923) și director (1919—1923) la Seminarul „Nisou” din București, protoiereu Râmnicului la 29 mart. 1923 a fost ales episcop al nou-eparhiei Tomisului (Constanța), fiind călugărit sub numele Ilarie (închinat 3 ian. 1923) păstorind până la moarte. Din activitatea sa s-a închinat Seminarul „Sf. Sava” din Constanța și Elena” din Constanța; autor de manuale didactice și volume de predici.

Lucrări *Judecata bisericească* teză de doctorat, București, 1891, 161 p.; *101 cuvânturi bisericești la duminică, sărbători și diferite ocazii*, București, 1903, XVI+49 p.; *Lucrări de închinare bisericească. Studii*, București, 1911, 460 p.; *Semane pentru egorul a. Hristos*, cuprinzând 50 de cuvânturi bisericești, București, 1915, 272 p.; *Îndrumări omiletice cuprinzând propoziții după care se poate compune și rosti o cuvântare bisericească*, București, 1923, 35 p.; *Îndrumări liturgice pentru preoți și popor*, București, 1923, 171 p.

Dogmele religiei creștine pentru cl. a IV-a secundară, București, 1913; *Istoria bisericească universală, cu elemente de Catehism și Liturgică* pentru cl. a III-a secundară, ed. a IV-a, București, 1914, 182 p.; *Istoria Bisericii creștine*, pentru cl. a V-a secundară, București, 1914, 104 p.; *Omiletica* pentru cl. a VI-a seminareală, București, 1923, VII+352 p.; *Liturgica* pentru cl. a VII-a seminareală, București, 1923, 171 p.; o serie de broșuri cu conținut moralizator, articole în „Biserica Ortodoxă Română”, „Viitorul”, „Calea Vieții” ș. a.

la moarte (ep o întrerupere în iunie 1672 — apr. 1679, când a fost surghiunit la Tismana). Sub el, în tipografiile din București (înființate de Varlaam, de la Buzău — înaintate de episcopul Mironofan și teol. Snagov și Râmnic înființate de Antun Ivircanul), s-au tipărit zeci de cărți de slujbă, de apărare a Ortodoxiei și de zădărire a rătăcirii în ambie română-slavonă, greacă și arabă. Cu binecuvântarea sa au apărut la București: *Liturghierul* (1681) cu slujba în slavonesc, tipocul, în românește), *Evangelia* (1682) și *Apocriful* (1683), *Biblia* (1688) — textul Noului Testament după edit. a de la Arba Iul. ca din 1648, iar al Vechiului Testament tradus de Nicolae Murescu și revizuit de Dosoftei în Moldova și editiva cărturarilor mănăstiri. — *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur* (1691), *Evangelia greco-română* (1693), *Psaltirea* (1694), *Noul Testament* (1703), toate în românește. A semnat el însuși prefețele unor din ele. Spre pînă al românilor aruncă înăuntru în lăutarăncărilor regilor de „uni” cu Biserica Romei. Cătorul schitului Ceafra (1677—1681) și restauratorul bisericii „Sf. Gheorghe”, amănândouă în Râmnicu Vâlcea.

Literatură G. M. Ionescu, *Istoria Mitropoliei Ungrovlahiei*, vol. I (1359—1708), București, 1906, p. 178—236; Ionuț Lupăș, *Mitropolitul Teodosie Vestețeanu*, în RT an XXXIII, 1943, nr. 1—2, p. 9—27 (și în vol. *Studii, conferințe și comunicări istorice* IV, Sibiu, 1943, p. 145—162); Pr. Nicolae Șerbănescu, *Mitropolitul Teodosie al Țării Românești*, în ST an IV, 1952, nr. 5—6, p. 330—351; Marina Lupăș Vlasu, *Teodosie Vestețeanu al de oțetice transilvanească vâlcea și sau argeșean?* în MA, an III, 1958, nr. 3—4, p. 202—212; Prot. Aurelian Sacaric-Măruș, *Tulor Spudei, viitorul mitropolitul Teodosie al Ungrovlahiei* în MO, an XXIII, 1971, nr. 3—4, p. 221—230; Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, București, 1981, p. 126—128 și 132—142, cu bibliografie privind *Biblia* din 1688). Pr. Dr. Ioan Dură, *Mitropolitul Teodosie al Țării Românești. Precizări și contribuții biografice*, în BOR an CVI, 1988, nr. 9—10, p. 118—144.

TEOFAN I, mitropolit, † 1546. Călugăr la Voroneț, episcop la Rădăuți înainte de 1528—1530), apoi mitropolit la Suceava (1530—1546). Sub el s-a refăcut pictura din pronaosul bisericii de la Voroneț, probabil tot el a avut inițiativa

zugrăviri exterioare a acesteia. Lucrare terminată sub urmășii săi, Grigorie Roșca. Din dispoziția lui s-a copiat un *Pravila* (Apostol) slavon (1543).

Literatură Dumitru Dan, *Cronica Episcopiei de Rădăuți*, Viena, 1917, p. 42; Mircea Păcurariu, *Contribuții la istoria Mitropoliei Moldovei în secolul al XVI-lea*, în MMS, an LI, 1975, nr. 3—4, p. 224—225.

TEOFAN II, mitropolit N. c. 1520, † 1597/98 la mănăstirea Doharu din Munții Athos. Călugăr la Râșca și probabil egumen, îndreptând lucrările de zădărire a mănăstirii Mitropolit al Moldovei în careva, zădărit sept. 1564 c. febr. 1572, apoi înălțat și retras în Transilvania începutul lui 1578 — sfârșitul lui 1581, retras în Polonia, sept. 1582 c. vara an 1588, după care s-a retras la mănăstirea Doharu din Munții Athos, refăcând ea spre pînă, apoi totuși Alexandru Lapușeanu unde a trăit până a sfârși viața.

Literatură Dumitru Dan, *Cronica Episcopiei de Rădăuți*, Viena, 1917, p. 42—44; I. I. Ionescu, *George Caron, Relativitate timpului române cu mănăstirile Călugărilor, Iazna Doharu și Sf. Pantelimon sau Ruse în grecește*, Atena, 1938, p. 235—236; Mircea Păcurariu, *Contribuții la istoria Mitropoliei Moldovei în secolul al XVI-lea*, în MMS, an LI, 1975, nr. 3—4, p. 237—243; Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, București, 1980, p. 453—454 (ed. a II-a, București, 1991, p. 475—476).

TEOFIL, mitropolit N. c. 1580, † începutul anului 1648. Egumen la mănăstirea Băntu din Oltenia, unde — probabil — s-a călugărit și a învățat carte, episcop de Râmnic (c. 1618 — an / lui 1636), apoi mitropolit al Ungrovlahiei înainte de 20 iul. 1636) până la moarte. Trimis în misiune diplomatică în Transilvania (1631, 1640). La îndemnul lui Mihail Moșca scrie prima *Cronograf* în românește (1621). Spre pînă al tipografiilor din Câmpulung (1635), Govora (1637), Dealu (1642) în cursul păsătoriei s-a tipărit primele cărți românești în Muntenia: *Ceaslovul* (1640), *Pravila cea nouă* (1640—1641), *Evangelia învățătoare* (1642), toate la Govora și o nouă editie — completă — din *Evangelia învățătoare* (1644) la Dealu, o serie de cărți

slavone, între cartea *Urmarea lui Hristos a lui Thomas a Kempis*, în traducerea lui Udrisic Năsture (Deau, 1647).

Literatură. Al. Procopovici, *De la Coresi duconul la Teofil mitropolitul din Matei Basarab*, în vol. *Omagiul lui Ioan Bana*, București, 1927, p. 289—302. Dan Simonescu și Damian P. Răducan, *Lucraturile culturale ale domniei lui Matei Basarab*, în BOR, an. LVI, 1938, nr. 1—2, p. 866—880 (și extras); Șt. Pașca, *O lăpătură munteană necunoscută din secolul al XVI-lea. col. ma. vechi Ceahlău românesc Studiu istoric-literar și de limbă*, în „Academia Română Studii și Cercetări”, XXXVI, București, 1939, p. 97—121. Pr. Nicolae Șerbănescu, *Mitropolitul Ungrovlahiei*, în BOR, an. LXXVII, 1959, nr. 7—10, p. 774—775; Dan Pleșia, *Când a fost înscăunat mitropolitul Teofil al Ungrovlahiei?*, în BOR, an. LXXXII, 1964, nr. 11—12, p. 1103—1106; Ion V. Dură, *Biserica din Țara Românească în epoca lui Matei Basarab*, în BOR, an. LXXXIX, 1971, nr. 5—6, p. 577—592; Mureș Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, București 1981, p. 46—52 (ed. a II-a, București, 1994, p. 48—53).

TEOFIM, episcop la Tomis, atestat în scrieri în 392, 400 și 403. Istoricul Sozomen scria că era „bun de neam”. Fericiul Ieronim, în lucrarea sa *De viris illustribus*, preciza că „a scris scurte tratate sub forma unor dialoguri, în stilul vechii elocințe, apoi că scria și alte lucrări”. Scurte fragmente din opera sa literară se păstrează în *Scritura Sfântă* din Ioan Damaschin *Paralele Sfinte*. A încercat să facă misionarism printre huni fiind sprijinit de prietenul său Sf. Ioan Gură de Aur, în 403 era în Constantinopol, luând apărarea acestuia, întrucât era acuzat că are simpatii origeniste. Prăznuit ca sfânt (20 apr.).

Literatură. R. Nerzhakuner, *Crestinătatea în vechiul Tomis*, Bază Mare, 1904, p. 25—30; Jacques Zeiler, *Les origines chrétiennes dans les provinces danubiennes de l'empire romain*, Paris, 1918, p. 547—548; Iosif E. Naghiu, *Teotim, episcop de Tomis*, în RI, an. XXXI, 1945, p. 167—171. Pr. Prof. Ioan G. Coman, *Însemnări asupra lui Teotim de Tomis*, în GB, an. XVI, 1957, nr. 1, p. 46—50; Ilie I. Georgescu, *Viața creștină în vechiul Tomis*, în MMS, an. XXXVIII, 1963, nr. 1—2, p. 24—26; Pr. Nicolae Șerbănescu, *1600 de ani de la prima mărturie docu-*

mentară despre existența Episcopiei Tomisului, în BOR, an. LXXXVII, 1969, nr. 9—10, p. 1008—1013. Pr. Prof. Ioan G. Coman, *Scriitori bisericești din epoca sârăromână*, București 1979, p. 185—195; Mitropolit Nestor Varnicescu, *Scrieri patristice în Biserica Ortodoxă Română până în secolul XVII*, Craiova, 1983, p. 38—42; Mihail Droașconescu, *Istoria literaturii dacoromâne*, București, 1999, p. 525—531.

TERCHILĂ NICOLAE, profesor de teologie N. 21 oct. 1898, în Cupșa Mică, jud. Sibiu, în familie de preot, † 26 oct. 1983, în Sibiu. Liceul în Dămbăveni (abs. 1917), Institutul teologic în Sibiu (1918—1921), Filosofie la Universitate, de din Berlin (1921—1922) și Leipzig (1922—1924), cu doctoratul la cea din urmă (1924), licența în Teologie la Chișinău (1935), iar doctoratul la București (1936), Profesor supl. minor (1925), provizoriu (1927) și definitiv (1936) la Academia teologică „Andreiană” din Sibiu — devenită în 1948 Institutul Teologic Universitar — până la pensionare (1952); a predat Filosofie, Istoria Filosofiei, Pedagogia, Istoria Pedagogiei și Catehetica; diacon (1925), preot (1927) protopop (1948). A publicat lucrări de Filosofie și Pedagogie.

Lucrări: *Încercări de pedagogie religioasă*, în „Anuarul IV al Academiei teologice „Andreiană””, 1927/28, p. 3—30 (și extras); *Profesorul Ioan Popescu. O studiu de ani de la nașterea lui*, în „Anuarul VIII...”, 1931/32, p. 5—50 (și extras); *Evangelismul în școală. Psihologia contemporană și învățământul religios*, Sibiu, 1935, 180 p. (teză de doctorat); *Idet de filosofie religioasă la Vladimir Soloviev*, Sibiu, 1936, 95 p.; *Factorii învățământului religios*, în „Anuarul XIII...”, 1936/37, p. 5—31; *Educația creștină*, în „Anuarul XIV...”, 1937/38, p. 48—64; *Elemente de filosofie creștină*, în RT, an. XXVIII, 1938, nr. 5, p. 203—207; nr. 6, p. 235—240; nr. 9, p. 393—396; an. XXIX, 1939, nr. 2—3, p. 80—87; nr. 4, p. 170—173 și nr. 6, p. 240—247; *Herbart și herbertismul român din Ardeal*, în „Anuarul XVII...”, 1940/41, p. 5—59; *Istoria filosofiei*, Tradusă după Dr. Otto Siebert, Revizuită și întregită, Sibiu, 1943, XVI + 452 p.; *Filosofia antică pedagog spre Hristos*, în RT, an. XXXVII, 1947, nr. 1—2, p. 31—41, nr. 3—4, p. 132—138; nr. 5—6, p. 219—225; nr. 7—10, p. 329—331 și nr. 11—12, p. 411—419.

Tălcuirea Sfintei Liturghii, Sibiu, 1931, 80 p.,
Tălcuirea Sfintelor Taine, Sibiu, 1932, 110 p.,
Sămbătarul, Sibiu, 1940, 44 p.

Art. studii și articole în „*Revista Teologică*”,
 „*Analele Academiei teologice «Andrițian»*”,
 „*Telegrafu Român*” ș.a.

Literatură. Pr. S. Șebu, † *Protopop prof. dr. Nicolae Terchidă*, în *MA*, an XXIX, 1984, nr. 1–2, p. 135–136. Pr. Prof. Mircea Păcuraru, *Două sute de ani de învățământ teologic în Sibiu, 1786–1986*, Sibiu, 1987, p. 316–317.

TILEA GHEORGHE, preot. N. 1908, în Săcetu, jud. Teleorman, † 10 mart. 1982. În București: studii la Liceul din Ianoși-Măgurele (1922–1924), Seminarul „Contra” (1924–1927) și Facultatea de Teologie din București (1932–1936), studii de specializare la Institutul Pontifical pentru Studii Orientale din Roma (1938–1941), unde obține titlul de „diplomat”; doctorat la Facultatea de Teologie din Iași, cu teza în m. *Sf. Ioan Gură de Aur: iubirea apropiată și grija față de el* (1947). Cântăreț la bisericile „Cenuș Roșu” și „Floresca” din Capâlnău. În 1941 – preot al capelei ortodoxă română din Roma (1941–1943), inspector în Ministerul Cultelor (1943–1947), preot la bisericile Sf. Spiridon N. (1943–1951), Sf. Aieka” (1951–1969), „Cărmăzani de Sus” (1969–1981), iconom stavrofor. A publicat studii de Patologie și traduceri din Studiul Mănăstii.

Lucrări. *Probleme fundamentale în opera marelui-sucială a Sf. Ioan Gură de Aur* I. *Libertatea și universalismul marelui*, București, 1946, 16 p., II. *Filosofia faptei*, 1947, 28 p., III. *Familia creștină*, 1947, 23 p., IV. *Preoția creștină*, 1947, 20 p., V. *Biserica și Sf. Scriptură* 32 p., *Evluvia Euharistică după Sf. Ioan Gură de Aur*, în *ST*, an IX, 1957, nr. 9–10, p. 632–648. *Predica de pe munte, probleme morale*, în *GB*, an. XIX, 1960, nr. 5–6, p. 429–446, *Maica Domnului după cărțile noastre de cult. Înțelegerea de mariologie ortodoxă*, în *GB*, an. XXX, 1971, nr. 1–2, p. 80–93, *Starea de spirit în rugăciune după Sf. Ioan Gură de Aur*, în *GB*, an. XXXVII, 1978, nr. 3–4, p. 289–299.

Traduceri. Sf. Grigorie de Nazianz, *Cele cunct cuvântări despre Dumnezeu*, Curtea de Argeș, 1947 (în colaborare cu N. Barbu); Sf. Grigorie de Nazianz, *Despre iubirea față de săraci*, Bocu-

rești, 1948, 44 p., Sf. Grigorie de Nazianz, *Poeme dogmatice*, în *GB*, an. XXX, 1971, nr. 5–6, p. 482–488 și an. XXXII, 1973, nr. 3–4, p. 367–374, Sf. Grigorie de Nazianz, *Opere dogmatice*, București, 2002, 238 p.

Literatură. Dr. Cezar Vasiliu, † *Preot iconom stavrofor doctor Gheorghe Tilea (1908–1982)*, în *GB*, an. XLJ, 1982, nr. 4–6, p. 442–443.

TIMUȘ GHERASIM, episcop. N. 14 aug. 1849, în Iași, † 22 dec. 1911 în București. Studii la Seminarul „Veniamin” de la Socola (1867–1874), cu diferență de onorariu la Facultatea de Teologie din Iași și București. Doctor din 1871. Întors în Iași, a fost profesor în 1875 la catedra fondamentală a teologiei, profesor la catedra metropolitană din București (1875–1880), trimis apoi la studii la Facultatea de Teologie din Cernăuți (1880–1884), unde a obținut doctoratul. Profesor de teologie ebraică și Studiul biblic al Vechiului Testament la Facultatea de Teologie din Iași (1884–1893), – paralel director al Internatului teologic – decan al Facultății (1892–1893), arhierouhiar cu numele „Piteșeanul” (dec. 1886), locuitor de episcop la Argeș (de la 1 iun. 1893), ales apoi episcop eparhial (14 mart. 1894, înlocuind 22 mart. 1894) unde a păstori până la moarte. S-a interesat de bună mers al vieții bisericesti, de etate eclesiastică, de Timp și Sfântăvire. A scris, a editat și a tradus o serie de lucrări teologice, articole în revista „*Biserica Ortodoxă Română*”.

Lucrări. *Căldorie la Locurile Sfinte*, București, 1896, 264 p., *Note și meditațiuni asupra Psalmilor*, 3 vol., București, 1896, 878 + 604 + 655 p., *Dicționar agiografic cuprinzând pe sfinții vieții sfinților*, București, 1898, IV + 874 p.

Tetratevanghele din conușii. Coresp. București, 1889. *Catehism* – manuscris rămas de la episcopul Damaschin al Râmnicului, cu o introducere, București, 1987, XXIV + 173 p.

Traduceri. *Introducere în teologia ortodoxă* de Macarie Bulgacov al Moscovei, București, 1885, XVI + 624 p. (după ediția franceză, Paris, 1857); *Teologia dogmatică ortodoxă* a lui Macarie al Moscovei, 2 vol., București, 1886–1887, 767 + VII p. (I) și 870 + X p. (II) (după ediția franceză, Paris, 1859–1860); *Istoria*

bisericească universală a lui Eusebiu Popovici, 2 vol., București, 1900—1901, 724 + 559 p. (în colaborare cu Atanasie Mironescu).

Literatură: *Necrolog*, în BOR, an. XXXVI, 1912, p. 1084—1097; *Preotul Nicolae Șerbănescu, Episcopul Argeșului*, în MO, an. XVII, 1956, nr. 7—8, p. 619—621; *Diacon George Dinău, Chipuri de ierarhi, compozitori, traducători, prelucrători și mari cântăreți ai muzicii bisericești*, în GB, an. XXXVI, 1977, nr. 1—3, p. 139—140; ST, an. XXXIV, 1982, nr. 1—2, p. 29—30.

TINCU-VELIA NICOLAE, preot, istoric N. B16, în Tîcvașu Mare, jud. Caraș-Severin, † 16 mai 1867, în Vârșeț. Studii gimnaziale în Oravița și Seghedin abs. 835 teologie la Seminarul din Vârșeț (1835—1837). Diacon în Secaș (1837), arhidiacon, secretar consistorial și profesor la secția teologică a Seminarului din Vârșeț (1839—1860), preot în 1842, paroh în Secaș, lângă Oravița (1860—1867), „diacon consistorial” onorar al Episcopiei Vârșețului, administrator protopopeu la Vârșeț (1865—1867). A avut un rol de seamă în Revoluția din 1848 în Banatul austriac pentru autonomia și servirea comunității de acasă, prin separarea de Biserica Ortodoxă Sârbă, autor de lucrări istorice și literare.

Lucrări: *Cele șapte virtuți sau șapte bune de căpetenie în științe predate pentru timpul cel sfânt al pustiei ca antiteză la cele „șapte păcate de căpetenie”*, Brașov, 1847, XVI + 100 p.; *Istoriea bisericească politico-națională a românilor preste tot, mai ales a celor ortodoxi orientali din Austria...*, Sibiu, 1865, XXIV + 326 p., articole de istorie, versuri, traduceri din Schiller, în „Gazeta Transilvaniei” și „Foaia pentru munte, umă și literatură” culegute în colecția *Poetia populară. Bolade culese și corese...*, Viena, 1867).

Literatură: I. D. Suciu, *Nicolae Tincu-Velia (1816—1867). Viața și opera lui*, București, 1945, 538 p.; Prist. Ion B. Mureșanu, *Nicolae Tincu-Velia. Însușiri pentru o comemorare*, în MB, an. XV, nr. 10—12, 1965, p. 741—746; Valeriu Leu, *Un manuscris din 1854. „Introducere în Gramatica română careia să propune prin domnul profesor Nicolae T. Velia”*, în „Studii de limbă, literatură și folclor”. Reșița,

1978, 4, p. 449—474; *Enciclopedia istoriografiei românești*, București, 1978, p. 325—326; *Dictionarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979, p. 852—853; Mircea Popa, *Alcuză Tincu-Velia profesor în Vârșeț*, în *Actele Simpozionului de raporturi culturale literare și universitare româno-ugarene*, București, 1979, p. 491—502.

TOCAN ILIE, preot, profesor publicist N. 20 iul. 1895 în Chișinău, jud. Orhei, în familia de preot + aug. 912 în București. Studii la Școala spirituală și Seminarul teologic din Chișinău (1906—1915), apoi la Academia teologică din Kiev (1916—1917) și Facultatea de Teologie din București (1919—1922), cu examen de capacitate pentru învățământul secundar (1923). Pedagog și profesor suplimentar (1921), apoi profesor onoritar (1923—1930) la Seminarul teologic din Chișinău, profesor și duhovnic la Liceul eparhial de fete din Chișinău (1931—1940), paroh, profesor suplimentar la catedra de Arheologie biblică și Exegeza Vechimii, la Institutul de Teologie din Chișinău (1940—1944), membru în comitetul de redacție al revistei „Luminătorul” (1925—1944), director al ziarului săptămânal „Raza” (1934—1938), ambele la Chișinău.

Lucrări: *Educația religioasă a cuplilor*, în „Luminătorul”, an. LIX, 1926, nr. 10, p. 30—41, nr. 15—16, p. 72—77 și nr. 17, p. 56—64; *Influența religioasă a mozaismului asupra lumii păgâne*, în „Luminătorul”, an. LX, 1927, nr. 13, p. 47—54; nr. 14, p. 26—39; nr. 15, p. 27—33; nr. 16—17, p. 70—79 și nr. 18, p. 15—21; *Profetismul biblic*, în „Luminătorul”, an. LXI, 1928, nr. 8, p. 53—63; nr. 10, p. 15—28 și nr. 11, p. 33—43; *Sfaturile și proorociile Sf. profet Zaharia despre past și sărbători*, în „Luminătorul”, an. LXV, 1932, nr. 24, p. 1270—1279; an. LXVI, 1933, nr. 11, p. 98—108. Alte articole, recenzii, cronică, predici, în „Luminătorul”, „Raza” și alte periodice din Chișinău.

Literatură: *Anuarul Seminarului teologic superior „Mitropolitul Gavril Bănulescu Bodon” din Chișinău (1813—1926)*. Publicat și prefată de rectorul Seminarului Icoanei mitropolit Constantin Popovici, Chișinău, 1926, 168 p., informația de la preot Gh. Cănescu din București.

TODORAN EUGEN, preot, profesor N 18 aug. 1885 în Cetatea de Bătăș jud. Alba în (anu de de preot, † 1 oct. 1931 în Sibiu. Studii la Liceul evanghelic german din Medias (4 cl., 1895—1903), la Institutul teologic din Sibiu (1903—1906), apoi la Universitatea din Budapesta (Limba maghiară și germană, 1906—1910) cu specializare în limba. Profesor pentru aceste discipline în „secția pedagogică” a Institutului teologic pedagogic sibian, iar în „secția teologică” în anul teologic 1910 cu profil pedagogic (1910—1919); detașat la Liceul ortodox „Andrei Șaguna” din Brașov în 1917/1918, profesor de Limba germană și studii pedagogice la Școala normală „Andrei Șaguna” din Sibiu (1919—1931) și director al Școlii (1928—1931); detașat ca director la Liceul „Al. Papir Iltian” din Târgu Mureș (1926—1927). Preot din 1 febr. 1918 și membru în Adunarea eparhială a Arhiepiscopiei Sibiului.

Lucrări: *Metodele limbilor străine moderne* în VȘ, an. VI, 1913, nr. 9—10, p. 314—328; *Functia. Manifestarea și însemnătatea ei pedagogică*, în „Anuarul XXXI al Institutului teologic pedagogic din Sibiu” pe anul 1915/16, p. 3—47; *Câteva îndrumări în dialectul ardelenesc pentru a vorbi și a scrie mai corect românește*, Brașov, f.a., 147 p. (în colaborare cu Il. Col. Cornelius Negulescu); *Dictionar român-german*, Sibiu, 1921, *Limba română pentru uzul școlilor medii și civile săsești* (cl. I—IV) Sibiu, 1921 (premiată de Comisiunea Episcopiei evanghelice interane din Sibiu); *Limba română pentru uzul școlilor medii și civile cu limba de predare maghiară*, 3 vol. Sibiu, 1922, 288 + 118 + 147 p. (ultimile trei lucrări în colaborare cu prot. dr. Rudolf Porsche); *Istoria biblică în chipuri*, Sibiu, 1925, 104 p. (în colaborare cu preotul Gheorghe Maier). Ca corector a publicat *Anuarele Școlii Normale „Andrei Șaguna”*, IX—XII, 1927—1931, o serie de articole în „Telegraful Român” și alte periodice.

Literatură: *Necrolog*, în TR, an. LXXIX, nr. 71—72 din 7 oct. 1931, Mirela Păcuranu, *Două sute de ani de învățământ teologic la Sibiu, 1786—1986*, Sibiu, 1987, p. 300—301.

TODORAN ISIDOR, profesor de teologie N 30 mai 1906, în Ibănești jud. Mureș, † 29 mai 1985, în Cluj-Napoca. Studiile la Liceul din

Târgu Mureș (1918—1925), apoi la Academ. de teologie din Sibiu (1925—1926, și Cluj (1926—1929), la Facultatea de Filosofie a Univ. din Cluj (1926—1930), cu doctoratul în Teologie la Chișinău (1935) și în Filosofie (specialitatea Sociologie) la Cluj-Sibiu (1942), Profesor de Religie și Filosofie la Liceul de băieți nr. 2 și la Liceul de fete din Cluj (1930—1936), profesor suplinitor (1936), apoi provizoriu (1937) la Academia teologică din Oradea. Apoi profesor titular de Dogmatică și Apologetică, profesor titular de Dogmatică și Apologetică la Academia teologică din Cluj (1 febr. 1939). Între 1939—1940 a fost încașul Ardealului de nord, la 1 dec. 1940 a fost încușul ca profesor utilizat la catedra de Sociologie a Facultății de Litere și Filosofie a Universității din Cluj, refugiat la Sibiu, la 1 apr. 1945 și-a reluat catedra de la Academia teologică din Cluj (devenită în 1948 Institut teologic de grad universitar); la 1 sept. 1952 numit titular al catedrei de Teologie dogmatică și Apologetică la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, la care a funcționat până la pensionare (1 sept. 1976); rector al Institutului (1969—1976) preot (1930) (cruce stare din 1958) reprezentant al Bisericii Ortodoxe Române la lucrările unor comisii teologice și interteologice, mai ales în dialogul cu Biserica vechilor catolici, cu Biserica anglicană, Federația mondială interand ș.a.

Lucrări: *Problema cauzalității în argumentul cosmologic*, Cluj, 1935, VII + 206 p. (teză de doctorat); *Argumentul teleologic. Introducere*, în Anuarul Academiei teologice ortodoxe din Cluj, pe anul 1939/40, Cluj, 1940; *Transmutabilitatea rădăcinii. Teoria generică a căderii originare*, în RT, an. XXXII, 1942, nr. 5—6, p. 256—273 (și extras, 20 p.); *Imperfecțiunile lumii față de întelepciunea de mă*, în RT, an. XXXII, 1942, nr. 7—8, p. 331—348 (și extras, 20 p.); *Bazele axiologice ale binelui*, Sibiu, 1942, 136 p.; *Filosofia religioasă a lui Nicolae Berdianev*, Sibiu, 1943, 72 p.; *Tehnică și spirit*, Sibiu, 1944, 90 p.; *Starea paradisiacă a omului și cea de după cădere în concepția ortodoxă, romano-catolică și protestantă*, în „Ortodoxia”, an. VII, 1955, nr. 1, p. 29—45; *Concepția de Dumnezeu în teologia lui Karl Barth*, în ST, an. VII, 1955, nr. 1—2, p. 39—63; *Principiul economiei din punct de vedere dogmatic*, în ST, an. VII, 1955, nr. 3—4, p. 139—149; *Asupra revelației primordiale*, în

„Ortodoxia”, an. VIII, 1956, nr. 1, p. 44—57; *Etapele revelației*, în MA, an. I, 1956, nr. 1—2, p. 78—96; *Eros și agape*, în ST, an. VIII, 1956, nr. 3—4, p. 139—154; *Creștinismul și tehnica*, în ST, an. VIII, 1956, nr. 7—8, p. 422—436; *Considerații eclesialogice*, în MA, an. III, 1958, nr. 1—2, p. 97—104; *Considerații mariologice*, în MA, an. III, 1958, nr. 3—4, p. 218—237; *Despre raportul dintre izvoarele revelației*, în MA, an. III, 1958, nr. 9—10, p. 717—728; *Traducianism sau creaționism?* în MA, an. IV, 1959, nr. 3—4, p. 24—254; *Poate fi contestat Origen eretic?*, în MA, an. IV, 1959, nr. 7—8, p. 540—547; *Alexei S. Homiakov (1804—1860)*, în MA, an. V, 1960, nr. 5—6, p. 352—372; *Botezul ereticilor*, în MA, an. VI, 1961, nr. 4—6, p. 242—268; *Aspecte eclesialogice*, în MA, an. VI, 1961, nr. 7—8, p. 424—445; *Apostolicitatea Bisericii*, în MA, an. VII, 1962, nr. 3—6, p. 313—324; *Sfânta tradiție și tradiția bisericească*, în MA, an. VII, 1962, nr. 9—12, p. 678—685; *Har și dar*, în MA, an. IX, 1964, nr. 11—12, p. 867—876; *Atitudinile protestante contemporane față de Tradiție*, în „Ortodoxia”, an. XVII, 1965, nr. 3, p. 367—399; *Vademecum teologic barthian*, în MA, an. X, 1965, nr. 11—12, p. 915—930; *Noi orientări eclesialogice în protestantism*, în „Ortodoxia”, an. XVIII, 1966, nr. 2, p. 284—305; *Credință și tehnică*, în MA, an. XI, 1966, nr. 4—6, p. 348—366; *Unitatea Bisericii în perspectivă ecumenică*, în „Ortodoxia”, an. XXV, 1973, nr. 3, p. 337—346; *Ecumenism teoretic și ecumenism practic*, în „Ortodoxia”, an. XXVI, 1974, nr. 3, p. 440—450; *Unitate de credință și pluralism teologic*, în „Ortodoxia”, an. XXVII, 1975, nr. 2, p. 233—244.

Este coautor al manualului de *Teologie Dogmatică și Sacramentală* pentru Institutul teologic 2 vol., București, 1958, 1008 p. și *Dogmatică Ortodoxă Manual pentru Seminarul teologic*, București, 1991, 404 p. (ed. II, Cluj-Napoca, 1997, 367 p., în colaborare cu Arhid. Prof. Dr. Ioan Zăgărescu).

Diferite articole, recenzii, note în „*Logos Românesc*” — Oradea, „*Renașterea*” — Cluj, „*Telegraful Român*” — Sibiu sau în periodicele menționate în lista bibliografică.

Literatură ROC, an. VI, 1976, nr. 4, p. 92—93; *Necrolog*, în MA, an. XXX, 1985, nr. 5—6, p. 398—402; Pr. Prof. Mircea Păcurariu, *Două sute de ani de învățământ teologic la Sibiu, 1786—1986*, Sibiu, 1987, p. 358—360.

TOFANĂ STELIAN, profesor de teologie. N. la 2 aprilie 1958 în Budești, jud. Bistrița-Năsăud. Studii la Seminarul teologic din Cluj-Napoca (1973—1978) și la Institutul teologic universitar din Sibiu (1979—1983); cursuri de doctorat la Institutul teologic universitar din București (1983—1986) care a conferit doctoratul la 31 mai 1986, specializare la Facultatea de Teologie evanghelică a Universității „Friedrich-Alexander” Erlangen-Nürnberg (1988—1993) pentru a parohia „Adormirea Maicii Domnului” Cluj-Napoca (1984—1990); profesor la Seminarul teologic din Cluj-Napoca (1988—1990), asistent universitar (1990), lector (1994), conferențiar (1998), pentru studiul Noului Testament la Facultatea de Teologie din Cluj-Napoca; participă la diferite simpozioane și conferințe teologice pe scară locală.

Lucrări: *Isus Hristos, arhiepiscop vesnic după Epistola către Evrei*, Cluj-Napoca, 1988, 454 p.; *Introducere în Studiul Noului Testament și al Noului Testament. Text și canon*, Vol. I, Cluj-Napoca, 1997, 363 p.

Sfânta Tradiție în viața Bisericii. Temeiuri biblice, în ST, an. XXXVII, 1985, nr. 9—10, p. 633—647; *Învierea Mântuitorului Isus Hristos, cheiața învierii noastre* în „Ortodoxia”, an. XXXVII, 1986, nr. 3, p. 121—139; *Sensurile Jersei Mielului Pascal* în „*Studia Universitatis Babeș-Bolyai*”, seria Theologia Orthodoxa, nr. 1—2, 1992, p. 17—33; *Temeiuri doctrinar-spirituale și biblice ale lucrării liturgice ai Bisericii* în „*Studia Universitatis Babeș-Bolyai*” nr. 1—2, p. 82—99 (vezi și p. 137—147); *Sensul sfintei creștine și aspectul ei dinamic după Noul Testament* în „*Studia Universitatis Babeș-Bolyai*” nr. 2, 1994, p. 7—25; *Die Berufung und Vollendung des Hohepriesters Jesu nach dem Hebräerbrief (5,1—10)*, în vol. omagiu, Prof. Dr. D. Doikos, Tessalonski, 1994, p. 377—399; *Semantizarea numirilor hebraice în definirea Arhiepiscopiei vesnice a lui Isus Hristos, după epistola către Evrei*, în „*Studia Universitatis Babeș-Bolyai*”, nr. 1—2, 1995, p. 141—159; *Intruparea Mântuitorului Isus și implicațiile ei antropologice și cosmice, în viața Sf. Ap. Pavel (Gal. 4,4—7; Rom. 8,19—22)* în „*Studia Universitatis Babeș-Bolyai*”, nr. 1—2, 1996, p. 37—53; *Solidaritatea dintre destinul omului și al creșterii în cădere și transfigurare în Hristos din perspectivă neotestamentară*, în vol. „*Teologie și*

științe umaniste", II, Arad, 1996, p. 85–104; *Melchisedec — prototip al arhieriei vespice a lui Iisus Hristos, după Epistola către Evrei* în AB, an XXXVI, nr. 7–9, 1997, p. 50–61; *Actualitatea gândirii teologice a Sf. Trei Ierarhi, Vasile cel Mare, Grigorie de Nazianz și Ioan Gură de Aur — pentru teologii și teologia timpului nostru*, în vol. „Teologie și științe umaniste — IV”, Arad, 1997, p. 102–119; *Superioritatea preoției celei nouă „după rânduiala lui Melchisedec” față de preoția vechiului Leyământ după Epistola către Evrei 7,11–28*, în „Anuarul Institutului Teologic Universitar Cluj-Napoca (1990–1994)

TOGAN NICOLAE, preot N 6 nov. 1859, în Compaș de Sus jucl. Sibiu — 6 ian. 1935 în Sibiu. Studii primare ale în Sibiu, teologice la Iași (1881–1885). Preot ajutor și învățător în Sibiu (din 1886), paroh și protopop unit în Sibiu (1901–1935), catehet la Școala civilă de fete a Asociațiunii (1886–1918) și la Liceul de Stat (caz. „Ob. Lazăr” din 1892, membru suplimentar 1888 și bibliotecar 1889–1918), apoi membru ordinar al Comitetului Central (1898–1933), membru în secția istorică (1902) a Asoc. Autor de lucrări istorice și bibliografice.

Lucrări: *Catalogul bibliotecii Asociațiunii transilvane pentru creația română și cultura poporului român*, Sibiu, 1895, VII + 187 p.; *Indice alfabetic al publicațiilor revistei „Transilvania” (Anul I–XXV), al „Actelor” și „Analizelor” Asociațiunii transilvane (1861–1894)*, Sibiu, 1896, 72 p.; *Românii din Transilvania la 1733. Descripția episcopului Ioan Ia. Klein de Sarbu*, Sibiu, 1898, 45 p.; *Dicționarul numirilor de locuitori cu populație română din Ungaria (în colaborare cu S. vestru Moldovan)*, Sibiu, 1909, 354 p.; *Colaborator la Enciclopedia Română*, 3 vol. Sibiu 1898–1904 și la o serie de periodice.

Literatură: Dr. Gh. Preda, † *Protopopul N. Togan*, în „Transilvania”, an. 66, 1935 nr. 1, p. 3–7.

TOMESCU CONSTANTIN, profesor de teologie, istoric (nehrortomat). N. 20 febr. 1890, în Constanța, † 5 iul. 1983, în București. Studii la Seminarul „Veniamin” din Iași (1904–1912), apoi la Facultatea de Teologie din București (1912–1916), care-i va conferi și doctoratul (1927). Voluntar în primul război mondial (1916

—1918), director al Căminului (secretar general) Arhiepiscopiei Chișinăului (1919–1942) și consilier referent cultural, profesor suplimentar (1926), agregat (1927) și titular (1930) la catedra de Istoria Bisericii Române de la Facultatea de Teologie din Chișinău (1926–1941), încadrat apoi la cea din Cernăuți — Suceava (1941–1946), membru născut în Adunarea episcopală a Arhiepiscopiei Chișinăului și în Congresul Național Bisericesc, subsecretar de stat pentru Culte și Arte în guvernul Octavian Goga (dec. 1937–febr. 1938), a organizat și a condus pelerinaje la Muntele Athos și în Țara Sfântă, fapt pentru care i s-a conferit titlul de „mare diaconofila” al Patriarhatului Ecumenic și Crucea Sf. Mormânt al Patriarhiei Ierusalimului. Arestat în 5 mai 1950, a suferit mai mult de detenție în închisoarea de la Sigheț.

Lucrări: *Din istoria Bisericii neamului românesc*, în rev. „Luminătorul”, 1920, nr. 10, p. 11–36, nr. 11, p. 10–32, nr. 12, p. 33–47 și 1921, nr. 2, p. 10–34 și nr. 3, p. 7–30; *Istoria sfintei mănăstiri Hârșivca Chișinău 924–1924*, Episcopia Hotinului. *Date istorice și statistice*, Chișinău, 1925, 200 p.; *Rolul Bisericii Ortodoxe în viața neamului românesc. Curs de inaugurare*, Chișinău, 1926, 19 p. (extras din rev. „Luminătorul”, 1926, nr. 23, p. 35–53); *Mitropolitul Grigorie IV al Ungrovlahiei și teodictatul Chișinău 1127*, IV + 307 p.; *Documente și scrisori din familia Andronachi Donici*, Chișinău, 1928, 57 p.; *Catagrafia Basarabiei din 1817*, Chișinău, 1928; *Inființarea Episcopiei Chișinăului și Hotinului (1813)*, în ABas, an. I, 1929, nr. 1, p. 32–42; nr. 2, p. 31–50; nr. 3, p. 31–38 și nr. 4, p. 7–23; *Exarhatul Govril și mitropolitul Ignatie al Ungrovlahiei, 1810*, în ABas, an. II, 1930, nr. 2, an. III, 1931 p. 258–271; *Știri catagrafice din Biserica Moldovei din 1809*, în ABas, an. III, 1931, nr. 2, p. 177–185; *Tipografia duhovnicească exarhată din Chișinău*, în ABas, an. III, 1931, p. 258–271; *Știri catagrafice din Bisericile Principatelor la 1810* în ABas, an. IV, 1932, nr. 4, p. 204–214, *Înălțări despre detronarea mitropolitului Ungrovlahiei Dositei Filitti*, în ABas, an. IV, 1932, nr. 3 p. 169–178; *Diferite știri din Arhiva Constitutiv episcopal Chișinău* în ABas an. IV, X, 1932–1938, mai multe numere; *Conducători duhovnicești din Principate la 1811 și din Basarabia între 1816–1837 inclusiv*, în ABas an. V, 1933, nr. 1, p. 58–64; *Puține cuvinte despre strădania cărturărească a mitropolitului*,

p., *Ce este Oastea Domnului?*, ed. a V-a, Sibiu, 1934, 240 p.; *Tălcuirea Evangheliilor duminicii de peste an*, Sibiu, 1934, 128 p. (ed. a V-a, Sibiu, 2000, 456 p.); *Sudolma*, Sibiu, 1935, 55 p. (ed. a II-a, 1936, 64 p.); *Treizeci povestiri religioase*, Sibiu, 1936, 64 p.; *Munca și lenea văzute în lumina Evangheliei*, Sibiu, 1936, 72 p.; *Fuul cel pierdut Pildă din Evanghelie* ed. I, Sibiu, 1937, 64 p.; *În-ți crucea ta*, ed. a III-a, Sibiu, 1937, 39 p.; *Biblia, Cartea vieții* Sibiu, 1938, 96 p., 600 ilustrații religioase (6 fasc.), Sibiu, 1930—1938, 383 p. În colaborare cu Prof. Dr. Gheorghe Cristescu a tradus din Săchou Sundar Shing *La picioarele Stăpânului meu*, Sibiu, 1929, 64 p.

Numeroase articole în „Revista Teologică”, „Telegraful Român”, „Lumina Satelor”, „Oastea Domnului” și „Calendarul” acestor două gazete pe care le-a redactat.

Literatură. Mircea Păcuranu *Monografia Institutului Teologic Universitar Sibiu 1911—1956*, ms., Sibiu, 1956, p. 349—351; Moise Velescu, *Profetul vremilor noastre*, 2 vol., Sibiu, 1999—2000.

TRIFA VALERIAN (din bolez Viorel), arhiepiscop în America N. 28 iun. 1914, în Câmpeni — Dealul Caprei, jud. Alba, † 28 ian. 1987, în Exor † — Portugalia. Studii la Gimnaziul „Horia” din Câmpeni (1924—1927), la Liceul „Gheorghe Lazăr” din Sibiu (1927—1931) și la Facultatea de Teologie din Chișinău (1931—1935). Administratorul editurii, tipografiei și librăriei „Oastea Domnului” din Sibiu (1935—1936), redactor al ziarelor „Lumina Satelor” și „Oastea Domnului” de la Sibiu (1936). Doctorand la Facultatea de Teologie din București și student la Facultatea de Litere și Filosofie (1936—1939), studii de Istorie și Ziaristică la Universitatea din Berlin (1939—1940), președinte al Centrului studentesc București și apoi Președinte al Uniunii studenților creștini din România (1940). Din cauza activității sale politice a fost internat într-un lagăr de concentrare de lângă Berlin, apoi la Buchenwald și Dachau (1941—1944). Din 1945 și până în 1950 a fost profesor de Istorie și Limba franceză la un Colegiu pentru misionari catolici la San Giuseppe în Italia. În iul. 1950 stabilit în Cleveland ca redactor al ziarului „Sola” al Episcopiei ortodoxe române din America. La 3—5 iul. 1951, Congresul acestei Episcopii, intrant la Chicago, l-a ales episcop-vicar-titular, Poliharp Morușca, fiind

reținut în țară; hirotonit la Philadelphia de mitropolitul ucrainean Ioan, instalat la conducerea Episcopiei în catedrala „Sf. Gheorghe” din Detroit, cu ocazia Congresului anual, la 4—6 iul. 1952, după înmarea episcopului. Poliharp (1958—1960) a fost considerat titular al Episcopiei, mai târziu ridicat la treapta de arhiepiscop. Întrucât eparhia a rupt legăturile cu Biserica-mamă în 1940, în 1960 ea a fost pusă sub jurisdicția Mitropoliei ortodoxe ruse din America, recunoscută ca autocefală de către Patriarhia Moscovei. În 1970 eparhia românească își păstrează, însă, autonomia administrativă, limba liturgică și tradițiile românești. Ca episcop, s-a stabilit la „Vatra Românească” (lângă orașul Jackson — Michigan), ale cărei clădiri le-a restaurat, creând acolo un adevărat centru cultural și spiritual românesc. A hirotonit numeroși preoți pentru cele 50 de parohii ale eparhiei, a sfârșit bisericele în ridicare acum, toate într-un stil modern, a făcut vizite canonice, a întreprins legături cu alte Biserici de pe continentul american și din întreaga lume, a trad. „Sola” și alte publicații în românește și în engleză. A scris el însuși diverse articole în publicațiile românești din America, între care *Calendarul creștinului ortodox*, în *Calendarul Sola pe anul 1960* p. 39—46. O parte din ele au fost publicate în volumul *An anology of Archbishop Valerian D. Trifa's writings. Translated from Romanian by the Rev. Fr. Vasile Hulegan, Traian Lascu and Rozeta Metex*, introduction by Bishop Nathaniel Jackson, Michigan, 1995, 208 p. Activitate canonică din România au scris prin intermediul unor persoane din țară sau prin agenții lor din S. U. A. pentru comunitățile ortodoxe, acuzându-l de „crime împotriva evreilor” în anii 1940—1941, fapt care l-a determinat să renunțe la cetățenia americană. În aceeași situație în 28 ian. 1984 s-a retras din scaun, stabilindu-se în Portugalia, unde a și murit.

Literatură. *Episcopia ortodoxă română din America. Album aniversar*, 1954, p. 56—60; Vasile Hulegan, *Fifty Years of the Romanian Orthodox Church in America*, Jackson, Michigan, 1959, p. 29—36; Gerald J. Bobango, *The Romanian Orthodox Episcopate of America. The First Half Century, 1929—1979*, Jackson, Michigan, 1979, p. 230—342; Gerald J. Bobango, *Religion and Politics. Bishop Valerian Trifa and the Times*, New York, 1981, IX + 294 p.; Traian Lascu, *Valerian, 1951—1984*, Madison Heights, Michigan, 1984, 112 p.; Alexandru Nemoianu,

Cuvinte despre românii americani, Cluj-Napoca, 1997, p. 113—119 și 126—128. Acțiunile autorităților comuniste din țară împotriva sa, prezentate de Ion Mihai Pacepa, în *Orizonturi roșii*, București, 1992, p. 332—338; Aurel Sasu, *Dicționarul scriitorilor români din Statele Unite și Canada*, București, 2001, p. 286—288.

TRITEANU LUCIAN (după botez Lazăr), episcop, n. 13 aug. 1872, în Feldioara-Râzboieni, jud. Alba, † 6 sept. 1953, în Roman. Studii la Liceele din Blaj și Sibiu (bac. 1895), Institutul Teologic din Sibiu (1895—1898), Facultatea de Filosofie a Universității din Budapesta (1898—1901). Referent școlar (1901—1910), apoi asesor consistorial (consilier) la Arhiepiscopia Sibiului (1910—1923), hramonul diacon și preot în 1910. În această calitate a luptat pentru apărarea școlilor confessionale sârănești din Arhiepiscopia Sibiului, în fața încercărilor de maghiarizare (despre acestea: cartea sa *Școala nouătră*, 1890—1916. *Zona culturală*, Sibiu, 1919, 167 p.). În toamna anului 1922 ales arhiepiscop-vicar al Episcopiei Râmnicului, cu titlul „Craioveanul”, una în moraliștii în ian. 1923, sub numele Lucian, dar la 29 mart. 1923 ales episcop al Romanului (hramonul arhiepiscop la 6 mai, înscăunat 10 iun.). A păstorit până în aug. 1947, când s-a retras. Cu episcop a fost preocupat de probleme economice și culturale (rev. „Cronica Romanului”). A făcut parte din delegația română la Conferința Bisericii Ortodoxe de la Vatoped (1930) și la Conferința româno-ortodoxo-anglicană de la București (1935).

Literatură: BOR an XLI, 1923, p. 456—457; Ion Rusu Abrudeanu *I. P. S. Sa Patriarhul Român Dr. Miron Cristea*, București, 1929, p. 365—372, *Necrolog*, în MMS an XXX, 1954, nr. 3—4, p. 115—117; Pr. Ștefan Porcescu, *Episcopia Romanului*, București, 1984, p. 324—330.

TUDOR SANDU (pseudonim pentru Alexandru Teodorescu), poet, ziarist, călugăr, n. 22 dec. 1896 în București, † apr. 1963 la Anod. Studii la un liceu din București, la Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din București (neterminate, c. 1919—1920) apoi la Școala de ofițeri de Marină, activând un timp în Marina Națională. Săi un timp la Muntele Athos (prin 1926), după care se dedică ziaristicii: directorul revistei săptămânale „Floare de Foc” (1932—1936) și al cotidianului „Creația — ziar independent de luptă

politică și spirituală” (1 dec. 1933—1938), ambele la București. După 1945, închis în închisoare și călugar la mănăstirea Antim din București, sub numele Agaton și hramonit ieromonah. În 1949 a fost arestat și condamnat la 5 ani închisoare, dar este eliberat în 1951. În 1952 a înfrânt „marele schimă monahală” la mănăstirea Săvăsțru, jud. Neamț, sub numele „ieroschimonașii Danil”, a trăit apoi la schitul Rarău, jud. Suceava. Acolo a fost arestat din nou, la 14 iulie 1958, cu votu „Rugul aprins” de la mănăstirea Antim și condamnat la muncă silnică pe viață sub acuză de „activitate subversivă împotriva ordinii sociale, camuflată sub masca mistico-religioasă” și a sfârșit viața în închisoare.

Lucrări: *Comornic*, București, 1925, 60 p. (volum de poezii); *Acatistul Prea Cuviosului Părintelui nostru Dimitrie cel Nou, bovarul din Basarabi*, București, 1942, 248 p. *Imn Acatist la Rugul Aprins al Maicii Domnului*, Madrid, Fundacion Cultural Romana, 1987, 102 p. cuprinde Acatistele Maicii Domnului Sf. Ioan Bogoslavici și Sf. Calinic de la Cernica; reeditat la Ed. „Anastasie” București, 1997, 115 p.; colaborări la „Gândirea” (1925—1933) și la cele două periodice pe care le-a condus (articole, eseuri, poezii, note etc.); *Colectia Preacuviosului Părinte Danil de la Rarău*, Edit. îngrijită de Alexandru Dimcea *1. Dumnezeu — dragoste*, 2. *Sfinții călugări*, București, 2000, 256 + 240 p.

Literatură: Diacon Ioan I. Ică, *Danil Sandu Tudor — poet, schivnic, neobitnograf și martir*, *Imn acatist la „Rugul aprins”*, în RT, serie nouă, an 1 (73), 1991, nr. 2, p. 109—122; Andrei Șerban, *Timpul Rugului aprins. Maestrul spiritual în tradiția răsăriteană*, București, 1996, p. 118—120, 136—142 și 180; Șerban Mironescu, *Le „Buisson ardent” („Rugul aprins”), une façon de revivre l'Orthodoxie*, în rev. „Deisis” editată de Mitropolia ortodoxă română pentru Germania și Europa centrală, Regensburg, nr. 3—4, 1996, p. 21—24; Alexandru Mironescu, *Tatăna Rugului aprins*, București, 1999 (cap. „Prietenul meu Sandu Tudor”); Constantin Jinga, *Elemente de estetică bizantină în poezia lui Sandu Tudor*, în AB an XII (LI), 2001, nr. 4—6, p. 37—44; Ilie Bădescu și Mihai Ungheanu (coord.), *Enciclopedia valorilor reprimare. Războiul împotriva culturii române (1944—1989)*, Vol. II, București, 2000, p. 220—233; Mitropolit Antonie Plămădeală, *Rugul aprins*, Sibiu, 2002, 225 p. + 14 pl.

T

TEPORDEI VASILE, E. preot, ziarist. N. 5 febr. 1908, în Cârpești, jud. Cahul. † 14 mai 2002, în București. Studii la Seminarul teologic (1921—1929) și la Facultatea de Teologie din Chișinău (1929—1933). Seminarul Pedagogic Universitar din Iași, cu examen de capacitate pentru Religie în 1937. Profesor de Religie la diferite licee din Chișinău (1935—1940 și 1941—1944, „Industrial”, „Alexandru Dohot”, „Regina Maria”, „Regina Elisabeta”, „Regele Ferdinand”) și din București (1940—1941 și 1944—1948, „Școala normală de Menaj”, Liceele „Bălașa Brâncovenanu” și „Regina Maria”). Preot (1939), iconom (1942), iconom slavofor (1947). Arestat în sept. 1948, în 1949 a fost judecat de un tribunal militar sovietic la Constanța și condamnat la 25 de ani muncă silnică, a executat 8 ani din ea în mai multe lagăre siberiene, ultimul fiind la Vorkuta, dincolo de Cercul Polar. Eliberat în 1956, a fost reintegrat în preoție ca paroh în Irlaz, jud. Ilfov (1956—1966) și la biserica „Mărcușă” din București (din 1966).

Lucrări: Sute de articole, note, cronici, recenzii în diferite ziare și reviste din Chișinău: „Luminătorul”, „Misionarul”, „Studentul” (revista studențiar teologic, director, 1930—1932), „Raza” (la început organ al Unirii clerului ortodox din Basarabia apoi organ independent de apărare și altitudine românească, director între 1938—1944), „Basarabia” — București (1941—1944), redactor la „Zonle”, „Viața Basarabiei”, „Gazeta Basarabiei”, „Calendarul” — București

și a. A publicat diferite broșuri, precum și lucrările: *Preotul poet Alexei Mateevici*, Chișinău, 1937, 101 p. și *Amintiri din Gulag*, București, 1992, 176 p., *Am murit cu gândul și dorul de Basarabia*, București, 1997, 168 p.

Literatură: Johann Urwich, *Fără pașaport prin U.R.S.S.*, München, 1978, vol. II, p. 267—271 și vol. III, p. 432—437; Vasile Topordei, *Amintiri din Gulag*, București, 1992, passim (inclusiv prezentarea preotului Gheorghe Cănescu, la p. 158—173).

TEPOȘT GHEVADIE, din botez Gheorghe, episcop N. 13 apr. 1813, în Potoceni, jud. Buzău, în familie de preot, † 30 nov. 1877, în București. Frate în schitul „Nisim” (1833), unde a fost călugărit, cu numele Ghevadie. Ierodiarcon la biserica „Sf. Ioan” din Focșani și „Udricani” din București, cântăreț la mănăstirea Mărgăriteni din nou diacon la biserica „Sf. Ioan cel Mare” cântăreț la biserica „Sf. Ilie-Gorgani” amândouă în București, în 1852 hirotonit ieromonah, hirotesit arhimandrit și numit superior al bisericii românești din Lipsca (Leipzig), paroh și-a desăvârșit studiile — mai ales de limbă — în București și Leipzig. În 1863 a fost numit superior al bisericii „Sf. Gheorghe Nou” din București, iar în 1864 locuitor de episcop la Buzău (mart. 1864—mai 1865); în 26/31 mai 1865 numit episcop (prin decret) la Argeș, unde a păstori până în 1868, când s-a retras, în 1873 ales

arhieru cu titlul „Râmniceanu” pentru eparhia Buzăului și membru al Sf. Sinod, președinte al Comitetului de redacție al revistei „Biserica Ortodoxă Română” (1874—1877), delegat al Sf. Sinod la Conferința vechilor catolici de la Bonn (1875), vicar al Mitropoliei Ungrovlahiei (april—nov. 1877).

Renunțând la predică, a publicat câteva predici în buștarul său în „*Biserica Ortodoxă Română*” precum și unele lucrări: *Evangelium populare sau Sacra Scriptură a Noului Testament...*, București, 1868; *Albina muzicală cuprinzând prăsomile (podurile) celor 8 glasuri...*, București, 1875, VIII + 216 p.; *Liturgica sau explicația serviciului divin*, București, 1877, VIII + 214 + 14 p.

Literatură. Dima, St. C. (Gănescu) *Despre Prea Sfinții Călugări*, totu episcop de Argeș, în BOR IV, 1877—1878, p. 233—247; Pr. Dr. V. Păcurariu, *Călugărul românesc din Lazareu*, în BOR an XI V, nr. 8 IV, 7 p. 448—46; Dima, George Dima, *Chipuri de ceruri, compoziții, studii, cântecuri, preluări și mari cântecuri bisericești*, în GB, an XXXIV, 1975, nr. 7—8, p. 813—816.

TICHINDEAL, DIMITRIE, preot fabulist, traducător. N. p. 1775, în Becicherecu Mic, jud. Timiș. A fost ucenic de preot + 20 ian. 1818, în Târnova, în nou-născutul sat natal. Urmează cursurile pentru pregătirea învățătorilor la Timișoara (abs. 1794), ulterior cursurile pentru preot la Târnova (1801—1802). Învățător în Beteș, jud. Timiș (1794), în Bereșanu (jud. Timiș) un timp revizor școlar, după 1802 învățător apoi preot în Becicherecu Mic (1802—1808), paralel preot militar (1805) și „cătihel” la noua „Preparandie” (școală pedagogică) din Arad (1802—1805). A fost unul din marșanții pentru emanciparea românilor de sub ierarchia Bisericii Ortodoxe Sârbe de pildă, în 1807 s-a numărat printre semnatarii memoriului către împăratul Francisc I al Austriei, prin care se cerea numirea unui român în postul de „director” al școlilor românești din Banat. În 1814 se număra printre cei care cereau episcop român la Arad, fapt care a dus la depărtarea de la catedră. A tradus din limba sârba Doszsei Obradovic, urmărind educația maselor românești în scopul ridicării conștiinței naționale pentru obținerea de drepturi

naționale și sociale (fabulele de pildă sunt adaptate la realitățile sociale românești).

Lucrări: *Sfaturile și înțelegerii celor sâmbătoase prin baze înțeleptu Doszsei Obradovic cunoscută iară acum în limba dată întoarsă despre limba sârbească și întru acest chip în limba daco-românească așezată*, Buda, 1802, 168 p.; *Adunare de lucruri moralești de folos și spre veselie prin Doszsei Obradovic cunoscută iară acum în limba daco-românească traduse*, Buda, 1808, XXIV + 104 p.; *Epitomu sau scurte arăduri pentru știința bisericească pentru veșmintele ei și pentru dumnezeiasca Liturghie care se săvârșeste într-însa, asfăderă și pentru preotul și slujitorul lui Dumnezeu Prin scurte întrebări și răspunsuri...*, Buda, 1808, XIV + 80 p. (traducere după: *... de are a lui 13 din via Novakovic*); *Filosoficești și poeticești prin fabule moralești învățături*, A. un învățător care culesc și între altele în pe limba românească a slavonilor, Buda, 1804, cu 14 fabule (ed. a II-a îngrijită de I. Heșale Râmnicu, București, 1838, ed. a III-a de pr. I. Rusa Arad, 1885, ed. îngrijită și prețată de V. și V. Ionescu Timișoara, 1975).

Arădate despre folosul acestor învățături traduse școlărești instituituri ale nației românești sârbești grecești, Buda, 1802, 62 p.; *Între altele moralești pentru toate felurile de viață*, Buda, 1813, 74 p. (lucrări originale).

În anul 1805 așeză lucrări ecologice *Despre sărbători*, *Dogmatica sau teologie sau învățare de Dumnezeu a pravoslavnicilor*, *marturiile a Rădritului*, *Păstoralea teologie sau învățături despre datorită preoților*, *Catehismul*, *Istoria bisericească*, *Predici*.

Literatură. Ion Avram, *Dimitrie Tichindeal. Date noue despre viața și activitatea sa*, *Divines de recepție*, în An. Acad. Rom., M.S.L., s. II, t. XIV, București, 1893, 123 p.; Dr. Todor Boș, *Istoria Școlii normale (Preparandiei) și a Institutului teologic ortodox român din Arad*, Arad, 1922, p. 411—413; Traian Topiceanu, *Dimitrie Tichindeal*, Timișoara, 1933, 35 p.; Prof. Ion B. Muresanu, *Dimitrie Tichindeal. O trăire de muncă și viață dăruită poporului*, în MB, an XII, 1962, nr. 5—6, p. 199—207; Ion Apostol, *Popeșcu. Contribuția lui Dimitrie Tichindeal la dezvoltarea învățământului și gândirea pedagogică din Transilvania și Banat*, în „*Revista de Pedagogie*”, an. XI, 1962, nr. 12, p. 55—64,

Varg. Vinulescu, *Dimitrie Tichindeal*, Timișoara 1965, 124 p.; Alexandru Dotu, *Coordonate ale culturii românești în secolul XVIII (1700–1821)*, București, 1968, p. 315–323; Prof. T. G. Buzăr, *Ioan Heliade Rădulescu despre fabulistul bănățean prentu, D. Tichindeal*, în *MO*, an XVIII, 1968, nr. 1–3, p. 105–112; Radu Flora, *Epistola lui Dimitrie Tichindeal (1808) și prototipurile lui: sârbești, în vol. Actele Simpozionului dedicat relațiilor sârbe (Iugoslavilor) române*, Pâncevi, 1971, p. 47–107; Radu Flora, *Manuscrisul nedat și corespondența lui Dimitrie Tichindeal*, în vol. *Documente literare Iugoslavice*, Dr. V. Vinulescu, Timișoara, 1971, p. 37–64; Mihai Răduțan, *Contribuția la biografia lui Dimitrie Tichindeal*, în rev. *Transilvania*, Sibiu, an IV, 1975, nr. 10, p. 30–31; Prot. Ion B. Mureșanu, *Dimitrie Tichindeal*, în *MB*, an XXV, 1975, nr. 1–2, p. 623–654; I. D. Sica, *Humanismul Dimitrie Tichindeal*, în *RI*, nr. 8, 1975, p. 251–258; *Dictionarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1974, p. 867–868; Alexandru Crășan, „Dimitrie Tichindeal”, *temă de discursuri de recepție la Academie al lui Iosif Vulcan*, în vol. *Academia Română și Banatul Timișoara*, 1982, p. 35–44; Doru Bogdan și I. V. Mărgăritan, *În anii „Căruța de Aur”*, Arad, 2000.

ȚÎNCOCA IOAN, preot, traducător, n. c. 1875 în Nicorești, jud. Galați; † 25 dec. 1962 în București. Studiază la Seminarul inferior din Roman (1889–1892), apoi la Seminarul „Vecheana” din Iași (1892–1896), la Academia Teologică din Kiev (1896–1901). Diacon, apoi preot la biserica „Precista Mare” și revizor

epitafial la Roman (1901–1903), preot în Cernavodă (1903); iar după 1909 la biserica „Tălpasari” din Iași: protopop de Iași, profesor de Religie la unele școli din Iași, inspector general pentru învățământul religios. În 1917 a fost delegat — împreună cu episcopul Nicolae Munteanu, viitorul patriarh — la lucrările Sinodului Bisericii Ortodoxe Ruse care a restabilit patriarhatul. Autor de manuale de Religie, traducător.

Lucrări: *Predicatorul*, Vol. I, *Predici duminicale*, Valeni de Munte, 1911, 262 p.; *Istoria sfântă a Vechiului și Noului Testament*, pentru cl. I secundară Iași, 1929, 143 p.; *Parabolele și învățăturile Domnului nostru Iisus Hristos*, pentru clasa a II-a secundară Iași, 1929, 115 p.; *Istoria bisericii universale cu elemente de Catehism și Liturgie*, pentru cl. a II-a secundară, București, 1931, 152 p.

Traduceri: *Frica diavolului*, de A. S. Pușchin, Roman, 1899, 200 p.; *Legendele satului de Hârnicov*, Roman, 1899, 85 p.; *Scrierile Sfântului Efrem Siriac* (traducere din rusește), vol. I, Iași, 1921, 160 p. (parțial reeditat în București, în 1996); *Catehismul creștin ortodox de război*, (al) Antonie Mădălina Neamtu, 1925, 206 p.; *Catehismul necredincioșului*, de P. Năkcs, București, 1926, 192 p. (în colaborare cu arhiep. Galaction Cordan).

Literatură: Gheorghe Grigore, *Cartea Istoria presei în România*, București, 1921, p. 214–216; Ioan P. Țincoca, *Amintirile unui colaborator din vremurile trecute*, în *BOR*, an LXIV, 1946, nr. 4–6, p. 227–233; *Necrolog*, în *GB*, an XXII, 1963, nr. 5–6, p. 575–576.

U

UCUTA CONSTANTIN preot și pedagog român. N. în Moscopole (azi în Albania), sec. XVIII, fost preot-protopop în Posen (pe atunci în Prusia, azi Poznań în Polonia). A tipărit lucrarea *Noua pedagogie sau Abecedar uor spre a învăța pe copii, înieri carte românească* (Viena, 1797, 2 + 28 foi), scrisă pe baza graului din Moscopole. Mătează pentru învățarea și cultivarea dialectului aronân.

Literatură: Petrice Papahagi, *Scritori aronâni din secolul al XVIII-lea* (Carahoti, Ucuta, Dantari, București, 1909; Ioan Bănu și Nerva Iulioș, *Bibliografia românească veche*, tom II, 17.6—1808, București, 1910, p. 398—403; Theodor Capidan, *Macedoromânii. Etnografie istorie limbă* (București, 1942, p. 191—192; Iana Baiceiu și Rodica Chiriacescu, *Dicționar de lingviști și filologi români*, București, 1978, p. 247.

UDISTEANU DIONISIE (din botez Dumitru), arhiepiscopul, profesor. N. 25 sept. 1900, în Șteubău Udești, jud. Suceava, † 28 dec. 1984, la mănăstirea Săltina. Frate în câteva mănăstiri mo. dovene (din 1914); călugăr la Huși (în 1922). Studii la Seminarul din Galați (1918/1919) și Huși (1919—1925). În Facultatea de Teologie din București (1925—1929). Profesor și subdirector al Seminarului monahal de la mănăstirea Cernica (1929—1940), ieromonah (1934), director al tipografiei de la Cernica (1930—1938), stareț al mănăstirii și director al

Seminarului (1940—1941), hieroteșit tot atunci, protosinghel, profesor al Seminarului „Sf. Andrei” din Galați (1941—1945), apoi la Seminarul „Central” din București (1945—1948, arhiepiscopul (1947); retras la mănăstirea Secu (1949—1959), la care a funcționat un timp ca stareț (1956—1959); exclus apoi din monahism din dispoziția autorităților comuniste, trăind în diferite localități (1959—1970), și a părăsit să se stabilească în mănăstirea Săltina, unde a trăit până la moarte. A publicat felurite cercetări de istorie locală.

Lucrări: *Ogor înțelenit* (articole), Cernica, 1936, 130 p.; *Seminarul monahal. Studiu istoric și anexa* (Contribuții la istoria școlilor călugărești), Cernica, 1937, XI + LVIII p.; *Episcopia Hușilor. Inscrispți și însemnări*, Cernica, 1938, 32 p.; *Graul evlaviei străbune. Inscrispți și însemnări de la Secu*, Cernica, 1939, 79 p.; *Istoria picturii Sf. Ioan Botezătorul*, Cernica, 1940, 28 p.; *Mănăstirea Secu*, Cernica, 1941, 32 p.; *Un episcop de Roman necunoscut*, în ST an VIII, 1956, nr. 7—8, p. 531—535; *Calistru Vartan, episcop și locuitor de mitropolit în timpul refugului al doilea al mitropolitului Drăgășiei de Moldovei*, în BOR, an LXXXVII, 1969, nr. 3—4, p. 416—425. Colaborări la diferite publicații bisericești din perioada interbelică.

Literatură: Date autobiografice dintr-un manuscris, comunicate de pr. prof. Ioan Ivan de la mănăstirea Neamț.

UNCU ANTON, preot, profesor N. 18 ian. 1908 în Beibugea, jud. Tulcea, † 5 dec. 1976, în București. Studii la „Gimnazial din Câmpulung Muscel” (1920—1923), apoi la „Seminarul orfanilor de război” din aceeași localitate (1923—1930), la Facultatea de Teologie din București (1932—1936) și la Academia de Muzică religioasă din București (1936—1940). Cântăreț la catedrala patriarhală din București (1930—1935), diacon la biserica „Sf. Gheorghe Nou” (1935—1939), apoi la catedrala patriarhală (1939—1962), arhidiacon stavrofor, paralel profesor de Psaltichie la Seminarul „Nifon” din București (1936—1948) și asistent la conferința de Muzică bisericească, Ritul și Tipic de la Institutul Teologie Universitar din București (1949—1956); preot paroh la biserica „Sf. Treiana-Ghencea” din București (1962—1976).

Lucrări: *Cântările sfintei și dumnezeiești Liturghii*, București, 1943, 102 p.; *Anastasi-maturul*, București, 1945 (cuprinde cântările Văceriei de sâmbătă seara și Utreniei de dimineață pe cele opt glasuri); *Antologhioul*, București, 1947 (cântări la Liturghie, laine și ierurgie). Toate având corapozat ale unor renumiți prieni români, dar și numeroase creații personale. *Cântările Sfintei Liturghii și cântări la cateheze după metodele tradiționale din Biserica Ortodoxă Română*, în ST, an III, 1951, nr. 1—2, p. 29—60 și nr. 3—4, 1951, p. 135—166 (în colaborare cu prof. Nicolae Lungu). În manuscris: *Itineliarul lui Dimitrie Suceveanu*, revizuit și completat (1958); *Teoreticonul* (1963); *Slujba înmormântării preoților de mir* (1966) ș.a.

Literatură: *Necrolog*, în GB, an XXXV, 1976 nr. 9, 12 p. 1000—1001; ST, an XXXIV, 1982, nr. 1—2, p. 102—103. Diacon conf. Nicu Moldoveanu, *Profesorul protopsaltul și clericul Anton V. Unca*, în BOR, an. XCVIII, 1988, nr. 9—10, p. 1011—1015 + XX pl., cu exemple din creația sa muzicală. Gheorghe C. Ionescu, *Lexicon. Compozitori, teoreticieni, muzicologi, dascăli, de psaltichie, copisti, interpreți*, București, 1994, p. 349—351.

URIC GAVRIL, remononah copist, prima jumătate a sec. XV. Se pare originar dintr-o familie boierească tată, călugăr la Neamț sub numele Paisie); el însuși călugăr în aceeași mănăstire. Se cunosc 13 manuscrise slave care îi aparțin în mod sigur — copiate între 1413 și 1449

— și altele a căror paternitate e discutabilă: *Tetraevanghelul*, copiat la cererea doamnei Malina, soția lui Alexandru cel Bun (1429), cu text paralel slavon și grecesc, împodobit cu miniatură și frontispiciu (azi în Biblioteca Bodleiana din Oxford); alt *Tetraevanghel* (1436), fără miniaturi, trei *Minete* (probabil a fost seria completă); un *Sbornic*, cuprinzând 16 cuvântări ale Sf. Grigorie de Nazianz și Scara Sf. Ioan Sinaitul (1413, azi în Moscova); *Omiliile Sf. Grigorie de Nazianz cu comentariile lui Nichita al Heracleii* (1424); alt *Sbornic*, cuprinzând cuvântări ale Sf. Ioan Gură de Aur și alte texte patristice (nedatat); alte două *Sbornici* cuprinzând v. ex. de sl. n. și cuvântări (1439 și 1441); *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur* (1443); *Cuvântările ascetice ale Sf. Vasile cel Mare* (1444); *Scara Sf. Ioan Sinaitul* (1446). Majoritatea se păstrează în Biblioteca Academiei Române.

Literatură: Ioan Bănu, *Documente de arhă românească din manuscrise vechi*, fasc. I, *Evangelia slavo-greacă scrisă în mănăstirea Neamțului din Moldova de Gavril monahul la 1429*, București, 1922; E. Turdeanu, *Les lettres slaves en Moldavie le moine Gabriel du monastère de Neamț (1424—1449)*, în „Revue des Etudes Slaves”, Paris, XXV, 1951, p. 267—278; Pr. Scarlat Portocusa, *Acte culturale la mănăstirea Neamț în secolul al XV-lea*, în MMS, an XXXVIII, 1962 nr. 5—6, p. 489—495; Sorin Ulea, *Gavril Uric*, primul arhiepiscop român cunoscut, în SCIA, t. XI, 1964, nr. 2, p. 235—263; Ion Radu Mircea, *Contributions à la vie et à l'œuvre de Gavril Uric*, în RESEE, t. VI, 1968, nr. 4, p. 573—594; *Dictionarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979, p. 879—880; G. Mihăilă, *Manuscrisele lui Gavril Uric de la Neamț și însemnătatea lor filologică*, în vol. *Studii de lingvistică și filologie*, Timișoara, 1981, p. 48—58; Sorin Ulea, *Gavril Uric. Studiu paleografic*, în SCIA, t. 28, 1981, p. 35—62; G. Popescu Văicea, *Miniatura românească*, București, 1982, p. 11—17 și planșele 1—6; Mitropol. Nestor Vorniceanu, *Scrieri patristice în Biserica Ortodoxă Română până în sec. XVII*, Craiova, 1983, p. 211—218.

URSACHE VICTORIN (c. în botez Victor), arhiepiscop ortodox român în America. N. 24 iul. 1912 în Mănăstoaia Siret, jud. Suceava, † 16 iul.

2001 în Detroit, U.S.A., înmormântat la mănăstirea Liceul „Lațcu Vodă” din Siret (1924—1932), Facultatea de Teologie la Cernăuți (1932—1936). Tuns în monahism la mănăstirea Neamț, sub numele Victorin (1937), hirotonit ierodiacon, apoi ieromonah (1938). Profesor și subdirector al Școlii de Muzică bisericească din mănăstirea Neamț (1937—apoi director al Școlii) și școară a mănăstirii, (din 1940—protosinghel, 1940—apoi arhimandrit. În 1947 a fost numit superior al căminului și bisericii ortodoxe române din Ierusalim și reprezentant al Patriarhiei Române pe lângă Patriarhia Ierusalimului și alii de speciaizare la Institutul Biblic și Arheologic din Ierusalim.

În 1956 a fost chemat de episcopul Andrei Molotov în America, unde a activat la diferite parohii, a născut și a profesat la Duganul de Măruș și Pastoralul la Seminarul teologic „Sf. Iov” din Siret. Cu ocazia Peninsulei din 23 apr. 1966 Congresul bisericesc al Episcopiei misionare ortodoxe române din America l-a ales

episcop hirotonit la 7 aug. 1966 și înscăunat la Windsor—Ontario, la 21 aug. 1966. La 11 iul. 1973 același Congres l-a ridicat la treapta de arhiepiscop. Se ocupă de apărarea cu eparh ale „Credința” a calendarului „Credința”, de înfruntarea vieții bisericesti din eparhie de surd-gărea legăturilor cu alte Biserici. A fost delegat de Sf. Sinod să participe la câteva întruniri ecumenice la șase Adunări a Cons. alui. Fără nimeni de la Vancouver în 1983 și în alte părți. Pus în retragere de Sf. Sinod pentru vârstă înaintată la 22 febr. 2001.

Literatură: Alegerea hirotonia și înscăunarea P. S. Victorin Ursache nou episcop al Episcopiei misionare ortodoxe române în America, I: BOR, an LXXXIV, 1966, nr. 7—8 p. 756—776, ziare „Credința”, Detroit, nr. 7—8, 1972 (luând omagial); ROC, an II, 1972, nr. 3 p. 39—41, BOR, an XCI, 1973, nr. 7—8 p. 733—737, Ion Popescu Sireteanu, *Arhiepiscopul Victorin Ursache*, în MMB, serie nouă, an .II (LXX), 1993 nr. 4—7 p. 261—263.

V

VALENTINIAN episcop de Tomis, secolul VI — implicat în controversele în jurul celor „Trei capitole”, care au dus la convocarea Sinodului V ecumenic din 553 — a purtat o corespondență pe această temă, cu papa Vigilius

Literatură: Ioan Pulpea (Râmureanu), *Episcopul valentinian de Tomis. Corespondența lui cu papa Vigilius în chestiunea „celor trei capitole”*, în BOR, an. LXV, 1947, nr. 1—3, p. 200—212; Ilie I. Georgescu, *Viața creștină în vechiul Tomis*, în MMS, an. XXXVIII, 1962, nr. 1—2, p. 30—31; Pr. Nicolae Șerbănescu, *1600 de ani de la prima mărturie documentară despre existența Episcopiei Tomitului*, în BOR, an. LXXXVII, 1969, nr. 9—10, p. 1023—1024; Mitropolit Nestor Vornicescu, *Scrisori patristice în Biserica Ortodoxă Română până în sec. XVII* (Craiova, 1983), p. 45—47; Mihail Diaconescu, *Istoria literaturii dacoromâne* (București, 1999), p. 612—614

VANCEA IOAN mitropolit N. 18 mai 1820 în Vășad, jud. Bihor, † 31 iul. 1892, în Blaj. Studii gimnaziale la Oradea, teologia — cu examen de doctorat — la Viena (1841—1848). Preot și funcționar la Episcopia unită din Oradea (1849), secretar (1849), apoi canonic (1855). Tot acolo, episcop la Gherla (numit 4 iul. 1865, hurotuit 3 dec. 1865, instalat 28 ian. 1866), arhiepiscop și mitropolit la Blaj (numit 21 oct. 1868, instalat 11 apr. 1869), până la moarte. Ca mitropolit a convocat la Blaj două „concilii provinciale”, în

1872 și 1882, prin care a urmărit — fără rezultat însă — catolicizarea Bisericii românești unite din Transilvania și supunerea, totală sau de fapt, a spiritului și îndrumării seminarele teologice din Gherla și Blaj gimnaziu, școala a petrușegă din Blaj, școlile confesionale românești din reședințele Gherla și Blaj și a impus, în Casa magnajilor din Budapesta, încercărilor de maghiarizare a învățământului românesc din Transilvania a pus bazele unei fundații, la Blaj, pentru sprijinirea elevilor studenților preoți lor și meseriașilor săraci („Fundația vanceună”)

Literatură: Metropolitul Dr. Ioan Vancea de Ruteasa, *Schită biografică*, Blaj, 1890, 41 p.; *Enciclopedia Română*, tom. III, Sibiu, 1904, p. 1191; *Senatismul venerabilului cler al Arhiepiscopiei greco-catolice române de Alba Iulia și Făgăraș*, Blaj, 1900, p. 45—49; Teodor Neș, *Oameni din Bihor*, Oradea, 1938, p. 329—338; Ioan Ardeleanu, *Oameni din Săta Zădă*, 1938, p. 42—46; Victor Bajor, *Episcopii diecezei greco-catolice de Gherla, acum Cluj-Gherla (1856—1939)*, Târgu Mureș, 1939, p. 172—267; Ioan Georgescu, *Mitropolitul Ioan Vancea. La 50 de ani de la moartea lui*, Oradea, 1942, 86 p.; Augustin Popa, *Mitropolitul Ioan Vancea. Luăm cincizeci de ani de la moartea lui*, în CC, XXII, 1942, p. 363—370; Ionela Mircea, *Mitropolitul Ioan Vancea*, în „Apulum”, Alba Iulia, 35, 1998, p. 487—496; Nicolae Bocean și Ioan Cârje, *Biserica românească unită la Conciliul Vatican I* (Cluj Napoca, 2001), 695 p.

VARLAAM, mitropolit cărturar în Moldova. N. c. 1585, în părțile Vrancei, † aug./dec. 1657, la mănăstirea Secu. Probabil a învățat carte la „școlul lui Zosin”, pe valea Secului, călugărit la Secu, sub numele Varlaam (probabil din botez era Vasile); egumen al mănăstirii și arhimandrit, în 1628 trimis într-o misiune la Moscova. În 1632 ales mitropolit al Moldovei (hurtonat 23 sept. 1632), păstoriind până în apr. 1653, când s-a retras la Secu; în 1639 s-a numărat printre candidații la scaunul de patriarh ecumenic. Preocupat îndeosebi de probleme cărturărești. În 1640 a înființat o tiparniță la Iași, trimisă — împreună cu meșterii tipografi — de Petru Movilă al Kievului, în care a tipărit mai multe cărți de învățătură în românește, tot în timpul păstoririi sale. Vasile Lupu a întemeiat Colegiul de la Iași cu profesori trimiși de la Kiev, în 1642 au avut loc lucrările Sinodului de la Iași, la care au participat și mitropolitul Varlaam cu sufraganiul său, prin 1644—1645 a convocat el însuși un sinod al ierurilor Țării Românească și Moldova, care a aprobat *Răspunsul împotriva Catihismusului calvinesc*, scris de el —, tot el a sfîșit ctitoriile lui Vasile Lupu — între care și biserica „Sf. Trei Ierarhi” din Iași (1639) — în care au fost așezate moaștele Cuvioasei Paraschiva (1641).

Cea mai însemnată din lucrările tipărite de mitropolitul Varlaam este *Carte românească de învățătură dăruite celei preste an și la praznice împărătești și la svînți mari (Cazania)*, Iași 1641—1643, 506 foi, cu un „Cuvînt împreună către toată sementeia românească” al lui Vasile Lupu și „Cuvînt către cetenii” scris de Varlaam, cuprindea 54 de cazani la duminici și 21 la sărbătorile împărătești și ale sfinților, o parte din ele sunt traduse sau prelucrate după cartea *Comoara a mitropolitului grec Damaschin Studitul* († 1577), altele sunt loate din manuscrise românești care au circulat până atunci — mai ales în Transilvania.

Alte lucrări: *Sapte Taine a Bisericii*, Iași, 1644, 340 p., prelucrată după opera retorului grec Teofil Teofan Eleavalkos (sec. XVI); *Cartea carea să chiamă Răspunsul împotriva Catihismusului calvinesc*, tipărită probabil la Iași (după unu la Dealu), în 1645, cu 32 de foi, în care combătea un *Catehism calvinesc* tipărit lângă Alba Iulia, în 1642, ca egumen la Secu, a tradus lucrarea *Scara sau Leavnița Sfîntului Ioan Scărarul sau Sinaitul* († 649), după ediția comentată a episcopului

Maxim Margunios (Veneția, 1590), dar a rămas în manuscris.

Reeditări. *Cazania* edipe I Byck București, 1943, 606 p.; *Opere. Răspunsul împotriva Catihismusului calvinesc* Ediție critică, studiu filologic și studiu lingvistic de Mircea Teodorescu, București, 1984, 231 p. + 32 facs., *Opere* Alcăzare, transcriere a textelor, note și comentarii, glosar și bibliografie de Manole Neagu, Chișinău, 1991, 624 p. (cuprinde *Cazania* și *Răspunsul împotriva Catihismusului calvinesc*).

Literatură. Ștefan Dinulescu, *Notițe despre viața și activitatea mitropolitului Varlaam al Moldovei (1632—1653)*, în „Candlea”, an V, 1886, nr. 1, p. 8—17, nr. 2, p. 74—82, nr. 3 p. 137—144, nr. 4, p. 205—221, nr. 5 p. 263—284 și nr. 6 p. 334—365 (și extras, Cernăuți, 1886); D. Russo, *Varlaam al Moldovei candidatul la scaunul Patriarhiei ecumenice*, în vol. *Studii istorice greco-române*, I, București, 1939, p. 229—236, Ioan Lupaș, *Mitropolitul Varlaam al Moldovei (1632—1653)*, în vol. *Studii, conferințe și comunicări istorice*, II, Cluj, 1941, p. 257—282, Pr. Nicolae Șerbănoșcu, *La 300 de ani de la moartea mitropolitului Varlaam al Moldovei*, în BOR, an LXXV, 1957, nr. 10, p. 1012—1035, Augustin Z. N. Pop, *Viața mitropolitului Varlaam al Moldovei*, în MMS, an XXXIII, 1957, nr. 10—12, p. 742—774, Pr. Teodor Bodeghe, *Mitropolitul Varlaam ca teolog*, în MMS, an XXXIII, 1957, nr. 10—12, p. 775—790, Pr. Ștefan Porcescu, *Locul mitropolitului Varlaam în Biserica Ortodoxă și în viața culturală a poporului român*, în MMS, an XXXIII, 1957, nr. 10—12, p. 841—861, Ion Dăno, *Mitropolitul Varlaam ctitor de scrieri și carte românească*, în GB, an XL, 1981, nr. 1—2, p. 81—103.

Cazania: Gr. Scorpan, *Locul Cazaniei lui Varlaam în vechea noastră literatură omiletică din sec. XVI și XVII* în „Cercetări istorice”, Iași, an XIII—XIV, 1940, p. 545—596 și an XVII, 1943, p. 89—120; Pr. Florea Mureșanu, *Cazania lui Varlaam. Prezentare în imagini*, Cluj, 1944, XVI + 248 p., Atanasie Popa, *Cazania lui Varlaam. Prezentare grafică*, Timișoara, 1944, 132 p., Pamocle Olteanu, *Unul din izvoarele neogrecești ale „Cazaniei” mitropolitului Varlaam (1643). „Comoara” lui Damaschin Studitul*, în „Romanoslavica”, XVIII, 1972.

p. 163—185. Pandele Olteanu, *Damascin Studitul și mitropolitul Varlaam al Moldovei*, în *MMS*, an LII, 1976, nr. 3—4, p. 211—244. Florian Dudaș, *Cazonia lui Varlaam în Transilvania*, Cluj-Napoca, 1983, 505 p. + 77 fig. Siciu Toma, „Cazonia” lui Varlaam după 350 de ani (1643—1993), în *ST*, an XLV, 1993, nr. 1—2, p. 47—76.

Nicolae Chiriacu, *Trei sute de ani de la „Răspunsul la Catehismul calvinesc” al lui Varlaam al Moldovei*, în *BOR*, an LXII, 1945, nr. 11—12, p. 618—638.

Gh. Ghibănescu, *Leasvița lui Ioan Scărarul. Traducere de Varlaam, mitropolitul Moldovei, către 1618 în rev. „Arhiva”, Iași, an XXV, 1914, p. 65—107 (și extras);* Pr. Paul Mihal, „Leasvița” (Scara roului), *Traducerea lui Varlaam de la Secu într-o nouă redacție*, în *BOR*, an LXXXII, 1964, nr. 11—12, p. 1069—1083. Pandele Olteanu, *Metoda filologică, comparată în studierea izvoarelor și în identificarea versurilor neogrecești a operei „Scara” tradusă de mitropolitul Varlaam*, în *MO*, an XXII, 1970, nr. 5—8, p. 543—566.

Dumitru Căciu, *Pravila bisericească de la Iași (Șapte Taine, 1644)*, în *BOR*, an LXXX, 1963, nr. 5—6, p. 558—569.

A se vedea și *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900* (București, 1970), p. 882—885 și Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II (București, 1981), p. 15—30 (ed. a II-a, București, 1994, p. 16—31, cu bibliografie).

VARLAAM, mitropolit al Ungrovlahiei. N. c. 1630, în jurul Piteștilor (probabil în Moșnava), † 18 nov. 1702, la Cozia. Tuns în monahism la Cozia, „diacon”, ieromonah, iar în 1663—1665 egumen al mănăstirii. În 1665—1668 călătorește în Rusia, egumen la Glavacioc (1668—1670), episcop la Râmnic (1670—1672), mitropolit al Ungrovlahiei (24 dec. 1672 — retras 25 apr. 1679); în anul următor călătorește în Transilvania și Moldova, apoi la Ierusalim și Muntele Sinai. Ca mitropolit, a înființat „de izvoare” o tipografie la București în care s-a imprimat *Cheta înțelesului* (1678), cuprinzând 8 cazuri „racontate după arhimandritul Ioanichie Galeatovsch, din Cernigov. Cătorul schiturilor Travaie (azi în Pitești), Turnu și Fedeleșoaia (Fedeleșiori), în jud. Vâlcea, înzestrate de el cu toate cele necesare

Literatură. Ioan Lupas, *Pribegia prin Ardeal a mitropolitului Varlaam al Ungrovlahiei*, în vol. *Studii, conferințe și comunicări istorice*, I, București, 1928, p. 199—202. Ștefan Ciabârlu, *Din legăturile culturale româno-ucrainene Ioanichie Galeatovsch și literatura răsăritească veche*, în *An. Acad. Rom., M.S.L.*, s. III, t. VIII, m. 8 (București 1938/90), p. + XV p., se ocupă cu *Cheta înțelesului*; Pr. Nicolae Șerbănescu, *Varlaam mitropolitul Țării Românești părăsete tipografiei bucureștene (1672—1679)*, în *BOR*, an LXXVI, 1958, nr. 12, p. 1120—1158; Pr. Nicolae Șerbănescu, *300 de ani de la înființarea tipografiei Mărcopanei Țării Românești*, în *BOR*, an XCVI, 1978, nr. 9—10, p. 963—1003; Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II (București 1981), p. 124—32 și ed. a II-a, București, 1994, p. 128—131).

VARLAAM, episcop. † 1745, la Rădăuș. Călugăr la Neam, unde probabil a scris epumen. În an 1744 ales episcop al Iașilor, a murit 1745 la Rădăuș unde a pășit până la moarte. A înființat o tipografie la Rădăuș. În care a tipărit lucrările *Cozivas erui* (1744), *Ceriovani* (1745) și *Antologhionul* (1745).

Literatură. Melchisedec Ștefănescu, *Cronica Huzlar și a Episcopiei* (București, 1869), p. 206; Dimitrie Dan, *Cronica Episcopiei de Rădăuș*, Viena, 1912, p. 110—112.

VASCĂ IOAN, preot. N. 10 nov. 1892, în Pătrâul de Sus pe Siret — în București, † 14 iul. 1964 în București. Liceu în Cernăuți (1913—1911), apoi Facultatea de Teologie tot acolo (1911—1915), cu doctoratul în 1919; studii de specializare la Oxford. Diacon și predicator la catedrala din Cernăuți; profesor de Teologie Fundamentală și Studii pedagogice la Academia teologică din Cluj (1926—1937), decan (1927—1930) și rector (1930—1936), consilier episcopal onorari la Cluj, preot și vicar a necr. Episcopiei de Maramureșului (1937—1939), consilier mitropolitan la Cernăuți (1939—1945, din 1944 la Suceava), secretar general în Ministerul Cultelor (1945—1948), preot la biserica „Icoana” din București (1946—1964).

Lucrări. *Predici pentru toate duminicile și sărbătorile anului bisericesc* 5 vol. (Cernăuți, vol. I, 1927, 228 p., vol. II, 1930, 245 p., vol. III, 1928,

207 p., vol. IV, 1930, 207 p., vol. V, 1935, 210 p. (în colaborare cu Dr. I. Tarnavschii și O. Sorocean), *O căldură istorică*, București, 1947, 216 p. (vizita delegației ortodoxe române condusă de patriarhul Nicodim — care a vizitat Biserica rusă în 1946, din care a făcut parte și Ioan Vască) — broșuri, apoi studii, articole, conferințe în „Cuvânt nou” la Cernăuți, „Mănăstirea” Cluj, și alte periodice.

Literatură: Vol. *Zece ani în slujba Bisericii și a neamului, 1924—1934*, Cluj, 1934, p. 47 (publicat de I. Vască); *Necrolog*, în GB, an XXIII, 1964, nr. 9—10, p. 950—952; O. Bucevșchi), *Preotul Dr. Ioan Vască*, în MMS, an XL, 1964, nr. 11—12, p. 660—661.

VASILACHE VASILE, arhimandrit N. 28 ian. 1879 în Idria, comp. Răsărești, jud. Vaslui — în familie de preoți. Studii la Seminarul din Hîrșova (1921—1929) și la Facultatea de Teologie din București (1929—1933), apoi la cea din Chișinău, unde a obținut doctoratul. Diacon la Iași (1935) — când părăsește Mănăstirea Neamț (sept. 1936) — preot al coranilor ortodocși din Iași și director al „Căminului eparhial” (1936—1940) — secretar patriarhal (1940—1944), arhimandrit, predicator la catedra patriarhală, un timp redactor al revistei „Biserica Ortodoxă Română” (stare în Mănăstirea Antim, 1944—1948) — apoi la schitul Pocerov (1949—1959). Arestat în ian. 1959 și condamnat la 8 ani închisoare — eliberat în iul. 1964 — a fost numit preot în Bobalna, jud. Căl. (1964—1969). În 1969 a plecat în Statele Unite unde a slujit în parohiile Southbridge-Massachusetts (1969—1977, Detroit-Michigan (1977—1979), Windsor-Ontario în Canada (1979—1984) și la biserica „Sf. Nicolae” din New York (din 1984) — vicar al Arhiepiscopiei ruse-ortodoxe române din America.

Lucrări: *Predica în anul mediu*, Iași, 1938, 278 p.; *Biblia în Ortodoxie*, Mănăstirea Neamț, 1939, 128 p.; *Un binefăcător*, monahul Ilarion Radu, Mănăstirea Neamț, 1940, 75 p.; *Iosif Nănieșcu, strălucit mitropolit al Moldovei*, Mănăstirea Neamț, 1940, 263 p.; *Mitropolitul Veniamin Costachi*, Mănăstirea Neamț, 1941, 328 p.; *Doctorie sufletească pentru toate durerile*, București, 1946, 160 p.

Volume de predici: *Dumnezeu este lumina*, *Predici* (Mănăstirea Neamț), 1939, 353 p.; *Pe căile*

Domnului. Predici rostite la radio, București, 1942, 333 p.; *Duminicile primăverii. Predici rostite în Sfânta Patriarhie și transmise prin radio*, București, 1943, 125 p.; *Cerurile grăiesc. Zece predici la Psalmii 118*, București, 1943, 85 p.; *Prieteni lui Dumnezeu. Sfînți. Predici*, București, 1947, 320 p.

Lucrări de popularizare: *Lauda Moldovei. Cuvioasa Paraschiva*, Mănăstirea Neamț, 1936, 32 p.; *Sf. Dimitrie cel Nou Bazarabov*, București, 1941, 31 p.; *Pentru ce suntem ortodocși?* (București, 1943, 40 p.; *Prietenii lui Dumnezeu*, Iași, 1948 p.; *Mai ca Domnul*, București, 1947, 48 p.; *Evanghelistu*, București, 1947, 48 p.; *Mucenice* (București, 1947, 48 p.; *Sfinți din parohii* (București, 1947, 48 p.; *Sf. Dimitrie Bazarabov și Sf. Nicodim cel Sfînțit*, București, 1947, 24 p.; *Sf. Paraschiva și Sf. Filoftea*, București, 1947, 32 p.; *Mari duhovnici*, București, 1947, 48 p.; articole în zărele și revistele din România — interbelice și în timpul războiului — traducere a Bibliei (în manuscris, la Academia Română).

Lucrări publicate în America în colecția „Cuvântul Vieții” (*Jesus Christ through the Ages*, trad. în limba engleză de Vasile Vasilache, New York, 1973, *We belong to Christ* (Noi suntem ai lui Hristos), Detroit, 1980; *De la Antim la Pocerov. Mărturie și mărturie*, Detroit, 1984, 216 p.; *Another World. Memories from Communist Prisons* (Altă lume. Amintiri din închisorile comuniste), New York, 1987, 97 p.; *Pentru ce suntem ortodocși*, New York, 1989; *Întreita iubire de Dumnezeu. Biserică și Neam*, New York, 1991, 358 p.; diferite articole în foaia și colordatul „Credința” și în alte periodice de acolo.

Literatură: Date biografice prezentate de Pr. Dr. Ioan Dură în „Mărturie Ortodoxă”, revista comunității ortodoxe române din Diaspora, an X, 1991, nr. 15, p. 31—37; George Alexe, *Discursuri și eseuri teologice și literare*, Washington, D.C., 1996, p. 201—213.

VASILE, episcop de Roman, † sfârșitul anului 1499. A fost un mare sfetnic al lui Ștefan cel Mare se cunoaște o scrisoare a sa din 1484, prin care răspundea la întrebările puse de mitropolitul Gheronue al Moscovei într-o problemă — rugămintă tipiconală.

Literatură: Nicolae Dobrescu, *Din istoria Bisericii române. Secolul al XV-lea*, București,

1910, p. 116—117; Paul Mihailovici, *Legături culturale-bisericești dintre români și ruși în secolele XV—XX*, Chișinău, 1932, p. 10—11; Mircea Păcuraru, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, București, 1980, p. 338—339 (și ed. a II-a, București, 1991, p. 366—367); Preot Ștefan Porcescu, *Episcopia Romanului* București, 1984, p. 152—153.

VASILE, protopop cronicar N după 1577 în Brașov ca fiu a protopopului Măruș + 25 febr. 1659, în Brașov. Probabil a învățat la școala românească de la biserică „Sf. Nicolae” din Schei, grădnic și căsătorit cu aceeași școală preot. În 1628 protopop al bisericii „Sf. Nicolae”, păstoriul până la moarte. A copiat diferite texte bisericești, între care și un manuscris din 1616 (fugiente dintr-o Biblie românească). Într-un an 1628 și 1633 a scris o scurtă *Cronică* a bisericii la care slujea (cronică română anterioară celei lui Grigore Ureche) cu enumerarea faptelor petrecute între anii 1392 și 1633, cu șirul preoților și ajutoarelor primite de la domnii munteni și moldoveni. Textul oficial al *Cronicii* nu s-a păstrat ci numai o traducere germană din care s-a retradus apoi în românește. Folosită de Radu Tompea II la redactarea *Istoriei* sale.

Literatură Fr. W. Seraphin, *Chronik von Pope Vasilie*, în *Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt*, vol. V, Brașov, 1909, p. 1—5 (trad. germană; studiu introductiv la p. 1—VI Ștefan Moteș, *Cronica popii Vasile din Schei, Brașovului*, cu note și lămuriri în rev. „Drum Drept” București, 1913, an 1, nr. 3, p. 165—188 (cu text românesc tradus după Fr. W. Seraphin); I. Lupăș, *Cronici și istorii români din Transilvania*, vol. I, Craiova (1933), p. 16—22 (trad. nouă după Fr. W. Seraphin); studiu introductiv la p. IX Radu Tompea *Istoria sfintei biserici a Șcheilor Brașovului*, ed. Octavian Schiau și Livia Bok, București 1969, p. 186—192 (text german) și 193—198 (text românesc).

Studiu asupra *Cronicii* Nicolae Scheiă *Cronica protopopului Vasile din Brașov*, în *AIINC*, IX, 1943—1944, p. 331—343 (și extras); I. Crăciun, *Cronica românească ale Transilvaniei și Banatului*, în *AIC*, I—II, 1958—1959, p. 5—6; I. Crăciun și A. Ilieș, *Repertoriul manuscrizelor de cronici interne (sec. XV—XVIII) privind Istoria României*, București 1963, p. 269—270;

Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900, București, 1979, p. 887.

VASILE, schimonah, de origine slavă, îndrumător al vieții monahice. N. c. 1700 + 25 apr. 1767 la schitul Poiana Mărului, jud. Buzău. Stăruie la Dăbântu vreo 20 de ani, apoi s-a așezat la Poiana Mărului unde a ridicat o biserică și chilia, a introdus rândurile monahale noi de înaltă viață duhovnicească — după Sf. Vasile cel Mare, N. de la Sorska. Dimitrie al Rostovului — la Poiana Mărului și unele schituri învecinate. Dăbântu, Trestieni și Carnea — îndrumător duhovnicesc al viitorului stareț Paisie de la Neamț, pe care l-a călugărit „într-o călugărie” în anul 1756, la Athos. A copiat o serie de manuscrise în limba slavonă și a scris câteva lucrări originale în slavona bisericească: *Cuvânt înainte sau înainte cântăreie la cartea lui Grigorie Sinaita*; *Înainte cuvântare spre capetela fericitului Filotei Sinaitul*; *Cuvânt înainte la cartea fericitului N. de la Sorsca*; *Adăugire sau cuvânt pre urmă la cartea Spăntului N. de la Sorsca*; *Înch. putre cam să cade moaie celor ce suntem păcătoși și cădăm potivale*; *să ne autredăm prin păcătoși și să ne îndvâdăm lucrării cel cu muntea vietuind într-o supunere*; *Întrebătoare răspunsuri adunate din Sf. Scriptură pentru depărtarea de bucatele cele aprite logăduimilor călugărești cei de bună vie*; *tupântăia Neamț* în 1816 și a. Opera sa a fost tradusă în limba română și copiată în zeci de manuscrise. Se cunosc șapte manuscrise și ave copiate la schitul Poiana Mărului, din care patru cuprind unele din lucrările menționate. An. 1756 este copiat de starețul Vasile (iar an. 1767 cuprinzând versiunea slavă a scrierilor alegorice-religioase spaniole *Desiderie*) a fost copiat tot de el.

Literatură. Protoiereu Sergheie Căfetciov, *Paisie starețul mănăstirii Neamț din Moldova. Viața, învățătura și influența lui asupra Bisericii Ortodoxe*, traducere de Nicodim Munteanu, Mănăstirea Neamț, 1933, 431 p. (ed. a II-a, Neamț 1943); Preot Horia Constantin Ionescu și Pr. Gabriel Cocora, *Poiana Mărului*, în *OB*, an XXIII, 1964, nr. 5—6, p. 466—500; Pr. Paul Mihail, *Schitul Poiana Mărului, un centru ortodox cârmăresc*, în vol. *Spiritualitate și istorie la Întrețura Carpaților*, I. Ruzău 1983, p. 355—384; Dario Raccanello, *La preghiera di Gesù*

negi, scruti di Basmo di Poiana Mărului. Dissertazione ad laudem in Facultate S. Theologiae. Alessandria, Italia, 1986. 270 p. Versiunea românească de Maria Cornelia Oros și Ioan I. Ică jr., Sibiu, 1996. 336 p.)

VASILESCU EMILIAN profesor de teologie N. 21 sept. 1904, în Herăști pod Ilfov, fiu de învățător, † 19 ian. 1985 în București. Studii la Seminarul „Nicolai Mitropolitul” (1917–1924) și la Facultatea de Teologie din București (1924–1928), cu mențiună în 1928, studii de Teologie sistematică și filosofie religioasă la Facultatea de Teologie protestantă din Paris (1929–1932), parcurând frecventează cursuri și promovează examene de Morală, Sociologie și Psihologie la Facultatea de Litere a Universității din Paris. Doctoratul în Teologie la București (1936) și licența în Filosofie, tot la Universitatea din București (1938). Învățător suplimentar în Herăști (1924–1925), detășat la Revisoratul școlar al județului Ilfov (1925–1927) și la Inspectoratul școlar al Regatului VIII București (1928), profesor suplimentar de Religie la Liceul „Căminul Vechi” din București (1932–1935), la Liceul „C. Alinaș” „Măstăranu” și Școala interioară de meserii din Cluj (1935–1936), în Liceele „Matei Basarab” și „N. Kretzschmar” din București (1936–1937); asistent la cursurile de Teologie Fundamentală și Dogmatică la profesorul Ioan Inneu Mihăilescu la Facultatea de Teologie din București (1934), suplimentar bugetar (1937–1939), provizoriu (1939–1940), definitiv (1940–1943). În 1942–1943 a suplinit conferința de Filosofie de la aceeași Facultate, profesor titular la catedra de Apologetică și Sociologie de la Academia teologică „Andreiană” din Sibiu (1943–1948). Între 1946 și 1948 a suplinit și catedra de Teologie Dogmatică, profesor titular la catedra de istoria religiei la Institutul Teologic Universitar din București, funcționând aici până la pensionare dec. 1948–sept. 1974) diacon (1943), arhiepiscop savorofor (1950), membru în Adunarea episcopilor a Arhiepiscopiei Bucureștilor (1949–1953). Autor a numeroase lucrări de Apologetică, Filosofie religioasă și mai ales de Istoria religiilor, fiind un adevărat deschizător de drum în această disciplină în teologia românească.

Lucrări: În volum: Krummacker și Herder, *Parabole*. Traducere, București, 1929, 80 p. *Educația morală prin lecturi. Bucări alese din*

memorii români și străni, vol. I, București, 1934, 180 p., vol. II, București, 1936, 231 p. În colaborare cu Ioan Inneu Mihăilescu, *Apărarea credinței. Lecturi apologetice*, București, 1937, 203 p. (în colaborare cu Inneu Mihăilescu), *Probleme de psihologie religioasă și filosofie morală*, București, 1933, ed. a II-a, București, 1941, 204 p., *Interpretarea sociologică a religiei și moralei. Școala sociologică franceză. Studiu critic*. Cu o prefață de Gaston Richard, profesor la Universitatea din Bordeaux, București, 1936, XVI + 176 p. (teză de doctorat în Teologie), *Rădăni Casei Tale. Căutări și îndemnări spre folosul Bisericii*, București, 1940, 204 p., *Apologiei creștine române și străne*, București, 1942, 224 p., *Lecții introductive în Filosofie pentru studenții de Teologie*, București, 1943, 88 p.

Manuale de Religie pentru gimnaziale și școli industriale de băieți și fete, clasele I–V, în colaborare cu Inneu Mihăilescu și Nicolae Ciulescu.

Studii în reviste: *Bibliografia I. P. S. Inneu Mihăilescu*, în ST, an VII, 1938–1939, p. 245–325 (și extrase: *Apologetică și psihologie*, în ST, an VIII, 1940, p. 169–184 (și extrase); *Filosofia română și filosofia modernă*, în RT, an XXXV, 1945, nr. 7–8, p. 284–307; *Notiile române și spiritualismul creștin*, în RT, an XX XVI, 1946, nr. 7–8, p. 357–379; *Valoarea argumentelor raționale pentru dovedirea existenței lui Dumnezeu*, în „Anuarul XII (IV) al Academiei teologice „Andreiană”, Sibiu, 1946, p. 28–67 (și extras Sibiu, 1946, 42 p.); *Valoarea credinței*, în vol. „Biserica și problemele vremii”, Sibiu, 1947, p. 69–88; *Ideea de progres în diferite religii*, în ST, an I, 1949, nr. 1–2, p. 1–16; *Religia slavilor*, în ST, an II, 1950, nr. 7–8, p. 427–456; *Religia tibetanilor Lamaismul*, în „Ortodoxia”, an III, 1951, nr. 4, p. 667–681; *Istoria religiilor ca știință*, în ST, an III, 1951, nr. 5–6, p. 321–335; *Pacea în învățătura principalelor religii actuale ale lumii*, în „Ortodoxia”, an V, 1953, nr. 3, p. 339–386; *Problema religiei geto-dacilor în lumina noilor cercetări istorice și arheologice*, în „Ortodoxia”, an V, 1953, nr. 4, p. 634–650; *Spiritualismul o primădie religioasă morală și socială*, în ST, an V, 1953, nr. 7–8, p. 454–470; *Divinația, falsă prezicere a viitorului*, în ST, an VI, 1954, nr. 9–10, p. 554–576; *Dreptatea în învățătura*

principalelor religii actuale, în „Ortodoxia”, an VII, 1955, nr. 1, p. 46—71; *Sfânta Scriptură și literatura sacră a celorlalte religii*, în „Ortodoxia”, an VII, 1955, nr. 3, p. 356—377; *Lăcașuri de cult în creștinism și în celelalte religii*, în GB, an XIV, 1955, nr. 10—11, p. 681—692; *Starea actuală a islamismului*, în ST, an VIII, 1956, nr. 3—4, p. 260—270; *Starea actuală a budismului*, în ST, an VIII, 1956, nr. 5—6, p. 389—400; *Religia evreilor după dărâmarea Ierusalimului (an. 70 d. Hr.)*, în „Ortodoxia”, an X, 1958, nr. 4, p. 556—569; *Studiul istoriei religiilor în România*, în ST, an XI, 1959, nr. 1—2, p. 85—109; *Tendințe sincrétiste în căutarea religioasă autentică în „Ortodoxia”, an XI, 1959, nr. 3, p. 430—457; Tendințe moderniste în islamismul contemporan*, în ST, an XII, 1960, nr. 9—10, p. 627—651; *Rituri și ceremonii în diferite religii*, în MMS, an XXXVIII, 1961, nr. 1—2, p. 48—70; *Săvârșirea cultului în diferite religii*, în GB, an XX, 1961, nr. 7—8, p. 635—656; *Religiile lumii și cultura lor umană*, în „Ortodoxia”, an XIII, 1961, nr. 3, p. 464—474; *Căile ce duc la virtute după înțelepciunea creștină*, în GB, an XX, 1961, nr. 9—10, p. 928—936; *Tendințe reformiste și ecumeniste în budismul actual*, în ST, an XIV, 1962, nr. 9—10, p. 515—540; *Ortodoxia și celelalte religii*, în ST, an XV, 1963, nr. 1—2, p. 3—29; *Probleme ale creștinismului african*, în ST, an XV, 1963, nr. 9—10, p. 526—541; *Înălțarea religioasă și stabilirea între ele pentru binele și prosperitatea omului*, în „Ortodoxia”, an XVI, 1964, nr. 3, p. 455—465; *Sincrétismul religios în vremea noastră*, în ST, an XIX, 1967, nr. 3—4, p. 144—156; *Deosebirile esențiale dintre creștinism și celelalte religii*, în MMS, an XLV, 1968, nr. 3—4, p. 163—173; *Preocupări în teologia ortodoxă română în legătură cu religiile necreștine*, în „Ortodoxia”, an XXIII, 1971, nr. 1, p. 27—41; *Credința în viața viitoare la diferite popoare și în diferite religii*, în MB, an XXII, nr. 4—6, 1972, p. 175—194; *Religia Iranului antic*, în ST, an XXV, 1973, nr. 9—10, p. 663—675; *Religia în epoca pietrei*, în BOR, an XC, 1972, nr. 7—8, p. 874—886; *Marile religii necreștine actuale. Islamismul*, în ST, an XXVI, 1974, nr. 1—2, p. 13—38; *Budismul*, în ST, an XXVI, 1974, nr. 3—4, p. 203—225; *Hinduismul*, în ST, an XXVI, 1974, nr. 5—6, p. 343—363; *Viața*

Domnului nostru Isus Hristos și viața altor înțeleptori de religii, în MMS, an I, 1974, nr. 7—8, p. 546—560.

Istoria religiilor, ed. I, București, 1975, 440 p. + 56 p. pl. (ed. a II-a, București, 1982, 490 p. + 123 dustrați).

Alte sute de articole, recenzii, cronici, predici traduse, în „Gândirea”, „Raze de Lumină”, „Fântâna Darurilor”, „Amvonul”, „Dumnezeu Ortodox”, „Muncă și Credință” (buletinul parohiei Belvedere pe care a redactat între anii 1933 și 1940), toate la București, „Telegraful Român” (redactor în 1948), precum și în periodicele basericești actuale.

Literatură: Emilian Vasilescu, *Memorii de tatăl și lucrări*, București, 1942, Pr. Prof. D. Radu, Prof. Diacon Dr. Emilian Vasilescu, în ST, an XXXIV, 1982, nr. 1—2, p. 61—62; Pr. Prof. Dr. Alexandru I. Stăniș, *Profesorul Dr. Emilian Vasilescu octogenar*, în ST, an XXXVI, 1984, nr. 7—8, p. 576—591 (și ST, nr. 9—10, 1984, p. 713—728); Pr. Prof. Mircea Păcuraru, *Două sute de ani de învățământ teologic la Sibiu, 1786—1986*, Sibiu, 1987, p. 139—142.

VASILESCU LĂLDATU (pseudonim), 15 aug. 1908, în Zărnești, jud. Buzău. Studii la Seminarul teologic din Buzău (1922—1929), apoi la Facultatea de Teologie din Cluj. Preot la parohia Cluj-Napoca (Buzău) (an. 1938) apoi la biserica Bani — Buzău (de la care s-a pensionat în 1971); profesor de Religie la Liceul comercial de fete „Școala de meșteșuguri” (Așezământul garbierilor moșteniști) și al băieților „Școala de elevi C.F.R.” (toate în Buzău până în 1948); protopop al Buzău (1947—1958); membru în Adunarea episcopilor și în Consiliul episcopal Buzău.

A publicat volumul de versuri *Joc de curmăuș* (Buzău, 1942, 57 p.), sub pseudonimul Iuliu Streș, și Poezii și articole în revistele basericești „Mugur” și „Îngerul”, de la Buzău, „Glasul Bisericii”, București, precum și în alte periodice „Universul”, „Munca Literară”, „Adevărul”, „Epoca”, la București, „Vocea Buzăului”, „Înfrățirea”, „Carnet Literar” (toate la Buzău, în ultimul an la „Telegraful Român” din Sibiu).

Literatură: Preot Gabriel Cocora, *Seminarul teologic din Buzău la împlinirea a o sută cincizeci de ani*, Buzău, 1989, p. 288.

VASILIU CEZAR, teolog și ziarist. N. 21 aug. 1919 în Comarnik, jud. Prahova. Studii la Liceul teoretic din Sinaia (1953—1956), Seminarul teologic din București (1956—1959), Institutul Teologic din București (1959—1963), cursuri de doctorat — specialitatea Istorie bisericească universală — la același Institut (1963—1966), studii de specializare la Facultatea Valeză de Teologie din Roma (1967—1969) și la Facultatea de Științe bisericești (răsăritene) — secția istorică din cadrul Institutului Pontifical Oriental din Roma (1968—1971), la care a obținut licența „1969, studiu: *Tratatul de la Laodicea și viața în secolul Teologic din București*” (1976). Documentarist la Serviciul de Relații Externe Bisericești al Patriarhatului Român (1971—1975), traducător pentru limbile engleză și franceză și redactor al buletinelor „Romanian Orthodox Church News” (1975—1978), căntăreț la parohia ortodoxă română din Caracas-Venezuela (1977—1978), lector la Institutul Teologic Universitar din București, ocupând catedra de Patologie (1978—1982), secretar al Serviciului de Relații Externe Bisericești al Patriarhatului Român (1982), după care s-a stabilit în străinătate, la Vancouver și Montreal (Canada). Din 1994 preot la parohia ortodoxă din Montreal. A reprezentat Biserica Ortodoxă din țară la mai multe înfruneri ecumenice peste hotare.

Lucrări: *Biserica Ortodoxă Finlandeză*, în ST, an XVI, 1964, nr. 5—6, p. 367—383; *Biserica monofizită iacobită a Siriei*, în „Ortodoxia”, an XVII, 1965, nr. 1, p. 132—148; *Biserica creștinilor tomiți din Malabar-India*, în ST, an XVII, 1965, nr. 5—6, p. 345—368; *Biserica nestoriană*, în „Ortodoxia”, an XVIII, 1966, nr. 1, p. 70—98; *Biserica creștinilor maroniți din Liban*, în ST, an XVIII, 1966, nr. 3—4, p. 160—189; *I monasteri della Moldavia e la loro meravigliosa decorazione estera*, în „Oriente Cristiano” (Palermo), IX, 1969, nr. 3, p. 18—35; *Le relazioni tra la Chiesa Cattolica e la Chiesa Ortodossa nel periodo postconciliare (1966—1970)*, Palermo, 1971, 76 p. (extras din teza de doctorat, susținută la Roma); *Relațiile dintre Biserica Romano-Catolică și Biserica Ortodoxă de la anunțarea Conciliului Vatican II (ianuarie 1959 până în decembrie 1970)*, teza de doctorat în „Ortodoxia”, an XXVIII, 1976, nr. 1, p. 51—235 (și extras, 192 p.); *I rapporti diretti tra la*

Chiesa Cattolica e la Chiesa Ortodossa, în „Oikumenikon” (Roma), XVI, 1976, nr. 8—9, p. 469—583; *Atitudinea Sf. Trei Ierarhi față de societatea vremii lor*, în ST, an XXIII, 1980, nr. 1—2, p. 50—65; *Benedict de Nursia. La 1500 de ani de la naștere*, în GB, an XXXIX, 1980, nr. 10—12, p. 797—811; *Pregătirea, începerea și perspectivele dialogului dintre Biserica Ortodoxă și Biserica Romano-Catolică*, în ST, an XXXIII, 1981, nr. 5—6, p. 376—397; *Paulin de Nola. La 550 de ani de la moartea sa*, în GB, an XLI, nr. 10—11, 1982, p. 692—706.

Articole, reportaje, recenzii, dări de seamă, în periodicele citate, în revistele mitropolitane, „Telegraful Român”, „Romanian Orthodox Church News” și în diferite periodice românești din Statele Unite și Canada.

Literatură: ROC, an VI nr. 4, 1976, p. 97—99; ST, an XXXIV nr. 1—2, 1982, p. 135—136; ROC, an XII, nr. 4, 1982, p. 50—52.

VELCEANU MIHAIL, preot, traducător. N. 1915 în Dăneștii Noi, Caras-Severin (f. 1 sept. 1887 în Dăneștii Carasului din Segheș) (1827—1833), studii teologice la Seminarul din Vârșei (1833—1837). Preot în Dăneștii Caras-Severin, apoi profesor la școala din Caransebeș (1865—1870). Are traduceri și prelegeri din scrierile lui Platon și Aristotel.

Lucrări: *Marcu Aureliu Antonin Filosoful* *Semper homo, nomenque tuum laudes que manebunt* Tradus de ..., Tomul I, Sibiu, 1854, 302 p.; *Numa Pompiliu, al doilea rege după Romă* Traducere, Lugoj, 1872, 191 p.; *Meditații spirituale pentru nașterea creștinismului adevărat și a cultului dumnezeiesc de casă* Tradus de ..., Sibiu, 1875, 175 p.; *Educațiune de școală și acasă, compusă după datele cunoștințele și experiențele educatorilor celor mari*, probat, Sibiu, 1877, 93 p.; *Doctrina fericirii*, ilustrată prin sentințe filosofice culese din scrierile celor mai celebri filosofi antici și moderni, cu un adăug colectiv de 500 sentințe filosofice, Sibiu, 1878, 4 f. + 88 p.

Literatură: Andrei Giudin și Iosif Bălan, *Monografia orașului Caransebeș*, Caransebeș, 1909, p. 196—197; I. D. Suciu, *Literatura hândeșeană de la început până la Unire (1582—1918)*, Târnova, 1940.

VERZAN SABIN, preot N 1 mai 1928, în Negoești jud. Gorj, în familie de preoți (30 mai, 1927, s. Căpâlna, S. S. S. R. - Seminar teologic „Sf. Nicolae” din Râmnicu Vâlcea (1939-1947) și la Institutul Teologic din București (1947-1951), cursuri de doctorat la același Institut (1952-1955), cu doctorat în 1988. Preot la biserica „Sf. Ioan Botezătorul” din Ferentari-București (1955-1997), protopop la Protoconia II Capitală (1961-1964) consilier administrativ parohial al Sectorului Editură și Tipografie al Institutului Biblic și de Misiune al Patriarhiei (1964-1997). A reprezentat Biserica Ortodoxă Română - mai ales Institutul Biblic și de Misiune - în relațiile cu Societățile Biblice Unite, participând la câteva întruniri pe teme biblice peste hotare.

Lucrări: *Fan alba în lumina învâțării Noului Testament*, în MO an VI, 1954, nr. 9-10, p. 511-525; *Creația și faptele bune, conduciile mântuirii în Epistolele Sfântului Apostol Pavel* în ST, an VI, 1954, nr. 9-10, p. 495-510; *Cărmătrea Bisericii în epoca apostolică*, în ST, an VII 1955 nr. 5-6, p. 336-352; *Slăvea preotescă după Epistolele Sfântului Apostol Pavel* în MO, an VII, 1955, nr. 5-6, p. 277-294; *Președea de pe Munte, izvor de învâțare pentru viața creștină*, în GB an XVII 1958 nr. 1-2, p. 76-97; *Cronologia manuscriselor de la Marea Moartă*, în ST an XII 1960 nr. 1-2, p. 40-59; *Câteva probleme ale teologiei grecești* în ST an XII 1960 nr. 1-2, p. 66-78; *Importanța manuscriselor de la Marea Moartă* în ST an XII 1960 nr. 7-8, p. 422-457; *Nexte-Aand Novum Testamentum Graece* Introducere, traducere românească, notă introductivă, în ST an XXVII 1985 nr. 5-6, p. 315-347; *Biblia în cultura teologică românească*, în BOR an CIV 1986 nr. 3-4, p. 91-102; *Epistola întâi către Timotei a Sfântului Apostol Pavel*, Introducere, traducere și comentariu Teză de doctorat, București, 1988, 616 p. extras din ST, an XL, 1988, numerele 2-3-4-5-6 și an. XLI, 1989, numerele 1 și 2); *Faptele Apostolilor - o carte a protopopurilor*, în ST, an XLII, 1990, nr. 1, p. 38-76; *Președea ierarhică sacramentală în Biserica Ierusalimului*, în „Ortodoxia”, an XLII, 1990, nr. 1, p. 15-93; *Președea ierarhică sacramentală în Biserici înteminate în lumea păgând*, în ST, an XLII, 1990

nr. 5-6, p. 3-50, ST, an XLIII, 1991, nr. 1, p. 1-45; *Ortodoxia și Noua* 44 nr. 2, p. 114; *Președea ierarhică sacramentală la sfârșitul epocii apostolice* în ST, an XLIII 1991, nr. 2, p. 53-101, nr. 3, p. 49-105, nr. 4, p. 3-51; „Ortodoxia”, an XLIII, 1991, nr. 2, p. 5-116, nr. 3, p. 105-184 (și extras sub titlul *Președea ierarhică sacramentală în epoca apostolică*, București 1992, 732 p.); *Sfânta Scriptură, temel, izvor și reflecție în pictura bisericească*, în ST an XLIV, 1992, nr. 1-2, p. 32-47; *Câteva date introductive asupra Sfintei Scripturi*, în ST, an XLIV, 1992, nr. 3, p. 25-51; *Faptele Apostolilor (capitolele I și 2). Note exegetice* în „Ortodoxia” an XLVI 1994 nr. 1 p. 28-115; *Epistola Sfântului Apostol Pavel către Tit*, *Introducere, traducere, comentariu și teologie*, București 1994, 416 p.; *Propovăduirea Evangheliei*, în *Scritia Mică* (Dobrogen, *Argumente și temeturi nouetionventare* în ST, an XLVII 1995 nr. 4-6, p. 79-118 (și extras); *Sfântul Apostol în folia învâțării de a propovădui Evanghelia la toate neamurile* în ST an XLVIII 1996, nr. 1-2, p. 3-32; *Sfântul Apostol Pavel*, *Istoria propovăduirii Evangheliei și organizării Bisericii în epoca apostolică*, București, 1996, 375 p. + , în Alte articole, recenzii, reportaje și predici în „Studi Teologice”, „Biserica Ortodoxă Română”, „Glasul Bisericii”, „Mitropolia Olteniei” și a

A îndrumat întreaga activitate editorială din cadrul Institutului Biblic și de Misiune al Patriarhiei Ortodoxe Române din ultimii 31 de ani (cărți, decult, manuale pentru învățământul teologic, lucrări teologice editate ale Sfintei Scripturi etc.)

Literatura Necrolog. în BOR, an CXV 1997, nr. 1-6, p. 99-103

VETRANION (sau Bretanion, Bretanion) episcop al Ierusalimului, s-a născut în secolul III, opune încercărilor împăratului Valens (364-378) de a-l atrage la ananism. Molli istorici consideră că el a întocmit *Scrisoarea Bisericii din Gothia către Biserica din Capadocia*, care însoțea moaștele Sf. Sava de la Buzău, trimise Sf. Vasile cel Mare. Prăznuit ca sfânt (25. mai).

Literatura: Jacques Zeiler, *Les origines chretiennes dans les provinces romaines de l'empire romain*, Paris 1918, p. 172 și 430-432; Dr. Ioan Dinu, *Contribuții la cunoașterea vîlădicii Betranion ori Vetranion*, în rev. „Tomus”, an XVIII 1941 nr. 12, p. 9-18; Lie I. Georgescu,

viata creștină în vechiul Tomus, în MMS an XXXVIII, 1962, nr. 1-2 p. 21-23. Pr. Nicolae Sărbănescu, *1600 de ani de la prima mărturie documentară despre existența Episcopiei Tomisului*, în BCR an XXXI, 1984 nr. 4 p. 999-1007. Pr. Prof. Vasile Gili, Sibiu, *Legăturile Sfântului Vasile cel Mare cu Scythia Minor (Dobrogea)*, în „Ortodoxia”, an XXXI 1979 nr. 1, p. 146-159; Pr. Prof. Ioan Râmureanu, *Sfântul Bretoniu, episcop de Tomus*, în vol. *Actele mărturie* București, 1982, p. 335-341. Mironopolu Nicolae Corneanu, *Episcopul Bretoniu al Tomisului*, în vol. „Stăruin pătristice. Aspecte din vechea literatură creștină”, Timișoara, 1984, p. 120-126; En. I. Popescu, *Sfântul Bretoniu (Vegetoniu)*, în vol. *Sfinți români și aparatori ai țării strămoșești*, București, 1987, p. 160-165; En. I. Popescu, *Bretonian ...*, în vol. *Christianitas dacoromana*, București, 1994, p. 1-14.

VICOL ALEXIU, preot, folclorist și pedagog N. 14 dec. 1855, în Agrișteu, jud. Mureș, † 6 febr. 1950, în Blaj, Școlile gimnaziale în Blaj (1867-1874), Filosofie și Teologie în Colegiul „De Propaganda Fidei” din Roma (1874-1877), arhiepiscop, însă, la Blaj (1877-1879). Profesor suplantar (1879) provizoriu (1882) și definitiv (1890) la Gimnaziul din Blaj, pentru Limbua Română și Latină (ca mai predă Greacă, Maghiara și Franceza), funcționând până la pensionare (1911); din nou profesor la București (1913), Ocna Știrbei, Lapova (1919-1920), Târgu Mureș (1920-1921) și Cluj (1921-1922); preot (14 aug. 1881), mai târziu „viceprotopop” (1899) și protopop onorar. A fost unul dintre cei mai de seamă călugări de fidei din Transilvania, la călătorii pe Reșea, la Târgu Mureș și Măgura. A publicat manuale didactice și altele.

Lucrări: *Colinde din Ardeal. Datini de Crăciun și credințe populare*. Culegere cu adnotări, și glosar, București, 1914. XII + 212 p. (cu 306 piese), *Flori de câmp. Doine, strigături, bocete, butade*. Colecție de folclor mediu și popular cu text în studiu și introducere, note, index și glosar de R. Todoran și I. Talos. Cluj-Napoca, 1976. 336 p. cu 1230 texte cântece de dragoste și dor, de joie și suferință de cântărie bocete strigături balade). *Încercări în vocalismul limbii române*, Blaj, 1893, 47 p., *Nume de familie la români din Ungaria*, Blaj, 1902, 29 p., *Limba română populară și dialectul sicilian. Paralelă*, Blaj,

1904 VII + 120 p. *Glosariu de cuvinte dialectice din graiul viu al poporului român din Ardeal*, în An. Acad. Rom., M. S. L., s. II, tom XXXIX, București, 1906-1907, p. 59-163 (și extras, 105 p.), *Supliment la Glosariu*, în An. Acad. Rom., M. S. L., s. III, t. III, București, 1907, p. 41-56 (și extras, 16 p.).

Exerciții practice în partea formală a gramaticii latine, Blaj, 1883, *Legendarium românesc pentru clasele V și VI gimnaziale*, Blaj, 1884, *Biografiile autorilor latini pentru clasele V-VII gimnaziale*, Blaj, 1892, 53 p. *Dictionar portativ latin-român*, Blaj, 1892, 320 p. *Carte de citire pentru a V-a clasă gimnazială și alte școli medii*, Sibiu, 1896, 238 p.

Diferite colaborări la „Convorbiri Literare” - București, „Foaia Bisericească”, „Foaia Școlastică”, „Unicea”, „Cultura Creștină”, toate la Blaj.

Literatură: Semnatismul venerabilului cler al Arhiepiscopiei metropolitane gr. cat. române de Alba Iulia și Făgăraș, Blaj, 1900 p. 780; Dr. Ioan Rațu, *Studii și biografii*, Blaj, 1904, p. 130-14. Studiul introductiv la Ediția R. Todoran - I. Talos, Ovidiu Băriea, *Istoria folcloristicii românești*, București, 1974 p. 427-428. Iordan Dăicuș și S. C. Siroescu, *Dictionarul folcloristilor*, București, 1979, p. 441-442, Nicolae Ciomaga și Teodor Seiceanu, *Dascăli Blajeni*, București, 1994, p. 109-110.

VICOL ISAIA (din botez Ioan), episcop N. 1 ian. 1821, în Sărata Dobreni, jud. Neamț, în familie de preot, † 20 iul. 1878, în Roman. Studii la Seminarul de la Socola Hirton, preot la 19 mart. 1844 pentru parohia Valea Viei - Neamț, dar în anul următor a rămas văduv, s-a călugărit la Socola, sub numele Isia, fiind numit duhovnic al elevilor și eclesiarh al bisericii. Seminarul din 1848 a fost numit și profesor, în 1863 numit rector „provizoriu” și egumen al Socola, protosinghel în 1856, arhimandrit, iar din 1862 arhiepiscop titular cu titlul „Dioclez”. În 1863 „curator provizoriu” la mănăstirea Barboi din Iași. În 1865 egumen la Golia în Iași. La 21 mai 1866 delegat să sfintească schitul românesc Prodromul din Muntele Athos. La 9 nov. 1868 numit „locotenent de episcop” la Roman, iar la 18 ian. 1873 ales episcop eparhial. Sub el s-a ridicat actuala reședință episcopală din Roman.

Literatură: Alexandru Cristea, *Viata și activitatea episcopilor Romanului din secolul al*

XIX-lea București, 1901, p. 25—27; General Dr. N. Vicos, *Cartea neamului Vicol*, București, 1931; Preot Ștefan Porcescu, *Episcopia Romanului*, Roman, 1984, p. 295—298.

VIDA GHERMANO a născut profesor în sfârșitul sec. XVIII, în Maramureș, † d. 1853, la Iași, din bolez „Gheorghe Vida, român nobil din Maramureș”, cu studiu, probabil, în Perta. În 1827 era în Iași, ca profesor al tinerilor V. Alecsandri, M. Kogălniceanu, Al. I. Cuza ș.a., după 1834 s-a căsătorit, fiind profesor de Latină și Seminarul de la Socola, profesor de Latină la un Colegiu particular din Iași, „inspector” al bibliotecii tipografiei mitropolitane din Iași și duhovnic la Mitropolie. A editat — cu cheltuieli ale sale — în tipografia Mitropoliei din Iași câteva cărți de slujbă, precum și *Historia românilor și a mai multor neamuri...* a lui Gheorghe Șincai (I. Iași, 1843, 2 + 237 p.). Din banii dăruți pentru tipărit — 1853 ș.a. — a publicat multe manuale pentru tineret. El însuși a upădit o *Gramatică practică româno-franțuzească...* spre folosul tinerimii românești. Buda, 1833, 6 + 528 p.

Literatură Preot Mihail Mănuș Achimandritul Ghermano Vida, în MIMS, an XXXVII 1961, nr. 7—8, p. 560—568, Ioan Chindriș, *Chipuri din istoricul neamului*, București, 1977, p. 61—64, cap. „Germano Vida și Gheorghe Șincai”.

VINTILIESCU PETRE, profesor de teologie, N. 25 sept. 1887, în Călimăneșca, jud. Argeș. În familie de preot, † 12 iun. 1974, în București. Studii la Seminarul inferior din Curtea de Argeș (1901—1907), continuând la Seminarul „Central” din București (1903—1907). la Facultatea de Teologie din București (1907—1911), unde a obținut licența (1911) și doctoratul (1926). Preot în Rătești, Furdutești, jud. Argeș (1911—1914), preot ajutor la biserică „Măica Precista” din Pitești (1914—1917), preot paroh la biserică „Sf. Ioan Botezătorul” din Pitești (1917—1928), profesor de Religie la Școala normală (un timp director) și la Liceul de fete din Pitești (1919—1928), membru și apoi președinte al Consistoriului al eparchiei și revizor eparchial în cadrul Episcopiei Argeșului, protoereu al „Argeșului de Jos”, consilier cultural la aceeași Episcopie. La 1 febr. 1928 a fost numit profesor agregat la catedra de Liturgică și Pastorală de la Facultatea de Teologie din București, titularizat la 1 apr. 1930, funcționând până la 1 mart. 1950, când a

fost pensionat pentru înaintă de vârstă; supl. al catedrei de Drept bisericesc (1936—1938), decan al Facultății de Teologie (1 dec. 1938—8 oct. 1940 și 3 sept. 1946—4 dec. 1948), preot la biserică „Sfinții Voievozi” din București, 1928—1940), preot la biserică ortodoxă română din Paris (cu concediu de la catedră, 1 ian. 1932—1 aug. 1933), iconom stavrofor, președinte al Consistoriului Central Bisericesc (1954—1966). A publicat numeroase lucrări de Liturgică, practică liturgică și tipic, istoria și explicarea cultului creștin, arta religioasă și Pastorală.

Lucrări: *Cultul și erezile* (teză de doctorat) Pitești, 1926, 180 p.; *Sacrificiul religios ca principiu al Liturghiei. Studiu dogmatico-liturgic*, București, 1927, 78 p.; *Doză imne îngerești în Liturghie: imnul heruvimic și imnul serafimic*, Pitești, 1927, 74 p.; *Misterul liturgic*, București, 1929, 120 p.; *Începători de istoria Liturghiei. Liturghia creștină în primele trei veacuri* în ST, an I, 1929, nr. 1, p. 178—208, 1930, nr. 2, p. 100—140 și nr. 3, p. 80—100 (și extras, București, 1930, 136 p.); *Contribuții la revizuirea Liturghierului român. Proskomidia. Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur. Studiu și text*, București, 1931, 157 p.; *Preotul în fața chemărilor sale ca păstor al sufletelor. Căpitan de Teologie pastorală indirectă*, București, 1934, 215 p.; *Despre poezia iconografică din cărțile de ritual și cântare bisericească*, București, 1937, 491 p.; *Spovedania și duhovnicia*, București, 1939, 423 p. (reeditare Alba Iulia, 1995, 312 p.); *Liturghiile bizantine privite istoric în structura și rânduiala ei*, București, 1943, 56 p.; *Asamblări pentru o nouă ediție a Liturghierului*, București, 1947, 56 p.; *Liturghierul explicat*, București, 1972, 384 p. (reeditat București, 1998, 396 p.).

În reviste: *Valoarea socială a Liturghiei*, în ST, an II, 1931, nr. 1, p. 37—48; *Parohia cu teren de dezvoltare a spiritualității creștine*, în ST, an VI, 1937, nr. 1, p. 31—60; *Trupuri. Căsușul al treilea în rândurile Epicleset*, în BOR, an LV, 1937, nr. 1—2, p. 1—21; *Trup și Sângele Domnului în Sfânta Împărtășanie*, în BOR, an LV, 1937, nr. 5—6, p. 300—311; *Proskomidia privită istoric în structura și rânduiala ei*, în BOR, an LX, 1942, nr. 7—8, p. 320—360; *Liturghia credincioșilor privită istoric în structura și rânduiala ei*, în BOR, an LXI, 1943, nr. 1—3, p. 33—85; *Liturghia în viața românească*, în BOR, an LXI, 1943, nr. 4—6, p.

185—209; *Cântarea poporului în Biserică în timpul Liturghierului*, în BOR, an. LXIII, 1945, nr. 9, p. 409—423; *Funcțiunea eclesiologică sau comunitară a Liturghiei*, în BOR, an. LXIV, 1946, nr. 1—3, p. 1—28; *Funcțiunea catehetică a Liturghiei*, în BOR, an. I, 1949, nr. 1—2, p. 1—33; *Spovedania prilej, de pastorație individuală*, în ST, serie nouă, an. I, 1949, nr. 9—10, p. 695—712; *Contribuții la lămurirea unei controverse de tipic privitoare la vecheduturile Liturghiei*, în ST, an. III, 1951, nr. 3—4, p. 121—166; *Binația Liturghiei*, în ST, an. II, 1950, nr. 3—6, p. 125—136; *Ora sau vremea din zi pentru săvârșirea Liturghiei Dăruirilor mai înainte sfinite*, în ST, an. IV, 1952, nr. 1—2, p. 66—76; *Sfânta împărțitoare în spiritualitatea creștină*, în ST, an. V, 1953, nr. 5—6, p. 382—406; *Elemente de istoria artei creștine. Partea I: arhitectura religioasă creștină*, în BOR, an. LXXXIV, 1966, nr. 1—2, p. 125—188, nr. 3—4, p. 135—155, nr. 5—6, p. 584—603, an. LXXXV, 1967, nr. 1—2, p. 180—209; nr. 9—10, p. 1024—1044; nr. 11—12, p. 155—178, an. LXXXV, 1968, nr. 1—2, p. 149—208.

Morala creștină, manual pentru școlile secundare, 5 ediții, Pitești, 1923—1928; *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, manual pentru școlile secundare (în colaborare), București, 1930; *Principiile și ființa cultului creștin-ortodox. Curs de Liturgică generală sau Introducere în studiul Liturghiei*, litografiat, București, 1940, 269 p.; Diferite articole în „Păstorul Ortodox” — Pitești, „Adevărul Bisericesc” — Pitești, „Buletinul Episcopiei Argeșului”, „Biserica Ortodoxă Română”, „Dumnezeu Ortodox” — București etc.

A revizuit integral *Liturghierul românesc*, care a apărut până acum în patru ediții — 1956, 1967, 1974 și 1980 (ultima revăzută de Pr. Prof. Ene Brăniște).

Literatură Pr. Prof. Ene Brăniște, † Preotul profesor Petre Vintilescu, în ST, an. XXVI, 1974, nr. 7—8, p. 592—598; *Necrolog*, în CR, an. XXXIII, 1974, nr. 5—6, p. 565—566; Pr. Prof. I. R. Țimbreanu, *Prof. Pr. Dr. Petre Vintilescu*, în ST, an. XXXIV, 1982, nr. 1—2, p. 49—50.

VLAD SOFRON, profesor de teologie. N. 20 mart. 1901, în mun. jud. Alba, † 13 ian. 1989, în Sibiu. Studii la Gimnaziul maghiar din Alba Iulia (1912—1916); în secția pedagogică a Institutului teologic-pedagogic din Sibiu (1916—1920), cu

bacalaureat la Liceul „Gheorghe Lazăr” din Sibiu, Institutul Teologic din Sibiu (1920—1923), cu examene de diferență și anul IV la Facultatea de Teologie din București (1927—1928), la care a obținut licența (1929) și doctoratul (1937); studii de specializare — mai ales pentru Noul Testament — la Facultățile de Teologie protestantă și catolică din Saragossă (1925—1927), Münster și Berlin (1929—1930). Profesor suplimentar de Religie în Alba Iulia (1923—1924 și 1928—1929), apoi la Școala normală de băieți din Cluj (din 1930), la care a fost definitivat. În urma examenului de capacitate, profesor de Religie la Școala normală pedagogică din versura Cluj (1934—1939), profesor de Noul Testament la Academia teologică din Oradea (1939), detașat la Academia din Caransebeș (1940—1941), iar între 1941 și 1948 din nou la Academia din Oradea mutată la Timișoara, rector al Academiei în 1942—1943, diacon și preot în 1930, protopop în 1942, inspector general al învățământului religios în Ministerul Cultelor (1945), duhovnic al studenților de la Politehnica și Facultatea de Medicină din Timișoara (1946—1948). În dec. 1948 transferat la Institutul Teologic Universitar din Sibiu la catedra de Noul Testament, iar la 1 sept. 1952 titular al catedrei de Istoria Bisericii Române până la pensionare (1969), rector al Institutului între anii 1952 și 1969, iconom stavrofor (1958), membru în Adunarea episcopală a Arhiepiscopiei Sibiului și în Consiliul Arhiepiscopesc din 1954 până la pensionare. A făcut parte din delegațiile Bisericii Ortodoxe Române la Adunările generale ale Conferinței Creștine pentru pace de la Praga din 1961 și 1964, membru în Consiliile pentru afaceri internaționale ale Consiliului Ecumenic al Bisericilor și Conferinței creștine pentru pace, participând la câteva ședințe ale acestora.

Lucrări *Convertirea Sf. Apostol Pavel*, București, 1929, 23 p.; *Prologul Evangheliei a patru Studii critic-exegetice* (teză de doctorat), Cluj, 1937, 206 p.; *Mărturia Sf. Apostol Pavel despre viața și învățătura Mântuitorului*, Caransebeș, 1941, 70 p.; *Adevăruri vechi pentru zidire nouă. Tâlcuiri biblice pentru tineret*, Sibiu, 1941, 90 p.; *Școala mitologică. Studii istoric-critice*, Sibiu, 1943, VIII + 83 p.; *Sub semnul crucii*, Timișoara, 1944, 41 p.; *Ideile teologice fundamentale ale Evangheliei*, în ST, an. II, 1950, nr. 3—6, p. 158—177; *Sfântul Apostol Pavel*,

Credință ortodoxă și viață creștină Sibiu, 1992, p. 58-96, *Sfântul Ioan Damaschinul premergător al formărilor doctrinare de la Sinodul II ecumenic*, în RT an II (74), 1992 nr 1 p. 3-11, *Orthodox Theology the Problems of the Environment* în „The Greek Orthodox Review”, 38, 1993 nr 1-4, p. 173-186, *Hristos în viață și opera Sfântului Ignatie Teoforu*, în AB, an IV XLIV, 1994, nr 10-12, p. 27-58, *Transilvania. Istorie și cultură românească*, București, 1995, 326 p. (în colaborare și versiune engleză).

Ale articole în „Mitropolia Ardealului”, „Telegraful Român”, „Îndrumătorul bisericesc” de la Sibiu și unele perioade ale comunităților ortodoxe române de peste hotare.

Literatură *Curriculum vitae*, în teză de doctorat cit. p. 722, ROC an III, 1973, p. 92-93, ROC, an IX, 1979 nr 4, p. 23-42, *Pr. Prot. M. Păcurar*, *Doză sate de ani de învățământ teologic la Sibiu, 1786-1986*, Sibiu, 1987.

VOILEANU MATIL, preot, istoric N. 17 aug. 1852, în Șușani și jucl. Mureș, † 20 iul. 1931, la Cluj. Gimnazial în Targu Mureș, Institutul teologic din Sibiu (1876-1879), Facultatea de științe juridice a Universității din Viena (1879-1883). Redactor al „Telegraful Român” (1883-1886 și 1919-1926), preot (1892), asesor eparhial, consilier eparhial la Sibiu (1886-1931), paralel (deputat în Sinodul Arhiepiscopiei Sibului, (Adunarea eparhială) și în Congresul Național Bisericesc, aproape în toate legislațiile, cachet la Școala de frate a Asociațiunii din Sibiu, 1896-1918) în două rânduri președinte al „Reuniunii române de muzică din Sibiu”, membru corespondent în secția istorică a Astrei.

Lucrări *Colocele Matei Voileanu Scrieri din prima jumătate a veacului trecut*, Sibiu, 1891, 144 p. + 2 foi, *Momente din viața bisericească a românilor ortodocși din Transilvania*, Sibiu, 1902, 64 p. + 25 degh. o-n viața *Reminiscențe române de muzică din Sibiu*, Sibiu, 1905, 195 p. + 12 f., *Cuvântări decazminile Sibiu*, 1906, 135 p., *Leuine din viața Bisericii. Anul 1804*, Sibiu, 1926, 136 p., *Să se facă lumina. Biserica românilor din Ardeal în veacul al XVIII-lea*, Sibiu, 1926, 132 p., *Contribuțiune la istoria bisericească din Ardeal*, Sibiu, 1928-184 p., Schițe, culegeri de folclor, traduceri din H.M. Stanley, conferințe, în

„Telegraful Român” și „Calendarul Arhiepiscopiei Sibului”; colaborator la *Enciclopedia română* de la Sibiu, în 3 vol. (1898-1904), et. articole privitoare la Africa.

Literatură Ioan Lupas *Cuvântare funebă*, în TR an. LXXXI nr 57 din 29 iul. 1917, Ioan Moga, *Matei Voileanu*, în AINC VI, 1931, 1935, p. 801-803, Mircea Păcurar, *Un istoric al Matei Voileanu*, în MA an XXIX, 1984 nr 1.

VOIUTSCHII EMI LIAN profesor de teologie N. 31 mart. 1850, în Cernăuți, † 6 dec. 1920 în Cernăuți. Gimnazial în Cernăuți, apoi Institutul teologic tot acolo (1870-1874), studii de specializare pentru Vechiul Testament și limbă semitice la Facultățile de Teologie din Viena (Innsbruck și Strasbourg (1874-1877) primul doctor al Facultății de Teologie din Cernăuți, (1881) Prefect de studii la Seminarul internat al clerical din Cernăuți (1878-1881), preot (1881), profesor supinior (1881) agregat teologic n. r., 1884 și titular (1888) la catedra de Teologie Morala de la Facultatea de Teologie pe care a deținut-o până la moarte, suplinitor al catedrei de Vechiul Testament (1897-1900) decan al Facultății, în cinci ani de activitate, de două ori rector al Universității din Cernăuți (1892/93 și 1901/2) arhiepiscopilor slavofon, redactor al revistei teologice „Candela” (1894-1910), director al Topografiei eparhiale, inspector școlar decozan, consilier metropolitan în Cernăuți ș.a. A publicat numeroase studii de Morala și Vechiul Testament, predici, recenzii etc.

Lucrări *Prelegeri academice din Teologia Morala ortodoxă*, Vol. I, Introducere, Cernăuți, 1906, IV + 269 p., vol. II, Partea generală, Cernăuți, 1911, 232 p., vol. III, Partea specială (stenografică, Cernăuți, 1908, 323 p.). Este primul tratat științific de teologie morală în Biserica Ortodoxă Română, după „prelegeri” sale s-au orientat și profesorii de mai târziu Atanasie Mitronescu, Domitian Spînu, Orest Bucovsch, ș.a. O serie de studii publicate de el, în revista „Candela” (unele și în extras) au fost incluse în aceste trei volume. Menționăm, totuși, dintre ele *Morala Testamentului Vechi. Studiu relativ la istoria moralei creștine* („Candela”, 1887 și 1889, extrasul Cernăuți, 1890, IV + 58 p.), *Doctrina romano-occidentală despre satisfacțiune* în „Candela”, VIII, 1889-1890 (și extrasul, *Despre*

superstițiune („Candela”, 1893 pe extras în limbile germană și română, 23 p.); *Despre emanciparea femeii* în „Candela”, 1902, extrasul în limba germană 1901, în limba română 1902, 33 p.); *Sisteme principale și diferite principii morale filozofice* (în „Candela”, 1902, extrasul Cernăuț., 1903, 47 p.); *Istoria și literatura moralei creștine* (în „Candela”, pe 1904, 1905 și 1906, cu peste 120 p.)

Alte lucrări: *Profetul Iov*, tradus și comentat după textul masoretic, Viena, 1882, VI + 74 p.; *Proverbele lui Solomon*, traducere și explicare făcută după textul masoretic, în „Candela” pe 90 (extras, Cernăuț., 1901, VIII + 161 p.); *Profețiile mesianice după Pentateuh*, explicare după textul original, Cernăuț., 1909, 22 p.; *Recăsătorirea preoților*, Cernăuț., 1907, 46 p. (extras din „Candela” pe 1907, este împotriva recăsătoririi, contribuind la teza canonistă a sârb episcopu, Nicolim VI. aș. care afirmă a doua căsătorie pentru preoți); studiul a fost tradus în limbi germană, sârbă, rusă, greacă și bulgară.

Împreună cu profesorul Teodor Tarnavski a publicat *Preții pentru toate duminicile anului bisericesc*, 3 vol., Cernăuț., 1896, 1898, 1900, din care 47 li aparțineau, alte prețuri a publicat în revista „Candela”

A revăzut și editat *Prelegerile academice din Dogmatica ortodoxă* ale profesorului Alexiu Cotromirșan (2 vol., Cernăuț. 1887—1889) și *Cartea Psalmilor*, traducere și explicare după textul masoretic a profesorului Iudor Oncul (Cernăuț., 1899)

Literatură. Leonida Bodnărescu, *Autori români bucovineni. Repertoriu*, Cernăuț., 1903 p. 27—28, Prof. Dr. Ioan Comoiu, *Prof. Dr. Emilian Vorușchi*, în „Candela”, an. XXVI 1907, p. 452—456. *Necrol.* în „Candela” 1923, nr. 12, p. 74, Arthur. Irineu Crăciunș. *Preotul profesor Emilian Vorușchi* în MMS, an. XLII, 1906 nr. 9—12, p. 674—688.

VONIGA DAVID preot, publicist. N. 8 sept. 1867, în Gyula (în Ungaria), † 8 iul. 1933, în Giroc, lângă Timișoara. Liceul în Gyula, Szarvas, Beiaș și Budapesta, studii teologice la Institutul din Arad (1887—1890) Preot paroh în Giroc, 1891—1903.

Lucrări: *Dor și jale*, poezii, Gyula, 1893, 182 p.; *Expunerea spiritismului*, Arad, 1898

175 p.; *Cuvântări bisericesti*, Timișoara, 1903, 198 p.; *Etica creștinească sau referințele morale ale omului*, Timișoara, 1905, 178 p.; *Omiteticea sau studiul oratoriei bisericesti*, Orăștie, 1906, 236 p.; *Cuvântări ocazionale și funebre* tom I, Orăștie, 1908, 248 p.; *Istoriile biblice*, Arad, 1908, 143 p. (ed. a II-a, Arad, 1910, 125 p.); *Micul Catehism pentru școlile populare*, Arad, 1909 (ed. II Arad, 1916); *Mizerie, buclă crimă, degenerare, sau alcoolismul și urmările lui*, Orăștie, 1910, 86 p.; *Activitatea pastorală a preotului în parohie*, Arad, 1926, 116 p.

Diferite broșuri, conferințe etc., a redactat mai multe periodice din Timișoara, „Lumina”, „Dreptatea”, „Evania de Dușman”, „Luminătoru”, „Banatul”, „Revista Preoților” (1910—1918), colaborând la „Biserica și Școala” și alte periodice.

Literatură. *Necrol.* în BS, an LVII, nr. 31, 1933 p. 3; Maria Herény, *David Vontga, fondatorul revistei „Lumina” din Giula*, în rev. „Lumina”, Giula, 1995, p. 7—13. *Bibliografia românească modernă* (1831—1918), vol. IV București 1996, p. 790—791.

VORNICESCU NESTOR (din boez Nicolae), mitropolit. N. 1 oct. 1927, în Lăzova-Vornicea, jud. Orhei, † 17 mai 2000, în Craiova. „Frate” în schitul Nechit-Neamț (1944), apoi în mănăstirea Neamț, ca rasol (1946) Student la Seminarul de muzică bisericească și Seminarul monahal din mănăstirea Neamț (1946—1951), la Institutul Teologic Universitar din București (1951—1955), unde a urmat și cursurile de doctorat, secția Patologie (1955—1958); cursuri de specializare la Institutul Ecumenic de la Bossey și Facultatea de Teologie autonomă protestantă din Geneva (1969—1970) doctorat, în Teologie la București (1983) Tuns în monah sau la mănăstirea Neamț (1951), primind numele Nestor hirotonit ierodiacon (1951) și ieromonah (1956). Preot șiritor la catedrala mitropolitană din Iași și bibliotecar la Centrul eparhial Iași (1958—1962) stareț al mănăstirii „Sf. Ioan cel Nou” din Suceava (1962—1966) și protosinghel (1962), stareț al mănăstirii Neamț (1966—1970) și arh. mandrit (1966) La 15 dec. 1970 ales, apoi hirotonit episcop vicar al Arhiepiscopiei Craiovei, cu titlu „Severineanul”, locuitor de arhiepiscop al Craiovei (nov. 1972—ian. 1973) și 20 apr. 1978 ales, iar la 23 apr. înscăunat ca arhiepiscop al Craiovei și mitropolit al Olteniei. Membru de

onduare al Academiei Române (1991) și al Academiei de Științe din Chișinău (1992)

Ecumenist de seamă, a fost delegat de Sf. Sinod al o serie de sesiuni ale Conferinței creștine pentru pace cu sediul la Praga, fiind membru permanent în anumite Comisii. A făcut parte din mai multe delegații sinodale române care au vizitat alte Biserici.

Lucrări de Patrologie. *Munca mănăstărilor în monahism după Sfântul Vasile cel Mare*, în MMS, an XXXI, 1955, nr. 9, p. 501—521; *Învățătură Sfântului Grigorie de Nyssa despre chip și asemănare*, în ST, an VIII, 1956, nr. 9—10, p. 585—602; *Încăputul vieții de obște în monahism după Sfântul Păhomie cel Mare*, în MMS, an XXXIII, 1957, nr. 5—6, p. 416—430; *Principii pedagogice în opera „Pedagogul” a lui Clement Alexandrinul*, în ST, an IX, 1957, nr. 9—10, p. 726—740; *Viața morală și duhovnicească a preotului după lucrarea Sfântului Ambrozio „De officiis ministrorum”*, în BOR, an LXXV, 1958, nr. 3—4, p. 333—347; *Combaterii neîntreprinderilor sociale în cuvântările episcopului Asterie al Amariet*, în ST, an X, 1958, nr. 7—8, p. 454—462; *Dragăstea față de om după scriitorii creștini din veacurile al doilea și al treilea*, în ST, an X, 1958, nr. 9—10, p. 580—587; *Învățătură duhovnicească din viața și opera Sfântului Vasile cel Mare*, în MMS, an XLI, 1965, nr. 1—2, p. 43—54; *Aspecte ale desăvârșirii creștine după Sfântul Vasile cel Mare*, în „Ortodoxia”, an XXX, 1978, nr. 4, p. 604—637; *Scrieri ale Sfântului Vasile cel Mare în literatura Bisericii Ortodoxe Române*, în „Ortodoxia”, an XXXI, 1979, nr. 1, p. 19—52; *Învățătură Sfântului Vasile cel Mare despre muncă*, în MO, an XXXI, 1979, nr. 1—3, p. 10—48 (ultimile trei studii au apărut și în volum, cu titlul: *Despre viața și opera Sfântului Vasile cel Mare. La 1600 de ani de la trecerea sa către Domnul* Craiova, 1979, 162 p. + XVI pl).

Lucrări de Istoria Bisericii românești. *Legăturile Patriarhiei de Constantinopol cu Biserica românească în veacul al XVI-lea*, în MO, an X, 1958, nr. 3—4, p. 191—202; *Arhiepiscopul Narcis Cretulescu Botoșăneanul (1835—1913)*, în MMS, an XXXV, 1959, nr. 5—6, p. 333—343; *Căzările noastre*, în MMS, an XXXVII, 1961, nr. 3—4, p. 181—202; *Arhimandritul Leon Asachi*, în MMS, an XXXVIII, 1962, nr. 3—4, p. 213—242; *Institutul pentru îngrijirea sănătății*

patronate de mănăstirea Neamț, în MMS, an XXXIX, 1962, nr. 5—6, p. 442—450; *Arhimandritul Benedict Teodorovici egumenul Mănăstirii (1769—1785)*, în MMS, an XXXIX, 1963, nr. 7—8, p. 513—529; *Reședința mitropolitului Dosoftei de la „Sf. Nicolae” Domnesti din Iași*, în MMS, an XXXIX, 1963, nr. 9—10, p. 602—609; *Biserica Sfântul Gheorghe — Mitropolia Veche din Iași*, în MMS, an XL, 1964, nr. 7—8, p. 398—408 (și în vol. *Monumente istorico-bisericești din Mitropolia Moldovei și Sucevei*, Iași, 1974, p. 335—340); *Xilografuri-clisee executate de ieromonahul Veniamin Jacobi la mănăstirea Sucevița între anii 1855—1859*, în MMS, an XLI, 1965, nr. 3—4, p. 181—189; *Două xilografuri-clisee vechi din mănăstirea Sfântul Ioan cel Nou din Sucevița*, în BOR, an LXXXIV, 1966, nr. 1—2, p. 209—228; *O xilografură din anul 1661. Imaginea celor două câți*, în MMS, an XLII, 1966, nr. 5—6, p. 302—316; *Literatura patristică în preocupările mitropolitului Veniamin Costache*, în MMS, an XLIII, 1967, nr. 1—2, p. 49—60; *Îngrijirea sănătății în vechile noastre mănăstiri*, în MO, an XX, 1968, nr. 12, p. 65—70; *Mihail Kogălniceanu la Râșcu în 1844*, în MMS, an XLIV, 1968, nr. 3—4, p. 174—184; *Relații bisericești culturale între mănăstirea Neamț și Transilvania din cele mai vechi timpuri până în preajma anului 1918*, în MMS, an XLIV, 1968, nr. 11—12, p. 664—701; *Scrieri bizantine-eclesiastice în țările române (secolele XIV—XV)*, în MO, an XXII, 1971, nr. 11—12, p. 802—822; *Căminul mănăstirii Bucovîrți. Stepan marele han și fiul său Pătru marele logofăt*, în MO, an XXIV, 1972, nr. 9—10, p. 668—699; *Trei manuscrise psaltice vechi*, în MO, an XXIV, 1972, nr. 11—12, p. 935—965; *Un manuscris necunoscut al dihovnicului Andronic. Istoria mănăstirii Secu*, în MMS, an L, 1974, nr. 3—4, p. 180—196; *„Cântecul lui Adam” într-un vechi manuscris psaltic de la Striharet*, în BOR, an XCII, 1974, nr. 7—8, p. 1030—1039; *versiune franceză în REFSE*, XV, 1977, p. 37—47); *Scrieri patristice și postpatristice în preocupările mitropolitului Dosoftei al Moldovei*, în MO, an XXVI, 1974, nr. 9—10, p. 6—19; *Mitropolitul Dosoftei traducător și editor al unor texte patristice*, în MMS, an L, 1974, nr. 9—12, p. 748—752; *Încercări posibilități și propuneri în vederea înființării Patriarhatului înainte de 1925*, în BOR, an XCII, 1975, nr. 11—12, p. 1342—1365; *Propuneri simultane*

pentru înființarea Patriarhatului la București și a unei Mitropolii la Craiova, între anii 1882 și 1924, în MO, an XXVI, 1975, nr. 11—12, p. 821—85, (și extras); *Rugăciuni pentru biruință în 1877—1878*, în „Ortodoxia”, an. XXVIII, 1976, nr. 2, p. 378—401; *O cronică necunoscută a Războiului pentru Independență*, în BOR, an XCIV, 1976, nr. 5—6, p. 535—579 (și extras); *Contribuția patristică adusă de clerul din părțile oltenice în anii 1877—1878*, în MO, an. XXIX, 1977, nr. 4—6, p. 359—385; *Personal monahal la „Crucea Roșie” pentru îngrijirea oștilor răniți în 1877—1878*, în BOR, an. XCV, 1977, nr. 5—6, p. 397—413 (studii de menținut aici și altele, de întoarcere la Războiul de Independență au fost strânse în volumul: *Contribuții aduse de slujitorii Bisericii pentru Independența de Stat a României, în anii 1877—1878*, Craiova, 1978, 96 p. + 90 fig.); *Cauze slujbe și nedreptăți, suferite de clericiu olteni în 1907* (Pagini patristice publicate atunci cu idile de episcopul Râmnicului-Nou, Severin, în MO, an. XXIX, 1977, nr. 1—p. 12—24; *Dascelei mitropolitului Moldovei apărută la epiclezei euharistice*, în BOR, an. XCV, 1977, nr. 7—8, p. 727—753; *Episcopul Hariton al Arhiepiscopiei așezatului Tudor Vladimirescu. Fie din calendarul strădănilor sale de slujire a Bisericii și a Patriei (în anii 1820—1821)*, în MO, an. XXXIII, 1981, nr. 1—3, p. 7—77; *O notrice suglată (medită 1821 și semnificația sa istorică)*, în MO, an. XXXIII, 1981, nr. 7—9, p. 354—374 (ultima două studii — cu introducere, indice și rezumat — publicată în volumul *Descoperirea Craiova*, 1981, 217 p.); *Scrieri patristice în Biserica Ortodoxă Română până în sec. XVII* (Izvoare, traduceri, circumstanțe Teză de doctorat, Craiova, 1983, 448 p. (publicată și în MO, an. XXXV, 1983, nr. 1—2, 3—4, 5—6; reeditată sub titlul: *Primele scrieri patristice în literatura noastră, sec. IV—XVI*, Craiova, 1984, 638 p.); *Participarea mitropolitului Moldovei Sofronie Miculescu la înființarea noului Principatelor Române*, în BOR, an. CII, 1984, nr. 1—2, p. 79—117 și MO, an. XXXVI, 1984, nr. 1—2, p. 7—38 (și în extras, Craiova, 1985, 156 p.); *Un filosof strădănuitor de la Histria dobrogeană Aethicus Histricus, autorul unei Cosmografii și al unui alfabet (sec. IV—V)*, în MO, an. XXXVII, 1985, nr. 1—12, și extras, Craiova, 1986, 51 p. + 14 p. anexe + 8 pi.); *Argumentul vechimii și neolătmării Mitropoliei Moldovei și Sucevei — părechie în eforturile depuse pentru înființarea unuia din*

1859 în BOR, an. CIV, 1986, nr. 9—10, p. 83—88.

O parte din aceste studii strânse în volume e *Desăvârșirea unității noastre naționale fundament al unității Bisericii străbune* Craiova, 1988, 668 p.; *„Biruit-ou gândul” Studiu de teologie istorică românească*, Craiova, 1990, 672 p. și *Studiu de Teologie istorică* Craiova, 1998, 438 p.; *Una dintre primele scrieri ale literaturii române străvechi „Pamfletul Sfinților Epiclezei și Athon” (de la câmpulna secolelor III—IV)*, Craiova, 1990, 344 + XXII pi. (text român-francez-englez, extras din MO, an. XII, 1989, nr. 1, p. 70—74); *Sfântul Ierarh Petru Movilă, mitropolitul Kievului, al Galitiei și a întregii Ucraină* Monografie hagiografică Craiova, 1999, 328 p.; *Sfântul Episcop Laurențiu de la Novae, sec. V* Craiova, 2000, 58 p. + 31 pi. A coordonat apariția volumului *Sfinți români și apărători ai țării strămoșești*, București, 1987, 730 p. (cu un studiu introductiv, p. 5—35).

Romanul în afara țării, Iași, 1976, 231 p.

Alte studii, articole, cronici, cărți de seamă, în periodicele menționate în lista bibliografică, la care se adaugă: „Telegraful Român” — Sibiu, „Roman” — Craiova, „Almanahul parohiei ortodoxe române din Viena”, unele publicări de poezie, basme etc.

Literatură Înalt Prea Sfințitul Nectar Varniceanu, *noul arhiepiscop al Craiovei și mitropolit al Olteniei*, în MO, an. XXX, 1978, nr. 4—6, p. 235—286; ROC, an. VIII, 1978, nr. 2, p. 26—34; *Curriculum vitae*, în teză de doctorat, p. 420—425; ROC, an. XIII, 1983, nr. 2, p. 16—21; *Necrolog*, în VO, an. 12, nr. 248—249 din 15 iunie 2000, p. 1—3; *Necrolog*, în MO, an. LII, 2000, nr. 3—4, p. 124—151 (Pr. Ioan Răduț).

VOROBCHIEVICI ISIDOR preot, profesor, compozitor. N. 6 mai 1836, în Cernăuți. † 18 sept. 1903, în Cernăuți. Studii la Gimnaziu, din Cernăuți (abs. 1857), Institutul teologic tot acolo (1857—1860), mai târziu la Conservatorul din Viena (1867—1868). Preot în Davideni (1861—1865) și Ruși Moldoviței (1865—1867), în Bucovina, apoi profesor de Muzică și cântare corală (1869—1900) la diferite școli din Cernăuți: Institutul teologic, Școala de cântăreți bisericești, Școala normală de învățători și învățătoare, Școala reșă superioară și Gimnaziu

superior. A publicat manuale și lucrări de muzică. A format numeroși compozitori și profesori de muzică. C. priani Porumbescu, Eusebiu Mandicevski, Tudor Flondar, Ilarie Voronca, Mihai Ursuțac ș.a.

Lucrări: *Manual de armonie muzicală* (Cernăuți, 1869); *Cântările corale ale Liturghiei Sf. Ioan Gură de Aur*, 1869 (ed. a II-a, 1880); *Colecțiune de cântece pentru școlile poporale* (Viena, 1870 și 1889); *Cântări liturgice corale pentru școlile poporale*, Viena, 1870 și 1880; *Kurze originelle Musiklehre für Schule und Haus* (Viena, 1871) (ed. a II-a (1876)); *Armonia Colecțiune de coruri*, Viena, 1886; *Cântări liturgice pentru cor bărbătesc*, Cernăuți, 1887; *Cântări liturgice pentru cor mixt* (Cernăuți, 1890); *Cântări liturgice pentru două voci egale*, Cernăuți, 1896 (în colaborare cu Eusebiu Mandicevski etc.

Se cunosc de la el peste 240 de piese muzicale (cântări liturgice, coruri lungi, coruri re, gloase etc.), între altele și muzica unor versuri de M. Eminescu. (Ce te regeni, cântăre? sau De ce nu-mi vii?) și V. A. Alexandru (Arcadă, Doamnă domnișă etc.).

A scris și proză în limba ucraineană, sub pseudonimul Donno Macca. Redactor pentru studii în rutenă la revista „Candela” (1882—1883).

Literatură: *Enciclopedia Română*, tom III, Sibiu, 1904, p. 1237; Ioan Vișoianu, *Preotul profesor Ionel Vorobchievici*, în MMS, an XXXVI, 1960 nr. 9—12, p. 675—680; Violeta Coșma, *Muzicienii români. Compozitori și muzicologi. Lexicon*, București 1970, p. 460—461.

VULCAN IGNATIE, protopop, profesor N. dec. 1809, în Voivodina lângă Vârșeț (Banatul sârbesc), † 27 febr. 1852, în Negoulul Imaculului Gimnaziu, în Tarnoseanu, Filozofia la Pesta. Teolog și în Seminarul de la Vârșeț (1829—1832). Preot în Lugoj (1832), asesor la Consistorial din Vârșeț (1833), profesor la secția românească a Seminarului din Vârșeț (1835—1848), protopop al Orășului (1848), ales vicar al Episcopiei din Vârșeț în Adunarea națională a românilor bândăreni de la Lugoj (15/27 iun. 1848), dar în 1849, după înfrângerea revoluției, a fost nevoit să părăsească pentru totdeauna Banatul. A rămas de la el o *Teologie pastorală* în manuscris.

Literatură: ID, nr. 29 din 1904, Andrei Orlăuș și Iosif Bălan, *Monografia orașului Caransebeș*, Caransebeș, 1909, p. 191—192, P. Bizerca, *Ignatie Vula, episcopul (sic) Vârșăului*, 1848—1849, în BOR an XLVI, 1928 nr. 7, p. 603—607, Procl. Ion B. Mureșanu, *Protopopul Ignatie Vula*, în MB an XXII nr. 7—9, 1972, p. 4 D—474; Guguș Popi, *Românii din Banatul sârbesc*, București, 1993, p. 177.

VULCAN SAMUEL, episcop N. 3, aug. 1758 în Blaj, † 25 dec. 1839 în Orașul Școalei gimnaziale la Blaj, cele teologice la Oradea și Viena (1779—1784). (_____ la _____ studii la Seminarul „Sf. Barbara” din Viena (1784) și Agria (Ung.), vicerector al Seminarului din Lemberg (L'viv), canonic, apoi vicar general al diecezei române unite din Oradea, 1788—1806, episcop al acelestei unități 1806, haretic 7 iun. 1807 și reinstalat 11 iun. 1807), păs. arhid. până la moarte. În acest timp s-au așezat la episcopul Orădiei 72 parohii românești din părțile Săușului, toate de la eparchia rutenă de Muncaci. A fost un speranțos al cărturarilor români de atunci: a susținut — material și moral — învăț. ep. cu

nențesc (Buc., 1825), la care au creat născ. mulți cărturari români. A întemeiat Liceul din Beraș, primul gimnaziu inferior (1828), apoi cu p. continuu complet (1836; existent și azi sub numele său), întemeind pe seama sa o fundație de 75 000 florini și o dotare specială de p. p. pentru elevii săraci, posesorii unei mari biblioteci.

Literatură: Ionel Vulcan, *Panteonul român*, Pesta, 1869, p. 55—60; *Enciclopedia Română* III, Sibiu, 1904, p. 1238; Iacob Rădu, *Samuel Vulcan episcopul român unit al Orășului Mari (1806—1849) și Biserica Ortodoxă Română*, Oradea, 1925, 105 p.; Iacob Rădu, *Istoria diecezei române unite a Orășului Mari*, Oradea, 1930, p. 90—106; Dr. Gheorghe Călușanu, *Episcopul Samuel Vulcan și Gherasim Rădu. Pagini mai ales din istoria românilor creșteni*, (1830—1840), Arad, 1935, XXX + 702 p.; Vasile Boica, *Episcopul Samuel Vulcan al Orășului*, Oradea, 1938, 111 p.; Iosif E. Nagai, *Autohagiografia episcopului Samuel Vulcan*, în rev. „Hrisovul” VII, 1947, p. 222—225; Violeta Faur, *Cărțile românești din biblioteca dinușului stărușului*, Oradea,

Sanctul Vulcan – mărturie incontestabilă ale unei idilli nașterii culturale în „Revista Bibliotecarilor”, 25, 1972, nr. 6, p. 350–353; Virgil Maxim *Biblioteca lui Sanctul Vulcan și cinstirea sa*, în Biblioteca și Școala – Oradea, 1976, p. 205–228; Pr. Gheorghe Naghi *Un manuscris mediu din 1839 despre Sanctul Vulcan* în MB an XXVII, 1974 nr. 5–8, p. 457–467; Blonariu Ioana *Cărțile românești din biblioteca lui Sanctul Vulcan. Catalogul din 1839–1836* în „Crisol” Oradea 9, 1979, p. 381–419; Ioan Cl. Nicules *Limbanul Sanctul Vulcan. Crampete medite*, în „Crisol” Oradea, 10, 1980, p. 583–587.

VULPESCU SOFRONIE – n. boez Șielan) episcop. N. 9 febr. 1856 în Lăpsanu, jud. Călărași; † 6 sept. 1923 în București. După studii la Seminarul Nădlor (1873–1877) în 1879 a fost arhiepiscopul preot în Lăpsanu. 1879–1890: rducător vâlcav, șef al secției și cursa superioară al Seminarului „Cetara” (1890–1894) și al Facultății de Teologie din București (1894–1898); funcționând parțial într-un post, de cântăreț la biserică „Sf. Spiridon Noul” (1890–1894) apoi ca preot slujitor la catedrala mitropolitană (1893–1906). Funs în activitatea sub numele

Sofronie (1893) și hirotonit protos ngie în febr. 1900) a fost ales arhiepiscop-vicar al Episcopiei Râmnicului cu titlul „Craioveanul” hiroton. 18 martie conduce eparhia – ca locuitor – în 1912–1913 apoi a 5 mai 1913 ales episcop eparhiei, înscăunat 16 ian. 1913. n. n. a. 1917 autoritate permanentă de ocupație sau după „domnia la forta” a mândărilor. Cheia apoi a schitului Iakovlevskaya și la Căldărușani, la 8 ian. 1918 s-a retras din scaun trăind restul vieții în București.

Într-un timp de 20 de ani a tipărit „Calendarul Bisericii Ortodoxe” și câteva brașuri: *Viața și opera de Ioannaneni Kant Luther. Micul Catehism ortodox. Viața Sfântului Ecaterina și Ștefan. Viața Sfântului Nicomac și o nouă ediție a Noua Testament* (1909).

Literatură: Arhim. Iuliu Șerban *Moartea episcopului Sofronie* în BOC an XII, 1922–1923, p. 938; Preotul Nicolae Șerbănescu, *Episcopul Râmnicului* în MO an XVI, 1914 nr. 3–4, p. 265–268; *Episcopul Râmnicului și Arhiepiscopul Monografia sa*, Râmnicul Vâlcea, 1916, p. 137–138; Pr. Prof. Dr. Nicolae Șerbănescu *Terapia prin urină obținută în primele două ani de autocefalie* în MO an XXVII, 1925 nr. 5–6, p. 347–348.

Z

ZAHARIA VALERIAN (din botez Vasile), episcop. N. 6 nov. 1905, în satul Muscel, com. Străduna, jud. Vrancea, † 13 mart. 1996 în București. Studii la Seminarul teologic „Sf. Andrei” din Galați (1919—1927) și la Facultatea de Teologie din București (1927—1931), Seminarul pedagogic de pe lângă Universitatea din București, anii 1931—etarnizarea capacității în 1937). Secretar la Școala de cântăreți bisericesti din București (1929—1930), protopsalt în biserică „Spirita Veche” din București și pedagog la Seminarul monahal de la Cernica (1931—1932), Tuns în monahism sub numele Valerian și hirotonit ierodiacon (1932), profesor (1932) și director (1933, al unei Școli de cântăreți din Basarabia, ieromonah (1935), protosinghel (1936), arhimandrit (1937), profesor la Seminarul „Verulam” din Iași (1940—1941), profesor de Religie în Ploiești și stareț al mănăstirii Ghighiu (1941—1944), exarh al mănăstirilor din Arhiepiscopia Bucureștilor (1944), stareț al mănăstirilor Cămpulung Muscel, apoi Antim din București. La 11 nov. 1951 ales episcop al Oradiei (hirotonit 13 nov., înscăunat la 25 nov. 1951); pus în retragere de Sf. Sinod la 12 dec. 1969. A desfășurat o apreciabilă activitate pastorală-misionară și culturală. Membru în câteva delegații sinodale române care au vizitat alte Biserici. A publicat lucrări teologice și antiseiacte.

Lucrări: Îndrumătorul pastoral, Oradea, 1953. O. p., *Tutur mântuirii oamenilor*, Oradea, 1955.

Flori alese din grădina Sfințelor Scripturi Concordanță biblică, Oradea, 1955, XVIII + 388 p., *Slujbă Ortodoxă*, Oradea, 1965, 370 p. (culegere de articole didactice biblice și articole de îndrumare în „Metropola Ardealului”, „Elegroul Român”, „Îndrumătorul bisericesc” de la Sibiu ș.a.

Literatură: *Alegerea, hirotonia, înmânarea cărții și înscăunarea noului episcop al Oradiei* în BOR, an LXIX, 1951, nr. 10—12, p. 435—445, *Prima aniversar Prea Sfințitului Episcop Valerian al Oradiei*, în MA, an VI, 1961, nr. 11—12, p. 827—834, *Prea Sfințitul Valerian al Oradiei sexagenar*, în MA, an X, 1965 nr. 11—12, p. 846—850; vol. *Slujbă Ortodoxă*, Oradea 1965, p. 3—38. *Necrolog* în TR, an 144, nr. 17—18 din 1 mai 1996, p. 4 (pr. Vasile Arhiepiscop).

ZAINTEA PIMEN (din botez Vasile), arhiepiscop. N. 25 aug. 1929, în Greabănu, jud. Buzău. Studii medii la Liceul din Râșnov cu Sărat și la Seminarul monahal din mănăstirea Neamț (1948—1951), superioare la Institutul Teologic Universitar din București (1953—1957), studii de specializare la Universitatea din Köln (1976—1977). Tuns în monahism la mănăstirea Neamț (10 mart. 1951), sub numele Pimen, hirotonit ierodiacon (1951), apoi ieromonah (1957). Profesor la școlile monahale din mănăstirile Neamț și Secu (1951—1952), pedagog la Seminarul teologic din mănăstirea Neamț (1952—1953), egumen, apoi stareț la

mănăstirea Putna (1957—1961), protodubovnic la vârstue (1961—1962), protol la Durdău (1962—1964).

1964 mizeograf la mănăstirea Putna (1964—1974), hirolesit protosinghel (1966) și arhimandrit (1975) alături la mănăstirea „Sf. Ioan cel Nou de la Suceava” (1974—1978), exarh al mănăstirilor din Arhiepiscopia Iașilor (1979—1982), episcop-vicar al poaleiși Arhiepiscopii, cu loc al „Suceveanu” (numit „Oian” 1982 iunie—24 ian. 1982. La 24 ian. 1991 ales arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților (instalat la Suceava la 3 ian. 1991). A încheiat câteva misiuni, peste hotare în cadrul Arhiepiscopiei Bisericii ortodoxe române din Statele Unite și Canada (1977, în Reprezentanțe Patriarhiei române din Ierusalim, 1978), membru în câteva delegații anuale care au vizitat alte Biserici.

Lucrări: *Iconna Nasterii Domnului nostru Iisus Hristos și semnificația ei teologică redată în frescele din nordul Moldovei*, în MMS, an LVII, 1981, nr. 10—12, p. 674—696; *Însemnătatea teologică a iconetelor Botezului Domnului după textele liturgice*, în MMS, an LVIII, 1982, nr. 1—2, p. 75—86; *Cuvântul și icona*, MMS, an LX, 1984, nr. 1—3, p. 54—64; *Întâmpinarea Domnului în iconografia bisericilor din nordul Moldovei*, în MMS, an LX, 1984, nr. 1—3, p. 134—141; *Autonomie și autocefalie în menirea bisericilor din Moldova*, în MMS, an LXI, 1985, nr. 4—6, p. 311—337; *Icona Învierii*, în MMS, an LXII, 1986, nr. 3, p. 62—75; *Icona Schimbării la Față*, în MMS, an LXII, 1986, nr. 4, p. 58—63; *Pastori și propovăduitori ai dreptei credințe. Sfinții Trei Ierarhi*, în MMS, an LXIII, 1987, nr. 1, p. 12—25; *Învățătură ortodoxă despre iconă*, în MMS, an LXIII, 1987, nr. 5, p. 83—91; *Dobândirea păstrării și desăvârșirea mântuirii noastre*, în MMS, an LXIV, 1988, nr. 2, p. 36—45; *Sfinții Apostoli Petru și Pavel în iconografia ortodoxă*, în MMS, an LXIV, 1988, nr. 3, p. 40—50; o serie de articole, recenzii și cronici în „Mitropolia Moldovei și Sucevei” sau „Candela” de la Suceava.

Literatură: MMS, an LVIII, 1982, nr. 1—2, p. 171—173; BOR, an C, 1982, nr. 7—8, p. 63—632; ROC, an XII, 1982, nr. 7, p. 1—35; BOR, an CIX, 1991, nr. 4—6, p. 19—28; MMB, *Teologie și viață*, an I (LXVII), 1991, nr. 1—3, p. 55—61.

ZAMFIRESCU DAN, teolog, bizantinist și istoric N 2, dec. 1933, în București. Studii la Liceul „I. L. Caragiale” din București (1944—1952), la Institutul teologic din Sibiu (1952—1954) și București (1954—1956), continuând apoi cel din urmă cursurile de doctorat —specialitatea Bizantinologie (1956—1959), apăs Facultatea de Limbi slave din București (1961—1966) care i-a conferit doctoratul în 1971. A lucrat în redacția revistelor *Patriarhia* și la Biblioteca Patriarhiei (1959—1960), la Asociația Slavistilor (1961—1966), în redacția revistei „Contemporanul” (1966—1973). Director al editurii „Renașterea” (din 1980) în care au fost editate lucrările unor scriitori (Nichifor Crăciun, Marin Barladeanu și altele) mai multe cu prefețele sale. Președinte la noua Facultate de Teologie Latere a Universității din Targoviste (din 1994). A publicat studii privind cultura românească veche și modernă, spiritualitatea ortodoxă românească etc.

Lucrări: *Preambuluri de documente grecești emise din concedările donurilor române*, în ST

teologice și hagiografice legate de supranumele Sfântului Simeon Noul Teolog, în „Orthodoxia”, an X, 1958, nr. 3, p. 395—429; *Manuscrise slave cu traduceri din Sfântul Simeon Noul Teolog*, în „Orthodoxia”, an XI, 1959, nr. 4, p. 535—566; *Preocupări de Bizantinologie și relații româno-neogrecești în revistele din cuprinsul Patriarhiei Române în ultimii 15 ani*, în „Orthodoxia”, an XII, 1960, nr. 1, p. 136—136; *Studii și articole de literatură română veche*, București, 1967, 225 p.; *România — paradis de civilizație și știință. Articole și eseuri*, București, 1969, 135 p.; *Literatură română veche (1402—1647)*, Introducere, ediție îngrijită și note de G. Mădăla și Dan Zamfirescu, 2 vol., București, 1969, 309 + 294 p.; *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosee*, Text ales și stabilit de Florica Moisă și Dan Zamfirescu. Cu o nouă traducere a originalului în slavon de G. Mădăla. Studiu introductiv și note de Dan Zamfirescu și G. Mădăla, București, 1970, 426 p. (o nouă ediție, București, 1996, CXVI + 430 p.); *Neagoe Basarab, 1512—1521. La 460 de ani de la urcarea sa pe tron*, Tîrziu Românesc, București, 1972, 453 p.; *Neagoe Basarab și învățăturile către fiul său Teodosee. Probleme controversate*, București, 1973, 449 p.; *Istorie și cultură*, București, 1975, 234 p.

Permanențele patriei, București, 1975, 366 p.
Independență și cultură, București, 1977, 192 p.;
„Via Magna”, București, 1979, 296 p., *Contribuții la istoria literaturii române vechi*, București, 1981, 461 p., *O carte fundamentală a culturii europene*, broșură însoțitoare a editurii Dobrotjubije. *La Philocalie slavonne de Paisy Velitchkovsk*. Reproduct în anastatice integrale de ed. în principis Moscova 1993 și greece prezentate par Dan Zamfirescu, Ed. Roca Vânturilor, București, 1990 (s-a tipărit și în ambite engleză și octaveană); *Ortodoxie și romano-catolicism în specificul existenței lor istorice*, București, 1992, XII + 356 p.

O serie de articole în periodice: „Luceafărul”, „Contemporanul”, „Gazeta Literară” ș.a.

ZĂGREAN IOAN (pseudonim: Zăghe N) 24 dec. 1912, în Băjenii de Jos, jud. Bistrița-Năsăud, † 1 aug. 1991, în Cluj-Napoca. Studii la Liceu, „Alexandru Odobescu” din Bistrița (1929—1933), la Academia Teologică din Cluj (1929—1933), și la Facultatea de Filozofie a Universității din Cluj (1931—1935), doctoratul în Teologie la Cernăuți — Suceava (1945). Profesor de Filozofie la Liceele din Tulcea (1935—1936), Năsăud (1936—1937), Arad (1937—1938), „Andrei Șaguna” din Brașov (1938—1945) și „Simion Ștefan” din Cluj (1945—1948), director al celui din urmă (1946—1948), profesor suplimentar de Liturgică la Academia Teologică din Cluj (1946—1948), profesor titular la catedra de Morală la noul Institut Teologic Universitar din Cluj (1948—1952), profesor pentru Studiile biblice și sistematice la Seminarul teologic din Cluj (1952—1967), director al Seminarului (1952—1960 și 1964), profesor de Morală la Institutul Teologic Universitar din Sibiu (1 ian. 1968—1 iul. 1982), diacon din 1935 mai târziu hirotesit arhidiacon stăruitor. A publicat numeroase studii de Teologie Morală, câteva de Liturgică

Lucrări. *Crestinismul și drepturile fundamentale ale omului*, în S.F., an. IV, 1952, nr. 3—4, p. 134—141, *Personalitatea morală după învățătura creștină ortodoxă* în MA, an. II, 1957 nr. 3—4, p. 230—241, *Viata interioară a preotului și importanța ei pentru apostoliatul preotilor* în MA, an. V, 1960, nr. 5—6, p. 392—412, *Principii de morală creștină în predica de pe*

munte, în MA, an. VIII, 1963, nr. 1—3, p. 161—187, *Desăvârșirea vieții creștine prin Sfintele Taine*, în MA, an. IX, 1964, nr. 1—2, p. 73—98, *Un model de prietenie în Vechiul Testament: David și Ionaian*, în MA, an. X, 1965, nr. 4—6, p. 288—305; *Pentru o celt mai desăvârșită ofictere a Sfintei Liturghii*, în MB, an. XV, 1965 nr. 7—9, p. 585—598; *Opini protestante cu privire la epicleza euharistică și dezvoltarea acesteia în Liturghiile răsăritene* în MB, an. XV, 1965, nr. 10—12, p. 689—717, *Câteva caractere specifice ale virtuții creștine*, în MA, an. XI, 1966, nr. 7—8, p. 508—524, *Pașii ecumeniste în teologia ortodoxă din Apus*, în MA, an. XII nr. 1967, nr. 6—7, p. 499—515, *Sfinții Trei Ierarhi stralucite și neîntrecute modele de virtute creștină*, în MB, an. XXII, 1972, nr. 1—3, p. 25—38, *Biserica și umanismul vremurilor noastre*, în MA, an. XVII, 1972, nr. 9—10, p. 653—668, *Aspecte noi în studiul teologiei morale în Biserica romano-catolică*, în MO, an. XXX, 1978, nr. 7—9, p. 537—548, *Conceptele de obligație și datorie în morală creștină*, în MA, an. XXV, 1980, nr. 1—3, p. 35—57; *Chipul moral al femeii în scrierile lui Solomon și contextul concepției iudaice despre femeie*, în MA, an. XXVI, 1981 nr. 4—6, p. 278—298, *Conceptul de dreptate socială în teologia ortodoxă română actuală* în „Ortodoxia”, an. XXXIII, 1981, nr. 4, p. 594—628, *Însemnătatea și locul eclezilogiei euharistice în teologia Bisericii Ortodoxe Române*, în „Ortodoxia”, an. XXXIV, 1982, nr. 3, p. 396—407; *Liturgiile și importanța lor în viața morală a creștinilor* în MA, an. XXXI, 1986, nr. 1 p. 20—35; *Câteva idei de dreptate socială la Sfântul Apostol Pavel* în MB, an. XXXVI, 1986 nr. 3, p. 10—12, *Morală creștină*, Marica, seria Seminariile teologice, București, 1974, 3, 7 p., ed. a II-a 1985, 348 p.). Coautor al lucrării *Teologia Morală ortodoxă*, pentru Institutul teologic, 2 vol., București, 1979—1980, 478 + 355 p. *Doctrina a treia a Marii Sfinții Seminarie teologice*, București, 1991, 404 p. (ed. II, Cluj-Napoca, 1997, 367 p.). În colaborare cu Pr. Prof. Dr. Isidor Todoran)

Mitropolitul Sinuan Ștefan, Cluj 1946, 6 p., *Episcopul Nicolae Ivan (1855—1936)*, primul ierarh al reînviatelor Episcopii a Vadului, Feleacului și Clujului în MA, an. XVI, 1971, nr. 5—6, p. 416—427 *Prezența episcopului Nicolae Ivan în problemele vremii*, în vol. *Episcopul*

Nicolae Ivan. Studii și documente, Cluj-Napoca, 1985, p. 170—198.

Articole, predici, recenzii în revistele centrale bisericești: *Mitropolia Ardealului*, „*Mitropolia Banatului*”, *Teognost Român*, „*Închinămintea Bisericească*” de la Sibiu și Cluj ș.a.

Literatură Pr. Prof. Mircea Păcuraru, *Doisute de ani de învățământ teologic la Sibiu, 1786—1986*, Sibiu, 1987, p. 363—364, *Necrolog* în TR, an 139, nr. 33—36, 1991, p. 6; Pr. Prof. Alex. Iru-Muraru, *Învățămintea teologică universitar ortodox din Cluj (1924—1952)*, Cluj-Napoca, 1996, p. 198—201.

ZOBA IOAN, preot, traducător și tipograf, † d. 1689. Preot și apoi protopop ortodox filocal-van în Vinju de Jos, jud. Alba. Înnobit în 1664, „nu dintre cei care au contribuit la înălțarea mitropolului, Sava Brancovici din seacă”. A înființat tipografia „românească” în Sebeș — parind apoi — apoi în Alba Iulia — câteva cărți bisericești, cu chetmniaa mitropolului Varlaam al Ardealului.

Lucrări *Scrieri de aur. Carte de propovedanie la morți* (Sebeș, 1683), cu 15 predici funebre („pădărește un studiu introductiv de Andrei Costea, 3 icureșu, 1984, LXI + 305 p.); *Cărure pe scări spre toate taine îndreptătoare* (Alba Iulia, 1685), cartea a traduce a „teologului” a predicatului lui ca „trough a Ștefan Matka. *Cărușii care are dntu nne slujbete de noapte și de zi scoase pre românie* (Alba Iulia, 1697), cu prefata lui, *Rânduiala dinconstruciei și cu a vâz găsmentelor* (Alba Iulia, 1687, cu prefata lui); *Măsluvelnic* (Alba Iulia, 1689, tradus din slavonește de Zoba, care scrierea și prefata; avea și trei predici la morți).

Literatură Ioan Bănuș și Nerva Hîndos, *Bibliografia românească veche*, tomul I, București, 1903, p. 269—273, 275—277, 279—280, 291—296; Diacon Dr. Gheorghe Comșa, *Istoria predicii la români*, București, 1921, p. 51—54. I. I. Iupar, *Nobilizarea poporului român din vînt în Studii conferințe și comunicări istorice*, I, București, 1928, p. 195—197; Ștefan Meteș, *Istoria Bisericii și a vieții religioase a românilor din Transilvania*, Sibiu, 1935, p. 295, 402—403, 455; Acquerinti R. P. R., *Istoria literaturii române*, I, București, 1964, p. 477—479; Pr. Ioan Beju, *Contribuții la bibliografia românească veche*, în MA, an XII, 1967, nr. 1—3, p. 82—86.

Dictionarul literaturii române de la origini până la 1900, București, 1979, p. 937; Ion Rotaru, *Literatura română veche*, București, 1981, p. 123—124; Anton Goja, *Studiu introductiv la Scrieri de aur*, București, 1984, p. V—LXI.

ZOTU GHEORGHE, teolog (de neam grec, nebulorant), N. 26 oct. 1842 — în com. franceză lângă orașul Lonsu, în Epir, † 9 mai 1885, în București. A învățat în comuna natală, apoi a făcut studii secundare și teologice la Școala Rîzariu din Arona, studii superioare la Universitățile din Berlin, Erlangen, Leipzig și Friburg, obținând licența în Teologie și doctoratul în Filosofie, studii și cercetări la Paris (3 ani); acuin a început colaborarea la revistele „*L'union Chrétienne*” din Paris, condusă de Vladimir Gieretec și „*Evangelica lica Kiria*” din Atena redactată de Constantin C. Iotogescu, primul profesor și decan al Facultății de Teologie din Atena.

Stabilit cu părinții în România, a fost numit profesor de limbă greacă și istorie a creștinismului în Botoșani, apoi în Seminarul „Cenzurii” și la Liceul „Sf. Sava” din București. După 1872 a fost profesor de limbă greacă, exegetice și Orientalică la Seminarul „Nispor”, director al Căminului Mitropoliei Ungrovlahiei (1875—1885) și de limbă latină și greacă la Liceul „Sf. Sava” din București (1881—1883).

A publicat o *Carte de citire greacă pentru începători*, cu un vocabulariu grec-român, București, 1875, 87 + XXXVI p. (a ajuns la 10 ediții); *Gramatica greacă I. Etimologia*, București, 1877, 97 p. (ed. a II-a, 1882, 128 p.); *II. Sintaxa*, București, 1882, 128 p. — a ajuns la ed. a IV-a, în 1893). A editat și redactat ziarul „*Voca Cierului*”, apoi revista „*Ortodokul*” (1880—1885, în care a publicat numeroase articole cu caracter teologic, traduceri din Sfântu Părinți etc., alte articole în „*Jisencia Ortodoxă Română*” (membru în comitetul de redacție).

Literatură *Necrolog*, în rev. „*Ortodokul*” an VI, nr. 19, din 19 mai 1885, p. 145—148; Mircea Păcuraru, *Căminul Mitropoliei Ungrovlahiei și slujitorii ei de la 1831 până azi*, în GB an XVIII, 1959, nr. 5—6, p. 360.

ZUGRAV IOAN, preot, profesor de teologie, N. 23 aug. 1893, în Românești, Suceava, în familie de preot, † 20 iul. 1982, în Soceava. Studii

la Liceul clasic ortodox român din Suceava (1904—1912), apoi la Facultățile de Teologie, Filozofie și Litere și Drept ale Universității din Cernăuți, cu doctoratul în Teologie în 1919; cursuri de specializare pentru Istorie la Universitatea din București, la Institutul Catolic și la École de Chartes din Paris. Preot din Botoșana, Suceava și la biserica Sf. Nicolae din Rădăuți până în 1937, secretar și apoi director eparhial la Cernăuți (1937—1938), profesor de Liturgică și Pastorală la Facultatea de Teologie din Cernăuți (1938—1948), profesor, director al Școlii de cântăreți bisericești din Suceava (1948—1953), de învățământ autor de studii liturgice și istorice.

Lucrări: *Încercările de unire de la Conciliul din Lyon (1274) până la cel din Florența (1439)*, Cernăuți, 1922 (teză de doctorat); *Școlul Mănăstirea*, în „Candela”, an XXXVII, 1926, nr. 1—4, p. 45—55; *Școlul Călugărilor*, în „Archiv für Landes- und Volkskunde”, 1927; *Cultul morților*, în „Candela”, an XLVIII, 1937, nr. 28—29 și extras, Cernăuți, 1938, p. 48 p.; *Un manuscris din anul 1419 al Liturghiei Sf. Vasile cel Mare*, în „Candela”, an XLVIII, 1937, p. 263—282 (și extras, Cernăuți, 1938, 23 p.); *Cuțul nostru văzut de cunoșcitori străini*, în „Candela”, an XLIX, 1938, p. 31—61 (și extras, Cernăuți, 1939, 45 p.); *O prețioasă cruce de la mitropolitul Grigorie Roșca*, în „Candela”, an XLIX, 1938, p. 306—318; *Introducere în Teologia pastorală*, în „Candela”, an L—LII, 1939—1941, p. 1—64 (și extras, Cernăuți, 1942, 65 p.); *Memoriele unui sacerdot român în țările românească*, în „Candela”, an, LII—LIV, 1942—1943, p. 113—124 (și extras, Cernăuți, 1943, 14 p.); *Literatură proasă* în „Candela”, an, LIII—LIV, 1942—1943, p. 124—153 (și extras, Cernăuți, 1943, 31 p.); *Un manuscris liturgic din secolul XV din Biblioteca Universității Iasi* în „Candela”, an LVII, 1946, p. 263—272; *Donă*

pometnice ale bisericii Sfântu Gheorghe din Suceava în MMS, an XXXVI, 1960, nr. 1—2, p. 32—48; *Un pometnic manuscris*, în MMS, an XXXVII, 1961, nr. 9—12, p. 674—682; *Voronețul*, în MMS, an XXXIX, 1963, nr. 1—2, p. 68—85; *Trei manuscrise liturgice de la episcopii Petru și Răduț*, în MMS, an XXXX, 1963, nr. 7—8, p. 456—472; *Un Tetraevanghel manuscris slav de la biserica unită din parohia Căminușu Paraschiva din Suceava*, în MMS, an XL, 1964, nr. 9—10, p. 475—483; *Manuscrise slave liturgice de la biserica din Românești (jud. Suceava)*, în MMS, an XL, 1964, nr. 11—12, p. 597—602; *Legăturile mitropolitului Veniamin Costachi cu mănăstirea Sf. Ioan cel Nou de la Suceava*, în MMS, an XLIII, 1967, nr. 1—2, p. 105—113; *Un Evangheliar de la Neașue Bazarab la mănăstirea Sucevița*, în MMS, an XLIII, 1967, nr. 7—8, p. 510—517; *Vechi pietre funerare din Suceava*, în MMS, an XLV, 1969, nr. 3—4, p. 181—194; *Biserica Sf. Ilie de lângă Suceava*, în MMS, an XLV, 1969, nr. 10—12, p. 646—657; *Cărți de preție păstrate în bibliotecile mănăstirilor Sf. Ioan cel Nou-Suceava și Dragomirna*, în MMS, an XLIX, 1973, nr. 5—6, p. 331—340.

Colaborator la alcătuirea volumului *Monumente istorice bisericești din Mitropolia Moldovei și Sucevei*, Iași, 1968, secțiunea Suceava—Vulovăț și Băluțești, p. 60—65, 129—133 și 141—142.

Alte articole cu caracter liturgic, pastoral, istoric, biografice ale unor cărturari bucovineni recenzii în „Candela”—Cernăuți, „Liturgătorul”—Chișinău, „Mitropolia Moldovei și Sucevei” sau în „Cuvântul Preotesc”, foaie internă și redactată de el la Rădăuți (1934—1937).

Literatură: P. Ștefănescu, *Preotul profesor Ioan Zugrav*, în MMS, an LVIII, 1982, nr. 1, p. 654—656.

ADDENDA

HACONSKY TEODOR, teolog și om politic. N. 14 febr. 1963 în București. Studii liceale la București (bac filologie-istorie, 1980), studii teologice la Institutul teologic din Sibiu (1981—1983) și București (1983—1985); studii postuniversitare la Universitatea Paris—Sorbona ca bursier al Guvernului francez (1990—1994), unde a obținut diploma de studii aprofundate (1994) și titlul de „doctor din Antropologie religioasă” (abonare comparată a teologiei) (1994) — un ciclu de studii post-doctoral la „New Europe College”, București (1996). Redactor la Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române (1986—1989), consilier în Ministerul Culturii (1990), director al Editurii „Arhiepiscopia” (1995—1997), arhiepiscop al României pe lângă Sfântul Scaun în Republica San Marino și la Ordinul Soveran Militar de Malta (1997—2001), director general în Ministerul Afacerilor Externe (din 2001).

Lucrări: *Le Rire des Pères. Essai sur le rire dans la Patristique grecque*, Paris, 1996; versiunea română: *Râsul Patriarhilor. O antropologie a derizivului în Patristica răsăriteană*, București, 1996; *Iacob și îngerul. 45 de ipoteze ale faptului religios*, București, 1996; *Isplăa Binelui. Eseuri despre urbanitatea credinței*, București, 1999, 320 p.; *Puterea Schisme. Un portret al creștinismului european*, București, 2001; *Roma, Capul Mundi. Un ghid subiectiv al Cerului Eterne* (în colab. cu Hora Bendea), București, 2001.

Traduceri: Paul Evdokimov, *Iubirea nebună a lui Dumnezeu*, București, 1983; coord. și pref. *Teologia iconnei*, București, 1994; Jean-Noël Vuarnet, *Dumnezeuzeul femeilor*, București, 1996.

Numeroase studii, articole, eseuri, recenzii în periodice bisericești din România, precum și în presa culturală românească. *Securitatea* 20, *Lexima* 22, *Sfera politică, Transilvania, Cuvântul Orizont, Renasterea-Cluj ș.a.* și cea străină (*Revue Théologique de Louvain, Die Welt, La Croix, Social Compass*, etc.). Numeroase emisiuni la RTR și Europa Liberă, peste 50 de interviuri, conferințe la Universitățile italiene.

RELVALLER, profesor de teologie. N. 6 febr. 1952, în Târgu Lăpuș, jud. Maramureș. Studii la Seminarul teologic din Cluj-Napoca (1967—1972) și Institutul Teologic Universitar din Sibiu (1972—1976), cursuri de doctorat la Institutul Teologic Universitar din București, sub îndrumarea Pr. Prof. Dumitru Stăniloae (din 1976), cu specializare la Facultatea de Teologie Evanghelică a Universității din Hamburg (1978—1982; doctoratul la Hamburg în 1982, echivalent la Facultatea de Teologie din București). Profesor la Seminarul teologic din Caransebeș (1982—1986) și Cluj-Napoca (1986—1990). Asistent (1990—1993), lector (1993—1996) conferențiar (1997—2002) profesor (2002) la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca. Preot din 1985, iconar

stayerfor în 1992, profesor al Facultății din 1997, membru al Comisiei oficiale de dialog teologic bilateral dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Evanghelică din Germania din 1995; participări la întâlniri ecumenice peste hotare, cursuri în cadrul programului de schimb academic „Socrates” la Facultatea de Teologie Evanghelică de la Universitatea din Heidelberg (1999–2001).

Lucrări: *Dogmă și propovăduire*, Cluj-Napoca, 1994, 204 p., *Hauptaspekte der Einheit der Kirche. Eine interkonfessionelle Untersuchung* Presa Universitară Clujeană, 1996, 282 p., *Misiunea Bisericii în lumea contemporană. Exigente*, Cluj-Napoca, 2002, 212 p., *Misiune parohială, pastorală. Coordonate pentru o strategie misionară*, Cluj-Napoca, 2002, 160 p., *Biserica și Euharistia* în ST, an XXXIV, 1982 nr. 3–4 p. 230–242 *Relația dintre Persoana și opera Mântuitorului Iisus Hristos și implicațiile ei în economia mântuirii omului*, în „Studia Universitatis Babeș-Bolyai Theologia Orthodoxa”, an XXXVII, 1992, nr. 1–2, p. 82–106, *Misiunea și responsabilitatea Bisericii într-o lume secularizată*, în „Studia. Theologia Orthodoxa”, an XXIX, 1994 nr. 1–2, p. 61–74 *Temeurile teologice ale misiunii Bisericii*, în „Studia. Theologia Orthodoxa”, an XLI, 1996 nr. 1–2, p. 23–36 *Filantropia creștină în cadrul misiunii Bisericii*, în „Ortodoxia maramureșană” an I, nr. 1, Baia-Mare 1996, p. 125–131, *Unitatea Bisericii: prevenirea și combaterea fenomenului sector* în „Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă”, Cluj-Napoca, I, 1992–1994, Cluj-Napoca, 1998, p. 269–284, *Importanța parohiei pentru misiune*, în „Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca”, II, 1992–1994, Cluj-Napoca, 1998, p. 231–239 *Propovăduirea Evangheliei*, în „Studia. Theologia Orthodoxa”, nr. 1–2, 1998 p. 67–78, *Cuvântul adevărului sau transmiterea dreptei credințe*, în „Studia. Theologia Orthodoxa”, an XLIV, 1999 nr. 1–2, p. 67–85, *Misiune și Liturgie*, în „Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă”, III, 1994–1996, Cluj-Napoca, 1999, p. 193–207, *Misiunea socială a Bisericii în concepția marelui sfânt Andrei, Săgana I (808–8873)*, în vol. „Toleranță și conviețuire în Transilvania secolelor XIII–XV”, Cluj-Napoca, 2001, p. 164–172 *Misiunea în planul lui Dumnezeu de mântuire a lumii*

în vol. „Logos. LP S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului, la împlinirea vârstei de 80 de ani”, Cluj-Napoca, 2001, p. 269–278; *Biserica și lumea în perspectivă misionară*, în „Grai maramureșan și mărturie ortodoxă. Prea Sfințitul Episcop Justinian Chira al Maramureșului și Săuinarului, la împlinirea vârstei de 80 de ani”, Baia-Mare, 2001, p. 364–371, *Misiunea socială a Bisericii în contextul globalizării* în vol. „Biserica și multiculturalitate în Europa sfârșitului de mileniu”, Cluj-Napoca, 2001, p. 43–77, *Dumnezeu Sfântul al Leifjigur orthodoxy Theologie im 20. Jahrhundert*, în „Studia. Theologia Orthodoxa”, Cluj-Napoca, an XLV, 2000, nr. 1–2 p. 41–49; *Participarea mirenilor la misiunea Bisericii*, în „Studia. Theologia Orthodoxa”, an XLVI, 2001, nr. 1–2, p. 183–201, *Dumnezeu Sfântul al Götterführung und Ernterführung*, în „Theologen des 20. Jahrhunderts” herausgegeben von P. Neuner und G. Wenz. Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt, 2002, p. 45–56, *Familia și Biserica*, în vol. „Familia și viața la începutul unui nou mileniu creștin”, București 2001, p. 335–363, *Evanghelia și cultura* în „Studia. Theologia Orthodoxa”, an XLVII 2001–2002 nr. 1–2, *Mărturie prin culturile și sfintele vieți*, în „Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă”, IV, 1996–1998, Cluj-Napoca 2002

CHIFĂR NICOLAE, preot, profesor de teologie N. 4 sept. 1956 în Bîrnău, jud. Brașov. Studii la Liceul pedagogic din Brașov (1971–1976), la Institutul teologic universitar din Sibiu (1977–1981), cu specializare la Facultatea de Teologie a Universității „Friedrich-Alexander” din Erlangen–Garmann (1983–1989), care i-a conferit doctoratul Preot la biserica „Sf. Treime” din Zărin-jud. Brașov (din 1981), apoi la biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Brașov (dec. 1989–ian. 1992), lector la Facultatea de Teologie a Universității „Al. I. Cuza” din Iași (1991–2000), conferențiar (din 2000) Purta pantalon la o serie de conferințe și simpozioane în țară și peste hotare.

Lucrări: *Sângele martirilor, sămânța creștinismului*, în „Analele Științifice ale Universității „Al. I. Cuza” Iași, Teologie, tom. II 1993–1994, p. 63–74, *Sfântul Grigorie de Nyssa (335–394) – teologul contemplativ din Capadocia*, în „Analele Științifice ale Universității

*A. I. Cuzaș – Iași, Teologie, tom III, 1993–1994 p. 109–124 Taina „măști după învățătura Sfinților Părinți”, în vol. „Familia creștină azi”, Iași, 1995, p. 99–112; Icoana – teologie în culori și expresie a realității intrinseci, în Hristos în „Teologie și Viață”, an V, 1995, nr. 10–12, p. 105–125; Filip Melanchthon (1497–1560) – teoreticianul teologiei luterane, în „Analele Științifice ale Universității «A.I. Cuzaș» Iași, Teologie, tom IV, 1997–1998, p. 119–128; Ortodoxia în confruntare cu arionismul Episcopatul apusean în opoziția crezului niceean, în „Analele Științifice ale Universității «A.I. Cuzaș» Iași, Teologie, tom IV, 1997–1998, p. 187–202; Mitropolitul Andrei Șaguna – omul ierarhul culturii, în „Teologie și Viață”, an VII, 1997, nr. 7–12, p. 102–112; Clement Alexandrinul, fondatorul teologiei prințipale creștine în „Altarul Bisericii”, an X, 1999, nr. 10–12, p. 6–14 și „Cronica Episcopiei Hușilor”, nr. 3, 1997, p. 209–220; Sfântul Ambrozio din Milanul – pădurea a. Cuvintele nu pot fi împerecheate cu Imperiul Roman de Apas în „Teologie și Viață”, an VII, 1997, nr. 7–12, p. 67–78; Teologia bizantină în literatura patristică conferență de la Jassy (Icoana) bizantină în „Stilul de viață al conservării și testării patrimoniului cultural”, vol. III, Ed. Universității „A. I. Cuzaș”, Iași, 1999, p. 231–256; Relațiile politico-religioase dintre Roma și Constantinopol în începutul secolului al VIII-lea, în „Revista Teologică” nr. 4 1999 p. 88–91; Puterea imperială bizantină și cultul iconelor în secolele VIII–IX, în „Analele Științifice ale Universității «A.I. Cuzaș» Iași, Teologie, tom V, 1999–2000, p. 131–142; Cultura românească în Basarabia autohtonă țară în „Analele Științifice ale Universității «A.I. Cuzaș» Iași, Teologie, tom V 1999–2000 p. 143–158; Sinodul al VII-lea ecumenic – moment marcant al închiderii disputelor hrisogonice în „Altarul Bisericii” an XI 2000, nr. 7–9, p. 12–22; Poate fi considerat Sinodul Ecumenic al Saranenilor promotor al iconoclasmului? în „Teologie și Viață”, an X, 2000, nr. 1–6, p. 144–158; Iconologia Sfântului Ioan Damaschinul în contextul disputelor iconoclaxte din secolul al VIII-lea în „Teologie și Viață”, an X, 2000, nr. 1–6, p. 113–126; Răsăritul și Apusul creștin în apararea dogmei Sfintei Treimi în secolul al IV-lea, în vol. „Dialog Teologic”, an III, 2000, nr. 5, p. 89–106; Basarabia pământ românesc, în vol. „Priveghiul și urcările pentru mântuire” Iași 2000

p. 226—241: *Contextul politico-religios sud-european în perioada recunoașterii Mitropoliei Moldovei*, în rev. „Teologie și viață”, an. XI, 2001, nr. 1—7, p. 135—150; *Personalități politice și bisericești implicate în rezolvarea conflictului privind recunoașterea lui Iosif primul mitropolit al Moldovei*, în rev. „Teologie și viață”, an. XI, 2001, nr. 8—12, p. 9—20; *Sinodalitatea, mijloc de combatere a fenomenului sectar*, în „Analele Științifice ale Univ. din Iași. — Al. I. Cuza”, Iași, Teologie, tom. VI, 2001, p. 47—59; *Mitropolitul și Sinodul Bisericii românești din Transilvania în contextul evenimentelor privind unirea cu Biserica Romei (1698—1701)*, în „Annales Universitatis Apulensis Series Historica”, vol. 6, Alba Iulia, 2002.

Čarli: Das VII ökumenische Konzil von Nikaja.
Ed. G. K. Morozov. P. S. S. R., 1953. 296 p. + 6 p. per
mošč. ikona. *Tranlogičnina*. P. S. S. R. izdava-
ču Pr. P. S. S. R. izdavaču, 1953. 296 p.
Istoria creștinismului, I. Iasi, 1999, 176 p., Istoria
creștinismului, II. Iasi, 2000, 326 p., Istoria
creștinismului, III. Iasi, 2002, 248 p.

Traduceri G. Lurenzakis, *Die Orthodoxe Kirche ihr Leben und ihre Glauben* (Eserirea Ortodoxa din punct de vedere al Sfant. Grai. 2000) traducerea b. germana, last 298 p.

CIURILĂ IOAN, profesor de teologie. N. 7 febr. 1962 în Măgocia (jud. Cluj). Studii la Liceul „Andrei Mureșanu” din Dej (1976 – 1981), Seminarul teologic din Cluj-Napoca (1981 – 1983), Institutul teologic din Varna, în S. B. (1984 – 1988), cursuri de doctorat la același Institut (devenit Facultate), care i-a conferit titlul de doctor în Teologie, specialitatea Studiul Vechiului Testament – în 1999, în paralel cursuri de doctorat la Facultatea de Istorie a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, studii de specializare la Institutul de Asirologie și Biblicistică a Universității din Budapesta (1991) și la Universitatea din Leuven în Școala biblică franceză și la Institutul „Studium biblicum franciscanum” din Ierusalim. Profesor la Seminarul teologic din Cluj-Napoca (1988 – 1990), asistent (1990 – 1994), lector (1994 – 1999) și conferențiar (din 1999) la catedra de Studiu Vechiului Testament și Limba ebraică în noua Facultate de Teologie ortodoxă a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, director al Seminarului teologic de aici (1995 – 1998) și „cancelel” al Facultății de Teologie (din 1997). Diacon (1988), preot

(1989), *iconom stavrofor* (1996). Participant la cântărea întru unitate ecumenică peste holare

Lucrări: *Eshatologia individuală după Epistola II Corinteni*, 5, 1–10, în ST, nr. 1, 1993, p. 6–15; *Anghelescu, ex-reșor de Vechiului Testament* în rev. „Credința ortodoxă”, Alba Iulia, nr. 1–2, 1996, p. 32–50; *Hrănos și îngeri în Epistola către Coloseni*, în rev. „Credința ortodoxă”, Alba Iulia, nr. 3, 1996, p. 67–80; *Profeții mesianice în cartea Daniel în interpretare patristică*, în RT, Sibiu, nr. 2, 1997, p. 119–133; *Profeții de evantai, studii de înțeles echivocantare și a studierii Limbii ebraice în Transilvania în secolele XIX–XX*, în vol. *Actele Simpozionului Internațional „Evrei în istoria României”*, București, 1996, p. 25–38; *Cadrul istoric al relațiilor cultural-bisericești româno-ebraice din Transilvania în secolele XVIII–XIX*, în „Simpozionul internațional de studii de istorie ortodoxă”, an XLII, 1997, nr. 1–2, p. 109–129; *Crestinismul și iudaismul în politica religioasă a Imperiului roman în vremea lui Traian*, în vol. „Zilele împăratului Traian și latinizării românilor”, Cluj-Napoca, 1998, p. 10–28; *Enne și confesiunile de credință în perioada de tranziție transilvăneană în secolele XIII–XIX*, în vol. „Teologie și cultură transilvăneană în contextul spațiului european în secolele XVI–XIX”, Cluj-Napoca, 1999, p. 23–37; *Mesianism și Apocalipsă în scrierile de la Qumran*, Cluj-Napoca, 1999, 114 p.; *Cartea profetului Osea – prevar al gnozeologiei Vechiului Testament*, Cluj-Napoca, 1999, 264 p.; *Qumran și Mesiași*, Cluj-Napoca, 2000, 141 p.; *Fragmentarium exegeticum*, Cluj-Napoca, 2001, 80 p.; *Fragmentarium exegeticum plinianum*, Cluj-Napoca, 2002, 173 p. Diverse articole, recenzii, note în periodicele bisericești și laic, în România, în țară și în străinătate.

DAMIAN THEODOR, preot, profesor, poet N 28 dec. 195, în Botoșani. Studii la Seminarul din Mănăstirea Neamț (1968–1971) la Institutul teologic universitar din București (1971–1975), continuând cursurile de doctorat tot acolo (1975–1978). Studii de specializare în Teologie și Filosofie la Institutele ecumenice din Bossey–Elveția (1979–1984) mai târziu la Princeton University din SUA (1988–1990), unde obține titlul de „master”, apoi la Fordham University din New York (1990–1993), care îi conferă titlul de doctor în teologie (1993). Preot paroh în Hănești și

Hănești, jud. Botoșani (1973–1978), protopop de Dăbâci din 1978, preot la biserică ortodoxă română din Lausanne–Elveția (1980–1981), secretar de redacție al ziarului „Telegraful Român” din Sibiu (1983–1986), profesor de Filosofie și Eucă la Andrey Cohen College din SUA (din 1992), preot la biserică ortodoxă română „Sf. Apostoli Petru și Pavel” din New York, membru al societății de studii teologice, filosofice și spirituale ortodoxe din New York (din 1993).

Lucrări teologice: *Virtutea dragostei la Sf. Ioan Gură de Aur*, în BOR, an. XCVII, 1979, nr. 5–6, p. 675–688; *Teama și iubirea de Dumnezeu*, în ST, an. XXXII, 1980, nr. 1–2, p. 95–114; *Raportul dintre spirituale și materialitate din punct de vedere ortodox*, în ST, an. XXXI, 1980, nr. 1–2, p. 114–126; *The Icons: Theological and Cultural Dimensions to St. Theodor of Sydonia* Teză de doctorat, Fordham University, U.M.I. Ann Arbor, MI, 1993, 377 p. A colaborat apoi periodic la compunerea *Enciclopedia Institutului Român de Teologie și Spiritualitate ortodoxă*, New York, pe o perioadă de patru ani (1993–aprilie 1996); *Lumina lăun. Gracious Light*, publicare anonimă New York, iunie 1996, în care a publicat sute de articole, precei, note etc., altele în „Mitropolia Ardealului” și „Telegraful Român” de la Sibiu, ziarul și Calendarul „Credința” ale Arhiepiscopiei misionare ortodoxe române din Statele Unite și Canada (Detroit). În „Actualitatea botoșănească”, Botoșani, etc.

Volume de poezii: *Lumina Cuvântului*, The Legacy of the Word of Truth, Co. Klamath Falls, Oregon 1989, 104 p.; *Lumina Cuvântului*, București, 1995, 80 p.; *Dumnezeu în țara*, Hănești, 1999; *Ruedumnamintern*, Botoșani, 2000; *Cămin împărat*, Botoșani, 2000; *Isis, marea*, Cluj-Napoca, 2001. Alte cărți aparase poezii în Calendarul și ziarul „Credința”, Buletinul Institutului Român de Teologie și Spiritualitate ortodoxă și „Lumina lăun.” din New York, „Romanian Journal” din New York, „Săptămâna” din București, „Hiperon” din Botoșani, „Helopon” din Timișoara, „Adusu-mu-ăm agunite” din Lausanne–Elveția și altele, fie din țară, fie din străinătate.

GĂINĂ DUMITRU, preot, profesor N 18 iun. 1932, în Segarcea Deal, jud. Teleorman. Studii la Liceul teoretic din Turnu Măgurele (1944–1952), apoi la Institutele teologice din

Sibiu și București (lic. 1960), cursuri de doctorat pentru Drept bisericesc a m. m. — în București, 1960—1963, cu teza susținută în 1989. Asistent la Institutul teologic universitar din București (1965—1967), inspector general bisericesc al Patriarhiei Române (1968—1972) și preot la biserica „Sf. Gheorghe” — Grivița. Fondator și preot al parohiilor ortodoxe române din Australia și Noua Zeelandă: Melbourne (1972), Sydney (1973), Adelaide (1973), Wellington (1973) și Brisbane (1984). La Melbourne a editat, timp de 20 de ani, publicarea „Astarul străbun” a parohiilor menționate; un timp a redactat revista cultural-istorică „Faciă” (Tot în Melbourne a cumpărat o proprietate, pentru parohie, cu biserică și casă parohială, în centrul orașului (1980), a inițiat și condus „școala românească” (1973) centrul cultural „Mihai Eminescu” (1989), precum și organizația „Tineret ortodox român din statul Victoria—Australia”. A fost vicepreședinte al Consiliului Bisericilor din statul Victoria și membru activ în comisia „Credință și Consuetudine” din „Consiliul Australian al Bisericilor”. În 1992 a revenit în țară ca preot la biserica „Sf. Gheorghe” — Grivița din București, fiind numit și membru în Consiliul central bisericesc de pe lângă Patriarhia Română (1992—1996), din 1994 este conferențiar la disciplina Dreptul bisericesc la Facultatea de Teologie a Universității din Cluj-Napoca.

Lucrări: *Temelii canonice ale cultului ortodox*, în „Ortodoxia”, an. XIV, 1962, nr. 3, p. 396—412; *Sfinții Apostoli și Episcopi Studiu canonic*, în ST, an. XIV, 1962, nr. 9—10, p. 582—597; *Pravila bisericească de la Iassy (Șapte Taine, 1644)*, în BOR, an. LXXXI, 1963, nr. 5—6, p. 558—569; *Din activitatea canonică a patriarhatului Fotie*, în ST, an. XV, 1963, nr. 5—6, p. 347—364; *Unele rânduri canonice privitoare la episcopi*, în GB, an. XXIV, 1965, nr. 9—10, p. 815—825; *Virtute și păcat în cântile populare românești*, în ST, an. XVIII, 1966, nr. 9—10, p. 639—658; *Autun Ivrerianul apărător al independenței Bisericii Ortodoxe Române*, în GB, an. XXIX, 1970, nr. 9—10, p. 946—958; *Regimul legal al cultelor religioase în Australia — diaspora ortodoxă în acest context*, teză de doctorat, București, 1995 (extras din rev. „Ortodoxia”, rezumat în „Analele Universității din Craiova — Știința Teologică”, nr. 4, 1999); *Multiple-*

cularismul în Australia. Reflecții și implicații, în „Analele Universității din Craiova — Știința Teologică”, nr. 5, 1999. Diverse articole recenzii, note, reportaje în revista „Astarul străbun”.

GRAJDIAN VASILE, profesor de teologie, dirijor, compozitor N. 1 ian. 1953, în București. Studii la Liceul de Muzică nr. 1 din București, Conservatorul de Muzică „Ciprian Porumbescu” din București (1971—1975) și Institutul Teologic din Sibiu (1986—1990), cu doctoratul în Teologie la Sibiu, în 1997, studii de specializare în Teologie la Viena (1994—1996) și pregătire specială în domeniul „multi-media” și „Internet” la New York și Graz (1999). Profesor la Liceul de Muzică din Sibiu și dirijor al Orchestrei de cameră a Casei de Cultură Sibiu (1975—1979), instrumentist violon și în Orchestra și Filară a Ansamblului Armatei din București (1979—1986), asistent (1990), lector (1992) și conferențiar (1999) pentru Muzica bisericească și Ritual la Facultatea de Teologie din Sibiu, secretar științific al Facultății (din 1999), preot hirotonit în 1990), dirijor al Corului Catedralii, Metropolitan (din 1992) și al Facultății de Teologie, care a susținut concerte în țară și străinătate (Bern, Viena), consultant artistic al Filarmonicei de Stat din Sibiu (din 2001), participând la Festivaluri ecumenice peste hotare (Strasbourg, 1992; Halki 1994, Bruxelles 1995, Paris 1996, Graz 1997, Roma 2000 etc.).

Lucrări: *Cântări bisericești*, Sibiu, 1994, 240 p.; *Cântările Sfintei Liturghii pentru cor mixt*, Sibiu, 1998, 231 p.; *Cântarea ca teologie. Studii și articole de teologie a cântării bisericești*, Sibiu, 1998, 243 p.; *Teologia cântării liturgice în Biserica Ortodoxă*, Sibiu, 2000, 258 p. (teză de doctorat); *Cântări religioase, coruri și lucrări instrumentale*, Sibiu, 2000, 118 p. (compoziții proprii); *Aspecte hamleuques dans les „Stichera Eothina” de Leon VI le Sage*, Sibiu, 2001, 206 p.; *Elemente de cântare bisericească și tipic*, Sibiu, 2002, 275 p.

Numeroase studii, articole, predici, cronică și recenzii în „Revista Teologică” și „Telegraful Român”, sau în alte periodice din țară și de peste hotare.

IONIȚĂ ALEXANDRU, preot, profesor. N. 15 oct. 1950, în București. Studii la Seminarul teologic din București (1964–1970), la Institutul teologic universitar din București (1970–1974), cursuri de doctorat la același Institut (1974–1977), cu teza susținută în 1999, studii de specializare la Institutul ecumenic „Sf. Nicolae” din Bari–Italia (1979–1980). Redactor la Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române (1977–1988), asistent la Institutul teologic din București (1986–1993), apoi lector (1994) și conferențiar (din 2000) la Facultatea de Litere și Teologie din Constanța, preot din 1988, paroh la biserica „Sf. Ioan-Moși” din București.

— p. 44 —

Lucrări: *Episcopia Constanței*, în ST, an XXVI, 1976, nr. 7–10, p. 623–632, *Viata misionară în Dobrogea până în secolul al XIII-lea*, în ST, an XX, 1978, nr. 1–2, p. 81–90, *Contribuția Bisericii Ortodoxe Române la realizarea identității de independență a poporului român*, în BOR, an XCVI, 1978, nr. 7–8, p. 844–854, *Contribuția episcopului Melchisedec Ștefănescu la recunoașterea unității Bisericii noastre*, în BOR, an. CIII, 1985, nr. 5–6, p. 470–473, *Episcopul Melchisedec Ștefănescu sprăvitor al independenței teologice românești*, în BOR, an. CVI, 1990, nr. 3–4, p. 54–63, *Binecredințorii domnii Miron Barnovachi-Movila*, în BOR, an. CVII, 1990, nr. 5–6, p. 99–110, *Atitudinea Bisericii Ortodoxe Române față de evrei între anii 1918–1945 din Muntenia*, reflectată în publicurile vremii și în documente de arhivă, în BOR, an. CVII, 1990, nr. 7–10, p. 203–211, *Domnitorul Alexandru Ioan Cuza*, în BOR, an. CVIII, 1991, nr. 1–3, p. 63–77.

În umbra idealului național, în BOR, an. CIX, 1991, nr. 1–3, p. 63–77, *Episcopul Melchisedec Ștefănescu al Romanului: Viața și activitatea*, Teză de doctorat, Constanța, 1999, 404 p. + 26 pl., *Din trecutul Bisericii și patriei noastre*, Constanța, 2000, 348 p., *Pagini din istoria patriei*, Constanța, 2002, 185 p.

ISVORANU ALEXANDRU, preot, profesor. N. 19 apr. 1953, în Borăscu, jud. Gorj. Studii la Seminarul teologic din Craiova (1968–1973) și la Institutul teologic universitar din București (1973–1977), apoi cursuri de doctorat în cadrul Facultății de Teologie din București, obținând

titul de doctor în anul 2000. Preot la parohia Dobrotești, jud. Dolj (1976–1978), spiritual la Seminarul teologic din Craiova (1978–1992), secretar al noului Facultăți de Teologie din Craiova (1992–1993), sector pentru Studiul Vechiului Testament și Limba ebraică la aceeași facultate (din 1993), conferențiar din 2001, secretar științific al Facultății (1993–2003).

Lucrări: *Psalmul 50*, în MO an LXXIII, 1996, nr. 1–2, p. 51–67, *Plămirea Legii și a Preorocitor în Isus Hristos*, în MO an XLIX, 1997, p. 33–47, *Creșterea lumii și a omului, în lumina psalmilor*, în „Analele Universității din Craiova – Seria Teologie”, an II, 1997, nr. 2, p. 80–88, *Piatra Moahului și legătura ei cu poporul biblic vechetestamentar*, în „Analele Universității din Craiova – Seria Teologie”, an III, 1998, nr. 3, p. 56–66, *Studii vechetestamentare în revista „Mitropolia Olteniei” din 1938 până astăzi*, în MO an L, 1998, nr. 1–2, p. 106–121, *Valoarea religioasă-narativă a cărții Rut*, în MO, an LI, 2000, nr. 1–2, p. 86–94, *Statutul social al femeii după cartea Rut*, în „Analele Universității din Craiova – Seria Teologie”, an V, 2000, nr. 6, p. 87–96, *Limba cărților Vechiului Testament*, *Preocupări românești mai vechi și mai noi*, în „Analele Universității din Craiova – Seria Teologie”, an V, 2000, nr. 6, p. 102–110, *Comentariu la Psalmul 50*, Craiova, 1999, 154 p., *Limba ebraică biblică*, elemente gramaticale, Craiova, 2000, 196 p., *Exerciții practice pentru învățarea limbii ebraice biblice*, Craiova, 2000, 182 p. (în colaborare), *Aspecte filologice privind traducerea cărții Rut*, Craiova, 2000, 232 p., *Comentariu la cartea Rut*, Craiova, 2001, 270 p. Diferite articole, recenzii și reportaje în rev. „Mitropolia Olteniei”.

MANU DANUȚ, preot, profesor. N. 15 aug. 1947, în Rosești, jud. Călugărași, familie de preot. Studii la Seminarul teologic din București (1961–1966), la Institutul teologic universitar din București (1966–1970), unde a urmat cursurile de doctorat (1970–1973), care i-a conferit apoi titlul de doctor în teologie, în 1984, o specializare la Facultatea de Teologie catolică din Louvain la Neuve – Belgia (1978–1979), Preot în Capu Piscului, jud. Argeș (1972–1985), apoi la „Biserica domnească” din Cămpulung (din 1985), protopop de Cămpulung Muscel (1989).

1994), concomitent profesor la Seminarul teologic din Cîrcea de Argeș (1974–1977), lector (1991, 1993), conferențiar (1994–1998), apoi profesor la noua Facultate de Teologie din Pitești și decanul ei (din 1994).

Lucrări: *Sinodul conciliarist de la Constanța (1414–1418, și participarea Bisericii Ortodoxe din Moldova și Muntenia*, în ST, an XXV, 1973 nr. 5–6, p. 377–386; *Pătrunderea hristianismului în țările române și apariția primelor texte religioase în limba română*, în GB, an XXXIII, 1974, nr. 3–4, p. 284–293; *Sinodul de la Ierusalim (1672). Importanța lui pentru înfruntarea Ortodoxiei răscolului al XVII-lea*, în GB, an XXXIII, 1974 nr. 5–6 p. 445–453; *Activitatea patriarhatului ecumenic la Roma al II-lea pentru unirea Ortodoxiei*, în GB, an XXXI, 1972 nr. 3–4, p. 328–338; *Importanța Sinoadelor răsăritene din secolul al XVII-lea pentru unitatea Ortodoxiei*, Teză de doctorat, București, 1986; *Biserica și monumente istorice de pe valea râului Bughea*, în vol. „Din istoria de ieri și de azi a Muscelului” Pitești, 1994, p. 5–39; *Studii documentare privitoare la protoșopii judeiului Muscel în intervalul 1700–1920*, în același volum, p. 49–90; *Mitropolitul Grigorie Dascălul al Ungrovlahiei* în GB an LI, 1995 nr. 6–12, p. 248–280; *Mitropolitul Dosoftei al Moldovei și importanța tipăriturilor sale pentru promovarea limbii române în cult*, în rev. „Păstoriul ortodox” Pitești, an III, 1997, nr. 1, p. 35–54; *Mitropolitul Macarie al II-lea al Ungrovlahiei (1512–1521)*, în GB, an LIV, 1998, nr. 3–4, p. 351–368; *Biserica Ortodoxă din Moldova în timpul domniei lui Petru Rareș*, în „Buletinul științific al Facultății de Teologie din Pitești”, nr. 2, 1998; *Biserica din Moldova în vremea lui Alexandru Lăpușneanu*, în GB an LV, 1999, nr. 6–12, p. 280–295; *Antim Ivrceanul eritor al literaturii române vechi*, în GB an, LVI, 2000, nr. 9–12, p. 80–116; *Câmpulung Muscel, sediul primei Mitropolii a Țării Românești*, în vol. „Studii și Comunicări”, Câmpulung, 2000, p. 8–26.

În volum. *Biserica și Sinode*, Pitești, 1985; *Din istoria bisericească de ieri și de azi a Muscelului*, Pitești, 1995; *Diaconul Coresi, omul și opera*, Pitești, 2000; *Studii de istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Pitești, 2001.

PETRESCU TEODOSIE (din botez Macedon), arhiepiscop N. 12 dec. 1955, în Vatra

Dornei, jud. Suceava. Studii la seminarul teologic din Mănăstirea Neamț (1971–1976), apoi la Institutul teologic universitar din București (1976–1980), cursuri de doctorat – pentru Vechiul Testament și Limba ebraică – la același Institut, teza fiind susținută în 1999; studii de specializare la Facultatea de Teologie a Universității din Birmingham (oct. 1992–apr. 1993). Cântăreț la mănăstirea Antim din București, frate la schitul Crasna – jud. Prahova, tons în monahism la 16 dec. 1990 și hirotonit ierodiacon pentru parohia „Sf. Ecaterina” al Institutului teologic din București, iar în mart. 1992 hirotonit ieromonah, asistent la același Institut (devenit Facultate, din 1986). La 22 mart. 1994 propus episcop-vicar pentru Arhiepiscopia Bucureștilor, cu titlul „Snagoveanul” și hirotonit la 3 apr. 1994. La 2 febr. 2001 ales arhiepiscop al Tomarului, fiind instalat la Constanța la 8 apr. 2001. Ca arhiepiscop-vicar a îndrumat îndemnele activității misionarilor, precum și asistența socială din Arhiepiscopia Bucureștilor, a îndeplinit și diferite misiuni în afara hotarelor SUA (1995), Suedia și Norvegia (1997), Franța (1998), Italia (2000), Bulgaria etc. Ca arhiepiscop îndrumă întreaga activitate misionar-pastorală, culturală, socială și ecumenică din eparhie, inclusiv activitatea Facultății de Teologie din cadrul Universității din cadrul cursului de Vechiul Testament. A publicat diverse studii și articole în revistele centrale bisericești, și în anumite periodice laice.

Literatură: „Vestitorul Ortodoxiei”, București, an XII, nr. 268–269 din 15 mai 2001, p. 2–3.

POPA GHEORGHE, preot, profesor N. 27 aug. 1956, în Stulpicani, jud. Suceava. Studii Seminarul teologic din Mănăstirea Neamț (1971–1976), la Institutul teologic universitar din București (1977–1981), cu specializare în Teologie sistematică și Noul Testament la Facultatea de Teologie a Universității din Neve-Atel (1983), doctoratul la Facultatea de Teologie din București (1999). Preot la biserica „Sf. Nicu-ru” din Câmpulung Moldovenesc (1983–1990), asistent (1992), lector (1999) și conferențiar (2000) la noua Facultate de Teologie a Universității „Al. I. Cuza” din Iași, secretarul științific al Facultății (1992–1996) și prodecan (din 1996), director al postului de Radio „Trinitas” al Mitro-

public, Iași, 1998—2000, participând la mai multe congrese și simpozioane în țară și peste hotare.

Lucrări: *Credința ca virtute teologică și implicațiile ei moral-sociale*, în MMB — Teologie și viață, an I (LXVII), 1991, nr. 4—8, p. 28—41; *Buete marai și Binele suprem în perspectiva conservării și transfigurării creației*, în MMB — Teologie și viață, an I (LXVII), 1991, nr. 9—12, p. 112—120; *Libertate și responsabilitate în spațiul iubirii creștine*, în MMB — Teologie și viață, an I (LXVII), 1991, nr. 1, p. 17—30; *Rămânânditatea creației la Sfântul Maxim Mărturisitorul*, în „Analele științifice ale Universității „A.I. Cuza”, seria Teologie, tom I, 1992, p. 57—65; *Asceza ca teorie și practică în viața creștină*, în MMB — Teologie și viață an IV (LXX), 1994, nr. 1—4, p. 31—40; *La conversion une notion biblique fondamentale pour la théologie et la spiritualité chrétiennes*, în „Analele științifice ale Universității „A.I. Cuza”, seria Teologie, tom II, 1993—1994, p. 177—187; *Familia creștină. o perspectivă teologică și spirituală*, în vol. „Familia creștină”, Iași, 1994, p. 145—156; *Puterile omenești și implicațiile lor moral-sociale*, în MMB — Teologie și viață an V (LXXI), 1995, nr. 1—3, p. 59—69; *Secularizarea lumii moderne — o stringentă problemă pentru reflecția teologică*, în rev. „Ortodoxia”, București, an. LI, 1999 nr. 3—4, p. 261—272; *Iisus Hristos și împlinirea omului*, în rev. „Dialog teologic”, an. II, 1999, nr. 4, p. 37—54; *Noi exigențe hermeneutice în cadrul discursului teologic*, în vol. „Alternanve hermeneutice” Iași, 1999 p. 43—63; *Teologie și ecologie. Câteva repere hermeneutice pentru o ecoteologie creștină*, în vol. „Al XVI-lea Simpozion de ecoteologie ortodoxă”, Iași, 1999 p. 10—30; *Ce este Teologia? O perspectivă istorico-sistematică asupra noțiunii de Teologie și a semnificațiilor sale*, în „Analele științifice ale Universității „A.I. Cuza”, seria Teologie, tom V, 1999—2000, p. 5—17; *Câteva exigențe spirituale în orizontul mistagogic al credinței creștine*, în ST, an LII, 2000, nr. 1—2, p. 137—154; *Euharistia Bisericii și conștiința euharistică a creștinului*, în rev. „Dialog teologic”, an III, 2000, nr. 6, p. 70—76; *Ordinea lumii și dezordinea ei. O perspectivă biblică și hermeneutică*, în „Analele științifice ale Universității „A.I. Cuza”, seria Teologie, an VI, 2001, p. 121—137.

Le problème de la conversion dans la théologie occidentale. Une perspective d'ensemble Neuchâtel—Eivessa, 1993, 61 p. *Comunitate și înnoire spirituală în contextul secularizării lumii moderne*, Iași, 1999, 284 p., *Lege și iubire. Coordonate biblice și hermeneutice pentru o Teologie morală*, Iași, 2002, 150 p.

Traduceri: Alexandra Schmeemann, *Postul mare. Asceză și liturghie în Biserica ortodoxă*, Iași, 1997, 157 p., Annik de Souzaene le, *Țigărită interioară sau cele zece plăgi ale sufletului*, Timișoara, 2001, 198 p.

RESCLEANU ȘTEFAN, profesor de teologie N. 2 ian. 1948, în Zăneaga, jud. Dolj. Studii în Seminarul teologic din Craiova (1962—1967), Institutul teologic universitar din București (azi. Facultate) (1967—1971), apoi cursuri de doctorat — pentru Istoria și filosofia religiilor — tot acolo (1971—1974), obținând titlul de doctor în 1998 cu teza „Filosofie și religie în opera lui Dimitrie Cantemur”. Redactor al revistei „Mitropolia Olteniei” din Craiova (1974—1977), profesor la Seminarul teologic din Craiova (1977—1990) și director al Seminarului (1982—1990), inspector bisinesesc în cadrul Arhiepiscopiei Craiovei, încredințat cu coordonarea învățământului religios (1990—1994), lector suplinitor la noua Facultate de Teologie din Craiova (1992—1993), apoi lector prin concurs pentru Istoria Bisericii Universitare și Istoria și filosofia religiilor (din 1994), promovat conferențiar în febr. 2000; decanul Facultății (din 2000). Diacon (1979) și preot (1980), preot-paroh la parohia „Lunca Jiului” din Craiova (din 1982), iconar stavrofor (1998).

Lucrări: *Temeluri pentru dialogul interreligios*, în MO, an XXVI, 1974, nr. 1—2, p. 25—35; *Conceptia despre desăvârșire în învățătura principalelor religii și importanța ei pentru dialogul interreligios*, în „Ortodoxia”, an. XXVI, 1974, nr. 2, p. 364—372; *Abținerea morală creștină-ortodoxă față de avort, divorț, abandonul copiilor, droguri și homosexualitate*, în „Analele Universității din Craiova — Seria Teologie”, an. II, 1998; *Ideea de suflet în hinduism și creștinism*, în MO, an LI, 1999, nr. 3—4; *Ortodoxie și gândire religioasă în opera lui Dimitrie Cantemur*, Craiova, 1999, 257 p.; *Mesopotamia. Istorie, cultură, religie*, Craiova, 2000, 175 p. Diverse articole, recenzii și note în revista „Mitropolia Olteniei”.

STANCU IOAN, preot profesor N. 18 de la SS în R.lovă. Județ Argeș. Studia la Seminarul teologic din Craiova (1970—1975), la Institutul teologic universitar din București (1976—1980), cursuri de doctorat la București apoi la „Maximilian Universität” din München (1981—1985), cu doctoratul la București, o specializare la Institutul de științe ebraice din Ierusalim (1995—1996). Diacon în mănăstirea Curtea de Argeș (1986—1988), preot la parohia „Sf. Ilie” din Pitești (1988—1998), apoi la biserica „Zădării” din București (din 1998), Asistent (1993), lector (1995) și conferențiar (2000) la Facultatea de Teologie și Lit. P. a Universității din Cluj-Napoca. Participat la câteva conferințe teologice internaționale (la pp. 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000).

Lucrări: *Teologia Logosului în Vechiul Testament*, în OB, 1996, nr. 12, p. 60—74, *Mărmura*

urle de credință literare, în „Haletul științific al Universității din Pitești”, 1997, nr. 3, p. 43—58, *Divinități în cultura timpilor*, în rev. „Păstăruș ortodox”, Pitești, 1997, nr. 2, p. 78—95 *Nașterea muzicii* — *Sf. Ioan al Crucii*, în „Buletinul științific al Universității din Pitești”, 1998, nr. 1, p. 74—86; *Fenomenologia spațiului sacru*, în GB 1999, nr. 1—4, p. 87—105.

Templul din Ierusalim. Sinagoga și Biserica, *Fenomenologia spațiului sacru*, edit. de d. 2000, Pitești, 1999, nr. 1, p. 87—105; *Mașina Duhului*, *spațiul sacru transilvănean*, Cluj-Napoca, 1997, nr. 50 p.; *Stăniul Ciprian, episcop de Caragiu*, *Note, studii, eseuri, comentarii*, Pitești, 1998, nr. 1, p. 241—249; *De la sfârșitul lumii la începutul ei*, Pitești, 2001, nr. 1, p. 241—249; *Originea și funcția religiei*, Pitești, 2001, nr. 1, p. 241—249; *De la sfârșitul lumii la începutul ei*, Pitești, 2002, 300 p.

CUPRINS

Cuvântul autorului	5
Prefață la ediția a doua	6
Abrevieri	7
Articolele	9
Agenda	532

A

— Adrian Dumitru	9	Antonie	19
— Achimescu Nicolae	10	Antonovici Iacov	19
— Adamovici, Gherasim	11	— Anochi Solov	20
— Agârbiceanu Ion	11	— Anania George	21
— Alexe Gheorghe	13	— Aramescu Demetriu Constantin	21
— Alexe Ștefan	14	— Arapasa Teodor	21
— Alexi Ioan	15	— Aratu Codrin	23
— Anghelie Hristina	15	— Arhiepiscop Gheorghe	23
— Anania Iulian	15	— Aron Petru Iosef	24
— Ananie	17	— Aron Teodor	24
— Andreian Danail	17	— Asachi Lazăr	25
— Andreescu Marius	18	— Asandru Alexandru	25
— Angelescu Antim	18	— Atanasiu Teodosie	26
— Angheliescu Paraschiva	18	— Azarie	26
— Antal Emilian	19		

B

— Bădescu Bartolomeu	27	Bănescu Maria	42
— Bănuț Dinu	28	Bănescu-Băden, Gavr	43
— Băica Nicolae	28	Bănuț Ion	43
— Bănescu Ion	29	Bănuț Dumitru	44
— Bărbulescu Teodosie	29	Bănuț Serghe	44
— Barbu Alex	29	Bărbulescu Maria	45
— Bărcăna Popovici, Jany	30	Bănuț Ion	45
— Bărcăna Popovici, Sava	31	Bănuț Ioan	46
— Bădăraș Alexandru	31	Băica Nicolae	46
— Bărcăna Ion	32	Băleanta Ilie	47
— Bărcăna Mircea	34	Bălu Dumitru	48
— Bărcăna Ion Gheorghe	35	Bănescu Ion	50
— Bădescu Iosif	35	Bărcăna Mihail	50
— Bădescu Spiridon	36	Bărcăna Ion	50
— Bănuț Ion	36	Bărcăna Ion	50
— Bănuț Ioan Gheorghe	36	Bărcăna Ion	50
— Bănuț Nicolae	37	Bărcăna Ion	50
— Bălașa Dumitru	38	Bărcăna Ion	50
— Bălănescu Silvestru	39	Bărcăna Ion	50
— Bălășel Teodor	40	Bărcăna Ion	50
— Bălășescu Nilton	41	Bărcăna Ion	50

Bodea Dumitru	55	Bucevschi Orest	67
— Bodogae Teodor	55	Bucur Sebastian Barbu	68
— Boerescu Zaharia	57	Bad Tu	69
Boli Zaharia	57	Balacu Mihail	70
— Bologa Vasile	58	— Bulai G. Toma	71
Bonica C. Emer	59	— Bunea Augustin	73
Borhiana Dumitrie	59	Bunerman	73
Boroi Ioan	60	Bustax Laurentiu	74
— Botis Teodor	61	Bănușu Gheorghe	74
— Brăncovici Sava	61	Rutuțeanu Leonida	75
Brăncușina	61	Buzata Dumitru	75
Brăncușe Marin	63	Buzdag Andrei	75
— Brânzeu Nicolae	64	Buzera Alexie	76
— Brău Ion	66	Buzescu Nicolae	77
— Baburuz Petru	67	Buzila Neoni	77

C

— Călan Dumitrie	78	Căpănușu Stefan	2
— Cănelac Ioan	78	Căsu Paton	2
— Căpănescu Miron	78	Căpănușu Imoier	3
— Căpănescu C. Emer	79	Căpănușu Alex. Alexandru	104
— Căpănușu C. Emer	80	Căpănușu Ionela	105
— Căpănușu Dumitrie	80	Căpănușu Nicolae	8
— Căpănușu Ioan	81	— Căpănușu Gheorghe	106
— Căpănușu Ioan	82	— Căpănușu Alexandru	107
— Căpănușu Veniamin	83	— Căpănușu Alexandru	107
— Căpănușu Teodor Anastasie	83	Căpănușu de Rădăuți	8
— Căpănușu Olymp.	84	Căpănușu Florentin	109
— Căpănușu Ștefan	85	Căpănușu Gheorghe	109
— Căpănușu Dumitru	85	Căpănușu Gheorghe	11
— Căpănușu Romulus	86	Căpănușu Nicolae	112
— Căpănușu Spiridon	87	Căpănușu Vasile	13
— Căpănușu Virgil	88	Căpănușu Constantin	14
— Chesariu (de Rădăuți)	90	Căpănușu Ioan	15
— Chesariu (de Buzău)	91	Căpănușu Vasile	117
— Chiriac Mircea	91	Căpănușu Alex. Alexandru	118
— Chiriac Sebastian	92	Căpănușu Gheorghe	119
— Chiriac Iustinian	93	Căpănușu Gheorghe	121
— Chiriac	93	Constantinescu Alexandru N.	2
— Chiriac Dumitru Nicolae	93	Constantinescu Anghel	12
— Chiriac Petru	94	Constantinescu Barbu	21
— Chiriacescu Constantin	95	Constantinescu Gheorghe	22
— Chiriacă Roma	95	Constantinescu Hora	122
— Chiriacă Nicolae	96	Constantinescu Ioan	23
— Chitulescu Inocențiu (Inocențiu)	97	Constantinescu Ioan	23
— Ciachir Mihail	98	Copăcișu Lăcrămă	23
— Căușanu Gheorghe F.	98	Coravu Damascian	24
— Căușanu Danie	99	Cornea Avram	124
— Căușanu D. Marie	100	Coresi	124
— Căușanu Partenie	101		
— Căușanu Roman	101		

Flor Ilieaș	184	Frențu Valeriu Traian	186
Florea Lucian	185	Furca Mișe	186
Frățianu Iustin	185	Furtună Dumitru	86

G

Găitan Iosif	188	Gheuță Leon	189
Găeriu Constantin	188	Ghiță Gheorghe	200
Găspăruș Mihail	189	Ghibu Constantin	200
Găvruta Vasile	90	Ghibu Benedict	202
Geamănuș Aristide	191	Ghibescu George	202
Georgescu Ilie	191	Ghiță Ioan	203
Georgescu Ion V.	191	Ghiță Iosif	203
— Georgescu Pimen	193	Ghiță Ioan	204
— Gheorghe mitropolit al Moldovei	193	Ghiță Alexandru	204
— Gheorghe (de la Cernica)	193	Gheceanu Radu	204
— Gheorghescu Chesariu	194	Gheceanu Șerban	205
— Gheorghiu Adrian	194	Gheceanu Nicolae	205
— Gheorghiu Iosif	195	— Grigorie de Buzău	206
— Gheorghiu Iosif	195	Grigorie de Sătești	206
— Gheorghiu Vasile	196	— Grigorie II al Ungrovlahiei	206
— Gheorghiu Virgil	197	— Grigorie Dascălul	207
— Gherasim	198	— Grigorie din Măluți	208
— Gherasimescu Toma	198	Grișu Grigore	208
— Ghermănescu Ioan	199	Grișu Nicolae	209
— Gherontie	199		

H

— Hacman Eugenie	210	— Hargă Popovici Nicolae	213
— Hamsen Augustin	210	Hosni Iuliu	214
— Hanna Ioan	211	Hosni Vasile	214
Hăneș Vasile	211	Hrăni Iosif	214
Hăneș Constantin	212	Hrăni Adrian	215
Hăneș Ionel	212	Hurtzeșu Eufemie	215
Hăneșu Necula	213		

I

Iacobuta Ungrovlahiei	217	Iacobeni de Râmnic	217
Iacob Iosif	217	Iacobeni de Harghita	217
Iacob Păncuș	218	Iacu (de Târnova)	217
Iacobescu Constantin	219	Iacu (de) Princip	217
Iacobescu Vasile	219	Iacobeni, episcop	217
— Ică Ioan	220	— Iacobeni, preot	217
— Ică Ioan jr.	221	— Ion Românu	217
Ignățescu Șerban	222	Ionescu Constantin	217
— Ilan Ion	222	Ionescu Ion	217
— Ilie Cleopa	223	Ionescu Marian	217
— Iliescu-Palanca Dumitru (Dem.)	223	Ionescu Ștefan	217

— Ionescu Teofil	228	— Isopescu Silvestru	233
— Ion Țălbăreț	229	— Ispir Vasile	234
— Iordăchescu Cleopatra	229	— Iuliu Ion	235
— Iordăchescu Vasile	230	— Ivan Ioan	235
— Iorest mitropolit	231	— Ivan Iorgu	236
— Iosif mitropolit	231	— Ivan Nicolae	237
— Iosif (de Argeș)...	231	— Ivascovic Procopie	237
— Irod Corneliu	232	— Ivascovic Seftonie	238
— Isaac	233	— Ivăncuț Anania	238
— Isac (de Radăuș)	233		

J, K

— Jivanovic Sinesie	241	— Joantă Serafin	242
— Jvi Andre	241	— Kozak Eugen	243

L

— Lăpuș Zorica Teodora	244	— Lătuș Vasile	249
— Lavrentie (pogratul)	244	— Lătuș Gheorghe	249
— Lavrentie (gătarositorul)	245	— Lăchăța Vasile	250
— Lazarescu Vasile	245	— Lăcăuș Ciprian	250
— Lazăr Gheorghe	246	— Luca Dumitru	251
— Lăncrăușan Ioan	246	— Lucaș Vasile	251
— Leb Ioan Vasile	247	— Lungu Nicolae	252
— Lecca Paulin	247	— Lăzărescu Dănuț	253
— Lefter Meletie	248	— Lupas Ioan	254
— Lemn Ioan	248	— Lupsa Stefan	255
— Leu Grigorie	248	— Lupa Dumitru	257

M

— Macarie a Ungrovlahiei	258	— Marian Simion Florea	270
— Macarie (de Roman)	259	— Marin Iordan	272
— Macarie (de Roman)	259	— Marina Jovanovic	273
— Macarie psalt	260	— Mădăraș Constantin	274
— Macedoneanu Meletie	261	— Matcaș Dănuț	275
— Magheru Andrei	261	— Mateevici Alexie	275
— Maior Gheorghe	262	— Matei (ai Mirelei)	276
— Maior Grigorie	262	— Matei Ioan	277
— Maior Iulian	263	— Maxentiu Ioan	278
— Maior Petru	263	— Mădăraș Ioan	278
— Măciulea Ștefan	265	— Mandăru Nicodim	278
— Mangra Vasile	266	— Mănușă Mihail	279
— Mănoache Anca	267	— Mănușă Teodor	280
— Mănoache Teodor	267	— Măzărănuș Vartolomei	280
— Marcu Grigorie	268	— Melega Anania	281
— Marcu Izidor	270	— Meles Ștefan	282
— Mădăraș Cozmin	270	— Metianu Ioan	283
— Mares Ioachim	270	— Micu Veniamin	284

Mănescu Camil	284	Moldovan Andrei	307
— Mănescu Sofronie	284	Moldovan Ilie	307
Măcuș Eutimie	285	— Moldovan Ioan Micu	308
Măcuș Inochentie	285	— Moldovan Ștefan	309
Măcuș Simeon	287	Moldoveanu Nicu	310
Mălar din Brașov	289	Monora Ioan	311
Mălar Paul	289	Morari Constantin	311
Mihăcea Gheorghe	291	Morari-Andrieviț Constantin	312
Mihail Victor	291	Morari-Andrieviț Silvestru	312
Mihăilescu Teodor	292	Morari Alexandru	314
Mihail Nifon	292	Morșca Păncar	314
Mihăilescu Imaeu	293	— Moscopoleanu Danail	315
Mihailan Ioan	294	— Moșescu Cosma	315
Mihoc Vasile	295	Mota Ioan	316
Mănescu-Snățaru Nicolae	296	— Movilă (Moghilă) Gheorghe	317
Mircea Ioan	298	Movilă (Moghilă) Petru	317
Miron Gherasim	298	Moxa Mihail	318
Mironescu Atanasie	299	Murcian Vasile	319
Miroslan de Buzău	300	Murcianu Gavril	320
Miroslanovici Vasile	300	Murteanu Lavru Galaetian	321
— Mădălin Nicolae	301	— Murteanu Nicodim	321
— Moga Ioan	302	— Murteanu Ștefan	323
— Moga Vasile	302	— Murteanu Zeno	323
— Moșescu Gheorghe	303	— Mureșanu Florea	324
— Moșescu Iustin	304	— Mureșanu Ion B.	324
— Moșcu Alexandru	305	— Muscelanu Grigorie	325
— Moșcu Inochentie	306	— Musta Ilie	326
		Musica Căndă	326

N

— Nănescu Iosif	327	Nicodim (de la Tismana)	337
— Nazarie Constantin	328	— Nicodim	337
— Năsturel Udrisic	328	— Nicolaescu Nicolae	338
— Neaga Nicolae	329	— Nicolau Gherontie	339
— Necula Nicolae	331	— Niculescu Alexandru	339
— Negoiță Atanasie	332	— Niculescu Ghenație	339
— Negoiță Ioan	333	— Niculescu Nifon	340
— Negrușu-Fechete Nicolae	333	Nifon al Ungrovlahiei	340
— Neofit al Ungrovlahiei	334	Nistor Veniamin	341
Nica Adam	334	Nitzulescu Nicolae	341
Niceta	335	Nănescu Constantin (Zlatan)	342
Nichifor	336	Norocel Epifanie	342
Nichifor Ghedeon	336	— Novacovici Dionisie	343

O

— Oancea Dorn	344	— Olariu Iosif	345
— Oancea Zosim	344	— Oncul Isidor	346
— Oașu Vasile	345		

P

Pahornic	347	Papescu Gabriel	378
Paisie	347	Papescu Ghenadie	378
Pantiru Grigore	348	Papescu N. Grigore	378
Papia Ioan	349	Papescu Ioan	379
- Papp Ioan	350	Papescu Ion	380
- Papp Petru	350	Papescu M. Nicolae	380
Papuc Gheorghe	350	Papescu Panichie	381
- Parlenie Petre	351	Papescu Paulin	381
Paschia Gheorghe	351	Papescu Simion	382
Pasca Ioan	352	Papescu M. Teodor	382
- Paternus (de) Thomas	352	Papescu Victor	384
Paula Nicolae	353	Papescu Virgil	384
- Pave Constantin	353	Papescu Breasta Grigore	385
- Pave Mihail	354	- Papescu Constantin	385
- Păcurariu Micea	355	- Papescu Lucian (vezi) Simion	386
Pădurariu Petru	357	- Papescu Marian Ioan	386
Părăndu Teofil	357	- Papescu-Moșanu Dumitru	387
Pănescu Chesariu	357	- Papescu Pasa (de) Ion	387
- Păncușanu Zeno (de)	358	- Papescu Pradova Nicolae	388
Parvăsescu Anghel	359	- Papescu Valcea Gheorghe	389
Pasaru Maria	359	- Popa Iustin	390
- Petrescu Anton	359	- Popovici Andronic	390
Petrescu Ghenadie	360	- Popovici Constantin	390
Petrescu Ioan D.	360	- Popovici Constantin (de)	391
- Petrescu Nicolae	361	- Popovici Constantin (de) Clement	391
- Petreută Ioan	362	- Popovici Eusebia	392
- Petrovici Cosma	363	Popovici Iustatie	393
Pistru Chiril	363	Popovici Gheorghe	393
- Pisculescu Grigorie	363	Popovici Moise	393
- Plănișcă (de) Antonie	366	Popovici Nicolae (de) de sor	394
- Pleșanu Grigorie	368	Popovici Nicolae episcop	394
- Poetan Veniamin	369	- Popovici Sava	395
- Pop Ciavril	370	- Popovici Timotei	395
Pop Ciavril	370	Popovici Nicolae	396
Pop Iustin	370	Popu Năchianu	397
Pop Stetan	371	- Popescu Scarlat	397
Popa Anastie	372	- Porumbescu Iraclie	398
Popa Arincu	372	Potea Iulian	399
Popasu Ioan	373	Preșcopan Viadina	400
- Popea Nicolae	373	Procișevici Petre	401
Popescu Bartolomeu	374	Prota Gavril	401
Popescu Constantin	375	Provan Constantin	402
Popescu Cosma	375	Pura Vasile	403
Popescu Dumitru	375	Puscariu Iarion	403
Popescu Eremian	376		

R

Racoveanu Gheorghe	404	Radu Dumitru	405
Radu Antofie	404	Radu Dumitru	405

Rada Iacob	407	Repta Vladimir	416
Rada Simon	408	- Rezuș Petru	417
Radu Vasile	408	Romano Diomsie	418
Rada (de la Hareza)	409	Romanul Miron	420
Rat Gherasim	409	Roset Veniamin	420
- Ratu Ioan	410	Rosca Lăsețiu	420
Răduca Vasile	410	Rosca Grigorie	421
Răduceanu Boris	411	Rosca Pavel	421
Rămureanu Ioan	411	- Rosca Sergiu	422
Răuțescu Ioan	413	Rovența Haralambie	422
- Râmniceanu Grigorie	413	Rus Remus	422
- Râmniceanu Naum	414	Rusan Sebastian	423
- Regman Nicolae	415	- Rusu Alexandru	424
Reli Simon	415	- Rusu V. Ioan	424

S

- Săfirin Gherasim	425	- Sora Noac Moise	445
- Săghan Ștefan	425	- Spanu Donatian	445
- Săla Vasile	426	- Spîru Ioan	445
- Savin Ioan Gî	427	Stadnitchi Arsenie	446
- Savin Pavel	428	- Stamati Iacob	447
- Savin Petru Gh	428	Stan Alexandru	447
- Sava Teodor	429	- Stan Liviu	448
- Sava Teofan	429	- Stan Vasile	450
- Sîrbu Corneliu	429	- Stancu Sebastian	451
- Sîrbu Ion	430	- Stancu Roman	452
- Seornbeț Teodor	431	Stancu Vasile	452
- Scriban Filaret	432	- Stanchi	453
- Scriban Iuliu	432	- Stănculescu-Bârda Alexandra	453
- Scriban Necuțit	434	- Stănescu Dumitru	454
- Scriban Theoctist	435	Stănescu Gheorghe	454
Secma Anuș	435	Stănescu Vartolomeu	455
Secuș Gheorghe	436	Stănușoe Dumitru	455
Secuș a Septimiu Sever	436	- Stângă Galaction	460
Seferian Ioan	437	- Stefanelli Iuvenal	460
- Semen Petru	437	Stenhardt Nicolae	461
- Serafim (de Buzău)	438	- Stoenescu Alinașie	461
- Severin Alexandru	438	Stoica Nicolae	462
- Seviță Timotei	438	Stoichescu Petrovici, Dumitru	463
- Șbulescu Vasile	439	Streibitchi Mihail	463
- Șlăși Grigorie	440	Streza Liviu Laurențiu	463
- Silvestru (de la Gova)	441	Stroia Ioan	464
Sima Grigore	441	- Sturza Alexandru Scarlat	465
Simedrea Tit	441	Suciu Coriolan	466
Simu George	442	Suciu Ioan	466
Sievocă Ștefan	442	Suciu Iustin	466
Snagoveanu Iosafat	443	Suciu Vasile	467
Soare Dumitru	443	Suhopan Vladimira	467
- Soare Gheorghe	444	Sznugetsch Victor	468
- Socoleanu Grigorie	444		

S

— Săguna Andrei.....	469	— Șpan Petru.....	480
— Șebu Sebastian.....	471	— Ștefan (Simion).....	481
— Șerbănescu Nicolae.....	472	— Ștefan al Ungrovlahiei (sec. XVII).....	482
— Șesan Milan Pavel.....	474	— Ștefan al Ungrovlahiei (sec. XVIII).....	482
— Șesan Valerian.....	476	— Ștefan (al Râmnicului).....	482
— Șiclovan Simion.....	477	— Ștefan (de la Neamț).....	483
— Șincui Gheorghe.....	477	— Ștefănescu Melchisedec.....	483
— Șoanul Petru.....	479	— Șuboni Constantin.....	485
— Șoima Gheorghe.....	479	— Șuluțiu Sterea Alexandru.....	485
— Șora Melentie.....	480		

T

— Tarnavski Teodor.....	486	— Teotim (de Tomis).....	493
— Tarnavski Vasile.....	487	— Terhilă Nicolae.....	493
— Tăutu Aloisie Ludovic.....	487	— Tilea Gheorghe.....	494
— Teculescu Iustinian.....	488	— Timuș Gherasim.....	494
— Tempea Iosif.....	488	— Tincu-Velia Nicolae.....	495
— Tempea Radu II.....	488	— Tocan Ilie.....	495
— Tempea Radu V.....	489	— Todoran Eugen.....	496
— Tempea Radu VI.....	489	— Todoran Isidor.....	496
— Teoctist I al Moldovei.....	490	— Tofană Stelian.....	497
— Teoctist II al Moldovei.....	490	— Togan Nicolae.....	498
— Teodorescu Ilarie.....	490	— Tomescu Constantin.....	498
— Teodorescu Isaja.....	491	— Tomici Ioan.....	499
— Teodorovici Ioan.....	491	— Trifa Iosif.....	499
— Teodosie al Ungrovlahiei.....	491	— Trifa Valerian.....	500
— Teofan I al Moldovei.....	492	— Triteanu Lucian.....	501
— Teofan II al Moldovei.....	492	— Tudor Sandu Daniil.....	501
— Teofil al Ungrovlahiei.....	492		

T

— Teodorci Vasile.....	502	— Tichindeal Dimitrie.....	503
— Teposu Ghenadie.....	502	— Tincoca Ioan.....	504

U

— Ucuta Constantin.....	505	— Uric Gavril.....	506
— Udăsteanu Dionisie.....	505	— Ursache Victorin.....	506
— Uncu Anton.....	506		

V

— Valentinian (de Tomis).....	508	— Varlaam al Moldovei.....	509
— Vancea Ioan.....	508	— Varlaam al Ungrovlahiei.....	510

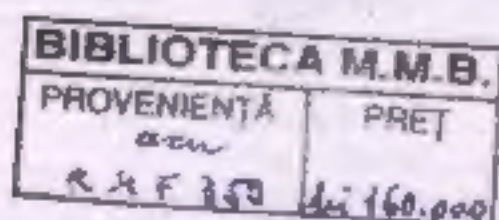
— Variam (de Rădăuți).....	510	— Vicol Isaia.....	517
— Vască Ioan.....	510	— Vida Ghermano.....	518
— Vasilache Vasile.....	511	— Vintilescu Petre.....	518
— Vasile (de Roman).....	511	— Vlad Sofron.....	519
— Vasile (din Brașov).....	512	— Voicu Constantin.....	520
— Vasile (de la Poiana Mărului).....	512	— Voileanu Matei.....	521
— Vasilescu Emilian.....	513	— Voiutshi Emilian.....	521
— Vasilescu Lăduțu.....	514	— Voniga David.....	522
— Vasiliu Cezar.....	515	— Vornicescu Nestor.....	522
— Velceanu Mihail.....	515	— Vorobchievici Isidor.....	524
— Verzan Sabin.....	516	— Vuia Ignatie.....	525
— Vetraniș (de Tomis).....	516	— Vulcan Samuil.....	525
— Viciu Alexiu.....	517	— Vulpescu Sofronie.....	526

Z

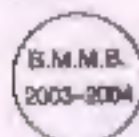
— Zaharia Valerian.....	527	— Zoba Ioan.....	530
— Zănea Pimen.....	527	— Zottu Gheorghe.....	530
— Zamfirescu Dan.....	528	— Zugrav Ioan.....	530
— Zăgrean Ioan.....	529		

Addenda

— Baconski Teodor.....	532	— Ioniță Alexandru.....	537
— Bel Valer.....	532	— Isvoranu Alexandru.....	537
— Chifăr Nicolae.....	533	— Manu Dănuț.....	537
— Chirilă Ioan.....	534	— Petrescu Teodosie.....	538
— Damian Theodor.....	535	— Popa Gheorghe.....	538
— Gălnă Dumitru.....	535	— Resceanu Ștefan.....	539
— Grăjdian Vasile.....	536	— Stancu Ioan.....	540

160000

Apărut: 2002
Cob. de opar: 34,5

PRIMA ÎN COMPUTERIZATĂ
EDITURA ENCICLOPEDIĂ

Tiparul executat la ÎMPRIMERIILE MEDIA PRO BRAȘOV
tel: 0268 - 333626, 335037; 332469; fax: 0268 - 332499

120

MIRCEA PĂCURARIU, preot, profesor de teologie, doctor în Istoria Bisericii Române. Născut la 30 iulie 1932, în Ruși, jud. Hunedoara. Studii la Liceul teoretic „Decebal” din Deva (1943–1951), la Institutul teologic universitar din Sibiu (1952–1956),

cursuri de doctorat, cu frecvență, la Institutul teologic universitar din București (1956–1959). Profesor la Seminarul teologic din Mănăstirea Neamț (1959–1961), asistent (1961), conferențiar (1970), apoi titular (din 1971) la Institutul teologic universitar din Sibiu (azi Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna”), la catedra de Istoria Bisericii Române. A publicat 20 de lucrări de sinteză și manuale pentru învățământul teologic seminarial și universitar, peste 100 de studii și peste 300 de articole în periodice bisericești din țară și de peste hotare, în care tratează teme de istoria Bisericii și a culturii românești. Membru corespondent al Academiei Române (24 octombrie 1997).